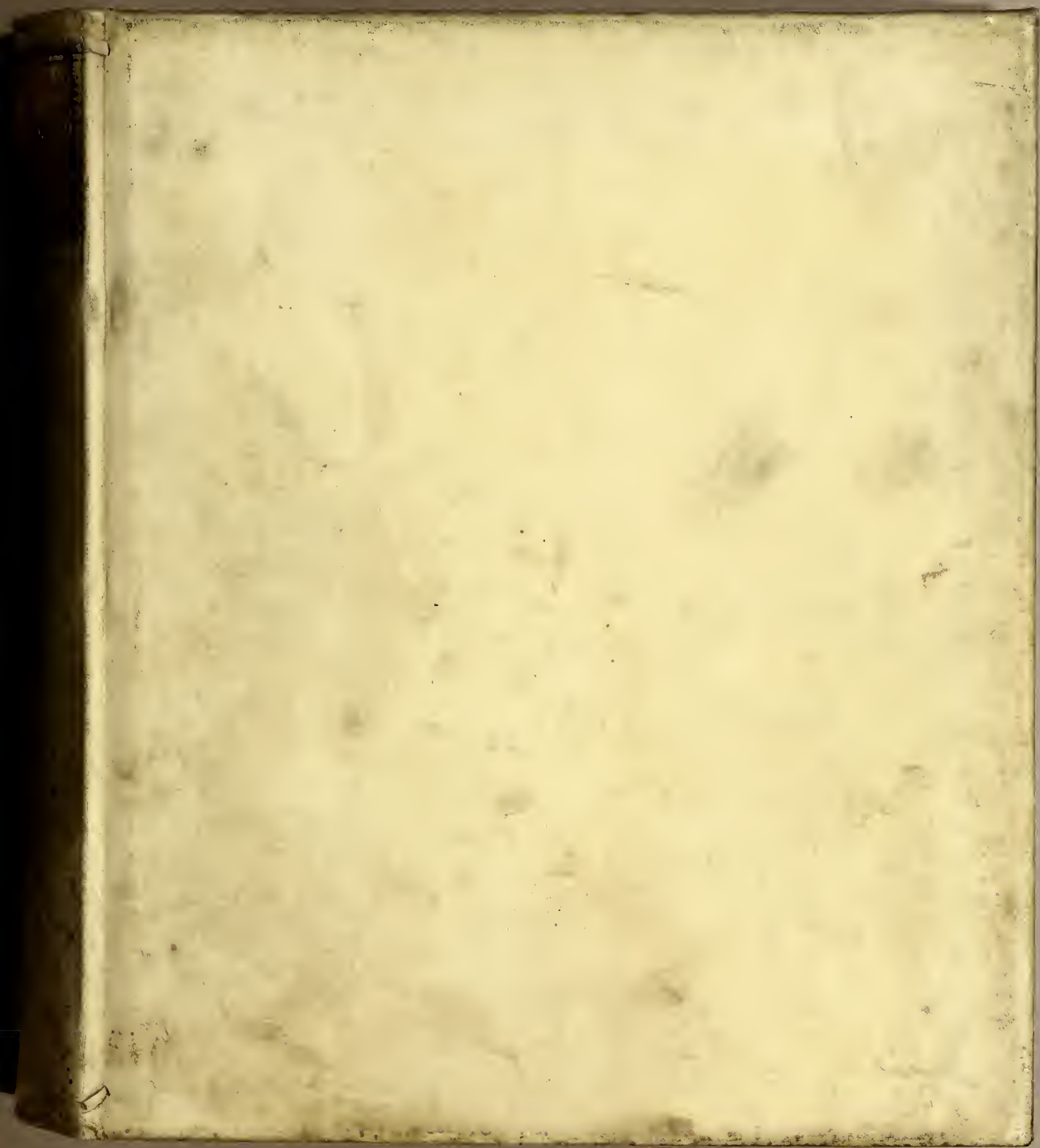

64

Complete C. O.

MS. 347445

John Carter Brown
Library
Brown University

108
m 4° 0617

2dlu

Vieira, A.

m 33407

Har. Homiliar in ser=
mone Italico recenset
Joh: Fabricius in Biblio=
theca sua part. III. pag.
368. & 369.

ADMODUM REVERENDI PATRIS

ANTONII VIEIRA

E SOCIETATE JESU,

Regii in Lusitania Prædicatoris,

SERMONES

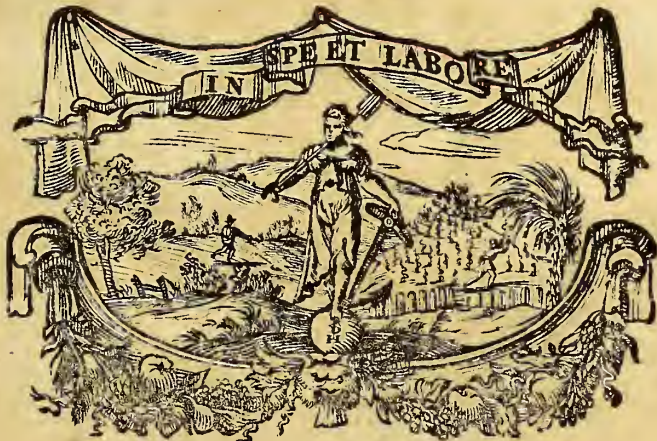
SELECTISSIMI,

Fœcunditate Materiarum, Sublimitate, Subtilitate,
& acumine Conceptuum admirabiles:

Idiomate Lusitanico conscripti, & variis Typis evulgati,
Nunc in Cartusia Colonienfi latinitate donati.

*Cum triplici Indice, Thematum, Locorum Sacra Scriptura,
& rerum memorabilium.*

PARS PRIMA.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,

Sumptibus HERMANNI DEMEN, M. DCC. VIII.

Cum Privilegio S. Cæsareæ Majestatis.

PRÆFATIO AUCTORIS

ad Lectorem.

Xantecedenti pagina (si illam legisti) Primum legisti motivum
sive obligationem , quare ex sepulchro hæc meas lineas suscita-
re incipiam , quæ sine voce illas vivificante , quamvis resuscitatæ ,
nilominus remanent cadavera .

Huic obligationi , quam vocavi Primam , veluti Vasalli , acces-
sit altera non inferior , tanquam Religiosi : quæ fuit Supremi
Superiorum meorum Reverendissimi Patris *Joannis Pauli Oliva* Societatis no-
sitæ Præpositi Generalis obedientia . Si magni hujus Capituli cognoscis eminenti-
am per scriptorum ipsius lectionem (sicut non potes non cognoscere per famam ,
eò quod Vaticani sit Pulpiti Oraculum sub quatuor successivè Pontificibus) hæc
sola Approbatio tibi sufficiat , ut me legere incipias meliore de me concepta opi-
nionem , quam me lecto formaturus es . Sic amor filiorum blanditur Patribus : &
itâ maximi honorant minimos .

Præter has duas rationes , alii addidêre alias , sed , quoad me , minoris momenti :
nec eratearum minima , corruptio quâ sub meo nomine typis mandati & in di-
versas linguas multi translati Sermones , vel totaliter supposititii , cùm non sint
mei : vel , cùm mei sint in substantia , sunt de memoria ; & hinc informes ; vel de-
nique ex mendosis corruptisque exemplaribus impressi , in quos omnes , vel
quasi omnes , plures repressere errores ; quam ego in propriis recognovi au-
thenticis .

Hæc notitia (ut ingenuè fatear) totalis fuit causa , quare nunquam persuaderi
potuerim , cum simili scripturæ genere , quo mundus plenus est , in lucem prodire .
Neque ad hoc animabar (quamvis multi id allegarent) rumore particulari , quem
sine exemplo secutus sum : solummodò etenim ab imitatione dignis facta sunt
exemplaria . Cùm eo pervenerit ut ultimam formam digestus accipiat liber , cui
Titulus , *Prædicator & Auditor Christianus* : in illo v. debis regulas (utrum ab arte
vel ingenio nescio) quæ per hanc novam methodum me deduxerunt . Interea si
causas scire desideras , quare à trita magis & ordinaria methodo recessi , illas in Ser-
mone , *Semen est Verbum Dei* , invenies , qui idcirco primo loco velut reliquorum
prolo-

PRÆFATIO AUTHORIS

Prologus ponitur. Si affectatâ delectaris pompâ phalerisque verborum, & stylo quem vocant politum, non me legas: isto maximè fiorente stylo, primus mei viror natus est, cui condonabis ubi offenderis. Sed tantum mihi semper profuit claritas, ut solum intellectus inceperim audiri; & similiter cœpere audire, qui cognito suo errore, tandem semetiplos intellexerunt.

Primæ Partis nomen, sub quo hic Tomus prodit, promittit alios: quorum numerum si ex me scire desideras, certum solummodò reddere potest author vitæ: quæ si ad proportionem inventæ in chartis ne materia duraret, ad duodecim ejusdem, & adhuc majoris prolixitatis formanda corpora sufficiet. Cuilibet eorum duos tresve, ex jam impressis & originali suæ integritati restitutis, Sermones inferam: & qui inter reliquos non recudentur, suppono quod non sint mei.

Illi quos de præsentibus manibus versas, & reliqui sequentes, erunt omnes diversi & non continuati: cum interim tu fortè me proditurum exspectes cum iis quos vocant Quadragesimales. Sanctorales, & Mariales more usitato: sed non est mea intentio Sermones astringere temporibus, sed illos edere prout habui. Sicut etenim fortuito & casu, & sine ordine fuerunt dicti, sic tibi offero. Notum tibi volo, quod postquam triginta & septem annorum curriculo circumeundo mundum à Provincia mea Brasiliæ abfui Europæ Provincias pervagatus, nunquam Prædicatoris, nedum Ordinarii exercitium profiteri potuerim; eò quod nec haberem tempus, neque locum determinatum, aliis nunc pro Dei, nunc patriæ mancipatus servitiis, frequentibusque meis infirmitatibus impeditus, quarum occasione quosdam omisi jam perfectos Sermones recitare; qui similiter nunc typis mandabuntur.

Post generalem hanc occupationum varietatem, adhuc aliam & majorem in iis deprehendes, propter occasiones diversas, in quibus extraordinarii nostræ ætatis, mearumque per diversas terras marique peregrinationum successus me ad publicè dicendum obligarunt: Quo passu alii erunt Panegyrici, alii gratulatorii, alii apologetici, alii politici, alii militares, alii navales, alii funebres, alii planè ascetici, sed omnes quantum materia permittebat (& ultra quàm in talibus casibus ulitatum est) morales.

Prima mea intentio erat, materias istas divisas redigere in tomos particulares, qualiter in materia habentis sufficientem pro justo volumine: sed quia multò plus temporis distributioni illi foret necessarium, & ad extendendum vel mandumque ruditer projectos: ne tuum retardaretur desiderium (pro quo tanto maiores tibi ago gratias, quantò minus mihi illud debes) præcedent & subsequenter magis elaborat. Credo hanc ipsam meam non minus tibi gratam fore varietatem, ad minuendum fastidium quod identitas generare solet.

Deni-

Denique nolo tibi pro certo plura opera appromittere: inter pulverem enim etiam mea memoria & oblivionis inveniuntur (sicut in officina Vulcani) multa lacera & perforata, quæ virium defectu non redintegrari, nedum perfici & elimari possunt, quod expoliendi deſecerit orexis: ſolummodò graviter ſentirem, ſi facultas me deſiceret extremam imponendi manum quatuor Libris. , *De regno Chriſti in terris conſummato*, vel alio nomine, *Clavis Prophetarum*, in quibus nova ad faciliorem Prophetarum intelligentiam panditur via; quibus potioreſtudiorum meorum induſtriam conſecravi. Sed quia iſti vulgati ſunt magis univerſales, omnibus ſerviendi deſiderium pro nunc illis tribuit prærogativam.

Si quam ex his Sermonibus ſpiritualem hauſeris utilitatem (quod ſolum exſpecto) deprecare Deum pro mea vita : & ſi me mortuum intellexeris, ultimum huius libri legito Sermonem : ut huius veritatem cognoscas, & acceptum à me conſilium amplectaris. Deus te cuſtodiat. Amen.

PRÆFATIO TRANSLATORUM

ad benevolum Lectorem.

*E*ge parumper gradum in limine, Amice Lector, & ausculta bre-
viter quisquis præsentem Librum lecturus accesseris; & tu vel
maximè Ecclesiastes, seu Verbi divini Præco animarumque Zelo-
tes, cui cum primis hoc opus dirigitur. Ea nunc pro dolor! invalu-
isse videtur & sensuum & morum deordinatio dicam, an depra-
vatio: ut non sapiat amplius, nec placeat, nisi quod peregrinum &
novum est: & hoc solim esse sufficiat, ut in usum mox moresque transeat, quamvis
cæt. rà nocivum sit, censuraque dignissimum. Porro cum cathedræ sit officium omni
saltem possibili, licet infructuoso modo congruum pessimo huic tam late grassanti ma-
lo adhibere remedium, Prædicatori necessarium vidimus, illius, hoc passu, imitari
exemplum, cuiusce exercet officium, qui est Christus Jesus Redemptor noster. Qui ut
demandato sibi à Patre ritè & fructuosè perfunderetur officio, propter quod in mu-
dum venerat, opus alienum & peregrinum assumere compulsus est, juxta illud Pro-
pheta Vaticinium: Ut faciat opus suum, alienum opus ejus: ut operetur opus suum,
peregrinum est opus ejus. Nota verba alienum & peregrinum. Alienum à natura
sua: peregrinum, quasi nunquam & nusquam in vicino circumquaque visum. Ex
quo peregrinorum novorumque vis & efficacia innotescit; quam pro dolor! in
damnabilibus, plus satis usus & experientia confirmat. Quare tibi animæ tuæ, alie-
næ ve Zelotes, alienum, peregrinum, novumque antidotum exhibemus. Alienum:
quia nusquam & nunquam [quatenus nobis constat] in latino idiomate visum aut
præscriptum. Peregrinum: quia ex remotissimis iisque diversis orbis regionibus ac-
quisitum. Novum denique tam supposito, quam ingredientibus: & est, quod oculis
coram arbitraris. Sermones videlicet Admodum Reverendi P. Antonii Vieira So-
cietat. Jesu, Regii in Lusitania Prædicatoris celeberrimi, ab ipso in Lusitanico Idio-
mate dicti, typisque divulgati, nunc latinitate donati. Authoris encomia & excellen-
tiam si nolle capis, ex adjunctis similiterque translatis Censuris & Approbationibus
ea delibare licebit, plenius ex ipsiusmet operis evolutione hausturus. Opus profectò
novum & peregrinum, & in Latio solo alienum. Peregrinum novumque mate-
ria, novum & peregrinum conceptibus, novum & peregrinum ingenii subtilitati-
bus & acuminibus, proinde undique novum. Quod antequam volvere incipias,
Amice Lector, & rogandum te, & monendum putavimus.

Primò. Ne temeritatis præsumptionis que nos arguas, quasi nos falcem messi
immittere lo alienæ, opus etiam alienum voluerimus facere nostrum, eò quod de
Ordine Cartusiano non sit, cujus subtiles adèò & sublimes lucubrationes vertere
sumus

isa. 28.
v. 21.

AD BENEVOLOM LECTOREM.

sumus aggressi, cum absque omni controversia magis ad hoc idonei existant, qui saltem toto gradu Authori propinquiore sunt. Hæc consideratio, multò tamen magis propriæ incapacitatis conscientia, à tali nos molimine in principio merito absterruit; Charitas interim, quæ omnia bona communia esse cupit, ad agrediendum urgebat, quo omnes Christi fideles, & eodem sub capite membra & fratres, ad congratulandum nobis de tam pretioso invento thesauro invitarentur. Litigante igitur aliquandiu de super hinc Charitate, illinc metu, litem tandem evicit Charitas, suadens calamum admovere operi nihil veritos, si Cartusianæ tantum simplicitatis modestiæque memores, ex Lusitanico illo Sole, vel luminoso, quamvis informe conficeremus corpus; & ex elaboratissima illa effigie, vel crudam productam instantium disposeremus massam, ut debitâ & condignâ tandem latinitatis formâ introducibilis appareret. Quod assecutos nos speramus, nihil dubitantes, quæ occasione sic acceptâ mox sint adfuturi, qui exercitatoris ingenii, nec non requisitæ ad hoc artis peritiores, talem ex Luminoso hoc informi formabunt Luciferum, ut qui hucusque uni tantum luxerat terræ angulo, accepto sic debito splendore, toti deinceps illucescat universo: eamque in compositæ massæ latinitatis impriment, formam dicam, aut animam: ut gloriosè ad virum suum exprimat Archetypum. Quod volumus.

Secundo. Rogamus, ut lecturus, non velut aranea accedas collecturus vane-
ram unde uni alterive nocumentum gratis intentes; sed germanæ instar apes co-
piosè hausturus, unde prodesse possis plurimis, memor istius apibus inscripti: Me-
liora lego, seu, quod utile carpo. Itemque. Legunt non lædunt, seu, Deli-
bant non carpunt. Casu quo verò ipsa styli ruditas mox in fronte nascam tibi in-
gerere stomachumque movere videatur, attende, quæsumus, materiæ qua-
litate, Authorisque intentionem & scopum ad mentem voca, quod videlicet
non de mulcendis auribus, sed dirigendis in viam salutis animabus ipsius lucubra-
tio & labor, & nostra consequenter quantulacunque opella defuderit. Descri-
ptum huic puta, quod ficui: Dulcorem, & non speciem: seu, Medullam &
non corticem. Ut sic apibus intra hortum super obvios, quamvis exiguos &
humiles flosculos volitare solitis inscriptum, & humilia dignantur. Verifica-
turus, tanquam prudens discretusque studiosus, præsentem librum, quamvis
stylo, non tamen materiâ humilem non dedigneris, Angelici Doctoris imitatus
exemplum, ingenue fassi, se ex quolibet etiam minimæ molis libello doctrinæ
sue incrementum hausisse. Quod idem magnus Angelici Doctoris Magister S. Au-
gustinus sensit, quando dixit: Non valde curo superbiorum imperitorumque
judicia, qui similiter in legendos libros atque in salutandos homines irruunt:
non enim cogitant, quales ipsi, sed qualibus induti vestibus sunt. Enim verò,
si ip-

S. Aug.
lib. i.
de Ord.
c. ii.

PRÆFATIO TRANSLATORIUM AD BENEVOLUM LECTOREM.

si ipsum vivum S. Spiritus organum, non in doctis h. unæ sapientiæ verbis, oracula divina sese deponere asserit, quis Cellicolis ipsam simplicitatem & abjectionem Professus vitio vertet, si quid inter cœlæ parietes conquistum communi publicoque congruum bono, conformi obligationi suæ calano evulgare satagant?

Tertiò, monitum te cupimus, nos in hoc laborasse vel maxime, ut clarè tibi mentem scopumque Authoris, nec non Conceptus acumina exhiberemus, in quo operis essentia & anima consistit: quod si non attingimus ad apicem, minis saltem nos aberrasse speramus. Si quid fortè aberratum in hac parte, condonandum nobis, quod nec nati, nec educati sumus Lusitani; & ne Dictionarii quidem istius lingue copiam habere potuerimus, unde divinatione quandoque opus fuit, proinde magis peritorum judicio illa submittimus.

Quartò, Quoad errata quomodocumque illapsa, ea que notabiliora, sensumque vitare, aut obscurare fuere visa, in adjuncto Syllabo annotavimus; obvia, uti etiam, quoad interpunctionem (in qua sæpius erratum) ob frequentiam prudentis Lectoris judicio remittentes.

Denique petimus, ut piam nostram instruendo intentionem, præsentem qualemcumque æqui bonique consulas opellam, quam solitudini Professorique nostræ conformiter, communi bono, omniumque promovendæ salutis libenter impendimus: oresque pariter pro nobis, ut laboris hujus operisque finem & metam, divinam scilicet gratiam in præsentem, cœlestemque gloriam in futuro tandem consequamur. Vale.

APPROBATIO

Adm. Rdi. Patris Fr. Joannis de Matre Dei , Provincialis Provinciae Portugalliae , Scraphici Ordinis S. Francisci , Principis Regentis Prædicatoris , Ordinum Militarium Examinatoris , &c.

SERENISSIME PRINCEPS DOMINE CLEMENTISSIME.

I quo casu unquam obcdientia suo caruit merito , in hoc profecto caruit , quo ex Celsitudinis tuæ imperio , Reverendi Patris *Antonii Vieira* Societatis JESU dignissimi Prædicatoris talis Principis , quia omnium Prædicatorum Princeps , *Primam sermonum partem* , à mendis , quibus à legentium seu terentium manibus fuerat adulterata , expurgatam & ad legitimum summi

eiusdem ingenii partum redactam conspexi. Optima ejusdem censura, est nomen Authoris ipsi pro censura præfigere , cum sine competentia (quamvis cum omnium invidia) pro Oraculo pulpiti inter Nationes mundi sit celebratus, quo scriptorum suorum doctrinâ & famâ, velut pennæ suæ remigio subvolavit. Magno æstuabam desiderio ut sua opera auspicaretur , ad quæ meritò bene fundata spes nostra anhelat , talentique ejus excellentia promittit : ut pro moliminis beneficio immortalitati consecraretur gloria in futuris , quam præsentium meretur admiratio ; & innotesceret mundo non deesse Lusitaniæ, cui eruditionem latinam & græcam eloquentiam invideret : sæpiusque repetebam apud me illa verba Job. c. 31. v. 35. *Desiderium meum audiat omnipotens , & librum scribat ipse qui judicat , ut in humero meo portem illum , & circumdcm illum quasi coronam mihi ; Deus inspirando , & Celsitudo tua imperando illud meum desiderium complevère.* Quis Judex posset scribere Librum Sermonum , nisi Reverendus Pater *Antonius Vieira* ? Judex per antomasiâ ex officio , in arte & regulis prædicationis , cujusce, nos Prædicatores omnes oporteret esse contentos , esse Discipulos , ut possemus nos vocare Magistros. Dubitari tantummodò poterat , cum Judex sit Libri scriptor , quomodo Job esset coronatus illo : & quomodo Liber , quem oporteret esse gloriam Authoris , esset gloria Lectoris ? sed qui librum aperuerit, inveniet solutionem dubii. In quolibet enim Sermonum , quos continet videbit , quod , cum solummodò gloria esse possint Scribentis , simul sint corona Legentis. Non sunt solummodò gloria Compo-

Pars I.

(**)

sitoris

A P P R O B A T I O N E S.

sitoris , sed etiam felicitas habentium. Quoad me , ut minimum , meus cum Job judicat affectus , *Coronam mihi*. De quolibet itaque horum Sermonum affirmo , quod Plin. lib. 2. suarum Epistolarum. Epist. 3. *Proëmiatur* , *narrat apertè* , *pugnat acriter* , *colligit fortiter* , *ornat excelsè*. Exorditur vivaci energia , quæ attrahit : prosequitur claritate singulari , quæ delectat : probat vivacitate gravi , quæ rapit : facundâ varietate colligit , quæ docet : sententiosâ ornat excellentiâ , quæ suspendit : quodque magis difficile , *Postremò docet* , *delectat* , *afficit* : Divertit , quasi non adverteretur : docet , quasi non recrearet : delectat , quasi non reprehenderet : fructificat , quasi non delectaret. Non solum nihil continent quod regium offendant servitium : sed multa cur debitam Celsitudinis tuæ obedientiam continuet , quâ Authorem ad edendum hunc Librum obligavit ; ut cum reliquis luculentis studiorum suorum & ingenii laboribus in lucem prodeat pro gloria Dei , nec non horum Regnorum honore. Hoc sentio , hoc dico : & quod dicere nescio , hoc magis sentio. Ulyssippone in S. Francisco 29. Augusti. Anno 1678.

Fr. Joannes de Matre Dei.

CENSURA

CENSURA ET APPROBATIO THEOLOGORUM

*quibus Liber hujus ex Lusitanico Sermone in Latinum translati revisio
commissa fuit.*

Aureus ille omnis Religiositatis Magister Thomas Kempensis, in laudem illorum, qui scripture librorum Dei optimi maximique gloriam, animarumque salutem promovere adlaborant, sic loquitur: si mercedem suam non perdet, qui calicem aquæ frigida sitienti porrigit, quantam mercedem recipiet, qui animæ perpetuò victura, salutaris sapientiæ aquam scribendo ministrat? quot enim litteras debite formas, tot Deo hostias laudis offers. Benedicta ergo manus scribentis, & digiti in tali opere occupati. Hæc si vera, (quis prudens ea vera esse dubitat) multiplices certè laudis hostias Deo immolavit, Admodum R.P. *Antonius Vieira* Societatis Jesu, Regius in Lusitania Prædicator, in Conceptibus prædicabilibus tam subtilis & solidus, in dicendo tam facundus, ut ab admodum R.P. Joanne à Matre Dei, Ordinis Seraphici in Portugallia Provinciale dignissimo, meritò appellatus sit Oraculum pulpiti, & omnium Concionatorum Princeps. Hic etenim in regulis Prædicationis exercitissimus Vir, quos ad populum habuit, exquisitissimos Sermones, eosdem in Lusitanico Idiomate prælo mandavit, ut non solum vivi voce, vivus, sed & scripto mortuus, Christianum posset populum edificare, ut proinde non dubitemus, quin manibus digitisque ejus saluberrimo isti operi applicatis, benedixerit Omnipotens, æternamque ei mercedem jam largitus sit pro eo, quod animabus æternum victuris salutaris sapientiæ aquam scribendo ministravit. Et certè minorem à Deo benedictionem atque mercedem non habebunt Venerabiles Patres Cartusiani, quorum unus professus in Carthusia Coloniensi S. Barbara, alter verò in Carthusia Dulmanienensi in Westphalia, qui sæpius memorati P. *Antonii Vieira* Sermones præclaros, ex Idiomate Lusitanico in Latinum, non sine ingenti labore transtulere. Et hunc quidem primum eorumdem Sermonum Tomum diligentia, quâ potuimus revidimus, in quo nihil invenimus, quod fidem aut bonos mores offendat, quod unum & solum à nobis investigandum erat. Dignum ergo eundem censemus, qui pro bono communi Ecclesiæ, & fidelium solatio per typos publicetur. Sic censebamus. Anno 1690. 11. Augusti.

Fr. Adrianus Schönen S. Ord. Præd. SS. Theolog. Magister.

Fr. Petrus Dietzinger S. Ord. Præd. SS. Theologiæ Doctor.

Visis Theologorum Approbationibus, & testimoniis imprimatur hic Tomus Primus Concionum R. P. *Antonii Vieira* Soc. Jesu, Regii in Lusitania Concionatoris. Datum Colonia 11. Augusti 1690.

Fr. Leonardus Messen S. Ord. Præd. SS. Theol. Doctor

& Inquisitor Apostolicus.

Licentia & Extractus Litterarum

Reverendissimi Patris D. INNOCENTII LE MAISSON,
Prioris Cartusiæ, nec non Sacri Ordinis Cartusienfis
Generalis.

Venerabiles in Christo Patres.

STatim atque primam Epistolam vestram recepi, responsum dedi simul & consensum ad postulata vestra executioni mandanda, scilicet quoad impressionem Sermonum Admodum Reverendi P. *Antonii Vieira* Societatis JESU, à vobis latinitate donatorum ex Idiomate Lusitanico, servatis tamen de jure & statutis servandis; per me ergò non stabit quin labor vester utilis sit, & publicè appareat, ad Dei honorem & proximæ adificationem quod valde aveo, & omnia faustissima vobis apprecor. Bene valete. Cartusiæ hâc 29. Martii 1690.

Vester in Christo Confrater.

F. INNOCENTIUS.
Prior Cartusiæ.

*Licentia Venerandorum PP. Visitatorum
Sacri Ordinis Cartusienfis in Provincia Rheni.*

NOs infra scripti concedimus licentiam, Sermones Admodum Reverendi P. *Antonii Vieira* Societatis JESU ex Idiomate Lusitanico à duobus PP. Cartusiæ Colonienfis in Latinum translatos, & à RR. PP. Prædicatoribus revistos & approbatos ad boni publici emolumentum Typis mandari. Mertzlich supra Treverim 27. Octobris 1690.

F. MARTINUS SCHUE
Prior Cartusiæ Trevirensis,
ac Provinciæ Rheni Visitator.

F. JODOCUS SCHWAB.
Prior Cartusiæ Moguntinæ,
ac Provinciæ Rheni Convisitator.

PRIVILEGIUM CÆSAREUM.

Leopoldus Divina favente clementia electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatia, Sclavoniæ &c. Rex, Archi-Dux Austriæ, Dux Burgundiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ & Wirtenbergæ, Comes Tyrolis &c. Agnoscimus ac notum facimus tenore præsentium universis, quod, cum nobis noster sacrique Imperii fidelis dilectus HERMANNUS DEHMEN, Bibliopola Colonienfis humillime exposuerit se constituisse P. VIEIRÆ Prædicatoris Regii in Lusitania selectissimos Conciones, typo in lucem edere, vereri autem ne multorum invidia eundem Librum alibi recudentium impendii & laboris sui fructu frustretur, ideoque nobis demissè supplicarit, ut indemnitati suæ Privilegio nostro Cæsareo clementer consulere dignaremur, nos attento hoc supplicantis laudabili studio, quod ad publicum rei litterariæ usum impendit, ejusdem justis precibus benignè annuerimus, mandamus proinde omnibus & singulis Typographis, Bibliopolis, Bibliopægis, aliisque quibuscunque rem & negotiationem Librariam quovis modo exercentibus districte atque seriò inhibentes, ne quisquam eorum præfatum Opus intra decem annorum spatium sub pœna quinque marcarum auri à prima recusionis & editionis die memorati Libri numerandum, intra Sacri Imperii, Regnorumque & Provinciarum nostrarum hæreditariarum fines eodem aut alio typo integrè aut pro parte recudere, invehere, & clam vel palam vendere atque distrahere præsumat, quatenus mulctam quinque Marcarum auri puri ex semisse Camera nostræ Imperiali, ex altero verò parti læsæ irremissibiliter pendendam incurrere, & omnibus Exemplaribus quæcunque loco repertis (quorum sibi vel propria autoritate, vel Magistratus, ubi eadem reperta fuerint auxilio vindicandorum dicto supplicanti ejusque hæredibus vigore præsentium facultatem & potestatem nostram Cæsaream concedimus) privari noverint, duommodo tamen nihil honestis moribus contrarium dictus Liber uspiam contineat, & præfatus supplicans postquam Exemplaria quinque debita nobis exhibuit, Privilegium

(**) 3

PRIVILEGIUM CÆSAREUM.

gium hoc nostrum Cæsareum in capite dicti Libri , imprimi curet. Mandamus porro universis nostris & Sacri Imperii Regnorumque & Provinciarum nostrarum Magistratibus Ecclesiasticis , & Sæcularibus, cujuscunque ordinis, conditionis & gradus fuerint , ne quenquam huic nostro Cæsareo Privilegio ullatenus impune contravenire patiantur , quin potius ejusdem transgressores supradictis pœnis aliisque modis idoneis coerceri curent , quatenus & ipsi eandem mulctam evitare voluerint ; Harum testimonio litterarum manu nostra subscriptarum & Sigilli nostri Cæsarei appensione munitarum , quæ dabantur in Civitate nostra Viennæ die prima mensis Augusti , &c.

LEOPOLDUS

(L. S.)

Ut. LEOPOLDUS GUILLIELMUS
Comes in Königseg.

Ad Mandatum Sacræ Cæsareæ
Majestatis proprium

FRANCISCUS WINANDUS BERTRAMS.

INDEX

INDEX

SERMONUM ET THEMATUM

Qui in hac Prima Parte continentur.

		pag.
I.	Sermo in Dominicam Sexagesimæ.
<i>Semen est Verbum Dei. Luc. 8.</i>	1.
II.	Sermo Primus in Feriam quartam Cinerum.
<i>Memento homo quia pulvis es : & in pulverem reverteris.</i>	21.
III.	Sermo primus de Sanctissimo Sacramento.
<i>Caro mea verè est cibus : & sanguis meus verè est potus. Joan. 6.</i>	34.
IV.	Sermo de Nativitate B. Virginis MARIÆ.
<i>De qua natus est Jesus. Matth. i.</i>	55.
V.	Sermo in Feriam quartam post secundam Dom. Quadrag.
<i>Nescitis , quid petatis. Matth. 20.</i>	70.
VI.	Sermo de S. Ignatio Fundatore Societatis JESU.
<i>Et vos similes hominibus expectantibus Dominum suum. Luc. 12.</i>	86.
VII.	Sermo in tertiam Dominicam Quadragesimæ.
<i>Cum eiecisset dæmonium, locutus est mutus : & admiratæ sunt turbæ. Luc. 11.</i>	105.
VIII.	Sermo secundus de Sanctissimo Sacramento in Bachanal.
<i>Tentat vos Dominus Deus Vester , ut palam fiat , utrum diligatis eum, an non ? Deuter. 13.</i>	129.
IX.	Sermo in Feriam quartam post Domin. quartam Quadrag.
<i>Vidit Hominem cæcum. Joan. 9.</i>	141.
	X. Sermo	

INDEX SERMONUM ET THEMATUM.

- X. Sermo de B. Virgine Maria de Rupe Franciæ.
Liber Generationis Jesu Christi, Filii David, Filii Abraham.
 Matth. 1. 161.
- XI. Sermo in Sabbathum post Dominicam tertiam Quadrages.
Hoc autem dicebant tentantes eum, ut possent accusare eum.
 Joan. 8. 177.
- XII. Sermo de Lachrymis Sancti PETRI.
*Cantavit Gallus, & conversus Dominus respexit Petrum: & egressus
 foras flevit amarè. Luc. 22.* 196.
- XIII. Sermo de Mandato.
*Sciens JESUS quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Pa-
 trem, cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.*
 Joan. 13. 209.
- XIV. Sermo de Bulla Crucciata.
*Unus militum lanceâ Latus ejus aperuit: & continuo exivit Sanguis &
 aqua. Joan. 19.* 223
- XV. Sermo Secundus in Feriam quartam Cinerum.
Pulvis es, & in pulverem reverteris. 241.

S E R M O

P R O

Dominica Sexagesimæ.

Habitus ab Authore Vlyssipone in Capella Regia Anno 1655. quando venit & Missionem Maragnanâ in America, ubi invenit difficultates in eo contentas, quibus superatis, statim cum novis mandatis Regiis ad eandem Missionem reversus est.

Semen est verbum Dei. Luc. 8.

S. I.

EAXIT Omnipotens, ut illustre ac frequens hoc auditorium, sermone minis quàm in Prædicatore deceptum egrediatur! audiamus Evangelium, & quidem totum: totum enim agit de casu, qui me hucusque è tam longinquo adduxit.

Exiit qui seminat, seminare. Christus dicit, quod Prædicator exierit ad seminandum Verbum Dei. Planè patet, quod Textus iste sit ex Libris Dei, non solum mentionem facit de seminando; sed etiam de exeundo; *Exiit*, nam in Die messis metietur & semen, & numerabuntur nobis passus. Mundus, Vobis, qui laboratis cum illo, nec satisfacit pro eo quod dispenditis: nec passus remunerat. Non sic Deus. Laborare cum ipso, usque ad exire, est seminare: de passibus etenim etiam colligitur fructus. Inter Evangelii Semi-

Part 1.

natores, alii ad seminandum exeunt: alii seminant sine exire; Exeuntes ad seminandum, sunt qui abeunt prædicatum Evangelium in Chinam, Indiam, & Japoniam: Seminantes sine exire, sunt quibus satis videtur prædicare in Patria. Quisque suam habebit rationem: sed omnia suum computum; sementem habentibus in domo, solvendum erit semen: quibus è longinquo quærendum est semen, & semen metietur, & passus numerabuntur. Ah dies judicii! ah Prædicatores! Vos hic, vos invenietis cum pluribus Palatiis: illi ibi, cum pluribus passibus, *Exiit seminare.*

Sed ex hoc Discursu video quod notatis (& me quidem notatis) Christum dicere, quod seminator Evangelicus *Exiit*: sed non dicit, *Rediit*; Prædicatores etenim Evangelici, homines profitentes se prædicare & propagare fidem, bonum est quod exeant, sed non quod redeant. Ani- *S. Gregor. ibid.*

A

pha.

Ezech. I.
v. 12.

phalem gloriæ Dei, & figurantes Prædicatores Evangelii Dei, qualesnam habebant proprietates? Nec revertabantur cum ambularent. Rotæ quibus regebantur, erat impetus spiritus, sicut ipse inquit textus, & isto impetu spiritus impellebantur ad progrediendum, sed non ad regrediendum: præstaret enim non exire, quàm reverti. Sic arguitis valdè rationabiliter, & ego quoque idem sentio & dico; sed interrogo. Si Seminator iste Evangelicus quando exivit, inveniret campum occupatum: si armarent sese contra ipsum spinæ, si insurgerent petreæ, si præcluderentur aditus, quid agendum? omnia ista contraria quæ dico, & omnes istas contradictiones expertus est noster Seminator Evangelii. Incepit ille seminare (ait Christus) sed infelicitè: aliud cecidit inter spinas, & simul exorta suffocaverunt triticum: aliud cecidit super petram, & natum aruit, quia non habebat humorem: aliud cecidit secus viam, & conculcatum est, & volucres cæli comederunt illud. Ecce nunc, quomodo omnes creaturæ mundi sese arment contra hunc seminantem. Omnes creaturæ quotquot inveniuntur in mundo, rediguntur ad quatuor genera; ad creaturas rationales, ut sunt Homines; ad sensitivas, ut sunt animalia: ad vegetativas, ut sunt plantæ: & insensitivas, ut sunt petreæ: nec dantur plures. Defuitne aliqua ex istis, quæ contra seminantem se non armaret? Nulla. Natura insensitiva illum infecuta est in petris: Vegetativa, in spinis: Sensitiva, in avibus: Rationalis in hominibus. Et notate infelicitatem tritici, quod ubi solum poterat sperare rationem: ibi majus invenit obstaculum & gravamen; Petreæ illud arefecerunt, spinæ suffocârunt,

aves comederunt, & Homines quid? conculcârunt: *Conculcatum est ab hominibus* inquit Glossa. Quando Christus præcepit Apostolis per mundum prædicare, allocutus est illos hoc modo: *Euntes in mundum universum, predicate Evangelium omni creaturæ.* Domine, quomodo sic? animalia, nonne sunt creaturæ? arbores nonne sunt creaturæ? petreæ nonne sunt creaturæ? ergo Apostoli prædicabunt petris, prædicabunt truncis, prædicabunt animalibus? Ita, inquit S. Gregorius post S. Augustinum: nam sicuti Apostoli prædicare debebant omnibus nationibus mundi, multis earum barbaris & incultis, habebant invenire homines degeneratos in omnes species creaturarum; habebant invenire homines homines habebant invenire homines bruta, habebant invenire homines truncos, habebant invenire homines petras. Et cum Prædicatores Evangelici exeunt prædicatum omni creaturæ, omnes creaturæ sese contra illos armant? magna infelicitas.

Sed infelicitas nostri Seminantis Evangelici non fuit adedò magna: major fuit illa, quæ deprehensa fuit in seminatione, ubi ego fui, & unde ego venio; quicquid hic passum est triticum: ibi passi sunt Seminatores. Si benè advertetis, triticum fuit arefactum, suffocatum, comestum, conculcatum. Triticum arefactum: *natum aruit, quia non habebat humorem.* Triticum suffocatum: *Exorta spina suffocaverunt illud.* Comestum: *Volucres cæli comederunt illud.* Triticum conculcatum: *Conculcatum est.* Omnia ista passi sunt Seminatores Evangelici missionis Maragnanæ spatio duodecim annorum in istis partibus Americæ; fuere Mis-

Marc. 16.
v. 15.

S. Greg.
S. August.
fin.

fo-

tionarii suffocati: nam aliqui eorum sunt suffocati in oris magni fluminis Amazonum; fuerunt Missionarii comesti: nam aliquos comederunt Barbari in Insula Arachotorum: fuerunt Missionarii arefacti, nam tales reversi sunt ab itinere Tocantino fame & infirmitate aridi, quorum unus diebus viginti & duobus inter urticas velut perditus ambulans, sitim solo sedavit rore quem è foliis lambabat; Ecce num illi benè quadret, *natum aruit, quia non habebat humorem*. Et præter aridos, suffocatos, comestos, adhuc videntur conculcati & ab hominibus persecutionem passi, *Conculcatum est?* Domine Jesu Christe non conqueror, neque illud dico propter Seminarios: solummodò hoc propter semen dico, solummodò hoc propter sementem sentio. Omnia ista Seminariis sunt gloriæ: Exaruerunt? ita, sed amore tui; Suffocati? etiam, sed amore tui; Comesti? planè, sed amore tui; Conculcati & persecutionem passi? sic, sed amore tui.

Nunc ad meam quæstionem redeamus. Ecquid faceret hoc casu, vel faciendum erat Seminariis Evangelico, videnti laborum suorum primitias tam infructuosas? desereretne agriculturam? desisteretne à seminando? an otiosam & incultam relinqueret terram, ad quam nonnisi colendam perrexisset? videtur quod non; sed si festinus rediret domum inquisitum & allatum instrumenta quibus terram emundaret à petris, expurgeret à spinis, foretne hoc desistere? foretne hoc retrogredi? neutiquam. In ipso textu Ezechielis, quo arguistis, habemus probationem. Jam vidimus textum dicere, quod animalia Currus divini

non revertebantur cum ambularent: porro Ezech. I. legite duos versus subsequentes, & videbitis. debitis eundem textum ibidem dicere, quod illa animalia, *ibant & revertebantur* Ezech. I. in similitudinem fulguris coruscant. Si v. 14. igitur ista animalia ibant & revertebantur in similitudinem fulguris, quomodo ait textus, *Nec revertebantur cum ambularent?* Quia qui vadit & fertur ut fulgur, non revertitur: ire & volare instar radii, non est reverti sed progredi; Ita seminat & fecit seminarius nostri Evangelii, non despondit animum in primâ, secundâ, & tertiâ jacturâ: perrexit seminare & tanta facilitate, ut in quarta & ultima tritici parte, cum quæstu restaurata fuerint reliquæ jacturæ: natum est, crevit, aristas egit, maturuit, collectum est, mensum est, & inventum centuplicatum, *Fecit fructum centuplum*.

O quantam mihi spem facit ista seminatio! ô quale exemplum præbet mihi iste Seminarius! seminatio dat mihi spem magnam, nam quamvis mihi perierint labores primi, ultimi promittunt successus meliores: Grande mihi præbet exemplum Seminarius, nam perditâ primâ, secundâ, & tertiâ tritici parte, quarta & ultima fructificavit, & collegit ex ea fructum plurimum. Cum itaque perierint tres vitæ partes, cum unam sustulerint spinæ, alteram abstulerint petreæ, tertiam annihilaverint vitæ tot & tantæ: hæc quarta pars & ultima, hic ultimus vitæ quadrans quare etiam periret? quare non fructum redderet? quare non habebunt anni, quod habet annus? Annus habet tempus pro floribus, & tempus pro fructibus: Quare non etiam vita suum habebit autumnum? Florum alii decidunt, alii arescunt, alii marcescunt, alios

ventus auferet : pauci ramis adhærentes & in fructum desinentes , tantummodò sunt felices, hi soli durant, illi soli nobis proficiunt , illi soli mundum sustentant ; Consultumne erit mundum perire fame ? consultumne erit ultimos in floribus perire dies ? absit, nec Deus hoc probat : nec oportet esse. Ecce hic patet cur dixerim in principio , quod veneritis decepti in Prædicatore : sed ne opus sit redire deceptos sermone , tractabo in eo rem & materiam magni momenti , & hic serviet velut Prologus aliis quos habiturus sum.

§. II.

Semen est Verbum Dei.

TRiticum quod seminavit Prædicator Evangelicus, inquit Christus, est Verbum Dei. Spinæ, petra, via, terra bona in quam triticum cecidit, sunt diversa hominum corda. Spinæ, sunt corda curis, divitiis, & delitiis intricata : & in eis Verbum Dei suffocatur. Petra, sunt corda dura & obstinata , & in istis Verbum Dei exarescit : vel si nascitur, non agit radices. Via, sunt corda inquieta & rerum sæcularium transitibus & tumultibus pervia , aliæ veniunt, aliæ vadunt , aliquæ transversim, & omnes transeunt : & in his Verbum Dei conculcatum est, nam illud vel despiciunt, vel non attendunt. Denique terra bona , bona sunt corda, vel homines boni cordis : & in iis radicum Verbum Dei fructificat tam fecundè & copiosè ut pro simplo centuplum colligatur, *Et fecit fructum centuplum.*

Ista copiosa Verbi Dei fructificatio, est quam hodie considero : & quoddam dubium est & mirabile , quod me post suggestus consensum suspendit. Si Verbum Dei tam efficax est & potens, quomodo

apparet tam exiguus Verbi Dei fructus ? Christus inquit, quod Verbum Dei fructificat centuplum pro simplo : & ego jam contentus essem, si fructificaret simplum pro centuplo ; sicentam Sermonibus converteretur unus : jam mundus esset sanctus. Istud in autoritate Christi fundatum argumentum fidei, confirmatur magis experientiâ , si tempora præterita cum præsentibus comparentur. Legite Historias Ecclesiasticas , & omnes invenietis admirandis effectibus Prædicationis Verbi Dei plenas , tot peccatores conversos, tantam vitæ mutationem, tantam morum reformationem ; Magnates despexisse divitias & mundi vanitates , Reges renunciasse sceptris & coronis, nobiles & juvenes abdidiisse se in antris & speluncis ; Et hodie ? nihil horum. Nunquam in Ecclesia Dei tot fuerunt Prædicationes & Prædicatores sicut hodie : Si igitur tam copiosè seminatur Verbum Dei, quomodo tam modicum affert fructum ? Nemo est qui aliquo sermone resipiscat & se resolvat, nullus adolescentum qui poeniteat, nullus senum qui moveatur ; Ecquid est istud ? sicut Deus hodie non est minus omnipotens : sic ejus Verbum hodie non est minus potens quàm ante , ergo si Verbum Dei est tam potens , si Verbum Dei hodie tot habet Prædicatores, quare hodie Verbi Dei nullum videmus fructum ? Hoc tam grave tantique momenti dubium, erit præsentis Sermonis materies ; Volo incipere prædicando mihi , serviet mihi & vobis : mihi , ut discam prædicare, vobis, ut discatis audire.

§. III.

QUod Verbum Dei faciat exiguum in mundo fructum, potest ex aliquo

trium

erium Principiorum provenire : vel ex parte Prædicatoris, vel ex parte auditoris, vel ex parte Dei. Ut anima median- te aliquo Sermonem convertatur, oportet ut concurrant tria. Primò Prædicator, doctrinā persuadendo : Secundò auditor, intellectu percipiendo : Tertiò Deus, gratiā illuminando. Ut homo videat se- ipsum, tria sunt necessaria : Oculi, spe- culum & lux. Si habet speculum, & est cæcus, nequit se videre, oculorum defe- ctu : si speculum habet & oculos, & est nox : non se videre poterit, defectu lucis. Ergo necessaria Lux, Speculum, & Ocu- li. Quid est animæ conversio, nisi quod homo semetipsum introgressus inspiciat ? pro introspectione ista, oculi, lux, & spe- culum necessaria sunt. Prædicator con- currit speculo, quod est doctrina : Deus concurret luce, quæ est gratia : Homo con- currit oculis, quod est cognoscere seip- sum. Jam supposito quod conversio ani- marum mediante prædicatione depen- deat ab his tribus concursibus : à Deo, à Prædicatore, & Auditore, per quemnam horum putandus est venire defectus ? Ex parte Auditoris, ex parte Prædicatoris, vel ex parte Dei ?

Primò, ex parte Dei concursus non deest, nec deesse potest. Proposi- tio ista est de Fide, definita in Con- cilio Tridentino, & in nostro Evan- gelio ipsam invenimus. De tritico quod Seminator misit in terram, una pars fructum fecit, tres verò sine fru- ctu perierunt. Quare istæ tres perierunt ? Prima perita, quia spinis suffocata : Se- cunda, quia in petram cadens exaruit ; Tertia, quia concucata ab hominibus, & devorata à volucris. Hoc est quod Christus dicit : sed notate hoc, quod non

dicit. Non dicit, quod aliqua tritici pars perierit causâ solis vel pluvie. Causa propter quam ordinariè perit semen, est inæqualitas vel intemperies temporis, vel defectus aut abundantia pluvie, vel solis nimietas aut defectus. Age, quare non introducit Christus in Parabolâ Evange- licâ aliquod triticum, quod perditum sit causâ solis vel pluvie ? Quia sol & pluvia sunt influentiæ ex parte cœli, & quod se- men Verbi Dei non fructificet, nunquam provenit ex defectu cœli, sed semper est ex culpa nostra. Desinet fructificare se- men vel ob impedimentum spinarum, vel ob duritiam petrarum, vel inæqualitatem viarum : sed defectu influentiæ cœli hoc non est, nec esse potest. Semper Deus ex parte sua promptus & paratus est, fo- vere sole, & pluviam rigare, sole illumina- re, pluviam emollire, si corda nostra vel- lent : *Qui solem suum oriri facit super bonos Matth. 5. & malos, & pluit super justos & injustos. Quod v. 45.* si Deus solem & pluviam æquè malis ac bonis ministrat : malis, qui vellent fieri boni, quomodo illam negabit ? hocce punctum est tam clarum, ut necesse non sit nos detinere ad magis probandum. *Quid debui facere vinea mea & non feci ? in- Isai. 5. quit ipse Deus per Isaiam. v. 4.*

Postquam igitur certum est quod Ver- bum divinum non desinat fructificare ex parte Dei : sequitur quod vel ex parte Prædicatorum, vel Auditorum. Ex quâ- nam erit ? Prædicatores culpam conjici- unt in auditores, sed non est ita. Si esset ex parte auditorum, Verbum Dei non fa- ceret multum fructum : sed facere nul- lum fructum, nullum effectum, non est ex parte auditorum. Probo. Auditores vel sunt mali, vel sunt boni ; si sunt bo- ni, multum in iis facit fructum Verbum

Dei: si sunt mali, quamvis in illis non faciat fructum, facit effectum. Hoc habemus in Evangelio. Triticum quod cecidit inter spinas, natum est, sed suffocatum: *Simul exorta spina suffocaverunt illud.* Triticum quod cecidit inter petras, natum est similiter, sed exaruit: *Natum aruit.* Triticum quod cecidit in terram bonam, natum est & fructum attulit multiplicatum: *Et natum fecit fructum centuplum.* Ita triticum quod cecidit in terram bonam, natum, fructum attulit: triticum quod cecidit in terram malam, non attulit fructum, sed natum est; nam Verbum Dei tam est fecundum, ut in bonis multum faciat fructum: estque tam efficax, ut in malis, quamvis non fructum, faciat tamen effectum; missum inter spinas non fecit fructum, sed natum est usque ad spinas: missum inter petras, non attulit fructum, sed natum est usque ad petras. Pejores auditores qui sunt in Ecclesia Dei, petrae sunt & spinæ. Quare? Spinæ acutæ, petrae duræ. Auditores ingenii acrioris, & auditores voluntatis induratae, sunt pessimi qui inveniuntur. Auditores acutioris ingenii, sunt mali auditores; qui solum veniunt auditum subtilitates, & venatum verborum phaleras, & dijudicatum conceptus, & frequenter etiam ad pungendum non pungentes. *Aliud cecidit inter spinas:* Triticum non pupugit spinas, potius à spinis punctum: idem hic accidit. Putatis quod Sermo pupugerit vos, & non est ira: Vos estis qui pungitis Sermonem, hinc acutiores intellectu sunt auditores mali. Sed auditores induratae voluntatis adhuc sunt pejores, quia acumen intellectus acumine majore vincitur: sed contra obduratas voluntates nihil proficit, sed plus dam-

nificat: quanto enim sagittæ sunt acutiores, tanto facilius retunduntur in petra. Ah, Deus liberet nos à voluntate indurata quæ ipsis petris pejor est! Virga Moysis emollivit petras, & non potest emollire voluntatem indurata: *Exod. 7. v. 13.* Percutiens virga bis silicem, & egressa sunt *Num. aqua largissima.* Induratum est cor Pharaonis. *20. v. 11.* Et cum auditores acuti, & auditores indurati sint magis rebelles: tanta est divini Verbi virtus, ut etiam ad insultandum acumini nascatur in spinis, & ad insultandum duritiei nascatur in petris. Arguere poteramus agricolam Evangelicum, non amovisse petras, nec evulsisse spinas, antequam sementem jaceret: sed de industria reliquit in campo petras & spinas, ut virtus seminis appareret. Tanta est vis divini Verbi, ut sine evulsione spinarum nascatur inter spinas: Tanta est divini Verbi virtus, ut absque amotione seu emolitione petrarum, in ipsis nascatur. Corda intricata velut spinæ; corda sicca & dura velut petrae; audite Verbum Dei & confidite: sumite *Matth. 27. v. 51.* exemplum ab ipsis spinis & petris. Istæ scissæ sunt. *Et petra ibid. 29.* petrae & spinæ modò resistunt. Seminatori cœlesti: sed veniet tempus, quo illæ coronam ipsæ petrae illi acclamabunt, & illæ ipsæ de spinis spinæ illum coronabunt. Quando cœlestis seminator reliquit campum ex hoc mundo exeundo, petrae scissæ sunt. ut *super eas* illi acclamarent: & spinæ plexæ sunt ut coronarent. Sed si Verbum Dei ad spinas usque & ad petras triumphat: si Verbum Dei ad spinas usque ad petras nascitur: quod hodie Verbum Dei non triumphet in arbitriis, nec nascatur in cordibus, non est ex culpa & indispositione auditorum. Suppositis istis duabus demonstrationibus: supposito quod fructus & effectus Ver-

Verbi Dei, non promanet nec ex parte Dei, nec ex parte audientium : sequitur per clarā consequentiam, quod provenit ex parte Prædicatoris. Et ita est. Nostis Christiani, quare non faciat fructum Verbum Dei; ex culpa Prædicatorum. Nostis Prædicatores, quare non faciat fructum Verbum Dei? ex culpa nostra.

§. IV.

Sed cum in uno Prædicatore tot sunt qualitates, & in una Prædicatione tot leges, & Prædicatores possint esse reprehensibiles in omnibus, in quo consistit ista culpa? In Prædicatore considerari possunt quinque circumstantiæ: Persona, scientia, materia, stylus & vox. Persona, qualis? Scientia, quam habet: materia, quam tractat: Stylus, quem sequitur: & vox, qua loquitur. Omnes has circumstantias habemus in Evangelio, aggrediamur examinare illas, unam post alteram; & investigare causam. Non faciet fortè hodie Verbum Dei fructum ex circumstantia Personæ? non faciet: nam olim Prædicatores erant sancti, erant viri apostolici, erant viri exemplares: & hodie Prædicatores sunt Ego, & alii sicut ego? bona ratio est ista. Definitio Prædicatoris est vita & exemplum. Hinc Christus in Evangelio illum non comparavit seminatore; sed ei qui seminat. Attendite. Non dicit Christus; Exiit ad seminandum seminatore; sed exiit seminare qui seminat. *Ecce exiit, qui seminat, seminare.* Inter seminatore, & illum qui seminat, magna est differentia: alius est miles; alius qui pugnat; alius est nauclerus, alius qui gubernat. Simili modo, alius est qui seminat; alius seminator; alius est Prædicator, alius qui præ-

dicat. Seminatore, & Prædicatore, est nomen; qui seminat & prædicat est actio: & actiones sunt illæ; quæ Prædicatori dant esse. Habere nomen Prædicatoris, vel esse Prædicatorem nomine, nihil refert: actiones, vita, exemplum, opera, hæc sunt, quæ convertunt mundum. Meliorem conceptum quem Prædicator secum adfert ad suggestum quem putatis esse? est conceptus, quem de ejus vita habent auditores. Olim convertebatur mundus; quare hodie convertitur nullus? quia hodie prædicantur verba & conceptus, olim prædicabantur verba & opera. Verba sine operibus, sunt explosiones sine glande; fragorem quidem dant, sed non feriunt. Funda Davidis stravit Gigantem; non stravit eum plumbo, sed petra: *Infixus est lapis in fronte ejus.* Voces citharæ Davidis ejecerunt dæmonem *17. v. 49.* è corpore Saulis: sed non erant voces pronuntiatæ ore, erant voces formatæ manu: *David tollebat citharam, & percutiebat manu sua.* Idcirco Christus comparavit Prædicatorem seminatore; Prædicare, quod est loqui, fit ore: prædicare, quod est seminare, fit manu; ad loquendum vento, sufficiunt verba: ad loquendum cordi necessaria sunt opera. Evangelium dicit, quod Verbum Dei centuplicatum fecerit fructum ex simplo: Ecquid hoc innuit? Vultne dicere, quod de uno verbo nata sunt centum verba? Non. Vult dicere quod de paucis verbis, nata sint multa opera. Nunc verba, quæ proferunt opera, videte an solum possint esse verba? Voluit Deus convertere mundum: & quid fecit? misit filium suum in mundum factum hominem. Notate. Filius Dei in quantum Deus, est Verbum Dei, non est opus Dei: *Genitum, non factum.* Filius Dei, in quan-

1. Reg.

16. v. 23.

Joan. 1.
v. 14.

quantum Deus & homo, est Verbum Dei, & opus Dei simul: *Verbum caro factum est.* Ita ut usque ad suum verbum non concomitatum operibus, Deus non speraverit conversionem hominum; in unione Verbi Dei cum majore opere Dei, constitit efficacia salvationis mundi. Verbum divinum est Verbum divinum: sed parum refert quod verba nostra sint divina, non conjuncta operibus. Hujus ratio est, quia verba audiuntur; opera videntur. Verba intrant per aures; opera intrant per oculos: & nostra anima facilius subditur per oculos; quam per aures. In cœlo nullus est qui non amet Deum, aut possit desinere ab amore Dei: in terra pauci adeo illum amant, omnes offendunt. Deus nunquid idem est, tam dignus amari in terra, ac in cœlo? Quare ergo in cœlo obligat & necessitat ad amandum, & in terra non? Ratio est, quia Deus in cœlo, est Deus visus: Deus in terra, est Deus auditus & creditus. In cœlo intrat agnitio Dei per oculos in animam, *Videbimus eum sicuti est*: In terra cognitio Dei intrat per aures, *Fides ex auditu*; Et hoc quod per auditum intrat, creditur: quod per visum intrat, necessitat. Videant auditores in nobis, quod audiunt à nobis: & effectus sermonis erunt multum alii.

1. Joan.
2. v. 3.
Rom.
10. v. 16.

Vadit Prædicator prædicatum Passionem; venit ad prætorium Pilati: narrat quomodo fecerunt Christum Regem ludicrum: dicit quod accepta purpuram induerunt; audit hoc auditorium valde attentè. Dicit quod plexam è spinis coronam imposuerunt capiti ejus: omnes audiunt similiter attentè. Dicit ulterius, quod ligatis manibus, inseruerunt arundinem pro sceptro: continuat idem silentium & suspensio in auditoribus, interea

retrahitur siparium, apparet imago: *Ecce Homo!* ecce omnes humi prostratos, ecce omnes percutientes pectora, ecce lachrymas, ecce ejulatus, ecce clamores, ecce colaphos! Ecquid istud? quid novi apparuit in Ecclesia? totum hoc quod siparium detractum discooperuit, jam ante dixerat Concionator: jam dixerat de purpura, de corona, de spinis: jam dixerat de sceptro & arundine. Quod si ante nullam admirationem induxit, quomodo nunc tantam? ante erat, *Ecce homo!* auditum: & modò est, *Ecce homo!* visum; relatio Concionatoris intrabat per aures: representatio figuræ intrat per oculos. Nōrunt nostri Pastores Concionatores, quare tam exiguum nostri sermones faciant fructuum? Quia non prædicamus oculis: prædicamus tantum auribus. Cur S. Joannes Baptista tot convertebat peccatores? Quia sicut verba ejus prædicabant auribus: ita exemplum ejus prædicabat oculis. Verba Baptistæ prædicabant pœnitentiam, *Agite pœnitentiam*: & Matth. exemplum clamabat *Ecce homo!* ecce hic 3. v. 2. est homo, imago pœnitentiæ & asperitatis. Verba Baptistæ prædicabant jejunium, & reprehendebant ingluviem: & exemplum clamabat, *Ecce homo!* ecce hic est ille homo visitans locustis & melle sylvestri. Verba Baptistæ prædicabant compositionem & modestiam; & damnabant dissolutionem, superbiam, & vanitatem: & exemplum clamabat, *Ecce homo!* ecce hic est homo vestitus pilis camelorum & zonâ pelliceâ renes succinctus; Verba Baptistæ prædicabant abrenuntiationem mundi, & fugam occasionum & hominum: & exemplum clamabat, *Ecce homo!* ecce hic homo ille qui deseruit aulam, & civitates, & vivit in antris

Gen. 30. tris & speluncis. Si auditores aliud audiunt, & aliud vident, quomodo convertentur? Jacob ponebat virgas decorticas ante oves quando concipiebant, & hinc agni nascebantur maculosi: *Factumque est, ut oves intuerentur virgas, & parerent maculosas.* Quando auditores audiunt nostros conceptus, sibi ob oculos habent nostras maculas: quomodo concipient virtutes? si mea vita confundit meam doctrinam: si mea verba jam operibus meis sunt confutata: si alius est seminator, & alius ille qui seminat, quis hinc sperandus est fructus? præclara & solida est ratio ista, cur non fructum tulerit Verbum Dei: sed habet oppositum sibi exemplum & experientiam Jonæ. Jonas fugitivus à Deo, inobediens, contumax, postquam devoratus & evomitur; iratus, impatiens, parum charitativus, & parum misericors, & magis zelans & amans propriam exultationem, quam honorem Dei & salutem animarum, desiderabat videre Niniven subversam, & subverti quidem suis videre oculis, tot millenis in ea innocentibus: nihilominus idem iste homo, uno sermone convertit maximum Regem, maximam aulam, & maximum Regnum mundi, & non homines fideles, sed gentiles & idololatrias. Ergo alia est causa quam querimus. Qualis erit?

§. V.

ERitne fortè stylus hodie usitatus in suggestibus? stylus tam intricatus, stylus tam difficilis, stylus tam affectatus, stylus pugnans cum arte & natura? Ista quoque est bona ratio. Stylum oportet esse facilem & naturalem. Hinc Christus comparavit prædicationem seminationi: *Exiit qui seminat seminare.* Comparat Christus prædicationem seminationi,

Pars I.

quia seminare est ars, quæ habet plus naturæ, quam artis. In aliis artibus, totum est ars: in musica totum fit per tactum: in architectura totum fit per regulam: in arithmetica totum fit per numerum: in geometria totum fit per mensuram. Seminare non sic: est ars sine arte; cadat ubicunque. Ecce quomodo seminabat noster Agricola Evangelicus. Cadebat triticum inter spinas, & nascebatur; *Aliud cecidit inter spinas, & simul exorta spina.* Cadebat triticum super petras, & nascebatur: *aliud cecidit super petram, & natum.* Cadebat triticum in terram bonam, & nascebatur: *aliud cecidit in terram bonam, & natum.* Triticum cadebat, & nascebatur.

Talem oportet esse Prædicationem: res cadere oportet & nasci: tam naturales ut cadant, tam proprias ut nascantur. Quam differens est stylus violentus & tyrannicus hodieum consuetus? Videre adduci tam tristes sacre scripturæ textus quasi ad torturam: aliqui quasi peregrini, alii implexi, alii concisi, solummodo ligati non veniunt. Et in medio horum, quantà hoc fit elevatione! non consistit in elevando, sed cadendo: *Cecidit.* Notate allegoriam nostræ linguæ propriam. Triticum Seminantis, quanquam cecidit quatuor vicibus, solum tribus natum est. Ut nascatur sermo, tres debet habere modos cadendi; Debet cadere manenter; debet cadere cadenter; debet cadere casualiter. Manenter pro materiis; cadenter pro verbis: casualiter pro dispositione. Manfio est pro materiis: quia benè & suo loco citari oportet, habere debent immanfionem: Cadentia est pro verbis: quia non oportet esse inæqualia nec dissona; debent esse cadentia. Casualitas est pro dispositione: quia debet esse tam naturalis

B

&

& non affectata, ut videatur casus & non industria. *Cecidit, cecidit, cecidit.*

Jam cum loquor contra modernos stylos, volo pro me allegare stylum antiquissimi Prædicatoris qui fuit in mundo.

Psal. 18. v. 1. Et quis ille fuit? Cælum. *Cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum ejus annuntiat firmamentum.*

Ibid. v. 4. Supposito, quod cælum est Concionator, debet habere sermones & verba. Ita, dicit David; habet verba, habet sermones benefonantes: *non sunt loquela, neque sermones, quorum non audiantur voces eorum.* Sed qui sunt isti sermones, & quæ verba cæli? Verba sunt stellæ: sermones sunt compositio, ordo, harmonia & cursus earum. Ecce quomodo stylus prædicandi cæli, concordat cum stylo quem Christus docuit in terra? aliud & aliud est seminare; Terra seminata tritico: cælum confitum stellis. Prædicatio debet esse velut seminatio, & non veluti pavimenti stratio variegata: debet esse ordinata sicut stellæ, *Stellæ manentes in ordine suo.* Omnes stellæ sunt in suo ordine; sed est ordo quem facit influxus; & non ordo quem facit labor. Non creavit Deus cælum in quadro stellarum, sicuti Prædicatores faciunt sermonem in quadro verborum; ex una parte album, ex altera oportet esse nigrum; si ex una parte dies, ex altera debet esse nox: si ex una parte dicunt lucem, ex altera dicunt umbram; si ab una parte dicunt, descendit; ab altera dicunt ascendit. Sufficitne quod non videamus in uno sermone duo verba æqualia & consona? Cunctane debent esse prioribus semper contraria? Discamus à cælo stylum dispositionis & verborum. Quomodo ergo debent esse verba? sicut stellæ. Stellæ sunt multum distinctæ, & valdè claræ; ita debet esse stylus Concio-

nis valdè distinctus, & valdè clarus; nec hinc timeatis quod stylus videatur humilis. Stellæ sunt multum distinctæ, multum claræ: & altissimæ. Stylus potest esse valde clarus & altus; tam clarus ut illum intelligant rudes: & tam altus, ut difficulter intelligant literati. Rusticus invenit documenta in stellis pro agriculturâ, navigans pro sua navigatione, mathematicus pro suis observationibus & judiciis, ita ut rusticus & navigans, qui nesciunt legere aut scribere intelligant stellas: & mathematicus qui legit eos quotquot scripserunt, non assequatur intellectum quantum illis continetur. Talis potest esse sermo: scilicet stellæ, quas omnes vident: & pauci metiuntur.

Dicetis mihi, ita quidem Pater: sed iste stylus prædicandi non est multum cultus. Sit ut sit; infelix iste stylus hodiernus, quem qui honorare volunt vocant cultum; qui condemnant vocant obscurum: nihilominus ipsum valde honorant. Stylus cultus non est obscurus, est niger & obscuratus. Estne possibile quod sumus Lusitani, & audire habemus concionantem linguâ Lusitanicâ, & non intelligere hoc quod dicit? sicut habetur Lexicon pro lingua Græca, & Calepinus pro lingua Latina, ita necesse est habere Vocabularium pro pulpito. Ego imprimis illo uterer pro nominibus propriis: nam facundi repabtizarunt Sanctos; & quilibet author allegatus ænigma habet. Ità hoc dixit sceptrum pœnitens: ità hoc dixit Aquila Africana, Favus Clarævallis, Purpura Bethlemitica, Os aureum. Daturne talis modus allegandi? Sceptrum pœnitens dicitur David, quasi omnia sceptrâ non essent pœnitentia: Evangelista Apelles,

est

est S. Lucas: Favus Clarevallis, est S. Bernardus: Aquila Africana, S. Augustinus: Purpura Bethlemitica, S. Hieronymus: & Os aureum, S. Chrysostomus. Quis reprehenderet putantem quod Purpura Bethlemitica esset Herodes? quod Aquila Africana, esset Scipio? & quod Os aureum est Mydas? si esset Advocatus aliquis ita citans Bartholum & Baldum, velletisne tali credere vestram causam? si aliquis sic loqueretur in conversatione, nonne illum æstimaretis stultum? Itaq; quod in conversatione esset stultitia, quomodo in suggestu potest esse discretio?

Apposita etiam mihi videbatur ista ratio: at quia literati per politiam & studium sese defendunt cum magno Nazianzeno, cum Ambrosio, cum Chrysostomo, cum Leone, & per obscurum & durum cum Clemente Alexandrino, cum Tertulliano, cum Basilio de Seleucia, cum Zenone Veronensi, & aliis: tantis autoribus reverentiam negare non possumus; quamvis desideremus in illis qui gloriantur ex istis se haurire rivos, haberent eorundem etiam profunditatem. Qualis erit igitur nostræ querelæ causa?

§. VI.

ERitne fortè propter materiam aut materias, quas isti Concionatores assument? Urimur hodie modo quem vocant apostillare Evangelium, in quo multas sumunt materias & conceptus: sed qui multa venatur & nihil persequitur, non mirum quod vacuis se manibus videat. Bona quoque ratio est ista: Sermo unum solum habere debet assumptum, & unam solam materiam. Hinc Christus inquit quod agricola Evangelicus non multa sparserit seminum genera, sed unum solum: *Exiit qui seminat, seminare semen.* Seminauit unum solummodò se-

men & non multa: nam sermo unam tantum debet habere materiam, & non multas. Si agricola seminasset primò triticum, super triticum siliginem, super siliginem milium grossum ac tenue, & super milium avenam, quid nasciturum inde? Campus aliquis permixtus, viridis confusio. Ecce hîc quod evenit in huiusmodi sermonibus. Quia seminant tantam varietatem, rem certam colligere nequeunt. Qui seminant mixta, ægrè colligent triticum. Quod si aliqua navis jam vertatur ad Septentrionem, jam ad Occidentem, jam ad Orientem, quonam tandem appulsura? hinc in pulpitis tantum laboratur, & parum navigatur; Unum assumptum abit in hunc ventum, aliud in alium, quid inde colligendum nisi ventus? S. Joannes Baptista multos convertebat in Judæa, sed quotnam accipiebat materias? Unam tantum, *Parate viam Domini*, id est, *Matth. 3.* præparationem ad regnum Christi. Jonas *v. 3.* convertit Ninivitas, sed quotnam habuit assumpta? unum tantum, *Adbuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur*, ita ut Jonas *v. 4.* quadraginta diebus prædicarit unum assumptum tantum, & nos quadraginta assumpta volumus prædicare unicâ horâ? hinc prædicamus nemini. Sermonem oportet esse unicolorem tantum, unum tantum habere objectum; unum tantum assumptum; & unam tantum materiam.

Prædicator unam tantum debet sumere materiam: illam definire ut cognoscat; illam dividere ut distinguatur; ex Sacra scriptura illam probare, ratione declarare; exemplo confirmare; illam dilatare causis, effectibus, circumstantiis, congruentiis inde sequi necessariis, & incongruentiis vitandis: debet respondere ad dubia, satisfacere difficultatibus, impugnare & totis eloquiis viribus refutare argumeta contraria: & post-

postmodum colligere, urgere, concludere, persuadere, finire. Istud est sermo; istud est prædicare: & aliud est tantum vociferari. Nec nego, nec dicere volo, quod sermo habere non debeat varietatem discursuum; sed hi omnes formari debent ex eadem materia, & in illa continuari & finiri. Vultisne hoc totum oculis intueri? Videte. Arbor habet radices, habet truncum, habet ramos, habet folia, habet frondes, habet flores, habet denique fructus, talem oportet esse sermonem: habere debet radices validas & solidas; nam fundatus esse debet in Evangelio: habere debet unum truncum; quia unum solum habere debet assumptum, & unam solam tractare materiam: ex hoc trunco nasci oportet varios ramos, qui sunt discursus diversi, sed ab eadem materia nati, & in illa continuati: Rami non debent esse aridi, sed foliis vestiti; nam discursus verbis debent esse vestiti & ornati: Arbor ista habere debet frondes, quæ sunt vitiorum reprehensiones: habere debet & flores, quæ sunt sententiæ: & denique fructus, qui sunt utilitas & finis ad quem sermo referendus; Ità ut habere debeat fructus, flores, frondes, folia, ramos, sed omnia nata & fundata in uno solo Trunco, qui est una sola materia. Si omnia sunt trunci, non est sermo, est lignum: si omnia rami, non est sermo, sed stipites: si omnia sunt folia, non est sermo, sed folia inversa & dispersa: si omnia sunt frondes, non est sermo, sed fascis aridus: si omnia sunt flores, non est sermo, sed fasciculus odorifer hinc inde collectus: Ut omnia sint fructus, non potest esse: nam fructus non sunt sine arbore. Ità ut in hac arbore, quam appellare possumus arborem vitæ, inveniri debeat utilitas fructus, florum pul-

chritudo, frondium vigor, foliorum ornatus, ramorum distensio, sed hæc omnia nata & formata ab uno tantum Trunco, & hic Truncus non in aërem elevatus, sed in radicibus Evangelii fundatus: *Seminare semen*. Ecce hic, quales esse sermones debeant: Ecce hic, quales non sunt; hinc non mirum quod nullus sequatur fructus.

Totum quod dixi largè possum demonstrare non solum præceptis Aristotelis, Tullii, Quintiliani: sed praxi observata à principibus Oratorum Evangelicorum sancto Joanne Chrysostomo, S. Basilio magno, S. Bernardo, S. Cypriano, & celeberrimis orationibus S. Gregorii Nazianzeni utriusque Ecclesiæ magistri. Et posito quod in illis ipsis PP. sicut in S. Augustino, S. Gregorio, & multis aliis Evangelia inveniantur explicata cum nominibus Sermonum & Homiliarum: aliud est explicare, aliud prædicare: aliud docere, & aliud persuadere. De hoc ultimo ego loquor, quo tantum fructum fecerunt in mundo S. Antonius de Paduâ, & S. Vincentius Ferrariensis; sed necdum adhuc intelligo, quod hæc vera sit causa quam inquirō.

§. VII.

ERitne fortè defectus scientiæ, qui est in multis Concionatoribus? multi inveniuntur Prædicatores, qui ex illo vivunt quod non collegerunt, & seminant in quo non laboraverunt. Post latam Adæ sententiam, terra non consuevit dare fructum, nisi illi qui pane suo in sudore vultus sui vescitur. Apra etiam ista videtur ratio. Prædicator suum, & non alienum prædicare debet: hinc Christus inquit, quod agricola Evangelicus seminavit suum triticum, *Semen suum*: seminavit suum & non alienum, nam alienum & ablatum

latum non servit ad seminandum, quamvis furtum sit scientiæ. Eva comedit pomum scientiæ; & ego olim conquererebar de hac matre: jam cum comedit pomum, quare sibi non reservavit grana: nonne fuisset bonum ad nos devenire arborem, cuius onus nunc incumbit nobis? Quare ergo hoc non sic fecit Eva? Quia pomum erat furtivum, & alienum est bonum esu, sed non seminato. Bonum esu; quia dicunt quod est lapidum: non bonum ad seminandum, quia non nascitur. Expertus aliquis fuerit, quod alienum nascatur in domo sua, sed certus sit quod si crescat, non aget radices: & quod non habet radices, non potest dare fructum. Ecce quare multi Concionatores non faciunt fructum, quia prædicant alienum & non suum: *semen suum*. Concinator inire debet certamen cum vitiis: & arma aliena, licet etiam ipsius Achillis, nemini dant victoriam. Patroclus cum armis Achillis victus fuit & mortuus. Davidi procedenti in campum contra Gigantem, Saul sua obtulit arma quæ acceptare recusavit; armis alienis nemo vincere potest: quamvis sit David. Arma Saulis soli serviunt Sauli; & arma Davidis Davidi; & plus juvat virga pastoralis & funda propria, quam gladius & hasta aliena. Prædicatore pugnante armis alienis, non est quod timeat quis, ne vincat aut prosternat Gigantem.

Matth. 4. Christus Apostolos fecit piscatores
v. 21. hominum, *Faciā vos piscatores hominum*, quod tantundem erat ac ipsos ordinare Prædicatores: Et quid faciebant Apostoli? Textus dicit, quod erant *Resicientes retia sua*. Retia erant sua & non aliena. Notate: *Retia sua*: non dicit quod erant sua, quia illa comparārant; sed quod

erant sua, quia illa resiciebant. Non erant sua, quia illis constiterunt pecuniā; sed quia constiterunt labore. Hoc modo erant retia sua: & quia hoc modo erant sua, idcirco erant retia piscatorum, qui piscari debebant homines. Retibus alienis vel alienā manu factis capi possunt pisces, non homines. Ratio hujus est, quia in ista piscatura intellectuū, solum qui novit facere rete, mittere illud novit & educere. Quomodo conficitur rete? Ex filo & nodo conficitur foramen. Qui filum ducere & nodumnectere ignorat, quomodo faciet rete? qui nescit connectere & claudere, quomodo capiet homines? Rete habet plumbum tendens ad fundum, & superius ligna innatantia aquis. Sermo habet quædam gravia & profunda; habet alia levia & superficialia: sed regere leve & ponderosum solum novit, qui conficit rete. Qui prædicando non tangit fundum superficialiter loquitur: Rationes non oportet esse superficiales, sed natas & fundatas. Prædicare non est recitare. Rationes propriæ nascuntur in intellectu, alienæ adhærent memoriæ: & homines non convincuntur per memoriā, sed intellectuū.

Venit S. Spiritus super Apostolos, & quando linguæ descendeabant de coelo, putabam ego lapsuras fuisse in ipsum os, sed descendeabant super caput. Et quare super caput non super os, quod est proprius locus linguæ? Quia quod proferre debet Prædicator, non solum ex ore prodire oportet, sed per os ex capite. Quod ex ore tantum exit, sistit in auditu: quod prodit ex iudicio penetrat & convincit intellectuū. Amplius adhuc aliquid istæ continent linguæ S. Spiritus.

Textus dicit, quod non omnes linguæ descenderunt super omnes Apostolos, sed singulæ super singulos, *Apparuerunt dispersita linguæ tanquam ignis, seditque supra singulos eorum.* Et quare singulæ supra singulos, & non omnes supra omnes? Quia omnes linguæ non serviunt omnibus, sed cuilibet sua. Una tantum lingua supra Petrum; nam lingua Petri non servit Andreæ. Alia lingua supra Andream; nam lingua Andreæ non servit Philippo: alia lingua super Philippum; nam lingua Philippi non servit Bartholomæo: & sic de reliquis. Quod hoc ita se habeat vide in stylo cuiusque Apostolorum, supra quem descendit Spiritus Sanctus. De quinque tantum habemus scripturas, sed differentia, quâ scripserunt, ut nōrunt docti, est admirabilis. Calami omnes extracti erant ex alis Columbæ divinæ; sed stylus tam diversus, tam specialis, & tam proprius uniuscuiusque, ut clarè demonstrat quod erat suus. Matthæus facilis; Joannes mystērius. Petrus gravis: Jacobus fortis. Thadæus sublimis, & omnes tam vigorosi in dicendo, ut quodlibet eorum verbum esset tonitruum? quælibet clausula fulmen; & quælibet ratio triumphus. Associate hisce quinque SS. Lucam & Marcum qui etiam ibi erant, & invenietis numerum istorum septem Tonitruum quæ audivit S. Joannes in Apocalypsi: *Locuta sunt septem tonitrua voces suas.* Tonitrua loquebantur articulatis vocibus, sed istæ voces erant suæ: *Voces suas*, suas, non alienas sicut notavit Ansbertus, *Non alienas, sed suas.* Denique prædicare alienum, est dicere alienum: & alienum nihil fructificat.

Nihilominus non me fundo penitus in hac ratione, nam de magno Joanne Ba-

pista novimus ipsum prædicasse quod prædicavit Isaïas, sicut notavit S. Lucas, & non alio sub nomine nisi Sermonum: *Prædicans baptismum Penitentia in remissionem peccatorum, sicut scriptum est in libro Sermonum Isaïa Prophetæ.* Prætereo quod sumpsit S. Ambrosius ex S. Basilio: S. Prosper & Beda ex S. Augustino: Theophylactus & Euthymus ex S. Chrysostomo.

§. III.

ERit tandem causa, quam tantum inquirimus, Vox qua hodie loquuntur Prædicatores? olim prædicabant clamando, hodie prædicant conversando: olim potior pars Prædicatoris erat bona vox & bonum pectus. Et verè sicuti mundus regitur aded per sensus, aliquando plus valent clamores quàm ratio. Arridebar etiam ratio ista: sed illam probare non possumus cum Seminatore, diximus etenim jam non esse officium oris. Nunc quod nobis negavit Evangelium in Seminatore metaphorico, nobis dedit Seminarior verus, qui est Christus. Mox ut Christus absolvit parabolam, inquit Evangelium quod Dominus incepit clamare, *Hæc dicens clamabat.* Dominus clamavit, & non super Parabolam ratiocinatus est, tale etenim erat auditorium, ut plus fideret clamoribus quàm rationibus.

Interrogaverunt Baptistam Quis esset? respondit, *Ego vox clamantis in deserto.* Hoc modo Baptista sese definivit. Definitionem Prædicatoris putabam ego esse vocem ratiocinantem, & non clamantem; Quare itaque Baptista se definivit per Clamorem, & non per ratiocinationem sive rationem? Quia multi sunt in hoc mun-

Act. 2.
v. 3.

Luc. 3.
v. 3.

Apoc. 10.
v. 3.

Ansbertus
hic.

Joan. 1.
v. 28.

mundo, in quibus plus valent clamores, quam rationes: & hujusmodi erant, quibus Baptista prædicabat. Ecce hoc clarè in Christo. Pilatus postquam examinavit accusationes contra illum, lavit manus dicens; *Ego nullam causam in eo invenio.* Eodem tempore totus Populus & Scribæ clamabant foris ut crucifigeretur: *at illi multò magis clamabant, Crucifigatur*, ità ut Christus pro se haberet rationem, & contra se clamores. Et quid prævaluit? plus valuerunt clamores quam ratio. Ratio nihil valebat ad illum liberandum: clamores sufficiebant ad illum crucifigendum. Et quia clamores in mundo tantum prævalent, bonum est aliquando clamare. Prædicatores, bonum est vociferari. Idcirco Isaias Prædicatores vocavit nubes, *Qui sunt isti, qui sicut nubes volant?* Nubes habet fulgur, tonitru, & fulgetrum: fulgur pro oculis, tonitru pro auribus, fulgetrum pro cordibus; fulgure illuminat, tonitru terrefacit, fulgetro occidit; sed fulgetrum ferit unum, fulgur multos, tonitru omnes. Ità vocem Prædicatoris esse oportet, Tonitru de cœlo quod terrefacit, & tremere facit mundum.

Deut. 32. Sed quid dicemus ad orationem Moy-
v. 2. sis? Congrescat ut pluvia doctrina mea: fluat ut ros eloquium meum? id est, lenitè & sine strepitu. Quid dicemus ad ordinarium exemplum Christi, sic ab Isaià decantatum: *Non clamabit, neque audietur vox ejus foris?* id est, non clamabit sed loquetur tam temperata voce? ut non possit audiri foris. Nec ullum est dubium, quod loqui familiariter, & loqui potius auditui quam auribus, non solum majorem conciliat attentionem, sed naturaliter & sine vi infinuatur, intrat, penetrat, & in animum dimittitur.

In conclusione causæ, quare hodie Prædicatores non faciant fructum cum Verbo Dei, non est circumstantia Personæ, *Qui seminat*: nec styli, *Seminare*: nec materia, *Semen*: nec scientiæ, *Suum*: nec vocis, *Clamabat.* Moyses habebat debilem vocem: Amos habebat grossiorem stylium: Balaam non habebat exemplum vitæ, ejus asina non habebat scientiam, & tamen omnes isti loquendo persuaserunt & convicerunt. Igitur si nulla rationum per quas discurremus, nec omnes simul junctæ, sunt causa principalis, nec sufficiens exigui fructus quem hodie dum facit Verbum Dei, quam tandem dicemus veram causam?

§. IX.

Verba loco Thematis assumpta illud dicunt: *Semen est Verbum Dei.* Nostis Christiani causam? quare hodie tot Prædicationes tam parum fructificent? Est, quia verba Prædicatorum sunt verba, sed non sunt verba Dei. De eo loquor quod ordinariè auditur. Verbum Dei (sicut dixi) est tam potens & efficax, ut non solum fructum faciat in terra bona, sed in spinis nascatur & petris? Sed si verba Prædicatorum non sunt Verba Dei, quid mirum quod non habeant efficaciam & effectum Verbi Dei? *Ventum seminabunt, & turbem colligent.* Si Prædicatores ventum seminant, si prædicatum est vanitas, si non prædicatur verbum Dei, quomodo Ecclesia Dei non incurret tempestatem, loco ejus quod colligere deberet fructum?

At fors dicetis mihi. Pater, Prædicatores hodierni nonne prædicant Evangelium, nonne prædicant è S. Scriptura? quomodo itaque non prædicant Verbum

Exod. 4.
v. 10.
Vocē grā-
cili juxta
LXX.
Amos 1.
v. 1.
Ecclesia-
stes 1. &
deinceps.
Vernum. 22.
& 23.

Osee. 8.
v. 7.

bum Dei? hoc est lateus malum. Prædicant verba Dei, sed non verbum Dei:

Jerem. 23. v. 28. *Qui habet sermonem meum, loquatur sermonem meum verè: dixit Deus per Jeremiam Prophetam. Verba Dei prædicata eo sensu quo Deus ea protulit, sunt Verbum Dei: sed prædicata in sensu quo nos volumus, non sunt Verbum Dei, potius esse possunt diaboli. Diabolus tentavit Christum ut de lapidibus faceret panem;*

Matth. 4. v. 4. *respondit illi Christus: Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Hæc sententia adducta est ex Deuter. c. 8. Videns diabolus quod Christus sese defenderet contra tentationes ex S. Scriptura, ducit illum ad templum, & allegans locum Psalmi 90. alloquitur hoc modo: Mitte te deorsum:*

Psal. 90. v. 11. *scriptum est enim, quia Angelis suis Deus mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis. Ità ut Christus sese defenderet contra diabolum Sacrà Scripturà, & diabolus etiam Christum tentarit Sacrà Scripturà. Omnes Scripturæ sunt Verbum Dei; Si igitur Christus allegat Scripturam ad defendendum se contra diabolum, quomodo diabolus utitur Scripturà ad tentandum Christum? Ratio est, quia Christus accipiebat verba Scripturæ in suo vero sensu, & diabolus in sensum alienum detorquebat: & illa ipsa verba quæ accepta in sensu vero sunt Verbum Dei, ea sumpta in sensu alieno, sunt arma diaboli. Eadem verba sumpta in sensu quo Deus illa protulit, sunt Defensio: sumpta in eo sensu, in quo non à Deo prolata, sunt tentatio. Ecce hinc tentationem, quâ tunc diabolus conatus est dejicere Christum, & quâ hodie idem ipsi conatur inferre bellum de pinnaculo templi. Pinnaculum est pulpitum, quia*

est locus ejus altissimus. Diabolus tentavit Christum in deserto; tentavit in monte: tentavit in templo. In deserto tentavit illum Gulâ; in monte superbiâ: in templo, scripturis perversè interpretatis. Et hæc est ista tentatio, quam hodie dùm maximè patitur Ecclesia: & quæ in diversis mundi partibus exturbavit si non Christum, saltem fidem ejus.

Dicite mihi Concionatores (Vos quibus loquor tam sanctâ compellatione verè indigni) dicite mihi: ista inutilia assumpta quæ toties exaggeratis; istos conceptus opinione vestra acutos, quos deducitis: invenistisne aliquando in Prophetis veteris Testamenti, vel in Apostolis aut Evangelistis Testamenti novi, vel in Authore utriusque Testamenti Christo? Certum est quod non: nam à primo verbo Genesis usque ad ultimum Apocalypsis simile non invenitur in scripturis omnibus. Porro si in Scripturis non habetur quod dicitis aut prædicatis, quomodo putatis vos prædicare Verbum Dei? Insto. In istis locis, in textibus allegatis, ad probandum quod dicitis, estne sensus iste, in quo Deus eos dixit? Estne iste sensus, in quo illos locos intelligunt Patres Ecclesiæ? Estne iste sensus literalis verborum? Non certè: sæpiùs etenim ista verba sumitis secundum quod sonant, & non secundum quod significant: nec interdum pro eo quod sonant. Proinde si iste non est sensus Verborum Dei; sequitur quod non sunt Verba Dei: & si non sunt Verba Dei, quid conquerimur Conciones instructuosas permanere? Sufficitne referre Verba Dei, ut dicant hoc quod nos volumus, & nos nolumus dicere, quod illa dicunt? Tunc etiam videre ipsum auditorium capita mo-

move, quando capita oporteret impingere ad parietes ad audita ! Verè nescio, quidnam magis mirer, utrum nostros conceptus, vel vestros applausus ? O quàm bellè dixit iste Concionator ! sic planè est : sed quid dixit : Falsum testimonium textui, aliud falsum testimonium Sancto, aliud intellectui & sensui amborum. Audiamus Hieronymum in Prologo Galeato. *Sola scripturarum ars est, quam sibi omnes passim vendicant, & cum aures populi sermone composito mulserint, hoc legem Dei putant : nec scire dignantur, quid Propheta, quid Apostoli senserint : sed ad sensum suum incongrua aptant testimonia : quasi grande sit, & non vitiosissimum diendi genus, depravare sententias, & ad voluntatem suam scripturam trahere repugnantem : ita Hieronymus. Et sic convertetur mundus falsis testimoniis Verbi Dei ? Quod si cui hæc censura videatur nimis rigida, velim me audiat.*

Hieron.

Christus stabat accusatus ante Caiapham, & ait Evangelista S. Matthæus, quod tandem venerint duo falsi testes : *Novissimè venerunt duo falsi testes.* Hi retulerunt audivisse se Christum dicentem, quod si Judæi destruerent Templum Dei, in triduo illud resuscitaturus esset. Si legerimus Evangelistam Joannem, invenimus quod Christus eadem verba relata dixerat. Porro si Christus dixerat se reedificaturum templum Dei spatio tridui, & illud ipsum est quod retulerant testes, quomodo vocat illos Evangelista testes falsos ? *Duo testes falsi.* Idem S. Joannes dedit rationem. *Loquebatur de templo corporis sui.* Quando Christus dixit quod in tribus diebus templum reedificare vellet, loquebatur de templo mystico sui corporis, quod Judæi per mortem destruxerunt & Christus resurgendo reedifica-

Pars I.

vit : Et quia Christus loquebatur de templo mystico, & testes hoc referebant de templo materiali, licet verba essent vera, testes erant falsi : erant falsi, quia Christus illa dixit in sensu alio, & illi in alio : & referre verba Dei in alio sensu, quàm fuerunt dicta, est proferre falsum testimonium contra Deum, & Scripturas. O Domine quot falsa contra te proferuntur testimonia ! Quoties audio dici, quod dicas, hoc quod nunquam dixisti : Quoties audio dici, esse verba tua, conceptus meos : nam ex horum numero nolo me excludere ! Quid ergò mirum quod nostri conceptus, & nostræ vanitates ac fabulæ non habeant efficaciam Verbi Dei !

Væ miseris nobis & temporibus nostris ! cum in his completa est Prophetia S. Pauli : *Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coarceabunt sui magistros prurientes auribus : à veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur.* Fabula duas habet significationes : dicere vult figmentum, & comœdiam, & istud sunt multæ Prædicationes hujus temporis ; sunt figmentum, quia sunt subtilitates & conceptus aerei sine fundamento veritatis ; sunt comœdia, nam auditores ad concionem veniunt quasi ad comœdiam ; & sunt Prædicatores, qui ad pulpitem veniunt veluti comœdi. Inter felicitates temporis præsentis in Lusitania, meritò numeratur illa, quod comœdiæ ibidè sublatae : sed non ita factum est ; comediarum non sunt sublatae sunt mutatae : transierunt de Theatro ad Pulpitum. Nolite putare me exorbitare vocando comœdias multas conciones quæ hodie audiuntur ; Optarem hîc habere comœdias Plauti, Terentii, Senecæ, & videretis ibidem, si non inveniretis multas veritates

C

tes

Matth.
26. v. 60.Joan. 2.
v. 21.

tes vitæ, & vanitates mundi, multa doctrinæ moralis puncta, multò magis vera & solida, quàm quæ hodie audiuntur ex pulpitis. Magna profectò est miseria, quod plura inveniantur documenta instituentis vitæ in versibus Poëtæ alicujus profani & gentilis; quàm in sermonibus Oratoris Christiani, & frequenter non tantum Christiani, sed etiam Religiosi.

Parum dixit S. Paulus vocando illos comœdiam: nam multi sermones non sunt comœdiæ, sed larvæ. Ascendit quandoque pulpitum Prædicator aliquis, ex iis qui profitentur se mortuos mundo, vestitus & indutus habitu Pœnitentiæ (nam omnes habitus plus vel minùs asperi, sunt Pœnitentiæ: & omnes, à die quo profitemur, indumenta mortuorum) aspectus est horror nomen reverentia, materia compunctio, dignitas oraculum, locus & expectatio silentium: rupto isto silentio, quid auditur? Quod si isti auditorio interfuisset extraneus, qui non cognovisset & vidisset istum hominem intrantem in publicum ad dicendum in isto habitu & tali loco, putasset se auditurum Tubam è cœlo, quodlibet verbum esse fulgetrum, quod prædicaturus esset zelo & fervore Eliæ? quod voce, gestu & actionibus vitia redactus esset in pulverem & nihilum. Et nos, quid videmus? Videmus exire de ore hominis istius, sicut & ex istis habitibus vocem valde affectatam, politam, & mox grandi boatu tonare; sed ad quid? ad excitandam attentionem: ad conciliandum fidem dictis: ad subtilitates magis elevandas: ad obliniendâ præcipitia: ad provocandum auroræ splendorem: ad resolvendum crystallum: ad faciendum jasminum: & alias mille hujus-

modi indignitates. Nunquid istud est larva magis digna risu, si non esset tantum deploranda? In comœdia vestitur & loquitur Rex instar Regis, pedissequus loquitur & vestitur instar pedissequi: rusticus vestitur & agit ut rusticus: sed Prædicator vestitus est ut Religiosus, & locutus, Quomodo? Nolo hoc dicere propter reverentiam loci. Nunc cum Pulpitum est Theatrum, & sermo comœdia; si volumus, nonne benè faciemus figuram? nonne dicent verba, cum habitu & officio? Itane prædicabat S. Paulus? itane prædicabant SS. Patriarchæ qui se & nos induerunt istis habitibus? nonne laudamus, & admiramur eorum Prædicationem? nonne gloriamur esse eorum filios? Quare ergo illos non imitamur? Quare non prædicamus quod illi prædicarunt? in hoc eodem pulpito concionatus est S. Franciscus Xaverius; in hoc ipso prædicavit S. Franciscus Borgias; & Ego qui eundem habitum gesto, quare non prædicarem eorum doctrinam, cum me deficit eorum spiritus?

§. X.

Dicetis mihi quod objicitur, & jam expertus sum: quod si prædicamus ita, rident nos auditores & audire fastidiunt. O bona ratio pro servo JESU Christi! rideant, & fastidiant; quid inde? nos, nostrum faciamus officium. Doctrina quam illi rident, quam illi despiciunt, est quam illis prædicare oportet, & propter id ipsum: nam est illis magis utilis & necessaria. Triticum quod cecidit in viam comederunt volucres: istæ volucres, juxta quod explicat Christus sunt demones, qui tollunt verbum Dei de cordibus hominum: *Venit diabolus, & tollit*

verbum de corde ipsorum. Age, quare non comedit diabolus triticum quod inter spinas cecidit? vel quod inter lapides? sed quod in viam cecidit? quia triticum quod in viam cecidit, conculcatum est ab hominibus: & doctrina quam homines conculcant, quam homines despiciunt, est quam diabolus timet. Ab aliis Conceptibus, Discursibus, subtilitatibus, quas homines æstimant, non timet nec præcavet: scit enim illas non esse Concioniones, quæ ex unguibus ipsi eruant animas. Sed doctrina quæ cadit *secus viam*: doctrina, quæ videtur calcata, *secus viam*: doctrina, quæ videtur esse communis, *secus viam*, doctrina, quæ videtur esse trivialis, *secus viam*: doctrina, quæ nos dirigit in viam, & viam salutis (quæ est quam homines calcant & despiciunt) est quam diabolus timet & præcavet: illa est quam nititur comedere, & tollere è mundo. Propter idipsum ista est, quam deberent Prædicatores concionari, & auditores quærere. At si illi non ita fecerint, & nos riserint, rideamus & nos tantundem eorum irrisiones, quantum apostolus: *Per infamiam, & bonam famam* inquit S. Paulus. Prædicatorem concionari ad acquirendam famam, est vanum: Prædicare quod convenit, quamvis cum propriæ famæ dispendio, est Prædicatorem esse Jesu Christi.

Sed delectentur, vel fastidiant auditores! O advertentia dignissima! Ecquis medicus attendat palatum infirmi dum tractat de ipsius sanitate? sal-

ventur, & amarizentur, nam ideo sumus Medici animarum. Quales putatis fuisse Petras, in quas cecidit pars tritici Evangelici? Christus explicans Parabolam inquit: quod Petrae sunt, qui cum gaudio Verbum Dei audiunt, *Hi sunt qui cum gaudio suscipiunt verbum*. Eritne ergo bonum, quod auditores cum gustu audiant, & in fine maneant lapides? non gaudeant, sed mollescant: non gaudeant, sed conterantur: non gaudeant, sed fructum referant. Iste est modus, quo fructum attulit triticum quod cecidit in terram bonam: *Et fructum afferunt in patientiâ*, concludit Christus; ita ut fructificatio non jungatur cum delectatione, sed cum patientiâ fructificemus nos; & habeant illi patientiam. Concio fructificans, utilis, non est quæ delectat auditorem, sed quæ contristat. Quando ad quodlibet Prædicatoris verbum auditor contremiscit; quando quodlibet verbum Prædicatoris quasi torquet cor auditoris; quando auditor ex concione domum redit confusus & attonitus, nec non perplexus; concio est congrua, sperari potest fructus: *Et fructum afferunt in patientiâ*.

Denique ut Prædicatores perspiciant modum prædicandi, & auditores, quem audire conveniat; concludo cum domestico & nostri temporis exemplo. Prædicabant Conimbricæ duo Prædicatores famosi, ambo suis scriptis celebres: quos non nomino, quia disjungere volo. Altercati sunt quidam Doctores istius Universitatis, uter ipsorum foret melior, & quia vix iudicium sine affectu; hi illum, isti alterum præferebant. Lector quidam Universitatis autoritate

Gal. 1. v.
10.

cæteros antecellens sic concludit. Inter
bina tanti nominis subiecta, meum inter-
ponere iudicium formido, dicam tantum
differentiam, quam semper experior.
Dum audio unum, optimè Prædicatore
contentus ex sermone egredior : dum
audio alterum egredior in memetipso
turbatus; hoc dixisse sufficiat. Aliquan-
do in me decepti estis, exeuntes ex ser-
mone benè contenti Prædicatore : opta-
rem vos modò exire malè contentos vo-
bismetipsis. Semiuaiores Evangelici,
ecce quod hîc intendere oportet nostris
sermonibus, scilicet, non ut auditores ex-
eant contenti ex nobis, sed malè conteu-
ti secum : non ut illis arrideant nostri
conceptus, sed displiceant illis suæ con-
suetudines, vita, temporis perditio, ambi-
tio, omnia denique peccata. Quod si adèd
malè conteuti secum, si malè contenti
nobiscum, quid refert ? *Si hominibus pla-*
cerem, Christi servus non essem, aiebat omnium
Prædicatorum maximus S. Paulus. O fa-
tisfaciamus Deo absque respectu homi-
num ! Consideremus in hac ipsâ Eccle-

siâ esse Tribus altiores illis quas vide-
mus : *Spectaculum facti sumus Deo, Angelis 1. Cor. 4.*
& hominibus. Supra Tribus Regum, sunt v. 9.
Tribus Angelorum, est Tribus & Tribu-
nal Dei, quod nos audit & iudicabit.
Quam rationem reddet Prædicator Deo
in die iudicii ? Auditor dicet, non mihi
dixerunt : Sed Prædicator, *Væ mihi quia, Isai. 6.*
tacui. Væ mihi quia non dixit convenien-
tia ! non fiat deinceps propter amorem
Dei & nostri. Stamus ad portas Quadra-
gesimæ, quod est tempus præcipuum quo
Verbum Dei terminatur in Ecclesiâ, &
præmuuit hominem contra vitia. Præ-
dicemus & obarmemus nos omnes con-
tra peccata, contra superbiam, odia, ambi-
tiones, invidias, concupiscentias & sensua-
litates. Videat Cælum, adhuc in terrâ
dari qui stet à parte ejus : Noverit infer-
nus adhuc in terra dari qui inferat illi bel-
lum Verbo Dei : & ipsa sciat Terra, ad-
huc esse se in spe & statu revirescendi, &
ferendi fructum multum : Et fru-
ctum fecit centuplum.

S E R M O

P R O

Feria Quarta Cinerum.

*Romæ in Ecclesiâ S. Antonii Lusitanorum Anno 1672.**Memento homo, quia pulvis es : & in pulverem reverteris.*

S. I.

Ina hodie cunctis mortalibus prædicat Ecclesia : utraque grandia , utraque tristia , utraque tremenda , utraque certa. Unum verò certum adeò ac evidens, ut ad credendum intellectus non requiratur : Alterum adeò certum & difficile, ut ad penetrandum nullus sufficiat intellectus. Unum præsens : alterum futurum. Futurum intuentur oculi : præsens intellectus non assequitur. Quænam verò sunt ista duo ænigmata ? hæc, *Pulvis es, & in pulverem reverteris.* *Pulvis es*, est præsens : *Et in pulverem reverteris*, est futurum. Pulverem futurum & in quem revertemur, intuentur oculi : Pulverem præsentem seu qui sumus, nec oculi vident, nec intellectus capit. Quod pulverem me futurum mihi dicat Ecclesia, *in pulverem reverteris* : nec fides, nec intellectus ad credendum requiritur : in apertis & clausis hoc oculi intuentur sepulchris. Quid inscriptiones istæ seu Epitaphia significant ? quid sepulchrales abscondunt lapides ? Epitaphia pulverem indicant, lapides abscondunt. Omnia ibi abscondita ; & quicquid ibi contine-

tur, est illud nihil quod erimus : omnia pulvis. Pro evidentiore exemplo & horrore, ad recentiora Vaticani procedamus sepulchra. Interrogantibus cujusnam pulvis sunt isti cineres ? respondebunt Epitaphia (quæ sola illos distinguunt) iste pulvis fuit Urbanus, ille Innocentius, ille Alexander, iste nondum totaliter resolutus fuit Clemens. Ità ut ad credendum me pulverem futurum nec fides requiratur nec intellectus ; sed sufficiat visus. At quod hodie prædicet, mihi que dicat Ecclesia fidei veritatisque regula me non solum in pulverem resolveudum in futuro, sed jam in præsentem me pulverem esse, *Pulvis es!* Quomodo assequitur intellectus, oculis contradicentibus ? Estne possibile, quod oculi isti qui vident, aures quæ audiunt, lingua quæ loquitur, manus & brachia quæ operantur, pedes qui ambulando terram premunt, omnia ista hodie sint pulvis ? *Pulvis es!*

Ad Ecclesiam cum ipsâ argumentor Ecclesia, *Memento homo.* Ecclesia mihi dicit, supponendo quod sim homo : Ergo non sum Pulvis. Homo est substantia vivens, sensitiva, rationalis. Pulvisne vivit ? non ; quomodo ergo vivens est pulvis ? Pulvisne sentit ? non ; quomodo ergo

go sensitivus est pulvis? Pulvisne intelligit & ratiocinatur? non; quomodo ergo rationalis est pulvis? Si denique mihi concedunt, quod sim homo, *Memento homo*; quomodo mihi prædicant quod sim pulvis, *Quia pulvis es*? nihil conducibilius nobis esse posset, quàm nec responsum, nec dubii hujus accipere resolutionem: at responsum ejusque solutio, erit nostri discursus materia. Ut materiæ hujus difficultatem melius valeam enodare, debitumque ex eâ fructum reportemus, istam obsecremus Dominam, quæ sola, puros inter homines, omnis fuit corruptionis expers, ut gratiam nobis impetrare dignetur. Ave Maria.

§. II.

ECce Auditores Christiani, non solum pulvis erimus: sed jam fumus, *Pulvis es*. Quicquid argumentorum in contrarium, universali huic sententiæ opponi potest, jam audistis. Sed quia ista sententia definitivè fuit pronunciata, & per ipsum Deum Protoplasto nostro ejusque descendibus declarata: nec interpretationem patitur, nec dubium habere potest. Sed quomodo possibile, quomodo inquam possibile, quod ego qui hæc loquor, vos qui eadem auditis, cunctique qui nunc vivimus simus pulvis? *Pulvis es*! Ista est ratio; Homo in quocunque degens statu certus est se pulverem fuisse: & in pulverem reverturum esse. Fuit pulvis, & in pulverem revertetur: Ergo est pulvis; omne enim vivens non est id quod actualiter existit, sed quod fuit & futurum est. Jam vi lete.

In die ostensionis, quando Moyses Ægyptiique Magi suam coram Rege

Pharaone ostentatuti erant potentiam: Moyses solus cum Aarone ex uua, omnesque magi stabant ex parte altera. Dato à Rege signo, mandavit Moyses Aaroni virgam suam è manu projiceret in terram, quæ mox in vivum tamque horridum conversa fuit serpentem, quem admodum ille quem ipse in deserto fugerat. Similiter fecerunt magi: & serpentes incepere super terram discurrere; Serpens verò Moysis ceteros infecutus, animosè & intrepidè, vivos ac integros absque discriptione & comminatione cepit devorare & deglutire. Casum refert Scriptura Sacra in hæc verba: *Devoravit virga Aaron, virgas eorum*. Hic noto. *v. 12.*

Dicendum fuisse videtur non virga, sed serpens. Virga ad edendum carebat ore, dentibus ad masticandum, gutture ad deglutendum, stomacho ad incorporandum tantam serpentum multitudinem. Serpens, in quem virga fuit conversa non carebat illis: erat enim Draco vivus, vorax, terribilis, & tantæ stragis tamque animosi actus capax. Quare nunc igitur textus dicit, Virgam, & non, Serpentem hæc omnia fecisse? Quia quodlibet est hoc quod fuit, aut futurum est. Virga Moysis in serpentem conversa ante fuerat Virga, & postquam serpens facta, in virgam fuit reversa: & serpens qui fuit virga, & in virgam denuò revertetur, non est serpens, sed virga: *Virga Aaron*. Verum est, quod serpens isto tempore erat vivus, ambulans, comedens, pugnans, vincens, & triumphans: sed quia fuerat virga, & in virgam reversurus, non erat quod actualiter existeret: sed quod fuerat, & futurus erat: *Virga*.

Ah astuti serpentes hujus mundi, tam vivi tamque vivaces! nihil vobis de vita vestra

vestra aut vivacitate præsumatis : non estis hoc , quod putatis , aut estis : estis hoc , quod fuistis , & eritis . Quantò magis nunc vobis videmini draco coronatus , squamis aureis circumdatus , erectà , gyraute & ventilante caudà , pectore tumido , alis extensis , collo erecto & superbo , ore hiantè , dentibus acutis , linguà trifurcà , oculis scintillantibus , unguibus rapacibus . Quantò magis iste draco lucari sibi videtur in altitudinis Lacedæmonum , jam hortis inambulare Hesperidum , jam thesauros protegere Mydæ , vel inter Meteora stellasve volitare , vel inter Hierarchias Divinitatis affectatæ : fuit virga , erit virga , estque virga : fuit terra , erit terra , estque terra : fuit nihil , erit nihil , estque nihil . Quicquid enim in hoc mundo vivit , est quod fuit , quodque erit . Solus Deus est hoc , quod est : sed ex hoc ipso capite . Notate .

Apparuit Deus eidem Moyfi in deserto Madian , mandans nova propinquæ liberationis nuntia captivo deferre populo : interrogantiq;ue cuius nomine ad conciliandam dictis suis fidem , annunciare deberet : semetipsum deficiendo respondit Deus : *Ego sum , qui sum* . Dices : *Qui est , misit me ad vos* . Qui est ? Quodnam hoc est nomen , & quæ distinctio ista ; Etiam Moyfes est , qui est : & Pharaon est , qui est : similiter & populus Israëliticus est , qui est . Cum ergò ipsum nomen & definitio omnes includat & omnia , quare eam sibi usurpat Deus tanquam suam ? Et si omnes sunt quod sunt , & quilibet est quod est ; quare non tanquam attributum , sed propriam Divinitatis suæ essentiam sibi vindicat : *Ego sum , qui sum* ? Egregiè respondit S. Hieronymus ver-

bis Apocalypseos , *Qui est , & qui erat , Apoc. I. & qui venturus est* . Scitisne , cur dixerit v. 4. Deus : *Ego sum qui sum* ? Quia solus Deus hoc est , quod fuit & futurus est . Deus est Deus , fuit Deus , & futurus est Deus : & solus ille qui est quod fuit , & quod futurus est , est qui est : *Qui est , & qui erat , & qui venturus est* . *Ego sum , qui sum* . Ita ut ille , qui est hoc quod fuit , & futurus est , sit qui est ; & hic solus est Deus . Qui non est quod fuit aut futurus est , non est qui est ; est quod fuit & futurus est : & isti sumus nos . Respiciendo retrò , quid fuimus ? pulvis . Prospiciendo quid erimus ? pulvis . Fuimus pulvis , & erimus pulvis : ergò istud est , quod sumus : *Pulvis es* .

Scio quoque terrestres esse Deos , & hanc terram in qua vivimus , communem oranium , vel domesticorum , vel extraneorum Deorum fuisse patriam . Dii isti constabant ex diversis metallis : alii ex argilla (vel cruda vel malè cocta) sed tamen Dii . Sunt Dii magnificentia , maiestate , potestate , & adoratione ; Dii quoque nomine : *Ego dixi Dii estis* ; verumtamen si quis istorum esset Deorum (quia esse potest) qui sibi imaginetur & dicat , *Ego sum qui sum* : consideret primò quid fuit , quidve erit . Si fuit Deus , & erit Deus , est Deus : & ego in ipsum crederem , & adorarem . Sed si non fuit , nec futurus est Deus : si fuit , & futurus est pulvis , suam potius attendat corruptionem & resolutionem ; quàm imaginariam suam Divinitatem . Ita hoc asseruit vobisque verificavit ipse Deus , qui illos Deos nuncupavit : *Ego dixi Dii estis : vos autem sicut homines moriemini* . Qui fuit , eritque pulvis ; sit licet quicquid , & quantum velit , est tamen pulvis : *Pulvis es* .

S. III.

Exod. 3.
v. 14.Psal. 81.
v. 6.Psal. 81.
v. 7.S. Hiero-
nymus.

§. III.

Videor mihi meam probasse propositionem ejusdemque consequentiam; quod si in propriis illam terminis vobis demonstrari velitis, præsto sum. Veritatem istam practicè ostenderunt duo, qui nos melius nobis ipsis noverant, Abraham & Job. Job cum alio quàm nostro memento, dicebat Deo: *Memento quæso, quod sicut lutum feceris me, & in pulverem reduces me.* Abraham copiam libertatemque cum Deo loquendi petens agebat: *Loquar ad Dominum cum sim pulvis & cinis.* Differentiam Terminorum jam videtis; quàm major propositioq; nostro naturalior esse nequit, Job se pulverem fuisse, & futurum esse asserit? Abraham se non fuisse, aut futurum esse pulverem; sed in præsentem esse affirmat, *Cum sim pulvis & cinis.* Si alter istorum mortuus, alter adhuc fuisset vivus, valde propriè loquerentur: omnis enim vivus dicere potest, fui, & futurus sum pulvis: Et mortuus, si loqueretur deberet dicere, ego sum pulvis; Veruntamen Abraham hoc dicens adhuc vivebat, similiter & Job: & uterque nec differenti ex materia, nec ex differente constabant naturæ; Proinde si ambo ejusdem erant naturæ & adhuc viventes, quomodo alter eorum se jam pulverem esse, alter se pulverem fuisse ac futurum esse dicit? Propter id ipsum, quia Job fuit & futurus est pulvis, hinc Abraham est pulvis. In Job locuta fuit mors, in Abraham vita, & in utroque natura. Unus se per præteritum descripsit & futurum, alter se definiivit per præsens: Unus consideravit effectum, alter causam: Unus insinuavit quod erat, alter declaravit quare: Job enim & Abraham & alius homo qui-

cunque fuit & futurus est pulvis, hinc jam est pulvis. Fuistisne & futuri estis pulvis sicut Job? estote jam pulvis sicut Abraham, *Cum sim pulvis & cinis.*

Re, ut oportet, consideratâ, totum hoc habemus in nostro textu, sequentia etenim verba non solum ejusdem declarationem, verum etiam præcedentem continent rationem. *Pulvis es:* Quare? quia *in pulverem reverteris.* Pulvis enim fuistis, & in pulverem revertemini; hæc illius verbi, *reverteris*, est energia, quod non solum futurum sed jam præteritum pulverem signat; hinc non inquit in pulverem convertêris, sed *reverteris* in pulverem qui fuisti. Dicendo mortuos in pulverem converti improprie loquimur: non enim est conversio, sed reversio; *reverteris.* Est reverti in pulverem in morte; qui fuimus in nativitate. Est redire in pulverem sepulchralem; qui fuimus in agro Damasceno. Et quia fuimus pulvis, & in pulverem redituri sumus *in pulverem reverteris:* hinc jam pulvis sumus. *Pulvis es.* Hæc non est mea expositio, sed formalitas Textus, quo Deus sententiam mortis protulit in Adamum. *Donec revertaris in terram, de qua sumptus es; quia pulvis es.* Proinde ratio & quare pulvis sumus; *Quia pulvis es*, sit, quod pulvis fuimus, & in pulverem revertemur; *donec revertaris in terram, de qua sumptus es.*

Videtur tantum opponi posse, quod, Ly, *Donec*, tempus quoddam medium significet inter pulverem præteritum & futurum, intermedioque illo tempore non simus pulvis. Ast ipsa veritas divina quæ dixit; *Donec*; etiam simul addidit, *Pulvis es.* Consequentia hujus ratio consistit in *Reverteris*; quia reversio quàm revertimur ad pulverem qui fuimus, circulariter

Job. 10.
v. 9.

Gen. 18.
v. 27.

Gen. 3.
v. 19.

ritèr non ab ultimo, sed primo vitæ incipit puncto. Notate. Nominalis hæc nostra vita non est aliud quàm circulus de pulvere ad pulverem: de pulvere qui fuimus, ad pulverem qui futuri sumus. Hi majorem, alii minorem, illi adhuc minorem, & alii minimum faciunt circulum, *De utero translatus ad tumulum*: sed siue via sit longa, siue brevis & brevissima, quia de pulvere ad pulverem; semper & quocunque vitæ tempore pulvis sumus. Qui ambulat circulariter à puncto, quantò magis recedit, tantò magis ad ipsum appropinquat; & qui magis recedendo magis appropinquat, non recedit. Pulvis qui nostrum fuit principium, ille idem noster est finis: & quandoquidem ambulamus circulariter ab hoc pulvere ad illum; quantò magis recedere videmur ab illo, tantò propius huic appropinquamus; passus nos elongans, idem nos adducit. Dies vitam inchoans, idem eam abruptit. Et quemadmodum vitæ nostræ rota semper volvitur, continuò ipsam atterit, erimusque semper pulvis. Proinde reversionem hanc & revolutionem circuli hujus Deus intimans Adamo, *Donec revertar*: ex præmissis, Pulvis fuisti, & pulvis eris, consequentiam intulit, pulvis es, *quia pulvis es*. Ita ut à primo vitæ instanti ad ultimum usque momentum ejusdem persuadere nobis & concludere habeamus, quod non solum fuerimus & futuri simus, sed jam pulvis sumus, & hoc in idipsum. Fuisti pulvis, & eris pulvis? *es pulvis: Pulvis es.*

§. IV.

JAm supposito quod simus Pulvis, quod negari nequit, siquidem hoc Deus dixit: fortassis me interrogabitis, & quidem rationabiliter; in quo igitur vivos distin-

Part I.

guimus à mortuis? mortui sunt pulvis, & nos similiter pulvis sumus, in quo igitur discernimur ab illis? Distinguiamus vivos à mortuis, sicut pulvis distinguitur à pulvere. Vivi sunt pulvis levis: mortui gravis & dejectus. Vivi sunt pulvis sese movens: mortui sunt pulvis immotus jacens, *Hic jacet*. Loca hæc tempore verno pulvere sunt cooperta, si discutias pede rapitur in aërem, & quid sequitur? hoc quod commune plerisque vivis: non quiescit, nec quiescere potest; ambulat, currit, volat, hanc ingreditur, illuc exit, nunc ante, nunc retrò, omnia implet, omnia operit, omnia involvit, perturbat & tollit, omnia obscurat, omnia penetrat, in omnia & per omnia sese insinuat, nec momento quidem, dum ventus durat quietus: quiescente vento decedit pulvis, & ubi quievit ventus ibidem simul etiam quiescit pulvis, vel intrà domum, vel in platea, siue suprà tectum, siue in mari, flumine, monte, seu ruri. Nunquid est ita? Plane. Quinam est iste ventus & pulvis? Pulvis sumus nos: *Quia pulvis es*. Ventus est nostra vita, *Quia ventus est vita mea*. Exoritur ventus, raptatur simul & pulvis: quiescit ventus, decedit pulvis. Exoritur ventus, ecce pulverem raptatum, & iste sunt vivi: quievit ventus, ecce pulverem prostratum; & hic sunt mortui. Vivi pulvis; mortui pulvis. Vivi, pulvis agitatus; mortui pulvis immotus & quietus. Vivi pulvis cum vento, ideoque vani; mortui pulvis sine vento, ideoque sine vanitate. Hæc est distinctio, & non alia.

Nec quisquam arbitretur hoc esse Metaphoram siue comparisonem: sed realitatem experimentalem & certam. Deus ex pulvere illam primam formavit statum Adami Corpus, postmodum voca-

D

tam

Job. 7.
v. 7.

Gen. 2.
7. 7.

tam attestante Textu originali, *Formavit Deus hominem de pulvere terra*; Figura erat humana excellenterque delineata: Substantia vel materia non erat nisi pulvis; Caput pulvis, pectus, brachia, os, oculi, lingua, cor & omnia pulvis. Deus ad statum accedens, quid fecit? *Inspiravit in faciem ejus*: mox ut ventus insufflatus penetravit pulverem, *Et factus est homo in animam viventem*. Ecce pulverem levatum & vivum; jam est homo, & jam vocatur Adam. Ah pulvis si acquiescens hinc stitisses! Ast pulvis vento sufflatus quomodo quiesceret? ecce nunc infra nunc supra; nunc agitur, nunc gyratur; mox deprimitur mox extollitur; jam dominus Universi, mox mancipium sui; jam solus, jam sociatus; jam nudus, jam vestitus, jam coopertus foliis, jam pellibus; jam tentatus, jam superatus; jam Paradisi inquilinus, jam exul; jam peccator, jam poenitens; & pro majore poenitentia Pater filios deplorans; operando terram colligens pro fructibus spinas, sudando, laborando, & mille fatigationibus sese exhauriendo, repugnante spiritu & fortuna quasi in rota viva gyratus: hoc modo pulvis erectus flante adhuc vento fuit agitatus. Flavit ventus diu, siquidem isto tempore longioris erant vitæ; cessante demum vento collapsus est. Quidnam proinde mox evenit Adamo? hoc quod pulveri. Quamdiu ventus pulverem erexit & agitavit, eundem sustinuit, quo quiescente decidit. Pulvis erectus est Adam vivus: Pulvis collapsus, Adam mortuus, *Et mortuus est*. Hic fuit primus pulvis vivens, & ad mortem condemnatus: & hæc est differentia inter vivos & mortuos. nec non pulverem inter & pulverem; & hinc in sacra Scriptura mori vocatur cadere, &

vivere surgere. Mori cadere, *Vos autem psal. 81. sicut homines moriemini, & sicut unus de Principibus cadetis, vivere, surgere, Adolescens tibi Luc. 7. dico, surge. Si erecti, vivi: si collapsi, mortui. Sed live erecti, sive collapsi, sive vivi sive mortui, pulvis. Erecti, pulvis vitæ: collapsi, pulvis mortis. Hoc modo illud intellexit & notavit David, & hæc distinctio quam fecit dicens, In pulverem mortis deduxisti me. Non sufficebat dicere, in pulverem deduxisti me, sicut, in pulverem revertêris? Omniud: sed cum majore Emphasi dixit in pulverem mortis: est enim pulvis mortis, & pulvis vitæ; Vivipedibus inambulantes sumus pulvis vitæ, pulvis es; mortui jacentes in sepulchris sunt pulvis mortis, in pulverem revertêris.*

S. V.

Visa nunc distinctione tam vera, & veritate tam evidente, quid pulveri nostro dicam nisi id ipsum quod Ecclesia, *Memento homo*? Duo hodie faciam memento pulveri: Unum adhuc erecto, alterum jam collapsio; Unum pulveri qui sumus, alterum qui erimus. Unum ei qui me audit, alterum qui me audire nequit; Primum erit vivorum, alterum mortuorum.

Quid dicam vivis? ut pulvis erectus & agitatus collapsum se fore pulverem recordetur; Erigitur pulvis vento vitæ, multoque amplius elevatur vento fortunæ: sed meminerit pulvis, ventum fortunæ non excedere spatium vitæ, breviorumque ejus terminum, quia major est ejus inconstantia; Ventus vitæ quantumcunque prolongetur, veram nihilominus tranquillitatem nunquam obtinere valebit: Ventus fortunæ accrescens in-

tem-

tempestatem degenerare potest, & quidem tantam, ut ipsum vitæ ventum absorbeat. Pulvis erecte, memento te de nuò pulverem fore collapsum, omniaque tecum peritura & in pulverem abitura.

Statua Nabuchodonosoris, aurum, argentum, æs, ferrum, splendor, divitiæ, fama, potentia: memento collapsura hæc omnia, & ictu quidem unico, moxque apparebit quod modò intueri nolumus; omnia esse pulverem, & pulverem terræ. Non miror auditores, statuam istam in unico momento in pulverem conversam, erat simulachrum hominis, hoc sufficiebat: hoc miror & semper obstupui, quod conversum sit (prout textus inquit) in pulverem terræ, *In favillam astiva arca.* Nonne caput statuæ aurum? quare ergò aurum non convertitur in pulverem aureum? nonne pectus & brachia argentea? quare ergò non convertuntur in pulverem argenteum? nonne venter erat æneus, & reliquum ferrum? quare ergò æs non in æneum, & ferrum in pulverem non convertitur ferreum? sed aurum, argentum, æs, & ferrum, omnia in pulverem terræ? Ità, omnia in pulverem terræ. Illustis superbus consideret se constare ex auro, & omnem illum splendorem cadendo, in pulverem, & quidem pulverem terræ abiturum. Argento gravis consideret dives, totum istum maumoniem in pulverem, & quidem pulverem terræ redigendum. Quasi æneus, meminerit robustus; & quasi ferreus, memoretur fortis; alter roboris suo fidens, alter arrogans, totam hanc fortitudinem, illudque robur in pulverem, & terræ pulverem convertenda; *In favillam astiva arca.*

Domine Pulvis: nimium ne crede colori,

Petra statuam pulverizans lapis est sculpturæ, similisque lapidi pictoris colores omnes subigenti & in tenuissimum comminuentis pulverem: Color niger, albus, rubeus, cæruleus, omnes ab eo rediguntur in pulverem. Adam interpretatur rubeus, pulvis enim campi Damasceni, ex quo formatus est, erat rubeus: videturque Deus hujusce tam pretiosi coloris pulverem elegisse, ut cum, & in illo ceteri omnes minimè adulterarentur colores. *S. Hier. hic in quaest. Hebra. Lyran. Hugo Abul.*

In statua aurum erat fulvum, albicans argentum, æs viride, ferrum nigrum: Statua verò à petra comminuta; omnia mox ejusdem, id est, lutei apparuerunt coloris: *In favillam astiva arca.* Pulvis iste erectus distinctiones meditabatur de pulvere ad pulverem: & quia non poterat discernere substantiam, differentiam posuit in coloribus. Nihilominus mors velut omnium naturæ gravaminum vindex, omnes hosce colores ejusdem facit esse coloris: ut vanitas & fortuna non discernat, quos ratio facit æquales. Auscultate S. Augustinum, *Respice sepulchra, & S. August. vide, quis Dominus, quis servus, quis pauper, quis dives? discerne, si potes Regem à sentent. vincto, fortem à debili, pulchrum à deformi. ult.* Discernitisne illos? Dignoscitis illos? Non certè. Magnus & parvus, dies & pauper, doctus pariter & indoctus, Dominus & servus, Princeps & subditus, Europæus & Æthiops, omnes ejusdem ibidem sunt coloris. Transit S. Augustinus ab Africa, Romam interrogans: *Ubinam sunt qui ambibant civium Potentatus? Ubi insuperabiles Imperatores? Ubi exercituum Duces? Ubi Satrapa & Tyranni? Ubi sunt Consules Romani? Ubi illi Imperatores & famosi Capitanei, qui à Capitolio totum legibus suis regebant mundum? Ubi*

nunc *Cæsares & Pompei*? Ubi *Marii & Scylla*? Ubi *Scipiones & Æmyli*? *Augusti, Claudii, Tiberii, Vespasiani, Titi, Traiani*? Quid de illis nunc factum? Nunc omnia pulvis; nunc omnia favilla, nunc in paucis versibus est eorum memoria. Non alia de his superest memoria; quam paucorum versuum Epitaphia. Heus Augustine, qui tunc legebantur versus, non supersunt: deletæ sunt literæ, tempus lapides exedit. Similiter & petreæ moriuntur, *Mors etiam saxis, nominibusque venit*. Heu quale istud est memento pro urbe Româ!

S. Aug.

Jam non continebo amplius, quod dixi hucusque; memento homo quia pulvis es erectus futurus collapsus. Exaggerare conabor, memento Roma quod pulvis sis erectus, simulque collapsus. Ex sublimitate tuâ te contemplare Roma, & collapsam te sepultamque videbis: Similiter ex humili tua sepultura te contemplare, & excelsam te, & super te elevatam conspicias; Roma super Romam, & Roma infra Romam. In ripis Tiberis sublimitas, & humilitas Romæ cernitur: Sed hæc sunt tantum umbræ: hæc verò Romæ altitudo & profundum, incrementum & defectus cernitur; & non est deceptio visus, sed veritas. Urbs super ruinas, corpus super cadaver, Roma viva super mortuam. Quid est Roma, nisi sui ipsius sepulchrum? subter cineres, supra statua: subter ossa, supra facies. Ista facies, majestas & magnificentia imago est, & solum imago istius quæ est subter terram. Providentia divina tam frequentes Romæ ordinavit ruinas, & de ruinis resurrectiones, ut Capiti orbis non deesset cranium in quo se contempleretur. Homo in cranio hominis alterius se potest contemplari: Caput orbis, non nisi in proprio cranio se

considerare potest. Quid est Roma exaltata? Caput mundi. Quid verò Roma collapsa? Cranium mundi. Quid sunt rudera ruinæque Thermarum? nisi comminuta hujus cranii ossa? Quid sunt istæ Columnæ eminentesque Pyramides, nisi acuti & duri, & à se invicem disjuncti dentes? O quam prudenter ageret orbis Caput, si se ritè intueretur, & in suo cranio contempleretur!

Nabuchodonosor statuam illam videns in pulverem redactam, erexit aliam. Inspiciens, Quidnam tibi dixit Propheta? *Tu Dan. 2. Rex es Caput*. Age igitur, si tu es caput & vivis, caput vivum intueatur caput vitæ carens: Caput erectum contempletur caput collapsum, caput consideret cranium. O si Roma faceret quod Nabuchodonosor facere nescivit! O si caput orbis, orbis intueretur cranium! Cranium majus est suo capite: ut minorem locum habeat vanitas, & veritas materiam majorem. Istud fui, hoc sum? in hoc universi hujus stitit magnificentia, cujus hodie sum portio tam exigua? in hoc stitit. Et quod est deterius, Roma (si mihi referre permittis) non in hoc solo sistit. Istæ tuæ ruinæ, hæc tua rudera non sunt ultima: reservantur tibi & restant adhuc alia, ante universalem ruinam mundi tibi in Scripturis sacris vaticinata. Babyloniam de qua ait S. Joannes in Apocalypsi *Cecidit Cecidit Babylon*: hæc est Roma, non per hoc quod hodiè existit, sed quod futura est: juxta quod intelligunt SS. Hieronymus, Aug. Amb., alique PP. quos concorditer sequuntur Interpretes & Theologi. Roma spiritualis est vita æterna; nam *Porta inferi non pravelebunt adversus eam*: Roma verò temporalis veluti aliarum Monarchiarum metropolis non solum

Apoc. 14.
Hieron.
Augustin.
Ambros.
Tertul-
lian.
Oecum.
Cassiodor.
Bellarm.
Suarez

§. VI.

Et plures solum subjecta est, verum etiam ad rerum
apud Cor- mutabilium catastrophem, temporisque
nel. ibi. Eclipses condemnata. In tuis ruinis vi-
Matth. des quid fueris, in tuis oraculis legis quid
 16. v. 18. futura sis: & si verum de te ferre velis ju-
 dicium, ex eo quod fuisti & eris, æstima
 quod es.

Eccles. I. In hac ipsâ rerum divinarum naturali
 v. 9. rotâ, sapientia Salomonis duo reciproca
 detexit specula, quæ temporis vocari
 possunt, in quibus facile videri potest
 quod fuit, quodque futurum est. *Quid est*
quod fuit? ipsum quod futurum est: Quid est
quod factum est? ipsum quod faciendum est. Sic
 sibi specula invicem opponite, & sicut radii
 Occasus feriunt Orientem, & vice
 versa: ita per naturalem reciprocamque
 reverberationem in speculo præteriti,
 futurum: & in speculo futuri, præteri-
 tum invenietis. Quod si vos delectat vi-
 dere futurum, legite historias & respici-
 te præteritum: si præteritum, legite
 Prophetias & prospicite futurum; visu-
 rus verò præsens, quò vertet oculos? hoc
 non dixit sapiens: Ego autem dicam.
 Suadeo igitur unico intuitu speculum re-
 spiciat utrumque: respicite præteritum &
 futurum, & videbitis præsens, præsens
 enim est futurum præteriti; & præteritum
 futuri. *Quid est quod fuit? ipsum quod futu-*
rum est: Quid est quod est? ipsum quod fuit &
futurum est. Roma, hoc fuisti quod futura
 es: & quod fuisti & futura es, hoc ipsum
 es. In hisce duobus speculis temporis serio
 te contemplando te cognosces. Et si veri-
 tas hujus evidentix locum obtinet in Pe-
 tris, quantò magis in hominibus? in præ-
 terito fuisti pulvis, in futuro eris pulvis,
 ergò in præsentem es pulvis: *Pulvis es.*

Hoc memento fuit virorum; finio
 cum memento mortuorum. Dixi
 vivis, meminerit pulvis erectus se futu-
 rum pulverem collapsum: Dico nunc,
 meminerit pulvis collapsus se denuò pul-
 verem futurum erectum & vivum. Nul-
 lus sine resurrectionis spe moritur; hinc
 mors in scripturis sacris somnus appella-
 tur. Vivi, in terram cum somno mortis
 decidunt: mortui, in sepulchris sine mo-
 tu, sine sensu profundum illum & diutur-
 num dormiunt Lethargum, sed novissi-
 mæ Tubæ clangore ad judicium vocati
 omnes experrecti resurgent. Quilibet
 tunc cum Davide dicet, *ego dormivi & so-*
poratus sum, & exurrexi: memoretur ita-
 que pulvis prostratus, se fore redivivum;
 Secundum hoc memento multò terribi-
 lius est primo. Vivis dixi, *Memento homo*
quia pulvis es, & in pulverem reverteris: mor-
 tuis dico, commutatis conversisque ver-
 bis, sed in sensu similiter vero, *memento*
pulvis quia homo es, & in hominem reverteris.
 Qui me audierunt, intellexerunt quemli-
 bet esse hoc quod fuit & futurus est: Tu
 qui jaces in sepulchro scias istud modò.
 Ego vivo, tu es mortuus: ego loquor, tu
 files: sed sicut ego existens homo, quia
 fui pulvis & in pulverem reverti debeo,
 sum pulvis; pari ratione tu existens nunc
 pulvis, quia fuisti & eris homo; es ho-
 mo. Moritur Aquila, moritur Phœnix,
 sed aquila mortua non est aquila; Phœ-
 nix mortua, est phœnix. Quare? Quia
 aquila mortua non est aquila, nam fuit
 aquila, sed in aquilam non reverteretur:
 mortua phœnix, est phœnix quia fuit
 phœnix, & in phœnicem reditura. Talis
 es tu in sepulchro jacens, mortuus? Ita.

Resolutus in cineres? etiam: sed in cineres instar phœnicis. Phœnix in cineres resoluta est phœnix, quia fuit phœnix, & in phœnicem reditura: similiter tu in cineres resolutus, es homo, quia fuisti homo, & in hominem redibis. Non est hæc propositio vel comparatio mea, sed Sapientię & Veritatis æternę. Audiant mortui mortuum, qui omnium optimè cognitam sibi immortalitatis prædicavit fidem. *In nidulo meo moriar & sicut Phœnix multiplicabo dies meos.* Numeratos vitę tuę dies subtrahe morti, & cum resurrectione multiplica: proinde Job, tanquam vivus, mortuus & immortalis phœnici se comparat. Potuisset jure optimo hic magnanimus Heros sepulchrum suum vocando nidulum se Regiņ avium affimulare sicuti Rex erat: sed de se ipso, & nobiscum in æquali mortalitatis mensura loquendo, non se aquilę sed phœnici comparavit. Nasci enim aquilam, fortuna est paucorum: renasci phœnicem, natura est omnium. Ut moriamur omnes nascimur: ut resuscitemur, omnes morimur. Ut nascamur antequam simus, genitoribus indigemus patre & matre: ut instar phœnicis post mortem resuscitemur, ipse in quem resoluti jacemus pulvis, parentum vices supplet utpote de quo renasci habemus; *putredini dixi, Pater meus es: mater mea, & soror mea vermibus.*

Job. 17.
v. 14.

Non minüs jam certa & probata secundã hac metamorphosi quã primã; mortuis quoque Ezechielis prædicemus exemplo, ut mortui nos audiant & vivi. Si vivis diximus, memento homo quia pulvis es, quia fuisti & eris pulvis: æque veraciter inelamemus mortuis qui jam sunt pulvis, memento pulvis quia homo es, & in hominem reverteris.

Index
græc.
Job. 29.
v. 18.

Job. 17.
v. 14.

Ezech.
37. v. 4.

Apage nunc, auditores mei, fallaces ceremonias & superfluas nugas; loquamur seriõ: sancta enim & feriis consecrata est hæc dies. Vel credimus nos immortales, vel non? si homo fuit cum pulvere, quod loquar non habeo: sed si pulvis redit in hominem, quis vobis & mihi hoc dicer? Pulvis in quem reversurus sum non me terret: sed consideratio, quod in pulverem redire habeam, horripilationem inducit. In morte, non mortem timeo, sed immortalitatem: hodie non diem Cinerum timeo, sed Paschalem; scio enim me resuscitandum æternaliterque visurum, sive in cœlo, sive in inferno; *Scio enim quod Redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra surrecturus sum.* Job inquit *Scio*: Notate. Non dicit *Credo*; sed *Scio*. Siquidem immortalitatis humanę veritas & certitudo non solum est fidei, sed etiam scientię. Per scientiam & rationem naturalem cognoverunt illam Plato, Aristoteles, & tot alii Philosophi gentiles. Sed quid refert hoc non assequi rationem, ubi est fides? Quid facit autoritas hominum, ubi adest testimonium Dei? Pulvis sepulchralis clamar, *De terra surrecturus sum, & rursum circumdabor pelle meã, & in carne mea videbo Deum meum: quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspiciuntur sunt, & non alius.* Iste homo, istud corpus, ista ossa, ista caro, ista pellis, isti oculi, iste ego & non alius, moriturus est? Ita: sed reviviscet & ad immortalitatem resuscitabitur. Mortalis usque ad pulverem, post pulverem immortalis. *Credis hoc? Utique Domine.* Quem itaque in nobis fructum ista mortis cognitio, & immortalitatis fides operatur?

Consideranti mihi vitam quã fruimur,
mox

Job. 19.
v. 25.

Plato in
Timeo.
Philabo-
menon de
rep.

Arist. 1.
de Anima
c. 8. &
l. 3. c. 4.
& lib. 2.
de gen.
Anim.
Job. 19.
v. 26.

Joan. 11.
v. 26.

mox occurrit, quod nec tanquam mortales, nec tanquam immortales vivimus. Non vivimus tanquam mortales, quia tractamus de rebus vitæ præsentis tanquam æternæ: nec vivimus ut immortales, quia in tantum obliviscimur vitæ æternæ, quasi non superesset. Quod si hæc vita esset immortalis, nos pariter immortales, quid faceremus, nisi quod jam facimus? Sistite mecum auscultantes. Si Deus plasmando Adamum unum, plasmasset duos, & secundus esset prudentior nostro Primo: nos oportuisset esse mortales qui sumus, & alterius Adami filii immortales; Isti homines immortales, quid debuissent agere in hoc mundo? idem quod nos agimus: Propter multiplicationem (eorundem non capace amplius paradiso) diffundere se debebant super universam terram, ex omnibus mundi plagis pretiosa quæque & à Deo creata delectabilia conquirere; civitates & palatia construere; villas, hortos, fontes, oblectamenta, convivias, comedias, musicam, Encœnia ordinare & instituere; quicquid denique ad vitæ jucunditatem serviret procurare. Nunquid non idem facimus nos? & multo amplius? hoc enim agendum fuisset cum justitiâ, ratione, cum modestiâ, cum temperantiâ, sine luxu, sine fastu, sine superbia, sine æmulatione, sine invidia, cum concordia, charitate & humanitate: Sed qualiter quæso isti immortales nos admirati irrisissent! Quomodo nostras nugas subsannassent, cœcitatem nostram obstupuissent, videntes nos aded occupatos, sollicitos, & pro modica & momentanea vita insomnes, tamque incurios & obliuiosos mortis, quasi ipsis essemus immortalitate æquales! Illi absque dolore & infirmitate; nos infirmi

& gemebundi. Illi vivaces; nos morientes. Illi sepulturæ nomen ignorantes: nos invicem nos sepelientes. Illi orbis pace gaudentes: nos bella cientes & processus quibus minimè fruemur. Miseri homunciones (dixissent illi) stulti, insentati; non videris vos morituros; non attenditis vos terræ mandandos, & ex omnibus acquisitis & congestis nonnisi sepem pedum terræ spatium hæredituros? Quæ ergo insania hæc & cœcitas vestra! nobis dissimiles, & qualiter nobis vivere vultis? Sic est. *Mormur ut mortales: vivimus ut immortales; morimur ut mortales, quales sumus: & tanquam essemus immortales, vivimus; hoc dicebat Seneca Gentilis, Romæ gentili. Replacabitur ad hoc: Senecam fuisse Stoicum. Ast, nonne hoc effatum magis Christianum sonat quàm Stoicum? Seneca immortalitatem animæ non intellexit: summum quod de ea naturalis luminis beneficio fuit affectus, est, quod eandem in dubium vocavit; & hoc intellexit.*

Seneca de consolat. ad Marciam Epist. 7. & 517.

§. VII.

AGedum Auditores Christiani, cum morituros nos & immortales esse noverimus: mortis ac immortalitatis scientia prædicè utamur; De vita præsentis veluti mortales: & de futura tanquam immortales tractemus. Majorne cœcitas & insania esse potest, quàm totum me vitæ quandoque finiendæ impendere, omnemque de mansura semper sollicitudinem dimittere? anxiam, affligi, enervari, mori pro perituris: & de cœlestibus ac æternis acquirendis nihil esse sollicitum! Tot industriæ pro hac, nulla pro vita altera? tantus timor, tantus horror mortis temporalis & nullus æternæ? Mortui,

mor-

mortui veritatem ostendite vivis : Senſa, cogitationeſque veſtras quas intrando portas mortis & exeundo habuiſtis nobis revelate. Binas mors habet portas, *Qui exaltas me de portis mortis* : Vitrea una quâ exitur de vita, adamantina altera per quam ad æternitatem intratur. Haſ intrâ portas, ſubito ſe homo ipſo mortis inſtanti abſque ſpe reſſus deprehendit, nec ſiſtere, nec fugere, nec morari permiſſus, ad incognita & æterna ingredi cogitur. O quàm auguſtus tranſitus ! ô quàm terribile momentum ! Ariſtoteles appellavit mortem, terribilium omnium terribiliſſimum. Benè quidem dixit, ſed quid diceret non intellexit. Non eſt terribilis porta quâ exitur : ſed quâ intratur. Suſpiciendo ſurſum, ad cœlum uſque pertinentem videtis ſcalam ; reſpiciendo deorſum, deſcendens in abyſſum & illam incertam, videtis præcipitium.

*Pſal. 9.
v. 15.*

Ariſtot.

Indormiens lapidi Jacob, ſcalam à terra in cœlum uſque pertinentem vidit, & exſpectatus clamavit attonitus : *Terribilis eſt locus iſte ! & quare tam terribilis ? Non eſt hic aliud niſi domus Dei, & porta cœli.* Ergo cœli, æternæque beatitudinis porta eſt terribilis ? Eſt : aperiri enim poſteſt & claudi. Hæc aperta fuit quinque Virginibus prudentibus : & clauſa fuit quinque fatuis, *Et clauſa eſt janua.* Quod ſi hæc porta terribilis eſt ſuſpicienti tantummodò ſurſum ; quàm terribilis erit, etiam ſimul reſpicienti deorſum ! Si terribilis eſt ſuſpicienti tantummodò cœlum, quàm terribilis erit ſimul etiam deſpicienti infernum ! hocce myſterium ſcalæ, Jacob velut dormiens non plenè conſiderabat. Aſpiciebat quidem aſcendentes, & deſcendentes per ſcalam Angelos : plures verò ad deſcendendum quàm

*Gen. 18.
v. 7.*

*Matth.
25. v. 10.*

ad aſcendendum ſcalæ ineſſe gradus non attendebat. Ad aſcendendum pertingebat à terra uſque ad cœlum : ad deſcendendum verò à cœlo ad infernumque pertingebat abyſſum. Scalæ huius aſcenſus erat pro Angelis beatis : deſcenſus verò pro damnatis. Si ſcala terribilis non aſcendenti, quia cœlo & beatificâ privatur viſione Dei : terribilior utique erit deſcendenti, qui non à cœlo ſolummodò & beatificâ excluditur viſione, ſed æternum arſurus vadit in infernum ! hæc eſt illa terribiliſſima nobis omnibus occuſura viſio ; hic eſt locus ille terribiliſſimus omnibus neceſſariò tranſeundus, & quem latentes in ſepulchris jam tranſiſſere. Jacob ibi incubabat lapidi, nunc vice verſa lapis incubat Jacobo : vel Jacob ſubtus lapidem in ſpelunca duplici ; *Dormierunt ſonnum ſuum.* Jam iſtam viderunt viſionem, jam aſcenderunt ſeu deſcenderunt per ſcalam : utrum ad cœlum aut infernum, Deus ſcit ; totum autem in illo momento verifcatum eſt.

*Pſalm. 75.
v. 6.*

O quale momentum ! repeto, ô quàm terribilis tranſitus ! ô quales timores ! ô quales anguſtia ! Ibi Auditores, non timeatur mors, ſed vita. Quicquid ibi cruciat, eſt quod in præſenti vitâ nos delectabat : & quicquid cum iſdem ſæpè poenis & anxietatibus pro noſtris oblectamētis venamur. O quanta tunc rerum humanarû apparebit differentia ! Quàm vera, quàm lucida & clara omnia, quæ nos in hoc mundo excœcant ! nullus homo in iſto momento, vel natum ſe non fuiſſe, vel ad novam revolvî nativitatem pro vitâ meliùs inſtituendâ non optabit : ſed ſerò, & fruſtrâ, jam enim non eſt tempus, *Quia tempus non erit amplius.* Auditores mei Chriſtiani, ex miſericordia Dei adhuc verſamur in tempore : ad

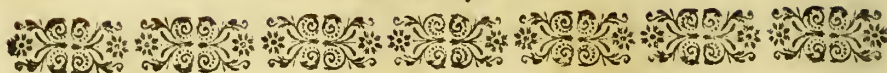
*Apoc. 10.
v. 6.*

*Psal. 76.
v. 11.*

ad istum transitum nos omnes festinamus, & nos infallibiliter oportet appropinquare, nec non in terribili illo momento nos videre, & forsan opinione citius. Quilibet nostrum judicet, utrum nunc præstet pœnitere, aut pœnitentiam in tempus infructuosum differre? Deus nobis idipsum insinuat, Deus clamat, ne quæso hanc excludamus inspirationem, quæ num ultima sit ignoramus. Quod si tunc in vanum vitam moreque nostros corrigere desiderabimus, nunc fructuosè corrigamus: *Dixi, nunc cœpi*, incipiamus nunc vivere deinceps, qualiter in agone nos vixisse optabimus; taliter vitam institue, qualiter moriturus te optabis vixisse. O quantam hoc faciendo tunc percipiemus consolationem! & vice versâ, quanta nos expectat anxietas & afflictio! quàm irremediabilis desperatio! si torrente voluptatum abrepti nos tandem deprehendamus ibi, quò illæ deducunt. Estne possibile, quod meâ culpa propria voluntate me condemnavi, præscius istius quod nunc absque ullo remedio experior! Estne possibile, quod pro unica cœcitate à qua nolui resipiscere; pro momentanea delatione ardere debeam in inferno quamdiu Deus erit Deus! Hoc cogitemus Christiani, & seria mente revolve-

mus. Quid cogitamus, & non consideramus? Homines mortales & immortales, si omni momenti morti sumus obnoxii magisque appropinquamus morti & illa nobis, ne quæso cum hac die finem accipiat memoria mortis. Resolvamus, resolvamusque semel (sine resolutione enim nihil exit in opus) & ne hæc resolutio cæterarum instar evanescat, qualibet die, unam horam istius horæ meditationi consecremus. Ex viginti quatuor horis quibus dies constat, quare non unam tristimancipabimus animæ? hæc optima est devotio, utilissima & Deo gratissima pœnitentia, quam in hac quadragesima poteritis exercere; unam sibi indies segregare horam, qua soli cum Deo & nobiscum de morte & vita nostra meditemur. Proinde vestra fretus pietate & judicio quod meum acceptabitis consilium, finio, quatuor vobis pro quatuor horæ istius quadrantibus, considerata relinquens. Primò, quamdiu vixi? Secundò, quomodo vixi? Tertio, quamdiu vivam? Quarto, quomodo vitam meam institutam? quo firmitus inhæreat memoriæ, repeto, Quamdiu vixi? Quomodo vixi? Quamdiu vivam? Quomodo vitam institutam? *Memento homo. Amen.*

S E R M O

D E

Sanctissimo Sacramento.

Ulyssipone in Ecclesia Sanctæ Engraciæ Anno 1645.

Caro mea verè est Cibus :

Et

Sanguis meus verè est Potus. Joan. 6. cap.

§. I.

Uo verba superflua, aut unum otiosè repetitum, in desumpto & proposito ex hodierno Evangelico Themate obviè depre-

hendes : *Verè est cibus, verè est potus.* Omnia fidei mysteria, omnia Ecclesiæ Sacramenta, sunt vera mysteria, sunt vera Sacramenta : nihilominus si attentè legerimus Evangelistas, si attentè singula Christi observaverimus verba, in nullo alio mysterio, in nullo alio Sacramento ; nisi Eucharistiæ, Christum usurpasse reperiemus illud Verbum *Verè*. Instituit Christus Sacramentum Pœnitentiæ, dicens : *Quorum remiseritis peccata remittuntur eis*, non addidit *Verè* : Verè sunt remissa. Instituit Christus Sacramentum Baptismi, dicens : *Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit* : non addidit *Verè*, Verè salvus erit ;

Joan. 20.
v. 23.

Marc. 16.
v. 15.

Si igitur aliis in mysteriis : & rursus, si aliis in Sacramentis Christus Dominus non expressit, nec effectuum suorum ve-

ritatem confirmavit : Quare in Sanctissimo Corporis & Sanguinis sui Sacramento, illam tam clarè & expressè non semel, sed repetitis vicibus astruit & confirmat, *Verè est cibus, verè est potus*?

Quò quis altius cacumen ascendit, eò præcipitio fit vicinior. Et sicut mysterium Eucharistiæ, mysteriorum omnium est altissimum : Christus Dominus facile advertit, quod fragilitas in illo repertura & malitia majores dubitandi detectura esset occasiones. Habebant, de quo humano captu dubitarent sensus : habebant de quo fluctuarent Potentiæ : dubitare poterat scientia : habebat de quo angere- tur scrupulus ; habebat de quo cespitaret ignorantia ; erat de quo titubaret curiositas : & ubi major dubitandi occasio, consultum omninò erat, ut veritas expressior esset & confirmatior ; hinc Corporis sui veritatem sub speciebus Hostiæ, *Caro mea verè est cibus* : hinc veritatem sui Sanguinis sub speciebus Calicis, *Sanguis meus verè est potus*, asserens reddidit indubitatam.

Sup-

Supposita hac intelligentia, quæ Concilio Tridentino inferior non est : & supposita occasione hujus solemnitatis , institutæ ad refarciendam sublimissimo huic mysterio injuriam illatam : considerans me hodiè in hoc verè magno Fidei theatro , statui contra omnes altissimi hujus mysterii inimicos, infallibilem hujus Verè sustinere & propugnare veritatem, *Caro mea verè est cibus : & Sanguis meus verè est potus.* Binas hæc conclusiones ipsius favente gratia hodiè defendemus : & quia Fidei principia, contra illam negantes, vel non valent vel quia non volunt ut valeant, quamvis sint infallibilia : seponendo ejusdem Fidei scutum , & æqualibus per omnia armis in campum prodeundo , hodiè solummodò armis *Rationis* decertabo. Mysterium Eucharisticum per antonomasiam vocatur mysterium Fidei ! *Hic est Calix Sanguinis mei novi & æterni Testamenti, mysterium Fidei :* hodiè vero novitate nunquam audita , *mysterium Fidei* , faciemus *mysterium Rationis*.

Ad argumentandum contra hujus mysterii veritatem , non solum ejus manifesti prodibunt inimici : sed & omnes quotquot quacunque demum via, illud creditu difficile reddere possunt, qui ad septenarium numerum reducentur. Primus horum erit Judæus : secundus, Gentilis : tertius, Hæreticus : quartus, Philosophus : quintus, Politicus : sextus, Devotus : septimus, diabolus ; omnes isti sua adducent dubia, quibus omnibus unica & sola satisfaciens Ratio, utque gloriosior sit victoria, propriis omnes vincemus armis : Judæum, Sacra Scriptura ; Gentilem, fabulum ; Hæreticum, Evangelio ; Philosophum, natura ; Politicum , convenien-

tiâ ; Devotum, affectibus ; diabolus, tentationibus. Habemus sermonis materiam, utque ad nostræ Fidei gloriam, sanctissimi Sacramenti cedat honorem, ab illa Domina, quæ Deo dedit Carnem & Sanguinem unde hoc Sacramentum fuit institutum, & ad quam hæc de inimicis suis victoria non minus pertinet , petamus , quatenus nobis lucem , vires , & gratiam impetret, quibus omnibus pro tam nova & insolita pugna indigemus. *Ave Maria.*

§. II.

Caro mea verè est Cibus.

E T

Sanguis meus verè est potus.

Joann. cap. 6.

PRIMUS contra Sacrosancti istius Mysterii veritatem prodiens Christi inimicus, est Judæus : Judaica etiam perfidia creditur fuisse causa luctus, & hodiernæ gloriosæ festivitatis occasio ; Sed ad Judæum convincendum fideique mysterii Eucharistiæ subjiciendum , scripturis nostris non indiget Ratio : sufficiunt illi Judæorum propriæ. Primum & potissimum Judæorum dubium contra veritatem hujus Sacramenti, fuit ejus impossibilitas, dicentium , *Quomodo potest nobis hic dare carnem suam ad manducandum ?* quasi dicerent, istud est impossibile. Et quid Christus illis respondit ? Responsum notatu dignum dedit. *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, non habebitis vitam in vobis.* Domine Jesu Christe , pace tuæ divinæque tuæ Sapientiæ dixero : Quæstio Judæorum , erat dubitatio de hujus mysterii possibilitate : Dubia vero præsentem magistro proposita ,

E 2

non

Joan. 6.
v. 52.

non minis & poenâ, sed explicatione solent dissolvi. Si homines isti de hujus mysterii possibilitate dubitant, edissere illis quomodo possibile sit, modumque possibilitatis declara: & erit utique illis satisfactum. Quare itaque Christus, in hoc casu, ad eò contrariam secutus viam, explanationis loco gravem illis interminatur poenam? causa fuit, quia hoc passu dubitantes, erant Judæi, *Litigabant ergo Judæi*: & ad cognoscendam hujus mysterii possibilitatem Judæis haud opus est doctrinâ Christi: sufficit illis scriptura eorum & ratio. Istud probò ex eodem Textu, *Litigabant ergo Judæi*, si litigabant: ergo quidam eorum dicebant quod sic, & alii quod non. Dicentes quod sic, dabant rationes quomodo esset possibile: dicentes quod non, dabant similiter rationes quomodo esse non posset: & rationes dicentium quod sic, erant tam efficaces, ut Christus dare suas necesse non habuerit. Hinc dubio non occurrit explicatione, sed pertinaciæ minis & poenâ. In hoc casu concurrebant tria: Dubium de mysterio, pertinacia negantium; & defendentium ratio; & quando videbatur Christus occurrere debere dubio, explicando: occurrit malitiæ poenam interminando: argumenta etenim negantium, jam convicta erant rationibus defendentium. Ità ut confutando Judaïsimo in possibilitate Sacramenti Eucharistiæ, nec fides, nec Christi necessaria fuerit doctrina, suffecerit fides & ratio ipsorum Judæorum. Descendamus in particulari ad impossibilia, quæ Judæus in hoc mysterio sibi imaginatur aut persuadet. *Quomodo potest?* Judæus asserit mysterium Eucharistiæ, in forma, quâ nos Christiani hoc credimus, impossibile esse quoad substantiam, & quoad modum. Non

est possibile quoad substantiam: Deus *Exod. 33.* enim (sicut dicit Moyses in Exodo, & v. 20. Salomon in libro Regum tertio;) im- *3. Reg. 8.* mensus est & invisibilis: immensumque *v. 27.* tam exiguâ non potest sphaerâ circum- *Psal. 17.* scribi, nec invisibile reduci. Non est pos- *v. 18.* sibile quoad modum (sicut enim David *Psal. 135.* inquit) Mirabilem operator est Deus, *v. 4.* miraculorumque subiecta sunt creaturæ: *v. 4.* Ergo cum Sacerdos sit creatura, quomodo potest miraculum operari in Deo, & in Corpus Dei convertere substantiam Panis? *Quomodo potest?* ut binorum horum impossibilium apparentis satisfaciatur Ratio, ab aliis intellectibus necesse non habet rationes quærere; cum in ipsorummet Judæorum intellectu utraque impossibilia concessa habeat & convicta.

Moysè moram faciente in monte ut Legem acciperet, tædio victi moræque impatientes Judæi (qui modò tædium non patiuntur expectando) dixerunt ad Aaron, *Fac nobis Eloim, qui nos præcedat*: id *Exod. 32.* est, Aaron fac nobis Deum, quem videre *v. 1.* possimus & sequi, quique nos hoc in itinere præcedat. Notate benè istud verbum *Eloim*, quod non solum significat Deum; sed Deum verum qui creavit Cælum & terram. Ità hoc Moyses in Librorum suorum exordio scripsit, *In principio Gen. 1.* creavit Eloim Cælum & terram. Hæc Judæ- *v. 1.* orum Aaroni facta propositio, duo comprehendit notatu dignissima, quorum primum est quod ab homine petunt ut faciat ipsis Deum: secundum, quod hoc non petunt ab alio quàm Aarone. Nonne sciebant Hebræi Deum immensum omnia implentem, quomodo ergò petebant ut Aaron faceret Deum qui locum mutare posset & præcedere? Nunquid noverant Deum esse invisibilem, & extra sphæ-
ram

ram & objectum humanorum oculorum, quomodo ergò petebant ab Aaron fieri sibi Deum quem videre, possent & sequi? quæ omnia insinuant dicendo: *Qui nos præcedat.* Cumque hoc grande opus & miraculum peterent ab homine, nonne aderant aliæ sublimiores personæ tribuum Capita, populi que Duces? Nunquid præcæteris aderat Hur, ab ipso Moyse Aaroni associatus? adjutor quoad ipsius absentia duraret: *Habetis Aaron & Hur, si quid natum fuerit questionis referetis ad eos?* Quare ergò non ab Hur aut aliquo aliorum, sed ab Aarone tantum hoc petierunt operari miraculum? Hic videbitis quàm rationabilia, & humano intellectui conformia sint Catholicæ fidei mysteria: licet enim Judæi à fide sua deficerent, nostræ nihilominus negare non poterant rationem. Judæi petierunt ab Aarone, ut ipsis Deum faceret quem videre & sequi possent: quia, quamvis Deum immensum esse intelligerent & invisibilem, tamen sine læsione & magnificentiæ suæ præjudicio aut dispendio minore sphaera circumscribi, & sine invisibilitatis detrimento sub figura aliqua signoque visibili testum ostendi posse credebant; nec non pro hujus miraculi artifice elegérunt alium quàm Aaronem Sacerdotem, nam similiter intelligebant actionem tam supernaturalem & miraculosam, qualis est, Deum ponere sub speciebus creatis, non alii posse competere quàm Sacerdoti. Ecce quod Judæi petierunt tunc, & quod nos adoramus hodie: Deum sub speciebus visibilibus, & in illis miraculosè positum ministerio Sacerdotum. Judæi adinvenerunt mysterium hoc, quo jam nos fruimur: illi adornarunt petitionem & supplicam, nos felicem referimus expe-

ditionem: illi errarunt, nos errare non possumus. Sed in quo constitit differentia? In eo, quod illi crediderunt hoc miraculum fieri posse autoritate humanâ, *Fac nobis Eloim, qui nos præcedat*: nos credimus fieri solum & fieri posse solâ auctoritate Divinâ, *Hoc facite in meam commemorationem.* Quod Judæus credit humanâ posse fieri potestate, non credat fieri posse omnipotentia Divina, *Quomodo potest?* hoc non solum est error fidei, sed & cœcitas rationis: si minus, ratio adjuvetur experientiâ.

Quando isto casu Judæi adorarunt vitulum, eodem ipso die Deus illos punivit, occidendo eorum ultra viginti milia. Estne ita? Benè itaque sequitur Deum præsentem esse in hostia consecrata, Probo consequentiam. Si Deus (ponamus istud impossibile) non est in illa hostia realiter præsens, omnes Christiani sumus Idololatæ sicuti tuere Judæi adorantes vitulum: istud certum est, nam tali casu profiteremur & veneraremur Divinitatem ubi non est; at si sumus Idololatæ, quare non punit nos Deus sicuti punivit Judæos? Insto magis & dubium urgeo. Judæi una tantum vice vitulum adorarunt, nos Christiani à mille Sexcentis & ultra annis adoramus consecratam hostiam: Judæi adorarunt vitulum in uno tantum loco, nos Christiani in omnibus mundi partibus Sacramentum adoramus: Judæi vitulum adorantes unius tantum erant nationis, Christiani adorantes Sacramentum totius sunt universi; adhuc fortius superest argumentum. Multi credentes & summum hoc Mysterium ritè adorantes, ejusdem nationis sunt Hebræi ad veram fidem conversi: auctor itidem & ejus institutor Re-

Luc. 22.
v. 19.

Exod. 32.
v. 28.

demptor noster JESUS CHRISTUS Hebræus erat : Primi adorantes, credentes & communicantes qui fuerunt Apostoli Discipulique Domini, erant Hebræi : Istique Hebræi, fuerunt primi Sacerdotes qui hoc Sacramentum consecrârunt; & primi Prædicatores qui hoc Sacramentum laudârunt, nec non per universum mundum promulgantes stabiliârunt & confirmârunt : Ergò si Deus est idem, & adoratores idem, quare Deus non punit illos & nos, sicut quondam punivit Hebræos ? Si illam hostiam adorare, est idololatria sicut adorare vitulum, quare mille sexcentis & amplius annis toto inspectante mundo Deus suffert, quod nec uno quidem impune toleravit in deserto ? Ratio est, quia illi erant veri idololatræ, & nos sumus veri fideles : nam illi adorando vitulum profitebantur veritatem ubi non erat, & nos consecratam adorantes hostiam ubi Deus verè est, profiteamur Divinitatem. Ità ut te Judæum, propriâ tuâ poenâ, propriis tuis scripturis, proprio denique tuo intellectu convincat Ratio; eadem veritas quam negas : & ipsa impossibilitas & difficultates quas fingis.

Sed prosequamur discurrendo per omnes hujus mysterii difficultates : & perspiciemus quomodo illas Judæi in suis scripturis crediderint. Sacramentum Eucharistiæ, per antonomasiam est mysterium novi Testamenti, *Hic calix novum Testamentum est in meo sanguine* : verum tali modo est mysterium novum, & novum Testamentum ; ut omnes ipsius difficultates deductæ sint ex Testamento veteri. Magna in hoc mysterio difficultas est, quod vinum convertatur in Sanguinem, & panis in Corpus Christi : sed si Judæus in suis scripturis credit,

quod uxor Loth conversa sit in statuam *Gen. 19.* salis, Virga Moysis in serpentem, & *v. 26.* Nilus similiter in sanguinem : quam *Exod. 4.* quæso non credendi habet rationem, *v. 3.* quod panis convertatur in Corpus *Exod. 7.* Christi ? Grandis in hoc mysterio videtur *v. 17.* difficultas, quòd accidentia remaneant sine subiecto, & sine substantiæ adminiculo per se subsistant : sed si Judæus *Gen. 1.* credit lucem esse accidens solis, quæ *v. 4.* creata fuit die prima, & Sol, qui lucis *Ita SS.* est substantia, creatus fuerit die quarta, quam rationem habet non credendi *Naz.* existere accidentia panis quæ videmus, *Theodore.* ubi non est substantia panis quæ sustentet ? Magna in hoc mysterio videtur *& alii* difficultas quòd integram sumens Hostiam tantum accipiat, quantum exiguam ejus sumens partem : sed si Judæus *apud Suarez de oper. 6.* credit, quod quando sui Patres ibant *dier.* manna in campo collecturi, quòd plus *Exod. 16.* minusve colligentes, æqualitèr, & in eadem mensura se collegisse deprehenderint : quodnam justum non credendi motivum habere potest, quod recipientes partem, æquè ac totam recipientes hostiam, totum accipiant Christum ? Denique magna in hoc mysterio videtur difficultas, quod totum ejus mirabile quatuor conficiatur verbis, & Deus subje^{ctus} sit & obediens illis Sacerdotis verbis : sed si Judæus credit, quod Deo obediens voci Josue, steterit Sol ; & *Josue 10.* Moyses, cui ad silicem in fontem convertendum sufficiebant verba, propter *v. 12.* incredulitatem ab ingressu terræ promissionis fuerit prohibitus : quam quæso habet rationem non credendi quod verba Sacerdotis sufficiant, ut descendat Christus, & panis mutetur ? Ità ut Judæo ad *Num. 20.* confitendum mysterii Eucharistiæ, in *v. 8.* quo

1. Cor. 11.
v. 25.

quo hallucinatur, possibilitatem, non nova aut nostra fides sit necessaria: sed lex illi vetus eademque sua, adjuncta ratione sufficiat; quod enim in suis credidit scripturis, idem est quod ipsum credere jubet fides, cum isto solum discrimine, quod hic mander credere miracula junctim, quæ ibi credidit divisim. Hoc Propheta David his insinuat verbis, *Memoriam fecit mirabilium suorum, escam dedit timentibus se*: quasi diceret; Deus fecit memoriam suorum mirabilium in Pane, quem dedit ad comedendum iis qui illum timent: ita ut memoria sit quidem nova; sed mirabilia antiqua. Ibi erant divisa; hic compendio sunt combinata.

Ubi cum primis circa, Ly, *Memoriam fecit*, notandum est, quod, quando Christus SS. Sacramentum instituit, & in eo se nobis reliquit, aliud non petiit nisi memoriam: *In mei memoriam facietis*; Et quare non petiit intellectum aut voluntatem? Christus in hoc mysterio prætendebat fidem simul & amorem: pro fide necessarius erat intellectus, pro amore voluntas, quare ergo totus est in commendando hoc mysterio memoriæ? Ratio est, quia locus hujus Institutionis fuit Jerusalem, & personæ coram quibus, erant Judæi: & ut Jerusalem & Judæi hoc mysterium credant & ament, non opus habent desuper intellectu discurrere, novamque applicare voluntatem, memoriâ tantum ipsis sufficit recordari. Recordentur quod in sua lege crediderunt, nec dubitabunt adorare quod nos credimus in nostra. Nulla totius mundi Natio expeditiorem Sanctissimi Sacramenti habet fidem quam Judæi: nam cæteris nationibus ad credendum opus est intellectu & voluntate; aut Ju-

dæo ad hoc sola sufficit memoria. Recordentur, & credent. Ità ut infidelitas in Judæis, non tam sit infidelitas quam oblivio: non credunt, quia non recordantur; & si ad credendum sufficit memoria, quanto magis Discursus & Ratio? à Ratione igitur convicti, irrefragabilem hujus Verè confiteantur veritatem, verè est cibus, verè est potus.

§. III.

Gentili similiter hocce mysterium videtur impossibile, & maxima difficultas in eo deprehensa, sunt ipsa verba Christi, *Caro mea verè est cibus: & sanguis meus verè est potus*. Quomodo est possibile (inquit Gentilis) esse Deum, qui mander carnem suam manducari, & sanguinem suum bibi? Atreo carnem sui filii epularum loco Thyestæ ministrante, *Seneca in Thyest.* tantus (inquit Gentilitas) naturam inva- sit horror, ut sol retrogressus fuerit, ne tam abominabili lucendo mensæ, radiorum suorum puritatem contaminaret. Quomodo igitur Deus esse potest, mandans suam carnem comedi, & sanguinem suum bibi? Et quomodo dari possunt homines, qui proprii sui Dei carnem comedant, aut sanguinem bibant? Argumentum istud tam validum & efficax, actioque ista tam inhumana visa fuere Commentanti in Aristotelem Averroi, ut, ne subesset Legi, quæ Deum suum manducare obligaret, noluerit esse Christianus, & mortuus sit Gentilis. Audiamus propria ipsius verba; *Placet mihi Lex Christianorum, sed quia Deum quem adorant, devorant; moriatur anima mea morte Philosophorum.*

Ad

Tertul-
lian. in
apolog.
c. 21. &
23.

Ad argumentum Gentilium sese respondurum promisit Ratio non aliter quàm eorum Fabulis : & ne iste respondendi modus videatur minus solidus, audiamus primò Tertullianum in suo Apologetico dicentem, quod fabulæ Gentilium faciant Christianorum mysteria valde credibilia. Ista propositio videtur esse difficilis, siquidem Gentilium fabulæ, mendacia sunt & figmenta : Christianorum verò mysteria, vera sunt & infallibilia. Quomodo ergò mendacium fidem astruat veritati ? ipse Tertullianus sese consueto explicavit iudicio, *Fideliora sunt nostra, magisque credenda, quorum imagines quoque fidem inveniunt.* Fabulæ Gentilium, si benè considerentur, sunt quædam adumbrationes, sunt quædam effigies, similitudines vel imagines mysteriorum Christianorum : & si Gentiles nostrorum mysteriorum imitationi dederunt fidem, quare eorundem Exemplari fidem negabunt ? Si crediderunt & adoraverunt Effigies & Ectypa, quare vocabunt in dubium & adorationem negabunt Prototypis ? *Fideliora sunt nostra, magisque credenda, quorum imagines quoque fidem inveniunt.* Ratio, Gentiles sua propria convincit Idololatria, ut fidem negare non possint: nihil enim tam difficile proponitur, quod non jam tum concesserint, & in suis fabulis confessi sint. Hinc colligimus rationem & altissimam Dei providentiam, cur in mundo permiserit Idololatriam, scilicet, ut eadem ipsa fidei aperiret viam, & tam sublimium mysteriorum credulitatem humano intellectui redderet faciliorem ; veluti eorum quæ Deus pro lege gratiæ reservarat.

Sicut Deus in hoc mundo condidit hominem, ut omnium hominum existeret

Parens, qui fuit Adam : ita alterum condidit hominem, qui parens foret credentium, sicut fuit Abraham, uni primatum contulit naturæ ; alteri primatum fidei. Sed ipsius Abrahæ vita ritè examinata, inveniemus ipsum, antequàm, in verum Deum credidit, fuisse Idololatram ; *Thare Pater Abrahæ, & Nachor : servieruntque Diis alienis.* Ergòne Idololatra erit Abraham, qui omnium credentium debebat esse pater ? imò verò, & ob id ipsum Deus permisit ut fidei pater, esset filius Idololatriæ : Idololatria enim gradus est, & ad fidem processio. Porta fidei est credulitas, antequàm enim aliquid quid credatur, intellectus de credendo debet judicare ; & hoc in mundo fecit Idololatria, præveniendò fidem. Idololatria credulitatem seminavit ; Fides credulitatem messuit. Idololatria Gentiles incepit facere credulos fabulis ; Fides verò credentes eos fecit mysteriis. Idololatria dimidium ; Fides credulitatis dedit complementum. Et sicut fides est rerum verarum & difficilem credulitas, sic Idololatria facilitavit difficile, & mox Fides introduxit verum. Repugnantia quam habet fides, est illud magnum, arduum, obscurum & supernaturale mysteriorum, credere quod non video, & confiteri quod non intelligo : atque has repugnantias Idololatria jam vicerat in fabulis ; quando Fides eas convicit in mysteriis.

Hac supposita veritate, valde facile erit Gentilibus quascunque sibi in Sacramento altaris occurrentes difficultates credere : quicquid enim nos credimus in hoc mysterio ; illi priùs in suis crediderunt fabulis. Si Gentiles credebant se in pane unum comedere Deum, & in vino bibere

24. v. 2.
Ita Masi-
us hic
Phil de
Gene-
brard. &
Hebrai.

bibere alteram : in pane Cererem , & in vino Bacchum, quare ipsis creditu est difficile, quod sub speciebus Panis comedamus carnem , & sub specie vini bibamus Sanguinem Dei nostri ? si comederemus carnem, & biberemus sanguinem in propria specie , natura meritò posset abhor- rere : sub speciebus verò alienis, tam natu- ralibus sicuti panis & vini, nullum om- ninò potest ingerere horrorem , nec iis quidem , qui tam humanum ac reveren- tialem gustum aut palatum habent , sicut Averroes.

In reliquis omnibus Gentili imagina- riis impossibilibus evenit idem. Videtur impossibile in hoc mysterio, quod substan- tia Panis fiat Corpus Christi. Videtur im- possibile quod quantitas Corporis & Pa- nis eundem in eadem Hostia occupent lo- cum : videtur impossibile, quod idem Ci- bus vitam causet & mortem : videtur im- possibile, quod idem Christus in Cœlo si- mul sit & in Terra , ut hominem sibi u- niat , & in Cœlum tollat. Denique vide- tur impossibile, quod homo comedendo, unico bolo , ex homine in Deum trans- formetur.

Sed si gentiles (omnia ipsorum confu- temus impossibilia) si Gentiles crede- bant Danaen conversam fuisse in laurum : Narcissum in florem : Nioben in mar- mor : Hipomanen in leonem : Arethu- sam denique in fontem : Quænam quæso illis remanet ratio dubitandi, quod panis in corpus, & vinum in Christi sanguinem convertatur ? Si Gentiles, in Geryonis cor- pore , tria inesse corpora crediderunt : quamnam non credendi habent rationem, quod quantitas corporis Christi & panis, cum duæ sint, in sacra Hostia unum tan- tum occupent ? Si Gentiles credebant ,

quod gladius Achillis Telephum vulne- ravit inimicum , eundemque sanavit re- conciliatum, quænam ipsis non credendi ratio, quod idem Christi Corpus mors est obstinatis, & vita contritis ? Si Gentiles credebant Hecaten simul esse in cœlo, & in terra, necnon in inferno : in cœlo cum nomine Lunæ, in terra sub nomine Dia- næ, in inferno sub nomine Proserpinæ : qualem non credendi habent rationem quod idem Christus simul sit in cœlo & in terra , necnon in diversis simul locis ?

Si Gentiles credebant quod Jupiter in au- reo imbre descendit in terram, ad vin- cendum, sese commiscendum , & oppri- mendum Danaem: necnon in figura aquilæ ad tollendum in cœlum Ganymedem : quænam rogo ipsis credendi potest esse difficultas, quod aliis duobus modis Deus descendat in terram , ad uniendum sese hominibus in hac vita, eisdemque secum in cœlum rapiendos in altera ? Denique si Gentiles credunt , Glaucum aliquam mastigando herbam , immutatâ naturâ conversum fuisse in Deum maris : quæ tandem iusta illis remanet credendi diffi- cultas, quòd, mediante hoc excellentissi- mo cibo , Christiani naturam immutent, & ex hominibus evadant Divini ? Nulla proinde Gentilibus de hoc mysterio du- bitandi superest ratio : quicquid enim in hoc Sacramento credi præcipitur, in suis ipsam ante fabulis crediderunt.

Nec quisquam arbitretur , Religionis nostræ & fidei esse vituperium, quod no- stra mysteria Gentilium fabulis affimilen- tur : cum hoc sit potius maximum fidei encomium , & omnipotentiae placitum. David mysteria legis scriptæ laudans, ea- dem per fabularum ejusdem gentilitatis

comparationem extollit : Narraverunt mi-

Remed.
l. 2.

Virgil.
Æn. 4.

Horat.
lib. 3.
Ode. 15.

Virgil.
Æn. 1.

Ovid.
14. Me-
taph.

Psaln.
bi 118. v. 85.

bi iniqui fabulationes : sed non ut lex tua. S. Petrus laudans mysteria legis gratiæ, eadem cum Gentilium fabulis conferendo

2. Pet. 1. extollit : Non enim doctus fabulas secuti, notam facimus vobis virtutem & præsentiam Jesu Christi.

Notabilis comparatio : nec minùs notabilis illa inter duas istas præcipuas Legis novæ & veteris columnas consonantia ! Si David, & S. Petrus divina fidei mysteria volunt extollere per comparationem cum gentilitate, quare ea non comparant cum Gentilium historiis, sed cum eorum fabulis ? Historia proficitur proferre veritatem, & historiæ Gentilium facta continent heroica casusque famosissimos, prout in Græcorum & Romanorum historiis clarissimè patet ; Quare ergò David & S. Petrus mysteria sancta non comparant cum Historiis, sed fabulis ? Ratio est, quia historiæ referunt hominum facta ; fabulæ verò eorundem figmenta, Deum verò vincere homines in eo quod facere potuerunt, non est argumentum ipsius magnificentiæ : illos autem vincere, in eo quod sciverunt fingere, est laus ipsius potestati propria. Quod omnipotentia ipsius eò perveniant opera, quò nostræ imaginationis non pervenire figmenta ! Quod Divina omnipotentia eò pertingat operando, quò humana imaginatio non pertigit fingendo ! Magna Potestas ! magna Sapientia ! magnus Deus ! Istud est quod in illo mysterio adoramus & confitemur. Fabulæ Gentilium, fictæ fuere effigies Mirabilium excellentissimi hujus mysterii : & misterii hujus Mirabilia, sunt veræ istarum fabularum existentia. Si igitur figmenta & imaginationem crediderunt, quare realitatem negabunt ? Confiteatur itaque Gen-

tilis manifesta istius Verè ratione convictus, & dicat, Verè est cibus : Verè est potus.

§. IV.

Hæreticus velut inimicus domesticus, argumentatur ex Evangelio, & ex ipsis verbis Christi contra ipsum arma cudit. Hæreticus credit, & probare præsumit, quod contentum sub Sacramentalibus speciebus, sit vera substantia panis. Argumentatur in hunc modum. Christus hoc mysterium in Evangelio frequenter appellat Panem, *Hic est panis* Joan. 6. *qui de celo descendit : qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Christus vocat illud Panem ; Ergò est panis. Probat consequentiam. Ratio, ob quam nos Catholici credimus in hostia esse substantiam Corporis Christi, est quia Christus dixit, *Hoc est Corpus meum* : ergò si in hostia est corporis Christi substantia quia Christus dixit *Hoc est Corpus meum* : in Hostia similiter est substantia panis, *Hic est Panis*, sicut Christus dixit.

Hæretico facillimè respondet ratio. Hostiam consecratam Christus vocat panem licet non sit panis : quamvis enim non sit panis, fuit tamen panis : & licet non sit panis, videtur tamen panis : & ad fortiendum panis nomen, non est opus esse, sed sufficit fuisse, aut videri panem. Ratio hoc probat ex Evangelio ; *Panem quem* Joan. 6. *ego dabo Caro mea est.* Nunc si hostia est

Caro, quomodo illam vocat panem ? & si illam vocat panem, quare illam vocat Carnem ? Vocat illam Carnem, quia est : & vocat illam Panem, quia fuit : vocat illam carnem, quia est caro : & vocat illam panem ; quia videtur esse panis. Hostia consecrata non est panis, sed fuit, & esse videtur panis : & videri, aut fuisse, sufficit ut sic vocetur. Et ne hæreticus ob-

obgannire possit, hanc esse humanam & explicationem nostram : videat ipse, videantque omnes, hanc esse phrasin modumque loquendi Dei ac scripturarum ejus.

Exod. 7.
v. 12.

Virga Moysis (quæ etiam vocatur Aaronis) in serpentem conversâ, & similiter Pharaonis sapientum maleficorumque virgis in serpentes commutatis : serpens Moysi, serpentes alios est insecutus, & ait Textus, *Virga Moysis devoravit virgas Ægyptiorum*. Videtur non sic dici debere, sed, serpens Moysis comedit devoravitque serpentes Ægyptiorum : Virga enim Moysis comedere non poterat, sed serpens. Porro si Moysis serpens fuit, qui comedit & devoravit, quare dicitur quod comedit & devoravit virga ? Ratio est, quia serpens Moysis fuerat virga Moysis : & ut virga vocetur serpens, sufficit fuisse virgam, quamvis sit serpens. Idem accidit in hoc mysterio ; Hostia consecrata, quæ modò est caro & Corpus Christi, fuerat panis : & ut hostia, quæ est caro & Corpus Christi, vocetur panis, sufficit fuisse panem, quamvis sit Christi Corpus : ita ut absque panis substantiâ vocari possit panis, non quia est ; sed quia fuit, & videtur esse panis.

Gen. I.
v. 16.

Sacer Textus planetarum astrorumque cœlestium referens creationem, dicit, quod Deus fecerit duo luminaria cœteris majora : *Fecit Deus duo luminaria magna*, scilicet Solem & Lunam. Si Astrologiam consuluerimus, Solem omnium cœlestium luminariûm maximum : Lunam verò omnium minimum deprehendimus. Ergò, si Luna astrorum omnium est minimum, quare vocatur magnum, *Duo luminaria magna* ? Quod Sol vocetur luminare magnum, hoc nomen ejus maje-

stati & magnitudini debetur : sed quod Luna dicatur luminare magnum, quænam est ratio ? Sol vocatur luminare magnum, quia reverà est : Luna verò vocatur luminare magnum ; quia videtur esse magnum. Omnia astra magnitudine superant lunam : at luna omnia astra magnitudine videtur excedere, & hoc sufficit ut vocetur luminare magnum : quia ita videtur esse, cum tamen non sit. Pari ratione Sacra Hostia non est, sed videtur esse panis, quia panis accidentia remanserunt, in quo sensus nostri hallucinantur ; & sufficit panem videri, quamvis non sit, ut panis appelletur ; *Hic est panis*.

Et si fortè hæreticorum quispiam hisce exemplis non sineret se convinci, eò quod adducta sunt ex Testamento veteri (quæ eorum quidam, sicut Manichæi, negârunt) eadem dantur in Testamento novo, & quidem [si possibile est] adhuc clariora.

In nuptiis Canæ Galileæ, quando architriclinus vinum novum miraculo factum gustavit, inquit Evangelista S. Joannes, *Gustavit Architriclinus aquam vinum factum*. Resurrectionis diluculo, quando Mariæ ingressæ sunt sepulchrum, inquit Evangelista S. Marcus, *Viderunt Juvenem sedentem à dextris, coopertum stolâ candidâ*. Et iste juvenis inquit Evangelista S. Matthæus erat Angelus : *Angelus enim Domini descendit de cœlo, & revolvit lapidem & sedebat super eum*. In his ambobus casibus multum est quod consideretur. Vinum miraculosum post conversionem erat verum vinum : Angelus, quem viderunt Mariæ albis vestitum, similiter erat verus Angelus : Si igitur vinum, verè & substantialitèr erat vinum, quomodo S. Joannes Evangelista illud vocat aquam, *aquam vinum factam* ?

Joan. 2.

v. 9.

Marc. 16.

v. 5.

Matth.

28. v. 2.

Etiam? & si Angelus, verè & in substantia erat Angelus, quomodo S. Marcus Evangelista illum vocat hominem sive juvenem; *Viderunt juvenem sedentem?* Uterque locutus est velut Evangelista: & uterque verè, propriè, & naturaliter. S. Joannes aquam vocavit vinum; licet enim jam non esset aqua sed vinum, fuerat tamen aqua: *Aquam vinum factam?* & S. Marcus, Angelum vocat hominem; licet enim non esset homo, in figura tamen & veste homo vocabatur, *Juvenem sedentem, coopertum stolâ candidâ.* Idem est in sacra Hostia, proinde de ea locutus est Christus, sicut ejus Evangelistæ locuti sunt de vino miraculoso, & Angelo vestito. Quemadmodum substantia aquæ conversa fuit in substantiam vini, & nihilominus post conversionem appellatur aqua, non quod adhuc esset, sed fuisset: ita Corpus Christi in Sacramento vocatur panis, non quod sit, sed quia panis fuit. Et sicut Angelus substantialiter verus erat Angelus, nihilominus appellatur homo, quia talis hominis habitu indutus apparebat: ita Corpus Christi sub speciebus sacramentalibus vocatur panis, non quod sit, sed quia videtur panis, *Hic est panis.*

Ita planè est. Sed hinc instat & iastare potest & replicare Hæreticus; sicut Christus hostiam vocavit panem, absque eo quod sit panis; ita illam vocare poterat suum corpus, absque eo quod sit suum corpus. Non poterat, respondet ratio; & hoc modo probat & evincit admirabiliter. Hostia potest dici panis licet non sit panis, quia fuit & videtur esse panis: sed non potest dici Corpus nisi sit Corpus Christi, quia nec autè fuit, nec postea apparet, aut illud esse videtur. Uno è tribus modis sacra hostia dici potest Corpus

Christi: vel quia est, vel quia fuit, vel quia esse videtur. Num quia esse videtur? Non: post consecrationem enim non videtur esse Corpus Christi. Num quia fuit? Non: ista enim hostia non fuit corpus Christi ante consecrationem. Ergò vocatur Corpus Christi quia verè est, aliàs enim verus non manet sensus in quo Christi verba possint verificari.

Contrà; obstinatus replicat Hæreticus; Christus in scriptura vocatur Petra, vocatur Agnus, vocatur Vitis. Dicitur Petra teste S. Paulo, *Bibebant de consequente* 1. Cor. 10. *eos Petra: Petra autem erat Christus.* Dicitur v. 4. Agnus teste S. Joanne Baptista, *Ecce Agnus* Jona. 1. *Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Dicitur v. 29. Vitis; nam Christus de seipso loquens dixit; *Ego sum Vitis vera, vos palmites.* Nihilominus nec Christus fuit, nec videtur esse, nec est petra. Similiter nec fuit neque videtur, nec est agnus. Neque videtur, nec fuit, nec est vitis: Ergò, quamvis Sacramentum dicatur panis quia fuit & videtur panis, rectè vocari potest Corpus Christi; absque eo quod sit Corpus Christi, sicuti vocatur petra, agnus, vitis, absque eo quod sit petra, agnus, vitis. Benedicte sit tua, Domine Jesu Christe, Sapientia & Providentia, quod contra omnium fidei inimicorum pertinaciam & astutiam, tuam armatam reliquisti Ecclesiam, supremamque hujus mysterii veritatem unico tuo verbo, *Verè*, defensam. Inter sensum verum & metaphoricum hæc est differentia; quod sensus metaphoricus solummodo similitudinem: verus autem significet realitatem. Et ad tollendam omnem æquivocationem, ad quodlibet submovendum dubium, ipsemet Sacramenti Institutor Christus insinnavit & iteratò repetiit, sensum, in quo de

de Corpore suo & Sanguine loquebatur, non fuisse metaphoricum, sed verum. Verum significando Corpus, *Caro mea verè est cibus*: & verum significando Sanguinem, *Et Sanguis meus verè est potus*.

Quod si Luthero dixissem aut Calvino quod fuissent homines, planum est illos intellecturos fuisse me in sensu loqui vero: quamvis enim fuerint duo monstra tam irrationabilia, nihilominus ex corpore & anima erant compositi. Si verò dixissem illis quod fuissent duo venenari serpentes, duo Gregis Christi Lupi, & duæ Mundi & Ecclesiæ Pestes: similiter me intellexissent locutum fuisse in sensu metaphorico.

Eadem est differentia inter Christi Textum, & illos malè interpretatos Textus, quos contra Sacramenti veritatem allégant. S. Paulus Christum vocat Petram: quemadmodum enim de petra deserti, de qua loquebatur, exiliit fons perennis, è quo Dei populus bibebat, ità ex Christo manant & effluxerunt Gratiarum fontes quibus populus sustentatur Christianus. S. Joannes Baptista Christum compellat Agnum quemadmodum enim in lege veteri offenso Numini placando immolabantur agni: ità Christus illis figuratus, pro totius mundi peccatis sese immolavit in Cruce; Denique Christus dicitur Vitis: quemadmodum enim abscissus à Vite palmetum fructum ferre nequit: ità à Christo se segregantes & ejus Ecclesiâ (sicuti Hæretici) benè & meritorie non poterunt operari. Hoc modo Christus est Petra, Agnus, Vitis: non realiter, sed per similitudinem; non in sensu vero, sed metaphorico. Proinde quando idem Dominus de suo Corpore & Sanguine loquitur;

sicuti Corpus & Sanguis suæ sacræ Humanitatis erat Corpus verum, & Sanguis verus non metaphoricus: ità sensus in quo loquebatur non potest esse metaphoricus, sed verus. Et si non: respondeant isti duo Hæresiarchæ & mihi dicant, utrum Corpus Christi in Cruce immolatum, & ejusdem Sanguis in Calvaria effusus, erat verum Corpus & verus Sanguis Christi? Uterque confitebitur quod sic. Benè idem Corpus in cruce immolatum, est ipsum quod Christus in Hostia dedit comedendum, dicens: *Hoc est Corpus meum quod pro vobis tradetur*. Idem ipse Sanguis in Calvaria effusus, est ille quem in Calice propinavit ad bibendum, dicens: *Hic est Calix Sanguinis mei, qui pro vobis effundetur*. Obmutescat itaque Hæreticus, & impium blasphemumque os suum obturans credat, manibusque ligatis confiteatur hujus *Verè veritatem: Verè est cibus, Verè est potus*.

§. V.

Philosophus tam cæcus præsumptione, sicut præfatos tres excæcatos vidimus infidelitate, validissimis sese opinatur contra hoc mysterium instructum argumentis, & ex multis principiis veritatem abnegare præsumit. Primò, quia naturæ & substantiæ rerum sunt immutabiles, ergò quod erat substantia Panis, non potest converti in substantiam Corporis Christi. Secundò, Totum majus est suâ parte, & Pars minor est suo Toro: Ergò si Christus est in Hostiâ totâ, non potest esse in qualibet ejus parte. Tertiò, Intellectus judicare debet secundum species sensuum, qui omnis humanæ cognitionis portæ sunt. Sensus olfaciunt, gustant, & palpan panem: Ergò est panis,

& non Christi Corpus, quod ista Hostia continetur.

Philosophus argumentatur ex Natura, & ex eadem facile & sine labore, eum convincet Ratio: cum etenim Fides sit supernaturalis, optima fidei magistra est natura. Prophetæ qui prædicarunt & homines docuerunt mysteria fidei, hi non fuerunt à Deo in mundum missi tempore legis naturæ, sed tempore subsecuto, scilicet, legis scriptæ. Et quare? doctæ ad hoc respondet Tertullianus. *Premisit tibi naturam magistram, submissurus & Prophetiam quod facilius crederes Prophetiæ, discipulus natura.* Deus dedit hominibus magistram primò Naturam, daturus illis postea Prophetiam; quia naturæ opera, mysteriorum Gratiæ sunt rudimenta: multoque facilius addiscunt homines quod docentur in schola Fidei, si prius fuerint discipuli naturæ, *Quò facilius crederes Prophetiæ, discipulus natura.* Si vis esse magister Fidei, discipulum te fac naturæ: Naturæ etenim exempla, tibi solvent difficultates Fidei. Audiat igitur Philosophus discipulus naturæ, quantumcunque in ea graduatus, & videbit quomodo Ratio, principiis ejusdem suæ scholæ omnia argumenta annihilat, quæ contra mysterii hujus fidem profert.

Ad supradictam primam difficultatem respondet Ratio, non esse quod Philosophia miretur, dicente sibi Fide, quod substantia Panis convertatur in substantiam Corporis Christi, & substantia Vini in substantiam Sanguinis Christi: istud enim mirabile quotidie videmus sensibilibus in naturali nutritione corporis humani, in qua substantia Panis & Vini transit in substantiam Carnis & Sanguinis, si ergò natura octo horarum spatio Panem &

Vinum in carnem & sanguinem potens est convertere, potens non erit Deus minore temporis spatio idipsum operari? ad hoc miraculum confitendum, necesse non est credere Deum esse potentiorum, sed tantum concedere Deum naturam velociorem: quod natura facit tardè, quare hoc Deus non operetur velocius.

Duo celebriora quæ Christus in Pane & Vino operatus est miracula, fuerunt illa, scilicet in nuptiis Canæ Galileæ: *Joan. 2. v. 1.* & in Deserto. In nuptiis aquam convertit in vinum: in deserto quinque panibus, quinque hominum millia pavit. Est quod in his duobus casibus meritò considerem. Ad pascendos tot homines in deserto, isti quinque panes Christo nullatenus erant necessarii: & ad dandum in nuptiis vinum opus non habebat hydrias impleri aqua. Quare itaque nonnisi vinum ex aqua factum dare voluit? & quare noluit ministrare panem, nisi ex quinque panibus multiplicatum? Rationem dat Sanct. Augustinus, *Quia voluit, ut miraculorum suorum aut mirabilium fidem, faciliorem redderent exempla natura.* *S. Aug. Tract. 24. in Joann.*

In multiplicatione Panum, Christus fecit hoc quod facit terra: in conversione vini fecit hoc quod faciunt vites. In multiplicatione panum fecit Christus hoc quod facit terra, nam modico pane in terram seminato colligitur multum: in conversione vini fecit Christus quod faciunt vites; Vites enim haustam à Cælo aquam convertunt in vinum. Hoc fecit Christus in nuptiis: illud in deserto. In deserto panes multiplicavit: in nuptiis ex aqua vinum fecit. Si igitur Christus fecit hoc quod facit terra & fa-

faciunt vites, in quo itaque constitit miraculum? In hoc, quod Christus uno fecit instanti: quod terra & vitis sex mensibus. O egregiam doctrinam! Quod igitur opera Dei discernit ab operibus naturæ, est velocitas aut tarditas, quæ fiunt: mirabilia tardè facta, sunt opera naturæ: naturæ opera velociter facta sunt miracula Dei; Istud fit in nostro mysterio. Panem & Vinum convertere in Carnem & Sanguinem, sicut Christus facit in Sacramento: ita hoc in nutritione facit natura, cum eo tantum discrimine, quod natura aliquot horis; & Christus hoc ipsum operetur in instanti; Ergo Philosophus, quod natura facit morosè, quare naturæ author & gratia, idem non faciet velociter?

Alterum impossibile, quod Christus sit in Hostia tota, & in qualibet ejus parte, similiter facillimè confitebitur Philosophus, & possibilitatis videbit modum: si ad naturæ scholam fuerit reversus. Philosophus accipiat in manus Speculum crystallinum, seseque in eo contemplando unam tantum videbit figuram: isto speculo fracto, quid videbit? toties utique eandem multiplicatam videbit figuram, quod crystalli fractæ fuerint partes, nec non tam integrè & perfectè in partibus magnis & majoribus, quàm in parvis imò minimis representatam. Sicut itaque una crystallus integra unum tantum est speculum, confracta verò & divisa, sunt specula multa: ita iste albus panis orbiculus integer, una est Hostia: at divisi sunt Hostiæ multæ. Et sicut dividitur crystallus absque divisione figuræ humanæ: ita dividitur Hostia absque divisione Corporis Christi. Et

quemadmodum figura est in crystallo tota, & tota in qualibet ejus parte, etiam valdè minuta: ita in Hostia totus est Christus, & totus in qualibet ejus parte, etiam quantumcunque parvâ imò minimâ. Denique sicut figura in confracta crystallo representata, in tot particulis est semper unum tantum corpus, & solummodo ejus multiplicantur præsentia, dum unum tantum existit objectum & imagines multæ: eodem modo in Sacramento & Hostiâ divisâ multæ sunt præsentia, objectum verò unum tantum. Habere sine potest similitudo magis viva, aut proprietas magis propria? Mysterium speculi Deus creasse videtur pro speculo Sacramenti: hoc ita intellexisse & insinuasse videtur David & Ecclesia, *Mittit Psalm.*
crystallum suam sicut buccellas. Ista comparatio tam notabilis est, quàm peregrina: 17.
Quænam quæso est comparatio buccellæ Ecclesia in panis ad crystallum, & crystalli ad buccellam Panis? cum bucellis quidem panis vestræ mensæ nullam prorsus habet mentis similitudinem: cum bucellis verò panis Sacramentalis de mensa Sacramenti, totam illam miraculosam habet similitudinem quam audistis. Quicquid enim in crystallo quasi per vitreas videtur fenestras, est idem quod inter clausas Sacramenti fit cortinas. Sicut in crystallo, manifesto naturæ miraculo, objectum cernitur totum quamvis nonnisi partem occupet: & sicut in crystallo sit diviso illa integritate objecti, necnon multiplicatio sine singularitatis excessu: ita in sacra Hostia Christus occulto supernaturalique modo multiplicatus infinitè, hostiâ divisa semper manet integer, tam in ejus parte, quàm in tota.

Quod Philosophus, oculis præsentiam panis

panis ibidem contestantibus, credere non debeat: ipsa natura illud docet notabili exemplo. In iride sive arcu cœlesti, omnium nostrum juratō testabuntur oculi, colorum varietatem à se videri: nihilominus Philosophia, non ibidem colores, sed lucem tantum & aquam, esse docet. Agedum si Philosophia docet non esse colorem ubi oculi colorem vident; quid mirum quod doceat fides non esse panem ubi oculis videtur se videre panem? Eapropter rem notatu dignam de suis oculis asserbat David, *Revela oculos meos,* Psalm. 118. v. 18. & *considerabo mirabilia de lege tua:* Prophetam videtur debuisse dicere; Domine revela mihi mirabilia tua ad cognoscendum ea; sed nunc dicit, *revela oculos meos ut mirabilia tua cognoscam?* Itā planè; oculi enim mirabilibus Dei (uti in hoc apparet mysterio) contradicunt, & similibus mirabilibus penetrandis duarum revelationes sunt necessariae: una in mirabilibus seu miraculis ut ea intellectus cognoscat: altera in oculis, ne illis visus contradicat. Secundam hanc revelationem necesse non est ut Deus faciat: sufficit quod illam faciat ratio. Visus in operibus naturæ decipitur: quomodo in supernaturalibus non decipietur? & si oculi in uno lucido arcu, & nube sic errant, in circulo nubis siue luce quid illis est credendum? Emendat igitur Philosophus visum cum discursu, & à natura doctus, nec non ratione convictus, indubitabilis huius *Verè* confiteatur veritatem, *Verè est cibus: Verè est potus.*

§. VI.

Sequitur in ordine Politicus; sed maneat pro coronide, & in ejus locum succedat diabolus, talis enim commuta-

tio quandoque non esset incongrua: fuit tempus quo dæmones loquebantur & mundus eos audiebat, sed postquam audivit Politicos mundus adhuc pejor factus est.

Diabolus tanquam arrogans & inflatus (hoc S. Paulus duplicatam superbiam sive inflationem vocat, *Scientia inflat*) 1. Cor. 8, hoc modo argumentatur. Si homines v. 1. communicantes in Sacramento sumerent Christum, essent velut Deus: sed homines velut Deus esse non possunt, ergo non communicant, neque sumunt Christum in Sacramento. Consequentia, inquit diabolus, evidens est & clara, tanquam mea: suppositum homines negare non possunt, quod ipsorum est. Si homines communicarent & sumerent Christum, essent sicut Deus: hoc dicit proprius Christi Textus, *Qui manducat meam* Joan. 6. *carnem, & bibit meum sanguinem, in me ma-* v. 58. *net & ego in illo.* Et quod homines esse nequeant sicut Deus, ego dico & sentio, inquit diabolus: Si enim non attentassem esse sicut Deus in cœlo, illud impossibile ego hodie non luerem in inferno. Itaque si mihi, si omnium creaturarum nobilissimæ, si Lucifero, impossibilis est similitudo Altissimi, *Similis ero altissimo:* quomodo homini abjecto, de limo forma- v. 14. to, possibilis erit non tantum similitudo, verum etiam transformatio, hoc enim prædicta verba innuunt: *In me manet, & ego in illo?* Quod homines hanc stultitiam credant & sibi imaginentur, inde provenit, quod non cognoscant se, neque nos. Nos, licet persecutionem passi, sumus Angeli: qui nobis tollere potest locum, nequit nobis tollere naturam. Et si manna quod tantò ignobilius, vocatum est panis Angelorum: quomodo

cor.

corpus Filii Dei infinitè excellentius quam manna, erit panis hominum? ad ultimam superbi hujus argumenti illationem, diabolo proprio ipsius lapsu respondet ratio. Ex quo Deus naturam sibi univit humanam & non Angelicam; *Nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abrahae apprehendit*: nullatenus mirandum, homines Angelis in omnibus esse prælatos. In hac prima admiratione & in hoc primo stupore, cessabunt admirationes & stupores omnes. Quantum ad impossibile, quod homines manducando possint esse sicut Deus; in hoc argumentatur diabolus non contra nos, sed contra seipsum. Primus inventor (nemo miretur hoc quod dico) primus inventor inquam hujus mysterii Eucharistici & typicus quasi institutor, fuit diabolus: nam tentando Evam dixit illi, *In quocunque die comederitis eritis sicut Dii*, hoc est, comedite de pomo prohibito, eritis sicut Dii. Ecce hic Eucharistiæ mysterium non solum quantum ad substantiam, sed etiam quoad effectus adumbratum. Quantum ad substantiam; ait enim diabolus, quod Divinitas sit in pomo: quantum ad effectum, inquit idem; quod comedendo homo evadet sicut Deus. Adesdum nunc diabole, *ex ore tuo te judico*. Si dicis quod homo manducando evadet sicut Deus, quodque in arboris pomo latet Divinitas, quomodo negas sub speciebus panis & vini latere Divinitatem, & hominem comedendo esse posse velut Deum? quod Christus nobis concessit in hoc mysterio; idem nobis diabolus promisit in Paradiso. Diaboli mendacium Christus verificavit, ut hoc modo illum vinceret: & injuriam nobis tolleretur; in illo, quod contigit in paradiso, victor evasit diabolus; & Homo injuriæ affectus.

PARS I.

Diabolus victor, quia decepit: Homo injuriatus, quia deceptus, perditus & spoliatus. Quale igitur supererat remedium illatam injuriam tollendi, & hominem contra diabolum vindicandi? Unicum erat remedium; ut Christus ex diaboli promissione faceret donum; & ex ejus tentatione Sacramentum. Et ita fecit. Ex diaboli promissione fecit donum sive donationem: quia, quam ille comedendo promiserat, hanc Christus nobis manducandam dedit Divinitatem, dixerat enim *Comedite, & eritis sicut Dii*. Et ex ejus tentatione Christus fecit Sacramentum, nam sub speciebus panis & vini consecravit, quod diabolus sub apparentiis pomi finxit: atque hoc modo diabolus fuit victus; & homo ab injuria liberatus & vindicatus. Diabolus victus: quia illius mendacium est factum veritas. Homo ab injuria liberatus: quia deceptio transit in fidem. Quod Protoplasti nostri crediderunt in paradiso: nos credimus in Sacramento. Illi erroneè crediderunt diabolo; nos infallibiliter credimus Deo.

Hinc sequitur, quod nec diabolus in hoc mysterio possit esse tentator; nec homo tentatus. Diabolus nequit esse tentator; tentaturo enim me diabolo in hoc fidei Eucharistiæ mysterio, ego responderem hoc modo; Heus diabole, quando tentando loquebaris ad Evam, esne mentitus, an locutus verum? Si mentitus es, fidem non mereris: qui enim tunc mentitus est, etiam nunc mentiri potest. Et si dixisti verum, similiter non mereris fidem: si enim verum dixisti, hoc inde est, quod Deus in ista buccella potest ponere Divinitatem. Porro si Deus potest ponere Divinitatem in uno bolo: hoc

Rupertus.

hoc ipsum quod tu concedis, istud est quod ego credo. Apage igitur in rem malam. Similiter homo non potest tentari: nam si homo (juxta sententiam Ruperti) credidit diabolo, dicenti, quod comedendo foret sicut Deus, quomodo idipsum asserenti Deo non crederet? potissimum, quia quod dicebat diabolus, non æquè, ut assertum Christi cadebat intrà sphæram Omnipotentia. Omnipotentia Dei, in quantum naturæ author minore sphæra, quàm ejusdem omnipotentia, in quantum author gratiæ circumscribitur. Omnipotentia Dei, in quantum author naturæ, solum producere potest effectus naturales; virtute autem naturali potius inesse nequibat Divinitas. Omnipotentia Dei, in quantum est author gratiæ, effectus producere potest supernaturales; & virtute supernaturali uni buccellæ inesse potest Divinitas. Si igitur homines tam fuere simplices, ut, quod impossibile, crediderint diabolo; quare erunt tam irrationales, ut quod est possibile, negent Deo? Agnoscat igitur diabolus, quod in hoc mysterio non solum nos nequit vincere; sed nec amplius tentare quidem: & hac ipsâ tentatione obligatus, hujus, *Vere*, quod tanquam mendacii pater, tot tantisque negare fecit, confiteatur veritatem, *Vere est cibus: vere est potus.*

§. VII.

Devotus non ob fidei defectum, sed amoris excessum querulus, magis de accidentibus quàm de substantia dubius, hoc modo argumentatur cum eodem Christo. Domine, mea fides calulis oculis, te in hoc Sacramento esse, firmiter credit, sed amor meus oculis apertis nec

intelligere nec penetrare potest, quomodo ista veritas sit possibilis. Si abiturus ex terra, in terra remanere voluisti, hoc fecisti ad satisfaciendum amoris tuo, & solatium amoris nostri: pro signo tuæ gloriæ, & pro remedio salutis nostræ. Hoc ille singularis secretorum cordis tui in hoc mysterio interpret attestatur D. Thomas.

De sua contristatis absentia, solatium singulari re reliquit. Si in terra pro nostra remansisti consolatione, quare te nostris oculis abscondis? Si fuit amor, velle remanere, quomodo fuit amor hoc modo? manere, & absconditum manere: potius est desiderii martyrium quàm solatium. Ille profectò olim non erat stylus tui amoris, neque illa patientia animæ tibi dilectæ. *En stat post parietem nostrum, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos.* Erat inter Te, & animam tibi dilectam unus paries: sed quia paries erat ejus, erat in eo fenestella tua, per quam tu videbas illam, & illa videbat te. Quod tuam divinitatem videre nequeamus, noster paries est nostrum corpus: sed quod tuam non videamus humanitatem, tuus paries ista sunt accidentia. Ergo si impedimenta visus tua sunt, tuusque amor est omnipotens: quomodo voluntatis tuæ est, ut amor meus tantam amoris tui credat implicantiam, qualis est, tantum me amare, & te non finire videri? Fides quidem istud credit, sed amor hoc fert graviter, nec a Tequitur, nec idipsum potest non pro impossibili habere.

Ita amantèr quærula argumentatur devotio, sed obvium & integrum ad suam pietatem responsum habet. Amorofo animæ affectui, alio amorosiore affectu Christi respondet Ratio, dicens, majoris

in Christo amoris esse argumentum non finire se videri : quàm in pietate & devotione visionem illius desiderare. Quamvis Christus se nobis non præbeat visibilem , nihilominus est certum ipsum manere nobiscum , sicque manere , ut videri non possit : nam ejus amor plùs ficit nostris desideriis , quàm nostris oculis. Finis quare Christus nobiscum mansit in Sacramento , fuit , ut nostrum in sese provocaret amorem : cumque major cognitio intensior sit causa amoris ; homines impensius amant Deum per desideria , quàm per visionem. Ni fallor , benè conceptam habeo hujus veritatis probationem ; S. Paulus cum Christo esse desiderans , agebat : *Cupio dissolvi , & esse cum Christo*. q. d. quis mihi dabit , ut anima mea dissolvatur à corpore , ut sic esse possit cum Christo ! quod cum ita sit , si interrogaverimus Theologos , utrum animæ fruenter Dei visione aliquod habeant desiderium ? omnes resolvunt & respondent quod sic ; & quod desiderant suis corporibus reuniti. Difficultatem nunc moveo , & urgeo argumentum. Si animæ , Christi fruenter visione desiderant Corporibus suis reuniti : quare dicit anima S. Pauli quod desideraret à suo corpore dissolvi , ut videret Christum , *Cupio dissolvi & esse cum Christo* ? Ratio est , quia Deus respectu animarum beatarum , est Deus per visionem perceptus : & Christus respectu animæ S. Pauli , erat Deus desiderio desideratus : amor autem Dei desiderio desiderati , affectuosior est & impatientior amore Dei per visionem percepti. Deus visione perceptus , adhuc animæ se reuniti suo corpori desiderium relinquit : sed Deus desideriosè desideratus , proprii sui corporis eòusque

tædiosam facit unionem , *Cupio dissolvi & esse cum Christo*. Et quia ad Christum rectius tenditur nostris desideriis quàm nostris oculis : rectus potius manere voluit & occultus desideratus , quàm apparente formâ visus. Cognoscat igitur devotio nostra , excellentiam esse & non Dei amoris implicantiam , quod in hoc mysterio maneat invisibilis : & nostra fides non solum oculis clausis , sed & amor oculis apertis amabilem illius Verè confiteatur veritatem , *Verè est cibus : Verè est potus*.

§. VIII.

DEnique ex casu , qui huic solennitati occasionem dedit , argumentatur Politicus & infert , super dignissimam Personam Christi in hoc Sacramento non præsentem esse. Principibus nulla potior est aut esse debet cura & sollicitudo quàm de sua Dignitate , proinde vitam potius , imò mille vitas periculo exponerent : quàm personæ suæ dignitatem in discrimen vocarent. Quod si non ità esse videbitur , primus Israëlitarum Rex ad memoriam reducatur. Perditâ pugnâ contra Philisthæos in montibus Gelboë , Saul tam graviter sese sensit vulneratum , ut & salutem desperaret , nec fugere posset. Et quid in tali articulo resolvit ? Vocato suo armigero mandavit , ut evaginato gladio se interficeret , causam addens : *Ne forte veniant incircumcisi isti , & interficiant me , illudentes mihi* , q. d. ne veniant Infideles , & interficiendo me Majestati meæ inferant contumeliam , non propter vitam , sed propter respectum suæ Majestatis occidi præoptabat , quod tamen armiger exequi trepidabat ; quare Saul in proprii

sui ensis aciem incumbens, cecidit mortuus ne in inimicorum suorum incideret manus. Ità æstimant, & sic æstimare debent Princeps personæ suæ Majestatem plus quàm vitam. Proinde si Monarchæ supremi tanti faciunt pensique habent personarum suarum Majestatem & excellentiam: Si generosus Rex propriis sibi potius manibus vitam tolleret, quàm in inimicorum suorum manus deveniret: Quomodo est possibile, Principem Glorix, hominum Angelorumque Regem Jesum Christum, supremum totius Universi Monarcham sic suam indefensam prostituere Majestatem & excellentiam, prout necessariò aliquibus tantùm accidentibus circumvallato accidit? Quomodo possibile est & credibile, quod Christus Divinæ suæ Personæ dignitatem taliter prostituat, & in sacrilegas Infidelium hostiumque suorum manus incidendi, tali exponat periculo & discrimini, sicuti hujus diei memoria, solemnitatique hujus vindicandis illatis ipsi injuriis institutæ occasio palàm facit?

Ad alia argumenta respondi per Rationem, ad hoc verò argumentum respondeo per id quod video. Ubi acquiruntur venerationes: non perditur Dignitas. Hæc sunt dictamina Dei, hæc semper fuit ipsius Ratio status. Hoc, quod deploramus, permisit, ad consequendum hoc, quod videmus. Quænam major Fidei exaltatio? quænam major hæresis confusio? Quænam major Christi Gloria? Tantum Deo acquirit unica ejus offensa, ubi eam sentit Christianitas, & illam vindicat ac resarcit Nobilitas! Majestates mundique Cellitudines, Dignitates, Prælati, Religiones &c. omnes humi prostrati, omnes genibus flexis infima sese ejus recognoscendo

mancia, velut Dominum omnium universalem adorant supremam hanc Majestatem semper venerabilem, ac semper venerandam, & multò amplius quando est offensa. Videat nunc Politicus, num Deus Majestatis suæ patiatur decrementum, an verò unam permittendo indecentiam, honoris, venerationis & gloriæ acquirat incrementum? Idem ipse Dominus (qui semper idem est & semper secum) dicebat: *Si exaltatus fuero à terrâ, Joan. 12. omnia traham ad meipsum. q. d. Quando exaltatus fuero à terrâ ad Crucem, omnia ad me traham. Ignominia Crucis, fuit ignominia maxima, quam ab infidelium manibus & à temeritate humana aut passus est, aut pati potuit Christus: sed ejusdem injuriæ & infamiæ consequentias (inquit ipse Christus) maximam sibi parituras gloriam, omnia trahendo ad seipsum. Hoc monstravit & adhuc demonstrat impletio Prophetiæ hujus per decursum temporis in Universali Fide mundi, qui jam quasi totus adductus est ad agnitionem, obedientiam, venerationem & adorationem Christi. Quod si adhuc magis urgere voverimus significationem & energiam istius: Si exaltatus fuero à terrâ, deprehendemus quod in obsequiis Joseph & Nicodemi, in ipsa Cruce verificatum fuit illud omnia traham ad meipsum. Joseph, prout notavit S. Marcus, erat Nobilis, No- Marc. 15. bilis Decurio; Nicodemus, sicut notat S. Jo- v. 43. annes, erat Princeps, Princeps Judæorum: & Joan. 3. quoniam Christus è Cruce ad se trahere v. 1. habebat Nobilitatem ac Principes, hinc dicit, quod ad se traheret omnia: Omnia traham ad meipsum, Principes etenim & Nobilitas sunt omnia quæ sunt in Regno; Christus elegit Principes & Nobiles, qui ex infami ligno illum deponerent & Corpus*

Author
hic insi-
nuare
vult histo-
riam de
Hostiis
consecra-
tis Vlyssi-
pone à
Judæis
furto sub-
latis.

pus suam sepulturæ traderent; nam honorare Christi Corpus ignominia affectum, est actio nobilitati propria & innexa; & quando hoc modo Christus ad se traxit Nobilitatem, dixit, quod traheret ad se omnia, & non *Omnes*: Nobiles enim non sunt omnes, sed sunt omnia. Bene impleta fuit ista promissio tunc: multò verò meliùs eam impletam videmus modò, *Omnia traham ad meipsum*. Omnia quæ sunt in Lusitania, ecce habet Christus hic ad suos pedes prostrata.

Quid quæso diem hanc tam festivam, Ecclesiam hanc reddidit adeò famosam, nisi unica Christi injuria? Lancea transodiens Christum infideli milite, omnia è vulnerato Latere exière Sacramenta, de quo graviter dixit Tertullianus, *Ut de injuriâ Lateris ejus tota formaretur Ecclesia*. Quod Tertullianus dixit de Ecclesia Universalis, hoc nos dicere possumus de hac Ecclesia particulari & materiali, quæ de Corporis Christi injuria à fundamentis est erecta. Sed accuratâ consideratione digni sunt termini Tertulliani, dicentis, quod de injuriâ Corporis Christi non sola posita sint fundamenta, sed tota Ecclesia formata, *Tota formaretur Ecclesia*. Nunc videmus novæ hujus Ecclesiæ erecta fundamenta, valdè splendida, sumptuosa, magnifica, illustriùmque Fundatorum generositatem bene exprimentia: sed interruptam tot annis fabricam Christiana & cumprimis Lusitanica Pietas lugeat. Quod si ista interruptio, vel dimidiata hujus fabricæ absolutio præsumi posset ab incuria, satis excusata esset vicissitudine temporum: quæ quantò notior est & magis publica, tantò majorem laudem promeretur novus & præsens zelus hanc fabricam promovendi, nec ante desisten-

di quàm fuerit absoluta & perfecta, præeunte in hoc zelo Regiâ suâ Majestate, quam Deus nobis conservet, cujus Regia Liberalitas in hoc, sicut & in omnibus operibus pietatis maximam partem meritò sibi vendicat.

Tempora videntur exigere ut potiùs ædificentur Muri & Castella, quàm Temppla: sed istud privilegium nominatim habent Temppla Sanctissimi Sacramenti, quæ sunt optima Regnorum Castella & Propugnacula. Divina Sapiencia ædificavit Templum: *Sapiencia ædificavit sibi domum*; Dedicavit istud Templum Sanctissimo Sacramento: *Miscuit vinum & posuit mensam*; Et quid deinde secutum est? *misit ancillas suas, ut vocarent ad arcem & ad mœnia civitatis*; Illi Templo, sicut & huic deservientes vocabantur mancipia, & hæc mancipia mandavit Christus vocari pro muris & mœniis civitatis. Sed quomodo? Templum quod fuit ædificatum Sanctissimo Sacramento erat dedicatum, & mandatum quò vocabatur populus ad Templum, continebat ut veniret populus pro muris & mœniis civitatis, *ad arcem, & ad mœnia civitatis*; Ità est: Temppla etenim Sanctissimi Sacramenti sunt fortissima mœnia, & inexpugnabilia Civitatum & Regnorum propugnacula. Ædificetur, promoveatur ac perficiatur hæc Fabrica, erit enim fortissimum Urbis U yssipponensis antemurale, erit maximum & inexpugnabile munimentum Regni Lusitanæ: & Politicus cognoscet Rationem status Dei: scilicet, quod quando sese exponit periculo inimicorum suorum manus deveniendi, istud fieri, ad nos ex inimicorum nostrorum manibus eripiendos, & ut super suas injurias fundet & ædificet struendam suarum

rum Gloriarum, discendo & confitendo in Politica hujus altissimi consilii Christi, secretissimam & sacratissimam veritatem hujus *Verè: Verè est cibus, Verè est potus.*

§. IX.

Divinissimum Sacramentum, Verum & reale Corpus Christi, Deus latens sub substantia Carnis, Homo sub accidentibus Panis: Philosophus, Devotus, Politicus tanquam Christiani & Catholici; & cum Philosopho tota nostra scientia & scientiæ omnes, cum Devoto tota nostra devotio & omnes affectus; cum Politico omnis nostra congruentia & nostrum interesse; Omnes quotquot astamus præsentibus, cum omni nostrâ scientiâ, spe, & amore, Fidei obediens & ducti Ratione, per speculum & in ænigmate, in tenebris & luce, oculis clausis sed apertis, in tremendâ divinæ & humanæ Majestatis tuæ conspectu profundè prostrati, infallibilem realis sub velamine, sine horum accidentium substantiâ, Præsentis tuæ veritatem credimus, confitemur, & adoramus; Et de Tua Domine Clementia confisi, quâ nos tuus Amor suffert; necnon benignitate quâ obsequiorum nostrorum teporem acceptas, nos tanquam mancipia in perpetuum Sanctissimo huic Sacramento offerimus, devovimus, & obligamus. Adauge Domine misericordiæ tuæ magnitudine istam

tuam familiam: & postquam Judæus obstinatus, Hæreticus obcæcatus, Gentilis ignarus, nec sciunt, nec pro se orare volunt; nos te supremam Pastorem pro illis obsecramus, ut ex omnibus facias Gregem unum; Quæsumus Domine, Gentilis erudi ignorantiam, Hæretici illuminæ cæcitatem, Judæi emolli obstinationem; & ne malitia vel astutia tentatoris diaboli decipiantur, veniat modò justitiæ tuæ executio, & videat mundus rebellionem ejus illis catenis ligatam, & illo carcere clausam, qui à tot annis illi fuit comminatus & promissus juxta illud Apocalypsis, *Apprehendit Serpentem antiquum, qui est Diabolus & Sathanas: & misit eum in abyssum & clausit, ut non seducat amplius Gentes; ut unitis hoc modo omnibus mundi sectis, in unius tantum Fidei concordia, ex omnibus istis sex vocibus una totalis harmonia & perpetua formetur consonantia; juxta illud Apostoli: Donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionem Filii Dei, in virum perfectum: cantando omnes in omnibus quatuor Mundi partibus usque ad finem ejus, & alternatim confitendo multis vocibus, in unam tantum vocem coeuntibus & junctis, sacram & consecratam veritatem hujus Verè: Verè est cibus: Verè est potus, & sic obtineant Gratiâ, Gloriamque possideant æternam, quam mihi & vobis concedat,*

*Apoc. 20.
v. 2.*

*Ad Ephes.
4. v. 13.*

S E R M O

D E

Nativitate Beatissimæ Virginis MARIÆ, sub
invocatione Lucis; Titulo Ecclesiæ, & Collegii Socie-
tatis JESU, in Civitate S. Lodovici, Maragnonæ in America.
Anno 1657.

De qua natus est JESUS. Matth. 1.

§. I.

CELEBRAMUS hodie
natalem; sed cujus?
requisita desuper Ec-
clesia respondet, Ma-
riæ: Evangelium ve-
rò, JESU. *De quâ na-
tus est JESUS;* Hoc

modo in verbis propositis non videtur
concordare Textus cum mysterio, the-
ma cum sermone, & nativitas una cum
nativitate altera. Quod si gloriosa Na-
tivitas Christi hac die celebraretur ab
Ecclesia, valde accomodum præcepto
ejusdem legeretur Evangelium: sed
dies & nativitas quam celebramus non
est Filii, sed Matris. Proinde si hodi-
erna die nascitur Mater, quare Eccle-
sia simul & Evangelium, non matrem,
sed filium natum indicat, *De quâ Natus
est JESUS?* Proposito dubio, hac
duntaxat die, Beatissimæ virginis de
Luce, abundè satisfieri poterit. Sol,
si benè advertistis, binas habet Nati-
vitates, unam dum nascitur oriendo:

alteram nascendo priusquam oriatur.
Primum illud diluculum nocturnas fu-
gans tenebras, cujus est lux? Solis.
Ergone jam sol est natus? Est; & non
est. Non est: quia nondum natus est in
seipso. Est; quia jam natus est in sua
luce. Ita ut bis natum solem binis vici-
bus oculis intueri liceat, natum oriendo;
& natum, antequam oriatur.

Evidentem hujus Philosophiæ pro-
bationem licet desumere ex historia E-
vangelica, & est una è majoribus contro-
versis in ea contentis. Mariæ tertio die
manè exierunt ad sepulchrum: & S. *Marc. 16.*
Marcus Evangelista, adventus ho-
ram designando dixit, *Valdè manè*
una Sabbathorum veniunt ad monumen-
tum, orto jam sole: Verba notatu
digna! Si Sol jam erat exortus, *Orto*
jam Sole: quomodo erat valdè ma-
nè, *Valdè manè?* Et si erat hoc *Valdè*
manè, quomodo *orto jam sole?*
Totum erat, & totum esse pote-
rat inquit S. Augustinus: nam
sol

Aug. lib. 3.

de conf.
Evang.
c. 24.
Luc. 24.
v. 1.

Lyrani.
hic.

sol jam prævenerat ortum. Nunc attendite. Tempus quo Mariæ venerunt ad sepulchrum, erat *Valdè manè*, inquit S. Marcus: *Valdè diluculò*, inquit S. Lucas. Ergò, fuerat *Valdè manè*, necessariò erat aliqua lux (istud enim insinuare vult *diluculò*) itaque sol jam erat natus : *Orto jam Sole*. Probo consequentiam. Sol enim, ut diximus, binas habet nativitates. Unam, dum emittit primam lucem matutinam, id est, Auroram : alteram, dum in seipso prodit. Quia verò sol non tantum nascitur oriendo in seipso, verum etiam in sua nascendo luce ; hinc veraciter inquit Evangelista, fuisse *Valdè manè* : & *orto jam Sole*. Horum verborum nullum meum est : sed ex glossa Lyrani, & sensu S. Augustini omnia desumpta sunt. *Valdè manè, orto jam sole* : Sol enim potest oriri dupliciter : uno modo perfecte, quando primò egreditur, & apparet super terram : alio modo ; quando lux ejus incipit apparere, scilicet in aurora, & sic accipitur hic ortus Solis. In ipsa lingua Lusitana clarius loqui non potuisset. Ità ut illam primam noctis tenebras fugantem lucem, S. Marcus appellarit Solis ortum. In omni etenim Evangelicæ veritatis rigore, non solum nascitur sol oriendo in seipso : verum etiam nascendo in sua luce. Unam nativitatem habet sol egrediendo, & super terram apparendo : alteram dum ejus lux incipit emicare. Hoc cernimus in præfenti die : hoc in hodierno Evangelio nobis prædicat Ecclesia. Hodiernus dies, natam nobis demonstrat lucem : Evangelium, natum asserit solem, & hoc est clarissima veritas. Hodiernus dies non est, *quando sol primò egreditur, & apparet super terram* : sed est dies, *quando lux ejus incipit apparere, scilicet in aurora*. Licet enim in se ipso necdum sit natus, natus tamen jam

est in luce, de qua nascetur : *De quâ natus est JESUS*.

Jam dicta abundè quidem sufficiebant, sed quia quibuscumque videbitur esse novitas, duas nativitates & duos Christi asserere natales : sciant velim nasuti, hanc nativitatem non esse novam, sed valdè antiquam, & unam ex figuris melius formatis : quas Conditor mundi in ejus principio nobis depinxit. Primo mundi die creavit Deus lucem : quarto solem. Hi duo dies, & dux creationes magnam controversiam excitant inter Doctores ; Etenim si sol est fons lucis : quæ ergò lux est ista, ante solem condita ? vel est ipsa lux solis ; vel alia à sole differens. Si est ipsa, cur non fuit eodem die creata ? & si est alia ac differens, quænam est aut esse potest lux differens à luce solis ? S. Thomas, & cum eo communior Theologorum consensus resolvit, lucem primo die creatam, eandem fuisse, de quâ Deus quarto die formavit solem : ita ut duobus his diebus & creationibus sol fuerit creatus. In Primo, creatus fuit sol informis, in forma lucis : Quarto die creatus fuit formatus in forma solis, hisce terminis utitur S. Thomas. Pro conclusione sit, quod solus inter universas creaturas sol duntaxat duas habeat nativitates, scilicet diem primum & quartum ; Quartum in quo natus est in seipso ; & primum, in quo natus est in sua luce. Quartum in quo natus est sol formatus ; & primum, in quo natus est in sua luce, de qua formatus est. Quidnam quæso magis propriè & ad rem adduci potest ? Itaque interrogo (si quis fortè me minus intellexit) quisnam est hic bis natus sol ? Quæve ista est lux, de qua sol est formatus ? Sol est JESUS : lux Maria, inquit Albetus Magnus : & hoc ab illo astrui

S. Tho.
q. 67. art.
4. ad 2. &
q. 70. art.
2. ad 3.
secutus
Dion.
Areop.
c. 4. de
divin.
nom. Sth.
rez de
oper. 6.
dier. l. 2.
c. 8. &
alii.

astrui erat superfluum. Quemadmodum enim sol bis natus, duos etiam habuit natales dies: Quemadmodum sol natus est eodem die quo est ortus, & altero antequam oriretur: Quemadmodum semel natus est in seipso, & iterum in sua luce: ita quoque, nec ultra, nec infra, sol divinus Christus Jesus bis natus, duos habuit natales. Unum, quo natus est in Berthlehem; alterum quo natus est in Nazareth. Unum, quo natus est nascendo vigesimo quinto Decembris, & alterum quo natus est antequam nasceretur; qui est terque quaterque felicissimus dies hodiernus. Unus, quo natus est de sua Matre; alter quo natus est cum illa. Unus quo natus est in seipso; alter quo natus est in illa *De qua natus est JESUS.*

Introduximus & concordavimus Evangelium, quod non parum difficile in præfenti solemnitate. Ad satisfaciendum verò obligationi secundæ (quæ nihil distat à prima, à Domina Lucis supplices petamus, ut lucis suæ radium nobis impertiri dignetur. *Ave Maria.*

§. II.

De Qua natus est JESUS.

Supposito quod in hoc *Natus*, Evangelio, duos natos, & in hac nativitate duas habemus nativitates: nativitatem Lucis, id est, Mariæ in seipsâ natæ; & nativitatem Solis, id est, Christi in sua Luce nati. Quæstio nunc animum pulsat, utra harum nativitatum præsentem diem reddat lætiores, festiviusque veniat celebranda, Lucisne, an Solis? bona ipsiusmet Solis pace dico, natalem lucis majore solemnitate dignam. Sed quare? non propter unam aut alteram causam duntaxat, sed propter plures, quarum tantummodò

Pars I.

quatuor brevitatis studio tangam. Prima est, Prærogatarum præcellentia: Secunda, quia est benignior: Tertia, quia universalior: & Quarta, quia ad succurrendum nobis promptior. Propter hos titulos dies hodiernus pro nativitate Lucis festivius, quàm pro nativitate Solis videtur celebrandus. Sed cum hic Sol, & hæc Lux, inter quæ instituenda est comparatio, videantur esse extrema incomparabilia, siquidem nulla pura creatura (nec ipsa quidem ejusdem mater) Christo æquo comparari potest: priusquam sublime hoc assumptum ad pertractandum & absolvendum aggrediar, protestor, in omnibus quæ dicturus sum, comparationem procedere inter Christum velut Solem justitiæ, & Dominam Lucis velut Matrem misericordiæ. Et quemadmodum effectus Lucis ad primum suum referuntur fontem, qui est Sol: ita quoque quicquid operatur Domina Lucis in bonum nostrum, ab ipso Christo originem trahit & derivatur, cujus bonitas & providentia disposuit, ut cuncta per manus suæ Matris, tanquam advocatæ & mediatricis nostræ, nec non supremæ gratiarum suarum & donorum dispensatricis, transferrent nobisque communicarentur. Ita hoc cum S. Bernardo magis pia supponit Theologia: *Nihil Deus nos habere voluit, quod per manus Maria non transisset.* Isto posito.

S. Bern.

§. III.

Exordior à Titulo primo, qui est Prærogatarum præeminentia; dicoque Lucem præeminere Soli, quia Diem, qui est vita & decus mundi, non solis sed lucis nativitas facit. Notat hoc & advertit graviter S. Ambrosius, quod tanti

H

mo.

momenti est, ut hic S. Doctor nobis innotescere voluerit hanc Notam esse suam, inquit, *Advertimus quod Lucis ortus, in Hexa. antequam Solus diem videatur aperire. Grandis hæc machina, & varietas universi tenebris est involuta, totus mundus tenebricoso inclusus tenetur carcere, quænam verò Clavis diei referat portam? Sol? Non: sed Lux. Ad ortum namque Solis jam tum mundus detectus est & patens, Diem Sol clarificat: Lux facit. Pro cuius confirmatione idem Sanctus inquit, Frequenter Cælum nubibus tegitur, ut Sol tegatur, nec ullus radius ejus appareat: Lux tamen diem demonstrat. Quasi diceret, Quoties videmus Cælum densis obductum nubibus, ita ut non appareat Sol, nec minimus ejus radius: atramen, quamvis non videamus Solem, videmus Diem. Quare? quia Lux illum nobis monstrat. Bene itaque sequitur, quod Dies, tam necessarius & mundo utilis, est Filius Lucis, & non Solis.*

Hic S. Ambrosii Discursus videbitur quodammodo esse sophisticus: siquidem cum Lux sit effectus Solis, qui efficit lucem, efficit quoque diem; hoc quidem ita videtur esse, sed non est ita. Dabo probationem validam aliquâ ratione apparenter infirmiore. Aliis occasionibus declaravimus Scripturam per Sanctum, modo declarabimus Sanctum per Scripturam. S. Ambrosius dicit, diem esse Filium Lucis & non Solis. Hoc probo & interrogo, quonam die creatus fuit Sol à Deo? Responder sacra Scriptura Solem fuisse creatam die quarto, *Luminare majus, ut præset diei: & factus est dies quartus.* Si Deus Solem creavit die quarto; ergò nondum existente Sole jam præcesserant dies, Si Sole nondum existente jam erant

dies, ergò dies non est filius Solis. Cujus igitur? est filius Lucis. Hoc testatur ipse sacer textus dicens. *In principio creavit Deus Cælum & terram: id est, antequam vel dies, vel nox, vel tempus esset, creavit Deus Cælum & terram. Et tenebrae erant super faciem abyssi: q. d. totus mundus tenebrarum abyssio erat immersus. Dixitque Deus fiat Lux: & facta est Lux; v. 3. appellavitque Lucem diem, & tenebras noctem: & factus est dies unus; Et hoc modo factus v. 5. est mundi dies primus. Proinde rectè dixit S. Ambrosius diem esse filium lucis & non solis, ac consequenter non natiuitati solis sed lucis, mundus debet beneficium diei. Felicissimum tempus legis gratiæ in quo nunc vivimus, est dies mundi: Tempus legis naturæ & scripturæ, erat nox. Unde S. Paulus: Nox præcessit, dies autem appropinquavit. Et quæ fuit aurora, quæ tam lætum, salutiferum, & vivificum mundo produxit diem, nisi illa lux divina? Sol diem fecit clariorem: sed lux fugavit tenebras. Lux debellavit & spoliavit noctem, lux fecit diem: Diem sol clarificat: lux facit. Excellens prærogativa lucis præ sole; quod illa & non hic (vel ad minus prius illa quàm hic) originem diei sibi vendicer.*

Verum enim verò, priusquam ab hoc argumento recedam, adhuc aliam insigniorem lucis prærogativam adducam. Deus triduo ante solem creavit lucem: Sol creatus statim in mundo apparuit, & non defuere oculi qui illum viderent, & splendore ejus fruerentur, creatus quippe fuit die quarto: volucres & pisces die quinto: animalia terrestria & homines die sexto. Notat hic S. Basilii, toto triduo quo lux jam creata erat ante so-

Ad Rom.
13. v. 12.

S. Basil.

Gen. 1.
v. 16. &
19.

lem, non fuisse adhuc oculos in mundo. Sed si oculi non fuerunt in mundo, ut quid Deus creavit lucem? Deus creando solem die quarto benè facit; Quinto enim & sexto omnium viventium creatus fuit oculus. Sed si secundo, tertio, & quarto die non fuerunt, nec debuerunt esse oculi, quare lucem creavit primo die? quia Deus creavit solem pro oculis hominum & brutorum animalium: Lucem verò creavit pro oculis suis, *Fiat lux, & facta est lux: & vidit Deus quod esset bona*, inquit Textus. Nata igitur lux, mox in se rapuit oculos Dei, *vidit Deus lucem*: Dico, rapuit; nondum enim creatâ luce, jam creatum erat cœlum, terra, elementa, Angeli, nihilque horum oculos Dei in se rapuit præterquam lux: hæc eatenus divinos occupavit oculos, ut quamvis sint immensi, nihil in eis vacuum reliquerit quo alia reciperet objecta: proinde lux creata fuerat pro oculis Dei, sicut sol pro oculis hominum & brutorum.

Non arbitretur aliquis me injurias inferre Soli incarnato; ipse enim voluit & disposuit ut sic esset; Apparuit in mundo ipse Sol incarnatus Christus, & quorumnam oculi eum viderunt natum? Hominum & jumentorum. Ut ipsum natum intuerentur oculi animalium, ipse ea quæsit in prælæpio: & ut natum viderent oculi hominum, per stellam Regibus, & per Angelum, ut se inquirerent, mandavit pastoribus. Homines per peccatum affimilati sunt jumentis, *Homo cum in honore esset non intellexit, comparatus est jumentis*.

Hinc Sol natus manifestat se oculis hominum & jumentorum: nam nascebatur, ut de jumentis faceret homines. At lux quia nascebatur pro Matre Dei, universis creatis se abscondit oculis; & divinis

duntaxat manifesta nascitur, *Vidit Deus lucem*. Oculi Dei supremæ hujus lucis celebrarunt nativitatem, & eo quidem tri-duo, quo sol & alii adhuc oculi defuerunt: nam quælibet Persona sanctissimæ Trinitatis sibi ad hoc diem festivum assignavit:

Ipsa est enim lux, que prima distinxit dierum Dionys. *nostrorum Trinitatem dixit Dionysius Are-* *Ar. opag.*
de div.
 Oculi Patris celebrarunt nativitatem lucis die primo, *Et vidit Deus lucem quod esset bona*, scilicet pro Filia: Oculi Filii celebrarunt nativitatem lucis die secunda, *Et vidit Deus lucem quod esset bona*, scilicet pro Matre: Oculi Spiritus sancti celebrarunt nativitatem lucis die tertia, *Et vidit Deus lucem quod esset bona*, scilicet pro Sponsa. Sic tota sanctissima Trinitas supremæ hujus lucis nativitatem celebravit; & pari modo nos eam celebrare oportet. Convertite oculos vestros ad hanc lucem, simul rogantes, ut illa reciproce suos convertat ad vos: & experiemini quomodo ad omnia est bona, *vidit lucem quod esset bona*. Bona pro consolatione in afflictione: bona pro remedio in necessitatibus: bona pro salute in infirmitate: bona pro victoria in tentatione: & si gratiâ excidistis divinâ, bona, & illa solum valde bona ad vos reconciliandum Deo. Tot & tantis à Deo ornata prærogativis hodie nascitur illa Lux, de quâ ipse nasciturus est: *De quâ natus est JESUS*.

§. IV.

Secundus titulus quare celebriorem oporteat esse natalem lucis, est, quia lux est benignior. Lux benignior est sole, nam sol quidem illuminat, sed simul adurit: lux illuminat, sed sine læsione. Quod si videre desideratis differentiam

ferentiam lucem inter & solem, intueamini ipsum solem, & ipsam lucem de qua ille nascitur, auroram. Aurora est risus cœli, lætitia camporum, respiratio florum, harmonia avium, vita & alimentum mundi. Ortus jam sol incipit crescere: ecce amabilem mundi faciem, & ipsius naturæ compositionem totaliter immutatam. Cœlum accenditur, campi siccantur, flores flaccescunt, aves obmutescunt, bruta speluncas, & homines inquirunt umbras; & nisi Deus cursum solis interpositione noctis interromperet, conflagraret terra, & exurerentur plantæ, fluvii siccarentur & fontes, & hoc modo verificarentur fabulosa Phææontis incendia. Naturalis hujus differentię ratio est; quia sol, ut ajunt Philosophi, vel verè ignis est, vel naturā igni similis: Elementum terribile, ferox, indomitum, consumens, executivum & concremans omnia; è contrā lux in sua puritate, est qualitas mitis, suavis, amica, denique creata pro socia & instrumento visus sine offensa oculorum; qui in universa corporis compositione sunt pars delicatior & tenerior. Fuerunt Philosophi qui propter subtilitatem lucis eò devenerunt, ut lucem esse spiritum & non corpus arbitrarentur: sed quia Philosophia humana lucis & solis differentias nondum perfectè est affecuta, serviat nobis scientia Angelorum.

Visibilis ille Angelus, qui filios Israël ducebat per desertum, inquit Textus, quod illos præcesserit in duabus columnis prodigiöse magnitudinis; unā nubis per diem: & alterā ignis per noctem: *Exod. 13. Per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis.* Et quare, aut ad quid secum ducebat Angelus has duas columnas nubis & ignis? Illam nubis, pro umbraculo

contra solis æstum: hanc ignis, pro continuatione lucis; appropinquante nocte mox Angelus accendebat columnam ignis ut jugiter luce fruerentur: exurgente verò aurora, statim Angelus opponebat soli columnam nubis, ut contra ejusdem radios obumbrarentur. Itā ut omnis Angeli cura, ratione commissi sibi populi, in hisce binis consisteret punctis, primò ne læderetur à sole: secundò ne fraudaretur luce. Tam benignas in luce; & tam immites in sole agnoscebat Angelus qualitates.

Hæ sunt proprietates inmites & benignæ solis & lucis naturalis: & easdem (re brevè considerata) in sole & luce divina inveniuntur. Christus est sol, sed sol Justitiæ: sic eum appellante Propheta, *Sol Justitiæ.* Quid mirum, quod in sole inveniuntur radii, & in Justitiā rigores? omnes rigores quos operatus est in mundo sol naturalis, tot siccitates, sterilitates, sitis, fames, infirmitates, pestilentię, & tot mortalitates, omnes & singulæ fuere operationes & executiones solis Justitiæ; quæ illas adhuc majores fecit & multiplicavit. Sol materialis nunquam civitates inflammavit: Sol verò Justitiæ uno die quatuordecim Pentapoleos civitates integras exussit unā cum universis incolis, nec ab ædificiis plus quàm cineres relinquit. Tales sunt rigores hujus divini solis. At benignitatem lucis hodiè natæ, & de qua ille natus est, quomodo sufficiam explicare? multa & magna de hac suprema benignitate possem dicere, sed unum tantum astruam quod sit instar omnium. Ad eò benigna est hæc divina lux, ut quamvis tam rigidi & terribiles sint radii illius Divini Solis, hæc sola sufficiat ad istos mitigandos, & benignos faciendos.

Quare

S. Aug.

Quare Virgo Maria vobis videtur nasci hodie? si dies natalis Christi fuit mysteriis plenus, & similiter dies natalis Baptistæ eò quod esset Præcursor Christi; quanto magis mysteriosus erit dies natalis Matris Christi? Quid ergò habet mysterii quod B. Virgo nascatur hodie? magnum quid supra omnem modum. Mysterium natalis Christi (prout notavit S. Augustinus) fuit, quia illo tempore sol redit ad nos, & dies incipiunt crescere. Mysterium natalis Joannis Baptistæ fuit, quia ab illo tempore sol à nobis recedit, & dies incipiunt decrescere. Mysterium natalis Beatissimæ Mariæ Virginis est, quia isto tempore sol è signo leonis transit ad signum virginis; & solis æstus incipit remittere. Cursus solis conficitur per duodecim signa cœlestia, in quibus diversos sortitur effectus secundum cujusque signi constellationem. Dum sol est in signo leonis, quasi ferocis & cholericus hujus animalis naturam assumeret, similes illius sunt effectus: scilicet, calores, siccitates, infirmitates graves & malignæ, phreuses & mortes. Sed sole ex signo leonis transeunte in signum virginis, incipit leo mansuescere, incedit modestus, pacificus, & velut agnus; Idem accedit ferocitati & rigoribus Leonis nostri. Legite Testamentum vetus, & invenietis Deum igne delevisse exercitum, exussisse civitates, inundasse mundum, devastasse Paradisum. Hodie cum peccata sunt majore poena digna, ob circumstantiam temporis, fidei & beneficiorum Dei, similes rigores in Deo non experimur; sed quare, cum sit idem, & eadem ejus justitia? Quia tunc ille Sol erat in signo leonis, nunc verò invenitur in signo Virginis? & Sole hoc signum ingresso, sta-

tim illa benigna lux ejus mitigavit rigores, impedivit effectus, taliterque temperavit ejus radios; ut ipsi igni consumenti, ex quo constabant & erant compositi, suam sustulerit activitatem qua exurebat; & solummodò reliquerit splendorem quo lucebat. Casus mirabilis, sed probatus!

Vidit Moyses in deserto quod Rubus *Exod. 3.* ardebat & non comburebatur, ad visionem obstupescens accedit propius, & quò magis appropinquat & contemplatur, eò magis stupet & consternatur. Quin sit ignis quod video (itè argumentatur apud te) nullum est dubium: ingens illa Lux, istæ vitæ flammæ, isti ardentis colores ignei sunt: sed Rubus non comburitur, manet integer, & in sua viriditate illæsus perseverat. Quid hoc est miraculi? magnum videbatur prodigium illi, qui nec Rubum noverat, nec ignem: sed scienti Deum esse ignem, & Mariam Rubum, videbatur esse prodigium adhuc majus vel nullum. Ignis erat Deus, qui ad liberandum populum veniebat, itè attestatur textus; Rubus erat Maria, in qua Deus assumpsit formam visibilem, ad salvandum genus humanum adveniens, itè affirmat S. Hieronymus, S. Athanasius, *Hieron.* S. Basilus, & ipsa Ecclesia. Sicut ignis *Athanas.* erat in Rubo, sic Deus erat in Maria: jam *Basil.* ejus ignis non habebat activitates ad comburendum, ad lucendum verò & splendendum maxime, qui sunt effectus lucis: Sed ad comburendum, concremandum, & consumendum qui sunt effectus ignis, minime; hos enim Maria sustulit. Jam Maria intensiores Solis radios mitigavit, hinc splendent sed non laedunt; ardent nec comburunt; lucent & non concremant. Videtur vobis mirum vel magnum

miraculum, benignam illam lucem Solis mitigasse rigores? videtur vobis magnum esse prodigium, ab hac luce Soli ablatam vim ardoris, & ipsi relictum duntaxat lumen & splendorem? aliquid adhuc amplius præstitit.

Non solum mitigavit vel extinxit in Sole sævitiam & rigores ignis; sed ipsius etiam rigores splendoris. Sol non solum sævus est & terribilis ob qualitatem ignis quâ consumit: sed etiam ob splendorem quo illuminat. Apparentibus in Oriente primis Solis radiis veluti maximi Planetarum Imperatoris lateronibus, videbitis quomodo præcedant ad præparandam viam, & qualiter unico momento amplissimum Cœli campum mundant & exornant, absque omnium luminarium respectu. Vulgus stellarum in noctis confidentia errans dispergitur, minores merguntur, majores se subducunt; universæ fugientes sese abscondunt: ita ut nulla cujuscunque etiam magnitudinis in conspectu Solis jam exorti aut subsistere, aut comparere præsumat. Cernitisne hanc severam Majestatem? hunc rigorem lucis Solis, quâ cuncta fugantur, & in suâ præsentia obscurantur? veniat nunc in signum Virginis; & videbitis quomodo eadem lux benigna fiat & tractabilis.

Apoc. 12. v. 1.
Vidit S. Joannes in Apocalypsi novum cœleste Signum; *Signum magnum apparuit in Cœlo: Mulier amicta Sole, & Luna sub pedibus ejus, & in Capite ejus Corona Stellarum duodecim;* Non Solem & Lunam: sed Solem & stellas considero. Luna sub ejus pedibus esse potuit & illa amicta Sole: siquidem in conspectu Solis apparet & Luna. Sed amicta Sole, & coronata stellis? Sol & stellæ conjunctæ?

hoc est impossibile visu. Quod si à Solis præsentia stellæ fugiunt & disparent, Sol verò adeo præsens & propinquus erat, scilicet in mulieris ipsius veste, quomodo apparere seu lucere poterant stellæ in Corona? Hinc videre licet quàm immutatus sit Sol postquam mulierem vestivit, & vestitus est ab ipsa: *Vestis eum, & vestiris ab eo.* Signum, in quo Sol apparuit Joanni, erat signum Virginis, *Signum magnum apparuit in Cœlo, Mulier amicta Sole.* Postquàm autem Sol in hoc signum Virginis intravit, postquàm in visceribus Beatissimæ Mariæ Virginis fuit incarnatus; mox ejusdem radii desierunt esse timendi, ejus Majestas esse desit terribilis, mox magnificentia & excellentia ejus lucis tam benigna fuit & amabilis, ut jam non ampliùs fugiant aut se abscondant ab ea stellæ: sed eisdem vim lucendi & splendendi suâ præsentia relinquant. Taliter Lux illa divina, tam austerum præcedentibus sæculis mitigavit Solem: tam humanam & comem hujus lucis reddidit magnificentiam: taliter fregit radiorum ipsius ferociam: ut hinc colligere liceat, quantum in hac die gaudere, quamque festivè hujus lucis festum celebrare fas sit universum humanum genus; & potissimum eos, qui istum Solem gravissimè offenderunt. Et quoties hic Sol Justitiæ universum hunc mundum sublu-narem justè concremare potuisset: quoties radiorum suorum fulgure, ingrati-tudinem nostrarum rebelliones, & cele-rumque nostrarum abominationes ferire potuisset, nisi lucis hujus benignitas sese opposuisset? hinc hodiè nata exoritur, ut ipsum ante ortum mitiget; ut jam orto brachia manusque liget: *De qua natus est Jesus.*

§. V.

Titulus tertius cur dies hujusnativitatis solemnius debeat celebrari, est quia Lux maximè universalis est. Lux est universalior Sole, quia Sol nunquàm plùs quàm unum Hemisphærium, temporis-que dimidium illuminat: Lux verò illuminat mundum totum, & omne tempus. Sol non illuminat nisi medium mundum & unum Hemisphærium: nobis etenim exoriens, antipodis occidit, & vice versà. Nunquam etiam Sol plus quàm temporis dimidium illuminat, nam de viginti naturalis diei horis, duodecim tantum in nostro, & totidem in altero afflittit Hemisphærio. Non ita Lux, quæ nec temporis nec loci terminis constringitur; semper & ubique, & omnes illuminat cum Sole simul & Luna, & ubi nec Sol est nec Luna illuminat cum stellis: ità ut nulum sit mundi punctum, nec temporis momentum, sive dies sive nox sit, quo non semper lux sit. Taliter in mundi principio disposuit Deus. Soli suam jurisdictionem tempore & loco circumscripsit: Luci illimitatam, nullisque aut loci aut temporis limitibus circumscriptam, sed absolutam semper & ubique contulit jurisdictionem. Soli determinavit tempus, mandando ut illuminaret diem, *Luminare majus, ut præset diei*: determinavit quoque ipsi locum, voluit enim ut Tropici canceri & capricorni non egrederetur: Luci verò nullum determinavit tempus; nam illi præcepit, ut diem mediante Sele, noctem verò mediantibus Lunà & stellis illuminaret, *Luminare majus, ut præset diei: Luminare minus, ut præset nocti; & stellis*; Nec determinavit illi locum, voluit

namque ut non solum intrà, sed & extrà tropicos etiam illuminaret, quod etiam lux facit, quæ intrà tropicos Sole Lunaque mediantibus illuminat, & extrà tropicos mediantibus stellis: ut hoc modo die & nocte, in sereno & nubo, præsentem vel absentem Sole, semper Lux esset, sicuti est!

Hæc eadem differentia in vera Luce, & vero Sole, id est, Christo ejusdemque Matre invenitur. Christus est Sol mundi: ast Sol suum habens Hemisphærium, Sol suos habens antipodas: Sol qui non nullis, & non omnibus nascitur. Prædixit hoc Deus per os Malachæ Prophetæ: *Orietur vobis timentibus Nomen meum* Malach. *Sol justitiæ*. Loquitur Propheta non de 4. v. 2. Gratia redemptionis vel sufficiente, quæ universalis est & pro omnibus: sed de sanctificante & efficaci, à qua multi culpà suà sunt exclusi; & hinc Solem justitiæ non omnibus, sed tantum timentibus eum oriturum asserit. Torus mundus sic consideratus in duo dividitur Hemisphæria: unum Hemisphærium est timentium; alterum non timentium Deum. In Hemisphærio timentium Deum duntaxat nascitur Sol justitiæ, diesque illucescit, & illi soli sunt illuminati: In Hemisphærio impiorum & non timentium Deum nunquam Sol exoritur; perpetua ibi nox est, & omnes tenebris involuti; hoc sensu Propheta solem hunc *Solem justitiæ* appellavit. Sol materialis in se consideratus, est sol sine justitià, æqualiter enim omnes tractat, & tam malis, quàm bonis oritur, *Qui solem suum oriri facit super* Matth. 5. *bonos & malos*. Estne possibile solem tam 45. esse pro bonis quàm pro malis? pro Christiano, sicut pro infideli? pro veri Dei cultore, sicut pro idololatra? itane

Gen. I.
v. 16.

ibid.

itane oritur industrio & laborioso, uti pigro? itane homini ostium tibi referanti, sicut ocludenti? ita agricolæ desideranti, veluti illum abominanti? notabilis solis materialis injustitia: non est talis Sol justitiæ. Est Sol justitiæ, quia tractat quemlibet pro suo merito: solis bonis oritur, & malis se abscondit: timentes se illuminat, impios & non timentes densis immergi tenebris permittit.

Videtur difficile intellectu, quod in eodem Hemisphærio, in eadem civitate, & in eadem quandoque domo aliqui sint illuminati, alii verò obtenebrati: sic est, quod aliquando in mundo docuit experientia. Una ex Ægypti plagis fuerunt tenebræ, quas describendo inquit Textus: *Facta sunt tenebræ horribiles in universa terra Ægypti. Nemo vidit fratrem suum, nec movit se de loco, in quo erat: ubicunque autem habitabant Filii Israel, lux erat.* Stupendum prodigium! in universa terra Ægypti, quædam domus ab Ægyptiis solis & seorsim, quædam ab Hebræis seorsim itidem & solis: aliæ ab Ægyptiis simul & Hebræis conjunctim inhabitabantur. Quæ à solis inhabitabantur Ægyptiis, densissimis tenebris erant obruptæ: inhabitatæ à solis Hebræis, gaudebant luce: illæ verò quæ ab Hebræis simul & Ægyptiis conjunctim inhabitabantur, quâ parte habebant Hebræos, lucidæ, quâ verò habebant Ægyptios, erant tenebrose: ita ut Hebræi illuminati, & Ægyptii obtenebrati. Quod in Ægypto operata est virga Moysis: idem in universo orbe operatur virga solis Justitiæ. Multæ in hoc mundo inveniuntur domus à solis justis: aliæ à solis impiis: aliæ denique & quidem magis ordinariè à justis simul & pec-

catoribus promiscuè inhabitatæ; & concurrente simul hac incolarum diversitate, id agit virga Justitiæ divinæ, quod virga Moisaica operata est in Ægypto. In domibus & tectis justorum tantum, omnes sunt in lumine: in habitaculis impiorum tantum, omnes versantur in tenebris: in domo quam incolunt justi simul cum impiis, justi sunt in luce, peccatores verò in tenebris. Ità ut Sol justitiæ (hoc modo consideratus) sit tam particularis, & partialis, ut non solum in mundo habeat differentia Hemisphæria; sed in eadem etiam domo habeat Antipodas.

Lux quæ hodie nascitur, non est talis: hæc pro hominibus universis, & pro singulis temporibus, & locis omnibus, est lux perennis. Angeli exortam hodie pulchram istam lucem contemplati, ejus pulchritudinis magnitudine attoniti exclamant: *Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra ut Luna, electa ut Sol?* Angeli hanc Dominam Auroræ, Lunæ, & Soli comparando, his tribus comparationibus minùs dixisse videntur, quàm si illam tantemmodo Soli similem pronuntiassent à Sole namque Luna minuitur; de Sole aurora producit. Quâ igitur de causâ (quod rationabili motivo carere non potest) tam illuminati & intellectuales spiritus adeò dissimiles faciunt comparationes, & hanc Dominam in nativitate, Auroræ, Lunæ, & Soli simul comparant? hoc mysterium profundè penetravit Innocentius Papa tertius. Nascentem Mariam Angeli comparant simul, Soli, Lunæ, & Auroræ: ad demonstrandum illam Dominam esse lucem omnium temporum. Omnia tempora, vel dies sunt vel nox, vel hora ista lucis dubia quæ

Ex od. 10.
v. 22. &
22

Cantic. 6.
v. 9.

quæ diem & noctem intermediat : diem diem, est ; quia lux celerior est & prom-
sol, noctem luna, mediam inter diem & tior in bonum nostrum. Lucem celerio-
noctem horam illuminat aurora. Hinc rem esse sole, est veritas oculis manifesta.
Angeli hanc Dominam Auroram, Lunam Discedit sol ab oriente & venit ad occa-
& Solem appellant : ut insinuarent hanc sum sive occidentem duodecim horarum
esse lucem quæ omnibus temporibus il- spatio. Apparens ab oriente lux, mox in
luminat. Est lux quæ illuminat de die ve- instanti ferit oppositum occidentem, sta-
lut Sol ; Lux quæ illuminat de nocte ve- tim se diffundit & extendit per omnes
lut Luna : Lux quæ illuminat quando nec Horizontes, illuminando universum Or-
dies neque nox est, veluti Aurora. Et bem in unico momento. Sol, juxta Astro-
quidnam sunt aut significant ista tria tem- logorum opinionem, quâlibet horâ tre-
pora ? ad hoc respondentem nunc auscul- centa octoginta leucarum emeritur mil-
tate innocentium. Luna lucet in nocte, au- lia. Velox profecto cursus ! sed tota hæc
rora in diluculo, sol in die : Nox autem est cul- velocitas, cum luce collata, mera est tardi-
pa : diluculum poenitentia ; dies gratia. Et tas. Sol suum cursum per annos, dies, ho-
pro omnibus hisce temporibus, pro om- ras, & sæcula perficit : lux in uno semper
nibus hisce statibus lux universalis est Ma- instanti. Sol tempore hyemali semper
ria. Lux justis, constitutis in gratia : Lux tardius, vernali verò oriri videtur velo-
Peccatoribus, qui sunt in culpa : Lux Poe- cius : sed nunquam tam velociter oritur,
nitentibus, de culpa parantibus transitum quin à luce præveniat. O lux divina,
ad gratiam. Qui ergo jacet in nocte culpa, re- quàm videtis similis in hac celeritate lu-
spiciat lunam, deprecetur Mariam : Qui vivit ci naturali !
in die gratia, respiciat solem, deprecetur Ma-
riam : Qui surgit ad diluculum poenitentia, re-
spiciat Auroram, deprecetur Mariam. Sic su-
prema illa lux universaliter omnes abs-
que temporis vel statûs exceptione illu-
minat Sol Justitiæ illuminat solos se ti-
mentes, Timentibus nomen meum : Sed lux
misericordiæ illuminat omnes ipsum ti-
mentes quia timent : & non timentes ut
ipsum timeant : consequenter omnes. Sol
justitiæ solis oritur justis : sed lux miseri-
cordiæ nascitur justis, & magis peccatori-
bus, & proinde omnibus : atque ita lux
quæ hodie nascitur est universalior ipso
sole ex se nato : De quâ natus est JESUS.

§. VI.

Quartus & ultimus titulus, cur solem-
niùs celebrare oporteat hodiernum
Pars I.

Invitati sunt ad nuptias Sol & Lux :
Christus & Maria ; in medio convivii,
defuit ille liquor, qui in altera mensa
(postquam Sol accubuit, & antequàm
Sol occumberet) tantorum mysteriorum
materiam suppeditavit. Ad succurren-
dum defectui piissima Mater interpella-
tur, quæ desuper allocuta Filium, quasi
repulsam passa hoc accepit responsum,
Quid tibi & mihi est mulier ? nondum venit Joan. 2.
hora mea. Hic considero. Nonne hora v. 5.
ista erat accommodata ad operandum bo-
num ? nonne oportuna ad succurrendum
necessitati ? nonne ad supplendum defe-
ctum sufficiens & conveniens ? Quomo-
do igitur respondit Christus : *Nondum ve-
nit hora mea ?* Si nondum venerat ejus ho-
ra, quomodo de remedio tractat Maria ?
Venerat hora Mariæ, & non venerat hora
Christi ?

Christi ? Ità est. Maria enim est Lux & Christus Sol : & hora Solis semper sequitur horam Lucis , *Nondum venit hora mea*, id est, nondum venerat hora Solis, & jam appropinquaret hora Lucis. Christus itaque suæ Matri singulari emphasi dicit : *Quid mihi & tibi ?* quasi dixisset, considera Mater differentiam inter me & te in materia hominibus succurrendi, uti modò à me fieri desideras ? Tu illis succurris, & ego succurro : Tu illos audis, & ego exaudio : Tu illis affers remedium, & ego affero : Sed tu primò, & ego postea. Tu statim, ego tardius. Tu in hora tua quæ est ante meam : & ego in hora quæ est post tuam, *Nondum venit hora mea*. Hæc est illa gloriosa differentia à S. Anselmo decantata semel, & ab omnibus post eum repetita toties : scilicet, *Velocior nonnunquam salus memorato nomine Maria, quàm invocato nomine JESU*. Hic Sanctus dixit, nonnunquam : ego vellem quod dixisset, semper. Num hujus dicti sufficientem habeam rationem pensate, & attendite.

S. Anselmus.

Omnes viæ Christi & Mariæ ad hominum remedium tendebant ; sed ego differentes hujus Regis & Reginæ notavi rhedas, quibus ad succurrendum nostris necessitatibus vehebantur. Christus pro curru sibi elegit Solem : & Maria Lunam. Primum vidit David, *In sole posuit tabernaculum suum*. Secundum vidit S. Joannes, *Et luna sub pedibus ejus*. Hic interrenis aulis Regem & Reginam (dum oblectatum se prodeunt) eodem vehi curru cernimus : Cur Rex & Regina cœli non faciunt idem ? Quare Regina cœli cum suo Filio in eodem solis curru non apparent ? quare sit differentia in curru, & Regina sibi pro curru elegit Lunam ? Di-

cam quare. Luna multò velocius sole mundum percurrit ; sol per signa zodiaci spatio anni mundum circuit : luna, ut multum, spatio triginta dierum. Sol totius anni spatio semel tantum suum peragitur : Luna duodecies, superfluis adhuc aliquot diebus & horis. Et quia alæ aquilinæ hunc agitantur curru lunæ, velociore sunt equis igneis trahentes curru solis, propterea Christus in curru solis, Maria verò apparet in curru lunæ. Hæc non est mea consideratio ; sed veritas Prophetica, unius alteriusve visionis confirmata testimonio & effectibus. Christus sibi elegit curru solis, & quid subsecutum ? *Exultavit ut Gigas ad currendam viam* inquit David. Maria sibi elegit curru lunæ, & quid est subsecutum ? *Data sunt Mulieri alæ duæ Aquila magna ut volaret* inquit S. Joannes ; Ità ut Christus in curru solis currat passibus gigantis ; & Maria in curru Lunæ alis volet aquilinis. Et quanta differentia est inter gigantes & aquilas, inter pedes & alas, inter cursum & volatum : tantum celeritas velocissima qua nobis succurrit Maria, illam celeritatem [quamvis magnam] qua nobis succurrit Christus, antecedit. Nunquid in vestris litibus prius succurrit vobis Advocatus, quàm Judex ? Christus est Judex, Maria Advocata.

Verum enim verò, non sine consideratione transeamus illam Evangelistæ notam, *aquila magna* : videlicet quod istæ alæ, quibus mulierem vidit instructam, non solum fuerint aquilæ ; sed *aquila magna*. Ità ut Christus ad occurrendum in nostrum remedium passibus plùs quàm hominis, pedes sibi assumpserit gigantis ; *Exultavit ut Gigas* : & Maria ad succurrendum nostris necessitatibus plùs quàm passibus

Psal. 18.
v. 5.
Apoc. 12.
v. 1.

sibus gigantis, alas sibi sumpserit aquilæ, *Data sunt mulieri duæ alæ aquilæ*: illæ verò alæ non fuerunt cujuscunque aquilæ, sed *aquila magna*; ut competentia seu præminencia esset de gigante ad gigantom. Quid est aquila magna, nisi avium gigas? Christus currit velut gigas, sed velut gigas hominum: Maria currit velut gigas, sed velut gigas avium. Christus velut gigas, pedibus: Maria velut gigas, alis; Christus velut gigas currens: Maria velut gigas volans; Christus velut gigas terrestris: Maria velut gigas æreus; sed ita esse oportebat, ut Maria in nostrum auxilium exaggerationes faceret esse veritates. Maxima in succurrendo celeritatis exaggeratio, est succurrere per ærem: idem facit Beatissima Virgo. Christus passibus gigantibus hominibus succurrit celeritè: sed Maria succurrit per ærem alis aquilinis; hæc lux ex ære nos contemplatur.

Ut uno intuitu hanc cernamus differentiam, quæ illa suprema Lux divino præminet Soli in alacritate nostris necessitatibus opitulandi, consideremus conjunctos, & comparemus divisos, & quid reperiemus? Rem admirabilem. Deprehendemus accelerationem nostri remedii provenire ex diligentia lucis: ejus verò dilationem, ex tarditate Solis. Verbum divinum carne vestitur in visceribus Virginis Mariæ; & Evangelista inquit, statim cum festinatione Mariam cum Filio suo profectam, ut parvulus Baptista mundaretur à labe originali: *Exurgens Maria abiit in montana cum festinatione*. Tandem Christus nascitur, vivit, adolescit, moritur, resurgit, & ab ipso incarnationis die, post triginta tres ætatis annos instituit Baptismi Sacramentum;

Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Baptismus, uti nōstis, est 28. r. 19. remedium contra peccatum originale, ad quod tollendum Christus in mundum venit tanquam ruinarum Adæ restaurator. Si igitur Christus principaliter venit in mundum ad peccatum originale abolendum, & veniens in mundum illud quamprimùm aboleri voluit in Joanne Baptista, quare tot annis ejusdem remedium distulit? tunc ipso properat instanti, postmodum differtur tanto tempore? Sic est. Tunc enim Christus in Matris suæ latebat utero; *Exurgens Maria*: nunc extra eam, & seorsim agit, & pro curandis malis humani generis, valde differentè festinat in seipso, & in sua Matre. Christus in sua Matre operatur per illam: & hæc ad instar lucis operatur in instanti. Christus extra suam Matrem operatur per se ipsum; & velut ipse Sol operatur in tempore & morosè. Videte num dictis meis attestatur experientia, quod nimirum remedii nostri acceleratio ex diligentia hujus divinæ Lucis proficiatur; & similiter ejusdem dilatio aut perditio (quamvis nostrâ culpâ) ex Solis tarditate proveniat.

Ex decem virginibus Evangelicis infelicitate non imaginabili perierunt quinque: & posito, causam perditionis earundem fuisse imprudentiam, & hujus causæ occasionem fuisse desponsatorum tarditatem, nisi enim ad mediam usque noctem tardassent, earum lampades deficiente oleo non fuissent extinctæ; quibus non extinctis nec virgines fuissent exclusæ. Interrogo nunc, uter horum desponsatorum tardavit? Sponsus in hac parabola est Christus, Sponsa Maria: Uter igitur illorum tardavit, nisi forsan uterque?

que? an Sponsus vel Sponsa? Christus soli familiares, qui etiam tardare visus an ejus Mater? superfluum est responsum non tardat, nam venit quando veniendum quærere in commentatoribus, quod ipse est; sed idem ipse sol, qui regulariter procedens non tardat, collatus cum celeritate met declarat textus; *Moram faciente Sponso* lucis, nunquam desinit tardare. Lux semper præcedit; lux semper prius exoritur, dormitaverunt omnes, & dormierunt: proinde semper prævenit solem. O divina lux Maria, felix ille qui tui favoris meretur vel causa moræ non fuit Sponsa, sed Sponsus: *Moram autem faciente Sponso*. Nunc illuminatorum est numero! Ex una parte combinemus hanc infelicitatem virginum & felicitatem Joannis Baptistæ. In te apprehendens te, & ex altera tuum tenens Filium, magnus ille utriusque servus & amator S. Augustinus dicebat: *Positus in medio, quod me veram nescio*. In utriusque medio positus S. Augustinus, quod se vertere debeat nescit? Cum S. Augustinus se nescire fateatur, omni homini hæc ignorantia venit ignoscenda: *Ut minus sapiens dico*, velut ignorans dico, Virgo sanctissima [tuus Filius mihi ignoscat si non] ego potius ad Te me vertere eligo. Ille quandoque reliquit suum patrem propter suam matrem: non igitur mirabitur si fecero idem. Quisquis volet, habeat prærogativam Esau; ego potius eligo felicitatem Jacob. Esau magis amabatur a patre; Jacob verò magis amabatur a matre, & præripuit benedictionem. Quam ob causam? ob præfatam; industriæ quippe matris, velocius erant quam patris. *Quomodo tam citò invenire potuisti Fili mi?* Gen. 27. dixit Isaac ad dandum primogenito benedictionem: Et quid respondit Jacob? cum non essent aliud quam industriæ & præventiones matris, respondit Jacob *Voluntas Dei fuit*: & sic est. Mater Jacob hoc passu repræsentabat Matrem sanctissimam: & qui pro sua parte habet hujus matris diligentias, semper etiam pro se habet voluntatem Dei. Esau pro se habuit sollicitudinem patris, sed veniens venit tardè: quia

Matth.

25. v. 5.

Hæc acuc.

2. v. 3.

quia quantæcunque sint festinationes solis; lucis velocitate præveniuntur. *Quomodo tam citò? Diligencia matris jam aderat; & patris adhuc ventura erat. Simile quid est in hac die: Lux jam est nata; & sol nasciturus; De qua natus est JESUS.*

§. VII.

A Gendum Christiani: Supposito Lucem hanc sublimem, in auxilium nostrum tam celerem esse & alacrem: supposito tam universalem esse pro omnibus & per omnia: supposito tam piam esse & benignam ad nobis benefaciendum: supposito tot præeminentiis & prærogativis ornatam gaudere ex gratia hujus Solis: sistamus nos hodie sub hujus supremæ Proteſtricalis, ut nos obumbret & illuminet: obumbret, id est, nos defendat à radiis Solis iustitiæ, quos nostris sceleribus ad eò irritavimus; & illuminet, id est, lumen præbeat ad evadendum peccatorum tenebras, siquidem est Domina lucis. Prodigiosam illam apocalypſicam mulierem alis instructam, fuisse Beatissimam Virginem Mariam tota agnoscit Ecclesia: & nobis licet addere, sub titulo & invocatione Lucis; quod ipsa circumdans eam Lux, & à pedibus ad Coronam usque Lucis coruscationes demonstrabant: scabellum Luna, amictus Sol, Corona stellæ, tota luminibus plena, & illa tota Lux. Et quia Domina lucis stat alis expansis, ad illas confugiamus, & intimè intrà eas, ut filii lucis evadamus: *Dum lucem habetis, credite in lucem, ut filii lucis sitis*, inquit Christus. Nostis Christiani, quare non sumus filii lucis? quia non credimus in lucem. Credamus in lucem, nihilque luci præferendum credamus in mundo; nec nostra cre-

dulitas & fides ab ipsis nostris sensibus roboretur.

Quare aurum & argentum cæteris metallis pluris æstimantur? quia aliquid habent lucis. Quare adamantes alique pretiosiores lapides, reliquis præferuntur? quia aliquid lucis; à luce omnium rerum pendet æstimatio. Et benè; quia quò plus lucis, eò quoque plùs habent perfectionis. Auscultate quid adverterit Div. Thomas. In hoc mundo visibili *D. Thomas.* dantur aliqua imperfecta, aliqua perfecta, *mas.* alia perfectissima: & notat subtilitate & advertentiâ angelicâ, perfectissima quæque lucida, in se esse & lucem dare: perfecta lucem non habere sed recipere: imperfecta nec habere lucem nec recipere. Planetæ, Stellæ, & elementum Ignis, quæ sunt creaturæ sublimes & perfectissimæ, habent & dant lucem: Elementum aëris & aquæ, quæ sunt creaturæ diaphanæ & perfectæ, non habent lucem sed recipiunt: Terra & cuncta corpora terrestria, quæ sunt creaturæ imperfectæ & grossæ, nec habent, nec recipiunt, imò potius à se rejiciunt & repellunt lucem. Non sumus igitur terrestres, quia nobis spiritum indidit cœlestem. Recipiamus, amemus & quæramus lucem, agnoscendo nos nec habere nec habere posse, nec Deum posse dare nobis bonum ullum, quod verum bonum esse queat sine luce. Auscultate desuper notabilia S. Jacobi verba in sua Epistola. *Omne datum optimum, & omne donum perfectum de sursum est, descendens à Patre luminum.* Sententia notatu digna! ità ut Deus nobis largiendo aliquod bonum, non vocetur Pater misericordiarum, nec fons donorum: sed Pater luminum, & fons lucis. In lumine enim & luce, quam Deus simul cum his largitur,

eorum bonitas & perfectio consistit. Multa opinione nostrâ, bona, absque luce sunt verè mala; & vice versâ, multa quæ nos dicimus mala, cum luce sunt verè bona. Gratia sine luce, sunt pœnæ: & pœnæ cum luce sunt Gratia. Prosperitas sine luce est infelicitas: infelicitas cum luce est prosperitas. Opulentia sine luce est inopia: inopia cum luce est opulentia. Salus sine luce infirmitas: infirmitas cum luce est sanitas. Denique in luce, & lucis defectu, omne bonum vel malum præsentis & futuræ vitæ consistit. Quare Sanctos arbitramur fuisse Sanctos, nisi quia habuere lucem quæ nobis deest? Illi despexerunt, quæ nos magni facimus: fugerunt, quæ nos quærimus: conculcaverunt pedibus, quæ nos capiti imponimus; differente enim luce suâ à nostra, omnia arbitrati sunt & contemplati. Unde & David in omnibus suis Psalmis: Prophetæ in orationibus: & Ecclesia in suis lucem & majorem semper lucē efflagitant.

Christiani, dies hodiernus est ille, in quo petitiones nostras oportet expediri. Lucem hodie pro nostris tenebris, lucem pro nostris obscuritatibus: lucem pro nostris postulemus cœcitatibus. Lucem, quâ Deum, mundum, & nosmetipsos cognoscamus. Aperiamus luci portas, ut domus nostras illuminet: aperiamus luci oculos, ut nostra illuminet corda: aperiamus luci corda nostra, ut ea inhabitet sine fine. Properemus, properemus quærere lucem in hoc lucis fonte; & inde referemus nostras animas luce repletas. Hujus lucis beneficio quod eundum, quidquid nobis sit declinandum intelligemus. Denique hac luce comite, ad illam perveniamus lucem quam Deus inhabitat, & Apostolus inaccessibleem *I. ad Timoth. 6.* nuncupat, *Qui lucem inhabitat inaccessibleem*: hac enim luce hodie nata, pervenitur ad visionem Solis qui ex illa natus est: De qua natus est

JESUS.

S E R M O

P R O

Feria quarta post Dominicam secundam Quadragesimæ.
Ulissippone in Capella Regali. Anno 1669.

Nescitis quid petatis. Matth. 20.

§. I.

Uo loca digniora, & duo prætendentes: unum memoriale, unaque Advocata: unus Princeps, unaque expeditio: sunt præsentatio moralis, &

Christiana hujus Evangelii historia. In locis habemus gratias, in prætendentibus ambitiones, in advocata favores, in memoriali petitiones, in Principe potestatem & justitiam: denique in expeditione veritatem & exemplum; hoc ultimum erit vena hodie secanda: utinam tangeretur

retur ritè, profundè enim latet. Labes generalis, quâ passim inficiuntur aulæ; dolor & vulnus, de quo passim conqueruntur omnes, est expeditio inopinata & ingrata. In quibusdam conqueritur meritum, in aliis necessitas, in multis propria æstimatio: denique in omnibus conqueritur consuetudo. Benemeritus, dicit injustum: indigus, crudeles; præsumptuosus, injuriosus; modestissimus quisque, infaustum. Et in præsentem usque diem non fuerat in ambone, qui hujus querelæ consolationem, hujus melancholiæ levamen, istius veneni antidotum, denique hujus infirmitatis curam pro thematicè assumeret? horum infirmorum multi, valdè indigerent hospitali: sed huic cathedræ (quæ medicinæ deservit animarum) incumbit examinare & discutere infirmitatem, & præscribere medelam: quæ si probata exiguique fuerit pretii, facile poterit applicari. Nunc obligatione motus & pietate; cum materia ista ex potissimis, universis mundi aulis, & tempore præsentis aulæ nostræ vel maximè videatur necessaria, de malè contentorum expeditione pro eorundem consolatione prædicare statui. Nec Zebæorum ambitione condemnare volo prætendentes: nec matris negotiatione arguere intercessores: nec Christi resolutione, Principes pacare aut ministros: petitionis tantummodo veritate (*Nescitis quid petatis*) consolari omnes, qui de ingratissimis expeditionibus lamentantur. Consolari malè expeditum: sermonis est assumptum. Si adjuvante divinâ gratiâ assequar intentum, hodie hinc exhibunt prætendentes, adjuti: ministri, alleviati: benè expediti, confusi: malè expe-

diti, consolati & contenti. Adjuvet Deus zelum, ex quo hujus puncti electionem factam novit.

S. II.

Nescitis quid petatis.

CUM itaque hodie oporteat consolari malè expeditos, gentem istam frequentem nec vulgarem, cui quadrat; *Non est qui consoletur eam: & Thren. i. progrediamur distinctè, nec loquamur v. 17.* nisi quibuscum oportet, necesse est ab hac honorata serie excludere eos, qui sine ratione & importunè se contendunt ingerere. Et quinam sunt isti? Sunt, qui hodie solitò majores, plus habent quàm habebant, & sublimiores sunt quàm ante; adhuc querebundi sese malè dicunt expeditos.

Adam à Deo nondum conditus, erat nihil; conditus, erat statua lutea in planum missa: insufflante hunc limum numine, exurgens in pedes Adam incipit esse homo, & hoc quidem adedè extraordinariâ felicitate & fortuna; ut attestante textu, mox tres sortitus fuerit præcellentias. Præfidentiam terræ, super omnia animalia: præfidentiam aëris super omnia volatilia: præfidentiam maris super omnia aquatilia. Quis non putaret Adamum optimè fuisse expeditum? nec major, nec melior esse potuisse videtur: attamen nec ipse, nec ejus mulier fuere contenti; adhuc prætendebant. Et quid? non plus, quàm esse Dii: *Eritis sicut Dii. Daturne talis ambitio ascendendi? tanta imprudentia crescendi? nudiustertius nihil, heri limus, hodie homo, cras Deus? non recordabatur Adam ejus* Gen. 3. v. 5.

ejus quod erat heri, multò minùs quod erat nudiustertius? Qui heri limus, non erit hodie contentus esse homo, & homo primus? Qui nudiustertius erat nihil, non erit contentus hodie esse omnia, omnibusque imperare? Non. Quia jamtùm erat Adam, sicuti hodie sunt multi ejus filii, qui similes illi, ex limo exeunt, & de nihilo fuere creati: malè creati, malique servi; hinc non contenti & ingrati: ubi oporteret esse vel maximè contentos & gratos. Causa hujus imprudentiæ est in promptu: nam è sensibus visum, & ex potentiis perdiderunt memoriam; nec attendentes hoc quod sunt, & ejus, quod fuerunt, obliiti.

Sed ab eo quod eratis & estis; ad illud transeamus quod habebatis & habetis. Eveſto Joseph ad thronum præposituramque Ægypti, innotuit Regi Pharaoni, ipsum in terra Chanaan habere Patrem & Fratres, quos statim in fraternæ prosperitatis & fortunæ societatem vocari mandavit. Mandatum fuit notabile &

Gen. 45. hujus tenoris: *Properate, nec dimittite quicquam de suppellectili vestra, quia omnes opes Ægypti vestra erunt.* Istud *Quia*, non intelligo: imò, quia omnes Ægypti opes ipsorum erant futuræ, non erat necesse quicquam eorum quæ habebant, ex Chanaan secum illuc asportare. Quare igitur mandat Pharaon, ut omnem suam suppellectilem afferant secum? Propter id ipsum: ut præsentis fortunæ opes, cum opibus fortunæ præcedentis conferendo, gratiam sibi à Rege præstitam plenius agnoscerent. Fratres Josephi erant in opes agricolæ pecorumque pastores, cum suis baculis pastoritiis & peris, è suis casis & tectis stramineis, exibant ad habitandum in deauratis palatiis sub obeliscis &

pyramidibus Ægypti; conferant itaque suas pelles & sua pallia, necnon saga pastoritia, indumenta, præcinctoria, caputia, vasa lignea sive ligneas scutellas & crateres ligneos, &c. ut videntes parietes auris tapetibus vestitos, mensas argento stratas: sericum & aureum ornatum pretiosarum vestium, gemmas, ad amantes, cymelia &c. famulos, equos, rhedas &c. temporis & fortunæ differentiam dignoscant, gratesque Pharaoni referant. Vultne quilibet eorum videre & palpare exhibitam sibi à Rege gratiam? rusticam suam aulæ hujus suppellectili opponat, hanc splendidam cum sua tenui comparando. Comparatio hujus multi, cum illo exiguo, pro quantum serviet pro gratiarum actione, pro modestia, & ipsâ insuper fortunâ in æquilibrio continendâ!

Viso jam quod eratis, & hoc quod estis: quod habebatis, & habetis: restat combinatio locorum, unde venistis, & ubi estis; 2. Reg. 7. descriptæ sunt gratiæ Davidi à Deo collatæ, legiturque, *Ego te tulî de pascuis sequentem greges, ut esses Dux super populum meum.* Deus non solum meminît loci in quo illum posuit, sed etiam unde ipsum tulit, & quò. Domine, cum sis tam magnificus & liberalis, si exhibitas Davidi gratias consignari vis commentariis, quare etiam exercitium de quo vivebat, & humilem locum unde eum sublimâsti exprimi voluisti? ut David contemplatione istius loci & exercitii, exhibitæ sibi gratiæ agnosceret magnitudinem; seque cum sceptro regni in manu considerans, eadem manu se baculum pastorem tenuisse recordaretur. Si quandoque (quod totum ab hominibus timeri potest) collatæ Davidi gratiæ vide-

debuntur exiguae, prioris sui loci recorderetur & moderni : recorderetur unde & quod fuerit translatus : & mox ipsi apparebunt esse magnæ. Ista, unde, & quod, non solent consignari libris gratiarum : bonum esset ut ad minùs inscriberentur memoriis accipientium. Postquam tantam invenistis stellam, parvam stellulam ponite ad marginem. Malè contentus cum Davide recorderetur ubi fuit, & ubi est : cum fratribus Josephi, meminerit ejus quod habebat & quod habet : recogitet cum Adamo quid erat & quid est : moxque videbit, uter debeat conqueri, num expeditio an expeditus ?

Non expedit Christus nostros prætendentes : tamen noto, eorum nullum fuisse conquestum. Petière duas supremas regni cathedras, tribus statim literis hoc petierunt à Christo expediti, *Dic, dic, ut sedeant hi duo filii mei* : tribusque literis extemplò fuit responsum, *Non : non est meum dare vobis*. Et cum istud non tam clarum sit & planum, num fortè conquesta fuit advocata ? num conquesti prætendentes ? nullum dixere verbum. Quare ? erant gens gnara suâ se metiri fortunâ : contulerunt præteritum cum præsentem ; id est, hoc quod erant cum eo quod erant : & hoc quod erant cum eo quod esse prætendebant. Conferendo quod fuerant cum eo quod erant, videbant conditionis suæ meliorationem : & conferendo quod fuerant cum eo quod esse cupiebant, ambitionis cognoscebant excessum : & hæc collationes sic ipsis ora conclusere, ut exitus non pateret querelæ. Heri remigabamus reficientes retia, hodie quilibet nostrum est investitus de aliqua regni Christi cathedra, & necdum contenti duo loca suprema prætendere sumus ausi ?

Pars I.

justiorem igitur magister noster rationem habet negaudi, quàm mater nostra postulandi : ille negavit ut justus, nos petivimus velut præsumptuosi & stulti ; *Nescitis quid petatis.*

§. III.

EXclusis querulosis & malè contentis sine causa (qui fortè sunt causa quod inveniuntur tot malè contenti) auscultent nunc benemeriti, malè expediti, optimam justamque rationem sese consolandi. Consolatio Evangelica, prout mox ostendam, est omnium solidissima. Sed sine recurso ad motiva fidei ; si ego essem bene meritorum unus, in meipso, proprioque meo merito tantas me consolandi invenirem rationes, ut absque alia gratia aut expeditione plenissimè contentus, pro voto mihi satisfactum putarem. Discurre parumper mecum.

Vel meremini præmia quæ vobis desunt, vel non : si non meremini, non habetis quod conqueramini : & si illa meremini, adhuc multò minùs. Adhuc dùm ignoratis, non esse virtutem, aut meritum, sine præmio ? sicut vitium poena, sic virtus præmium est ex seipsa. Maximum præmium heroicarum actionum, earundem est exercitium. Optimis hoc verbis asserebat Seneca, quia optima loquebatur lingua. *Quid consequar (inquis) si hoc fortiter, si hoc gratè fecero ? quod feceris ; rerum honestarum pretium in ipsis est.* Res honestæ habent præmium in se, & statim ferunt secum : non tardat, nec memorialia expectat, neque ab alio dependet, sunt sui ipsarum satisfactio. Eodem die quo illas exercuistis & fecistis, vobis satisfecistis.

Et si extrà vos ipsos aliud præmium

K

spe-

Seneca de Beneficiis l. 4. c. 1.

ſperâſtis, famæ honorifque mercede contenti eſſote. Quod ſi veſtra ſervitia infrâ condignum mancant remunerata, vobis ſufficiat benè eſſe cognita; mentale iſtud præmium ſitum eſt in iudiciis hominum, nemo vobis poteſt tollere, nec diminuerè. Quid reſert aſcendere malè conſultos à Miniſtris, ſi à fama benè iudicati eſtis? Quid reſert à tribunali exiſſe excuſatos, ſi tribunal maneat accuſatum? tranſeat iſta expeditio per cancellariam: relinquite eam veſtris deſcendentibus pro gloria: eritisque dupliciter glorioſi; ſolummodo vobis concedo pœnitere quod præſtenderitis: aſtiones ſuas & merita vilificat: qui ea ab hominibus condignè remunerari poſſe putat.

Quod ſi ſerviviſtis Patriæ vobis ingrata; vos feciſtis quod debuſtis, illa quod ſolet. Aſt pectori generoſo quænam ſolutio major, quàm feciſſe quod debebat? Si feciſtis quod debuſtis, vos ſolviſtis. Audite magiſtrum divinum hoc nos docentem. Aſtebat Chriſtus militibus ſuis, quibus mandavit ſibi ſubjicere non minus quàm mundum, pro quo etiam omnes expoſuerunt vitam: *Cum feceritis omnia, dicite ſervi inutiles ſumus.* Sententia notatu digna! Servus inutilis eſt qui nihil facit: ſed qui multum, & multò magis qui facit omnia, num dicere & cogitare debet quod ſit ſervus inutilis? Etiam. Hunc textum nemo melius intellexit quàm venerabilis Beda. Chriſtus non loquitur de utilitate quam recipit Dominus: ſed de utilitate quam non recipit ſervus. Servus ex ſuo ſervitio non percipit utilitatem, nam obligatus eſt ad ſerviendum: & hoc modo ſervire debet qui generoſè ſervit. Chriſtus ipſe ſeſe explicavit, dando rationem tanquam ſuam, quod

debuimus facere, fecimus: Qui fecit quod debebat, debebat hoc quod fecit; nemoque debiti à ſe ſolvendi expectat ſolutionem. Si ſervivi, ſi pugnavi, ſi laboravi, ſi vici; feci quod debebam Regi, feci quod debebam patriæ, feci quod debebam mihiipſi: & qui ſe tot & tantis exoneravit debitis, ſolutionem aliam expectare non debet. Nonnulli ſunt tam vani, ut plus debito ſe præſtitiffe putent; ſed errant. Qui plus eſt, & plus poteſt, plus quoque debet. Sol & ſtellæ ſerviunt inceſſantèr, totique ſolummodo univerſo, & non ſibi. Sit gloria veſtra, ibi eſſe filios ſolis, & ſtellarum inſtar illuſtres: aliamque mercedem mendicare ceſſate.

In hoc non intendo excuſare illos quos vos accuſatis: nam ſi vos eſtis benè meriti, illi non debent eſſe injuſti; ſed à veſtra generoſitate potiùs addiſcere liberales eſſe & generoſi. Quid retribuunt aut retribuere poſſunt ei, qui vitam & ſanguinem dedit pro ipſis? Aſt quamvis illo modico quod poſſunt, gratitudini adhuc deſunt; de eſſe vobis nolo conſolationem. Quod ſi facta veſtra fuerint Romana: ſoletur vos Cato ſtatua carens in Capitolio. Venerant Romam peregrini, Herorum iſtorum immortalium ſtatuas contemplari, inter cæteras Catonis quoque inquirebant: iſta inquiſitio erat ſtatua omnium maxima, nam aliis ſtatuum erexit Senatus: Catoni mundus. Interroget mundus, & miretur vos non præmiatos: iſta interrogatio & admiratio præmiorum omnium erit maximum. Quod vobis virtus dedit, invidia tollere nequit: quod vobis dedit fama, ingratitude non poteſt auferre. Sinite illos eſſe ingratos: ut vos ſitis glorioſiores, magnum meritum, per magnam ingratitude ſublimiùs excreſ-

Luc. 17.
v. 10.

Vener.
Beda.
ibid.

crescit. Quod si non forent ingratitudines, ubinam maneret excellentia meritorum? Cesset itaque querela de ingratitudine, & vos illi potius gratias referte.

Forſan dicetis mihi plùs minùſvè meritos indifferentè præmiari; Dolendum ſanè! Jam dixerat quædam Regina Caſtellæ, ſuos ſervire ut vaſallos: noſtros ut filios. Non poteſt non eſſe magnum amoris ſcandalum, naturæque monſtrum, quod hi ſint filii & alii hæredes: ſed illa ipſa in-juſtitia vobis eſſe debet conſolationi. Si mundus & tempus adeò juſta forent, ut meritis æqualia præmia redderent, magnam querelæ cauſam haberetis, deeſſet enim vobis teſtimonium virtutis, pro quâ ipſa præmia fuerunt inſtituta; ſed cùm Gratia non probeant hominem: eaſque ab homine habere, non oſtendat dignitatem, ſed æſtimationem, idcirco exigua illi ſit injuria, cui non ſit gratia. Judicioſè aſſerebat Marcus Tullius: Gratias indignis factas non honorare homines, in-honorare honores. Et ſic eſt. Tales itaque ſint exemplum fortunæ: Vos eſtote virtutis. *Virtutem ex me, Fortunam ex aliis,* inquiebat Virgilius.

Denique ſi homines ſint ingrati vobis: nolite vos ingrati eſſe Deo. Si vobis Reges non tribuunt quod poſſunt; eſtote contenti eo quod vobis dedit Deus, & Reges largiri nequeunt. Reges conferre poſſunt titulos, redditus, dignitates: animi verò generoſitatem, fortitudinem, conſtantiam, vitæ contemptum, aliaſque virtutes quibus verus honor conſtat conferre nequeunt. Quod ſi à Deo ejuſmodi recognoſcitis gratias, ſpernite alias: non enim tanti ſunt, quanti conſtant. Præ cæteris recordetur Generoſus belli dux & miles, quot ſocios perdidit in iuſdem ſe-

cum conflictibus, mortuos, & non conquerentes: mortui oſtenderunt maximam generoſitatem, pro illis profundendo vitam qui hanc dare nequeunt; & ille, qui per gratiam Dei vitam retulit & victoriam, quomodo ſe malè expeditum conqueretur? Si non oſculati eſtis manum Regis pro gratiis quas vobis non contulit: oſculamini gladii veſtri capulum, qui vos iis dignos reddidit, reſpiciat vos Rex tanquam creditores perpetuos: & gloriamini, quod veſtrum ſe negare non poſſit debitorem, dominus omnium. Si vobis non defuit animus ad exponendam vitam, ſanguinemque fundendum: ſimiliter oſtendite non vobis deeſſe animum ad ſuſferendum. Tunc conſlixiſtis cum hoſtibus: nunc tempus eſt vincendi voſmet- ipſos. Miles ſe cernens rude donatum, gaudet vulnera detegere, & illis patriam confundere cujus amore illa exceptit. Eques multi temporis, ſe tandem peditem conſiderans, hoc ipſum reputet victoriarum ſuarum ſplendidiffimum currum triumphalem. Denique miles ſe fame mori videns, moriatur; & ſic ſe ulciſcatur, hâc veritate non ſuſtentantem, & multos alios confundet, non deerit qui pro illo dicat: *Quanti mercenarii abundant panibus: ego autem hic fame pereor!* Et hoc ingratum & ſcandalofum Epitaphium, erit pro ejus memoria, pinguiſſima necnon honoratiſſima Cominenda, vel aliud quodcunque beneficium aut præmium, quod ab aliis ipſi conferri poteſt.

§. IV.

HÆc ſunt motiva glorioſa, quibus ego non ſolùm conſolarer, ſed & gloriarer: ſi eſſem unus ex optimè meritis, ſed (quia, non omnes capiunt verbum iſtud)

istud) procedamus ad divinam rationem Evangelii, qua consolabuntur, & cui sese conformabunt fideles omnes, imò & infideles. Attendite me primum velut homines, & postmodum velut Christiani.

Nescitis quid petatis. Nullus in hoc mundo extat homo, qui sciat quid desideret, vel quid petat. Hanc veritatem fundemus in experientia: ut ejus consequentiæ pro majore & securiore serviant consolatione. Quoniam Evangelica petitio fuit matris & duorum filiorum: similiter ponam exemplum in duobus filiis & una matre.

Gen. 30.
v. 1.

Ardentissima, importunissima, & impatientissima petitio à muliere unquam in mundo facta, fuit illa Rachelis ad maritum suum Jacob: *Da mihi liberos, aliquin moriar.* Respondit illi Jacob, solius Dei esse dare, & dare posse liberos: huic rationi tam certæ & irrefragabili non se conformabat Rachel. Instabat. *Da mihi liberos;* Jacob, ætatis illi obtradebat florem, residuosque adhuc conceptui & partui idem neos annos; quibus naturaliter posset assequi, quod tam inordinatè petabat. Sed hæc ipsa spes illam inquietabat amplius, ut diceret, *Da mihi liberos.* Animabat illam Jacob exemplo Saræ ejus aviæ, quæ post tot annorum sterilitatem peperit Isaac: ast semper impatientior ingemuit Rachel, *Da mihi liberos.* Rationibus prioribus adjuungebat Jacob rationes blandas, apud fragilem & præsumptuosum fixum muliebrem multoties efficaciores; suadebat, ut sese contemplata consolaretur in rosa, quæ quantumvis sit pratorum decor & Regina florum, in fructu & fera tamen sit & infœcunda. Sed nec blanditiæ, nec ratio, nec exemplum, nec spes anxiiis & querulosis alleviandis sufficiebant vo-

cibus, *Da mihi liberos: Da mihi liberos.* Ista erat petitio, & hæc instantia. Sed qualis expeditio, & eventus est subsecutus? Causus verè admirabilis! Expeditio Rachelis petitioni respondet: at eventus ejus voto fuit è diametro contrarius. Rachel non solum petebat filium, sed filios, *Da mihi liberos.* Deus voto annuens fecit illam matrem Joseph & Benjamin: Eventus verò omnino fuit contrarius: feliciter enim enixa filium primum; mortua exenitendo secundum. Recogitate nunc terminos quibus Rachel petiit liberos; *Da mihi liberos,* inquit, *alioquin moriar.* Quando moriendum sibi putavit, nisi liberos haberet: illis jam habitis, eodem mortua est momento, putabat se petere vitam, & petebat mortem. Putabat se sibi domuique suæ petere gaudium: & mœrorem, luctum, & ejus orbitatem postulabat; nam petebat illos, qui ipsam domum conversuri essent in sepulchrum. Tantum erant hominum conceptus & vota: tam certum est nos in eo quod vel maximè anxie petimus, nescire quid petamus, *Nescitis quid petatis.*

Confirmata nunc veritate petitionis matris Zebedæorum, exemplo hujus matris: hoc filiorum ejus exemplum, aliorum duorum filiorum confirmemus exemplo, quamvis fuerint filii parentum diverforum.

Nota est historia Samsonis & filii prodigi: ambo suis excessibus famosi, relictis igitur unius & alterius Tragediæ principis & progressibus, amborum consideremus exitum: & miserrimum statum in quem uterque per adeò diversas vias pervenit, contemplemur. Videtisne illum hominem robustum & giganteum, vultu horribili, iracundo, & subtristi: capillis con-

tor.

tortis, oculis effosis, cruore perfusum, denique omnium, nec non tragici generatim duabus in carcere ligatum, in pistrino molentem circuire? Ipse est Samson. Videtisne juvenem illum macie confectum, cogitabundum, laceris vestibus & quasi spoliatum, cum pendulo ex humeris cornu, pastorali inuixum baculo, sordidissimi pecoris gregem pascen-tem? Ille est filius prodigus. Quis non hujusmodi fortunæ catastrophæ in tam famosis duobus subjectis, uno tam generoso, altero tam tumido obstupescat? Estne possibile Samsonis victorias & facinorosa talem exitum fuisse sortita? Estne possibile in hoc abiisse luxum & delicias filii prodigi? imò verò in hoc abierunt: vel ut loquamur rectius, in isto nondum substituerunt. Nam filius prodigus in mediis deliciis fame deficiens, non habebat copiam vescendi filiquis quibus pascebat gregem. Samson illudendus in publicum productus, talibus, fuit saanis, irrisu- sionibus exceptus & exagitatus, tam- que indignis modis tractatus; ut sibi vio- lentas manus intulerit præ confusione. Quænam verò funestorum adeò even- tum, & ambarum adeò extremarum mutationum fuit causa? non hîc jam ad- mirationem à vobis exigo, sed stuporem. Utraque illa fortunæ mutatio nul- lam aliam habuit causam, præterquàm optatam illam utriusque Samsonis, filii- que prodigi tam instanter postulatam pe- titiois expeditionem. Samson à Paren- tibus postulavit sibi in uxorem accipi quendam Philisthæam: *Quàm queso ut ac- cipiat sibi uxorem*, annuerunt parentes postulatis: & ista Philisthæa gestorum cum allophylis bellorum, deceptionum & proditorum Dalilæ, ipsius captiva- tionis nec non exoculationis, injuriarum

denique omnium, nec non tragici ge- nerositatis ejus Epilogi causa extitit. Pari modo filius prodigus hæreditatem sibi à patre post mortem ejus obventuram, anticipando postulavit, *Da mihi portionem substantiæ quæ me contingit*. Condescen- dit Pater petito: & hæc Hæreditas, luxui, juventutisque vitiis insumpta, paupertatis, abjectionis, miseræ, famis, servitutis denique & infamiæ extitit cau- sa: quibus præteritis, nonnisi dolor, fa- ctique pœnitudo remansit.

Redeat nunc Rachel; hanc matrem & ambos ejus filios interrogemus; præ- viâ tam tristi votoque contrariâ experi- entiâ, peterentne quod petierant antea? Peterentne Rachel filios, quos obtinere, vitâ sibi constitutum sciret? Præende- rentne Samson Philisthæam, quam tot sibi injuriarum, mortis, oculorumque quibus illam videndo deperierat jacturæ, causam fore præsciret? Postularet anti- cipatò filius prodigus hæreditatem, sci- ens illam miseræ, servitutis, infamiæ- que causam futuram? Clarum est, quod non. Cum igitur nihil eorum, sed planè contrarium petere voluissent, quare pe- tière tunc? Jam responsum nôstis: quia, quidquid peterent, nesciebant: & nemo scit, quid petat. Atque hoc petierunt, quia illa mater, & ambo illi filii fuerunt sicuti mater & ambo filii hujus nostri E- vangeliæ, *Nescitis quid petatis*.

Supposito hoc principio certo & infal- libili, scilicet neminem scire quid petat: nunc conclusionem inferant, quise ma- lè expeditos judicant. Si scivissetis hoc vobis conducturum quod petiistis: illo concessio habuistis causam acquiescendi, & obmurmurandi illo negato. Ignoran- tes verò, utrum utile aut noxium futu-

rum sit quod prætenditis, quare contristamini? Si contristor putando mihi potuisse esse bonum, quare non gaudeo considerando mihi potuisse esse malum, eoque amplius, quod in hujus mundi rebus malum est magis certum? consoletur vos infelicitas Rachelis; consoletur tragoedia Samsonis; filii Prodigii vos solentur poenitentia. Quæ exempla si vos minus movent, quia remota: solentur vos propinquiora oculis quotidie obiecta. Quot vidistis ibi reperisse perditionem, unde sperabant medelam? inde retulisse ignominiam, unde venabantur honorem? unde quærebant incrementum, inde passos fuisse ruinam? Denique quot vidistis, quos inde expectabat mors, unde illi majorem vitæ sperabant felicitatem? Obtinuere petita. Optatæ quidem sed non in bonum vergentis expeditionis aggratulationem libenter admiserunt: *Pœnam pro munere poscis*, agebat sol Phaëtoni petenti habenas sui currus, q. d. Ecce fili, gratiam te petere putas, & poenam poscis. Author quidem est fabulosus: vera nihilominus sententia. Si minus, nostros interrogate Phaëtonites: illos ex Oriente in Asia: illos ex meridie in Africa: illos ex Occidente in America: idem ipse currus quem petierunt, eorundem fuit præcipitium, idem radorum excessus, eorundem fuit incendium. Si fulmine tactorum investigaretis ossa (sicuti Phaëtonis fuere investigata) quædam eorum in undis, alia in arenis, alia in hospitalibus, alia in carceribus & exiliis: pauca denique in ipsis reperiretis terris quas perdiderunt, quæ maximè honorifica fuisset eorum sepultura. Hi sunt vestri bene expediti. Iter ingressi traxerunt post se invidias: re-

Ovid.
metam. 2.

versi, vel non reversi, retulerunt lachrymas. Quod si illi in suo desiderio & fortuna decepti, quia nescierunt quid petierunt: vos idem ignorantes, quare vultis decipi? ex eorum errore consolationem accipite: nam nec illi, nec vos, scitis quid petatis. *Nescitis quid petatis.*

§. V.

O Si sciremus quid petimus! O si sciremus quid nobis bonum, quidve malum! Quoties reputaremus nos optimè expeditos, eo ipso quod malum dicimus, & malam expeditionem nominamus! Quid expediat, vel non expediat, solus novit Deus: reliqui omnes ignoramus. Hæc Dei scientia, nostraque inficitia sunt duo Poli, in quibus tota petitionum nostrarum indifferentia & resignatio in expeditionibus figi debet. Petere nos oportet, sicut qui nescit quid petat: & expeditiones debemus acceptare, veluti ab eo qui solus novit quod donat; nos arbitramur esse homines qui nos expediunt, ideoque obmurmurantes de illis querimur; non perpendentes quod Deus omniibus consiliis velut supremus præses assistat, & ille sit, qui dat aut negat quod petimus, tanquam solus sciens quid conducatur; *Sortes* (inquit Salomon) *mittuntur in sinum, & à Domino temperantur*; Quod si extractâ chartulâ albâ, vestra expectationi non satisfactum est, consolamini, acceptantes de manu Domini qui solus novit quid vobis expediat. Homines solummodò præstant gratiam dando, Deus verò præstat gratiam non solum dando, sed etiam negando.

Petite & dabitur vobis ait Christus: & Luc. 21.
pro v. 9.

pro majori confirmatione hujus promissionis addit, *Omnis enim qui petit accipit.* Universalior & clarior propositio dari non potest: sed habet replicam & instantiam insignem, & vix ullus in presenti aderit auditorio, qui hanc propriam experientiam nequeat confirmare. Quod magnates infimis precibus à Deo prolem petierunt, & non obtinuerunt; Quot pauperes parentes prolibus gravati pro iis petierunt alimentum, non habentes panem unde illos sustentent? Quot infirmi fecerunt vota pro salute consequenda, & sunt mortui sine remedio? Quot procellis & tempestate jactati clamaverunt in cælum, undis absorpti? Quot captivi pro sua liberatione continuo orantes, in vinculis & ferro vitam finire? Ne abeamus longius, habemus in ipso textus nostri casu matrem filiorum Zebedæi supplicantem & orantem, & quidem de genibus, *adorans & petens aliquid ab eo*, & responsum, quod accepit ad suam petitionem (licet esset ipse Christus à quo petebat) fuit absolute unum. *Non. Non est meum dare vobis.* Si igitur est veritas certa & Evangelica, experimentalis, ordinaria & manifesta, quod multi à Deo non obtinent postulata, quomodo Christus ait, *Petite & dabitur vobis?* & quomodo absolute & universaliter affirmavit omnes petentes accipere, *Omnis qui petit accipit?* dubium magis urgeri nequit: sed est ex genere eorum, quæ nituntur intelligentiâ falsâ; aut apprehensione textus erroneâ. Expendite attentè hoc quod verba dicunt; & quod non dicunt. *Petite & accipietis: Omnis enim qui petit, accipit.* Non dicit Christus, *petite & accipietis hoc ipsum quod petitis; sed*

petite & accipietis. Neque dicit, *omnis qui petit accipit id quod petit: sed omnis qui petit accipit.* Et quid accipit? Hoc ipsum quod Deus ipsi novit utilissimum. Si expedientia vobis petitis, petita accipitis: sed si petitis quod vobis non expedit: accipietis non dari vobis quod petebatis. Hoc modo, *Omnis qui petit accipit.* Accipit enim vel hoc quod petit, vel quod petere debebat: Si novisset quid petebat. Homo sibi nociva petens, si sciret qualia peteret, deberet orare hæc sibi denegari: sed quia solus Deus novit quid nobis convenit, hinc sua scientiâ nostræ succurrit ignorantia, respondens nobis veluti Zebedæis non: petita negando.

Christus ipsemet hanc suam propositionem declaravit & tribus familiaribus, domesticisque exemplis illustravit: quæ si ego adderem, vilia utique reputaretis, sic tumida est ruditas nostra; & tam humana Sapientia divina. *Quis autem ex vobis Patrem petit panem, nunquid lapidem dabit illi? aut piscem, nunquid pro pisce serpentem dabit illi? aut si petierit ovum, nunquid porriget illi scorpionem?* Hæc est ratio, quare Deus transiens non ut filios, sæpe nobis dicat non, & petita neget: petimus enim lapides, petimus serpentes, petimus scorpiones; putamus nos petere necessarium; & petimus inutile a: superfluum. Putamus nos petere profuturum: & petimus nocivum: & hoc est petere lapides. Putamus nos petere alimentum; & petimus venenum. Putamus nos petere quo vescamur; & est à quo devorabimur. Putamus nos petere à quo speramus vitam; & petimus quod ipsam tollet: & istud est petere serpentes & scorpiones. Quando adeo sumus insensati, & velut pueri,

Luc. II.
v. II.

ut non discernamus scorpionem ab ovo , serpentem à pisce , nec panem à lapide : Deus qui est pater , & t. m. bonus pater , quare tam inscitè & periculose petita nobis non denegaret ? O felices , quos Deus sic expedit , sciens illos nescire quid petant ; *Nescitis quid petatis.*

Et ut dupliciter consolemini , non invidendo illis quos mundus vocat benè expeditos : scitote vos , sciantque illi , Deum , sicut habet unum non pro gratiis , ità etiam habere unum ita , pro pœnis. Inter homines optima petitionum est expeditio , sicut petit : in tribunali Dei frequentissimum est contrarium. Deus nos liberet ab illo , sicut petit , quando homines nesciunt quid petunt. Iter facientes Filii Israël per desertum , fastidioque mannæ laborantes , & ollarum Ægypti recordati , petierunt carnem. Hanc petitionem non quidem approbando , sed populi importunitate coactus Moyses indicavit Domino. Quid responderet Dominus ? postulant carnem ? Benè. Fiet quod postulant ; daboque illis non solum carnem , sed & copiosam atque egregiam. Eodem ipso temporis momento ad instar pluvix volatilia descenderunt in terram. Ita enim loquitur textus :

Psalm. 77. Pluit super eos , sicut pulverem carnes , & sicut arenam maris volatilia pennata. O magnam Dei patientiam & liberalitatem !

Populo tam ingrato cœlestique manna nauseanti sic petitem indulget ? appetitui tam inordinato tantum favorem ? tantam impudenti petitioni gratiam ? Expectate paulisper , & videbitis finem. Nunquam visâ ante avium pluviam populus oppidò contentus , incipit aves mactare , deplumare , carnes ad oblectamentum variis modis condire , & accum-

bere in lætitia. Sed quid accidit ? *adhuc psalm. 77 esca eorum erant in ore ipsorum , & ira Dei v. 30. ascendit super eos.* Volatilibus vescebantur , & quasi fuissent serpentes aut scorpiones , quilibet bolus venenum erat ; concidebantque mortui. Ecce hinc finem illius , sicuti petebant. Videbatur esse indulgentia ; & erat pœna. Videbatur esse Dei gratia ; & erat ira. *Ira Dei ascendit super eos.* Propter hoc & alia similia exempla graviter inquit S. Augustinus , *Multa Deus concedit iratus , quæ negaret propitius.* Quod si Deus populo fuisset propitius , postulata negasset : quæ , quia erat offensus , concessit. Putatisne hanc expeditionem tam optatam & invidendam , fuisse gratiam ? finem attendite : & cognoscetis fuisse pœnam.

Et si Deus propter peccata concedit , ne benè expediti evanescant : similiter negat propter merita , ut malè expediti consolentur. Auscultate notabilem considerationem super nostro Evangelio. Præterdunt Zebedæi cathedras quas Christus negat , quia nesciebant quid peterent , sicut paulò ante diximus : priusquam verò negaret , interrogavit , num calicem bibere , id est , pro ipso mori essent parati : & mori quomodo ipse esset moriturus. *Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum ?* Ambo responderunt animosè , *Possimus.* Et ne huius animi promptitudinisq; testimonium in sola resideret fide prætendentium , Christus ipsemet illud approbavit , & justificavit , sicque esse , & debere esse , confirmavit , *Calicem quidem meum bibetis : præmissis approbationibus tam exactis , intulit : Non est meum dare vobis.* Christus negaturus quod petebant , quare pe-

S. Aug.

petit obsequium ? quare ab ipsis præ-
quirat merita ? quare ipsorum animum
explorat ? quare de morte & calice eos
certos reddit ? Quod si omnes istæ dili-
gentiæ fuissent adhibitiæ ad præstandam
ipsis gratiam, bonum esset : sed ad petita
negandum ? Imò verò ; negare etenim,
etiam est gratia. Cumque gratiæ præser-
tim magnæ, nonnisi magnis iustisque de-
beantur servitiis, hinc Christus prius ab
ipsis poposcit obsequia, eademque com-
probavit vera : ut faceret gratiam negan-
do petita. Ita ut Deus Filiis Israël indul-
serit petita propter peccata : Filiis Ze-
bedæi verò negarit propter merita. In pri-
mo casu, concedere fuit pœna : in secun-
do, negare fuit gratia. Sicut igitur expeditio
potest esse pœna : & vice versâ, malè sese
expeditos arbitrantium expeditio potest
esse gratia, & magna gratia : tam exiguam
illi evanescendi, quàm hi dolendi habent
causam. Quia hi & illi nescierunt quid
sibi datum, sicut nescierunt postulatam.
Nescitis quid petatis.

§. VI.

Video Auditores, quod me promissis
in exordio credatis satisfecisse : sci-
licet, quod in prima sermonis hujus parte
vobis prædicaverim tanquam homini-
bus : in secunda velut Christianis. Non
est ita : posito quod hanc secundâ parte to-
ties locutus fuerim pro Deo, ejus justitiæ
& providentiæ vestras bonas vel malas
expeditiones attribuendo. Imò Gentiles
hoc modo locuti sunt, & illud ipsum co-
gnoverunt solummodo per lumen ratio-
nis velut homines, quamvis sine fide. Ma-
gnus ille Græciæ Philosophus Socrates
ajebat ; Deos nihil rogandos esse in par-

Paris 1.

riculari, sed in generali pro eo quod cui-
libet futurum esset salutare : quia istud
illi soli scirent, & nos homines frequen-
ter ac ordinariè postulare, quod magis è re
nostra foret non impetrare. *Nihil ultra pe-*
tendum à Diis immortalibus arbitratur, Max. lib.
quàm ut bona tribuerent : quia si demùm sci-
rent, quid unicuique esset utile : nos autem ple-
rumque id votis expetere, quod non impetrasse
melius foret, inquit Valerius Maximus de
Socrate loquens. Plato ad tradendam
methodum, quid à Deo rogandum, hanc
orationem composuit. Jupiter da nobis bo-
na, sive ea petamus, sive non : arce verò mala,
etsi ea ex errore petamus. Sapienter certè.
Isti Philosophi Deum non cognoscebant,
sciebant nihilominus quomodo & quali-
ter rogandus esset : petendum scilicet ab
ipso ut nobis concedat bonum quamvis
hoc expressè non petamus ; & ut liberet
nos à malo quamvis hoc expressè petamus.
Frequenter etenim petimus ma-
lum putantes esse bonum, & negligimus
petere bonum putantes esse malum : so-
lusque Deus sciens quid bonum, quidve
malum sit, largiri nobis potest quod con-
ducit. Ità hucusque prædicavi ut homi-
nibus, & hinc omnia bona vel mala de
quibus dixi vel locutus sum, fuere à cœ-
lo deorsum : nunc ascendamus altius, &
auscultate me velut Christiani, quod bre-
viter perstringendum restat, maximi mo-
menti res est.

Nescitis quid petatis. Tam insensatæ &
fatuæ sunt sæpenumero petitiones no-
stræ, tamque periculis plenæ, ut putantes
nos petere bona temporalia, mala postu-
lemus æterna : putantes nos petere sa-
lutem, petamus damnationem. Hæc non
est consequentia vel consideratio mea,
sed doctrina & conclusio expressa ipsius
Christi ;

L

Christi ; ait enim : *Sedere autem ad dexteram vel sinistram non est meum dare vobis : sed quibus paratum est à Patre meo.* Gravis & profunda responsio ! Duo discipuli eorumque mater binas temporalis regni Christi prætendebant cathedras digniores , erroneè opinantes Christum in hoc mundo Davidis instar, aut Salomonis, & aliorum Regum , temporalitèr regnaturum. Hoc menteolvebant ; & hæc eorum petitio vulgi respondebat expectationi , & post resurrectionem adhuc duranti persuasioni, quando Christum interrogabant, *Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israel ?* Si igitur loca & dignitates petebant temporales, quomodo Christus responderet negando cum paternæ prædestinationis decreto, *quibus paratum est à Patre meo ?* quia nostrarum petitionum expeditiones quamvis rerum sint temporalium , sæpè sæpius sunt effectus prædestinationis æternæ. Præhendens frequenter expeditur, quia est præscitus : & erit non expeditus, quia est prædestinatus. Diabolus petivit potestatem in bona & personam Job, & à Deo obtinuit : S. Paulus à Deo efflagitavit instanter, & quidem terribilè liberationem à tentatione : & repulsam passus est. Ergò Paulo quod petit negatur, & diabolo conceditur ? Ita ; inquit S. Augustinus. Diabolo pro majore confusione : S. Paulo pro majore gloriâ. Paulo tanquam prædestinato : diabolo tanquam præscito. Quot hodiè præsciti suas in inferno lugent expeditiones ! quot nunc prædestinati in cælo pro non obtentâ expeditione grates referunt Deo ! Illorum prædestinatorum non expeditorum duo, erant illi Apostoli nostri Evangelii : hinc illis dixit Christus , quod nescirent quid peterent. Arbitrabantur se petere

dignitates & honores mundi : & nescientes quid peterent, suam petebant damnationem. Unus ad dexteram : & unus ad sinistram. Dextera Christi, prout patebit in die Judicii, est locus salvandorum : Sinistra verò damnandorum. Et quia uterque amborum indeterminatè petebat dexteram aut sinistram , ambo Apostoli etiam inscii sese exponebant & ad locum damnationis offerebant ; hinc S. Joannes Chrysostomus, *Ego vos elegi ad dexteram : S. Joann. & vos vestro judicio curritis ad sinistram.* Et Chrysost. quot hodie prætendentes sinistram sive damnationem in Christianorum versantur aulis, ignorantes quid petant aut requirant ! Lassantur prætendendo, sollicitando & contendendo de eo quod ipsos demerget in infernum : votique compotes læti sunt & alacres, frustrati verò conturbantur suprâ modum tristes, querelis & ministrorum traductionibus ac infamationibus pleni, & quandoque tam exorbitanter & audacter ut nec modus sit, nec finis ; imò in ipsum usque cælum Deique thronum omnia replent lamentis.

Non sic de Dicastriis seu Tribunalibus nostris in Justitiâ distributiva, aliisque speciebus hujus virtutis opinor & sentio, sed pro fine prædestinationis & salvationis (quæ est ultima tantique momenti expeditio) Deus utitur tam ministris justis, quàm injustis : & tantum eorum justitiâ (si illam observent) quantum eorum injustitiâ. Deus voluit humanum salvare genus in die illo tragico quo vitam pro illo profudit : quibus verò ministris ejus Sapientia ad hoc fuit usa ? Casus stupendus ! Usa est Judâ, Annâ, Caiphâ, Pilato, Herode, & mediante abominabili aded hominum impietate, & injusti-

tia, prædestinatorum salvatio est consecuta : è quibus si desideratis esse, querulari cessate. Et si mihi dixeritis, ministros vobis fuisse injustos : similiter id vobis concedo, quamvis non credo. Sed quid interest, si in hoc consilio sint Judæ, in alio Annæ & Caiphæ, in altero Herodes & Pilati, si horum mediante injustitia Deus vestram prædestinaverat salvationem? illi, ob illatam vobis injuriam descendunt in infernum : vosque occasione ipsorum injustitiæ ibitis in cœlum.

In illo ipso tragico die Christi notate duos consideratione dignissimos concursus; ne conqueramini vobiscum concurrentes vobis esse prælatos; primus concursus fuit Christi, cum Barraba: & uterque injustissimè judicatus. Barrabas enim latro, adulter, homicida & proditor fuit absolutus: & Christus innocentissimus, de omnibus optimè meritis, fuit condemnatus. Secundus fuit concursus Dismæ & Gestæ (boni & mali latronis) & uterque æquali justitia condemnatus: uterque enim furcam merebatur ut latro. Et quid Deus ex his duobus concursibus tamque contrariis judiciis elicit? Primum utrimque fuit injustum: Secundum utrimque justum: & ex utroque elicit præscitorum condemnationem, & prædestinatorum salvationem. Ex judicio primo elicit condemnationem Barrabæ, & Christi gloriam: ex secundo elicit gloriam latroni bono, & infernum malo, ad damnandum enim aut salvandum, hominùm injustitia æquè ac justitia Deo subserviunt. Dato, quod judicati sitis & expediti, vel injustè ut dicitis; vel justè, quod non confitemini: ast neque de ministrorum justitia neque injustitia habetis quod conqueramini si habetis fidem: tan-

tum enim ab hac justitia vestra pendere potest damnatio, dum exitis benè expediti ad infernum: quantum ab illa injustitia vestra salvatio, dum malè expediti egredimini ad cœlum.

Nullâ suppetente justâ causâ conquerendi contra ministros: multò minorem causam habet temeritas vestra ejaculandi querelas ad sanctuarium, ubi resolutiones decernuntur. Et quare? quia licet Reges sint homines; Deus nihilominus eorum cor manu suâ circumfert, juxta illud, *Cor Prov. 21. Regis in manu Domini est, quocunque voluerit v. I. inclinabit illud.* Sicut cor Regis est in manu Dei, aperiens distendensque manum Deo, similiter cor Regis se dilatat, & largissimam vobis gratiam præstat: & Deo manum contrahente, pariter contrahitur cor Regis, & multò minùs aut nihil omninò petitorum largitur. Ità ut Rex, quamvis sit dominus, dans aut negans, alium supra se habeat dominum majorem, qui ad dandum aut non dandum illi cor distendat aut constringat. Rex erat Cyrus, & Rex erat Pharaos. Cyrus dominabatur Hebræis in captivitate Babylonica: & Pharaos in servitute Egyptiaca; quod verò tam diversimodè & contrariè fuerint tractati, superior causa nec Cyrus fuit nec Pharaos, sed Dominus: qui factorum Regum corda in manu habens, cor Cyri ad dandam Hebræis libertatem inclinavit: Cor Pharaonis verò indurari permisit, ut non solum eos non donaret libertate; sed graviore opprimeret servitute. Interim advertite pro consolatione vestra, ipsam oppressionem cordisque Pharaonici duritiam, fuisse ultimam dispositionem à Deo intentam, ad introducendum (sicut fecit) Hebræos in terram promissionis. Quod si cor Re-

gis aliis tam largum & mitè , vobis tam durum est & contractum ; dilatate cor vestrum & consolamini, securi, quod Deus hoc medio destituaverit vos introducere in promissam terram cœli, ad quam vos prædestinavit. Num major dari poterit consolatio quàm ista ? Nequaquam.

Nunc tandem intelligemus providentiam in aliqua inæqualitate absconditam, quam quotidie experimur : & nescio utrum illam benè adverteritis. Præstendens quispiam requirit, sollicitat, instat, rogat, negotiatur, largitur munera & subornat, & hoc modo expeditur : ejus competitor largiri impotens & hinc tantam non habens gratiam , suam causam consignat in manus S. Antonii : curat legi Missas de Beata Maria Virgine , de bona expeditione ; & patitur repulsam. Hicne negotiantis cum Deo fructus ? Hæccine orationis virtus & efficacia ? Hæccine intercessionis Sanctorum vis & potentia ? imò verò. Illi pro vobis intercesserunt, hinc vos non estis expediti. Quidam Sanctus ex hoc concionatus Pulpito dicta probabit. Erat in India quidam Nobilis, S. Francisco Xaverio insigniter devotus , prætendebat quippiam à Rege vostro Joanne tertio p. m. petebat commendatitias à S. Francisco Xaverio ad ejusdem socium Patrem Simonem Principis magistrum, maximoque loco apud Regem. Scripsit S. Xaverius ; tenorque epistolæ erat talis. Dominus N. nostræ Societatis est amicus singularis, habens negotia apud Regem : quia huic nobili sumus obligati, peto à Reverentia Vestra, quatenus, pro viribus, ejus expeditionem impedire conetur , quicquid enim benè expeditum venit in Indiam, benè expeditum vadit in infernum, Ecce inter-

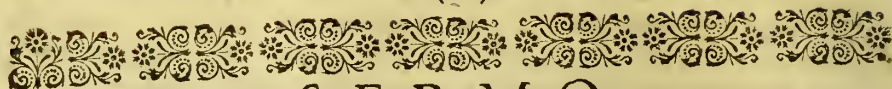
cessionem Sanctorum. Scitisne quare alius fuerit expeditus, vos verò minimè ? quia ille favore valuit hominum, & vos intercessionem Sanctorum. Sperabatisne vos benè expediti in infernum, si petitionem vestram commendatis Beatæ Mariæ Virgini *De bona expeditione* ? Gratias agite Deo ejusque Matri , totumque hoc quod dixi, aut in hac materia dici potest , audite in quodam textu S. Pauli. *Quid oremus, sicut oportet, nescimus : ipse autem spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.* Nos nescimus, quid petimus : Nescitis quid petatis ; nescimus petere nobis convenientia : *Quid oremus, sicut oportet, nescimus.* Et quid facit Deus nostræ prædestinationis & salvationis author, nobis huic contraria poscentibus ? *Ipse autem spiritus postulat pro nobis gemitibus enarrabilibus.* Ipse Spiritus S. (inquit S. Paulus) pro sua infinita bonitate & misericordia petitiones nostras immutat, emendat ac ordinat : & ille ipse à seipso petit pro nobis gemitibus , qui declarari non possunt , *Gemitibus inenarrabilibus* : ita ut quando nos saluti contraria petimus in terra : Spiritus Sanctus gemat in cœlo, nos facimus instantias ; ille, ah ! ah ! ingeminat. Ah homo cæce , non videns periculum cui te exponis ! ah , quod misera illa anima seipsam eat perditum ! ah, quod illud ambiat officium ! ah, quod illam afflaret judicaturam ! ah, quod illud prætendat Gubernaculum ! ah, quod obtento desiderio descendat in infernum ! prætendit Brasiliam : in Brasiliam pergit, perit. Præstendit Angollam : Angollam proficiscitur, & damnatur. Præstendit Indiam, transitu Bonæ Spei Portu, omnis spes salutis abit. Ità Spiritus S. ad impediendum petita & tam anxie præstensa gemit ; nam nescimus quid petamus : *Quid oremus, sicut oportet, nescimus.* Quid

Quid ergò faciendum homini, post tot annorum servitia? nihilne prætendendum? id foret fortè consultissimum, sed non audeo exigere tantum; quia non video spiritum tantum. Hoc tantum dico, cum cuique oporteat curæ esse suam salutem, etiam modum illam consequendi esse oportere talem. Manibus ministri commenda supplicam; manibus verò Dei expeditionem, Domine, quid petam nescio, quid meæ conveniat saluti: tu nosti solus; tu illud dirigas, tu disponas & resolvas. Hoc modo eritis expediti vel non. Sifc, agedum vestram acceptate satisfactionem, collationem, & provisionem; timere incipientes & tremere: contingere enim potest, quod ipsa collationis charta, Urias sit Epistola. Urias in sinu suo gestabat Epistolam, putans esse expeditionem maximi momenti; & erat mortis ejus sententia. Existimatis in expeditione vestra vos ferre remedium, & evenire potest vos mortis & condemnationis vestræ ferre sententiam. Nonne melius fuisset Pilato, non fuisse judicem? Caiphæ, non fuisse Pontificem? Herodi non fuisse Regem? Omnes isti

damnati propter officium: cum ante oculos haberent Christum. Verum si tam feliciter fueritis infelices, ut vestram non assequamini expeditionem: istis & Sanctorum Joannis & Jacobi consolamini exemplis. Si Christus binos tam bene meritos non expedit vasallos. Gaudete esse vos tam bene meritos. Si Christus non expedit binos in suâ domo tam familiares & dilectos famulos: gaudete vos esse de domo Christi. Si Christus non expedit duos amatos adeò & intimos discipulos, gaudete vos similiter ab ipso esse adeò amatos; & hinc scitote, cur Deus vos nec expedierit, nec expedire voluerit: nescitis enim quid petieritis, vel ad quid prædestinati sitis. In altera vita amplius quàm in hac vivetis. Si hic habueritis ærumnas: ibi habebitis refrigerium. Si hic habueritis laborem; ibi habebitis quietem. Si hic non habueritis loca magna & spatiosa; ibi loca & spatia habebitis amplissima: & si hic vobis gratia defuerit hominum; ibi gratiam Dei ejusque præmium habebitis vitam æternam.

Amen.

S E R M O

D E

S. IGNATIO Fundatore Soc. JESU. Olyssippone in
Regali Collegio S. ANTONII Anno 1669.
habitus.

*Et vos similes hominibus expectantibus Dominum
suum.* Luc. 12.

S. I.

Luc. 12.
v. 36.

IRABILIS Deus in
Sanctis suis; sed in
Sancto, quem hodie
veneratur Ecclesia,
singulariter mirabi-
lis. Omnibus Sanctis
Christus in præsent
mandat Evangelio, ut sint similes ho-
minibus: *Et vos similes hominibus.* Sed
quemadmodum ingens invenitur dispa-
ritas de homine ad hominem: sic &
notabilis reperitur differentia de simili-
tudine ad similitudinem. Aliis Sanctis
Christus mandat, ut sint similes homi-
nibus terreno servientibus Domino:
Hominibus expectantibus Dominum suum.
At Ignatio Christus præcipit, ut sit
similis hominibus cælorum servienti-
bus Domino. Quanta est distantia cæli
à terra: tanta quoque est differentia in-
ter similitudines. Aliis Sanctis Christus
hoc tradidit Evangelium, dixitque illis,
servite mihi prout homines serviunt ho-
minibus; at S. Ignatio tradidit librum
enarrantem vitas Sanctorum omnium,
dixitque illi; servito mihi ad formam

horum hominum. Hæc fuit facti spe-
cies. Jacebat S. Ignatius (non rectè di-
co) jacebat Dominus Ignatius de Lojo-
la gallicæ læsus glande in obsidione Pam-
pilonæ, & velut excelsi vir animi, ægrè
ferens jacturam unius Castelli, alia ædi-
ficabat majora in mente Castella pro sui
mensura spiritus; Jam illi Navarra, pro-
tectio videbatur exigua, exiguus mu-
rus, Pyrenæi montes: Gallia, exigua
acquisitio. Considerabat se Belli Ducem,
Hispanum, & victum: dolor etiam re-
vocabat in memoriam prisca Hispaniæ
spolia, Romam videlicet in Scipione:
Carthaginem in Hannibale, Scythæ, Pe-
lagii, Viriati, Lusii, Geriani, Hercu-
les, hi viri erant, quibus ut assimilare-
tur fama ipsum animabat & inquietabat,
saucium gravius honore Patriæ, quàm
vulnere proprio. Hac tantâ luctatione
lassus librum petiit Historicum de rebus
bellicis, temporis fallendi ergò. Sed,
ô divina Providentia! unicus qui fuit
inventus, liber erat de vitis Sanctorum.
Huic quod debebat, meritò postmo-
dum in libris solvit S. Ignatius. Sed ecce quan-

quantus in lectione bonorum librorum fructus! si liber iste egisset de rebus bellicis, S. Ignatius generosus & magnus evasisset miles; egit autem de vitis Sanctorum: & magnus evasis Sanctus, si gesta legisset bellica, evasisset S. Ignatius Eques ordinis S. Jacobi sive igniti gladii. Legit autem vitas Sanctorum: & factus est Sanctus ardentis cerei, *Et lucerna ardetes in manibus vestris.* Accipit Ignatius librum, legit cum nausea in principio, paulò post sine fastidio: cum delectatione denique & fame deinceps, desiderio, aviditate, illuminatione, devotione, lachrymis. Ignatius hac raptus lectione, advertit aliam sibi repertam in mundo militiam, novam adeò atque hætenus incognitam. Ii siquidem, qui leges sui sequuntur desiderii uti vincuntur sine prælio, ita & artem ignorant bellandi. Hæc ipsi modò videbantur majora prælia, hæc fortiores resistentiæ, hæc gesta illustriora, hæc victoriæ gloriosiores: desiderabiliores hi triumphi. Extemplo se resolvit ad arma mutanda, & dandum sub Vexillo Christi militiæ nomen. Gladius, quod tam magnifice gloriabatur, primum fuit spoliū quod in altari montis Serrati Deo obtulit ejusdem S. Matri. Accipe, inquit, Domina hunc gladium, sicut enim plurimi adversum te hostes insurgent, ita quoque venient tempora, quibus gladius erit necessarius pro tuorum defensione attributorum. Legebat S. Ignatius vitas ss. Confessorum, & incipiens cum iisdem per despectum vanitatis, cunctum deposuit ornatum: & quemadmodum corpus exarmatum, ita quoque spiritus fuit armatus. Legebat vitas Anachoretarum, jamque

ad desertam anhelabat & eremos: afflabatque speluncam de Manresa, in qua sepultus vitam finiret mundanam: inciperetque vivere ac sibi resurgere ad vitam novam. Legebat vitas Doctorum & Pontificum, & licet minimè placerent mitræ vel tiaræ, statuit discere ut doceret, & prima ponere rudimenta grammatices inter parvulos: cognoscens se spatio triginta trium annorum vitæ aulicæ & militaris, necdum hominem esse cœpisse. Legebat generosorum agones Martyrum, & ficiens proprium profundere sanguinem, qui tantum fuderat alieni: martyrii studio iter vovet Hierosolymitanum, offerendo majus disarmatas vinculis, pedes compedibus, corpus carceribus, & pectus mucronibus Turcicis. Denique legebat vitas & itinera Apostolorum: & sonus tubæ Evangelicæ cunctis magis insonat auribus & placet. Pro fidei igitur dilatatione totius concipit acquisitionem orbis, eundem ut legibus subjiciat Ecclesiæ: novumque construat super fundamenta & ruinas Apostolicas ædificium. Hæc lectio erat S. Ignatii, quam sibi simul applicando imprimebat animo. sed quis novello Christi tyroni tunc dixisset, ut notaret isto in libro diem 31. Julii, & studiosè adverteret, hunc vacare locum, nossetque vitam vacantis ibidem Sancti suam fore, diemque hunc feriale ac sine nomine diem fore sacrum Ignatio de Lojola Fundatori & Patriarchæ Soc Jesu? Hæc sunt divinæ secreta Providentiæ: tanta vis gratiæ, tantaque nostræ capacitatis naturæ.

Tantæ igitur solennitatis obligationibus ut satisfaciam, nolo ampliorem

ma-

66
materiam, quàm propositam modò facti
speciem; nec plura volumina, quàm
eundem librum: neque textus plures,
quàm verba memorata. *Et vos similes ho-*
minibus. Videbimus in duobus discursi-
bus, Ignatium similem hominibus: &
Ignatium hominem sine simili. Dicam
adhuc brevius, similem sine simili. Hoc
erit assumptum, petamus gratiam, Ave
Maria.

§ II.

Habemus S. Ignatium cum libro suo in manibus, cum exemplaribus omnium Sanctorum ante oculos : & Deum ipsius instantem auribus, & *ipsos similes hominibus*. Tot instrumenta conjuncta ! ingens hic opus molitur Deus. Conversurus Deus homines, eisdemque facturus sanctos, adamante expolit adamantem ; & Sanctum unum, per alium efficit Sanctum. Sanctus fuit David : conversus est à Deo per alium sanctum, Nathan Prophetam. Sanctus fuit Cornelius Centurio, conversus à Deo per S. Petrum. Sanctus Dionysius Areopagita, conversus per S. Paulum. Sanctus Augustinus, conversus per S. Ambrosium. S. Franciscus Xaverius, conversus per alium sanctum ipsummet S. Ignatium. Cum igitur ad unum sanctum faciendum alius sufficiat sanctus, cur Deus conjungit sanctos omnium retro sæculorum, cur congregat sanctos omnium Ecclesiæ statuum, cur coacervat vitas, gesta, virtutes & exempla omnium Sanctorum, ut sanctum faciat Ignatium ? Ratio est ; quia his erat omnibus opus, ut tantum faceret sanctum. Ad alios faciendos sanctos unus sufficit sanctus : ad sanctum faciendum Ignatium necessari

sunt omnes. Enoch ut sit sanctus, Setho similem esse sufficit. Ut sanctus sit Joseph, Jacob assimilari satis est. Ut sanctus sit Josue, Moyse parem esse sufficit. Tobias ut sit sanctus, Jobo æqualem esse satis est. Elisæus ut sit sanctus, Eliæ conformari sufficit. Thimotheus ut sit sanctus, Paulo similem esse sat est. S. Ignatius ut sit sanctus tantus ac tam singularis, qualem Deus intendebar facere: non sufficit uni, non sufficit multis, necesse est omnibus similem esse sanctis. Hinc Christus in manus tradidit librum, vitas & heroica omnium Sanctorum gesta continentem, ipsos ut imitetur: & ad omnium efformetur similitudinem. *Et vos similes hominibus.*

Deus per os Davidis de filio suo lo-
quens unigenitum, se affirmat eundem ge-
nerasse in splendoribus omnium Sancto-
rum, *In splendoribus Sanctorum genui te.* *Psal.*
possunt hæc intelligi verba vel de verbi *109. v. 3.*
æternâ, ante Incarnationem, vel de ejus-
dem verbi temporali, quâ incarnati,
generatione. Et hoc secundo sensu illa
intelligunt S. Augustinus, Tertullianus, *S. Aug.*
Hesychius, S. Justinus, S. Prosper, S. Iso- *S. Tertull.*
dorus & alii multi. Dicit itaque Pater *Hesychius.*
æternus, quod filium suum mittens in *Iustin.*
mundum, eundem genuerit in splendo- *Prosper.*
ribus omnium Sanctorum. Christus nam- *Isidor.*
que (prout docet S. Theologia) non so- *apud Lo-*
lùm causa fuit meritoria omnis gratiæ & *rin.*
sanctitatis; sed etiam causa exemplaris
& prototypon omnium Sanctorum, qua-
rentes omnes fuerunt sancti ad similitudi-
nem Christi, imitando in illo & partici-
pando ab eo omnes virtutes & gratias,
quibus splenduerunt. Et hoc sibi vult
Ly, *in splendoribus Sanctorum.* Nam sicut
astra omnia à Sole suum recipiunt splen-
dorem,

dorem, & quodlibet eorum simul est ejusdem Planetarum Regis speculum & figura resplendens; similiter omnes à Christo gratiam recipiunt Sancti: & ab eodem in se efformant omnes dotes & splendores sanctitatis, quibus illustrantur. Hinc annuncians Incarnationem Angelus non dixit, *Qui nascetur ex te sanctus*, sed, *Quod nascetur ex te sanctum*: Christus enim non tantum Sanctus, sed Sanctus Sanctorum fuit. Sanctus sanctorum, velut fons omnis sanctitatis per originem: & Sanctus Sanctorum, velut exemplar omnis sanctitatis ad imitationem. Hic universalis est modus, quo Christus omnes facit Sanctos: sed S. Ignatium, quem sanctum voluit facere adeo singularem, modo quoque fecit prorsus singularem: ita ut dicere posset in sensu tam excellenti quam vero: *In splendoribus sanctorum genui te*. Christus in splendoribus fuit genitus omnium Sanctorum: siquidem omnium est exemplar Sanctorum. Et S. Ignatius in splendoribus omnium fuit genitus Sanctorum; omnes siquidem Sancti fuerunt exemplar S. Ignatii. Christus non tantum sanctus, sed Sanctus Sanctorum: nam ab ejusdem imitatione omnem sanctitatem receperunt Sancti. Et Ignatius non solum sanctus, sed sanctus sanctorum: omnes namque sancti concurrebant ad formandam sanctitatem S. Ignatii. Optime novi, Christum solum melius esse exemplar omnibus Sanctis simul sumptis; sed novi similiter, ut quispiam sit sanctus, sufficere, ut unum tantum imitetur Sanctum Christi imitatore. Ità hoc ipsum prædicabat S. Paulus omnibus Apostolorum posteris: *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi*; sed Christus ad formandum S. Ignatium conjunxit omnem & omnium imitationem

Sanctorum, ut Christum solus ipse imitaretur, quemadmodum universaliter omnes. Habuit se Deus informando S. Ignatio, veluti Zeuxes in pingenda Dearum Deà Junone. Famofus hic pictor pulcherrimas ad se fecit adduci mulieres specie id temporis celebriores Aggrigenti, & imitando è qualibet partem excellentiorum quâ singulas exornarat natura, ipsam arte superavit naturam: le&issimam etenim cujusque congregando imaginem omni effluxit arte absolutissimam. Quod si ità est, casus fuit & fortuna: sed non scientia. Cum enim in symmetria consistat pulchritudo, etsi quælibet partium secundum se summa foret pulchritudinis: omnes tamen simul sumptæ totum poterant componere minimè pulchrum. Contrarium invenitur in pulchritudine virtutum. Sicut enim omnes inter se concordēs non possunt negare harmoniam: ità ex quacunque parte fuerint imitatæ, necesse est ex eisdem resultare compositum excellens & admirabile, quale fuit, quod in S. Ignatio Deus voluit effingere. Hic aptissime quadrat versio ipsius textus: *In pulchritudinibus Sanctorum genui te*. Deus ob oculos S. Ignatio posuit impressa isto in libro famosissima & pulcherrima Originalia sanctitatis, non unius regni aut sæculi, sed omnium ætatum & Ecclesiæ universalis: & S. Ignatius transfigurando in seipsum, ab uno humilitatem, ab altero poenitentiam, ab hoc temperantiam, ab illo fortitudinem, ab isto patientiam, ab alio charitatem, & ab omnibus & singulis illam virtutem & gratiam, quæ eminuerunt, evasit Ignatius, qualis? Sanctus Ignatius: imago virtutis excellentissimæ; imago perfectionis consummatissimæ; imago sanctitatis prodigiosissimæ; de-

Plinius
lib. 35. c. 9

Luc. I.
v. 35.

Cor. II.
v. I.

Matth.
16. v. 13.

ad Philip.
2. v. 7.

uique Sanctus non uni duntaxat similis & parilis Sancto, sed similis & parilis omnibus. Et vos similes hominibus. Interrogavit suos aliquando Christus Discipulos, *Quem dicunt homines esse filium hominis?* & responderunt Discipuli: *alii Joannem Baptistam, alii verò Eliam, alii verò Jeremiam, aut unum ex Prophetis.* Notabiles assimilationes hominum: & notabilior assimilatio Christi! si Christus similis erat Joanni Baptistæ, quomodo assimilatur Eliæ: si similis videbatur Eliæ, quomodo assimilabatur Jeremiæ? si similis credebatur Jeremiæ, quomodo assimilatur Joanni Baptistæ? in cæteris Sanctis aut Prophetis (*aut unum ex Prophetis*) adhuc major est admiratio; major etenim numerus erat & differentia. Si igitur Christus unicus erat homo, quomodo tot poterat assimilari hominibus? Quia non solum in esse physico, sed etiam in esse morali (uti mox videbimus) erat factus ad similitudinem multorum: *In similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo.* Ubi S. Bernardus notat verba Apostoli, *hominem, non hominis.* Et si ad multorum factus erat similitudinem, quid mirum, si pluribus assimilatur? Quisquis Christum videbat Baptisma instituentem, hic est, inquit Baptista, *alii Joannem Baptistam:* jejunantem conspiciens in deserto diebus quadraginta, hic est, aiebat Elias, *alii verò Eliam:* flentem intuens super Hierosolimam, Jeremias est iste, dicebat, *alii verò Jeremiam.* Eodem modo discurrebant, qui eum asseriebant esse aliquem cæterorum Sanctorum vel antiquorum Prophetarum: *aut unum ex Prophetis.* Is qui admirabilem Christi sapientiam attendebat non studio acquisitam sed infusam: iste est inquit Salomon. Qui novam in

monte legem videbat publicantem: Moysen esse affirmabat. Qui per parabolas cernebat comparantem homines; hic Nathan est, aiebat. Qui peccatricis videbat admittentem obsequia mulieris; hic Oseas est, assererat. Qui pernoctantem in oratione notabat; David est iste, inquit. Qui laudatum à populo, exagitatum à Principibus conspiciebat: iste est, assererat, Daniel. Qui tantâ humilitate injurias attendebat sufferentem; Michæas est iste, concludebat. Quispeccantem infirmos sanantem, mortuos resuscitantem: hic est, inquit, Elisæus. Ità ut copia miraculorum diversitatem causaret opinionum; & Christus in rei veritate unus duntaxat homo, in opinione esset multitudo hominum. Sed erat multitudo hominum in opinione, existendo unus tantum in rei veritate. Nam licet verè esset unus, erat tamen factus ad similitudinem multorum: *In similitudinem hominum factus.*

Ah mi gloriose Patriarcha! Si vitâ S. Ignatii conscriptâ sine nomine, de ipso suscitaretur quaestio: *Quem dicunt homines?* nullus dubito quin totus mundus in diversas abiturus esset opiniones: nec foret qui facile divinaret, quisnam iste Sanctus esset. Lachrymæ quas pro peccatis vitæ præteritæ fundebat S. Ignatius, tam erant assiduæ, ut per eas solas visum amiserit; & opinaretur mundus ipsum esse S. Petrum. Integris octo diebus S. Ignatius raptus fuit in extasi, in qua Deus ipsi fundandæ revelavit institutum Religionis; & eundem Paulum esse, mundus æstimaret. Sanctorum nemo inimicos majores hostesque habuit pertuaciores quàm S. Ignatius: sed vindicta quam de suis fumebat inimicis, est illa quam pro instituto suis reliquit

quit filiis , oratio erat pro ipsis ad Deum
fusa : atque hunc S. Stephanum mundus
arbitraretur. Tale erat magisterium spi-
rituale S. Ignatii, regulæque perfectionis,
quas docuit, tam benè fundatæ & solidæ,
ut sancti omnes post ipsum ab Ecclesia
in numerum sanctorum relati vel fuerint
discipuli spiritus ipsius , aut illi sese con-
formârint : & S. Basilium mundus crede-
ret. Tale S. Ignatius dominium sive im-
perium habebat in Tartarum, ut Dæmo-
nes ad vocem ipsius nominis hi adgenicu-
lârint, alii tremuerint, isti velut exanimes
in terram corruerint, universique è cor-
poribus obsessis fugerint : & mundus ju-
dicaret hunc esse magnum illum S. Anto-
nium. Peccatoribus repugnantiam osten-
dentibus sua exponendi in confessione
scelera, enarrabat S. Ignatius transactæ vi-
tæ suæ peccata, ipse primus suo confiteus
pœnitenti Confessarius, ut pœnitens simi-
liter confiteri non erubesceret Confessa-
rio : & consideratis hisce confessionibus
mundus putaret esse S. Augustinum. Nul-
lum fuit necessitatis vel miseriæ genus ,
quod non lenierit charitas S. Ignatii, pau-
peres, infirmi, orphani, viduæ, turpis &
profligatæ vitæ mulieres apud S. Igna-
tium iuenerunt remedium : & mundus
hunc autumaret ipsum esse S. Nicolaum.
Magnus ille vir, doctissimus & religiosis-
simus Pater Ludovicus Granatensis, unum
è maximis mundi mirabilibus quæ Deus
fecit in mundo, assererat extitisse S. Igna-
tium ejusdemque institutum : cum verò
huic Religioni tam eximix S. Ignatius no-
men dederit non suæ, sed Minimæ ; hinc
mundus censeret esse S. Franciscum de
Paula. sed antequam ulterius progredia-
mur ; si cui plures viderentur hujus mun-
di assimilationes majorque opinionum va-

rietas, quàm ut omnes in uno queant con-
jungi homine, is multitudinis meminerit
exemplarium , quibus eum Deus voluit
esse similem , jussitque per traditum in
manus librum, dicens, *Et vos similes homini-
bus.* In qualibet hujus libri pagina inde-
cisè legi poterat nova hujus gloriosi &
numerosi problematis opiui. Non se-
mel, sed sæpius vidit S. Ignatius (quantum
in hac videri possunt vita) essentiam, at-
tributa, personas, & processiones divinas
&c. Quis non arbitretur ac dicat hunc es-
se S. Benedictum ? Talis fuit comprehen-
sio, quàm è sacris Scripturis habuit S. Ig-
natius ante etiam quàm studisset, ut Scri-
pturæ (veluti temporibus Esdræ) per-
ditæ, in ipsius fuissent inventæ memoriâ :
& quis non putet ac dicat hunc esse S. Ber-
nardum ? Obediebant imperio S. Ignatii,
incendia, tempestates, terra, mare, ignis,
venti : & quis non suspicetur ac dicat,
hunc esse S. Gregorium Thaumaturgum ?
Eodem tempore & instanti fuit S. Igna-
tius Romæ simul & Colonia, ut satisfac-
ceret unius duntaxat filiorum suorum ip-
sum videre unicè desiderantis devotioni ;
& quis non existimet & dicat, hunc esse
S. Antonium de Padua ? Resuscitavit S.
Ignatius non pauciores quàm novem
mortuos : & quis non judicet dicatque,
hunc esse S. Patritium ? Ipse Mars fuit
Ecclesiæ, & malleus hæreticorum, & di-
cetur non absque ratione S. Athanasius.
Ipse adamas fuit constantiæ contra vitio-
rum impetum, & contra vim Potentum :
& dicetur S. Chrysostomus. Ipse fuit re-
staurator divini cultus ac frequentiæ sacra-
mentorum ; & S. Sylvester reputabitur. Ip-
se fidei instituit semina Romæ & per
orbem Christianū universum, & videbitur
S. esse Gregor. Ipse est, qui sacris subdidit

Evangelicis legibus omnes utriusque orbis Gentiles : dicentque & de novo inquirerent duo mundi, quisnam est iste sanctus, vel quidem in uno sancto sancti? Denique si mundus nesciret, magnum hunc sanctum esse S. Ignatium; non foret insignis aliquis in Ecclesia sanctus, de quo formari alia posset opinio, quàm quod hic idem ipse esset. Sed omnes similes erant Ignatio: Ignatius namque similis erat omnibus: *Et vos similes hominibus.*

§. III.

EGO saltem sublimem adeò discursum probare non præsumerem, nisi cœlum (cujus est assumptum) in se reciperet probationem. Dispiciate utrum probarit ipsum evidentè, elegantè, & acutè. Infirmum Ignatium & in extremis constitutum visitaturus advenit Eminentissimus Cardinalis Pacheco adducens secum insignem pictorem, qui ex quodam loco visum sanctum non visus ab ipso depingeret furtivè, abdit se pictor, intuetur S. Ignatium, format ideam, applicat ad quadrum penicillos, & faciem incipit delineare: revertitur ad aspiciendum. Res mira! quem viderat ante, non erat similis huic: quem videt modò; non eadem erat facies, non eadem figura; sed alia plurimum à prima diversa. Pictor admiratus à cœpta desistit delineatione; secundam orditur picturam. Tertià demùm vice renovat intuitum (novum miraculum) secundum quoque Prototypon dispargerat, & Ignatius jam tertio mutatus novum induerat vultum novis lineamentis, novo colore, nova proportionem, & nova figura. Pictor jam cassum laborem pertæsus ab ulteriori potuisset cessare conamine: sed hoc ipsum animavit mira-

culum, ad prosequendum quod cœperat opus. Instat vice repetitâ, aspicit, iteratque aspectum, delineat, & ad delineandum revertitur. Sed cum idem esset objectum, nunquam idem, quod ante viderat, objectum poterat invenire. Quotiescunque enim intuitum applicabat, & iterabat, toties diversæ erant facies: & totidem figuræ novæ, quibus hic ipse sanctus repræsentabatur. Obstupuit pictor destititque à pictura. Stupere omnes videntes inceptorum varietatem delineamentorum. Et ego quoque admirari volo hujus intuitu prodigii: & mihi tantum placet admirari prodigium. S. Ignatius nunquam duos habuit vultus; quanto minus tot? fuit aulicus, fuit miles, fuit Religiosus; & nunquam mutavit colorem vel vultum. Servivit in aula Ferdinando Regi Catholico: & maximus ipsius ornatus fuit color unicus, & expressæ vultu affectiones animi. In vultu ipsius amorem intuebantur amici, nauseam inimici, sinceritatem Princeps: adulationem nemo. Miles plumbeas inter glandes nunquam mutavit colores: æquali in comedia animo & in prælio. Dissidium aliquando fuit ipsum inter & generosum quendam ac potentem; & refert historia, ipsum solum solo gladio occurrisse integræ gladiatorum turbæ, nec vel unicum pedem cessasse loco: brachium quidem cæteraque membra mutabant actiones; sed facies non immutabat colores. Factus Religiosus semper exemptus fuit à jurisdictione fortunæ; neque tamen idcirco exemptus à vicissitudinibus mundi. Tamen enim erat æqualis animi ejus constantia & serenitas; ut nemo in ipsius potuerit invenire vultu perturbationem aut mutationem. Idem in successibus prosperis,

ſperis, qui in adverſis; in proſperis abſque ſigno lætitiæ; in adverſis ſine umbra triſtitiæ. Quapropter ſi eodem ſemper Ignatius fuerit vultu, ſi eundem habuerit & ſemper conſervaverit aſpectum, quam nunc ob rationem in tot tranſmutatur formas & figuras, dum in ipſius depingendâ laboratur effigie? propter hanc ipſam rationem. Erat namque Ignatius unus, ſed ſimilis multis: & qui multis erat ſimilis, in multis ſolummodo poterat effigiari figuris.

Chriſtus antequam apparuiſſet in mundo, ſuam præmiſit effigiem, ut omnes homines ipſam recognoſcerent & amarent. Sed quænam fuit Chriſti effigies? caſus admirabilis noſtræ firmandæ intentioni! effigies Chriſti (prout omnes docti Patres) fuit effigies ex multis figuris compoſita. Una figura Chriſti fuit Abel, altera Noë; hæc figura Abraham, illa Iſaac: iſta figura Joſeph, alia Moysiſ, alia Samſonis, Jobi, Samuelis, Davidis, alia Salomonis & aliorum. Veruntamen ſi unus erat effigiatus, & una ſimiliter effigies, quomodo effigiatus in tot ac tam diverſas figuras? Quia perfectiones Chriſti, licet in inferiori gradu, non inveniebantur nec inveniri poterant collectæ in uno duntaxat homine: & quia in multos homines erant diſperſæ, hinc in multis eſt adumbratus figuris. Chriſtus ipſa erat innocentia, ideo effigiatus eſt in Abel: erat ipſa puritas, hinc eſt effigiatus in Joſeph: ipſa manſuetudo, idcirco effigiatus in Moysiſ: ipſa fortitudo, propterea effigiatus in Samſone: ipſa charitas, patientia, obedientia, conſtantia, juſtitia, pietas, ipſa denique erat ſapientia, eâ de cauſa figuratus in Abraham, Iſaac, Noë,

Job, Samuel, David, Salomone: ita ut unica duntaxat effigies, in multas tamen figuras eſſet diviſa; in multas etenim figuras ſolummodo cadere poterant perfectiones effigiei. Similis fuit effigies S. Ignatii, veluti facta ad multorum ſimilitudinem. *Et vos ſimiles hominibus.*

Sed non immorabor applicationis idem enim video accidiſſe Ezechieli in effigie S. Ignatii, quod pictori Romano.

Vidit Ezechiel currum myſteriis plenum, qui ſuper quatuor vivas movebatur rotas, & vocabatur currus Gloriæ Dei. Hunc currum quatuor ænigmatica trahebant animalia, quaternis ſingula faciebus, ſcilicet Hominis, Aquilæ, Leonis, & Bovis: quibus quatuor mundi partes reſpiciebant. Deſuper in throno Saphirino homo apparebat ignitus: à *Ezech. I. lumbis deſuper, & à lumbis deoſum, quaſi v. 27. ſpecies ignis ſplendentis.* Hunc currum præſentâſſe Religionem Societatis Jeſu; à multis fuit affirmatum authoribus. Vocabatur currus gloriæ Dei: iſtud namque Symbolum S. Ignatii: *Ad majorem Dei gloriam.* Ferebatur quatuor rotis: hæc ſiquidem eſt differentia Societatis. Aliæ Religiones generaliter tribus firmantur rotis, id eſt, tribus votis eſſentialibus, ſed Societas quatuor: Voto obedientiæ, paupertatis, caſtitalis, cum cæteris: & quarto voto obedientiæ particularis ſummo Pontifici. Reſpiciebant quatuor animalia ſimul quatuor mundi partes, nam hic finis eſt & iſtitutum Societatis, ire, vivere, vel mori in quacunque mundi parte: ubi majus ſperatur Dei obſequium & lucrum animarum. Habebant faciem Hominis, Aquilæ, Leonis, Bovis. Hominis, ob converſationem familiarem cum proximo. Aquilæ,

læ, ob scientiam scribendi ac docendi : Leonis propter fortitudinem, quâ resistunt inimicis fidei : Bovis, propter laborem, quo Christianum colunt agrum, toties de aratro transeuntes ad sacrificium. In populo homines, in campo boves, in sylvis leones; in nubibus aquilæ. Et hæc expositio auditorum libero relinquatur arbitrio : ubi Scriptura loquens de istis animalibus inquit, *animalia tua*; legit Arias Montanus, *Viri Societatis tue*. Homo ignitus in summitate currus visus non indiget explanatione : illo significatur Ignatius, igneus, flagrans, & ardens. Hoc supposito.

Vidit Ezechiel hominem istum igneum triumphantem in curru, cupientque describere ejus similitudinem : & de medio ignis, quasi species, scripsit has septem literas, C. H. A. S. M. A. L. uti habentur in originali Hebraico : ex cujus textu loquor. Posito quod hæc literæ simul sumptæ sonent *Chasmal*, verbum dubiæ significationis, & quod tantum semel in hoc loco in scripturis invenitur : Cabalistæ tamen, prout refert Cornelius, volunt has literas esse symbolicas : quarum inveniuntur multa exempla & mysteria in sacro textu. In literis, quas vidit Balthasar, interprete Daniele, tria verba tres indicabant sententias : neque plus aliquid scriptum erat quam initium singularum. In quatuor literis nominis Adam [sicut notavit S. Justinus] & post ipsum in diversis locis S. Augustinus, significavit Moyses quatuor partes mundi : quatuor nomen literæ nominis Adam, secundum textum græcum, sunt quatuor literæ initiales, quibus scribitur *Oriens, Occidens, Septentrio, & Meridies*. Eodem modo legimus in tertio libro

Regum, quod Semei maledixerit David *maledictione pessimâ* : & in Hebræo, prout declarat S. Hieronymus, verbum istud constat quinque literis, quarum quælibet integram significat dictionem, & quælibet maledictionem particularem, ab ipsa incipientem litera. Denique (si fides habenda sit Corrasio) hoc fuit mysterium, quo Sybillæ scripserunt has quatuor literas S. P. Q. R. quas Romani suis inferuerunt vexillis, per ipsas denotantes, *Senatus Populusque Romanus* : cum earum genuina esset significatio, *Salva Populum Quem Redemisti*. Revertamur modò ad propositum nostrum & literas; sensus sit allegoricus vel accommodatitius : prout doctis magis placeat. Vidit Ezechiel hominem igneum in summitate currus; scribere voluit & explicare ejus similitudinem, & de medio ignis quasi species : & solum reliquit in istis litteris arcanis notatum non quam habebat similitudinem; sed principia similitudinum, quibus sibi repræsentabatur : quasi accidisset Ezechieli in Ignatio, idem quod Pictori Romano. Progre diamur simul. Intuitus est Ezechiel hominem ignitum, & vidit Ignatium persecutionibus exagitatum; persecutum à domesticis & extraneis, ab hæreticis & Catholicis, à sæcularibus & Religiosis, persecutum in seipso, & in suis filiis : in vita & post mortem : in terra, & in cœlum usque persecutum. Quia verò oculi Prophetici omnia penetrant tempora; Sanctus tantis exagitatus persecutionibus ipsi videbatur esse S. Clemens, & scripsit unum C. Revertitur ad intuendum, & ad melius firmandum se in eo quod viderat, jamque alia erat repræsentatio. Vidit in specu Ignatium cum cruce &

psalm.
67. v. II.
Arias
Mont.

Corn. à
Lap.

Justin.
August.

Apud
Theop. in
Cabal.

cranio ante se; prostratum humi, cin-
ctum cilicio, infinitas fundentem lachry-
mas, jejunantem, vigilantem, orantem,
carenis ferreis corpus castigantem, contra
tentationes fortiter luctantem, & nudum
pectus duro lapide ferientem, per-
suasit sibi Ezechiel hunc esse S. Hiero-
nymum, jamque scripserat unum H.
cum subito mutatus Ignatius, in novâ se
ostendit specie. Erat hic Sanctus tantus
isto tempore idiotâ, ut non plus nosset
literarum quàm A. B. C. sed mox cœlesti
illuminatus radio, librum scribebat de
altissimo sanctissimæ Trinitatis myste-
rio, cum definitione essentia, cum nu-
mero & unitate attributorum, cum
æqualitate personarum, cum distinctione
relationum, cum proprietate notionum,
cum ordine emanationum & processio-
num divinarum: & hoc totum cognitio-
ne tam clarâ & profundâ, ut Propheta
resolverit hunc non esse alium quàm S.
Athanasium, conscribentem Symbolum.
Formavit unum A, sed formatâ vix literâ,
Ignatius jam alterâ erat vice mutatus.
Repræsentabatur vestitus ornamentis sa-
cerdotalibus, & vivum tenens manibus
puerulum (qualis ipsi casus frequenter
accidit) circa illud tempus Missæ, quo
maximis devotionis affectibus sacram
desiderabat Hostiam sumere, cortinas ac-
cidentium suorum Christus removebat,
& ut amabiliorem sese suo monstraret
servo, apparuit illi in forma pueruli:
Ezechiel hoc modo ipsum in habitu Sa-
cerdotali cum puerulo Jesu in manibus
visum, arbitratus fuit esse S. Simeonem,
scripsitque unum S. Nihilominus mox
suum recognovit errorem: ex Originali
suo prodigioso, in novam etenim figu-
ram mutatum fuerat, Monstrabatur in

habitu egregii militis S. Ignatius exor-
natus plumis, aliisque ornamentis, pau-
perem juxta se habens mendicum: tol-
lebat pileum, tollebat pallium, propriis-
que se spoliando vestibus, operiebat iis-
dem mendiculum. Miles, & exuens se-
ipsum, ut vestiatur pauperem, iste S. est
Martinus, inquit S. Propheta. Forma-
vit itaque unum M. sed novam denuò
metuens mutationem objecti, quæ &
facta est. Erat Ignatius raptus in aëra
brachiis pendulis, vultu inflammato,
oculis in cœlum fixis, accusando cum
suspiriis brevitate noctis, & conque-
rendo soli de exiguis momentis quibus
sibi ortus fuerat in occasu, & occiderat
in Oriente. Propheta persuasus mag-
num Ignatium esse magnum Antonium,
exaravit secundum A. at divinus Proteus,
non absque cura: subito vidit incendium
de terra ascendens in cœlum, atque in
eiusdem medio Ignatium incensum vivis
flammis ignis & zeli amoris divini, ignis
& zeli amoris proximi. Et licet Eze-
chiel videretur esse S. Laurentius, signa-
vit unum L. attamen tot præcesserant
transfigurationes, & tam diversæ formæ,
quibus mutavit Ignatius faciem, gestus,
actiones, ut tandem agnoverint oculi
Prophetæ veritatem, uti agnoverunt pi-
ctoris. Hoc modo imperfecta permansit
utrâque pictura: cœlum & terra agnovit,
quod effigies Ignatii non posset ad
unam duntaxat reduci figuram: aut in
unica tantum depingi effigie, ac veluti
cæteri Sancti, qui factus erat ad simili-
tudinem omnium: *Et vos similes hominibus.*

§ IV.

Vidimus Ignatium similem homini-
bus; superest ut videamus Ignatium

tium hominem sine simili. Sed ex eodem, quod asseruimus, difficultas nascitur & dubium nobis resolvendum. Si ignatius tot fuit hominibus similis, qui potest fuisse homo sine simili Ignatius? si aded similis erat, & tot, quomodo non habebat nec habuit similem? S. Thomas dando rationem, cur Ecclesia applicet diversis aliis Sanctis illa ipsa verba de Abrahamo enunciata, *Non est inventus similis illi, qui conservaret legem excelsi*, hanc ait esse causam: gratiam videlicet & prerogativam specialem, quam Deus solet singularem reddere quemlibet Sanctorum, & respectivè sanctiorem facere ceteris. Sed non habet ista ratio locum in S. Ignatio: siquidem jam vidimus, Deum ipsi dedisse loco exemplaris omnes Sanctos, ipsumque fuisse similem non uni sed omnibus; imitando quemlibet in illa gratia & perfectione, in qua fuit excellentior. Cardinalis Hugo inquit, ista verba. *Non est inventus similis illi*: esse intelligenda de illo sæculo, in quo quilibet Sanctorum floruit: & hinc videmus, posteaquam datum fuisset hoc Abrahamo elogium, similiter datum fuisse Job, *Quod non sit similis illi in terra*: quilibet namque in suo sæculo fuit singularis, nec similem habuit. Sed neque hæc ratio Sancto Ignatio convenit: Sancti enim, quos Deus ipsi proposuit in universali illa chronica, in cujus ipse se composuit speculo, suumque concepit vivendi modum, non fuerunt hi Sancti singulares unius tantum sæculi: sed Sancti omnium ætatum & omnium sæculorum. Si igitur S. Ignatius similis fuit tam multis qui potest subsistere, similem non habuisse? Dico quod valdè facile, si distinxerimus partes & totum. S. Ignatius sumptus secundum

suas partes, erat similis: sumptus secundum se totum, non habebat similem. Attendite num hoc probem.

Creato cælo & elementis, in cælo creavit Deus Angelos, in aëre aves, in mari pisces, in terra plantas, animalia, & ultimè hominem. Nihilominus cum hoc universum tantà esset repletum, & ornatum immensitate & varietate creaturarum, sacer tamen inquit textus, quod in omnibus istis non inveniebatur una, quæ similis esset homini: *Adæ verò non inveniebatur adjutor similis ejus*. Mihi potius videtur dicendum fuisse contrarium: demonstrativè namque evincitur, non inveniri creaturam ullam in toto mundo, quæ non habeat similitudinem cum homine. Universæ creaturæ mundi hujus (non loquendo de homine) vel vivunt, vel non vivunt. Si non vivunt: sunt cæli, elementa, petreæ; si vivunt: vel vivunt vitâ vegetativa, ut sunt plantæ, vel vivunt vitâ sensitivâ ut sunt animalia; vel vivunt vitâ rationali ut sunt Angeli: & omnia hæc inveniuntur in homine. Homo enim ab elementis habet corporeum, à plantis vegetativum; ab animalibus sensitivum: ab Angelis rationem. Hæc fuit ratio & sensus (uti notavit S. Augustinus) quo Christus appellavit hominem omnem creaturam, dicens Apostolis: *Prædicare omni creaturæ*. Homo siquidem universale est compendium omnium creaturarum: & omnes creaturæ secundum suam propriam naturam, sunt aggregatæ & quasi effigiatæ in homine. Jam si universæ creaturæ in hoc mundo à Deo creatæ, tantam habent cum homine similitudinem, & homo suâ propriâ natura non uni, vel aliquibus tantum, sed omnibus similis est creaturis: quomodo igitur

D. Th.
apud Pin-
nam hic.

Hugo hic.

Job. I. v. 8.

Gen. 2.
v. 20.]

Augustin.

Marc. 16.
v. 15.

igitur facer dicit textus, quod inter omnes creaturas non inveniebatur similis homini? *Non inveniebatur similis ejus.* Quia licet homo consideratus secundum suas partes omnibus similis esset creaturis: considerato tamen toto homine, vel homine secundum se totum, nulla ipsi erat alia creatura similis. Partes erant similes: totum non habebat simile. Ità ut eadem similitudo quam creaturæ habebant cum Adamo, divisa & per partes esset similitudo: unita & conjuncta esset differentia. Pari quoque ratione S. Ignatius respectu omnium Sanctorum, quem ego semper respicio. Sanctus Ignatius ex parte ad partem erat similis: Sanctus Ignatius totus non habebat similem. Adam similis sine simili inter omnes creaturas: Sanctus Ignatius similis sine simili inter omnes sanctos.

In eodem textu Ecclesiastici habemus confirmationem admirabilem hujus dissimilitudinis, compositæ & fundatæ in multis similitudinibus. Dicit textus Abrahamum non habuisse similem: *Non est inventus similis illi.* Et pro probatione hujus elogii & propositionis tam singularis, idem textus mox enumerat excellentias & prærogativas Abrahami. Sed valde est notatu dignum: in omnibus quæ ibidem enarrantur de hoc magno Patriarcha, alios fuisse Patriarchas ipsi similes. Textus inquit Abrahamum recepisse & observasse pactum circumcisionis, *In carne ejus stare fecit testamentum*: & hoc ipsum fecit Moyses. Ait textus ipsum fuisse fidelem, offerendo in sacrificium suum filium, *Fidelis in tentatione inventus est*: & idem fecit Jephthe. Narrat textus, quod Deus illum fecerit crescere in mundo, *Crescere illum dedit, quasi terra cumulum*: & idem

habuit Joseph. Refert textus dedisse ipsi Deum pro hæreditate terram à mari usque ad mare, & à flumine usque ad fines terræ: *Hæreditare à mari usque ad mare, à flumine usque ad terminos terra*: & idem expressè legitur de Salomone. Afferit textus Deum ipsi dedisse benedictionem omnium gentium, *Benedictionem omnium gentium dedit illi.* Eandemque benedictionem iisdemque verbis dedit idem Deus Isaac. Si igitur Moyses, Jephthe, Joseph, Salomon, Isaac similes fuerunt Abrahamo, in iisdem gratiis, in iisdem excellentiis, in iisdem prærogativis, quomodo divinū inquit oraculum, *Non est inventus similis illi*: scilicet Abrahamo? Quia multum refert prærogativas esse divisas in multis, vel esse conjunctas in uno tantum: *Et quæ divisa beatos efficiunt, collectatenes.* Abraham divisus & per partes, multos habuit similes: Abrahamo toti & unito, nullus fuit similis. Similitudines Abrahami divisæ, quemlibet Abrahamo faciebant similem; similitudines Abrahami unitæ reddebant Abrahamum dissimilem omnibus: *Non est inventus similis illi.* O Abraham! O Ignati! Abraham similis omnibus Patriarchis: sed inter omnes Patriarchas sine simili. Ignatius similis omnibus Sanctis: sed inter omnes Sanctos sine simili. Si minus, videamus hoc in effectibus.

Pro effectiva hujus differentię probatione testimonium habeo legale admodum & impartiale: eò quod maximi testimonium sit inimici. In Germania quendam obsederat hominem diabolus adedò fortis & rebellis, ut cunctis sese opponeret ac resisteret: applicata illi fuerunt omnia remedia naturalia & divina: repetiti multis vicibus exorcismi; sed nulla voluit ratione diabolus cedere. Exorci-

Claudian.

ita statuit totum invocare cœlestem exercitum contra superbum & contumacem hunc spiritum, & per ordinem recitare Lytanas hoc modo : S. Michaël, S. Gabriël, omnes SS. Angeli & Archangeli : sed irridet omnia. S. Joannes Baptista, omnes SS. Patriarchæ & Prophetæ : at nihili facit diabolus. S. Petre, S. Paule, omnes SS. Apostoli & Evangelistæ ; effectus nullus. S. Stephane, S. Laurenti, omnes SS. Martyres : qualibet vice magis rebellis. S. Gregori, S. Ambrosi, omnes SS. Pontifices & Confessores : omnes SS. Doctores : pertinacior atque ferocior. S. Antoni, nihil. S. Benedicte, sicut ante. S. Bernarde, tantundem. S. Dominice, adhuc contumax. S. Francisce, eadem pertinaciâ subsistit. S. Ignati, audito hoc nomine S. Ignatii mox fugit diabolus, deserit hominem : disparet, nunquam deinceps reversus. Revertere huc diabole & exspecta. Quamvis malignus & superbus, nonne es rationalis ? nonne præditus intellectu ? Imò vero. Si igitur resistis Apostolis quibus Christus super te dedit potestatem : si resistis Patriarchis & Prophetis, Confessoribus, Pontificibus, Doctoribus, Martyribus, quare ad solum vinceris nomen Ignatii ? si arbitraris, ex hoc me præsumpturum, S. Ignatium esse majorem aliis sanctis, delusus es ; nihil mihi tale in mentem venit : nec filius essem S. Ignatii, si hoc existimarem. Esse sine simili (hoc est quod dico) non significat majoritatem ; solam notat differentiam. Et ista est differentia, quod diabolus magno suo met dolore confessus sit cum effectu, non obediendo invocationi cæterorum sanctorum, & subiaciundo se ad nomen duntaxat S. Ignati : ut cognosceret mundus per istud publicum testimonium inferni [vel

veræ providentiæ & omnipotentis divinitus] in concursu omnium sanctorum adhuc hinc simili esse S. Ignatium.

Gladio, quo David gigantem Goliath interemit, non fuisse alium similem, idem asserit David : *Non est alter huic similis.* Et 1. Reg. 21, quid præstitit iste gladius, quod non fuisse v. 9. ipsius similem, de eo dicatur ? Idem in provocatione Davidis, quod in hoc casu fecit S. Ignatius [qui & ipse aliquamdiu gladius fuit ejusdem, cui postmodum caput amputavit] armatus in campum exiit superbissimus gigas provocavit totum saulis exercitum, omnes duodecim tribus Israël : neque inventus fuit in omnibus vel unicus gladius qui stringeretur contra tam potentem, tumidum, & bellicosum hostem. Inter diabolos sunt quoque gigantes, ii que tam fortes & bellicosi : ut contra potestatem maximorum sanctorum sese ostentent invincibiles. Hoc experti sunt Apostoli in terribili illo diabolo, de quo retulerunt Christo, *Non potuimus ejicere eum.* Mart. 9, v. 27. Goliath horum gigantum superbissimus erat spiritus, quem vicit S. Ignatius. Provocavit contra ipsum exorciſta totum Beatorum exercitum : & omnes duodecim Cœli tribus. Numerate utrum fuerint duodecim. Provocavit Angelos & Archangelos : Patriarchas & Prophetas : Apostolos & Evangelistas : Confessores & Pontifices : Doctores & Martyres : Sacerdotes & Levitas. Fuitne quispian hoc casu, qui ipsum vinceret vel subjiceret ? Nullus. Solus illum Ignatius quantumvis rebellem expulit, solus ipsum Ignatius quantumlibet obstinatum subjecit : solus sanctus Ignatius vicit adeo invincibilem. Fateatur itaque diabolus, fateatur infernus, & cœlum quoque, Ignatium inter omnes sanctos esse gladium Days.

Davidis quodque ipsi (uti & illi) debeatur elogium & gloria, non habentis similem: *Non est alter huic similis.*

S. V.

UT hæc differentia cognoscatur evidentiissime pateatque oculis, respiciamus veram S. Ignatii effigiem. Ignatium nemo potest depingere prout jam vidimus: sed solus seipsum depinxit S. Ignatius. Et quænam est verapictura, quænam est vera effigies? Vera effigies S. Ignatii, est iste quem gestat manibus Instituti sui Liber. Optima cujusque effigies est hoc ipsum, quod scribit. Corpus penicillo: animus depingitur calamo. Ovidii in Ponto exulantis amicorum aliquis ejusdem insculptam lapillo annuli gestabat effigiem: at ille suos ipsi versus misit, hos, inquit, veram suam esse effigiem. *Grata tua est pietas, sed carmina major imago, sunt mea qua mando.* Seneca legens chartas Lucilii, dicebat se eum videre: *Video te Lucili, cum maxime audio.* Et Author hisce melior S. Augustin. graviter dixit, quod quamdiu Deum non videmus propriâ facie, illum videre valeamus velut in imagine in scripturis ejus: *Pro facie Dei pone interim scripturam Dei.* Prima Dei imago est Verbum generatum: secunda Verbum scriptum. Verbum generatum est effigies Dei, *ad intra*: Verbum scriptum est effigies Dei, *ad extra*. Et quemadmodum Deus sese depinxit in libro suarum scripturarum: ita Ignatius sese depinxit in libro suarum. Depinxit se Ignatius de uno in alterum librum. Liber vitas Sanctorum enarrans fuit originale, cujus S. Ignatius est copia: Liber Instituti Societatis, est copia cujus S. Ignatius est originale. Sed cum hoc ita sit; certum est, Institutum S. Ignatii, multum differre

ab aliis institutis. Si igitur Patriarcha factus sit ad similitudinem aliorum Patriarcharum, & Institutum ad similitudinem aliorum Institutorum, quomodo fuit Patriarcha tam diversus, & Institutum tam dissimile? Quia S. Ignatius quatenus imitatus est alios Patriarchas, & quatenus alia est imitatus Instituta, quamvis assumpserit genera, non tamen assumpsit differentias: genera erant aliena, differentia erant suæ. Deus homo factus est per altissimum mysterium incarnationis, & profunde notavit D. Thom. (sicut jam ante notaverat D. Thom. S. Joann. Damascenus) quod faciendo se Deus hominem, non solum assumpsit & sibi univit naturam humanam; sed etiam omnes alias naturas quas creaverat. Per creationem exierunt à Deo omnes naturæ, per incarnationem reversæ sunt omnes naturæ, & unitæ Deo. Sed quâ ratione facta est hæc universalis unio? quomodo Deus sibi omnes univit naturas? D. Tho. ait *Communicavit se Christo homini, & per consequens omnibus generibus singulorum.* Assumpsit Deus in homine (inquit D. Thomas) non solum naturam humanam: sed etiam naturas omnes. Verum non assumpsit earum differentias, sed genera. Assumpsit genus elementorū in corporeo: & quamvis potuisset esse elementum, sicut illud ignis Rubi, non assumpsit tamen differentiam hujus elementi. Assumpsit genus plantarum in vegetativo, & licet potuisset esse planta velut arbor vitæ: non tamen assumpsit differentiam plantæ. Assumpsit genus animalium in sensitivo, & quamvis esse potuisset animal, veluti columba Jordanis: non tamen assumpsit differentiam animalis. Assumpsit genus Angelorū in rationali, & licet potuisset esse Angelus veluti Gabriel: non tamen assumpsit differ-

Ovid. de
Ponto.
Senec.
epist. 55.

Aug. serm.
109. de
temp.

D. Thom.
opus. 60.
& 3. p. q.
1. art. 1.
Damas.
serm. 1. de
nativ.
virg.

rentiam angeli. Ità ut Deus assumpserit in homine omnes alias naturas quantum ad genera : sed non quantum ad differentias. Genera namque erant creaturarum : differentia erant Christi. Similiter fecit magnus Christi imitator Ignatius , univit sibi omnes Patriarchas , univit suo instituto omnia Instituta : sed genera assumpsit : addidit differentias. Genera assumpsit , & hinc est similis ; addidit differentias , & hinc non habet similem. Pro gloria universali omnium Patriarcharum , & pro gloria singulari Patriarchæ nostri (siquidem præsens ipsi sacer est dies) videamus unico verbo ista genera & differentias. Loquar tantummodo de Patriarchis , quorum instituta vigent in Lusitania : & sequar ordinem antiquitatis.

De magno Patriarcha & Patriarcharum omnium Elia , sumpsit S. Ignatius zelum honoris divini. Ambo gladium habebant ignitum , sed ignis Eliæ cremabat , ignis Ignatii accendebat : ignis Eliæ consumebat , ignis Ignatii emolliebat. Ambo , ac veluti duo radii artificiales ascendebant rectè in cælum : sed radius Eliæ resolvebatur in strepitum , Ignatii in lachrymas. De S. Paulo , primo Eremitarum Patre sumpsit S. Ignatius contemplationem : at Paulus in deserto soli sibi , Ignatius in populo omnibus. Uterque medium elegit altius & divinum , sed sine diverso , Paulus ad evitandam persecutionem Decii : Ignatius ad resistendum Decii & persecutionibus. Paulus recepit se ad sacrarium contemplationis ut evaderet tyrannidem : Ignatius forti pectore contemplationis armavit se ut debellaret tyrannos. De Patriarcha & Doct. maximo S. Hieronym , assumpsit S. Ignatius assistentiam insepara-

bilem Sedis Apostolicæ in servitio universalis Ecclesiæ. S. Hieronym , erat manus dextera Ecclesiæ , quâ Pontifices scribebant , S. Ignatius erat brachium dextrarum Ecclesiæ , quo Pontifices sese defendebant. Hoc Clem. VIII. confirmavit Societati : *Vos estis brachium dextrarum Ecclesiæ Dei*. De unico Sole Ecclesiæ S. Augustino (quia radii intellectus non erant imitabiles) sumpsit S. Ignatius flammam cordis. Amor Augustini eò usque pervenit ut diceret , quod si ipse esset Deus , non vellet esse Deus , ut Deus esset Deus : Ignatius suppositione minus impossibili ajebat , inter certitudinem & dubium videndi Deû , eligere mallet dubium illum videndi præ certitudine ipsi serviendi. De Patriarcha tot Patriarcharû Patre S. Benedicte montem Cassinum per totum mundum extendente , sumpsit S. Ignatius scholas & institutionem puerorum. Quorsum ? ut docendo literas simul imprimerent bonas consuetudines , & imbibendo literas humaniores , discerent esse homines. Ultimus Archiepiscopus Olyssiponenfis tantus Lusitanus , quantus Prælatus : & tantus Prælatus , quantus Theologus , dicere solebat : omnes quos habuit Lusitania præterito sæculo magnæ existimationis viros exiisse ex atrio S. Antonii. Modò illud non frequentant adeò ejus nepotes : postmodum videbimus , sintne tanti , quanti fuere eorum majores. De Patriarcha S. Brunone sacro illo horrore naturæ , quid fumeret S. Ignatius ? sumpsit perpetuum cilicium : non credit hoc mundus , sed norunt nos comia & sepulchra. Ciliciû corpus inter & lineum interjacens non adeò pungit : quod excæcat intellectu , & abnegat voluntatè , istud est ciliciû , quod suffocat animâ & tollit vitam , Alia cilicia mortificant : istud occidit. De Patri-

Patriarcha S. Bernardo Angelo in carne, & ideò collataneo Christi fratre, sumpsit S. Ignatius angelicam puritatem : in utroque favor fuit specialis Matris Dei : sed in S. Ignatio tam singularis, ut à die suæ conversionis nunquam amplius nec in corpore nec in anima senserit cogitationem contrariam: cumque oculi maximi sint castitatis inimici, ipsis quos S. Ignatius aspiciebat castitatem infundebat. De gloriosis Patriarchis SS. Joanne & Felice (quorum Religioni nomen dedit ipsa Trinitas) sumpsit S. Ignatius officium Redemptoris : & quia huic Trinitati humanæ tertia deerat Persona, ipse voluit esse tertia. Hoc modo (permittite mihi ut hoc explicem) Redemptor generis humani qui unicam solùm habebat substantiam divinam, mansit veluti subsistens in tribus subsistentiis humanis: Redemptor in Joanne, Redemptor in Felice, & Redemptor in Ignatio: sed in illis immediatè Redemptor corporum, in hoc immediatè Redemptor animarum. De illustrissimo Patriarcha S. Dominico (quem rectè dixero magnum Patrem Luminum) sumpsit S. Ignatius devotionem erga Angelorum Reginam, & Doctoris Angelici doctrinam. Prima devotio S. Ignatii singulis diebus erat recitare Rosarium : & fax, quam in Theologia sequi voluit vexilla Societatis, fuit doctrina Divi Thomæ: at tali ipsam doctrinam & devotionem præferentiâ concordavit S. Ignatius, ut una alteri adversante, devotio erga B. Virginem prævaleret doctrinæ, & non doctrina devotioni. sic coeptum practicari in primis conclusionibus publicis, quas Romæ Societas defendit, & postmodum tot libris sustinuit. De Seraphico Patriarcha S. Francisco, sump-

fit S. Ignatius intrinsecus vulnera, extrinsecus paupertatem, & tanti fecit S. Ignatius rigorem paupertatis seraphicæ, ut uno sibi voto alligârit paupertatem, & rigorem altero. Unum enim facimus servandæ paupertatis, & alterum strictius practicandæ. Professis præcepit S. Ignatius ut peterent eleemosynam: nondum professis voluit, ut daret eleemosynam Religio Societatis, ne ipsam extrâ Societatem querere compellerentur: idcirco de redditibus provisum est Collegiis, & non Domibus: De Patriarcha S. Cajetano illustri Status Clericalis gloriâ & quasi coævo S. Ignatii (quamvis quibusdam Europæ partibus eodem placuerit honorare nomine ejus filios) non sumpsit S. Ignatius nomen, id namque sortitus erat à Jesu: hoc quod ab isto sumpsit Apostolico instituto, fuit Providentia divina: & ne minor esset providentia nec minùs divina, ipsam habuit non tantùm inter charitatem fidelium: sed etiam inter barbariem Gentilium. Denique de nostro insigni Lusitano S. Joanne Dei, sumpsit S. Ignatius charitatem publicam erga proximos: ambo sese unierunt in charitate, & in ambos sese divisit charitas: proposuerunt sibi ambo studium medendi infirmis, Joannes ex una parte curando corpus; Ignatius ex parte altera curando animam. Joannes cum nomine S. Theresie Dei qui formavit lutum: Ignatius cum nomine Jesu qui reformavit spiritum. Non loquor de magno illo prodigio nostri sæculi S. Matre Theresia de Jesu, siquidem post S. Ignatium venit in mundum: sed quemadmodum Deus ut daret c. 40. & similem Adamo, de latere ejusdem formavit Evam: pari modo ut daret similem S. Ignatio, de latere ejusdem formavit Societatis.

S. Theresia in epist. m. f. apud Euseb. in vita S. Ignatii c. 40. & saepe se vocat filiam Societatis.

Lud. de
Ponte in
vita P.
Baltha-
ri de Al-
varez. &
alii.

Theresiam. Textus hujus glorioſæ veri-
tatis eſt ipſa S. Thereſia : hoc enim pro-
pria ſua manu exaratum reliquit, affir-
mando, quod de ſpiritu Sancti Ignatii
formavit partem ſui ſpiritus, & de Inſti-
tuto S. Ignatii partem ſui inſtituti. Ethic
fuit modus ille miraculoſus, quo Patri-
archa S. Ignatius evaſit ſimilis ſine ſimili.
Similis, quia ſumpſit genera : ſive ſimili
quia addidit differentias. Similis, quia
imitatus eſt ſimilitudinem ſingulorum :
ſine ſimili, quia ſibi univit ſimilitudines
omnium : *Et vos ſimiles hominibus.*

ſ. VI.

ABſolvi duas partes mei diſcurſus : ve-
runtamen vereor non deſuturum
qui me arguat, quod in hac ultima ejus
limites exceſſerim : differentia enim
quas ſimilitudinibus adjunxi, ipſas viden-
tur annihilare ſimilitudines. Comparavi
S. Ignatium ſanctiſſimis aliarum ſa-
crarum Religionum Patriarchis, & in
eâdem comparatione videor introduxiſ-
ſe aliquam præ eminentiam & gloriâ :
ſed hoc ipſum eſt quod nego. Licet enim
meum Patriarcham æſtimem, uti teneor,
ejuſdemque meretur Sanctitas ; & quam-
vis norim privilegia, quæ concedit in
exaggerandis Sanctorum laudibus ſacer
cuique dies : nihilominus agnoſco & re-
cognoſco, quod nec ego illi potuerim
talem prætereſtiam, neque
majorem deſiderare magnificentiam :
quàm ſimilitudinem tuam illuſtrium ex-
emplarium. Et hoc eſt quod ſolummodò
feci. Dico itaque & proteſtor, differen-
tias propoſitas & conſideratas, licet vi-
deantur præ eminentia, non eſſe tamen
plus quàm ſimilitudines : imò addo,
nullam earum eſſe ſimilitudinem niſi

aliquid haberet præ eminentia : iſta nam-
que eſt prærogativa eorum qui præceſ-
ſerunt ; S. Ignatius poſtea ſecutus eſt,
& multo tempore poſt iſtos glorioſiſſi-
mos Patriarchas ; & qui ſequitur, ſi non
excedit non adæquat : niſi ampliùs quid
fuerit, quàm ſimilis, non eſt ſimilis.
Eccleſiaſtici cap. 44. & 45. concinnat
ſacer textus Elogium generale omnium
antiquorum Patriarcharum ; ab Enoch
incipiendo & perveniendo ad Moysen,
inquit, *Similem illum fecit in gloria Sancto- Eccl. 45.*
rum. Fecit illum Deus ſimilem aliis San- v. 2.
ctis in gloria ſuorum operum. Hoc eſt
elogium Moysi, quod non tantum vi-
detur moderatum & breve ; ſed etiam
multò inferiùs & quaſi indignum famâ
& operibus Herois tam ſingularitèr ma-
gni. Si legerimus hiſtorias antiquorum
Patriarcharum, inveniemus opera & mi-
rabilia Moysi exceſſiſſe incomparabi-
liter quodammodò omnium prædeceſſo-
rum. Non immorabor hujus rei de-
monſtrationi, eſſet namque materia
valdè lata, & me ſatis affligo, abſti-
nendo à parallelâ inter Moysen & Ignatium. Unus loquebatur cum Deo facie Gen. 32.
ad faciem : alter illam frequenter vidit. v. 20.
Hic famoſus Legislator : ille Legislator
ſingulariſſimus ; Unus conquiſitor Ter-
ræ promiſſionis : alter novorum conqui-
ſitor mundorum, unus domitor maris
rubri : alter Oceani & tot marium ; unus
ceſſit gloriâ laborum ſuorum Joſue : al-
ter Jeſu. Unus duxit è ſervitute ſexies
centena millia familiarum : alter familias,
civitates & regna ſine numero, unus pro
zelo animarum non dubitavit petere de-
leri de libro Dei : alter in ſimili exceſſu
non cedit. Si ergò Moyses exceſſit adeò
gloriâ aliorum Patriarcharum, cur non
in-

inquit S. Scriptura quod ipsis præminuerit, sed tantummodo fuerit similis? *similem illum fecit in gloria Sanctorum.* Hoc totum nihil ultra similitudinem promeruit? Non. Siquidem alii Patriarchæ præcesserunt, Moyses postmodum secutus est: & licet multum excederet primos, ultra similitudinem non pervenit, si non excessisset, esset minor: quia verò excessit, fuit æqualis. Excessus fecit similitudinem: majoritas æqualitatem. Ex omnibus Patriarchis sacrarum Religionum unicum duntaxat expressum habemus in S. Scriptura, nimirum Eliam. S. Joannes Baptista fuit inter omnes natos, major: & ista majoritas comparata Eliæ, quò pervenit? edusque non esset major Eliâ, sed ut esset ipsi æqualis: *Venit Joannes Baptista in spiritu & virtute Eliæ.* Illi qui secuti sunt, comparati his qui præcesserant, non mensurantur æqualiter, sed cum augmento. Si plus fecistis, estis æquales: si fecistis idem, estis minùs & inferiores. Et quænam est ratio hujusmodi mensurandi, quæ verè videtur inæqualis? Æqualem manere minorem, & majorem manere æqualem, nonne est inæqualitas? Non: dum sit comparatio cum illis qui præcesserunt, ista namque est prærogativa prioritatis. Primi semper habent gloriam Prioratus; & ista prioritas talem in se habet excellentiam, ut inter æquales semper maneat superior; & necesse est, ut eadem æqualitas aliquo superetur excessu, ne sit aut videatur minùs aliquid æquali. Non est nec concipi potest major æqualitas, quam divinarum personarum. Ecce autem quidam fecit persona secunda, non ut esset, sed ut probaret, quod sit æqualis primæ: *Non rapinam ar-*

*bitratus est esse se æqualem Deo, sed semet-
ipsum exinanivit formam servi accipiens.*
Verbum æternum seu filius (inquit S. Paulus) cum sit imago substantialis Patris, & ipsi per omnia æqualis, ad demonstrandum, quod ista æqualitas esset sua, non aliena; propria, & non furtiva; naturalis, vera, & non ficta: accepit formam servi, factus homo, passus est, & redemit mundum. Ista consequentia S. Pauli multum fecit negotii SS. PP. & Expositoribus, ut sensum hunc benè penetrarent: siquidem ut Verbum demonstraret æqualitatem quam haberet cum Patre, videtur debuisse manere ad ejus dexteram in eodem throno: & ut ostenderet esse ejus imaginem & veram effigiem (quemadmodum legit Tertullian.) videtur debuisse velut speculum ejusdem Patris effigiare in seipso omnes actiones ejus duntaxat, & nullam aliam. Si Pater creet mundum, creet ipsum pariter (sicut creavit) Filius; Si Pater ipsum gubernet, gubernet & Filius; si det decreta, det & ipse; si jubeat, jubeat & hic; Si Pater non est factus homo, nec mundum redemit: neque ipse fiat homo, neque Redemptor. Nam quod Filius assumat aliam formam (scilicet humanam) quam Pater non assumpsit, & faciat quod ille non fecit, videtur tollere æqualitatem & annihilare proportionem, & mutare similitudinem veræ & perfectæ imaginis. Itaque si Verbum seu Filius sese vult ostendere æqualem, cur se inæqualem facit? si sese vult monstrare similem, cur se dissimile exhibet? & cur agit quod Pater non fecit? quia Pater erat prima Persona, & Filius secunda; & ad ostendendum se æqualem & similem, debebat ampliùs quid facere. In Patre non est prioritas temporis, nec naturæ: sed

Tertul-
lian.Luc. 1.
v. 17.

ad Phi-

sed est prioritas Originis. Pater est primus fons Divinitatis : de quo illam Filius accepit. Pater est Prototypum ; cuius Filius est imago. Denique Pater est prima persona , Filius secunda : & talis est prærogativa prioritatis (qualiscunque sit, quamvis non sit nec possit esse majoritas) ut Filio ad demonstrandam mundo integritatem suæ æqualitatis , & perfectionem suæ similitudinis fuerit conveniens plus Patre facere. Hoc modo (secundum nostrum concipiendi modum) supplevit Filius per excessum operum prioritatem originis : & ad proportionem reduxit prærogativam Exemplaris per novos splendores similitudinis. Si hoc congruebat æqualitati divinæ inter secundam Personam & Primam : clarè patet ; quàm necessarium sit æqualitati hominum. Excessit Baptista Eliam ; ut ipsi esset æqualis. Excessit Moyses alios Patriarchas ; ut ipsis esset similis. Itaque licet Sancti Ignatius videatur excessisse sanctissima quæ fuit imitatus Exemplaria , sic erat necesse fieri , quia illi erant primi ; ita ut in excessu maneret proportio æqualitatis : & in differentia similitudo : *Et vos similes hominibus.*

§. VII.

CUM sine faciamus finem. Finis cur Deus conjunxit in S. Ignatio similitudines & perfectiones omnium Sanctorum , fuit , ut in hoc magno sancto inveniremus unitum , quod in aliis Sanctis invenitur divisum. S. Ignatius (si benè considerentur principia & fines ejusdem vitæ) fuit fructus floris Sanctorum. Flos Sanctorum erat flos ; S. Ignatius erat fructus. Si ex omnibus floribus unicus dun-

taxat componeretur flos , is omnium florum deberet habere odorem : & si ex hoc flore nasceretur fructus : is omnium deberet habere saporem fructuum. Hoc Deus fecit miraculum in sancto Ignatio. Liber fuit flos , ille fructus ; fructus , qui omnes in se continet sapes omniū quæ cujusque efflagitet desiderium aut indigentia. Manna erat simile sine simili : simile , quia saporem habebat escarum omnium. Sine simili : quia nulla esca in se habebat omnium saporem velut Manna ; Hinc vocatum est *Manna* seu *Manhu*, id est , quid est hoc ? & ad hanc quæstionem respondebatur : est totum hoc quod desideratis. Idem ego dico de sancto Ignatio. Quicquid volueritis , quicquid desideraveritis , quocunque indigueritis , invenietis in hoc sancto vel in hoc compendio omnium Sanctorum. Ista fuit ratio , cur providentia divina ordinaret , ut concurreret & uniretur in hoc magno exemplari tanta diversitas statuum , exercitiorum , & fortunarum. Natus est nobilis , fuit aulicus , miles , mendicus , peregrinus , persecutus , captus , studiosus , graduatus , scriptor , Religiosus , Prædicator , subditus , Prælati , Legislator , magister spiritus , & peccator in ætate juvenili : postmodum contritus , poenitens , & sanctus. Quem in finem ? ut omnes invenirent omnia in S. Ignatio : *Omnibus omnia* 1. Cor. 9. factus. Nobilis inveniet in S. Ignatio idæam veræ nobilitatis : aulicus , excellentias veræ politiæ : miles , summam veræ generositatis : pauper inveniet in S. Ignatio , nil desiderare , certissimas esse divitias : peregrinus , totum mundum esse patriam : persecutus , persecutionem charitatem esse electorum : captivus , veram libertatem , esse innocentiam : studiosus , in-

inveniet in S. Ignatio sollicitudinem sine
desidia : literatus, scientiam sine ambitio-
ne : prædicator veritatem sine respectu :
scriptor, utilitatem sine furo : Religiosus
inveniet in S. Ignatio perfectionem sub-
limissimam : subditus, obedientiam ma-
ximè cœcam : Prælati, prudentiam ma-
ximè circumspectam : legislator, leges ju-
stissimas : magister spiritûs, inveniet in S.
Ignatio multum quod addiscat, multum
quod in praxin deducat, multum quod do-
ceat : & multum unde proficiat. Denique
peccator (quantumcunque se viderit in

mundo absorptum, vanitatibusque irreti-
tum) inveniet in S. Ignatio verum fidus
suæ salutis : inveniet exemplum rarius
conversationis & mutationis vitæ : inve-
niet speculum vivacius generosæ & con-
stantis pœnitentiæ, & inveniet motivum
efficacius fiduciæ in Deum ejusque mise-
ricordiam : ad prætendendum, consequen-
dum, perseverandum, & ad ascendendum,
& perveniendum ad altissimum cumu-
lum sanctitatis & gratiæ, quâ mensuratur
gloria. Amen.

S E R M O

P R O

Dominicâ Tertiâ Quadragesimæ. Ulyssipone in Capella
Regia Anno 1655.

*Cum eiecisset Dæmonium, locutus est mutus : & admiratæ sunt
turbae. Luc. II.*

§. I.

Quando Christianæ ma-
gis erant aulæ, minus-
vè aulici Conciona-
tores : quando mino-
ris fiebat gratia audi-
entium, ut hi solam
æstimarent gratiam Dei : quando dedu-
cæ ex Evangelio doctrina, veritates soli-
dæ erant & Evangelicæ, & non discursus
vani & inutiles : quando denique Christi
Præcurforum voces ad Jordanem vo-
cabant peccatores, & ad Sacramento-
rum adducebant fontes : Vulgare hu-

Pars I.

jus Evangelii argumentum, hujusque
diei utilissima materies erat de Confes-
sione. Antiquitatem istam hodie reso-
dere proposui : vetustatem hanc præ-
dicare statui : tantumque doleo (etiam
me invito) hoc fieri debere cum singu-
lari novitate.

Profligatissimus omniumque infaustis-
simus hujus vitæ status, est peccatum. At
si in hoc extremo malo, aliud adhuc ma-
jus dari potest : est Peccatum, & mutum.
Hominum infelicissimus (de quo Chri-
stus nobis tremendum voluit relinquere
exem-

O

exemplum) fuit ille in Parabola nuptiarum: quem Rex manibus pedibusque ligatis in perpetuum tenebrosam carcerem conjici mandavit. Rex, erat Deus: Carcer, infernus: homo, omnium infelicitissimus fuit hominum: nam die, locoque quo omnes salvari, ille solus fuit condemnatus. In quonam constitit ista infelicitas? an in peccando tantum? Non: multi etenim post peccatum salutem sunt consecuti. In quo igitur? in obmutescendo post peccatum. Rex attonitus, tali die mensæ suæ indecenti habitu affidentis obstupuit impudentiam: & hic, pro eo quod culpæ suæ veniam petere oportuisset eam confitendo, condemnationem suam confirmavit obmutescendo: *At ille obmutuit.* Hic infelicitatis fuit exitus: insipientior obmutescendo, quàm peccando. Commisso enim peccato remedium supererat confessio: tacitâ verò confessione, nullum pro peccato remedium relinquebatur.

Matth.
22. v. 12.

Peccare, est lethaliter infirmari: peccare & obmutescere: est in morbum incidere remedioque renunciare. Peccare est naufragare: peccare & obmutescere, est cum opere in profundum descendere: manumque nolle applicare tabulæ, quâ se possit salvare. Peccare, est fatuarum virginum lampades extinguere: peccare & obmutescere, est lampades earum extinguere, januamque præcludi. Peccatum multas ad intrandum, unam verò tantum januam habet ad exeundum, scilicet confessionem. Peccare, est diabolo in animam introitum patefacere: peccare & obmutescere, est introitum aperire, & exitum impedire. Hoc in communi hominum Evangelii habemus allegoria: hominem scilicet à dæmonio obsessum &

mutum. Obsessum, quia peccando introiit: mutum, quia diabolus confessioni præcludit ostium. Et quid hoc in casu Christus egit? Casus adhuc maior erat!

Erat ejiciens dæmonium. Non dicit Evangelista, Christum ejecisse dæmonium: sed, *Luc. 11. v. 14.*
erat ejiciens. Christus inveniebat obicem,

vim, & repugnantiam: nihil enim in hoc mundo resistit Deo nisi peccator mutus. Tot Dei voces diriguntur ad aures, & peccator mutus? Tot radii & lumina ad oculos, & peccator mutus? Tot ad intellectum rationes, ad voluntatem moriva & impulsus, tot denique infausta iterataque ad memoriam exempla, & peccator mutus? Ecquid tandem fecit Christus? virtutis suæ applicuit efficaciam: pulsavit ostium (non enim ad ostium pulsasse sufficiebat) institit, urisit, vicit. Vicitur exivit diabolus: & locutus est mutus. *Cum ejecisset dæmonium locutus est mutus.* Hic luctæ fuit finis, Christo gloriosus, homini faustus, dæmoni probrosus, circumstantibus stupendus: nostro tantum intento minus proprius & persuasibilis. Dicit, *Cum ejecisset dæmonium, locutus est mutus.* Quâ in circumstantiâ ordo miraculi pugnare videtur cum ordine mysterii. In confessione primò loquitur mutus, & postmodum exit diabolus: primò confitetur peccator, postmodum absolvitur à peccato. Itaque (si in hoc miraculo confessionis representatur mysterium) oportebat primò loqui mutum: & deinde egredi diabolum. Antea? Non; & hoc propter idipsum: hic enim non sola confessio, sed perfecta confessio representatur: perfecta que confessio non est, in qua primò peccatum edicitur, postea remittitur: sed in qua primò remittitur, & postea peccatum edicitur. Resolvit

Fi.

Filius prodigus redire ad Patrem suam-
que confiteri culpam: & tanquam bonus
pœnitens ordinavit primò, ritèque suam
disposuit confessionem. *Ibo ad Patrem
meum, & dicam ei: Pater, peccavi in cœlum,
& coram te.* Hâc primâ prœmissâ diligen-
tiâ ad iter se accinxit: *Et cum adhuc longè
esset, ecce subito se inter brachia patris for-
titer constrictum, blandèque amplexatum
invenit: accurrens cecidit super collum ejus
& osculatus est eum;* quo factò Prodigus
ad pedes ejus procidens prœconceptam
fecit confessionem, dicens: *Pater, peccavi
in cœlum, & coram te.* Ergò, modo fili Pro-
dige? non hoc praviè intendisti. Turba-
tam tandem habemus comœdiam. Pater
exivit citò: Filius locutus est tardè.
Umbras perdidit figuræ, errarunt hi-
storix: mysteriumque mutavêre. Hæc
prodigi historia non est comœdia, Sacra-
mentalisque confessionis actus? Imò ve-
rò, oportebat itaque primò Prodigum se-
se ad pedes demittere Patris prostratum-
que chartam (sicuti compositam confe-
rebat) recitare confessionis: postea à pa-
tre inter brachia receptum, in pristinæ
gratiæ restituti gradum. Quare nunc in-
verso toties ordine, Pater primò ample-
xatur, & dein filius confitetur? quia uter-
que non solum confessionis, verum etiam
perfectissimæ actum repræsentat. In con-
fessione minùs perfectâ, priùs dicitur pec-
catum, postea recipitur gratia: in con-
fessione verò perfectissima evenit vice
versa. Confessio minùs perfectâ, à pedi-
bus Dei incipiens in brachiis finitur:
Confessio perfectissima in brachiis inci-
piens finitur in pedibus: uti prodigo e-
venit. Ratio patet: confessio enim per-
fectissima est illa, in qua peccator ad
pedes Dei verè contritus accedit, & de

peccatis compunctus. Vadit verè con-
tritus & compunctus? Ergò jam est in
gratia, & absolutus. Et hæc est confessio
quam hodie in Evangelico habemus mi-
raculo: confessio, in qua primò reci-
pitur gratia: postea edicitur culpa.
Confessio, in qua primò exit diabo-
lus, & deinde loquitur mutus: *Cum
ejecisset demonium locutus est mutus.*

Quod si in mundo non forent plures
confessionum modi præter duos jam re-
censitos, non superesset mihi aliud quàm
(uti dicebam) prædecessorum nostro-
rum concionatorum inhærere vestigiis,
& ad frequentandum hoc Sacramentum,
contritionem, confessionemque adhor-
tari. Sed (ni fallor) alius adhuc restat
aulæ familiaris valdè confessionis mo-
dus, imitandam habens vestem à la mo-
de. Diximus esse confessionem, in qua
primò exit diabolus, & postea loquitur
mutus: Et vice versa. Alia adhuc est
confessio. Et quænam illa? confessio
in qua mutus loquitur, & diabolus non
exit. Judas interpretatur confessio. Si-
cut in collegio Christi unus fuit Judas
proditor & alter Judas sanctus: sic ho-
die in Ecclesia sunt confessiones sanctæ
& proditorix. Judas proditor, non fuit
proditor mutus: imò os & lingua pri-
marius fuerunt prodicionis illius instru-
mentum: *Ave Rabbi, & osculatus est eum.*
Multæ id genus confessiones hodie dan-
tur in mundo: hinc ego à multo jam
tempore mihi à confessionibus magis
quam peccatis timeo. Est de fide, quod
omnis vera confessio gratiam producat
in anima. Nunquam tam frequens fuit
confessionum usus sicut hodie: rari
nihilominus apparent gratiæ effe-
ctus. Quænam huius rei causa? tanta
confes-

confessio, tamque modica gratia? Quænam sit causa ignoro, quænam verò esse possit tantummodò dico. Causa possibilis est, quod sint confessiones in quibus loquuntur muti, sed non exeunt diaboli. Confessio ritè peracta est Sacramentum: non ritè instituta est sacrilegium. Confessio legitime facta, omnia tollit peccata: illegitima alterum addit peccatum. Confessio rectè facta dæmones foras pellit: malè facta dæmonem profundius intromittit. Et cum quotidie vos magis occupatos & penetratos consideremus à dæmone, quid vestris vultis confessionibus credi? Nunc (juxta mea promissa) tractandum mihi hodie de confessione: sed quia coueniens vulnere applicandum est remedium: non de confessione peccatorum, sed de confessione confessionum mihi venit tractandum. Ecce hîc vetustatem & novitatem assumpti quod hodie adduco: non ut peccata, sed confessiones confiteamini vos cohortabor: permoventes me ad hoc scrupulos examine particulari explicabo. Ego faciam examen, ut vos faciatis confessionem; ego ero scrupulosus, ut vos sitis confitentes. Sed quia materia tam profundè animæ recessibus est inhærens, temeritasque argui posset eam velle foris judicare: primò dicam, quidnam dicendorum à me scopus sit & intentio.

Miraculum illud de dæmonio muto, varios in præsentium animis excitavit effectus. Fuit qui laudaret, fuit qui damneret: fuit qui admiraretur. Mulier quædam devota laudavit: *Beatus venter qui te portavit*. Scribæ & Pharisei fugillârunt: *In Beelzebub principe demoniorum ejicit demonia*. Turbæ admiratæ: *& admirata sunt turbæ*. Quibus ultimis immorabor.

LUC. II.
v. 27.

Non ero ex laudatoribus, neque ex fugillatoribus: ex admiratoribus tantum ero. Confessiones vestræ ad lucem hanc examinatæ, laude videntur dignæ: ad aliam verò examinatæ, reprobatione videbuntur fortassis dignissimæ. Ego eas nec laudabo nec reprobo, sed tantum admirabor: hauc meam admirationem audietis. Sermo non erit admirabilis, sed admirabundus. *Et admirata sunt turbæ*.

§. II.

Cum eiecisset dæmonium, locutus est mutus, & admirata sunt turbæ. Confitendæ sunt confessiones (ut diximus) & confessiones confessioni obnoxia sunt illæ, in quibus mutus loquitur, & dæmon remanet. Ast quomodo esse potest (intrâ confessionis terminos loquendo) quod dæmon remaneat loquente muto? in materiali verborum habemus responsum. *Locutus est mutus*. Si est locutus, quomodò vocatur mutus? quia in confitendo dantur homines, qui etiam loquendo sunt muti: loquuntur dicendo, & sunt muti tacendo. Loquuntur declarando, & sunt muti dissimulando. Loquuntur confitendo, & sunt muti negando. Joannes Baptista hanc celebrem fecit confessionem (posito quod alterius sit generis) & inquit Evangelista: *Et confessus est, & non negavit: & confessus est*. Notabilis terminorum duplicatio! si dixerat quod confessus, quare addidit, quod non negavit, *Et confessus est, & non negavit?* & postquam dixit, & confessus est & non negavit, quare repetit, quod confessus est. *Confessus est, & non negavit: & confessus est*. Nonne sufficebat dicere, quod confessus est? Non. Quia neque omne confiteri, est confiteri. Qui confitetur & negat, non

non confitetur : confitetur solum qui si-
ne negatione confitetur. Et quia Joan-
nes confessus est & non negavit : hinc
Evangelista inquit, quod *confessus est & non
negavit, & confessus est.* Heu quot confessio-
nes non confessæ absolvuntur in hoc Sa-
cramento sine absolutione ! Heu , quot
confessiones negatæ ! Veniet dies iudicii :
veniet dies huius theatri mundi : quot
ibidem apparebunt confessi & negativi !
confessi & muti ! confessi & non confessi,
& hinc condemnati !

Admiratione omnino dignum , multa
cernere peccata quomodo fiant , & au-
dire in confessione quomodo dicantur !
visa extrâ confessionem sunt peccata , &
quidem, enormia in seipsis : audita in con-
fessionibus & quibus vestiuntur colori-
bus ; vel non apparent peccata, vel appa-
rent virtutes. Exemplo sit (ut nos loco
accommodemus) Primarii alicujus mi-
nistri peccatum & confessio.

Trastârunt quondam Hebræi de ha-
bendo Deo vel Idolo, qui loco Moysis
illos traduceret per desertum : accedunt
Aaron dicentes, *Fac nobis Deos, qui nos præ-
cedant.* Aaron id temporis supremus erat
in Politicis & Ecclesiasticis Præses ; &
absente Moyse populum gubernabat : &
quâ talis ad contradicendum impio Ido-
lolarum postulato & intentioni, repre-
hendendosque pro tantæ audaciæ merito
& castigandos : ad defendendum etiam &
sustentandum fidem , religionem , cul-
tumque Dei : & si ultra non valuisset ,
ad ipsam etiam vitam , imò mille vitas
pro illius defensione exponendas in con-
scientia obligabatur. Sed quid fecit ? at-
tendite ad verba singulosque actus , om-
nes enim huic casui deserviunt. Aaron ,
pro more gentis propositioni populi res-

pondit conformiter : scilicet , *Tollite in
aures aureas de uxorum , filiorum filiarumque
vestrarum auribus , & afferte ad me : quas
cum accepisset formavit opere fusorio, fecitque
ex eis vitulum conflatilem : quo viso cuncti
mox in Aaronis præsentia exclamarunt
ipsum esse Deum , qui eos ex Ægyptiaca
servitute liberasset : & ne summus Sacer-
dos minùs se ostenderet religiosum, adifi-
cavit altare coram eo, & Præconis voce cla-
mavit dicens : cras solemnitas Domini est :
vitulum appellando Dominum. Dantur-
ne blasphemata magis & indigna ? Etiam-
num sequitur *Surgentesque mane obtulerunt
holocausta & hostias pacificas : & sedit popu-
lus manducare , & surrexerunt ludere.* So-
lemnissimus ille illuxit dies ; Sacerdo-
tes multa obtulere sacrificia : sacrificia
excepere convivium , convivia festivi secu-
ti ludi : omnia in honorem & laudem re-
centis Dei. Hucusque ad literam , Prima
pars historiarum.*

Interrogo nunc. Quod si Aaroni con-
fitendum hocce fuit peccatum, putatisne
ipsum quod confiteretur habuisse ? nunc
contigit ita. Peccatum suum confiteri
debebat Aaron : confessus est, sed ecce
qualiter : ex quo multum colligendum
atque discendum. Eodem momento quo
festum agebant, descendebat Moyses de
monte, videns vitulum accenditur zelo,
execratur actum, in omnibus quæ fecerat
Aaronem increpat. *Quid tibi fecit hic po-
pulus, ut induceres super eum peccatum maxi-
mum ?* Confessus est Aaron suam culpam,
sed terminis sequentibus : *Tu nosti populum
istum quod pronus sit ad malum, dixerunt mi-
hi, fac nobis Deos qui præcedant nos.* Jam ad
confessionem pergit. Omnium dierum
recordemini : *Quibus ego dixi, quis vestrum
habet aurum ? tulerunt & dederunt mihi &*
pro-

projei in ignem, egressusque est hic vitulus. Hæccine confessio? hæccine veritas? daturne talis in mundo casus? Adestum Aaron, rationes mecum ini coram Deo, nunquid omnibus istis iussisti hominibus, (iustum hoc vocat textus, *fecit populus quod iusserat*) nunquid omnibus istis hominibus mandasti conquirere aurum, in aures aureas uxorum, filiorum & filiarum, tibi que afferre? quomodo igitur nunc confitendo dicis te interrogasse tantum quis haberet aurum: *Dixi illis quis vestrum habet aurum?* & quod amplius: nunquid acceptum aurum liquefecisti, fudisti, formasti, vitulumque fecisti? *formavit opere fusorio fecitque vitulum confutilem.* Quà itaque fronte nunc confitendo dicis projecisse te aurum in ignem, & Idolum à semetipso, & non à te factum *projecitque illud in ignem, egressusque est hic vitulus?* & quod majus; Nunquid ædificasti altare? nunquid ei Idolum imposuisti? nunquid diem festum illi dedicasti? nunquid hunc diem Domini nuncupasti? nunquid illi sacrificari iussisti? nunquid illi holocausta, convivia, ludos & festa instituisti? qua itaque ratione hæc omnia sublices in confessione? & ne vel verbum à te auditur in tanti momenti materiis? Ecce quomodo peccata confessionibus, & confessiones respondeant peccatis? Et hoc modo supremus in politicis & ecclesiasticis populi Dei administrator sua confessus fuit peccata. Locutus est Aaron, in eo quod dixit: mutus, in eis quæ tacuit, *Locutus est mutus.* Notate verò factam confessionis integritati injuriam in eo quod tacuit; majoremque adhuc illatam, modo quo dixit; eo enim quod tacuit, peccata tacuit; modo, quo dixit, peccata fecit

virtutes. Ecquidnam tacuit Aaron? etiam idolo tacuit aram, exhibitam illi subticuit adorationem, nomen Domini siluit quo illud honoravit, tacuit proclamationem, diem solemnem, oblationes, sacrificia, decreta illi subticuit festa; & quod excedit omnia, primus aperuit portam, idololatriisquæ Populi Israëliti prælusit, quæ postmodum cum vindictis variis infinitisque pœnis divinis per bis mille annorum perseveravere curriculum. Hæccine venialia videntur, ut in confessione subtriceantur? hæc nihilominus silentio pressit Aaron. Quidnam ergo & quomodo est confessus? suum quidem confessus est peccatum: confitendi verò modus tam fuit dissonus, ut cum maximum esset peccatum, maxima videretur virtus. Ità ut, nisi Deus factum Moyse revelasset, Moyse ipsum Aaron eidem altari quod exstruxerat imponere potuisset. Formalia Aaronis responsa fuere, *Dixi illis: quis vestrum habet aurum, & tulerunt mihi: & projei illud in ignem.* Ecce quomodo recitavit historiam! ecce quomodo depinxit actum? quibusnam coloribus vestivit peccatum! petere aurum ad faciendum idolum, illud liquefacere, fundere, formare, ad adorandum exponere, non erat ad idololatriam tantummodo concurrere, sed ejusdem magistrum & authorem esse: hoc fecit Aaron. Econtrario petere aurum, ex quo cœcum vulgus idolum intendebat fabricari, & in ignem projicere: erat ignem idololatriæ struere, erat illam concremare, illam exurere, illam in pulverem & favillam redigere, & hoc Aaron confessus est se fecisse. Vos nunc judicate, num hujusmodi confessiones approbandæ laude-

deque sint dignæ; & utrum ad eijciendum, aut profundius in animam immittendum dæmonem magis sint accommodatæ. Ego de Aaronis loquor confessione: quilibet examinet suas. Quod si confessiones vestræ similes sint illi Aaronicæ: proximæ sunt condemnationi; si similes Joannis Baptistæ: magna sunt laude dignæ. Sed ego nec laudo cum muliercula, nec damno cum Pharisæis: admiror cum turbis. *Et admirata sunt turba.*

§. III.

Suppositio dari confessiones confessioni obnoxias; congruum videtur ad particulare earundem descendere examen, quo quilibet suarum rectius queat agnoscere defectus. Ut Auditorio accommodetur examen non erit de quorumlibet Statuum, sed rationem tantum Status habentium conscientias. Erit confessionale generale alicujus Ministri Christiani. Theologi morales hunc examinis modum ad septem ordinariè titulos reducunt. *Quis; Quid; Ubi; Quibus auxiliis; Cur; Quomodo; Quando.* Eundem & nos ordinem servare intendimus. Ego pro majore claritate discursus: Vos pro majore memoriæ tenacitate. Deus nos adjuvet.

Quis. Quis sum ego? hoc minister quilibet semetipsum interrogare debet: sive politicus sit ille Aaron sive Ecclesiasticus. Ego Judex sum domus supplicarum, gravaminum, palatii. Sum Procurator coronæ. Major sum Cancellarius. Justitiæ sum Administer. A. Consiliis sum Status bellici, Ultramarini, triumque Statuum. Sum redituum regionum receptor. Sum Præses Camera, Pala-

tii, Mensæ, Conscientiæ. Sum Secretarius Status, gratiarum, expeditionum. Sum Inquilitor. Sum Deputatus. Sum Episcopus, sum Episcopatus administrator, &c. Benè. Habemus nunc officium: scrupulus verò meus seu admiratio mea non consistit in officio: sed in *Uno*. Habetisne officiorum præfatorum solummodò unum an multa? In aula nostra subiecta inveniuntur quæ in tribus quatuorve Tribunalibus habeant locum; quæ quatuor, sex, octo, aut decem gaudent officiis. Universalem hunc ministrum non interrogo quomodo vivit: quomodo vel quando obligationibus suis satisfacit: interrogo solum quomodo confitetur? quando Deus regiminis mundi dedit formam, binos illos Planetas Solem scilicet & Lunam in cælo collocavit, unam tantum cuilibet horum assignando præfidentiam. Soli præfidentiam diei, *Luminare majus*, ut præfesseret diei: & Lunæ præfidentiam noctis *Luminare minus*, ut præfesseret nocti. Quare fecit Deus repartitionem istam? fortè ne conquererentur Luna & stellæ? Non, nullam etenim cum Sole habebant competentiam, nec justam habere poterant querelam. Soli itaque tam evidenter reliqua omnia cæli astra præcellenti; cur utramque Deus non contulit præfidentiam? Cur non utraque commisit officia? Quia nemo, licet ipse sit Sol, duobus ritè fungi potest officiis. Ipse Sol unum illuminans Hemispherium, alterum relinquit tenebrosum. Invenieturne itaque homo cum decem Hemisphæris? putabitne se in omnibus posse lucere? Non talenti, sed conscientiæ admiror capacitatem.

Dicetis fors mihi velut docti (quales
vos

Gen. 1.
v. 26.

Gen. 3.
v. 23.
Irenæu.
Cyrill.
Epiph.
Ephre. &
communiter
Patries.

vos esse decet) eodem tempore quo Deus unam tantum Præfidentiam, unumque Hemisphœrium assignavit Soli: tres simul Præfidentias, triaque Hemisphœria contulit Adamo. Unam maris, ad dominandum piscibus: alteram aëris, ad dominandum avibus: tertiam terræ, ut præficeret animalibus: *ut præficeret piscibus maris, & volatilibus cœli & bestiis, universaque terræ.* Et, idemne est animalia regere, quod homines? Idemne status innocentie (in quo degebat Adam) & status naturæ corruptæ, & quidem corruptissimæ, in quo nos degimus hodie? sed quamvis omnia forent æqualia, exemplum nec pro vobis, nec contra me facit. Non pro vobis: illo enim tempore non erat nisi homo unus in mundo: necessariumque erat illum multis officiis fungi. Non contra me, imò plus pro me; Adam enim tot honoratus officiis seu oneratus, quàm justam de illis reddiderit rationem apparet ex eo. Non transierant viginti quatuor horæ, quibus Adam tribus Præfidentiis gravissus fuerat & functus, jam eas perdiderat: mundum, semetipsum, & nos. Quod si hoc primò contigit homini è manibus Dei cum iustitiâ originali infusâque scientiâ egresso, quid timendum aliis non tantâ iustitiâ dotrinâque præditis, longè peioris originis, aliisque influentiis obnoxiiis? Non erat Christianus Plato: nihilominus in sua Republica ordinârat, ne quis duas addisceret artes; rationem assignans: quod nullus artifex duo ritè posset obire officia: Verùm enim verò, si ad eò limitata existit humana capacitas, ut ad confectiorem Bireti octo sint necessarii homines artibus & officio differentes: unus qui lanam seligat & mundet, alius qui pectat,

alius qui in fila deducat, alius qui texat, alius qui immergendo aquæ & tundendo eluat, alius qui detondeat, alius qui scindat, alius denique qui consuât; si in benè ordinatis civitatibus aurifaber laborare prohibetur in argento: argentarius in ferro: faber ferrarius metalla fundere; metallalla fundens, aut plumbum extendere aut stannum tornare vetatur. Quomodo in regimine hominum, qui sunt metalla ratione utentia, in regimine hominum quod est ars artium: Quomodo tot in homine conjungi aut confundi possunt officia? si examinatore computuum non rectam reddit rationem de officio aliquo mechanico, quomodo unus homo ad magisterium competenter non promotus rectam dabit rationem de tot officiis politicis? talisque homo de hoc sibi non faciat scrupulum! confiteatur per Quadragesimam, & fungi fruique; istis perseveret post Pascha! hoc sanè admiror.

Similibus sese functionibus occupatam quandoque vidit anima sancta: sed ecce, quomodo insufficientiam suam confessa, scrupulum deposuit. *Posuerunt me custodem in vineis: vineam meam non custodivi.* Anima sancta, tuam ad minus vineam (quæ tua est) quare non custodisti? Quia cui multæ committuntur vineæ nullam sufficit custodire. In hunc modum salutis suæ cupida confiteretur anima, insufficientiam suam confessa & culpam. Si quis in hoc casu excusationem sui prætere sibi posse videtur, hæc anima posset, dicens: *Posuerunt me.* Quamvis hæc vobis contulerint officia: ad ea nihilominus obligati manetis deferenda, confitendumque errata. Quid, si vosmetipsos intrusistis, si quærivistis, si prætendistis, si subornastis, si aliis sup-

Cant. 1.
v. 6.

plan-

§. IV.

Quid? Examinato jam ministro, qualesve sint ministri: quid faciat, examinandum restat. Integer iudicii dies huic esset examini necessarius. *Quid?* quales sententiarum aut decreta? quales expeditiones? qualia vota? qualia consilia? quales electiones? At ultimo huic insulamur verbo, quod ex maximis est scrupulis: communiterque totum illud, *Quid*, involvit.

Non audeo in hac materia, nisi per parabola, eamque non meam, sed Isaie Prophetæ loqui. Egressus est homo in sylvam inquit Isaías (sive sculptor fuerit arte, sive statuarius) asciam ferebat & securim, lignum quæsiturus fabricando idolo idoneum: respexit cedros, fagos, pinus, cypressos, succisumque ex eis pro arbitrio truncum tulit secum domum, quo dissecto, medium ejus misit in ignem & calefactus est, coxitque panem: ad reliquum ejus extendit normam, formavit illud in runcina, fecit illud in angularibus; & in circino tornavit illud, & fecit imaginem viri, quasi speciosum hominem habitantem in domo: fecit figuram hominis, imposuit altari, & adoravit eam. Sculptoris hujus cæcitatem obstupescit Isaías: ego quoque similiter ejusdem admiror imitatores. Truncus cognitus pro trunco, factus homo, & positus in loco ubi adorandus? *Medietatem ejus combusti igne, & de reliquo ejus Idolum faciam?* Duæ medietates ejusdem trunci, una in igne, altera in altari? si utraque pars est truncus, quare utramque non ut truncum tractatis? sed altera parstrunci sorte retenta mittetur in ignem: & altera non minus truncus tam informis, hominis imaginem, dignitatem, respectum & adorationem consequetur? Ast dicatis: secundum truncum artificiosè elabo.

plantatis, in vos detorsistis?

Moyſes (magnus ille Dei ejusque Reipublicæ supremus minister) tradenti sibi virgam, populique educationem ex Ægypto imperanti Deo respondit: *Quis ego sum,*

Exod. 3.

v. 11.

Exod. 4.

v. 14.

ut vadam ad Pharaonem? q. d. Domine quis ego, aut quæ in me idoneitas pro illa commissione? *Mitte quem missurus es:* convenientem & idoneum mitte ministrum. O verè miuistrum Dei! ante professus est incapacitatem, quàm acceptaret officium. Et ne confessio ista videretur protestatio politica, sed conscientia: semel atque iterum restitit non acceptando: nisi Aarone sibi adjuncto. Moyſes multis jam annis populum rexerat, magnæ canitiei, & experientiarum multæ, aliud propositurus Deo rediit (Memorialis referam terminos, ut

Num. 11.

v. 14.

pateat quàm fuerint prægnantes) *Non possum solus sustinere omnem hanc multitudinem: si aliter tibi videtur, obsecro ut interficias me, & inveniam gratiam in oculis tuis.* Non affectavit officium pro tota vita: sed auferrisibi petiit vitam, ne haberet officium. Et rationabiliter valdè; melius est enim officium perdere cum vita: quàm officio retento perdere conscientiam. Et quid Deus hoc casu fecit? præcepit eligi septuaginta ex senioribus & primoribus populi: & ait Textus, quod Deus accipiens de spiritu Moyſis diviserit aliis septuaginta: *Auferensque de spiritu Moyſis & dans septuaginta viris.* Ecce hic hominem ab officio se excusantem! Unus homo septuaginta æquivalens hominibus, nec uni tantum sese mancipare audet officio: & Vos, quibus magna à Deo præstatur gratia quod sitis homo unus, septuaginta præsumitis vos mancipare officiis? nec laudo, nec damno: admiror cum turbis, *Et admirata sunt turba.*

Pars I.

P

bo.

Ibid. 25.

Isai. 44.
v. 19.

boratum partibus membrisque constare. Ità quidem : sed non aliis, quam quæ ipsi insculpsistis. Habet os, oculos, manus, pedes, quia vos ipsi formastis : quod si non ità, dicite ipsi ut iisdem pedibus ambulet, manibus operetur, ore loquatur, oculis iisdem videat. Si itaque truncus est ut ante, quare hic non pergit ad ignem ? vel quare alter non æquè venit ad aram ? Estne qui istas ad confessionem afferat inæqualitates ? Estne qui confiteatur quod fecit, & quod destruxit ? alterum combussistis, alterum formastis : & utrique æqualem debetis restitutionem. Combusto, illati mali compensationem : formato, malorum quæ inferet refarcitionem. Oculos fecistis visus incapaci : cæcitatum damna refarcietis. Formastis os, loquelæ incapaci : verborum ipsius documenta reparabitis. Fecistis manus, ad operandum impotenti : damna operum ipsius refarcietis. Effigiastis ipsi caput, cum iudicii sit incapax : regiminis ergò mali damna restituetis. Ecce hinc omnes creaturas habere affectantis ! gloriabimini tunc de creandi annihilandique potentia ? quanto fuisset melius, creare vel annihilare tales, sibi ducere conscientiam ! Duas sibi Deus præservavit actiones : creationem scilicet & prædestinationem. Primam potentes huius sæculi jam surriperunt Deo, producendo ex nihilo : secundam similiter subtraham considero hoc casu : Unum ad iguemi, alterum ad aram. Sufficit similiter præscitos habere & prædestinatos ! Si fuistis præsciti (nescio à quo) estis reprobati : si estis prædestinati, estis felices, regnabitis. Eritne quispiam istorum Potentium, qui se aliquando de isto prædestinationis peccato accusarit ? accusatus nullus ; excusatus

autem optimo modo. Hic tali cum expeditione, ille tali cum gratia est egressus. Quique gratiam fecit & expeditionem, quique talem eum fecit, idem sibi dici audiant : si vos fecistis talem, quomodo dicitis, egressus est ? Aaron rationem dabit ad literam. Quid fecit Aaron, quidve alterius idoli occasione dixit ? quod Aaron fecit, fuit quod vitulum fecit : *Formavit fecitque vitulum consilabilem* ; Et quod Aaron dixit, fuit quod vitulus fuisset egressus : *egressusque est hic vitulus*. Nunc si vos illum fecistis, si fudistis, si formastis, si limastis : si certum est vos aurum poposcisse inaurium quod consilatis, quare dicitis, *egressus est* ? Quia sic loquuntur qui faciunt vitulos. Tales vestræ sunt creaturæ : ut earum factores erubescatis appellari. Sed cum jam illas negetis in oculis hominum, quare non confitemini ad pedes Dei ? Credite mihi, vitulum aureum majorem habere confessionis materiam, quam aurum & vitulum. Et quidnam amplius confessioni obnoxium continet ? Particularia & publica ex eo subsecuta damna. Ex hoc peccato, conscriptarum manu Dei tabularum confractio subsecuta : *Moses projecit de manu tabulas & confregit eas*. Consecutum est, quod *Exod. 32. v. 20.* populus depauperatus mansit & spoliatus suis cymeliis, gemmis & inauribus, quæ ipsius, primogenitorumque, quadragintorum annorum servitutis in Ægypto fuerant mercedes : *Spoliaverat enim eum Aaron, & nudum constituerat*. Consecuta est *Exod. 32. v. 5.* viginti trium millium strages per manum Moysis & Levitarum : *Cecideruntque in Abulens. die illa, quasi viginti tria millia hominum. & Comm.* Consecuta est populi derelictio, divinæque assistentiæ & præsentis subtrahio : *hic.* *Non ascendam tecum, quia populus dura cervi-* *Exod. 32. v. 32.*

cis es. Consecuta fuisset indubia totalis populi deletio, ni Moysis oratio iustam

Exod. 32. v. 9. ipsius iram mitigasset: *Dimitte me, ut irascatur furor meus, & delem eum.* Consecuta denique fuere omnes à Deo com-

minatæ, in suumque reservatæ tempus pœnæ horrendæ, quales centenis aliquot annis in Hebræorum libris non fuerunt

Exod. 32. v. 34. *lectæ:* *Ego autem in die ultionis visitabo & hoc peccatum eorum.* Quales vobis peccati illius videntur sequelæ? Cogitatis nihil amplius quàm facere vitulum? nihil amplius quàm inthronizare brutum, sive truncus ligneus illud sit sive aureus? eadem consequentiæ ex indignis sequuntur ministris, quos creatis & in sublime ponitis. Quod si non ita videtur esse, contem-

plemini leges illas divinas humanasque contrafactas: populum nudum & spoliatum: multorum millium stragem, quorundam ex illis in bello, ducatus defectu: aliorum pacis tempore, defectu iustitiæ: aliorum in nosocomiis, curæ defectu & sollicitudinis: quodque excedit omnia, accensam Domini iram, protegentisque præsentis ipsius iacturam. Provinciæ, Regnum, ipsaque natio tota exterminio fuit exposta: ita ut nisi iustorum quorundam succurrissent orationes, jam de ea actum fuisset; sed necdum finis pœnarum. Et in quos omnium consequentiarum harum pondus devolvetur? in illos utique qui fecerunt & sustentant aucthores promotoresque earum: *Ego feci, ego feram.* Vos fecistis: vos solvetis. Et tanto pondere pressi, sic incedant quasi onere liberi! moles tanta ipsorum conscientias non gravet? scrupulus iste animam non arodat? ipsos non turbet, non mente emoveat Deo desuper ratio redanda? Christiani nomine gaudeant, con-

fiteantur! sed nec damno, nec laudo: admiror cum turbis: *Et admirata sunt turba.*

§. V.

Ubi? Circumstantia hæc *Ubi* magna ubique consideratione digna est: majore tamen in regno Lusitaniæ. Licet enim in ipso Regno facilis *Ubi* istius sit circumscriptio: illa tamen *Ubi* extra Regnum magis sunt diversa, distantia, dilata ta omnibus *Ubi* Monarchiarum mundi. Tot Regna, tot Nationes, tot Provinciæ, tot Civitates, tot Fortalitia, tot Ecclesiæ Cathedrales, tot particulares in Africa, in Asia, in America, ubi Lusitania constituit Vice-Reges, Gubernatores, Generales, Capitaneos: ubi collocat iudices; ubi constituit Episcopos & Archiepiscopos: ubi denique reliquos omnes fidei, doctrinæ, animarumque constituit ministros. Quantum nec esse iudicium, quanta veritas, quanta integritas, quanta conscientiositas ad illa *Ubi* considerata, ritæque distribuenda, observandumque ubi quilibet collocetur! Quod si cubidum collocatis ubi furandi occasio, debilem ubi defendendi necessitas, infidum ubi perfidiæ, pauperem ubi ditescendi oportunitas: quid fiet terris jam acquisitis, personisque qui tanto tamque generoso sanguine profuso eas acquisivere? Heu quot in locis illis constituuntur subjecta, magnæ qualitatis authoritatisque personæ, illustres, Domini famosi! hinc eò magis ipsa etiam, grandium quorundam in Lusitania, famæ Echo innuere videntur ubinam veniant collocandi. *Ubi* comes? ubi antecessorum suorum specimen edat: ubi sua militibus benemeritis liberaliter distribuat; ubi pugnet, ubi defendat, acqui-

rat & vincat : ubi iustitiam exerceat , ubi fidem Christianitatemque dilatat : ubi sibi, Patriæ, Principique à quo constitutus nomen honoremque acquirit : & non ubi suis commodis, nostræque studeat ruinæ : ubi ille ditescens, statum pauperem relinquat : unde perditâ victoriâ spoliis revertatur onustus. Tale oportet esse *Ubi* ; quoque illa ubi sunt remotiora, eò maiore securitate indigent & virtute. Gubernantem ter quaterve millenis leucis remotum à Rege, unde vix trium annorum spatium quicquam audiri gestorumve notitia haberi potest, quanta integritate, iustitiâ, fide, zeloque præditum esse oportet ? In Parabola talentorum, inquit Christus, quod Rex illa distribuerit, *Unicuique secundum propriam virtutem, & abiit in Regionem longinquam accipere sibi Regnum.* Hoc si fuisset Historia, sic accidere potuisset : sed si non erat historia sed parabola, quare Regem & servos quibus talenta commissa, Christus non eadem introducit regione, sed Regem in longinqua, habentesque talenta famulos in altera ? ut servi cum talentis melius probentur : & quia tales à Rege remoti sunt magis necessarii. In Brasilia, in Angollâ, in Goa, in Malacâ, in Macao, ubi Rex ex fama tantum notus, & ex nomine solum ipsi obeditur : ibi maxime sunt necessarii famuli fideles, maximarumque virtutum requiruntur talenta. Si in Lusitania, ubi à facie & voce noscitur, præcipuarum functionum homines suæ desunt obligationi, quid foret in *regionem longinquam* ? quid erit in regionibus illis remotissimis, ubi Rex, ubi Lex, ubi iustitia, veritas, ratio : & ubi denique ad ipsum usque ad Deum longè esse videtur ?

Hic scrupulus est illud *Ubi* assignan-

tium : & quis erit scrupulus illud acceptantium ? quod mittat, ubi non convenit, culpa mittentis erit aut infelicitas : sed ego non considerem quo vadam ! vel scio quo vado, vel non scio ! si nescio, quomodo vado ubi non scio ? si scio, quomodo vado, ubi præstare non possum quod debeo ? Totum hoc habemus in Prophetæ cuiusdam, non Prophetiâ, sed historiâ, Prophetæ Habacuc cibum laturo messoribus in via occurrit Angelus, mandans ut destinatam messoribus escam ferret Babyloniam Danieli in lacu leonum exstenti. Quid hoc casu respondisse vobis videtur Prophetæ ? *Domine Babylonem non vidi & lacum nescio.* Domine, si Babylonem nunquam vidi, lacumque nescio ubi sit, quomodo cibum hunc Danieli in lacu leonum deferam ? Ego quidem Prophetam prudenter respondisse assero : Vos vero fortè non scitè satis respondisse dicetis. Et vestro quidem præsumptuoso iudicio sic est. Si messores hic in campis fuissent Elyseis, quàm obviis ulnis tale mandatum amplexi fuissetis ! Quomodo verò in Babylonicum leonum lacum descenderetis ? amandamini ad exercitum, ad classis, campique Capitaneum : ad Archi-Thalassum, & Generalem : & cum lacus sit Oceanus, in latere ubi magis effervescent & furit, quomodo vos in lacum præcipitatis ? assignatur vobis Gubernaculum Brasiliæ, Angollæ, Indiæ ; cum Legatione Romanæ, Parisios, Angliam, Hollandiamque versus, cumque hæc quatuor mundi partium sint Babylones, videndum quomodo vos in Babylonem præcipitetis. Ubi maxime Regni necessitas exigit aut causa ipsius agitur, pro limitum defensione de armis providendum est. Et cum bel-

Matth.
25.v.15.
Luc. 19.
v.12.

Dan. 14.
v.35.

lum

lum contra leones sit Hispaniæ, tam potentes, tam gnaros, & exercitatos; videndum quomodo leones adoriimini. Si non vidistis mare nisi in Tago: mundum nisi in mappa: bellum nisi in Pannis Tunetanis: quomodo vos in belli, maris, mundique administrationem precipitatis? aut non maximum hic est scandalum. Habacuc brachio sportam cum escis portabat, sed nec sportam nec escam attendebat, Babylonem tantum & lacum animo versans: Vobis è contra de Babylone & lacu nulla consideratio, in pane in sporta totum versatur dubium, tota difficultas & petitio. Babylonia, Daniel, lacus, leones, omnia hæc spiritui meo, generositati meæ ac talento peroprime respondent. Ego in Babyloniam ibo; ego Daniele liberabo; & si necesse fuerit, ego leones discerpam; nulla hic difficultas: se lo oportum debet esse domui meæ & marsupio. Non est dubium de Babylonia: sed dubium & Babylonia versatur in sporta. Panis hujus sportæ meis servit messoribus: abire in Babylonem, proprioque meo cibo pascere Daniele, nec possibile est nec æquum. Messores mei sunt in campo: domus mea manet sine me; Babylon tot centenis hinc leucis distat: omnia ista prius computanda. Pance indigeo pro messoribus, pro domo, pro itinere, pro reditu; & casu quo ibi me devoraret leo aut morerer in itinere, panis iste mihi relinquendus foret pro annuo reditu: & ut minimum, in tres quatuorve generationes. Nunquid hoc ita? in implenda tantum sporta, marsupii que asscuratione cardo vertitur: Quicquid demum accadat, confundatur Babylon, pereat Daniel, saturentur leones, peccatum auferat totum; hinc omnia pecca-

tum tollit. Et quot involucro huic inclusa vobis videntur peccata, de quibus nec vos, nec alius quisquam scrupulum facit? aut dicetis fortè (si salvari velitis) Pater, qualiter in hoc casu gerere me oportet? Exemplo Prophetæ primò te excusare: quod si locum non invenit, ire quomodo ille ivit. Quo verò modo ivit Habacuc? Angelus apprehendit eum per cincinnum capitis sui, & transtulit illum in Babylonem. Si una alterave excusatio nil efficit, ite: sed cum Angelo & per capillos. Cum Angelo Duce, qui dirigat, præluceat, custodiat, doceat, adjuvet quantumvis invitos, & per capillos. Sed quid erit quando loco ejus (per capillos) libenter desideranterque itis, & pro lucro vestro? & si loco ejus, quod manu vos ducat Angelus, à duobus diabolis ambitionis altero, concupiscentiæ alio ducamini? Binis istis inferni spiritibus ducibus, quomodo non vultis in infernum deduci? Et una ex perisecutorum ipso in itinere sit confestarius! ita incedentes, in talique statu versantes & reversi confitemini! nolo damnare nec laudare, hoc enim promisi: sed non possum non admirari cum turbis. *Et admirata sunt turba.*

§ VI.

Quibus auxiliis. Quibus mediis fiunt, consequunturque jam dicta? una, multisque chartis, asscurationibus, informationibus, decretis, consiliis, expeditionibus, provisionibus. Nihil in mundo scrupulis magis obnoxium quam charta & penna. Trium digitorum manus cum pennâ omnium humani regiminis officiorum periculosissimum est exercitium.

Dan. 5.
v. 5.

Fatalem illam Balthasari Regi apparentem in pariete scripturam, inquit textus, exaratam fuisse digitis quali manus hominis. Apparuerunt *digiti quasi manus hominis*. Quis illos movit digitos? omnes Interpretes cum S. Hieronymo, asserunt Angelum movisse: ita ut scriptor esset Angelus, de homine res tantum habens digitos. Tam purum ut Angelum, oportet esse scriptorem. Tres digiti cum pennâ multum de manu habere possunt. Hinc solos oportet adesse digitos, non manum, non brachium, non aures, non oculos, non os, non cor, non hominem: *quasi manus hominis*. Non manus, pro dono: non brachium, pro violentiâ: non aures, pro adulatione: non oculi, pro respectu: non os, pro promissione: non cor, pro affectu: non denique debet esse homo: quia nec caro nec sanguis esse debet. Ratio est, quia nisi puri solidique forent digiti, quolibet pennæ motu, ingentia possent inferre mala.

Pharao filios Israël opprimere volens in Ægypto, quoniam usus est medio? Obstrictibus ægyptiacis adesse iussis præcepit, ut ad assistendum Hebræis parituris vocatæ masculos clam interficerent: ne cui innotesceret. Ecce quàm opportunum hoc eorum officium: in quorum manibus nascuntur negotia. Partus negotiorum sunt resolutiones, quorumque in manibus hi nascuntur (sive Tribunali scribendo sive Principi) pennæ sunt ministri: Talisque potestas, occasio, & subtilitas hujus est officii, ut unico manus motu, calamique gyratione vitam dare possint & auferre: unico ductu tribuere unde vivaris; alteroque tollere ex quo vivitis. Videte an non necesse sit ægypti-

as istas foeminas teneras habere conscientias, quando ab ipsis ipsarumque manibus fors bona salusq; maliciorum dependet?

Si dormiatis inter medios clericos (id est fortes) Psal. 67. *penna columba deargentata* inquit David. v. 14.

Textus hujus sensus, dum nescitur certus, si sumatur ut sonat: terribile est, bonam malamve horum sortem ex aliorum pendere pennis: multoque terribilius, si pennæ istæ reflexu quopiam deargentari se sinant aut deaurari. *Penna columba deargentata, & posteriora dorso ejus in pallore auri*. Pennæ illæ scribunt, tollunt, & tribuunt sortes, & quandoque bonam malis, malam bonis. Quod delicta unico pennæ ductu colorantur! quot merita similiter obliterantur! quot famæ unâ literâ denigrantur! considerent igitur scribentes, quot damnum possint esse causæ, nisi manus valde fuerit firma: nisi benè aptata penna, atramentum purum, linea recta, charta denique valde fuerit munda.

Ego nescio quomodo omnibus pennæ ministris manus non tremant, vel maxime iis, qui de genu recepta ad pedes Regis oracula interpretantur & extendunt. Hi uno adverbio fortunas contrahere possunt & dilatare: hi unâ Zyphrâ possunt pervertere cuncta: hi unico verbo dare possunt aut demere lanci justitiæ pondus: hi unicâ æquivocâ & obscurâ clausulâ, dubio quæstionique involvere possunt certa & efficacia: hi mittendo vel detinendo chartam, pro libitu aliquem possunt introducere vel excludere: hi denique ultimam supremis decretis dant formam: à quibus esse vel non esse dependet omnium. Singulæ pennæ, herbarum instar, propriam habent virtutem: viciniore tamen potentie fonti, cæte-

Eccl. 1.
v. 4.
Corn. à
Lap. &
alii hic.

ris omnibus semper prævalent. Per officium seu artificium imitantur pennas aquilæ; de quibus naturalistæ, quod aliarum avium pennis immixtæ, eas consumant & annihilent. Audiant hæc pennæ (quia quasi regię sunt) quod de ipsis dicit Spiritus Sanctus: *In manu Dei potestas terræ: & utilem rectorem in tempus suscitabit super illam. In manu Dei prosperitas hominis, & super faciem scriba ponet honorem suum.* Scribæ, proximi à Rege vocabantur; quorum erat nomine Regis decreta concipere, scribere, promulgare, conservare. Sic in sacra Scriptura Saraias vocatur Scriba Regis David: & Sobna, Scriba Regis Ezechię. Dicit itaque Spiritus Sanctus, *Potestas & Imperium Regum est in manu Dei*: at honorem suum Deus ipsemet in manus scribentium Regibus posuit: *Et super faciem Scriba ponet honorem suum.* Potestne gloriosius pro una parte, terribiliusque pro singulis officium dari? magnam quidem fidem arguit & confidentiam, quod Reges pennis istis suum committant honorem: multo verò majorem, quod Deus ipse pennis istis honorem suum credit. Quod negotia egregiaque ad maiorem Dei gloriam molimina pennis istis (sine quibus non datur progressus) ritè adminiculantibus promota ad optatos pervenissent effectus! Quot è contra zeli industriæ defectu, aut oblivionis incuriæque abundantia, si non obiecto etiam impedimento, inventum abeunt!

Malachia 4.
v. 2.

De Rege mox nominando loquebatur Propheta Malachias, sub nomine solis iustitiæ, dicens, in pennis ejus mundi consistere salutem: *Orietur vobis Sol iustitiæ: & sanitas in pennis ejus*; pennas vocat radios Solis, quia sicut Sol mediantibus

radiis omnes terræ partes illuminat, calefacit, & vivificat: ita Rex (qui zodiaco suo egredi nequit) mediantibus vicinis sibi pennis, omnibus Monarchiæ suæ partibus lucem, calorem impertit & vitam, quamvis extra utrosque sese extendat tropicos: sicut illa Solis, & nostra. *Et sanitas in pennis ejus.* Quod si pennæ ejus fuerint sanæ, & radiorum ad instar Solis puræ, omne bonum publicaque felicitas nascetur ab eis: sed vice versâ, si non sanæ fuerint sed corruptæ, nec ad instar radiorum Solis, sed potius fulguris: omnium ruinarum calamitatumque causæ existent. Si interrogaveritis Grammaticos unde derivetur nomen *Calamitas*, respondebunt vobis à calamo. Et quid significat calamos? arundinem & pennam: ex tenerioribus etenim arundinibus aptabantur olim pennæ. Hinc pro signo dicebat Plinius, meliores mundi pennas, nostras esse Lusitanas. Hæc pennæ derivatio, certior est in politica quàm grammatica: si usurpata à Rege pennæ non fuerint sanæ, omnes ex iis derivabuntur calamitates publicæ; infectio erunt letalisque Monarchiæ infirmitas: pro eo quod esse deberent ejus sanitas. *Et sanitas in pennis ejus.*

Rex de quo hoc loco loquitur Malachias Rex Regnum est Christus: pennas verò, quibus hic salutem contulit mundo, omnes novimus esse quatuor Evangelistarum à Spiritu Sancto directas, ut Principum Evangelistæ imitandam pennis suis veritatem, puritatem & integritatem advertant: & quomodo in omnibus supremo tantum impulsu, in nullo verò proprio & privato moveri debeant affectu. Si scripturam eorum

tan-

tanquam sacram capiti imponimus, quælibet earum Evangelium sit humanum. Casu quo tamen contrarium (vel pennarum majorum inadvertentiâ, vel inferiorum aut amanuensium corruptelâ) contingeret, istis onerata scrupulis conscientiæ judicent, an non multa examinanda, confitenda, restituendaque habeant, in tot tantique momenti materiis. Quod accidere posse, etiam quandoque accidisse

Jerem. 8.
v. 8. Propheta Jeremias affirmat: Verè mendacium operatus est stylus mendax scribarum, vel sicut legitur in Chaldæo: Fecit scriba calamus mendacii ad falsandas scripturas: Supposito, hoc non possibile tantum, sed illo jam tum tempore prædicatum fuisse & deprehensum: operæ pretium erit scire, quantillum falsificandæ scripturæ sufficiat. Sufficietne unum mutare nomen? unum variare verbum, unum mutare numerum? imò verò, multoque adhuc minus sufficit: non necesse ad falsificandam scripturam, nomina, verba, numeros mutare, nec literas quidem: unum sufficit mutare punctum aut virgulam.

Controversiæ interrogant, sicut in scripturâ sacrâ de Fide sunt verba, num similiter etiam de Fide sint virgulæ & puncta? respondentque quod sic: puncta etenim & virgulæ sensum determinant verborum: illisque variatis, variatur & sensus. Hinc antiquitus vigeat Concilium vocatum *Masoretarum*,¹ cujus erat officium incorruptam in sua puritate punctuationem conservare scripturæ: Interpunctionis hujus elegantiam mysticè depingit ille Canticorum textus: *Murenu- las aureas faciemus tibi, vermiculatas argento*. Divinus Sponsus ait, quod sponsæ suæ in aures faciet aureas, vermiculatas argento. Vermiculatio ista (secundum

quod ex radice Hebr. deducitur) ex punctis erat & virgulis, loco enim *vermiculatas*, alii legunt *punctuatas*: *virgulatas argento*. Verum enim verò si erant aureæ, quare vermiculatio fit de argento, & ex punctis virgulisque formata? quia murenulæ ornamentum sunt aurium, ubi Fidei consistit sensus, *Fides ex Rom. 10. auditu*: In verbis verò de Fide, quamvis puncta virgulæque exigui videantur momenti [sicut argentum auro cedit in pretio] æquè tamen ac verba ipsa ad fidem spectant. Verba, quia significationem formant: virgulæ & puncta, quia distinguunt sensum & determinant. E. C. *Survexit non est hic*. His verbis Evangelista Marc. 16. v. 6. Christum resurrexisse asserit: iisdemque [mutatâ punctatione] hæresim dicere potest, quod Christus non surrexit. *Survexit? Non est hic*. Ità rectè positis punctis & virgulis Christus resurrexisse asseritur & est fides: mutatis verò punctis, iisdem verbis Christus resurrexisse negatur, & est hæresis. Ecce quàm periculosum sit exercitium pennam tenere in manu! officium quod punctum mutando aut virgulam, ex fide hæresin, & ex hæresi fidem formare potest. O quàm plenum scrupulis officium!

Quod si unius puncti virgulæve mutatio, tantorum errorum damnorumque causa esse potest: quid mutatis, subtractis, additisve fiet verbis? Repeto. Si unius puncti virgulæve mutatio tantorum existere potest causa damnorum, quid fieret, integris omissis lineis? deficientibus capitulis? chartis & informationibus integris suppressis? Quid denique fieret, si [pro eo quod præsentandæ essent adhibituro remedium] ei traderentur qui exqueretur vindictam? Omnia hæc in unam

cadere possunt pennam: sed nescio quomodo cadere possint in confessionem. Certum nihilominus est, confiteri & quidem frequenter hæc facientes: nec deesse qui talium recipiant confessiones, illosque absolvendo seipsos condemnent. Sed ego nec absolvo confessos, nec condemnno Confessarios: solum admiror cum turbis. *Et admirata sunt turba.*

§. VII.

Cur? Materia de *Cur* satis quidem est prolixa, sed tempus nobis est angustum: in hoc igitur puncto & sequentibus urbanè magis vestrâ, quâ auditis, utar patientia: sed non est confessio sine poenitentia. *Cur*? omnium istarum recensitarum & admiratarum injuriarum quarum causæ? quæ motiva? qualia *cur*? Nihil est in mundo, cujus causa homo vadat in infernum: nihilominus nullus sine suo *Cur* ad infernum pergit. Qualia sunt igitur ista *Cur*, tam valida, tam excoecantia, & præcipuos muudi homines præcipitantia? Jam video quod primum *Cur* commune omnibus est pecunia. Propter pecuniam, cui omnia obediunt, quæ omnia vincit, quæ omnia finit. Suas pecuniæ non denego vires, nec volo tollere scrupulos: sed meus non tam vulgaris & grossus, ut iste, est scrupulus. Non tantum ablata furto timeo, quantum non ablata. Multi in mundo & multi in Lusitania dantur ministri, nullo quidem casu expugnabiles auro: sed amicitia, recommendatione, dependentia, respectu superabiles; & quamvis nihil horum sit aurum nec argentum, *Cur* nihilominus sunt totius in mundo injustitiæ causa. Gravissima in mundo finit à Pilato in Christum commissâ injustitia, ipsam ad mortem condem-

Part. I.

nando innocentiam. Quodnam tantæ injustitiæ fuit *Cur*? fuitne delinitus? fuitne accepta à principibus Sacerdotum ingens pecuniæ summa? Non. Solus respectus, dependentia sola Christum condemnavit: *Si hunc dimittis non es amicus Caesaris.* Ne *Joan.* 19. de gratia amicitiaque periclitaretur *Cæ.* v. 12. *saris*, gratiam amicitiamque perdidit Dei, pensi non habens huic tollere vitam. *Re.* *Matth.* 21. v. 14. *spe*ctus ergò hoc fecit Pilatus, suas eodem tempore aqua lavans manus. Quid refert lotas esse Pilati manus, conscientia inquinata? Quid refert mundum manibus ministrum, à respectibus inquinatum? omnium delinimentorum maximum est respectus. Casu quo in quæstionem deducetur; utrumnam plures perdidisset animas, respectusne an pecunia? audacter resolverem, quod respectus: idque duplicem ob causam. Prima, quod tentationes respectus plures sunt & majores quàm pecuniæ. Plures, quia pecunia modica & respectus multi: majores seu potentiores, qui animis generosis facilius est despicere multam pecuniam, quàm exiguum perdere respectum. Secunda verò palmarisve causa est, quod acta respectus ergò, difficiliorem quàm quæ pecuniæ ergò aguntur, habeant restitutionem. In injustitia pecuniaria (sicut ipsa pecunia visibilis est & palpabilis) ita quoque ipsa pecunia scrupulum excitat, urgetque restitutionem: fulgor adamantis oculos ferit: catena aurea attrahit. Quæstor vos rationum admonet: lamina seu quadrum peregrinum (mutis licet insignitum figuris) clamando inquietat conscientiam: sed respectus, amicitia, dependentiaque ergò factum (quemadmodum reflexiones illæ sunt invisibiles, nec domum exornant nec parieti affiguntur)

Q

guntur) scrupulum non habet, nec exci-
tatores qui animam commonefaciant. Si
vendidi justitiam pro pecunia, restitutu-
rus, pecuniam datam reddo, acceptum sol-
vo, quantum sacculo meo immisi tantun-
dem extraho, quod omni difficultate ca-
ret: sed si gratis dedi aut vendidi justi-
tiam propter respectum, restituereque ha-
beam sine quaestu, reddere non acceptum,
extrahere è marsupio non immissa, quan-
tus hinc labor, quam stupenda difficultas!
restituens pecuniam solvit ex alieno: re-
stituturo respectum, solvendum est ex
proprio. Quod ut fiat, accipiendum mi-
hi est è mea domo, subtrahendum meis
prolibus, ex meis mihi educendum est ve-
nis. Prò! quanta ad hoc magnanimitas!
quanta resolutio! quanta denique divinæ
gratiæ ad hoc opus est efficaciam!

3. Reg. 21.
7. 11.

Judices Samariæ respectu Jezabelis in-
nocentem condemnarunt Naboth, pro
desiderioque Achab innocentis occisi vi-
nea illi fuit condita: porro Achab uti &
Judices vineam restituere æqualiter obli-
gabantur: quia utrique eam æqualiter ra-
puerant. Utri nunc illorum facilior erat
rapinæ restitutio? Achabo facilis: Judi-
cibus perdifficilis. Achab enim restituere
habebat vineam occupatam; Judices ve-
rò non acceptam. Achab tantum resti-
tuebat pro tanto, vineam scilicet pro vi-
nea: Judices autem omnia restituere de-
bebant pro nihilo: solvenda enim eis erat
vineam pro respectu. Suasero vobis, quod
si vendere vultis animam, fiat pro pecu-
nia potius quam pro respectibus: cum pec-
unia paucis restituatur vicibus, respectus
nunquam. Sed redeat Pilatus.

Luc. 23.
7. 25.

Pilatus tradidit Christum: similiter
& Judas. Pilatus, *Tradidit eum voluntati eo-
rum*: Judas, *Quid vultis mihi dare, & ego eum*

vobis tradam? Pilatus agnovit & confessus
est innocentiam Christi: & Judas simili-
ter: Pilatus, *Innocens ego sum à sanguine justis*
hujus. Judas, *Peccavi tradens sanguinem ju-*
stum. Uter nunc illorum plus restituit?
num Pilatus an Judas? Utrique Judas: re-
stituit enim pecuniam, eam projiciendo in
templum; Pilatus nullam fecit restitutio-
nem. Quare restituit Judas & non Pila-
tus? Quia ille Christum tradidit pro pec-
unia: Pilatus verò ob respectum. Resti-
tutiones pecuniæ fiunt quandoque at re-
spectuum nunquam. Quod si non ita, dici-
te mihi: fiuntne multa in hac aula prop-
ter respectum? Non rectè interrogavi:
Fitne aliquid in hac aula, non propter re-
spectum? aut omnino nihil, aut oppidè
parum. Estne aliquis vivens aut mortuus
qui propter respectum facta restituat?
hoc nec videmus, nec audimus. Quomo-
do ergò confitentur facientes, aut absol-
vunt eos talium confessiones excipientes?
Casu quo ego in confessionali sederem,
me illos non absoluturum sed condemna-
tuum promitto: sed quia sum in pulpito,
nec absolvo nec condemno: admiror cum
turbis. *Et admirata sunt turbæ.*

§. VIII.

Quomodo? quo modo, vel quibus mo-
dis? intricatissimum ingressi su-
mus conscientiarum labyrinthum: qua-
les sunt modi, fallaciæ, artes, negotiandi
ad inventiones, interpretandi, insinuandi,
persuadendi, negandi, annullandi, proban-
di, supplantandi, committendi, præfere-
ndi, prævalendi, consequendi, denique
sibi vel alii obtinendi omnia quæ dixi-
mus! Ut ego admirer, cumque obstu-
pescamus artificium, ingeniique acumen,
dolos quibus illa nituntur, quibus hæ fa-
ces accenduntur, hæc involucria conficiunt-

sur, hæ negotiationes texuntur; non opus habemus telis Penelope, nec Ariadnæ fabulis: in historiis sacris hujusmodi habemus textricem, quæ in famosi domo Patris ostendit, quanta hujusmodi in aula, sed in mundi taxantur aulâ.

Potissima in mundo Primogenitura fuit illa Jacob, in quam Christus successit: *Regnabit in domo Jacob.* Hac super primogenitura ab utero matris gemini duo fratres pugnare, Jacob & Esau. Esau totum jus favebat, natura & ætas, talentum & meritum, amor, affectus, voluntas, decretum, & promissio Patris, à quo benedictio expectanda & investitura: ita ut de fratre ad fratrem, de homine ad hominem, de amato ad amatum omnia pro Esau contra Jacob militarent. Pro Esau militabat ætas & natura: licet enim gemelli essent & matris in utero certarent, Esau egressus est primus, & præter hoc capacitatem habebat & animum, robustus, generosus, ad campum & arma propensus, pendente ex humero pheretrâ & arcu, sagittisque armatus manus, terribilem se leoni in montibus, urso & apro reddebat in sylvis. Econtrario *Jacob habitabat in tabernaculo*: nunquam matris egrediebatur cubiculo, pulvillo aprior quàm lanci, & balneis quàm armis. Esau denique paternus favebat affectus, amor, gratia: Patris enim sui Isaac erat delictum, cujus sibi lucrari callebat animum; ex sylvis enim montanisve rediens, ex minore venatione ipsi apparabat ferculum: ex majore verò foliis opertam offerebat prædam. Iste erat Esau, iste competitor Jacob: istud erat ejus jus; hæc ejus erant servitia, istud erat ejus meritum; istæ ejus excellentiæ, quibus natura & gratia ipsum sine controversia domus Isaac fecere hæ-

redem. Nihilominus (quis hoc putasset) Jacob evicit petitionem, Jacob tulit benedictionem: Jacob obtinuit primogenituram. Quod si primogenitura ex lege naturæ debetur primogenito, & Esau natus primò: si locus superior ex lege rationis meliori debetur talento, capacitasque & animus Esau præcallebant: si gloriæ præmii quæ prærogativa ex lege justitiæ potiori debetur merito, & servitia Esau tam indubiè & sine competentia digniora: si denique benedictio & primogenituræ investitura dependebat à Patre, Paterque sic Esau affectus eam ipsi pollicitus fuerat efficaciter daturus; quomodo possibile quod Jacob prævaluerit sine jure, sine talento, sine servitiis, sine favore? Quia omnia illa supplet adinventio, ars, dexteritas, dolus, negotiatio & involucrum.

Eodem ipso die quo Isaac Esau benedictionem dare decreverat, quia solemnitas hæc & ritus discumbendo fieri debebat: optimus senex gratum palato suo ex venatione filii sui desiderabat pulmentum. Egreditur Esau in agrum lætus & alacer: Rebecca verò magis à se amato Jacob primogenituram destinans, fratris absentia, Patrisque cœcitate observata quid fecerit nōstis. Festina mittit Jacob ad ovium gregem, leporum loco occurrunt hædi, ex quorum carnibus præparat pulmentum, & ex pellibus struit dolum; indutusque Jacob vestibus Esau, & ejusdem exprimens manus coram cœco apparet patri, præparatam apponens coctionem. Interroganti Isaac quis esset? instructus benè Jacob se primogenitum ejus Esau esse respondit. Obstupefcenti tam citò inventâ venatione, voluntatis fuisse divinæ, sancta replicavit simplicitate. Hoc duplici

accepto responso , prævioque manuum contactu, Isaac illi benedictionem imperiit, mansitque benedictio Jacob cum primogeniturâ & domo paternâ: Esau verò, cum eo quod gestabat in cingulo. Daturne hujusmodi dolus, fictio, crudelitas? hi agendi vincendique sunt modi. Ad surripiendam domum ei cujus erat, septem dolos finxit Rebecca: finxit nomen Jacob, eum Esau dicendo: finxit ætatem, vocando primogenitum: finxit vestes, erant enim fratris: finxit manus, pellis enim & pili hædorum erant: finxit pulmentum, quod erat ex ovium grege, & non ex agris: finxit industriam, quia venatum non exierat: & ne suprema veritas extra figmentum remaneret, divinæ finxit fuisse voluntatis. Cumque duplex esset Rebeckæ voluntas, una quâ volebat, volebat Jacob: altera quâ nolebat, nolebat Esau. Et fictio nomine, ficta ætate, fictis vestibus, fictis manibus, fictis operibus & servitiis, & ad ipsum quoque Deum figmento, jus, justitia, bona honor, successio sublata sunt ei, cui nativitas dederat semel; & meritum frequenter.

Nonne hæc magna & enormis videtur vobis injustitia? rationabilis vobis ad hoc suffragatur causa. Hæc autem Tragœdia semel tantum in Hebron practicata quoties in nostra reiteratur & repræsentatur aula? quoties nominibus suppositis, meritis fictis, laudibus falsis benemerito subducuntur præmia, quibus gloriatur indignus? Quoties Jacob sua magis prodest Rebecca, quàm Esau suus arcus? quoties plus Jacob manibus lucratur superinductis, quàm Esau armatis? si plus in pacis otio quàm belli acquireretur laboribus, quis non Solis militiæ æstus cum horum parietum umbris commutaret? nun-

quid hoc expertus est David, injusto quamvis & inimico serviens Regi? servivit David in bello; servivit in Palatio. In Palatio, cytharâ: in bello, fundâ. Ubinam verò ipsi fuit melius? in Palatio tam modicum acquisivit, ut à cytharâ ad pastorem baculum fuerit reversus: In bello tantum, ut à fundâ ascenderit ad coronam. Si David plus crescere visus fuisset ad parietum Palatii umbram, quàm ad Solis æstum in campo: si plus comparasse visus fuisset Regis aures demulcendo cytharâ, quàm eundem defuendo & honorando fundâ: si plus visus fuisset meritis blandiendo Micholi quàm serviendo Sauli, nonne magna hæc foret injustitia, & scandalum enorme? hoc patiuntur Esauitæ, in præferentiis Jacoborum.

Verum enim verò ego non tantum de Jacob & Rebecca hujusce fabricatoribus doli, quàm de Isaac conqueror: quod cognitum non annullaverit dolum, Esau patitur, Jacob possideat, Rebecca triumphet, Isaac dissimulet! tam potens benedictiones surripiendi sit ars, ut Jacob eam ex sacculo Esau eruat non solum illi promissam & decretam, sed etiam per Cancellariam confirmatam! Tanta sit patientia Isaac, ut benedictionem non mutet in maledictionem! ipse hoc timuit Jacob. Quando mater illum hisce involutura erat dolis, dixit, Patrem animadversurum, benedictionisque loco ipsi maledictionem inducturum. *Timeo ne putet me sibi voluisse illudere, & inducat super me maledictionem pro benedictione*, nulla hujus habitâ ratione à Rebecca, quæ alienum noverat ab omni cholera Isaacum, proindeque nihil in hoc casu sinisterum ab eo timendum; quod si Isaac cholera fuisset obnoxius, Esau recepisset bene-

Gen. 27.
v. 12.

benedictionem, Rebecca luisse figmentum; Jacob acerbum sibi proprium sensisset dolum. Sed Isaac, nec erat Pater pro tali Jacob, nec maritus pro tali Rebecca: Esau semper suam manebit privatus primogenituram. Nec Rebecca auferens, nec Jacob accipiens, nec pater consentiens, de hoc casu sibi faciant scrupulum! sunt Doctores qui damnant, sunt alii qui excusant: Ego nec damno, nec excuso, admiror cum turbis, *Et admirata sunt turba.*

§. IX.

Quando? Hæc ultima examinis nostri est circumstantia: quando finem attingerem, si illud quando prosequi vellem? quando ministri faciunt facienda? quando faciunt, quod faciunt? quando respondent? quando deferunt? quando expediunt? quando audiunt? ita ut pro una audientia, multa sint quando necessaria. Hodie fieri, quod debebat heri: cras fieri, quod debuisset hodie: infinitorum in uno Regno materia existit scrupulorum. Illa sic dilata, non observata, tam infinita. Quando quantum necessario conscientiam inquietant, habentium conscientiam!

In Republica quondam Hæbraica, multisque aliis, Tribunalia erecta erant & exercebantur in portis: id innuunt Proverbia Salomonis: *Nobilis in portis vir ejus, quando sederit cum Senatoribus terræ:* ad qualificandam mulieris fortis, mariti nobilitatem: sedisse eum dicit in portis cum Senatoribus Consiliariisque terræ; ad quod etiam ipse Christus alluisse videtur quando de Ecclesia sua in S. Petro fundata dixit: *Porta inferi non prævalebunt adversus eam:* per portas inferni intelligendo consilia inferni. Consilarii enim, ministri, tribunalia, omnia consueverant stare

in portis civitatis. Quamnam verò Legislatores isti, locum istum tribunalibus conferendi & consecrandi, justitiæque ministros in portis constituendi habuere rationem? varias Historici quidem & Politici hujusce adducunt rationes: potior verò, & in qua passim omnes conveniunt, erat expeditionum celeritas. Accedebat agricola, miles, peregrinus, suo cum negotio, præensione, petitione, nec opus habens ingredi civitatem, eodem die domum repedabat: tam prompti erant ministri, ut nec in civitate essent, nec sollicitantes haberent molestiam, expensis essent liberi: nec civitatem ingredi compulsi. Nesciant nunc sollicitantes, æræ illius cum moderna nostra distantiam: ne indignatione urgeantur & dolore: olim ministri stabant in portis civitatis: nunc ad portas ministrorum stant civitates. Tot rhedæ, gestatoriæ sellæ, equi [omittendo pedestres quorum infinitus est, nec æstimatur numerus] portæ, atria, plateæ hominibus impleta: & minister imploratur absque eo quod nesciatur utrum domi sit aut foris: ut magno constet labore à famulo tantum expiscari hujus revelationem mysterii. Alii pulsant, alii pulsare trepidant: omnes expectant, omnes desperant. Prodit tandem minister, quartâ post solis ortum horâ comparet, huc illucque cursitando disparet. Sollicitantes respiciunt in cælum, aliusque respicit alium: discedit dissolviturque civitas non consolata, quæ expectaverat collecta. Et quando erit alterum Quando? quod vivant & tam inhumanè agant nunc fideles homines, & confiteantur, cum tam rationabiliter procedebant homines sine fide & sacramentis! Ministri illi, etiam malè expediendo tres sollici-

tantibus præstabant gratias. Parcebant illis tempori, sumptibus & passibus: Ministri nostri, etiam expediendo benè tria vobis inferunt damna: temporis, expensarum, & passuum. Hos passus, has expensas, hoc tempus quis vobis restituet? Quis jam absumptam restituet pecuniam? Quis jam factos restituet passus? O pretiosum & sic inaniter elapsum tempus! Judex octo mensibus differt, octo dierum spatio determinabilem litem: minister octo annis remoratur petitionem octo horis expediendam. Et militis sanguis, orphanum lachrymæ, viduæ paupertas, afflictio, confusio, tot miserorum desperatio *Quid?* Christus sibi fieri asseruit quod illis fit: & in nullo melius quàm in illo terribiles unius dilationis effectus videri possunt.

Tribus horis oravit Christus in horto, quibus eadem superpropositione ternas fecit petitiones, ad nullam earum accepto responso. Et quomodo hoc sensit, quidve illi propterea accidit? tantus illi invasit dolor, tristitia, agonia, ut omnibus ex venis sanguinem sudaret:

Luc. 22. Factus est sudor ejus sicut gutta sanguinis decurrentis in terram. Tota Christi triginta trium annorum vita continuum fuit heroicæ patientiæ exercitium: sed nec labor ullus, nec dolor ipsi sanguinis guttas expressit, nisi tercio iterata petitio sine responso. Quod si trium horarum petitio sine responso sanguinem exprimit homini Deo: quid in Homine homine tot orationum reulsarumque anni efficient, eoque amplius, quò magis est homo?
Matth. 26. Petitio Christi (Pater si possibile est) præsupposito patris decreto, ipsiusque præscientiæ Christi de objecto erat impossibili. Et, si, non responsum fuisse ad

impossibile unum, tanti constat, non responderi (quod quandoque contingit) ad quippiam ex omnibus, quantum affliget? Quod sentiendum vel maxime in eorum negligentis, quibus ex officio respondere incumbit: & consequentia inde damna sunt publica. Nonne Reipublicæ utilius foret sanguinem fundi in bello, qui sudatur in petendo? quod ipsum hoc evenit casu. Si Christus sanguinem non sudasset in horto, plus effundere habuisset in Calvario: effundendus enim illi fuisset effusus, & ultra etiam in horto sudatus. Si venæ sanguine suo evacuarentur sollicitando, cuinam remaneret sanguis pro confictu? nec sanguis remanet nec animus, nec alacritas: perduntur omnia. Christus orare cœpit & petere in horto, simulque cœpit, quid? *Cœpit pavere, & contristari, & mæstus esse. Idem generosissimo Capitaneo, animosissimo militi contingit in aula. Miles vadit ad bellum, secum ferens tria, alacritatem scilicet animum, & affectum; Ex bello redeunti ad petendum, præfata tria vertuntur in contrarium: alacritas in tædium, Tædere. Animus in pavorem, Pavere. Affectus in mœrorem, & mæstus esse. Et cuinam hujusce tam damnosæ metamorphoseos culpa imputanda? Dilationibus, suspensionibus, irresolutionibus, hodie, cras, perendie, & vestris nunquam venientibus. Quando. Et facitne sibi conscientiam de damnis istis quispian eorum qui causa existunt? Sciant tamen (quamvis hoc scire nolint) agnoscantque veritatem (quamvis decipi parati) non unam sibi sed geminam incumbere restitutionem; unam particulari, & alteram Reipublicæ debitam*
Marc. 14. v. 33. Matth. 26. v. 38. Par-

Particulari, quia servivit: Reipublicæ, quia deinceps non erit, qui servire velit. Diceris forsan, ad expediendos tot & tantos non suppetere media: Hanc prætentam expectabam excusationem. At replicant illi, suppetere pro quibus vultis, at deficere pro quibus non vultis habere. Ego hoc non dico: quia non credo. Sed si non est unde, quare non dicitis non esse? quare illos suspenditis, quare consumitis, & à seipsis consumi patimini? Vacat responso hæc quæstio: quamvis enim non affligendi prætendentes videatur esse medium, gravius ipsos affligit dilatio & suspensio, quam afflictura foret veritas. Eodem hoc habemus loco.

Christum in maxima petitionis suæ afflictione constitutum è cælo confortavit Angelus: *Apparuit illi Angelus de cælo, confortans eum.* In quonam verò hæc consistit confortatio, si responsum fuit ut biberet calicem, quem Christus transferri orabat? In hoc ipso fuit confortatio. Quamvis enim non responderit expediendo, respondit tamen veritatem dicendo. Ecce quantum præstat veritatem hominibus ostendere: quàm differre & suspendere. Dilatio & suspensio agonia fuit Christo: veritas verò confortatio. Dilatio sine expeditione duplex est malum: veritas sine dilatione, malum est temperatum bono. Nam si non datis mihi quod peto, liberatis me ab eo quod patior: liberatis me à suspensione, sollicitudine, deceptione, domus meæ absentia, aulæ & expensis: liberatis me à nomine & indignitatibus sollicitantis, vestro tribunali, vestris gradibus, vestris apparitoribus: denique à vobismetipsis. Hoc cū videtur parum? Si itaque unā veri-

tate suo tempore datā homines nulli remanent querulosi, regimen evadit honoratius, Rex magis amatus, regnumque rectius administratum: quare pauperi prætendenti veritas involvatur, qui quò diutius differtur eò magis depauperatur? deficientibus mediis pro expeditione, nunquid sufficit unum *Non* trium literarum pro insinuanda veritate? Eritne melius ipsum experiri veritatem, jam perditum, vestramque fraudem perditionis ipsius esse causam? Vultisne ipsum spe falsā & expectatione sustentare, quia plus profunt expectantes, quàm veritatem scientes? si quod negatis, illi dare nequitis, quis illi restituet quod illi perditis? Heu restitutiones! heu conscientia! heu anima! heu examina! heu confessiones! Hæc ultima sit admiratio: nec enim laudo nec condemno, sed tantum admiror cum turbis: *Et admirata sunt turba.*

S. X.

EX toto hoc discursu evidentè (ni fallor) colligitur, multos in mundo dari scrupulos, de quibus aut nullus aut rarus fit scrupulus: Dari confessiones in quibus loquitur mutus, nec tamen exit diabolus. Suppositaque peccata omnia confitendi obligatione, ipsas etiam confiteri oportere confessiones. Grande malum est remediis non curari: eisdem verò infirmari, longè majus malum est. Et si infirmamur remediis, quid tandem remedii restat? Remedium est, ut ab ipsis homo curetur remediis; sicuti curatur ab infirmitatibus. In hoc versamur casu. Peccati remedium est confessio: sed si confessiones meæ (pro eò ut me à peccatis liberent) pro infelicitate

meæ

meâ iisdem me magis gravent, non aliud restat remedium, quàm duplicare remedium, ipsas confessiones veluti peccata confiteri. De relapsis inquit Tertullianus, quod pœuiterent de pœnitentia : & de contritione contererentur. Si mali conteruntur de contritionibus, qui boni esse debent & volunt, quare non confiteantur confessiones? Hisce illud faciendum pro certitudine ; aliis propter dubium : cunctisque pro majore securitate est consultum.

Luc. 11. v. 14. Ut hæc confessionum confessio sit talis, ne iterare sit opus : in omnibus præsens hoc Christi in dæmoni muti ejectione exemplum venit imitandum. Primò, erat ejiciens. Omnia alia miracula Christi fecit in instanti ejectionem dæmonis morosè & per temporis successum peregit. Sic primò requiritur competens omnibusque aliis negotiis curisve vacuum tempus, ut huic gravissimo omnium negotiorum negotio vacet totus, Cum accipero tempus ego iustitias judicabo. Quod si Deus ad examinandas dijudicandasque gubernatorum conscientias tempus se accepturum inquit, quomodo ipsi rerum administratores conscientias suas excutere, examinaque sua nisi ad hoc accepto congruo tempore dijudicare queunt? dicit aliquis sic se occupatum ut nihil sibi temporis superfluum. Audiat quæso hujusmodi, quid dicam. Sufficit tibi tempus pro lusu? suppetit tibi tempus exspatiandi ad villam? ad conversandum animi ergò cum aliis? Suppetunt tibi denique tempus & tempora pro tam exigui momenti oblectatiunculis? & ritè disponendæ & instituendæ confessioni deest tempus? Si nullum aliud tibi suppetat tempus, ipsum officii, tribunalis, consi-

lii, huic negotio consecratur : tempus quod meliorando officio impenditur, eisdem non subtrahitur. Sed abbreviando rationes quæro : casu quo jam febri corripereimini malignâ (quod omninò possibile) nunquid præscindenda forent omnia ad iuccurrendum animæ? Ita planè. Quod ergò faceret febris, cur hoc ratio non facit? Quod in iufirmitate faceret metus & falsa contritio, quare hoc in sanitate sincera non facit confessio?

Accepto jam (quacunque vi aut precepto accepto) tempore sequitur Confessarii electio. Operatus hoc miraculum fuit Christus, Erat JESUS ejiciens dæmonium, Luc. 11. v. 14. Confessarius vices agit Christi : & futurum Dei hominis vicarium oportet multum esse hominem, multumque habere Dei. Non confundaris peccata tua confiteri : Eccl. 4. & ne subjicias te omni homini pro peccato inquit Spiritus Sanctus : nolite erubescere vestra confiteri peccata : sed attendite, ne ea confitendo vos cuilibet subjiciatis homini. Si corporis sanitatem (quæ cadu- tandem & temporanea) non cuilibet credatis medico : animæ salutem ex qua dependet æternitas quare cuilibet crederetis Confessario? Indocto, nullatenus est committenda : sed tamen, nec solummodo esse doctum sufficit : sed & timoratum esse oportet, qui sciat animam dirigere vestram, timeatque perdere suam. Judas Principibus Sacerdotum suum confessus est peccatum, Peccavi tradens sanguinem justum. Et quid illi responsum? Quid ad nos? Tu Videris. Ecce quales Sacerdotes, qui nec suam nec confitentis sibi pœnitentis attendebant animam ! eligendus vobis est Confessarius, qui tantum de vestra quantum de sua sollicitus sit conscientia. Sufficitne doctum esse & timoratum? Non,

Matth. 27 v. 4.

Non. Oportet insuper esse cordatum. Ea est mentis humanæ pusillanimitas, ut etiam in tribunali Christi Magnates tanquam Magnates attendant; respiciantque conditionem: ubi adulari nulla cogit necessitas. Philippus Secundus Hispaniarum Rex in venatione constitutus extemporaliter indigebat sectione venæ: deficiente alio, chirurgus ex proximo vocatur pago. Interrogatus à Rege, sciretne cuiusnam venam esset secturus? Respondit, Homini: Magnus ille Rex hominem æstimans pro merito, eum deinceps suum mancipavit servitio. Ab huiusmodi hominibus curandi sunt Magnates in anima & corpore, ab hominibus scilicet, qui Regem minuunt ut hominem. Ad hujus

hominis, proindeque ad Dei pedes positus mutus loquatur tam veraciter, tam integre, tam distincte quod confessus aut non confessus est: de propositis factis vel non factis: de satisfactione impletâ vel neglectâ &c. ut simul & semel dæmon exeat foras. Et hoc fiat cum adeò seria omnium præteritorum peccatorum detestatione: cum tam firmo emendandi proposito: cum tam vero & cordiali intimo ob Deum insinuatæ amabilem & super omnia amatum offensum dolore: ut non solum dæmon exeat pro semper nunquam reversurus: sed jam ejectus sit ex anima quando loquitur mutus, *Et cum eiecisset dæmonium, locutus est mutus. Amen.*

S E R M O

D E

Sanctissimo S A C R A M E N T O

Exposito in Ecclesia S. LAURENTII in

Damaſo, Romæ in Bacchanalibus

Anno 1674.

Tentat vos Dominus Deus vester: ut palàm fiat, utrum diligatis eum, an non? Deut. 13.

S. I.

MAjus, ô Tiberis, in splendidis littorum tuorum habitaculis, hisce diebus spectaculum conspicis: quàm olim tentante Christum diabolo, Jordanis in deserti sui soli-

PART 1,

tudine vidit. Ibi enim Deus visus fuit tentatus: hîc verò Deus videtur tentans; *Tentat vos Dominus Deus vester.* Majus, ô Roma, hisce diebus in tuis foris, templis, & palatiis conspicis spectaculum: quàm olim in tuo cruento vidisti amphitheatro quando feris obiecti fuere Neo-Christiani.

R

ni,

ni. Ibi enim tormentis mortibusque probabatur fides: hic vero ludos inter & oblectamenta probatur amor. *Ut palàm fiat, utrum diligatis eum, an non.*

Terribiles dies isti, & terribilis temporis concursus. Aliis temporibus, totiusque curriculo anni, tres sunt tentatores hominum: hisce diebus dantur quatuor, quartusque major & potentior omnibus. Tempore alio tentat mundus, caro, & diabolus: hisce diebus non solum tentat mundus, caro, & diabolus, & quidem fortius quàm unquam aliàs, verùm etiam nos tentat Deus: *Tentat vos Dominus Deus vester.* Quamnam quæso ob causam putatis Deum suis egredi sacrariis, nisi ut ipse etiam publicarum tentationum tempore tentet? Tres tentatores semper quidem, ut inimici, sed non semper ut inimici aperti tentant: hisce verò diebus, dum monstrosis adeò faciem obtegunt larvis, mundus, caro, atque diabolus facie tentant resecta; hinc eodem tempore se Deus palàm, ad publicè etiam tentandum ostendit. Quo verò fine? non ut tentando nostros adjuvet inimicos: sed amicos suos probe & manifestet, *Ut palàm fiat, utrum diligatis eum, an non.* Hæc propositorum verborum naturalis est proprietas: hæc non minus propria erit discursus mei materia. Deus tentator, Roma tentata: amantes Deum aut non amantes, publicè cogniti. Tria sunt puncta, quæ tamen brevitatís studio ad unum reducemus, Exordiamur.

§. II.

Tentat vos Dominus Deus vester, Deus nos tentat? Deus tentator? verbum stupendum, tremendum, nec non indignum superficie tenus & indecens! Deum verò tentatorem non tantoperè miror: sed esse

tentatorem in sanctissimo Sacramento? hic perplexitas, hic stupor. Nunc sanctissimum Sacramentum est thorax ille validissimus, quo nos contra tentationes Deus obarmat? Nonne consecrata hostia geminum, humanum simul & divinum est scutum, quo Ecclesia propugnatur? Et nos sine pietatis scandalo dicere audeamus, Deum, nos tentandi hoc velut instrumento uti? *Tentat vos Dominus Deus vester!* Hisce diebus sic est.

Tumultuabatur populus contra Moysen in deserto, tumultusque erat bacchanalitus, *Utinam mortui essemus in Ægypto, Exod. 16. quando sedebamus super ollas carniū! Ægy. v. 3.* prus, gentilitatis memoria, gustus atque appetitus depravatus, gulæ intemperies, denique caro. Sedandæ rebellionis, & refræandæ brutalis appetitus inordinationi, ecce quid fecit Deus? *Dixit autem Dominus ad Moysen, ego pluam vobis panes de cælo, q. d. Moyses, non est bonum ut populus meus recordetur Ægypti, & eorum quæ habebat vel quibus delectabatur quando vivebat inter Gentiles: ego dabo illi panem de cælo. Ità ut prima origo Mannæ, & prima institutio Sacramenti in figura, fuerit ad tollendum appetitus & consuetudines quas vocatis Bacchanalia; & ad eradicandum è suo populo memorias reliquiasque Gentilismi, quæ hodie dum adhuc inter Christianos hisce diebus continuantur. Benè. Sed, aliumne adhuc Deus populo suo manna ministrando finem habuit & scopum? Imò verò. Non solum dedit illi manna ad abstrahendum ab illo vitio: verum etiam ad illum tentandum. *Ego pluam vobis panes de cælo: egrediatur populus & colligat: ut tentem eum, utrum in lege mea ambulet, an non?* Hic, datà populo Manna, fuit Deo secundarius sco-*

pus & finis. Primus pro remedio: secundus pro tentatione. Primus ad populum suum à prophanis Ægypti consuetudinibus abstrahendum: secundus ad eundem populum tentandum & probandum, utrum obediret & amaret Deum, an non. *Ut tentaret eum, utrum ambulet in lege mea an non*, qui in propriis terminis verborum nostrorum est finis; *Tentat vos Dominus Deus vester, ut palam fiat, utrum diligatis eum, an non.*

Habemus nunc Deum tentatorem, tentatorem in Bachanalibus, & tentatorem in Sacramento: necnon finem tentandi nos hoc tempore, & hoc quidem mysterio, non esse alium quàm nostrum probare amorem. In quonam verò consistit huiusce tentationis energia, huiusce dubii examen, & huius denique probationis verificatio? in hoc ut cognoscatur palamque fiat, utrum in nobis plus valeat fides quàm *visus*: utrum delectationem vis, non visi amore relinquamus. Eandem prosequendo historiam, ad desertum revertamur.

Non multis post diebus malè assuetus & rebellis Populus, in eandem seditionem relapsus, ollarum Ægypti vilissimorumque esculentorum quæ delicias reputabat recordatus, præ fastidii magnitudine dicebat; *Num. 21. v. 5. Anima nostra nauseat super cibo isto levissimo.* Hic est locus unus, è sacra scripturæ locis intellectu difficillimis: Manna etenim (ipsa attestante Scripturâ) omnium esearum in se continebat saporem, *Sap. 16. v. 21. deserviens uniuscujusque voluntati,* inquit Scriptura, & David, *Psal. 106. v. 8. omnem escam obominata est anima eorum.* Quod si manna omnes in se continebat saporibus, quomodo generare poterat fastidium? fastidium illud non ex nimia ciborum ingestione, nec ex famis,

orexive comedendi oriebatur defectu; eodem etenim tempore ollas suspirabant Ægypti. Si ergò manna, non solum de disco in discum, verumetiam de bolo in bolum variare poterat saporibus, Hebræique comedentes abundantiori, magisque exquisitè, quàm illa Pharaonis, instructæ affidebant mensæ, & simul omnium aquatiliū, volatiliū, ac in terra nascentium & viventium saporibus habebant conjunctos, quomodo non abigebant nauseam unius, commutatione & varietate alterius? Casu quo quis mihi diceret, præstantis adeò edulii delicias, tam grossò paulò ante servilis populi palato non convenisse, proindeque ingeminasse, *Num. 11. v. 5. in mentem nobis veniunt cucumeres & pepones, porri, & cepa & allia:* agrestium horum ruraliumque aliorum quorumcunque victualium saporibus etiam manna continebat; Unde ergò huiusce fastidium & nausea? Docti utique multas huius dubii legerint resolutiones: sed me vobis literalem & veram daturum spero. Dico ergò, mannæ fastidium non fuisse in palato, sed oculis. Quod Judæi gustabant totum erat quod appetebāt: sed quod videbant & aspiciebant solummodò erat manna. Manna in prandio, manna in coena, manna hodie, manna cras, manna semper: & quia varietas ac diversitas tota erat pro palato solo, & non pro oculis: hinc oculi fastidiebant. Non est hæc expositio mea, sed propria oris eorum confessio: dicunt enim illo ipso textu, *Num. 11. v. 16. Nihil aliud respiciunt oculi nostri nisi Man.* Et quoniam nihil videbant præter manna: idcirco illis stomachum movebat & nauseam, & in Ægyptum revertendi excitabat desiderium.

O divinum manna, & panis verè celestis! omnes saporibus, animæque nostræ deli-

delicias hisce accidentibus contineri, credimus & confitemur, sed *Anima nostra nau-
seat super cibo isto : quia nihil respiciunt oculi
nostri nisi Man.* Hæc quondam fuit tenta-
tio , quâ Deus Populum Israëliticum in
manna tentavit, *ut tentem eum* : hæc hodie
est tentatio, qua Deus populum Catholi-
cum tentat in Sacramento. *Tentat vos Do-
minus Deus vester.* Hebræos (solo Moyse
paucisque affectis exceptis) Christianos
(Moyse altero, & paucis genuinis ejusdem
affectis exceptis) omnes tentatione victos
cernimus : omnes etenim profanis mensis
& abominationibus Ægypti magis, quàm
hoc cœlesti pane delectantur. Hujus tan-
tæ injuriæ in his & aliis causa est eadem.
In Hebræis, quia non videbant nisi man-
na : In Christianis, quia non apparent nisi
caudida ista accidentia. *Nihil respiciunt ocu-
li nostri nisi Man.* O fidei imbecillitas ! ô
cœcitas ! ô tyrannis humanorum oculor-
um ! hisce diebus tentat Deus , tentat
mundus : utraque tentatio laqueum præ-
tendit oculis : illa verò Dei oculis clau-
sis : hæc autem mundi oculis apertis.
Deus, sua præsentia velata : mundus verò
tentat publicis repræsentationibus & spe-
ctaculis, quemadmodum verò istæ repræ-
sentationes oculis palàm objectæ, hæc au-
tem præsentia oculos fugit : loco ejus, ut
firmitas fidei de oblectamentis & decep-
tionibus visus triumphet , triumphat ty-
rannis visus de obligationibus fidei. Quod
si Christus velamen quo regitur retrahe-
ret, subitò in hac Ecclesia appareret trans-
figuratio Thabor , totaque Petri civitas
cum eodem exclamaret , *Bonum est nos hic
esse.* At Christus æqualibus mundum ar-
mis debellare detrectat : prodit in cam-
pum oculis nostris in aspectabilis : fidem
etenim & amorem nostrum probaturus

venit. *Ut palàm fiat, utrum diligatis eum, an
non.*

§. III.

NOtatu planè dignum , quod excla-
mante Petro , *Bonum est nos hic esse,*
Evangelistæ ipsum extra se fuisse asserant ;
nesciens quid diceret. Semper cum Christo
esse desiderat, & est extra se ? Ego potius
affirmarem ipsum nunquam fuisse magis
intra se , quàm quando cum Christo esse
desideravit. Ut quid ergò fervor & amor
Petri talem meruit centuram ? Quia cum
Christo se futurum dicebat , ipsius gloriæ
clarè intuitus splendorem : cum dicen-
dum hoc fuisset, ipso nube tecto. In the-
atro Thabor duæ diversæ planè, successi-
vè exhibitæ sunt scenæ. In prima, solis in-
star splendentis radiisq; coronati Chri-
sti majestas manifesta apparuit, *Resplenduit
facies ejus sicut Sol :* In secunda, nubes des-
cendens totam istam obscuravit gloriâ,
Apostolorumque oculos perstrixit. *Nubes
obumbravit eos.* Quid nunc Petrus ? Nihil.
Jam tempus aderat dicendi ; *Bonum est nos
hic esse.* Velle enim esse cum Christo ,
cum plena sua gloria apparente, nec fides,
nec amor est, nec capite Ecclesiæ digna
cogitatio : hinc eadem illa nubes quæ vi-
sus obvelaverat sensum , eidem mox
fidei sensum retexit , nam sequi-
tur ; *Et ecce vox de nube dicens : ipsum au-
dite.* Veræ fidei probatio, & veri amoris
excellentia non est, sequi solem omni suo
splendore radiorumque suorum pompâ
coruscantem : sed oculis sese subducen-
tem , obscurum , & nubibus opertum.
Ecce id ipsum in speculo naturæ. Flos
ille , cui solis sphaera imposuit nomen
à Græcis vocatus Heliotropium , cum
perpetuo motu immobilis , amicum sibi
Planetam sequi nunquam desinit &
comi-

NB. Card.
Biberi-
nus est hu-
jus devoti-
onis insti-
tutor, &
alter
Moses.

Matth.
17. v. 2.

Matth.
17. v. 5.

comitari. Sole orto, veluti salutabundus inclinat, cum ascendente se erigit, in suo Zenith existentem contemplatur erectus, cum descendente sese rursum demittit: vergenti denique ad occasum veluti valesfacturus denuò profundè inclinat. Ingens sanè naturæ portentum! ingens amoris excellentia! in quonam verò consistit maxima vis hujus excellentiæ? illud expendit Plinius, & cum tam admiranda, sicut ipsamet ejusdem est floris, reflexione detexit; Heliotropii miraculum, sæpiùs diximus cum Sole se circumagentis, etiam nubilo die: tantus sideris amor est. Miraculum est & prodigiosa excellentia, quod flos ille solis amans, sine motu locali, illum veluti in rota, cursum comitando sequatur: maximum verò miraculi hujus admirabile, & excellentissimum hujus excellentiæ est (inquit Plinius) quod non tantum Solem clarè rutilantem, verum etiam nubibus opertum sequatur & comitetur, *etiam nubilo die: tantus sideris amor est.* Sed à schola naturæ, transeamus ad scholam gratiæ, visurum similes flos ibidem datur. Moyses actus desiderio videudi Deum, faciem sibi ostendi petebat, *ostende mihi faciem tuam:* responsum accepit, illud esse impossibile in hac vita, *Non videbit me homo & vivet.* Quid Moysen facturum fuisse putatis audità hac veritate? ipse quidem hoc non commemorat in sua historia, sed illius vice S. Paulus gravissimè insinuat: *invisibilem tanquam videns sustinuit.* Moyses credendo Deum invisibilem illius fuit præstantiæ, ut illud faceret non videndo, quod facturus fuisset illo viso. Quid ergò, viso Deo, Moyse fuisset faciendum? directis, defixisque in eum oculis, absque omni deflexione standum fuisset, Quod

ergò faciendum fuisset videndo, id ipsum præstitit non viso, *invisibilem tanquam videns sustinuit.*

Hoc modo Moyses suum probavit amorem: vultque Deus nos hisce diebus ut amorem nostrum similiter ostendamus: *Ut palam fiat, utrum diligatis eum.* Divinus ille sol nube se tegente se ostendit invisibilem, ad probandum, utrum tantundem in nobis valeat fides, quantum visus: & utrumnam sic adhæreamus & comitemur non visum, ac si videremus. Qui sic fecerint, naturalem Heliotropii, supernaturalemque Moysis excellentiam pro amoris sui symbolo jure sibi poterunt vindicare: eritque corporis ac animæ æqualiter discreta intentio. Corpus, Heliotropium soli nubilo obversum: Anima verò ad literam S. Pauli *Invisibilem tanquam videns.* Nemo se Christum amare arbitretur, qui invisibilem ejus præsentiam omni viso visibilique in mundo non auteponeit: ibi ad videndum, hic ad non videndum invitatur. Veri etenim amoris probatio non in visum, sed non visum amando consistit: amare & videre beatitudo est; amare & non videre Amor est, quod ipse mundus consistitur. Quisnam totus amoris ornatus? Vos illum nudum pingitis sicut veritatem, talem quippe oportet esse, si amor est: quis igitur omnis ejus ornatus? nihil aliud quam velamen: *velatus & nudus.* Ubi oculorum deficit usus: amor sese detegit. *Ut palam fiat, utrum diligatis eum.*

Nunc licentiam à vobis peto, examinandi quendam Isaïæ locum quotidie ex pulpito resonantem, mihi verò occultum & novum. Prout omnes norunt, Isaïas vidit illos Seraphim, & quod meum effugit captum, est, quod isti Seraphim

Plinius.

Exod. 33.
p. 13.
ibid. v.
20.Heb. 11.
v. 27.

assistentes Deo, Deum non videbant. Assistebant Deo, nam stabant ante Thronum Dei: *Seraphim stabant super illud*. Non videbant Deum, alarum enim interpositione oculos proprios, & ipsius Dei faciem velabant: *Et velabant faciem ejus*. Hic perplexitatis meæ cardo vertitur; cupereque à doctis discere, quinam sint illi Seraphim Deo assistentes, nec tamen Deum videntes. Certum est, & de Fide, quod Angelici spiritus faciem Dei semper contemplantur, *Angeli eorum semper vident faciem Patris, qui in cœlis est*. Seraphim non solum sunt Angeli; verum etiam supremæ Hierarchiæ Angeli supremi: Ego etiam certum est, Seraphinos omnes visione sublimiore, magisque immediatâ, quàm omnes Angelos reliquos Deum intueri. Quales sunt ergo Seraphini isti, qui Deo assistentes, Deum non vident? Auditores mei: Seraphini isti non intuentur Deum: at ego istos contueor Seraphinos. Dicite mihi, omnes quotquot in hanc Ecclesiam ad adorandum & comitandum Christum in hoc Sacramento velatum confluxistis, assistitisne Deo in hoc throno? Ita. Videtisne Deum? Non. Isti itaque sunt Seraphini, qui Deo assistunt, & Deum non vident: non sunt Seraphini cœlestes, sed Seraphini terrestres: non sunt Seraphini Angeli: sunt Seraphini homines. Quia verò isti Seraphini non ad videndum sed assistendum veniunt: hinc ipsæ alæ: quibus feruntur, ipsos sistant simulque velant, *velabant, stabant, velabant*. Hoc modo hanc Isaïæ visionem interpretantur ex PP. Græcis S. Cyrillus: & è Latinis S. Hieronymus: at ego nullum alium Expositorum volo. quàm ipsum textum. Dico visionem illam non fuisse in cœlo, sed in

terra: juxta quod textus illud asserit: *Plena est omnis terra gloriâ ejus*. Dico, locum terræ esse Ecclesiam, dicente textu; *Et ea quæ sub ipso erant, replebant templum*. Dico, in hoc templo visum oculorumque utum fuisse impeditum, attente textu, *Et domus repleta est fumo*.

Verum enim verò si hi vocati Seraphini in hac terra, in hac Ecclesia, in hac Dei invisibilitate assistentes, sunt homines: quare Isaïas eos non tales, nec Angelos, nec Archangelos, nec Cherubim, sed Seraphim appellat? propter id ipsum: Deo enim assistunt, Deum non videntes. Seraphini sunt illi spiritus ardentes, quibus amor Dei nomen imposuit: inter omnes etenim, & super omnes Hierarchias plus cæteris omnibus Deum amant: Quia verò amare Deum, eique assistere absque intuendi circumstantiâ evidentissima est probatio, maxima excellentia, & gradus sublimissimus quem amor potest assequi: hinc illos Propheta nuncupat Seraphinos, sed oculis velatos.

Ignoscite mihi cœlestes seraphini. Vos ibi habetis nomen, & hîc est amor: vos ibi assistitis & amatis, sed videntes: nos hic assistimus, amamus, & non videmus. Unica ista est gloria terræ, Deoque propria. Propria terræ, *Plena est omnis terra*: amare etenim non videndo Deum, est gloria, quæ in cœlo nec est, nec fuit, nec unquam erit: Propria Deo: *Gloria ejus*. In cœlo enim Deus gloriam donat, hic illam recipit, hæc est vis. *Ejus*. In cœlo Deus impertit gloriam Beatissimis: in terris, vos illi assistentes gloriam datis Deo. In cœlo Deus gloriam impertit Beatissimis, nam se præbendo aspectabilem & ad amorem provocando Beatos facit gloriosos: vos in terra, gloriam

riam datis Deo : amando etenim non videntes, illum glorificatis. In cœlo Deus est Glorificator, Beatique glorificati : In terra vos estis glorificatores, Deus Glorificatus & Gloriosus. *Plena est omnis terra gloria ejus.* tantum inter amandum non videndo, & amandum videndo intercedit discrimen.

Quandoquidem hisce diebus, Christi est intentio tentare amorem nostrum & probare, *Tentat vos Dominus, utrum diligatis eum, an non :* idcirco nostræ sese fidei & non nostris se ostendit oculis ; non majestate & gloriâ conspicuum, sed invisibilitate armatum. Generosus ille Heros David consuluerat Deo, ut si omnia vellet vincere & ad se attrahere, suo se decore & pulchritudine indueret, & faciei ipsius splendor gladii vices ageret, *accingere gladio tuo super femur tuum potentissime : Specie tuâ & pulchritudine tuâ intende, prospere procede, & regna.* Sed quemadmodum David non accepit arma Saulis : sic nec Christus arma Davidis. Mundus nobis illiciendis publicum splendidumque exhibet theatrum, omnibus quæ novitas ingeniumque adinvenire sufficiunt gratis & delectabilibus instructum : Ille e contrario istis sub velaminibus omnes pulchritudinis suæ thesauros abscondit, confidens de fide nostrâ & amore, invisibilem sese à nobis adorandum, & non viso assistendum, latentem & opertum non testè amandum : *Ut palàm fiat, utrum diligatis eum, an non.*

§. IV.

HÆc Auditores est tentatio, quâ nos tentat Deus, generositate, magnificentia, & amoroso tam supremi tenta-

toris pectore digna. *Tentat vos Dominus Deus vester.* Nostrâ nunc interest, vel resistere tentationemque vincere, vel succumbere ; vel ex vulgi esse multitudine qui ex fragilitate vel abiectione animi sequitur mundum : vel de generoso & vere Christiano eorum numero, qui suâ mundo relinquentes stultitias, sequuntur & assistunt Christo & palàm hisce diebus faciunt se amantium numero jure accensendos ; *Ut palàm fiat, utrum diligatis eum, an non,* Tota tentandi, vincendibue ratio consistit in uno Ita, vel Non ; vel videre vel non videre : vel amare, vel non amare. Hucusque *Utrum diligatis eum, an non,* est problema : Vos & oculi vestri id solvetis. Prolixè quidem & libenter pro una alterave parte disputarem : sed quia temporis angustia id non patitur, jam disputatum & in scriptura dissolutum, nec non prodigiosè repræsentatum vobis proponam ; ad ripas igitur Jordanis revertamur.

Arca testamenti Jordanem ingressa, mox fluminis aquæ in duas partes sunt divisæ. Pars superior velut extatica, & ad præsentiam arcæ attonita, retrogressa substitit, hoc modo remanens immobilis. Pars inferior, inclinatione naturali & fluminis agitata impetu non subsistens, in mare defluxit. Famosa hæc histaria, hisce diebus revertentibus annis Romæ repræsentatur. Arca testamenti, quâ magnificentia majestasque Dei continebatur, est divinissimum Sacramentum ; Jordanis divisus, non est Tiberis, sed Tiberis civitas suos similiter torrentes habens & divisiones. Pars superior reverenter ad arcæ subsistens præsentiam, sunt qui assistunt illumque Dominum comitantur : Pars inferior quæ ad mare se

Psalm.
103. v. 6. recipit, sunt qui non comitantur sed deserunt, & quasi cum torrente, quò Mundus invitat, abripiuntur. Hujus notatu dignæ differentię intuitu, David flumen alloquitur dicens: *Quid est tibi mare quod fugisti, & tu Jordanis, quia conversus es retrorsum?* Jordanis quietus, Jordanis fugitivus. Quænam est ista divisio, quæve tam diversa resolutio? Quæ stas, quare stas? & Tu fugitiva, quem fugis? Quod si eadem est causa, fluvius idem, eadem utriusque natura, quare tam contrarii sunt motus? Pro parte superiore & subsistente Jordanis, respondet David, quod Urbanitatis officii que ergò subsisterit; quia recognoscens præsentiam Dei Jacob, reverentiam exhibuit arcæ. *A facie Domini, à facie Dei Jacob.* Arca vocabatur facies Dei, ob specialem præsentiam, quâ Deus invisibiliter in eâ residebat. Unde similiter sequitur, hunc Davidis Versum (prout nos intelligimus) de transitu Jordanis venire intelligendum; nam in transitu Maris rubri non aderat Arca. Sed si dicere sufficiebat, Jordannem à facie Dei substituisse, quare Propheta adjungit nominatim, Deum istum fuisse Jacob, à facie Dei Jacob? fueritne fortè factum differentię ergò inter Deum Verum (qualis erat Deus Jacob) & Deos fictitios & fabulosos quos variis sub figuris illo tempore adorabant Gentiles? Verè, Auditores, qui hic præfens venerabundus huic non assistit Arcæ: vel non credit ibi adesse Deum, vel habet alios Deos falsos & turpes, quos magis amat & adorat. Sed hoc non solum est mysterium: nec sola hæc Jordanis fuit præstantia. Notat Glossa in hoc Textu, Prophetâ non dixisse, à facie Dei Israel, sed à facie Dei Jacob. Hic Patriarcha duo habebat nomina, unum scilicet Jacob ab homini-

Glossa.

bus impositum; alterum à Deo datum, scilicet Israël. Quare nunc, hoc casu, se Deus non vocat Deum Israël, sed Deum Jacob? Magno hoc non vacat Mysterio. Jacob, id est, luctator: Israël, Deum videns: Quia verò Deus invisibiliter erat in Arca, Jordanique Deo substitit invisibili: hinc Deus non se vocat Deum se videns, Deum Israël: fuit etenim honoratus non visus. Cum majori itaque mysterio, majoreque Emphasi, Deus Jacob, id est Deus luctatoris vocatur: Jordanis etenim noli resistendo aquarum, impetumque refrenando torrentis, contra præcipitem propriæ naturæ inclinationem fortiter luctatus eam gloriosè devicit: ità ut in hoc Jordanis miraculo duæ concurrerint circumstantiæ, quas necessariò oportet concurrere in illis, qui Christo hisce diebus, in Sacramento assistunt. Prima, instar Jacob luctari, & naturalis inclinationis trahentem ad sequendum torrentem vincere impetum; Secunda hic sistere & assistere immobiliter Deo: sed non viso tanquam Deo Israël: sed Deo invisibili, tanquam Deo Jacob.

In hunc modum respondit David pro superiore Jordanis parte, quæ arcam reverita, substitit. Pro parte verò inferiore, quæ ad mare fugiens ipsi tergum obvertit, quia tam irrationabilis, tam præceps, tamque fœda fuit actio, cum stupore & indignatione, quare Deum fugeiet, reprehendit & improbavit, *Quid est tibi mare quod fugisti?* Sed si erat flumen, quare illud appellat mare? Et si erat Jordanis, quare non vocat Jordannem? Nomen illi sublatum & datum, utrumque censuræ, quam merebatur, fuit declaratio. Flumen in mare decurrens suum vadit quæsitum interitum: ibi & nomen perdit & esse,

esse, non enim jam est flumen, sed mare: ita irreverens pars Jordanis, tergum arcæ obvertens, suum naufragium quæsit & pœnam. Posito hanc sufficere rationem, cur Propheta ipsi Jordanis nomen negaverit: illud nihilominus magno fecit mysterio, luculentissimo documento, nec non reprehensione eorum, qui illum hisce diebus imitantur. Jordanis, tantundem est, ac fluvius judicii: Et quâ ratione illius pars una tali poterat esse nomine digna, tam præceps, tam furiosa, & sine judicio ad sequendum naturæ impetum ac consuetudinem, ut coram arcâ Dei subsistere detrectarit fugiens a facie ejus? Doctos se modo discretosque gloriantur, ab eadem se separantes & fugitivi præsentia, ad videndum & suâ præsentia approbandum horum dierum stultitias, quibus mundus magis, quam unquam suum perdit judicium. Et si clariùs intueri desideratis, quàm à judicio ista remota sit resolutio, eam mecum sub aliâ ejusdem fluvii considerate allegoriâ, ipsiusmet Prophetæ verbis me loquentem audite: *Quid est tibi mare quod fugisti?* O fluvie præceps & infelix, à furia Torrentis abripi te passe, & ab arcæ præsentia fugitive, edicito, à quo fugis, & quare? & quid tibi mali Dominus à quo fugis interrogavit quod ipsum fugias? à Deo qui te quærit, qui ad sanctificandum te personaliter venit: qui (cùm sis ex Amorhæis) te suum facere cupit; qui à gentilitatis servitute in libertatem vindicare intendit, qui se totum intrâ te collocat, ab hoc tam amabili Deo tu fugis? Edicito mihi (quamvis profugum te video) *Quid est tibi?* quem fructum, quem profectum ex fugiendo, & te à Deo elongando speras? Quod si inveterata tui te torrentis consuetudo trahit, nonne vides melius sa-

niùsque esse consilium malas emendare consuetudines, antequam in mare mortuum te deducant, quò tu properas? quod si inclinatione impetive abriperis naturæ, nunquid non alteram tui ipsius partem ejusdem tecum indolis consortem retrorsum conversam intueris? si illa tuo nulloatenus movetur exemplo, cur illam non sequeris? quod si ad hoc non induceris virtute? reverentiæ ergò saltem faciendum est. Nunquid hunc Jordanem ad arcæ præsentiam subsistentem, quautò magis quiescit, tantò magis intumescere, altiusque insurgere contemplaris? Nunquid non ipsum miraculosum, honoratum, laudatum, & sanctum vocatum consideras? quò igitur duceris? ecquid quæris? quorsum tantoperè festinas? *Quid est tibi mare, quod fugisti?*

§. V.

In illo verbo *Mare*, totum habemus *Quid est*: & totum, *Quare*, admirationis Prophetæ; & id ipsum pro admiratione tantum & stupore, ut vix sine indecentia dici queat: sed magnum non est, dici; quia videtur. Mare illud, quò fugitiva pars Jordanis decurrit, & quod hodie vocamus mortuum, & illo tempore *Vallis salinarum* dicebatur, quia cum piscibus & omni vivente careret, Sal ex eo tantummodò hauriebatur: ad currendum igitur ad *Vallē salinarum*, relinquetne reverentiam & præsentiam arcæ? ad currendum ad *Vallē salinarum*, fugiendum erit à Deo? Ita fit: ad deveniendum ad salis vallem, salisque plus satis quandoque mordacis & urentis. Quotquot horum dierum oblectamenta exeunt spectatum, quæ, quidnam sunt aliud quæso, quàm quod Roma antiqua, *Salas*, moderna verò *Sali* vocat?

S

Joci,

Joci, facetiæ, nugæ, vestium metamorphoses, æquivoca personarum, sexuum specieiue transfigurationes, lepidæ machinæ, inventiones ridiculæ, aliaque id genus, quæ ingenium, curiositas, & otiositas movendo tantum risui potest excogitare: Quænam Catonis vestri hæc intuentis desuper foret censura? fora, plateæ, & theatra ridiculis, & ad ridendum, repleta conspiciuntur. In summâ, cum tam levis & ridicula sit tentatio, muudus nihilominus de nobis & consequenter de ipso Deo triumphet! Domine, Domine, ad meum hac super re testandum dolorem, pro majore divinæ tuæ Majestatis reverentiâ ad Sancta Sanctorum confugere, quàm hisce diebus in publico compareret præstare. Rissus sit rissus: sed non irrisio tui. Rideant homines quod vident & faciunt: sed non videantur irridere, tam exiguam tuæ præsentix habentes rationem. Noverint itaque ita Deum relinquentes, & illum tam vili commutantes aut vendentes pretio, quod teste S. Paulo: *Deus non irridetur*: ibidemque pro isto risu unum Væ justitiæ divinæ reservetur. *Væ vobis qui ridetis, quia plorabitis.*

Gal. 6.
v. 8.
Luc. 6.
v. 25.

Ista, Auditores, vestri problematis, *Utrum diligatis eum, an non*, in historia Jordanis disputati, & diversimodè sicut promissi, per binas ejusdem partes, unam ad arcæ præsentiam reverentèr subsistentem, alteram obverso tergo ad mare decurrentem, resoluti est repræsentatio: Quilibet nunc videat utrumne harum sequi eligat partium. Et quia tota, aut amandi, aut non amandi Deum, hisce diebus tentatio resumenda venit in eo, quod à religione vel vanitate, videlicet, à non sacrificando aut sacrificando risum assumitur, animosè nos ad sacrificium accinga-

mus; in exemplar nobis ob oculos ponentes famosum illum similis tentationis, Deique tentationis (sicuti est nostra) victorem.

Tentavit Deus Abraham. Tentatio fuit, Gen. 22. ut dilectum suum illi sacrificaret Isaac. v. 1. S. Paulus istam Abrahami tentationem & Isaaci immolationem parabolam nuncupat: *Unde eum in parabolam accepit.* Sed Hebr. 11. quomodo parabola, si vera fuit historia? v. 19. Apostolus non intendit dicere, non esse veram historiam: sed historiam fuisse, simul & parabolam. Historia, per hoc quod erat: Parabola, per hoc, quod significabat. Sciemusne jam, quod Isaac ejusque sacrificium significat? Isaac risum significat, quamvis rissus materia videatur. Rissus iste in significatione Dei tota est tentationis materia: quemque Deus à nobis sibi sacrificari mandat. Hinc S. Bernardus, *Dicitur tibi, ut immoles Isaac* S. Bernardus. Isaac enim Rissus interpretatur. Notis (inquit Bernardus) quid Deus sibi velit a nobis sacrificari, quando Isaac jubet immolari? risum sibi sacrificemus mandatur. Abraham igitur Isaac suum immolare mandans, filium suum immolare præcepit, & hæc fuit historia: nostrum ut sibi sacrificemus Isaac mandans, risum sibi sacrificari postulat, & hæc est parabola: *Eum in parabolam accepit.* Omnes instar Abrahami à Deo tentati sumus: *Tentat vos Dominus Deus vester.* Omnes eodem fine, nostro videlicet probando amoris: *Ut palam fiat, utrum diligatis eum an non.* Si est, qui suum non vereatur sacrificare Isaac, exemplo Abrahami conscendat intrepidè montem, generosique illius cordis & brachii bene contempletur inclementiam. *O formidabile spectaculum! amor in prolem, Basil. de Deique dilectio judicio contendunt: & Judex Seleucus ensifer*

ensifer instat Abrahamus, & gladio jus dicit, inquit Basil. de Seleuc. In pectore Abrahami duo litigabant amores, ambo fortes, ambo magi, ambo difficiles superatu: Dei scilicet & Isaac. Pro parte Dei patrociniabatur Fides: pro Isaac tota oblutabatur natura: & in medio horum affectuum judex constitutus gladioque distans sententiam erat Abraham. Hujusmodi controversiam, Christiane, in hoc articulo habes decidendam, *Utrum diligentis cum, an non.* Si verè amas Deum, moriendum est Isaaco: Si Isaac vivit, non amas Deum. Cælum ex parte Dei: Terra ex parte mundi suspensa tuam expectat resolutionem. Tu es Judex; ferto sententiam. Quid dicis? ita, vel non? Eheu! fideles Christi amatores, quilibet vestrum videtur mihi Abraham brachio extento, stricto gladio, ad caput, non innocenti sed reo, non legitimo sed adulterino, non vitâ sed morte undequaque & perpetua dignissimo Isaaco amputandum, moriatur, moriatur Isaac: vivat Christus, & divinissimum vivat Sacramentum. Sed quid video? non Angelum è cælo, velut illum Abrahami: sed ex inferno, qui ex parte mundi & sensus vobis clamaus brachium retinet, gladiumque excutit. Ea fidei nostræ est imbecillitas; tantus cordium nostrorum tepor. Hoc demùm erit anno, sicut & reliquis, parabolaque integrè complebitur; Vivat Isaac, & sacrificium erit Agnus. Tu Domine relictus eris: mundusque quæsitus affectis gaudebit. Tu eris hic quasi solitarius: & Roma in Corso & Theatris.

Idem S. Basilus notavit (sicut jam ante notaverat Josephus) quod Abraham illum casum habuerit secretum: nec quando mandatum accepit, nec quando ad ex-

equendum se acciuxit & ad sacrificium perrexit, Saræ revelavit. Ratio fuit (inquit Sanctus) nam quamvis Abrahami veneraretur & magni faceret fidem, devotionem ac pietatem Saræ: considerato nihilominus muliebri genio, timuit ne velut mulieri & matri in sacrificium consentiendi animus deesset: *Ego quidem ejus animum suspicio, sed genium vereor.* Cognovit animum, sed timuit genium; quæ etiam meæ est causa diffidentiae, *suspicio, sed vereor.* Abraham erat Pater; Sara mater credentium. Credentium Pater promptum ad sacrificandum habuit animum; mater credentium non item. Et quænam omnium credentium mater, nisi tu ô Roma?

S. VI.

Roma, nec suppetit mihi facultas, nec fiducia, nec lingua ad dicendum tibi, quod in hoc casu sentio, sed audi quid æquali autoritate & eloquentiâ præcipuus tuus Doctor Hieronymus tibi dicat. Eodem tempore quo S. Damasus hanc ipsam in qua congregati sumus Ecclesiam extruxit, scripsit S. Hieronymus Urbi Romæ maximâ ex parte deceptæ dissolutionibus & luxibus congruentioribus cultoribus Jovis à quo habebant nomen, quàm veris Christi adoratoribus, quæ omnia impius approbabat Jovinianus, hunc in modum. *Urbs potens, Urbs orbis Do-S. Hieron. mina, Urbs Apostoli voce laudata, inter-contrastare tuum vocabulum: Te alloquor, inter-viniam. pretare tuum vocabulum. Roma, aut fortitudinis nomen apud Græcos, aut celsitudinis juxta Hebræos. Serva quod diceris: Virtus te excelsam faciat, non voluptas humilem. Græcus dicens Romam, vult dicere fortem: Hebræus dicens Romam, vult dicere Excelsam (ad-*

damus nos) Christianus dicens Romam, vult dicere Sanctam. Eritne igitur decorum, quod Roma fortis, tam levi non resistat tentationi ? Eritne dignum, quod Roma excelsa, ad tam ludicra & abjecta se demittat ? Eritne excusabile quod Roma sancta, ipso sanctitatis fonte derelicto, torrentem sequatur vanitatis ? Ridebit sanè Græcus, ridebit & irridebit Hebræus, lugēbit & erubescet Christianus. Itaque in ea Roma (inquit Hieronymus) *serva quod diceris* : Si te vocas Romam, esto Roma ; si te vocas fortem, esto fortis ; si excelsam, esto excelsa ; si sanctam, esto sancta. Et vos Domini Romani, generosi illius *Magnarum alarum Aquila filii*, recordamini verborum, quæ vobis primo loco, omnibusque pro matre & capite sanctam hanc civitatem agnoscentibus, de vestra confusus pietate Dominus hic præsens dixit : *Ubicunque fuerit Corpus, ibi congregabuntur & Aquila*. Sancti Ambrosius inquit, *Corpus in altari, aquila vos estis*. Non sese aquilam æstimet (de quibus enim hucusque locutus sum sunt vulgus) non se veram & genuinam æstimet aquilam, qui huc non venerit acuti visus & amoris excellentis specimen editurus. Aquila natu-

ralis, ad splendentis Solis radios, suos genuinos examinat filios : Aquila verò divina, filios suos in Solis obscuri probat umbra ; cum hac nobilissimâ circumstantiâ oculi vestri Deo totum sacrificent, quicquid hisce diebus videre detrectabunt. Quod ubi feceritis (prout de vestra generositate præsumendum) cum hac circumstantia vestrum sacrificium Deo longè præstantius gratiusque reddetis, illo sacrificio Abrahami. Notate. Deus, Abrahamo Isaac filium suum immolare præcipiens, dixit, *Vade in terram visionis, atque ibi offeres* : quasi diceret, vade in terram visionis ; in terram ubi me vidisti & vides, & ibi sacrificium offeres. In differentia de *Ibi ad Ibi*, sacrificii prærogativa consistit. Sacrificare Deo in loco ubi videtur, nihil habet miri : Sacrificare Deo in loco, ubi non videtur, admirabile est & excellens ; eritque gloria vestri sacrificii. Si non videre Deum præsentem, est tentatio qua vos tentat, *Tentat vos Dominus Deus vester* : illum non videre & amare, non videre & assistere, non videre & semper comitari, sit vestri amoris manifesta protestatio, & probatio publica, *Ut palam fiat, Utrum diligatis eum, an non. Amen.*

Gen. 22.
v. 2.

Matth.

24. v. 28.

S. Ambros.

idem.

S E R M O

P R O

Feriâ Quartâ post Dominicam Quartam Quadrag-
simâ,

Ulyssipone in Misericordia. Anno 1669.

Vidit hominem Cæcum. Joann. 9.

§. I.

Nus cæcus, & multi
cæci : Unus cæcus
curatus, & multi cæ-
ci incurabiles : Unus
cæcus sine oculis vi-
dens, multique cæci
habentes oculos &
non videntes : est resumpta substantia
totius hujus prolixi Evangelii. Christus
dedit in Jerusalem miraculosè visum uni
cæco à nativitate, Scribæ & Pharisei,
casum tanquam aliquid ad id usque tem-
poris non visum vel auditum examinâ-
runt : sed loco ejus quod tanti miraculi
operatorem, Dei filium, promissumque
in lege Messiam (exemplo cæci) agnos-
cere & venerari debuissent, invidiâ cæci,
perfidia obstinati, & ipsi omnipotentia
increduli & rebelles, Christum negâ-
runt, blasphemârunt, & condemnârunt.
Ità ut ipsa eadem manifesta lux Divinita-
tis uni dederit visum, aliis abstulerit : uni
fuerit splendor, aliis fulgur : unum illu-
minârît, aliis tenebras offuderit : unum
sanarit, alios infirmarit : denique cæco
dederit visum, & habentes visum ex-
cæcarit. Hæc non est consideratio mea,

nec alicujus autoritatis humanæ, sed
tota ipsiusmet Christi. Thaumaturgus
Dominus Jesus Christus, cernens tam
contrarios hujus sui miraculi effectus,
concluserit in hunc modum. *Ego in hunc* Joann. 9.
mundum veni, ut qui non vident videant : v. 39.
& qui vident cæci fiant ; non quod is fuerit
scopus sui adventus, sed hi illius fuerint
effectus. Cæci viderunt, siquidem cæ-
cus accepit visum : habentes verò oculos
sunt obcæcati : Scribæ etenim & Phari-
sæi remanserunt cæci.

Suppositis hisce binis Evangelii par-
tibus : transiliendo primam, tractabo
duntaxat secundam. Homo qui carens
oculis nihilominus vidit, jam est curatus:
habentes oculos, & tamen non videntes,
adhuc remedio indigent, & ad hos to-
tus præsens discursus spectat. *Vidit homi-
nem cæcum.* Christus unum vidit cæcum
sine oculis : nos multos videbimus ho-
mines cæcos cum oculis. Christus vidit
unum hominem sine oculis qui non vi-
debat, & mox vidit : nos videbimus
multos homines qui habent oculos &
non vident ; & videre possent si vellent.
Novit Deus hoc assumptum me elegisse,

ad explorandum utrum aliqua cœcitas hodie curari queat. Probè ideo, me huic negotio minus idoneum esse instrumentum: nihilominus ipsum miraculum à Christo patratum & spem & animum mihi addit. Inclinaus se Jesus ad terram, modicum quid luti ex sputo confecti oculis imposuit cœci, quo dum magis videbatur obducendi & ex cœcaudi, lumen acceperunt: proinde si Christus mediante luto ad visum, quis quæso cœcus adeò ex cœcatus, quodve instrumentum erit adeò ineptum, ut ab omnipotenti gratiæ ejus ope, oratione & efficacîa similes non speret effectus? Prostermentes nos cum cœco ad divinos ejus pedes, petamus oculis nostris vel unicum lucis hujus radium, per intercessionem Matris Misericordiæ, in cujus domo stamus. Ave Maria.

§. II.

Vidit hominem cœcum.

CÆcus quem hodiè vidit Christus, unam duntaxat patiebatur cœcitatem: cœci quos visuri sumus nos, quamvis variis multiplicibusque cœcitatibus laborent, non tamen eas patiuntur inviti, imò illis delectantur, ab eis vivunt & alimentantur, pro eis & cum eis moriuntur; hæc cœcitates, adjuvante gratiâ Dei, præsens noster discursus aperiet.

Maxima naturæ inordinatio, & potissima malitiæ circumstantia à Christo considerata in Scribarum & Phariseorum cœcitate (quæ erit triste prototypum nostræ) fuit cœcitas hominum habentium oculos apertos, *Ut videntes cœci fiant.* Scribæ & Pharisei erant sapientes &

legisdoctores, scrutatores scripturarum, & Prophetarum interpretes, & hinc ad agnoscendum Messiam præ cæteris obligati & nunquam magis quàm in casu præfenti. Ilias de divinitate Messie, ejusdemque adventu in mundum vaticinans, ait cap. 35 (quem locum increduli benè auscultent) *Deus ipse veniet, & salvabit vos: Isai. 35. tunc aperientur oculi cœcorum.* Idem alibi v. 5. dixerat c. 29. *De tenebris & caligine oculi cœcorum videbunt.* Idem repetivit cap. 42. v. 18. *Dedi te in fœdis populi, in lucem gentium, Isai. 42. ut aperires oculos cœcorum.* Unde quando v. 7. Baptista misit interrogatum Christum, utrum esset Messias, *Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?* Christus v. 3. operibus potius quàm verbis respondere volens, primum miraculum quod patravit coram legatis Joannis, fuit cœcis dare visum, *Renunciate Joanni quæ audistis & vidistis: cœci vident.* Si igitur primum & evidentissimum adventus Messie indicium: si potissima & manifestissima divinitatis ejus & omnipotentiae probatio, est cœcorum illuminatio: & si inter omnes cœcos quibus Christus visum impertiit nullus magis cœcus isto, nullusque visus magis miraculosus eò quod cœcus esset à nativitate, proindeque visus ei non restitutus sed primitus creatus, quomodo Scribæ & Pharisei eatenus fuere hallucinati, ut videntes miraculum, miraculi operatorem nec viderent nec agnoscerent? Hic istorum hominum licebit videre cœcitatem. Cœcitas claudens oculos tantum, non est maxima: cœcitas apertos ex cœcans oculos, illa pejor est omnibus; & talis Scribarum erat & Phariseorum. Erant homines apertis oculis & cœci, oculis inquam apertis, nam veluti Doctores

tores legebant & scrutabantur Scripturas, nec non interpretabantur Prophetas : & cæci videntes enim Prophetias impletas : non videbant nec agnoscebant Prophetatum.

Cæcorum istorum Doctorum unus erat Saulus necdum Paulus : & ecce quomodo indice cælo suam cognoverit cecitatem : instructus mandatis Pontificum, iraque incensus in Discipulos Christi proficiscebatur Damascum : & appropinquans civitati à Christo è cælo fulmine tactus, ex equo decidit in terram, stupefactus, attonitus & subito cæcus ; sed quomodo modo? *Apertis oculis nihil videbat* inquit textus A&R. 9. v. 7. Civitas, muri, turres, plateæ, campi, & viæ comites erant ante oculos, & Saulus oculis apertis nihil horum, nec seipsum quidem vidit : in hoc hujus cecitatis mirabile totum consistit, si fulgur illi oculos aut ademisset aut clausisset, nihil miri, si non vidisset : sed nihil apertis oculis videre, *apertis oculis nihil videbat* ? hujusmodi fuit cecitas Sauli Christum adhuc persequentis, talis quoque Scribarum & Phariseorum in ipsum non credentium : & talis est nostra, imò adhuc pejor, postquam in illum credidimus. Magis obstupescenda est nostra cecitas, quàm cæci Evangelici visus. Cæcus ille oculis carens nihil videbat, acceptisque oculis vidit : nos oculis præditi non videmus. In illo fuit cecitas & visus successivè : in nobis utraque sunt simul, cæcutimus enim oculis apertis, ideòque omnibus sumus cæciores. Quod si oculos nostros circumtulerimus per obem universum, eundem nonnisi à cæcis quodammodo inhabitari videbimus, gentilis cæcus, Judæus cæcus, Hæreticus cæcus ; & Catholicus

(quod non deberet esse) similiter cæcus. Ex omnibus istis cæcis quinam quæso vobis videntur cæciores ? Nullus dubito, quin nos Catholici : alii etenim clausis, nos verò apertis oculis cæcutimus. Quod Gentilis effrenis sequatur impetum & impulsu carnis, nec non naturæ corruptæ depravatas leges, est quidem cecitas, sed oculis clausis, quos ipsi fides non aperuit : sed quod Christianus fide imbutus, Deum, cælum, infernum, æternitatem agnoscens instar Gentilis vivat ; est cecitas oculis apertis ; ideòque ipso Gentili est cæcior. Quod Judæus patiat scandalum ex cruce, & ne confiteatur se Deum crucifixisse, Deum Crucifixum adorare detrectet, cecitas est manifesta, sed oculis clausis : unde & læsi à serpentibus infecto, Moysæcum illum serpentem intuentes sanabantur, reliquis illum non aspicientibus, morte extinctis : verum quod Christianus (sicut valde deplorabat S. Paulus) *sit inimicus crucis Christi*, & adorando sanctissima Crucifixi vulnera non sanetur à suis, est cecitas apertis oculis ; ideòque Judæo cæcior. Quod Hæreticus, cum sit baptizatus, & nomine Christiani gaudens, legi Christi se non conformet, & mandatorum ipsius observantiam despiciat ; est cecitas, sed similiter oculis clausis. Erroneè credit ad salutem sufficere profusum sanguinem Christi, & opera propria non esse necessaria : sed quod Catholicus credens, lumineque fidei & rationis cognoscens mortuam siue operibus fidem, & neminem sine bonis operibus ac virtuosâ vitâ salvandum, more Lutheri & Calvinii vitam transigat : est cecitas oculis apertis : proindeque ipso

Hære-

Num. 21.

v. 8.

Ad Philip.

3. v. 18.

Hæretico est cœcior. Ergò sumus Nos,
qui præ cœcis omnibus amplius cæcuti-
mus.

Verùm enim verò, si cui forsan in ex-
aggeranda Catholicorum, præ Gentili-
um, Judæorum, Hæreticorumque cæci-
tate, modum excedere videar: Quid vi-
deretur, si inter omnes prædictas cæci-
tates, solummodò cæcitatem nostram
esse cœcitatē, & inter omnes præfa-
tos cœcos, solummodò nos cœcos esse
asseruissem? hoc itaque nunc dico, & ità
reverà est, in majorem nostri confusio-
nem & horrorem. Ipsum auscultate
Deum per os Isaïæ ingeminantem: *Quis*
cæcus, nisi servus meus? Quis cæcus, nisi qui
renundatus est? Quis cæcus, nisi servus Do-
mini? Deus loquitur cum populo Israe-
litico, qui isto tempore solus (sicut nos
modò) veri Dei fidem & cultum profi-
tebatur: eum tamen solùm, inter omnes
mundi nationes, cœcum, non semel sed
tertiò pronuntiat. Non considero hic po-
pulum Israeliticum cœcum, sed absolu-
tè solum. Quod enim iste populus fue-
rit cæcus tempore Isaïæ, ipse & alii
Prophetæ omnes lamentantur; siquidem
soli Deo debitum honorem, servitia, &
adorationem, in Idola transferebant. Sed
ab hac cœcitate, & ab hac eadem Idolo-
latria sequitur, quod non solùm Hebræi,
sed universi temporis ejusdem in orbe
terrarum Populi fuerint cœci. Cœci &
idololatræ isto ævo erant Assirii, Baby-
lonii, Ægyptii, Æthiopes, Moabitæ,
Idumæi, Arabes, Tyrii, quibus omni-
bus Idololatriæ ergò, Isaïas vindictam
& punitionem divinam vaticinando de-
nunciavit. Si igitur Idololatria erat cœ-
citas, & non solùm Hebræi, sed omnes
circumquaque, & in circuitu ipsorum

Isai. 42.
v. 19.

Isai. ult.
supra.

etiam remotissimæ nationes erant Idolo-
latræ, quomodo Deus solùm electum si-
bi populum Israeliticum cœcum inge-
minat, *Quis cæcus, quis cæcus, quis cæcus.*
nisi servus Domini? Omnibus aliis simul
cæcis, num solus populus Israeliticus est
cæcus? Ità planè: omnes enim alii popu-
li cæcutiebant oculis clausis: solus popu-
lus Israeliticus oculis cæcutiebat aper-
tis, idem Propheta illud sequenti Capi-
tulo confirmat: *populum cæcum & oculos* *Isai. 43.*
habentem. Reliqui populi idola falsosque *v. 8.*
Deos adorabant veri Dei notitia desti-
tuti, proinde ignorantes magis quàm
cœci appellandi: solus verò populus
Israeliticus, vera fide verique Dei cogni-
tione gaudebat, *Notus in Judæa Deus.* Et
quod populus fide sana verique Dei co-
gnitione imbutus adoraret idola falsos-
que Deos: non ignorantia, sed cœcita-
ti veniebat imputandum atque hinc ille
solus cæcus; *Quis cæcus nisi servus Domi-*
ni? nunc, pace vestra, eandem, seu eas-
dem tres quæstiones huic nostro ævo
sæculoque proponam. *Quis cæcus?* num
Gentilis? Non. *Quis cæcus?* an Judæus?
Non. *Quis cæcus?* an Hæreticus? Non.
Quis itaque hodie cæcus censendus,
cœci nomine dignus? triste quidem &
flebile effatu; extorquet tamen neces-
saria consequentia dicere, quod simus
nos Catholici, Gentilis quippe, Ju-
dæus & Hæreticus sine fide oculis clau-
sis, & soli nos Catholici fide instructi
apertis oculis cæcutimus. *Populum cæ-*
cum, & oculos habentem. Magna miseria
& confusio omnium in gremio Ecclesiæ
unicam veramque fidem Catholicam
profitentium.

David Psalmo 113. explodendo Gen-
tium Idola, principalitèr tangit, quod ha-

Psalm. 75.
v. 1.

Pſalm.
113. v. 5.

habentia oculos non videant: *oculos habent, & non videbunt.* Veraciter dicere potuisset oculis carere: nam fictitii illi oculi aperti, sive sculpti in petra, sive fusi in metallo, sive colore obducti in pictura, verè non sunt oculi. Similiter & compendiosius ista Idola cæca vocare potuisset: sed consideratè magis & emphaticè asseruit, quod habentia oculos non viderent; nam magnæ cæcitatæ exaggeratio non consistit in non habendo oculos & non videndo: sed in habendo oculos & tamen non videndo, *oculos habent & non videbunt.* Quo facto, Prophetæ ad fabricatores & adoratores dictorum Idolorum dexterè se convertens, benedictionem illis impertit, seu maledictionem illis imprecatur, scilicet, ut similes illis fiant qui ea faciunt, *Similes illis fiant, qui faciunt ea.* Quemadmodum major, considerabiliorque benedictio veri Dei cultoribus impertiri nequit, quàm ut Creatori suo similes evadant: sic è contrario falsorum Deorum cultoribus detestabilior maledictio supervenire nequit, quàm ut à se fabricatis Diis fiant similes, *Similes illis fiant, qui faciunt ea.* Agedum nunc dicite mihi. Nonne foret multò major infelicitas, nonne summa miseria & ignominia inaudita, si ista eadem maledictio non jam falsorum Deorum adoratoribus, sed unius veri Dei fidem cultumque profitentibus superveniret? hoc nobis re ipsa accidit. Quid quæso maxima ex parte sunt Christiani, nisi mortuæ Christianitatis statuæ, & vivæ Idolorum Gentilitatis figuræ, oculis apertis & cæcis, *oculos habent, & non videbunt?* Miseria magna est, quod similes sint Idolis qui ea faciunt: sed multò major est miseria, & multò magis admiranda, quod similes sint Idolis illi, qui ea destruunt, & hi sumus nos; repeto,

Pars I.

hi sumus nos Christiani & Catholici præcipuè Lusitani. Ad quid Deus in hoc mundo Lusitanæ erexit Monarchiam, nisi ad Idola destruenda, Idololatrias convertendos, & Idololatrias proscribendas? ità fecimus & facimus cum singulari nominis Christiani gloria in Asia, Africa & America: sed eadem Idola de nobis quasi vindictam sumere videntur; nos illorum prosternimus statuas; & illa suas nobis infigunt cæcitates, sumus cæci, & apertis oculis veluti Idola, *oculos habent, & non videbunt.* Cæci, & patentibus oculis sicut Israël, *populum cæcum, & oculos habentem.* Cæci, oculisque apertis instar Sauli, *apertis oculis nihil videbat.* Denique cæci, & patentibus oculis, uti Scribæ & Pharisei. *Ut videntes, cæci fiant.*

§. III.

Dictum est in genere, quantum sufficit: nunc pro majore distinctione & claritate ad particularia descendamus. Illa ipsa Cæcitas oculorum apertorum, dividitur in tres species; vel loquendo physicè; in cæcitatem primæ, secundæ, & tertiæ speciei. Prima est, Cæcorum videntium simul & non videntium: secunda, Cæcorum aliud pro alio videntium: Tertia, Cæcorum qui videntes reliqua suam non vident cæcitatem; omnes hæc cæcitates in Scribis & Phariseis hodiè deprehensæ sunt: & omnes (æquali aut majore infelicitate) invenientur in nobis. Progrediamur discurrendo per singulas, & in nostro visu multa videbimus, quæ non videmus.

Incipiendo à primæ speciei cæcitate dico; apertos Scribarum Phariseorumque oculos fuisse videntes, & simul non videntes. Quare? Non quia videndo miraculum, non videbant ejus patratores,

T

sicut

sicut diximus, sed quia videntes miraculum non videbant miraculum; & quia videntes miraculi patratores, non videbant mira operantem; miraculum videbant in oculis cæci, illius patratores in propria intuebantur persona, & multo magis in suis operibus (qui videndi modus ab omni deceptione est remotissimus) nihilominus nec miraculum videbant, nec mira patrantem: miraculum non videbant, quia nolebant; patrantem non videbant, quia non poterant. Probè novi, quod videre, & non videre, implicet contradictionem: Cæcitas verò Scribarum & Phariseorum tam erat densa, ut utramque hujus contradictionis partem reciperet. Philosophi asserunt, contradictionem non cadere intra sphaeram possibilium: Ego assero cadere intra sphaeram oculorum; hoc asserere non præsumerem, nisi prima & summa veritas suffragaretur. Christus de illis ipsis hominibus loquens, hoc astruit, cap. 4. S. Marci, *Ut videntes videant, & non videant.* Modò fortassis sperabatis me exclamaturum instar admirabundi singulari Echo: Si videbant, quomodo non videbant! & si non videbant, quomodo videbant! Tantam auctoritatem vocare velle in dubium, foret impudentiæ & summæ irreverentiæ: Christus hoc dixit, & istud sufficit. Non tamen propterea me excusatum volo à reddenda ratione ejus, quod adeò videtur impossibile: priusquam verò nodum hunc dissolvere aggrediamur, ipsam videndi & non videndi implicationem in duobus famosis S. Scripturæ casibus practicatam contemplemur.

4. Reg. 6.
v. 13.

Rex Syriæ educto exercitu contra Regem Israël, molitusque insidias & stragemata, quicquid cum suis Ducibus concluderat, Regi Israël mox innotuisse de-

prehendit. Principio quidem quempiam suorum Consiliarios & Belliducum suspectum habuit: intellexit tamen posse à militibus & Ducibus locorum terræ illius gnaris, solum Prophetam Elisæum Regi suo omnia revelare & detegere. O si Reges latus suum stipantes haberent Prophetas! morabatur eo tempore Elisæus in urbe Dothan; conclusit itaque Rex & mandavit circumdari civitatem: movente autem, diluculo & silentè, exercitu ut illum caperent, ecce ipse Elisæus obviam procedens hostibus ait; illam viam non ducere in Dothan, deducitque illos ad munitissimam civitatem Samariam: introductos concludit muris, obsecrantur portæ, & omnes attinebantur perditæ & captivæ. Extra controversiam est, hos Regis Syriæ milites non ignorasse vias ducentes in Dothan & Samariam, & multis ipsores etiam de facie notum fuisse Prophetam Elisæum: scientes igitur omnia, videntesque civitates, vias & ipsum Prophetam quem capere volebant, quare contra suum propositum se duci sinebant? Quare Elisæum jam manibus conclusum non tenebant? Quare ab Elisæo intra muros & hostium gladios se concludi permiserunt? Sacer textus totâ hanc comœdiâ adscribit precibus Elisæi petentis, ut Deus Populū istum excæcetet, *Percute, oro, gentem hanc cæcitate.* Ista cæcitas fuit tam nova, tam inaudita, tam extraordinaria & admirabilis, ut simul viderent & non viderent. Videbant Elisæum, & non videbant: Videbant Samariam, & non videbant: Videbant vias, & non videbant: Videbant omnia, & non videbant. Quænam quæso dari potest cæcitas magis implicata & magis cæca in hominibus oculis apertis? talis per voluntatem Dei fuit illa cæcitas isto-

rum Barbarorum: & talis, invito Deo, est nostra Christianorum. Elisæus, interpretatur salus Dei: Samaria, carcer adamantinus. Quid est salus Dei, nisi Salvatio? & quid est carcer adamantinus, nisi infernus? Porro sicut Syri inquirentes Elisæum conclusos se viderunt in Samaria: pari modo & nos quærentes saluationem, nos invenimus in inferno. Inquirentibus nobis causam hujus erroris & cæcitatæ, occurrit hæc: quod illi & nos, videmus & non videmus. Nonne vides Christiane, istam viam ducere ad infernum? Omnino. Nonne vides alteram esse viam salutis? Etiam. Cur igitur per viam perditionis salutem quæris? Quia videmus & non videmus vias. Videmus ubi finiunt, & idem ubi non videmus. Tanta est nostra cæcitas oculis apertis, *Percute gentem hanc cæcitate.*

Casus secundus, & gravior. Misit Deus duos Angelos ad civitatem Sodomam ad ad salvaudum Loth, reliquos verò incolas igne de Cælo concremandos: & in tantum exustionem erant promeriti, ut Angeli necesse habuerint defendere domum ubi morabantur. Sed quonam modo eam defenderunt? Sacer text. inquit, modum non fuisse alium ad defendendum domum; quam quod incolas à majore usque ad minimum percusserint cæcitate. *Percusserunt eos cæcitate à maximo usque ad minimum.* Dum legi Angelos excæcasse omnes, arbitratus fui clausos ipsis fuisse oculos, mansisseque totaliter cæcos sine visu: & quod non solum solos excæcarint viros & adultos, verum etiam parvulos: hujus fuisse causam judicavi, ne hi parvuli ducatum præstare possent senibus. Sed non ita contigit: omnes oculis remanserunt apertis & integris ut ante. Videbant Ci-

vitatem, plateas, domos: solam verò domum portamque Loth quam inquirebant, invenire nequiverunt: In Civitate inquirebant plateam Loth: videbant illam, & tamen non inveniebant. In platea quærebant domum Loth: videbant illam, & non inveniebant. Quærebant in domo Loth ostium sive portam: videbant ostium, & tamen non inveniebant, *ita ut ostium invenire non possent*, inquit textus. Et ne nimium hunc prodigiosum casum miremur: quod in illorum oculis effecerunt Angeli boni; hoc in nostris faciunt Angeli mali. Degimus in Quadragesima velut tempore rigidæ poenitentiae, cumque vera poenitentia sit recta semita quâ in *Matth. 7. v. 14.* Cælum tenditur, *Arcta est via, quæ ducit ad vitam*: plateam cernimus, nec tamen invenimus. Nunc visitamus & frequentamus sæpius Ecclesias, pedes nostros super ista sepulchra ponimus, & cum sepulchrum sit domus quam semper inhabitaturi sumus, *Sepulchra eorum, domus illorum in æternum*: videmus domum, & tamen non invenimus. Conscendunt Concionatores pulpitum seu ambonem, ponunt nobis ante oculos oblivionem & despectum legis divinæ: cumque lex Dei sit ostium & porta, per quam duntaxat ad vitam beatam datur ingredi, *Hæc porta Domini, justi intrabunt in eam*: videmus hanc portam, & non invenimus, *ita ut ostium invenire non possent.*

Sistamus ad hanc portam, & inde contemplemur omnia à summo ad imum usque. Homines vagantur per aulas, regna pererrant, peragant mundum, pro suis quisque negotiis tractandis, pro suis quisque appetitibus & desideriis adimplendis: mutuo sese offendunt, patent oculi, porta in conspectu est, quam tamen nemo invenit. Quæritis honores oculis

lynceis ; cumque nonnisi una porta sit quæ ad honores admittat , scilicet virtus , nullus hanc invenit . Inhiatis divitiis pluribus quàm Argi oculis , cumque securissima divitiarum porta , non bonorum accumulatio , sed cupiditatis sit imminutio : nullus hanc portam invenit . Desudatis pro acquirenda comoda vita : cumque vera ad beatam vitam ducens porta non sit alia , quàm bonam vitam agere , nemo quoque hanc invenit . Lasciamini ad fruendum quiete ; cumque nec sit nec inveniri possit pro quiete vera & segura , alia porta quàm voluntatis suæ cum divina in omnibus conformitas absoluta , attamen non est qui inveniat . Daturne talis stultitia ! talis cæcitas ! sed nemo videt id ipsum quod videt : Omnes enim à majore usque ad minimum istis cæcis sumus similes : Percusserrunt eos cæcitate , à majore usque ad minimum .

Hisce binis tam notabilibus historiis subjungatur nunc ratio , quam expectatis . Quod possibile sit videre , simul & non videre jam audistis : dicetisque quod sic , sed per miraculum . Ego verò dico , quod etiam sine miraculo , sine labore , & valdè naturaliter . Nonne quandoque alicui vestrum contingit , quod alicui rei intentos habendo oculos , simul alia cogitatione vel conversatione , cura vel sollicitudine distentus , non crediderit ei quod viderat ? hic igitur modus est & ratio , quod sine miraculo & naturalitèr , videre possimus & non videre simul . Videmus res quia videmus : & non videmus , quia aliis simul intendimus .

Luc. 24.

Ibant in Emmaus duo Discipuli , miscentes tristitia valdè colloquia de morte sui magistri : & fuit res mira , quod apparentem sibi , simulque ambulantem & confabulantem Dominum non agnoverint ,

Nonnullis dicere placuit , erroris hujus & cæcitatibus causam fuisse , quod faciem inò vocem & loquelam immutasset . Sed ista expositio (uti optimè notavit S. Augustinus) textus proprietati contrariatur , qui dicit errorem & ludificationem istam non contigisse ex parte objecti , sed potentia : non ex parte visi , sed ipsius visus , oculi eorum tenebantur ne eum agnoscerent . Quomodo igitur possibile est non cognovisse , quem tam benè noverant , & non vidisse quem præsentem intuebantur ? Solutio consistit in verbo *Tenebantur* . Evangelista asserit ipsos Dominum quem videbant non cognovisse , eo quod illorum oculi detinerentur , hoc insinuat verbum illud *Tenebantur* : similique phrasi utitur Evangelista loquens de captivitate Christi , ipse

S. August.

Luc. 24.
v. 16.

est , tenete eum . Tenuerunt eum . Non me tenuistis . Sed si oculi detinebantur , quomodo videbant ? Et si videbant , quomodo detinebantur ? detinebantur non quoad visum , sed advertentiam . Incedebant discipuli suis intenti confabulationibus , multoque amplius mœrore occupati : Qui sunt hi sermones quos confortis ad invicem , & estis tristes ? Ista cogitationum agitatio , oculorum advertentiam detinebat . Libero visu Christum videbant : detentâ advertentiâ , non cognoscebant quod ipse esset . Hoc modo liberi simulque capti discipulorum oculi , constituiebant quoddam compositum visus & cæcitatibus : Visus , quo videbant : & cæcitatibus , quo non videbant . Ecce quantam vim habeat cogitatio oculos divertendi ! Oculi erant in via cum Christo vivo : Cogitatio verò in sepulchro cum Christo mortuo ; & in tantum vis cogitationum prævaluit ; ut idem Christus absens & cogitatus , illos divideret ab eodem Christo viso & præ-

Matth.
26. v. 48.
50. 55.

Luc. 24.
v. 27.

sente,

sente. Tantum interest inter videre advertenter & attentè, & videre obiter & distractè.

Thren. 1. Unde Jeremias clamabat, *Attendite*
v. 12. & videre, non solum exigit visum, sed

& attentionem, & hanc quidem prius illo: videre etenim siue attentione, est videre & non videre. Et hic videndi modus & non videndi, magis proprius est, illo, quo videbant & non videbant illi cæci, tam cæci in ambobus miraculosis casibus quos retulimus. Illi non videbant quod videbant, quia Deus illis species confudit: Nos absque specierum confusione & varietate, non videmus hoc quod videmus, solummodo per inadvertentiam & distractionem visus. Nunc utique intelligetis mysteriosam disertamque emphasim, quâ Propheta Isaias nobis præcipit: *Intuemini ad videndum*. Quis

Isa. 41.
v. 18.

quæso intuetur, nisi ad videndum? & quis videt, nisi ad intuendum? ut quid ergo Propheta tanquam singulare quoddam documentum inculcans ait, *intuemini ad videndum*? Quia sicut multi sunt qui vident ut cæcentur, scilicet qui vident siue modo: ita multi sunt qui vident absque quod videant: quia vident siue attentione. Non sufficit videre ad videndum: necesse est intueri quod videtur. Visa non videmus, quia cum reflectione ea non intuemur: conspiciamus ea siue advertentiâ & attentione, & eadem incuria est cæcitas nostri visus. Attentionem nobis avocant cogitationes, eandem suspendunt curæ, rapiunt desideria, & nobis surripiunt affectus; hinc visam mundi vanitatem, illam tanquam solidum quid esset sequimur: videntes spei deceptionem, tanquam certæ illi innitimur: visæ fragilitati vitæ, turres & castella, tan-

quam firmissimo fundo inædificamus: visâ fortunæ inconstantia, ipsius promissis velut infallibilibus fidem adhibemus: Deniquè viso errore omnium rerum humanarum, illis nihilominus tanquam certis credimus. Quid, si affectus attentionem visus nobis divertentes, de eorum forent genere, qui hodie attentionem & advertentiam Scribarum ac Phariseorum tantum averterunt & perturbarunt: avertebat eam odium; perturbabat eam invidia, suspendebat eam ambitio, furabatur eam proprium interesse; auferebat eam superbia, distinebat eam authoritas & ostentatio propria: & quia tam multipliciter distracta, occupata, impedita, & rapta erat attentio, ideo non videbant hoc quod videbant: *ut videntes cæci fiant*.

S. IV.

Secundæ speciei cæcitas, vel secundæ cæcitatis species Scribarum ac Phariseorum erat, quod eorum oculi essent tales, qui non viderent res rectas, sed inversas: non videbant objecta ut erant, sed uti non erant. Oculos miraculosè sanatos videbant, & deceptionem esse dicebant: videbant virtutem supernaturalem; & criminabantur esse peccatum. Videbant opus quod tantum esse poterat opus brachii Dei: & dicebant quod non esset à Deo, sed contra Deum. *Non est hic homo à Deo*. Ità ut non solum non viderent res sicut erant, sed viderent sicuti non erant: ideoque ceciores quàm si eas omnino non vidissent.

Joann. 9.
v. 16.

In Bethsaida civitate curavit Christus quoque alium cæcum, sicut istum in Jerusalem, sed non eodem modo: eadem quippe infirmitates pro diversitate infirmorum differentem curationem requi-

runt. Imposuit Christus manum oculis cæci, & interrogavit num quid videret? *Marc. 8. vidit, & respondit: Video homines velut arbores ambulantes.* Christus impositionem manus iterat, aitque textus, hâc secundâ vice hominem incepisse videre: *iterum imposuit manus supra oculos ejus, & cepit videre.* Istud cepit videre singulariter considero, mihi que videtur consideratione dignum. Certum est, post primam manuum Christi impositionem hominem videre cepisse, siquidem edusque nihil viderat; extunc videre cepit homines velut arbores. Porro si cæcus mox prima vice cepit videre homines sicut arbores, quomodo Evangelista post secundam manus Christi impositionem eum videre cepisse asserit? *Iterum imposuit manus super oculos ejus, & cepit videre?* Quia primâ vice videbat res uti non erant: secundâ vice quales erant. Primâ vice videbat homines velut arbores: secundâ vice arbores ut arbores: & homines ut homines. Videre objecta, uti in se sunt, est videre: sed illa videre uti non sunt, est non videre, cœcitatique argumentum.

Ita se res habet. Sed si homo iste erat cæcus dum adhuc nihil videbat, & similiter si erat cæcus dum objecta videbat uti non erant: quo tempore erat cœcior, num quando ea videbat vel quando non videbat? videns erat multò cœcior; nihil quippe videns visu privatus erat, videns res in veras in visu errabat: & multò major cœcitas est error, quàm privatio visus. Privatio erat defectus inculpabilis, non mentiendi, nec decipiendi: Error erat mendacium, sub apparentiâ & specie viri: erat deceptio cum imagine certi, erat testimonium falsum cum assignatio-

ne visus. Si quò minus: procedamus ad casum fundamentaliter. Philo Hebræus sustinet, oculos non solummodo colorem, sed & figuram & motum videre: in omnibus hisce tribus, præfati hominis erravit intuitus, repræsentando homines velut arbores. Erravit in colore, arbores enim sunt virides: quilibet homo proprium faciei & vestis suæ habet colorem. Erravit in figura, arbores enim unum habent pedem, & homines habent duos: homo brachia duo habet, arbor verò multa. Erravit in motu, homines enim moventur procedendo de loco in locum; arbores verò uni loco infixæ à vento moventur sine mutatione loci. Ecce quot errores, deceptiones, & cœcitates, prima illa visio involvat. Unde Evangelista inquit, videntem hoc modo cœcum nondum incepisse videre: videre enim aliud pro alio, non est visio, sed cœcitas; & plus quàm cœcitas.

In hoc mundo homines primi, fuere maximè cœci. Deus illis locutus est non per tertiam personam, sed per semetipsum: non per ænigmata aut metaphoras, sed clavis & expressis verbis dixit, illum prohibitæ arboris fructum ipsis fore venenosum & valdè perniciosum; nam quacunque die inde essent comesturi, innocentiam & justitiam originalem, in quâ fuerant creati, non sibi solis, sed omnibus posteris ex se nascituris essent perdituri: nihilominus tamen comederunt. Estne homo tam cœcus, qui in sui necem lethiferum venenum scienter summat? Daturne homo adeò excoecatus, qui scienter suis filiis venenum propinet, ut se vidente mortui corruant? Tales fuerunt nostri primi parentes, quorum cœcitas non fuit oculorum

rum semiclausorum, uti memorati cœci: sed oculorum ex integro apertorum, omnia enim ista illi viderunt multò clariùs & evidentius, quàm nos illa videamus & admiremur: quomodo igitur corruerunt in talem extremam cœcitatē? Quomodo fuerunt aut esse potuerunt aded cœci? Non fuerunt cœci ex eò quod non viderent; cuncta quippe suis oculis lustrabant: sed inde fuere cœci, quia unum pro alio videbant, hoc dicit ipse textus, *Vidit mulier quod bonum esset lignum ad vescendum*. Mulier cœca, cœca quando vidisti, & quia vidisti: intueri quod vides, & non intuearis quod non vides; ita fieri oportuisset: sed Eva apertis oculis erat tam cœca, ut non intueretur id quod videbat, sed hoc quod non videbat. Fructus veritus erat malus ad comedendum. & bonus ad non edendum: malus ad vescendum, quia comestus inficiebat & perimebat: bonus ad non edendum, quia non comestus vitam & immortalitatem relinquebat; Itaque si fructus ad non edendum tantum erat bonus, ad vescendum verò non bonus sed valde malus: quomodo Eva eum vidit bonum ad edendum, *Vidit quod bonum esset ad vescendum*? Quia aded excœcatus erat ei visus tamque erronea cœcitas, ut intuendo fructum non videret quod erat, sed quod non erat: non videbat ipsum malum esse ad vescendum, uti reverà erat, sed quod bonus esset ad edendum quod nullatenus erat: *vidit, quod bonum esset*.

Ista fuit cœcitas Evæ, & hæc est Filiorum ejus. *Va, qui dicitis malum bonum, & bonum malum*. Intrà nos æquivocantur malum cum bono, & bonum cum malo, non defectu oculorum, sed deceptione visus. In Paradiso una tantum prohibita fuit arbor: in mundo innumeræ. Omnia à lege naturali, divinà, & humanà prohibita; omnia à ratione vetita, & ab experientià improbata & reprehensa, sunt arbores & prohibiti fructus; & hujusmodi est deceptio & illusio nostri visus æquivocantis in coloribus quibus venenum vestitur, ut pro eò, quod par esset videre malum certum ad fugiendum, intueamur bonum, quod non est, ad appetendum: *Vidit, quod bonum esset*. Proinde à visu Evæ originaliter quasi nascitur ruina mundi, non solum in privatorum animabus & conscientiis: sed universaliter omnium omnino statuum & rerum publicarum. Jam collapsa est florentissima illa optimæque instituta & ab ipso Deo gubernata, protecta & defensa Hebræorum Respublica. Et quæ vobis videtur fuisse primaria & originalis ruinæ hujus causa? non alia, quàm cœcitas eorum, quos ex officio vigilantes reipublicæ oculos esse oportebat: & non, quia oculi eorum tali modo erant excœcati ut omnino non viderent: sed quia aliud pro alio videbant, & pro eo ut viderent hoc quod erat, videbant illud quod non erat. Id ipsum multis deploravit lachrymis Jeremias tempore Babylonicæ captivitatis, propter devastationem & excidium civitatis Jerusalem; *Propheta tui, Thren. 2. viderunt tibi falsa*. Reipublicæ istius oculi, quorum officium erat non solum præsentia videre, verum etiam futura prospicere, erant Prophetæ, qui idcirco vocabantur *videntes*; & deceptam, nunc serò agnoscentem veritatem Jerusalem civitatem Jeremias alloquendo dicit, *Prophetas ipsi vidisse falsa: Prophetæ tui, viderunt tibi falsa*. Notate bene verbum *viderunt*. Quodsi dixisset

pro-

Gen. 3.
v. 6.Isai. 5.
v. 20.

prophetizarunt, vaticinati sunt, consuluerunt, vel locuti sunt falsa, posset transire: sed dicere, viderunt, *viderunt tibi!* Si res erant falsæ, non erant: & si non erant, quomodo eas videbant? Ista erat afflictæ reipublicæ cæcitas oculorum: oculi non videntes quod erat, & videntes hoc quod non erat, nec futurum erat. Veri Prophetæ videbant quod erat; falsi hoc quod non erat. Et quoniam cæca respublica ab ejusmodi oculis sese gubernari permi-

*Jerem. 28.
per. tot.*

sit, hinc interiit. Verus Prophetæ Jeremias suadebat, ut Nabuchodonosori sese dederent & subjicerent, quod ni facerent, ipsum venturum secundâ vice, & civitatem Jerusalem funditis eversum: cui contrarium vaticinando promittebat Hanneas Prophetæ falsus, Nabuchodonosorem non reversum, sed potius à se ablata templi vasa restitutum: & quia ista oracula falsa, velut magis plausibilia, fuerunt credita, Jerusalem funditis fuit everfa & destructa, necnon reliquiæ populi & ruinæ in Babylonem abductæ. Verus Prophetæ Michæas de Bello in Ramoth Galaad requisitus, respondit se vidisse exercitum Israeliticum sicut oves sine Pastore dispersum: è contrariò Pseudo-propheta Sedecias cum quadringentis sibi æqualibus promotionem belli sub pollicitatione victoriæ suadebant; & quia Rex Achab magis approbavit & potius sequi voluit multorum Pseudoprophetarum adulatoriam falsitatem, quàm unius veri Prophetæ veritatem cognitam & probatam; posito, quod pugnam ingressus sine regio habitu & coronâ ne agnosceretur, ecce unius tantummodò sagittæ cuspide tactus occumbens exercitu prostituto, hostibus victoriam & triumphum detulit. Sic Michæas & Jeremias futura

*3. Reg. 22.
per tot.*

præviderant & prædixerant: reliqui vero viderant quod non fuit nec factum est. Apertis igitur oculis, Principes arbitrentur oculos quorum se ductui credunt: paucorum videntium res uti sunt, & non, multorum & cæcorum unum pro altero intuitum oculos sequantur, *viderunt tibi falsa.*

Sed quomodo possibile (ut æquè rationem demus hujus cæcitatæ secundæ, sicut dedimus primæ) quomodo inquam est possibile, dari homines adeo cæcos, qui oculis apertis res non videant sicuti sunt? Respondebit aliquis, hanc deceptionem visus procedere ab ignorantia. Rusticus, tanquam ignorans, videndo Lunam omnibus stellis arbitratur esse majorem: Philosophus qui sapiens & intelligens, quantitates dimititur per distantias, & videt ac cognoscit stellas Lunâ longè majores esse. Rusticus quia Rudis & idiota, videt cælum esse cæruleum: Philosophus quia doctus, discernendo verum ab apparente, videt quod hoc quod videtur cælum cæruleum, nec cæruleum sit nec cælum. Rusticus quia ignorans, magnam colorum varietatem in Iride videt: Philosophus quia eruditus & cognoscit ipsam quoque lucem decipere (quando duplicatur) videt & perspicit ibidem non esse colores, sed tantum coloratas deceptiones, visusque illusiones. Si ergò ignorantia tantum aberrat suspiciendo & videndo cælum, quid fiet si viderit & respexerit terram? Ego ignorantæ suos non negabo errores: sed quos de cælo plerumque oculi patiuntur humani (quibusque multos pati faciunt) non de ignorantia, sed passione nasci dico. Passio est quæ errat, passio decipit, passio oculos perturbat speciesque im-

mutat

mutat ut aliud pro alio videant : Ista tantæ cœcîtatis vera est ratio , oculi vident mediante corde : & veluti qui per vitra diversorum colorum videt, omnia illi videntur ejusdem cum vitro coloris esse: ita quoque visus & aspectus iisdem tinguntur humoribus, quibus affecta sunt corda.

Moabitæ, positis castris, ex adverso Josaphat & Joram Regum Israël & Juda, videntes primò manè inter ipsos decurrentem torrentem solaribus radiis rubricatum, aquam putabant esse sanguinem; suspicati itaque sibi que persuadentes hosce ambos amicos Reges ex suborta fortassis rixa & discordia in mutua vulnera convertisse arma, *Dixerunt Sanguis gladii est, pugnaverunt Reges contra se, & cœsi sunt mutuo.* Amon Aulæ Regis Assueri primus, sui Domini incurrit offensam : ex qua condemnatus ad mortem, ad pedes Reginæ Esther in solio residentis prostratus, simplex pro venia & misericordia interpellavit ; Rex Assuerus in simili situ eum contemplans, adeò dissonum Regiæ suæ Majestati formavit judicium, ut vix decenter exprimi possit : *Etiâ Reginam vult opprimere, me presente.* In mari Tyberiadis S. Petri periclitabatur navis, ventorum furiis agitata, undarumque pondere obruta : & ecce inambulans mari Christus, ad succurrendum accelerabat gressus; viderunt hoc Apostoli, certum verò naufragium sub oculis habentes : desperata jam salute, judicabant (inquit textus) esse aliquod Phantasma quod videbant, *Putaverunt phantasma esse.* Resumamus hos tres casus adeò notabiles; ut tot errorum visus, causam cognoscamus. Apostoli, Assuerus, Moabitæ, omnes apertos habebant oculos, omnes videbant hoc quod intuebantur ; & omnes unum pro altero judicabant, *Quare itaque*

Apostoli, si Christum videbant, eundem phantasma esse putabant? si Assuerus vidit Aman in actu supplicationis & situ supplicis pro misericordia, quomodo illum attentati adulterii infimulat? Si Moabitæ videbant in torrente aquam, quomodo sanguinem esse existimabant? quia oculi passione aliqua præoccupati, sic species visus mutant & confundunt. Apostoli erant perturbati passione timoris : Assuerus, passione iracundiæ: Moabitæ, passione odii & vindictæ. Idcirco quia Moabitæ hostilium castrorum sanguinem sitiebant: aqua ipsis sanguis esse videbatur; Assuerus Amano machinabatur mortem: contritio & poenitentia ipsi videbatur delictum; Apostoli timore perterriti ob periculum Remigii: ex hoc ipsum Christum phantasma esse putabant. Fidite nunc oculis, qui passione præoccupati vident!

Cordis humani Passiones juxta numerum & computum Aristotelis sunt undecim: quæ tamen omnes ad duas Capitales, Amorem scilicet & Odium reducuntur. Hi duo adeò cæci affectus, sunt duo Poli, in quibus Mundus volvitur : unde etiam tam malè regitur. Hi merita ponderant, & actiones qualificant : hi beneficia æstiment, & fortunas dispensant : Hi objecta formant, eademque deturpant : hi creant, simulque annihilant: hi objecta depingunt, simulque delent, & subtractis aut superinductis pro arbitrio coloribus dant figuram & mensuram, & ipsum esse & substantiam, sine alio discrimine & judicio : quàm quod Amor suggerit aut Odium & horror. Oculis videntibus cum amore, Corvus est albus: si cum odio, Cygnus est niger, cum amore Diabolus est formosus: cum odio Angelus est deformis. Cum amore Pigmæus est Gigas : cum odio

odio Gigas est Pigmæus. Cum amore non ens habet esse : cum odio, ens, quod esse bonum est, non est nec erit unquam. Ideoque cum perpetuo gemitu Justitiæ nullo honore digni videntur evecti ; & dignissimi quique neglecti. Industria in otio, & incapacitas in regimine : stupiditas graduata, & scientia suppressa. Vecordia cum sceptro : & generositas in angulo. Vitium in altaribus : Virtutes verò in latebris.

Miracula accusata & reprobata ; & ea patrantis rei & peccatores. Quodnam majus esse potest scandalum naturæ ? Quænam quæso major rationi inferri potest violentia ? Quænam denique major esse potest reipublicæ ruina ? Hoc totum operatur passio oculorum hominum : cæci clausi, & cæci aperti : cæci amando, cæci odiendo : cæci approbando, cæci, reprehendendo & condemnando : denique cæci non videndo, & multò cæciores videndo : *Ut videntes cæci fiant.*

§. V.

Pervenimus nunc, tardius licet, ad tertiæ speciei cæcitatem, in quâ Scribæ & Pharisei erant obfirmati. Cum etenim tamen essent cæci (ut vidimus) nihilominus tamen suam propriam cæcitatem nec videbant, nec cognoscebant. Cæcus suam agnoscens cæcitatem, non est totaliter cæcus : ultimum extremum cæcitatis est, esse cæcum, & id ipsum non sentire. Talis erat conditio cæcorum, de quibus acutè dixit Origines, quod cæcitatis perdidissent sensum : *Cæcitatis sensu carentes.* Natura quando tollit sensum visus, relinquit sensum cæcitatis, ut ab alienis oculis auxilium quærat cæcus : Scribæ verò & Pharisei tales

Orig.

sibi in suis oculis videbantur, taliterque erant excæcati : ut non tantum visus, sed & ipsius cæcitatis sensum perdidissent. Sensum visus, quia non videbant : sensum cæcitatis, quia ipsam nec videbant nec sentiebant. Christus idcirco illos hodie tacitè reprehendit : & illi verborum Christi energiam advertentes, interrogabant, *Nunquid & nos cæci sumus ?* Joann. 9. quasi dicerent : alii quidem sunt cæci, v. 40. sed nos qui sumus oculi reipublicæ, qui custodes sumus domus Dei, nos qui ex officio Religionis & legis observantiæ tenemur invigilare, nos soli illuminati gaudemus visu, nos soli videmus. Sed hoc ipso ipsorum cæcitas omnibus cæcitatibus erat major : & ipsi præ reliquis omnibus cæcis magis cæcutiebant : major enim cæcitas dari nequit, quàm hominem esse cæcum, & talem se esse ignorare.

Christus in aliqua parabola introducit cæcum qui alii cæco ducatum præstat : *Si cæcus cæcum ducat ; ductus & ductor* Matth. 15. v. 14. ambo pariter erant cæci : sed uter eorum vobis videtur fuisse cæcior, ductor an ductus ? Ego cæciorē fuisse assero ductorem ; cæcus quippe ducatum admittens, se cæcum cognoscebat : ductor verò alterius tam longè aberat à visu & cognitione suæ cæcitatis, ut suos quoque oculos posse commodare arbitraretur. Primus erat cæcus simpliciter : alter dupliciter. Primus simpliciter, quia erat cæcus : secundus dupliciter, semel quia cæcus erat ; & iterum, quia se talem esse non cognoscebat. S. Joannes Evangelista scribit Epistolam invektivam ad Episcopum Laodicensem, inserens sequentia : *Nescis quia miser es, & miserabilis & cæcus ?* hic expendo & considero, *miser & miserabilis.* Appel-

Appellando ipsum miserum, eò quod erat cœcus, manifesta est miseria: sed cur non semel, sed iteratò ipsum asserit miserum, *miser & miserabilis*? Quia dupliciter erat cœcus; primò quia talis erat: secundò quia talem se esse ignorabat. Idem Evangelista istud dixit & testatur his verbis præfatis, *Nescis, quia miser es, & miserabilis, & cœcus*? Notate istud *nescis*; erat semel cœcus, id est simpliciter, quia cœcus erat: erat iterum cœcus, id est dupliciter, quia istud ignorabat: *Nescis*. Hinc quia cœcus erat dupliciter, dupliciter quoque erat miser, *miser & miserabilis*. Cœcum esse erat miseria, quia cœcitas: sed esse cœcum, & hoc ignorare, erat miseria duplex, quia duplex erat cœcitas. Prima cœcitas fraudabat illum obsectorum visu & aspectu: secunda ipsum privabat suæ cœcitatis sensu, & hinc erat, *miser & miserabilis & cœcus*.

Heu quot miseri, miserabiles, & cœci (velut iste) dantur in hoc mundo! Seneca refert casum notatu dignum, qui in sua accidit familia. Discipulo Lucilio narraturum se inquit rem incredibilem sed veram: *Incredibilem tibi rem narro, sed veram*. Habebat ancillam nomine Harpasten, quæ cum à nativitate esset fatua, subitò perdidit visum, *Hac fatua subitò desit videre*. Et quid vobis videtur fecisse Harpasten fatuam & cœcam; hinc sequitur res incredibilis, *Nescit se esse cœcam*: cœca erat, & nesciebat. Pedagogum suum rogat, ut migret: quo porrigente manum suam ut eam deduceret, respuit admitttere dicens: *domum tenebrosam esse*, opus esse aperiri fenestras: sed fenestræ clausæ non erant domus, sed suorum oculorum. Darine potest cœcitas

magis fatua, risuque digna? Itaque scire debes Lucili (inquit Seneca) quod ejusmodi sumus omnes: cœci, & fatui. Cœci quia non videmus: & fatui, quia propriam cœcitatem ignoramus. *Hoc quod in ea videmus, omnibus nobis accidere liqueat tibi*. Nunquid non cœcitas est superbia, invidia, avaritia, ambitio, pompa & luxus? Nunquid non cœcitas est mendacium, adulatio? vel maximè. Sed nostra fatuitas est talis, ut istius Harpastis sit similis: nam cum cœcitas & obscuritas sit nostra, nos illam attribuimus domui, dicentes, non aliter vivi posse in mundo, nedum in aulis: *Nemo aliter Romæ potest vivere*. Si cœci sumus, quare hoc non cognoscimus? cœcus erat Isaac, sed cœcitatem suam agnoscens tangebatur manus Jacob, ut defectui visus succurreret tactus. Mendicus ille Jerechuntinus erat cœcus, seque talem agnoscendo non aliam à Christo petiit eleemosynam quàm visum, *Domine ut videam*. Quomodo cœcitates nostras poterimus excutere, v. 41. remediumque quærere, si ipsas non cognoscamus?

Certum est nobis non deesse experientias valde claras, & palpabiles ad eas cognoscendas, nisi plùs quàm cœci essemus: intuemini vestros lapsus, & agnoscetis vestras cœcitates. Tobias audiens appropinquantem filium, de cujus reditu & vita quasi desperabat, tanto fuit perfusus gaudio, ut surgens in occursum ad eum amplexandum celerius festinaret. Sed, siste gradum Senicule, ignorasne te cœcum, & ne quidem ambulare posse, nedum currere? non advertis te posse cadere lapsumque talem esse posse, qui diei hujus lætitiā turbet,

Tob. II.
v. 10.

Gen. 3.
v. 10.

gaudium tuum & tuæ domus in luctum convertat? aliquatenus & ex parte hoc factum est, cum post paucos titubantes minusque cautos passus offendens in terram corruit, *Consurgens cæcus Pater ejus, cepit offendens pedibus currere: & prolapsus est* inquit Textus Græcus. Alienis igitur manibus erectus, jam minus cæcus famulo porrexit manum, quo duce sine novo periculo filium amplectendo recepit, *Et datâ manu puero, occurrit filio suo*; ita ut gaudium, subita læticia, & amor tali modo Tobiam cæcarint, ut suam cæcitatem nec senserit nec considerârît, postquam verò fuit lapsus, ipse lapsus ipsi revocavit in memoriam quòd esset cæcus, & ut velut cæcus alienis se manibus & fulciendum & ducendum committeret. Omnia videntur oculis apertis, sola verò cæcitas propria videri potest clausis: sed quando illa tam cæca est ut non videat se ipsam, lapsus illi oculos aperiunt ut se videat. Lapsi sunt tam cæcè nostri Protoplasti, uti vidimus; & quando illis oculi sunt aperti ad videndam suam cæcitatem? post lapsum, *Et aperti sunt oculi amborum*: appetitus illos excæcavit, lapsus verò illuminavit. Ecquis filiorum Adam non est cæcus? Et quis cæcus, qui non semel sed sæpiùs est lapsus? & tamen tot lapsus & relapsus non sufficiunt ad cognoscendam nostram cæcitatem? Si in tot incidis laqueos, quot sunt stultitiæ & vanitates mundi: quare non declinas & caves id, in quo cæcutiendo laberis, nec sublevantem te aut ductorem requiris? Hoc autem vos monitos volo, ut si hunc in finem cuidam famulo manum porrexeritis veluti Tobias, ut hic famulus sit tam securus & visu sanus, ut sciat

ubi gressus ponat, & vos deducere ac sustentare queat: & quamvis hoc modo manum ipsi porrexeritis, cavete ne tam prodiga sit ut ipse quoque excæcetur vestrà gratiâ; & vos deducat in periculosiora præcipitia. Sed jam adest tempus, ut rationem demus hujus ultimæ quoque cæcitatîs, sicut cæterarum dedimus.

Impossibile videtur & incredibile hominem cæcum non cognoscere suam cæcitatem: sed quia jam vidimus plures hujus speciei dari cæcos, superest hujus extremæ tamque cæcæ cæcitatîs causam indagare. Si cæcus dari posset, qui se cæcum non cognosceret, talis esset noster cæcus Evangelicus: erat quippe cæcus à nativitate: Et quia non cognoscebat visum, parum est, quod non cognosceret cæcitatem: nihilominus certum est, ipsum hanc cognovisse: & nos loquimur de cæcis oculis apertis & patentibus, qui nōrunt atque sciunt quid sit videre, & non videre. Quænam igitur aut est, aut esse potest ratio & causa, cur isti cæci sua cæcitate sic obscurantur, ut eam ignorent & non cognoscant? Alii alias dabunt causas (ad errandum enim multæ sunt) quam ego verò arbitror certam & infallibilem, est ipsorum cæcorum magna præsumptio. Primæ cæcitatîs causa (ut vidimus) est inadvertentia: secundæ, passio: tertiæ hujus omniumque maximæ, est præsumptio: hujus probationem habemus in ipsis Scribis & Phariseis. De his loquitur Christus ad suos Discipulos alia occasione, dicens: *Sinite eos: cæci sunt, & ducet cæcorum*, propter quod bonum est, ut modò ab iis non recedamus. At si

Matth. 15.
v. 14.

erant

erant cæci & non videbant, quomodo se cæcorum duces constituiebant? quia tanta, uti hæc, eorum erat præsumptio. Ut cæcos ducat, necesse est ut habeat duas cognitiones contrarias. Primam, quâ alios cæcos tanquam tales agnoscat: secundam, quâ credat se videre & se non æstimet esse cæcum. Talis erat præsumptio Scribarum & Phariseorum: in aliis cæcitatem judicabant cæcitatem, & suam existimabant esse visum; hinc pro eo ut sibi ducem inquirerent, aliis se duces offerrebant & ut tales venditabant. Si quis cæcus voce stentoriâ venales offerret oculos, quo quæso risu à populo & ipsâ natura exploderetur? Hanc scenam in tribunali Jerosolymitano repræsentabat cæcitas & præsumptio horum gravissimorum ministrorum, & hunc sublimissimum de suis oculis formaverant concepitum. Talpæ cum lyncea præsumptione.

Neque hîc adhuc stitit ista in hodierno casu præsumptio. Cæcus a Christo illuminatus, jam erat visu Lynx: & Talpæ præsumunt ducere lyncem. Quod cæcus cæcum, & talpa velit ducere talpam, est cæcitas præsumptuosa: sed quod talpæ volunt ducere lyncem, & quod cæci in visu volunt instruere habentem oculos & quidem miraculosos? hæc in omni cæcitate genere fuit præsumptio stolidissima. Tota hodie Scribarum & Phariseorum intentio, omnes eorum conatus & instantiæ, quibus cæcum illuminatum persequiebantur, & quibus illi volebant persuadere, quod modò magis cæcus esset quàm antea, eò tendebant, ut illum à luce & cognitione Christi avellerent, & in suam pristinam & erraticam opinionem retraherent? aiebat hic: *Scimus, quia peccatores Deus non audit.* Replicabant illi: Nos

scimus, quia hic homo peccator est; & sic contrariantibus sibi binis hæc propositionibus, non alia erat causa dissonantiæ, ex qua cæci condemnando scientiam, suam justificabant, præterquam, Nos scimus. Istud, Nos adedò præsumptuosum, totiesque in hoc processu repetitum, unicum & totum ipsorum censuræ erat fundamentum, Nos hoc dicimus; quod superest ignorantia est & error. Nos, quasi cæcitate carentes & quasi non esset verum quod ante intulerant, Nunquid & nos cæci sumus? Homo miraculosè illuminatus ipsos confutabat, confundebat illos & convincebat; & nescientes quid argumentis oppositis responderent, ad argumentantem se vertebant, & in suo, Nos, tantummodò fundati, tumoreque superbiæ inflati, inqueiebant, Et tu doces nos? Ego hosce inflatos litteratos interrogarem, Quinam estis vos, ut ab illo instructionem recipere abnuatis? Ille argumentatur clarè: vos doctorum vestrorum nullam affertis rationem; Ille asserta sua probat: vos profertis tantum verba ventosa sine omni probatione; Ille ex miraculo Christum sanctum esse convincit: Vos ipsum peccatorem blasphematis; Ille patratores miraculi Christum esse demonstrat: vos falsos testes quæritis, qui aliud esse affirmant; Ille est Aquila visum intendens Soli: vos noctuæ cæcutientes ad lucem; Denique ipse est lynx: vos talpæ, & tamen tam vani & præsumptuosi, ut vestra cæcitate vos plus arbitremini videre, quàm ille suis oculis. Similisne unquam visa est, tam cæca præsumptio? In scripturis unicam tantum similem reperio, & quidem etiam in Jerusalem: siquidem in hac sola Regione ubi Christus crucifigitur, hæc monstrare & tolerari possunt.

Ibid. v. 34.

Ibid. v. 34.

Joan. 9.
v. 31.

Custodes Calvariae milites crucifixorum vitam abrupte jussi, videntes Christum jam mortuum, transierunt: ut
 Joán. 19. viderunt jam cum mortuum, non frangerent
 v. 13. ejus crura. Hoc fecerunt milites oculos habentes: Longinus verò cæcus quid fecit? percussit Christum lancea; Cæco in manus dans lanceam, illam in Christi latus mitti desiderat. Si igitur hi oculos habentes Christum jam mortuum viderunt, Quare cæcus illum tanquam vivum voluit occidere? quia cum esset cæcus & aded cæcus: eatenus tamen de visu præsumebat, ut putaret se melius videre oculis clausis, quàm alii apertis. Heu quot hodie tales in mundo reperiuntur Longini, tam longi, tam extensi, & præsumptuosi! Verùm hæc non tam eorum, quàm generalium est culpa. Si Longinus erat cæcus, Quomodo erat miles? si Veteranus, de alio officio ipsi erat providenda: sed sine oculis lanceam tenens manu? & sine visu in excubiis? & quidni de suis præsumeret oculis, qui cum esset cæcus non reducebatur? Ipse fuit præsumptuosus: sed Præsumptio pro eo faciebat; auscultate Isaiam eandem Hierosolymitanam Rempubicam alloquentem: *Speculatores tui cæci omnes.* Urbs erat bene munita, triplici murorum ordine circumdata: Excubiarum verò stationes & speculæ aded neglectæ, ut in qualibet earum tantum quidam cæcus vigilaret. Porro cæcus in Propugnaculo & Turri se collocatum considerans, quidni præsumat & superbiat de Visu? Non immerito quidem præsumebant de Vitu: præsumptio nihilominus & locus cæcitatem non imminuebant. Loca plerumque non solent visum dare, sed perturbare, eoque magis quò sublimiora

Isai. 56.
 v. 10.

sunt: unde & Scribis & Phariseis visus & lumen oculorum defecit; Cæci ex præsumptione officii, & ex incumbenti sibi videndi officio cæciores: Ut videntes cæci fiant.

§. VI.

Hæc erat quidem ultima cæcitas Scribarum & Phariseorum: quænam verò est nostra? Illi quidem erant plus cæci, quia suas cæcitates non videbant: an nos forsan videmus nostras? Quod si ipsis quærimus remedium, nos eas videre certum est: sin autem, nos eas ignorare, est certissimum. Videre, & remedium non adhibere: est non videre. Apparuit Deus Moyfi in Rubo, simul indicans quis esset & ad quid venisset? & Verba quibus Divina Majestas se manifestavit fuisse hæc: *Vidi Afflictionem Populi mei in Ægypto: & sciens dolorem ejus, descendi, ut liberem eum.* Domine, tanto jam tempore à populo tuo toleratam afflictionem nunc demum vides? Ego novi, te jam ante creationem hujusce Populi, ejusdem fundatoris Avo prædixisse, quod quadringentis annis peregrinus & advena futurus esset in terra aliena, & variis modis affligendus; Dixerat & prædixerat hoc Deus Abrahamo multo tempore ante nativitatem Jacob, qui harum duodecim tribuum, totiusque populi Ægyptiacæ servitute oppressi Patriarcha fuit. *Scito præ-*
Gen. 15. v. 13.
noscens, quod peregrinum futurum sit semen tuum in terra non sua: & subicienti servituti, & affligent eos quadringentis annis. Agè. Si Deus ante quadringentos annos ipsam revelavit & prædixit: si illam statim ab exordio, imò ab omni æternitate vidit, quomodo se jam afflictionem populi sui vidisse asserit? *Vidi afflictionem populi mei?* vidisse se asserit, quia jam ad liberandum festi-

I. Reg. I.
v. II.

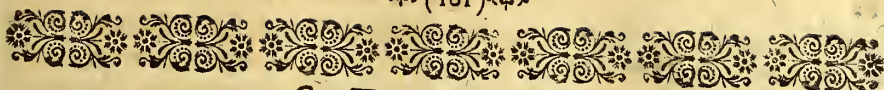
festinat : *vidi*, & *descendi ut liberem eum* : defectum, Religionis ruinam, Legum di-
 Quod sine remedii applicatione videtur, vinarum contemptum & neglectum? vi-
 licet hoc quadringentis annis & amplius, detisne sacrorum locorum despectum &
 imò per totam æternitatem videatur : inhonorationem? videtisne morum cor-
 ruptelam, peccata publica, scandala, si-
 monias, sacrilegia, sanæ doctrinæ adulte-
 rationem? videtisne tot in- & extra orbem
 Christianum animarum exitium & dam-
 nationem? vel videtis, vel non videtis; Si
 hoc videtis, quomodo oportunitatem reme-
 dium adhibere tardatis? si cum remedio
 tardatis, quomodo videtis? Cæci estis. Et
 vos Reip. justitiæ, militiæ, status, maris
 terræque administratores & gubernato-
 res, videtisne vestræ sollicitudini incum-
 beutes obligationes? videtisne vestris con-
 scientiis imminens grave onus? videtisne
 regiminis incurias, injustitias, furta, rapi-
 nas, dilationes & remoras, corruptelas,
 respectus? videtisne respiciendo magnos,
 minorum vexas? videtisne lachrymas &
 fletus pauperum, ejulatus & gemitus om-
 nium? vel hoc videtis, vel non videtis.
 Si videtis, quare (ut par est) remedium
 non affertis? & si remedium non affertis,
 quomodo videtis? cæci estis. Et vos ad-
 este patres familias, qui domum, uxorem,
 filios, & alios domesticos habetis : videtis
 disordinationem aut familiæ cōfusionem;
 uxoris vanitatem, filiorum incompositio-
 nem, laxamque disciplinam, & consortia
 prava? videtis proterviam & inverecun-
 diam famulorum, eorum vitam, actus &
 conatus dum sæpè ex vestra dissimulatio-
 ne & consensu sub umbra vestræ poten-
 tiæ præsumunt? aut hoc videtis, aut non vi-
 detis; Si videtis hoc aut scitis, quare nō in-
 vigilatis? si non invigilatis, quomodo vide-
 tis aut scitis? Et vos cæci estis. Tandem ad
 te ô Christiane cujuscunq; demum aut sta-
 tus aut cōditionis: Fidè cernis, & impressū
 tibi

tibi in Baptismo caracterem : legis obligationem non ignoras , quam profiteris : statum nosti , in quo tot jam annis degis ; conscientia tua gravamina vides ; debitas à te restitutiones memoriâ tenes , certam occasionem non declinas , animæ salutisque tuæ periculum vides ; in statu peccati mortalis actualiter te agere cognoscis , simulque te damnandum , casu quo in tali statu sine prævio remedio moreris , & damnatum , te in inferno Dei beatificâ visionis privatum , ac quamdiu Deus erit Deus in æternum arsurum credis . Heus Christiane , omnia hæc aut videmus aut non ? Si non videmus , quomodo tam cæci sumus ? aut si videmus , quomodo omnia nostra istum in finem pro salute nostra ritè non disponimus ? nunquid tandem efficax emendationis propositum concipiemus ? Nullum , ego certè , tam impium , barbarum , salutisque suæ incurium crediderim , qui respondeat , Non . Quod igitur quandoque praticare meditamur : quando tandem hoc faciemus ? in mortis articulo , in decrepita senectute ? sic ratiocinati fuerunt quondam ij qui jam inferni claustris æternum detinentur inclusi . Consultumne videtur similiter ratiocinari , eorumque vestigiis insistere ? minimè gentium ; absit , ab-

sit tantum malum animæ nostræ inducere . Quod igitur quandoque futurum est , si quandoque oculos sumus aperturi , si tandem propositum quoddam serium concipiemus , quare non hodie ?

Ah Domine JESU CHRISTE , cùm nec hominibus , nec mihi quidem ipsi (quandoquidem adeò sumus cæci) persuadere sufficiam : ad te me convertò . Nostras , quæso Domine , cæcitates ne respicias , recordare oculorum tuorum , illiusque quod hodie in Jerusalem sunt operati , unicus , ut minimum , cæcus hodie ex hoc loco exeat illuminatus : oculos tuos piissimos , istos misericordes & omnipotentes , in nos converte ; quorum virtute penetrando emolli duritiam cordium , illustra oculorum istorum cæcitatem : ut miserabilem animarum suarum statum cognoscant : videant quantum isti tuæ Cruci & vulneribus debeant , ob redundantem inde in nos meritum copiam ; utque omnes prostrati ad tuos pedes contriti cum firmissimo emendandæ vitæ proposito , cum hodierno cæco , hîc gratiæ tuæ lumine , & æternæ beatificæ visionis tuæ digni reddamur gloriâ , Quam mihi & vobis &c.

S E R M O

D E

Beatissima Virgine MARIA
de Rupe Franciæ,

In ejus Ecclesia, & Conventu Ordinis S. AUGUSTINI,
Ulyssipone primo die tridui ejus Festi,
exposito Sanctissimo Sacramento

Anno 1652.

Liber Generationis JESU CHRISTI Filii David, Filii Abraham, Matth. 1.

§. I.

Omne Jesu Christe ;
consideratâ , ut oportet ,
divinâ tuâ Sapientia ;
ad respondendum , ex congruo &
pro virili , tuo in nos
amori , ecce junctos

transulit : Illa eadem , quæ tuam divinitatem hoc corpore vestivit : & ille qui reciprocè suâ reali præsentia nunc adest , honoraturus ac sanctificaturus præsentem Matris suæ celebritatem , & diem hunc solemnem redditurus solemniorem.

*Corn. de
Lap. hęc
& alii.*

Ut ego in abditissimis hujus mysterii arcanis , & aliis , quæ aequalibus tenebris Evangelium involvit , nostræ obligationis & gratiarum actionis motiva , ritè detegere possim , necnon gratias tam continuas & prodigiosas quas in cunctis Terræ , Maris totiusque universi partibus supremo huic Propitiatorio , sub glorioso nomine Rupis Franciæ , Lusitania debet , aliquatenus pro merito expendendi facultatem impetrem ; per ejusdem Beatissimæ Virginis intercessionem peto , & ab eadem tuæ divinæ & humanæ majestatis præsentia tantam gratiæ assistentiam spero , quantam assumpti magnitudo requirit. Ave Maria.

X

§. II.

Pars I.

3. Reg. 2. hodie (sicut olim junxit Salomon) duos
v. 19. duarum majestatum thronos : hunc sanctissimæ tuæ Matris in hanc Rupem sublatum , illum tuum ad hanc Rupem collocatum , In arduis (id est inquit Job , in Rupe) ponet nidum suum Aquila : in petris manet & inaccessis Rupibus : inde contemplatur escam , & ubicunque fuerit cadaver , statim adest. Quæ aquila , quæ rupes , & quodnam mortuum istud corpus est , nisi totum hoc quod coram videmus : Aquila , est sanctissima Maria : Rupes , Rupes Franciæ : Corpus mortuum , tuum sacratissimum Corpus in Sacramento : vivum sed in specie mortui. Ista aquila , juxta visionem Ezechielis , est quæ te ex æterni
Ezech. 17. Patris tui visceribus extractum , in sua
v. 3.

§. II.

Matth.
II. V. I.

Liber generationis Jesu Christi Filii David, Filii Abraham. Primum Evangelistæ verbum, & primum thematis oblatum, est primum & unicum quod mihi hodie deest: *Liber*. Quando me sacrum hoc asceterium, ad hunc conscendendum suggestum invitavit: quando mihi recommendavit, aut potius mandavit sermonis hujus officium in me suscipere: sicuti materia pro omnibus est tam ardua, & pro me; præter hoc tam nova, ut acquirerem majora quàm suppeditabat fama, documenta & notitias ab hoc famosissimo sanctuario historiarum ejus & miraculorum petii librum. Et quid respondi me accepisse putatis? speraveram quidem integram mox adfuturam Bibliothecam: sed nullum extare desuper librum fuit responsum. Non extat igitur liber historię & miraculorum Domine nostrę de Rupe Franciæ? hæc igitur sermonis nostri sit materia: cum aliam non acceperim. Sic dixi: sicque exequi statui. Sermones alii studiosè desumuntur ex libris: præsens autem Sermo fiet quidem sine libris, sed non sine studio.

Quod si hic casus accidisset alibi: incuria potuisset videri. Sed in Religione Patriarcharum Patris S. Augustini tam accuratâ, tam circumspectâ & disciplinatâ, tam benè ordinatâ, quæ quasi ordinem & regulam cunctis ordinibus mundi præscripsit, incuriam non fuisse clarum est. Si hic casus accidisset alibi, exiguæ devotioni imputandus videretur: sed in Seraphini terrestri Augustini, qui flammivomum amoris Dei cor manibus gestans, illud in hæreditatem Filiis suis reliquit,

& inter amorem Jesu & Marię constitutus, cum devotâ indifferentiâ exclamat: *Quid me vertam nescio*, devotionis S. Aug. non intervenisse defectum; extra controversiam est. Si alibi accidisset, insufficienti fortè scientiæ tribuendum videretur: ast in religione Doctorum aquilæ S. Augustini, è cujus alis sumpsit Ecclesia per omnia sæcula calamos optimos, quibus illustratur: subtilissimos, quibus purificatur: doctissimos simul & copiosissimos quibus dilatur: omnino planum est, insufficienti scientiæ non esse adscribendum. Si igitur, nec insufficientia doctrinæ, nec defectus devotionis, nec incuria in causa est: Quare Historia & miraculorum Rupis Franciæ hujus nominis, templi, imaginis prodigii mundi, quam meritò publicum & maximum omnipotentię theatrum appellare licet, non invenitur liber? Scitis quare? De illo quod non capiunt codices nequit fieri codex.

S. Matthæus vitam & opera Christi conscripturus, suum scribit Evangelium, ejusdem exemplo S. Marcus suum; Duo hæc Evangelia, & quædam alia eodem tempore divulgata, non tamen ab Ecclesia recepta, devenerunt ad manus S. Lucæ: cumque hæc omnia nimis parum dixisse, viderentur: resolvit adjungere tertium, & in exordio alloquitur Theophilum cui Evangelium suum dedicavit: *Quoniam multi conati sunt ordinare narrationem, quæ in nobis completa sunt rerum.* q. d. ne mireris Theophile, quod Evangelium scribere exorsus sum, quod conscribam historiam & miracula Christi: quotquot enim scripserunt, licet talia & tanta, vires & conatum suum non excesserunt, *Quoniam multi conati sunt:*

Luc. II.
V. I.

sunt : suum tandem S. Lucas Evangelium adjuunxit. Hic Evangeliorum ternio cum ad manus S. Joannis pervenisset, ipsi visa sunt deesse plurima, uti revera deerant, enarratione digna : ideoque dilectus ille Discipulus ad quartum Evangelium compilandum se accinxit, calamumque exacuit : hocque opus ipsius fuit ultimum, etiam post conscriptam Apocalypsin. Sed quidnam accidisse videretur S. Joanni cum suo Evangelio ? jam exaratum legit, & idem illi cum suo, quod cum aliis acciderat evenit : nimis parum scripsisse sibi visus est, comparatione istorum quæ restabant. Resumpto calamo duas tantum lineas annectit, scilicet, *Sunt & alia multa, quæ fecit Jesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt libros.* In quonam igitur S. Joannes plius dixit, in hisce duabus lineis, an in toto suo Evangelio ? Hæc quæstio videtur habere multum temeritatis. Nullus saltem interpretum eam hucusque movit : verum tacite & admirabiliter ad eam responderet, opinione meâ singularis & omnium interpretum doctissimus Maldonatus, *Quod dum dicit, & se excusat, res Christi magis quodammodo, quam si eas conscripsisset, amplificat.* Solutio notatu digna. Estne possibile, S. Joannem in ultimis suis duabus lineis plius dixisse, quam in toto suo Evangelio, tantaque librorum copiâ, quos mundus capere non posset, si eosdem scripsisset ? ita est : in toto enim isto Evangelio, & libris universis S. Joannes conscripsisset Christi miracula : duabus hisce lineis fateretur conscribi non posse, multoque major laus & exaggeratio rerum est, fateri scribi non posse, quam exarare. Quod conscribitur

cadit in pennam, quantumque vastum sit : quod conscribere nullus sufficit, majus est omni eo, quod sub pennam cadit. Quod scribitur, constat numero & sine : quod verò scribi nequit, innumerable & infinitum est. Proinde S. Joannes multo plius dixit in eo, quod non scripsit, quam in his quæ scripsit. In scriptis S. Joannes enarravit multa miracula Christi, sed non omnia : in non scriptis, omnia complevit, tanta enim fuisse insinuat, ut conscribi non possent. In scriptis tres alios superavit Evangelistas, plura enim illis omnibus enarravit : in non scriptis vicit seipsum, multo enim plius dixit, quam scripserat.

Hinc nobis aliquod è Textu Ezechielis patebit dubium, à pluribus quidem notatum, sed nullius adhuc ingenio penetratum. Vidit Ezechiel mysticum illum Currum, quem trahebant quatuor animalia, scilicet Homo, Leo, Aquila, Bos. Cuncta erant alata : sed aquila, inquit Textus, volabat super omnia quatuor. *Desuper ipsorum quatuor.* Difficilis & implexa Propositio ! si dixisset Aquilam desuper tria volasse, obscuritate cæreret, & sic naturaliter esse oportebat. Alæ enim aliis erant appositæ : Aquilæ verò connatæ. Ecce nunc Bos alatus, quomodo volabit ; quia sæpe bos cum Aquilâ idem jugum trahit, hinc talis currus tam lentè, & parum promovetur. Alæ in homine & leone (quamvis videamus tot homines tantum volare) sunt quasi idem : ita ut mirum non sit Aquilam volare super ista tria. Sed quod Prophetæ asserit super omnia quatuor animalia, quorum ipsa erat unum, Aquilam volasse, quomodo hoc fieri potuit ? Ratio nostra magnum hoc mysterium

Ezech. I.
v. 4.

revelavit. Hæc quatuor Animalia (juxta unanimem Doctorum Sententiam) erant quatuor Evangelistæ: Alæ eorum erant pennæ quibus scripserunt: Aquila erat S. Joannes. Et Propheta inquit eum volasse non solum super tria alia, sed super omnia quatuor, *Desuper ipsorum quatuor*, sic enim fuit. S. Joannes suum conscribendo Evangelium super tres tantum volavit Evangelistas, quia multò plura dixit quàm illi: sed in fine istas duas addendo lineas, quibus protestatus est miracula Christi non posse conscribi, volavit super omnes quatuor, volavit enim super semetipsum, & dixit multò plùs quàm dixerat: ità ut ista Aquila multò altiùs volarit pennas colligendo quàm illas explicando. Explicando pennas ad describenda Christi gesta, super tres volavit Evangelistas: pennas verò colligendo & confitendo ea conscribi non posse, volavit super omnes quatuor, siquidem volavit etiam super seipsum, *Desuper ipsorum quatuor*. Transeamus nunc de aquila ad aquilam, similiter in sensu literalì: nam quemadmodum sanctus Joannes est Aquila inter Evangelistas: pari ratione S. Augustinus est aquila inter Doctores.

Si pennæ S. Augustini se distendissent, si eadem ad conscribendum historiam & miracula Beatæ Virginis Mariæ de Rupe Franciæ se applicassent, plurima promore scripserunt & notassent: sed hæc pennæ sese colligendo, & confitendo thaumaturgæ illius mundi Dominæ esse tam innumera ut conscribi nequeant, extra dubium est quin multò plùs dicant. *Dum se excusat, magis res Mariæ, quàm si eas perscripisset, amplificat.* In magnis gravidisque materiis præsumere scribere, est

magnificare pennam: non præsumere, est magnificare materiam. Si Pennæ aquilæ S. Augustini tantum præsumpserunt molimen, quantum erat compilare innumerabilem miraculorum thaumaturgæ hujus Virginis seriem, plurimum fuissent magnificatæ: at non attemptando tam arduum assumptum, suamque agnoscendo, pro tanto negotio, insufficientiam, plurimum hæc pennæ magnificarunt Beatissimam Virginem. De muliere ista Sole vestita, stellisque coronata quam in sua Apocalypsi vidit Sanctus Joannes, inquit textus, *Data sunt mulieri alæ duæ Aquila magna, ut volaret.* Apoc. 12. v. 14. Quanam est sole vestita stellisque coronata mulier, nisi Beatissima Virgo? Et quæ hujus aquilæ magnæ sunt alæ, nisi pennæ, idest Scriptores ordinis S. Augustini? in aliis casibus dantur huic Virgini pennæ hujus aquilæ, quibus valdè elevatur, in hoc casu eadem ipsi negantur ut volet sublimius: & sic se res habet; magnificentia & majestas hujus Virginis multò plùs extollitur, dum hæc pennæ se colligendo ejusdem miracula conscribere non præsumunt: quàm si totas sese huic operi applicassent. Hæc sublimis fuit consideratio discretissimaque cautela, cur liber Historiæ miraculorumque Beatæ Virginis de Rupe Franciæ non fuerit conscriptus: ed quod silentium eloquentius sit & elegantius quàm innumerabilium conscriptio librorum.

§. III.

Quanam sit ratio, ob quam non necessarius sit Liber dicam modò: & hæc tam clara est & evidens, ut se ipsa sit perspicua. Inventorum librorum finis fuit ad conservandam præteritorum memoriam contra tyrannidem temporum, & oblivionem hominum quæ

Gilbert.
serm. 47.
in Cant.

tyran-

S. Maxim. tyrannide peior est. Hinc Gilbertus, li-
in presat. bros, memoriae reparatores appellavit:
ad mista- Scriptura memoria reparatrix est oblivionis me-
gogum. dicamentum. Quemadmodum libri inven-
Eccles. ti fuerunt pro rerum praeitarum con-
 servatione: sic miracula B. V. de Rupe
 Franciae libris non indigent: quia non
 praetereunt, Haec est excellentia, quā
 Virgo Maria hujusce domus suae Privile-
 gia, prae omnibus miraculosis totius
 mundi & urbis hujus locis reddere
 voluit singulariora. Relictis nunc va-
 riis hujus mundi locis, siquidem no-
 ster discursus nimium extenderetur,
 Ulyssiponenſis urbis loca perscrute-
 mur. Floruit Ulyssiponae miraculosa
 Domus B. V. de Nativitate: sed transi-
 re jam miracula Nativitatis. Fuit miracu-
 lola Domus B. V. de Refugio: sed & re-
 fugii miracula praeterire. Fuit itidem
 miraculosa Domus B. V. de exilio: sed
 & transferunt miracula Exilii. Fuit deni-
 que ibidem miraculosa Domus B. V. de
 Luce: sed hujus quoque miracula cessant.
 Sola miraculosa Domus B. V. de Rupe
 Franciae, fuit, est, & manebit miraculosa,
 nam hujus miracula nunquam transeunt:
 & quae non transeunt neque deficiunt,
 quae semper manent, libris non indigent.
 Deus, binas leges in hoc mundo condi-
 dit: una fuit Moysis, altera Christi. Lex
 Moysis fuit scripta, unde & vocatur Lex
 scripta: Lex Christi non fuit scripta.
 Et quare non? Nonne Lex Christi
 est purior, sanctior, dignior, Deoque
 gravior Lege Moysis? vel maxime.
 Quod si igitur Lex Moysis scribitur,
 quare Lex Christi non scribitur?
 Quia lex Moysis erat transitoria, Lex
 Christi aeternaliter permanſura: & tran-
 sitoria scribuntur: permanentia verò

scriptione non indigent. Scribuntur mi-
 racula de patrocinio Nativitatis, Refu-
 gii, Exilii, Lucis, ne tempus eorum me-
 moriam aboleat, sicut jam ipsa abolevit
 miracula; Miracula B. V. de Rupe Fran-
 ciae fide scripturarum non indigent, quia
 in seipsis fidem habent. Qui nosse cupit
 miracula B. V. de Rupe Franciae, super-
 fluum est ea legere in charta, veniat
 oculis intuiturus: hujus domus miracu-
 la non sunt consignata chartis, nec indi-
 gent probationibus; siquidem non tran-
 seunt. Flumina continuo fluunt nec de-
 ficiunt, pari modo miracula de Rupe
 Franciae sunt fluvius miraculorum.
 Vultis hunc cernere fluvium, hanc con-
 templari Rupem? Imaginemini vobis,
 vos consistere in desertis Aegypti, cum
 filiis Israél proficiscentibus in terram
 Promissionis. Intolerabili ibidem siti in-
 gens affligebatur exercitus, ideoque
 mandavit Deus Moysi, ut alloquendo
 petram juberet dare aquam, *loquimini ad*
petram. Moyses mandatum transgressus,
 percussit petram virga: quam transgres-
 sionem tam acerbe luit Moyses, adeoque
 severe castigavit Deus, ut terram Pro-
 missionis ingredi non fuerit permissus.
 Ut Rupes miraculose populi succurreret
 necessitati, verbo ipsi intinere sufficie-
 bat, *loquere*: nolebat Deus miraculum
 procedere de virga, sed notorium vole-
 bat esse miraculum & procedere de ru-
 pe: & sic fuit. Exivit aqua miraculosa
 tam copiose & constanter, ut S. Paulus
 dixerit, *Bibebant de conſequenti eos petra*,
 id est, Rupe quae eos sequebatur. Quo-
 modò verò rupe eos sequebatur? non
 sequebatur eos motu locali: sed mira-
 culoso ex se emisso fluvio comitabatur
 exercitum omnes ejusdem infirmitates

I. Cor.
 10. v. 4

Psal. 104. v. 37.

fanans : Non erat in tribus eorum infirmus. E rupe scaturiebat fons perennis ; & de fonte promanabat fluvius, currens incessanter, & omnibus succurrens. Quibus S. Paulus mox subjunxit, hoc futurorum fuisse figuram : & jam liquidò cernimus. In hoc altari est Rupes, è Francia in Castellam, & de Castella hùc in Lusitaniam translata, è qua rupe scaturit fons, qui est miraculosa Imago B. V. Mariæ : ex hoc fonte miraculorum & beneficiorum ejus promanat fluvius, qui sisti nunquam nec cessare potest, sed perenniter currens omnibus mundi necessitatibus subvenit, sic inquit S. Joannes Damascenus de B. Virg. Maria loquens, *Petra quæ sitientibus vitam tribuit, fons universo Orbi medicinam offerens*. Idem de se ipsa dixerat & promiserat eadem Beata Virgo Maria Proverb. 8. *Qui me invenerit, inveniet vitam, & hauriet salutem à Domino* : non inquit, recipiet ; sed hauriet salutem, hauriet enim & bibet de flumine miraculorum, & fonte salutis ab hac Rupe manantis.

S. Joan. Damasc.

Prov. 8. v. 36.

Sed respondere mihi videntur in sacra Scriptura versatissimi : antiquæ istius Rupis miracula, non uno tantum sed multis esse conscripta codicibus, & quidem tribus illustrissimis utriusque Testamenti pennis : scilicet, Moyfis, Davidis & Pauli. Quemadmodum igitur historia & miracula Rupis Israëliticæ tot libris extant consignata, nonne pari ratione justum est historiam miraculæque Rupis Franciæ conscribi ? Nullatenus : multum enim inter rupem & rupem interest ; multum interest inter fluvium & fluvium : inter miracula & miracula. Illa rupes jam

corruit : ille fluvius jam exaruit : illa miracula jam expirarunt : & ubi testem-pore pereunt, bonum est librorum memoria eas perennari, in hac verò nostra Rupe Franciæ accidit contrarium : Rupes semper manet eadem ; fluvius incessanter currit : miracula nunquam cessant ; & miracula à temporis tyrannide exempta, non indigent remedio contra tempus : sed sui ipsorum sunt scriptura, sunt annales, & diaria.

Deus septendii spatio, hanc pulcherrimam totius universi machinam creavit, distinxit, & ornavit. Mirâ & exactâ punctualitate Moyse ex die in diem creaturas & unius cujusque opera descripsit, *Divisit lucem à tenebris : & factus est dies unus. Fiat firmamentum in medio aquarum : & factus est dies secundus, germinet terra herbam virentem, & factus est dies tertius : & similiter de reliquis*. Ità ut Moyse omnium operum creationis exactissimum fecerit diarium. Opera conservationis, scilicet, Providentiæ, quibus Deus universum conservat & gubernat, operibus creationis quoad potentiam, sapientiam, majestatem, & magnitudinem nullatenus inferiora sunt. Quod si igitur Moyse opera creationis scribendo tam exactum eorundem composuit diarium, quare nec ille nec alius quisquam sacrorum scriptorum opera conservationis conscripsit, cum tantus in illis causarum constet concursus, cum tanta varietate effectuum : tanta contrarietas cum tanta harmonia : tanta mutatio cum tanta stabilitate, tanta confusio cum tanto ordine : tot denique aliæ circumstantiæ sapientiæ, potentiæ, providentiæ, tam

Gen. 2.
v. 3.

Joan. 5.
v. 19.

Psal. 18.
v. 1. & 2.

novæ tamque stupendæ? Ratio est, quia opera creationis stiterunt & cessarunt die septimo: *Requievit die septimo, & cessavit ab omni opere quod patrarat*; E contra opera conservationis à primo sui exordio continuantur, & ad finem usque mundi durabunt; *Pater meus usquemodo operatur, & ego operor*. Et præteritorum & cessantium operum, historiam, imò diarium conscribi erat bouum: sed quæ non terminantur, quæ perseverant, quorum alterum alteri incessanter succedit, nec historiâ nec memoriâ indigent nec scripturâ: nam eadem ipsa perpetua sui sunt historia, continuumque sui diarium. Quàm benè hoc expressit David? *Cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum ejus annuntiat firmamentum: Dies diei eructat verbum*. Ista Cælorum revolutio, iste Planetarum cursus, iste ordo & dispositio firmamenti, quidnam aliud faciunt, quàm quod incessanter mirabilia Dei mundo annunciant? Et quid isti succedentes sibi invicem dies, nisi Historici muti, & priorum operum suorum quæ non per Annales seu diaria publicantur diligentissimi Chronographi? *Dies diei eructat Verbum*. Talia Rupis Franciæ sunt miracula, quæ si transeundo cessassent, & sabbatum aliquod sicut illud creationis esset, in quo cessando quievisset, recte scriberentur: sed quia nec quiescunt nec cessant (prout hîc patet, & singulis Sabbatis constat, quibus miracula hebdomadam resumuntur) necesse non est scribi, historiisve mandari: sed eorundem historia est continuatio, & eorundem diarium, ipsi sunt dies, *Dies diei eructat Verbum*. Hodiernæ diei miracula

authenticum sunt testimonium diei hæternæ; uti & crastinæ diei miracula, sunt hodiernæ diei miraculorum attestatum: & sicut sibi succedunt dies; pari modo sibi testimonium perhibent sine scripturâ legendo oculis, quod mediante scriptura credere debebant memoriæ. Græci in quodam suo Hymno cum elogio singulari, B. V. Mariam divinæ omnipotentis diarium appellant, *Diarium unicum Domini Creaturæ*: sed nulli loco, nulli Throno quotquot B. Virgini in toto mundo sunt consecrati, hic titulus rationabilius quàm hujus Rupis pedi meretur insculpi. *Diarium*, quia ejus miracula sunt quotidiana; *Unicum*, quia illa duntaxat à temporis tyrannide sunt exempta.

Sed quod videtur vobis maximum Rupis Franciæ miraculum? Est hoc, quod ejus miracula ab imperio temporis sint exempta. Nihil in hoc mundo potentius est tempore, cuncta suæ subicit ditioni, omnia mutat & finit: non solummodò dominatur Naturæ, sed ad ipsa quoque supernaturalia suam extendit potestatem, quod summoperè miror. Miracula sunt supernaturalia, sed neque ex hoc quod naturæ sphaeram transcendunt, à temporis dominio eximuntur. Magna Serpentis istius in deserto fuere miracula: quotquot erant infirmi ignitorum serpentum morsibus percussi, hunc aspiciendo serpentem, statim sanabantur: processit tempus, finita sunt miracula: imò & ipse serpens. Stupenda fuere miracula virgæ Moysaicæ, quæ velut instrumento tanta corâ Pharaone in Ægypto edita sunt prodigia: successit tempus, finita sunt miracula: & simul

Apud
Theoph.
Rayn.

vir.

virga. Ingentia pariter Pallii Eliæ fuere miracula, cujus virtute Elisæus sustentabat vivos; sanabat infirmos, vitæ restituebat mortuos: transiit tempus; finem acceperunt miracula, simul & pallium. Admiranda fuere miracula Arcæ Testamenti, in cujus conspectu retrogressi sunt fluvii, corruerunt muri, comminuta sunt Idola, & subitanea morte extinguebantur præsumptuosi: transiit tempus, finita sunt miracula simul cum Arca. Ingentia denique & obstupefcentia primitivæ Ecclesiæ fuerunt prodigia & signa, in qua, primi fideles & Christi Discipuli omnium loquebantur linguis; omnis generis infirmos curabant, dæmones eiciebant, serpentes calcabant, sine læsione venena hauriebant: transiit tempus, adolevit Ecclesia, & quia firmandæ fidei non amplius erant necessaria, cessarunt miracula, ita ut omnia dominio Temporis sint subiecta, solaque Rupis Franciæ prodigia ab illius jurisdictione sint exempta. Ingens miraculum! cætera cum tempore deficiunt, Rupis Franciæ miracula cum tempore crescunt. Maxima temporis excellentia est quod rupibus dominetur: maxima verò hujus Rupis prærogativa est, quod tempori prævaleat. Et si libri sint remedium contra tempus: qui temporis non subest legibus, non indiget libris.

§. IV.

HÆ sunt rationes, cur putaverim non esse librum Historiæ & miraculorum B. V. de Rupe Franciæ, nec necessarium ut esset, supposito responso dato, talem non extare. Sed bonâ vestrâ, & omnium veniâ, ego hoc non suppono, nec taliter, sed contrarium sentiendo,

dico, non extare unum librum, sed multos historiæ, & miraculorum hujus Domus. Et quis est iste liber, vel quales sunt libri? jam audietis. Primus Rupis Franciæ liber, est lectum Evangelium, *Liber generationis Jesu Christi, filii David, filii Abraham.* Ergo liber generationis Jesu Christi filii David, & Abraham, est liber historicus miraculorum Rupis Franciæ? placet est. Totum hoc Evangelium S. Matthæi, ab exordio usque ad finem constat ista varietate & multitudine nominum quæ audistis: Abraham, Isaac, Jacob, Jesse, David, Salomon &c. Commentando in hæc nomina inquit Chrysostomus: *Causâ quidem & ratione, providentiæque Dei, posita sunt hæc nomina: quâ autem causâ & ratione posita sunt, verè ipsi sciverunt qui posuerunt, & Deus cujus providentia ponebantur: Nos verò, quid intelligere possumus in nominibus, ipsis hoc loquimur.* Istud dicit S. Chrysostomus, cui consentit S. Anselmus & alii PP. ita ut quodlibet nomen hujus Evangelii duplicem habeat significationem, historicam unam: alteram mysticam. Significatio literalis seu historica, indicat personas: sed mysticus intellectus insinuat causas, Historia nobis notificat B. Virginis Progenitores; mysticè nobis insinuatæ causæ, sunt gratiæ ejusdem Beatissimæ Virginis Mariæ. Progenitores hoc produnt quod Beatissima Virgo ab hominibus accepit, scilicet, sanguinem & nobilitatem à Patriarchis: Gratia hoc aperiunt, quod homines à Beatissima Virgine receperunt, scilicet favores & beneficia quibus totum humanum genus cumulatur. Proinde Spiritus Sanctus primum istud S. Matthæi Capitulum sub tali mysterio & tali distavit artificio, ut lectum quidem superficialiter

Matth. I.
p. 1.

S. Chry-
sost. ibi.

& ad

& ad literam, quoad nomina sit Chronologia Patrum & Avorum, *Liber generationis*: constructum verò ad intrà, & quoad significationem mysticam, sit liber gratiarum, favorum, beneficiorum, & remedium. &c.

Merifice idipsum Beatissima Virgo de seipsa afferuit his Ecclesiastici verbis: quæ *Eccles. 24. v. 26.* ab Ecclesiâ ipsi accommodantur. *In me est omnis gratia viæ & virtutis: venite ad me omnes qui concupiscitis me, & à generationibus meis implemini.* Verba notatu digna: digniorque notatu consequentia. In me sunt omnes gratiæ: venite ad me, meisque vos generationibus implebo? quænam est hæc consequentia? valde gravior respectu hujus libri. Cunctos gratias ipsius desiderantes à generationibus suis impleri assentit: nam ipsius gratiæ, in ejusdem generationibus continentur. Generationes Beatissimæ Virginis, sunt omnes ejus Progenitores in hoc libro enumerati. *Liber Generationis.*

Matth. 1. v. 2. Abraham est una generatio, Abraham genuit Isaac: altera, Isaac genuit Jacob, & sic de reliquis. Et quemadmodum sub qualibet harum generationum, & sub quolibet horum Primogenitorum nomine, singularis virtus & gratia continetur specialis, quæ eadem Beatissima Virgo nobis succurrit: hinc graviter omnes qui suas gratias desiderant invitatur, ut ad implendum se generationibus suis accedant. *In me est omnis gratia: venite ad me, & à generationibus meis implemini.* Glossa interlinealis hujus effectus modum cum primis propriâ explicat comparatione, *Hic liber est Apotheca gratiarum, in quâ omnis Anima quicquid necesse habet inveniet.* Comparatio quidem magis alta: sed magis propria dari nequit. Quid est quod Apotheca habet intus, & foris ostendit? de foris nunc nisi quasdam inscriptiones

Part 1.

& nomina seu græca seu arabica specierum ostendit; intrâ ipsas pixides species & specierum confectiones continet, quibus omnis generis infirmitates curantur. Pari modo hic Liber generationis S. Matthæi, cortice tenus, non nisi nomina Patriarcharum, horum Hebræorum, illorum Syrorum ostentat, sed sub illis mystica latet significatio, prodigiosa continens remedia: quibus Beatissima Virgo Maria omnibus humani generis malis succurrendo medetur. Nunc festinemus totam Historiam & miracula Beatissimæ Virginis de Rupe Franciæ in hoc Libro scripta intueri.

Decidistis in lectum infirmitatis, adhibuistis artis medicæ remedia, sed frustra: confugistis ad B. V. de Rupe Franciæ, nuncupando illi votum, integræ sanitati mox vos sensistis restitutos? Quidnam hoc fuit aliud, quàm Sanctissimæ hujus Virginis miraculum? Legite hoc in *Matth. 1. v. 10.* libro miraculorum ejus, *Genuit Josiam: Josias, id est Salus Domini.* Fuit tua infirmitas ad mortem, à medicis desperata, sacro viatico jam præmunitus Beatissimam Virginem de Rupe Franciæ non invocasti eò quod non poteras; sed alii tibi assistentes hoc fecerunt & intercesserunt qui Cereum in manu tua tenebant: subito cœpisti habere melius, à portis mortis revocando gradum perfectam recuperasti sanitatem, quæ causâ; beneficio & miraculo hujus B. Virginis; Legite hoc in libro miraculorum ejus, *genuit Eliacim: Eliacim, id est, Dei resurrectio,* licet resurrectio à Deo profecta. Tactus eras Apoplexiâ, omnium membrorum officio destitutus, nec movere te, nec ad passum pedis incedere potens, ad hanc domum alienis humeris delatus, humiliter & confidenter à Beatissima Virgine

giue Rupis Franciæ misericordiam & opem postulasti, & propriis mox pedibus domum remeasti, in memoriam accepti beneficii grallis ibidem ex pariete suspensis. Legite hoc scriptum in libro,

Matth. I. v. 2. genuit Ezechiam : Ezechias, id est, confortatio Domini. Benedixit vobis Dominus

in temporalibus bonis, in tantum ut honestæ familiæ sustentationi necessaria suppetant, sed conservandæ familiæ negavit hæredem : contugistis ad Beatissimam Virginem de Rupe Franciæ, novem dierum devotionem exorsi, quibus expletis diebus, nondum novem mensibus evolutis familiæ vestræ successorem & hæredem obtinuistis. Cujusnam beneficio? Hujus Beatissimæ Virginis; Legite hoc in libro scriptum,

Matth. I. v. 1. Filii Abraham : Abraham, id est, Pater multarum Gentium vel innumerabilis descendentium.

Plurimorum sibi succedentium annorum spatio tanquam viduæ, & vestri filii velut Orphani vixistis, marito & Patre, commerciorum ergo peregrè profectò, de cujus aut vita, aut morte nihil innotuit : ex devotione diebus Sabbathinis Beatissimam Virginem de Rupe Franciæ visitastis, seu ejus Rosario intra secretos domus vestræ parietes (quæ devotio quandoque solet esse securior) recitastis, dumque minimè suspicabamini, vestrum maritum, & orphanorum vestrorum Patrem, salvum & incolumem reducem in limine domus vestræ gaudentes excepistis. Quidnam est hoc? miraculum hujus Beatissimæ

Matth. I. v. 7. Virginis : legite hoc in libro, genuit Abiam : Abias, idem est, quod pater veniens hic.

Redacti estis ad extremam inopiam, gravati prolibus, & carentes victualibus, nulli interim pepercistis labori, nulli

industriæ, sed infructuosè, magnâ tandem conceptâ fiducia, ad hujusce domus umbram confugistis, cujus largitate tot & tanti vestiuntur & sustentantur inopes : & ignari quâ viâ aut modo remedium refocillationemque invenistis. Sed unde? fuit miraculum hujus Virginis Beatissimæ.

Legite hoc in libro scriptum, Genuit Matth. I. v. 4. Naasson : Naasson, relectio & requies Domini.

Rebus adversis, & mediantibus litibus devenistis ad incitas, vestri inimici processibus, calumniis, falsis testimoniis & violentiis bonis vestris insidiabantur; multis annis fatigati & illusi tribunali- bus, jus vestrum mansit intricatum : rebus tandem desperatis ad tribunal Rupis Franciæ appellastis, & justitiam vobis tribuit Deus, quam homines negabant. Undenam hoc? miraculum fuit hujus Virginis. Legite illud in hoc libro, ge-

Matth. I. v. 8. nuit Josaphat : Josaphat, idem est, quod Deus

Judex. Juvenili & floridâ ætate excæcati, labyrinthoque mundani amoris irretiti, arbitrii libertate abusi voluntariè abripiebamini in infernum, immemores mortis, famæ & salutis. O Deus quot hic miraculis erat opus ut ex hoc miserrimo reduceremini statu! opus erat occasionem fugere, quia erat proxima : opus erat oblivisci, memoria namque erat continua : opus erat oculis videre, tenebantur enim amore excæcati necesse erat abhorrere, appetitus etenim erat inescatus : necessarium erat confiteri, gravata enim erat conscientia : denique necessarium erat perseverare, ne periculosior committeretur recidiva. Hæc omnia requirebantur miracula, siquidem degentibus in tali statu hæc omnia sunt necessaria; quem propterea tam rari evadunt. Devote tandem requisistis:

Bea-

Beatissimam Virginem de Rupe Franciæ, offerentes ei cor cereum & marmoreum, siquidem tale erat vestrum : marmoreum quoad Deum ; cereum quoad mundum ; & desperatâ jam mutabilitate & futurâ immutatione , de repente marmor sensitis emollitum , ceram induratum , & cor penitus immutatum. Undenam hæc ? fuere miracula hujus B. Virginis : legite hæc in libro miraculorum

Matth. 1. ejus. Opus erat separari ? Genuit Phares : Phares , id est , *diviso*. Opus erat obli-

Matth. 1. visci ? Genuit Manassen : Manasses, idem

v. 10. est , *quod oblivio*. Opus erat videre ? Ge-

Matth. 1. nuit Obed ex Ruth : Ruth , id est , *videns*.

v. 5. Opus erat abhorrere ? Genuit Zaram de

Matth. 1. Thamar : Thamar, idem est , *quod amaritudo*. Opus fuit confiteri ? Genuit Judam :

v. 3. Judas , idem est , *quod confessio*. Necessè

Matth. 1. erat perseverare ? Genuit Achaz : Achaz,

v. 2. id est , *Firmamentum Dei* , Fitmitas à Deo

Matth. 1. data.

Univerſa denique miracula quæ à Beatissima V. patrantur (omnia nimirum quæ necessitas petit & desiderantur) scripta sunt in hoc libro. Angustiis aut afflictione aliqua præoccupati ad Beatiss. V. Rupis Franciæ confugistis , & mox refrigerium ac levamen invenistis ? Jesse, id est *refrigerium*. Ambulastis tristes omni solatio destituti , plenâ spe & fiduciâ ad Beatiss. Virginem Rupis Franciæ recurristis , repleti gaudio & consolatione regressi ? Isaac, id est *Risus*. Vixistis in magna perplexitate ignorantes quid ageretur, confugiendo ad B. V. Rupis Franciæ, quæ ab omni vos perplexitate eripuit ? Zorobabel, id est , *alienus a confusione*. Vixistis in rixis & discordiis : assumpsistis Beatiss. Virginem de Rupe Franciæ mediatricem, quæ vos concordavit ? Salomon, id est , *pacificus*. Habebatis hostes , à Matth. 1. quibus quomodo vobis caveretis ignari ; v. 7. accepto à Beatiss. Virgine Rupis Franciæ salvo conductu omnia pericula evasistis ? Esron, id est , *jaculum videns*. Gravi aliquâ Matth. 1. præoccupati tentatione , Beatiss. Virgini de Rupe Franciæ opem sedulò implorastis , quæ mox animosè adversus tartareum hostem dimicandi vires ministravit ? Jacob, id est , *Luctator*. Estis milites ; Matth. 1. in conflictu à Beatiss. Virgine Rupis Franciæ auxilium implorastis , & ipsa vobis animos & vires ad prævalendum addidit ? Booz, id est , *prævalens*. Estis Consiliarii, Matth. 1. recurristis ad B. V. Rupis Franciæ , & ipsa vobis lumen & prudentiam ad discernendum impertivit ? Salomon, id est , *omnia discernens*. Estis mercatores, mercesque vestras & mercimonia Beatissim. Virgini de Rupe Franciæ commendastis, & mercando benè lucrati bona vestra auxistis ? Joseph, id est , *augmentum*. Estis Navarchi cum procellis & tempestatibus colluctati , Beatissimam Virginem de Rupe Franciæ piè invocastis , & aquæ sanctissimi hujus nominis sentiendo virtutem quiescere ? Maria, id est , *Domina maris*. Primus itaque liber historiæ & miraculorum Beatissim. Virginis de Rupe Franciæ , est nostrum Evangelium : *Liber Generationis*.

S. V.

Quisnam vobis esse videtur Historiæ & miraculorum B. V. de Rupe Franciæ liber secundus ? hunc similiter extrâ domum quærere opus non est : est enim sanctissimum Altaris Sacramentum , proinde rectè dixi , miracula hujus Domus non libro, sed libris esse consignata. Ezechielii Prophetæ brachium manu tenens

Y 2 librum

Ezech. 3.
v. 1.

librum apparuit, simulque vox insonuit, *Comede Volumen istud*, Ezechiel aperto ore suo librum comedit: & quid accidit? immittendo in os suum unum tantum percepit saporem: eo verò jam diglutito percepit saporem alterum. Admirabilis Liber! mirabilior esca, quia nec esca videtur, nec liber; non liber: nam libri non comeduntur; & hic est comestus. Non cibus; nam cibus unum solum habet saporem & hunc in ore: hic verò duplicem habebat saporem, unum anteriorem ori immixtus; alterum interiorem jam deglutitus & in pectus transmissus. Quisquam igitur ille cibus geminum habens saporem, cibus qui sumptus ore comeditur & corde, cibus aliter sensibus & aliter interiori Animæ sapiens, quis, inquam, hic cibus est alius, quam sanctissimum Sacramentum? hinc Propheteta accepto comedendi mandato, non illum propriis manibus, ut cibum communem, sed aperto ore cum magnâ reverentiâ de alterius manibus quasi communicando accepit. Cæremonia, modus, effectus, cuncta sunt Venerabilis Sacramenti, quod negari non potest: at figura illud esse non videtur, *Comede volumen istud*. Quæ comparatio libri cum Sacramento Eucharistiæ? hoc jam videbitis. Liber est perfectissima imago sui Authoris, tam expressa ut ab eo nihil differat, neque aliud nomen habeat: liber ab extrâ nihil indicat, ab intrâ mysteriis scatet. Dum imprimitur multiplicatur exemplaria, & unum completitur tantum quantum omnia, nec plus nec minus: neque omnia continent plûs quam unum. Liber ille simul est Romæ, in Indiis & alibi, & ubique est idem: cumque idem sit pro omnibus, hi multum,

alii parum, aliqui nihil ex eo colligunt: quilibet pro suâ capacitate. Liber est mutus loquens, surdus respondens, dux cæcus, mortuus vivens, & cum nullam in seipso habeat actionem, movet animos & mirabiles causat effectus. Ecquis in omnibus hisce proprietatibus non agnoscat Sanctissimum Sacramentum? Liber est, & valdè propriè, *Comede volumen istud*.

Quænam verò est materia hujus libri? clare hoc expressit David: *Memoriam fecit mirabilia suorum, misericors, & misericors Dominus: escam dedit timentibus se* Psalm. 118. v. 4.
Nolus qualis liber est ista divina etica, quam Deus dat timentibus se? Est liber memoriarum mirabilium misericordiæ Dei. Et quænam sunt (interrogo nunc ego) mirabilia misericordiæ Dei nisi ea quæ in hac domo operantur? Quisquam reperitur locus in toto mundo, ubi Deus se misericordem magis exhibet, & ubi ejus misericordia sit mirabilior, quam in hoc loco? alibi mirabilia & miracula latent occulta; hic autem patent manifesta. Quidnam esse arbitramini domum B. V. de Rupe Franciæ, cum suis miraculis? Est Eucharistiæ Sacramentum velamine remoto. Si Deus retraheret velum de hoc Sanctissimo mysterio, & nobis hunc divinum aperiret librum: ibidem utique legeremus, quod hic cernimus. Alibi miracula Rupis Franciæ sunt abscondita: hic miracula Sacramenti sunt publica: alibi miracula operiuntur parietibus: hic parietes operiuntur miraculis. Ista miracula & inscriptiones quibus ordinariè parietes illustantur, quidnam putatis esse? sunt folia nondum compacta hujus libri. Sanctus Joannes in sua Apocalypsi vidit Apoc. 5. librum v. 1.

librum, & nullum inventum qui illum aperire posset, præter Christum. Pari modo liber iste divinissimi hujus Sacramenti, tot centenis annis clausus mansit: donec eum B. Virgo Rupis Franciæ aperiret. Quod ibi legitur, idem hic videtur: quod ibi credimus: idem hic experimur. In cæteris Ecclesiis Sacramentum Eucharistiæ est mysterium fidei; hic verò est veritas & experimentum sensuum. Quod si sensus hic tot experiuntur miracula, quid mirum quod fides alibi tot miracula credat? in aliis Ecclesiis cantatur, *Præstet fides supplementum sensuum defectui*, in Ecclesia Rupis Franciæ cantatur contrarium, *Præstent sensus supplementum fidei defectui*. Si sensus miracula vident, quare de ipsis dubitaret fides, & insuper infidelitas?

Miraculum in quo magis hallucinatur infidelitas in hoc divino Sacramento, est quod Christus, cum sit unus, præsens sit in diversis locis. Quot sunt homines in mundo, qui propriis oculis hoc miraculum attestari possunt in Beatissima Virgine de Rupe Franciæ? cernitis per hanc portam ingressum hominem catenis compedibusque gravatum, eandem ad pedes hujus altaris deferre: interrogatus quare? utique respondebit, quod cum fuisset in vinculis Argellæ, aut Tituani, eadem Beatissima Virgo de Rupe Franciæ sibi apparuisset, cui se ex animo commendasset; hinc in grati animi liberationisque acceptæ argumentum eadem ipsi anathematizaturus adveniret. Videbitis itidem per hujus Domus portam ingredientem ex Indiâ reversum, pretiosa huic Ecclesiæ offerentem ornamenta; præliando enim contra Achens & Rumes invocavit Beatissimam Virginem Rupis

Franciæ, quâ in fronte nostri Exercitus ab hostibus confecta, eorundem glandes ad nostrorum pedes, absque ullius læsione deciderunt: & sagittæ conversæ sunt retrosum. Aspicietis per hæc portas ingredientem turbam hominum ex calceatorum, mortuis potius quàm viventibus similiorem, protestantem se venire supplicem ad hanc Beatissimam Virginem, in præsentissimo namque submerisionis periculo ex profundo maris emerfos ad hanc Beatissimam Virginem Rupis Franciæ clamasse; moxque ipsâ, in Antenna navis confecta, tempestatem quievissæ, & maximam tranquillitatem factam, ita ut Beatissima Virgo Rupis Franciæ, sub accidentibus gloriosi hujus nominis, amore nostri, quasi sacramentaliter præsto sit: siquidem cum una sit & unica duntaxat, est nihilominus Ulyssiponæ simul & Argellæ, est in Indiis cunctisque Terræ Marisque partibus, ubi invocatur. Quod casu mihi incidit, quod verba invocationis hujus Beatissimæ Virginis, eandem habent, vel participant virtutem cum verbis consecrationis. Virtus verborum consecrationis tam potens est & efficax, ut vix pronuntiata, eodem loco Christum exhibeant præsentem: similis est vis verborum Invocationis, audite desuper Isaiam, *Invocabis, & Dominus exaudiet, Clamabis, & dicet, ecce adsum. v. 9.* Idem B. V. omnibus in quacunque mundi parte se invocantibus præstat. Christus vi verborum quibus Sacerdos Hostiam consecrat, in omni loco est præsens: B. & piissima V. Maria, vi verborum, quibus in necessitatibus interpellatur, in omni loco adest. S. Greg. Thaumaturgus hanc Virginem appellat, *Miraculorum Greg. omnium officinam.* Et quia hi duo miracu-
lorum

lorum libri in eadem officina fuerunt impressi, mirum non est iisdem characteribus sibi esse persimiles: hac solum cum differentia (non dicam præcellentia) quod in venerabili Sacramento est officina & liber clausus: in Rupe verò Franciæ, cum officina simul liber est apertus, præminendo in hac parte libro generato. *Liber generationis.*

§. VI.

Agedum Auditores, cum præsentem adsumus in domo Miraculorum, & in hac die præ cæteris B. V. de Rupe Franciæ, liberaliorem se nobis in favoribus & misericordiis exhibere fas est: expedit proinde nobis, & Deus necnon ipsa B. Virgo volunt, ut nullus nostrum sine aliquo ejus miraculo, ex hac Ecclesia recedat, nullus nostrum adeo perfecte sanus est, quin aliquam aut aliquibus infirmitatibus gravetur; quot quæso hodiè in præsentem Ecclesiam sunt claudi, cæci, surdi, aliisque corporis defectibus obnoxii, & quod pejus est, quot mortui? vultus hosce novisse claudos? audite Eliam. *Usquequo claudicatis in duas partes?* quousque popule stulte in errore perseverans claudicas in duas partes adorando Deum simul & Baal? quot inveniuntur sub nomine Christiani curvantes unum genu Deo, & alterum idolo? hujus experimentum ab obscenis vestris adorationibus capeffite. Vultis scire quinam sint cæci? non sunt illi, qui vi visiva oculorum carent: sed qui oculis apertis cæcorum ad instar operantur. *Excæca cor populi hujus* (ait Isaias) *ut videntes non videant.* Cernimus universum mundum non esse nisi vanitatem, vitam somnium, omnia transitoria, & nos

præ cæteris transitorios: vivimus autem tanquam essemus immortales; aut nulla superesset æternitas. Liber novisse surdos? sunt de quibus ait David: *Aures habent & non audient*; non audire sine aurbus non est tanta miseria: sed habere aures ad non audiendum maxima omnium & communis est infirmitas. Nihil me magis conturbat & affligit, quàm quod videam me audire: intellectus magna attentione, satisfactione, & majori, quàm merentur, applausu, audita percipit, voluntas autem à qua fructus maximè dependet, nullum interiori auditui aut auditum, aut gustum præbet. Pro quantum vereor hoc esse evidens reprobationis indicium! *Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.* Deumque vultis nosse, qui sint mortui? sunt de quibus S. Joannes scripsit, *Nomen habes quod vivas, & mortuus es*: & de quibus Christus, *Sinite mortuos sepelire mortuos suos.* Mortui sunt qui in statu peccati mortalis degunt. Erit ut similitudinem mortuorum aliquis aut aliqua, nunc præsens in hac Ecclesia? quod pejus est vereor ne adsint quamplurimi. Ecce quantò pejor est ipsa morte, mortalis culpa! Homines triplicem habent vitam: corporalem, spiritualem, & æternam. Mors tantum vitam tollit corporalem: Peccatum vitam tollit spiritualem & æternam, simulque corporalem; de peccato quippe mors est nata. *Per peccatum mors.* Omnes mortes quotquot demum earundem sunt, fuerunt, aut erunt genera, ab unico Adami peccato traxerunt originem: cumque omnes solvendo debito essent impares, necesse fuit, ut ad satisfaciendum pro eo, Filius Dei mortem opteteret. Mors mortale perimit corpus: pec-

Psal. 113. v. 6.

Joan. 8. v. 47. Apoc. 3. v. 1. Matth. 8. v. 22.

3. Reg. 18. v. 21.

Isai. 6. v. 10.

Rom. 5. v. 12.

peccatum verò immortalem occidit animam : & ecce mors quæ occidit immortale quàm horrenda ! illatam corpori stragem , paucis diebus consumit terra : stragem illatam animæ à peccato , nec ipsa quidem æternitas , ab igne consumi , potest facere , & quantò magis excessus nullam admittit comparisonem , tantò magis timenda mors animæ quàm corporis : plurisque facienda & diligenda vita spiritualis & æterna , quàm corporalis & momentanea. Quoddam fidei rationisve sanæ est argumentum , pro vita saluteque corporis tam extraordinaria adhibere extrema , & de vita saluteque animæ omnem prorsus abjicere curam ?

Verè Auditores , considerans ea quæ hic video , nihil magis timeo in hoc mundo , quàm ipsam hujusce Domus frequentiam & devotionem : necnon ipsa miracula. O si clamores horum parietum nostræ perciperent conscientiæ ! conqueruntur de nobis cum Deo ; conqueruntur de nobis nobiscum ipsis. Et quodlibet votum , quodlibet in parietibus apparens miraculum , tanquam vox & cælestis tuba increpat nostram incuriam. Estne possibile (clamant hi parietes) estne possibile Deum tanta operari miracula ad dandam nobis vitam & salutem temporalem ; & homines negligere quæ Deus præcipit , adedò facilia ad obtinendam vitam spirituales salutemque æternam ? Estne possibile , Deum totam suam omnipotentiam impendere ad dandam vobis salutem corporis , vosque e contra omnes impendere potentias vestras in perniciem animæ ? Nunc mihi respondete , cuinam rei vestram impenditis memoriam , in-

tellectum , voluntatem , & omnes sensus , nisi iis quæ à salute vos impediunt ? Estne possibile (iteratò repetunt & clamant hi parietes , & nobiscum contra eos argumentantur) Estne possibile nos tanta agere & moliri pro salute & vita temporanea , & pro salute animæ vitæque æternæ vel minimum detrectare laborem ? quando in infirmitate aut vitæ discrimine estis constituti , toties hîc visitantur altaria , multiplicantur vota & Missæ Sacrificia , Supplicationes , Novenæ & Oblationes , impensarum & sumptuum , quantumcunque etiam , nullâ habitâ ratione : & pro salute animæ vitæque æternâ , quasi non esset , nec crederetur , minus nihilo agitur ; audite S. Augustin. *si tantum , ut aliquantò plus vivatur , quantò magis ut semper vivatur !* Agnoscite itaque veritatem ; licet alteram vitam nihili faciatis , durabit tamen æternaliter : & quancunque demùm æstimetis vitam præsentem , finietur tamen & quidem brevi temporis spatio. Semel fortasse miraculo B. Virginis de Rupe Franciæ mortem evadetis , & in anathema funebrem amictum suspendetis : sed aderit tandem dies , quo mors minimè parceret , nec tunc funeralem amictum suspendetis ad parietem ; sed ille comitabitur vos in sepulchrum : Lazarus ad intercessionem Sororis suæ Mariæ resuscitatus semel , denuò mortuus est ut cæteri.

Hæc est omnium rerum summa , ferriò tractare de vitâ semper duraturâ ; providere animæ sanitati , si est infirma : & super omnia eandem resuscitare , si est mortua. Christus ad rursurgendum ,

S. August.

ele.

Marc. 15. v. 46. elegit sibi in Rupe monumentum : In monumento quod erat excisum in petra , & resurrexit tertiâ die ; omnia habemus hic aggregata ; Petram sive Rupem , tres dies , & Resuscitatorem , Ego sum
Joann. 11. v. 25. *Resurrectio & Vita* , nunc cum anima est mortua , sepeliatur in hac Rupe ut resurgat. O anima infeliciter mortua , & feliciter sepulta , si in hoc præsentis loco semel pro semper sepelires hoc quod te interimis ! resuscitata resurges , si volueris , hoc ipso momento. O quæ felicitas nostra , & B. hujus Virginis , ejusdemque latentis in Sacramento Filii gloria , si , quotquot in hanc Rupem hodiè intrârunt mortui , egrederentur resuscitati ! non amat Filium , nec devotusest Matri , qui hoc non faciet. Non exspectamus Resurrectionem in diem tertium , nec in crastinum , quia nescimus diem neque horam. Christus resurrexit tertiâ die , ut mortem suam verificaret ; mortui verò , cum illo resurgentes , resurrexerunt statim , & primo

quidem tertiæ diei momento , ad Christi resurgentis potentiam probandam. In hac materia perire non debent momenta : contingere quippe potest , hanc ultimam esse respirationem , ultimumque momentum ex quo pender æternitas. Has de cælo voces audiant qui advenrunt Surdi : ad has voces oculos aperiant videantque suum periculum qui advenrunt cæci : regrediantur per aliam viam , aliisque passibus qui advenrunt claudi & manci. Denique omnes vivas & resuscitatas referant animas , quas intulerunt mortuas : & in hujus diei memoriam , quilibet amictum suum funebrem , in Rupe Franciæ relinquat. Hæc splendidissima sunt anathemata , quibus prodigiosi isti parietes hodie possunt exornari : & hic est *Finis* quo pro majori gloriâ Dei , sanctissimæque ejus Matris , consignare & claudere debemus utrumque librum ; est enim finis , quo solo deducimur ad vitam sine fine, Amen.

S E R M O

I N

Sabbathum post Dominicam Tertiam Quadragesimæ,

Ulyssipone Anno 1652.

Hoc autem dicebant, tentantes eum, ut possent eum accusare. Joan. 8.

S. I.

EN alterâ vice (quis sibi tale imaginaretur) alterâ vice tentatum habemus CHRISTUM. Victoriis non est confidendum : maxime stabilita Pax, sunt induciæ. Cessantibus bellis, fabricantur machinæ, Machina tentationis, quam habemus hodiè, mira fuit & formidabilis : nec machinator, nec tentator fuit diabolus ; fuerunt homines. De hisce tentationibus & tentatoribus hodie mihi agendum. Audiamus primò casum.

Die quâdam aut nocte huic simili, ait S. Joannes Christum exivisse ad montem Oliveti ut oraret ; noverat se tentandum : hinc oratione ad pugnam se armavit & præmuivit. Hoc in Christo fuit exemplum : in nobis est necessitas. Armis destituitur humana imbecillitas : nisi à Deo illa petat. Hucusque nihil fuit periculi. De monte, & valde manè, consueto sibi more, prædicaturus venit in templum : & Evangelista inquit, omnem concurrisse populum ad illum audiendum, Et

Pars I.

pus, divine Prædicator ? nunc timeo ne tenteris. Venit omnis populus illâ horâ : qui enim non sunt è populo, tam maturè se de strato non proripiunt. Occumbit illis Sol mediâ nocte : & exoritur meridie. Christus, inquit textus, erat docens in templo, quando adveniebant Scribæ & Pharisei casum quendam proposituri. Pauperem quandam adducebant mulierculam, dicentes : Magister, hac mulier modo deprehensa est in adulterio. Hæc mulier ! & complex ubi ? duo fuere peccatores, & una tantum accusata ? justitia semper inferiorem ferit. Moyses, inquit, adulteros lapidare, in lege mandat : & tu Magister, quid dicis ? Scribæ & Pharisei eo tempore Doctores erant. Quando docti & præsumptuosi interrogant, videtur mihi fieri non ad sciendum sed tentandum : quod Evangelista propositis verbis testatur, *Hoc autem dicebant, tentantes eum*. In quonam constitit tentatio, & ubinam positus fuit laqueus, dicemus postea. Quid autem respondit Christus ? ex cathedra surgens, nullo facto verbo, sese inclinavit : *Inclinans se. Benè veneris peccatrix : absterge lachrymas.*

Z

mas.

mas. Christus inchoat ab inclinatione : tu exhibis absoluta : illius enim inclinatio non est condemnatio. Deus ab inclinatis nos liberet iudicibus, si non sunt Deus : nam inclinationem sequitur sententia. Christus noluit respondere verbis, quæ fortè mutassent : respondit scripto : *Digito scrivebat in terra.* Noli mirari in templo marmore strato fuisse terram. Literaliter ; quia magnus erat concursus, & modica cura. Moraliter ; quia non est locus adedò sacer & sanctus, in quo non detur terra. Quidnam Christus scripserit, non certò constat : PP. censent passim, fuisse peccata accusantium. Homicida, homicidam : latro, latronem : adulter, adulteram accusat ? accusa te ô Homo : ecce quando alterius accusas peccata, condemnas te in propriis. Ità accidit, postquam enim Christus scripsit processum, non de accusatâ, sed de accusatoribus, sese erexit, nec aliud, quàm hæc verba dixit : *Qui sine peccato est vestrum : primus in illam lapidem mittat.* Hic mihi occurrunt lapides S. Hieronymi, allatos contra ream lapides, quilibet in suum pectus convertebat : & qui tam zelosi fuerant ingressi, cœperunt egredi confusi, exierunt : propriam enim conscientiam fuerant ingressi. Et Evangelista notat, primos exiisse ex senioribus ; *incipientes à senioribus.* Misera humanæ vitæ conditio ! quo plures anni vitæ ; eò plures quoque culpæ. Omnes de suis oportet peccatis poenitere : sed multò magis eos & velocius, qui reddendis rationibus sunt viciniore. Christus mansit solus & rea : id est misericordia, & miseria. Interrogavit illam Christus, *Ubi sunt qui te accusarunt ? ne te te condemnavit ? Nemo Domine, respondit*

illa : & dixit Jesus, *nec ego te condemnabo : vade, & jam amplius noli peccare.* Hic finis fuit historię : admirabilis in iustitia, admirabilis in misericordia, admirabilis in sapientia, & admirabilis in omnipotentia. Lex mansit inviolata, accusatores confusi ; rea absoluta : & Christus à tentatoribus expeditus. Hæc tentatio erit materia nostri discursus. Petamus gratiam à tam facile largiente, etiam non merentibus. Ave Maria.

§. II.

Hoc autem dicebant, tentantes eum. Quod homines pejores inimici sint quàm dæmones, pro veritate habeo indubitatâ : quilibet hujus rei exempla in seipso requirens obvîe inveniet. Pro nunc nobis omnibus sufficiet illud Christi. Ex actis triginta silentii aut latebrarum annis, ad tractandum & conversandum cum hominibus prodiit : quia verò scientia non sufficit sine experientia, nec victoria datur sine pugna, nec benè configitur sine exercitio : ante hujus periculose Palæstræ ingressum, cum aliis adversariis præviè luctari, seseque exercere voluit. Christus baptizatus secedit in desertum : & inquit S. Marcus, *Eratque cum bestiis* : ibidem transactis jejuniis quadraginta diebus, diaboli tentationes subsecutæ sunt, & accedens tentator. Christus tentatus in eodem deserto, tentatus in templo, tentatus in monte ; hisque duobus experimentis præviis tandem prodiens innotuit mundo cœpitque agere cum hominibus : *Exinde cœpit* *ibidem* *prædicare.* Nescio, num rectè exercitationum istarum ordinem observaveritis. Videretur Christus primò se exercere debuisset cum hominibus tanquam ratione præditis : deinde cum feris tanquam

Marc. 1.
v. 13.

Matth. 4.
v. 3.

ibidem
v. 17.

Ibid.
v. 6.

Ibid.
v. 7.

Ibid.
v. 6.

Ibid.
v. 11.

§. III.

quam ratione destitutis & indomitis : & denique cum dæmonibus tanquam adeo infensilis hominibus & horribilibus. Nunc autem contrarium factum esse constat: Primò cum feris ; deinde cum dæmonibus : & ultimò cum hominibus. Quare ? quia probam & exercitationem, à minore ad maiorem adversarium fieri oportet, & homines non solum ipsis feris sunt ferociores inimici ; sed magis diabolici quàm ipsi diaboli. Experimentaliter hoc videte. Ecquid Christo cum feris, cum diabolo, & cum hominibus accidit ? feræ nec nocuere, nec voluerunt nocere ; diabolus malum ipsi intentavit, sed sine effectu : Homines malum intentarunt & intulerunt. Istam respicite crucem : feræ illum non devorârunt, diabolus illi membra non dilaniavit ; qui vitam ipsi sustulerunt fuerunt homines. Nunc iudicate, si homines non peiores sint inimici quàm diabolus. Contrà diabolum defenditis vos cruce : homines in crucem agunt. Itaque ut nullum relinquatur dubium, homines peiores inimicos esse quàm dæmones : hodie dubito num peiores sint tentatores, *Hoc autem dicebant tentantes eum.* dæmones tentant : homines tentant. Dæmon tentavit Christum : homines tentarunt Christum. Utri verò majores sint tentatores, quæstio sublimis est & utilis : & ne tempus conclusionis expectatione perdamus, dico : quod collata (ut oportet) astutia cum astutia, pertinacia cum pertinacia, tentatione cum tentatione, peiores tentatores sint homines quàm dæmones. Exordiamur cum Evangelio : cum eodem prosequamur, & finiamus.

Hoc autem dicebant, tentantes eum. Scribæ & Pharisei (ut diximus) venerunt in templum : nam contra invdiam & odium hominum, nec locus facer quicquam valet etiam ipsi innocentæ. Obtulerunt Christo deprehensam in flagranti adulteram, allegantes textum Levit. cap. 20. in quo lex adulteram mandavit lapidari. *Moses mandavit nobis hujusmodi lapidare.* Agedum, si lex erat expressa, & delictum notorium : si in casu nec facti, nec juris ullum erat dubium, quare legem non exequuntur ? Si rea convicta, puniant illam : si pœna quam meruit est pœna mortis, occidant illam : si genus supplicii sunt lapides, lapident : educant illam extra civitatem & in campum, & non in templum : & si expectant sententiam, requirant illam a iudicibus, & non à Christo : hoc iustitia, zelus & ratio exigebat. Sed ita non fecerunt, inquit Evangelista, nam illorum scopus & intentio non erat punire ream : sed accusare Christum, *Ut possent accusare eum.* Adducebant accusationem unam ad provocandam alteram. En malitiam plus quàm infernalem, & astutiam plus quàm diabolicam ! In iudicio universali & particulari, & me & vos accusabit diabolus ad condemnandum : ast tentatores isti non solum accusabant unum, ad condemnandum alterum ; sed accusabant peccatricem ad condemnandum justum : accusabant ream, ut condemnare possent innocentem.

Sed quonam hoc pacto fieri, aut perfectum volebant ? quomodo talem sunt exorsi ? ubinam positus est laqueus ? ubinam tentatio abscondita ? S. Augustinus

S. August. admirabiliter illam detexit inquit, *Ut si diceret, non lapidetur adultera, injustus convinceretur: si diceret, lapidetur, mansuetus non videretur*, Et vel deesset justitiæ, vel misericordiæ: consequenter concluderent quod ipse non esset Messias.

Christus (quæ Deus & homo factus) ipsa erat mansuetudo, benignitas & misericordia: ejus intima, & ejus opera erant benefacere, curare, consolari, & condonare, nec non omnes liberare; hinc omnes eum amabant, venerabantur, applaudebant & sequebantur: quod Scribæ & Phariseos maxime affligebat. Huic accedebat, quod idem Dominus de se, de Spiritu Sancto: & de causis sui in mundum adventus differebat. Volentibus discipulis, ut ignis de cælo in Samaritanos descenderet, dixit: *Filius hominis non venit animas perdere, sed salvare.* In ipso insuper templo Christus scripturam aperiendo publicè docuit, celebrem istum in Isaia locum, de se venire intelligendum, *ad annunciandum mansuetis misit me, ut mederer contritis corde, & predicarem captivis indulgentiam, ut consolarer omnes lugentes.* Propheta videtur habuisse quasi ob oculos sibi posita omnia quæ in miseræ hujus mulierculæ concurrerunt statu & fortuna. Obtulerunt eam Christo captam, afflictam, angustiatam, & suam miseriam irremediabilibus lachrymis deplorantem; & hinc ex lege magis armata veniebat tentatio. Si dicit; non lapidetur adultera; transgressor est legis. Si dicit (quod non dicit) ut lapidetur: misericordis admittit opinionem populi: que famam: & quod excedit omnia, scripturis contraveniet de Messia, quas de se interpretatur: sibi que contradicet. Sive igitur dicat, *lex impleatur, vel non im-*

pleatur: rea lapidetur, vel non lapidetur: irretitus utrimque tenetur. Vix etenim unum laqueum evadet; quin incidat in alterum.

Hunc argumentandi modum, qui validus est & stringens, Dialectici, *Dilemma*, sive argumentum cornutum vocant: nam in alterutro tam artificiosa bicepsque est deceptio & contradictio, ut si unius evadatur acies, in alterius necessariò cadatur. Hoc modo Scribæ & Pharisei Christum cum Moyse aggressi sunt. De Moyse inquit Scriptura, *Quod facies ejus esset cornuta*: & si eum contra Christum producant in campum: *Moyse mandavit nobis hujusmodi lapidare.* Et ut lex capiti lateris sui videretur similis, in duas disposita & divisa erat acies adedò acutas, ut Christus dicens ita, vel non, evadendo unam, impingeret in alteram: proinde lapides quibus instructi veniebant Scribæ & Pharisei, non erant ad adulteram destinati lapidandam, sed ut Christus ad illos offensus, & cespitans in præparatum sibi incideret laqueum. Hujusmodi laqueorum eleganter meminit Isaia, *Et eris in lapidem offensionis, & in Petram scandali, in laqueum, & in ruinam.* Et *offendent & cadent, & conterentur & irretientur, & capientur.* Propheta videtur alludere ad praxin & consuetudinem istius temporis Venatorum, qui suis retibus & laqueis circumponebant lapides, ut incauta fera irretita & illaqueata cadens caperetur. Talis erat laqueus, quem Scribæ & Pharisei tensum, legisque lapidibus rectum afferebant: *Moyse mandavit nobis hujusmodi lapidare*, Ut Christus ad hos offenderet lapides, cadensque caperetur.

Recordabimini utique, similiter Christi

Exod. 34. v. 29.

Isai. 8. v. 14. & 15.

Luc. 9. v. 56.

Isa. 61. v. 2.

Christo tensum fuisse laqueum à Diabolo in deserto; & templi pinnaculo lapidibus opertum. In deserto: *Dic ut lapides isti panes fiant.* In pinnaculo templi: *Ne unquam offendas ad lapidem pedem tuum,* sed cum laquei & tentationes adeò videantur sibi similes: ecce quantò astutiores tentatores fuerunt homines, quàm diabolus, à prima tentatione Christus se facile expedivit uno *non.* *Non in solo pane vivit Homo.* à secunda, altero *non:* *Non tentabis Dominum Deum tuum;* ad expediendum verò se à tentatione ab hominibus sibi hodiè structa non sufficiebat unum *Non:* sive enim dixisset *non,* sive *ita;* laqueo comprehensus tenebatur, vel Christus dicere debuisset *ita,* lapidare: vel *non,* non lapidare. Si dixisset, *Non,* contrà iustitiam; si dixisset, *Ita,* contra misericordiam peccasset; si dixisset, *non,* fuisset contrarius Legi: si dixisset, *ita,* sibimetipsi. Si dixisset *non,* Magistratum: Si *ita,* populum offendisset. Proinde palos lapidesve illi tali posuerunt formà: ut sive observando sive non observando legem, reus teneretur. Exhibendo se rigidum deest Misericordiæ: exhibendo se misericordem derogat Iustitiæ: & si alterutri desit: non est Messias.

Aliam similem Scribæ & Pharisei, super Cæsaris tributo, Christo struxerunt tentationem, quando illis dixit; *Quid me tentatis?* binas simul misere scholas, suam & Herodianorum; prævioque longo falorum Encomiorum syrmate, hanc proposuere quæstionem: *Licet censum dare Cæsari an non?* Notate prementem verborum emphasin. Unum *ita,* vel *non,* petebant. Estne licitum, vel non; Et quare tam formaliter & nervosè? innuit hoc ipsum Evangelista, *ut caperent eum in ser-*

mone: Ex qualibet enim harum responsionum sive, *ita* dixisset, sive *non,* semper tenebatur captus. Si dixisset *non,* regalibus Cæsaris fuisset contrarius: si dixisset *ita,* immunitati & libertati gentis contradixisset. Si, *non,* crucifixisset eum Cæsar: si, *ita,* populus eum lapidasset. Quocunque demùm modo (*ajebant illi*) perditus est, & tenemus illum confusum & comprehensum. Hoc in impio, iniquo & tyrannico illo tractatum & conclusum est concilio, *Consilium inierunt, ut caperent eum in sermone.* Fuitne aliquando diabolus talem exorsus tentationem, ut talibus telis hominem intricaret? Diabolus talis nec unquam fuit, nec esse potest: nam nec est nec esse potest tentatio diaboli, à quâ vos non facile uno, *Ita* aut, *non,* expedire possitis. Agedum, nunc videre.

Diabolus semper suos laqueos ad mandatorum collocat pedem: ibi etenim solummodò ponitur tentatio, quia ibidem solummodò potest esse peccatum: *Virtus peccati lex.* Omnia mandata vel affirmativa sunt, vel negativa. Si me diabolus in affirmativis tentet, defensionis sufficit unum, *Ita:* si in negativis, sufficit mihi unum, *non.* Exempli gratia. Mandata affirmativa sunt (sicut scitis) diliges Deum: observabis festa: honorabis parentes &c. Negativa, non jurabis, non occides, non furtum facies, non dices falsum testimonium &c. Nunc ad rem. Si me diabolus in affirmativis tentat: dicit mihi; non diligas Deum, Sabbathum non sanctifices, parentes non honores: & si ego resolutè respondero: *ita,* amabo, servabo, honorabo, istud *ita* sufficit ut tentatio sit irrita: tentatorque diabolus confusus sit & frustratus. Simili modo in mandatis negativis suggerit diabolus, ut jurem, ut occi-

occidam, ut furer, ut falsum dicam testimonium. Dicente me, non jurabo, non occidam, non furabor, non pejerabo: istud non, sufficit ut tentatio evanescat, & tentator succumbat. Itaque sufficit unum *Ita* vel *Non*, ut quis contra diaboli tentationes maneat securus: verum contra tentationes hominum (sicut jam dictæ) unum *Ita*, vel *Non*, minimè sufficit; tali etenim armatæ dolo, tali compositæ arte, talibusque contextæ involucris accedunt, ut sive *ira*, sive non dicatis, illaqueati maneat. Si dixeritis, lapidetur adultera, tributum solvatur, incurreris odium populi; & lapidabimini. Si dixeritis, ut nec lapidetur, nec tributum pendatur Cæsari: crimen incurreris legis, indignationem Cæsaris: & in crucem agemini. Et quamvis, tentatus, sit ipse Jesus Christus; nihilominus semper tentatores habebunt, in quo suam tentationem fundent, & tentatum capiant: *Ut possent accusare eum.*

4. Reg. 2.
v. 10.

Videor me interrogari à vobis. Quid remedii, Pater, tales evadendi tentatores, tamque periculosas tentationes? *Rem difficilem postulasti.* Nullus scholasticus, Theologus aut Asceticus remedium dedit: ego quod occurrit communico. Dico, non aliud esse remedium, quàm unum investigare *ita*, æquivocum, quod, *Ita*, & simul, *Non*, significet: vel unum non, quod simul sit, *Non*, & *Ita*. Ad probandum hoc quod dico, inferiorem authorem non habeo, quàm ipsum Apostolorum Principem S. Petrum. Et notate, quando S. Petrus hanc subtilitatem invenit, adhuc erat in Jerusalem in Judæa: ne quis eam Politicæ fuisse Romanæ arbitretur. Exactores tributum ab Augusto impo-
siti (quo dux capitatum drachmæ exige-

bantur à singulis) venerunt ad S. Petrum interrogantes: *Magister vester non solvit dragma?* Magister vester non solvit tributum? Perplexus S. Petrus & consternatus, Magistri sui mentem in tantæ consequentiæ puncto ignorabat: respondit itaque *Etiam*, sive, *Ita*. Interrogo nunc. Istud, *Etiam*, sive *ita* S. Petri, quid significabat? significabat *ita*, & non. Construite illud cum interrogatione, & videbitis num planè utrumque faciat sensum. Magister vester non solvit tributum? *Ita*: Sic est! non solvit. Magister vester non solvit tributum? *Ita*: solvit. *Ita* ut idem *Ita*, æquivaleret *Ita* & *Non*. Uno modo intellectum erat, *Ita*: significabat enim *Ita*, solvit: altero modo intellectum erat, *Non*, significabat enim non solvit: sic æquivocando S. Petrus à tributorum exactoribus se expediebat, quousque Magister suus resolveret: apertam & clausam relinquendo portam, illudque *Ita*, dispositum & indifferens ad æquivalendum *ita* & non, Christo resolvendum. Christus S. Petrum & omnes suos Discipulos docuerat, suum *Ita* esse *Ita*, & suum *Non* esse *Non*; *sic sermo vester, est, est: non, non*. Interrogatus verò Petrus, & in tentatione positus, necesse habebat unum, *Ita*, dicere, quod simile esset, *ita*, & non ut se expediret ab hominibus.

Hoc fecit S. Petrus hac occasione; & quid fecit Christus in hoc nostro casu magis intricato? funes, quibus ligatam adducebant adulteram, vidit esse laqueos quibus ipsum ligare prætendebant: vidit legis allegatæ lapides intus esse ignitos, & ad quemlibet responsi sui ictum, non solum in scintillas, sed in calumniarum incendium erupturos. Vidit, supposita

Matth. 17.
v. 28.

ten-

tentatorum intentione & astutiâ, æquè condemnando quàm absolvendo, se damnatum iri, alterutrumque inevitabile discrimen sibi impendere. Quid hic consilii? nec ita, nec non, dicere, erat consultum, & tamen unum è duobus necessarium: ipsa etiam infinita sapientiâ à similibus tentationibus sese nequit expedire in propriis terminis respondendo. Quia verò inter ita & non, non datur medium: quid mediisumeret Christus, ut à tali tentatione se liberaret? hoc nunc videbimus.

§. IV.

MAgister divinus, non responso verbo, surrexit ex cathedra; non alia aderat charta quàm terra, inclinando se in illa incipit scribere: *Digito scribebat in terra.* Hæ sunt unicæ vices, quarum scriptura meminit quod Christus digito scripserit in terra; sed quamdiù Christus scribit, istique tentatores expectant, ad desertum & tentationes Diaboli revertamur. Tentantem prima vice diabolum, Christus repulit his verbis Deutorum; *Non in solo pane vivit homo.* Tentans secunda vice rejectus & hisce formalibus ibidem: *Non tentabis Dominum Deum tuum.* Tertia vice tentando aggressus: tertio à Christo aliis ejusdem capituli verbis est repulsus, *Dominum Deum tuum timebis, & illi soli servies.* Quis non prima statim fronte hæc tres admiraretur tentationes, & præsentem? isti homines professione erant literati, & docti, in scripturis versati, & actualiter Textum Legis Moy- sis allegantes. Quod si igitur Christus à tentationibus Diaboli sese defendit Scripturis sacris, & textibus ejusdem legis, quare non similiter contra hos tentatores se defendit iisdem Scripturis? & quod amplius: occurrendo Diabolo à tribus se

expedivit tentationibus unico tantum scripturæ libro, & duobus ejusdem tantummodò Capitulis. Scripturæ, quæ tunc vigeant veteris Testamenti, triginta & novem continebant libros, & ultra mille capitula. Christus tot armis, tam potentibus, tam diversis, tam idoneis instructus, quare illis contra hanc se non defendit tentationem? hinc colligetur, quânto terribiliores Tentatores sint homines, quàm dæmones. Ad rejiciendas tres tentationes diaboli, Christo sufficiebat Scripturæ liber unus: ad repellendam unicam tentationem hominum, quotquot scripturæ erant non sufficiebant: necesse habebat facere scripturam novam, *Di-* S. Greg.
gito scribebat in terra. Sacræ Scripturæ (prout notavit S. Gregorius) sunt armatura Dei: de quibus Salomon illas comparando Turri Davidis Patris sui, inquit, *mille clypei pendent ex ea: omnis* Cant. 4.
armatura fortium; Et sunt tales, tam P. 4.
novæ, tam exquisitæ, & nunquam à diabolo excogitatæ astutiæ & machinæ, quas adinveniunt homines ad tentandum, ut in omnibus Dei armamentariis non sint reperta arma idonea ad illis resistendum; & necesse habuit incarnata Dei Sapientia formare nova: seseque accingere ad componendum & scribendum contra tentatores istos: *Digito scribebat in terra.*

Qualis autem hujus scripturæ fuit effectus? Jam tandem intelligetur, quânto durior sit pertinacia tentantium hominum, quàm dæmonum. Scripsit, & scribebat manus omnipotens: & tentatores, quamvis scriptura ipsorum oculis opposita, non se submitunt, nec desistunt: nec illam nec scribentis manum
quies-

Joann. 8. v. 7. quicquam reveriti, adhuc instant & urgent ad interrogata responsum. *Cum perseverarent interrogantes.* O Scriptura! O Balthasar! O Babylonia! apparuerunt tres digiti in pariete sine manu, sine brachio, sine corpore, *Digiti quasi hominis scribentis:* & ad tria verba scripta, ignorata quamvis significatione, Balthasar manibus pedibusque incipit contremiscere; colore immutato, deficiente corde & respiratione. Potentissimus Monarcha mundi tremuit! & quatuor homunciones nulla alia potentia quàm malitia armati, non tremant! Videbant digitos, scribentis intuebantur brachium, sciebant scireque tenebantur, ex miraculis quæ operabatur, & de quibus contabescebant, esse hominem simul & Deum: & conspicientes prolixam manus ipsius scripturam qua sibi formabatur processus, nec tremunt nec moventur; sed obstinati potiùs in interrogando & tentando perseverant, *Cum perseverarent!* Dicant nunc Scribæ & Pharisei, utrum Balthasar Gentilis sit, an ipsi? ast mea non est iuventio homines comparare cum hominibus: sed homines cum diabolo. Tres speciales circumstantias in hoc actu notavit Evangelista: scilicet, quis scriberet; quo instrumento: & quo loco scriberet, *Digito scribebat in terra.* Christus scribebat, scribebat digito: scribebat in terra. Et in his omnibus circumstantiis homines tentandi pertinacia diabolus vicerunt.

Primò scribebat: & quare? quæ Christus scribebat, verbotenùs & faciliùs dicere poterat. Cur ergò illa non voce, sed calamo voluit intimare? quia ipsa verba divina, ad superaudas tentationes, majorem vim habent scripta, quàm dicta. In morte Christi, diabolus discipulos in fide resurrectionis tentavit, & om-

nes aut fuere prostrati, aut in tentatione vacillantes; prout ipsemet Dominus illis prædixerat. Titubationis hujus rationem reddens S. Joannes inquit: quia resurrectionis scripturam adhuc ignorabant; *Nondum sciebant Scripturas, quia oportebat eum à mortuis resurgere;* sed contra, sanctæ Evangelistæ. Christus sæpius prædixerat se resurrecturum, & in specie S. S. Joanni, Petro & Jacobo in monte Thabor: *Nemini dixeritis visionem, donec Filius hominis, à mortuis resurgat.* Quare igitur Evangelista tentationibus resistendi imbecillitatem ignorantia excusat? Ratio est, quia licet verba divina, sive ore prolata, sive scripta eandem habent auctoritatem: scripta nihilominus magis movent, majoremque resistendi tentationibus habent efficaciam; Ecce hoc in modo, quo Christus in omniis suis diabolo resistit. In omnibus tribus tentationibus Christus verbo divino se contra diabolum defendit: sed nescio, num observaveritis, quod in omnibus & singulis notarit verbum fuisse scriptum. In Prima: *Scriptum est: Non in solo pane vivit homo.* In secunda, *Scriptum est: Non tentabis Dominum Deum tuum.* In tertia *Scriptum est: Dominum Deum tuum timebis.* Videtur sufficisse ad resistendum tentationi & diabolum repellendum, sententias & verba sacra citare: Quare igitur Christus addit, eorumque cuilibet præmittit quod fuerint scripta, Prima, Secunda, Tertia vice: *Scriptum est: Scriptum est: Scriptum est?* Ratio est, quia cum essent verba Dei & scripta, non solummodò verborum, sed & literarum virtutem ac efficaciam continebant. Quemadmodum igitur in cantandis superandisque hominibus, incantationis efficaciam diabolus in certis collo-

cat characteribus; pari modo Deus illi incantando & ligando, majorem indidit efficaciam non tantum verbis sacris; verum ipsis etiam quibus scripta sunt characteribus. Proinde Christus, in hoc casu, tam valide se ab hominibus tentatum conspicens, se defendere voluit non loquendo sed scribendo; *Scribebat*.

Sed si tanta vis & potentia inest uni *Scriptum est*: & Christus hodie *Scribebat*: scribentem & scripturam tentatores videbant & legebant: quare adhuc persistunt, & in tentando perseverant, *Cum perseverarent*? Diabolus non persistit, & persistunt homines? ita plane. Diabolus enim est diabolus; & homines sunt homines: ideoque magis obstinati & pertiaces tentatores. Proinde notatu valde digna hujus Christi scriptiois differentia, ad Scripturas quibus repulit diabolus. Allegata à Christo scriptura contra diabolus erant generales, alioque sine facta: hodierna Christi scriptura erat particularis, & tantummodo contra tentantes exarata: & ad singulorum cor & conscientiam directa. Diabolus replicare poterat, scripturas Deuteronomii non pro se factas, sed pro hominibus: sed sufficit, fuisse scripturas Dei, pro diabolo, ut timeret & reveretur, quanquam illi non loquerentur. Econtra homines, ipsis omnibus, aut singulis ipsorum loquente scriptura Christi, nec reverentia refrenantur, nec efficaciam constringuntur, nec conscientiam percelluntur, nec certitudine, quâ se vulneratos vident, vincuntur: continent, instant obstinatique perseverant, *Cum perseverarent*. Quid ultra?

Digito. Christus scribebat digito. Scriptura, quibus Christus tentantem repulit diabolus, non erant scripta digito Dei;

duas tantum Legis Tabulas Deus digito scripsit: *tabulas scriptas digito Dei*; reliqui citati textus à Moyse humanâ manu erant exarati: sufficit autem, scripturas esse sacras & canonicas: ut diabolus illis resistere non auderet. Videte num hodie sperandum fuisset, ut tentatores Christi, ipsius scripturis cedendo se submitterent, cum non solum essent divinæ, sed ipsiusmet Dei digito conscriptæ? *Digito scribebat*. Planum omnino est, quod sese submittere oportuisset, si fuissent Dæmones: sed non cessere, quia erant homines. Magi Pharaonis opera virgæ Mosaicæ contemplantes exclamarunt, *Digitus Dei* *Exod. 8. est hic*: & mox cesserunt, ac victos se dederunt. Ast quomodo sic? Ars magica nunquit est ars diabolica? Magi Aegyptii nunquit erant ministri & instrumenta diaboli? ut quid igitur tam promptè se submitunt, digito Dei resistere non ausi? propter id ipsum. Quod si eorum artes fuissent humanæ, ipsique ut homines operati, obstinatos oportuisset resistere: sed quia artes erant diabolicæ, & ipsi ut ministri diaboli operati; nec ipsi, nec diaboli, potentia digiti Dei ausi fuere resistere. Hodie nihilominus videmus resisti digito Dei, quamvis non invisibili virgâque recto: sed visibili, vivo, & animato. Artes enim quibus Scribæ & Pharisei instructi, tentando nitebantur comprehendere Christum, non erant diabolicæ, sed humanæ: nec illi dæmones, sed homines. De dæmonibus inquiebat Christus, *In digito Dei ejicio dæmonia*: sed idem ipse digitus Dei qui è corporibus ejiciebat dæmones, modò non sufficiebat à se rejicere homines. Dæmones ad minimum impulsus digiti Dei fugiebant: Homines, contra tantos

tantos tamque frequentes ejusdem digiti impulsus, quantacunque formabat literas, nullatenus movebantur. Dæmones deserebant homines: homines Christum non deserebant. Dæmones subsistere nequebant: homines immoti persistebant. Dæmones cessabant: Homines perseverabant, *Cum perseverarent. Quid ultra?*

In terra. Notat denique Evangelista, quod Christus scribebat in terra; quare in terra? Ut qui propriæ fragilitatis immemores, in texu infirmiore tam rigide fragilitatem quamdam accusabant, considerarent & in mentem reducerent: & illam & se esse terram. Ista consideratio huic casui tam propria est & naturalis, ut de scriptis à Christo ve bis Carthusi-

Carthus.
Ibid.

finus inquit: *Terra terram judicat*: id est, terra, terram accusat. Si accusatores essent cælum: nihil miri quod accusarent terram. Sed terra accusat terram! & aliquid adhuc amplius illi faciebant. Tentatores isti terra, accusabant terram, ad condemnandum cælum: accusabant enim adulteram: ut condemnarent Christum. Si igitur terra muta, & à seipsa contra eosdem de terra formatos clamabat accusatores: jam cum non est muta, cur verbis vocibusque sibi inscriptis & impressis illos non confudit & convincit? tædet me, & fatigor repetere; quia erant homines. Et si non ita est, redeamus, ad tentationem istam, cum illa diaboli comparandam. Quemadmodum elementum hominis est terra, sic elementum dæmonis est aër: in hoc dæmones habitant, versantur & nos tentant; hinc Ap. Paulus illos nominat aëris potestates: *Secundum principem potestatis aeris hujus.* Verba quibus Christus se contra diabolum defendit,

ad Ephes.
2. v. 2.

pronunciata sunt in aëre scriptionis incapace: verba, quibus se ab hisce tentatoribus voluit expedire, fuere scripta & terræ inarata. Verba ore prolata transeunt: scripta, permanent. Prolata intrant per aures: scripta, per oculos. Et cum illa tantum prolata, & hæc scripta: illa transitoria, & hæc permanentia: illa audita, & hæc visa: illa breviter & pauca, & hæc multa & prolata, illud etenim insinuare videtur, *scribebat*: verba illa in aëre formata, sufficiebant ad superandas aëris potestates: hæc verò terræ impressa, minimè sufficiebant ad vincendos homines de terra formatos. *Digito scribebat in terra.*

§. V.

Christo tam pertinacem resistantiam passio, & sic vilipensâ, nedum injuriata manus ejusque scripturæ potentia: quodnam novum medium, omnipotens ejus sapientia, à tam pertinacibus sese expediendi tentatoribus adinveniret? Quemadmodum illi perseverarunt in tentando; sic Christus perseveravit in scribendo. Pertinacia etenim tentationis tantum resistendi constantia superatur: & proportionata mutare remedia, est illa destruere. Christus rursus se inclinans, altera vice in terra scribit: *Iterum inclinans se, digito scribebat in terra.* Et talis hujus secundæ scriptionis fuit efficacia, ut hæc tandem victis, qui adeo restiterant primæ, unus post alterum exiret: quamvis verò à Christo confusi exierunt; arte nihilominus, tentandi-que pertinaciâ diabolum superarunt. Etiam cum desistunt, nequiores tentatores sunt homines, quam Dæmones. Diabolus ter tentavit Christum; sed notate quod cuilibet tentationi

tionem una scriptura respondente Christo : Diabolus nunquam expectavit secundam. Diabolus unam audiendo Scripturam conticefcebat, desistecebat, non resistebat nec replicabat : tentationem quantocyus mutabat & locum ; à Christo victus & superatus , adhuc præsumebat ac vincere sperabat : una confutatus Scripturam, nunquam resistere alteramque expectare est ausus. Et homines ! attendite illos. Homines nihilominus pertinaciores , impudentiores, duriores, & tentatores ipsis demonibus contumaciores, Christum semel scribere intuentes nequicquam moventur ; videntes & intelligentes Scripturam minimè cedunt. Divina sapientia scripturis addere scripturam, & scriptum iterare compellitur, iterum scribebat : non jam ad tentatoribus persuadendum, sed semetipsum defendendum & ab eorum tentationibus liberandum.

In novissima & validissima tentatione quam instante morte Christi ejus discipuli sustinuerunt , divinus Magister dixit, adesse tempus, quo armis opus foret. Quibus respondentibus duos se habere gladios , *Ecce duo gladii hic* : Provisione hac contentus Christus inquit sufficere, *Satis est*. Omnes PP. & Expositores Christum in hoc casu allegoricè & metaphoricè locutum fuisse intelligunt ; & gladios quibus Apostoli se defendere debebant , fuisse scripturas sacras. Et gladii ancipites in manibus eorum, ad faciendam vindictam in nationibus ; increpationes in populis. Cum itaque iste sit sensus & verborum Christi intentio , consideratione omnino dignum est, in hoc tanto conflictu, unum tantum strictum fuisse gladium, qui fuit S. Petri : ceterosque discipulos altero usuros , quando dixerunt, *Si percutimus gladio ? à*

Christo fuisse prohibitos. Proinde si gladii erant duo : & utrique à Christo approbati necessarii que judicati, quare gladii secundi usum prohibendo , unius tantum in hac tentatione permisit ? causam ipse innuit : *Hæc est hora vestra & potestas tenebrarum*. Ista tentatio, velut illa, in qua tota infernalis conspiravit potestas , erat tentatio diaboli : quamvis etiam homines veluti ministri & instrumenta ejusdem diaboli & inferni concurrerint ; & pro tentamentis diaboli , quantumcunque validis unus tantum sufficit gladius ; id est, una solum scriptura ; duæ non sunt necessariae. Hoc modo una solum scriptura contra tentationem in deserto , item in templo, & Monte sufficiebat. Et quemadmodum tunc non erat opus Christo manum mittere ad gladium secundum , eandem ob causam in illo conflictu, ejus usum discipulis prohibebat : nam licet adeò fortis & extrema esset tentatio ; non erat tamen nisi diabolica ; *Hæc est hora vestra , & potestas tenebrarum*.

Ergo secundus gladius , à Christo evaginari prohibitus superfluous erat & inutilis ? Non : reservatus enim mansit pro tentationibus hominum. In hodierna tentatione ita hoc expertus fuit Christus, in qua, non una contra tentatorum suorum pertinaciam sufficiente scriptura, secunda uti, alteraque vice scribere fuit compulsus ; Iterum scribebat : & quia hic secundus gladius, veluti necessarius ; sic etiam absolvendo luctamini fuit sufficiens. Hinc Christus eodem sub mysterio, Discipulis binos se habere gladios dicentibus, respondit sufficere : *Satis est* ; quamvis enim contra homines, una tantum scriptura non sufficeret, sicut contra

Ibid. v. 53.

Joan. 8.
v. 9.

diabolum sufficit & suffecit : duæ nihilominus sufficient , sicut tandem suffecerunt. Quemadmodum characteres successively formabantur ; ita tentatores unus post alterum exhibant , *Unus post unum exhibant.* Quod una scriptura non potuit vincere ; duæ evicerunt : *Iterum scribebat.*

Sed , quid dicam in hoc casu , jam à Synagogæ Ministris oculos avocatos , conjiciendo in multos nomine tenus Christianos ? nulla mihi nunc de Scribis & Phariseis querela ; nec Christo tanta est conquerendi causa : tales etenim in mundum venire oportebat , qui suâ pertinaciâ illos minus duros ; & suis tentationibus , illos minores Tentatores essent ostensuri. Scribæ & Pharisei ad primam digiti scriptionem non cedentes , ad secundam saltem lapides abjecerunt. Hæretici , sub nomine Christianorum , nec ad scripturam primam , nec ad secundam sese submittunt , imò ex ipsis adulteratis scripturis (secum enim adducunt adulteram) conjiciendos in Christum lapides conficiunt. S. Augustinus , sicut & S. Ambrosius asserunt , Christum scripsisse duabus vicibus ; ut se utriusque scripturæ authorem , & novi ac veteris Testamenti legislatorem demonstraret : & scripturas primas fuisse lapidi insculptas , quia futurae essent steriles ; secundas inaratas terræ : quia futurae fertiles & fructum daturæ , qualem dederunt hodiè.

Sed mi Domine Jesu Christe : video terram in qua scribis , & scripsisti , bis manu tua aratam , & tuo verbo bis seminatam , loco fructuum , spinas producentem. Ista fuit maledictio inducenda super Adam : quæ non tantum completa fuit seque extendit : sed crevit & semper crescet in ejus filiis. Scribæ & Pharisei pejo-

res fuerunt diabolo : venient homines Scribis & Phariseis futuri pejores. Diabolus cessit uni : Scribæ & Pharisei cessere scripturis duabus : venient homines non cessuri utrisque & contra utrumque testamentum obstinatè moturi bellum. Concede dolori meo aliquid eorum repetere , quæ tua prævidit Sapientia.

In utroque Testamento scripsisti veritatem & fidem tuæ divinitatis , tam expressam in novo , & in veteri per te metipsum tam evictam : & veniet unus Ebion , unus Cerinthus , unus Paulus Samosatenus , unus Phorinus , qui te fuisse , & esse Deum , negent. In utroque testamento scripsisti (& non erat necesse scribere) veritatem humanitatis tuæ per ostentia similis nostræ : & veniet unus Manichæus , unus Priscillianus , unus Valentinus , qui contra attestationem oculorum qui illam viderunt , & manuum quæ illam contrectaverunt ; dicant carnem tuam non fuisse veram , sed phantasticam. Scripsisti in utroque Testamento Personæ tuæ unitatem , in duabus naturis , humanâ & divinâ , unam : & veniet unus Nestorius , qui duas agnoscendo naturas , etiam duas in te fuisse pertinaciter asseveret Personas : & unus Eutiches & Dioscorus , qui tuam consistentes humanitatem & divinitatem , ex ambabus unam formatam , aut transformatam asserant , unâ in alteram conversâ. In utroque testamento scripsisti perfectionem , & integritatem humanæ tuæ substantiæ , ex anima & corpore compositæ : & veniet unus Arrius & Appollinaris dicentes , te tantum habuisse corpus hominis : cujus anima ipsa fuerit divinitas. In utroque testamento scripsisti , & futuram nostram communemque omnium hominum resurrectionem demon-

S. August.
tract. 3.
in Joan.
S. Amb.
epist. 76.
ad stud.

demonstrasti : & venit unus Simon Magnus, unus Basilides, unus Hymenæus, unus Philetus, qui velut bruta æterna digni morte, Resurrectioni spem & fidem negent. In utroque testamento (sola sufficiente experientia) veritatem & absolutum liberi arbitrii humani dominium scripsisti : & venit unus Bardisanes, unus Petrus Abaylardus, & nunc unus Oecolampadius & Melancton, qui libertatem tam inauditam astruentes, ipsam libertatem negent. Scripsisti in utroque Testamento, sine gratia non esse meritum : & de tuæ gratiæ nostrique arbitrii concursu, meritoria, & hæc sola vitæ æternæ digna procedere opera : & venit unus Pelagius, unus Cælestinus, unus Julianus, qui totum illud posse impotenter libero tribuant arbitrio ; primi Creationis beneficii vires extollentes, ad, ingratiissime majori & secundo justificationis beneficio derogandum. In utroque testamento meritum & necessitatem bonorum operum expressisti : & venit unus Lutherus, qui non solum opera bona ad salutem esse necessaria neget : sed in super omnia opera bona esse peccata affirmare ausit (& addere posset) peccata, quæ nunquam patravit Lutherus. Sic dogmatizârunt Lutherus & Calvinus (illa duo plusquam infernalina monstra nostri sæculi) ut orationem, jejunium, eleemosynam, castitatem, poenitentiam, suffragia & sacramenta de mundo tollerent ; prædicando contra quod Christus prædicavit, & scribendo contra quod Christus scripsit ; & ex ipsis scripturis quibus se Christus contra tentationes defendit, novas contra ipsam tentationes conflando : ut hinc appareat, quantum in arte tentandi progressi sint homines ; quantoque post se intervallo reliquerint demones,

Diabolus, in prima tentatione Christum scripturâ se defendentem cernens, successivè alia eum scriptura fuit aggressus in secunda. Sed admiratione dignum est, & ad reverentiam facit ; quod nec contra primum, nec contra secundum, nec contra tertium allegatum à Christo textum, diabolus arguerit aut vel verbum reposuerit. Diabolus doctior, major Theologus & Philosophus, nec non acutior & perspicacior est omnibus hominibus. Ergo si homines, & tot homines, tantum & tot modis contra unam Christi scripturam arguerunt, imò illâ ipsa Christo bellum indicere sunt ausi, eandem scripturam in ipsum retorquendo, & in sensu non solum falso, sed planè contrario interpretando, quare illud similiter non fecit diabolus ? quia erat diabolus & non homo, quia erat diabolus, tentavit velut sapiens : quia non erat homo, non tentavit velut insipiens & impudens. Tentare, argumentari, resistere contra cognitam scripturarum veritatem, est insolentia, quæ non in diaboli, sed hominis invenitur malitia : proinde nunc emphasi utique intelligetis, qua in zizaniorum parabola paterfamilias dixit, *Inimicus homo hoc fecit*. Seminatum ab ipso triticum, est pura & sana sacrarum literarum doctrina : superseminatum ipsi zizanium, falsæ sunt interpretationes ; quibus verus ipsarum pervertitur sensus. Quis verò est aut fuit istius malitiæ tamque perniciosæ sementi Christi deceptionis author ? *Inimicus homo*. Notate : suffecisse videri poterat, dicere *inimicus* : addidit verò, istum inimicum fuisse hominem ; ut inimicum hominem, ab inimico discerneret diabolo. Diabolus inimicus est, & quidem magnus inimicus ; nihilominus nunquam fuit tam

Matth.
13.v.28.

diabolicus & inimicus, ut scripturas quas pro se contra Christum allegabat, aude-
ret depravare, quemadmodum in tribus
tentationibus jam vidimus: sed quod
nunquam inimicus fecit diabolus; hoc
fecerunt & faciunt inimici homines. *Ini-*
micus homo hoc fecit. Scio equidem non-
nullos Sanctorum per ly *Inimicus homo* in-
tellexisse diabolum: & si illorum sensus
sit verus; hic videbitis, quales sint ho-
mines. Nos, hominis volentes exaggera-
re malitiam; ipsum nuncupamus diabo-
lum, Deus exaggerare volens malitiam
diaboli; ipsum vocat hominem, *Inimicus*
homo. Ego, ut minimum, si eligere de-
berem tentatorem, à diabolo potius,
quàm ab hominibus tentari præoptarem.
Christus à Spiritu S. ductus elegit tenta-
torem, *ductus est à spiritu ut tentaretur*: &
qualem elegit tentatorem? *ut tentaretur à*
diabolo: elegit tentatorem diabolum, &
non hominem. Certum est quod tentan-
tem se diabolum quæsierit Christus: sed
tentantes hodie Christum homines, quæ-
sierunt ipsum; *Tentantes eum, ut possent ac-*
cusare eum.

Matth. 4.
v. 1.

§. VI.

Supposito nunc, auditores mei, quod
homines majores & peiores sint ten-
tatores, quàm diabolus: quidnam agen-
dum nobis restat? non multi temporis
consultatione resolutione ve opus est.
Christus ipse resolvit, nobisque expref-
sum, & singulariter, tanquam rem ma-
gui momenti, hoc recommendatum re-
liquit, *Cavete ab hominibus.* Si prædica-
rem anachoretis in Eremito, suaderem ca-
vere à diabolo: sed quia in populo &
aulicis loquor, dico; cavete ab invi-

Matth. 10
v. 17.]

cem. Diabolus nunc non tentat in po-
pulo, neque opus habet: homines enim
ejus officium in se assumptum multò
melius ipso exercent. Christus (ut pau-
lò ante diximus) tentari volens à diabo-
lo, quæsit eum in deserto. Domine,
si tentari vis à diabolo, quare non quæ-
ris illum in civitate vel in aula? quia
in civitatibus & aulis jam non sunt dæ-
mones: & non expulsi sunt vel exie-
runt vi exorcismorum: sed quia eorum ta-
lentum ibi non habet exercitium. Extra-
neis quibuldam ingeniosioribus artifi-
cibus aulam civitatemque ingressis, arti-
fices indigenæ exire jussi, fiunt agri-
colæ. Idem evenit diabolo, ejus ars &
officium, erat tentare: sed quia ma-
gis in hoc industrii, versuti & subtil-
les, magisque in hac parte versati su-
pervenerunt homines, ipse otiosus re-
mansit & superfluous. Quod si se ipso
tentat, hoc in loco facit solitario, ubi
Eremita quispiam, & non adest alius:
ideò ambulat per loca deserta, ubi illum
Christus quæsit. Non dico, ne cavea-
tis à diabolo: sed ut magis caveatis ab ho-
minibus; & ecce num aliquâ ratione nitat.

Simile.

Jam ingressâ in animam Saulis invidiâ
(labe Rege indignâ) mox etiam corpus
Diabolus intravit. Causa invidiæ fuerat
Davidis funda; nec aliud contra hoc dæ-
monium inveniebatur remedium, quàm
ejusdem cythara. David in præsentia
Saulis manu cytharam tangebatur: & dæ-
mon fugiebat. Hoc quâdam vice fecit
David; & egresso dæmone, Saul arre-
ptâ lanceâ nitebatur David configere
cum pariete. Regem quempiam, con-
tra Vasallum, cui honorem debebat &
coronam, tantum ingrati animi com-
mit-

mittere probrum non miror: hoc etenim modo loquuntur teruita omne primum excedentia. Quod semper fui admiratus, quodque graviter expendit S. Basilus de Seleucia, est: quod Saul istum perfidiam & tam atrox facinus non attentavit quando erat actualiter & corporaliter à diabolo obsessus: sed jam liberatus. Saul à diabolo corporaliter exagitatus moderabatur invidiam, odium, furiam; at liberatus tam atrox & enorme molitur facinus? Ita: jam. Saul etenim jam est in se: antea daemonium erat in illo: antea operabatur velut daemoniacus, nunc ut homo. Si Saul tam indignum & atrox facinus actualiter à diabolo obsessus attentasset, diabolus hoc in ipso operatum fuisse diceremus: Sed divina sapientia hocce, non nisi à jam liberato fieri voluit; ut constaret ipsum operari tanquam hominem: & caveremus plus ab hominibus quam à daemonibus. O novum injuriamque facinus exclamat S. Basilus). *Demon pellitur, & damone liberatus arma capiebat: demon vincebatur, & hominis mores plus sumebant audacia.* Pejor erat Saul damone liber, quam ab illo obsessus: obsessus etenim per diaboli operabatur impulsus, liber, ex suo proprio, & hominis operabatur impulsu, & hominis mores plus sumebant audacia. Propterea diabolus tam turpiter & indignè dispositum Saulem adversens exivit foras rubore suffusus: quod Mundus cogitare posset hanc suam exertationem. O quam benè fieret mundo, si diabolus in quosdam intraret homines, ut minus fierent mali, minoresque tentatores! compatiatur Davidi

generoso & fideli; sed suo ab amore & cum suo principe decepto. O David, si, cuinam servias ignoras, Regem tuum in tuæ cytharæ speculo contemplare: si sapias, ne tangas, & chordas potius confundas, ipsamque frangas: quamdiu Saul à diabolo exagitabitur, eris securus; ipso sibi restituto cave tibi. Saul non est homo, qui sibi conjunctam ferat hominem tantum.

Terribili hoc exemplo benè probatum puto, plus nobis ab hominibus cavendum, quam à daemonibus. Sed ut puto, audio vos dicentes; Saulem fuisse Davidis capitalem hostem: & ab hominibus inimicis omni nobis cura cavendum, sed non ab amicis. Suntne illi homines? & quamvis sint amici; credite mihi, attendite & cavete ab illis, amici etenim similiter & propius tentant: & ubi vos tentabunt, ad vos sternendos, poterunt & efficient plus quam ipse diabolus. Diabolus cum omnibus suis artibus, nunquam majorem habuit potestatem, quam dum Job tentaret. Tentavit Job in bonis, in momento omnia auferendo: tentavit illum in filiis, uno ictu & simul omnes perimendo: tentavit illum in propria carne, illi lepram, impetiginem, cancrum &c. inducendo, & totum sicut unum vulnus efficiendo. Quid autem fecit vel dixit Job? Dominus dedit, Dominus Job. I. abstulit: sit nomen Domini benedictum. Elevatione. 21. cessit patientia, humilitas, in divinam voluntatem resignatio, vox resonat laudis majorisque gratiarum actionis Deo: ipsa attestante Scripturâ, quod ex ipsius ore verbum aliud elicere nequiverit, quam quod hominem valde constantem, rectum, pium, timoratum, & sanctum an-

Ibid. v. 22. animum ostenderet: *In omnibus his non peccavit Job labiis suis, neque stultum aliquid locutus est contra Deum.* In hoc miserabili & virtuoso statu venerunt ejus amici ipsum invisuri & consolaturi. Amici erant numero tres, omnes Principes omnes sapientes, & cum Job arctam omnes necessitudinem testabantur. Primo seprendio muti, postmodum locuti, & multum locuti. Quid verò Job cum fatisevénit amicis? hoc, quod diabolus omni suarum tentationum vi efficere nequivit. Fece-
runt illum inflectere constantiam, patientiam, voluntatis suæ cum divina conformitatem, imò ipsam perdere conscientiam: sic eum argumentando aggressi, disputando & opponendo reprehendentes, ut Job defierit esse Job: non solum vitæ & fortunæ suæ maledicens, verum etiam respectu divinæ justitiæ & providentiæ, multa sapiente indigna, & à sancti hominis pietate protulerit aliena; quorum ergò à Deo fuit reprehensus: quæ
Job. 42. v. 3. & 6. Job postmodum confessus, ex doloris magnitudine poenitentiam egit opertus cinere: *Insipienter locutus sum, idcirco ipse me reprehendo, & ago poenitentiam in favilla & cinere.* Ecce, quàm obscuratum, ex manibus hominum exiit patientiæ speculum: postquàm è tentationibus dæmonis, victor, gloriosus & triumphans exiisset Diabolus, erat diabolus & inimicus; homines erant amici, sed homines: & suffecit fuisse homines, ad tentandum Jobum fortius, quàm diabolus. Tentamenta diaboli, illi fuerunt corona: amicorum consolationes non tantummodò fuerunt tentamenta, sed & ruinæ. Quod si hoc faciunt amici, literati, honoris Dei & suæ animæ zelotes (quales erant illi) in suis illum miseriis consolatum venien-

tes: Quid facient amici perditì & fati, non vos, sed semetiplos quærentes, majoris vestram fortunam facientes quàm animam, & qui de illa tam exiguan, quàm de propriâ curam gerunt!

Restatne præterea adhuc homo, à quo oporteat caveri? restat. Tentatorum omnium maximus. Et quis iste? Quilibet ipse sibi. Homo, à quò nobis maxime cavendum est, sum Ego & Vos: mihi à me, vobis à vobis: *Unusquisque Jacob. 1. tentatur à concupiscentia sua abstractus & ille- v. 14. sus.* Scitis (inquit sanctus Jacobus) quis vos tentet? quis labi faciat? vos, vos: quilibet seipsum, *unusquisque tentatur.* Nos velut filii Evæ semper dicimus, *Serpens me decepit*; Tentavit me diabolus, decepit me diabolus: & vos estis qui vos tentatis & decipitis: quia decipi amatis. Vester diabolus estis vos, vester appetitus, vestra vanitas, ambitio, vestra Dei, cœli, inferni, animæque oblivio. Attendite vos à vobis, si tuti esse vultis.

Deus posuit Adamum in terrestri Paradiso: ipsumque in loco tam amœno delictisque affluentem positum fuisse putamus, ut iis se tantum oblectando quasi ingurgitaret, omni aliâ sollicitudine temotâ. Sed ecce quid dicit Scriptura? *Post Gen. 2. fuit cum in Paradiso voluptatis, ut operaretur v. 15. & custodiret illum.* Hoc ultimum verbum semper seridè expendi: *Ut custodiret illum.* Interrogo, à quonam, Adamo custodiendus erat Paradisus? ab animalibus? Non: omnia illi subdita parebant. Ab hominibus? Non: nam non erant homines. Si igitur custodire non habebat ab hominibus, nec animalibus, à quonam igitur? à semetipso. Caveat sibi Adam ab Adam: & custodiet Paradisum. Es homo? ab hoc homine te custodi:

ab

ab huius ingenio, quo te decipiet: ab huius voluntate, qua te proder: ab oculis, ab auribus, cunctisque ejus sensibus, quibus te tradet, caveto. David custodivit se à Saule: & lapsus est, quia non custodivit se à Davide. Samson custodivit se à Philistæis: seque perdidit, quia non sibi à Samstone cavit; David sibi à Davide: & à Samstone sibi caveat Samson; quilibet sibi caveat à semetipso. Ab omnibus nobis cavendum est hominibus, quia omnes tentant: sed ab hoc homine maxime, quia maximus est tentator. Propterea S. Augustinus velut sanctus, doctus & expertus inquebat: *Liberet te Deus à teipso*. Christus se hodie à tentatoribus liberavit hominibus: sed hi à semet non liberarunt seipsos: venientes enim ad tentandum, tentatione jam erant præoccupati; venientes ad Christum illaqueandum, erant laqueo comprehensi. Et sibi, & Christo homines: & hinc contra se & Christum tentatores; *Tentantes eum*.

§. VII.

Nemo mihi inficias ire poterit, hanc doctrinam veram esse & certam: sed videor nihilominus mihi ipse inficiari non posse, esse tetricam, & omnis solatii expertem. Homo est animal sociale, in quo à brutis discernimur: & cum homo necesse habeat cum hominibus conversari, durissimum videtur ab omnibus sibi cavere. Non ergo ullus erit homo, cum quo alius sine timore, sine periculo, & cautelæ necessitate agere possit? Imò verò. Et quis iste? Homo ille, quem hodie tentatum accessere homines: homo ille, qui simul Dens est & homo: homo ille, in quo solo refugium & remedium miserabilis illa muliercula invenit, quam non

PART I.

commiserati accusarunt homines. Subtiliter hic argumentatur S. Augustinus. Mulier illa ab accusatoribus se liberam cernens, à Christo fugere debuisse videtur. Ratio patet: Christus enim in sua sententia pronuntiaverat, quod qui peccatum non haberet, primus in illam lapidem mitteret. Ergo à solo Christo sibi timere poterat, qui solus peccato carebat; sed quia ille solus peccato vacabat, à tali homine sibi non timuit: & propter id ipsum huic solum homini fidere & consilium deberebat. Christus in sua sententia seipsum exceperat, dicens: *Qui sine peccato est vestrum*: id est, qui ex vobis non habet peccatum, lapides jaciatur. Non dixit, qui, absolute, sed qui vestrum, ut se exciperet qui ab omnibus hominibus est exceptus: & Christum carere peccato, erat maxima securitas peccatricis.

In hoc casu, duæ in Christo concurrunt conditiones ad compatiendum & illi miseræ misericordiam exhibendum. Prima & universalis erat, exemptum esse à peccato: cum in illo solo verificetur illud, *Qui sine peccato est vestrum*; secunda & particularis, hac occasione tentatum esse ab hominibus, *tentantes eum*. Velut tentatus non poterat non compati: tanquam à peccato liber & immunis, non poterat non condonare. Tentatio ipsum compatiens: & immunitas à peccato faciebat misericordem. Totum illud S. Paulus mirabiliter asseruit de Christo dicens: *Non enim habemus Pontificem: qui non possit comm- Heb. 4. pati infirmitatibus nostris, tentatum per omnia v. 15. & pro similitudine absque peccato: adeamus ergo 16. cum fiducia ad Thronum gratiæ, ut misericordiā consequamur*. Singula notate verba, & specialiter illa; *tentatum & absque peccato*. Tanquam tentatus, non poterat non compati: qui

Bb

non

non possit compari; tanquam à peccato liber & immunis, absque peccato: non poterat non esse misericors, *Adeamus ergò cum fiducia, ut misericordiam consequamur.* In veritate hujus Ergò, s. Pauli, tota consistit fiducia delinquentis: ideoque fugere noluit, quasi Christi sententiam interpretando diceret, si solus immunis à peccato lapides in me jacere debeat, nemo audet præter ipsum. Pharisei, non, quia peccatum habent: Christus similiter non, quia non habet peccatum; qui non habet peccatum lapides non mittat. Sic fuit, & sic illud Christus dixit, *Nemo te condemnavit mulier? neque ego te condemnabo.* Illi te condemnarunt, quia peccatum habebant: Ego te condemnabo, quia non habeo. Ecce, quare hic homo sic ab omnibus aliis hominibus distat. Homines habentes peccata, tentabant, accusabant, persequiebantur: Homo peccato carens, excusabat, defendebat, compatiebatur, remittebat, & absolvebat: & hoc modo condemnavit peccatum ut absolveret peccatricem, *Vade, & noli amplius peccare.*

Claudamus Auditores mei. Quoniam homines peiores sunt tentatores quàm demones: custodiamus nos ab hominibus. Et quia inter reliquos homines non datur homo alius cui fidere possimus, nisi homo iste qui simul Deus est: de homine hoc tractemus solummodò, & cum eo familiarissimè agamus. Omnis felicitas tam miserabilis creaturæ constitit in adductione ad talem hominem & prima ipsi collata gratia, fuit, quod ab aliis hominibus illam liberaret. Ad quid putatis Deum factum hominem? non ob redimendos tantum homines, sed ut hominem haberent homines, cui tutò fidere, ad quem confugere, & quocum sine timore & cautelæ necessi-

tate securè agere possent. In hoc solo homine invenitur vera amicitia: in hoc solum homine invenitur verum remedium. Et nos quærimus, & acquirere laboramus homines quibus confidamus? *Maledictus homo: qui confidit in homine:* Et benedictus homo, qui in hoc homine confidit; & in hoc homine solum: solusque cum hoc solo, de utilibus ad salutem tractat. Hoc unicuique vobiscum domum afferte punctum: nec alium sermonis mei requiro fructum.

Egressis jam illis hominibus malis (sufficiebat autem esse homines quamvis non tam mali) inquit Evangelista, quod Christus remansit solus, & felix jam peccatrix stans ante illum: *Remansit Jesus solus: & mulier in medio stans.* Hæc hujus animæ fuit maxima felicitas: hæc optima hujus diei hora: modicum illud tempus, quo sola cum solo Christo egit. Brevissimo isto spatio, præterito remedium invenit & futuro. Præterito: *Neque ego te condemnabo.* Futuro: *Noli amplius peccare.* Proinde cum tantam nobis diei partem surripiant homines, accipiamus singulis diebus temporis breve spatium, quo nostra anima se cum Deo & secum recolligat, ut sola agat cum Christo & isto homine. O si sic faceremus, quàm verè nos ad illum converteremus!

Veniens Christus ad fontem Sichar: mandavit omnibus Discipulis, ut ingrederentur civitatem empturi victui necessaria: erat enim (inquit Evangelista) tempus prandii, quo advenientem Samaritanam convertit. Revertentibus Apostolis & quod emerant apponentibus, comedere recusavit. Locus hic duo continet notabilia dubia. Primum: quare Christus omnes discipulos in civitatem iussit abire, cum unus necessariis afferendis suffecerit? Secundum:

Joan. 3.
v. 11.

Jerem. 7.
v. 5.

Joan. 8.
v. 9.

Joan. 4.
v. 7.

cucudum:

cundum: si illos miserit empturos cibum, hique allatum apposuerint, & prandii esset tempus, quare non comederit? Primò, non comedit, quia jam comederat; sic suspicati fuere Discipuli, invicem dicentes: *Nunquid attulit ei aliquis manducare?* sed non intellexerunt ipsam Samaritanam esse, quæ desideratum ei attulerat cibum. Illa anima conversa non solum sapidissimum Christo fuit edulium, sed & pretiosissimū optimumque bellarium, quod ipsum cœlum, nedum terra ipsi potuisset ministrare. Simile huic illi apposuit cœlum hodie in conversione hujus peccatricis. Notate. Superatis in deserto diaboli tentamentis, victori Christo ex bellariis terrestribus Cœlum apparavit epulum: ast hodiè, quia tentamenta fuere graviora, majores tentatores, laboriosiorque victoria: majus similiter & præstantius fuit Epulum. Ibi Christo tentationes demonis superanti, Angeli escas ministrarunt corporales, & ecce Angeli ministrabant ei: victis verò tentamentis hominum, hæc conversa ipsum lautius suā refecit animā: quæ ipsi gratissimum & pretiosissimum fuit ferculum, quod soli homines & non Angeli poterant apparare. Hanc ob causam dixit se comedisse.

Ratio verò, cur non aliquos, sed omnes ad civitatem amandavit Apostolos, fuit, quia ibidem Samaritanam convertere intendebat: & ut anima ad Christum verè convertatur, oportet esse solitarios, Christus solus cum anima sola: & vice versa, anima sola, cum Christo solo: *Remansit Jesus solus, & mulier in medio stans:* Jesus & ani-

ma soli. Hæc est solitudo, quam Deus desiderat ad loquendum animæ & cordi.

Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor Osee. 2. ejus. Non est solitudo eremorum sive desertorum: sed in qua anima sola cum solo Jesu agit. In hac solitudine sola loquitur cum solo: sola auscultat solum. In hac, sola soli suas aperit miseras, earumque postulat & obtinet remedium: imò sine prece, silentio tantum & humili culparum suarum confessione impetrat: sicuti solitaria huic evenit peccatrici.

Agedum Christiani, faciamus ita: Christi adeò hoc desiderantis, & animarum nostrarum periclitantium sui que oblitarum agamus amore. Non dico, ut relicto mundo corporaliter petatis eremum; sed tantum dico, ut in ipso mundo vobis faciatis eremum, aliquid indiès temporis, solitarie cum solo agendi Christo, se ligendo, & videbitis ejus fructum. Ibi homo Dei recordabitur & sui: ibi peccatorum & præteritæ transactæ vitæ fit rememoratio: & in futurum agendæ dispositio; ibi non reversuri in memoriam vocantur anni, ibi nunquam finienda expenditur æternitas; Ibi Christus animæ, & ipsa sibi dicit unum: *Nunquam amplius*, resolutum valde & firmum, *Noli amplius peccare.* Ibi denique illa tam dubia supremi Judicis asscuratur sententia: *Neque ego te condemnabo.* Hæc absolutionum est absolutio: hæc indulgentiarum indulgentia: hæc gratiarum est gratia: sine qua infallibilis est infernus, & cum qua gloria est certa. Amen.

S E R M O

D E

Lachrymis Sancti PETRI,

Habitus Ulyssipponæ in Ecclesia Cathedrali

Feriâ Secundâ Hebdomadæ Sanctæ 1669.

Cantavit Gallus, & conversus Dominus respexit Petrum, & egressus foras flevit amare. Luc. 22. v. 62.

§. I.

Uis Concionatorum, hodiernâ die, non cessat animum & fiduciam, de conversione loquendi peccatorum? quis vestrum Auditores Christiani, præsentî horâ me non auctabit cum desiderio & proposito sua peccata deslendi? In cœna Bethaniæ, nec non in ultima cœna Agni (quâ utrâque occasione Christus suos Discipulos ultimò habebat congregatos (septem vicibus Judam allocutus, ad poenitentiam & resipiscentiam fuit adhortatus; ad hoc usus verbis omni amore, suavitate, & commiseratione redundantibus: aliis etiam terrore plenis, & fortassis adeò tremendis & penetrativis, ut piissimus Dominus nunquam his similia fuerit locutus. *Vt homini illi, per quem Filius*

Matth.
26. v. 24.

hominis traderetur: bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille; quibus licet auditis, Judas nihilominus immotus permanfit: liquidem nec amorosis verbis emollitus, nec compassivis contritus, nec terribilibus compunctus; obduratus & mæpeliâ caute immobilior perseveravit,

Ipsa Passionis nocte S. Petrus Christum unâ, alterâ, & tertiâ vice negavit: & ad ultimam negationem mox gallus cantavit, & statim gallus cantavit; eodem- *Luc. 18.*
que momento S. Petrus contritus & con- *v. 27.*
versus ex Caiphæ atrio exiit, & egressus *Luc. 22.*
flevit amare: Notabilis casus! Christus *v. 62.*
septies loquatur Judæ, sed frustra, nec consequente conversionis fructu: canter verò gallus semel, & mox convertatur Petrus? sic. Quia tantum refert Christum videre; vel non videre. Christus respexit *Ibidem*
Petrum: Judam non respexit. Christo *v. 61.*
quempiam respiciente, irrationalis unius galli vox ad convertendum sufficit: ipso verò non respiciente, aut oculos averte-
tente, nec septem ipsiusmet Christi voces & sermones conversioni sufficient. *Non est sufficiens Concionatoris vox, nisi ad-* *S. Greg.*
fit simul Christi in peccatorem respectus, gra- *bic.*
viter in hoc casu dixit S. Gregorius Pa-
pa: Prædicatori sunt tantummodò ver-
ba: ab oculis verò Christi tota depen-
det efficacia. Et si hodie Christi oculos habemus tam propitios, quis quæ-
so Prædicatorum tam deses, quisve Au-
ditorum erit tam durus, qui non magnos
spere

speret fructus & effectus à clamore suæ vocis? Domine, oculi tui sunt; ex quibus oculos nostros oportet haurire lachrymas. Nobilissimæ ortu, quæ unquam in hoc mundo scaturierunt lachrymæ, fuere illæ S. Petri; liquidem ex oculis Christi suam traxere originem. In oculis Christi natæ, ex oculis S. Petri emauarunt: in oculis Christi, quando vidit: *Respexit Petrum*: ex oculis Petri: quando flevit, *Flevit amarè*. Hodie, lacrymarum rivuli fuerunt lachrymæ S. Petri: sed eorum fontes fuerunt oculi Christi. Olim in Nilo animadvertæ sunt exundationes, quarum origo ignorabatur; tales hodie duo Rivuli aut Nili erant in oculis lachrymantis Petri; origo erat occulta, quia fons in Christi latebat oculis: exundationes verò manifestæ, quia de oculis S. Petri erumpebant. Pro diluvio universalis (inquit sacer Textus) *Aperta sunt cataracla celi: rupti sunt fontes abyssi*. Itaque quoque pro hoc diluvio (cui si totus mundus immergeretur, felix sanè emergeret) aperta sunt cataracla celi, scilicet, oculi Christi: & rupti sunt fontes abyssi, scilicet, oculi S. Petri. Hoc modo immentum illud inundavit diluvium; in quo post naufragiū, salvatus est optimus Noë.

Hæc est illa tristes & gloriosa repræsentatio, quæ Ecclesia hodie feliciter incipit unam septimanam vel hebdomadam, quæ deberet esse tam sancta in compunctione, quam sancta est in nomine. In deserto, deficiente aqua populo Israëlítico, qui erat figura nostri, Moyses accedens Petram semel percussit virgâ, & non exivit aqua: percussa bis, largissimos emisit rivos, *Egressa sunt Aqua largissima*. Quænam est hæc durissima Petra, nisi cor meum, & vestrum? Ec-

clesia primum intulit ictum in die lacrymarum S. Mariæ Magdalænæ, sed è petris nullas elicuit aquas: hodie inferret secundum in die lacrymarum S. Petri, & in die quo tam copiosè & amarè flevit Petrus, quomodo non aquas dabant Petræ? sed hi non sunt ictus isti, in quibus fiduciam pono. Ictus tuorum oculorum Domine, qui eduxerunt rivulos ex oculis Petri, sunt illi, qui oculorum nostrorum duritiem emollire sufficiunt. Per lacrymas ejus Virginis, quæ nihil diluendum habuit, largire nobis hodie lacrymarum abundantiam: quibus multiplicia nostra peccata dignè deploremus; porro cum ipsa solùm flevit pro nobis, & propter nos: ejus pietas nobis istam gratiam à benignissimis tuis oculis impetret. Ave Maria.]

§. II.

Egressus foras, flevit amarè.

V Aldè notabilis creatura sunt oculi humani: naturæ instrumentum admirabile, & prodigiosum artificium Providentiæ! Hi sunt primia origo culpæ: & primus fons gratiæ. Oculi, binæ in cavernis latentes sunt viperæ, quibus tentatio propinat venenum: contritio verò theriacam. Oculi, binæ sunt sagittæ, quibus diabolus armatur ad nos vulnerandum & perdendum: & sunt duo scuta, quibus nos Deus protegit, læsosque reparat ad salutem. Cuncti sensus hominum unum duntaxat habent officium, exceptis oculis, qui funguntur duobus. Auditus audit, gustus gustat, olfactus olfacit, tactus palpat, soli oculi binis gaudent functionibus: quæ sunt videre & flere. Hæc sunt duo nostri sermonis Poli.

Nullus erit (si sapit) qui scire non desideret, cur natura in uno eodemque in-

strumento lachrymas & visum conjunxit, & in eadem potentiâ, flendi scilicet & videndi officium combinarit. Videre, est actio jucundissima : flere verò tristissima. Sine visu, teste Tobia, non est gaudium : *Tob. 5. v. 12. Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, & lumen cæli non video?* siquidem oblectamentorum omnium maximum est visus : Fletus econtrâ est distillatio doloris, animæ sanguis, atra bilis cordis, fel vitæ, & liquidum sentiementi. Ut quid igitur natura duos tam contrarios sibi effectus in oculis conjunxit, scilicet, videre & flere? Ratio & experientia hoc docet. Natura conjunxit visum & lachrymas, quia lachrymæ sunt consequentia visus : providentia conjunxit fletum & visum : nam visus est consequentia fletus. Scitisne quare fleant oculi? Quia vident. Flevit David cunctis diebus vitæ suæ, & flevit tam indefinenter : ut lachrymæ viderentur alimentum ipsius vitæ. *Psalm. 41. v. 4. lachrymæ meæ panes die ac nocte.* Et quare David tam incessanter flevit? quia vidit : *2. Reg. 12. v. 2. vidit mulierem.* Flevit Sichem, flevit Jacob, flevit Samson : unus Princeps, alter Pastor, iste Miles : & quare hi homines fortunâ tam inæquales, hoc tributum lachrymarum solverunt tam æqualiter? Quia viderunt; Sichem vidit Dinam, Jacob Rachelem, Samson Dalilam. Fleverunt quoque qui suis lachrymis auxerunt aquas diluvii : & quare fleverunt? Quia sub nomine Filiorum Dei, viderunt illas quæ vocantur filiæ hominum : *Gen. 6. v. 2. Videntes filii Dei filias hominum.* Sed quorsum exempla hæc particularia, in tam communi & universali oculorum causa? quotquot lachrymæ sunt profusæ, quotquot profunduntur & ad finem usque mundi profun-

dentur, Undenam suam habuere scaturiginem? Ex una visione, *Vidit mulier lignum quod esset bonum ad vescendum; vidit v. 6.* Eva pomum veritum; & quemadmodum ista visio fuit causa originalis culpæ, ita quoque fuit principium & scaturigo lachrymarum omnium quas fundimus, etiam dum nascimur. Interrogent nunc Theologi, si homo in justitia originali in qua fuit conditus perseverasset, forentne lachrymæ in mundo? nec lachrymæ, nec lachryma vel unica foret: neque flendo mundum ingrederemur, nec lachrymantes in eo viveremus, nec ex eo emigrautes deploraremur: infauitissimus ille Evæ visus, Paradisum deliciarum convertit in vallem lachrymarum; quem meritò deflemus omnes. Sed quodnam de hoc conceptu ferent judicium, qui hodie & hac die conficiunt lachrymarum panegyricum? Dicent, Deum tanti facere fufas pro peccatis lachrymas, quod lapsus & peccatum Adæ idè permiserit, ut solummodò peccatores flentes cerneret. Dicent, Deum ex parte sua permisisse peccatum, ut homines, hominem Deum suum sanguinem profundere cernerent: & ex parte nostra, ut Deus nos lachrymas fundere videret. Sed non est mea intentio talia dicere. Quid refert similibus diebus multum laudare lachrymas, si oculi maneant sicci? Optimum lachrymarum elogium, est eas fundere.

Flevit Eva, quia vidit: flemus nos ejus filii quia videmus: veruntamen ego non miror nostros oculos flere, quia vident: sed eorundem stupiditatem, quod videant, ut plorent, satis admirari nequeo. Oculi rationales flent solummodò: & si rationis

Eccles. 31. nis effectus est flere quia viderunt : major
v. 15. infamia dari nequit quàm videre ut plore-
 mus. Spiritus Sanctus graviter de nostris
ibid. conqueritur oculis : *nequius oculo quid cre-*
atum est ? In universis creatis, nihil perni-
 ciosius & perversius oculis invenitur. Et
 quare ? quia tales sunt (teste Spiritu San-
 cto) ut videant quod plorent : *ab omni*
facie sua lachrymabitur, cum viderit. Ex una
 parte in alteram oculos convertimus ,
 moxque flere incipimus ; quia videre
 præsumpsimus. Agedum oculi cæci, ir-
 rationabiles, inimici domestici, si curiosi-
 tas vestra lachrymis castigatur, si videtis
 ut ploretis, si fletis quia vidistis, ut quid
 ergo videtis ? Estne possibile quod flere
 vos oporteat quia vidistis, & videatis ut
 fleatis ? *Lachrymabitur cum viderit ; sic est.*
 Tales sunt nostri oculi, flent quia vident :
 & vident ut fleant. Fletus miserabilis fi-
 nis est visus : & visus triste principium
 fletus. Lachrymatus est hodie S. Petrus,
 & quidem tam amarè, uti statim videbi-
 mus ; & quænam istarum lachryma-
 rum fuit scaturigo ? Visus. In tragi-
 ca illa Passionis Christi nocte, S. Pe-
 trus Caiphæ Pontificis atrium fuit in-
 gressus, nec alia intentione aut fine
 quàm ut videret : *Ut videret finem.*
Matth. Agè Petre ingredieris ad videndum,
26. v. 58. ergo egredieris ad flendum : voluisti vi-
 dere finem ? Videbis finem visus : *Egressus*
flevit amarè.

§. III.

JAm dicta sufficiunt ad cognoscendum
 quod fletus sit effectus & consequen-
 tia visus. Sed quomodo ista sequitur con-
 sequentia ? sequitur mediante termino
 terribili : qui se implicat cum visu &

fletu, unius existendo consequens, & al-
 terius antecedens ; Ex visu sequitur pec-
 catum, ex peccato fletus : & hinc fletus
 est consequentia visus. Prævaricatis jam
 & in peccatum lapsis Adamo & Evâ, in-
 quit textus, amborum oculos fuisse aper-
 tos, *aperti sunt oculi amborum.* Quæro, ante
 istam horam habebantne Adam & Eva
 oculos apertos ? omninò : viderunt enim
 Paradisum, viderunt serpentem, vide-
 runt arborem, pomum, seipsos cæteraque
 omnia viderunt ; Si ergo viderunt aper-
 tis oculis, ut quid textus dicit, quod mo-
 dò amborum oculi sunt aperti ? aperti
 sunt ad flendum, siquidem eò usque non
 fleverunt ; *Aperti sunt oculi, ad quod antè non*
patebant dicit S. August. Deus creavit o-
 culos humanos cum fenestris, visus, aper-
 tis, fletus verò, clausis : videndo peccâ-
 runt, & peccatum per visus fenestras in-
 gressum, per portas fletus exivit. Hæ bi-
 næ oculorum fenestræ apertæ sunt, *aperti*
sunt oculi amborum : Peccârunt quia vide-
 runt : fleverunt quia peccârunt. Oculi
 luerunt quod oculi fecerunt, justum quip-
 pe erat ut in oculis exequeretur pœna,
 cum oculi delicti & peccati fuerint occa-
 sio & causa.

Dicetis forsan mihi : in Eva quidem
 ejusque peccato locum habuisse hanc
 consequentiam, secùs verò in nobis no-
 strisque oculis : saltem non in omnibus.
 Quod enim in Eva locum habuerit, inde
 est, quod prævaricatio ipsius ingressum
 habuerit per oculos, in nobis verò non
 item : licet enim quædam peccata per
 oculos, alia tamen aliâ intrant via. Re-
 spondeo, in omnibus delictis fletum esse
 consequentiam visus ; neque aliam hu-
 jusce quæro probationem quàm ipsas la-
 chrymas. Attendite.

Non

Non solum consideratione, verum etiam admiratione dignum est, quod in satisfactionem pro omnibus delictis Deus lachrymas acceptet! quæ ingens est misericordia, sed talis quæ videtur iniusta. Quod oculi luant oculorum piacula, quod luant flendo peccata commissa videndo, iustissima est poena æquissimaque iustitia: sed solos oculos omnium reliquarum potentiarum, sensuum, totiusque corporis membrorum luere delicta, quænam quæso aut iustitiæ aut æquitatis est species? peccante homine per incessum, luant pedes: peccatum perversi operis luant manus: delicta oris luant lingua: iniquarum cogitationum peccata luant memoria: temerarii iudicii errata luant intellectus: pravorum denique affectuum & desideriorum peccata luant voluntas. Quod verò miseri miserabilesque oculi jam enumeratas prævaricationes diluere & satisfaciendo expiare debeant, quænam iustitiæ forma? convenientissima. Iustum quippe est, ut omnium transgressionum instrumentum & causa, omnem earundem in se transferens reatum, pro omnibus luant. Legite scripturas, easque evolvite omnes (minor enim lectio huic assumpto non sufficit) & comperietis in omnibus tam Corporis quam Animæ delictis complices esse oculos. *Thren. 3. v. 51. cavit anima: rei teuentur oculi, oculus meus depredatus est animam meam. Peccata.* *Matth. 6. v. 23. vit corpus: rei sunt oculi, Si oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit. Univerſa hominum peccata, cordis,* *Matth. 15. oris, & operis, immediate ex corde procedunt; de corde exeunt cogitationes malæ:* *v. 19. ecce hic peccata cogitationum, Homicidia, adulteria, furti: ecce hic operis. Falsa testimonia, blasphemia: ecce hic peccata oris*

sive linguæ. In omnibus his, cuiusnam ducatum sequitur cor? oculorum: *Si secutum est oculos meus cor meum. Si munda-* *Job. 31. v. 7.* *na testamini, in causa sunt oculi, ad vanitatem vos sollicitantes, averte oculos meos* *Psal. 118. v. 37.* *ne videant vanitatem. Si insatiabili divitiarum appetitu vexamini, hydropici oculi vestri inextinguibili æstuant siti: nec satiantur oculi ejus divitiis. Si obtene-* *Eccles. 4. v. 8.* *brati animi perturbatione, phrenetico-* *rum more passionibus exagitamini: oculi vestri sequuntur affectus. Turbatus est à* *Psal. 6. v. 8.* *furore oculus meus. Si spiritus inflammati vindictæ offensam nullatenus remittitis, oculique vestri non nisi iras minasque spirant, non parceret eis oculus tuus. Si affectio-* *Deut. 7. v. 16.* *ne pravâ ilaqueati tenemini, oculi vestri hos laqueos texuerunt, capiatur laqueo* *Judith. oculorum suorum. Si concupiscentiis malis* *v. 13.* *desideriisque pravis & appetitibus agimini, oculi vestri ea excitaverunt. Desiderarunt oculi mei: item: concupiscentia oculorum suorum. Contemptus æstimabilium,* *Ezech. 23. v. 16.* *horror & fuga amabilium, ab oculis nascitur: despexit oculus meus, oculi quoque vestri abominantur, non rectis oculis aspicebat. Infinita occurreret discurrendi* *2. Reg. 18. v. 9.* *materia, omnes & singulos vitiosos motus & peccaminosos actus perscrutaturo, in quibus complices sunt oculi. Quia verò omnia peccata eorundemque species ad septem reducuntur capita: in singulis capitalibus criminibus prævaricatores contemplete oculos. Si superbi intumescitis, ecce reos oculos: oculos superborum humiliabis. Si opibus inhiantis: ecce oculos complices. Insatiabilis* *Eccles. 14. v. 9.* *oculus cupidi. Si luxuriæ sordibus inquinamini; carnales spurcique vestri culpantur oculi: oculos eorum fornicantes. Si irâ & furore exagitati delinquitis, in par-* *v. 9.* *tem*

tem delicti veniunt impatientes & vindi-

Psal. 30. cativi oculi : *Conturbatus est in ira oculus meus.* Si invidetis proximis, ecce vestri lividi

Eccles. 14. oculi tenentur rei : *nequam est oculus lividi.*

v. 8. Si gulæ vitio estis dediti, inordinatus ille appetitus ciborum, & delectabilium ab

Num. 11. oculis nascitur : *nihil respiciunt oculi nostri*

v. 6. nisi Man. Si acedia torpescitis, in societatem hujus vitii, etiam veniunt vestri

Psal. 87. oculi : *oculi mei languerunt.* Quocunque demum peccato Deum offenditis ejusque

v. 10. legem transgredimini, rei tenentur vestri oculi : *offensiones oculorum suorum abjiciat.*

Ezech. 20. v. 7. Neque enim tam foedum in mundo datur peccatum, tamque abominabilis malitia, cujus causa oculi non existant : *abominaciones oculorum suorum.* Cum igitur in omnibus & per omnia oculi delinquant videndo, quid mirum, si luant in omnibus, pro omnibus peccatis flendo?

Quemadmodum veraci Sacre Scripturæ testimonio evidenter demonstravimus causam culpæ : pari plenè ratione asserenda restat justitia poenæ autoritate universæ Ecclesiæ : *Quo fonte manavit nefas, fluent perennes lachryma.* Nostis filii (inquit Ecclesia) cur Deus oculis imperet profluvium lachrymarum pro omnibus peccatis? in promptu causa est, quia omnium peccatorum fons & origo sunt oculi, *Quo fonte manavit nefas, fluent perennes lachryma* ; Flete igitur (ait Ecclesia) flete & jugiter flete : & quia vestri oculi origo fuere peccati, sint quoque principium contritionis : & qui fuerunt fons culpæ, sint quoque fons poenitentiae : fontes extiterunt culpæ quatenus instrumenta visus : sint ergo etiam fontes poenitentiae, quatenus instrumenta fletus : Et quia peccarunt videndo? luant flendo. Proinde nostri oculi (quod

Ecclesia.

benè attendatur) sunt duo fontes, quilibet eorum cum binis canalibus, totidemque epistomiis; unus canalus influens, aperto epistomio visus : alter foras effluens, soluto exit epistomio fletus ; cum carnalibus influentibus, versisque epistomiis ingreditur peccatum : cum canalibus effluentibus, apertisque epistomiis currunt lachrymæ ; postquam verò torrentes peccatorum intraverunt per oculos videndo ; pereosdem quoque torrentes lachrymarum erumpere flendo, est justissimum.

Ecce quàm mysteriosè natura, justitia, ratio, gratia, in oculis posuerunt lachrymas ! Natura pro remedio : Justitia pro poenâ : Ratio, pro contritione : Gratia, pro triumpho. Quemadmodum enim per oculos contrahitur peccati macula : sic in iisdem natura disposuit lachrymas, quibus tanquam undis maculæ eluerentur : sicuti mediantibus oculis admittitur culpa : ab eodem delicti loco exigit justitia supplicium per lachrymas, sicuti per oculos concipitur offensa, in iisdem lachrymas requirit ratio : ut ubi sedem fixerat ingratitudo, inde eam expelleret contritio sicuti denique per oculos admittuntur hostes animæ, sic lachrymas in oculis posuit gratia : ut per quas ovantes irruerant scissuras, per easdem fugientes ejicerentur. Per os Balenæ Jonas intravit peccator : per idem mox egressus est contritus. Ratio igitur & justitia ; & non solum gratia sed & Natura exigit, ut postquam oculi omnium delictorum extiterent universalis scaturigo : lachrymarum quoque exitus deducendo pro omnibus satisfaciant & luant pro omnibus flendo : quia in omnibus deliquerunt videndo : *Quo fonte manavit nefas, fluent perennes lachryma.*

§. V.

CLariùs nunc patebit difficile dubium inter negationem S. Petri & ejusdem lachrymas. Omnes negationes Petri fuere peccata linguæ, lingua quippè in prima negatione protulit; *Non sum*. Eadem in secunda pronuntiavit, *Non novi hominem*. In tertia negatione eadem protestata est, *Homo, nescio quid dicis*. Si igitur deliquit lingua, cur luunt oculi? quare S. Petrus linguam non condemnavit ad perpetuum silentium? sed oculos potius ad lachrymas perennes? quia licet lingua pronuntiaverit verba, oculi tamen in crimine negationis præcesserunt. Lingua fuit instrumentum: causam dederunt oculi.

In parabola vineæ, operarii fuere vocati horis diversis. Advesperascente jam die, Paterfamilias singulis jussit solvi denarium diurnum: sed primi cernentes sibi in mercede æquiparari novissimos: *Murmurabant adversus Patremfamilias*. Quod hic noto (nescio tamen, utrum unquam notatum fuerit) est, quod murmuratores increpando, non eorum linguas, sed oculos incusavit: *An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum?* sic allocutus redarguit eos Paterfamilias, sed istius increpationis causam necdum pervideo. Increpationis fuit murmurationis: oculi murmurare nequeunt sed lingua, cur igitur non invehitur in linguam, sed in oculos? quia licet à lingua murmurationis processerint verba; oculi tamen præbuerunt causam. Plurimi murmuratorum murmurant de re non visâ: hi verò de eo quod viderunt. Viderant se laborasse totâ die: *Portavimus pondus diei & æsus*: viderant alios venisse serius, *hii*

novissimi unâ horâ fecerunt: viderant inæqualitatem laboris & æqualitatem mercedis: Pares illos nobis fecisti: proinde quamvis murmuratio immediatè processerit à lingua, occasionem tamen accepit ab oculis, hinc non lingua sed oculi fuerunt castigati: *An oculus tuus nequam est?* hoc modo Paterfamilias murmurantium judicavit oculos, similique sententiâ S. Petrus ferrii suos: negationes ipsius immediatè processerunt à lingua: sed priùs accepta ab oculis occasione & causa. Negavit, quia voluit videre: si videre noluisse, non negasset. Licet igitur lingua negationis fuerit instrumentum, oculi tamen puniuntur, quia præbuerunt anam: nisi enim oculi fuissent curiosi ad videndum: fragilis lingua tam lubrica non fuisset ad negandum. Et quia oculi fuere curiosi ad videndum: adduxerunt linguam in negandi occasionem; luant itaque oculi pro se simul & pro lingua: scilicet pro hac, negationem, & pro se curiositatem.

Si minùs, quæro. Cur tam signanter dicunt Evangelistæ, quod Sanctus Petrus *Flevit amarè*, Quod si ob lachrymarum copiam fletum Petri exaggerare voluerunt, dicant ipsius oculos fuisse conversos in perennes lachrymarum fontes: dicant, ex ipsius oculis erupisse torrentes, maria, imò diluvia. Quod si verò non tam per lachrymarum copiam, quam doloris vehementiam fletum exaggerare intendunt, dicant ipsum flevisse cum intima cordis tristitia, vivacissimo doloris sensu: dicant ipsum flevisse irremediabiliter, vel quærant alios terminos majoris tristitiæ, majoris miseriæ, vivacioris sensitivitatatis, acerbioris pœnæ, vehementioris denique doloris significativos.

tivos. Sed his omnibus præteritis, hoc unum & solum cum Emphasi dicunt, *flevit amarè*? sic est; & quidem non sine gravissima ratione: fletus namque oculis, amaritudo debetur linguæ. Et sicut oculi Petri flebant pro sua, & simul linguæ culpa, proinde justum erat, ut amaritudo à lingua transiret ad oculos; nec Petrus tantum fleret sed amarè fleret, *flevit amarè*. Sicut culpa oculorum in videndo, sociata fuit linguæ in negando: pari modo sociata fuit poena linguæ, quæ est amaritudo, cum poena oculorum quæ sunt lachrymæ: quo videlicet lachrymæ solverent curiositatem, amaritudo solveret negationem, & oculi amarè flendo solverent totum: *flevit amarè*.

§. VI.

Verum enim verò, si visus in Petro fuit occasio negationis, & negatio causa fletus: quare non flevit Petrus mox ut negavit, sed ut exivit, *Egressus foras flevit amarè*? Negavit semel oculis remanentibus siccis: negavit iterum, sed sine lachrymis: negavit tertio, nec adhuc quidem stillantibus oculis: exivit tandem foras; & postquam exivit, exierunt simul & lachrymæ: *Egressus foras flevit amarè*.

Si igitur flet quia negavit; quare non flet quando negavit, vel postquam negavit: sed quando exivit, *egressus foras*? Quia Petrus quousque non exhibat foras, in occasione & desiderio videndi persistebat: oculi verò dum vident, flere non possunt. Videre & flere (sicut diximus) sunt quidem officia oculorum, sed eodem instanti & simul incompatibilia: dum oculi vident flere nequeunt: & ut fleant, actio visiva debet cessare. Exivit igitur Petrus foras, non ut fleret, sed ut

flere posset: ut enim oculi exercerent officium flendi: abstinendum erat ab officio videndi.

Notabilis nostrorum oculorum est Philosophia: in flendo, & non flendo. Si flemus: ansem præbuit visus: sin autem, visus objicit impedimentum. Sicut nostri oculi fletus & visus sunt fenestræ, in eisdem lachrymæ & visiones sibi occurrunt, hæ intrando, illæ exeundo: quia verò lachrymæ sunt spissiores, visiones autem subtiliores: hæ turmatim irrumperes, illis egressum obturant, nec erumpere sinunt. Nunquid aliquando vidistis in littore maris, quod refluendo cum impetu rivulorum offendat torrentes: quia verò oceani undæ existant, spissiores, hinc torrentes intrare non sinant sed suâ spissitudine obicem ponant & sistant? Similis ratio est cum oculis nostris. Universa hujus maris magni videlicet orbis sublunaris objecta, & vel maximè impensius amata, sunt undæ cum impetu in oculos irruentes: & licet lachrymarum torrentes ad se effundendum valde urgeantur, quia tamen sensus visus sensui prævalet fletus: hinc patet cur non fleamus dum oporteret: siquidem videre non cessamus. In oculis Davidis jam dicta examinemus, qui tam veracia de visu testimonia; & de fletu tanta reliquit exempla.

Occiso miserabiliter Principe Abner, statim mandavit David Rex universo exercitui, ut ligubri assumpto habitu armisque inversis funus ad tumulum usque deducerent Regis imitati exemplum: Porro David sequebatur feretrum. Hoc modo funebris pompa ad ipsum usque tumulum sine lachrymis est peracta: funere jam deposito ex feretro necdum

2. Reg. 3.

v. 31.

Ibid.
v. 32.

quispiam lachrymari est visus. Tandem demittitur in sepulchrum, operiturque lapide. Et ecce mox David & universi cum eo fleverunt fletu magno, Cumque sepelissent Abner, levavit David vocem suam, & flevit super tumultum, flevit autem & omnis populus. Quod si nec in sepultura, nec ante, David & ejus exercitus flevit: quare in ipso instanti, quo Abner conditus fuit & sepulchro clausus, cum toto suo exercitu flevit? Quia ante, & in sepulturâ præsentem adhuc videbant Abner, clauso verò jam sepulchro, oculiserat subtractus; quoniam verò actio fletus impeditur resistentiâ visus, quàm diu oculi viderunt, lachrymæ repressæ fuerunt, quæ quantocumque obiecto visui subtracto, largè profluere cæperunt; oculi quousque viderant flere nequiverunt: videre cessantes in lachrymas sunt resoluti. Subserviant protana sacris, audiamusque ingenium illud, quo nullum aptius doloris & naturæ exprimere scivit affectus, Jamque oculis ereptus eras: tum denique flevi. Esto historia hæc Fabula: nihilominus est vera Philosophia: Quousque Ariadæ Theseum oculis potuit prosequi, ipsius lachrymæ suspensæ fuerunt & impeditæ per visum: sed illo jam visui sublato, Jamque oculis ereptus eras, obice subtracto ubertim manere cæperunt: tum denique flevi.

Ovid.
Epist. 10.

Hæc fuit ratio, quantumvis physica, propter quam Petrus de loco ubi videbat exivit, ut lachrymæ intrarent, Egressus foras flevit amarè. Ingressus ut videret: exivit ut fleret. Quousque visui in oculis patebat ingressus: lachrymæ fuerunt exclusæ. Utque ipsemet S. Petrus hujus Philosophiæ evidentiam demonstraret, inquit

S. Marcus in Textu græco (juxta interpretationem Theophylacti) S. Petrum facie coopertâ, ex atrio Pontificis egressum flevisse: Cum caput obvelasset: flevit. Ut posset flere, obvelat Petrus oculos ne videret, exivit ut non videret amplius quod viderat, velavitque oculos ne quædam objecta reciperent: jamque non videns & videndi impotens, potuit flere. Flevit.

Theophyl.

§. VI.

Hoc modo Sanctus Petrus de loco suæ infelicitatis fuit egressus, sed quo? Nicephorus aliique Ecclesiastici Scriptores ejusdem ævi asserunt Sanctum Petrum specum quandam inter Jerusalem & montem Sion sitam intrasse. Promiserat se moriturum cum Christo, sed deficiente animo moriendi: se vivum sepeliendi successit propositum. In hac tristi, salitariâ & obscurâ sepulturâ, ubi oculi carebant luce ad videndum, majore gaudebant libertate ad flendum. In una tantum comparatione dignosci poterit excessus lachrymarum S. Petri. Duo pœnitentium exempla Deus proposuit mundo: unum in lege veteri; alterum in lege nova. Davidem scilicet & S. Petrum. David fuit Petrus, in lege scripta: & S. Petrus fuit David in lege gratiæ; & sicut S. Petrus ad indulgendum lachrymis sibi elegit locum solitarium: ita quoque David secretum petiit ut fletui vacaret. Uter verò horum videtur sibi elegisse locum ad hoc aptiorem? mox id patebit.

David obscuræ noctis tempus lachrymis deputavit, Per singulas noctes lachrymis meis stratum meum rigabo: per diem trahebatur negotia Regni, nocte flebat. Diem regimini; noctem mancipabat fletui.

Psalm. 6.
v. 7.

Flores

Flores appropinquante nocte contrahuntur & quasi marcescunt: exurgente verò aurora, quasi suscitati vigorose reviviscunt: exurgente verò aurora, quasi suscitati vigorose reviviscunt: similem in modum faciebat David singulis noctibus animam suam rigando lachrymis, *Per singulas noctes lachrymis meis stratum meum rigabo.* Sed revertamur ad motivum factæ electionis. Quam ob causam putamus à Davide pro lachrymis fundendis selectum fuisse obscurum tempus noctis? Quia, mediante diei luce, vis visiva liberè suum exercet officium, & lachrymis ponit obicem: obscurâ verò nocte, vis visiva teuebris impedita, liberum fletui relinquit exercitium. Eandem rationem secutus est S. Petrus in electione suæ specus, sed majore libertate dolori indulgendi, & majore desiderio lachrymas excessivè effundendis; David eligendo tempus nocturnum, nocte tantum flebat, & non de die: S. Petrus obscuram eligebat specum, in qua continuarum tenebrarum beneficio die & nocte sine interruptione ploraret. Oculi Davidis diem alternando cum nocte, visum quoque alternabant cum fletu: oculi verò S. Petri in continua quasi nocte positi nunquam videntes, & de die, & de nocte sine intermissione lachrymis fluebant.

In hac specu solus S. Petrus oculis suis invenit, quod quondam Jeremias solus suis oculis desideravit: *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo die ac nocte?* Ecce quàm prudenter & instanter petebat Jeremias; non solum petebat lachrymas, sed lachrymarum postulabat fontes, *fontem lachrymarum.* Et quare fontes? Quia die noctuque desiderabat

flere, *Plorabo die ac nocte*: nam fontes diem inter & noctem non discernunt, sed sine intercapedine scaturientes rivulos emittunt, & quia Jeremias die & nocte flere desiderabat, *Plorabo die ac nocte*, hinc postulabat lachrymarum fontes: vel lachrymas instar fontium, *Et oculis meis fontem lachrymarum.* Hujuscemodi erant S. Petri oculorum fontes in tenebrosa ista specu, nullum ibidem diei noctisque discrimen: quia nullum coruscabat lumen. Et sicut lumen ibi non interpolabat noctem; ita nec visus interrompebat fletum, nocte perpetuò impediante visum, lachrymæ indefinenter decurrebant. Flebat amarè quia viderat: flebat incessanter, quia non videbat: extra Pontificis Palatium, ubi viderat, ut non videret; intra speluncam, ubi non videbat, plorabat, ut sine intermissione fleret: *Egressus foras, flevit amarè.*

§. VII.

Hucusque de oculis S. Petri disservimus, nunc oculi nostri S. Petri discursum auscultent. *Neque taceat pupilla oculi tui* inquit Jeremias. Et quid dicunt vel loquuntur oculi S. Petri? Quid bini isti oratores oculis nostris insinuant? oculi, discite à nobis: nos vidimus, & quia vidimus ploramus; à nostro visu discite non videre: & à nostro fletu discite plorare. Eheu quàm graves sunt pro oculis nostris istæ ambæ lectiones!

Si S. Petrus desiderio videndi Christum, eundem ter negavit: oculi creaturarum aspectu sese oblectantes, quoties Christum negabunt? si Petrus æstuans amore & desiderio videndi Christum, illum negat: quomodo illum non negabunt qui carnali amore correpti, quamcunque suis licentiam indulgent? si is

S. Leo
Papa.

Job. 31.
v. 1.

qui Pontificis intravit domum, tragicam patientis Christi scenam spectaturus, tantam lachrymarum causam invenit: quem quæso curiositatis suæ fructum reportabunt illi, qui obscenas comedias ludosque profanos tam sedulo frequentant & oculis spectant? S. Leo asserit oculos S. Petri hodiè in suis lachrymis fuisse baptizatos: meritò oculi nostri iteratò tali indigerent baptismo, siquidem nihil bono Christiano dignum continent. Conferre atrium Caiphæ cum specu illa de Jerusalem: conferre visiones nostras, cum illà S. Petri; non dico nec exigo, ut ad tenebrosas confugientes specus nostros oculos perpetuis tenebris condemnemus, similis enim spiritus jam exulat à mundo: sed ad minùs nostros oculos non componemus? non ad minùs cum nostris oculis inibimus pactum quod S. Job cum suis? *Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine.* Job loquebatur in materia & peccato luxuriæ, in quo cumprimis complices sunt oculi, & ait; se pactum iniisse cum oculis suis, non tantum tale peccatum non admittendi ad consensum, sed ne ad vim imaginativam quidem. Istud fœdus non rectè videtur initum cum oculis, sed cum intellectu & voluntate pauci debuisse: consensus enim ad voluntatem, imaginatio verò pertinet ad intellectum; paugatur itaque fœdus cum voluntate quæ consentit, & cum intellectu qui imagines recipit, & non cum oculis qui vident. Minimè inquit Job, cum oculis pangi oportet, quia peccatum materialiter intrat per visum, à visu transit ad imaginativam: & hinc ad consensum, ne igitur perveniat ad consensum, oculis adhibenda est cautela, ubi primum est pe-

riculum; in oculis resistantiam, in oculis statuere oportet impedimentum. Optimè notavit Salmeron, quod hominibus in hujusce generis peccatis idem eveniat, quod S. Petro in suis negationibus accidit. In negationibus S. Petri duæ concurrerunt tentatrices, & unus tentator: Prima & secunda tentatrix binæ fuerunt ancillæ, & tentator tertius fuit miles de Caiphæ custodibus. Eodem modo se res habet cum negationibus nostris; Prima tentatrix seu ancilla est visio, Secunda ancilla seu tentatrix Imaginatio; & tertius tentator est consensus peccatum consummans. Et quemadmodum in negationibus. S. Petri prima tentatrix fuit ancilla ostiaria; ita in nostris negationibus primus tentator est visus; qui tanquam ostiarius reliquarum potentiarum habet claves. Hinc Job pepigit fœdus cum suis oculis: quò videlicet hæ portæ semper remanerent clausæ.

Et nos hæc periculosas animæ nostræ portas non claudemus, ad minùs ob reverentiam oculorum Christi! Quo tempore S. Petrus negavit Christum, stabat Christus velatis oculis extremas sustinens injurias. Permisit Christus Dominus amore mei tam ignominiosè sibi oculos velari, & ego amore mei & Jesu Christi oculos non claudam? Christus permisit sibi velari oculos ut me salvet, & ego aperiā meos ut me æternum perdam?

Considera quæso ô Christiane, quam serio salvator tuus hanc materiam pertrahet, *Si oculus tuus scandalizat te, inquit, v. 9. erue eum & projice abs te.* Quod si generosa adeò resolutio requiritur, ut quis, salutis ergò, sibi oculos eruat, ut hoc medio ad beatificam Dei visionem perveniat, cur

Salmeron.

Matth. 12
v. 9.

Jud. 14. cur eos tantummodò claudere videbitur
v. 1. difficile? Samsoni oculos eruerunt Phi-
Item. 16. listæi, quia eos jam ante captivos tradi-
v. 21. derat Dalilæ. Nonne Samsoni consul-
Gen. 34. tius fuisset oculos clausisse ne viderent,
v. 2. quàm illos perdere quia viderant? Non-
2. Reg. 13. ne melius fuisset Sichem, Dinam non vi-
v. 3. disse! Nonne melius fuisset Amnoni,
Judith. Thamar non vidisse? Nonne melius fuisset
10. v. 19. Holoferni, Judith non vidisse? Hi
Tertul. omnes oculorum suorum incuriâ perie-
 runt. Democritus Philosophus Gentilis
 (ait Tertulianus) spontè sibi proprios
 eruit oculos, ut à minus honestis cogita-
 tionibus maneret immunis. Equis non
 obstupescat generosam Gentilis in eru-
 endo sibi oculos resolutione amore casti-
 tatis, & quod Christianus non habeat ani-
 mum oculos claudendi? Auditores Chri-
 stiani, per amorem istorum oculorum,
 quos tam misericorditer Christus hodie
 convertit in Petrum, ut & in nos quoque
 eadem benignitate illos quandoque con-
 vertere dignetur, obsecro vos, dum aut
 pœnitentiæ, aut alium quemcunq; actum
 mortificationis, vel Christianæ exercita-
 tionis aggredi disponitis, illud sit amore
 Christi vestros oculos claudere & custo-
 dire. Palpebræ vestræ compressæ, sint
 quasi cilicium strictum pro velamine ve-
 strorum oculorum. Nonne oculi sunt
 enormes illi peccatores, qui in omnibus
 & per omnia peccant? Ergò non tantum
 modò; sed in perpetuum ad gestandum
 hoc cilicium damnentur.

S. VIII.

Oculi cum fuerint clausi (istud est se-
 cundùm documentum oculorum S.
 Petri) oculi cum non viderint flebunt.
 Recordemur Auditores, nos degere in
 lachrymarum valle: recordemur, hanc
 vitam, non viventium sed flentium esse

locum: *Locus flentium*; Ist hæc vita, in-
 quit Chrysostomus, requirit ut oculi no-
 stri fleant, in altera ut videant: nos in
 hac vita immutamus nostris oculis &
 tempora & loca, timendum profectò, ne
 etiam in alterâ illa inveniamus mutata.
 Oculi qui hîc in terra fleverunt, in cœlo vi-
 debunt: oculi qui hîc in terra curiosi fue-
 runt & incustoditi, in inferno flebunt, *ibi Matth. 8.*
erit fletus. In ipso etiam inferno fluent
 lachrymæ, sed infructuossæ. Nonne
 consultius hîc flere pro nostro remedio,
 quàm postmodum sine fructu in infer-
 no? quid quæso concludimus? qualem
 quæso fides nostra cum vitâ ponit ra-
 tionem? quomodo rationes disponunt,
 qui aliquando ad strictum Christi Tri-
 bunal se sistendos sciunt & credunt? Ec-
 ce auditores, quàm benignus Deus ra-
 tiones ponit cum nostris lachrymis &
 nostris peccatis. Habetur in sacra Scri-
 ptura locus admirabilis, qui cum servire
 posset pro nostra magna consolatione,
 magnum terrorem nobis ineuit.

Posuisti lachrymas meas in conspectu tuo *psal. 55.*
 Domine inquit David. Et illæ lachry-
 mæ in conspectu Dei positæ, ubi sunt?
 Illæ currunt, transeunt, arescunt, abster-
 guntur: ubi ergo sunt positæ istæ lachry-
 mæ? istud admirabiliter declarat tex-
 tus originalis ubi dicit, *Posuisti lachrymas* *Text.*
meas in libro rationum tuarum: Deus li-
 bris rationum suarum eas consignavit,
 in libris creditorum & debitorum eas
 annotavit; Hi sunt libri isti, quos S.
 Joannes indicat aperiendos in die judicii,
Et libri aperti sunt, ita sentiunt & resol-
 vunt omnes Theologi. Unus liber est
 creditorum: alter debitorum: unus
 est satisfactionum: alter rationum.
 In libris rationum continentur pec-
 cata:

cata: In libris verò satisfactionum lachry-
mæ. In libro rationum tuarum. Quilibet
 nunc disponat suas rationes, nam juxta
 hos duos libros Deo reddendæ sunt:
 Computet nunc quilibet numerum suo-
 rum peccatorum, quæ continentur in li-
 bris rationum, cum lachrymis quas habet
 in libris satisfactionum: conferat ea & vi-
 deat an pro quolibet peccato vel unam
 habeat lachrymam? O valde deplorandi
 nostri oculi! ô miseræ nostræ animæ! S.
 Petrus in libro debitorum habet tres ne-
 gationes: & in libro creditorum habet
 innumerabiles lachrymas. Heu quot re-
 periuntur Christiani qui in libro debito-
 rum innumera habent peccata, & in libro
 creditorum ne tres quidem lachrymas ex
 verè contrito corde deductas! Quo igitur
 animo ante strictum Dei Tribunal
 comparebimus? quomodo cum rationi-
 bus nostris coram illo subsistemus? cumque
 tantum Deo debeamus, quare non in
 præsentī imò hoc momento peccata no-
 stra deplorare de cernimus, qui hucusque
 non flevimus? S. Petrus ne quidem dua-
 rum horarum spatio in suo perseverans
 peccato, totā vitā suā ad extremum usque
 halitum illud indefinenter deflevit: &
 nos, qui totam vitam nostram in peccatis
 consumpsimus, quorum plurimi in-
 super ad extremum vitæ terminum per-
 venerunt, necnon omnibus incertum est,
 quantum adhuc de præsentī vitā superest,
 quando faciemus nostrum computum ut
 fleamus? S. Petrus erat certus peccatum
 suum à Deo sibi condonatum, nihilomi-
 nùs plorare non cessabat: sumusne nos
 certi de remissis nobis peccatis nostris?
 Constat quidem nobis satis evidenter, to-
 ties & tam enormiter nos Deum offendisse,
 plurimi quoque certi sunt sua peccata

sibi nondum remissa, imò se actualiter in
 statu peccati mortalis vivere, & tamen
 cum omni illa certitudine & evidentia
 nec hi, nec illi ullatenus plorant.

Dicite mihi propter sanctissima Chri-
 sti vulnera, disponitisne vos ad salutem
 æternam consequendam exemplo S. Pe-
 tri? responderis, imò verò: Peccastis uti
 S. Petrus? multò gravius & frequentius:
 Flevistis uti S. Petrus? nequiquam. Si igitur
 vos peccasse sicut S. Petrus, imò mul-
 tò enormius agnoscitis, & necdum, sicut
 ille, delicta vos deflevisse scitis: quomo-
 do quæso rationes vestras ad æternam sa-
 lutem adinstar S. Petri disponitis? Ha-
 bebitne forsàn Deus novam pro vobis
 legem: aliam justitiam, aliam misericor-
 diam? Christus Petro remisit, quia flevit:
 quod si non flevisset, instar Judæ tradito-
 ris misericordiam non invenisset. Si igitur
 sine lachrymis remissionem peccati
 non impetrasset Sanct. Petrus: qua fron-
 te, quave præsumptione nos sine lachry-
 mis veniam speramus? num gaudemus
 nos majore discipulatus Christi privile-
 gio quàm S. Petrus? aut majore quàm S.
 Petrus apud Christum valemus gratia?
 aut forsàn majore Christo conjungimur
 amicitia quàm S. Petrus? aut à Christo
 ardentius dilecti quàm S. Petrus? num su-
 mus magis de domo, familia, & colle-
 gio Christi: ut majore amicitia, dilectio-
 nis, & æstimationis prærogativa, apud
 Christum gaudeamus quàm Sanct. Petrus?
 minimè. Quàm igitur cæca & diabolica
 est ista nostra præsumptio!

Domine Jesu Christe, Proditor tui
 Judas non flevit, ex quo eum non respex-
 isti: flevit verò Petrus quia tuos in eum
 oculos misericorditer convertisti. Respi-
 ce quæso in nos misertus nostri: Respice
 nos

nos pie Jesu ; intueri nos piissimis istis
tuis oculis quibus Petrum respexisti. Im-
penetrabilem illam cordium nostro-
rum emolli duritiam , obstinatissimam
illam oculorum nostrorum illumina cœ-
citatem. Claude illos ne ultrâ videant va-
nitatem & hujus mundi vefanias. Aperi
eos ut resolvantur in lachrymas: quia toti-
es te negârunt enormiterque offenderunt.

Sancte Petre divine Apostole , divine
Poenitens, & Pontifex divine ; memento
hujus tuæ tam cœcæ & impœnitentis Ec-
clesiæ : memento harum tuarum ovium
tuorumque filiorum , & tibi superfluas,
nobis adeo necessarias in nos effunde la-
chrymas. Ab oculis illis , qui tam piè &

benignè te respexerunt , similem tuæ no-
bis impetra contritionem : ut peccata no-
stra , sicut oportet , deslentes, condignam
agamus poenitentiam , Deum deinceps
timeamus offendere : totoque corde &
affectu vitam emendare incipiamus. Im-
pertire nobis de sublimi Cœlorum Thro-
no tuam benedictionem, & indulgentiam
plenariam, quæ à cunctis reatibus nos ab-
solvat concede : super omnia nobis impe-
tra , in gratia, bonis propositis , dolore &
contritione perseverantiam, ut rite deslen-
do quod unice deslere debemus , hoc tan-
dem videamus ad quod toto desiderio sus-
piramus, Deum Ter Optimum in æterna
gloria. Amen.

S E R M O

D E
Mandato.

Romæ in Ecclesia S. ANTONII Lusitanorum
Anno 1670.

*Sciens Jesus quia venit hora ejus , ut transeat ex hoc mundo ad Pa-
trem : cum dilexisset suos qui erant in mundo , in
finem dilexit eos. Joan. 13.*

S. I.

ic salutifer ille suavif-
simusque est Textus,
hoc mysterium illud
vel magnum ænigma
amoris toties in hac
hora repetiti , toties
totque modis exagge-
rati, toties tamque subtiliter interpretati:
sed nunquam satis intellecti. S. Joannes

Pars I.

Evangelista inquit , Christum nos amare
& discedere : discedere , *Ut transeat
ex hoc mundo* : nos amare, *in finem dilexit
eos*. Sed si nos amat , quomodo discedit?
si nos amat , quare se absentat ? & ali-
quid adhuc ampliùs Evangelista innuit,
non solum dicens Christum nos amare
& discedere , verùm illâ ipsâ discessus
sui horâ , eâdem ipsâ horâ suæ absentat-
tionis,

D d

tionis, cum semper sic amâisset aliâs, tunc vel maximè dilexisse : *Sciens quia venit hora ejus ut transeat ex hoc mundo : cum dilexisset suos, in finem dilexit eos.*

Si quis Evangelistarum alius hoc diceret, non adeo mirarer, sed Joannes Aquila intellectus, & amoris phœnix? Joannes, præ cæteris sciens amare melius, magisque amari meritis? Joannes Christi pectoris Secretarius mihi dicat Christum discedere, sese absentare, nos relinquere, & tamen nos amare? nos amare, discedendoque nos amplius amare? hoc non intelligo. Quod si mihi dixisset Christum discessisse quia tædebat eum nos amare: sese absentasse, quia illos primos amoris sui excessus tempus omnia finiens finiisset: quod si dixisset mihi, ipsum, nostris exigentibus demeritis, coactum, ingratitude lassatum, culpis offensum, modicæ fidei nostræ conscium nos jam veluti abhorrere, vel non diligere, ideoque mundum relinquere, suamque hominibus præsentiam subtrahere: si inquam, mihi hoc S. Joannes dixisset, apprehenderem valdè, sed illud ratio & consequentia agnosceret. Confiterer ego confiteremurque omnes Christum fecisse & operatum qualis est: nosque tractare, quales sumus. Amavit nos immeritos, subtraxit se nobis id meritis: amor illum in mundum induxit, aversio illum sustulit, hinc discessit & nos reliquit. Sed Evangelista constanter affirmat non aversionem esse sed amorem, & quando Christus à nobis se absentavit, tunc excellentissimè fuisse operatum, tunc summum attigisse apicem, & ultimum affectum fuisse finem, quo amando poterat pertingere, *Cum dilexisset suos, in finem dilexit eos!*

Genuinus amorosæ hujus implicatio-
nis sensus, nostri erit materia discursus:
& ipsa dubitandi ratio, nobis dabit dubii
solutionem. Consideratis omnibus legi-
bus amoris obtupescendo videbimus,
maximum Christi erga nos amoris fuisse
extremum, à nobis sese absentare; id
verba textus insinuant: *Sciens quia venit
hora ejus ut transeat ex hoc mundo*: Ecce
ejus à nobis discessum; *Cum dilexisset suos
qui erant in mundo, in finem dilexit eos*;
Ecce maximum amoris sui extremum;
videtur paradoxon: sed est extremum
Christus in tantum dilexit homines, ut
illos recedendo reliquerit: videtur pa-
radoxon: Christus in tantum amavit ho-
mines, ut eorundem amore ab ipsis re-
cesserit: hoc est extremum, quod etiam
dicit Evangelista. In hominibus, hora
discessus finis est amoris: In Christo fi-
nis amoris fuit hora discessus, *Sciens quia
venit hora ejus; in finem dilexit eos*, minus
dicere, est descendere: ad ascendendum
altius non datur unde. Et sicut punctum
illud sublimissimum quod amor Christi
pertingere potest: erit similiter punctum
unicum, in quo sermo noster exordium
finemque fortietur. Petamus ab amore
ipso per merita cordis ejus quod solum
condignè huic respondere novit, ut in
hac sua hora, suâ nobis gratiâ assistere di-
gnetur. Ave Maria.

§. II.

UT transeat ex hoc mundo: in finem di-
lexit eos. In tantum Christum ama-
vit homines, ut eorundem amore ab ip-
sis voluerit discedere: hoc meum est
assumptum, maximumque fuisse dico
amoris Christi extremum. Sed quid vi-
deo?

deo? In sacro illo monumento , in mysterio sacrosancto (quod amoris est compendium, mortisque Christi memoriale) contra hoc meum assumptum , tres potentes in aciem prodeunt oppugnantes: *Sacramentum, Mors, & ipse Amor.* Amor inquit , non posse esse amorem , Christi à nobis separationem ? Sacramentum inquit , manere nobiscum maximam esse amoris excellentiam : Mors inquit : mori pro nobis , summum omnium fuisse extremum. Hæc stupenda sunt illa, quibus magis heroica amoris Christi opera, quibusque ipsæ amoris leges sese hodie assumpti nostri opponunt novitati ; quæ tamen ipsa discursum nostrum distribuent, ad sublimiusque in ipsum usque conscendendum apicem , vice graduum deservient.

Exordiamur ab amore. Amore essentialiter est unio quam naturaliter quærit, quod trahit, quod vadit, & ubique solummodo sistit. Omnia sunt Platonis & S. Augustini verba. Si ergo amori naturale est unire , quomodo effectus ejus esse potest dividere ? sic planè est, quando amor , extremus non est & excessivus. Causæ excessivè intensæ effectus producunt contrarios. Dolor facit exclamare; excessivus facit obmutescere. Lux facit videre; excessiva cæcat: lætitia pascit & vivificat : excessiva verò occidit. Hoc modo amor naturaliter unit ; excessivus dividit. *Fortis est ut mors dilectio* , amor inquit Salomon est velut mors ; *sicut mors*, Regum sapientissime ? Ego dixi sem sicut vita : amor animarum est unio : mors verò est animæ separatio. Si igitur amoris effectus est unire , mortis verò separare , quomodo amor morti similis esse potest ? Ipse Salomon se explicat , non

enim de qualicunque sed de forti loquitur amore : *Fortis est ut mors dilectio.* Amor fortis , amor intensus , amor excessivus contrarios operatur effectus. Est unio, & operatur separationes : amor, iuxta Samsonis, se ligare novit & solvere : affectuofusus ligari se permittit : fortis vincula rumpit. Amor semper est amans , sed quandoque amans & uniens: quandoque amans & fortis. Quatenus amans & uniens, maximè distantia conjungit extrema : quatenus amans & fortis , maximè unita extrema dividit. Quænam in mundo maximè distantia & unita habentur extrema ? Corpus nostrum & anima : maximè distantia ; quia unum est caro , alterum spiritus ; maximè unita : quia nunquam separantur , simul nascuntur , crescunt, vivunt , simul ambulant, sistunt, laborant, & simul quiescunt : nocte dieque dormiunt, vigiliant : omni tempore, omni ætate & fortuna : semper amica , semper focia , amplexata & unita. Hanc tam naturalem , tanque arctam , quidnam dissolvit unionem ? *Mors.* Talis est amor, *Fortis est ut mors dilectio.* Amor , quatenus unitivus, est vita ; quatenus fortis, est velut mors. Quatenus unitivus , quantumcunque distantia conjungit extrema : quatenus fortis , quantumcunque arctè unita extrema dividit.

Ante incarnationem Verbi , quænam disjunctissima erant extrema ? Deus, & Homo. Et quid fecit amor unitivus ? attractum è cælo Deum univit hominibus. Post incarnationem verò , quænam extrema magis fuere conjuncta ? Christus , & Homines. Quid verò fecit amor fortis ? Hodie Christum in cælum tollit , *ut transeat ex hoc mundo ad Patrem*, Christumque ab hominibus avulsit.

Exivi à Patre, & veni in mundum, ecce hic amorem unitivum. Iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem, ecce hic amorem fortem. Hoc est quod Evangelista dicit Cum dilexisset, dilexit. Differentia quidem fuit temporis: sed non mutatio amoris. Christus hominibus unitus, amor, cum dilexisset: Christus ab hominibus separatus, similiter, amor, & intensior, in finem dilexit eos.

Demonstravimus jam de amore, amorem, & quidem intensum, esse posse ipsam separationem: ipse nunc amor oculos aperiat magis, & videat non solummodo amorem, & magnum: sed maximum omnium, esse amorem in finem. Horà quâdam hujus horæ repræsentativâ (prout S. Bernardus notavit) cum sponsa ageret in horto (qui similiter hujus horti figura fuit) à sponso cœlesti ad cantandum melos quoddam fuit invitata, quo audito amici recrearentur: *Quæ habitas in hortis, amici auscultant, fac me audire vocem tuam.* Amici auscultantes sumus nos: sponsus Christus: sponsa est Ecclesia. Quale verò erit melos? Sponsa carmine cantavit pastoritico: quod S. Joannes prosâ dixit Evangelicâ. Illa, acceptâ in manum cytharâ, tangendo chordas lenitèr cantavit. *Heu, fuge dilecte mi: & assimulare hinnulo Cervorum, super montes aromatum.* q. d. discede velocis ad instar cervi, relictisque terræ convallibus, ad cœlestes vade montes. Sponsa locuta, cytharâ contraxit semper obmutuit. Ità factum est: iste enim ultimus est versus, & finalis ultimi Capituli Canticorum conclusio.

Novimus omnes, Canticorum Salomonis materiam, amoris seu amorum Christi cum sua sponsa Ecclesia esse historiam,

Age ô sancta Sponsa, siccine tui Sponsi finis amorem? vel mens tibi est, ipsius aut tuum, aut utriusque exaggerare amorem? Si ipsius, mandasne tugere? Si tuum, jubésne te deferere? Si utriusque, conclusne cum utriusque ad invicem separatione? Imò verò. Hic est finis ultimus, hoc ultimum extremum quò pertingere prævalet amor: ab amato se separare. Quousque ad illum nondum pertigit apicem, semper amplius, quod de amoris Christi extremiscriberet, sapientia Salomonis habuit: sed mox ut dixit *Heu! fuge*: mox ut dixit Christum mundum relinquiturum: mox ut dixit, quod amore hominum Christus sese esset ab hominibus separaturus, suspendit pennam Salomon: cytharam confregit sponsa: arcum confregit amor, hicque excellentiarum suarum historiæ imposuit coronidem. Usque hûc pervenire, nec ultrâ ascendere prævalet amor. Salomon finivit librum: & S. Joannes posuit finem, in finem dilexit eos.

Quod si hoc aliter se habere opinamur: finem hunc cum amoris principiis conferamus. In amoris principiis sponsi erant excellentiæ per montes & valles sponsam quærere: *Ecce iste venit saliens in montibus, transfiliens colles.* In principiis amoris sponsæ erant excellentiæ, cum sponso temper degere, nec vel ad momentum ab ipso recedere: *Inveni quem diligit anima mea, tenui eum nec dimittam.* Postquam verò amor inchoans in amorem transit perfectum: postquam amor proficiens ad amorem pervenit consummatum: præsentis jam absentis, commutantur; & cuncta amoris reducuntur extrema. *Ad quid? ad unum Heu! & fuge. Heu! dolorem: fuge, significat separationem, Heu! violentiam: fuge, resolutionem,*

Cant.
v. 13.

Cant. 2.
v. 8.

Cant. 3.
v. 4.

ncm,

Beda,

nem. *Heu ! affectum : fuge, sacrificium. Heu ! denique amorem : fuge, excellentiam* significat & extremum. *Heu ! & fuge !* quàm contraria sunt extrema ! non optando loquitur, inquit Beda, sed ex his contrariis extremis, extremum Christi componebatur amoris : & horum duorum extremorum contrarietas & repugnantia tormentores erant, cor illi in hac sui discessus hora dividendes. Affectus, ipsum volebat manere : utilitas, urgebat abire, *Expedit vobis ut ego vadam : Quia verò affectus erat* ipsius, utilitas autem nostra : plus hæc valet quàm ille. Prævaleat utilitas, quia vestra per hoc quod habet à vobis : cedat affectus, quia meus, per hoc quod habet à me : hic finis sit ultimus, ultimumque amoris mei extremum ; *Heu ! fuge dilecte mi ; in finem dilexit eos.*

§. III.

AD plenè satisfaciendum amori, restat tantummodò, ut altissimæ hujus Philosophiæ demus rationem ; Quànam ratione Christus à nobis discedendo, amansque ab amato sese separando maximum fecit extremum, ad quod amor pertingere valet ? quia amor amati, amore probatur relictus : nec amor plus relinquere potest ; quàm propter amatum ipsum relinquere amatum. Lapis lydius est amor cum amore. Deus Abrahæ probaturus amorem, cum Isaaci confricuit amore, quem ut filium amabat. David Jonathæ probaturus amorem, cum Saulis collidebat amore : quem amabat ut Patrem. Ità plenè cognoscere cupiens valorem amoris, amorem amati, cum relictis collidat amore ; & mox ejus puritatem cognoscet. Hæc regula, ab amore primo qui fuit in mundo, confirmata perseveravit.

Eodem momento quo Eva è manibus Dei fuit egressa, tam intensè amavit illam Adam, quàm ipsa pro se, suoque amari merebatur authore. Novus sponsus suum voluit extollere amorem, sed quia tunc alius in mundo deerat amor, aliisque qui amaretur, quid faceret Adam suo probando & extollendo amori ? Ecce artificium. *Propter hoc relinquet homo Patrem & Matrem.* Adam nec patrem habebat nec matrem : erat homo, sed homo primus ; Ergo si Adam nec Patrem habet nec matrem, quomodo amorem suum Patris matrisve probat amore, qui aliis hominibus pro suis sponis sunt relinquiendi ? Propter illud ipsum ; Amor enim amati, amore probatur relictus : quia Adam alium non habebat quem desereret amorem, amorem quo sponsam suam deperibat, Patris matrisque quos alii homines propter sponsas suas relinquere debebant, amore probabat, *Propter hoc relinquet homo Patrem & Matrem.* Adam, præsentem per futurum probavit amorem, & proprium per alienum : probavitque benè ; amor etenim Patris & matris qui nobis esse dederunt, debitus est & naturalis : & quando amore sponsæ tantopere amatum relinquitur, amor sponsæ probatur major quàm illius quod relinquitur ; hoc fecit dixitque Adam. Sed quantumvis scivit probare, exaggerare tamen amorem suum nescivit ; vera etenim amoris extollentia non primo competebar Adamo ; sed erat reservata secundo. Adamus suum sciens extollere amorem, quid dixisset ? Dicendum ei fuisset sic. O sponsa mea, ego nescio amorem meum erga te sufficienter testari, alium enim quem propter te relinquam non habeo ; & licet Patrem Matremque

charissimos haberem (sicuti habituri sunt nepotes mei & descendentes) horum nihilominus, amore tui, relictio, insufficiens foret mei erga te amoris argumentum; sed ut mei erga te amoris magnitudinem cognoscas, tanta est, ut te propter te relinquerem. Hoc nescivit dicere Adam, & hoc fecit Christus: reliquit enim nos propter nos. Amore sponsæ relinquere Parentes, supremus fuit apex quem imaginari sibi scivit amor Adami: Christus verò præstitit, quò ipse
ad Ephes. imaginando non pervenit, reliquit enim
s. v. 32. sponsam propter sponsam, Sacramen-
tum hoc magnum est, in Christo, & in Ec-
clesia. Sponsa Christi est Ecclesia, Ec-
clesia sumus nos: & Christus nos propter
nos reliquit.

Christo veniente in mundum, amor divinus similis fuit visus amori humano; sponsæ etenim amore reliquit Patrem: sed ipso hodie è mundo exeunte, *Ut transeat ex hoc mundo ad Patrem*, amor ejus non habuit cui assimilaretur: Sponsam enim propter sponsam reliquit. Ad desponsandam sibi Rachelem Jacob ædibus paternis peregrinatum egressus & illo in itinere constitutus, conspexit scalam ad cælum usque pertingentem; reduci in patriam cum Rachele, quamvis in secundo hoc itinere apparuerunt Angeli, non tamen scala. Omnibus vobis notum est, Jacob non solum typum fuisse Christi, sed expressè figuram fuisse Christi amantis. Quæro igitur. Si Jacob in primâ visione primoque itinere conspexit Scalam, quare non similiter eandem vidit in regressu? Si vidit vadens, quare non vidit rediens? Quia ista scala (juxta communem Patrum sententiam) significabat ascensum descensumque

Christi: descensum, quando venit in mundum; ascensum, quando rediit ad Patrem; veniensque Jacob vidit Scalam, veniens enim Christus similis fuit Jacob: rediens verò Jacob scalam non vidit; reversus enim Christus illi similis non fuit, nec alterum similem habuit. Christus veniens similis fuit Jacob, quia sicut Rachaelis amore Jacob reliquit parentes, ita Christus amore sponsæ reliquit Patrem: reversus verò Christus, Jacob non fuit similis, quia hic Rachelem propter Rachelem non reliquit; & Christus ita fecit, Rachelem suam propter ipsam reliquit, sponsam suam reliquit propter amorem ejusdem sponsæ. Homines suos (*Cum dilexisset suos*) eorundem reliquit amore; hicque fuit supremus sui amoris apex: eò etenim pertigit, ut amatos propter amatos relinqueret. *Cum dilexisset suos, in finem dilexit eos.*

Relinquens omnia propter amatum, omnia relinquunt; sed amatum propter ipsummet relinquens amatum relinquunt amplius relinquunt enim illum, propter quem relinquunt omnia. Veniens Christus in mundum, cælum amore hominum reliquit: sed hodie relinquunt ipsos homines, propter quos ante reliquerat cælum; veniens in mundum, propter homines reliquit Angelos: sed hodie ipsos reliquit homines, propter quos dimiserat Angelos. Veniens in mundum, amore hominum dimisit gloriam: sed hodie ipsos dimittit homines, propter quos gloriam dimiserat. Denique in mundum veniens, hominum amore reliquit Patrem: sed hodie propter homines, ipsos relinquunt homines; propter quos reliquerat Patrem. Et quidem hîc in mundo quid reliquit Christus? Pauper natus, homi-

minum amore reliquit divitias ; exul , patriam ; laborans , quietem ; se tradens , libertatem ; contumeliam passus , honorem ; moriens , vitam ; in Sacramento amore hominum reliquit seipsum : sed hodie deferendo homines & ab eis discedendo . *Ut transeat ex hoc mundo* ; plus quàm divitias , patriam , quietem , libertatem , honorem , vitam , & plus quàm seipsum reliquit : reliquit enim ipsos homines , propter quos reliquerat omnia . Ità ut Christus amore hominum , omnibus quæ habebat in cœlo [ad ipsum usque Patrem] omnibusque quæ habebat in terra vel habere poterat (usque ad seipsum) relictis , non habens jam aut in cœlo aut in terra , aut in se aut extra se , aliud quod amore hominum relinqueret , pervenerit ad non plus ultra amoris , & amore hominum ipsos reliquerit homines . *Ut transeat ex hoc mundo : in finem dilexit eos .*

§. IV.

ERitne adhuc , qui sese extremæ huic amoris opponat excellentiæ ? Est . Adhuc sese opponit resistitque ipse Amor , Sacramenti scuto , mortisque gladio se defendens . Arma fortia ! sed & hæc , tam valida licet & egregia , vincere debet amor .

Pro parte Sacramenti allegat amor constanterque defendit , majorem in Christo amoris fuisse excellentiam , manere nobiscum quàm nos deferere . Et quomodo hoc probat ? casus unus utrumque demonstrat . Tres celebres in scriptura fuere amicæ in terra Moab : Noëmi , Ruth , & Orpha , quæ multo tempore velut amicæ familiarissimè sibi convixerunt , & affines quales erant , donec venit hora [sicut & ista hora] quâ ab invicem oportebat separari : mutuos inter am-

plexus amarè fleverunt , consuetis amoris ceremoniis defunctis parentârunt : sed præsentè jam præciso separationis momento : ecce differentiam notatu dignam , Orpha (inquit textus) discessit , ad patriam Deosque suos reversa est : Ruth verò aded immutata , ut nullatenus quiverit Noëmi deferere societatem ; sed totâ vitâ inseparabilis & individua ipsi adhæserit . Ecce quantum inter amare & amare , inter manere & discedere discrimen . Parum amans discedit : multum amans non admittit separationem . Orpha parum amans , recessit relinquens Noëmi : Ruth amans multum , nec deferere , nec ab ea sese patitur divelli . Sunt termini nostri casus . *Sciens quia venit hora ejus , ut transeat ex hoc mundo* : sed in amorosa hac valedictione , in hac rigorosa separatione , quænam Orpha fuit discedens ? quænam Ruth discedere recusans ? utraque modo admirabili fuit humanitas Christi : hæc fuit eadem horâ sese separans , hæc fuit eadem illâ horâ separari nesciens , hæc fuit Orpha sese separans , ad patriam Deumque suum reversa ; *ut transeat ex hoc mundo ad Patrem* : & hæc fuit Ruth quæ discedere recusans , colligendo spicas in hoc sese Sacramento sub speciebus panis reliquit . Major ergo in Christo fuit amor , seipsum , quàm nos deferere ; nobiscum manere , quàm à nobis recedere . O rudes hominum affectus , ad ponderandos æstimandosque amoris divini excessus ! Quod si Christus velut Orpha sese separasset , etiam ipsius adinstar Orphæ amor fuisset remissior : Sed Christus velut Orpha discedendo ad instar Ruth amavit ; multum amare , & nihilominus separari , longè excellentissimum est , Orpha , Noëmi de-

deferendo suæ indulgit commoditati : & Ruth separari recusans suæ indulgit inclinationi.

Con dona mihi ô amor Sacramenti (sed condonare noli) quod Christus nobiscum permanferit in Sacramento , suo fuit indulgere amorî , affectui , & iucinationi , suo fuit fatisfacere defiderio , *Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum* , delitiæ , gaudium , satisfactio , quies , commoditas fuerunt ? Ità : an non excessus & excellentia . Amor operatus est ut amor ; sed non ut amor purus . Lapidem suum petere centrum : ad mare , decurrere fontem : ignem ferri ad suam sphæram ; natura est , inclinatio est & quies ; non excellentia . Et hoc est , quod Christus sese hominibus in Sacramento relinquat . Cor Christi in illo principii ex parte æternitatis principio nondum erat humanum : quænam verò tunc ipsius erant gaudia , recreationes & delitiæ ? esse in mundo cum hominibus , *Ludens in orbe terrarum , & delicia mea esse cum filiis hominum* . Dictum notatu dignum ! illo tempore ante omnia tempora , nec mundus erat nec homines . Si itaque nec mundus fuit nec homines , quomodo Verbi fuere delitiæ , in mundo & cum hominibus esse ? In hoc rationis meæ & consequentiæ energia consistit . Si nondum existentibus hominibus , nec mundo , delitiæ Christi erant in mundo & cum hominibus esse : quales postea ejus forent delitiæ cum existentibus in mundo hominibus , *suos qui erant in mundo* ? Christum in mundo manere cum hominibus , esset quod suus amor quæreret delicias , & non excellentia : relinquendo mundum , ab hominibus se separare , fuit excellentia , *ut transeat ex hoc mundo* . Hoc quippe fuit

vim inferre inclinationi , fuit sacrificare gaudium ; fuit cruciare defiderium : fuit denique maximam in se & contra se repugnantiam superare .

Ut Christus à nobis discederet , simulque nobiscum maneret , semetipsum divisit . Grandis excessus ! grande mirabile ! est amor in hac prodigiosa separatione excellentiam & mirabile operatus , non fuit amor Christum mundo relinquens , sed auferens , *ut transeat ex hoc mundo* , ipsis hoc oculis contempleri . Ad præstandum arcæ Domini transitum Jordanis , in semetipso divisus & à seipso est separatus : altera pars fluminis sic divisi ad mare decurrit , altera suspendendo torrentem , ad eum unde egressa fuerat , reversa est fontem , *Quid est tibi mare quod fugisti : & tu Jordanis , quare conversus es retrorsum* ? Nunc mihi dicite . Utramque sic recedentis & à seipso divisi Jordanis pars hoc mirabile patravit ? Utramque partium illarum excellentius operata ? illane quæ ad mare cucurrit , an quæ conversa est retrorsum ? Clarum est (inquit S. Augustinus) nec ipsum dicere necesse erat , partem ad fontem conversam excellentiam & mirabile fuisse operatam : Pars etenim ad mare delapsa , naturæ suæ secuta inclinationem suam quæsit centrum : Pars verò conversa ad fontem , illatâ ipsi inclinationi violentiâ , rejecit confregitque impetum torrentis , & contra molem aquarum & naturam alterâ vice , unde descenderat , ascendere coëgit . Hinc (ut graviter notavit Lorinus) fluvio descendenti inquit David , *Quid est tibi* ? ascendenti verò non dixit : ad mare etenim currere , fuit seipsum quærere , ad fontem verò reverti fuit contra seipsum ire , *Conversus es retrorsum* . Heus Jordanis

Luc. 22.
v. 15.

Prov. 8.
v. 31.

danis divine ! (sic enim te graviter compellat Origines) hac hora te divisum à te ipso, contrariisque duobus torrentibus te scissum conspicio : uno torrente ad patrem vadis, qui (ut asserunt Theologi) fontale est principium, ex quo es genitus, *ut transeas ex hoc mundo ad patrem* : Torrente altero immensum Sacramenti pelagus ingrediens, ubi verè præsens es & invisibilis, sicut fluvii in mare intrantes disparent, *Quid est tibi mare, quod fugisti?* Jordauis fugit à se : & tu fugisti à te. Videns te ab hominibus avulsam iri, fugisti à te ad nos ; teque in hoc mysterio abscondisti. Sed qualisnam hinc fuit excellentia ? quodnam hinc fuit mirabile ? Miraculum miraculorum. Quod Christus nobiscum manserit in Sacramento, miraculum fuit naturæ ; fluvius quippe cucurrit ad mare, amor cucurrit ad centrum : Sed quod Christus à nobis sese separet, *ut transeat ex hoc mundo*, miraculum fuit contra & supra naturam : fuit etenim fluvii conversio ad fontem unde exierat ; fuit inclinationis impetum percurrere : fuit non solum torrentem vincere : sed torrentes amoris confringere. Ità ut miraculum vel excellentia non fuerit quod Christus nobiscum maneret in Sacramento, sed à nobis se separando discederet. Quod si aliter se habere videatur, ipsum interrogemus Evangelistam, cur in tam gravibus suis, in amorem Christi reflexionibus, nullam aut amoris aut instituti Sacramenti fecerit mentionem ? non in tam copiosa relatione quam omnes alii Evangelistæ de hoc sacro mysterio habuere : sed in illa, quam S. Joannes facere noluit, fundo considerationem. Et ecce utrum ex proprio ipsius textu bene arguatur, *In finem*

Pars I.

dilexit eos : & cœna facta. Extréma confideravit amoris, quo nos in finem dilexit : *In finem dilexit eos* : Cœnæ fecit mentionem, & cœna facta : de instituto verò in cœna Sacramento nullum verbum locutus est. Considerato itaque amoris extremo, cœnæ subjungens immediatè mentionem, quare sublimis aded mysterii, tam admirabilis & amabilis, silentio præterit institutionem ? quia Rhethorem imitatus divinum, qualis erat, & locutus est & tacuit, proposito suo congrua locutus est : non servientia subtrahit. Sancti Joannis propositum non fuit in hoc Evangelio Christi probare amorem, sed ejusdem extremum excessum, *Cum dilexisset suos in finem dilexit eos* : & Sacramenti institutio quamvis amor fuit & amor intensus, in rigore tamen non erat excellentia : ideoque non dicit quod in Sacramento sese reliquerit, sed absentarit ; non dicit quod nobiscum manserit, sed se separarit ; non dicit ipsum in mundo mansisse, sed ex mundo abiisse, *Ut ex hoc mundo transeat* : positoque antecedente *Ut transeat ex hoc mundo*, mox concludit, *in finem dilexit eos* ; Et si enim in Sacramento se relinquere, fuit amor, sese absentare amoris fuit excellentia : quamvis se relinquere fuit amor, nos relinquere fuit extremum ; quamvis nobiscum manere fuit amor : amor supremus fuit à nobis discedere, *Cum dilexisset dilexit.*

§. V.

BRachium vicimus scuti: mortis gladius tantum restat : huic multum confidit amor, iuscriptum gerit & insculptum, *Ma-* Joan. 15.
jorem hac charitatem nemo habet, ut animam v. 13.
suam ponat quis pro amicis suis. Noverint nihilominus Mors & amor (si fortè ignorant) quod ly *Nemo*, non completur Joan. 8.
Christum. Nemo te condemnavit mulier, neque v. 10.

E c

ego ;

ego; illud Ego singulare Christo, sub universali, *omnes*, non comprehenditur: *Nemo*: respectu filii, est, sicut *Omnes* respectu matris; nec *Omnes*, argumentum facit contra puritatem matris; nec *Nemo*, contra filii charitatem. Utque ipse oculorum (quibus mors & amor caret) intuitus judicet, quanto major amoris Christi fuerit excellentia à nobis separari, quam pro nobis mori; Hortum Gethsemani ex opposito constituamus Calvariae discessusque theatrum cum theatro mortis jungamus.

Ultimi discessus expeditionisq; Christi theatrum fuit Gethsemani hortus, noctis umbris opertus, ubi omnia amorem, secretum, tristitiam, omnia denique spirabant salutem: ibidem amabilis Dominus à suis se separando Discipulis discessit; non ab omnibus simul, sed successivè ab his & aliis: appropinquans etenim cordi jaculum, non simul sed successivè & per partes admisit. In hunc discessit modum. Sed quid dico *discessit*? non rectè loquor, *avulsus est ab eis*, inquit S. Lucas: non discessit, nec se separavit: sed *avulsus est*. Violenter adeò Christus ab hominibus separatus est, ut ipsum separari fuerit avelli: adeò illis fuit infixus, illosque infixerat sibi, ut ne ab oculis eorum & brachiis separaretur, à cordibus eorum avulsus cor sibi evulserit, *avulsus est ab eis*.

Prodeat nunc *Mors* cum simili aliquà (si habet) exaggeratione, ex omnibus quæ Christus illam patiendo patravit, dicatque de ipsa quod narrant Evangelistæ. Dixitne fortè eorum aliquis Christum mortuum sibi animam evulsiſſe? nullatenus. Ex omnibus Evangelistis plurimum dixit S. Matthæus: Et quid? *Emisit Spiritum*: ita Christus moriens emittit animam, discedens ab hominibus, avellitur; tam facile illi fuit

mori: & tam arduum separari. Nexus quo anima Christi corpori fuit illigata, est solutus: vincula, quibus ipse inuodatus fuit hominibus, dissolvi nequiverunt: disrupta sunt, lacerata, discissa sunt: *avulsus est*. Quotquot erant homines in mundo, totidem inhaerentes erant cordi Christi radices: radices erant triginta trium annorum, radices erant totius æternitatis, tam profundè amoris immerſæ, tantis irrigatæ lachrymis, tot laboribus & ærumnis indurata: & omnes istæ tantæ, tamque fortes eadem hora simul evellendæ, *Sciens quia venit hora ejus*? O dolorem! O violentiam! O tormentum! Quodlibet Evangelistæ verbum, est hujus violentiæ & repugnantiae profunda consideratio. Estne possibile in mundo manere homines? in mundo remanere meos? *Suos qui erant in mundo*! Estne possibile me semper separari ab hoc mundo, ubi illos quæſivit? *Ut transeat ex hoc mundo? ex hoc mundo*: O terribilem separationem! *Hora ejus*! O terribilem horam! *In finem*! O finem terribilem! *Ut transeat*: O terribilem transitum!

Sic separatus, sic avulsus à suis Discipulis incepit Christus orare Patrem: *Pater, Matth. si possibile est, transeat à me calix iste*. Re- 26 v. 39. vertamur nunc ad Calvariam, vel Calvaria revertatur ad hortum; Christus duro crucis acclavatus ligno, mortique vicinus, *Sciens quia omnia consummata sunt, dixit, Sitio*. Mi Domine, esne alius autem idem? considero quod echo montis, non benè respondeant clamoribus vallis; In horto tantoperè calicem averſabar, *Transeat à me calix iste*: & nunc in Calvario exhaustis jam omnibus amaritudinibus ejus, altis vocibus adhuc te sitire clamas, *Sitio*? sic; alius enim Calvariae, & alius horti erat calix, *Calix iste, iste*; & non ille.

Modò

Luc. 22.
v. 41.

Matth.
27. v. 50.

Modò attendite ; S. Joannes Chryostomus, S. Cyrillus, Euthymius alique PP. de calice Passionis & mortis Christi, celebrem illum Psalmi 74. intelligunt textum, *Calix in manu Domini : & inclinavit ex hoc, in hoc.* Calix (inquit David) erat in manu Domini, & de uno inclinavit in alium. Si erat calix, *Calix in manu Domini*; erat unus. Effusus ex uno in alterum, *inclinavit ex hoc in hoc*: erant duo. Qualesigitur erant isti calices in passione & morte Christi, sic conjuncti ut unum efficerent? sic effusi, ut in duos dividerentur? Erat eadem mors Christi, sed diversimodè considerata: prout Christus eam consideravit in horto & Calvaria. Omnis mors, & simul separatio & mors est; est mors: quia nobis tollit vitam: Est separatio; quia à dilectis in mundo, in perpetuum nos separat: & hi duo sunt illi calices, quos Christus discernebat in uno, inter mortem quatenus mortem; & mortem quatenus separationem, magnum faciens discrimen. Quatenus mors, calix erat Calvaria ubi posuit vitam: quatenus separatio, calix erat horti, ubi à suis sese separavit. Et hunc, non illum ejus recusabat amor quando dixit: *Transseat à me calix iste.* Vult in probationem? Dabo, sine hac enim, & quidem forti, non præsumerem. Primò, S. Basilus de Seleucia sic intellexit quando dixit: *Ut ascensum præpediat Christus, passionem subit illubens*: Ait ego ex eodem textu illud probo; *Calix iste*: illud *iste*, est distinctivum, demonstrativum, & relativum: in quantum distinctivum, distinguit calicem unum ab altero: in quantum demonstrativum, præsentem demonstrat & non futurum; in quantum relativum, ad immediatè ante dictum refertur. Et quidnam

immediatè præmittunt Evangelistæ? Omnes, pœnam sensumque Christi in illo transitu, nec non repugnantiam & excessivam, quâ à suis avulsus est Discipulis, violentiam, narrant. S. Lucas inquit: *Avulsus est ab eis, & positus genibus orabat dicens: Pater, si vis, transfer calicem istum à me.* Sanctus Matthæus, *sustinete hic, & vigilate mecum: & progressus pusillum, procidit in faciem suam orans & dicens; Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste.* Ità ut actio, actualisve sensus in quem cadebat illud, *transeat à me calix iste*, esset dolor, difficultas, repugnantia, violentia, quâ Christus se separabat: separationemve à suis Discipulis probabat. Ipsa itaque separatio, ejusque tam præsens, tam viva, & acerba apprehensio calix erat, quem amor ejus & cor tantopere averfabatur, quod ex eodem textu admirabiliter confirmatur, constat enim ex eo, quod ternis, eodem tempore, eodemque in horto, vicibus à suis se Discipulis separaverit, separatique eandem tertio iteravit orationem: ità hoc S. Matthæus expendit. Prima vice, in textu jam relato: Secundà, secundò abiit & oravit dicens, *Pater mi, si non potest hic calix transire.* Tertià, iterum abiit, & oravit tertio eundem sermonem dicens. In summa, ut ad singulos successus nova se offerret repugnantia; & ad quamlibet separationem nova instantia: & ad quamlibet novam separationem, calicis iteraretur appellatio. Ergo hic erat, & non alius.

Verum enim verò, nisi ipsa eadem separatio calix fuisset, nunquam eam tam particulatim minutimque Evangelistæ descripsissent. Illud ly, *Avulsus est ab eis*, S. Lucæ jam expendimus: illud,

Progreſſus puſillum S. Matthæi : non minore conſideratione dignum eſt. Dicit Evangeliſta , quod Chriſtus *puſillum* ; id eſt , parumper ſe ſeparaverit. En difficultatem, en perplexitatem : en timorem, quod *puſillum*, id eſt, parumper diſceſſerit. Non numerabat paſſus, ſed metiebat & ponderabat indiviſibilia, in quolibet etenim dividebatur *puſillum*, id eſt, parumper, quaſi tangens calicem ad probandum, utrum ad exhauriendum ſufficeret : nec audens arripere, ſubſiſtens non progrediebatur, nam vel minima ſeparatio, piſſimo cordi Chriſti tam erat violenta ; ut ipſi impoſſibile videretur totaliter poſſe ſeparari : hinc ad impediendum poſſibilia attentans, humi proſtratus clamabat : *Pater miſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte.* Iſte, iſte, & non ille : iſte horti, & non ille Calvariæ : iſte ſeparationis ; & non ille mortis & Paſſionis. Quemadmodum duo erant calices : ita quoque duplex erat ſitis, ſed omnino contraria. In cruce, ſitis pro nobis patiendi : in horto nobiſcum manendi, ſed quia mors illam ſitim poterat extingui, & hæc altera cum morte invaleſcebat, hinc in Calvaria clamabat *Sitis* ; in Horto verò Calicem recuſabat dicens *Tranſeat à me Calix iſte.* Et quidnam extremam adeò repugnantiam, quidnam vehementem adeò violentiam fuit ſubſecutum ? *Et factus in agonia.* Chriſtus in agonia ? Chriſtus agonizans in horto ? caveat ſibi mors. Agonia & agonizare horrenda eſt actio, & terribile acciðens morti proprium. Sed Chriſtus in morte non agonizavit : ecce quomodo placide expiravit, *inclinato capite tradidit ſpiritum.* Age ſi Chriſtus non agonizat in Cruce, ſi non agonizat in Calvario, quo-

modo agonizat in horto ? quia in cruce moriebatur : in Horto ſeparabatur, in Calvario à ſeipſo, in Horto ſeparabatur à nobis : hæcque ejus erat agonia ; Unde in Calvario ſine agonizando ad mortis articulum tranſivit : in horto verò ad ſeparandi veniens neceſſitatem, agonizavit. *Et factus in agonia.* Mortuus eſt Chriſtus quatenus homo, abſentans ſe ut homo ; ſed nec more hominum mortuus, nec hominum more ſe abſentavit, neque more hominum amavit. Mortuus eſt & abſentatus, ſed accidentibus mutatis ; mortuus eſt, quaſi non agonizando ſeſe abſentaret : abſentavit ſe, quaſi mortuus fuiſſet agonizando. O qualis amor ! O qualis excellentia ! O quale extremum ! ſeparatio agonizans & mors ſine agonia !

Nunc intelligemus quid Chriſtus de calice in calicem miſerit, quando *inclinauit ex hoc in hoc.* Unus Calix (ut diximus) erat mortis : alter ſeparationis ; & quoniam calix ſeparationis piſſimo ipſius cordi erat multò amarulentior & horribilior calice mortis ; ut hominibus conſtaret, quanto minùs pro illis moriendo quàm ſeſe ab illis ſeparando faceret, quid egit ? omnes agonias & anguſtias in morte neceſſario ſubeundas, ex calice mortis in calicem effudit ſeparationis. In morte (juxta vitæ amoris leges) tota illa pœnarum tormentorumque moles ſubeunda, totus ille anguſtiarum conſictus quem patiuntur agonizantes, maximè in ætate robuſta Chriſto fuit ſubeundus ; quæ omnia à calice Calvariæ, ad calicem tranſiere horti : in horto enim ſeparatus eſt ; quod atteſtatur Evangelix expreſſe de hac ultima ſeparatione loquentes. Quid patiuntur homines in tranſitu mortis ? nunquid agonias ?

Luc. 22.
v. 44.

Joan. 19.

Marc. 14. agonias? *Et factus in agonia.* Nunquid tristitias? *Tristis est anima mea.* Tædia & timores? *Cæpit pavere & cadere.* Ità ut omnes angustias & cruciatus mortem comitantes ex calice mortis, in calicem transfuderit: discessus & separationis. Et si cui fors difficile videbitur, quod calicem Calvarie in horti calicem transfundendo, non aliqua simul facta fuerit sanguinis permixtio, hæc fuit sanguinis illæ guttæ, quas in sudore plüs quàm mortuali horti, ipsius violentia agonie expressit, *Et factus est sudor ejus, tanquam gutta sanguinis decurrentis in terram.*

Luc. 22.
v. 44.

Confiteatur itaque mors, pro priorum testimonio spoliolum, acerbius fuisse Christo à nobis separari, quàm pro nobis mori: & si mori, in hominibus est maxima amoris probatio: ab hominibus separari maximam in Christo fuit excellentia. Et ne mors, nec alius pro illa habeat, quod contra hanc veritatem replicet, authentica aliqua ejusdem amoris Secretarii qui intus & extra cor Christi omnibus adfuit præfens, confirmatione concludentes, unde incepimus finiamus. *Sciens Jesus quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo.* Hora de qua Evangelista loquitur, erat hora mortis: idem illud declaravit S. Joannes c. 7. de eadem horâ lo-

Joan. 7.
v. 20.
Joan. 8.
v. 20.

quens, *Nemo misit in illum manum, quia nondum venerat hora ejus;* & c. 8. idem confirmavit. *Et nemo apprehendit eum, quia necdum venerat hora ejus.* Si itaque hora ista erat hora mortis Christi ponendique animam pro hominibus; quare non dicit, *Sciens Jesus quia venit hora mortis:* sed, *sciens Jesus quia venit hora ejus transeundi?* Si Evangelistæ propositum erat, à fine exaggregare amorem; *In finem dilexit eos:* per finem vitæ declarer finem amoris, & dicat, Christum aded amasse:

homines; ut pro eis mortem oppetierit. Sed ad amorem probandum & extollendum, tacito nomine mortis, nomen transitus & separationis usurpat? Ita: quia sicut Joannes habebat claves cordis Christi, noverat locum quem duo isti affectus in ipso occupabant: ac pretium, quod utrumque æstimabatur extremum; pretium mortis erat carum, quia appendebat vitam; separationis verò erat multò carius; quia appendebat tantum, quantum illi pro quibus vita exponebatur; hinc dicit, quod quando venit hora discessus, amavit, & non quando venit hora mortis: eadem etenim cordi Christi fuit acerbior, quatenus separationis; quàm quatenus hora mortis. Hora mortis, erat vitæ finis: hora separationis erat finis amorem consummans. *Ut transeat ex hoc mundo ad Patrem: in finem dilexit eos.*

Conclusum itaque habemus (non ad tædium, sed beneplacitum Christi mortui, Christi in Sacramento, & Christi amantis) ejusdem articulum separationis ab hominibus amore hominum, altissimum fuisse extremum quo suos amavit; *Cum dilexisset suos, in finem dilexit eos.*

§. VI.

Fideles: Discursum meum absolvi, ignorans utrum vos etiam concluderitis vestrum. Si me discurrentem audistis, si cum debita attentione me auscultastis, eisdem argumentis quibus ego amoris Christi excessum expendi, etiam vos oportuisset expendisse & cognovisse vestri amoris obligationes. At quænam sunt istæ? fortassis, quia amor Christi edusque devēit, ut nos nostri amore defereret, idem ille nos obligat ut Christi amore Christum relinquamus? Quod si

Ecce; alio

alio tempore & loco prædicarem, facile hoc inferrem & persuaderem. Maxima amoris probatio, quam pro Christo anima Pauli ostendit, fuit Christum amore Christi relinquere, *Cupio dissolvi & esse cum Christo : manere autem necessarium propter vos.* Ità fecerunt ex desertis egrediendo Arsenii; & non exeundo de civitatibus Martini; omnibusque sæculis imò adhuc vobis tot alii viri amoris zelique ardentissimi; quibus mitra erat onus, vita tormentum, mors votum; solusque Christus salus & desiderium.

Sed relicto excessu isto ad respondendum vix imitabili heroicis illis spiritibus: nostro cum tepore, ingratitude, & nostras expendendi respondentias negligentia sermonem instituamus. Estne probabile, Christum tantoperè apprehendere separationem à nobis, & esse homines separationem sui à Christo nihili facientes, imò gaudium, vitam, felicitatemque æstimantes id quod ab eo facit divortium? Christiane ingratis & infelix, qui tot annis à Christo vivis separatus, quodnam tuum erit iudicium in hac amoris ipsius iudicii die? Christus tantoperè sentit divortium à te, abeundo in cœlum, *Ut transeat ex hoc mundo ad Patrem*: & tu tam parum sentis separari à Christo eundo in infernum? potiusne vis infernum sine Christo, quàm cum Christo cœlum & beatitudinem? Si quatenus Christianus, non recordaris Christi: quatenus homo, ad minus recordare tui. Dico mihi, dico, subductisne rationibus quandoque proponis ea deferere quæ te à salvatione tui impediunt? quod si non concludis, nec ità facis quod tantoperè facere debebas, non loquor tecum, quia nec Christianus es, nec homo ra-

tione præditus aut fide. Si rationem inis, sicut te inire certum est: & si facis proposita, sicut te facere certum est quandoque te ad Christum convertendi, ad Christum tendendi, ab omni eo quod te à Christo separat divellendi, quandonam erit illa hora? Hæc est illa hora Christiane, hæc est hora; *Sciens quia venit hora ejus*, hæc est hora mundum deferendi: *ut transeat ex hoc mundo*, hæc est hora maleficii illius (qualecunque sit) quod eò usque te captivum tenet & opprimit rumpendi catenas: Hæc est hora, deceptivum istum agnoscendi sistendique amorem: hæc est hora, huic cæco amoris aperiendi oculos: hæc est hora, scandalosum istum amorem reformandi: hæc est hora impurum istum amorem purificandi, & totum in Christum transferendi. Christiani, utamur hac hora, alterius incerti: iterum dico & repeto, utamur hac hora, alterius ignari. Ah Domine Jesu Christe, quomodo in alia se convertit hora, non conversus in hac tua? quomodo in alia hora te amabit, non amans in hac amoris tui hora? pro reverentia hujus horæ, necnon ejus honore & gloriâ, amoris hujus amore horæ, potens amor tuus, de tanta cordium nostrorum durtiâ, hac hora triumphet! ne permittas Domine Jesu per pietatem tuam, ut in hac hora tua cor aliquod ex hoc cœnaculo exeat quod non sit tuum. Unus sufficit Judas, unus ingratus; unus inimicus; unus sufficit proditor. O anima misera! ô tristis & infelix anima! ô anima cui melius fuisset non fuisse: quàm in hac hora Christi, amore non deviciari.

Amabilissime Jesu, omnes in hac hora tuo subiecti sumus amoris omnes in-

in- & ab hac hora toto corde te amare volumus : Te solum Domine Jesu Christe, Te solum, solum te volumus amare, ut te nunquam amplius offendamus ; ut nunquam amplius tibi simus ingrati. Solum te amabimus, ne unquam nos amplius à te separemus : solum te amabimus, ut ab

hac hora & deinceps in perpetuum ab omni nos abstrahamus, quod ab amore tuo nos posset separare. Istâ horâ, omnis amoris qui non est tuus, esto finis, & principium te sine fine amandi, sicut tu nos sine fine amasti. *In finem dilexit eos.*

S E R M O

D E

Bullâ Cruciatâ.

In Cathedrali Ecclesia Ulyssipponensi. 1647.

Unus militum lanceâ latus ejus aperuit : & continuo exivit sanguis & aqua.

§. I.

U E M A D M O D U M ex latere Adam primordientis formata fuit Eva : ita ex latere Adam secundi mortui formata est Ecclesia. Ex illo vulnerato latere, prodierunt & profluxerunt Sacramenta : & ex illo latere aperto, effusi sunt thesauri gratiarum, quibus mundus, postquam redemptus, ditatur. Sed quamvis omnes Ecclesiæ gratiæ, in hujus mysterii historiâ admirabiliter repræsentantur : nihilominus ego omnes mysterii ejus circumstantias attentè considerans, adhuc magis propriè invenio in eo illas gratias Bullæ Cruciatæ, quæ hodiè cōceduntur, & solennitè in Regno & Regnis Portugalliæ publicatæ.

Istæ gratiæ, non ante, nec post de latere

Christi profluxere, quàm Cruci esset acclavatus : à cruce enim acceperunt vim & meritum, & ab ipsa cruce Bulla mutuata est nomen, quæ idcirco vocata est cruciata. Prodierunt in specie sanguinis & aquæ; *Exivit sanguis & aqua.* In specie aquæ, ad delendum quod erat scriptum : & in specie sanguinis, ad scribendum de quod in sacrâ illa charta legitur. S. Paulus inquit, Christum moriendo delevisse scripturam nostrorum peccatorum, sicque cruci affixisse deletam : *Delens quod contra nos erat chirographum, & ipsum tulit de medio, affigens illud cruci;* Sed si Christus deletam tunc unam scripturam affixit cruci pro remedio, hodie alteram exarat eidem affigens cruci, pro effectu. Hoc significat illa crux ; & istud continet illa Scriptura : *Omnia Gratia, & omnia gratiæ,*

Video nihilominus omnes me interrogare, & rationabiliter: Si isti Thesauri & Gratiae promanarunt de latere Christi aperto, quomodo illud uou alius aperuit quàm miles, *Unus militum lancea latus ejus aperuit?* Hæc est maxima historię circumstantia: mysteriique maximè viva energia. Principium & prima Bullæ Cruciatæ institutio fuit tempore Concilii Lateranensis, quando istæ gratiæ & Indulgentiæ omnibus istis sunt concessæ, qui crucis assumendo insignia ad recuperandam terram sanctam milites inscriberentur: & quia illæ non aliis, quàm istius sacri finis propositique militibus fuerunt concessæ; propterea non fuit alius quàm miles, qui Christi aperuit latus, *unus militum*; Sed hic non stitit mysterium; sicuti nec hic stitit gratiæ. Motivum quod habuit primò Gregorius Decimus tertius, postmodum ejus successores, & hodie Sanctissimus Papa Innocentius Decimus Dominus noster, ad easdem Indulgentias Bullæ Cruciatæ Regnis Portugalliæ concedendas, fuit, prout in ipsa Bulla continetur, subsidium nostrorum militum in Africa; qui semper in armis & limitibus excubantes, Hispaniæ Christianitatisque portas contra Maurorum invasiones defendunt. Et sicut milites in Africa propriè sunt milites de Lancea, & Equites ibidem militantes seruiunt cum una aut multis lanceis: pro complemento mysteriique exaltatione in omni sua proprietate, miles, qui Christi latus aperuit & thesauros earundem gratiarum exire fecit, non solum fuit, nec esse debebat, qualicunque modo, miles, sed miles de Lancea, & cum lancea: *Lancea latus ejus aperuit.*

Habemus Thema declaratum, & ma-

teriam propositam in communi. Nunc ad ejus particularia descendendo, & sacre Bullæ gratias publicando, necnon singulos latentes in eis thesauros explanando successivè, ipsum Thema nobis formabit discursus: In quo toto non alium ordinem aut divisionem, quàm illam ipsorum verborum sequar. *Ave Maria.*

§. II.

Unus militum lancea latus ejus aperuit.

PRima, quam in Bulla Cruciatâ reperio, Excellentia, est, esse *Unum*; qui istos Christi thesauros aperuit, *Unus*. Si istæ gratiæ & Indulgentiæ dependerent à multis: meo judicio desinerent esse gratiæ. Hæc est ista magna differentia, quæ habetur inter gratias Regis cœlestis, & Regum terræ: terrenorum Regum gratiæ, cum sint pro nostris meritis: à multis dependent ministris: cœlestis Regis gratiæ, cum sint ex meritis ipsius, dependent ab uno tantum, *Unus*.

Antequam David aggrediretur *duel-* *1. Reg. 17.*
lum cum Gigante, interrogavit quod *v. 23.*
præmium maneret illi qui è medio tolleret illud opprobrium Israël? & accepit responsum, quod Rex propriam suam *1. Reg. 17.*
filiam ei daturus esset in conjugem: Progressus David in campum, occidit Philisthæum: sed quando famosæ victoriæ applausum mox subsequi debere videbantur promissæ nuptiæ, Saul nihil miuùs cogitabat; Urgebat David impletionem regii promissi, non arbitrarium, sed certum pro tam egregio servitio postulabat præmium: post longum temporis intervallum (more consueto) loco responsi *1. Reg. 18.*
erant dilationes & frivola verba. Tandem Rex mandavit illi responderi: quod si efficacem promissi sibi facti expeteret *v. 25.*
im-

impletionem, centum adhuc interficeret Philisthæos. Hic servite, hic periculum adite, in promissis & gratiis hominum confidentes: ita ut suffecerit Davidi ad promerendam gratiam unum sternere Philisthæum; ut verò promissi consequeretur effectum, necesse habuerit sternere Philisthæos centum. Istud est, quod in promissis & expeditionibus terrenorum Regum vobis accidit: multò plurius constat præmii postulatio, quam meritum. Pro merito sufficit cum uno confingere hoste: in præmii postulatione cum centum opus est pugnare ministris, sæpè non amicis. Sternendo Philisthæo sufficit Davidi unus lapis: ad istos vincendos Philisthæos, tam numerosos, tam teetos, tam armatos, non unus sufficit lapis, sed lapidum requiritur acervus: & si quidam horum viuantur lapidibus, hi non sunt de torrente; & quamvis non forent tam potentes, sufficit esse tam numerosos.

Ista itaque est prima gratia, quam Deus nobis in Bulla Crucata largitur. Tanta gratiarum abundantia, tanti misericordiarum & favorum thesauri impertiuntur per unum tantum ministrum, per unum confessorium. Pro terrenorum Regum gratiis quæ nullius sunt momenti, tantum chartæ opus & tot ministri requirendi: Pro cœlestis Regis gratiis maximi valoris, unum sufficit chartæ folium; unus solus minister: una Bulla, & unus Sacerdos. *Unus.*

Sed quia (ad tollendam omnem difficultatem & repugnantiam) non sufficit ministrum esse unum tantum, si certus esset & determinatus: hinc Bulla vobis ultèrius concedit, ut iste unus, sit pro arbitrio vestro quem elegeritis. Hæc est maxima circumstantia gratiæ, quæ huic gratiæ includitur.

Pars I.

Quando Christus sanavit leprosum Evangelicum, præcepit illi, secundum textum S. Marci, ut se ostenderet Principi Sacerdotum: *Vade, ostende te Principi Sacerdotum.* Contra quod præceptum facit, quod *Lex universalis Levitici*, leprosos solum obligabat sese ostendere Sacerdoti cui-
cunque: ad quem pertinebat de lepra iudicare. Si igitur quilibet Sacerdos ordinarius poterat dignoscere lepram, quare Christus huic leproso præcipit ut se præsentet principi Sacerdotum nominatim? Expositores docent, olim ita fuisse usitatum: sed generalem illam legem fuisse postmodum restrictam, & casum lepræ cognitioni & iudicio Principis Sacerdotum reservatum: ideoque Christus leprosum non ad alium sacerdotem, sed ad Principem amandavit. *Principi Sacerdotum.* Idem hodie accidit in casibus reservatis, à quibus sacerdotes ordinarii absolvere non possunt: & absolutio solummodò pertinet ad totius diœcesis Præsulem, & quandoq; ad totius Ecclesiæ Principem supremum. Posito, huiusmodi reservationes esse iustas & temeritati refrenandæ multum necessarias: dubium non est, quin etiam sint occasiones fragilitatem præcipitandi. Quod homo aliquis suam lepram ostendere, miseriamque soli Deo notam, non solum homini sibi simili, sed etiam determinatè tali detegere obligetur grave onus est: multòque gravius, quando ob locorum distantiam accedit labor & expensæ, nec non ex personæ dignitate & magnificentia, horror crecit & repugnantia. Verum est salutis media de qualicunque manu, etiam quam averfamur procuranda esse & accipienda, juxta illud Lucæ *Salutem ex inimicis nostris, & de manu omnium qui oderunt nos.* *Luc. 2. v. 71.* Pro dolor, talis enim est fragilitas humana

Marc. I.

Levitici.

13. v. 1.

Cornel.

ibid.

Luc. 2.

v. 71.

Ff

& pu-

& pusillanimitas, ut multi nunc ardeant in inferuo, non quod sua peccata non sint confessi: sed quod non tali homini: non considerantes quod in die iudicii omnia peccata omnibus hominibus erunt manifesta.

Huic incongruo occurrit hodie divina misericordia, & summi Pastoris benignitas Bullæ Cruciatæ beneficio: omnibus illam assumentibus liberam faciendo facultatem, quemcunque Confessarium approbatum eligendi, qui magis placuerit & ipsi satisfactorius existimetur. Idcirco Minister qui Christi Latus aperuit in textu non nominatur, sed tantummodo dicitur, quod erat, *unus militum*, unus indeterminatè. Et posito quod ex historia Ecclesiastica constet fuisse Longinum, in illo ipso homine duæ concurrebant circumstantiæ, pro nostro casu consideratione dignæ. Longinus erat peregrinus & cæcus. Peregrinus: quia cum esset Romanus, Præsidarius erat in Jerusalem. Cæcus: nam ut affirmat S. Greg. Nazianz. ambobus oculis non videbat. Et quare Christus sibi latus aperire, & harum gratiarum dispensatorem esse voluit peregrinum & cæcum? istud factum est ad tolleudam omnem occasionem & excusationem formidini & repugnantia humanæ. Habetis fortè difficultatem, vestram miseriam manifestandi? Sentitis repugnantiam vestra peccata detegendi? Ecce, remedium subest vestrae electioni, quærite unum Peregrinum qui vos non noverit: quærite Cæcum qui vos non videat. *Unus militum*. Transiamus ad verbum secundum. §. III.

M*ilitum*. In isto verbo Militum, primum quod occurrit, est stipendium: & si istud accuratè solvitur, & totum inter nostros milites & Equites Africanos, de fide & Ecclesia tam benè meritos expen-

ditur & distribuitur, hic finis est & scopus, quare Summi Pontifices Bullæ subsidium indulserunt. De puritate primarum manuum quibus excipitur, nunquam fuit nec esse potest dubium: sed quia per tot alias transit, & intermedia sunt tot maria & voragines, nescio utrum querela communis poterit justificari? certum est in Africæ scriptoribus (absque quod sint Tertulliani vel Augustini) huius deviationis graves lamentationes legi; quod Bullæ pecunia hîc in minore pecunia collecta, illuc destinata non perveniat, aut aucta ibidem cum scœnore remittatur: & fames illuc delata, gravior itidem toleranda; sed desuper respondere relinquamus illis quorum est officii; mihi solummodò incumbit istum scrupulum solvere, omnesque Bullam amplectentes securos reddere; quod quamvis pecunia eleëmofynæ à recto itinere aberret, militesque Africanam illam non recipiant, nihilominus concessas gratias cum infallibili certitudine lucentur.

In die iudicii dicet Christus; *Venite benedicti Patris mei: esurivi enim & dedistis mihi manducare*. Notate benè illud enim. Non dicit, comedi enim hoc quod mihi dedistis: sed quia mihi dedistis comedere. In hoc consistit operis essentia. Eleëmofynæ meritum non consistit in eo, ut comedatur ab illis pro quibus eam datis, sed quod vos eam illis ad comedendum largiamini: & hoc verificatur in eleëmofyna Bullæ casu qualicunque. Potest contingere illà nec vesci, nec sustentari milites quibus est destinata; similiter evenire potest, ex parte tales non dari milites, loca enim dantur phantastica; sed quamvis & locus & miles sit imaginarius, eleëmofyna tamèn pro ipsius sustentatione data, est semper vera meritumq; certum, Ecce exemplū, Tres

S. Greg.
Naz. in
Trag.

Matth.
25. v. 35.

Gen. 8. Tres Angeli venerunt ad domum
v. 2. Abraham in peregrinorum specie; & textus inquit, quod Abraham illos recepit hospitio, & posita mensa splendide tractaverit. Interrogo igitur, illi Angeli verè comederint ab Abraham appolita? clarum est, quod non; nam Angeli non comedunt, & assumpta ab ipsis corpora, erant phantastica; nihilominus idem inquit Textus, Deum Abrahamo istud opus benè & abundanter persolvissè, largisque gratiis & benedictionibus compensassè, è quibus fuit ipse Isaac ejus filius & aliæ innumeræ. Itaque pro opere exhibito hominibus phantasticis, quales non dabantur in mundo, Deus tot gratias & mercedes refundit Abrahamo? Imò. Quamvis enim homines essent apparentes, eleemosyna erat vera; & quamvis ab Abrahamo appolita non comederint, Abraham ad comedendum proposuit. Eleemosynam Bullæ quam pro militibus Africæ elargimini, contingere potest ipsos non comedere, vel quia pecunia hic manet; vel quia destinata illuc non pervenit, illi (sicut dicitis) manent Angeli: sed quia Deus solummodò meritum & finem eleemosynæ respicit, quamvis homines hanc intervertant; attamen solutio in illa Bulla vobis promissa, semper certa est & secura.

In hoc proposito notavi singulare aliquid regiminis & providentiæ Christi, quod semper fui demiratus, & omnibus existit admirandum. Christus ejusq; Discipuli quia nihil in hoc mundo possidebant, visitabant ex eleemosynis, quibus fidelium devotio sanctissimo huic Collegio succurrebat: hisce recipendis & dispensandis oportebat Christum inter reliquos unum præficere, & quis non mirabitur cum stupore ad hoc fuisse electum & præ-

fectum Judam? Domine Jesu Christe, pace tuâ dixerò. Nonne bellè nôsti Judam? novi; nunquid nôsti illum furem & furatum? novi; nonne eleemosynæ quas ipsi credis & committis sunt pro aliorum Discipulorum sustentatione, qui tibi serviunt & propriâ vitâ tuam fidem & Ecclesiam sunt propugnaturi? Sunt utique Nunquid insuper eleemosyna est opus charitatis à te tanti æstimatum, cui tot præmia, tot mercedes, tot gratias, ipsam denique beatitudinem promissisti? Ita est. Totum itaque illud tradis Judæ, ut ille fruatur solus, & alii patiantur? ille comedat & alii fame moriantur? Ille non fuit finis Christi; Deus enim furibus non patrociniatur, quamvis illos toleret; sed in hoc casu summâ providentiâ permittit, ut eleemosynæ in servientium sibi sustentationem datæ, per manus furaturi transirent, ut tunc & nunc toti suæ innotesceret Ecclesiæ, quod quamvis eleemosynæ furto tollantur intervertantur, nec ad finem quo dantur, applicentur: earum tamen pretium & meritum, nec non præmium largienti repromissum, semper esse securum. In hoc contraria duæ concurrunt solutiones: una, solutio militum pro quibus eleemosynam datis, currentem per manus hominum; & altera ejusdem datæ eleemosynæ solutio, transeuntis per manus Dei. Transiens per manus hominum, deesse potest militibus: transiens per manus Dei, nunquam vobis deesse potest: & si militibus non solvatur, vobis nihilominus solvetur.

Satisfacto scrupulo vulgari, respondeamus alii melius fundatæ objectioni, quod nos textus vocat.

§. IV.

Lancea. Sicuti lancea militis in Calvario latius Christi aperuit: ita diximus nostrorum

in Africa militum lanceas aperuisse & aperire thesauros Ecclesiæ, qui nobis in Bulla conceduntur: sed ista applicatio dicendive modus, contraire videtur proprietati & veritati ejus quod in hoc puncto credimus. Est veritas Catholica nostræ sanctæ fidei Romanæ, claves quæ aperiunt vel aperire possunt spirituales Ecclesiæ thesauros, esse claves S. Petri incongruè ergo illud nostrorum militum lanceis attribuimus. Dicam igitur; ad sacros istos thesauros referandos necessario concurrunt duo, ex parte concedentis (qui est Papa) potestas: & ex parte recipientis (qui sumus nos) justa causa. Sed ab hac justa causa ita dependent gratiæ concessæ, ut sine illa totaliter forent invalidæ, & nullius effectus. Cujus ratio est, quia innumeris decisum est canonibus, summum Pontificem non esse Dominum spiritualium bonorum Ecclesiæ, sed dispensatorem: & quæ talis, ista solum dispensare potest rationabiliter & cum justa causa: alias spiritualis Monarchia Christi tam malè administraretur, sicut multorum Principum Monarchiæ temporales. Hinc videmus tantos thesauros dissipatos potius quàm ritè dispensatos: tantas gratias & immodicas mercedes sine ulla causa, & sæpè cum contraria concessas. Testentur hoc Regis Assueri erga malè intimum amicum suum Amanum prodigalitates. Illo ipso tempore fidelis Mardocheus, tot servitiis coronæ & Regiæ personæ exhibitis benemeritus, manè laudatus vespereque ad palatii fores locatus, ascendens & descendens gradus arduos & difficiles, hoc modo nullum habebat qui in illum oculos converteret, salvo eodem Amano ad illum deturbandum. Non sic sese res ha-

bet cum thesauris Monarchiæ Christi, quorum claves habet illius Vicarius: hic solus illos dispensare potest, sed solum, cum justa causa. Et quia justa causa gratiarum in Bulla nobis concessarum, est defensio locorum & fortalitorum in Africa, quæ nostri, milites contra totius Barbariæ invasionem propugnant, hinc istarum gratiarum referatio ipsorum lanceis attribuitur. Attendite num doctrinæ & legibus Christi, ipsius Ecclesiæ authoris, conformiter loquar.

Quando Christus veniam indulgebat peccatorum, infirmis miraculosam conferebat sanitatem, omnia plerumque recipientium fidei tribuebat. Magdalenæ dixit: *Fides tua te salvam fecit.* Chananae. *O mulier magna est fides tua.* Centurioni: *Sicut credidisti, fiat tibi.* Parenti surdi & muti: *omnia possibilis sunt credenti,* & sic multis aliis. Sed ob quam causam? Domine, omnia ista supernaturalia opera, extraordinarii que favores & gratiæ, nonne sunt omnes Omnipotentis tuæ effectus? Sunt. Quare ergo istos effectus non adscribis tuæ omnipotentis illos operantis, sed fidei recipientium? Quia secundum generalem Christi Providentiæ regulam, volebat, ut exhibiti favores & gratiæ in recipientium merito fundarentur. Quia verò ad ipsas easdem gratias duæ concurrebant causæ, una efficiens quæ erat omnipotentia; & altera meritoria, quæ erat fides: effectus tribuitur meritoria, & non efficienti: nam efficiens in illa suppositione à meritoria dependebat. Idem in nostro evenit casu. Potestas thesauros Ecclesiæ referandi, consistit in clavibus S. Petri: sed quia isti sine justa causa validè aperiri non possunt, omnisque

Luc. 7.

v. 50.

Matth. 13.

v. 28.

Matth. 8.

v. 13.

Marc. 9.

v. 22.

Esther. 3.
v. 1.

justa gratiarum in Bulla nobis concessarum causa est Catholicorum locorum conservatio, quæ nostri milites suis lanceis in Africa propugnant: ideo sine potestatis clavium (quam recognoscimus) offensâ, earum effectus non tantum ipsis clavibus, quantum Lanceis attribuimus, *Lanceâ latus ejus aperuit.*

Sed video vos eandem contra me intorquere Lanceam; meque meâ propriâ impetere ratione. Si Indulgentiarum in Bulla concessarum causa, est locorum in Africa, illorumque Christianitatis antemuralium, quibus transitum infidelibus impedimus, exercituumque ipsorum superbiæ & furori frenos injicimus, est defensio: justa erit & justissima causa pro militibus & equitibus, qui armatis humeris de nocte excubantes dieque præliantes, sanguine & vitâ eadem antemuralia defendunt: sed pro nobis, qui in Lusitaniâ securi & quieti degimus, sine excubiis, sine armorum strepitu, sine tympanorum sonitu, sine Mauri aspectu, sine lanceæ arreptione pro tam tenuis eleemosynæ contributione easdem lucrândi gratias, justamne habemus causam? hoc videtur non posse subsistere. Probatum limitum nostrorum experienciâ. Pro militibus in illis militantibus eosque defendentibus, omnes solvimus decimas, sed quando ad gratiarum mercedumque proceditur petitionem: milites tantum & tribuni illas petunt & recipiunt: reliqui, quamvis suis illos tributis sustentent, nec mercedem recipiunt, nec petunt, nec aliquid expectant. Nunquid ita sese res habet? Imò verò: & ita esse oporteret, si Deus esset velut homines, & Rex cœli sicut Reges terræ. In legibus mundi, dantur præmia militanti & servienti, sed

non sustentanti: juxta leges cœli, militans & serviens, illumque sustentans idem reportant præmium; lex expressa est Evangelii, & à Christo promulgata. *Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ recipiet: qui recipit justum, in nomine justî, mercedem justî accipiet.* Ego (inquit Christus) mitto meos Prædicatores, qui mei sunt milites, ad subjiciendum mundum & pugnandum contra infideles: sed quia ego nec sustentationem illis largior, nec stipendium quo eam comparare possint: noverint omnes, quod taxatam à me mercedem pro illis redditurus sum his, qui eos sustentabunt, *Mercedem Prophetæ, mercedem justî accipiet.* Potestne textus haberi clarius, promissio certior? istud igitur est quo nobis promittitur in scriptura, in lege divinæ munificentiae fundatâ. Milites & Equites Africani mare transfretant, clima mutant, & patriam deserunt: vos in illa manetis; illi excubant in tentoriis: vos dormitis in mollibus stratis; illi circumvallationem castrorum defendunt, in campum exeunt, suis lanceis frequenter cum Barbaris non sine vitæ jactura configunt, vos bonâ pace fruimini. Sufficit autem quod vestræ eleemosynæ (licet adeo tenues) cum eorum concurrant sustentatione: ut in mercede & gratiis, vestrum otium eorum labori adæquetur. Quantum ad Reges, illi solum merentur & lucrantur Commendas: quantum ad Deum, tantum lucratur vestra eleemosyna, quantum illorum lancea; *Lanceâ.*

S. V.

Latus ejus. si illud secundum verbum non limitaret vel ampliaret primum, magna in eo oppositio sese nobis offeret

contra omnia jam dicta & adhuc dicenda. Christus erat in cruce cum titulo & representatione Regis, sed non universalis, sicut erat, totius mundi; sed Regis particularis, scilicet, unius nationis. *Rex Judaeorum*; nec dantur gratiae magis difficiles, & ad obtinendum arduae, quàm quae dependent à lateribus Regum, *Latus ejus*. Contemplemur benè figuram istam exteriorem, & in illa videbimus naturalem imaginem ejus, quod vasalli inveniunt in Regibus; & quod patiuntur à lateribus. Primò: In statu quo Christus inveniebatur in cruce, quicquid pertinebat ad Regem, totum erat impletum: quod pertinebat ad latus, restabat implendum. Hoc quod faciendum Regi; erat orare & petere veniam pro inimicis: & jam petita erat. Erat Latroni poenitenti dare Paradisum: & jam datus erat. Erat Discipulo committere Matrem, & Matri Discipulum: & jam factum erat. Erat fel bibere aut gustare: eratque jam gustatum; Et principale erat redimere mundum: & jam redemptus erat. Totum denique quod Regis erat, erat impletum *Consummatum est*. Ad latus pertinebat dare Sacramenta: & hoc solum restabat faciendum. Rex patebat omnibus cum apertis quatuor portis: duabus pro inferioribus, in pedibus: & duabus pro sublimioribus, in manibus: Lateraque eodem tempore erant utrâque parte clausa, ut nec intrari nec penetrari possent; Totum corpus vulneribus concisum erat, solaque latera sana & sine ulla lésione: nec enim eò flagellorum pervenerunt ictus, sicut ad dorsum: nec onerata fuerunt mole crucis, sicut humeri: nec illa laceravit vel confixit clavorum duritia, veluti manus & pedes; nec illa torfit di-

Joan. 19.
v. 30.

stensio aut dissolutio membrorum, sicut nervos & ossa: nec illa extenuavit evacuatio & exhaustio sanguinis, sicut venas: nec veluti os, fel amaricavit: & quod super omnia, non illa confixerunt spinæ, sicut caput, tantum habens de corona. Quod denique excedit rationem & admirationem omnem, in lateribus conjunctum erat & collectum: quod Regi deerat. Christus in Calvario duarum rerum extremum passus est defectum: scilicet sanguinis & aquae; Defuit illi Sanguis, quia illum ibi & tot aliis locis profuderat: defuit illi aqua, ab eodem enim defectu sanguinis, illa extraordinaria secuta est sitis quae illi extorsit illud *Sitio*. Nihilominus valdè notandum est, quod de Latere aperto, exivit sanguis & aqua: *Exivit Sanguis & Aqua*. Nunc interrogo, si tunc Rex patiebatur tantum sanguinis & aquae defectum, quomodo nunc è latere illi exit sanguis, & insuper aqua? Ratio est, quia totum hoc quod deest Regibus, conjunctum & collectum est in lateribus. Utinam esset, non dico lancea vel ictus lanceae, sed clavium magistra quae ista latera aperiret: quàm certum est, quod in illis Reges invenirent vel omnia, vel maximam eorum partem quae illis defunt, & uno eodemque actu duos justitiae actus facientes succurrere possent & juvare, imò multos ditare, illo quod non sufficit paucis.

Talia sunt latera Regum: sed non tale latus Christi. De exteriori allegoriae, transeamus ad internum realitatis, *Latus ejus*. Tota differentia lateris ad latera, consistit in limitatione *Ejus*, scilicet Christi. Latera Regum terrae differunt: non enim volunt facere. Latus Christi distulit plus posset facere quàm factum erat.

La-

Latera Regum, toto corpore existente vulnerato, solummodo videntur sana: Latus Christi fuit sanum; ut magis vulneratum esset vulnus omnium. Regum latera clauduntur, nam sese communicare detrectant: Latus Christi clausum, expectavit ut maiore sese abundantia communicaret, semperque apertum maneret. Latera Regum colligunt in se, & pro se, quicquid deest Regibus: Latus Christi colligit in se, sed pro nobis, quicquid superfuit Christo. Notare bene.

Sanguis Christi, fuit pretium nostræ redemptionis; & quemadmodum illud pretium erat infinitum, unica etenim gutta sufficiebat mille redimendis mundis: Sic infinitum superfluum fuit mundo redempto: quàm infinitum erat mundo redimendo impensum. Et quid de pretio superfluo est factum? sicuti de impenso, soluta est redemptio: ita de superfluo factum est depositum; & hoc depositum pretii & valoris infiniti, constituit Ecclesiæ thesauros in Christi latere mysticè inclusos. Hinc intelligemus, cur Christus tanto ad mortem usque effuso sanguine, adhuc sanguinem reservârit in Latere; quem jam mortuus effunderet. Et cur: si in puncto mortis Christi mundus fuit redemptus? quia sanguis ad mortem usque effusus, necessarium redemptioni significabat pretium quod impensum est: & sanguis effusus post mortem, superabundans significabat pretium quod superfuit. De pretio in Passione velut pro Redemptione impenso redemptus est mundus: de pretio in Latere superfluo, veluti de deposito formata & ditata est Ecclesia. Dormiente Adam fit Eva de latere: mortuo Christo perforatur latus, ut superfluant Sacramenta, unde formetur Ecclesia. Sicut de latere

Adami (inquit S. Augustinus) formata fuit Eva, ita de Latere Christi prodierunt Sacramenta: ut de illis veluti materia superabundante formaretur Ecclesia. Hoc vult dicere illud verbum *superfluant*: quod significat exire veluti causam superabundantem, superfluum, & quæ superest. S. Augustinus est locutus tanquam tantum Theologiæ lumen; isti enim sunt proprii termini Theologis usitati quando loquuntur de Ecclesiæ thesauro, qui principaliter & ex infinita sanguinis Christi satisfactione, superabundante & superfluo redemptionis pretio componitur. *Thesaurus satisfactionum Christi superfluentium* inquit cum omnibus Doctoribus orthodoxis Cardinalis Bellarminus. Et hic est thesaurus, unde Ecclesia sumit Gratias & Indulgentias quas concedit & applicat fidelibus, ut pro culpis vel pœnis debitis iustitiæ divinæ satisficiant.

Et si quis in similitudine S. Augustini (quæ etiam est S. Pauli) perfectam consideret proportionem Figuræ cum figurato: meque interroget, quomodo verificetur aut verificari possit de latere Adami formatam fuisse Evam, non tanquam de materia necessaria, sed superflua? Id ipsum dicam, huic & alii magno satisfactorius dubio. Sacer textus inquit, Deum de latere Adami tulisse costam, & de illa formasse Evam: sed dubitant, & rationabiliter, Theologi, quænam illa fuerit costa Adami? Si etenim erat una istarum ex quibus corpus humanum naturaliter componitur, sequitur corpus Adæ defectuosum remansisse & imperfectum: quod admitti non debet, cum Adamus fuerit homo primus, & omnium

Bellarmin. de indulg. l. 1. c. 2.

Ephes. 5. v. 32.

S. Aug. in sent. 328.

ho-

D. Tho.
part. 1.
q. 92.
art. 3.

hominum ab ipso nasciturorum forma originalis. Et si corpus Adami fuit perfectum, imò perfectissimum (sicut esse oportebat) Quænam illius fuit costa, de qua formata fuit Eva? Respondet S. Thomas, corpus Adami in creationis suæ origine in uno latere costam habuisse superfluam, quæ numerum costarum alterius lateris excederet: & ex isto latere, & costa in eo superflua formatam fuisse Evam. Sicut igitur in latere Adami Deus creavit partem unam superabundantem & superfluam, de qua materiam creationi Evæ necessariam assumpsit: ita in Latere Christi aliam partem similiter superabundantem deposuit, necessariam ad formationem & reformationem Ecclesiæ, quæ fuit, quod de infinito redemptionis pretio erat superfluum. Et hi sunt thesauri Gratiarum, qui nobis hodie conceduntur, ex infinito & inexhausto depositi aperti Christi Lateris deprompti: *Latus ejus aperuit.*

§. VI.

Apoc. 5.
v. 6.

Aperuit. Apertum est Latus Christi: sed quia plus minùsve aperiri poterat, ut cognoscamus aperturæ latitudinem, indeque nobis communicatorum thesaurorum immensitatem, videamus illos patentes, & non alio interprete, quàm ipsâ Bullâ declaratos. S. Joannes dicit in Exordio suæ Apocalypsis, se vidisse ante thronum Dei, membranam intus & exterius conscriptam, involutam, septemque sigillis clausam: Membranam istam vocat S. Joannes librum: tales enim erant vocabanturque Libri illo tempore. Veluti Propheta, scire desiderabat quid in illa sic clausa scriptura contineretur, & ait se multum

flevisse quod non inveniretur qui aperiret: mox verò unus è viginti quatuor Senioribus qui throno Dei adsunt, accedens, eum consolatus est dicens; Leonem de Tribu Juda Scripturam istam aperiendi habere potestatem. Viditque S. Joannes Agnum stantem, velut mortuum, qui septem sigilla lacerando, membranam aperuit, extendit, notumque fecit, quod in ea erat scriptum. Magnum verè mysterium, verè magna & insignis repræsentatio seu figura Bullæ Cruciatæ! Primò istud significant Sigilla, quæ Bullæ auctoritatem addunt, & ab ipsis dependentibus Sigillis est quod continet, & unde nomen est sortita: nam Bulla, idem est ac dicere Sigillum. Membrana erat scripta intus & extrâ: gratiæ etenim in Bulla contentæ, non solum ad bona pertinent interiora & spiritualia, sed & etiam ad exteriora & temporalia; & non solum ad vivos qui sumus in hoc mundo, sed etiam ad defunctos qui extrâ illum sunt. Non inveniebatur qui aperiret quod ibi clausum, & publicaret quod ibi erat scriptum: ista enim potestas solius est Dei ejusque Vicarii: hinc ille Senex S. Joannem consolatus (prout sentit Lyranus) fuit S. Petrus. Hic illi dixit, quod istam membranam aperturus esset Leo de Tribu Juda, qui est Christus: qui statim apparuit in figura Agni stantis, & velut mortui, *Agnum stantem, tanquam occisum*, omnia cum eodem mysterio. In figura Agni, nam cum opus istud sit ipsius potestatis, multò magis est ipsius benignitatis & misericordiæ. *Stantis & tanquam mortui*, Christus enim mortuus est in cruce, non jacens, sed stans: & à cruce accrevit Bullæ nomen Cruciatæ. Denique non mortui,

Apoc. 5.
v. 6.

S. Hippol. Epist. ad Regin. tui, sed tanquam mortui. Currere enim Sanguinem è Latere Christi (quod solum Vivis accidit) fuit actio vitalis & viviſſima, prout profundè notavit S. Hippolytus: *Ut ne ipsum corpus mortuum aliis simile appareat, nobis autem ea, quæ sunt vitæ causa, possit profundere.* Cucurrit Sanguis ex Latere Christi mortui tanquam vivi (inquit antiquissimus ille Pater) ut intelligeremus, quod idem Latus quamvis mortuum haberet potentiam vivificandi: & ab illo manarent omnes gratiæ nobis vitam daturæ.

Agedum, in hoc sacrum apertum Latus manum immittamus (non sicut Thomas incredulus, sed fidelis) & septem Sigilla unum post alterum successeſſivè aperiendo, prout idem Agnus Crucifixus aperuit, videamus divinos thesauros gratiarum, quæ in illa extensa scriptura nobis promittuntur & communicantur. In anima vel conscientia intricata, generalitèr concurrere possunt septem impedimenta, ad salutis suæ media non facile consequenda: scilicet, Peccata reservata, Excommunicationes, Interdicta, Vota, Infirmitates, Debita temporalia, hominibus: & spiritualia Deo. Et omnia ista impedimenta (paucis exceptis quibus non possum immorari, & continentur in Bulla) per illam nobis submoventur & redduntur faciliora. Deprehendit se vestra anima gravatam non solum peccatis, sed & peccatis difficilis absolutionis, qualia sunt reservata. Sumite Bullam Cruciatam, primum aperite Sigillum, *Aperuit*: & illa dat Confessario à vobis electo potestatem absolvendi vos ab omnibus peccatis quantumlibet gravibus & enormibus: & non solum ordinariis Prælatiſ, sed ipsi etiam Sedi Apo-

Part 1.

stolicæ reservatis. Estis innodati gravissimâ censurâ excommunicationis, habetis (sicut habere fas est) horrorem vestri ipsorum, vos videntes à fidelium communionè exclusos? Secundum aperite Sigillum, *Aperuit*: & ejusdem Bullæ gratiâ & facultate ab excommunicatione, sive à jure, sive ab homine latâ, eritis absoluti, & pristino statui restituti. Clauduntur vobis portæ Ecclesiæ, quod interdicta sit Parochia, Civitas, Regnum in quo vivitis? in medio hujus luctus afflictionisque publicæ, aperite Sigillum tertium, *Aperuit*: & vobis concessi sub illo Sigillo Privilegii beneficio, non solum poteritis privatim divinis officiis assistere necnon Sacramenta recipere: sed durante interdicto, si moriamini, gaudebitis Ecclesiasticâ sepulturâ. Fecistis vota quibus vos Deo & Sanctis obligastis, ultrâ quàm tempus, negotia, & modica devotio permittunt? aperite Sigillum quartum, *Aperuit*: & Confessarius virtute Bullæ illa taliter vobis commutabit, ut facile adimplere possitis. Estis infirmi, ob sunt valetudini cibi Quadragesimales; aperite Sigillum quintum, *Aperuit*: & de consilio Medici & Confessarii, non solum in Quadragesima, sed etiam omnibus aliis prohibitis diebus licitè poteritis comedere, quod vestræ debilitati judicaveritis convenire. Acquisivistis & possidetis bona aliena, nescitis cui illa restituere debeatis, quia vel acquisita raptu, vel quia non comparet Dominus: nec potestis integrè restituere propter inopiam, vel non vultis propter avaritiam, sicut probabilius est? aperite Sigillum sextum, *Aperuit*: & ad omnia vobis Bulla tam facile suppedabit remedium; ut paucis expensis multis satisfaciatis debitis. Denique debetis

Gg

Deo

Deo pœnas pro peccatis vestris quas debetis solvere in hac vita, vel altera, sicut illi qui detinentur in purgatorio, quibus vel sanguinis vel Christianitatis obligatione compatimini? aperite Sigillum septimum, *Aperuit*: & tot gratiarum & indulgentiarum abundantis vos locupletes invenientis, ut plenariè, & plenissimè satisfacere possitis pro vobis & pro defunctis omnibus; ad quos vestra charitas sese extenderit.

O misericordia Lateris Christi! O Matris Ecclesiæ ab illo ditatæ thesauri! illud tam inexhaustum in concedendis, & hæc tam liberalis in dispensandis & in nos effundendis! Jam intelligetis illius Apocalypseos visionis clausulam. S. Joannes ait, quod aperiente Agno mysteriosæ illius scripturæ septem sigilla, ante thronum ejus prostrati infinitas dederint gratias, omnes quotquot in cœlo, & in terra, & sub terra, in mari & sub mari erant, *Et omnem creaturam quæ in cælo est & super terram, & sub terra, & quæ sunt in mari & sub eo, omnes audiui dicentes sedenti in throno & Agno: benedictio & honor, & gloria.* Et qui sunt isti, qui tantas, Deo & Agno qui septem Sigilla aperuit, dabant gratias, non solum in cælo sed in terra & in mari: & non solum in terra & in mari, sed etiam infrà terram & subtus mare? Isti, sunt omnes illi, qui diversis modis beneficio Bullæ gaudent; qui in cælo, sunt Beati: qui in terra & mari, sunt Vivi: qui subtus terram & mare, sunt Defuncti. Et omnes dabant gratias Deo & Christo mortuo, pro reperatione septem Sigillorum Bullæ Cruciatæ: nam Beati, Vivi, & Defuncti, omnes sunt debitores maximi illius beneficii: Beati; nam, mediante Bullâ rectâ abierunt ad

gloriam. Vivi; nam mediante Bullâ gratiæ sunt restituti. Defuncti, adhuc purgantes; quia mediante Bullâ liberantur à pœnis. Ecce quousque ascendunt, quàmque grandes & omnibus universales sunt illius Lateris & Scripturæ apertæ gratiæ! *Aperuit.*

§. VII.

ET *continud.* Sed quia in materiâ gratiarum & mercedum non sufficit impetratas esse & concessas nec sufficit vos in vestrà capsâ habere litteras & provisiones; ne inter datum & efficiens, inter scripturam & facultatem, inter chartam & contentum variæ intercurrent perplexitates, longa spei imò desperationum interval-la: rationabiliter me interrogabitis, Ista: Gratiæ & tantæ Indulgentiæ, in Bullâ nobis concessæ, quando obrinentur? Elemosynam jam solvimus, jam nostrum nomen Bullæ est inscriptum, jam illam in nostra habemus potestate, sed effectus quando subsequetur? Verbum consequens illud innuit: *Et continud; statim, sine dilatione; statim, sine morâ; statim, verè statim:* Et dico, verè, ne quis cogitet aut timeat illud statim Bullæ Cruciatæ, esse velut istud statim vestrorum tribunalium.

Non est verbum magis æquivocum, nec magis dubiæ significationis adverbium, quàm *statim*, in expeditionum materia. Vix datur remissio, quæ non descendat cum uno Statim: & non est consilium, quod non ascendat cum duobus Statim, & aliquando cum tribus. Sed ista statim quàm longa sunt, quàm morosa, & quanto tempore durant! Dantur Statim, de duobus, de quatuor, de decem annis, & de tota vita. Destinati estis in Indiam, vestræ

Apoc. 5.
c. 13.

vestræ litteræ cum tribus Statim expediuntur : datur signum ad solvendas anchoras, explicantur vela, ingredimini naves: & quid vobis accidit? multo tempore substitistis in caloribus Guineæ, vela fecistis & circuistis Portum Bonæ Spei, hævemastis in Mozambico, binâ vice transistis lineam, tandem pervenistis in Goa in fine totius & dimidii anni: & ista Statim nondum impleta sunt. Si ibi fueritis mortui, ista Statim transferunt ad diem iudicii: & si post octo decemve annos fueritis reversi, ista Statim adhuc vacant, vel non est memoria ubi sint, illud est quod ista Statim significabant. Consideravi sæpius quid sibi velit, vel quid significet *Statim, Statim*? Si enim primum *Statim* significat Statim, quænam est significatio secundi? videtur unum Statim, alteri Statim additum, idem esse, quod unum Non, additum alteri Non; Non additum Non, significat Ita: & Statim additum Statim, frequenter significat nunquam: & quasi semper Tarde; nihilominus istud intelligitur, quando illa Statim diriguntur ad remunerandos præmiandosque benemeritos: quando enim ad destruendos opprimendosque faciunt; unum & duo Statim, imò tria omnia simul volant. Ecce illud in Tragœdia Præcursoris Christi. Rex Herodes pro die natalis sui splendidum instituit convivium: ad salrandum prodiit filia Herodiadis; dixit illi Rex ut peteret, quamvis dimidium Regni sui. Et quid petiit? Caput Baptistæ sub tribus. *Statim, Cumque introisset statim, cum festinatione ad Regem, petiit dicens: Volo ut protinus des mihi in disco Caput Joannis Baptista.* Ista Statim numerate, & videte num sint tria; *Statim: cum festinatione: Protinus*; & illa Statim adeo

fuere prompta & continua, ut Statim inter mensæ discos in uno eorum compa-
ruerit maximi inter natos mulierum Caput. Hæc sunt ista Statim justitiæ, sive tyrannidis mundi. Quatuor significatio-
nes, omnes formidabiles! In bonum, unum *Nunquam*: in malum, tria *Statim, Statim cum festinatione, Protinus.*

Solummodo illud Bullæ Cruciatæ *Statim* cum sit in bonum & pro tantis bonis, verè & infallibili certitudine est *Statim: Et continuè.* Ut Statim non sit Statim, impediri vel retardari potest temporis locorumve distantia: sed nec temporis intervalla, (quamvis multorum annorum sint) nec locorum distantia (quamvis aliquot millium leucarum sit) impedire potest & suspendere illud Bullæ Cruciatæ Statim: quin Statim sit Statim. Progrediamur ad ipsam Bullam, & vos me comitemini; Jubilæum Anni sancti quondam concedebatur singulis centenis annis: succedente tempore reducebatur à quinquagesimo ad quinquagesimum; hodie à vigesimo quinto ad vigesimum quintum est reductum; sed hoc idem tanti temporis intervallum, tali modo astringitur & abbreviatur gratia & privilegio Bullæ, ut absque viginti quinque annorum expectatione, nec decem, nec duorum, nec unius quidem, illo ipso die anni Sancti Jubileum lucrari possitis: & illo ipso anno duabus vicibus.

In distantis locorum, istud Statim, est adhuc magis mirabile: *Et continuè.* Vultis lucrari Indulgentias Compostellanas sive S. Jacobi? centum & ultra Compostellam usque vobis leucæ emetiendæ sunt? vultis stationes peragere Romanas, septem, intra & extra muros visitare Ecclesias? quinquaginta & ultra leucæ Italicæ vobis

conficiendæ ; vultis visitare Sanctum Sepulchrum, Calvariam, Montem Oliveti, Domum Sanctam ? mille vobis leucæ Jerusalem usque emetiendæ sunt. Quis neget istas esse magnas locorum distantias ? Enormes planè, magisque enormes ex eo, si addiderimus quod peragrandæ Regionibus ab infidelibus inhabitatæ, & transfretanda maria infuitis piratis infesta, ubi certior mancipatus & ad triremes applicatio ; quam veniæ & indulgentiæ, quas lucratum peregrinamini. Sed pro omnibus istis periculis securum vobis præstabo conductum : & omnium viarum istarum loco, breve vobis ostendam & dabo compendium. Accipite Bullam Cruciatam, & sine egressu civitatis Ulyssipponensis fuistis Compostellæ, fuistis Romæ, fuistis Jerosolymæ : Gratia enim quas ibidem quaesituri abitis, hic vobis conceduntur, non diversæ, nec minores, sed eadem. Vultis illas lucrari Statim ? quinque visitate Ecclesias. Vultisne lucrari magis Statim ? in ipsa Ecclesia quinque visitate Altaria ; Vultisne adhuc magis Statim ? idem Altare visitate qui iquies : & sine motu locali fuistis in Galicia, fuistis in Italia, fuistis in Palestina, & omnibus Gratiarum thesauris ditati estis, qui tam peregrè & tanto labore quærantur.

Sed audio pauperem mihi dicentem ; Pater, non sunt Indulgentiæ quas ego quero, mea miseria & pœna adhuc major est ; eò infortunii deveni, ut excommunicationem Bullæ Cœnæ incurerim. Et quis me ad pedes Summi Pontificis, præsertim tantorum bellorum tempore adducet ? Etiam commisi grave peccatum Episcopo meo reservatum, & modo non sunt Episcopi, præterea oriun-

dus sum ex aliquo pago inter Durum & Minium, postobitum Reverendissimi Archiepiscopi Fr. Bartholomæi de Martyribus, Prælati moderni natalem locum meum non cognoscunt, ita ut remedium videam valde remotum : mors potest præoccupare, quid mihi faciendum ignoro. Quid ? statim vobis præbebo remedium ; Bullam Cruciatam assumite, Confessarium eligite : & statim in vestra Ecclesia Episcopum, & Papam, in vestra habetis patria, nam Confessarius cum Bulla in manu est Episcopus & Papa. Potestne dari major felicitas & brevis, pro peccatis, pro censuris, & pro Indulgentiis ? ita ut sine Bulla Cruciatâ habeatis requirere Episcopum & Papam : & cum Bulla, Episcopus & Papa requirant vos. Sine Bulla, tam peregrè Compostellam, Romam, Jerosolymam vobis proficiscendum : cum Bulla habetis Compostellam, Romam, Jerusalem intra Olyssipponem. Ecce differentiam Tribunalis hujus & aliorum ! In aliis Tribunalibus tractantur negotia Ulyssipponæ quasi Romæ & Jerosolymæ ; in hoc tractantur & consequuntur Gratia & Indulgentia Romæ & Jerosolymæ concessæ, veluti Ulyssipponæ ; dico Ulyssipponem : nam expeditio & Gratia non sunt in manu Ministrorum, sed vestra.

Et si vobis videtur res difficilis, quod in hoc chartæ folio veluti in mappa mundi tam diffita junguntur loca, & terræ tam remotæ, prout Roma, Jerusalem & Ulyssippo : & quod ad tantos Gratiarum thesauros acquirendos, Deus ejusque Vicarius contentus sit, ut in aliqua Ecclesia statim genua : ad unam quæstionem mihi respondete. Quisnam liberalior, an diabolus in promittendo, an Deus in dando ?

dando? Nullum est dubium, quin Deus in dando. Recogitare nunc, quid diabolus fecit, quid promissit, vel quid à Christo petiit ipsum in monte tentans. Quod fecit, fuit illi ante oculos posuit totum mundum; quod promissit, fuit omnium regnorum Gloria: quod petiit, fuit ut Christus genuflexus ipsum adoraret; quod si diabolus omnia mundi Regna ad unum transulit montem: quare modo faciliore Deus Romam, Jerusalem, aliasque sanctas civitates ad vestram non transferat civitatem? Et si diabolus promissit omnium illorum regnorum gloriam, quare Deus omnium istorum locorum gratias non promittet? Et si diabolus acquiescit, nec plus desiderat, aut aliam conditionem ponit quam ut de genu adoretur: quare non acquiescit Deus videndo vos coram se genuflexos, contritos, poenitentes, & orantes? Deumque si diabolus hæc omnia fecit, testante Evangelista, in unico momento, *In momento*, quare hoc non faciat Deus in uno Statim, quod sit statim: *Et continuo*? Sed tempus est ut concludamus. Ultima duo verba simul absolvuntur.

§. VIII.

Exivit Sanguis & Aqua. S. Hieronymus, testimonio Ecclesie in interpretandis Scripturis omnium Doctorum maximus, explanando mysterium, quare de Latere Christi mortui exivit Sanguis & aqua, propriissime asseruit, Sanguinem significasse Martyrium, Aquam, Baptismum: *Latus Christi percutitur Lancea, & Baptismi atque Martyrii pariter Sacramenta funduntur*; & quare magis Martyrium & Baptismus, quam aliquod è reliquis Sa-

cramentis? Hujus considerationis rationem S. Hieronymus non dedit: sed posito quod sit profundissima, tamen non est difficilis intellectu. Inter omnia Sacramenta Baptismus solummodo & Martyrium (quod etiam est Baptismus) taliter animam expurgant, & absolvunt ab omni culpa & poena, ut in ipso puncto martyri, proprio mediante Sanguine; & Baptizato, mediante aqua baptismali, Cœli aperiuntur Portæ, & libera detur visio Dei. Istud fuit mysterium, quo militi Latus aperiienti (mox ut inde exiit Sanguis & aqua) Statim, cum esset cæcus, sunt oculi aperti, ipsumque Christum vidit, quem videre non poterat. Et sicuti Incarnationis Verbi finis fuit destruere peccatum, reparare statum Innocentie, aperire Paradisum, & in illum perditum, hominem restituere: sic ultimus vitæ mortisque Christi actus & ultima clausula opus Redemptionis consignans, fuit, è Sacrario sui pectoris depromere illas duas claves aureas, nobisque duo securissima suæ Gratiae & Gloriæ dare pignora, quæ in sanguine Martyrii & Baptismi aqua inveniuntur: *Baptismi, atque Martyrii pariter Sacramenta funduntur*.

Filii Israël jam ex Aegypto terram Promissionis ingressi, transiére Mare rubrum & Jordanis fluvium: sed utrumque pede sicco. Et quæ Aegyptus, quæ terra Promissionis, qui Filii Israël, quodnam Mare rubrum, quis fuit iste fluvius Jordanis? Aegyptus, est mundus: Terra Promissionis est Gloria: Filii Israël, sunt Fideles: Mare rubrum, est martyrium, Jordanis, est Baptismus: & utrumque sicco vestigio transvadantur; nam per mare rubrum martyrii, & per Jordanis fluvium Baptismi, solummodo ad Gloriam tran-

siri potest sicco pede (id est) non experiendo pœnas purgatorii ; Sed cum hoc se ita habeat , ampliùs quid invenio sub Martyrii & Baptismi significacione, quod Latus Christi vobis præsinit , & in Bulla Cruciatâ liberaliùs exhibuit. Martyrium cum Baptismo comparatum, non habet singularem Gloriæ prærogativam : utrumque se habet , ut excedens & excessum. Baptismus (velut vitæ inchoantis Sacramentum) nos relinquit capaces ad merendum , sed & similiter ad peccandum : Martyrium (quia morte consummatur , vitamque finit) ad merendum , & similiter ad peccandum nos incapaces relinquit ; Et in hac prærogativa , quâ Martyrium & Baptismus sese invicem excedunt, quænam sit major gratia , solus resolvere poterit , qui primus demonstraverit, utrum meliùs sit meritum cum periculo : aut securitas sine merito : aded sunt æquales & problematicæ , Martyrii atque Baptismi ad invicem collatæ prærogativæ. Sed si cum Gratiis Bullæ Cruciatæ comparentur , non est dubium, quin Indulgentia & Indulgentiæ plenariæ , tam faciliè totque modis in illa nobis concessæ , adhuc habeant circumstantias excellentiæ : quâ non solum adæquant , sed ipsum Baptismum & Martyrium excedant. Baptismus adæquant & Martyrium : nam si Baptismus & Martyrium animam expurgant nec non ab omni culpa & pœna liberant, idem faciunt Indulgentiæ plenariæ verè lucrata , & ipsum Baptismum ac ipsum Martyrium excedunt : quia istæ plenariæ Indulgentiæ sunt instar Martyrii, sed Martyrii sine tormento, & instar Baptismi, sed Baptismi iterati ; Agedum nunc videte.

Martyrium (prout illud vocat Ecclesiastica) est compendiosissima ad Gloriam via : Martyr enim uno tantum passus pede uno in terra & altero in cœlo , de morte in beatitudinem intrat ; Pro tali morte non petitur ab ipso ratio vitæ : pro illa pœna , remittuntur omnes pœnæ pro peccatis debitæ ; &posito quod maximus fuisset peccator ; illo ipso momento evadit Sanctus. Magna profectò felicitas , & valdè desideranda ! sed Martyres hoc modo cœlum ingressi, quânam transiêre ? Hi per cruces , illi per carceres , isti per Rotas , alii per ungulas dentesque ferarum , omnesque per tot tamque atrocia tormenta, ut multi jam immanium cruciatuum metu & horrore sese martyrio subduxerint , aliique jam in medio tormentorum constituti , animi fortitudinisque defectu succumbentes resilierint. Ecce quantò faciliùs est , per Indulgentiam Bullæ Cruciatæ rectâ in Cœlum rendere : quæ de cruce nil habet nisi nomen. Martyr rectâ ascendit in Cœlum, sed per tot tamque periculosa tormenta : vos similiter cum plenaria Indulgentia rectâ ascenditis in cœlum , sed sine tormento & periculo ; idcirco Sanguis , qui significabat martyrium non exivit de Latere Christi viventis & cum dolore ; sed ex Latere Christi mortui & non sentientis. Gratiæ etenim quæ ex hoc divino fonte promanârunt , licet martyrii sortiantur privilegia : sunt tamen Martyrium sine tormento.

Et si magna est plenariæ Indulgentiæ prærogativa , eò quod sit velut Martyrium, sed sine tormento : non est minor minusvè privilegiata , eò quod sit velut Baptismus , sed cum iteratione. Gratia Sacra-

Sacramenti Baptismatis est inde admirabilis, quod sit tanta tamque acquisitu facilis: quidnam admirabilius, quidve facilius, quàm hominem peccatis oneratum, & æternis pœnis obnoxium, ab omni culpa expurgari, ab omni pœna absolvi, dum modicâ tantum lavatur aquâ? Sed illa ipsa tanta Gratia, ipsumque illud admirabile & facile (si sic loqui fas est) notabilem habet defectum. Et quis iste? Baptismum non posse reiterari aut repeti: Homo semel baptizatus, rebaptizari non potest. Hæc fuit causa (prout in S. Augustino legimus) quod multi veterum Catechumenorum illam limitationem cognoscentes, quodque non nisi semel baptizari possent, usque ad mortem vel ut minimum ad senectutem Baptismum differentes, hujus remedii efficaciam pro tempore majoris necessitatis reservarunt. Erat hinc abusus: & proinde iustissime prohibitus. Sed si Baptismus posset repeti, & homo quoties veller rebaptizari: non est dubium, quin esset gratia super gratiam, favorisque excessus multò magis æstimandus. Nunc idem ipsum, quod Deus non concessit omnibus per Sacramentum Baptismatis; per Bullam Cruciatæ Nobis hodie concedit. Cum enim plenaria Indulgentia sit instar Baptisma à culpa & pœna expians, est simul Baptismi instar cum reiteratione: repeti enim potest multis vicibus. Baptismus est fons qui aperitur tantum semel, clauditurque æternum; Bullæ verò Indulgentia, est fons qui hodie & singulis annis aperitur, nec iterum clauditur; imò semper apertus manet. Idcirco Latus, ex quo exivit Aqua (quæ significabat Baptismum) tali modo Christo mortuo est apertum: ut nunquam

iterum fuerit clausum etiam post resurrectionem. Apertum semel, & apertum semper. *Lancea Latus ejus aperuit, & continuo exivit Sanguis & Aqua.*

§. IX.

Discursum meum absolvi: & scio, Auditores, me vos fatigasse; ignarus tamen an vobis persuaserim: si omnes conclusistis tam infinitorum thesaurorum vos reddere participes: hoc est quod Christus desiderat, hancque resolutionem ejus liberalitas & amor expectat: & ut vos gratis cumularer, aperuit & apertum habet Latus. Sed si quis Christianus foret tali nomine indignus, qui aut ex Fidei titubatione vel pietatis defectu, ipsi Domino pro gratis sibi gratis oblati non ageret gratias, ad miuùs illas acceptando, & condignè æstimando: noverit talis, hoc fore secundum Lanceæ ictum, quo profundius in apertum Pectus penetrans, illi Cor feriret. Ictus in Calvario, non inquit Textus, quod Latus vulneravit, sed aperuit: hic secundus Lanceæ ictus, est qui solus illud ferire potest, cum sit tam apertum; & tam profundè penetrare, ut ad Cor ejus perveniat; *Vulnerasti Cor meum Soror Cant. 4. mea Sponsa: vulnerasti Cor meum in uno oculorum tuorum*, sunt querelæ Christi ad ejus Ecclesiam: quæ ex malis & bonis; ex devotis, & indevotis; fidelibus & infidelibus constat. Nunc, inquit amabilis Dominus, quod Sponsa sua ejus Cor in uno oculorum vulneravit, *in uno oculorum*, & quare non in utroque? Duo enim Ecclesiæ oculi, sunt Fides & intellectus: & alterutro illorum tantum (si dividantur) homines in hoc casu Cor Christi vulnerant. Hæretici vulnerant Cor Christi oculo

oculo Fidei, *in uno oculorum*: Veritatem enim Indulgentiarum, concedendique potestatem penes Pontificem esse negant. Ità has negavit Lutherus, cujus signum, quod in furiam actus fuerit, sermone de Indulgentiis publicandis Cruciatæ alteri collato, quem illæ ambiebat: & iste error fuit primus, ex quo postmodum in tot & tantos sese præcipitavit. Catholici (qui sumus nos) similiter Cor Christi feriunt, sed oculo intellectus, *in uno oculorum*: Pontificis enim potestatem, Indulgentiarumque credentes veritatem, nonnulli tam exigui sunt iudicii, ut ex incuria, animæque neglectu, & bonorum cœlestium despectu, tantorum thesaurorum participes fieri contemnant. O qualis est iste ictus Cordis Christi, tam atrox & crudelis ex parte nostra, & ex parte ipsius tam sensibilis & penetrativus!

Estne possibile in mundo esse hominem credentem, quod ab omnibus peccatis sese possit expiare, debitasque pœnas Deo exsolvere, & utrumque labore tam facili, id non faciat? Sed illa ipsa facilitas est ejus causa. Tam vilis est nostræ conditio naturæ, ut solum difficilia æstimemus, & facilia despiciamus. Quando primum Indulgentiæ Anni sancti fuere concessæ, tantus ex toto mundo Romæ fuit concursus; ut cum multitudinem hominum non caperet Civitas, campi replerentur. Si ista Bulla semel tantum omnibus centenis annis, & in fine mundi concederetur, illuc ire nos oporteret & accipere. Nunc quia Deus bonum istud nobis reddit adeo facile & in propria nos quasi domo illo visitat, num propterea videtur minoris faciendum? quod illud reddere oporteret pretiosius, fasne erit

hoc ipsum illi imminuere pretium? hoc nos homines facimus. Quando Elisæus mandabat Naaman Syro lavari in Jordane, ut curaretur à Lepra, mox cum indignatione in terram suam remeare voluit, remedium præscriptum ob facilitatem respuendo, nec credendo tantam inesse posse virtutem tantilli pretii remedio. Sed quidnam huic Principi sui famuli replicarunt, vel quomodo persuaserunt, ut præscriptum ab Elisæo exequeretur? *Pater, etsi rem grandem dixisset tibi Propheta, certe facere debueras: quanto magis, quia nunc dixit tibi, lavare, & mundaberis?* Prudentes famuli hoc dicebant Naamano, & idem ego dictum volo illis, qui conscientias suas curare, & animabus suis pro hac & altera vita succurrere nolunt remedio tam facili. Si ad emundandos nos à tot Lepris tam foedis, horribilibus & lethalibus (quales sunt omnis generis peccata) & ad nos liberandos à pœnis pro illis debitis vel æternis in inferno, vel multorum annorum in Purgatorio, quæcunque subeunda foret conditio, & qualiscunque dura & difficilis satisfactio præstanda: aliquam tam facilem, velut istam, in qua omnia nobis conceduntur & gratis remittuntur, quare despiceremus? Si quis sit qui ad illud, Quare, respondere sciat, bene est; Bullam dimittat. Sed quia certus sum, nullum intellectum Fide instructum ad istud, Quare, responsum invenire posse, hanc ipsam quæstionem vobis in auribus volo relinquere, sperans quod per aures nobis corda aperiet ille idem Dominus, qui ut nos tot & tantis thesauris cummlaret, sibi pectus aperire permisit:

*Unus militum lanceâ Latus ejus
aperuit. Amen.*

S E R M O

4. Reg. 5.
v. 13.

S E R M O

PRO

Feriâ Quartâ Cinerum,

Romæ in Ecclesia S. ANTONII Lusitanorum

Anno 1673. 15. Februarii, die Translationis,
eiusdem Sancti.

Pulvis es, & in pulverem reverteris. Gen. 3. v. 19.

§. I.

DUO hodie cunctis mortalibus prædicat Ecclesia; utraque magna, utraque tristitia, utraque terribilia, utraque certa; Simili modo exorsus sum anno præ-

terito, quando longius adhuc distabamus à morte: Sed hodie cum illi simus viciniore, utiliùs tractabitur de remedio: quàm ut exaggeretur periculum. Eundem igitur dilatando conceptum, iisdem super verbis repeto Auditores; duo hodie ab Ecclesia omnibus prædicari hominibus, magnum unum, alterum majus: triste unum, alterum lætum: unum timendum, alterum securum: unum certum & necessarium; possibile alterum & liberum. Et quænam sunt ista duo: Pulvis & Pulvis; Pulvis qui sumus, & Pulvis qui erimus: *Pulvis es, & in pulverem reverteris.* Pulvis qui erimus tristis est, timendus, certus, & necessarius, siquidem mors cunctis est inevitabilis: Pulvis qui sumus lætus est, securus, voluntarius & liber: si enim hunc pulverem rectè debitèque applicare

veilemus, præsens ille qui sumus erit remedium, erit theriaca, erit correctio illius, qui erimus,

Memorabilis sanè casus tempore Valentis Imperatoris accidit, de quo Ausonius Poëta ejusdem ævi, celebrem hanc cecinit sententiam: *Et cum fata volunt, bina venena juvant.* Inimica quædam domesticæ, mortem suo hero, mediante veneno machinabatur, quem in finem jam certis quibusdam lethiferis pulveribus intoxicato potu præparato, & de sufficienti ad intentum pulverum efficacia dubitans, pro majore certitudine adhuc afferri iussit alios, quos allatos in idem intoxicatum jam ante poculum immisit: hoc modo confectum poculum innocens & ignarus maritus hausit & exhausit, vivus, sanus incolumisque remansit; improbâ interim inimicâ subitam vitæ cum morte commutationem frustra expectante. Mirabilis profectò casus! Quod si primi, similiter & secundi pulveres seorsim, tollendæ vitæ sufficiebant, quare simul juncti & sumpti animam non extorquebant? Homo ille non erat Mi-

Pars I.

Hh

thri-

thridates veneno vivens, Si hauisset solos primos, fuisset extinctus, & similiter si solos secundos: ut quid igitur utrisque simul exhaustis non crepuit? quia pulveres secundi, primorum fuerunt correctivi: vim quam cordi inferre debebant, in seipsum convertendo pariter defecerunt. Hujusmodi sunt isti duo Pulveres, quibus nobis hodie universalis sententia minatur Adæ: *Pulvis es*: ecce unus, *in pulverem reverteris*: ecce alter. Ambo lethiferi, ambo venenosi: sed si velimus unum esse alterius autitoxicum & correctivum, non hoc in Batorum, sed manu nostrâ situm est: quod ipsum vobis hodie proponere intendo. Ecclesia hodie capitibus vestris factum ex palma pulverem inspergit: Ego hodie vobis Palmam ex Cineribus factam in manus tradam. Pulvis pulvere vincendus, venenum veneno curandum; mors morte perimenda est; mors pulveris qui erimus; morte pulveris qui sumus, *Pulvis es, & in pulverem reverteris*. Ut hosce pulveres ritè sciam præparare, quod desideratam habeant efficaciam: Vos & ego convenienter, & ut oportet, noverimus applicare; non ceremonialiter (quia ad hoc non congruit) sed ex intimo corde divinæ gratiæ assistentiam petamus dicentes, *Ave Maria*.

§. II.

Pulvis es, & in pulverem reverteris. Homo Christiane cum quo loquitur Ecclesia, Pulvis es, & eris. Quid remedii? Ut pulvis sit pulveris correctivus. Agnosce te modò pulverem? non timebis te postmodum fore pulverem, in quem reverſurus es. Nostis Auditores, Cur pulverem timeamus futurum? quia pulvis esse reculamur qui sumus. Sum, & ero.

pulvis: priusquam igitur revertar in istum pulverem futurum, ero pulvis qui sum. Quapropter cum pulvis futurus sim coactus, nunc esse volo pulvis voluntarius: nonne multò melius, ut jam faciat ratio, quod postmodum faciet natura? Si natura me in pulverem est resolutura, ego memetipsum in pulverem resolvam; facietque nunc ratio pro remedio, quod postmodum sine fructu efficiet Natura. Nescio utrum omnes metaphoram intellexeritis: Loquar clariùs: nimirum quod unicum contra mortem sit remedium, ante mortem finire vitam. Hic est meus scopus: & cum conceptus sit tam Christianus, confundor quod eum ante prædicari Gentilis. *Considera quàm pulchra res sit consummare vitam ante mortem: deinde expectare securum, reliquam temporis sui partem?* ait Seneca scribendo Romæ in Siciliam. Conceptus exivit Romæ: inde non migrasse præstitisset. Mi Lucili, inquit, attentè ausculta verba mea, & tanquam à Magistro & amico accepta consilium quod suggero. Si securus mori, reliquumque vitæ tuæ sine timore optas transigere, consumma vitam ante mortem. O grave, profundum, & meliore dignum auctore consilium: quod ab omnibus fide intellectuque præditis amplecti mereretur! Consummare vitam ante mortem, & esse pulverem per electionem: priusquam siamus pulvis per necessitatem. Hoc dixit & docuit Gentilis: ad cognoscendam etenim hanc veritatem, necesse non est esse Christianum, sufficit esse hominem, *Memento homo*.

Fidei nunc cedat ratio, divinaque auctoritas præponderet humanæ, cœlum *Apoç. 14.* terræ loquens audiamus: *Audi vi vocem de v. 13.*

cælo dicentem mihi, scribe : *Beati mortui qui in Domino moriuntur.* Audite, inquit S. Joannes, vocem cœlestem mandantem mihi hanc scribere sententiam : *Beati mortui qui in Domino moriuntur.* Oraculum cœ-

S. Ambros. leste, sed difficile ! *Quis mortuus mori potest ?* argumentatur & quærit S. Ambrosius, Nullus procul dubio. Mors omnia finit, & ad ipsam usque mortem omnia finiuntur cum morte. Qui mortuus est jam mori nequit, soli mortui isto gaudent Privilegio, contra uniuersale mortis imperium & jurisdictionem. Mortis legibus subiecti sunt Principes, Reges & Monarchæ : soli mortui soluto semel mortis tributo ab ejus jurisdictione remanent exempti. Hinc sententiosè Tertul-

Tertull.

ianus sepulchrum vocavit mortis asy- lum. Contra tyrannidem mortis nec ipsum quidem Vaticanum sacrum est & immune : Sed sepulchrum ? Ita : mortui enim jam non possunt mori. Quo igitur pacto S. Joanni inclamat vox de cœlo *Beati mortui, qui in Domino moriuntur ?* Ergone dantur mortui qui moriuntur ? Et quinam sunt isti ? Qui vivere desinunt, antequam moriantur. Qui vitam finiunt cum morte, sunt vivi qui moriuntur, quos mors sustulit vivos : Qui vitam finiunt ante mortem, sunt mortui morientes, quos mors jam mortuos offendit.

S. Amb.

Illi sunt beati & in Domino moriuntur, qui prius moriuntur mundo, postea carne, Inquit idem S. Ambrosius : Scitisne quales sint mortui morientes ? sunt illi, qui ante mortem naturalem finierunt vitam : sunt illi, qui ante mortui sunt mundo, quàm à morte tollantur de mundo. *Qui prius moriuntur mundo, postea carne,* Illi sunt mortui qui moriuntur ; illi sunt qui moriuntur in Domino : illi sunt quos vox

cœlestis Beatorum catalogo annumerat. *Beati mortui.*

Quod si morientes mortui sunt Beati, morientes vivi quid erunt ? Utique infelicissimi. Gravem desuper Davidis auctoritate textum, *Veniat mors super illos, & Psalm. 54. descendant in infernum viventes.* Prima Pars v. 16.

hujus versiculi mirabilem & perplexam reddit secundam ; Quod homines vivi possint in infernum descendere, exemplum habemus in Dathan & Abiron :

Aperta est terra, & deglutivit eos, descendantque in infernum viventes ; Sed casus nostri textus adhuc majus mirabile includit : Dicit, *Veniat mors super illos, & descendant in infernum viventes,* Si mors venit super illos, jam ipsos occidit : & si jam sunt occisi, quomodo inquit Propheta quod in infernum descendant vivi ? Quia hic est status in quo illos mors inveniet. Non loquitur Propheta de statu, quo ibunt in infernum ; sed in quo mors illos aggressura & è vivis sublatura inveniet, mors, in quo quem statu invenit : occidit. Qui finire vitam ante mortem naturalem jam mortuos occidit : Qui vitam ante naturalem mortem finire noluerunt, viventes adhuc occidit. Super tales venit mors : alii veniunt super mortem. Et tantùm distat inter venire mortem super vos, & vos venire super mortem ; tantumque distat inter mori sic vivum vel jam mortuum : ut morientes mortui de cœlo sint securi, *Beati mortui qui in Domino moriuntur :* & morientes vivi, sint qui descendant in infernum, *Veniat mors super illos, & descendant in infernum viventes.*

Num. 16.
v. 32.

Auditores mei, hæc est dies ut pate fiat veritas. Mori, vel non mori in Domino : assequi, vel non assequi beatitudinem,

S. III.

est illud punctum unicum, quod tota nostra vita, totus mundus, & universa tam naturæ quàm gratiæ nostra reducuntur opera: omne quod sumus aut erimus, id est, aut salvari aut damnari. Hoc negotiorum omnium negotium, hæc est causa omnium causarum, hoc momentum est omnium maximum: hæc est & esse debet in- & extra aulam prætensio prætensionum omnium: siquidem hoc est medium omnium mediorum, & finis extremorum omnium: mori in gratia, æternæque beatitudinis se reddere securum.

Verum enim verò si me interrogaveritis, quare istam beatitudinem, istam securitatem & gratiam vox cœlestis non vivis morientibus, sed morientibus mortuis promitti velit, *Mortui qui moriuntur*? Ratio vera, naturalis, & omnium qui vixerunt & mortui sunt experimento confirmata est quia illis qui moriuntur dum moriuntur, cum omnibus periculis, anxietatibus, aliisque agonem communiter comitantibus luctandum est, quod in illo articulo est periculosissimum: Mortui verò autem mortem naturalem, illa præacta pericula, difficultates &c. jam vicerunt, jam evaserunt; nam in morte primâ, disarmarunt & debilitarunt secundam.

Tria sunt (rite hunc dividamus discursum, ut bene nostrum declaremus intentum) tria inquam sunt, quæ mortem reddunt anxiam, periculosam & terribilem: scilicet, esse unam, esse incertam, esse momentaneam. Hæc tria, horrenda Cerberistius sunt capita: hæc tria, sunt guttura quibus Infernus deglutit mundum: Hæc secutè quis evadet? Qui mortem moriendo prævenit; qui se pulverem meminit & reputat: antequam in pulverem abeat, *Pulvis es*,

Primò, terribilis imò terribilissima mortis est conditio quod sit una. *Statutum est hominibus semel mori*; *Moriendum est, & unâ tantum vice*. Lex universalis minatur Adamo, *Morte morieris*: *Glossa S. Pauli addit, semel*. Lex licet sit terribilis, terribilior nihilominus est *Glossa*. Præsentis vitæ mala quantò magis multiplicantur, tantò sunt majora. *Multiplicabo arumnas tuas*, dixit Deus Evæ? *Maximum est malum mortis; non posse multiplicari*: quod si multiplicatâ mortis unitate sapit possimus mori, ab una appellaremus ad alteram. David cum Gigante congressurus, in peram misit quinque lapides, ut aberrante uno mox appellaret ad alterum: Omnes quandoque egressuri sumus ad præliandum cum isto magno Gigante, cum isto Goliath, Morte. Vincere vel mori in unico consistit istu. Qui dixit, *Non licet in bello bis errare*, erravit: Erratum unius pugnæ, in altera potest corrigi, & quod perditum est in conflictu uno, in altero potest recuperari: in sola morte non licet bis errare. Ergò *err. vivimus*: Tandem erravimus inquebant illi jam mortui; qui dixerant paulò ante, *Coronemus nos rosis antequam marcescant*. Quod si errastis, quare errorem non corrigitis? quia jam non est tempus amplius: mortui enim sumus. Ex hac parte multò terribilior est mors corporis, morte animæ. Pro morte vitæ spiritualis est contritio & poenitentia: pro morte verò vitæ corporalis, nec institutum est à Deo Sacramentum, nec remedium relictum, qui in illa erravit semel, erravit in sempiternum. Transmigratio de hoc mundo in alterum,

non

non est Pythagorica. Si egressæ semel animæ ex corpore uno, in alterum daretur ingressus; consequenter primò mortuus ut Iatro, secundò mori posset velut Anachoreta; sed semel mortuus ut Judas; alterâ vice non morietur ut Paulus. Unica solum mors est, vel semper bona, vel mala semper: *Semel.*

Nullus utique dubitabit, quin terribilis sit illa conditio mortis. Sed cui? Illi, qui vivens moritur: mortuus enim moriens, hanc explodendo conditionem, eandem ridet terribilitatem. *Ridebit in die novissimo.* Quid meâ interest quod mors sit una, si ego illam possum duplicare? mors remedium non relinquit; sed præmittit. *Constituit terminos ejus, qui præteriri non poterunt.* Notate verbum *præteriti*. Mors est terminus qui transiliri nequit ad partem alteram, sed ab hac præveniri: non relinquit post se remedium, siquidem non datur altera: remedium verò præmittit, quia altera alteram potest præcedere. Ex Lege & statuto oportet mori semel: sed meo relicto est arbitrio, bis mori, & istud est remedium. Mortuus est Lazarus & à fororibus sepultus, Christus veniens ad sepulchrum fudit lachrymas, quibus visis simulque Lazari sepulturâ, circumstantes attoniti dicebant, *Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere ut hic non moreretur?* Nunquid jam plorans, idem est qui cæco nato dedit visum? Itâ planè; Quare ergò mortem Lazari non impedivit? si lachrymatur, ejus utique est amicus: si visum dedit cæco, est potens: amicus est & potens, & non facit amico quod potest? si illum poterat curare, quare permisit mori, & non præstitit quod potuit? In hoc casu Christus non præstitit quod potuit: ut hoc ipso

nos doceret præstare quod possumus. Christus nos bis mori docere voluit, inquit subtiliter ut assolet S. Augustinus, *Ut S. Aug. unus homo semel nasci, & bis mori disceret.* Christus Lazarum permisit mori, nec infirmum voluit sanare sed resuscitare mortuum: ut ad hujus Exemplaris intuitum (Lazaro nunc moriente, & denud ad moriendum resurgente: discerent & scirent homines, quod semel tantum nati, bis possint mori. *Semel nasci, & bis mori.* O divinum documentum Magistri divini! semel nasci, & bis mori.

Facile crediderim, non paucos fore, qui hosce terminos optarent commutatos, & bis possent nasci, ad eligendam nativitatem. Sed Deus qui creavit nos æternitati & non tempori, veritati & non vanitati, nasci naturæ: mori reliquit arbitrio. Nativitas quâ omnes nascimur æquales, nulli est obnoxia errori, ideoque sufficit nasci semel: in morte, in quâ aberrasse vel non errasse totum pendet, interminabiliterque in omne ævum durabit, justum erat ut homo bis mori posset, ad eligendum mortem pro arbitrio: & discendum moriendo scire mori. Vix aliquid rectè fit primâ vice quantum minus? quod omnium maximum? Hæc consideratio admiratione est dignissima. Licet tot sint Meditationes mortis, & tot fiant hujusce veritatis inculcationes & adhortationes: nihilominus pauci inveniuntur qui mori sciant. Hujus verò experientiæ & veritatis ratio est, quia artes & scientiæ practicæ, non solâ addiscuntur Theoriâ, sed exercitio. Quomodo addiscitur scribere? scribendo. Navigare? navigando: pari modo ars moriendi addisci habet non meditando, sed moriendo. Proinde Christus in Lazaro nos bis

Hb;

mori

Prov. 31.
v. 25.Job. 14.
v. 5.Joann. 11.
v. 37.

mori docuit , Primò *semel* , ut addisceremus : secundò : ut sciremus mori. Christus paralytico aliisque à se curatis infirmis collatà jam sanitate prædicavit : Lazaro verò & reliquis à se resuscitatis documentum nullum dedit. Et quare ? quia erant homines jam *semel* mortui , & secunda vice morituri : & mortuus ante mortem , ulteriori non indiget doctrinà ad benè moriendum.

Infernus & damnatio (quæ malè morientium sunt centrum) vocantur in Apocalypsi mors secunda : ibidem S. Joannes mentionem facit quarundam animarum , in quibus mors secunda non habet potestatem : *In his secunda mors non habet potestatem.* Quænam sunt istæ felices animæ ? Omnes quatenus subiecti sumus mortis primæ quæ temporalis est : similiter quoque periclitamur de morte secunda , quæ est æterna , omnes enim ad infernum possumus damnari & descendere. Quales igitur istæ fuerunt animæ adeò privilegiatæ , & à potestate ac jurisdictione mortis secundæ totaliter liberæ ? Illorum qui cum vera resolutione & vigilantia vitam noverunt finire ante mortem ; & mortem morte prævenire , quod ex ipsis S. Joannis verbis ritè consideratis colligitur. Sin autem : Quæro , quare mors æterna præcisè & determinatè vocatur mors secunda , & non amplius quàm secunda , quia non potest esse mors nisi *semel* morientium. Mors secunda refertur ad mortem primam , & præsupponit ante se mortem aliam , sed unam tantum , & non plus quàm unam : etenim si antecedentes mortes fuissent duæ , jam non esset mors secunda , sed tertia ; Quemadmodum verò morientes in vita , moriuntur binà vice : unà

quando moriuntur , alterà antequam moriuntur , jam in illis non habet locum & potestatem mors secunda. Semel tantum mortuis , in inferno referatur mors secunda : hic bina vice mortuis , ibi non superest mors tertia ; proinde mors quæ dicitur secunda , nullam in illis habet potestatem , *In his secunda mors non habet potestatem.* Overè felices illi , qui ad evitandum periculum mortis secundæ , noverunt mortem aliam præmittere primam !

Auditores mei Christiani , si benè mori desideratis (de quo nullus dubito) non in morte , sed in vita quæso moriamini , non in infirmitate & lecto : sed benè sani , vegeti , & pedibus insistentes. Et si ad hoc conandum corpus desideratis Hieroglyphicum naturale ; non à Plinio vel Marco Varrone , sed ab authore divino & Canonico illud accipite. Sancti. *Juda v. 12.* Judas Thadæus in admirabili sua epistola notavit arbores bis mori : *Arbores autumnales infructuosæ , bis mortuæ.* Primà vice moriuntur arbores adhuc stantes ; secundà jacentes. Prima vice arescentes , secundà cadentes. Plato homines nominat arbores inversas , cui ego addo , quod si morerentur ut arbores , homines essent arbores erectæ. In arbore quamdiu viror durat & vita , omnia sunt decora , gloriosa , & varià. Moritur tandem arbor cum tempore prima vice : & ex pulchro hoc variegato corpore foliis ante vestito , floribus exornato , fructibus turgido , nihil apparet amplius quàm cadaver & lignum siccum , aridum , triste & truncum. In hac omnimoda sua despoliatione adhuc gloriatur in radicibus , & fomentum habendo in terra (sed non de terrâ) casum ultimum arbor

arbor expectat erecta : hæc est mors quid & quantum mihi superfit. •Hoc secunda quâ totaliter occiditur & moritur. Ita finire & mori debet ante mortem, qui bene mori cupit. Quot Maij, æstates & autumnus nostri causâ transferunt, & prô, possibile est quod minoribus cum fructibus, quàm toliis & floribus ! Quod anni faciunt in arboribus, idem potuissent jam fecisse in multis nostrum ipsi anni. Bonum est, ut ratio & veritas hoc operetur in omnibus ? eò quod nostræ radices sunt magis debiles. Mortui præstolemur mortem, & præstolemur stantes ; priusquam illa nos prosternat in sepulchrum. O beatum hoc sepulchrum, cui veraciter inscribi posset magni Scoti Epitaphium : *Semel sepultus, bis mortuus.*

§. IV.

Superatâ jam difficultate primâ, quod mors sit naturaliter una : sequitur non periculosa minus aut terribilis conditio secunda, quæ est quod sit incerta. Mors est certa in se, quia omnibus certò & infallibiliter moriendum : sed in hac ipsa certitudine, incerta, quia nemo novit, quando. Vitam nos dividimus in ætates, annos, menses, dies & horas, sed omnes istæ repartitiones tam dubiæ sunt & incertæ ; ut nec tam florida sit ætas, tam integra sanitas, tam regulariter ordinata vita, quæ unius saltem momenti sit secunda. David in medio hujus incertitudinis anxius & perplexus, hanc in forma ad Deum supplicam direxit : *Notum fac mihi Domine finem meum, & numerum dierum meorum, ut sciam quid desit mihi.* q. d. Domine vitam longam non peto, sed dierum istorum, paucorum aut multorum quos concedes, numerum quæso mihi denuncies : ut sciam

quid & quantum mihi superfit. •Hoc quidem modo illud petivit David : Lex verò incertæ mortis tam est indispensable, ut nec Davidi hoc concesserit Deus. David erat ille, qui veraciter de se poterat gloriari, *Incerta & occulta Psal. 50. sapientiæ tuæ manifestasti mihi : Verumtamen Deus alia multa occulta & incerta, & Providentiæ suæ secreta manifestans, hoc solum occultum mortisque suæ incertum illi revelare noluit, adeò reservatum est soli Deo illud certum istius incertitudinis.*

Sed dato casu, quo Deus certitudinem mortis suæ Davidi revelasset, tali factâ revelatione nihilominus adhuc incertam remansuram dico. Exemplum habemus in alio non minùs sancto, & à Deo non minùs Davide amato Rege.

Regi Josiæ promisit Deus, possi multa sibi exhibita in observantia Legis & amplificatione Religionis obsequia ipsum in piorum operum premium in pace moriturum : *Idcirco colligam te ad Patres tuos, & colligèris ad sepulchrum tuum in pace.* 4. Reg. 22. v. 20. Hæc promissione, divinaque asservatione excitatus & factus animosior ; viribus & ætate floridus, triginta novem vitæ annos numerans, Gloriæ cupidus, instructo Exercitu prodit in campum commissurus cum Assiriis, dextrâ hastam vibrans ; pectore divino præmunitus chirographo, q. d. Ego moriar in pace securus sum in prælio. Prius igitur in acie, & exercitus congregatur cum hoste ; ab hostibus circumdatus, à volantibus circumquaque sagittis transfigitur in corde, & Josias cadit exanimis. Mortuus est Rex ? Et impossibile. Nunquid Josias revelatione, promissione, chirographoq; divinâ fuit præmunitus ipsum mori-

mori-

Spond.
Anno
1308.

Psal. 38.
v. 5.

moriturum in pace, Colligéris ad sepulchrum tuum in pace? Quomodo itaque moritur in bello & conflictu? hic nunc, quæ & qualis mortis sit incertitudo patebit. Certum est Josiam in bello mortuum: certum est à Deo ipsi fuisse promissum ut moreretur in pace: denique certum est, Verbum Dei esse infallibile: & in medio omnium istarum certitudinum, incertus fuit dies, incertus locus, incertum mortis genus quo mori debebat, & mortuus est Josias. Sed qualiter ista incertitudo, & tot incertitudines subsistere queunt cum infallibili certitudine Verbi divini? id ipsum David citatis suprà verbis quibus Deo supplicavit insinuat: *Locutus sum in lingua mea, notum fac mihi Domine finem meum*, q. d. petendo à Deo vitæ meæ finis notificationem, ego in lingua mea sum locutus, *locutus sum in lingua mea*: Et quemadmodum David supplicavit Deo in Lingua sua, ita Deus in Lingua sua locutus est Josiæ. Linguam Dei difficulter intelligunt homines, diversos etenim admittit sensus. Quid mihi prodest promissum habere divinum illudque certum, sub sensu incerto: qualis hic fuit propterea ex proposito verbis dubiis & incertis utitur Deus etiam futuram prædicendo mortem; ut verborum illorum certitudo sapientiæ illius maneat solummodo reservata & nobis semper dubia & incerta.

Talis, Auditores, mortis est incertitudo: nostro nihilominus relinquitur arbitrio & potestati illam reddere certam; si vitam ante mortem finire resolvamus. Quàm bellè huic loco quadrat illud dictum Romani Catonis. Degebat ille in Africa, solus velut genuinus Urbis civis partes Reipublicæ contrà Cæsarem defendens: vigebat similiter ibidem famo-

sisimum Jovis Ammonii Oraculum; quod consulere suavis, sapientius ipso Jovis responso respondit Cato, *Me non Oracula certum, sed mors certa facit*, q. d. Finis mei non me certum reddunt Oracula: Oraculum meum certum, est mors certa. Locutus est barbarè veluti Gentilis, sed generosè sicut Stoicus. Stoicorum dogma erat, in discrimine mortis indignæ sibi metipsi tollendo vitam, prævenire mortem; ita fecit Cato, propriis sibi manibus necem intulit certam, ad præveniendum dubiam, si in manus Cæsaris incideret. Melior Stoico est Christianus; ille se occidit ne occidatur: hic moritur, ut moriatur. Mori malè ad pejorem evitandam mortem velut Stoicum pro actu generositatis & prudentiæ reputatur, sed temeritas est & pusillanimitas: mori benè ad moriendum melius velut Christianum, est magnanimitas & vera prudentia; Si Stoicus unâ certâ morte moritur, Christianus moritur duabus similiter certis: nam certitudine mortis primæ, securam reddit incertitudinem secundæ. Ut quid igitur moretur Christianus quod mors sit incerta, si ipse moriendo prius eam potest reddere securam?

Auscultate S. Paulum: *Ego curro, non quasi in incertum*. Ego quidem more reliquorum hominum hujus vitæ transigo cursum, sed non instar illorum curro in incertum, sed certum & securum. Apostolus alludit ad usitatos illius temporis Ludos, in quibus ad certam currebant metam: incerti quisnam primò attingeret. Meta nostra est mors: Cursus ad ipsam, præfense est vita. Quare inquit S. Apostolus Paulus se non cucurrisse more reliquorum in incertum, sed in certum? quia reliqui cursum finiunt jam proximi metæ, S. Pau-

*Psal. 38.
v. 5.*

Lucan.

*I. Cor. 9.
v. 26.*

2. Tim. 4. 7. S. Paulus à meta adhuc remotus finierat cursum : finierat vitam antequam moretur. Idipsum S. Paulus in eadem persiflando metaphora repetit, *Bonum certamen certavi, cursum consummavi*, q. d. jam superavi agonem; jam finivi cursum. Jam tum ? Benè. Congratulamur tibi Apostole Sancte : sed quando ? in hoc nostrum dubium versatur ; Istud dicit S. Paulus in sua secunda Epistola ad Timotheum, quam (juxta notam Cardinalis Baronii) anno quinto Neronis , octennio ante sui decollationem conscripsit. Notate. Quod si S. Paulo tot adhuc supererant anni vitæ, & plures restare possibiles, quomodo se cursum suum jam finisse ait, *Cursum consummavi* ? quia ad finiendam vitam, non expectavit mortem : jam enim ante mortem finierat vitam. Et quemadmodum tanto jam ante tempore veraciter dicere poterat *Cursum consummavi* : æquè verè dixit, *Ego curro, non quasi in incertum*, jam enim certum fecerat mortis incertum. Qui vitæ cursum moriendo conficit, illi mors est incerta ; gnarus verò finire cursum ante mortem, hanc habet certam.

Et ut mortis videatis certitudinem, animadvertite inter omnes mortes certas, istam solam, quâ finitur vita ante mortem, habere infallibilitatem & totalem certitudinem : reliquæ omnes, vel in esse, vel in modo, vel in tempore, suas habent incertitudines, ista sola in se & omnibus suis circumstantiis absolute est certa. Promulgato crudeli & fraudulenter extorto edicto Amani contra Judæos, qui in centum viginti septem Provinciis Regi assuero subiectis commorabantur, inquit sacer Textus, quod omnis Israël clamaverit ad Deum, eò quod ad inevitabilem se condemnatos viderent mortem;

Omnis Israël clamavit ad Dominum, eò quod Esther 13. certa illis mors impenderet. Mors erat certa, v. 18.

quia Decreto definita : erat certa, quia dies erat determinata : & ex eo certior, quod Regum decreta per inviolabilem Periarum Medorumque Legem erant irrevocabilia ; mortem verò tam certam, totque rationibus omni defensione & humano remedio destitutam, infallibilem non habuisse certitudinem tandem demonstravit eventus : nam detecta fraude & malitiâ Aman à Regina Esther, Assuerus revocando Edictum, certæ jam morti destinatos à nece & omni vitæ discrimine eripuit. Adeò mors est incerta, quæ etiam videtur certissima.

Verum enim verò si replicaveritis, Decretum illud fuisse humanum & fallibile, & hinc incertitudinem in morte certa : ad aliam ex Decreto divino certam mortem transeamus, in qua etiam incertitudinis esse posse circumstantias, videbitis. Certus, quod velox est dispositio tabernaculi mei, secundum quod & Dominus noster v. 14. Jesus Christus significavit mihi. Certus sum,

inquit S. Petrus, quod me brevi oportet mori, sic enim mihi ipse Christus revelavit. Potestne inveniri evidentior certitudo, aut clarior dari demonstratio ? Minime. Sed esto ; Ego nihilominus interrogando alloquerer S. Petrum. Apostole & Pontifex Sancte, scisne brevitatem termini vitæ tuæ cujus tam certum te protestaris, & quàm brevis futurus sit nobis indicare ? Eritne hoc anno, an sequente hoc mense, an aliquo aliorum, hoc die, hâc horâ, hoc loco ubi scribis ? nihil horum affirmare potuit Petrus : hæc etenim certitudo particularis, revelata & expressa à Christo, alteram æquè infallibilem à Christo assertam continebat certi-

Matth.
25. v. 13.

tudinem , *Quia nescitis diem neque horam* : ita ut S. Petrus brevi se moriturum sciens, ubi & quando tamen ignoraret , certus mortis & vicinitatis , diem ignoraret & horam , nec scire posset , & hæc est certitudo mortis quæ finitur cum vita : Proinde mors quæ finitur vita ante mortem, tam certa est in se & omnibus suis circumstantiis ; ut si me resolvero hoc momento, non diem tantum aut locum , sed horam etiam & momentum certitudinaliter sciam. Ratio hujus differentię hæc est , quam Job notavit , *Breves dies hominis sunt : numerus mensum ejus apud te est.* Illud quando illius mortis scire non licet , à Deo enim pendet : illud quando alterius mortis certitudinaliter scire datur , quia ex me pendet , illud penes Deum est, à cujus solâ dependet voluntate : hoc verò penes me ; nam cum gratia ejusdem Dei quæ nunquam deest , dependet à voluntate meâ.

Job. 14.
v. 5.

Modò non miror petitionem Davidis à Deo repulsam passam : nam ejus expeditio, si voluisset , suberat proprio ipsius arbitrio. Quid dicebat , quidve à Deo po-

Psal. 32.
v. 5.

stulabat David ? *Notum fac mihi Domine finem meum.* Et Davidi , & cuicumque homini etiam si non Prophetæ , ad cognoscendum vitæ suæ finem non opus est revelatione Dei. Scire desiderans finem vitæ meæ , ego ipse statuam illum , & certissime sciam : hoc pacto erit verè finis meus , *Finem meum* ; erit enim arbitrius & non necessarius ; erit voluntarius & non coactus ; erit electionis & meritorius , erit denique finis vitæ meæ ; & non vitæ , quæ non est mea : Vita etenim præsens solummodò mea est , & non futura : Quid amplius petebat David ? *& numerum dierum meorum.* Inutile desi-

Psal.
113.

derium , & supervacanea petitio. Petebat impertinens, transiliens utilius. Nolo numerum residuæ adhuc vitæ dierum scire : transactæ jam vitæ dies, de quibus Deo rationem redditurus sum , computare aveo ; iste necessarius & verus dierum nostrorum computus est. Denique in quem finem istam petebat David revelationem ? *ut sciam quid desit mihi*, inquit ille ipse. Quid juvat scire quod deest , si præstat id ipsum ignorare ? nolo scire quantum vitæ deest , & ignorare volo quod superest. Qui tempus vitæ novit , utique etiam scit dies residuos : moriens antequam moriatur , superstites ignorat dies : & hæc ignorantia melior est illâ scientiâ. Quænam major in mortis incertitudine felicitas , quàm adhuc superesse vitam ? qui vitam finiunt cum morte, illis vita deest : finiuntibus vitam ante mortem , vita superest. Et si dies vitæ superstites desideramus , nonne hosce Deo animæque nostræ saluti consecrabimus ? sed ad ultimam procedamus difficultatem.

§. V.

Ultima mortis conditio , quæ terribilem eam facit & periculosam , est quod sit momentanea. Quid est mors ? Momentum ex quo pendet æternitas, velut rectius loquar æternitates. Momentum est unum : dependentes ex eo æternitates, sunt duæ : vel frui semper vel carere semper visione Dei ; est linea indivisibilis mundum hunc ab altero dividens. Extremus est Horizon , in quo videtur superius Hemisphærium coeli : inferius inferni. Est punctum præcisum & repositum in quo finis præteritorum omnium cum Exordio concurrebat interminabilem. O quàm terribile est momentum illud,

Job. 21.
v. 13.

illud, & quanto terribilius illis quos mundus vocat Beatos, *Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.* Quod si divisionem pateretur in partes, minus quid anxietatis haberet: inter unam & alteram aliquid spei, consolationis, refugii & remedii intervenire posset: sed indivisibile nec habet, nec admittit partes: est enim ultimum. Instans mortis, instanti vitæ non respondet. Instans vitæ, quamvis non habeat partes, cum partibus unitur, connectit enim temporis præteriti partem cum futuro: Instans mortis, absolvetur cum tempore præterito, nec adhæret futuro; quia nullum tempus amplius restat: *Et tempus non erit amplius.* Nunquid vobis videtur terribile, mortem esse momentaneam? Nunquid vobis terribile esse videtur istud momentum? Sed ego dico, nec terribile, nec momentum esse ei, qui novit retrogredi & vitam finire ante mortem: quamvis enim mors sit momentum & non tempus: qui vitam finit ante mortem, inter mortem & vitam ponit tempus.

Apoc. 10.
v. 6.

Pro hujus assertionem, nec autoritates SS. Hieronymi & Augustini, nec Hilarionum aut Pachomiorum allegabo exempla; sed tantum exemplum & auctoritatem cujusdam militis. Miles quidam veteranus memoriale ferens manibus, ad Imperatorem Carolum Quintum ingressus prætendebat dimissionem sui ab armis & servitiis. Imperator hominis admiratus instantiam, impatientiæ ipsius & non acceptæ condignæ remunerationi causam imputans, proprio compellans nomine respondit: abunde sibi notam ipsius generositatem, & ipsius merita adhuc in recenti vigere memoria, prælia quibus interfuisset, victorias obtentas, gra-

tiasque propterea jam pridem illi designatas, cum gloriæ, dignitatis, honoris, & divitiarum auctario jamjam effectum fortituras. O felicem, ex tali promissione, à tali tamque fide digno Principe facta, militem! sed multò major & melior ejus felicitas erat aliunde; sacra & Cæsarea Majestas (replicat Miles) non hæc desidero gratias, nec prætendo glorias: unicum quod à Cæsareæ suæ Majestatis munificentia peto & desidero, est licentia abeundi, tempus vitam inter & mortem ponere cupio. *Inter vita ne- Fam. goria & mortis diem, oportere spatium in- Stradia tercedere,* inquit vester & noster Livius in *de Bello sua de bello Belgico Historia.* Quid Belgico. nunc in hoc casu videtur vobis fecisse Imperator? permotus petitam dedit licentiam: secretius conclave ingressus iteratò legit memoriale militis, & expeditivum seipsum. O militem inquit, multò me fortiozem, bellicosiozem, generosiorè, prudentiozem & meliozem! Tu meus hucusque fuisti miles, & ego tuus Capitaneus; ab hoc momento tu meus eris Capitaneus, & ego tuus miles sub uno vexillo militaturus. Sic secum Carolus ratiocinatus, ita fecit: regimen dimisit, abdicans se imperio exiit purpuram, necnon imperialem à capite deponendo coronam, omnibus suis victoriis imposuit coronidem, nam novisse mori generosissimus actus est. Carolus generosè resolvit sibi præcidere vitam ante mortem. Omni abrogatâ pompâ sese recolligens, & monasterio S. Justi inclusus, posuit tempus inter vitam & mortem: & quia primâ vice novit mori Imperator, secundâ vice mortuus est sanctus. O generose Princeps, & prudens Generalis qui scivisti audire & sequi tuum militem! O fortis

& sapiens miles, qui docere & vincere novisti maximum Generalem ! ambo gnari redimendi tempus, ideòque insignioris victoriæ redditi certiores, suo quippe tempore se subduxerunt.

Hæc sunt promissa vobis exempla. Si fors antiquiora & sacratiora vos delectant: audite de alio similiter coronato Generale, alioque non minus generoso & prudente milite, quem ille imitatus est & secutus. David cognito (ut jam diximus) quod numerum dierum suorum, terminumque vitæ suæ certum nequiret obtinere, renovans supplicam in ultimis ejusdem Psalini verbis petiit, *Remitte mihi, ut refrigerer priusquam abeam, & amplius non ero* : q. d. Domine, cum tibi non placeat

*Psal. 38.
v. 14.*

mihi mortis meæ tempus revelare, aut vitæ meæ dies à tuâ providentiâ determinatos aliquod saltem mihi concedi peto spatium, quo possim tempus ponere vitam inter & mortem : *Sine me refrigerari & quiescere priusquam moriar, & non existam in viris* : sic enim placidè exibo ex hac vita, & sine terroribus conscientie qui tunc exoriri solent, commentatur Genebrardus. Ita ut hac cognitâ Veritate David mentem mutaret & melioraret, tandemque resolverit securum reddere angustum transitum mortisque momentum, inter mortem & vitam ponendo tempus. Sed à quonam David, à quonam absolutus Exercitus Domini Rex & Generalis hæc didicit lectionem ? à famoso isto milite, qui ex præliandi usu & experientia dicebat : *Militia est vita hominis super terram*. Quasi ipsismet Davidis verbis jamidem à Deo petierat Job : *Nunquid non paucitas dierum meorum finietur brevi ? dimitte me ut plangam paululum dolorem meum, antequam vadam & non revertar*. Vitæ meæ dies (inquit Job)

*Job. 7.
v. 1.*

*Job. 10.
v. 20.*

Talis erat David ! ast qualis Job ? specu-

me nolente seu vellente finientur brevi, hoc ergò ô Domine te rogo, ut aliquod saltem detur temporis spatium, quo delicta mea deplem, conscientiam meam examinem & componam; & animam meam ad exitum felicem præparare valeam : ecce quàm concordēs & æquales sibi fuerunt in hac cordata resolutione miles primò, & postmodum Dux & Generalis. Job dixerat : *Antequam vadam, & non revertar*. David autem, *Priusquam abeam, & amplius non ero*. Unus dicit *Prius*: alter *Ante*. Neuter fuit ausus mortem usque ad mortem expectare : ambo tractarunt de habendo tempore, & ponendo tempus inter vitam & mortem.

At quisnam erat iste Generalis, & quis hic miles; iste David : & hic Job; quales erant homines ? ô miseria & confusio nostræ vecordiae & modicæ fidei ! David *1. Reg. 24. v. 7.* erat ille, qui jam unctus à Deo prius infensissimo sibi inimico voluit condonare, quàm sceptrum arripere, & diadema vertici imponere: erat ille, qui jam Rex inter noctem & diem orationi septem horas *Psal. 34. v. 13.* consecrabat sub purpura cinctus cilicio, & ut ipse testatur, humiliando corpus suum perpetuo jejuniò. Erat ille, qui ex caesorum hostium spoliis, non suo arario : sed *3. Reg. 7. v. 2.* Dei templo construendo coacervabat thesauros. Erat ille, qui licet Laicus tantum ecclesiasticum ordinavit, ministros disposuit, caeremonias reformavit; nec non cultum divinum & res sacras in perfectum ordinem redegit. Fuit ille, qui peccatum commissum & jam remissum cunctis vitæ suæ diebus ac noctibus deflevit amare. Denique fuit ille, cui ipse Deus testimonium perhibuit, quod in illo hominem secundum cor suum invenerit. *Act. 13. v. 22.* Talis erat David ! ast qualis Job ? specu-

lum

Job. 1.

v. 12.

Job. 2.

v. 10.

Idem 10.

v. 12.

Idem 29.

v. 15.

Idem 31.

v. 17.

Idem 1.

v. 5.

Ium Patientiæ, columnæ Constantiæ, regula conformitatis cum voluntate divina, Erat ille quem Deus contra omnem potestatem, dolos, & machinas inferni producit in campum. Erat ille, qui prospera & adversa, bona & mala, immota animi tranquillitate de manu Domini recipiebat. Erat ille, cui connata simul concrevit cum ætate miseria, & proximorum in miseriis compassio; nec non misericordia & benevolentia erga omnes. Erat ille, qui (ut ipse de se testatur) erat oculus cæco, & pes claudæ; orphanorum Pater, viduarum Protector, universale oppressorum refugium & remedium, quique buccellam suam nunquam comedit solus, quin sua pauperi portio relinqueretur. Denique erat ille, quem ipse Deus nedum tanquam innocentem, sed omnium mortalium iustissimum & sanctissimum canonicizavit. Hic erat Job: & ille David; & quilibet eorum multò plùs quàm dixi & dici possit. Nunc interrogo. Si quis nostrum in alterutro inveniretur statu, nonne bono fidentique animo expectaret mortem? si vixerimus sicut hi qui vivunt, & quos videmus mori, extra controversiam est quod sic; nihilominus & David & Job cum tanto virtutum & meritorum cumulo, & quod plùs est, cum tot attestatis divinis timuerunt ne eos de repente tollerent momentum mortis; ambo à Deo petierunt tempus, ut inter vitam & mortem ponerent tempus.

Sed quid vago extraneas adducendo historias, ob oculos exemplum habens præ cæteris admirabile & domesticum, scilicet in cuius domo stamus, & cuius festum celebramus? S. Antonius vitam finivit juvenis, cui ætas longam adhuc promittebat annorum seriem; siquidè trigesi-

mum sextum ætatis annu non excedebat. Sed quid fecit multo tempore ante mortem? Valefaciens omnibus tam sanctis sibi que usitatis occupationibus, desertam civitatem solitudinem petiit: ubi solus cum Deo & semetipso disposuit, ut maturè & præmeditatè vocanti Deo occurreret. Fateor, nullius rei consideratio, majorem mihi mortis iniecit apprehensionem, & majorem periculosi illius & extremi momenti incussit horrorem; quàm hoc ultimum factum S. Antonii. S. Antonius ordinarium vitæ suæ filum rumpat, tam probatæ & sanctæ vitæ, sicut suæ, methodum immutet, ut mortem expectet! Dic mihi o Sancte, qualis erat ista tua vita? nunquid innocentissima, purissima, rigidissima? Nunquid vestimentum tuum erat cilicium carni tuæ fune astrictum? nunquid mensa tua & victus perpetuum erat jejunium & abstinencia? nunquid lectulus tuus erat tabula lignea, aut nuda humus? nonne potiore noctis portionem orationi & divinorum contemplationi insumpsisti? nonne dies prædicando, peccatores convertendo, & hæreticos reducendo transegesti? nonne tua verba & sermones erant splendor Lucis, & facula ignis, quibus intellectus illuminabas & corda accendebas? nonne tuæ cogitationes semper erant de cælo, & de Deo? nonne tua opera erant infirmantium salus, cæcorum visus, mortuorum vita, prodigia denique & miracula stupenda, & à te prædicatæ Fidei testimonia? Ergone cum tanta vitæ perfectione de mundo fugis ad desertum? taliter vivens teipsum fugis, ut perfectus iste Deo unias? Sic vivens, mori formidas? illam vivendi methodo relicta, aliam meditaris? adhucne istam inter vitam & mortem tempus ponere statuis? Siste hic oratio

in hac admiratione & stupore , modum enim progrediendi non video : nec quifquam erit qui evidentior, rigidior, & magis stupendam & timendam desideret probationem , quàm necessaria sit illa anticipata præventio : ut quis se moriturum, & quid sit mori, sciat.

Hoc unicum est antidotum contra venenum mortis : hoc unicum & solummodò efficax est remedium contra omnia ejusdem pericula & difficultates : scilicet , finire vitam antequàm vita finiat. Si mors est terribilis ex eo quod sit una , hanc præventionem abito in duas : Si terribilis ex eo quod incerta , hanc præventionem certa fit & sicura. Si terribilis ex eo quod momentanea ; hanc ipsam præventionem erit tempus , & tempus tribuet. Hoc modo ex ipsa vipera conficiemus Theriacam : & idem pulvis qui nunc sumus, erit correctivus ejus qui orimus. *Pulvis es, & in pulverem reverteris.*

§. VI.

Videor mihi, Auditores , argumento meo satisfacisse , & tam in universali , quàm in qualibet ejus parte , illius veritatem demonstrasse per materiæ potius evidentiam , quàm vim rationum, non necessariorum in tanti judicii & Litteraturæ auditorio. Pro debito ex hac demonstratione colligendo fructu , optarem ab aliquo majoris spiritus & efficaciarum ex hac Cathedra de illa perorari : sed cum mihi id nunc incumbat , denuò mecum simul Divinæ bonitati supplicare pro favore & auxilio ipsius Gratiæ , pro tanti momenti materia nobis necessariæ.

Quicquid jam dictum est , & auditum, hoc in scripturis nos docet Fides , in San-

ctis exemplum : in Gentilibus lumen & ratio naturalis. Sed considerans modum quo Christiani communiter vivant & moriantur , deprehendo quod loco ejus ut finiamus vitam ante mortem : etiam post mortem adhuc continuemus vitam. Videtur hoc paradoxum : sed quotidiana attestatur experientia. Quinam in his , & maxime elevatis tumultibus couditi jacent , in quibus intempestiva mors non abrupte vitam ? Quinam hic sepulti non sibi longiorem vitam aut sperassent aut promississent ? *Dum adhuc ordire succidit me ;* *Esaiæ 38. v. 12.* nos telam ordimur vita texit : mors præciderit. Et quisnam est aut fuit, cui non magna annorum portio post mortem superfuisset ? Estne possibile (inquebat Rex Ezechias , per prophetam mortis admonitus) estne possibile in medio dierum meorum mihi finiendam esse vitam , *In dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi.* *Ibidem v. 10.* Et quis decepto huic Regi dixit, hoc esse dierum suorum dimidium , & non finem ? Spes vana & imaginatio propria id ei persuasit. Promittebat sibi annos octoginta ; mors verò eum invasit anno quadagesimo : Ecce qualiter hic continuabat & extendebat vitam ad annos quadraginta post mortem. Heu quot nunc humo operati jacent , quibus adhuc defuncti multi anni ad vivendum ! auscultemus unum ex ipsis. *Anima mea habes multa bona in annos plurimos ; comede, bibe, epulare.* *Luc. 12. v. 19.* His verbis vix finitis audivit vocem sibi dicentem , *Stulte, hanc nocte animam tuam repetent à te :* *Ibidem* elapsus jam dies fuit vitæ tuæ ultimus , hanc ipsam noctem morieris , quod & factum est. De annis verò plurimis quos sibi promittebat , *in annos plurimos, quidnam auctum est ?* adhuc post fata , continuaverunt & in vanum evoluti sunt,

sunt. Verè stulte & plus quàm stupide, anni à te numerati non erant tui, & bona quæ fuere tua, erunt alterius: Veruntamen anni qui non fuerunt tui ad vitam, erunt tui ad computum; reddenda enim tibi restat ratio coram Deo, de modo quo illos transigere volebas & intendebas: Quantò consultius fuisset ante mortem finire annos quibus vixisti, pro remedio: quàm numerare post mortem annos quibus non vixisti, pro supplicio!

Eccles. 7. v. 18. Nunc intelligo illud difficile consilium Spiritus Sancti: *Ne moriaris in tempore non tuo.* attendite *Ne moriaris?* Ergò in mea potestate est, non mori; in tempore non tuo? Ergò datur tempus quod non meum est; & quod meum est? Ita planè. Sed quodnam est istud tempus meum, in quo mihi mori bonum: & quod est tempus non meum, in quo mihi mori malum est? Tempus meum, est tempus ante mortem; non meum, est tempus post mortem. Exspectare mortem ad tempus post mortem, quod non est meum tempus, est inscitia, est stultitia instar hujus stulti, *Stulte*: sed mortem anticipare ante vitæ finem, quod est tempus meum; est prudenter, sapienter, & benè mori. Et hoc consulit nobis ille, qui solus vitæ & mortis habet imperium: *Ne moriaris in tempore non tuo.*

Quis igitur prudens tam justum, tam necessarium & salutarem sibi non persuadeat discessum, qualis est, vitam finire ante mortem? ineat igitur anima & corpus inter se pactum reciprocum, Exemplo Eliæ. Elias fugiens per desertum à persecutione Reginæ Jezabelis, videntque difficultatem evadendi furiam mulieris po-

tentis & iratæ, petiit (inquit text.) animæ suæ mortem. *Petivit anima sua, ut moreretur.* 3. Reg. 19. v. 4. Anima mea moriamur nunc cum mori nos oportet violenter, moriamur voluntariè; hoc corpus petebat animæ, id ipsum anima petat corpori: utriusque enim res agitur in eodem transitu. Anima mea (dicat corpus animæ) corpus meum (dicat anima corpori) siquidem nobis postmodum moriendum est violenter & cum discrimine; agedum, moriamur nunc libenter & secure. Optimè video, ad hoc pactum feliciter & facilè ineundum convenientiùs tractari in desertis, quàm aulis. In Aula Elias fugiebat mortem, quam in deserto postulabat: sed etsi talis resolutio faciliore est in desertis, magis tamen necessaria est in aulis; in quibus multò periculosius est ad finiendam vitam exspectare mortem.

Supposito igitur, hoc dictamen esse certum, conveniens & urgens: ad ejus praxin descendamus, sine qua omne reliquum nihil est. Illud finire vitam ante mortem, quomodo instituendum est? *spondeo, cordatè ex propria electione* faciendū id in morte anticipatā & voluntariā, quod prudenter & christianè sit in morte violentā & necessariā. Ecquid agit denuntiāt sibi morte Christianus? Primò (hoc namque primum esse oportet) totius vitæ suæ instituit Exemologesin: de peccatis suis intimum excitat dolorem, omni meliore quo potest modo debita componit. Testamentum condit, suæ animæ suffragia procurat, ex integro illam Patri spirituali committit, amplectitur Christum crucifixum, dicendo unā cum illo, *Consummatum est.* Hic est felicissimus & usitatus moriendi modus; sed quia violentus est & non voluntarius,

Joan. 19. v. 30.

tarius, illique pauci & perturbati actus qui tunc exercentur, ad plenè corrigendos malos antea vitæ habitus minimè sufficiunt, sicut & contritio non satis vera & solida, insuper tentationes graviores: ita & mors minùs est segura, & valdè periculosa: Contritio (inquit S. Augustin.) in infirmitate est infirma: & in morte (dicit idem Sanctus) valdè timeo ne sit mortua. Deferamus itaque peccata quando deferuntur à nobis, & non quando nos illa deferunt: nec non finiamus vitam dum adhuc vivere licet; & non dum extinguitur. Quid damus Deo, quando ipse eam tollit? Deumus Deo indulgamus nobis vitam, & tempus quod semper est ejus dum adhuc etiam est nostrum: & non cum jam nullam illius ampliùs habemus partem. Qualia sunt illa Deum non offendendi proposita, quando jam ampliùs offendendi non sufficit tempus & occasio? Confessio in torturis non est legitima, & ut fortiatur fidem extrà illos est ratificanda; & quia hoc fieri non potest postea, ratificetur antea. Nonne **V**oces quæ tempore tempestatis jactantur in mare, consultius & fructuosius remanerent in portu? si de bonis meis licet testari & disponere, quare non facio? si meum Testamentum dicit: Item relinquo: quare non dicit, item sumo? Nonne est meliùs secum sumere opera misericordiæ, quàm relinquere lites? Si de me, sub dubio, dicetur, talis est apud Deum, nonne meliùs ut hoc statim fiat, & cum certitudine?

§. VII.

Nemo aliam superesse vitam credens, hoc pro vita futura non approbabit consilium, tanquàm solum in tanti momenti negotio verum, solidum & secu-

rum. Sed quid dicemus de amore hujus mundi, cui eòusque affixi sumus? Poterone unico generoso actu universas hujus vitæ delicias abdicare? has meas cogitationes, proposita & spes dimittere? his omnibus ab hoc instanti in sempiternum nuncium remittere, & mortem priùs quàm me invadat accelerare, dum pluribus adhuc annis vitæ mundique oblectamenti frui licet? obstant præterea multa negotia publica, dependentiæ plurimæ, & innumera impedimenta: Rebus meis primò compositis, amplectendo hoc consilium de finienda ante mortem vita tractare incipiam. Ecce hinc dolum & tentationem diaboli, quibus jam deceptos involvit & vincit: qualibus & bonis eorundem propositis plenus est infernus.

Primò, hæc vestra negotia & impedimenta non erunt tanti ponderis, velut Imperatoris Caroli Quinti: sed posito quod essent, & adhuc majora: si in horum medio eoque ipso die superveniret febris maligna quid faceretis? nonne perruptis omnibus negotiorum repagulis de salute animæ vestræ seriò tractaretis? Quod igitur faceret febris, cur idem non efficit ratio? quod si hodie multa occurrunt impedimenta, cras multò habebitis plura: nec quisquam sese unquam, nisi perumpendo, ab his expedit retinaculis. Quod attinet ad superstites vitæ annos, quibus lucis hujus usurà frui licet, quilibet interroget semetipsum, quot annis vixi? sexaginta: Et quot mortui sunt anno quadragesimo. Quot annis vixi? quadraginta: & quot sunt mortui anno vigesimo. Quot annis vixi? viginti: & quot sunt mortui anno decimo, secundo, primo, imò nec unico quidem vixerunt anno? *De utero Job. 10. translatus ad tumulum.* Et quando quidem v. 9.

hiscæ

Psal.

54. v. 24.

hisce annis jam supervixi, quam injuriam facio vitæ meæ, illam finire volendo? quam injuriam facio ipsis annis, renunciando paucis & dubiis, pro certis & æternis? Denique si me tantoperè delectant præsentis vitæ dies, propter hoc ipsum eos oportet Deo consecrare: ne mihi abbreviet illos quos adhuc naturaliter vivere possum, juxta ipsius Providentiæ regulam generalem, & justam abutentium pœnam: *Viri sanguinum, & dolosi non dimidiabunt dies suos.*

Restant nunc solummodò maximè implexa rupturque difficillima retinacula, scilicet præsentis vitæ obletamenta, quæ non nisi cum vita accipiunt finem, *post mortem nulla voluptas.* Adjuvet me Deus ut in hoc puncto vobis veritatem detegam, & hoc sit, uti est, ultimum. Si in præsentis vita (advertite quod dico) & pleno miserrum mundo, percurrendo omnes status innumeris gravaminibus obrutos dari potest pura aliqua & impermixta delectatio, hæc illi soli gaudent, qui vitam ante mortem finiunt. Reliquis omnibus præsens vita & mundus existit lachrymarum valis: his verò qui vitam ante mortem finiunt, Paradisus est terrestris. Duo tantum homines fuerunt in hoc mundo, qui verè & realiter vitam ante mortem finiunt Enoch & Elias. Ambo hanc vitam finiunt à multis annis: & ambo adhuc morituri in fine mundi. Ubi commorantur isti duo, qui vitam ante mortem finiunt? in terrestri Paradiso, & non sine ingenti mysterio: Si etenim est aut esse potest Paradisus in terra, si est aut haberi potest Paradisus in hoc mundo & in hac vita: soli morientes ante mortem illo perfruuntur. O qualis vita tam quieta! o qualis vita tam tranquilla! o quam felix vita, & omnibus

Pars I.

perturbationibus nec non adversis fortunæ ac temporis casibus libera! vix temporariam finiverat Enoch vitam mundi; & ecce mundo mox maxima supervenit calamitas, cui similis non fuerat nec videbitur: scilicet universale diluvium. Ingens mundi machina immenso hoc mari erat submersa, sine portu sine littore. Microcosmus arcæ inclusus, variè nunc sursum nunc deorsum jactabatur fluctibus, sine nauclero, sine remo, sine luce, in illa tempestatum tempestate attonitus & stupidus in undis fluctuabat. Montes operi, urbes obrutæ erant aquis, Cœlû tonabat fulgere coruscum. Quoniam in statu solus Enoch in omnium horum medio versabatur? animo erat tranquillo, omni periculo, timore, & sollicitudine vacuus. Quamvis tonitruorum echo & tempestatum fragores audiret, nihilominus imperturbatus remansit. Ego jam finiivi cum mundo, mundus pro me finitus est; quid refert quod finiatur reliquis? viventes adhuc sentiant æumnas temporales: ego enim jam vitæ finem imposui. Isto ævo necdum natus fuerat Elias; Natus est, postea vixit annos, & ante mortem simili modo finiivit vitam. Sed quid non sustinuit mundus, nec non civitatis ipsius & vitæ regio post ejusdem raptum? Samariam Sennacherib & Salmanasar afflixerunt: Jerusalem expugnavit & succendit Nabuchodonosor; bellis, fame, exitiis, incendiis, captivitatibus, exiliis, flagrabant omnia. In captivitatem, è qua nunquam reversæ sunt, decem Tribus Israel abductæ sunt ab Assyriis, reliquæ duæ, Juda & Benjamin in Babylo-nem translatae, unde evolutis jam septuaginta annis in modico rediere numero. Elias jam ante zelo Dei & amore Patriæ consumptus in suo Paradiso in summa

Kk

tran-

tranquillitate degens, optatâ fruitur felicitate; sursum, deorsum vertatur mundus: sive regnet Joacim sive Salmanasar: regnet Nabuchodonosor seu Cyrus: Triumphet Babylon seu Jerusalem: abeant hi & revertantur; transferantur alii & emanent, quid ad Eliam? qui vitam finivit, ab omnibus hisce fortunæ flatibus exemptus est & securus.

Idem omnino reipsâ experitur omnis, qui mundo mundum relinquere, & vitam ante mortem finire resolvit: huic nec raptus Enoch, nec igneus Eliæ currus est necessarius: generosa hoc operatur resolutio. Hoc modo se resolvens, Enoch instar & Eliæ gaudet omnibus privilegiis mortui: quicquid demum in mundo contingat, ipsum nihil tangit nec angit. Ex hujusce status Professoribus unus erat S. Paulus (ut vidimus) qui vivus adhuc dicebat: *Vivo autem jam non ego*. Et quidnam hoc ipso vult dicere? vult dicere (inquit S. Bernardus) *Ad alia quidem omnia mortuus sum, non sentio, non attendo, nec curo*. Omnia hujus mundi sunt mihi, velut mortuis: nec illa sentio nec curo, neque pluris facio quàm si non essent; & si illa adhuc sunt: ego non sum. Considerate morientium immuuitates, & videbitis tranquillitatem quâ fruuntur gaudentes: & ærumnas, quibus se exonerant qui mortem anticipant. Venerunt in Calvariam apparitores Pilati ut crucifixorum crura confringerent: quod etiam fecerunt Dimæ & Gestæ cum ingenti dolore quia adhuc vivebant: *Ad Jesum autem cum venissent, ut viderunt eum jam mortuum, non fregerunt ejus crura*. A quibus crurifragiis, doloribus & molestiis est exemptus, qui jam est mortuus? Epitaphium quod ego tali, vel uni horum mortuo ponerem, est

iste Davidis versus, *inter mortuos liber*. Liber à sollicitudinibus mundanarum jam agit extra mundum. Liber ab invidiis & æmulationibus: quia nemini se opponit. Liber à spebus & timoribus: quia nihil desiderat. Liber à vicissitudinibus & mutationibus: quia fortunæ flatibus se subduxit. Liber ab hominibus, quæ libertas est difficillima: liberavit enim semetipsum à seipso. Tandem liber ab universis hujus vitæ adversitatibus, molestiis, inquietudinibus: est etenim jam mortuus.

Omnibus defunctis, pro Ecclesiæ laudabili consuetudine piè decantatur: *Requiescat in pace*; sed hanc Pacem & quietem, soli mortui ante mortem, securè lucrantur. Ecce hoc ex ipso Davidis textu patet, unde Ecclesia desumpsit hæc verba, *In pace, in idipsum dormiam & requiescam*. In hac clausula in idipsum latet mysterium; hanc enim sententiam tam planam & claram, reddit obscuram, imò admirabilem. Ecquid vult dicere, dormiam & requiescam in pace in idipsum? si diceret, moriar ut quiescam in pace, facile intelligeretur: sed moriar in pace in idipsum? ad moriendum & quiescendum in pace in idipsum, oportebitne mori & quiescere in pace, ut moriar & quiescam in pace? Ita planè. Et hic fuit profundus Davidis conceptus q. d. moriar & quiescā in pace in vita. Sed quare vel quem in finē? in idipsum; ut moriar & quiescam in pace, in morte: *In pace in idipsum, dormiam & requiescam*. Hinc valde propriè istud *mori*, per phrasin dormire significavit, *Dormiam*: nam somnus est mors in vita; proinde hinc binæ & hæ ultimæ jam restant consequentiæ notatu dignæ & consolationis plenæ, pro iis qui vitam ante mortem consummant. Prima, quod soli illi (sicut supra dictum est) secura

ad Gal. 2.
v. 20.

S. Bern.

Joan. 19.
v. 32.

cura pace & quiete gaudent : Secunda, quod ex pace & quiete hujus mortis, similiter secura pax & quies subsequatur alterius, quod totius discursus nostri argumentum est. Qui moriendo moriuntur, perdunt quietem vitæ, nec illam æternitatis ordinariè consequuntur : ab his etenim miseriis ad alias transeunt infinitè majores, hoc serò lamentabantur in inferno, qui se beatos & felices putaverunt in mundo, *Lassati sumus in via iniquitatis*; q. d. Lassati venimus ad infernum, nam in vita non habuimus requiem; & hîc æterna patiemur tormenta. Vice versâ, mor-

tem prævenientes placidè moriuntur & & quieti ad quiescendum. *In pace in idipsum, dormiam & requiescam.* O qualis Pax, ô qualis quies, pro Vitâ & pro Morte! nullum fore credo, si sapiat, qui non resolvat ab hoc memento ità vivere & mori : vel ità mori, ad ità moriendum. Hoc modo vitam consummando securi præstolabimur mortem : & beneficio pulveris qui sumus, *Pulvis es* : timere non habebimus pulverem qui futuri sumus, *in pulverem reverteris.*

F I N I S.

INDEX

Locorum Sacrae Scripturae.

Numeri significant paginam.

Ex Libro Genesis.

Cap. Num.		pag.	Cap. Num.		pag.
1. 1.	I N principio creavit Eloim cælum & terram.	36.	16.	Multiplicabo arumnas tuas.	244.
1.	In principio creavit Deus cælum & terram.	58.	19.	Donec revertaris in terram, de qua sumptus es, quia pulvis es.	24.
2.	Et tenebrae erant super faciem abyssi.	58.		Pulvis es & in pulverem revertaris.	26.
3.	Dixitque Deus: Fiat Lux.	58.	6. 2.	Videntes Filii Dei filias hominum.	198.
4.	Fiat lux, & facta est lux: & vidit Deus lucem quod esset bona.	59.	7. 11.	Rupti sunt fontes abyssi, & cataractæ cæli apertæ sunt.	197.
4.	Divisit lucem à tenebris, &c.	166.	15. 13.	Scito præsumens quod peregrinum futurum sit semen tuum in terra non sua: & subvertent eos annis.	400.
5.	Appellavitque lucem diem, & tenebras noctem: factumque est... dies unus.	58.			158.
1. 8.	Fiat firmamentum in medio aquarum: & factum est... dies secundus.	166.	18. 7.	Terribilis est locus iste. Non est hic aliud nisi domus Dei, & Porta cæli.	32.
11.	Germinebat terra herbam viventem.	166.	27.	Loquar ad Deum cum sim pulvis & cinis.	24.
16.	Luminare majus ut præesset diei: & luminare minus, ut præesset nocti.	63.	19. 11.	Percussurum eos cæcitare à maximo usque ad minorem.	147.
16.	Luminare minus, ut præesset nocti: & stellas.	63.	11.	Ita ut ostium invadere non possent.	ibid.
19.	Luminare majus, ut præesset diei: & factum est... dies quartus.	58. & 63.	22. 1.	Tentavit Deus Abraham.	138.
26.	Ut præesset piscibus maris, & volatilibus cæli, & bestiis, universæque terræ.	112.	2.	Vale in terram visionis, atque ibi offeres.	140.
2. 3.	Requievit die septimo ab universo opere, quod patrat.	167.	25. 27.	Habitas in tabernaculis.	123.
7.	Formavit Deus hominem de pulvere terræ, in Text Hebraico.	26.	27. 12.	Timeo ne putet me sibi voluisse illudere, & inducam super me maleditionem pro benedictione.	124.
7.	Inspiravit in faciem ejus, & factus est homo in animam viventem.	26.	20.	Quomodo iam cito invenire potuisti filii mei?	68.
15.	Posuit eum in paradiso voluptatis, ut operaretur & custodiret illum.	192.	20.	Voluntas Dei fuit.	68.
17.	Morte morieris.	244.	30. 1.	Da mihi liberos alioquin moriar.	76.
20.	Adde verò non inveniebatur adjuter similis ejus.	96.	39.	Factumque ut oves intuerentur Virgas, & parerent maculosa.	9.
24.	Propter hoc relinquet homo Patrem & Matrem.	213.	32. 30.	Ecce ad faciem.	102.
3. 5.	In quocunque die comederitis... eritis sicut Dei.	49. & 71.	45. 20.	Proferate, nec dimittatis quicquam de suppellectili vestra, quia omnes opes Egypti vestrae erunt.	72.
6.	Edisti mulier, quod bonum esset lignum ad vescendum.	151 & 193.			
7.	Aperti sunt oculi amborum.	156 & 189.			
13.	Serpens decepti me.	192.			

Ex Libro Exodi.

3. 7.	V idi afflictionem Populi mei in Egypto, & sciens dolorem ejus, descendi ut liberem eum.	158.
11.	Quis ego sum ut vadam ad Pharaonem.	113.
14.	Ego sum: qui sum.	22.
14.	Qui est: misit me ad vos.	22.
14.	Mute quem missurus es.	113.
7. 12.		12.

SACRÆ SCRIPTURÆ.

291

Cap. Num.	pag.
7. 12. Devoravit virga Aaron virgas eorum.	43.
13. Inturbum est cor Pharaonis.	6.
8. 19. Digressus Dei est in ea.	185.
10. 22. Facte sunt tenebrae horribiles in universa terra Egypti.	64.
23. Nemo vidit fratrem suum, nec movit se de loco, in quo erat: ubicunque autem habitabant Filii Israel, lux erat.	64.
13. 21. Per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis.	60.
16. 3. Utinam mortui essemus in Egypto, quando sedebamus super ollas carnium.	130.
4. Dixit autem Dominus ad Moysen ego pluviam vobis pames de celo.	130.
4. Egredietur populus & colligat: ut tensem eum, utrum ambulet in lege mea, an non?	ibid.
16. Manu: quid est hoc?	104.
24. 14. Habebis Aaron & Hur: si quid natum fuerit querelis, referetis ad eos.	37.
32. 1. Fac nobis Deus Elorum qui nos precedant.	36.
1. Fac nobis Deos, qui nos precedant.	109.
2. Tollite in aures aureas de uxorum, filiorumque & filiarum vestrarum auribus & afferte ad me.	109.
3. Fecit populus, quae iusserat.	110.
4. Quas cum ille accepisset, formavit opere fusorio, & fecit ex eis vitulum constansiem.	109.
5. Edificavit altare coram eo, & praconis voce clamavit dicens: cras solemnitatis Domini est.	109.
6. Surgentesque mane obulerunt holocausta, & hostias pacificas, & sedes populus manducare, & surrexerunt ludere.	109.
10. Domitte me, ut irascatur furor meus, & deleam eos.	115.
19. Projecit de manu tabulas, & confregit eas.	114.
21. Quid tibi fecit hic populus, ut induceres super eum peccatum maximum.	109.
22. Tu nosti populum istum, quod pronus sit ad malum.	109.
23. Dixerunt mihi: Fac nobis Deos, qui nos precedant.	109.
24. Quibus ego dixi: Quis vestrum habet aurum? tulerunt, & dederunt mihi & projecit illud in ignem egressusque est hic vitulus.	109.
25. Spoliaverat eum Aaron... & nudum constituerat.	114.
28. Cecideruntque in die illa, quasi 23000. hominum.	114.
34. Ego vero in die ultionis visitabo & hoc peccatum eorum.	115.
33. 3. Non ascendam tecum, quia populus dura cervicis est.	114.

Cap. Num.	pag.
13. Offende mihi faciem tuam.	133.
20. Non videbit me homo, & vires.	133.
34. 29. Quod facies ejus esse cornuta.	280.

Ex Libro Numeri.

11. 5. In mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porrique, & cespes, & allia.	131.
6. Nihil aliud respiciunt oculi nostri nisi Man.	131. & 201.
14. Non possum solus sustinere omnem hunc populum.	113.
15. Sim aliter tibi videtur, obsecro, ut interficias me, & inveniam gratiam in oculis tuis.	113.
25. Auferens de spiritu qui erat in Moysse, & dans septuaginta viris.	113.
16. 32. Aperta est terra, & deglutiit eos, descenderuntque in infernum viventes.	243.
20. 8. Loquimini ad petram.	38 & 165.
11. Percutiens virgibus filios, egressa sunt aquae largissima.	7. & 197.
21. 5. Anima nostra nauseat super cibo isto.	131.

Ex Libro Deuteronomii.

6. 13. Dominum Deum tuum timebis, & illi sol serve vices.	183.
16. Non tentabis Dominum Deum tuum.	183.
7. 16. Non parcat eis oculus tuus.	200.
8. 3. Non in solo pane vivit homo.	183.
9. 10. Tabulas scriptas digito Dei.	185.
15. 3. Tentat vos Dominus Deus vestester, ut palam fiat, utrum diligatis eum, an non.	119. 130.
32. 2. Concreseat ut pluviae doctrina mea; fluat ut res eloquium meum.	15.

Ex Libro Josue.

10. 12. Obediente Deo vos hominis.	38.
14. 2. Thare pater Abraham, & Nachor: servieruntque Dus alienis.	40.

Ex Libro Judicum.

2. 5. Locus flentium.	207.
5. 20. Stella manentes in ordine suo.	10.
14. 2. Quam queso accipiat mihi uxorem.	77.

Ex Libro Regum. I.

1. 11. Si respiciens videris afflictionem meam.	159.
16. 23. Tollebat David citharam, & percutiebat manu sua.	7.
17. 49. Infixus est lapis in fronte ejus.	7.
18. 9. Non reclus oculis a faciebat.	200.
¶ k 3	21. 9.

Cap. Num.		pag.	Cap. Num.		pag.
21. 9	<i>Non est alter huius similis.</i>	98.	19.	<i>De utero translatus ad tumulum.</i>	24.25 & 26.
31. 4.	<i>Ne forte veniant incircumcisi isti, & interficiant me illudentes mihi.</i>	51.	20.	<i>Nunquid non paucitas dierum meorum finietur brevis? dimute me, ut plangam paululum dolorem meum, antequam vadam, & non revertar.</i>	252.
Ex Libro Regum II.					
3. 31.	<i>Porro David sequebatur feretrum.</i>	203.	14. 5.	<i>Breves dies hominis sunt, numerus mensium ejus apud te est.</i>	250.
32.	<i>Cumque sepelissent Abner, levavit David vocem suam, & flevit super tumulum: flevit autem & omnis populus.</i>	204.	5.	<i>Constituiti terminos ejus, qui prateriri non poterunt.</i>	245.
7. 3.	<i>Ego tuli te de pascuis sequentem greges, ut esset dux super populum meum.</i>	72.	17. 14.	<i>Putredini dixi: Pater meus es; mater mea & soror mea, verbumus.</i>	30.
12. 2.	<i>Vide mulierem.</i>	198.	19. 25.	<i>Scio enim quod Redemptor meus vivit & in novissimo die de terra surrecturus sum.</i>	30.
Ex Libro Regum III.					
2. 8.	<i>Maledictione pessima &c.</i>	94.	15.	<i>Et rursum circumdaber pelle mea, & in carnis mea videbo Deum meum quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspiciuntur sunt, & non alius.</i>	30.
18. 21.	<i>Usquequo elaudicatis in duas partes?</i>	174.	21. 15.	<i>Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.</i>	251.
19. 4.	<i>Petrus animæ suæ, ut moreretur.</i>	255.	29. 18.	<i>In nidulo meo moriar, & sicut Phoenix (in text. Græco) multiplicabo dies meos.</i>	30.
Ex Libro Regum IV.					
2. 10.	<i>Rem difficilem postulasti.</i>	182.	31. 1.	<i>Pepigi fœdus cum oculis meis, ut me cogitarem qui dem de virgine.</i>	206.
5. 13.	<i>Pater, etsi rem grandem dixisset tibi Propheta, certe facere debueras; quanto magis quia nunc dixit tibi lavare & mundaberis.</i>	240.	7.	<i>Si secutum est oculos meos cor meum.</i>	200.
6. 18.	<i>Percute, oro gentem hanc cœcitate.</i>	146.	39. 28.	<i>In arduis ponet nidum suum: in petris manet & inaccessis rupibus: inde contempletur escam, & ubicunque fuerit cadaver statim adest.</i>	161.
22. 20.	<i>Ideirco colligam te ad Patres tuos: & colligeris ad sepulchrum tuum in pace.</i>	247.	42. 3.	<i>Inspicienter locutus sum: idcirco ipse me reprehendo, & ago pœnitentiam in favilla, & cinere.</i>	197.
Ex Libro Tobie.					
5. 12.	<i>Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, & lumen cœli non video?</i>	198.	Psalms.		Ex Libro Psalmorum.
11. 10.	<i>Consurgens cœcus Pater ejus, cœpit offendens pedibus currere, & prolapsus est.</i>	156.	4. 6.	<i>Ego dormivi & separatus sum, & exsurrexi.</i>	29.
Ex Libro Judith.					
9. 13.	<i>Capiatur laqueo oculorum suorum.</i>	200.	4. 9.	<i>In pace in idipsum dormiam & requiescam.</i>	258.
Ex Libro Esther.					
7. 8.	<i>Etiam Reginam vult opprimere me præsente.</i>	153.	6. 7.	<i>Per singulas noctes lachrymis meis stratum meum rigabo.</i>	204.
13. 18.	<i>Omnis Israel clamavit ad Dominum, eo quod eis certa mors impenderet.</i>	249.	8.	<i>Turbatus est à furore oculus meus.</i>	200.
Ex Libro Job.					
1. 8.	<i>Quod non sit similis illi in terra.</i>	96.	9. 15.	<i>Qui exaltas me de portis mortis.</i>	324.
21.	<i>Dominus dedit, Dominus abstulit: sit nomen Domini benedictum.</i>	191.	17. 28.	<i>Oculos superborum humiliabis.</i>	200.
2. 2.	<i>In omnibus his non peccavi Job libiis suis, neque stultum quid locutus est contra Deum.</i>	191.	18. 1.	<i>Cœli enarrant gloriam Dei, & opera manuum ejus, annuntiat firmamentum.</i>	167.
7. 2.	<i>Militia est vita hominis super terram.</i>	252.	2.	<i>Dies dei, cruciat verbum.</i>	167.
7.	<i>Quia ventus est vita mea.</i>	25.	4.	<i>Non sunt loquela neque sermones, quorum non audiantur voces eorum.</i>	10.
10. 9.	<i>Memento, quæso, quod sicut luxum feceris me, & in pulverem reduces me.</i>	24.	5.	<i>In sole posuit tabernaculum suum.</i>	66.
			6.	<i>Exultavit us gigas ad currentem viam.</i>	66.
			21. 16.	<i>In pulverem mortis deduxisti me.</i>	26.
			30. 10.	<i>Conturbatus est in ira oculus meus.</i>	20.
			38. 5.	<i>Locutus sum in lingua mea. Notum fac mihi Domine finem meum, & numerum dierum meorum, ut sciam quid tibi sitis mihi.</i>	247. & 248.
				<i>& 250.</i>	

264

2. 8. Eggs

Cap. Num.	pag.	Cap. Num.	pag.	
2. 8.	Ecce isse venit saliens in montibus , transilicens colles.	212.	2. Seraphim stabant super illud ... velabant faciem ejus.	134.
9.	En ipse stat post parietem nostrum respiciens per fenestras,prospiciens per cancellos.	50.	3. Plena est omnis terra gloria ejus.	134.
3. 4.	Inveni quem diligit anima mea , tenui eum nec dimittam.	212.	4. Es Dominus repleta est fumo.	134.
4. 4.	Mille clipei pendunt ex ea , omnis armatura fortium.	183.	5. Vae mihi quia tacui.	20.
9.	Vulnerasti cor meum soror mea, sponsa : vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum.	239.	10. Exceca cor populi hujus , ut videntes non vident.	174.
6. 9.	Quae est ista quae progreditur quasi aurora surgens, pulchra ut luna, electa ut Sol.	60.	8. 14. Et erit in lapidem offensionis , & in petram scandali, in laqueum, & in ruinam.	180.
8. 6.	Fortis est uis mors dilectio.	211.	15. Et offendent , & cadent , & conterentur , & irruent , & capientur.	180.
13.	Qua habitas in hortis (amici auscultant) fac me audire vocem tuam.	212.	14. 14. Similis ero altissimo.	48.
14.	Fuge, dilecte mi & assimilare caprea hinnuloque cervorum super montes aromatatum.	212.	29. 18. De tenebris & caligine oculo caecorum videbunt.	242.
Ex Libro Sapientiae.				
2. 8.	Coronemus nos rosis, antequam marcescant.	244.	35. 4. Deus ipse veniet, & salvabit vos.	142.
5. 6.	Ergo erravimus.	244.	5. Tunc aperientur oculi eorum.	142.
7.	Lassati sumus in via iniquitatis.	259.	38. 10. In dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi.	254.
16. 21.	Deserviens uniuscujusque voluntati.	131.	12. Dum adhuc ordire, succidit me.	254.
Ex Libro Ecclesiastici.				
4. 31.	Non confundaris confiteri peccata : & ne subicias te omni homini pro peccato.	128.	41. 18. Intuemini ad videndum.	149.
10. 4.	In manu Dei potestas terrae , & utilem rectorem suscitabit in tempus super illam.	119.	42. 2. Non clamabit, neque audietur vox ejus foris.	15.
5.	In manu Dei prosperitas hominis , & super faciem Scribae imponet honorem suum.	119.	7. Dedit te in fidem populi, in lucem Gentium, ut aperires oculos caecorum.	145.
14. 8.	Nequam est oculus lividi.	201.	19. Quis caecus nisi servus meus ? Quis caecus , nisi qui vendundatus est ? Quis caecus, nisi servus Domini.	144.
9.	In satiabilis oculus cupidus.	200.	43. 8. Populum caecum, & oculos habentem.	144.
24. 25.	In me gratia omnis via & veritatis.	169.	44. 19. Medietatem ejus combussi igne, & de reliquo ejus Idolum faciam.	113.
26.	Transite ad me omnes ... & a generationibus meis implemini.	169.	46. 4. Ego feci, ego feram.	115.
31. 15.	Nequius oculo quid creatum est ab omni facie sua lachrymabitur, cum viderit.	189.	56. 10. Speculatores tui caeci omnes.	158.
44. 20.	Non est inventus similis illi : qui conservavit legem excessi.	97.	58. 9. Invocabis, & Dominus exaudiet : clamabis, & dicet : Ecce adsum.	173.
21.	In carne ejus stare fecit testamentum.	97.	60. 8. Quis sunt isti , qui ut nubes volant ?	15.
21.	Fidelis in tentatione inventus est.	97.	61. 2. Ad annuntiandum mansuetis misit me , ut morderer contritis corde , & praedicarem captivis indulgentiam: ut consolarer omnes lugentes.	180.
23.	Hereditare à mari usque ad mare : & à flumine usque ad terminos terrae.	97.	Ex Prophetia Jeremiae.	
25.	Benedictionem omnium gentium dedit illi.	97.	7. 5. Maledictus homo, qui confidit in homine.	194.
45. 2.	Similem illum fecit in gloria Sanctorum.	102.	8. 8. Verè mendacium operatus est stylus mendax Scribarum.	120.
Ex Prophetia Isaiae.				
5. 4.	Quid debui facere vinea mea, & non feci?	5.	9. 1. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo die ac nocte.	205.
20.	Vae, qui dicitis malum bonum , & bonum malum.	151.	23. 23. Qui habet sermonem meum, loquatur sermonem meum verè.	16.
6. 1.	Ea quae sub ipso erant, replebant templum.	134.	1. 12. Attendite, & videte.	149.
			17. Non est, qui consoletur eam.	71.
			2. 14. Prophetae tui viderunt tibi falsa.	151.
			18. Neque taceat pupilla oculi tui,	205.

INDEX LOCORUM

265

Cap. Num.	pag.	Cap. Num.	pag.
3. 51. Oculus meus depredatus est animam meam.	200.	4. Genuit Booz.	171.
Ex Prophetia Ezechielis.		5. Genuit Obed ex Ruth.	171.
4. Et in medio ignis quasi species.	94.	5. Genuit Jesse.	171.
1. 4. Desuper ipsorum quatuor.	163.	6. Genuit Salomonem.	171.
14. Nec revertabantur, cum ambularent.	2. & 3.	7. Genuit Abiam.	170.
14. Ibant, & non revertabantur, in similitudinem fulguris coruscantis.	5.	8. Genuit Josaphat.	170.
22. A lumbis desuper, & à lumbis deorsum, quasi species ignis splendens.	93.	9. Genuit Achaz.	171.
3. 1. Comede volumen istud.	172.	9. Genuit Ezechiam.	170.
6. 9. Oculos eorum fornicantes.	200.	10. Genuit Manassem.	171.
10. 7. Offensiones oculorum abiciat.	201.	10. Genuit Josiam.	169.
8. Abominationes oculorum suorum.		12. Genuit Zorobabel.	171.
23. 16. Concupiscentia oculorum suorum.	200.	13. Genuit Eliacim.	169.
Ex Prophetia Danielis.		16. Joseph, virum Mariæ, De qua natus est Jesus.	55.
2. 35. In favillam astræ areæ.	27.	3. 2. Agite pœnitentiam.	8.
38. Tu Rex est capus.	28.	3. Parate viam Domini.	11.
5. 5. Apparuerunt digiti, quasi manus hominis scribentis.	178. & 184.	4. 1. Ductus est à spiritu, ut tentaretur.	190.
41. 35. Domine Babylonem non vidi & lacum nescio.	116.	3. Et accedens tentator.	178.
Ex Prophetia Osee.		4. Dic, ut lapides isti panes fiant.	181.
2. 14. Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor ejus.	195.	4. Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.	16. 181.
8. 7. Ventum seminabunt, & turbinem colligent.	15.	6. Mitte te deorsum: scriptum est enim: quia Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis.	181.
Ex Prophetia Jonæ.		6. Ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.	181.
3. 4. Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur.	11.	7. Non tentabis Dominum Deum tuum.	181.
Ex Prophetia Habacuc.		11. Ecce Angeli ministrabant ei.	195.
2. 3. Si moram fecerit, expecta illum; quia veniens veniet, & non tardabit.	68.	17. Exinde cepit prædicare.	178.
Ex Prophetia Malachiæ.		19. Faciam vos fieri piscatores hominum.	13.
4. 2. Orietur vobis timentibus nomen meum Sol justitiæ: & sanitas in penus ejus.	63 & 119.	21. Reficientes vetia sua.	13.
Ex Divo Matthæo.		5. 37. Sit sermo vester: Est, est: Non, non.	182.
1. 1. Liber generationis Jesu Christi, Filii David, Filii Abraham.	161. & 163.	4. Qui solem suum oriri facit super bonos & malos.	5. & 63.
2. Abraham genuit Isaac.	169.	Et pluit super iustos, & iniustos.	5.
2. Isaac genuit Jacob.	169. & 171.	6. 23. Si oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit.	200.
2. Genuit Judam.	171.	7. 14. Arcta via est, quæ ducit ad vitam.	147.
3. Genuit Phares.	171.	8. 12. Ibi erit fletus.	207.
3. Zaram de Thamar.	171.	13. Fiat tibi sicut credidisti.	228.
3. Genuit Efron.	171.	22. Sinite mortuos sepelire mortuos suos.	174.
4. Genuit Naasson.	170.	10. 17. Cavete ab hominibus.	190.
4. Genuit Salmon.	171.	41. Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet: & qui recipit justum in nomine justî, mercedem justî accipiet.	229.
Pars I.		11. 3. Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?	142.
		4. Renunciare Joanni quæ vidistis & audistis: cæci vident.	142.
		12. 9. Si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & projice.	

Cap. Num.	pag.	Cap. Num.	pag.
<i>jice abs te.</i>	106.	24. <i>Vae autem homini illi, per quem filius hominis</i>	196.
13. 28. <i>Inimicus homo hoc fecit.</i>	188.	<i>tradetur: bonum erat ei si natus non fuisset homo</i>	42.
15. 14. <i>Scilicet illos; cæci sunt, & duces cæcorum.</i>	156.	26. <i>Hoc est corpus meum.</i>	126.
14. <i>Cæcus si cæco ducatum præstet.</i>	154.	38. <i>Cæpi contristari, & maestus esse.</i>	219.
19. <i>De corde exeunt cogitationes malæ, homicidia,</i>	200.	39. <i>Sustinete hoc & vigilate mecum & progressus</i>	126.
<i>adulteria, furta, falsa testimonia, blasphemie.</i>	228.	<i>filium in faciem suam orans, & dicens: Pater</i>	219.
28. <i>O mulier magna est fides tua.</i>	90.	<i>me, si possibile est &c.</i>	126.
16. 15. <i>Quem dicunt homines esse filium hominis: Alii</i>	132.	48. <i>Ipsè est, tenete eum.</i>	148.
<i>Joannem Baptistam: alii vero Eliam: alii vero</i>	132.	49. <i>Ave Rabbi, & osculatus est eum.</i>	107.
<i>Jeremiam, aut unum ex Prophetis.</i>	132.	50. <i>Tenuerunt eum.</i>	148.
18. <i>Portæ inferi non prævalerunt adversus eam.</i>	184.	55. <i>Non me tenuistis.</i>	148.
<i>28. & 125.</i>	182.	58. <i>Ut videret finem.</i>	189.
17. 2. <i>Resplenduit facies ejus sicut Sol.</i>	182.	60. <i>Novissime venerunt duo falsi testes.</i>	17.
4. <i>Bonum est nos hic esse.</i>	184.	72. <i>Non novi hominem.</i>	202.
5. <i>Ei ecce vox de nube dicens: Ipsum audite.</i>	182.	27. 4. <i>Peccavi tradens sanguinem justum.</i>	122.
9. <i>Nemini dixeritis visionem, donec Filius hominis</i>	182.	4. <i>Quid ad nos? Tu videris.</i>	128.
<i>à mortuis resurgat.</i>	134.	23. <i>At illi magis clamabant: crucifigatur.</i>	15.
23. <i>Magister vester non solvit didragma?</i>	75.	24. <i>Aquâ lavit manus.</i>	121.
18. 10. <i>Angeli eorum semper vident faciem Patris, qui</i>	202.	24. <i>Innocens ego sum à sanguine justis huius.</i>	122.
<i>in cælis est.</i>	202.	29. <i>Cororum de spinis posuerunt super caput</i>	6.
19. 11. <i>Non omnes capiunt verbum istud.</i>	202.	<i>ejus.</i>	218.
20. 12. <i>Murmurabant adversus Patrem familias.</i>	73.	50. <i>Emisit spiritum.</i>	6.
12. <i>Hi novissimi usque horâ fecerunt. Pares illos nobis</i>	70.	52. <i>Petræ scisse sunt.</i>	6.
<i>fecisti. Porcavimus pondus diei & æstus.</i>	80.	28. 2. <i>Angelus enim Domini descendit de cælo, & re-</i>	43.
15. <i>An oculus tuus nequam est quia ego bonus</i>	80.	<i>voluit lapidem & sedebat super eum.</i>	67.
<i>sum?</i>	82.	39. <i>Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, &</i>	
21. <i>Dic, ut sedent hi duo filii mei.</i>	106.	<i>Spiritus Sancti.</i>	
22. <i>Nescitis, quid petatis.</i>	181.		
22. <i>Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus</i>	181.		
<i>sum?</i>	140.		
23. <i>Sedere autem ad dextram meam, vel sinistram,</i>	68.		
<i>non est meum dare vobis: sed quibus paratum est à</i>	32.		
<i>Patre meo.</i>	250.		
12. 12. <i>At ille obmutuit.</i>	116.		
15. <i>Consilium inierunt, ut occiderent eum in ser-</i>	226.		
<i>monæ.</i>	122.		
17. <i>Licet sensum dare Cæsari, an non?</i>	122.		
19. <i>Quid me tentatis?</i>	122.		
24. 28. <i>Ubiunque fuerit corpus: illic congregabuntur &</i>	122.		
<i>aquile.</i>	122.		
25. 5. <i>Moram autem faciente sponso, dormitaverunt</i>	122.		
<i>omnes & dormierunt.</i>	122.		
10. <i>Clausus est janua.</i>	122.		
13. <i>Quia nescitis diem, neque horam.</i>	122.		
15. <i>Unicuique secundum propriam virtutem.</i>	122.		
35. <i>Venite benedicti Patris mei: esurivi enim, &</i>	122.		
<i>dedistis mihi manducare.</i>	122.		
26. 15. <i>Quid vultis mihi dare, & ego cum vobis tra-</i>	122.		
<i>diam?</i>	122.		

Ex Divo Marco.

1. 13. <i>Eratque cum bestiis.</i>	178.
44. <i>Vade, ostende te Principi Sacerdotum.</i>	225.
4. 12. <i>Ut videntes videant, & non videant.</i>	146.
6. 25. <i>Cumque introisset statim cum festinatione ad re-</i>	235.
<i>gem, petiit dicens: volo, ut protinus des mihi in</i>	153.
<i>disco caput Joannis Baptiste.</i>	150.
49. <i>Putaverunt phantasma esse.</i>	150.
8. 24. <i>Vadeo homines velut arbores ambulantes.</i>	150.
25. <i>Iterum impiebat manus super oculos ejus, & coepit</i>	150.
<i>videre.</i>	228.
9. 12. <i>Omnia possibilia sunt credenti.</i>	93.
27. <i>Non potuimus ejicere eum.</i>	126.
33. <i>Cæpi pavere, & cadere, contristari & maestus</i>	221.
<i>esse.</i>	116.
34. <i>Tristis est anima mea.</i>	116.
15. 46. <i>In monumento, quod erat excisum in Pe-</i>	116.
<i>tra.</i>	116.

INDEX LOCORUM

267

Cap. Num.	pag.
16. 2. Valde mane una Sabbatorum veniunt ad monu- mentum orto jam sole.	55.
5. Viderunt juvenem sedentem a dextris, cooperum sola candida.	43.
6. Surrexit: non est hic.	120.
15. Euntes in mundum universum, predicate omni creatura.	2. & 96.
Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit.	34.

Ex Divo Luca.

1. 1. Quoniam multi conati sunt ordinare narratio- nem, que in nobis completa sunt, rerum.	162.
17. Venit Joannes Baptista in spiritu & virtute Elia.	103.
33. Regnabit in domo Jacob.	123.
35. Quod nascetur ex te sanctum,	89.
39. Exurgens autem Maria, abiit in montana cum festinatione.	67.
71. Salutem ex inimicis nostris, & de manu omnium, qui oderunt nos.	225.
3. 3. Predicans Baptismum Poenitentia in remis- sionem peccatorum, sicut scriptum est in libro Ser- monum Isaia Propheta.	14.
4. 5. In momento temporis.	237.
6. 25. Va vobis, qui ridetis, quia plorabitis.	138.
7. 14. Adolescens tibi dico: Surge.	26.
50. Fides tua te salvam fecit.	228.
3. 5. Exiit qui seminat seminare semen suum.	1.
Aliud cecidit secus viam, & conculcatum est: & volucres coeli comederunt illud.	2.
6. Aliud cecidit super petram, & natum aruit, quia non habebat humorem.	2.
7. Aliud cecidit inter spinas, & simul exorta spinæ suffocaverunt illud.	9.
8. Aliud cecidit in terram bonam, & ortum.	9.
Et fecit fructum centuplum.	4.
Hæc dicens, clamabat.	14.
12. Semen, est verbum Dei.	1.
Venit diabolus, & tollit verbum de corde eo- rum.	19.
13. Qui cum gaudio suscipiunt verbum.	19.
15. Et fructum afferunt in patientia.	19.
9. 56. Filius hominis non venit animas perdere sed sal- vare.	180.
11. 9. Petite: & dabitur vobis.	78.
10. Omnis enim qui petit accipit.	79.
11. Quis autem ex vobis Patrem petit panem, nun- quid lapidem dabit illi? aut piscem: nunquid pro piscis serpentem dabit illi? aut si petieris ovum, nunquid porriget illi scorpionem?	79.

Cap. Num.	pag.
14. Erat ejiciens demonium.	106. 128.
Cum eiecisset demonium, locutus est mutus: & admiratae sunt turbae.	105.
15. In Beelzebub principe demoniorum ejicit demo- nia.	108.
27. Beatus venter qui te portavit.	108.
12. 19. Anima mea habes multa bona in annos pluri- mos.	254.
20. Comede, bibe, epulare.	254.
Seulte, hinc nocte animam tuam repesent à te. ibid.	
35. Et lucernæ ardentes in manibus vestris.	
36. Et vos similes hominibus expectantibus Domi- num suum.	86.
15. 12. Da mihi portionem substantiæ, quæ me con- tingit.	77.
17. Quanti mercenarii in domo Patris mei abun- dant panibus? ego autem hic fame perco.	75.
18. Ibo ad patrem meum, & dicam ei: Pater peccavi in cælum, & coram te.	107.
20. Cum adhuc longè esset.	107.
Accurrens cecidit super collum ejus, & osculatus est eum.	107.
21. Dixitque ei Filius: Pater, peccavi in cælum, & coram te.	107.
17. 10. Cum feceritis omnia, dicite: Servi inutiles sumus, quod debemus facere, fecimus.	74.
18. 41. Domine ut videam.	155.
19. 12. Abiit in regionem longinquam accipere sibi Reg- num.	116.
26. De ore tuo te judico.	49.
22. 15. Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vo- biscum.	216.
16. Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur.	
20. Hoc facite in meam commemorationem.	37.
20. Hoc est calix sanguinis mei, qui pro vobis effun- detur.	
38. Ecce duo gladii hic.	187.
41. Avulsus est ab eis.	218.
42. Et postis genibus orabat dicens: Pater, si vis, transfer calicem istum à me.	219.
43. Apparuit illi Angelus de cælo, & confortans eum.	
173. Et factus in agonia.	127 220.
44. Et factus est sudor ejus, velut guttæ sanguinis de- currentis in terram.	126, 220.
49. Si percutimus gladio.	187.
53. Hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum.	187.
59. Non sum.	202.
60. Homo nescio quid dicis.	202.
61. & 63. Cantavit gallus & conversus Dominus re- spexit Petrum: & egressus foras levit amare	196.

Cap. Num.

23. 14. Ego nullam causam invenio in homine isto. pag. 15.
 25. Tradidit eum voluntati eorum. 122.
 24. 16. Oculi eorum tenebantur, ne eum agnosce- 148.
 rent.
 17. Qui sunt hi sermones, quos confertis ad invicem 148.
 ambulantes, & estis tristes.

Ex Divo Joanne.

1. 14. Verbum caro factum est. 8.
 20. Confessus est & non negavit & confessus est. 147.
 23. Ego vox clamantis in deserto. 14.
 29. Ecce Agnus Dei, ecce qui tollis peccatum 44.
 mundi.
 2. 5. Quid mihi & tibi est mulier? nondum venis hora 65.
 mea.
 9. Gustavit archiviscelinus aquam vinum factam. 43.
 2. Loquebatur de templo corporis sui. 17.
 4. 33. Numquid aliquis attulit ei manducare? 195.
 5. 19. Pater meus usque modo operatur, & ego ope- 167.
 ror.
 6. 52. Panis, quem ego dabo, caro mea est. 42.
 53. Litigabant ergo Judæi. 36.
 Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad
 manducandum? 35.
 54. Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & 35.
 biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in
 vobis. 35.
 56. Caro mea verè est cibus: & sanguis meus verè est 35.
 potus.
 58. Qui manducat meam carnem, & bibit meum san- 48.
 guinem, in me manet, &c.
 59. Hic est panis, qui de cælo descendit. 42.
 Qui manducat hunc panem, vivet in æter-
 num. 42.
 7. 30. Nemo misit in illum manus, quia nondum vena- 221.
 rat hora ejus.
 8. 2. Et omnis populus venit ad eum. 177.
 4. Magister, hec mulier modo deprehensa est in 177.
 adulterio.
 5. Moyses mandavit nobis hujusmodi lapidare. 179.
 6. Hoc autem dicebant tentantes eum, ut possent 177.
 accusare eum.
 Inclinans se, ligito scribebat in terra. 178.
 7. Cum perseverarent interrogantes. 184.
 Qui sine peccato est vestrum, primus in illam la-
 pidem mittit. 178.
 9. Incipientes à Senioribus. 178.
 Unus post unum exhibant. 188.
 Remansit solus Jesus, & mulier in medio stans. 194.

pag. Cap. Num.

10. & 11. Nemo te condemnavit? neque ego te condemnavi: 178. 194. 217.
 jam amplius noli peccare.
 20. Nemo apprehendit eum, quia necdum venerat hora 221.
 ejus.
 47. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non 174.
 estis. 141.
 9. 1. Vidit hominem cæcum. 149.
 16. Non est hic homo à Deo. 157.
 24. Nos scimus quia hic homo peccator est. 157.
 31. Scimus quia peccatores Deus non audit. 157.
 34. Et tu doces nos? 157.
 39. Ego in hunc mundum veni, ut qui non vident, vi- 141.
 deant: & qui vident, cæci fiant. 154.
 40. Nunquid & nos cæci sumus? 176.
 11. 25. Ego sum resurrectio, & vita. 30.
 26. Credis hoc? utique Domine. 245.
 33. Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, fa-
 cere, ut hic non moreretur?
 12. 32. Si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me- 52.
 ipsum. 69.
 36. Dum lucem habetis, credite in lucem, ut filii lucis 209.
 sitis.
 13. 1. Sciens Jesus quia venit hora ejus, ut transiret ex
 hoc mundo ad Patrem: cum dilexisset suos, qui
 erant in mundo, in finem dilexit eos. 44.
 15. 5. Ego sum vitis: vos palmites. 217.
 13. Majorem charitatem nemo habet, ut animam
 suam ponat quis pro amicis suis. 212.
 16. 7. Expedit vobis ut ego vadam. 121.
 28. Exivi à Patre, & veni in mundum: iterum re-
 linquo mundum & vado ad Patrem.
 19. 12. Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris. 215.
 28. Sciens quia omnia consummata sunt dixit: Si-
 tio. 230. 216.
 30. Consummatum est. 220.
 30. Inclinato capite traiecit spiritum. 158.
 33. Ad Jesum autem eum venissent, ut viderunt
 eum iam mortuum, non fregit eum crura. 223.
 34. Unus militum lancea Latus ejus aperuit, & con-
 tinuo exiit sanguis & aqua. 148.
 20. 9. Nondum sciebant scripturam quia oportebat eum
 à mortuis surgere. 24.
 23. Quorum remisistis peccata remittuntur eis. 163.
 210 25. Sunt & alia multa, quæ fecit Jesus, quæ si scri-
 bantur per singula, nec ipsum arbitror mundum
 capere posse eos, qui scribendi sunt, libros.

Ex Libro Actorum.

1. 6. Domine, si in tempore hoc restitues regnum 82.
 Israël?

Cap. Num. pag.

2. 3. Apparuerunt dispersita linguæ, tanquam ignis:
seditque supra singulos eorum. 14.

9. 7. Apertis oculis nihil videbat. 143.

Ex Epistola Divi Pauli ad Romanos.

5. 12. Per peccatum mors. 174.

8. 2. Quid oremus sicut oportet, nescimus: ipse autem
Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabi-
libus. 84.

10. 17. Fides ex auditu. 8. & 120.

13. 12. Nox precessit, dies autem appropinquavit. 58.

Ex Epist. ad Corinthios I.

4. 9. Spectaculum facti sumus mundo, Angelis, &
hominibus. 20.

8. 1. Scientia inflat. 48.

9. 22. Omnibus omnia factus sum. 104.

26. Ego curro, non quasi in incertum. 248.

10. 4. Bibebant de consequente eos petra: Petra autem
erat Christus. 44 & 165.

11. 1. Imitatores mei estote sicut & ego Christi. 89.

25. Hic calix novum testamentum est in meo sangui-
ne. 38.

15. 56. Virtus peccati lex. 181.

Ex Epist. ad Corinthios II.

14. 27. Per infamiam, & bonam famam. 19.

Ex Epistola ad Galatas.

1. 10. Si hominibus placere Christi servus non es-
sem. 20.

1. 20. Virgo autem iam non ego. 258.

6. 8. Deus non irridetur. 138.

Ex Epistola ad Ephesios.

2. 2. Secundum Principem potestatis aeris hujus. 186.

4. 13. Donec occurramus omnes in unitatem fidei, &
agnitionem Filii Dei, in virum perfectum. 54.

5. 23. Sacramentum magnum in Christo, & in Eccle-
siâ. 214.

Ex Epistola ad Philipenses.

1. 23. Desiderium habens dissolvere, & esse cum Chri-
sto. 51.

Manere autem necessarium propter vos. ibid.

2. 6. Non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo,
sed semetipsum exinanivit, formam servi acci-
piens. 103.

7. In similitudinem hominum factus, & habitu in-
ventus ut homo. 90.

3. 18. Inimicus crucis. 143.

Cap. Num.

Ex Epistola ad Colossenses.

2. 14. Delens, quod contra nos erat Chirographum, &
ipsum tulit de medio, affigens illud cruci. 223.

Ex Epistola ad Timotheum I.

1. 16. Qui lucem inhabitat inaccessibilem. 70.

Ex Epistola ad Thimotheum II.

4. 3. Erit tempus, cum sanam doctrinam non sustine-
bant, sed ad sua desideria concernabunt sibi magi-
stros prurientes auribus. 17.

4. A veritate quidem auditum avertent, ad fabu-
las autem convertentur. 17.

7. Bonum certamen certavi, cursum consum-
mavi. 249.

Ex Epistola ad Hebræos.

2. 16. Nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abra-
hæ apprehendit. 49.

4. 15. Non enim habemus Pontificem, qui non possit
compati infirmitatibus nostris, renatum
per omnia pro similitudine absque peccato. Ades-
mus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ, ut mis-
ericordiam consequamur. 193.

9. 27. Statutum est hominibus semel mori. 244.

11. 19. Unde eum in parabolam accepit. 138.

27. Invisibilem tanquam videns sustinuit. 133.

Ex Epistola Divi Jacobi.

1. 14. Unusquisque tentatur à concupiscentia sua ab-
stractus, & illectus. 192.

17. Omne datum optimum, & omne donum perfe-
ctum de sursum est, descendens à Patre lumi-
num. 69.

Ex Epistola Divi Petri II.

1. 14. Certus, quod velox dispositio tabernaculi vestri,
secundum quod & Dominus noster Jesus Chri-
stus significavit mihi. 249.

61. Non enim dectas fabulas secuti, notam fecimus
vobis Jesu Christi virtutem, & præsensiam. 42.

Ex Epistola Divi Joannis I.

3. 2. Videbimus eum, sicuti est. 16.

Ex Epistola Divi Judæ.

12. Arbores autumnales, infructuosæ, bis mori-
tue. 246.

Ex Libro Apocalypsis.

Cap. Num.	pag.	Cap. Num.	pag.
1. 4. <i>Qui est, & qui erat, & qui venturus est.</i>	22.	12. 1. <i>Signum magnum apparuit in cælo.</i>	
3. 1. <i>Nomen habes quod vivas & mortuus es.</i>	174.	<i>Mulier amicta Sole, Luna sub pedibus ejus</i>	
17. <i>Nescis quia est miser, & miserabilis, & cæ-</i>	154	<i>& in capite ejus corona stellarum duodecim.</i>	62.
5. 6. <i>Agnus stantem tanquam occisum.</i>	232.	24. <i>Datæ sunt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ, ut</i>	
13. <i>Et omnem creaturam, quæ in cælo est, & super</i>		<i>volaret.</i>	66. & 164.
<i>terram, & sub terrâ, & quæ sunt in mari, quæ in co-</i>		14. 6. <i>Cecidit, cecidit Babylon.</i>	28.
<i>omnes audiri dicentes sedenti in throno, & Agno:</i>		13. <i>Audivi vocem de cælo, dicentem mihi: Beati</i>	
<i>Benedictio, & honor, & gloria.</i>	234.	<i>mortui, qui in Domino moriuntur.</i>	242.
10. 3. <i>Locuta sunt septem tonitrua voces suas.</i>	14.	20. 2. <i>Apprehendit serpentem antiquum, qui est dia-</i>	
6. <i>Quia tempus non erit amplius.</i>	32. & 251.	<i>bolus, & satanas, misit eum in Abyssum, &</i>	
		<i>clausit, ut non seducat amplius Gentes.</i>	54.
		6. <i>In his secunda mors non habet potestatem.</i>	246.
		12. <i>Et libri aperti sunt.</i>	207.

INDEX

Rerum Memorabilium.

Numeri significant paginas.

A.

Aaron. Aaron tanquam Sacerdos sollicitatur ad faciendum Deum. 36. Facit Idolum & adorandum imponit altari. 109. Aaronis peccatum & confessio notabiliter diversa. 109. Aaronis Idolum quantorum malorum causa? 114.

Abraham. Abraham primò Idololatra, postea Pater credentium: & quare? 40. Eiusdem Sacrificium cum sit vera Historia, quomodo fuit Parabola? 138. Abraham non revelabit Saræ sacrificium sui Filii: quia tantum non credidit mulieri. 139. Abraham est pulvis: quia Job fuit & futurus est pulvis. 24. Abraham divisim & partito habuit similem: totaliter non habuit similem. 97.

Accidens. Accidentium existentia in Eucharistia, in creatione Lucis probata. 38. Accidentibus mutatis sese absentavit & mortuus est Christus. 221. Accidentia Calicis mortis, amor ejus transtulit ad Calicem separationis. Ibidem.

Accusare. Accusare quempiam ad condemnandum alium, est stultitia peior quam adulteria. 170. Diabolus accusat delinquentem ad condemnandum ipsum delinquentem: homines accusant delinquentem, ad condemnandum innocentem. 179. Indignum valde quod Terra accuset terram: indignius verò quod terra accuset Cælum. 186.

Adam. Adam formatus de terrâ rubrâ. Quare? 27. Adam vivificatus inspirando, quia vita hominis est ventus. 25. Adam nescivit extollere amorem suum erga Evam, dicens: *Propter hoc relinquet homo patrem & matrem.* 213. Quid illi dicendum, ut suum extolleret amorem. 113. Adam non habebat sibi similem, cum omnes creaturæ aliquam cum ipso haberent similitudinem. 97. Adam cum tribus officiis perdidit se & mundum viginti quatuor horarum spatio. 112. Si Deus sicut unum solum creavit Adamum, creasset duos, & secundus non peccasset, quid futurum esset. 31.

Adultera. Adultera Evangelica post sententiam Christi, ipsum solum timere poterat, & quare? 193.

Æqualitas. Si æqualis maneat minor, & major æqualis, non est inæqualitas & quomodo? 102. Prærogativa in secundis; respectu Primorum facit similitudinem,

& majoritas æqualitatem. 103. Ut verbum æquale se faceret Patri, fecit hoc quod non fecit Pater. 103.

Ær. Ær est elementum diaboli. 186.

Æthiops. Æthiops in sepulchro; ejusdem est coloris cum Germano. 27.

Agonia. Christus mortuus est, tanquam sine prævia agonia sese absentaret; & absentavit se, quasi moreretur.

Agonizare. tur agonizans. 220.

Allegare. Authores allegandi sunt per sua nomina, & non per ænigmata. 10.

Ambitio. Ambitio ascendendi quàm cœca sit. 71.

Amor. In amphitheatris Deus probabat Fidem mortibus & tormentis: in Bacchanalibus probat amorem ludis & oblectamentis. 129. 130. Probatio puri amoris, non fit amando, & videndo: sed amando, & non videndo. 133.

Hujus amoris symbolum est Heliotropium semper sequens Solem, etiam nubibus relictum, ibid. Amare & non videre, est amor seraphicus. 134. Amor cœcus & nudus pingitur, carens enim oculorum usu sese aperit. 134. Amor reciprocus est lapis lydius amoris. 213.

Amor amati probatur amore derelicti. ibid. Quomodo Amor similis esse potest morti, si amor est animarum unio, & mors animarum separatio? 211. Cum amoris natura sit unire, quomodo effectus ejus esse potest separare? ibid. Amor quatenus unitivus conjungit extrema magis distantia: quatenus fortis, separat magis unita. ibid. Quatenus unitivus, est veluti vita, quatenus fortis, veluti mors. ibid. Amor novit ligari & dissolvi veluti Samson. Ibid. Amor & Odium aliud pro alio vident. 149. Quare Deus amatur ab omnibus in cœlo, & non in terra, cum sit idem? 8. Maximus amoris excessus, est amantem ab amante separare. 212. Parum amans se separat: multum amans separare se nequit. 215.

Amor Christi. Intensissimus amoris Christi affectus, fuit absentare se ab hominibus amore hominum. 210. Excellentior actus fuit nos deserere, quàm nobiscum manere. 215. Item à nobis separari, quàm pro nobis mori. ibid. Quantum dereliquit Christus in cœlo & in terra: in se, & extra se amore hominum. 214. Eodumque devenit ut relinqueret Sponsam amore Sponsæ. ibid. Chri-

RERUM MEMORABILIMUM.

- Christus** purius amatus, desideratus affectu, quàm visu aliove sensu perceptus. 51.
- Angelus.** Angeli Israeliticum populum ex Ægypto ducentis potissima cura fuit, ne aut adurentur Sole, aut carerent luce. 60. Angeli non videntes Deum, quales sunt? 134.
- Anima.** Pro vita animæ quàm parùm sit, 175.
- Antipodes.** Christus est Sol, qui in ipsum usque cœlum habet antipodas. 64.
- Antonius.** S. Antonius de Padua posuit tempus inter vitam & mortem, & mutavit vitam ut se præpararet ad mortem. 253.
- Padua.** raret ad mortem. 253.
- Apologia.** Mala vita Prædicatoris, est Apologia ipsius vitæ contraria. 9.
- Apostolus.** Quare Apostolis non permisit Christus usum secundi gladii in horro, cum duos haberent? 187. Ex duobus Apostolorum gladiis unus sufficit contra diabolum; contra homines frequenter non sufficit uterque ibid.
- Apotheca.** Liber Generationis Jesu Christi, est apotheca remedium, quæ per sanctissimæ ejus Matris intercessionem obtinentur. 169.
- Aqua.** Aqua de Latere Christi exiens, significabat Baptismum. 237.
- Aquila.** Aquila Ezechielis quæ sustulit medullam Cedri de monte Libano, fuit figura Sanctissimæ Virginis Mariæ, quæ rapuit Verbum ex gremio Patris. 161. Aquila æqualibus alis, præ cæteris volat avibus, nam alæ sunt ei naturales. 163. Aquila probat naturales sensus filios ad radios Solis clarè splendentis; Aquila divina ad radios Solis obscuri. 140. Aquila mortua, non est aquila; Phoenix mortua, est Phoenix & quare? 29.
- Arbor.** Arbor una in Paradiso prohibita: in mundo infinita. 151. Arbores bis moriuntur.
- Arca.** Historia Arcæ Testamenti in Jordane, singulis annis repræsentata Romæ. 135. In arca Testamenti Deuserat Deus Jacob, & non Israel. 136.
- Argumentum.** Argumenta Judæi contra Veritatem Sacramenti. 35. Gentilis. 39. Hæretici. 42. Philosophi. 45. Politici. 48. Devoti. 50. Diaboli. 48. eadem confutata. ibid.
- Arma.** Verba Dei sumpta in sensu alieno, sunt arma Diaboli. 16. Armis alienis Prædicator non sternit Gigantem. 13. Armis novis indiguit Christus contra homines. 183.
- Armamentarium.** Sacræ scripturæ sunt armamentarium Dei contra tentationes Diaboli. 183.
- Assistens.** Assistentes SS. Sacramento cum devotione sunt terrestres Seraphini & glorificatores Dei. 134. Assistere desineus Christo perdit judicium: quàm prudens qui facit contrarium. 135.
- Assumptum.** Sermo unum tantum debet habere assumptum, & unam materiam. 11. Jñas unum tantum assumptum. 40. prædicavit diebus; & sunt Prædicatores, qui unâ horâ. 40. prædicant assumpta. ibid.
- Assentio.** Sine attentione videre, est & non videre. 448.
- Auditor.** Auditores verbi Dei oculis concipiunt instar ovium Jacob. 9. Audiunt cum gustu, & in fine manent petræ. 19. Alii velut spinæ, alii velut petræ, alii sunt velut viæ, & quinam isti? 6. Pessimis sunt qui acutiores spinis & duriores petris, ibid. Inter utroque, peiores sunt duri quàm acuti, ibid. Auditores pungunt Verbum Dei, non puncti ab illo. ibid.
- Averroes.** Averroes mortuus est Gentilis, ne subesset Legi, quæ Deum manducare juberet in quem credebatur. 39.
- Augustinus.** S. Augustinus est Religionis suæ decus & lumen. 162. Scriptores Religionis S. Augustini sunt alæ mulieris apocalipticæ 164. Resolvitur S. Augustini indifferencia: Positus in medio quo me vertam nescio. 68. In quo ipsum imitatus est S. Ignatius. 100.
- Author.** Ridiculus modus citandi auctores. 10. Auctores Canonici eodem illuminati spiritu, differentes habere stylos. 13. & 14.
- Authoritas.** Reges & Principes majoris faciunt Personarum suarum auctoritatem, quàm vitam, 51. Ubi acquiritur veneratio, non perditur authoritas. 52.

B.

- Bacchanalia.** Prima institutio SS. Sacramenti in figura, fuit abstrahere homines ab abusibus Bacchanaliorum. 130. In Bacchanaliis tentatur & mundus: utraque tentatio laqueum statuit in oculis. 11. Tentat Diabolus, mundus & caro apertâ fronte. 130. In Bacchanalibus homines relinquunt Deum propter isum. 137. Tentatio Dei in Bacchanalibus in SS. Sacramento, consistit in probatione, utrum in nobis plus valeat fides, an visus. 131.
- Baptismus.** Æqualitas & excellentia reciproca inter Baptismum & Martyrium. 238. Baptismus Jordani comparatus. ibid. Per illum transitur pede sicco (id est) de terrâ ad cœlum sine purgatorio. ibid.
- Baptista.** S. Joannes Baptista prædicabat voce: & vitâ convertebat. 8.
- Beatitude.** Beatitude est pro illis qui moriuntur mortui: infernus pro illis qui moriuntur vivi. 243.
- Bellarium.** Melius bellarium datum est Christo postquam vicit tentationes hominum, quàm postquam vicit tentationes diaboli. 195.
- Benemeritus.** Benemeriti & malè expediti quas habent sese consolandi rationes. 73.
- Bulla Cruciata.** Bulla Cruciata, unde sumpsit nomen? 223. Bulla Cruciata figurata in Latere Christi in Cruce

RERUM MEMORABILIU.

Cruce aperto. 233. Figurata in cap. 5. Apoc. 232. Eligere Confessarium qui me expedit, est magna gratia Bullæ. 226. Referuntur omnes gratiæ in Bulla concessæ. 232. 233. Quare gratiæ Bullæ magis attribuuntur Lanceis militum Africæ, quam Clavibus S. Petri? 229. Licet elemosyna, Bullæ intentum non assequatur finem, Gratia tamen infallibilem habent effectum. 227. Simplex Sacerdos cum Bulla Cruciatâ in manu. Episcopus est & Papa. 236. In aliis tribunalibus negotia Ulyssiponensia tractantur quasi essent Romæ aut Hierosolymis: in tribunali Bullæ Cruciatæ negotia Romæ & Hierosolymis peragenda, expediuntur quasi essent Ulyssipone. 236. Privilegio seu miraculo Bullæ potestis ire compostellam, Romam, & Hierosolymam, pedem non offendo extra Patriam. 235. Gratia Bullæ Cruciatæ vilesunt propter facilitatem quâ conceduntur. 240. Ob negarum sibi eam publicandi sermonem Lutherus sit hæreticus. ibid.

C.

Cæcus. Cæcum esse oculis apertis, omnium cæcitate est maxima. 142. Tres species cæcitatatis oculorum apertorum. 145. Prima est cæcorum qui simul vident, & non vident. ibid. Secunda, qui vident unum pro altero. 249. Tertia, eorum qui non vident propriam cæcitatē. 154. Primæ cæcitatē causa, est videre sine advertentia. 249. Secundæ, videntium aliud pro alio, est passio. 253. Tertiæ cæcitatē non videntis se ipsam, causa est præsumptio. 186. Cæcus Longinus quomodo miles? 152. Si cæcus ducat cæcum, uterne cæcor? 254. Cæcus non videns suam cæcitatē, est bis cæcus. 154. Cæcus videre se putans, cæcus est satius. 159. Cæcus duro se famulo porrigens manum, non minimum laxet manum, ne & ille cæcus fiat. 156. Sunt cæci, qui non solum visus, sed etiam cæcitatē sensum perdunt. 154. Primi homines cæciores fuerunt omnibus: quia viderunt hoc quod non erat, & non hoc quod erat. 150. Cæcus suam videns cæcitatē, non est totaliter cæcus. 154. Quilibet suos considerando lapsus, suas cognoscet cæcitates. 157. Major est cæcitas unum videre pro altero: quam videre nihil. 150. præsumptuosissima cæcitas est, velle ut talpæ ducant lynceas. 157. Sunt cæci, qui vendunt oculos. 157. Non requiritur remedium pro cæcitatibus, quia non agnoscuntur. 155. Quomodo inadvertentia nos excæcet in omnibus quæ videmus? 149. Major est cæcitas, error, quam privatio visus. 150. Qui non cognoscit visum quomodo agnoscere poterit cæcitatē? 156. Principes Ecclesiastici & sæculares omnes cæcinam videntes mala & calamitates subito, remedium non adhibent. 159.

Part I.

Cælum. Cælum est antiquissimus Prædicator mundi. 10. Cælum à terra accusari, magna est injuria. 186. Cur Deus in cælo amatur ab omnibus, & non in terra, cum sit idem? 8.

Calamitas. Calamitas derivatur à calamo, id est, Penna: & pennæ dantur omnium calamitatum causæ. 119.

Calix. In Passione Christi duo fuere Calices, mortis & separationis. 219. Calix separationis fuit amarior calice mortis. 220. Calix mortis sitim temperavit, quam calix separationis magis accendit. 220. Christus inclinando ex hoc in hoc, pœnas calicis mortis transfudit in calicem separationis. 220. Oratio, *Transseat à me Calix iste*; intelligitur de calice separationis. 220.

Carolus V. Carolus V. ex memoriali cuiusdam Gregarii militis semetipsum expedit. 251. Maximam reportavit victoriam, quia suo se tempore subducere scivit. 252. Scivit mori primò Imperator: secundò mortuus est Sanctus. ibid.

Castra. Multis plus profunt otia & umbræ Palatiorum, quam labores & astus castrorum. 124.

Catholicus. Catholicus cæcior est Gentili, Judæo, & Hæretico. 143. Per Antonomasiā est cæcus. ibid. & seqq.

Cato. Catonis maxima statua fuit, interrogare, quare non haberet statuam? 74.

Cavere. Cavendum magis ab hominibus, quam à dæmonibus. 150. Cuilibet cavendum à seipso. 192.

Causa. Causæ excessivè intensæ effectus producunt contrarios. 211.

Certitudo. Mors licet certa, adhuc tamen est incerta. 249. Certum mortis incertæ soli Deo est reservatum. 247.

Nostri est arbitrii ut mors certa sit & incerta. 248.

Christianus. Christianus moritur benè ut moriatur melior. 249. Ad finiendam vitam ante mortem, non est opus esse Christianum, sufficit esse hominem. 242.

Christus. Christus vocatur Petra, Agnus, vitis, cum non sit vitis, nec Agnus nec Petra, SS. verò Sacramentum non potest vocari Corpus Christi, absque eo quod sit Corpus Christi, & quare? 44. Christus ex tentatione diaboli fecit Sacramentum: & ex mendacio, ejus donationem. 49. Christus natus in die nativitatis suæ Matris, & quomodo? 56. Christus duos habuit Nativitatis dies, & quales? 57. Ad Christum referuntur omnia beneficia per manus B. V. Mariæ accepta, sicut effectus Lucis ad solem, qui est fons ejus. 57. Christus est Sol, in ipsam usque domum habens antipodas. 64. Christus natus velut sol, est objectum omnium hominum & animalium. 59. Christus succurrit passibus Gigantis. 67. Mundus scissus opinionibus, quidam offer Christus? 90. Christus similis multis hominibus, & quomodo? ibidem. Multis typis præfiguratus. 93. Et lux,

Mm

INDEX

- lux, aliquos illuminans, aliquos feriens : aliis visum donans, aliis auferens. 141. Cæcis, dedit visum, ut se Messiam probaret. 142. Primò se exercitavit cum feris, deinde cum diabolo, post à egressus ad agendum cum hominibus. 179. Ut se defenderet contra tentationes hominum, novis indiguit scripturis & armis. 216. Tentationes ejus, motivum ipsi fuere compassionis : & immunitas à peccato, motivum ipsi fuit remissionis. 193. Magis intentus fuit nostro remedio in sua Matre existens, quàm ab illa separatus. 67. Christo aliquem respiciente, solus Galli cantus ad conversionem sufficit. 196. illo non respiciente, simul, nec vox nec septem voces sufficiunt. ibid. Christus in mundum veniens reliquit Patrem amore Sponsæ : ex mundo discedens Sponsam reliquit amore sponsæ. 214. Christum manere cum hominibus in Sacramento, commoditas illius fuit : & quare? 216. Christum manere nobiscum in Sacramento, fuit miraculum Naturæ : separari à nobis, miraculum fuit suprà & contrà naturam. 217. Non simul se ab omnibus separavit Discipulis, sed tunc sive ab his & illis. 218. Duplicem habuit calicem in Passione, alium in Horto, alium in Calvario, qui fuit eadem mors ejus diversimodè considerata. 219.
- Cilicium.** Quomodo fiat cilicium pro oculis? 207.
- Circulus.** Vita humana est circulus de pulvere ad pulverem. 25. Qui circulariter de puncto ad punctum ambulat, quantò magis recedit tantò magis appropiat. ibidem.
- Civitas.** Olim ministri exercentes judicia, stabant in portis Civitatum : nunc civitates stant ad portas ministrorum. 125.
- Clamare.** Aliquando clamandum est Concionatori : sed tantum aliquando 125. Clamores quandoque plus efficiunt quàm ratio. ibid.
- Comædia.** Comædiæ, quæ à theatro transeunt ad pulpitum. 18. Aliquando veriora inveniuntur in comædiis Poëtæ Gentilis, quàm in concionibus Catholici. ibid.
- Concio.** Dantur Conciones peiores comædiis, & quare? 18.
- Concionator.** Res quas Concionator profert, debent esse velut stellæ, valde distinctæ, claræ & altissimæ. 10. Stylus ejus debet esse clarus, ut illum intelligant rudiores : & tam sublimis, ut mulcunt ex eo fructum capiant docti & sapientiores. 10. Stylus Concionatoris debet esse artificiosus sine arte. 9. Stylus postillandi est minus efficax ad persuadendum. 11. Concionatoris optimus conceptus quem ad pulpitem affert, est, quem de ipsius vita habent Auditores. 7. Concionatoris definitio, est vita & exemplum. 7. Concionator hominum contemptum despiciat, eorumdemque risus iridet. 19.
- Confessarius.** Confessarius multum hominis & Dei habere debet. 128. Ad ipsum usque confessionis tribunal respectus inveniunt locum. 129. Confessarii imitandus quidam Chirurgus Philippi secundi Hispaniarum Regis. ibid.
- Confessio.** Mutus obsessus, est figura Peccatoris non contentis. 106. Confessio perfecta, est illa, in qua peccatum primò remittitur, postea recitatur. 106. Confessio minus perfecta, incipit à pedibus, & finitur in brachiis Dei : confessio perfectissima incipit à brachiis, & finitur in pedibus. 107. Non tantum dantur confessiones, in quibus primò loquitur mutus, & postmodum exit Diabolus : & confessiones, in quibus primò exit Diabolus : & deinde loquitur mutus : sed Confessiones in quibus loquitur mutus, & diabolus non exit. 107. Cur hodie dum tot Confessiones, & tam raræ gratiæ? 107. Taliter confitentur, ut sit opus confessiones confiteri. 108. Confessio Aaronis notabilis 109. Sunt Confessiones in quibus narrantur peccata, velut virtutes. 109. 110. Examen Confessionis alicujus Ministri. 111. &c. Confessiones quomodo iterandæ. 127. & seq.
- Consecratio.** Efficacia verborum Consecrationis, probata verbis Josue ad Solem : & Moysis ad petram. 38.
- Conservatio.** Opera Creationis scribuntur, Conservationis non scribuntur. & quare? 166. 167. Conservatio opera sunt Divina gloriæ Dei. 167.
- Contradictoria.** Contradictoria non cadens in spheram possibilem, cadit in spheram oculorum. 146.
- Contritio.** Contritio in infirmitate est infirma : & in morte, vel mortua, vel parùm secuta. 256. Conteri oportet omnes de suis peccatis : sed illicitius, qui reddendis rationibus sunt viciniore. 178.
- Conversio.** Ad Conversionem peccatoris concurret Deus, Prædicator, & Auditor. 5. Ad Conversionem peccatoris solus cantus galli cum respectu Christi sufficit : sine hoc, nec septem Christi voces. 196. Conversio Panis in Corpus Christi, & Vini in sanguinem probatur exemplo uxoris Loth in statuam salis : Virgâ Moysis in serpentem, & aquis Nili in sanguinem conversis. 38.
- Cor.** Manus Dei dilatat vel contrahit corda Regum, ut vel parci vel liberales sint præcedentibus. 83.
- Corpus.** Corpus Christi in Sacramento potest vocari Panis, absque eo quod sit panis : sed non potest vocari Corpus Christi, absque eo quod sit Corpus Christi. 44.
- Correctivum.** Pulvis, qui sumus, est correctivus ejus qui futuri sumus. 241.
- Costa.** Costa ex qua formata fuit Eva, superflua fuit corpori Adami. 232.
- Cranium.** Cranium mundi majus est capite mundi, ut minorem locum teneat vanitas, & majorem materiam habeat veritas. 18.

R E R U M M E M O R A B I L I U M.

Creatio. Creatione omnes creaturæ exierunt à Deo : In-
 & carnatione omnes rursus reunitæ sunt Deo. 99.
Creatura. Omnes Creaturæ armantur contra fructum Præ-
 dicationis Evangelicæ. 2.

Crux. Contra diabolum defendimus nos Cruce : homi-
 nes agunt in Crucem. 179.

Cryſtallus. Cryſtallus eſt ſpeculum Sacramenti. 47.

Cultus. Cultus ſtylus improbatuſ. 9. Cultuſ ridiculuſ in
 phraſibus. 16. Cultuſ ridiculuſ in allegationibus. 10.
 Cultuſ rebaptizans Sanctoſ. ibidem.

D.

David. Virtuteſ Davidiſ. 251. Quare ad flendum
 elegit tempuſ noctiſ? 204. David petiit à Deo tem-
 puſ quod inter vitam & morteſ poneret. 253. David
 à Deo petenſ reſiduorum vitæ ſuæ dierum numerum,
 rectuſ egiſſet à ſe exigendo computum dierum vitæ
 ſuæ Deo reddendum. 250.

Deuſ. Soluſ Deuſ eſt, hoc quod eſt, quia eſt hoc quod
 fuit & futuroſ eſt. 22. Non eſt omnipotentiaſ miracu-
 lum, Deum facere id quod homineſ facere poterant:
 ſed hoc operari, quod illi ſoluſ imaginari poterant &
 fingere eſt miraculuſ. 42. Deuſ etiam negando facit
 gratiam: cum homineſ tantum faciant dando. 78. Deuſ
 quandoque concedit ob peccata, & ob merita negat.
 80. Deuſ Tentator in Sacramento, & quomodo? 130.
 Deuſ in cælo conſpectuſ glorificat homineſ: in Sacra-
 mento abſcondituſ glorificatur ab hominibuſ. 134.
 Deuſ in Arca Teſtamenti erat Deuſ Jacob, & non Iſ-
 raël, & quare? 136. Dei digituſ quàm potenſ in ſciben-
 do. 185. Volenſ videre Deum claudat oculoſ. 206. De-
 uſ liberalior eſt in dando, quàm diaboluſ in promitten-
 do. 237. Deuſ reliquit naſci naturaſ, mori verò electioni
 & arbitrio: quare? 245.

Debitum. Facienſ quod debet, aliam mercedem non ſpe-
 ret & quare? 74.

Devotio. Optima devotio & poenitentiapro Quadrage-
 ſima eſt, qualibet die unam ſumere horam ad meditan-
 dum de morte, quatuor puncta pro quatuor quadrantibus.
 1. Quam diu vixi? 2. Quomodo vixi? 3. Quam diu
 vivam? 4. Quomodo vivendum? 33.

Devotus. Contra Devotum defenditur veritas. 50.

Diabolus. Diaboluſ communem & trivialeſ doctrineſ
 timet. 19. Diaboli argumenta contra veritateſ Sanctiſ-
 ſimi Sacramenti. 48. Fuit ejuſdem primuſ adinventor.
 49. Ad pedem mandatorum ponit laqueoſ. 107. Minor
 tentator eſt quàm homineſ. 172. 116. Non reſiſtit
 digito Dei. 285. Contra ipſum ſufficit unuſ gladiuſ
 Apoſtolorum. 187. Minuſ ab ipſo cavendum quàm
 ab hominibuſ. 190. Bonuſ foret mundo, quodſam
 ab ipſo obſideri, ut minuſ eſſent mali. 191. Diaboluſ

non poteſt Job ad peccandum inducere. 191. Diaboluſ
 accuſat delinquentem ad ipſum condemnandum. 179.
 Doli diaboli, quibuſ noſ convictoſ vincit, & quibuſ
 infernuſ eſt plenuſ boniſ propoſitiſ. 256. Diaboluſ con-
 tra fidem Sacramenti noſ nedum vincere, ſed nec ten-
 tare poteſt, & quare? 50.

Diarium. Opera Conſervationiſ, ſunt Diarium gloriæ
 Dei. 166.

Dieſ. Timenduſ magiſ dieſ Paſchæ, quàm Cinerum. 30.
 Dieſ vitam exordienſ, idem ipſam præſcindit: & ſicut
 iſta rota ſemper voluta & revoluta inceſſanter noſ cor-
 molit, ſemper ſumuſ pulviſ. 25. Chriſtuſ habuit duoſ
 dieſ nativitateſ, & qualeſ? 57.

Digituſ. Digituſ Dei quàm potenſ in ſcribendo. 185.
 Quare in ſcriptura Baſthariſ treſ tantum digiti appa-
 ruere. 118. Treſ digiti cum penna multam habere poſ-
 ſunt manuſ. ibid.

Dii. Dii qui fuerunt & futuri ſunt pulviſ, non ſunt Dii. 23.

Diluvium. Lachrymæ Petri fuerunt aquæ diluvii. 197.

Doctuſ. Quando Docti interrogant, ſit ad tentandum.
 177.

E.

Eccleſia. Ex pretio Sanguiniſ Chriſti Redemptioni ſu-
 perfluuſ Eccleſia facit theſauruſ pro Indulgentiſ. 236.
 Theſauri Eccleſiæ non diſpenſantur ſine juſta cauſa, ali-
 aſ non ſortiuntur effectum. 228.

Effigieſ. Optima cujuſque effigieſ eſt id quod ſcribit:
 Corpus penicillo, Anima depingitur penna. 99. Scri-
 ptura Sacra eſt effigieſ Dei. ibid.

Eleemoſyna. Eſt Eleemoſyna Bullæ ſuam non aſſequa-
 tur finem: gratiæ nihilominuſ inſallibileſ ſemper ha-
 bent effectum. 226. Eleemoſynarum ſuarum diſpenſa-
 torem, quare Chriſtuſ elegit fureſ? 227.

Eliuſ. Eliuſ & Enoch ſinierunt vitam ante morteſ, illi-
 & que ſoli degunt in Paradifo terreſtri. 287. Eliuſ in

Enoch. aula fugit morteſ, quam in deſerto deſideravit.
 155.

Eligere. Eligere Confeſſariuſ qui me abſolvat, eſt ma-
 gna gratia Bullæ Cruciatæ. 225.

Epitaphium. Epitaphiuſ Scotti. 227. Epitaphiuſ eorum
 qui ſinierunt vitam ante morteſ. 288.

Error. Major cæcitateſ Error viſuſ, quàm ejuſ privatio.
 150. In ſola morte biſ errare non licet. 244.

Examen. Examen Confeſſionis alicujus miniſtri. 111. Ex-
 amini Conſcientiæ tempuſ impendendum. 128.

Excusare. Magiſ idonea ſubjecta ſe excuſant ab officiis.
 112. Quomodo Moyſeſ ſe excuſavit? 113. Quomodo
 Habacu? 116.

Exemplum. Efficaciuſ eſt Exempluſ, quàm verba: verba
 enim

INDEX

enim audiuntur, exemplum videtur. 7. Probatum imagine *Ecc Homo*. 8.

Expedio. Expeditiones acceptandæ tanquam ab eo qui solus novit quid det. 78. Frequenter expeditur aliquis, quia præcitus: & non expeditur, quia prædestinatus. 82. Malè expediti pro cælo: & benè expediti pro inferno. 83. Quantum profit pro Expeditione bona, deauratas seu deargentatas habere pennas. 119. Expeditiones dilata, quam nocivæ Reipublicæ. 125. Expeditiones frequenter sunt literæ Uriæ. 85. Expeditio mala accelerata tres facit gratias prætendentibus. 125. Contra, Expeditio bona totidem mala, si differtur. 126. Tres horæ Orationis sine Expeditione Christo Domino sanguineum expresseferunt sudorem, ibidem. In Expeditionibus aulicis, *Statim*, *Statim*, sæpè est idem quod tardè, aut nunquam. 235. Imprudentia querulantium se malè expeditos. 71. Malè expeditorum se consolandi ratio. 73. Diabolus à Deo pro voto expeditur, quia præcitus: S. Paulus non expeditur, quia prædestinatus. 82.

F.

Fabula. Ratio defendit veritatem Sacramenti contra Gentiles eorundem Fabulis. 40. Referuntur fabulæ similes mysteriis & effectibus Sacramenti. 41. Quare mysteria divina comparantur Gentilium fabulis & non hystoriis? 41. 42. Fabulæ, quas crediderunt Gentiles, credibilia reddunt mysteria Christianorum, & Quare? 40.

Facinus. Maximum heroicorum facinorum præmium, est ea facere. 73.

Fama. Prædicator Apostolicus prædicare debet cum fama, sine fama, & cum infamia. 19.

Favor. Plus potest favor quam justitia. 123. Favores & umbræ Palatiorum plus profunt, quam Soles & æstus Castrorum. 124. Favor Rebecca plus profuit Jacob, quam Esau suus arcus. ibid.

Fides. Mysterium Fidei factum mysterium rationis. 35. In amphitheatris Romanis Deus probabat fidem mortibus & tormentis. 130.

Figmentum. Quamvis in paupere sit figmentum, elemosina suum non perdit meritum. 226.

Figura. Christus multis figuris adumbratus. 93. Cum ex pulpitis faciamus theatra, cur non rectè exhibemus figuram Prædicatoris. 18.

Filius. Filii qui à Parentibus desiderata obtinuerunt, in perniciem magis quam salutem. 77.

Fletus. Optimum clogium fletus est flere. 198. Fletus & est consequentia visus. 198. Flere & videre sunt

Flere. officia simul incompatibilia. 203. Videre est causa & impedimentum flerus. ibid.

Fons. Maria fons medicinalis. 166. Oculi sunt duo fontes cum duobus canalibus, per unum peccata intrant, per alium exeunt. 201. Jeremias petiit fontem lachrymarum, & quare? 205. Fontes die nocteque currunt. ibid.

Fortuna. Ventus fortunæ minus durare potest quam vitæ. 26. De præsentī fortuna conqueruntur non attendentes hoc quod sunt, & immemores illius quod fuerunt. 72. Fortunæ suæ differentiam nosse cupiens, suppellestem suam priorem conferat cum præsentī. ibid. Sua se fortuna metiens non conqueritur. 73. Fortuna bene & male expeditorum. 80.

Fructus. Quare Prædicatores hodiè non faciant fructum. 5. Fructus Verbi divini nunquā deest ex parte Dei. ibidem.

G.

Gallus. Galli vox cum respectu Christi, sufficit ad conversionem Peccatoris. 205.

Gigas. Dantur Dæmones Gigantes tanquam Goliath. 98. *Gladius*. Quare Apostoli utroque uti gladio sunt prohibiti. 187.

Gratia. Quanto majoris constat effectum assequi gratiæ, quam eam promereri. 225. Non sunt gratiæ difficiliores obtentu, quam quæ dependent à lateribus Regum. 230. Quanti constant gratiæ Regum, eo quod à multis dependeant ministris? 224. ad obtinendas gratias Regum, multa charta, ministrique opus est: ad obtinendas gratias Dei unicum chartæ folium, unusque sufficit minister. 225. Gratia indignis collata non honorant homines, in honorant honores. 75.

H.

Habacuc. In missionibus eundem instar Habacuc. 11. 117.

Hæreticus. Contra Hæreticum defendit ratio veritatem SS. Sacramenti scripturis novi Testamenti. 42. Hæretici obstinaciores sunt Scribis & Phariseis, & ipso Diabolo. 186. Nec primæ, nec secundæ scripturæ cedunt. 187.

Homo. Homo est arbor inversa. 102. Homo est omnis creatura. 2. Homo non tantum futurus est pulvis, sed jam est pulvis. 20. Homo in instanti mortis. 32. Nullus Homo in hoc mundo scit quid desideret aut petat. 76. Equivalens 70. hominibus, detractat officium: & qui vix est unus homo 70. officia acceptare non trepidat. 113. Homines majores sunt inimici quam Diaboli. 178. Etiam peiores tentatores. ibidem. Ipsa divina sapientia se liberare nequit à tentationibus hominum in propriis respondendo terminis. 183. Christus exaggeraturus malitiam Diaboli, vocat eum hominem. 190. Cavendum magis ab hominibus quam à Diabolo. ibid.

Homi.

R E R U M M E M O R A B I L I U M.

Homines quamvis amici, tamen tentant: & periculosus Diabolo. 191. Homo, à quo cuique timendum sibi, est ipsemet. 192. Primi Homines ceciores suere omnibus, & quare? 190. Solus Christus est ille homo, in quo hominibus confidendum. 293. ad finiendam vitam ante mortem non necesse est esse Christianum: sufficit esse Hominem. 242. Omnis homo licet non sit Propheta, vitæ suæ finem cognoscere potest, & quomodo? 250. Hominibus moriendum instar arborum. 246.

Honor. Honorem Reges dare nequeunt. 75. Honorare Corpus Christi indignè habitum, est actio nobilior. 53.

Hora. Optima devotio & poenitentia pro Quadragesima, est qualibet die unam sumere horam ad meditandum de morte quatuor puncta pro quatuor quadrantibus. 33. Tres horæ orationis sine responso in orto, Christo Domino sanguineum expresserunt sudorem. 126.

I.

Jacob. Jacob plus lucratur superinductus pellibus, quam Esau armis manibus. 124. Jacob derelictis Parentibus peregrè profectus ad desponsandam sibi Rachelem in via vidit scalam: redux cum desponsata sibi Rachele non vidit scalam, & quare? 214.

Idolum. Idolum Aaronis quantum malorum, & damnorum causa. 114. Idola se vindicant de Lusitanis, & quomodo? 145. Non est tanta miseria similes esse idolis qui faciunt, sicut illorum qui destruunt ea. 145. Permissit Deus Idololatriam ad expediendam Fidei creditatem. 40.

Ignatius. S. Ignatius similis sine simili. 88. Describitur ejus conversio. 86. Gladius ejus consecratus B. Virgini, & quare? 87. Omnes sancti sunt exemplaria S. Ignatii. 89. Imitatus est omnes Sanctos, ut esset velut omnes. ibid. Si vita ipsius scripta esset sine nomine, orbis scinderetur opinionibus non assecutus qualis ille esset Sanctus. 90. Miracula omnium magnorum Sanctorum in S. Ignatio unita. 91. Nunquam duas habet facies, in varias transfiguratus dum depingendus erat. 92. Figuratus fuit in Homine igneo quem vidit Ezechiel. 93. Divisim & per partes consideratus erat similis: Totus non habebat similem. 96. Diabolus invocato ipsius nomine obfessum deseruit. 98. Fuit gladius Davidis. 98. Solus ipse sese effigavit, cum alii non possent. 99. Cum omnium Ordinum Patriarchis comparatus. ibid. Quomodo ab aliis Patriarchis sumpsit genera, & de se addidit differentias suo instituto? ibid. Fuit fructus floris Sanctorum. 104. Omnes transiit fortunas, ut exemplar esset omnium. 104. Est Manna Sanctorum, ibid.

Ignorantia. Passio tantum erat, quantum Ignorantia. 152. Melius est ignorare dies vitæ superstites, quam qui desunt. 250.

Imitatio. Sufficit unum imitari Sanctum ut quis sit sanctus. 88. Qui imitatur, si non est plus simili suo, non est similis. 102.

Inadvertentia. Inadvertentia ad res visas, est causa cur eas simul videamus, & non videamus. 148. Quomodo nos excœcet in omnibus. 149.

Indulgentia. Indulgentia plenaria est Baptismus repetitus, & Martyrium sine tormento. 238.

Infernus. Nemo vadit in infernum sine suo quare? 121. Lachrymæ inferni sunt infructuosæ. 207. Infernus est pro illis qui moriuntur vivi. 243. Vocatur mors secunda, non enim datur mors tertia. 246. Nihil valet contra eum qui bis moritur. ibid.

Injuria. Injuria Corpori Christi illata dat occasionem ad erigenda templa. 53.

Instans. Instans mortis non est velut instantia vitæ, & quare? 251.

Intercessio. Sancti quandoque intercedunt apud Deum ne obtineamus petita, & quare? 84. Intercessio notabilis Sancti Francisci Xaverii pro aliquo sibi devoto. ibid.

Joannes Baptista. S. Joannes Baptista prædicabat voce, & convertebat vitam. 8.

Joannes Evangelista. S. Joannes Evangelista alios Evangelistas & temetipsum excessit, & quomodo? 163. Plus dixit ultimis duabus lineis sui Evangelii, quam in toto suo Evangelio. ibid.

Job. Virtutes Job. 253. Fuit pulvis & futurus est pulvis. 23. Petiit à Deo tempus quod poneret inter vitam & mortem. 253.

Jonas. Jonas multas habens imperfectiones, unâ Concionæ convertit integrum Regnum. 9. Jonas prædicavit unum assumptum quadraginta diebus: dantur Prædicatores qui in una hora prædicant quadraginta assumpta. 11.

Judas. Judas Iscariotes quare à Christo Domino Eleemosynarum dispensator institutus? 227.

Judeus. Contra Judæum defendit Ratio veritatem SS. Sacramenti Scripturis veteris Testamenti. 35. Judæis impossibile putantibus, quod Christus carnem suam dare posset ad manducandum, poenam intentat non declarare possibilitate. ibidem. Judæi in Deo ficto seu idolo quod sibi fieri petierunt & adorârunt, confessi sunt Deum constitui posse sub speciebus visibilibus Sacerdotum ministerio. 37. Ad credendum mysterium SS. Sacramenti, sufficit, illis memoria & ratio. 39.

Josias. Colligeris in pace in sepulchrum tuum quomodo verificatum? 247.

Judex. Plures judices damnantur propter respectum; quam

INDEX

quam propter pecuniam. 121. Judice inclinato, inclinationem sequitur sententia. 178.
Justitia. Plus valet favor quam justitia. 123. Justitia semper zelatur contra infirmorem. 177. Justitia & injustitia bonorum aut malorum Ministrorum, æqualiter Deo subserviunt ad damnationem seu saluationem Pæccatorum aut Prædestinatorum. 82.
Iustus. Iustus semper est in luce: Peccator in tenebris. 64.

L.

Lachrymæ. Optimum Lachrymarum elogium est eas laudare. 198. Optimæ natæ lachrymæ sunt illæ S. Petri, quia natæ in oculis Christi, & ex S. Petri oculis emanarunt. 197. Lachrymæ S. Petri fuerunt velut aquæ Nili, cujus torrentes videbantur scaturigine ignotâ. ibid. Eadem fuerunt velut aquæ diluvii, & quare? ibid. Natura in oculis conjunxit lachrymas & visum; & quare? 198. Quoniam mysterio lachrymas in oculis posuerunt Natura, Gratiâ, justitia, & Ratio? 201. Lachrymæ impediunt visum sicut undæ maris torrentes rivulorum. 203.
Lancea. Quare Gratiæ Bullæ Cruciatæ potius attribuantur lanceis militum Africæ, quam clavibus S. Petri? 218. 229.
Lapis. Lapis sepulchralis, est lapis Pictoris, quo omnes conteruntur colores. 27. Est lapis cui indormivit Jacob, inversus. 32.
Laqueus. Ad pedem mandatorum Dei, ponit diabolus laqueos. 179.
Latus. Quare Latus Christi aperuit miles, & quidem Lancea? 224. Quare illud aperuit homo Peregrinus & Cæcus? 226. Secunda Lateris Christi transossio, est vel non credere vel respuere promanantes inde gratias. 239. Ex Latere Christi in Cruce profluxerunt omnes gratiæ quæ ditant Ecclesiam? 223. Sanguis Lateris Christi significabat martyrium, & aqua Baptismum. 237. Non dantur gratiæ difficiliore obtentu, quam quæ dependent à lateribus Regum. 230. Quam parùm ad latera Regum appropinquent miseræ Republicæ. 230. 231. To um quod deest Regibus, in illorum collectum est lateribus. 231.
Lazarus. In Lazaro Christus docuit bis mori. 245.
Lex. Lex Moysis scripta, quia transitoria: Lex Christi inanimè, quia permanens. 165.
Liber. Librant remedium oblivionis. 164. Quod non capiunt libri, de eo non est liber. 162. Libri sunt inventi ad conservandam rerum memoriam. 164. Liber Generationis Jesu Christi, est liber beneficiorum & miraculorum B. V. Mariæ. 168. Liber exira, continet generationes: lectus autem, continet gratias B. V. Mariæ. 169. Liber Generationis Jesu Christi, est pharmacopœia re-

mediorum quæ obtinentur per intercessionem SS. suæ Matris. 169. Nonio Patriarcharum in libro Generationis Jesu Christi contentorum, duas habent significationes. 169. SS. Sacramentum est liber cum omnibus suis proprietatibus. 172. Liber vitarum Sanctorum fuit originale, cujus S. Ignatius est copia. 99. Liber instituti Societ. Jesu est copia cujus S. Ignatius est Originale. 100. Deus duos habet libros, unum debitorum, alterum creditorum: in libro debitorum continentur peccata, & in libro creditorum lachrymæ. 207, 208. In libro debitorum S. Petrus tres habebat negationes: in libro creditorum infinitas lachrymas. ibid.

Lingua. Lingua S. Spiritus non omnes serviat omnibus. 14. Homines in sua lingua loquuntur Deo: & Deus respondet in sua. 248. Mournantibus operariis vineæ, quare Paterfamilias non in linguas, sed in oculos invenitur? 202.

Littera. Una littera significat dictionem, & quare? 94.

Locus. Non est locus tam lacer, licet ipsa sit Ecclesia, in quo non detur terra. 178.

Longè. Quo longius abest Princeps, eò magis id meis & virtuosus indiget ministris. 116. E longinquo Reges experiuntur qualitates ministrorum. ibid.

Longinus. Quomodo Longinus erat miles, si erat cæcus. 158.

Luna. Luna cum sit stellis minor, quare vocatur major? 43. Luna, Curus Mariæ, & quare? 66.

Lutherus. Ob ægrum sibi sermonem Bullam Cruciatam publicandi, sit hæreticus. 240.

Lux. Sine luce non est bonum perfectum. 69. Lux facit diem, & non sol. 57. 58. Lucem creavit Deus aliquot diebus antequam essent oculi qui viderent. Et quare? 59. SS. Trinitas celebravit nativitatem lucis tribus diebus, quia illa sola mundum illuminavit, qualibet Personam unum illi consecrante diem. 59. Quando plus quid habet lucis, tantò est pretiosius. 69. Bona sine luce sunt mala: mala cum luce sunt bona. 70. In creatione lucis probata existentia accidentium sine subiecto, in Sacramento Eucharistiæ. 38. Lux mundum totum & omne tempus illuminat & ideo est similis Mariæ. 64. Quare natiuitati B. V. Mariæ, proprium est nomen Dominæ Lucis. 56.

M.

Malum. Maximum malum mortis, est esse malum quod multiplicari nequit. 244.

Malitia. Diaboli malitiam Christus exaggeraturus, vocat ipsum Hominem. 190.

Manna. Manna fastidium non erat in gustu, sed oculis. 131.

Maria. Quare in die Natiuitatis Mariæ, cantatur Evangelium. *De qua natus est Jesus*? 55. Maria velut Lux, magis privilegiata quam Sol. 57. Ejus natiuitas attulit mundo

RERUM MEMORABILIU M.

Mundo diem gratiæ. 78. Tanquam Lux benignior est Sole. 60. Mitigavit rigores Solis iustitiæ. 60. Quare nata die octava Septembris? Velut Lux, est universalior Sole. 61. Maria est Lux, pro omni tempore, loco, & omnibus. 64. Maria velut Luna, illuminat degentes in nocte culpæ. 6. & 5. Velut Aurora, agentes in diluculo Pœnitentiæ. ibid. Velut Sol, constitutos in die gratiæ. ibidem. Velut Lux, est celerior Sole. 66. Est celerior Christo in succurrendo hominibus. 66. Succurrit alis aquilæ. 67. Tardante Christo non tardat. 68. Velut Lux, est obiectum oculorum Dei. 59. Sanctissimæ Mariæ dilectis certa est & secunda felicitas & benedictio Jacob. 68. Miracula Beatissimæ Mariæ de Rupe Franciæ, sunt velut torrentes incessanter currentes. 166. Est fons medicinalis. 166. Miracula Sanctissimæ Mariæ de Rupe Franciæ scripta in Libro Generationis Christi, & ejus. 168. Est omnium miraculorum officina. 173. Efficere potest ut resuscitentur mortui: sed non ut non moriantur resuscitati. 176.

Martyrium. Martyrium comparatur mari rubro. 238. Aequalitas & excellentia reciproca inter Martyrium & Baptismum. ibid. Martyrium Scripturæ Sacræ ob violentiam quæ ejus textus citantur. 9.

Memoria. Ad credendum veritatem Sanctissimi Sacramenti, Christus à Judæis petiit memoriam, & non intellectum & voluntatem. & quare? 39.

Mendacium. Ex mendacio diaboli fecit Christus veritatem. 49.

Meritum. Meritum esse cognitum, solatur non remuneratum. 74. Deus quandoque propter merita negat, quod propter peccata concedit. 81. Plus valet negotiatio, quam marium. 123.

Messias. Christus cæcis dedit visum, ut se probaret Messiam. 142.

Metaphora. Differentia sensus metaphorici, à proprio & vero. 44.

Miles. Miles generosus non remuneratus, quomodo se consolari debeat. 74. Miles ad bellum hæc tria affert: animum, voluntatem, & alacritatem, quæ ob dilatum stipendium perdit. 126. Quando militi osculandus gladii sui capulus, & non regni manus? 75. Tantum Christus reddit sustentantibus ipsius milites, quantum ipsi militibus. 239.

Minister. Examen Confessionis alicujus Ministri. 111. Magis intendunt Ministri sus lucris, quam Regis sui servitiis. 117. Nullus Minister ritè fungi potest duobus officiis, quamvis sit ipse Sol. 111. Quondam Ministri stabant in portis civitatum, nunc civitates stant ad januas Ministrorum. 125. Unico pennæ ductu dare & auferre possunt vitam. 118. Plures damnantur propter respectum quam pecuniam, 124.

Miracula. Miracula morosa facta sunt opera naturæ: vel lociter facta sunt miracula. 46.

Missionarius. Prædicator Missionarius non debet deferre Missionem. 2. Qui eam deferit propter ipsius bonum, non eam deferit. 3. Missionarii Maragnani suffocati, exsiccati, comestis, mortui. 2. Missionario eundem instar Habacuc. 116. 117.

Monarchia. Monarchiæ perduntur eò quod Reges regantur oculis videntium res, non sicuti sunt, sed sicut non sunt. 152. Salus & ruina Monarchiarum, in pennis sita est Secretariorum Regum. 119.

Mors. Nolle mori optimus actus est. 251. In manu & arbitrio hominis est mori quando voluerit. 255. Mori addiscitur non meditando, sed moriendo. 245. Mortui qui moriuntur, qui sunt? 243. Quot ærumnis liberentur qui moriuntur antequam moriantur. 244. Qui moriuntur antequam moriantur, in prima morte exarmanant secundam. 244. Qui moritur ante mortem, ultiori doctrinâ non indiget ad bene moriendum. 246. Quare tam pauci sciunt mori? ibidem. Quare salvationem suam affecurent morientes ante mortem, & non qui moriuntur vivi? 244. Morimur sicut mortales, & vivimus sicut immortales. 31. Semel mortuus Judas, non morietur denuò Paulus. 245. Moriendum est homini, uti moriuntur arbores. 246.

Mors. Quod magis timetur in morte, est vita. 32. Plus timenda immortalitas, quam mors. 30. Mors corporis magis timenda quam animæ, & quare? 244. Mors duas habet portas, alteram vitream quâ exitur: alteram adamantinam quâ intratur. 32. Mors peccati tres tollit vitas. 174. Pejor est morte, occidit enim immortalem. 175. Quomodo mors morte occidatur. 242. Remedium unicum contra mortem, est finire vitam ante mortem. 242. Omnia finit mors, ad ipsam usque mortem. 243. Contra mortem nihil potest Sacrii asyllum: sed asyllum mortis est sepultura. ibid. Multum interest inter prævenire mortem, seu ab illa præveniri. 243. Mors terribilis, quia una, quia incerta, & momentanea. 244. Quid refert mortem esse unam, si ego eam possum duplicare? 245. Quid refert esse incertam, si ego eam efficere certam? 248. Quid refert esse momentaneam, si ego eam facere possum morosam? 251. Sola mors illud est bellum. in quo bis errare non licet. 244. Maximum malum mortis est, esse malum quod multiplicari non possit. 244. Mors non habet remedium post, sed ante se. 246. Certum, mortis incertæ Deo reservatum. 247. Mors quamvis certa, tamen est incerta. 249. Mors etiam revelata, est incerta. 247. Sola mors, quâ homo vitam finit ante mortem, infallibilem habet certitudinem. 249. Mortis instans non est sicut instantia vitæ, & quare? 251. Silis mortuis ante

INDEX

ante mortem, veraciter cantari potest, *Requiescant in pace.*
& quare? 258.

Mortuus. Mortui & vivi omnes sunt pulvis. 25. Vivi, pulvis cum vento, & ideo vani; Mortui, pulvis sine vento, & ideo sine vanitate. *ibid.*

Moyſes. Moyſes amavit Deum non videndo, quomodo amasset si vidisset? 133. Moyſes excusat se ab officio. 113. Moyſes percutiendo petram, transgressus mandatum Dei, prohibetur ingressu Terræ sanctæ. 165.

Mundus. Mundi Calvaria major est capite mundi: ut minorem locum habeat vanitas, & majorem materiam veritas. 28. Mundus evasit pejor postquam audivit Politicos, quam dum audivit diabolus. 48.

Mutus. Mutus obsessus est figura peccatoris non confidentis. 106. Cum pessimus hujus mundi status sit peccatum: adhuc pejor est peccatum & illud mutum. 105.

Mysterium. Mysterium Fidei, factum mysterium Rationis. 35.

N.

Nabuchodonosor. Nabuchodonosoris statua quare non fuit conversa in pulverem auri, argenti, æris, &c. 27.

Nasci. Deus reliquit nasci naturæ: & mori electioni, & quare? 245.

Negatio. In negationibus S. Petri, duæ concurrerunt temeritices, & unustentator. 206.

Negotiatio. Artificia & doli negotiationis. 122. Negotiatio plus potest quam meritum. 123.

Nobilitas. Honorare Corpus Christi ignominia affectum, est actus nobilitati annexus. 53. Nobiles sunt omnia in Regnis. *ibid.*

Nomen. Nomina Patriarcharum in libro Generationis Jesu Christi contenta, duplicem habent significationem, & quam illam? 168. & seqq.

Non. Datur *Non* quod simul est *Ita*, & *Non*, & quomodo? 182.

Nox. S. Petrus ad flendum elegit locum ubi semper esset nox. 205. & David itidem tempus noctis elegit: & quare? *ibid.*

O.

Oculi. Oculi duplex habent officium: videre, & flere. 197. Oculi Adami & Evæ aperti sunt post peccatum, quia postquam aperti sunt ad videndum, etiam aperti sunt ad flendum. 199. & seq. Quare oculi pro omnibus peccatis flendo luunt? 200. Oculis aperti esse cœcum, est maxima cœcitas. 142. Contradictoria quæ non cadunt in Sphæram possibilem, cadunt in Sphæram oculorum. 146. Republicæ pereunt, quia oculi earum vident quod non est & non quod est, 151.

Quando illi qui oculi sunt Republicæ unum vident pro alio, certa inminet ruina. *ibid.* Oculi vident per cor. 135. Si oculi errant respiciendo cœlum, quid fiet si respexerint terram? 152. Oculi sunt prima origo culpæ, & primus fons gratiæ. 197. Sunt Viperæ, sunt sagittæ: sunt scuta: & quare? *ibid.* Natura in oculis conjunxit visum & lachrymas: quia fletus est consequentia vitii. 198. Maxima oculorum cœcitas est, quod videant ut plorent. 199. In omnibus peccatis corporis & animæ complices sunt oculi. 200. Oculi sunt duo fontes cum duobus canalibus & epistomis, per unum peccata intrant, per aliud exeunt. 201. Oculorum S. Petri Parenthesis ad oculos nostros. 205. Oculi claudendi ut videatur Deus. 206. 207. In hac vita oculorum est flere: in altera videre. *ibid.* Quomodo fiat cilicium pro oculis. *ibidem.*

Odiū. Odiū vel amor vident unum pro alio. 153.

Officiū. Idonea subiecta resutant officia. 112. Equivalens. 70. Hominibus detrectat vel uni servire officio: & qui vix est homo unus. 70. officia acceptare non formidat. 113. Multi non serviunt officiis, sed lucrum tantum veniuntur ex eis. 112.

Opera. Verba sine operibus, sunt explosiones sine glan-
de. 7.

Opinio. Mundus opinionibus scissus, quis esset Christus. 90.

Oratio. Notabilis oratio Platonis ad Jovem. 81.

P.

Paradisus. Pro omnibus est hæc vita, lachrymarum vallis: solis illis qui finiunt vitam ante mortem, est Paradisus in terrâ. 257. Enoch & alias sunt in Paradiso. *ibidem.*

Pascha. Magistimendus dies Paschæ, quam Cinerum. 30.

Passio. Tantum errat Passio, quantum ignorantia. 152. Passiones cordis humani cum sint undecim, ad duas reducuntur, amorem & odium. 153. Passio contradictio-
nes facit in visu. *ibid.* Passio est causa, cur oculi unum videant pro alio. 152. 153.

Paulus. S. Paulus certam fecit incertitudinem mortis, & quomodo? 248.

Peccare. Peccare & obmutescere quid sit? 106.

Peccatum. Pessimus hujus mundi status est peccatum: sed pejor adhuc est peccatum, & illud mutum. 105. Peccati mors pejor est ipsa morte: occidit enim immortalem. 174. Peccati mors tres tollit vitas. *ibid.* Peccamus sicut Petrus, non stemus sicut Petrus: & sicut Petrus salvari volumus. 208. Peccata relinquenda antequam nos relinquunt. 256. Peccator semper est in tenebris. 64. Peccatorum reservatio quam gravis sit poena. 225.

Penna. Ministrum esse pennæ, quam periculosum sit officium.

RERUM MEMORABILIU M.

officiu m. 117. Pennæ Secretarioru Principu m, debent esse sicut pennæ Evangelistarum. 119.

Petere. Nihil à Deo petendum in particulari sed quod ille nobis bonu m esse novit. 81. Petendum à Deo ut largiatur nobis honu m etiam non petitu m ; & liberet à malo, etiam si hoc petamus. 81. Petitiõ consiguanda manib; Ministroru m : expeditio autem manib; Dei. 85. Petitiones faciendæ tanquã ab eo qui nescit quid petat. 78. Nemo (excepta saluatione) scit quid perat. 76. Quomodo verificetur Sententia Christi, *Petite & accipietis* : Omnis enim qui petit accipit. 79. Homines putant se petere tuã saluationem, petunt damnationem. 81. Quando nos petimus in terra ; Spiritus sanctus gemit in cœlo & quare ? 84.

Petra. Petræ Christo acclamârunt. 6.

Petrus. S. Petrus in monte Thabor nescivit quid diceret, & quare ? 132. S. Petri lachrymæ fuere velut aquæ Nil, cujus torrentes videbantur, scaturigine ignotâ. 197. Fuerunt velut aquæ diluvii, & quare ? ibidem. Quia voluit videre finem, vidi finem visus qui est fletus. 199. Quare dicitur flevisse amarè, cum amantudo sit subiectu m linguæ, & non oculoru m. 203. Cooperuit oculos pallio, ut fletet. 204. Ingressus in specu m. 204. Elegit locu m ubi semper esset nox. 205. Exhortatio oculoru m ejus ad nostros. 106. Peccamus uti Petrus, non flemus uti Petrus : & salvari volumus uti Petrus. 208.

Phœnix. Phœnix mortua, est Phœnix, & quare ? 29.

Politicus. Mundus pejor evasit postquam audivit Politicos, quã cum audivit diabolos. 48. Contra Politicu m defendit Ratio veritatem sacramenti, Congruentiis. 52.

Potens. Potentes habent præcitos & Prædestinatos. 114.

Potentia. Potentia Secretarioru Principu m. 118.

Porta. Quæ sit porta honoris, quietis, & bonæ vitæ. 147. 148.

Prædestinatus. Prætendens sæpe non expeditur, quia Prædestinatus. 82.

Prædicator. Prædicator est medicus, debet procurare salutem & non gustu m auditoru m. 19. Non solum colligit fructu m verboru m, sed etiam passiu m. 1. Prædicatu m exire, & sine exire prædicare, quã diversi sint meriti. ibid. Prædicator comparatur Seminatori, & quare ? 7. Quinque circumstantiæ in Prædicatore concurrentes. ibid. Prædicatoris definitio est vita & exemplum. ibid. Aliud est Prædicatoru m esse, & aliud prædicare. ibid. Res quas prædicat oportet esse, tam naturales ut cadant ; & tam proprias, ut quasi nascantur. 9. Oportet eas cadere manenter, cadenter, casualiter. 9. Vox Prædicatoris ordinariè debet esse fami-

Pars I.

liaris. 15. Debet prædicare cum fama, sine fama, & cum infamia. 19. Quærens satisfacere hominibus non satisfacit Deo, nec est ejus servus. 20.

Princeps. Principes Ecclesiastici & Sæculares omnes cœci, quia vident mala Reipublicæ & non adhibent remediũ. 159. Principes magis æstimant personaru m suaru m respectu m, quã vitã. 51.

Propheta. Prophetæ erant oculi Reipublicæ Hebræicæ. 111. Veri Prophetæ videbant quod erat : falsi hoc quod non erat. 152. Quare Deus non misit Prophetas in mundu m tempore Legis naturæ, sed scriptæ ? 46. Omnis homo, absque eo quod sit Propheta, potest scire finem vitæ suæ. 250.

Pulvis. Homo non solum erit pulvis : sed jam est pulvis. 21. Disputatur, ibidem. Resolvitur. 22. Pulvis afflatus quiescere nequit. 25. Descriptio pulveris elevati. 26. Datur pulvis vitæ, & pulvis mortis. 26. Auru m, argentu m, æs, ferru m, sive physicè sive moraliter considerata sunt pulvis terræ. 27. Pulvis præsens, est correctivus futuri. 241. Timemus pulverem qui futuri sumus : quia nolumus esse pulvis qui sumus. ibid. esse pulverem per electionem, melius est, quã postmodu m per necessitatẽ. 242.

Q.

Quare. Nullus vadit in infernu m sine suo Quare ? 121.

Querulari. Suâ sorte contenti non querulantur. 73. Querulantes de sua fortuna præsentis, non attendunt id quod sunt, nec recordantur istius quod fuerunt. 72.

R.

Rachel. Rachel desiderabat filios ne moreretur, & ipsis habitis mox mortua est. 76.

Ratio. Ratio defendit veritatem Sanctissimi Sacramenti contra Judæu m, Veteris Testamenti Scripturis. 35. Contra Gentilem, Fabulis. 40. Contra Hereticu m, Novi Testamenti autoritatibus. 42. Contra Philosophu m, argumentis naturæ. 45. Contra Politicu m, Convenientiis. 48. Contra Devotu m & ejus devotio-nem, affectibus Christi. 50. Contra Diabolu m, suis tentationibus. 49. Aliquando plus possunt clamares, quã Ratio. 15.

Rebecca. Rebecca plus lucratur Jacob, quã Esau suus arcus. 124. Artificiu m Rebeckæ ad transferendam in Jacob benedictionem. 123.

Remediũ. Non requiritur remediũ pro cæcitatibus quia non cognoscuntur. 155. Videre, & remediũ non adhibere, non est videre. 158. Deus nostris ne-

Na

cessita-

INDEX

cessitatibus remedium afferendo, dicitur eas videre. 159.
Respectus. In ipso tribunali Confessionis locum habet Respectus. 128. Respectus restitutio difficilior est quam pecuniæ. 121.
Reipublica. Quando illi qui oculi sunt Reipublicæ aliud pro altero vident, certa est ruina. 151. Hinc perit Reipublica Hebræorum, & pereunt omnes ibid.
Restitutio. Achab ablatam Naboth vineam facile restituere potuit : secus illi Seniores & testes falsi. 122. Quantom damnorum restitutio facienda eis, qui habent Creaturas. 114. Quanta restititio facienda illis, qui negotia differunt. 126. Qui exultat aut deprimit homines, restituere debet mala quæ faciunt, & quæ facturi sunt. 114.
Resurrectio. Resurrectio non differenda in tertium, neque in secundum diem. 176.
Rete. Rete conficere nequit, qui filare & necete necit. 13.
Revelatio. In mysterio Sanctissimi Sacramenti non sufficit revelari mysteria: sed opus est revelari oculos. 48.
Rex. Quam parum appropinquant lateribus Regum Reipublicæ miseræ. 230. Quanti consentient gratiæ Regum, eò quod dependant à multis ministris. 224. Corda Regum contrahit aut dilatat Deus. 83.
Risus. Sacrificans risum, velut Abraham suum sacrificat Isaac. 138.
Roma. Significationes nominis Romæ in Hebraico & Græco. 139. Roma pulvis erectus & simul collapsus. 28. Roma, super Romam & subter Romam velut cadaver: est statua infra & super sepulturam. ibid.
Rupes. Rupes Franciæ, velut illa Moyse, emisit aquam non percussa sed invocata. 166. Rupes subsunt temporis Domino: Rupes Franciæ, temporis Dominatur. 168. Sanctissimum Sacramentum est liber miraculorum Rupis Franciæ. 171. Miracula B. Virginis de Rupe Franciæ, continetur in libro Generationis Jesu Christi, & ejus. 169.

S.

Sacerdos. Simplex Sacerdos cum Bulla in manu est Episcopus & Papa. 236. Esse actionem Sacerdotalem crediderunt Judæi, facere Deum. 37.
Sacramentum. Solum sanctissimum Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi, inter omnia Sacramenta confirmatur verbo *Perè*, & quare? 24. Quare dubitantibus de hoc Judæis minatus est Christus poenam, & non resolvit dubium? 32. 36. In Deo falso quem petierunt & adoraverunt Judæi, confessi sunt Deum posse poni sub speciebus visibilibus ministerio Sacerdotum. 37. Tantum accipi in minimâ Hostiæ particulâ quan-

tum in tota, probatur Gomor Mannæ. 38. Quare Christus in sanctissimo Sacramento petiit Memoriam tantum, & non intellectum & voluntatem? 39. Referuntur fabulæ similes mysterio & effectibus Sacramenti. 40. Diabolus primus Sacramenti inventor. 48. Contra fidem Sacramenti diabolus non solum non potest vincere, sed nec tentare quidam, & quare? 49. Templâ S. Sacramento dedicata munitissimis Regnorum Fortalibus sunt meliora. 53. Deus tentator in Sacramento, & quomodo? 130. Prima S. Sacramenti institutio in typo, fuit ut tentaret Deus homines, utrum eum diligenter, an non? ibid. Est liber cum omnibus proprietatibus. 172. Quare S. Joannes Evangelista nullam facit mentionem instituti Sacramenti? 217.
Sacrificium. Sacrificium Abraham quomodo fuit Parabola? 138. Majus est sacrificium sacrificare Deo ubi non videtur, quam ubi videtur. 140.
Samson. Amor ligare & solvere se novit sicut Samson. 211.
Sanguis. Sanguis Christi fuit redemptio & depositum. 231. Ex sanguine Christi pretio Redemptionis superfluo Ecclesia thesauros fecit pro indulgentiis. ibid. Cum sanguis Christi sit pretium redemptionis, quare illum effectum habet mundo jam redempto? ibid.
Saul. Saul à Diabolo liber, erat pejor quam obsessus, & quare? 191.
Scala. Scala Jacob plures habuit gradus ad descendendum quam ad ascendendum. 32. Terribilis fuit suspicienti sursum: terribilior despicienti deorsum. ibid.
Schola. Fides à Schola naturæ, ad scholam mittit gratiæ. 46.
Scriptura. Scriptura sacra est effigies Dei. 99. Scripturæ divinæ efficacia ad terrendum homines. 184. Una sufficit ad vincendum Diabolum, sed non ad vincendos homines. 186. Uni cessit Diabolus: duabus cessere Pharisei: Hæretici nec duabus. 287. Contra Scripturam Christi nihil allegare audent Diabolus, & audent homines. ibid. Scripturæ sacræ tortura, est violentia quâ citatur. 2. Scripturæ allegare in sensu alieno, est proferre falsa testimonia Dei. 16. Ad falsificandum eas, sufficit apicum & virgularum mutatio. 120.
Secretarius. Deus ponit gloriam suam in manibus Secretariorum Regum. 119.
Seminare. Seminans ventos, colligit tempestates. 15.
Separare. Christo acerbius fuit à nobis separari, quam pro nobis mori. 221. Separando se à nobis non numerabat passus, sed ponderabat indivisibilia. 220. Quod nobiscum manserit in Sacramento fuit miraculum naturæ: quod se separavit à nobis, miraculum fuit contra & super naturam. 217.

R E R U M M E M O R A B I L I U M.

Sermo. Qualis debeat esse sermo. 11. Comparatur arbori. 12.

Societas. Societas Jesu est curus gloriæ Dei, quem vidit Ezechiel. 93.

Sol. Sol duas habet natiuitates, unam quando oritur, alteram antequam oritur. 55. Quomodo Sol jam ortus erat, quando Mariæ valde diluculo venerunt ad sepulchrum? 56. Magnatibus Sol oritur meridie, & occumbit media nocte. 177. Sol est curus Christi 67. Non solum est terribilis rigoribus ignis quibus adurit, sed etiam luce quâ illuminat. 62. Christus est Sol iustitiæ: Sol materialis est Sol sine iustitia. 63. Sol dimidium temporis illuminat. 63.

Solitudo. Optima est Solitudo, non illa deserti, sed in quâ anima sola cum solo agit Christo. 195.

Speculum. Speculi similitudine demonstratur, dividit hostiam absque divisione Corporis Christi: esse totum in toto, & totum in qualibet ejus vel minima particula; Unum esse, & multiplicatum. 47. Duo specula temporis. 29. In speculo temporis præteriti videtur futurum; in speculo futuri videtur præteritum, & in utroque tempus præsens. ibid.

Spina. Spina Christum coronarunt. 6.

Sponsa. Quomodo sponsa in canticis exaggeret sui amoris excessum. 212.

Statim. Statim Bullæ Cruciatæ, est verè statim, Statim in expeditionibus aulicis, significat *Tardè*, vel nunquam, 234. 235. Filia Herodiadis petiit caput Joannis Baptistæ cum tribus *Statim*. ibid.

Stellæ. Beneficio B. V. Mariæ, Stellæ lucent præsentē Sole. 62.

Stoicus. Stoicus moritur malè, ne moriatur pejus. 298.

Strages. Strages mortis in corporibus, paucis diebus abolet terra: Strages verò peccati in animabus, nec æternitatis ignis consumere sufficit. 175.

Stylus. Stylus Concionatoris qualis esse debeat, vide supra in Concionatore & Prædicatore.

T.

Tardare. Tardante Christo, Mariæ non tardat. 68. Veniens quando venire debet, etiam tardando non tardat. ibid.

Tempestas. Qui ventos seminat, tempestates meret. 15.

Templum. S. Sacramenti sunt optima Regnorum propugnacula. 53. Si templum in quo Christus scriptus erat stratum marmore, quomodo scripsit in terra? 178.

Tempus. Tempus legis naturæ & scriptæ fuit nox; Tempus legis gratiæ est dies. 58. Tempus meliorando officio impensum, eidem non subtrahitur. 128. Est

Tempus quod est nostrum, & quod non est nostrum. Et quod illud. 155.

Tenebræ. Tenebræ Ægypti miraculum notabile. 64.

Tentator. In ripis Jordanis visus fuit Deus tentatus: in ripis Tyberis, tentator. 129. Deus Tentator in *Tentatus*. Sacramento, quando, & quomodo? Quando homines facies latrant, Mundus, Caro, & diabolus aperta fronte tentant. 130. Quando docti interrogant, hoc fit, ad tentandum. 177. Tentator diabolus potius eligendus quàm homo. 190. Contra diaboli tentationes sufficit respondere Ita, vel Non: contra hominum, minime. 181. Tentationis pertinacia solâ resistendi constantia superatur. 186.

Terra. Quare Deus Adamum formavit de Terra rubea? 27.

Terribilis. Quare terribilis erat locus in quo Jacob vidit scalam, si erat porta cœli? 32.

Testamentum. Si Testamentum vestrum dicat, Item relinquo; nonne melius diceret? Item sumo? 256.

Theatrum. Hortus Gethsemani, est theatrum amoris & separationis Christi. 218.

Thesaurus. Thesauri Ecclesiæ non dispensantur sine justa causa, aliàs suum non sortiuntur effectum: thesauri monarchiarum sæcularium sæpe cum contrariâ. 228.

Tribunal. In tribunalibus hominum optima est expeditio, *Sicut petit*: in tribunali Dei, sæpe contrarium. 80.

V.

Verbum. Verbum Dei verè est speculum opus habens luce & oculis. 5. Fructus verbi Dei nunquam deest ex parte Dei. ibid. Auditum licet non faciat fructum, facit tamen effectum. 6. Verba sine operibus sunt explosiones sine glandibus. 7. Verba seminare: & opera colligere. 8. Verba Prædicatorum sæpius non sunt Verba Dei. 15. Verba Dei in alio sensu sumpta sunt arma diaboli. 16. Verba divina ad convertendum Peccatorem majorem efficaciam habent scripta, quàm dicta. 184.

Venenum. Venenum simplex occidit alium: Duplex; semetipsum. 241.

Veneratio. Ubi acquiruntur Venerationes, non perditur respectus. 52.

Ventus. Ventus fortunæ, minus durabilis quàm vitæ. 26.

Videre. Videmus plateam, domum, & portam cœli, quæ tamen non attingimus. 147. Eva videns fructum, non vidit quod erat, sed quod non erat. 151. Amor & odium vident aliud pro alio. 153. Videre, nec remedium adhibere, est videre sine videndo. 158. Videre & flere simul, sunt incompatibilia. 203.

INDEX RERUM MEMORABILUM.

Vinea. Pluribus vineis præpositus nullam custodire sufficit : sic multa habens officia , nullo ritè fungi potest. 112.

Virga. Moysis Virga in serpentem conversa , & quare ? 22.

Visus. Visus fuit origo lachrymarum. 198. Visum impediunt lachrymæ , sicut undæ maris torrentium influunt. 203.

Vita. Solis morientibus ante mortem vita hæc est Paradisus : reliquis omnibus est vallis lachrymarum. 257. Quomodo finienda vita, ante mortem ? 255. Quantum sit pro vita corporis , & quam parum pro vita ani-

ma ! 175. Ita vive , uti te vixisse optabis mortuus. 33.

X.

X *Averius.* S. Franciscus Xaverius intercedit pro aliquo sibi devoto , ut non obreineat petendum. 84. ejusdem tremenda sententia pro illis qui benè expediri petunt Indias. ibidem.

Z.

Z *Elfusus.* Justitia semper zelosa contra infirmiores. 177.

F I N I S.

ADMODUM REVERENDI PATRIS

ANTONII VIEIRA

E Societate Jesu, Regii in Lusitania Prædicatoris,

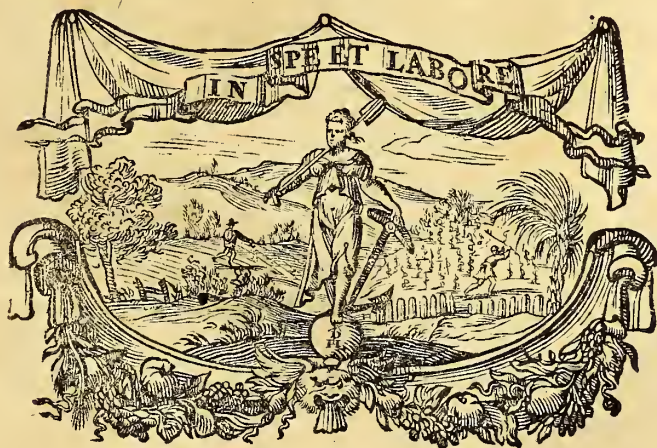
SERMONES

Selectissimi, Fœcunditate Materiarum,
Sublimitate, Subtilitate, & raritate Conceptuum
admirabiles;

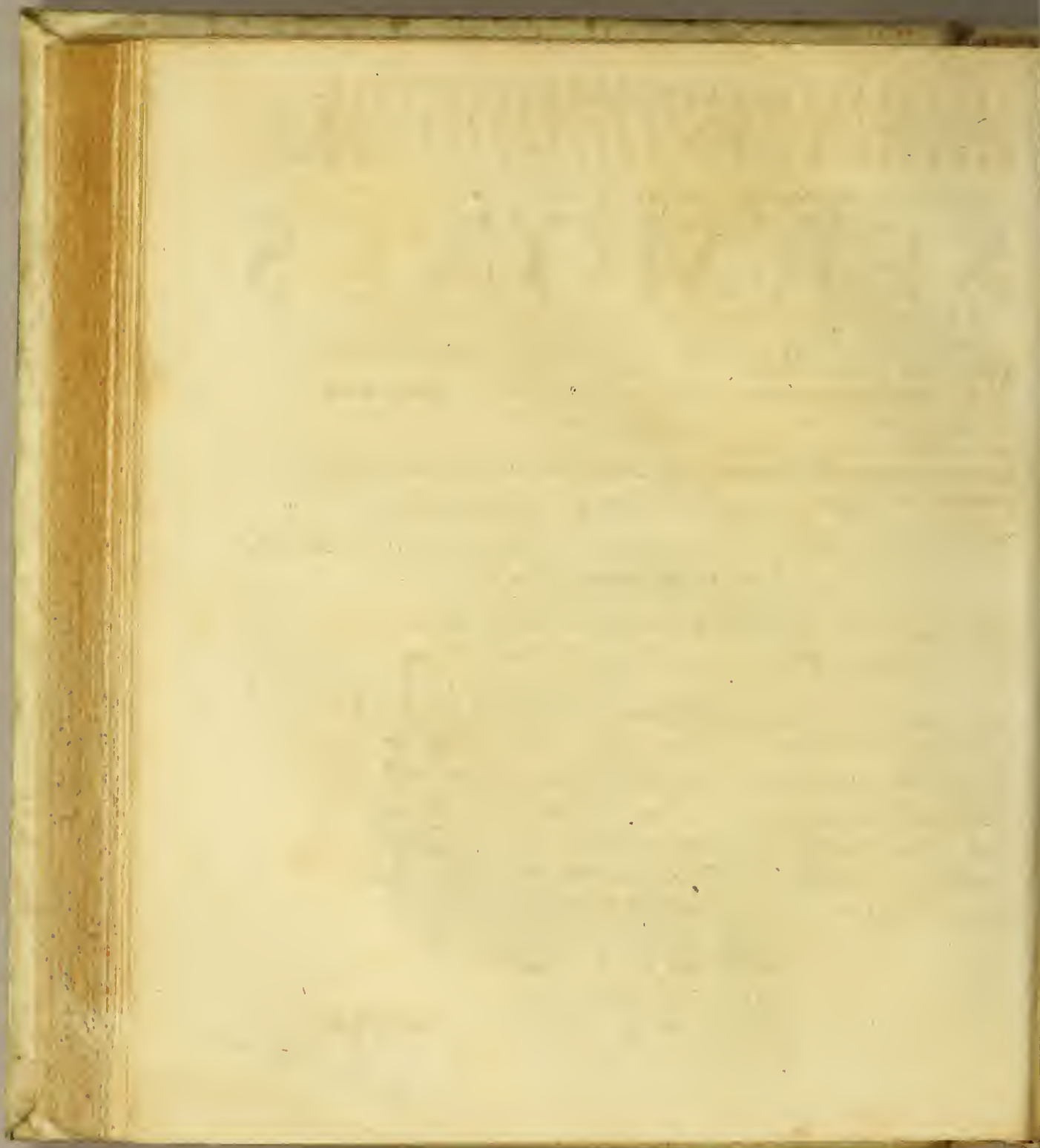
Idiomate Lusitanico conscripti & variis typis evulgati,
Nunc in Cartusia Colonienſi latinitate donati

*Cum triplici Indice, Thematum, Locorum Sacre Scripturae,
& rerum memorabilium.*

PARS SECUNDA.

Sumptibus COLONIÆ AGRIPPINÆ,
HERMANNI DEMEN. MDCCVII.
Cum Privilegio S. Cæsareæ Majestatis.

A P P R O B A T I O

*Adm. Rdi. Patris Fr. Ioannis Dei, Seraphici Ordinis
S. Francisci, Qualificatoris S. Officii Inquisitionis, &c.*

Vidi hunc Librum, continentem Sermones Reverendi Patris ANTONII VIEIRA Societatis JESU, de variis assumptis, in diversis terrarum locis, & in singulis, cum generali applausu prædicatis. Et inter acumina & sublimitates magni hujus Prædicatoris, nihil sanctæ Fidei nostræ, bonisve moribus contrarium reperi. Ulyssipponē in S. Francisco 17. Januarii 1682.

F. JOANNES DEI.

A P P R O B A T I O

Adm. Rdi. Patris Fr. Thomæ de Conceptione, Sacri Ordinis Carmelitarum, Qualificatoris Sancti Officii Inquisitionis.

Vidi hanc secundam partem Sermonum Reverendi Patris ANTONII VIEIRA Societatis JESU, Concionatoris suæ Celsitudinis. In nullo horum quicquam aut Sanctæ Fidei nostræ, aut moribus bonis contrarium inveni; proinde petita licentiâ mihi videntur dignissimi, quatenus mediante typo, communicetur omnibus tam profundi & illustris ingenii fecunditas. Ulyssipponē in Carmelo. 3. Februarii 1682.

FR. THOMAS DE CONCEPTIONE.

APPROBATIO

A. R. Patris F. Joannis de Matre Dei, Provinciae Portugalliae Sera-
phici Ordinis S. Francisci quondam Provincialis, Prædicatoris
sua Celsitudinis : Examinatoris trium Ordinum Militarium, &
hodie dignissimi Archi-Episcopi de Bahia, &c.

SERENISSIME PRINCEPS

Andat mihi Celsitudo tua, Secundam R. Patris ANTONII
VIEIRA Societatis Jesu Concionatoris Celsitudinis tuae
dignissimi, Sermonum videre partem, jam ante tanto me
dignata honore, ut super impressione Tomi Primi, meum
requisierit judicium. Hanc felicitatem meam primam jam
cumulat secundâ. Opera ejus in omnibus æquali incedunt

passu, ut idem judicium jam latum de aliquibus, repeti oporteat de omnibus.
Porro si quæ in eis deprehendatur differentia, similis est illi, quæ in minera-
rum venis invenitur; quæ quò magis deteguntur, tantò purius argentum
aurumque fundunt. Ego non minori lætitiâ, quàm admiratione lego, quâ
maximus ille Prædicator, ubique terrarum, tanquam Concionatorum
omnium oraculum meritò habitus fuit & celebratus. Ordinariè Sermones
lecti non eam propinant gratiam, quam auditis; siquidem in charta illis deest
anima, quam spiritus addit verbis: & quâ voces comitantur actiones. Ve-
rùm in hac charta tam animata sunt verba, tam viva facundia, ut tantum
vitæ illi tribuat penna, quantum ante illis contulerat lingua. Lingua ni-
tida & tersa sine affectatione: Conceptus sententiosi, sine artificio; Elo-
quentia fecunda sine superfluitate; omnia sic attemperata legibus magni
cujusdam Oratoris; & omnia reducendo ad terminos practicabiles, Orator
iste tam est singularis, ut Deus illum fecerit primum; & ignorem quando
facturus sit secundum. Eloquentiam unire sententiarum gravitati, est felici-
tas, de qua, sine vanitate, R. Patri ANTONIO VIEIRA gloriari licet:
Admirando ex fama in Tullio eloquentiam, & in Seneca sententiarum di-
tributionem, in illo sententiosum Senecæ, cum Tullii facundo videmus co-
pulatam. Philo Hebræus Abrahamum inter Atheos tanquam Principem
habitum & honoratum asserit, quia non vulgaribus verbis, sed rationibus
(ut videbatur) utebatur divinis: *Honorabant eum, quasi suum Principem;*
neque enim sermonibus utebatur vulgaribus, sed divinitatem quandam præ-
se ferentibus. Meritò Sermonum horum Authori respectus ille & vene-
ratio debetur, siquidem stylus, rationes, & conceptus adeò sunt subli-
mes

Philo
de No-
bilitate.

APPROBATIONES.

mes, & humanum fermè transcendunt, ut singulariter divina in eis influenza notetur. Salomon scientiam, seu literas, iteratò æstimando præfert auro; *Omne aurum in comparatione illius arena est exigua.* Pari planè modo super impressione Sermonum horum requisitus, opinione mea, aureis etiam literis eos dignos judicaret. Ego ipsius judicio subscribo. Celsitudo tua velut Principis adeò prudentis, quod placuerit utique fieri mandabit. Ulyssipone in S. Francisco. 26. Februarii 1682.

Fr. Ioannes de Matre Dei.

LICENTIA RELIGIONIS SOCIETATIS JESU.

EGO Antonius de Oliveira Societatis JESU, Provincia Brasiliensis Provincialis, potestate mihi facta speciali à Reverendissimo Patre nostro Joanne Paulo Oliveira præposito Generali, concedo licentiam ut imprimi possit hic liber secundæ partis Sermonum Patris Antonii Vieira, ejusdem Societatis, Prædicatoris suæ Celsitudinis. Qui re-visus, examinatus, & approbatus fuit per Religiosos doctos ejusdem Societatis per nos ad hoc deputatos: In cujus rei fidem hæc propria manu subscriptas, officii mei sigillo subscribimus. Dabam Bahiæ 30. Junii 1681.

APPROBATIONES RR. PP. PRÆDICATORUM.

Quemadmodum primum, sic & secundum Admodum Reverendi Patris Antonii Vieira Societatis Jesu tomum præclarissimarum Concionum diligenter perlegimus. Quia ergò in eo nihil invenimus quod Fidei bonisve moribus adversetur, hinc illum non minus quam primum, dignissimum judicamus, qui per typos evulgetur. Sic sentimus Colonix 1691.

F. Adrianus Schönen Ord. Prædic. SS. Theolog. Magister.

F. Petrus Dietzinger Ord. Prædic. SS. Theolog. Doctor.

Visis testimoniis Theologorum imprimatur Secundus ejusdem Auctoris Tomus, Colonix 12. Februarii 1691.

Fr. Leonardus Messen Ord. Præd. Magister & Inquisitor.

Licentia & Extractus Litterarum
Reverendissimi Patris D. INNOCENTII LE MAISSON,
Prioris Cartusiae, nec non Sacri Ordinis Cartusienfis
Generalis.

Venerabiles in Christo Patres.

Statim atque primam Epistolam vestram recepi, responsum dedi simul & consensum ad postulata vestra executioni mandanda, scilicet quoad impressionem Sermonum Admodum Reverendi P. *Antonii Vieira* Societatis JESU, à vobis latinitate donatorum ex Idiomate Lusitanico, servatis tamen de jure & statutis servandis: per me ergò non stabit quin labor vester utilis sit, & publicè appareat, ad Dei honorem & proximi ædificationem quod valde aveo, & omnia faustissima vobis apprecor. Bene valete. Cartusiae hâc 29. Martii 1690.

Vester in Christo Confrater

F. INNOCENTIUS
Prior Cartusiae.

Licentia Venerandorum PP. Visitorum
Sacri Ordinis Cartusienfis in Provincia Rheni.

Nos infra scripti concedimus licentiam, Sermones Admodum Reverendi P. *Antonii Vieira* Societatis Jesu Idiomate Lusitanico à duobus PP. Cartusiae Colonienfis in Latinum translatos, & à RR. PP. Praedicatoribus revisos & approbatos ad boni publici emolumentum Typis mandari. Mertzlich supra Treverim 27. Octobris 1690.

F. MARTINUS SCHUE
Prior Cartusiae Trevirensis,
ac Provinciae Rheni Visitor.

F. JODOCHUS SCHWAB
Prior Cartusiae Moguntinae,
ac Provinciae Rheni Convisitor.

INDEX

I N D E X
SERMONUM ET THEMATUM

Qui in hac Secunda Parte continentur.

- I. Sermo de S. ELISABETHA, Regina Lusitanæ. Pag.

Simile est regnum cælorum homini negotiatori quarenti bonas margaritas : inventâ autem unâ pretiosâ, abiit, & vendidit omnia, quæ habuit, & emit eam. Matth. 13.

I.

- II. Sermo de Gloria Beatissimæ MARIÆ Matris Dei, in ejus gloriosa Assumptione.

Maria optimam partem elegit. Luc. 10.

17.

- III. Sermo de Dominica Prima Quadragesimæ.

Ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, & dixit ei: hac omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me. Matth. 4.

32.

- IV. Sermo in Feriam Quartam post Secundam Dominicam Quadragesimæ.

Non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo. Matth. 20.

52.

- V. Sermo de S. ANTONIO DE PADUA.

Vos estis Lux Mundi Matthæi 5.

76.

- VI. Sermo de S. ROCHO.

Beati sunt servi illi, quos cum venerit Dominus invenerit vigilantes : quod si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ita invenerit, beati sunt servi illi. Luc. 12.

89.

- VII. Sermo de S. PETRO NOLASCO.

Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te : quid ergo eris nobis ? Matth. 19.

III.

VIII. Sermo

INDEX SERMONUM ET THEMATUM.

- VIII. Sermo pro Dominica quinta Quadragesimæ. Pag.
Si veritatem vobis dico, quare non creditis mihi Joan. 8. 129.
- IX. Sermo de B. Virgine MARIA de Gratia.
Stabat juxta Crucem JESU Mater ejus. Joan. 19. 148.
- X. Sermo in Feriam sextam post Dominicam Passionis.
Collegerunt Pontifices, & Pharisei Concilium. Joan. 11. 169.
- XI. Sermo de S. ANTONIO.
Vos estis Sal Terra, Matth. 5. 185.
- XII. Sermo pro die S. BARTHOLOMÆI.
Elegit duodecim ex ipsis, quos & Apostolos nominavit. Luc. 6. 208.
- XIII. Sermo pro Sepultura Ossium Patibulatorum.
Misericordia & Veritas obviaverunt sibi: Justitia & Pax osculata sunt. Psalm. 84. 222.
- XIV. Sermo de Mandato.
Sciens JESUS quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem, cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Joan. 13. 237.
- XV. Sermo pro Dominica prima Adventus.
Amen dico vobis, non prateribit generatio hac, donec omnia fiant. Luc. 21. 255.

S E R M O

De

S. ELISABETHA Regina Lusitanorum.

Habitus Romæ in Ecclesia Lusitanorum. 1674.

Simile est regnum cælorum homini negotiatori quærenti bonas margaritas : inventâ unâ pretiosâ , abiit & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam. Matth. 13.

§. I.

Reginæ bis coronatæ : coronatæ in terra, coronatæ in cælo: unâ, ex coronis fortunæ, & alterâ omnes excedente fortunas coronâ redimitæ, præsens festivè agitur dies. Mundus illam novit & compellat nomine Elisabethæ: nostra verò patria alterius nominis ignara, illam antonomastice, sub nomine *Reginæ Sanctæ* veneratur. Sub titulo hoc, faciliè supereminente universis, illam adhuc viventem, catalôgo Sanctorum adscripsit factorum ipsius fama, quam vasallorum & subditorum voces sunt subsecutæ; quas demùm veneratio, altaria, orbisque aggratulatio exceperit. *Regina, & Sancta*; sermonis mei erit argumentum, geminusque discursus mei polus.

Pars II.

Citatus à me Evangelii textus, negotiatoris cujusdam nobis paradigma proponit, in quo tres istæ optabiles (quod rarum alias) circumstantiæ concurrunt: Substantia, industria, fortuna. Substantia: *Omnia quæ habuit*. Industria: *Quærenti bonas margaritas*. Fortuna: *Inventâ unâ pretiosâ*. Dives, industrius, Fortunatus. Enim verò quis iste est negotiator? Omnis iste, qui rebus terrenis Regnum Dei lucrifacere novit: *Simile est Regnum cælorum homini negotiatori*.

Mundus hic, Auditores, ex tanta statuum, officiorum, & exercitiorum, publicorum & privatorum, politicorum & æconomicorum, sacrorum & profanotum varietate conflatus, nihil est aliud, quàm forum universale, à Deo institutum & privilegiatum, pro omnibus hominibus, ut in eo Regnum cælorum
A lucri-

lucrificent. Quod Christus, in parabola Regis illius, qui differenter servis suis, bona sua ad negotiandum donec rediret, distribuit, clarissimè docet; *Negotiamini dum venio*. Pro negotiatione terrestri quibusdam deest substantia: aliis habentibus substantiam deest industria: aliis habentibus substantiam simul cum industria novercatur fortuna. In negotiatione cœlesti contrarium protinùs accidit. Deus omnibus prærogat substantiam, offert fortunam, & exigit à cunctis industriam. Substantia, sunt dona naturæ; fortuna, sunt auxilia gratiæ: industria, cooperationis concursus. Rege dicente: *Negotiamini dum venio*. Servi, quibus ad negotiandum bona sua distribuit, erant tres: singuli de substantia participârunt; duo adhibuerunt industriam: tertio defuit fortuna, Sed quare huic defuit fortuna? quia neglectâ industriâ, creditum sibi talentum fodit in terram. Non latuit hoc Regem, ideoque minus illi commisit. Porro quid binis aliis evenit? qui quinque talenta acceperat, operatus in eis, lucratus est alia quinque: & qui duo talenta acceperat, operatus similiter lucratus est alia duo: uterque pari fortunâ, quia æquali industriâ: ast ingressus cum majore summa, etiam egressus est cum majore lucro.

Nemo mundi hujus forum cum majore fuit ingressus substantiâ, quàm nostra Regina sancta, geminâ insignis coronâ: illâ Aragoniæ, hac Lusitaniæ. Negotiator Evangelicu tractabat de margaritis; S. Elisabetta, de coronis. Grandis substantia de Regina quadam Lacedæmonia, Plinius lib. de summa felicitate illud narrat elogium: *Una feminarum in omni ævo Lacedæmonia reperitur, qua*

Plin. l. de summa felicitate

Regis filia, uxor Regis, & Mater Regis fuit. S. Elisabetta non solum filia Regis, uxor Regis, & Mater Regis fuit: Sed qualis filia? qualis uxor? qualis Mater? Filia Regis, in quo omnium Europæ Regum unita erant insignia: Scilicet Petri Secundi de Aragoniâ. Uxor Regis, qui in omnibus Hispaniæ coronarum litigiosis processibus, suo tempore, arbitrum egit: Dionysii Regis Lusitaniæ. Mater Regis Alphonsi quarti, à quo omnes monarchiæ istius, & Christianitatis Principes descendunt, quorum nullus ibidem hodie degit, qui non optimum venenum suarum sanguinem Elisabethe debeat. Magna mulieris felicitas: Grande talentum! verum decuisse non videtur, mulierem esse: negotiari etenim, virorum est officium: *Homini negotiatori*. Considerationem facit Evangelium: solutionem dabit Epistola *Mulierem fortem* *quis inveniet?* Ecquis in mundo mulierem inveniet fortem, mulierem virilem, viroque similem? Hoc totum innuit textus: fortem, masculam, viraginem. Quæstionis aut propositionis hujus à Salomone factæ exaggerationem & emphasim legens, prodituram mox putabam vel unam Juditham cum pugione in dextera, & capite Holofernus in sinistra: vel unam Jaëlem clavo & malleo tempora Sisaræ transfigentem: vel unam Debboram in fronte exercitus turmas contra hostes ducentem, victoriamque de cæcis reportantem. Sed non sic responderet Salomon hîc: Verum mulierem illam fortem, mulierem illam masculam, viraginem istam, & plus quàm mulierem, *Negotiatricem* appellat. *Agrum emit, fundam vendidit: & vidit, quia bona est negotiatio ejus* Enim verò quomodo mulier

Prov. 31 v. 10

Judith.

13 v. 8.

& seqq.

Judic.

4. v. 21

ibid.

v. 8.

& seqq.

Prov.

31. v. 16.

18. v. 24

ibid.
v.15
v.18
v.29.

v.22.

v.10.

v.11.

lier illa negotiabatut? instar hominis istius Evangelici; Substantiâ, industriâ, & favente fortunâ Substantiâ: *Dedit pradam domesticis suis.* Industriâ: *Non extinguatur in nocte lucerna eius.* Fortunatè præ omnibus: *Multæ filie congregaverunt divitias, tu supergressa es universas.* Habemus nunc mulierem, viri ad instar, negotiantem. Restabat tantummodo pro S. Elisabethâ, ut memorabilis istius mulieris ortum patriam, conditionemque nobis Salomon indicaret. Et hoc similiter fecit: insinuavit enim quod fuerit Regina, Hispana, & de Aragonia, Regina, *Purpura, & byssus indumentum ejus.* Isto quippe tempore solis personis Regiis usus purpuræ in vestibus concedebatur. Hispana: *Procul, & de ultimis finibus pretium ejus.* Nam in Cosmographiâ antiquâ, & phrasi scripturæ, Hispania terræ extremum reputatur. Denique de Aragonia: & talis Aragonica, quod plus est: *Et spoliis non indigebit.* Aragones enim omnium Hispanicarum nationum primi, novas acquirendo terras, nova maria, ignotas subjugando gentes, coronam suam spoliis nobiliorem ditiolemque reddiderunt. Porro S. Elisabetha specialiter nata & educata fuit in brachiis Regis Jacobi de Aragonia, cognomento Conquistoris. Ipse, ejusque filius Rex Petrus, S. Elisabethæ Parens, in Hispania acquisierunt regnum Valentiae, in Italia, regnum Siciliae; in Mediterraneo, insulas Evîsa, & Majorica. Neque hîc stiterunt spolia: illis succedente tempore adjecta sunt regna Corsicæ & Sardiniae: postea florentissimum & bellicosissimum regnum Neapolitanum: & tandem quid? ipsa Jerusalem, in qua Salomon visam descripsérat mulierem fortem, de qua

loquebatur, inter spolia natam, inter spolia educatam, & glorioforum adeo spoliolum hæredem: *Et spoliis non indigebit.*

Hoc supposito, supposito etiam, quod non nisi ex Evangelio loqui sciam; Thema, erit Sermo: illiusque assumptum, optima regni cælestis negotiatrix. *Simile est regnum cælorum homini negotiatori.* Porro S. Elisabetha, de regno ad regnum, de corona negotiata fuit ad coronam: non de regno & corona Aragoniæ, ad regnum & coronam Lusitaniam: sed de regno & corona terrestri, ad regnum coronamque cælestem; quod breviter innuit esse Reginam, & Sanctam. Duo hæc nomina, *Regina, & Sancta* ad invicem combinando videbimus, Reginam nostram istas tractando coronas, eâ industriâ fuisse negotiatam, ut coronâ Reginæ, lucrata fuerit, quod major fuerit sancta: & coronâ Sanctæ promeruerit, quod major fuerit Regina. Major Regina, quia Sancta; & major Sancta, quia Regina. Regina Sanctorum omnium gratiam nobis impetrare dignetur.

§ I I.

Simile est regnum cælorum homini negotiatori.

Regina, & Sancta; & quia Sancta, major Regina. Hinc discursus noster sumet exordium: omniumque primò, optimæ regni cælestis negotiatricis ostendet successum.

Summam, Coronâ majorem, mundus prærogare nequit. Sed quamvis coronæ dent ponantque leges, non tamen legum sunt merces; ego saltem mercem istam ab igne, mari, & piratis non affecurarem: ipsæ etenim coronæ frequenter sunt rapina, spoliolum, incendium & naufragium.

fragium. Afferendo sibi regno terrestri, nullum coronâ opportunius est talentum: in acquirendo verò regno cœlesti, sunt quid infimæ sortis. Agedum, capiti Cyri imponite coronam; & regnum sibi acquireret Balthasar: eandem imponite capiti Alexandri, & subjugabit sibi regnum Darii. Ponite eam non in capite, sed animo Cæsaris; & libertatem opprimeret patriæ, & florentissimam rempublicam, in superbissimum, & violentissimum converteret imperium. Ad acquirendum regnum cœleste, nec Balthasari, nec Darii, nec Alexandro, nec Cæsari, neque ipsi Cyro, quem Deus Regem suumque Christum seu unctum vocabat: *Christo meo Cyro*; quicquam proderunt coronæ.

*Ma. 45.
v. 1.*

Postquam in Evangelio nostro aliquam quæsi coronam, quamvis nullibi aliàs Christus ita multiplicavit similitudines, tamque diversos, quibuscunque statibus & officiis regnum cœleste acquirendi ostenderit modos, Regis officium hic non inveni. Invenietis unum agricolam, unum mercatorem, unum piscatorem, literatum aliquem aut Doctorem, sed nullatenus Regem. Quare? nunquid etiam Reges sunt personæ, quæ in parabolam adductæ, majestate sua, & purpuræ pompâ scenam illustriorem reddere queant? vel maximè; quod & Christus ipse frequenter fecit. Notate tamen, quid parabolæ & paradigmata Regum nobis dicant. *Regi, qui fecit nuptias filio suo: intravit Rex ut videret discumbentes. Quis Rex iturus committere bellum adversus alium Regem? abiit in regionem longinquam, accipere sibi regnum* Reges nuptias facientes, convivium celebrantes, bellum mo-

*Matth. 22. v. 2.
v. 11.
Luc. 14. v. 31.
Luc. 19 v. 12.*

ventes, exercitiibusque imperantes, regnis acquirendis operam navantes invenietis in Evangelio: regno verò cœlorum acquirendo insudare, indigna tam sublimibus personis negotiatio videtur. Christus saltem parvulis regnum asseruit cœlorum. *Sinite parvulos Matth. venire ad me, talium est enim regnum 10. v. cœlorum.* Huc spectant agricolæ in agris, mercatores in foris, piscatores in aquis, Doctores in pulpitis. In aulis verò, in palatiis, in thronis, sub palliis quid invenietis? Nuptias, convivia, festa, comœdias: & per cupidinem & ambitionem exercitus, bella, acquisitiones. Ecce quare Coronæ non idoneæ, saltem periculosæ sint merces ad negotiandum, seu regnum cœlorum lucrificandum & comparandum. Reges, & bellicosos, Reges & politicos, Reges & deliciis deditos; quotquot volueritis invenietis: at Reges & Sanctos, non nisi rarissimos. Sacram Paginam inspicite, ubi hoc solum certitudinaliter innotescit, quod ex tot Regibus, qui populum Dei gubernârunt, tres tantum legantur Sancti: David, Ezechias, & Josias. Magnus eo tempore Sanctorum fuit numerus, longa Regum viguit series & successio, sed Reges & Sancti, sanctitates & coronæ tres.

Verum si adeò difficile est, Regem esse & Sanctum, multò sanè difficilius est, Reginam esse, & Sanctam. ex eodem hoc patet exemplo. Ex omnibus Regibus Israël & Juda, tres tantum leguntur Sancti, Reginarum verò nulla legitur sancta. Ubi ulterius considerandum superest, quod numerus Reginarum, illo tempore, Regum numerum incom-

3. Reg.
11. v 3.

incomparabiliter excedebat: quia permixta erat & usitata polygamia. Et sicut hodie majestatem magnificentiamque augebat satellitum frequentia: pari modo eandem tunc ostentabat Reginarum multitudo. Reginarum, quas David habuit uxores, præter alias multas, septem novimus nominatim: Porro Jero-boam decem & octo habuit: Salomon verò solus septingentas: *Fueruntque ei uxores quasi Regina, Septingenta.* Denique ab origine mundi usque ad Christum, quo inter medio temporis spatio, ad minus quatuor millia annorum flux-ere, in nullo Regno, aut natione sanctam legetis Reginam, nisi Esther. Quæ causa? Quare difficilius est, Reginam dari sanctam, quam Regem sanctum? quia licet in Rege & Reginâ fortunæ sit paritas; mulieribus major inest vanitas. Vapores coronæ non ascendunt in cælum, sed descendunt ad cerebrum. Davidis & Michol capiti eandem imponite coronam: in capite Michol, densas excitabit fumigationes: in capite Davidis nullus exurget vapor. Quod si opponitis, Davidem fuisse humilem & sanctum: aliunde petamus exemplum. Cunctorum mundi Regum vanissimus fuit Assuerus; nihilominus Vasthi Regina adhuc fastuosior fuit. Omnium Israëlitarum Regum superbissimus fuit Rex Achab: Regina Jezabel, Achabo elatior fuit. In memoriam veniat Regina Athalia, quæ merito altera Judæorum Medæa sive Semiramis censeretur. Erat Mater, & Avia (quod plus est) quia vana & ambitiosa, omnes, ex Ochoziâ filio, nepotes suos è medio tollere præsumpsit. De nullo hominum legitur, tale quid fuisse atten-

tatum. Patres & Expositores causâ hujus investigatâ, non dant aliam, quam quod mulier fuerit: *Quia femina erat,* ait Abul. femina fuit Athalia, femina fuit Jezabel, femina Vasthi, femina Michol, femina denique Eva. Et in omnibus istis vanitas prævaluit virtuti.

§. III.

Condona mihi, Regina sancta, discursum istum; Sed condonare noli: siquidem ad æstimandum pretium, exaggerandam excellentiam, extollendamque gloriarum tuarum magnificentiam totus directus fuit & ordinatus. Minor sanè Elisabetha foret sancta, nisi sanctitas mulieri & coronæ superimposita fuisset. Ex duabus istis materiis, unâ tam fragili, alterâ tam pretiosâ; ex isto vitro, & hoc auro fabrefactum fuit subsellium, quod Elisabethæ statuam ad siderum usque altitudinem sublimavit. Verùm antequam veritatem hanc ulterius expendamus, voci Evangelij aures accomodemus, quod illi reclamare viderut. Modus acquirendi Regnum cælorum, formaque hujus, docente Christo, in dando, derelinquendo, omnibusque, quæ negotiator possidet, renunciando, consistet: *Dedis omnia sua & emit eam.* Proinde si Elisabetha renunciando coronæ, desisset esse Regina, rectè diceremus, quod corona terrestri fuisset lucrata cælestem; ast vixit Regina, mortua est Regina; neque renunciavit coronæ. Scio equidem, quod renunciare coronæ, cum hæc res maxima sit mundi, maximè quoque arduum, non tamen hinc impossibile existat. Cujus exemplum præsens hoc sæculum meruit videre: posito

NB.
Regina
Suecæ
Christi-
na.

quod præterita simile non viderint: Roma illud coram intruetur. Quandam nimirum ex primis Europæ coronis, orthodoxæ fidei amore, Regnum illud, quod solæ Petri claves referare possunt, sibi afferendi & asscurandi desiderio, generosè resignatam, & gloriosè dimissam. Ut quid igitur Elisabetha nō dimisit omne illud, quod revera est omne totius mundi? *Omnia quæ habuit?* quare non renunciavit neque dimisit coronam, ut Evangelio sese conformaret?

Dico primo. Elisabetha coronam, non dimittendo, dimisit; eidemque, non renunciando, renunciavit. Elisabetha erat Regina, sed qualis Regina? Regina, continuum cilicium purpuræ tegens: Regina, inter regiarum mensarum delicias, totum quasi annum jejunando in pane & aqua transigens. Regina, in comædiis ludicrisque spectaculis, tota orando & contemplantando cælo & cælestibus intenta & absorpta: Regina, sub corona, capite & corde, coronæ Christi spinis transfixa: Regina, à Regni sui Proceribus & magnatis adorata, & in summo honore & veneratione habita; quæ pauperum nihilominus advoluta pedibus illis inserviens, pedes eorum propriis lavabat manibus, exergebat, curabat, & osculabatur vulnera. Hoc planè pacto Elisabetha utebatur coronam, in Reginarum personam duo adeò distantia uniendo & consociando extrema, nec non duo ex diametro opposita sibi exercitia. Et hac ratione illam non dimittendo, dimisisse coronam affirmo. In cujus probationem textus mihi S. Pauli servit, qui quamvis tritus admodum & vulgaris sit, in tantum nihilominus difficilis est, ut, quamvis

Expositores in eo elucidando variè desudarint, genuina & magis propria, & adæquata ipsius expositio adhuc desideretur: *Qui cum in forma Dei esset, exinanivit semetipsum, formam servi accipiens, q. d. Verbum æternum, cum esset* ad Phil. 2. v. 7.
Deus essentialiter, patrique cœqualis, assumptam sibi quæ unitam naturam humanam, exuit quasi, & à se dimisit totum quod habebat, & quod erat. Quod majore adhuc emphasi Apostolus confirmat: *Exinanivit semetipsum.* Vasis ad instar quod inversum & effusum, omni contento emissio, vacuum remanet, fecit & mansit Deus homo factus. Videtis nunc obscuritatem, non Theologi tantum, sed omnes. Deus incarnatus nihil amisit eorum, quæ habebat nec quicquam dimisit illius, quod erat. Erat Deus, mansitque Deus: erat infinitus mansitque infinitus: erat immensus & æternus, mansitque immensus & æternus: erat impassibilis & immortalis, mansitque impassibilis & immortalis. Si ergo nihil deseruit, abdicavit, aut dimisit eorum, quæ aut erat, aut habebat: Quomodo S. Paulus sese expoliasset, & quasi effudisse eum adstruit. *Exinanivit semetipsum?* Profundè illud adstruit Apostolus, facti possibilitatisque modum adjungens: *Formam servi accipiens cum in formam Dei esset.* Verum est, quod Deus hominem induens nihil perdidit, aut dimisit eorum, quæ erat, aut habebat: nihilominus assumpsit & univit illi, quod erat, totaliter contrarium. Porro assumere & unire in eadem persona & supposito adeò distantia: illud fuit exuere & expoliare se ab omni eo, quod erat, absque exuere & expoliare. Erat Deus, & factus est homo: erat

erat æternus, & in tempore est natus : erat immensus, & loco est commensuratus : erat impassibilis, & est passus : erat immortalis, & est mortuus : erat supremus omnium Dominus, & infimus factus est omnium servus. Dominum verò servire, immensum mori, impassibilem pati, immensum loco circumscribi, divinum fieri humanum; non solum fuit assumere, quod non erat : sed dimittere quod erat. Dimittere non dimittendo; hoc quippe impossibile erat : sed dimittere retinendo, dimittere conservando, dimittere, non dimittendo : *Exinanivit semetipsum formam servi accipiens, cum in forma Dei esset.* Istud fecit Verbum : idem fecit Elisabetha, conformiter Evangelio, ejusdem authorem ex amussim imitata. Regina, cum majestate & coronâ. Sed qualis corona, qualis majestas, qualis Regina? Corona, sed corona sine dimissione dimissa : omnem enim pompam splendoremque dimisit mundanum, quo magnificentur coronæ. Majestas, sed sine renunciatione renunciata : omni enim fastui & ostentationi, nec non Idololatriæ, quâ majestates adorantur renunciavit. Regina sed Regina non Regina : sepositâ enim tituli sublimitate, nihil eorum in Elisabethâ apparebat, quæ in aliis Reginis intuitum oculos in admirationem rapiunt, eo ipso præ ceteris magis existens admiranda.

Hoc pacto Regina Elisabetha reliquit coronam & omnia quæ petebat Evangelium : *Omnia quæ habuit.* Enimverò si coronam reliquit non relinquendo, quare eam non reliquit relinquendo? Quare non repudiavit majestatem? quare non desuit esse Regina, coronam vel refusing oblatam, vel resignando acceptatâ?

Respondeo, in hoc ipso maximam ipsius negotiandi industriam constituisse : ut retentâ summâ, manens Regina, id lucraretur, quo major esset Sancta. Summum, seu unicum Bonum, quo suprema mundi dignitates gaudent, est, eas esse gradum, quo mediante, virtus magis sublimetur : & esse suppedaneum regium, quo sanctitas ad majorem ascendat æstimationem. Sanctus fuit David, sanctus quodque fuit Abraham : & hic quidem antiquior & prior illo. Nihilominus S. Matthæus Christi recensendo genealogiam, Davidem Abrahamo anteponit : *Fili David : Filii Abraham.* Porro si Abraham æquæ, & primæ classis sanctus, veluti David, & antiquitate præcedebat, quare Davidi postponitur? Angelicè rationem hujus reddit D. Thomas. Quia, quamvis Abraham esset sanctus, & sanctitate æqualis Davidi, David erat sanctus, & simul Rex : quod in Abrahamo non concurrebat. Sanctitas Abrahamæ, quantumvis magna, erat sanctitas sine coronâ : sanctitas Davidis erat sanctitas coronata, & sanctitas imposita coronæ, est sanctitas major.

Quare? Quia in Majestate, in sublimitate, in potestate, in adoratione, aliisque Coronas comitantibus circumstantiis, omnia concurrunt contraria, quæ virtus & sanctitas habere possunt : porro virtus in suis conservata contrariis, duplex virtus existit. Unam ex notatu dignissimis S. Augustini auscultate sententiam : *S. Aug. Audiat omnis ætas quod nunquam audit.* Et quid omnes audient ætates? de partu Virginis ita loquitur : *Virgo partu suo crevit, Virginitatem, dum pareret, duplicavit.* Hæc ultima verba penso. S. Augustinus sanctissimam Virginem Mariam, concipientem, parientem, Virgi-

*Matt. I.
v. I.*

D. Th.

S. Aug.

Virginēque permanentem non confervasse solum, sed duplicasse virginitatem affirmat. *virginitatem, dum pareret, duplicavit.* Casu quo de alia loqueretur virtute, doctrina illa nullam perplexitatem aut difficultatem haberet: de Virginitate verò impossibilitatem involvere videtur: Virginitas enim in indivisibili consistit. Est integritas perfecta, illibata, intemerata, nec in- nec decrementum, nec plus, nec minus admittens. Si ergo excellentissima ista & Angelica virtus nec imminutionis, nec additamenti capax existit, quo pacto S. Augustinus eam in Virginis partu auctam & duplicatam fuisse asserit? quia fuit virtus etiam in contrariis suis integritatem conservans. Concepisse, peperisse, Filium habere, Virginitati contrariantur: & quòd sanctissima Virgo Maria maneat Virgo, cum sit Mater, est dupliciter Virginē esse. *Virginitatem, dum pareret, duplicavit.* Tales fuere Elisabethæ virtutes. Maximus virtutis hostis & adversarius, est magna fortuna, quantòque hæc major, tantò major etiam inimicus illius. Humilitas, Mundi contemptus, moderatio, Temperantia, paupertas voluntaria, &c. In hominibus aliis virtutes sunt simplices: Eadem verò conjunctæ coronæ in capite, sceptro in manibus, augusto in Throno collocatæ, virtutes sunt duplicatæ: quia suis sunt contrariis conjunctæ. Humilitas sociata majestati est humilitas duplicata; moderatio conjuncta potestati supremæ, moderatio est geminata: contemptus mundi, hoc ad pedes posito, contemptus est mundi duplicatus: paupertas cum divitiis, abstinencia cū deliciis modestia cum adulatione, est paupertas, abstinencia, mortificatio, modestia dupli-

cata: quælibet enim earum non est rosa inter spinas; sed rubus inter Flammæ. Quia verò negotiatrice nostra cælestis suum novit lucro inesse periculum, consultius putavit non dimittere coronam, sed eidem associare virtutem: non repudiare majestatem; sed eidem copulare sanctitatem ut tanquam Regina, & simul Sancta etiam major esset Sancta, quia Regina.

Verum enim verò, si totum hoc admirabili adumbratum figurâ oculis arbitrari libet, eos mecum, vel cum S. Joanne in cælum attollite. S. Joannes in Apocalypsi sua scribit: *Signum magnum apparuit in cælo.* Moxque signum illud & majestatem ejus describendo ait, quòd mulier pedes habuerit in cælo infimo, quòd est Luna: *Luna sub pedibus ejus.* Corpus in quarto cælo, quòd est Solis: *Amicta Sole.* Et caput in cælo octavo, quòd est stellarum: *Et in capite ejus Corona stellarum duodecim.* Magna Mulier, magnum prodigium, & magna Elisabethæ delineatio! Mulier, quam degentem adhuc in terra, jam merita collocarant in cælo: *Signum magnum apparuit in cælo.* Mulier, quæ mundanam omnem sic vilipendebat pompam, ut sublunaria cuncta pedibus substrata calcaret: *Luna sub pedibus ejus.* Mulier tam copioso lumine gratiæ illustrata, ut Solis instar, in oculis Dei & hominum corusicaret. *Amicta Sole.* Mulier omnibus perfectionum charismatibus, donisque supernaturalibus sic exornata, ut totus virtutum, alterque stellarum chorus ipsi texuerint adornarintque coronam: *Et in capite ejus Corona stellarum duodecim.* Hucusque Elisabetha sancta. Verum, cum prodigiosa hæc mulier sit tanta, poteritne adhuc evadere major? cum sit

Apoc. 12
v. 1.

tam

Apoc. 12.
v. 14.

tam sublimis, poteritne altius scandere? In cælo jam degens, nunquid fieri poterit magis cælestis? Immo verò. Sed quomodo? Si cælesti addatur Regium; & supposito Sancta, circumstantiæ copulentur Regina. Sic fuit, sicque vidit idem Prophetæ. *Et data sunt mulieri alas duas Aquila magna & volavit.* Aquila avium est Regina: porro mulier alis instructa aquilinis est Mulier regiis gaudens prærogativis: est Mulier circumstantiis decorata Regina. Enimverò notate, Joannem non dicere, mulieri datas fuisse alas Aquilæ simpliciter; sed cum additamento, magna: *Data sunt mulieri alas duas Aquilæ magnæ.* Interrogo igitur, quænam in hoc mundo aquila est magna, & quænam ejusdem duæ sunt alæ? Nullus dubitat, quin Aquila magna sit Hispania, utpotè maximè dilatata totius Universi Monarchia: Aquila Regia tot coronis redimita. Similiterque extra dubium est, binas hujusce Aquilæ alas esse, hinc Regnum Aragoniæ; & illinc Regnum Portugalliæ. Hæc non mea, sed Cosmographorum est partitio, qui Hispaniam in tres partes, seu tres dividunt Hispanias. Hispaniam Beticam, Hispaniam Tarraconensem, & Hispaniam Lusitanicam. Corpus & caput hujus magnæ Aquilæ est Betica, utramque Castellam, novam scilicet & veterem complectens. Binarum alarum altera est Hispania Tarraconensis, id est, Aragonia, à Tarragona nomen sortita Aragona; alarum altera est Hispania Lusitanica, id est, Portugallia, à Luso dicta Lusitania. Nunc ad rem & materiam. Postquam cælum Elisabethana adeò magnificavit; postquam ad sublimè adeò perfectionis gradum evexit; postquam omne pretiosissimum & splendidissimū

Pars II.

thesaurorum suorum in ea recondidit, quid Deus fecit? *Data sunt mulieri duas alas Aquilæ magnæ.* Addidit, & accrescere fecit prodigiis huic mulieri duas alas Regiæ Aquilæ magnæ Hispaniæ: In natiuitate illam Aragoniæ; & in matrimonio, hanc Lusitaniæ seu Portugalliæ. Et ad quid? *ut volaret.* Ut binarum harum alarum remigio, Elisabethæ magnitudo elevata, ad majorem proficeret magnificentiam, altitudo ad majorem sublimitatem, splendor ad majorem fulgorem, cæleste ad magis cælicū; Sanctitas denique ipsa ad majorem proveheretur sanctitatem. Elisabetha sancta, quia sancta, & major sancta, quia Regina. Sancta, quia sancta: hinc in cælo collocata: *Signum magnum apparuit in cælo.* Et major sancta, quia Regina; hinc in cælo jam collocata alis aquilinis, circumstantiisque Regiis est amplificata: *Data sunt mulieri duas alas Aquilæ magnæ.*

Hoc si fidem penes vos non inueniat, iisdem subvecti alis, à cælo stellato, ubi eam S. Joannes vidit, ad cælum empyreū ascendamus; ubi David illam fuit contemplatus. *Astitit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate.* Vidi, inquit David, Reginam quandam à dextris Dei consistentem, diversicoloribus ornamentis indutam. interius, tunicâ auro intertextâ, *in vestitu deaurato*; exterius, chlamyde diversicolore amictam, *circumamicta varietate.* Ecce quomodo Regina nostra sancta, in cælo, gemino rutilat ornatu; interiore uno, amictu scilicet Regiæ, quem induit primò, ideoque intertexto auro, *in vestitu deaurato*; exteriore altero, scilicet Sanctæ Claræ, quem superinduit postea, & hinc coloris varii

Psal. 44
v. 19.

B

(Leu-

(Leucophæi scilicet, sed Grisei, & albi) *Circumamicta varietate.* Utrumnam indumentorum horum illi in cælo majestatem gloriamque amplificavit? illudne interius, an hocce exterius? illudne auro textum, an hoc cilicinum? Illudne regium, an hoc Religiosum? Ego affirmare ausim quod utrumque, sed sibi alterutrum superindutum: quia habitum religiosæ, superinduit cultui Reginæ: quia ciliciū superimposuit cicladi auro textæ: quia vestem exteriorē superinduxit interiori. Et hinc omnis illi gratia decorque accessit teste Davide: *Omnis gloria ejus ab intus, in fimbriis aureis circumamicta varietatibus.* Gratia decorque vestis exterioris, ab interiore illi provenit. *Habitus S. Francisci & S. Claræ, ex splendidissimis & pulcherrimis cæli ornamentis & indumentis censetur; illud ipsum verò, in Elisabetha, Regio cultui superimpositum, majorem splendorem, majorem lucem decorumque conciliat, omnis enim gratia & pulchritudo, à cælaturis texturisque aureis, in fimbriis elucetibus, illi advenit: Omnis gloria ejus ab intus, in fimbriis aureis.*

Enimverò David curiosius interrogatus de qualitate operis seu laboris texturæ in fimbriis, illud similiter innuit expressè, *in fimbriis aureis:* textus Hebraicus habet, *in scutulatis.* Cælatura & textura in fimbriis habitus cilicini regii, quo induta erat Regina, elucens, opus erat & textura aurea, formata & infibulata scutis: *In scutulatis:* Quæ verò illa sunt scuta? sunt illa quæ lateribus Elisabethæ cernitis appicta. Scutum insignium Aragoniæ: & scutum insigniū Portugalliæ. Ita ut textura fimbriarū vestimento, quo Elisabetha ad dexteram Dei ostenditur gloriosa,

adaugens splendorem, sit opus artificio mirabili, ex duobus scutis altrinsecus sibi innexis palis inter Quinos, & Quinis inter palos emicantibus sit contextum: *in scutulatis.* Porro in Regiis scutis grosso & aspero officio superinductis, omnem ornatus excellentiam, omnemque filiæ Regis decorem & gloriam consistere, David asseverat: *Omnis gloria filie Regis ab intus.* Si enim Elisabetha gloriosa & exaltata est in cælo, quia Sancta: multò sanè magis sublimata est, quia Sancta est, & in super Regina: *Astitit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate.*

§. I V.

V Idimus Elisabetham majorem esse Sanctam, eò quod sit Regina: restat nunc videre, quod major sit Regina, quia Sancta. Hic præstantissimæ regni cælestis negotiatricis secundus operatus fuit successus: & in hoc negotiatori Evangelico perquam similis. Fortuna vix unquam hominum exæquat desideria: quæ si tanta foret, ut non exæquaret solum, verum etiam vota hominum excederet, maximam esse oporteret, quam quis sibi imaginari posset. Talis fuit negotiatoris illius Evangelici. Hic anxie bonas inquirebat margaritas, *Quærenti bonas margaritas.* Porro, cum nonnisi bonas vulgarisque pretii inquireret, tam propitiâ sibi fortunâ est usus, ut tanti valoris invenerit margaritam, ut omnium aliarum, totiusque substantiæ, æstimationem excederet: *Inventa una pretiosa margaritâ, dedit omnia sua, & comparavit eam:* alit favorabiliore adhuc fortunâ Elisabetha fuit gavisâ. Elisabetha non quærebat coronas, sed potius quærebat a coronis: proinde, quia quærebat a coronis, ipsa quærebat sanctitatem; ex qua, amplificatâ

plificatâ sibi coronâ , major evasit Regina. Tam sublimis & tanta dignitas est Reginae, ut majorem amplitudinem non admittere videatur. Sed Elisabetha Prærogativâ sanctitatis, Reginam dignitate excessit. Fuit enim Regina majore potentia; majore jurisdictione, Regina: majore imperio, Regina.

Ex adductis contra Christum accusationibus, quæque causam contra ipsum evicit, una fuit, quod faciendū se Regem jurisdictioni Cæsaris præjudicaret: *Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris: omnis enim qui se Regem facit, contradicit Cæsari.* Omnes SS. Patres & Expositores calumniam istam impugnando, quinque millium testimonio confutant: Isti quinque milleni fuerunt, qui miraculosè à Christo pasci & satiati in deserto, verum illum agnoscere Messiam, Regem acclamare & constituere intendebant, quando Christus, ut se non talem Regem, qualem ipsi, aut homines creare possent, esse ostenderet, fugit in montem. Luculenta sanè probatio, non ambire se regnum, de quo fuerat accusatus. Enim verò S. Leo Papa altiore consideratione, inter ipsos accusatores se se statuens argumentatur pro illis: *Ne in totum inanis videatur objectio, discute diligenter Præses.* Pilatus examinatâ diligenter causâ facile deprehendit, non totaliter falsam esse accusationem. Judæi, dicendo Christum se fecisse Regem, loquebantur veritatem: dicendo se fecisse Regem, velut Cæsarem, hîc sunt mentiti. Oportuisset dicere, quod Regem se fecisset Cæsare ipso, cunctisq; regibus aliis majorem. Quare? Pontificem facundissimum auscultate, *Cæcis visum, surdis auditum, claudis gressum, mutis donavit elo-*

quium: febres abegit, dolores resolvit, mortuos suscitavit: magnum prorsus Regem ista demonstrant. Et in his omnibus, quamvis se non Regem velut Cæsarem, reliquosq; omnes mundi Reges tali potestate destitutos probavit: nihilominus se Regem omnibus illis majorem demonstravit.

Idem de S. Elisabetha asserere licet. Frequentabat illa, à se majoribusve suis exstructa & fundata nosocomia, mox quacunq; infirmitate detenti advolabant infirmi. Quid accidit? Quid subsecutum fuit? Elisabetha faciente super eos crucis signum, cæci visum, muti loquelam, surdi accipiebant auditum, debiles & claudi gressu recepto exiliebant, mortui seu quasi mortui resurgebant, Magnam prorsus Reginam ista demonstrant. Reginis aliis, Regibusque aliis, idem ut omni sua potentia præstent, dicite. Debiles, claudos, cæcos, mutilos & mancos facere possunt faciuntque Reges. Hoc si non creditis, istos adite campos, istos lustrate exercitus, istas frequentate aulas: ibi videre licebit alios cum grallis, alios pedibus truncatis, illos sine brachiis, alios oculis orbatos, alios auribus seu naso mutilatos; nonnullos elingues digiris eleemosynam petentes: alios denique multiplicibus vulnerum cicatricibus, facie totoque corpore deformatos & horridos. Homines miseri, homines non homines, sed pars hominis, quis huc miseriorum vos adduxit? Pater, servitium Regis: ex præliis tales rediimus. Hoc facere possunt, Reges, tantòque majore facilitate, quantò majore potentia pollent. Non sic Elisabetha; erat Regina, quæ pedes, manus, visum & auditum restituebat. Notate fastum & tumorem,

Matth
10. v. 28

Psalms.
145. v. 3.

Sup 19.
v. 7.

quo de Regibus dicitur: quod sint Domini vitæ. Domini vitæ? legant ad marginem titulorum horum glossam Christi: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus.* Domini sunt vitæ, non ad dandam, sed tollendam vitam. Reos vos occidere possunt per justitiam: innocentes vos occidere possunt, per tyrannidem; pusillo vos animo, & pavidos, vel torviore aspectu, vel oculinutu perimere possunt: vitam verò dare & salutem, regalium jurisdictionum & potestatum limites excedit. Hoc Regum omnium veracissimus candidè confessus hortatur: *Nolite confidere in principibus, in quibus non est salus.* Elisabetha verò vitam & salutem poterat conferre: siquidem vitæ & salutis erat Domina, & proinde Reginarum omnium maxima. *Magnam prorsus Reginam ista demonstrant.*

§. V.

Demonstratio alia in grandioribus corporibus. Venit quandoque S. Elisabetha in Santarem, trajectura Tagi, præviè præparatâ celoce Regiæ ipsius personæ adornato: aderant scaphæ & cymbæ pro aulicis. Et ecce, vix ad ripam accedente Elisabethâ, fluvius de repente dehiscens binos utrimque cristallinos exhibebat muros: piscibus velut ad fenestellas & cancellos attonitis, & ad prodigium obstupescantibus, Elisabetha baculum manu tenens, per novam illam plateam, limo viridi stratam super aureas gradiebatur arenas. Nemo, me ex affectu loqui, existimet. In simili casu testatur id Spiritus sanctus: *Campus germinans de profundo nimio.* De Lusitania nunc in Palestinam: de Tago ad Jordanem transeamus. Jordanis ad arcæ conspectum substitit (caput similiter coronatum;

Faciesque supra coronam auream per circuitum) David casum describens exclamat: *Quid est tibi mare, quod fugisti, & tu Jordanis, quia conversus es retrorsum?* Fluvie, quare subsistis? Mare, quare fugis? quid vidisti? per pulchra Davidis prosopopœia, sed in minori theatro: nostrum verò est majus. Porro quoniam cum fluvio, quove cum mari loquebatur David? Mare erat mortuum, alio nomine, vallis Salivarum: erat quippe Oceani saliva. Mare illud mortuum, ex mari Caspio scaturiginem trahit: fluvius erat Jordanis, ex duabus effusionibus, una Jor, alterâ Dan in unum coeuntibus coalescens, qui mari mortuo tandem immixtus absorberetur. Tantilla erat fluvii istius magnitudo, quem exiguus lacus unico velut haustu absorbebat, ut inquit Propheta: *Et fiduciam habet, quod insuat Jordanis in os ejus.* Job. 40. v. 18.

Conferte nunc, si lubet, fluvium cum fluvio, mare cum mari. Quemadmodum arca testamenti illa transit parte, ubi Jordanis aquæ, maris mortui commiscantur undis: ita Elisabetha, illâ Tagi transit parte, ubi aquæ illius cum oceani confunduntur undis. Oceanus lacus est vastissimus & immensus, ut solis aquæ elementum tepere trahit: infinitaque extendendo brachia, quasi digitorum extremitatibus, orbis totius fluviorum excipit tributum. Et hoc mare à facie Elisabethæ retrogressum recessit. Quis verò fluvius erat? superbissimus ille Tagus, primus oceani illius domitor: cui unionibus & margaritis homagium exolverunt fluvii Indus & Ganges, non juncis & herbis, velut pater eorum Tyberis, sed latereis ex carbunculis, & pileis coronati adamantinis. Vastissimum illud mare, super-

Exod.
25 v. 11.
Psalms.
113 v. 5.

Pfalm.
113.v.7.

superbus hic fluuius, novam, quam pedibus calcaret, detegendo terram, Elisabethæ transitum præbuere: Porro David interrogationi suæ respondendo dixit: *A facie Domini mota est terra, à facie Dei Iacob*: in quo maxima prodigiis excellentia consistit. Ibi Jordanis, hic substitit Tagus: ibi arca coronata, hinc Elisabetha insignis coronâ: ibi arca, hinc Elisabetha sicco transiit vestigio: ibi, quia fluuius reveritus faciem Dei: hinc, quia vidit faciem Elisabethæ. Ibi, quia vidit faciem Domini Israël: hinc, quia vidit faciem Reginae Portugalliæ: *A facie Domini, à facie Dei Iacob*. Enim verò, Deum visum fluminum refrænare torrentes, est esse Deum: sed flumina eandem præsentem Elisabethæ exhibere reverentiam, pensate, an non sit esse Reginam, & plus quàm Reginam? si verò: eundem interrogate Tagum, quoties ab aliis fuerit trajectus Reginis, quemvè ipsis exhibuerit honorem. Trajecerunt illum Theresiæ, Dulces, Masaldæ, Urracæ, Leonoræ, Ludoviciæ, Catharinæ: Et Tagus quid? consueto sibi decurrebat fluxu. Elisabethæ (Romanâ loquamur phrasî) Elisabethæ soli, & non Reginis aliis cursum suum sistebat Tagus, quia aliæ erant Reginae: Elisabetha erat Regina & Sancta, ideòque major Regina.

§. VI.

DEcreveram hinc meum finire sermonem: Sed Veris novitas ad contemplandum rosas me invitat. Elisabetha magnam aureæ argentæque monetæ summam pauperibus erogandam in marsupio suo gestabat: interroganti Regi, quid gestaret? Respondit, Rosas. Enim verò, hoc tempore rosas? & quomodo? replicat Rex. Marsupi-

um aperiente Sanctâ apparuerunt Rosæ. Nunquid Regina aut Rex est in mundo tali præditus potestate? Ingentem pecuniæ summam profundere, immensoque thesauros floribus, hortis, immò umbris, (quod minus est) insumere possunt, idque faciunt Reges: Sed ex monetâ aureâ facere rosam, substantiam aliquam convertere in aliam, & granum auri in granum mutare arenæ, nec omnes quidem simul sumpti Reges mundi possunt! sed sublimioris illud opus est potentia. Misit Deus Moysen in Ægyptum, cum titulo, *Deus Pharaonis: constitui te Deum Pharaonis*. Titulus videtur exorbitans, & superfluous. Pharaon erat Rex Ægypti, sit Moyses Rex Pharaonis, & sufficit. Quare Deus Moysi, non titulum Regis tribuit, sed Dei? Quia iustum erat, ut titulus potestati responderet. Moysi, Virga in serpentem, Nilus in sanguinem, aqua in ranas, pulvis in muscas erant convertenda: substantias verò convertere in alias, potestatis est omnium Regum potestatem transcendentis, Moyses igitur non Rex, sed Deus Pharaonis nuncupetur. Cognovit hoc ipsum diabolus suas adornando tentationes, Proinde dicens Christo, ut lapides converteret in panes, addidit: *Si filius Dei es*. Omnia mundi regna offerendo, subicit: *si filius Dei es*. Porro si lapidum conversionem in panes suadendo, filium Dei nominat, quare omnia mundi regna offerendo, illud similiter non facit? in promptu causa est: quia regni unius, aut multorum, immò omnium totius mundi regnorum conferre dominium, humanæ potentia sphæram non transcendit: Substantias verò convertere in alias, sublimioris quàm humanæ, etiam regia, immò divina solius potentia o-

Exod.
7. v. 1.

pus est. Talis fuit Regina istius potestas. præ omnium Regum Reginarumque mundi hujus potestate. Sed debitè necdum expensa est miraculi excellentia.

Enimverò miraculum, in conversione pecuniæ in rosas non consistit: sed in quo? in dicendo: *sunt rosæ*; & statim esse rosas. Esse rosas; eò quod Elisabetha solummodò dixerit, pecunias esse rosas, est miraculum ex ore Dei solius procedens. Quod S. Paulus mirificè expendit: *Qui vocat ea, que non sunt, tanquam ea que sunt.* Hæc maxima potestatis illius est gloria, & suprema verbi ipsius potentia; sufficit quippe ut ille rerum nomina vertat, & hæ naturam mutant: & hoc quod erat, esse definat: & quod non erat, existat. Quoties verò Deus miraculum istud patravit? semel tantum, & quidem in miraculorum suorum, omnipotentiaque suæ operum maximo. In sanctissimi Sacramenti institutione, Christus panem in Corpus suum transsubstantiare volens, quid fecit? panem, quem manibus tenebat, suum esse Corpus dixit: *Hoc est Corpus meum*: suffecitque panem dicere suum Corpus, ut quod erat panis, desineret esse panis; & quod non erat suum Corpus, esset suum Corpus. Creando mundum, simile non fuit operatus miraculum. Jussit fieri, & facta sunt: *Ipsè dixit, & facta sunt.* In divinisimo verò Sacramento, potentia suæ gloriæ & excellentiam ostendere volens, fecit, ut suum esset Corpus, quod fuerat panis, panem tantummodò Corpus suum vocando: *Vocat ea que non sunt, tanquam ea que sunt.* Idem fecit Elisabetha, non elevavit manum, non oravit, non petiit, neque jussit: tantum de pecuniis dixit: *Sunt rosæ*: & fuerunt rosæ. Vocare fuit producere,

& dicere quod erant, fuit facere, ut essent hoc, quod non erant; *Vocat ea que non sunt, tanquam ea que sunt.* In Christo potestas fuit ordinaria: in Elisabetha fuit delegata, sed omnem Regum potentiam infinitè transcendens.

Reges etiam potestatis magnitudine Deum æmulantur. Dicunt, tegat se Marchio, sedeat Dux: Rege solummodò Marchionem, seu Ducem te nominante, es Marchio, es Dux. Verum quidnam totum hoc est? inane nomen, manes qui fuisti ante, nec quicquam amplius: nomina quidem & titulos Reges conferre possunt: esse verò dare, auferre, vel immutare, quantamcunque etiam potentiam ipsorum excedit. Condito mundo, creatisque in eo & collocatis hominibus, nec non universi dominio in Adam translato, Deus animantia omnia coram ipso comparere jussit, ut congrua singulis nomina imponeret: *Adduxit ea ad Adam, ut videret, quid vocaret ea.* Quare Deus animalibus nomina non imposuit, sed ab Adamo voluit imponi? judiciosè respondet S. Basilii de Seleucia: *Partiamur hujus filtricis solertia gratiam: me cognoscant artificem, natura lege: te dominum intelligent appellatione nominis.* Voluit Deus, ut Adam nomina imponeret animalibus, ut partiretur cum ipso imperium, discrimenque demonstraret de uno ad alterum. Ego Deus: & tu Rex universi. Ego Deus, quia animalibus esse dedi: Tu Rex, quia nomina illis dedisti. Ita ut supremum, ad quod regia sese extendit potestas, quantumvis totius mundi Monarcha existat, ponere & dare nomina: id est, ut deinceps eo vos compellent nomine, quod Rex imposuit. *Omne quod vocavit Adam anima viventis, ipsum est nomen*

Gen. 2.
v. 19.

S. Basil.
de Se-
leucia

Luc. 22
v. 10.

Psal. 23
v. 9.

ejus. Nominando verò facere, ut sit quod non erat; illudque ipsum nominare, sit, esse dare, infinitè sublimioris est potestatis: Dei solius per naturam, Elisabethæ verò per delegationem. Quatenus Regina, dare tantum poterat nomina, quæ nuda tantum erant nomina: Quæ *Sancta*, dabat nomina, quæ *esset* dabat & immutabant; hinc omnibus Reginis major Regina.

Ut Elisabethæ potestatibus coronidem imponam, cum finiente omnia, quæque illis prævalet, qui omnia possunt, potestate finiam, quæ est mors, Reginis Regibusque cunctis mors prævalet potentiâ, quæ nihilominus Regina nostra fuit subiecta. Mors occidit Elisabetham, Elisabetha verò potentior; nam occidit mortem. Ast quomodo? eò quod mors resolvere & in cineres redigere nequivit, ab illa anima quondam vivificatum corpus: quod à trecentis jam annis incorruptum perseverat. Christus per Prophetam comminando morti dicebat: *Ero mors tua, ô mors.* Sis, licet, mors, ego te occidam, eroque mors tua. Fuit quidem illud vaticinium: eventus tamen ostendisse videtur contrarium: mors quippe occidit Christum, Age, si mortuus est Christus & à morte occisus, quomodo se mortis mortem futurum asserit? Ita prorsus fuit duplici sensu. Fuit mors mortis in nobis, quia occidit mortem animæ, id est, peccatum: & fuit mors mortis in se, occidit enim mortem corporis, quia mortuum corpus Christi mors resolvere & in cineres redigere nequivit. *Quoniam non dabis Sanctum tuum videre corruptionem.* Mors occidens & viva remanens, hominis occisi corpus in cineres redigit: quando verò occidendo moritur,

quando mors moritur mortua manens, occisi à se corpus resolvere & incinerare nequit. Et hoc pacto, corpus Christi se potentius dissolvere nequivit. *Tam potentem adversarium nostrum, dum occideres, occidisti.* inquit S. Hieron. majore verborum elegantia, quam nostra sint capacia. Porro quod tribus diebus apparuit in corpore Christi, trecentis jam annis visitur in corpore S. Elisabethæ. Sed unde hæc Elisabethæ privilegii prærogativa? non à corona, sed sanctitate: non quia Regina, sed quia *Sancta*; *Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem.*

S. VII.

HAnc, Auditores, mortuæ Elisabethæ imaginem, sed cum dotibus immortalitatis depictam, quæso, in animabus nostris circumferamus semper: utque altius animabus imprimatur, Elisabethæ alterius, similiter Lusitanæ, similiter coronatæ, similiterque mortuæ effigiem illi opponamus. S. Franciscus Borgias apertâ tumbâ, quæ Elisabethæ Imperatricis, Caroli Quinti uxoris corpus continuerat, videns corpus & faciem illius, quæ paulò ante naturæ miraculum fuerat, sic deformatum & horridum, in tantum obstupuit attonitusque hæsit, ut solus hic aspectus ad sanctum illum faciendum suffecerit. Enim verò si effigierum istarum una tantum tales operata fuit effectus, quid utraque non efficiet ex adverso sibi collocata? Ibi Elisabetha, hîc Elisabetha; ibi corona, hîc corona: ibi corpus mortuum & totaliter corruptum, hîc corpus mortuum, sed incorruptum, & quasi immortale. O mutationem! ô diversitatem! ô differentiam! ô veritatem! Sic, Audi-

S. Hic
ron.

Osee 13
v. 14.

Psal. 15
v. 14.

Auditores, quis moritur, & sic mori potest.

Psal. 2. v. 10. Rationabiliter isti Elisabethæ effigiei Roma superscripsit; *Et hunc Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram*: Excusabiles aliquatenus hucusque videntur fuisse orbis Monarchæ, quod apparentis & veri, Regii, seu Imperialis, & Sancti, coronæ & coronæ, regiminis & regiminis distantiam ignoraverint. Ast nunc & deinceps, viso tanto prodigio, tam luculento, cælesti & constanti testimonio: viso mortis respectu, quem exhibuit, seu potestatis defectu circa spolia mortalia & jam mortua Elisabethæ; & multò potius adjuncto Majestatis utriusque parallelo, ejusdem nominis, ejusdem sanguinis, ejusdem denique supremæ dignitatis, quis Regum non intelliget, quod malè intelligitur? Quis Principum non dabit operam, ut addiscat, cui tam parum studetur? *Intelligite & erudimini.* Non dico (nec Deus mandat) ut coronata Capita Carolum imitentur, alterâ tantum hujus exempli parte con-

victum, neque ut abdicent repudientque coronas (quod ille fecit) Hoc tantum dico, cunctisque Regibus mandat Deus, ut addiscant, nec illas, neque se ipsos perdere; sed negotiari in illis: & ex Canonizatæ Elisabethæ Reginæ & Sanctæ exemplo intelligant, se quodque sanctos esse posse, absque eo quod definant esse Reges: majoresque Reges futuros, si fuerint sancti. Regnantium negotiatio non consistit in eo, ut terræ circulos coronis suis adjiciant, qui sive majores, sive minores fuerint, esse definant: sed in acquirendo, asscurando, & amplificando sibi coronam in omni æternitate mansuram. Hoc Pacto negotiata fuit prudens illa regni cælestis negotiatrix, nunc major, potentior, veriorque Regina. Hoc modo regnat, regnabitque in æternum: sic fruitur, sine fine fruitura incomparabilibus prudentis & fortunatæ negotiatricis lucris. In terris, dum stabit mundus; in altaribus, & cælo per omnem æternitatem, in sublimi gloriæ throno. Amen.

S E R M O

De

Gloriâ Beatissimæ MARIÆ Virginis Dei Matris,
in die ejus Gloriosæ Assumptionis habitus Ulyssippone
in Ecclesia B. Virginis de Gloria. Anno 1644.

Maria optimam partem elegit. Luc. 10.

§. I.

Primè in hac die, & hoc loco titulus ecclesiæ cum titulo Festi, & ritulus Festi cum titulo concordat Ecclesiæ. Ecclesia est Beatæ Virginis, de Gloria: Festum est de gloria B. Virginis. Evangelium, quod omnium dicendorum erit fundamentum, illi similiter gloriæ accommodare cupere: Verum, quod ex illo, vel de illa hucusque fuit dictum, neque desiderio meo, neque considerationi meæ correspondet. Evangelium inquit; *Maria optimam partem elegit.* Porro Sancti & Theologi, qui plurima de hoc Festo scripsere, electionem istam & partem Beatissimæ Virginis gloriæ accommodantes, illam reverà fuisse optimam, tantum astruunt: gloria enim, ad quam Beatissima Virgo hodie ascendit, quæque in cælo fruitur, Beatorum omnium gloriam transcendit. Beati gloriosi, vel homines sunt, vel Angeli sunt: Et non solum his comparative adinvicem, sed conjunctim sumptis, majorem asserunt Beatissimæ Virginis gloriam, omnium

Part. II.

hominum & Angelorum non divisim, sed collectim sumptorum gloriâ. Ingens gloria! Grandis, incomparabilis, immensa! Sol non solum stellas singulas & planetas singulos seorsim, sed omnes universim, & simul claritate sua & splendore incomparabiliter excedit. Hinc Beatissima Virgo hodie vocatur, electa ut Sol: *Quæ est ista, quæ ascendit, electa ut Sol?* Mare non solum quemlibet fontium aut fluminum, sed universa, & simul, vastitate suâ in immensum excedit: idcirco Beatissima Virgo dicitur *Maria*, quod Mare significat; & tantummodò propter hoc nomen (aliud enim in Evangelio non habetur) Evangelii verba ipsi accommodantur. *Maria optimam partem elegit.* Istud tantum (ut dixi) Sancti & Theologi asseverant. Sed nec Evangelium hoc sensu explicatum, nec Beatissimæ Virginis gloria sic declarata, nec comparatio ejus taliter deducta, considerationi meæ respondet. Evangelium dicendo *optimam partem*: multò plus insinuare velle mihi videtur, gloria Mariæ cum sit Mariæ Matris Dei, amplior, & comparatio cum aliis tantum beatissimis quam

*Cant. 6.
v. 9.*

C

quàm restricta, & quasi indigna mihi esse videtur. Porro mea consideratio est (Deus me in illa adjuvet) quod comparatio gloriæ ad gloriam, non tantum facienda sit inter gloriam Mariæ, & omnis alterius, seu humanæ, seu Angelicæ creaturæ, sed ipsiusmet conditoris gloriam, quem Maria genuit. Textus & verbum, *Optimam*, ad omnia sese extendit: cum enim sit superlativum, res in summo constituit gradu, à quo Deus non excluditur, sed essentialitèr potiùs inest. In hoc tam sublimi sensu hodie probare & demonstrare statui, quod gloriâ Mariæ, cum gloriâ ipsius Dei collatâ & utraque in duas divisâ partes, optima sit pars Mariæ: *Maria optimam elegit*. Quæso, ne me necdum auditum condemnatis: confido etenim me non condemnandum, si ipsa B. Virgo de gloria, suâ mihi gratiâ assistat. Ave Maria.

§ I I.

Maria optimam partem elegit.

OMnes Auditores meos, propositi expectatione assumpti suspensos & attonitos intueor: Curiosos, cum indifferentia; devotos, cum hilaritate: criticos cum censurâ jam anticipatâ, & omnes cum ratione. Certum est & de fide, quantamcunque demum B. Virginis Mariæ gloriam, à gloriâ Dei in infinitum excedi: sicut ille, qui solus est incomprehensibilis, infinitus existit per naturam. Proinde si gloria Mariæ tanquam puræ creaturæ (positò quod omnes creaturas excellat) est finita, & infinitè minor Gloriâ Dei, quonam pacto affirmare præsumo, aut intelligi oportet, quod collatâ cum gloria ipsius Dei, Verba Evangelii in gloria Mariæ verificentur, & Maria optimâ gaudeat & fru-

atur parte: *Maria optimam partem elegit?*

Ad evincendam hanc veritatem, aliud non minus difficile & implexum dubium, in ipsis Evangelii verbis enodandum habemus. Istam, quam textus meliorem vocat partem, eodem attestante textu, Maria elegit: *Maria optimam partem elegit*. Hæc electio similiter locum non habet, nec verificari potest in gloria B. Virginis. Electio gloriæ solius est Dei: Deus est, qui Beatos omnes elegit & collegit ad gloriam, qui propterea vocantur electi. Et quamvis inter electos omnes B. Virgo primatum teneat, nihilominus non eligens, sed electa fuit. Hoc Ecclesia insinuat, eundem B. Virginis in cælum ingressum decantans: *Elegit eam Deus, & prælegit eam: in tabernaculo suo habitare facit eam*. Si igitur Maria electa fuit ad gloriam, quam in cælo possidet, & electio fuit Dei, & non ejus, quâ ratione eadem Ecclesia, accommodatis ei verbis, ipsammet Beatissimam Virginem eligentem fuisse, optimamque elegisse partem astruit, *Maria optimam partem elegit?* Elucidato & intellecto hoc dubio secundo, primi patebat solutio. Videte nunc & attendite. Certum est, B. V. Mariam à Deo electam fuisse ad gloriam: certissimum similiter est, gloriam Dei infinitè majorem esse gloriâ Mariæ: nihilominus Evangelium asserit Mariam fuisse quæ elegerit, optimamque elegerit partem: utrumque mysteriosè valde & emphaticè. Mariam elegisse asserit: quamvis enim electio non fuerit Beatissimæ Virginis, gloriæ ipsius excellentiâ tanta est, ut non pro ipsa fuisse videatur electa, sed Maria illam elegisse pro se. Et luculentèr pronunciat Mariam optimam elegisse partem:

Ecclesia

tem : quamvis enim gloria Dei gloriam ipsius excedat in immensum, optima pars, quam mater eligere potest, est ut filii sui gloria major sit suâ. Quemadmodum Maria mater est Dei, & Deus filius Mariæ, Beata Virgo magis gloriatur, filium suum istâ gloriæ immensitate gaudere, eâdemque in filio suo se frui, quàm si frueretur in se ipsa. Unde sequitur, quod, gloriâ Dei & Mariæ divisim consideratâ, quia pars Dei est maxima, idcirco pars Mariæ est optima : *Maria optimam partem elegit.*

Pro omnibus vobis, qui parentes estis, fortiore & meliore asserti mei probatione non indigeo, quàm propriis vestris affectibus, naturalique cordium vestrorum dictamine. Edicite mihi, si quâ in hoc mundo sese offerret dignitas, si quis honor, si quæ insignis excellentia, vestroque liberum relinqueretur arbitrio, vel vobis illam, vel filio vestro eligere : utrinam illam optaretis ? Nullus dubito, quin filio vestro. Idem considerandum venit in gloriâ Beatissimæ Virginis Mariæ. Nil verius, quàm quod gloria Dei illam Matris suæ in infinitum excedat : sed sicut infinitus ille gloriæ excessus est sui filii ; suoque inest filio, in meliore ipsum possidet & fruitur parte, quàm si frueretur in semetipsâ. Hoc sensu ego intelligo, supponoque sic illud intelligere omnes, qui parentes existunt. Verùm quia multi auditorum istius sunt experientie ignari, & in ipsis cordibus humanis, sive paternis, sive maternis affectus isti minus debito ordinati inesse possunt : pro gloria Beatissimæ Virginis de Gloriâ, & pro clariore evidentia, quod gloriosior sit per gloriam filii sui, quàm per suam, & eadem in suo fruendo filio, in

meliore parte eâ fruatur. Veritatem eandem universali, omnibusque sacris, Ecclesiasticis, & profanis scripturis consono probatam testimonio audiamus. Primum locum occupent Philosophi, secundum Sancti Ecclesiæ Patres, tertium scripturæ divinæ, quartum & ultimum, Deus ipse in persona Patris : & videre licebit conformitatem affectûs illius, cum affectu hujus sumamæ Matris ; cum ambo ejusdem sint filii parentes.

§. III.

EXordiamur à Philosophis. In quaestione adducit, subtilissimèque disputat Seneca, libro tertio, è quinque, quos de beneficiis inscribit : utrum filius beneficio quopiam parentem suum vincere possit. Ratio dubitandi est : quia primum & maximum beneficium, est *Esse* : cumque Pater filio suo dederit *esse*, filius idem Patri suo dare nequit. Sed differentia ista, in casu nostro locum non habet, loquimur enim de Patre & Filiâ, in qua Pater est Pater, & filius ejusdem Matris : Et Mater simul est Mater, & filia ejusdem Patris. Ab isto nihilominus naturæ impossibili abstrahendo quod Philosophi Gentiles non cognoverunt, idem Seneca resolvit ; quod filius Parentem beneficio majore vincere possit : probans *Æneæ* exemplo, qui per medias Græcorum lanceas ensiumque cuspides, Trojano ex incendio, impositum humeris senem Anchisen saluum & incolumem eripiens, generositate majore vitam dedit Patri, quam ab illo acceperat. Laudabili hoc, nec non generositatis & pietatis pleno considerato, ut par est, spectaculo, neminem dubitaturum puto quin filius vicerit parentem, Uter verò eorum in hoc gloriosior

Senec.
de off.
lib. 3.

videtur, filius vincens, an Pater victus? Exemplo illi, author idem & philosophus adjungit aliud Antigoni & aliorum, qui parentibus suis, ultra vitam & *Esse*, quod illis debebant, contulerunt, ita concludens: *Felices qui vicerint, felices qui vincuntur: quid autem est felicius, quam sic cedere?* Quando filii videntur parentes, se majores illis ostendendo, felices sunt, vincentes, & felices sunt victi. Majus enim gaudium, majorque Patri nequit esse gloria, quam videre se à filio victum. Grandis est gloria filii vincere patrem, à quo accepit, *Esse*; sed longè amplior gloria est Patris videre, se esse deesse filio, à quo vincatur.

Verum enim verò, quod Seneca asserit loquendo de beneficiis, æqualiter, & multò potius in omnibus aliis valet actionibus & excellentiis, quibus parentes à filiis sese conspiciunt victos. Ad alium transeamus Philosophum, qui penitiùs adhuc, quam Seneca, naturales penetravit affectus, nec congruentiore solùm stylo, sed speculatione profundiore cordis humani anatomiam perspexit. Paralelum facit Ovidius, inter duos Cæsares, Julium & Augustum; illum Patrem & hunc filium: discursum concludens asserendo, gloriosissimum omnium Julii Cæsaris facinorum fuisse, talem habuisse filium, scilicet Augustum:

Ovid.
meta-
mor.

---- *Nec enim de Cæsaris actis
Ullum majus opus, quam quod Pater
extitit huius.*

Communis Romanorum opinio credebatur, cometam quandam, qui in Julii Cæsaris obitu apparuerat, ejusdem fuisse animam inter Deos collocatam, tamquam unum ex illis. Porro in medio fidei hujus beatitudinis, quænam major vo-

bis esse videtur hominis gloria, qui, quotquot mundus dare potest, in vitâ hac acquisierat? id ipsum docet Ovidius (in supponendo fallax, fabulosus ut Poëta, in discurrendo autem verax ut Philosophus) Julium Cæsarem id fecisse ex alto, quia respiceret & videret filium suum Augustum: cujus contemplando magnificentiam, & præclara facta, agnosceret confitereturque suis esse majora, maximoque exinde percepto gaudio, summam sibi reputaret gloriam, videre se victum ab illo.

Natque videns benefacta fatetur

Esse suis majora, & vinci gaudet ab illo. Idem

Ah Virgo gloriosissima! te verè in cælo commorari credimus & veneramur; ast ex fabulosæ istius considerationis umbris, quis, quæso, non aliquatenus considerando assequatur, quantò intensiores ibi sint affectus, & gloriæ filii tui majores? intueris, contemplaris, velut in speculo lucidissimo, *esse infinitum*: attributa infinita, majestatemque filii tui unigeniti infinitam & immensam; cognoscis & confiteris, ea infinitè turis esse majora: *Fatetur esse suis majora*. Sed eadem evidentia, quâ tuus te filius vincit in gloria, ejusdem tuæ gloriæ optima pars est, de qua magis gaudes, æternumque gaudebis cum illo: *Et vinci gaudet ab illo*. Quis, amabo, sibi imaginaretur, quod Julius Cæsar, Scipionis & Pompeii, totque aliorum famosorum Ducum victor: Africæ, Egypti, Galliarum, Hispaniarum, ipsiusque Romæ dominator: quis inquam sibi imaginaretur, quod fastuosum illud tumidumque peccatum, nec superiorem, nec æqualem sibi sustinens in mundo, gauderet gloriareturque se ab alio victum? Sicut autem

Augu-

Augustus vincens ejus filius erat, ab eodem esse victum, major ejus erat victoria, major triumphorum ipsius erat triumphus, & gloriarum ipsius maxima erat gloria: *Et vinci gaudet ab illo.*

Ne quis verò scrupulus, ex hoc exemplo nobis resideat, assentationem esse poëticam, quamvis affectui naturali adeò consentaneum sit, testimonio illud historico & verò, æquè aut fortassis etiam magis notabili ac præcedens fuit, confirmatum imus. Plutarchus non celebris minus Historicus, quàm Philosophus, maximum anioris affectum, quo Rex Macedonum Philippus in filium suum Alexandrum, à primis jam annis propter indolem, regiamque in omnibus ejusdem conceptibus, dictis & factis, elucescentem generositatem, magni nomine dignum ferebatur, mirificè extollit, Et in excessivi affectus illius probationem experimentum quoddam adducit, quod nec in subditis periculo, nec in Rege offensâ carere solet: nisi Regis in filium amor benigniùs illud interpretaretur. Casus fuit talis. Macedones, non obstante fide, quam Philippo Regi debebant, Alexandrum publicè Regem, Philippum verò Ducem compellabant. Quo verò pacto Philippus injuriam castigaret? Non datur Zelotypia impatientior præceps magis & vindictiva, quàm quæ sceptrum coronamque concernit. Vix purpura recens aut antiqua, ob leves in hoc puncto suspiciones, sanguine non fuit tincta. Et Philippus qui Macedonia imperium adeò dilatârat, vivo sibi & præsentî negatum Regis nomen & titulum in filium Alexandrum, à propriis suis subditis transferri, æquo animo ferat? si sic: magnum pro-

fectò quid foret, multò verò majus per omnem modum fuit, quod non æquò tantum id animo tulerit, sed valde honorificum sibi gloriosumque lætando ostenderit. Audiatur Plutarchus: *Hinc Plut. in filium non immeritò Philippus dilexit, Alex. ut etiam gauderet, cum Alexandrum Macedones Regem, Philippum appellarent Ducem, Philippus erat pater, Alexander ejus filius: tantumque absuit, ut filium sibi præferri, ægrè ferret, ut assentationem illud potiùs & gloriam, maximumque suum gaudium reputaret. Ut etiam gauderet. Ablatâ sibi, in filiumque translata coronâ, Philippus peroptimè se coronatum putabat: non expectata morte sua, Alexandro filio regni hærede & successore declarato, Philippus immortalem se censebat: inferiore compellari nomine, pro maximo habebat: Dux tantummodò vocatus, gloriosam hanc injuriam illustrissimæ victoriæ applausibus excipiebat. Maxima siquidem patris alicujus gloria, est à filio vinci. Et vinci gaudet ab illo.*

Affectus hujus ratio ex Philosophia naturali deducitur. Maximum etenim desiderium (quando obtinetur) maximum naturaliter gaudium consequitur: maximum porrò desiderium quod ant habent, aut habere fas est parentes, in eo consistit, quod tales genuerint filios, à quibus non exæquentur solum, sed vincantur etiam, & excedantur. Ita illud Philosophiâ, æquè ac Poësi insignis Claudianus, Imperatori Theodosio accinebat, virtutes Imperiales, militares, ac politicas, in quibus Honorius filius ejus, ab ineunte mox ætate, mirè proficiendo, non exæquabat tantum, sed excedebat patrem, copiosè describens, factâ

ad ipsum Imperatorem apostrophe audacter eundem alloquebatur:

Claudianus
in. 2.
Honor.
Consul.

*Aspice nunc, quacunque micæ, seu
circulus Austri,*

*Magne parens, gelidi seu te meruere
Triones,*

*Aspice, completur votum, jam natus
adæquat*

*Te meritis, & quod magis est optabile,
vincit.*

Inde, ubi velut stella Mattis, tuis mundum victoriis illustras, sive in circulo sit Austri, sive in frigido Septemtrione, aspice, fortunatissime Imperator, Honorium filium tuum, quamvis, velut Imperator, Magni nomen es consecutus; vulgi voce te, Magnum Theodosium celebrante: mea vox (inquit Claudianus) mea vox non te Magnum Imperatorem, sed Magnum Patrem compellat; *Magne Parens.* Quod ego inter omnes fortunæ tuæ glorias magis deprædico, oculisque tuis objectum dignius æstimo, quod videas, iterumque videas; *aspice, aspice.* Id enim affecutus es, ut habeas filium, non solum tibi æqualem, quod omnes parentes optant: verum qui modo te vincat, quod parentibus cunctis optandum est: *Et quod magis est optabile, vincit.* Notate bene verba, *Quod magis est optabile:* nostroque casui ea accommodate. Quod maximè est optabile, optimum est quod eligi potest: Porro sicut maximè optandum est parentibus, à filiis vinci: bene concluditur, quod si inter gloriam Dei, & Mattis ejus, optio daretur Matri, Beatissima Virgo illud utique eligeret pro se ipsa, in eadem gloria à filio suo vinci & excedi: sicuti verè vincitur & exceditur: *Et quod magis est optabile, vincit.* Deus incomparabiliter infinità suâ, quâ gaudet

gloriâ, Matrem suam antecellit: sed veluti idem iste excessus maximum est, quod Maria desiderare, & optimum, quod, quâ Mater, eligere poterat; hinc rationabiliter dicitur, quod Maria optimam hodie elegerit partem: *Maria optimam partem elegerit.*

§. IV.

AUdivimus Philosophos, ex ore naturæ loquentes: Sanctos Patres, ex ore Ecclesiæ loquentes nunc auctemur. Sanctus Sidonius Apollinaris Episcopus Avernenfis sæculi quinti Pater, quo tempore Gothi dominabantur Italiæ, præfecto eorundem Audaci scribens, sua illi orationum precumque suffragia promittendo, ita concludit: *Deum posco, ut te filii consequantur, & quod magis decet velle, transcendant.* Rogo Deum pro te, & filiis tuis (inquit eloquentissimus Pater) pro illis, ut te imitentur: pro te, ut te transcendant. Ut te imitentur: hoc enim illis facere incumbit. Ut te excedant, hoc enim tuum est desiderare. *Et quod magis decet velle, ut transcendant.* Utinam hodie tales existerent patres, talisque filiorum educatio vigeret, ut sic pro utrisque precari liceret! Sed eheu! contrarium è diametro evenit, ut lamentandum sit nobis de ætate nostrâ, quod Gentilis alius lamentatus fuit de suâ: *Ætas parentum peior avis tulit nos nequiores, mox daturos progeniem vitiosorem.* Avi fuerunt mali, parentes sunt peiores, nepotes erunt pessimi. Parentibus gloriandum esset, non solum quod forent boni; sed sic educandi filii, ut gloriari possent illos esse meliores se. Sed missis istis incongruis huic festivitati lamentis, ad SS. Patres revertamur, quos inter, duos Græcæ Latinæque

Sidon.
Apollin.
epist. ad
Aud.

Horat.

que Ecclesiæ antesignanos, Nazianzenum & Augustinum audiamus.

Binas elegantes admodum epistolas S. Gregorius Nazianzenus concepit: unam ad Nicobulum Doctorem famosum, nomine filii ipsius: alteram ad filium, ejusdem Nicobuli nomine. In harum prima filius à Patre petit, scholas frequentandi, litterisque operam navandi copiam, dicens: *Gratia quam posco Genitor carissime, Patris est magis, quam nati.* q. d. Gratia, quam peto à te, Pater, est potius pro te, quam pro me: est potius tua quam mea. Casu quo, adolescens literas tantum addiscendi cupidus hoc dixisset, non tantopere mirarer: sed Gregorio Magno, cui singularis eulogii vice tribuit Ecclesia, quod in nullis suis scriptis erraverit, ex ore & persona adolescentis illius loquente, quo pacto verificari potest, gloriam filii potius esse Patris, quam ejusdem filii, *Patris est magis, quam nati?* Enimverò, si ista vera est propositio, eadem ad intentum nostrum accomodatâ, sequitur, quod gloria Dei magis est Mariæ, quam ipsius Dei: Deus enim est filius, & ipsa Mater. Ne verò dubium suboriatur, quod de utriusque gloria loquamur, idem se mox Sanctus P. Nazianzenus declarat sequentibus verbis:

Gloria namque Patris, natorum est fama decusque,

Ut rursus natus est gloria fama Parentum.

Quomodo igitur in hoc, seu quocunque alio casu, gloria filii magis esse potest Patris, quam filii? *Patris est magis, quam nati?* Nullus dubio relinquitur locus, quin sic sentiendo sit locutus, velut qui tam profundè affectuum humanorum subtilitatem penetra- bat, quos inter paternus

amor, uti intensior fortiorque existit, ita etiam primas sibi meritò vendicat. Dicit itaque quod gloria filii magis sit Patris, quam ejusdem filii: quia parentes magis delectantur gloriâ filiorum in ipsis, quam in se. Proinde in hoc sensu veraciter & propriè naturaliter dici potest, quod gloria Dei certo modo, magis est Mariæ, quam Dei: cum enim non sit ejus, uti non est, est de filio unicè suo, in quo magis illam æstimat eâque gloriatur, quam si esse posset, & foret sua.

Hunc in modum Nazianzenus, ex ore & personâ filii fuit locutus. Videamus nunc, quid ex ore & personâ Patris filio respondeat: *Sis sanè præstantior ipsa Parente.* Age, fili, professionem meam, nec non literaturæ scientiæque meæ magnitudinem, juxta mundi famam & præconium æmulari desideras? promptissimè acquiesco. Verum, non hoc solo contentus, Deum rogo, quatenus in eis sic excellas, ut multum me transcendens, parente tuo longè celebrior evadas: *Sis sanè præstantior ipso Parente.* Ita Nicobulus, & pro ipso locutus est Nazianzenus adjuncta ratione casui nostro tam propriâ, quasi meâ.

Gaudet enim genitor cum palmam præripit ipsi

Virtutis sua progenies: majorque voluptas

Hinc oritur, quam si reliquos præverteret omnes.

Opto, fili, ut major me evadas, majus enim gaudium nequit esse parenti, quam videre sibi à filio præripi palmam: & hoc modo videre se victum ab illo, multò magis gloriatur, quam si alios omnes quotquot sunt in mundo vicisset. Mutato nunc *Genitoris* nomine in *Genitricis*,
Nazian-

Nazianzen.

Nazianzenum de gloria Mariæ in cœlo locutum putate, ubi excellentèr adeò à gloria filii sui se victam contempletur.

Gaudet enim Genitrix, cum palmam praripit ipsi

Virtutis sua progenies.

Maria intuendo Deum, ab immensitate gloriæ ipsius infinitè se victam cernit: sed quia gloria illa non alterius est, quàm sui filii; *sua progenies*, ipsum, videre se victam ab illo, victoria ipsius & palma existit: *Cum palmam praripit ipsi*. In aliis concertationibus, palma debetur victori: filio verò cum patre vel matre certante, patri vel matri victæ palma debetur: quia nihil ipsis gloriosum magis, quàm habere filium, à quo, hac parte, vincantur. Præsens dies Beatissimæ Virginis de Gloria, etiam vocatur Beatissimæ Virginis, de palma. Uti enim habet traditio eorum, qui glorioso ejus transitui adfuerunt, Angelus optatis hisce nunciis deferendis deputatus, allatam simul palmam manibus ipsius inseruit, quâ velut mortis mundique devictrix, inter lætos totius cœlestis curiæ applausus & jubilos, cœlum triumphatura intraret. Eia ascende Domina, ascende, & collocatum tibi super omnes cœlestes hierarchias conscende thronum; ubi infinitè gloriosior te palma expectat. Et quæ palma? non illa, quâ omnes spiritus beatos in gloria longè transcendis: sed illa, quâ in ipsa gloria à filio tuo es victa. *Cum palmam praripit ipsi sua progenies*. Grandis profectò Beatissimæ Virginis est gloria, super choros & hierarchias spirituum Angelicorum exaltatam se videre in cœlo: Grandis gloria, omnes Potestates & Principatus, Cherubinos, Seraphinos, longè in inferiore loco, dignitate, honore, glo-

riâ sub se relictos cernere; denique incomparabiliter excedere universos. Nihilò seciùs, in hoc gloriæ excessu, infinitè se victam videre à filio, istud est, de quo in immenso hoc gloriæ mari magis gloriatur: Istud est, de quo, in illo deliciarum æternarum paradiso magis jucundatur: *Maiorque voluptas hinc oritur, quàm si reliquos praverteret omnes.*

Ad S. Augustinum transeamus, qui multò adhuc subtilius, hujus non veræ minùs, quàm rationalis complacentiæ causas & effectus penetravit. S. hic Augustinus, & suo, & Elvidii nomine, ad Julianam, Demetriadis S. Hieronymi epistolis insigniter celebratæ Virginis Matrem scribit. Enim verò, quia hæc Domicella ex Consulari sanguine oriunda, spretis gloriis & honoribus, divitiis, aliisque mundi pompis & vanitatibus nuncio remisso, in sublimissimo perfectionis Evangelicæ statu totam sese deo devoverat: S. Augustinus matri desuper gravissimis hisce verbis congratulatur: *Te volentem, gaudentemque vincit: genere ex te, honore supra te: in qua etiam tuum esse cepit, quod in te esse non potuit.* Filia tua Demetrias, ô Juliàna, statùs sublimitate verè te vincit, ad quem illam profecisse cernis: verùm, te utique oprimè contentâ & applaudente: *volentem gaudentemque vincit*: est enim filia tua, à qua victam te cernis, *genere ex te, honore supra te.* Honore, quo gaudet, te superior existit: Verùm, quemadmodum generationem habet ex te, ita etiam idem ipsius, honor est tuus: quod enim nequis habere exte, & in te, eodem nunc frueris in illa, eò quod tua sit filia; *In qua etiam tuum esse cepit, quod in te esse non potuit.* Pergit S. Augustinus

*S. Aug.
ad Ju-
lianam*

confi-

considerationem intendendo: *Ille carnaliter non nupsit, ut non tantum sibi; sed etiam tibi, ultra te, spiritaliter augeretur; quoniam tu eâ consideratione minor illâ es, quod ita nupsisti, ut nasceretur.* Demetrias filia tua te major est, & tu illâ minor: sed si illa te sublimitate transcendit, non sibi solum, verum tibi etiam excedit? iste quippe excessus, nascendo ex te compensatur: *non tantum sibi, sed etiam tibi, ultra te, eâ compensatione, ut nasceretur.* In unico tantum similitudo minus quadrat; Maria enim potest esse Mater instar Julianæ, & simul Virgo instar Demetriadis. Sed quantum nostro congruit casui, S. Augustini speculando expendit acumen.

Te volentem gaudentemque vincit. Vincit te gloriâ, Virgo Mater, filius tuus; sed complacentiâ tuâ, gaudioque singulari: quippe cum gloriæ excessus sit ejus, idipsum tu magis optas, teque amplius oblectat: *Genere ex te, honore supra te.* Honore, excellentiâ, majestate, gloriâ immensâ & infinitâ, longè te transcendit: quia ipse est Deus, tu verò creatura: *Honore supra te.* Sed ejusdem te in tantum transcendentis Dei generatio est ex te, *genere ex te.* Ex quo quid sequitur? Illud nimirum, quod habeas istud, cujus ex te capax non eras, omnisque gloria ejus esse incipiat tua: *Etiam tuum esse capit, quod in te esse non potuit.* Deitatis incapax eras: sed sicut te suam potuit efficere Matrem, quicquid in te non habes, in illo plenissimè possides. Ille major te, tu minor es illo: *Minor es*, sed totum illud majoritatis (quod est omnia) non solum habet pro se, verum etiam pro te: *Non tantum sibi, sed etiam tibi, ultra te.* *Behu!* quis terminorum istorum combi-

nationem *Ultra te & tibi*, dignè nobis explicabit? Gloria Dei, quatenus immensa & infinita, extenditur supra te, *Ultra te*: quatenus verò est gloria filii tui, tota contracta reflectitur ad te, *Tibi*. Porro ut radii solis reflectantur, termino indigent ubi sistant: Divinitatis verò filii tui gloria illimitata est, & illimitabilis, idcirco humanitate à te accepta limitatur, ut nascendo ex te, reflecteretur ad te: *Eâ compensatione, ut nasceretur.* Proinde illud *nasci de te*, compensatio vocatur, quâ Deus omnem tibi magnificentiâ & gloriam compensavit, quâ te transcendit: nascendo enim de te, verus tuus filius existit, cumque tota illa gloria sit filii tui, pariter est tua, & ea parte, quâ tu optimam habes. *Optimam partem elegit.*

§ V.

NEc Philosophia in Gentilibus, neque Theologia in SS. Patribus proposito nostro congruentius loqui potuisse videtur. Scripturæ sacræ nunc aures præbeamus. Primum omnium quod nobis offert exemplum, est illud laudatum Berzellai. Rebellante contra Davidem Patrem Absolone (sic de-
generes filii debitam parentibus reddunt vicem!) potissimum Regis Davidis assecratum unus, nominatus Berzellai fuit, tam fideliter ipsi adhærens, ut (testante S. Textu) liberaliter & copiose Regi commoranti in castris alimenta subministraverit. David Regno, Sceptro, Coronæque restitutus, præstiti sibi beneficii, humanitatisque exhibitæ memor (cujus plerumque alii Principes, mutatâ jam fortunâ nimis quam facile obliviscuntur) ut condignam fidelitati tantæ rependeret vicem, eum in aula secum remanere voluit. Porro ut liberalitate eum vin-

2. Reg.
19. v. 38

ceret, vel ne victus videretur, iussit ut vel ipse sese expediret postulando & accipiendo quantumcunque aut quidquid haberet: *Quicquid tibi placuerit, & omne quod petieris à me impetrabis.* Magnanimus Rex! Felix Vasallus! Cujusnam verò vobis esse videtur felicitas illa? Berzellai Parenti filius erat, nomine Caimam, in quem oblatam sibi à Rege gratiam & remunerationem dirigere cupiebat dicens: *Est servus tuus Caimam, ipse vadat tecum, & fac ei quicquid tibi bonum videtur.* Qui historiam legerunt dicent, Berzellai sese excusasse, quod gravem se annis consideraret, quodque ipse expressis allegat verbis, *Octogenarius sum hodie;* Verum id politica & aulica tantum fuisset recusatio, & non acceptandi modus, nec sufficiens renuendi ratio: videmus quippe tot decrepitos senes, vestibus à palatii parietibus tinctis & attritis, titubantes & vacillantes gressu, caligantes oculis, anhelituque difficili, ascendere palatii gradus, superstitum adhuc vitæ dierum omnino immemores. Et si Berzellai ab hac contagione fuisset immunis, partitâ inter se & filium oblatâ gratiâ, uterque in aula demorari potuisset, grandinum multorum exemplo, qui Jani admittat, gemina cum facie, cani unâ, imberbes alterâ videntur. Vera autem non acceptatâ, sed pro filio petitâ, nec in utrumque partitâ (cum penes ipsum staret electio) in venerando patre fuit ratio (juxta literalem Lyrae & Abulensis interpretationem) quia pater erat, designatoque honore se non minus in filio, quam in semetipso gavisurus erat. Cui ego addo, quod multo amplius in filio, quam in se ipso fruiturus erat, quia ex hoc capite magis suus erat: juxta S. Gre-

gorii Nazianzeni citatum superius assertum. Quia verò Sanctus ille nullam asserti sui dedit rationem, nos eam dabimus, notabiliore S. Scripturæ exemplo illam confirmantes.

Gen. 17
v. 19

Abrahamo filium suum Isaac immolare parante (res notatu dignissima, & notata!) cum Isaac holocausti victima esset: omnia ardua hujus actionis & obedientiæ præconia cur Abrahamo soli, & non Isaaco fuere tributa? Annon Isaac promptissime immolandum se obrulit? annon alligari se permisit? au non altari consensu lignis sese super imposuit?annon gladium evaginari intrepidè vidit?annon ictum resignatione immotâ, & sine omni resistantiâ expectavit? Quid ergò Abraham amplius præstitit, ut Isaaci obedientiâ silentio involutâ, Abrahami solius, tantis laudibus celebretur & extollatur? In casu nulla est differentia, nisi quod Abraham Pater, & Isaac fuerit filius. Abraham plus Isaaci, quam suam amabat vitam, & magis in hoc, quam in seipso vivebat: proinde posito, quod uterque suam sacrificasset vitam & animam, Abrahami sacrificium, Isaaci sacrificio magnanimitate præponderasset; Isaac enim suam tantum, Abrahami verò plus quam suam, quia etiam filii sui vitam immolasset. Hucusque dicta ritè procedunt, sed progrediendo, meo quidem judicio, consideratione dignius quippiam noto. Deus plus quam heroicum hunc Abrahami actum remuneratus est; sed in quo? non in Abrahamo, sed Isaaco ejus filio: *Quia fecisti rem hanc, benedicentur in semine tuo omnes gentes: in Isaac vocabitur tibi semen.* Enimverò si sacrificandi actus deprædicatus fuit in Abrahamo, & non in Isaaco, quare ordine inverso, non in Abrahamo, sed remuneratus fuit in Isaaco?

Isaaco? ex eodem capite & causa sic fieri oportebat. Actus celebratus fuit in Abrahamo, & non in Isaaco: Isaac enim suam immolavit vitam, Abraham vero vitam immolavit, quam plus diligebat, quam suam, quia sui filii erat: parique pacto non in Abrahamo, sed Isaaco fuit remuneratus, ut ipsa quoque remuneratio, eò quod sui esset filii, majoris estimaretur ab ipso quam si sua fuisset. Age, vita quam sacrificasti, erat plus quam tua, erat enim filii tui: sit igitur etiam remuneratio filii tui, ut plus sit, quam tua. Et cum parentes filiorum suorum bona pluris faciant quam sua propria, & de iis plus gaudeant & glorientur in illis, quam in se ipsis: videte an non B. Virgo immensam filii sui gloriam potius eligeret pro ipso, quam pro se: an non illam, etiam suam, & plus quam suam reputabit: an non denique ipsæ gloriæ, excellentiæ & prærogativæ, quibus se à filio infinite transcendens videt, ipsam gloriosorem reddant, & de iis amplius actualiter gloriatur?

Idem ipse filius Mariæ, hoc ipso quod sit ejus, etiam Davidis filius nuncupatur. Porro in ejusdem Davidis historia, tantum tamque universali scriptura sacra testimonium nobis suppeditat, ut probandæ huic veritati congruentius nec desiderari, nec inveniri queat. David morti vicinus, regni hæredem & successorem declarando, filium suum Salomonem in Regem ungi iussit; hujus ultimæ suæ voluntatis executione, Regii sanguinis Banaïæ Lateronum Duci demandatâ; qui pro declaratione facta (aliàs contentionibus obnoxia) Regis exosculatus manum pro cæremonia, eundem allocutus dixit: *Quomodo fuit Dominus cum*

Domino meo Rege, sic sit cum Salomone: & sublimius faciat solium ejus à solo Domini mei Regis David. Extemplo mandatum regium executioni datum: confusis & usitatis tum temporis, in similibus solemnitatibus cæremoniis, Salomonem in Gion unxere in Regem: Neo-Rex inunctus mulæ insidens, præsonantibus tubis & tympanis &c. fausta omnia acclamante populo & exercitu Jerusalem fuit ingressus: porro omnes Majores, Principes, duodecimque Tribuum Duces aggratulatum accessere Davidem, eadem gratulandi formâ iteratò usi dicentes, *Amplificet Deus nomen Salomonis super nomen tuum: & magnificet thronum ejus super thronum tuum.* Quod singulariter hoc casu miror, est quod omnes concorder dixerint idem. Simili occasione, congratulantium ingenia, animi, & affectus novos & varios gratulandi modos excogitant, certant singuli insolito applaudere modo, extraordinaria lætitiæ argumenta prodere, non usitato adulari stylo &c. & vel maximè Magistratum & Rerum publicarum deputati. Quomodo igitur de tot tribuum Ducibus, Principibus & Magnatis (inquirente textu *Venerunt omnes*) gratulandi stylum aut methodum nemo mutavit, sed consonâ omnes voce Davidi fuerunt apprecati, quatenus Deus filium suum Patre majorem faceret, thronumque Salomonis super thronum Davidis sublimaret? *Amplificet Deus nomen Salomonis super nomen tuum: & magnificet thronum ejus super thronum tuum.* Sic locuti sunt omnes. Regi etenim tam famoso & glorioso, qualis erat David, nulla felicitas majorve gloria desideranda restabat, quam habere filium, qui excedendo palmam

ptæriperet ipsi : cuiusque thronus sublimitate & magnificentiâ transcederet suum. Davidi, quâ Davidi, sufficiebat, fuisse Davidem; verum quâ Patri, & ut sic, alia ipsi adhuc gloria optanda restabat, quæ erat, talem habere filium, qui maiestate, amplitudine, gloriâ, ipso etiam solio ipsum transcederet : *Et magnificet thronum eius super thronum tuum.*

In cælo duo throni cæteris supereminent universis: ille Dei, hic suæ Matris. Ille Dei infinitè sublimior est, hoc suæ Matris : & hic suæ Matris omnium creaturarum thronos sua sublimitate excedit. Gloria verò Mariæ, non in eo consistit, quod thronus ejus omnium creaturarum thronos transcendat ; sed in habendo filium, à quo thronus ipsius in immensum excedatur. Et de hoc omnes Spiritus beati ipsi hodie congratulantur in cælo, per omnem æternitatem congratulaturi, nullo penitus sive in hominum, sive in Angelorum choris repensando, qui dicat aliud, aut dicere audeat aliud, quàm, *Thronus ejus super thronum tuum.* Maria in cælo omnes Virgines in debita puritati, vel integritati: omnes Confessores, in debita humilitati : omnes Martyres, in debita patientiâ: omnes Apostolos, Patriarchas & Prophetas, in debita fidei, religioni, zelo divini que honoris promotioni gloriâ antevertat : sed tam Confessores quàm Virgines ; tam Martyres quàm Apostoli ; tam Patriarchæ, quàm Prophetæ, sepositis quibuscunque prærogativis, quibus gloriosè victos se cernunt, applaudendo, laudando, gloriosissimamque Matrem magnificando contententur, thronum ejus, throno filii ipsius infinitè inferiorem esse : *Thronus*

eius super thronum tuum. Maria Angelos, & Archangelos omnes, Principatus & Potestates, Cherubim atque Seraphim, virtute, potentiâ, scientiâ, amore, gratiâ & gloriâ omnes antecellat: omnes hi spiritus Angelici, suppressit donis supernaturalibus cuique hierarchiæ propriis, recognoscentes & venerantes excellentiam, quâ à B. Virgine, tanquam Hierarchiarum omnium Regina incomparabiliter transcenduntur : omnes inquam velut ratione præditi, & prudentiâ ac sapientiâ illustres, hoc tantummodo dicere sciunt, & dicunt, hoc tantum admirando, & applaudendo iteratò ingeminant : *Thronus ejus super thronum tuum.* Ita ut homines pariter & Angeli consono conceptu, eademque consideratione illuminati, ante secundæ Majestatis (de gloria) thronum nihil aliud cantent, nihil aliud laudent, celebrent, faustisque acclamationibus applaudendo deprædicent, quàm illius filii esse Matrem, à quo ipsa, creata omnia transcendens, in gloria in infinitum excedatur. Porro hoc est, quod in duos divisi choros, voce diversa, & in unam tantum coeunte, alternatim, cæteris silentio pressis, applaudentes exclamant, & extollunt, ejusdem gloriæ parti, quàm B. Virgo velut optimam elegit sese conformantes : *Optimam partem elegit.*

§ VI.

Verum enim verò, ne electionis hujus præcellentia intellectus creati relinquatur arbitrio, ad intellectus divini ascendentes arcana videamus, quomodo Pater æternus, in omnibus libero suo arbitrio subtratis, illam similiter electam, pro optima habuerit.

Pro meliore puncti hujus intellectu suppo-

supponendum est, quod omne, quod habet filius, aut possidet, à Patre suo diversimodè acceperit. Quod ad naturam & attributa Divina attinet, Verbum æternum ea à Patre æterno, non per electionem, seu liberum arbitrium ejusdem Patris, sed naturaliter & necessario accepit. Cujus ratio est, quia generatio Verbi divina ab actu intellectus procedit, qui omnem actum voluntatis, sine quo non sit electio, antecedit. Verum est, quod licet generatio Verbi non procedat à voluntate, nec sit voluntaria: non tamen propterea involuntaria sit, aut contra voluntatem. Ex quo intelligi poterit energia & proprietas difficultum istorum verborum S. Pauli, quibus inquit, quod æqualitas, quam filius participat cum Patre in natura attributisque divinis, non sit furtum aut rapina, neque pro talibus à filio habita: *Non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo.* Enim verò, quare S. Paulus, Generationis Verbi modum declarando, metaphoricè comparat furto dicens, non fuisse furtum, nec quasi furto, seu rapinam sublatum, quod à Patre accepit: Divinè profectò, nec melius potuisset declarari. Furtum est, quod accipitur, retinetur & possidetur invito Domino, seu contra ipsius voluntatem. Et Divinitas, quam Verbum accepit à Patre, quamvis ex parte ejusdem Patris non esset voluntaria, nihilominus non fuit contra voluntatem: non fuit voluntaria; sic est: non tamen contra voluntatem fuit. Et sicut Pater non fuit invitatus in generatione Verbi, suæque Divinitatis communicatione [posito quod non libera sed necessaria esset] ita æqualitas, quam Verbum participat cum Patre, est verè ipsius nec rapinam usurpata, *non rapinam arbi-*

tratus est, esse se æqualem Deo.

Hucusque actum est de eo, quod filius necessario, & non per liberam voluntatem propriamque electionem accepit à Patre. Quid verò dicto modo accepit quod sequitur, & S. Paulus subiungit: *sed semetipsam exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitus inventus ut homo: propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen.* Filius per veram propriamque electionem officium dignitatemque Redemptoris generis humani accepit similiter homo factus; & cum nova ineffabilique dignitate nomen accepit, quod est super omne nomen, scilicet nomen *IESUS* re & significatione sublimissimum, omni-que veneratione supradignissimum, est enim nomen Dei: *Ut in nomine IESU omne genu flectatur.* Accepit judiciariam potestatem in se translata, sibi-que propriè competentem, ad exercendum universale & particulare vivorum & mortuorum iudicium: *Pater non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit filio.*

Joan 5. v. 22.

Primum accepit thronum inter tres Sanctissimæ Trinitatis personas, ad dexteram Patris collocatus: *Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis.* Et quicquid hinc sequitur, cum immensa exaltatione sui & gloriâ, Dei filius ab æterno suo Patre, per liberam voluntatem propriamque electionem accepit.

Psal. 109. v. 1.

Verum, si tota ista nova exaltatio, si omnis ista nova gloria, personæ filii, virtute & jure generationis æternæ non debebatur, in qua tantummodo, Patri naturâ attributisque divinis erat æqualis, & libera eandem exaltationem & gloriam dandi aut sumendi, electio à Patris vo-

luntate

lunrate dependebar, quare illam sibi non accepit? sicut personam filii incarnavit, Patris quoque personam incarnate potuisset; quo casu nova dignitas Redemptoris, nomen super omne nomen, profundissima Angelorum hominumque adoratio, & reliquæ omnes prærogativæ & excellentiæ, quæ, mediante incarnationis & Redemptionis mysterio, filio accreverunt, non fuissent filii, sed Patris. Si igitur voluntaria & libera jam dictorum electio, in manu erat Patris, omnemque exaltationem & gloriam sibi poterat usurpare, quare illam personæ potius filii destinavit: nullâ aliâ de causâ, quam quod hic erat filius, & ipse Pater: *Ego autem constitutus sum Rex ab eo, super Sion montem sanctum ejus, Quemadmodum Pater æternus suo in homines declarando amoris, non dedit nobis seipsum, sed suum filium: Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret: Pari ratione suo in filium amoris testando, non sibi illas novas glorias assumpsit, sed filio reliquit certus, hoc ipso, quod sui essent filii, magis suas esse futuras, seque magis eis fruiturum, in illo, quam in seipso.*

Et quis filius, ô gloriosissima Virgo, nisi idem ipse tuus? Filius unigenitus æterni Patris, & filius unicus Mariæ Matris. Porro si Pater æternus, in omnibus liberrimo suo eligendi arbitrio subiectis, omnes gloriæ excellentiæ & prærogativas suo elegit filio; eandem istam gloriam, quâ fruitur in se, & tu in illo, quâque infinitè excessam te vides, quis sapientis dubitare poterit, tuam quoque esse electionem? Tota Ecclesia triumphans in cælo, & militans adhuc in terra agnoscit & confitetur, inter & super omnes puras creaturas, nullam similiorem esse Deo

Patri, illâ singularissimâ Dominâ quam ille creavit, & ab æterno in Unigeniti suæ Matrem prædestinavit. Justum quippe erat, ut Pater & Mater, à quibus ambas participavit naturas, quibus constat, omni possibili modo sibi quàm simillimi forent. Et si amor Patris, cum sit à Patre, & Pater sine Matre, non sibi, sed filio omnes electioni suæ subiectas glorias elegit: nullus dubio relinquitur locus, quin amor Matris, & Mater sine Patre, non sibi, sed eidem filio suo, immensam illam, quâ gaudet, gloriam eligeret, hancque electionem optimam æstimaret. *Maria optimam partem elegit.*

Hoc ita de eadem Matre, idem intellexit Pater: idem quæ tam mirificè ejusdem Dominæ judicium, & erga filium probavit affectus, ubi electio propriè fuit sua. Pater æternus Matrem unigenito suo electurus, eâ circumspectione, & reflexione ad excellentiam & majestatem, quâ tam arctam & supremam cognationem & affinitatem evehebat, est usus, ut non solum suum, id est, Patris, noluerit esse eligere Matrem; sed ut Matris quoque esset, eligere filium. Facillimum erat æterno Patri, in purissimis Beatissimæ Virginis visceribus, non prærequisito ejusdem consensu, immò sine ipsius sensu, humanitatem formare, veluti de costa Adami non vigilantis, nec sentientis, sed dormientis formavit Evam: Verum ut filius futurus ipse, quamvis Deus, non solum esset ipse, sed etiam electionis ejus; propterea (juxta mentem D. Thomæ) ex primariis aulae suæ Principibus aliquem delegavit ad eam, qui vice sua, exigeret fidem, negotiaretur & evinceret consensum, quem nomine suo acceptatum ratificaret. Illud, (juxta S. Paulum,) maximum

Psal. 2, v. 6.

Joan. 3, v. 16.

D. Th.

rum fuit myfterium, graviffimumque negotium cælum inter & terram unquam agitatum, à Beatiffima Virgine prius non nihil intricatum, ab Archangelo Gabriele postmodum perfuafum & abfolutum. Quibus verò rationibus & motivis, ad perfuadendum & concludendum est ufus? cafus est admirabilis, fingulatitèrque probans ex parte Dei, Angeli, ipsiusque Matris, quanam pars in electione ejus fit optima.

LUC. I.
v. 31.

Mariâ legationem expendente, cælestis legatus urget & instat, ad eliciendum consensum promissa allegans fequentia: *Ecce concipies & paries Filium, & vocabis nomen ejus Jesum: Hic erit magnus, & Filius altissimi vocabitur: dabit illi Dominus Deus sedem David Patris ejus, & regnabit in domo Jacob in æternum, & Regni ejus non erit finis.* Nescio num adverteritis quid Angelus dixerit, aut subticuerit quid promiserit, & non promiserit. Quicquid promisit, honorificentiam, majestatem, sublimitatem & gloriam respiciebat Filii: de Matre verò, quâ cum loquitur silet: & cui persuadere parabat, promisit nihil. Enim verò, nunquid æquè veraciter Archangelus Gabriel plausibilia B. Virgini recensere potuisset? quod videlicet esset germinans Virga Jesse, sceptrum Davidicum refuscitatura, quod domum suam & familiam, supra domum Jacob exaltatura, quod sua, omniumque Hierarchiarum angelicarum Regina, quod hominum Domina, creaturarum omnium Imperatrix, & tali majestatem & gloriâ sine fine esset fruitura? omnia ista sciebat, & veraciter dicere poterat Angelus. Quare igitur tantum dicit, & promittit qualis futurus sit filius, & non qualis futura sit Mater? Quia, velut An-

gelus, suæ scientiæ, & velut Legatus, suis instructionibus conformiter fuit locutus. Proinde nec dicit, nec Deus ipsi nunciare mandavit, nisi quid filio ipsius esset futurum. In rebus enim liberæ Mariæ electioni subjectis, nihil magis ipsius ponderat judicium, magisve excitat & exsariat ejus desiderium, quàm excellentiæ & gloriæ filii sui, & non suæ. Illæ filii sui, & non suæ; illas quippe magis reputat suas, eò quod sui sint filii: illæ sui filii, & non suæ, quia illis magis delectatur & fruitur in filio suo, quàm in seipsa. Et hoc est, quod juxta notitiam Dei, Angeli, & suam Maria elegit in terra, quodque coram Deo, Angelis & omnibus Beatis meliorem partem reputat, & possidet in cælo: *Maria optimam partem elegit.*

§. VII.

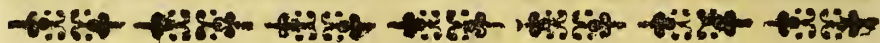
ET nos ô Domina, qui tanquam Filii Evæ gemimus in terra: & tanquam tui, quamvis indigni, tecum ascendere speramus, tibi de beata ista patria, quod solum ex gloriæ tuæ consideratione, faciendum nobis restat, congratulaturi. Congratulatio tibi sit electio, congratulatio pars sit, congratulatio pars sit optima. Congratulatio electionis, quæ licet non fuerit, nec esse potuerit tua, in prædestinatione, qua ad gloriam Matris Dei fuisti electa: in libero tamen & voluntario consensu, quem requisita dedisti, ut esset, tua fuit. Congratulatio tibi sit pars, quæ totum illud incomprehensibile gloriæ complectitur, quæ solum capere & comprehendere potest esse immensum, & continere infinitum, quod tu similiter capacior cælo inclusum gestasti. Congratulatio derique tibi optima pars sit; melior enim tibi est velut Matri, quàm tota ista immensitas & infinitas

infinitas gloriæ sit tui filii: & melius hoc modo illâ gaudes, juxta leges amoris perfecti, quàm si illâ fruereris in te ipsa. Et sicut lætabundi toto cordium nostrorum tibi congratulamur affectu, quod illâ fruaris, & fruitura sis in omnem æternitatem; sic ante thronum gloriosissimæ Majestatis tuæ prostrati supplices petimus, ut tanquam gloriæ Domina, om-

niumque benedictissimi filii tui gratiarum, pretiosissimo sanguine, quem à te accepit acquirarum largissima dispensatrix, illam nobis gratiam impertiaris, augeas, & ad ultimum usque diem, quo, (sicut tu hodie) ex hac vita emigrabimus conserves, quæ nobis est necessaria, ad te

æternum laudandum in gloria.

Amen.

S E R M O

PRO

Dominicâ Primâ Quadragesimæ,
Habitus Ulyssippone in Capella Regia.

Anno 1655.

Ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, & dixit ei: hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me Matth. 4.

§. I.

Um ex una parte tanta sit conjurati in humanum genus diaboli calliditas, ut ex ipsis quæ salutis nostræ cælû præparavit remedia, ipse malorum tentationes conficiat: cur non ex altera parte tanta quoque nobis est prudentia, ut vicissim has tentationes in remedia vertamus? Et hoc est, quod hodierna die ex tota Evangelii præsentis histo-

ria pro conclusione deducendum putavi. Quadraginta diebus totidemque noctibus continuis Servator noster in deserto jejunavit. Quod hoc jejunium fames consecuta fuerit, naturæ erat, quod verò famem tentatio exceperit, ferebat occasio. Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant. Si Filius Dei es (sic argumentatur diabolus) jube ut isti lapides in panes convertantur. Advertite an non rectè intulerim, quod diabolus ex nostris

removet

remediis tentationes conficiat. S. Hieronymus contra insurgentes tentationes lapidibus sese obarmabat; nimirum solitudines & deserta, Anachoretarum sunt propugnacula; & quadraginta dierum jejunium, prodigiosa fuit pœnitentia: famelico ministrare cibum, opus est misericordiæ: lapides uno verbo in panes convertere, est omnipotentia: Filium Dei esse, est Divinitas. Verum quis ex æquiparatis adeò ingredientibus confectam fuisse suspicaretur tentationem? Ex lapidibus, *Lapides isti*: ex deserto, *Ductus est IESUS in desertum*: ex jejunio, *Cum jejunasset*: ex opere misericordiæ, *Panes fiant*: ex omnipotentia, *Dic*: ex Divinitate, *Si Filius Dei es*: ex lapidibus, ex deserto, ex jejunio, ex opere misericordiæ, ex omnipotentia, ex Divinitate velut in unum conflatis præparata fuit tentatio. Et verò si diabolo ad præparandam tentationem serviunt dura saxa & lapides, quid ipsæ res molles erunt ad eundem conatum appositæ. Si Dæmon tentat in deserto, quid non faciet in foris? quid in locis publicis, quid in aulis? si tentat in jejunio, quid faciet in deliciis? quid in mensis & conviviiis? si tentat in exercitio misericordiæ, quid faciet in operibus injustitiæ? si tentat in omnipotentia, quid fiet in infirmitate? & si ad ipsam usque tentat Divinitatem, quid fiet in humanitate, & in inhumanitate quid fiet?

Diabolus primâ tentatione, teste Scripturâ, victus, assumpsit Christum, eumque transtulit in sanctam civitatem, & impositum altissimo templi pinnaculo his verbis alloquitur: *Mitte te deorsum*: scriptum est enim, quia Angelis suis (Deus) mandavit de te, ut custodiant te

Pars II.

in omnibus viis tuis. Videtis quomodo vice alterâ salutis remedia transeant in tentamenta, & quidem secunda hac vice res hæ primis notatu digniores concurrunt circumstantiis. Nimirum Civitas sancta, templum, urbs Solymæ, Scriptura sacra, Mandatum Dei, Angelorum custodia, & è templi fastigio in terram præcipitatio. Potuitne minùs accommodata tentationi materia excogitari, non dicam inveniri? Et tamen variè tartareus hostis ex eadem tentatione alteram adornavit. Ex civitate sancta, *Assumpsit eum in civitatem sanctam*: Ex templo, *Et statuit eum super pinnaculum templi*: Ex S. Scriptura, *Scriptum est enim*: Ex Dei Mandato, *Deus mandavit de te*: Ex Angelorum custodia, *Angelis suis ut custodiant te*: Ex lapsu præcipite, *Mitte te deorsum*. Et verò si diabolus tentat in civitate sancta, quid fiet in civitate sceleribus infami & flagitiis depravata? Si tentat in templo, quid futurum arbitramur in delubris idolorum & scortorum lupanaribus? Si tentat Scripturis sacris, quomodo non tentabit libris profanis? Si tentat Mandatis Divinis, quid non faciet legibus humanis? Si tentator in auxilium vocat Angelos Tutelares, quanto magis vocabit angelos perditionis? Si denique tentat descensu, quid humili?

Ecce quomodo diabolus ipsa remedia vertat in tentationes! at quonam pacto fieri potest, ut nos vicissim ipsas tentationes in remedia convertamus? In prima tentatione diabolus petiit à Christo, ut lapides transferret in panes: in secunda, ut præcipitia in vias commutaret. Quid aliud sunt tentationes, quàm lapides & præcipitia? scilicet lapides ad quos offendimus; præcipitia ex quibus decedi-

E

decedimus : quonam igitur modo fieri posse credemus, ut lapides, ad quos offendimus, in panes abeant, quibus sustentemur, & præcipitia, ex quibus corruimus, vertantur in vias, per quas ascendamus? Hæc in præsentī dictione explanabo, eaque utar erga dæmonem liberalitate, ut illi omnia, quæ à Christo impetrare non potuit, haud gravatè concedam. Agè dæmon, quid postulas? ut ex lapidibus tibi panes conficiam? haud gravatè faciam. Quid amplius desideras? ut præcipitia ista in vias convertam? & hoc ipsum me hodie præstiturum sanctissimè polliceor. Tu ex panibus fecisti lapides, & ex viis præcipitia; nam remedia in tentationes convertisti: ego vice versâ lapides convertam in panes, & præcipitia in vias planabo, nam ex tentationibus medicamenta salutis conficiam.

Ut totum hoc tam arduum tanque utile punctum ad universale aliquod caput reducatur illud sic habetote, quod diabolus pro fundamento spem omnem posuerit in tertia tentatione, quâ Christum fuit aggressus facilè, quæque maiorem neque ullis retro temporibus dæmon adhibuit, neque secuturis. Diabolus quamvis primâ secundâque tentatione superatus pedem referre debuerit, non tamen desperavit de victoria, cum tertium illi superesset telum, in quo magis confidebat. Ex pinnaculo templi Christum ad altissimi montis superciliū transferebat, è quo illi omnia mundi regna cum omni eorum gloria & magnificentia, cum omnibus divitiis & deliciis, cum omni pompa & maiestate eidem exhibuit dicens: *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me.* Hæc ultima dia-

boli tentatio; Christi tertia fuit victoria. Arma verò Christi defensiva, assumptumque in hac tentatione, sicut & in ceteris remedium, non alia fuere, quàm S. Scripturæ verba; *Dominum Deum tuum adorabis & illi soli servies.*

Marth.
4.v.10

Scriptura sacra est armamentarium divinum omnibus armorum generibus instructissimum; est Pharmacopæum, quod omnia vitæ conservandæ & salutis acquirendæ remedia suppeditat. Sacra Scriptura est illa turris Davidica, de qua Salomon: *Mille clypei pendent ex ea,*

Cant. 4.
v. 4.

omnis armatura fortium. In quæ verba S. Gregorius ad rem nostram optime commentatur: *Universa nostramunitio in sacro eloquio continetur.* Sacra Scriptura est apotheca omni hominum generi universalis, de qua S. Basilius: *à Scriptura unusquisque tanquam ab officina medicina, appositum infirmitati suæ medicamentum invenire poterit.* Idem longè

S. Greg.

S. Basil.

antè ipsa Sapientia asseruerat: *Neque herba, neque malagma sanavit; sed tuus, Domine, sermo, qui sanat omnia.* Sacræ

Sap. 16.
v. 12.

Paginæ arina sunt potentissima pariter & efficacissima, quæ nullæ hostium tentationes, possunt effringere. Verùm sicut ego omnibus prædico, non omnes sciunt uti illis armis, nec omnes noverunt ista medicamenta sibi applicare; proinde alia vobis arma magis facilia suggerere, & alia suppeditare medicamenta, quibus omnes instructi contra hostium insultus stare, eorumque tentationibus occurrere valeatis. In ore viperæ toxicum simul & antidotum natura collocavit. Quando serpens primos tentavit homines, hi propria ejus verba in præsidium occuparunt: neque aliis ad resistendum armis indigebant; neque aliud ad perfe-

veran-

verandum in deliciarum horto remedium desiderabant. Præsertim & facillimum contra quamcunque diaboli tentationem remedium est ipsa tentatio. Eadem res à diabolo oblata, est tentatio: à nobis ritè ponderata, est remedium. Et hoc est quod præsentè dictione demonstrare conabor.

Duabus vicibus dæmon tentavit Christum, ut Dei Filium: in tertia verò tentatione eundem velut purum hominem oppugnavit: ac propterea in hac tentatione non dixit: *Si Filius Dei es*: sicut in prima dixerat & secunda. In illa igitur tentatione Christum tentavit veluti qualemcunque hominem. Ob quam rationem & differentiam hæc ultima tentatio ad nos propriè pertinere videtur. Verum quo pacto homines, qui ab Adam suam habent originem tentationi tam validæ tamque enormi sustinendæ pares erunt, quali Diabolus Christum est aggressus. Diabolus primum Parentem nostrum explosione unius pomi prostravit: in Christum verò totum explosit mundum, *Ostendit ei omnia Regna mundi*. Verum, quamvis hic globus in Christum ut hominem directus, in pectus carneum inciderit, tantâ tamen violentiâ fuit rejectus, ut ad ipsum tentatorem redierit: *Vade retro*. Ex casibus, qui nostrâ ætate in obsidione Ostendæ civitatis Flandriæ evenerunt, memorabilior præ ceteris fuit iste: Cum stabat in aliquo urbis propugnaculo tormentum bellicum glande ferreâ oneratum, hostis in hujus orificium (sive hoc casus, sive cæli dispositio fuerit) globum ferreum evibraret, pulvis pyrius igne concepto, eadem, quâ missus fuerat viâ, duplicatâ vi reconvoluit, ut ipsum suum exploso-

rum prostraverit. O bellum fortunatum: *Vade retro*! Ita debemus tartarei dæmonis explosiones excipere, glandem in caput ejus retorquere, suis eum armis expugnare. Nonne David Gigantem ense ipsius proprio delevit? nonne Judith, quamvis femina, Holoferni proprio ejus pugione caput à cervice amputavit? Hæc exempla imitari debemus: neque armis aliis, quàm iis, quibus nos tentat hostis tartareus, uti debemus.

Diabolus Christo omnia mundi regna & eorum gloriam ob oculos posuit simul pollicitus, se omnia illi daturum, si genuflexus eum adoraret. Tentationis hujus insolentia meritò alicui terrorem incutiat: at vel maximè diabolus ipse ex hac parte habet quod pertimeat. Armis enim seipsum exuit & nos iisdem indutos roboravit. Agè diabo! totum mihi, quantus est, mundum offers, ut cadam, ut peccem, ut animam tibi meam oppignorem: ergo anima hominis, teipso satente, pretium totius mundi non adæquat modò, sed etiam excedit? Ergo amens sim, si rem pretio cariorum proviliore commutavero: *Vade retro*. Quidquid diabolus nobis dare habet aut polliceri, hoc minus esse hoc mundo, evidenti ratione concluditur. Hic ergo suis armis sese ita spoliavit, ut ea nullo deinceps tempore possit recuperare. In hac una tentatione jacturam fecit tentationum omnium: nisi nos simus, omnino insensati, ipsisque brutis magis irrationales. Audite Salvianum: *Quis ergo furor est, piles à nobis animas nostras haberi, quas etiam diabolus putat esse pretiosas?* O stolidos homines & vecordes, ipso intellectu & rationis usu destitutos! quomodo fieri potest, ut judicio

Salvianus.

vestro tam viles sint animæ, quas etiam diabolus in maximo pretio habendas esse arbitrat & rapere & in extremum salutis discrimen conatur adducere. Ipse dum me decipit, animam toti mundo valore sui pretio antecedere non diffitetur; cumque ego ipse ista sum Anima, non erit res in mundo tam vilis, pro qua ausu temerario & stolido eam non prostituam? Nostra Anima plus diabolo debet, quam nobis; ille enim eandem venerationis cultu prosequitur, nos eam contemptui habemus, ejusque nitorem fœdis contumeliis deturpamus. Diabolus primo suo aggressu minus pro ea quam totum mundum erubuit offerre.

Cajus Cæsar, ut refert Seneca, Demetrio ducenta argenti talenta hoc est, ultra ducenta milla aureorum dono submiserrat. Nullus dubito, quin maxima pars eorum, qui coram præsentibus sunt, ambabus manibus acceptarent, si offerret Nihilominus Demetrius Stolicus (illius temporis Christianus) quid respondit? *Simentare constituerat, toto illi sui experundus imperio.* Quasi diceret: Referte sua talenta Imperatori & dicite: si Demetrium tentare voluerit, toto hoc imperio faciendum sciat. Vulgille esse & dici Dominus totius mundi? non ergo contemnenda ejus particula, sed tota illius substantia oppugnare me oportebat. Quare Auditores, si vos aliquando diabolus tentaverit, animumque vestrum oblatione rei, quæ suo pretio ad mundi valorem non accedit, oppugnare voluerit, hoc ipsum in contumeliæ loco ponendum esse putate, etiam promissum hoc donum velut animo vestro utilius repudiate. *Quid prodest homini, si universum mundum lucretur, anima vero*

Matth.
16, v. 26.

sua detrimentum patiatur? aut quam dabit homo commutationem, pro anima sua? In hoc vertit cardo rei, de qua agimus. Diabolus nobis offert mundum, & petit animam. Perpendat nunc animo quisvis mortalium, an è re sua sit illa licitatio, an fructuosa sit illa venditio, an utilis sit illa commutatio? Nos identidem licitamur, vendimus, commutamus, hinc nondum animo pensamus.

Venit Esau lassus ex agro totius diei inedia vexatus; infausta autem evenit ei hora: eadem enim Frater ejus Jacob *Coxit pulmentum, sive lentis edulium.* Erant illi Magnates illius temporis, & *Gen. 28. v. 29.* iste cibus inter delicias eorum ponebatur.

Petit Esau à fratre aliquam illius portionem. Hic questus sui atque emolumenti occasionem ex fratris necessitate nactus, negat sese daturum gratis; sed dato pretio non gravatè se venditurum promissit. Quam efficaciam habeat, fames si eadem tempestate in illam incidat tentatio, ex eventu addiscite. Nam pactam conditionem acceptavit famelicus Esau, & cum lentis edulio primogenita commutavit. Deum immortalem! primogenita Isaac, hereditatem Abrahamæ, Patriarcharum benedictionem jam inde à primis mundi nascentis incunabulis facile maximam, longèque pretiosissimam vilissimo lentium edulio posthabere. Quid putatis? An cæcus fuit hic Nundinator aut mente captus, vel aliquis ex infima fece mediastinus? Non fuit, Auditores, non fuit; federat homo (teste Scripturâ), qui pretium rei quam permutabat nullâ æstimatione pensavit. *Abiit parvipendens, quod primogenita sua vendidisset.* *Ibid. v. 34.* Quod homo incurius, & quanti res licetur,

retur, minimè considerans, pro vilium agrestiumque rerum prandiolo maximam dei mundi primogenituram, non est quodd tantopere admiremur. Verùm si Esau primogenituram æquâ trutinâ ponderasset, & alteri lentis infusæ jusculum imposuisset, num venditurum fuisset putatis? Ecce cur tot venales animæ! Illa quam narraui historia, de Jacob & Esau semel tantum & olim contigit. Vera quotidie prætolor. Repræsentatur in Mundo & iteratur chirographum: Jacob, qui conditiones proponit, Diabolus est; & Esau, qui eisdem suâ manu subscribit, nos mortales sumus. Esau qui pangit, diabolus est; chirographum verò & obligationem Esau nos formamus. Diabolus vel exiguum carnis voluptatulam, vel levis momenti lucrum & commodum pollicetur, vicissim à nobis postulat primogenituram, quam nobis suo sanguine acquisivit Salvator noster: interim dum pacifiscimur nec trutinatâ oblatis vilitate, cum pretio & præstantiâ postulati in contractum consentiendo sine benedictione remanemus. Esau primogenita sua vendendo non sentit antè quam benedictionem accipiente Jacob privatum se vidit inquit Textus: *Gen. 27. Irrugit clamore magno & consternatus est. Q. d. clamoribus & ejulatibus replens cælum, dilaniando seipsum contabescibat. Eheu insensati mortales! modò animam & prærogativam cælestem vendimus primogeniturâ, pro fluxa voluptatula, pro momentanea sensûs titillatione, & flocci pendimus. At ubi aderit aliquando ille dies, quo Christus ad dexteram suam constitutis benedictionem impertiet, ibi videbimus nos omni cælestis hereditatis obtinendæ spe desti-*

tutos. Heu quis tunc dolor! heu quæ desperatio! heu quàm horrenda & intolerabilis nobis erit ista, inferni circumstantia!

Quid igitur agendum nobis est, ne tam enormem & irremediabilem committamus errorem? de ipsa tentatione faciendum remedium, acceptâque in manus bilance, quæ defuit Esau, ponderandum quod nobis promittit, quodque diabolus exigit à nobis. Quod nobis offert, non est mundus totus; quod verò sibi dari postulat, est anima. Porro lanci uni totus mundus, alteri verò una imponatur anima, & quid cui præponderet videamus. O si, adjuvante me Deo, binorum ponderum horum differentiam vobis evidenter & ad oculum demonstrare possem! eadem tentationis verba successivè ponderare pergamus.

§. III.

O Stendit ei omnia Regna mundi & gloriam eorum. Ex montis istius vertice, in quem Diabolus Christum transtulerat, omnia mundi regna & gloriam eorum ipsi ostendit. Quod tam facile dicitur, non æquè facile intelligitur. Ex uno monte quantumcunque excelso omnia mundi regna clarè conspici nequeunt. Sol in quarta collocatus sphaera, unum tantum hemisphaerium illuminat, antipodas, nec videns nec videre potens. Quoniam igitur pacto possibile, quod ex illo monte diabolus totum mundum ostenderit Christo? Certior magisque probata sententia docet, mundum Christo à diabolo ostensum, non fuisse verum & realem, sed phantasticum & apparentem, imaginem tantum, & mundi

di repræsentationem. Quemadmodum enim Angeli apparent hominibus, in corporibus assumptis, quæ quidem formosissima videntur esse corpora, & non sunt: pari modo diabolus potestate naturali Angelis æqualis, in toto aëre, qui ex monte illo, ad Horizontes usque protendebatur, coloribus, umbris, effigiebus, montes, valles, campos, colles, civitates, castella, regna, totum denique mundum depicta in instanti oculis ipsius objecit. Ita ut totus ille mundus, tota illa regnorum mappa, strictè loquendo, non nisi exiguus fuerit ventus. Quæ cum ita se habeant (advertite modo) cum nonnisi phantastica fuerit repræsentatio & apparentia, quicquid ibi diabolus ostendit, nihilosecius ait Evangelium, quod diabolus Christo ostenderit omnia mundi regna & gloriam eorum: Omnes enim mundi gloriæ, splendores, & magnificentia ritè considerata nihil sunt aliud, quàm ibi visum fuit, aër, ventus, umbræ & colores apparentes. Immo dicere audeo, magis verum & propriè dictum mundum fuisse istum apparentem, quàm hunc realem: mundus enim ostensus & visus erat apparentia vera: & mundus hic realis est apparentia falsa. Quod si non creditis, edicite mihi, de omnibus istis regnis, de omnibus istis splendoribus, majestatibus & magnificentis, quæ tempore Christi florebant, quando tentatio hæc accidit, quidnam hodie superest in mundo? prorsus nihil. Quidnam igitur tot regnis, tot monarchiis, tantis splendoribus & pompis factum est? quia ventus erant, transierunt; erant umbræ, evanuerunt; erant imagines & apparentiæ, disparuerunt. Jam sunt id, quod fuerunt ante: antea nihil, in nihilum abierunt; us-

que ad ipsa illius temporis marmora in pulverem & cinerem sunt redacta. Et nos homines (prout optimè notavit Philo Hebræus) illud oculis nostris contuentes, tam cæci sumus, ut pulverem & cinerem pluris quàm animam nostram æstimemus: *Qui pulverem & cinerem pluris facitis quàm animam.*

*Philo
Hebr.*

Istud sunt hodie regna temporis istius: & moderna quid? suntne forsan aliud? florentissimi regni Rex, Regumque omnium sapientissimus respondeat: *Verba Ecclesiæ filii David Regis Jerusalem: 1. v. 1. vanitas vanitatum, & omnia vanitas.* Ego fui Rex Regisque filius (ait Salomon) curiosè indagavi omnia, quidnam esset, potentia, majestas, imperium, mundi que dominium: & quidquid illis inesse videtur, meram esse vanitatem, nihilque solidum & stabile deprehendi: & ritè ponderata, nonnisi compositam ex multis vanis conflare vanitatem: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.* Sunt vanitas, sceptræ: vanitas, coronæ: vanitas regna & monarchiæ, ipse denique constans ex illis mundus: *Vanitas vanitatum.* Hæc est veritas, sed nostros fugiens oculos, quia patentibus operta & superinducta est apparentiis: proinde hoc cognito, rejiciendum & despiciendum est illud omne, quo mundus nos tentat. Ah! quomodo vel gravissimæ evanescerent tentationes, si ad illud *Omnia* diaboli, respondere sciremus, *Omnia* Salomonis: *Omnia regna mundi Omnia vanitas. Omnia tibi dabo? Omnia vanitas.* Enim verò si totus iste mundus, & quæcunque in eo magis splendent vana, immò ipsissima sunt vanitas: quomodo possibile est, quod tanti ab hominibus æstimentur, ut animæ, ut cælo, ut ipsi denique Deo præpon-

Psalm.
61. v. 18

ponderent? adeò fallax est humani iudicii bilanx! non ista est fallax, sed nos fallaces sumus. *Mendaces filii hominum in stateris, ut decipiant ipsi de vanitate in idipsum.* Tales (inquit David) sunt homines ut stateram manu tenentes rerum pondera mutant. Non dicit, stateras esse fallaces, sed homines in illis: *Mendaces filii hominum in stateris.* Deceptionis hujus causa est, quia ipsi se homines vanitate decipere volunt: *Ut decipiant ipsi de vanitate in idipsum.* Non iudicium nostrum, sed noster nos decipit affectus, qui in vanitatis partem propendens, iudicii ad se æquilibrium inclinat. In stateris, quæ illis sancti Michaëlis similes sunt, in quibus appenduntur animæ; in una lance ponitur anima, in alterâ mundus; in unâ tempus, in alterâ æternitas; in unâ veritas, in alterâ vanitas. Et quia nos cor nostrum & affectum lanci mundi & vanitatis apponimus, cor istud & affectus vanitati & mundo pondus addunt, quod nec habet, nec habere potest. Ipsa vanitas non amata pondere caret, quia vanitas est: eademque amata omnibus præponderat, quia ab amore nostro & affectu falsum pondus acquirit. Ita ut pondus non consistat in rebus, sed in corde, quo illas amamus.

Psalm.
4. v. 3.

Quod idem ipse David mirificè confirmat: *Filii hominum usquequo gravi corde, ut quid diligitis vanitatem?* Note consequentiam. Conqueritur homines amare vanitatem: *Ut quid diligitis vanitatem?* reprehenditque quod gravia habeant corda, *Usquequo gravi corde?* Pondus enim quod in vanitate apparet, non in ipsa vanitate, sed in corde, quo diligitur, consistit. Amamus æstimamusque vanitatem, hinc statera ad illam, & cum

illa inclinat, falsoque nobis pondus, ubi non est, ostendit. O si ritè & fideliter, corde ab omni affectu depurato libraremus, quomodo mox motum inclinationemque stateræ ad partem animæ, totumque mundum illi oppositum, ne vel atomum appendere deprehenderemus!

Agedum, Auditores, jam nunc calliditatem diaboli cognoscetis ex modo, quo omnia mundi Regna hodie Christo ostendit. S. Lucas in instanti, in momento ostendisse asserit: *Ostendit ei omnia* Luc. 4. *regna orbis terra in momento* Enim verò, v. 8. quare in momento? quare plus temporis illi non concessit, quem tam fastuosè & pompaticè tentabat? num fortassis, quia diabolus decipiens breve illud momentum, quo rerum mundanarum scena mutatur & transit, omnibus simul evanescentibus apparentiis, fucare nequit? Ita sensit & asseruit S. Ambrosius: *Nontam S. Am. conspectus celeritas indicatur, quàm ca-* brof. *duca fragilitas potestatis exprimitur: in momento enim cuncta illa prætereunt.* In momento diabolus omnia regna, mundique gloriam ostendit; quia ostendit qualia sunt. Quicquid est in mundo, non habet aliud esse quàm instans. Quod fuit, jam non est; quod futurum, nondum est; quod est, non nisi in instanti est, quo transit: *In momento cuncta illa prætereunt.* Optima, & vera tantòque authore digna ratio. Verùm alia adhuc tentatoris, latebat calliditas, tentato non indulgens tempus librandi oblata. Rerum pondus ex inclinatione motuque stateræ videtur: quia verò non datur motus in instanti, omnia illa in instanti ostendit. Ac si diceret, tentatus mundum videat quem illi offero, sed instantaneè tantum & non mo-

restit,

rosè, ne ponderis levitas advertatur. *In momento omnia regna mundi.*

Cum regnis simul glorias eorum diabolus Christo ostendit: *Et gloriam eorū.* Verūm sub specioso adeò titulo, pondus omninò nullum inferunt lanci: sunt etenim æquè vanæ ut mundus ipse, immò, si fieri posset, vaniores. Quod, si fidem penes vos non inveniatis, considerando eas percurrite. Quod in mundo splendore suo oculos magis perstringit & reverberat, est opulentia. Porro quid sunt divitiæ? in præterito labor, in præsentis sollicitudo; in futuro, dolor & afflictio. Divitiæ, inquit S. Bernardus, labore acquiruntur, cum sollicitudine & cura conservantur, & perduntur cum dolore. Quid aurum & argentum, nisi melioris coloris terra? Quid adamantes & uniones, nisi majoris duritiei vitra? Quid ornatio cultus, nisi diverforum colorum fucus? Quid Absolonis cæsaries, quæ vittis implexus videbatur globus, nisi laquens? Quid faciei elegans forma, nisi calvaria fasciis involuta? fascias auferente morte, hodie fugitis, quod heri adorabatis. Quid oblectamenta, nisi vespere dolorum? quas qui diligentius frequentat, & attentius cantat, acerbius eas postmodum deplorabit. Quid deliciae, nisi mel in lancea Jonathæ? Favus simul cum ferro in os intrat. Quid omnia juvenum oblectamenta, nisi repositæ senectutis poenitentia? quæ melius coronari nequeunt, quàm ut sint veræ. Quid honores & dignitates, nisi fumus? fumus semper exæcans, & lachrymas ordinariè eliciens. Quid primatus, nisi vapor ad modicum parens? unus solis radius illum attrahit, & alius consumit. Quid provisiones & speciosæ expeditiones, nisi

liveræ Uriæ? videntur esse epistolæ indices favoris, & quot fuerunt sententiæ mortis? Quid fama, nisi acquisita invidia? est funda Davidis, quæ Goliathum lapide, ipsum verò Davidem prostravit sonitu. Quid omnis prosperitas humana, nisi ventus inquietus? si remittat, non est tranquillitas; & si increseat oritur tempestas. Quid ipsa denique vita, nisi lampas accensa, vitrum & ignis? Vitrum quod sufflatione conficitur: ignis qui afflatu extinguitur. Hæ sunt mundi vestri, regnorumque vestrorum gloriæ: *Omnia regna mundi, & gloriam eorum.* Porro pro istis fallacibus, vanis, momentaneisque gloriis, animam immortalem, & ad æternam veramque gloriam creatam à Deo, commutamus.

Verumenimverò insipienter egit diabolus, sic ostendendo mundum & gloriam illius quos tentare parabat. Oportebat fucare merces, si eni optabat. Mundum promittere est fortiter tentare: mundum ostendere est tentationis vim infringere. Non vultis tentari, vel à tentante mundo vinci? attentè ipsum inspicite. Serpentes in deserto filios Israël lethaliter mordebant. Quid verò fecit Moyses ut huic malo occurreret? Serpentem æneum in eminentiore loco, unde à percussis videri posset, erigi jussit, quem quotquot intuebantur à moribus sanabantur. Omnes in hoc mundo morfi estis: hi potentia, illi ambitione, alii dignitate, alii proprii studio commodi, alii invidia, alii affectuum inordinatione; omnes denique à mundo morfi. Quid igitur curandis hisce moribus remedium restat? oppositum oculis mundum diligenter & attentè contemplari. Quis quæso apertis ritè oculis mundum con-

tuedo

tuendo, vanitatem ipsius; fallaciam, instabilitatem, quomodo hodie non sint qui heri fuerunt, & hodierni, non sint crastini futuri, quomodo transitoria omnia finiantur, nosque omnes prætereuntes ad finem tendamus, non videat? Quis denique inspiciens mundum qualis in se est, veritatem non cognosceret cum illo, aut veritatem disceret ab illo? Molaius serpens æneus erat: mundus similiter serpens est, sed luteus, sed vitreus, sed fumeus; proinde ex melioribus cognoscendæ veritati metallis conflatus.

§ IV.

AD stateram revertamur. Inspecto nunc pondere mundi, animæ pondus exploremus. Ad hoc pondus concurrimus omnes: mundi pondus non concernit omnes: siquidem multi parum illius possident: pondus animæ neminem non concernere potest. Rex, subditus, magnus, parvus, dives, pauper, omnes & singuli animam habent. Agedum, videamus pondus, & valorem illius, quod intra nos gerimus & habemus. Ubinam verò convenientem ponderandæ animæ libram inveniemus? Quater millenis annis substitit mundus sine statera tali: quod fortè in causa fuit, quod tot animæ illo tempore perierint. Præsentem tandem Redemptionis die filius Dei actus est in crucem, quæ vera & iusta statera, quam iustitia divina erectam in Monte Calvario constituit: ut homo, quàm imensum esset perditæ animæ pondus & pretium, inde cognosceret: Quod in hunc modum canit, nosque docet Ecclesia;

*Beata cuius brachii
Sæcli pendit pretium:
Statera facta est corporis,
Pradamque tulit tartaris.*
Pars II.

Viden, ô Homo, illam crucem, cui Filius Dei affixus est mortuus? hanc igitur iustam esse scito stateram, in quâ Deus animæ tuæ pretium appendit, ne tu illam vilipenderes. Brachium dexterum eatenus pondere gravatum se demisit, ut non solum Deum de cælo traxerit in terram, sed usque in infernum. Brachium verò sinistrum adeo est elevatum, ut animam per peccatum in inferno agentem, non solum inde eduxerit, sed in cælo constituerit. Proinde ritè ponderaturus animam, non in una lance animam, & in altera mundum, sed in una lance animam, & in opposita Deum appendere debet. Mundus Deo, uno tantum constitit verbo: Anima Deo constitit sanguine, constitit vita, ipso denique constitit Deo: *Qui* *I. Tim. v. 6.* *dedit semetipsum redemptionem, pro omnibus.* Audite de super Eusebium Emisenum: *Tam copioso munere ipsa redemptione agit, ut homo Deum valere videatur.* *Euseb. Emiss.* Tam caro pretio Deus redemit animam, ut posita in una lance animâ, in altera verò pretio, tantum valere videatur anima, quantum Deus *Videatur*, inquit; Deus enim verè & pretio & pondere animas omnes infinite excedit. Iustitia nihilominus divina, non aliud cum anima pondus apposuit in statera, nec aliud pretium admisit, quàm illud Dei ipsius. De pondere quippe ad pondus, solus Deus cum animâ appendi, & de pretio ad pretium, solus cum eadem Deus potest æstimari: *Ut Deum valere videatur.* Cum igitur hæc statera sit vera, illud sit animæ pretiū & pondus, quam tam caro redemit Deus, nosq; tam viliter diabolo vendim⁹: suadere & persuadere non intendo, ne eam vendatis, sed tantum vos rogo, vobisque consulo, ne id ipsum faciatis nisi

præviè stateræ impositâ , accuratèque æquilibrium observato. Diabolus vice primâ totum mox pro ea obtulit mundum: Christus vice secundâ pro illa dedit seipsum: deprehenso, quis plus licetetur pro illa, huic eam securè tradere.

Omnis miseræ animæ tam erroneè æstimatæ, tamque viliter venditæ ac commutatæ infelicitas inde oritur, quod eam non æquè ac mundum videamus. Diabolus omnia mundi regna ostendit: *Ostendit ei omnia regna mundi.* Quod si ego similiter animam vobis ostendere possem, omnis mox temptationum series cessaret, nec ulteriorum desuper discursuum materies aut necessitas superesset. Diabolus totum pro ea offert mundum, quia eam videt & cognoscit; quod spiritus potest: nos, quia corporei sumus, mundum videntes, animam videre nequimus: quam quia non cognoscimus, intueri nequeunt, propter ejus excellentiam, pari modo nec videre possunt animam. Præstantior est nostra anima, quam ut oculis conspici queat. Cernunt mundum, cernunt cælum, cernunt stellas & Solem: animam verò cernere nequeunt, quia potentia visivæ ipsorum a sphaeram transcendit.

Enim verò cum adeo corporei simus, tantùmque oculis credamus, ipsi nobis, quid sit anima, fateantur & dicant. Desideratisne videre, quid sit anima? aspicite, inquit S. Augustinus, corpus mortuum sine anima. Quod si corpus ali-
cujus sit literati aut sapientis, ubinam sunt ejus scientiæ? cū anima pariter abierunt, ipsius enim erant. Rhetorica, Poësis, philosophia, Mathësis, Theologia, Jurisprudencia, rationes illæ tam graves, isti differentia & miseria consistit in eo, quod adeo deducti discursus, sententiæ istæ
adeo

S. Antoninus

adeo nervosæ, conceptus adeo sublimes, ista plus quam humana, immò divina scripta, quæ admiramur, admirationemque excedunt, animæ erant omnia. Porro si corpus alicujus erat artificis; quis vitam dabat tabulis & marmoribus? quis emollebat ferrum, liquefaciendo fundebat æs, quis figuram novam, novumque esse ipsi dabat naturæ? quis in tali corpore, regulas docuit pro igne, sæcunditatem pro terra, vias pro mari, obedientiam pro ventis, extrema conjungere universi, totum denique mundum venalem exponere in foro? anima. Quod si corpus alicujus erat militis, quis illos exercituum ordines, quis castrorum dispositionem, quis murorum fabricam & machinas bellicas, quis robur, generositatem, audaciam, constantiam, in gladii cuspide vitam propriam, mortemque ferre alienam, quis docebat aut suggerere? Anima. Porro si corpus alicujus erat Principis, Majestas, imperium, præcellentia, moderatio in prosperis, serenitas in adversis, circumscriptio, prudentia, justitia, omnesque reliquæ Virtutes politicae, quibus regitur mundus, cujusnam erant, & à quo aurigabantur? Animæ & ab anima. Quod si corpus alicujus erat Sancti; Humilitas, Patientia, Temperantia, Charitas, Zelus, sublimissima rerum divinarum contemplatio, extases, raptus, ipsa ponderosi corporis elevatio, & in aëre suspensio; quàm admirabilia! verùm omnia ista sunt anima. Ipsa denique nostra vitia nobis dicunt, quid sit anima. Concupiscentia insatiabilis, superbia semper ascendens, ambitio semper aspirans, desiderium semper anhelans, capacitas illa toto non implebilis mundo, qualis erat illa Alexandri, elatio, sicut illa

Adami, non nisi divinitate contenti. Omne quod oculis nostris videmus, spiritus ille sublimis, ardens, immensus, anima. Ad ipsam usque pulchritudinem & formositatem, quæ propriè dos corporis esse videtur, tantum capiens, tantum rapiens sensus humanos: illa gratia, illa simetria, illa coloris suavitas, ille vigor, illa vita, quid omnia illa nisi anima? Si minus ita vobis esse videtur: Ecce corpus sine anima, instat idem ipse S. Augustinus; *Non facit corpus, unde ametur, nisi animus.* Quod amabatis, quod obstupescabatis, non erat corpus: erat anima. Recessit quod non videbatur, remansit quod cum dolore videbatur. Recessit quod non videbatur: remansit quod sine horrore videri nequit. Quicquid erat decoris, scientiæ, artis, roboris, majestatis, virtutis, anima sustulit: omnia enim erant anima, quamvis non videretur. Enimverò, S. Francisco Borgiæ, mortuum deformatumque Imperatricis Elisabethæ corpus intuenti quid evenit? In differentiâ & deformitate corporis mortui, tanquam in speculo contemplatus fuit, quid esset anima. Quod quia vidit, nuncium sæculo remisit. Nullâ penitus ratione, diabolus nos superaret mundo, si videremus & cognosceremus quid sit anima. Verùm, cum illam nequeamus videre in se; contemblemur eam in nobis. In eo quod corpus est futurum; quid illa sit videamus.

§. V.

Insonans nobis, ore tumido, diabolus: *Hæc omnia tibi dabo*: mentitur lancesque mutat. *Ly Omnia*, non in mundi, sed animæ lance ponendum est. *Omnia* hujus, alteriusve mundi, anima est, & non, mundus. Cap. 12. S. Joannis

Joan. 12
v. 32.

inquit Christus: *Et ego cum exaltatus fuero à terrâ, omnia traham ad me ipsum.*

Hebr. 1.

v. 2.

Joan.

13. v. 3.

Matth.

11. v. 21.

Notate illud verbum *Omnia*, dicant mihi nunc & declarent literati, quænam omnia sint illa, quæ Christus ad se trahet. Ab incarnationis suæ instanti Christus universalis omnium fuit Dominus, unione hypostaticâ, jure hæreditario filiationis, quâ filius Dei naturalis, aliisque titulis infinitis. S. Paulus inquit: *Quem constituit heredem universorum.* S. Joannes: *Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus.* Et ipsemet Christus: *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo.* Si igitur Christus erat, semperque fuit universorum Dominus, quænam ista sunt omnia, quæ se attracturum pronunciat in cruce? erant omnia, quæ solæ sunt omnia animæ. Quod sic explicant SS. Chrysostomus, Cyrillus, Theoph. Beda, Leontius, & omnes. Ab instanti incarnationis Christus universorum fuit Dominus, tam quoad Dominium, quàm quoad subjectionem. Porro quamvis animarum quoque esset Dominus quantum ad Dominum proprietatis, non tamen quoad subjectionem; quia à diabolo, mediante peccato, captivæ & subjectæ tenebantur. Quoniam verò, mediante cruce à Christo redimi, acquiri, subijci & attrahi eas oportebat: Hoc ipsum absolute, *omnia*, vocabat: *Omnia traham ad me ipsum.*

Porro, si fors cui me interrogare libuerit: quare in cruce, non nisi unam; scilicet latronis boni, attraxerit animam? respondeo, ut intelligeremus, quod, *Ly Omnia*, de quo loquebatur, non solum essent omnes animæ collectivè sumptæ, sed singulæ seorsim, & quælibet earum. Quod ita mihi Syriaca versio declaravit: *Unamquemque traham ad me ipsum.* Om-

nes, *Omnia*: singulæ, *Omnia*. Anima vestra, *Omnia*: mea, *Omnia*: Dimæ, *Omnia*: & uniuscujusque hominis, *Omnia*: *Omnia, unumquemque.* Verùm ad quid versiones & explanationes, cum ipsum textus authorem Christum habeamus?

Simile est regnum celorum homini negotiatori quærenti bonas margaritas; inventâ unâ pretiosâ margaritâ, dedit omnia sua, & comparavit eam. Ecquis iste est negotiator, quænam ista margarita, & quænam ista omnia, quæ pro ea dedit? Negotiator, inquit Haymon, est Christus, pretiosa margarita est anima, & omnia quæ pro illa dedit, est totum quod habebat Deus, & quod erat. Ita ut non solum pro omnibus, nec pro multis, sed pro una tantum anima, *Unâ pretiosâ margaritâ*, Deus omnia dederit quæ habebat, & quod erat: nec unâ tantum vice, aut uno modo, sed tot. & talibus.

Se nascens dedit socium,

Converscens in edulium,

Se moriens in pretium,

Se regnans dat in premium;

Se dedit in incarnatione, se dedit in Sacramento; se dedit in cruce, se donat in gloria. Porro, pro quo Deus toties totque modis dedit omnia, videte num sit: *Omnia, Omnia traham ad me ipsum.* Anima, anima, ô tentator, est verè *Omnia*, & non mundus, cui tu hoc nomen falsò tribuis; *Hæc omnia tibi dabo.*

Quàm bellè hoc intellexit diabolus ipse, ad omnia nobis arma subministrans! S. Lucas inquit, tentatore in trinâ vice victum tunc discessisse; non quod penitus à tentando Christo desisteret, sed in tempus aliud tentationem reservaret. *Et consummata omni tentatione, diabolus recessit ab illo, ad tempus.* Interim nec S.

Lucas

Matth.
13. v. 45.

Luc. 4.
v. 13.

Matth.
27. v.
42.

Lucas, neque cæterorum Evangelistarum aliquis expressè dicit, quando diabolus ad tentandum Christum fuerit reversus. Quodnam igitur illud est tempus, quæve illa est tentatio? S. Athanasius Sanctique PP. & expositores communiter asserunt, tempus illud fuisse ultimam diem vitæ, horamque mortis Christi (quâ occasione diabolus extremum virium suarum ad tentandum adhibet) tentationemque Judæorum vocibus fuisse perfectam dicentium: *Si filius Dei es, descendat de cruce, & credimus ei*. Verè, & phrasis, & modus tentationis artificem eundem producit, qui Christum tentaverat in deserto, & in templo; ubi semper incepit, *Si filius Dei es*. Astutiam & consequentiam, in quâ totam suam fiduciam diabolus fundaverat, attendite. In ultima tentatione, quâ victus recessit, omnia mundi regna Christo offerens, sic secum ratiocinando discurrit. Hominem istum totum offerendo mundum vincere nequivi, auctario igitur, viribusque novis tentationi opus, totoque pretiosius mundo quippiâ offerendum est: Porro mundo pretiosius nihil est, quàm anima; animabus igitur illum tentabo, & ita fecit: *Descendat de cruce, & credimus ei*. Ita ut possessor à se animarum oblatione, victoriam sibi certam fore speraret, quando toto oblato mundo minus nihilo effecerat.

Hanc sibi tentationem diabolus pro ultimo reservavit congressu. Verum, quantumvis hoc modo diabolus multis animabus explosit in Christum; idem nihilominus jam ante practicaverat unâ, non illam offerendo, sed auferre conando. Enimverò, ut Christo surriperet animam Judæ, prodicionem illi persuasit.

Quid proinde optimus fecit Pastor, ut eam è lupi dentibus erueret? ad lavandos Judæ pedes sese abiecit. *Cum diabolus misisset in cor, ut traderet eum Judas, cepit lavare pedes discipulorum Domine, tu ad Judæ, à diabolo jam, ad tradendum te inducti pedes! Domine, tu ad Judæ jam facti, & à te diaboli vocati pedes! Ex vobis unus diabolus est.* Magis adhuc, majoreque ex fundamento miror, S. Lucas expressè dicit, quod jam ante hunc actum & diem, diabolus intraverat in Judam: *Intravit Satan in Judam, & quarebat opportunitatem, ut traderet illum; venit autem dies Azymorum, in quo oportebat occidi pascha.* Si igitur Judas non solum est diabolus per malitiam, sed actualiter à diabolo infusus quomodo Christus ante Judam genua flectit? Species, quâ assumptâ, diabolus Christum tentavit, dicens, *Si cadens adoraveris me*, erat hominis, & non dæmonis: Judas quoque jam à diabolo realiter occupatus similiter est homo: quomodo igitur Christus genua flectit homini, jam diabolo, & ab ipso inhabitato? Hic nunc patebit, quanta sit anima una, quantoque toto pretiosior sit mundo. Pro toto mundo Christus non curvavit, nec curvare potuit genu ante diabolum in hominem transfiguratum: & propter animam unam se demisit ad pedes hominis jam diaboli, & ab illo inhabitati. Pro toto mundo diabolus non obtinuit genuflexionem à Christo: propter animam verò id fuit assecutus, ut si non sibi, saltem ante se genuflecteret Christus.

Ah idololatraz mundi! qui toties animam datis, & genua curvatis diabolo, non pro mundo toto, sed pro minimis

eius particulis, nemicarum quidem nomine dignis! Quot Principes animam, aut animas diabolo dant pro unâ civitate, pro aliquâ arce! Quot nobiles pro aliquâ villâ, vineâ aut domo! Quis palmus mundi, liribus, falsis testimoniis, literis supposititiis, sententiâ injustâ, odiis, homicidiis, infinitisque aliis maleficiis innumeras inferno animas non devovit? Si totus mundus tanti non est ponderis, quanti una anima, quo pacto tam minutæ ejus particulæ erunt! Denique lutum. Mittite vas luteum integrum in mare, innatabit aquis, fracti verò singulæ, etiam minutissimæ partes fundum petent. Porro si mundus totus adeo sit levis, quomodo minimæ ejusdem particulæ adeo sunt graves, ut ima petentes, animas simul post se trahant? decreveram, hic meum finire discursum, quod jam fieri oportuisset ante: sed quia tanti momenti, quodque æqualiter omnes & singulos concernit, punctum pertractamus: pace vestrâ, & veniâ, diabolum mihi penitus ex armare liceat, plura ipsi, quàm habet, arma suggerendo; concedendo ipsi omnia, quæ hodie promisit, quæque promittere non fuit ausus. Proinde si me unquam attentè auscultastis, in hoc ultimo argumento, id ipsum afflagito, quod taliter urgere intendo, ut sperem, nullum cor adeo fore durum, quin colliquefcat, nec intellectum adeo rebellem, quin sese submittat.

§. VI.

Luc. 4.
v. 6.

Diabolus mundum offerens Christo adjunxit (referente S. Luca) sibi factam à Deo extradendi po-

testatem: *Tibi dabo potestatem hanc universam, & gloriam eorum, quia mihi tradita sunt, & cui volo do illa.* Potestates à diabolo productæ æquæ falsæ & vanæ erant, ac ipsæ promissiones. Verùm, urgendo puncto, supponamus potestates fuisse veras multoque adhuc majores. Supponamus factam fuisse diabolo facultatem homini mundum tradendi: & præterea sibi delegatam habuisse promittendi, adimplendi, exequendi quæ vellet plenipotentiam. Quo casu, si diabolus eandem nobis proponeret conditionem, quam hodie obtulit Christo, si omnia nobis regna mundi quæ glorias ostenderet, productâ simul factâ sibi à Deo tradendi plenipotentiam, num illam acceptaremus? Meo quidem judicio, quilibet sanæ mentis homo, tres oblationi huic replicas seu instantias opponeret. Primam, ex vitæ brevitate; Secundam, ex regnorum instabilitate; Tertiam, ex humanæ naturæ limitatione. Agedum, discurre mecum loquendo cum diabolo. Adest dum diabole. Tu omnia mihi mundi regna offers. Grandis profectò oblatio: sed tu optimè nosti, Alexandrum Magnum, non nisi sex annis imperasse: alios Imperatorum spatio multo breviorè, & quendam non nisi tribus diebus. Ergo pro sex, pro viginti, pro quadraginta, quibus vivere possum, illisque incertis annis, animam meam tibi tradam: iniquissimus hic est contractus & conditio. Appage, hoc dubium (inquit diabolus) ego, ex plenipotentia mihi factâ, de centum millium annorum vitâ, sine dolore, sine infirmitate, securum te reddo. Num alius te scrupulus angit? immo vero. Posito, me centum millibus annorum victu-

NB?

Hoc

tempore

decolla-

tus fuit

Rex An-

glia?

victurnum, quis regnorum illorum & Monarchiarum stabilitatem mihi: asscurobit? Nihil in hoc mundo instabilius est: regnis, eorumque prosperitate & gloria fragilius; neque hic opus est sæculorum præteritorum revolvete historias, aut intueri exempla: loquantur id & testentur mutationes, quas nostris vidimus oculis, quibus tam infidam parumque stabilem vasallorum & subditorum suorum obedientiam Reges sunt experti, ut nec ipsum caput, cui coronas imposuerant securum & inviolatum reliquerint. Porro si rebellantibus subditis, extranei & hostes violenter mihi adempta Regna invadant sibi que usurpent, ad quid mihi titulus solus cum proprietate eorum? neque hoc sollicitum te habeat, (pergit diabolus) ego stabilitatem monarchiæ regnorumque omnium, quæ tibi ostendi, centum mille annis tibi asscurobo, sic dispositurus omnia, ut pacatissimam eorum possessione fruaris. Nunquid superest, quod perplexitatem tibi ingerat? unum illud adhuc restat. Cum fuerò totius mundi Dominus & Rex, toto illo, eodem tempore nec frui, nec gaudere licet: fixâ Ulyssipone aulâ, eam habere nequeo. Parisiis: residens Rômæ, eâ carebo Constantinopoli: gaudens Europâ, fraudor Americâ: fruens deliciis Italiæ; carebo illis Indiæ. Deficiente igitur maiore capitate pro oblectamentis vitæ, quam ceteri universim habent homines, ad quid mihi potestas tanta, & illarum materiam deest, inquit diabolus. Quem admodum, mediante Sacramento, Christus ubique locorum præsens est in mundo, cum unus & idem sit: Ita ego delegatâ mihi plenipotentiâ, efficiam, ut tu

unicus: solusque: existens in omnibus mundi partibus præsens, hoc modo cunctis ad libitum frui possis.

Ecce conditiones, quibus, ut suppono, Diabolus suam nobis contractum offert. Nunquid approbandæ acceptabilesque vobis videntur? homo centum mille annis vitæ sine dolore, sine infirmitate securus: homo omnium mundi regnorum universalis Monarcha, de stabilitate asscuratus: homo in omnes mundi partes multiplicatus, ut omnibus ejusdem deliciis simul frui possit. Neque imaginationi, neque desiderio quid ultra superesse videtur. Agedum, edicite nunc mihi. Casu quo talem, etiam ipsius Dei manibus subsignatum diabolus vobis offerret contractum, istamne acceptaretis vitam, istam admitteretis maiestatem, istas amplecteremini toranorum delicias, sub conditione, quod his finitis, animam perderetis, in infernum descendendo? neminem prorsus credo talem subiturum fore contractum: Saltem non ego. Non acceptantes igitur hujuscemodi oblatum à diabolo contractum, quare differentes adeo admittimus tentationes? Dicite, quæso, diabolus vos tentans quid promittit? num vitam longam? ejuscemodi potius sunt tentationes, ut, si consenseritis, aut vitam vobis abbreviandam, aut sanitatem saltem periclitaturam certo sciaris. Ulterius: Diabolus vos tentans, num regna, universique monarchiam mundi vobis promittit? nullatenus. Ut multum ad ministrationem aliquam, Prælaturam, titulum, hæreditatem, aliave multo inferioris ordinis. Urgeo magis. Diabolus vos tentans, nunquid sensum vobis capacitatem multiplicat, quò largius &

ne limite, omnibus simul mundi oblectamenti perfrui possitis? Nihil horum. Quod si igitur stultitia, & extrema quidem infania foret, ex tali contractu, hominem suam illi tradere animam, quid, quæso, erit, qualibet die, immò horâ, illam tradere pro infinitè minoris pretii tentatione? pro aliquâ vanitate, pro desiderio, pro cogitatione, pro imaginatione, pro concupiscentiâ, quæ primò desiderium excitat, postmodum horrorem incutit? ad hanc evidentiam, à vobis desiderare audire responsum; ut viderem qualem redderetis rationem?

Una vobis tantum occurrere potest aliqualem præ se ferens apparentiam, quæ nos omnes decipit, Pater, inter contractum, tentationesque diaboli ordinaras magnum intercedit discrimen. Consentendo in contractum istum, meam certo certius perderem animam: in alias verò consentiendo tentationes, eandem dubio tantum & discrimini expono; admittis etenim tentatione, jam eo frui sum, quod aut appetitui placuit, aut diabolus promissit, pœnitentiæ loco relicto gratiam salutemque recuperare possum. Primò, Sic ratiocinati sunt, quotquot Christiani in inferno nunc degunt. Sed interim eo supposito dimisso: nunquid tam leve videtur vobis, animam dubio & discrimini objicere? Discamus ab ipso diabolo, remediumque fiat ipsa tentatio. Diabolus Christum tentando benè videbat, hominem, quemcunque demum, qui acceptato contractu regna mundi occupasset, sicuti prociderat ad genua diaboli ad adorandum; sic quoque ad pedes Dei, ad petendam veniam & misericordiam, pristinamque gratiam & salutem recuperandam procidere posse. Quo

supposito, tanquam vero: quare diabolus totum illi offerebat mundum, pro sola ista adoratione, pro solo isto peccato? Quia peccatum illud in homine, quamvis certò non tollebat salutem, dubio nihilominus & discrimini eam exponebat: & ad dubiam tantum reddendam animæ salutem, dabit datque Diabolus totum mundum. Porro si diabolus, cujus non æquè ac meâ interest, totum dat mundum, ut dubiam faciat animæ salutem, quare ego dubiæ salvationi meam exponam animam etiam pro toto mundo?

Christiani, Deus nos præservet, ne dubiæ salvationi, licet pro totius mundi, & millenorum mundorum pretio animas nostras exponamus. Quod in dubium vocatur, potest esse & non esse; etsi fuerit: si dubium in pejorem partem inclinaverit, si me non salvem, sed condemnem, sicut multi damnati eodem sunt modo ratiocinati, consultumne erit animam in istis contingentibus relinqui? ô infelices nostras animas! ignoro sanè quo pacto meruerint à nobis, sibi tale quid induci. Certissimū est quod in temporalibus longè aliter nos gereremus. Negotium à quo vita vestra, facultas, honor & gaudium dependent, nunquid hujuscemodi dubiis & perplexitatibus involvi susque deque fertis? nunquid tutiora semper eligitis? solum ergo, vale Deus, vale salus, infelici animæ relinquitis! Ecce quomodo Christus de tanta fuerit injuriâ lamentatus: *Diviserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem!* Exteriora Christi vestimenta milites inter se fuere partiti: super interiorem verò tunicam fuere partiti, cuiam integra obtingeret. Porro quæ-

Psalms.
27.v.35.

quænam est hæc tunica interior, & qualia exteriora ista indumenta, quæ homines à Deo acceperunt? indumenta exteriora sunt bona temporalia: tunica interior est anima. Ecce nunc quàm iuste Christus conqueratur: *Diviserunt sibi vestimenta mea?* Vestimenta exteriora, id est bona temporalia tanti æstimant, ut dubio sortium ea subicere nolint, ad filum usque attenti ea partiuntur, & quilibet suam sibi partem assecurat. *Et super vestem meam miserunt sortem.* Tunicam verò interiorē, id est animam, ita vilipendunt homines ut sortibus fortunæ, & jactui alexæ eam subijciant. Consultumne putamus æternum degere in inferno? ad quid nostrum nobis iudicium? ad quid mens nostra & ratio? quare prudentes fuisse putatis quinque Virgines Evangelicas? an quia rationabiliter loquebantur? Non: sed quia sociabus, ad occurrendum sponso, oleum petentibus responderunt: *Ne forte non sufficiat nobis & vobis.* Non amicæ & sorores, non: quia nescimus num sufficiet nobis quod habemus. Introitum in regnum cælorum, animæ salutem, nec amicarum amore neque nuptiarum amore, neque amore sponsi, in dubium & discrimen vocamus.

§. VII.

Non dico animæ salutem non solum dubiū discrimini non obijciendam; sed etsi quispiam ex revelatione foret certus, animam suā non salvandam, nihilominus, ex eo tantum capite quod sit anima, pro nullo mundi pretio esse dandam. Est de fide, filium Dei pro omnibus hominibus mortuum fuisse. Ita Innocentius X. hoc nostro ævo, contra Janfenistarum errores definivit:

Pars II.

quod idem S. Paulus duobus epistolarum suarum locis jam ante affirmarat 2. Cor. cap. 5. *Christus pro omnibus mortuus est.* Et 1. Tim. cap. 2. *Qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus.* Quotquot homines in mundo fuerunt, sunt, aut erunt, vel prædestinati sunt ad salutem, vel præsciti ad damnationem. Porro Christum pro animabus mori prædestinatorum bene est: sunt enim animæ salvandæ, Deumque visuræ & amaturæ in omnem æternitatem. Sed Christum etiam mori, infinitumque sanguinis sui pretium pro animabus præscitorum ad damnationem dare? etiam. Mortuus est pro animabus prædestinatorum, quia salutem consequentur: & similiter mortuus est pro animabus præscitorum: licet enim non salvabuntur, sunt tamen animæ. In prædestinatis, mortuus est, pro animarum salvatione, in præscitis, mortem oppetiit pro animabus sine salvatione. Tam enim ingens valor & dignitas est animarum in se ipsis, & sine salvationis respectu; ut Deus infinitum sanguinis sui pretium, vel bene impensum, vel bene in iis perditum dederit. Audite memorabile in anima particulari exemplum.

Christus pro anima Judæ egit extrema, quæ quidem omnes norunt, sed non pro merito pensant. Quod si Christus certitudinaliter ipsum salvandum præscivisset, optimè collocata fuissent laboriosa & dolorosa, illa amoris argumenta: & si, ut minimum, salus Judæ fuisset dubia, etiam hoc contingente dubio, bonum erat illam sollicitudinem adhibere: Sed Christus ipsum ad damnationem novarat præscitum. Ut quid igitur, Domine, infinitum verborum, actionum, lachry-

marum-

2. Cor.

6. 5.

1. Tim.

cap. 2.

v. 6.

Matth.
24. v. 9:

G

marumque tuarum pretium tam infelici homini impendis & expendis? nunquid animam illius damnandam nosti? Equidem novi; sed quamvis damnabitur, est anima. Damnationis illius certitudo non sustulit ei esse, sed potius tantæ perditionis auget dolorem. Et nihilominus adhuc dantur animæ, quæ sese perditum eant! adhuc dantur Judæ, qui introitum in animas suas, non pro mundo toto, neque pro triginta argenteis, sed pro longè vilioris, & erubescendi pretii reculis diabolo concedant!

Agedum, Christiani, si anima una, absque salvationis respectu tantum valet, quare animas nostras adhuc in salvationis statu versantes ita vilipendimus: quid, quæso, in nos peccarunt, quod tantum illis superinducere malum, sic despicere non vereamur? Christus Dominus, immò ipse diabolus animam meam toti mundo in pretio præfert: & ego omnibus mundi reculis eam postponam? Quænam res in mundo adeò vilis & abjecta, siue sit vita, siue honor, siue commodum, siue sit gaudium, siue oblectamentum, cui non in pretio animam postponamus, & vendamus? In Christum crucifixum oculis coniectis, in illa crucis statera animas nostras ponderare & æstimare discamus. Quanam figurâ Christus conspicitur in cruce? nudus, ignominia & contumeliis affectus, pœnis tormentisque excruciat, mortuus: nudus pro mea anima, ut ego pluris eam faciam, quam quodlibet commodum: ignominia contumeliisque affectus pro mea anima, ut ego omnibus eam honoribus præferam: pœnis tormentisque excruciat pro mea anima, ut ego omnia illi oblectamenta postponam: mortuus denique pro mea

anima, ut ego pluris eam æstimem, quam ipsam vitam. Ah! ponderemus & expendamus benè quid sit, quidve futurus sit mundus: quid sit, quidve futura sit anima nostra. Hæc primaria hujus Quadragesimæ sit devotio, hæc potissima sit pœnitentia. Majorem in Quadragesima hac devotionem & pœnitentiam à vobis non exigo: unam tantum commutationem ejus à vobis peto, ut scilicet stateram istam accipiat in manum. Quotidie, si placet, vel dimidiam seligamus horam, quâ nos cum anima simul & nobiscum sequestrantes cum illa, & de illa tractemus. S. Joannes inquit in Apoc. *Factum est silentium in* Apoc. 2.
v. 10.
cælo quasi mediâ horâ. Scilicet quàm diu de terrenis petitionibus tractabatur. Enim verò, si in cælo, ubi tuta & fausta sunt omnia, media accipitur hora ad tractandum de terra: quare in terra, ubi securum est nihil, sed omnia miseriis plena, media non acciperetur hora ad tractandum de cælo? Ex viginti quatuor diei horis non sufficient corpori viginti tres cum dimidia, ut animæ non vacet vel media, si velit? Et hoc, quod necessarium est, à vobis & efflagitare & petere non sufficiat? Eja Christiani fideles, faciamus omnes ita in hac Quadragesima: ut etiam Quadragesima sit Christiana! animam nostram tantum unam esse, immortalem & æternam consideremus: unionem ejus cum corpore (quam vitam vocamus) hodie posse dissolvi: omnia hujus mundi hic remansura: solamque animam nos comitaturam. Ipsam denique animam, alterutram ex duabus, manere æternitatem. Si fuerimus boni, æternitatem gloriæ: si fuerimus mali, æternitatem pœnæ. Hoc cene veritas an mendacium? credimusne nos habere animam, an non credi-

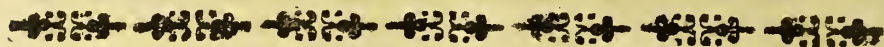
credimus? Suntne animæ illæ nostræ, an alienæ? quid igitur facimus?

Etiā aliorum animabus valde compatiendum est! totus mundus hodie Christo, pro alterius anima fuit oblatuſ à diabolo. Porro ſi diabolus totum dat mundum, ad unam animam perdendam, quare non dabimus faciemuſque aliquid pro tot animabus quæ pereunt? Hoc ipſo temporis momento, in Aſia, in Africa, in America animæ pereunt innumeræ, (quibus remedium quaſituruſ adſum) culpâ & negligentia noſtrâ. Verè non eſt regnum pietate ſimile Luſitaniæ. Sed pietatem, fidem, devotionemque noſtram non capio. Pro animabus in Purgatorio detentis tot ſunt confraternitates erectæ, tot diſpenſationes & indulgentiæ; tot expenſæ & procurationes, tot nocturna diurnaſque ſuffragia: quibus iſtæ infelices periclitanteſ, & jam inferno proximæ animæ deſtituuntur. Animæ purganteſ, licet patiantur, cœleſtis gloriæ ſunt ſecuri. In Gentiliſmo adhuc verſanteſ, mortui non ſolum dubium habent cœlum, ſed damnationem infernumque certum, abſque omni ſuffragio & ſuccurſu. Nunquid hoc majus miſericordiæ eſt opus? Quare igitur non etiam horum juvenimini confraternitas aliqua, congregatio aliqua, & procurator aliquiſ conſtituitur? Domine, nonne omneſ iſtæ animæ tuo ſunt ſanguine redemptæ? Domine, nonne omneſ iſtæ animæ Chriſti ſanguine ſunt redemptæ? Domine, animarum iſtarum converſionem, nonne Regibuſ regnoque Luſitaniæ commiſiſti? Domine, omneſ iſtæ animæ, nunquid majeſtati tuæ ſimul cum regno ſunt commiſſæ? Domine, eritne bonum, quod omneſ iſtæ animæ pereant & ad infernum

tendant, contra placitum tuum & deſiderium? Domine, eritne conſultum, quod animæ iſtæ pereant & in infernum deſcendant, noſtrâ culpâ? nec de tua divina, nec de humana majeſtate hoc mihi perſuadere poſſum. Cum igitur tot ſint conſtituti qui negotia mundi expediant; vel unus conſtituatur qui animarum negotia curet: quarum vel una toto pretioſior eſt mundo. Nemo dubitet, quò magiſ animarum negotium fuerit promotum, eò feliciores quoque negotia mundi ſortitura fore ſucceſſuſ. Diabolus totum obtulit mundum pro animæ uniuſ jactuſa & perditione. Et Chriſtuſ, qui animarum ſalvationem in ſe ſuſcepit, abſolutiſſimuſ nunc omnium mundi regnorum Dominuſ exiſtit. Idem eveniet nobiſ, idemq; ejuſdem Dei vice, futurum promitto. Permittite jam mihi diaboli ſanctificare verba, in oſ Chriſti eadem tranſferendo. *Oſtendit ei omnia regna mundi.* Deus oſtendit nobiſ omnia regna mundi, quæ, pro ſua in noſ liberalitate nobiſ dedit, & pro noſtra culpa, ex magna parte denuo abſtulit: digitoq; monſtrando Africam, Aſiam, Americam, nobiſ dicit: *Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraveriſ me.* q. d. Regnum Luſitaniæ. Ego omnium regnorum, quæ tibi antea ſerviebant ſub tributo, reſtitutionem, nec non plurium aliorum opulentiffimorum huiuſ novi mundi acquisitionem tibi appromitto, ſi (ad quod te elegi) effeceris, ut in me credenteſ, me adorent: *ſi cadens adoraveriſ me.* Ita hoc de bonitate Dei conſiſuſ promitto, ita hoc de magno Majeſtatiſ tuæ zelo & pietate ſpero, ita hoc de inſigai miniſtroſum omnium Religioniſ Chriſtianæ amore conſido. Et ſi ſedulo & ſolicite alienarum

NB.
Author
hic al-
terna-
tim cum
Deo, &
Rege lo-
quitur.

animarum curavetimus salutem, quo animarum salutem; cum ingenti
 tanquam gratissimo sibi sacrificio tan- gratiæ in hac, & gloriæ in alte-
 ropere Deus delectatur, efficacissi- ra vita incremento consequendam,
 mum erit medium, ad propriarum Amen.

S E R M O

I N

Feriam Quartam post Dominicam Se-
 cundam Quadragesimæ,

Habitus Ulyssipone, in Capella Regia Anno 1670.

Non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo.
 Matth. 20.

§. I.

Erfamur in sermone de
 prætendentibus; & pro
 usitata sive rationi con-
 sonâ, sive dissonâ expe-
 rientia & querelâ, præ-
 tendentes in aulis, suis
 in postulatis, argonautis nostris & pri-
 mis Indiæ detectoribus simillimos de-
 prehendo; hoc solum discrimine, quod
 inverso navigent modo, & itinere am-
 bulent retrogrado. Detectores nostri,
 primò Promontorium, *Non*, deinde pro-
 montoriū *Bona spei*, præternavigârunt:
 prætendentes è contrariò, à promoto-
 rio *Bona spei* laxatis velis, in promontorio
Non, subsistunt. Hoc filiis Zebedæi si-
 militer hodie navigantibus evenit. In
 promontorio *Bona spei* vela laxantes ad-
 eò prospero & optato usi sunt flatu, ut
 unico velut impulsu illud prætervolâ-

rint; vento flante favonio & mari tran-
 quillo, Anchoram spei firmaverant in
 favore & gratia Christi sui que electio-
 ne, nec non alacri promptitudine, quâ
 non solum navim suam & retia, velut Pe-
 trus & Andreas, sed proprium etiam re-
 liquerant Patrem. Vim spei addebat,
 quod Joannes & publicè & privatim,
 præ cæteris, à Christo dilectus videretur.
 Spem suam in sanguinis propinquitate
 fundabant, cum ipsius Domini consan-
 guinei essent, non considerantes, quod
 Principes non habeant cognatos, multò
 minus juxta se. Spem denique firma-
 bant in intercessione Matris suæ, quæ
 tanquam Matrōna omni respectu, &
 tanquam vidua, omni benevolentia &
 favore dignissima videbatur. Sed quan-
 tumvis adeò feliciter à promontorio *Bona spei* solvendo, promptam sibi & favo-
 rabilem

rabilem expeditionem promiserint; nihilominus, more ceterorum, ad promontorium, *Non* repulsi ibi substiterunt: *Non est meum dare vobis*, *Non*, verbum est terribile; *Non* habet rectum nec transversum, à quacunque parte sumptum semper sonat & dicit idem: Legite illud à principio ad finem & retrogradè, semper est, *Non*. Virgà Moyses in serpentem, & quidem terribilem adeò, ut fugeret Moyses, ne morderetur, conversà, iussus est Moyses apprehendere caudam ejus; quo factò, speciem, terribilitatem virusque omne mox dimisit. Alia est ratio istius, *Non*. Quacunque demum sui parte apprehensum, semper est coluber, semper mordens, semper feriens, virusque secum fereas. Perimit spem, ultimum rebus omnibus afflictis relictum à naturà remedium. *Non* datur correctivum illud temperans, neque ars illud mitigans, neque blandimentum illud dulcorans. *Non*, quomodocunque conditum semper est amarum; quocunque colore tinctum, semper est fœdum; quantumcunque auro superinductum, semper est ferreum. In nullo, Sol, Fa, collocare poteritis, *Non*, quin sit durum, asperum & malè sonans. Duritiem istius, *Non*, nosse vultis? nihil in hoc mundo durius, quàm ad petendum necessitate compelli, & petitem venienti responderi *Non*. Quid hoc erit? attendite. Lingua Hebraica, quà locutus putatur Adam, quæque naturaliter magis rerum essentiam significat & exprimit, negare petitem, vocatur confundere faciem. Sic Bethsabee Salomonem allocuta ait: *Petitionem unam precor à te, ne confundas faciem meam*. Quare petitem negare, faciem confundere, vocatur? quia petenti

respondere, *Non*, est lingua illi alapam infringere. Tam durum, tam acerbum, tam ignominiosum est unum, *Non*. Durum necessitati, ignominiosum honori, intolerabile merito.

Enim vero, si, *Non*, durum adeò est audienti, non minus illud durum credo proferenti: eoque amplius, quo generosiore pectore majoreque fuerit animo illud pronunciaturus. E tribus Angelis Abrahæ in convalle Mambre apparentibus, duo tanquam ministri divinæque punitionis executores ad infames perrexere Civitates; tertio, seu primo vice Dei fungente apud Abrahamum remanente. Porro quia solum cum solo agere Deo, optimam occasionem copiamque cum Deo agendi præbet, S. Patriarcha, sumpto animo, sententiæ revocationem deprecari cœpit. Civitates erant quinque. Exorsus itaque dixit: Domine, quod si in quinque istis Civitatibus fuerint justi quinquaginta, nunquid non illis majestas tua parcat ac dimittet? parcam & dimittam respondit Deus, seu vice ejus, Angelus. Si verò pauciores quinquaginta fuerint quinque, delebisne eos propter quadraginta quinque? non delebo, inquit. Imminutione numeri audacior factus Abraham, ad minorem continuò numerum processit: Si autem quadraginta ibi fuerint inventi? non percutiam propter quadraginta. Quod si triginta? non faciam, inquit, si invenero triginta. Si viginti? non interficiam. Si decem tantum? & dixit non delebo propter decem. Quo dicto Angelus disparuit; *Abitque Deus*. Abitus notabilis! Gen. 18. Ulteriore petitionem & instantiam v. 33. Abrahami cum imminutione numeri Angelus non expectavit. Submissio, ac-

commodatio ; & urbanitas Abraham quâ instando de petitione ad petitionem transibat admirabilis omniumque lectione dignissima , quæ Angelum ad auscultandum moraretur. Age, si non patienter tantum , sed singulari etiam complacentia à prima instantia , usque ad sextam expectavit, quare, non expectatâ septimâ tam subito & inadvertenter recedendo disparuit? ratio est : ne ad dicendum, *Non*, deveniret. Angelo duo commissæ fuerant decreta ; conditionale unum, absolutum alterum. Conditionale, ut, si in quinque istis civitatibus decem invenirentur iusti, sententia suspenderetur ; absolutum, si pauciores decem, sententiâ executioni datâ incendio perirent. Porro Angelus, qui ad sex Abraham petitiones semper tam humanè & benignè responderat, *Ita* : illo continuante , septima vice respondere debebat, *Non*. Ne durissimum illud verbum *Non* , pronunciare opus haberet, disparendo se subduxit, sic ratiocinatus secum. In civitatibus illis non plures iusti quàm quatuor commorantur, scilicet familia Loth ; nepotis Abraham. Ergo si Abraham ad hunc numerum descenderit , sicuti ipsum facturum certum est, petitioni ipsius annuere nequeo, inquit Angelus, sed, *Non*, ipsi respondere necesse est. Ne igitur ex insipidi huius verbi prolatione mihi nausea , ipsique ex auditione nascatur molestia, fugâ recessuque nihil est consultius. *Abiitq; Dominus.*

Reges, Supremique Principes Deum representantes , ejusdem vices gerunt instar istius Angeli : proinde , velut ille in hoc casu, petitiones audire, supplicationibusque fatigari necesse est, quibus semper annuere, non oportet. Porro

quia prætendentibus dicere , *Non* ; his æquè ac Principi durum est : propria huic loco & Evangelio materia erit, duo in quæstionem adducere & probare. Primum, utrum conveniat, Regemque deceat, dicere *Non*. Secundum, quonam illud modo dicendum , ubi conveniens aut necessarium judicaverit. Utrumque allegata, thematis loco, verba vobis res solvent : *Non est meum dare vobis : sed quibus paratum est à Patre meo.*

§. II.

DE Imperatoribus Romanis Trajani, in Imperio successoribus Pannegyrista ejusdem Plinius narrat, quod cum primis aliquid rogari amarent, non alia de causa quàm quod dicere *Non*, eos delectabat. *Priores Principes à Plinius singulis rogari gestiebant, non tam prestandi animo, quàm negandi.* Verùm sicut isti, quos Principes ille vocat, verè tyranni, magisque monstra naturæ , quàm homines erant : excluso isto rationis & humanitatis scandalo , quæstionem nostram à probabilibus dubitandi motivis auspicando, neque conveniens, neque Regiæ Majestati & authoritati decorum videtur, vel unum *Non* , aut ore proferre, aut calamo firmare. Rex dicit, *Non*, vel, quia non vult ; vel quia non potest. Si, quia non vult, offendit charitatem : si, quia non potest , derogat Majestati. Casu quo petitiones , seu supplicationes sint ejusmodi, ut fas non sit exaudiri : prætendentes illud *Non* inrelligant : sed non audiant. Discursus sit eorum, & responsio seu resolutio non sit Regis. Negativa magis decora est regimini, & repulsa minus publica, petentibus ; ut ipsimet interpretentur. Doceat eos tempus, doceat eos dilatio : & si diu noctuque nihil aliud

alud somniant, animo versant aut cogitant quàm prætensionem suam, ipsi dies noctesque illis dicant, quod ab alio non audiunt; hincque sciant quod intelligere nōlunt, Spe sua, licet falsā sustententur, integerque remaneat Principis honor, eò quod non negavit. Suspendis hoc modo petitionibus & supplicis, si foveantur & multiplicentur prætendentes; indubitatum magnificentiæ & authoritatis genus est multos habere prætendentes. Sumptus illorum & expensæ maiestatem aulæ sustentent, etiam aulas eorum qui maiestatem inferiores sunt. Quia petunt & prætendunt sine merito, ambitionis suæ solvant expensas: quod ipsis sit pro supplicio, reliquis serviat pro exemplo.

Contra rationum harum sophismata (multum enim habent vanitatis) multò solidiores videntur esse, dictaminis contrarii. Tam probrosum in mendacio est, *Ita*: quàm gloriosum in veritate est, *Non*. Veritas (quæ propterea nuda depingitur) simulare, fingere, coloribusque fucare, nedum decipere nescit: Primaque Throni, Justitiæ & gratiæ virtus, est veritas. Omne artificium mechanicum est & ignobile, Regique indecorum. Sol liquefaciens ceram, indurat lutum, secundum dispositionem enim subjectorum operatur; sed in & cum omnibus candidè & apertè: hinc calor inseparabilis est à luce. Inter baculum & sceptrum oportet discernere. Incongrua sunt aulæ expeditionibus stratagemata; Pro campo igitur, & non pro aula deserviant, contra hostes & non contra subditos adhibeantur. Examinent prætendentes, utrum spes affulgeat nec ne, ne desperent in fine. Qui dicit artem esse, non

displicere: nec loquitur, nec cogitat bene. Satiùs est semel, quàm sæpius displicere. Conquerantur sibi non esse satisfactum; sed deceptos se ab illis veraciter dicere nequeunt. Porro si durum est unum verbum, *Non*; multò sanè duriora sunt verba bona, quæ illud suspendunt & contegunt, donec illud retegat effectus. Qui fecit, *Non*, tam breve, noluit illud dilatarì.

Philippus Rex Macedonum, à Republica Atheniensium transitum cum Exercitu, per terminos eorum petiit, quem Senatus ipsi denegavit. Sed quia stylus Atheniensium (qui hodieum adhuc dicitur Laconicus) omnia respondenda, succinctè, & paucissimis insinuarè debebat verbis; acceptà magnā membranā (quæ tum temporis chartæ officium supplebat) tantis ei characteribus unum inscripserunt, *Non*, quod totam occuparet; quam clausam subsignatamque, Legatis Regis Philippi, responsi vice, deferendam tradiderunt. Historiis græcis valde celebratum constat breve & longissimum illud, *Non*; In nostra verò Atheniensi adhuc dantur majora. Tot petitiones, tot remissiones, tot provisiones, tot parentes, tot assecurationes, tot justificationes, tot folia involuta, tot sollicitationes, tot informationes sæpius petitæ ex Asia, ex America, tot consultationes, tot interlocutoriæ, tot replicæ, tot denique aliæ cæremoniæ & secreta, in scriptis, ut numerus & nomen nesciatur: & elapsis quinque aut sex diebus, expeditio seu expeditionis significatum aliquot chartæ voluminibus conscriptum, est unum *Non*. Nunquid claritas ista melior fuisset in principio? cuius nā verò tam injustæ circumductionis aut suspen-

suspensionis expensæ vel in hac vel in altera vita restitutioni obnoxia, veniunt imputandæ: cum igitur prætendenti gratiam denegeris in petito, quare saltem eam non præstatis in eo quod petendo infructuosè consumitis? Certo cuidam memoriale suum præsentanti Rex Joannes Secundus dixit, incongruum esse loco quod peteret. Quo audito exosculatus est manum ejus. Interroganti Regi num intellexisset; respondit, etiam. Replicanti Regi, quare ergo sibi manum exoscularetur: intulit alter, quia Regia vestra Majestas eam mihi gratiam præstitit, ut pecuniam, quam in aula consumere decreveram, mecum domum reponerem. Hæ sunt gratiæ veritatis & expeditionis illius, *Non*, tempore suo pronunciati. Illud non pronunciare, majoris est politię, autoritatis & decentię: in multis verò casibus illud dicere, obligationis est & conscientię.

§. III.

Quæstione nostrâ sic problematice disputatâ ex hisce aliisve dubitandi rationibus certitudinalitèr evincitur: quod *Non*, absque eo quod in se nihil sit, eandem cum aliis mundi rebus qualitatē participet, ut mala bonis & commoda suis incommodis permixta habeat; ut in iis non cadamus aut offendamus quæ quolibet casu occurrunt sibi invicem contraria: In tanta petitionum supplicationumve multiplicitate primam prudentis Principis curam & sollicitudinē esse oportet, pro virili occasiones dicendi, *Non*, evitare. Verum quis modus est, omnes istas occasiones evitandi, tantâ prætendentium & præ-

tensionum, petentium & petitionum copia? dico, ut dexteritate & magnanimitate singulari adhibitis hunc in finem oportunis mediis, quæ notabo, & Evangelium suggerit, eorundem numerum imminuere satagant. Quorum

Primum medium esto, ut intimis & familiarioribus, quantumcunque Regiæ suæ personæ conjunctis, gratiæque potioribus in primis postulata denegentur: cujus ratio patet. Quia si à gratiâ remotiores videant, alios, qui gratiâ, & quidem in tantum gratiâ valent, suis frustrari postulatis, quo pacto prætereundum aut petere præsumant? Interminatus fuerat Deus populo Israëlítico quatuor plagas, scilicet famis, pestis, belli & ferarum. Porro ut scirent nullius se precibus aut intercessionibus placatum executionem dilaturum, addidit: Quamvis Noë, Job, & Daniel forent deprecaturi, non tamen obtenturos. Comminationis hujus per Ezechielem factæ modus oppidò singularis est: dicit enim, ut sequitur; *Si misero famem*: intercedant licet Noë, Job, & Daniel, exsiccabuntur nihilominus agri, & sata exarescent. *Si misero pestem*: intercedentibus licet Noë, Job, & Daniele, Mors omnia consumet. *Si misero feras bestias*: intercedentibus licet Noë, Job, & Daniele, omnia à feris devastabuntur. Comminationis hujus modum, ex ratione & proposito singularem nuncupavi; similem enim S. Scriptura ignorat. Enim verò, quorsum Ezechiel insinuat, ipseque Deus repetitis toties vicibus illud tam expressè fieri mandat, orationes videlicet, Noë, Job, & Danielis contrâ determinatas plagas virium nihil aut effectus habituras? Ratio est, quia tres memorati, diversis sæculis ma-

Ezech. 8.
v. 16.

xitni

amici extiterunt amici Dei; & ad persuadendum palamque faciendum omnibus, non concedendum illis quod peterent, aut petitori forent, medium nullum aut exemplum efficacius dari potest, quam, etiam intimis suis postulata negare. Si Noë, si Job, si Daniëli petita fuerint negata, quo pacto mihi concedetur? sic in nostro textu habemus.

Apostoli Spiritu Sancto necdum è cœlo afflati, ambitionis spiritu multum inflati, velut homines terreni, vel pulveris adinstar marini gestiebant elevari: Hinc indigna sacro collegio contentio fuit exorta. *Facta est contentio inter eos, quis eorum videretur esse major.* Altercabantur, contendebant aperte de prælatura; quilibet sese majorem & præferendum arbitrabatur; tamque pertinaciter singuli suæ inhærebant persuasioni, ut divinum suum desuper requireres Magistrum non ante quieverint, quam ille censurâ suâ, litem terminaret. Consideratione dignam auscultate circumstantiam: *Quis putas major est in regno cœlorum?* Non dixerunt, quis ex nobis major est: sed, *Quis putas?* Quis tibi major videtur esse? ut etiam post responsum, majoritas in opinione remaneret: & quilibet suæ insistere non cessaret. Porro, si ambitio illa universalis erat omnium, nec solius Jacobi & Joannis, quomodo hi duo soli primas cathedras prætulerunt & petierunt, nec quisquam aliorum eodem modo laborantium, tale quid præsumpsit? Ex eodem capite. Joannes & Jacobus notoriè erant Christi amici gratiæque pollentes, quam etiam in naturali illâ ratione valde penetrante optimè fundatam habebant. Reliqui verò Apostoli videntes, loca, quæ

appetebant singuli, familiarioribus negari, remis velisque ambitionis contrariis, affectare seu prætereundum non sunt ausi: quod illis fuerat negatum. Ecce hîc unius, *Non*, efficaciam ad multis eorum viam obstruendam! Christus semel respondendo, *Non, Non est meum dare vobis*; ab onere octoginta & duobus vicibus illud iterandi sese expedivit. Si enim Christus duorum Discipulorum petito annuisset, ex templo reliqui decem Apostoli, & hos è vestigio septuaginta duo discipuli subsecuti adfuissent tam optato favonio usuri. Verum unum, *Non*, suis dicendo intimis, ab octoginta duobus *Non*, quæ reliquis Apostolis dicenda fuissent & Discipulis, Christus sese liberavit.

Hocce exemplum Regis Regum quoniam Reges imitari detrectant, hîc prætextibus circumvallati, supplicationibusque intricati expedire se nesciunt, consequentiâ magis constricti, quam ratione obligati; coacti & volentes negare multis, & facere non ausi, quia concesserunt paucis. Joanni & Jacobo, quamvis familiarioribus & intimis unum *Non*, dicatur, & mox illud repetendi necessitas cessabit: replicabunt nihilominus ipsi intimi, aut alius aliquis pro illis; non satis æquo consensu, laude dignum in Rege exemplum videri, quod servi fideiores, qui semper lateri ipsius inhærent, qui in Regiæ personæ ipsius laborando præsentia pondus Monarchiæ sustentant, quibus prima merces deberi videretur, sine gratia, sine mercede, sine præmio remaneant. Exiguumne præmium & merces videtur semper esse intimos? Christus ministris suis præ-

Joan. 12.
v. 26.
Luc. 23
v. 43.
nili loco promisit, quod secum essent futuri: *Ubi sum ego illic & minister meus erit.* Neque Rex præmium amplius dare, neque minister mercedem ampliorem desiderare potest. Verum est, id Latroni uni fuisse concessum, *Hodie mecum eris in Paradiso*: quod etiam proprietate suâ & applicatione non vacat. Sed S. Paulo quid evenerit, qualiterque in uno tantum petito à Christo fuerit habitus, quamvis minister fuerit, qui plus omnibus in servitio ejus sudavit, expendamus.

2 Cor.
12, v. 8.
S Paulus à certa quadam pensione, ratione modici terrei, quod à suis nostrisque communibus parentibus hæreditarat, exonerari optabat. Exactor illum importunè urgendo valdè fatigabat: adornabat supplicam, & trina vice iterabat instantiam: *Propter quod ter Dominum rogaui*: sed nec ad primam, nec ad secundam, nec ad tertiam instantiam exauditus, sed repulsam passus rediit. Evenit hoc Paulo? qui si non intimus erat primus, non erat secundus: Ex duobus enim primis aulæ regnique Christi ministris erat unus? Evenit hoc Paulo, quem ut in servum assumeret, Christus iteratò descendens de cælo, viventem adhuc rapuit in cælum, ut sua illi secreta communicaret? Huic tali ministro, tam intimo, tam familiari suo Principi, petitionem tam justam & facilem Dominus negat; nec semel tantum rogantem, sed instantem, tertioque urgentem repellit? immò verò. Ut nec intimi mirentur aut ægrè ferant repulsas: nec Principes trepident, timeant, putent se gravari aut obligationi suæ deesse petita negando. Paulus non erat minister sub deauratorum la-

quearium umbrâ serviens in palatio, nec luto inferens pedem nec campo: sed minister qui promovendo Principis sui honori, tanquam peregrinus totum ab Oriente in Occidentem, adinstar rotæ percurrerebat mundum. Utrâque manu gladium vibrans, in perpetuis pugnis terrâ marique acquirendo occupatus, procellis naufragiisque jactatus, diu noctuque undis quandoque absorptus, *Die ac nocte in profundo maris fui.* Et quâ fronte (si sic loqui fas est) quibusve verbis Christus tali ministro suum a usus fuit denegare petita? Ipsemet S. Paulus, verbis se dignissimis, illud refert: *Et dixit mihi: sufficit tibi gratia mea.* q. d. denego tibi, Paule, quod petis à me, sufficit tibi gratia mea quâ gaudes. Intimis familiarissimisque Principis gratiâ gaudentibus, hæc ipsa mercedis loco sufficit, & reliquæ omnes gratiæ confidenter ipsis negari possunt. Dixi, confidenter, & cum sensu & diffidentia nota dicere potuissim: Minister enim gratiâ non contentus, sed aliam insuper mercedem exigens, non mercede tantum, sed gratiâ etiam indignus existit. Sed multi pretiū illius signari, cum ejusdem gratia nec non Principis injuriâ, ex gratia gradum ad alia commoda faciunt: quod idem est, ac ipsam conculcare.

Verum, ipsum S. Paulum de sua loquentem gratia audiamus, contingere enim potest, ut excusationem mereatur: *Gratia Dei sum, id quod sum*: Totum meum esse Domini mei gratiæ debeo. Idem dicendum & confitendum est nobis, qui meritis ipsius, & non peccatis nostris, in gratia existimus: contrarium enim, magna superbia & maxima foret ingratitude. Ulterius. *Et gratia ejus* (prosequitur

2. Cor.
11, v. 25.

Ibid. 12.
v. 9.

2. Cor.
14, v. 10.

2. Cor.
13. v. 10.

quitur S. Paulus) *in me vacua non fuit.* Ubi exultatio sese insinuare videtur. Porro si gratiam vacuum manere non oportet, nunquid implenda est; Hinc gratiâ plenos, videmus adeo plenos; & nihilominus ad magis adhuc sese implendos, ipsâ gratiâ uti. Verum S. Paulus non dicit gratiam impletam se ipsâ, sed in ipso: *Gratiæ ejus in me vacua non fuit.* Et quomodo impleta est gratia in ipso: multum sanè implere debebat, siquidem vas capacissimum erat: *Vas electionis est mihi iste.* Et ita in glorioso Paulo factum est, *Gratiæ ejus in me vacua non fuit, sed abundantius omnibus laboravi.* Modus, quo gratia in me est impleta, fuit quod non solum multum, sed abundantius omnibus serviverim laborando: hoc etenim discrimine à cæteris discerni oportet, qui gratiâ gaudent. Non se gratiâ, neque gratiam mercedibus, sed novis majoribusque servitiis implere fas est. Proinde juxta hanc obligationem, Principes illis jure optimo petita negare, & hi de ipsa hac repulsâ gloriari possunt.

Philosophi duo negationum genera distinguunt: quorum aliæ, puræ negationes, aliæ privationes appellantur. Negatio pura, actum simul & aptitudinem negat; privatio, suppositâ aptitudine, negat actum. Silentium est negatio loquelæ, sed magno cum discrimine in homine, & statuâ, in statua pura est negatio, quia nec loquitur, nec loquendi capax est: In homine verò est privatio; licet enim non loquatur actu, loquelæ tamen capax & ad loquendum aptus est. Ex quo sequitur, quod sicut silentium in statuâ incapax est, & non virtus; sic quod negatur indigno, pura ipsum confundens est ne-

gatio: quod verò negatur digno, privatio honorem illi & gloriam adaugens, eoque magis quò dignior existit. Hujusmodi sunt negationes, quas Principes intimis suis faciunt, & facere debent. Sunt privationes, quibus non sibi solis, sed etiam illis auctoritatem acquirunt. Maxima etenim privati Gratiæ est, quod familiaritas ejus privatio existat. Unde & Intimi familiarioreque nobilissimâ & heroicâ Etymologiâ privati vocantur. Porro si tales se esse gauderent, vel Princeps effecerit, ut sint licet non gaudentes; privationes privatorum tolerabiliores reddent negationes eorum, qui hoc non sunt: & reliqui exempli hujus veritate docti neganda petere non præsumunt, nec Princeps petita negare cogetur; hocque medio ab innumeris molestis que occasionibus liber manebit, in quibus contra Majestatis suæ placitum aut decorum, dicere, *Non,* obligaretur.

§. IV.

Secundum medium seu dexteritas præcavendi seu impediendi illud, *Non,* seu occasiones aut necessitates illud proferendi, est ut Princeps in omnibus suis expeditionibus & resolutionibus integer, justus æquique tenax sit, & quâ talis cognoscatur. Ex hac justitiâ, & integritate (ad quam aliàs vel maximè obligatur) duo notabiles subsequenter effectus. Primus, quod nullus, nisi quod justum fuerit, petere præsumet: Secundus, quod omnibus non nisi justa petentibus, concedendo petita nunquam dicet *Non.*

Justitiæ, rectitudinis, integritatis, constantiæque, omnium Romanorum Imperatorum tenacissimus, fuit

Marcus Porcius Cato. Et quidnam istâ suâ integritate, inflexibilique animi constantiâ fuit assecutus? Id referente Plinio, ut nemo in probum quid ab ipso consule petere fuerit ausus. De quo eloquenter Tullius exclamat: *O te felicem, Marce Porci, à quo rem improbam nemo petere audet!* Huiusmodi erit regiminis reverentia, Regisque felicitas, qui in omnibus expeditionibus & resolutionibus iustitiam constanter & sanctè coluerit. Iustitia à Theologis & Juristis definitur non esse aliud, quàm constans perpetuaque voluntas, tribuendi cuilibet, quod suum est. Porro si voluntas illa (quæ ordinariè in affectibus humanis instabilis adeò & ambulatoria est) constans & perpetua perseveraverit, experientur omnes, se nihil ab illo, nisi servitiis debitum meritisque proportionatum obtenturos: & hac experienciâ ejusque evidentiâ mediante, consequetur Princeps, quod nihil nisi iustum quisquam à se petere ausit. *O te felicem, à quo rem improbam petere nemo audet!* O Verè felicem! nullo enim iniquum quid petere auso, petitiones utique minuentur. Verè felicem; nemine enim nisi debitum petente, suppetet, quo omnibus satisfaciatur. *O felicem!* Petentibus enim & supplicantibus justè, Princeps semper postulata concedet, nunquam pronunciare coactus *Non*. Nunquid igitur multò decentius, compendiosius, & utilius est, ut sibi ipsi illud *Non*, dicant petitori, quàm petitione jam insinuatâ, illud à Principe audire? illud verò eveniet, nullo præter meritum postulante.

Isaias, Regi Achaz, in probationem & confirmationem annunciationis sibi fa-

ctâ à Domino signum pro arbitrio suo sive in cælo sive in inferno petere mandavit: *Pete tibi signum à Domino Deo tuo in profundum inferni sive in excelsis supra.* Quid verò respondit Achaz? *Non petam.* Sic resolutè dixit, & implevit. Sed quare? adhortante Propheta ut peteret, & quidem tantâ arbitrii & optionis largitate, quantum cælum distat ab inferno, quare non petit? ipse rationem reddit: *Non petam, & non tentabo Dominum.* Tentare Deum, est velle ut aliquid faciat, quod non debet; quod etiam tentans nos diabolus exigit à nobis. Achaz hunc in modum secum est ratiocinatus: Deus justus, & justissimus, immò ipsa iustitia est: ego nulla ei servitiis præstiti (aliis enim diis deservio) quibus tantas gratias promeruerim, quæ igitur fronte ab illo petere præsumam, quæ Isaias promittit? Illud erit tentare Deum & velle, ut justus, immò justissimus faciat, quod non oportet: proinde nullatenus petam, *Non petam.* Princeps iusti sit tenax, adeòque constanter, ut nulli quicquam, nisi meriti debitive intuitu largiatur; & mox subditi iniqua & exorbitantia petere cessabunt, quæ videmus; à petitione non secus, quàm à tentatione abstinentes. *Non petam, & non tentabo Dominum.*

Utinam Reges toties tamque injustè tentati, ad minùs saltem in tentationem non consentirent! nolo dicere, ut petitiones quasdam severè puniant: posito, quod in hoc Salomonem imitarentur, qui propter petitiunculam (sic eam nominavit, quæ intercessit, *petitionem parvulam*) Adoniam interfici mandavit. *3. Reg. 2. v. 20.* Enim verò dantur petitiones, quæ rectè interpretatæ, libelli ipsis Principibus, quo-

Isai. 7.
v. 11.

Ibid.

quorum manibus traduntur famosi jure sunt censendæ. Si enim sunt dolosæ, sicut illæ Adoniæ, supponunt ipsos esse fatuos. Si exorbitent, supponunt ipsos esse prodigos. Si Canonibus Apostolicis contraveniant (quod multis eorum frequens est) supponunt non esse Catholicos: quocunque demum modo iniquum aliquid petunt injustos esse supponunt. Verum, si, antequam petitoria supplicationesve nihil sibi, nisi juxta justitiæ rectitudinisve dictamen, obventurum esse præviderent, missâ ambitione, non petere resolverent, *Non petam*. Notate quo loco positum sit, *Non*, & videte quânto convenientius pro subdito, utilius pro regimine, decentius pro Rege, illud *Non* collocatum sit ante, *Petam*, quàm post petitionem. Convenientius est subdito: melius enim illi est, ut tantum certus illud, *Non*, ante petitiones suas sibi usurpet & præmittat, quàm postea audiat. Utilius est pro regimine: cessante enim supplicationum tumultu & inundatione ipsum suffocante, negotia faciliorem sortientur expeditionem. Honorificentius denique pro Rege: quisquis enim vel munus vel remedium petiturus majestatis ejus pedibus fuerit advolutus, malè contentus abibit. Hocque modo & medio aulæ nostræ petitiones, non secus ac illæ in curia cœlesti expedientur. David loquebatur Deo: *Intret postulatio mea in conspectu tuo*. In aulis terrenis prætendens petitionem suam exire desiderat: in illa cœlesti, ut intret, postulat. Cum etenim petitio fuerit talis ut intrare mereatur, infallibiliter exhibet expedita. Idem hic accider, nullo, nisi quod justum est, pe-

rente: Justus enim Rex, petitioni justæ numquam dicere audebit *Non*.

Verum enim verò, quid faciendum est Regi, ut famam istam justique opinionem universaliter sibi apud omnes acquirat, quâ mediante petitiones supplicationesque injustas evitare queat, sine quibus ab incongruentiis fastidiisque, *Non*, immunem sese conservare nequit? respondeo non alio medio id consecuturum, quàm illud, *Non*, etiam sibi applicando; & prius sibi, quàm subditis. Hoc textus noster tanquam singulare notatuque dignum nobis insinuat documentum: *Non est meum dare vobis*, inquit Christus. Ly *Non*, prius cadit in ipsum, quàm super binos, quibus petita negavit. Prius cadit super *Meum*, deinde super *Vobis*. Ita faciendum est Regi. Justitiæ virtutem & famam affectanti. Reges putant, *dare*, esse suum: & Rex Regum, *dare*, esse suum negat: *Non est meum dare vobis*. Nunquid Christus, quâ Deus & homo, Dominus est omnium? immò verò: ergo dare potest cui & quomodo vult? distinguo; justè, concedo; injustè, nego. Hinc S. Ambrosius, *Non est meum, qui justitiam servo*, & S. Amb. *non gratiam*: q. d. Ego do per justitiam, & non per gratiam. Per justitiam dare, est meum: dare verò per gratiam, uti vos vultis, non est meum: *Non est meum dare vobis*. Cujus ratio est quod Christus ita suum ordinaverit & formaverit regnum, ut nihil in illo gratis & pro gratia dareretur, si non pro meritis & justitia. Hinc S. Paulus, quam expectabat coronam, vocat justitiæ, quàmque Dominus redditurus erat, non quâ Dominus, sed quâ justus Judex: *Reposita est*

2. Tim.
4. v. 8.

mibi Corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus justus iudex. Loca dextræ & sinistræ quæ illi Fratres prætendebant, erant Regni Christi, Ad dexteram & sinistram in regno tuo. Modus quo petebant non fundabatur in meritis & justitiæ, sed gratiâ & consanguinitate Dic, ut sedeant hi duo filii mei: propter eâ respondit Christus, non esse suum dare: dare enim per justitiæ, suum erat: & non per gratiam dare, suum erat. Non est meum dare, qui justitiæ servo & non gratiam.

Luc. 19.
v. 8.

Nihil pejus intelligitur & observatur in aulis quàm discrimen inter justitiæ & gratiam: ex quo sequitur, vix esse mercedem, & gratiam aliquam earum, quæ gratiæ vocantur, quæ non sit injustitiæ, multa injusta completens. Non inficior, Reges posse facere gratias, illudque munificentiæ majestatique Regiæ valdè proprium esse: sed illud non faciendum, nisi prius obligationibus justitiæ fecerint satis. Zachæus dimidium bonorum suorum se pauperibus erogaturum, reliquo verò dimidio se debita, aliisque illata damna soluturum resolvit: Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus, & si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum. Dixit quidem & resolvit benè, perverso tamen ordine: primò enim solvenda erant debita & refarcienda damna, quod est justitiæ obligatio: & deinde dandæ eleemosynæ, quod liberalitatis opus est. Enimverò quis inversus foret ordo, largiri pauperibus, & non solvere creditoribus? quàm inversus foret ordo (ne aliud nomen accipiat) quibusdam violenter auferre necessarium, ut aliis prodigè datetur superfluum?

Quia verò solvere, est actus subjectionis, dare verò superioritatis & magnificentiæ, Principes dare magis, quàm solvere delectat. Dent; sed de suo, si habent: dare enim & non solvere, est dare alienum. Et Zebedæis (quales sunt qui gratias petunt) gratias importunè extorquere satagentibus cum Christo respondeant: *Non est meum dare vobis.* Quod regimen destruit, & conscientias animasque Principum perdit, est quod omnia sibi licere putent, quia omnia possunt, Hoc illis dicere, est adulari: & credere, est decipi. Rex potest omnia quæ justa sunt: quæ verò cum justitiæ pugnant, potestatis ipsius sphaeram excedunt. Illa verissima & vanissima est adulatio, quâ Reges decipi queunt; est enim illos æquiparare Deo, potentiâ. Deus est omnipotens, & nunquid injustum quid operari poterit? absit. Eodemigitur modo Reges potentiam suam interpretari oportet. Porro si subditi de Rege suo persuasum sibi habeant, quod taliter de sua potestate sentiat, & ita observet: veritate docti, non nisi quod justum fuerit petent: & Rex omni importunitate liber, dicendi *Non* occasione carebit.

§. V.

Tertium medium præscindendi occasiones dicendi *Non*, est inviolabilis observantia legum. Porro si leges in totali suo vigore, sine dispensatione, sine privilegio, sine exceptione personæ observarentur, non Regi, sed Legi dicere, *Non*, incumberet. Leges Dei prohibitivæ omnes incipiunt à *Non*, *Non occidas, non mœchaberis, non furaberis, non falsum testimonium dices.* Nunquid hominum quispian, etiam audacissimus &

& insolentissimus, in præsentem usque diem, occidendi, mœchandi, furandi, falsumve testimonium dicendi copiam à Deo petit? nullus omnino, leges enim istæ inviolabiles & indispensabiles sunt. Idem igitur etiam Principi leges suas inviolabiliter & sine dispensatione observanti eveniet: & hac tam facili & gloriosa methodo à dicendo, *Non, sese expediet*, quia illud lex jam dixit.

Post primum peccatum Adæ, Deus universale emanavit mortis Decretum, Adamum cum omni suæ posteritate complectens, eodem statuti decreti momento inviolabile illud faciens. Lex mortis ex natura sua inviolabilis videtur: sed tum temporis facile violari potuisset: Adam enim, seu quilibet alius ex ligno vitæ comesturus immunis mansisset à morte. Quid verò Deus? *Ne forte etiam sumat de ligno vitæ & comedat, & vivat in æternum.* Non fortè sicut Adam primam transgressus legem de arbore scientiæ comederat, secundam similiter transgressus legem, de ligno quoque vitæ sumendo evaderet immortalis: *Collocavit ante Paradisum Cherubim, & flammæum gladium ad custodiendam viam Ligni Vitæ.* Id est, ad introitum paradisi constituit Cherubinum cum ignito gladio, ut sine exceptione ab aditu arceret omnes: & si quis mortem conaretur evadere, moreretur primus. Adeò rigidum fuit Cherubim mandatum, adeoque inviolabilis legis istius severitas, ut ne proprium quidem filium privilegio quocunque ab ea voluerit exemptum. Privilegium, in jure vocatur, vulnus legis, proinde potestas gladii quoque legislatoris, non ad ipsas vulnerandas feriendæque Leges, sed

ad feriendos, occidendos, concredendosque præsumptuosos illarum violatores exeri debet. Propterea Cherubini gladius, gladius erat, & igneus. Non erat difficile Deo, arborem vitæ vel excindere, vel arefacere; ut sic omnis iste horribilis apparatus cessaret: sed arborem permanere, legemque nihilominus inviolabiliter voluit observari, ut omnes intelligerent Legislatores, quamvis in legibus suis dispensare possint, modusque dispensandi facilis sit, non tamen propterea debeant. Verùm Domine, arbor vitæ fructibus abundat, hi nascuntur, alii decidunt, omnesque otiosè percutiunt; cum tanto usui esse possint. O maledictæ utilitates & usus! iste est dolus, Principes perdens deceptio. Dispensatur in legibus, pro commodis (quæ ordinariè particularium, & non eorum sunt) universalique ruinæ panditur porta, quod solâ inviolabili legum observantiâ evitari potest. Pereant infructuosè fructus arboris vitæ, licet res inter creata Dei præstantissima: ipsæ pereant vitæ nec recuperetur immortalitas: moriatur sepeliaturque mundus totus: lex inviolata & sine dispensatione perseveret.

Enimverò quidnam ex hoc indispensabili Legis rigore fuit consecutum? Ista universalis agnitio, de qua David: *Quis est homo qui vivet, & non videbit mortem?* Quis est homo, qui vivat non moriturus? quod homines cognoscantes, simulque Legis indispensabilitatem, quamvis mors terribilium omnium sit terribilissima, vita verò desideratissima, nullus unquam fuit, cui vel in mentem venerit, ad non moriendum,

Gen. 3.
v. 21.

Psal. 88.
v. 4.

dum, petere dispensationem. Leges adeò sanctè inviolabiliterque observentur, ut omnes in illis nullatenus dispensatum iri cognoscant : Et illo *Non*, quod leges dicunt, ab eodem pronunciando Principes liberabuntur. Quia verò Principum nonnulli adeò misericordes seu pusillanimes existunt, ut nec Matri Zebedæorum, nec filiis dicere ausint: *Nescitis quid petatis* : hinc petere præsumunt, & pro voto expediuntur : & illud *Non*, legum, super ipsas cadit leges, & non super id quod vetant. Mox ut in vetito dispensatur, lex definit esse lex; non solùm, quia concessum uni negari nequit alteri : sed multò potius, quia concessum uni petenti, etiam aliis, licet non petentibus est concedendum.

Filius prodigus à Patre adhuc vivente substantiæ suæ portionem petiit: *Pater, da mihi portionem substantiæ meæ, quæ me contingit.* Ostendit petendo, quod futurum, aut jam præsens erat. Age, fatue & frontose juvenis, num ignoras quod filii non, nisi à mortuis parentibus hæreditent? Quia igitur ratione aut fronte à Patre tuo adhuc vivo hæreditatem audes postulare; tibi in primis rem adeò à recta ratione legeque communi exorbitantem concedi? præsumebat de excessivo parentis in se amore. Porro sicut amor cæcus est ad concedendum, ita infirmus est ad negandum. Bonus tandem pater, seu importunitate filii, seu proprio victus amore in lege communi dispensando, contingentem ipsum portionem notabili concurrente circumstantiâ, extradidit. Duo erant filii, & data parte huic, similiter & suam alteri tradidit: *Divisit illis substantiam.* S. Petrus Chrysologus, casu hoc diligentius ex-

penso, non sine ratione admiratur : cum unus tantum fuerit filius dispensationem à Patre postulans, cur mox illam concesserit utrique : *Uno petente, ambobus substantiam mox divisit.* Quod Pater adhuc vivens filio suo petenti partem hæreditariam tradat, dubio quidem & quæstione non vacat : transeat tamen. Sed filio alteri nil tale desideranti nec petenti, quare similiter suam, non expectata morte, tradit? Certum est imprudenter egisse Patrem tantum indulgendo filio, eoque magis quod ipsum illud intelligere oportuisset. Verùm, data jana parte sua uni, ad suam etiam alteri tradendam æqualiter processit : Dispensatio enim concessa petenti, etiam alteri non petenti negari non potest : *Uno petente, ambobus mox divisit.* Hujusmodi Evangelii nostri est casus, sed sublimius à Christo decisis. Apostoli erant duodecim : sed duobus tantum petentibus reliqui sese continuerunt. Casu quo verò, Christus duobus illis petentibus concessisset, quia petierant; etiam aliis decem licet non petentibus idem fuisset concedendum. Sed sicut filii Prodigii Pater æqualitate servata operatus est concedendo etiam non petenti, quod concesserat postulanti : pari modo Christus æqualitate sublimiore petentibus duobus negavit, quod concedi non oportebat, simulque decem non petentibus. Pater unius petitione motus expedivit duos : Christus expeditione negatâ duobus, respondit omnibus. Pater verò imprudenter, quia legem relaxavit concedendo; Christus verò divinè, quia illam constabilivit negando.

Inficias non eo, in materia negandi & concedendi, majorem hujus quam illius ratio-

*Luc. 15.
v. 12.*

*S. Petr.
Chrysos.*

rationem habendam : sed consequentia, quod alii est concessum, mihi non est negandum : est argumentum nec ratione gravissimâ solubile. Rachel sterilem se considerans, sorore filios multos feliciter enixâ, petiit à marito suo Jacob ut ancillam suam Balam in conjugium acciperet, quo suscitandi ex eâ filii ad se quadantenus tanquam sui pertinerent. Jam ante conjugium Rachelis, de conjugio Liæ quod abhorruerat, constabat : & jam conjugium inire cogitur cum Bala, quod satis indecorum sibi scire debebat. Sed omni se subijcit, qui diligit & amat. Balâ jam filios enixâ; Lia non contenta quatuor uterinis quos ipsa pepererat, etiam à Jacob importunè extorsit ut ancillam suam, nomine Zelpham in thorum admitteret. Nunquid hujuscemodi mulierum datur æmulatio ? Quid vobis, hoc casu, Jacobo faciendum fuisse videtur ? Ad consolationem Rachelis, ex obligatione amoris qualitercunque rationi consonum videtur. Verùm ad instantium Liæ minùs amatâ, prolibusque jam stipatâ quid fecit Jacob ? nihil osecius importunitati Liæ cedens Zelpham in thorum admisit. Si igitur Liæ instantia nullo iusti aut decori prætextu erat vestita, sed in sola æmulatione & zelotypia fundata, quare Jacob tam iustus & prudens petitioni ipsius & importunitati condescendit ? quia jam ante idem indulserat Racheli; Lia repulsam passa, petitione sororis suæ expeditâ & impletâ, conveniret Jacob, non acquietura sibi negato, quod sorori fuerat concessum. Etiam in æquilatate tam manifesta, quod Rahel sterilis, Lia fecunda ; hæc prolibus uterinis ditata illa, nullum enixa ;

Pars II.

nulla horum omnium consideratio Liam pacare potuisset. Quia contra argumentum : Non negandum alteri quod conceditur uni, & contra vim (sive coactam, sive extortam) hujus consequentiæ vel maximè in ratione fundatæ, non valet solutio.

Persuasum sibi habeat Princeps, quod conceditur uni, quia petit, consequenter concedendum esse aliis, etsi non petant. Intelligat dispensationes & privilegia non solum esse legis vulnera, sed vulnera lethalia : & legem mortuam non posse reipublicæ dare vitam. Consideret leges suos esse muros, quorum apertura hodie unius tantum hominis capax, cras ita dilatabitur, ut integer per eam intrare possit exercitus. Attentè examinet leges politicas ; consideret ordinationes bellicas, tot Pragmaticas, sanctiones æconomicas, quæ cum institutæ sint pro remedio, hac via fides & auctoritatem perdent. Sola & finalis Principis iusti resolutio esto ; tractare leges suas, tanquam suas, illas corroborando, protegendo, zelando, & in suo vigore inviolabiliter sine dispensatione conservando. Quod enim lex sine injuria negat omnibus, si uni (quamvis rationabiliter) fuerit concessum, alteri negari nequit sine gravamine. Et melius, facilius, decentiusque est, ut leges ipsæ dicendo, *Non*, sese conservent ; quàm ut Princeps subticendo *Non*, illas infringat.

§. VI.

Quartum & ultimum medium evitandi illud, *Non*, est provisiones anticipare, & loca vacua non habere : mox enim ut locus fuerit vestitus prætensiones cessabunt. Admiranda planè

planè naturæ inest diligentia impediendi vacua : & ut nullus in toto universo detur locus vacuus. Hunc in finem ascendere videmus aquam, & descendere aërem, moveri terram, marina rumpi, crepare æs omnesque creaturas in suas impetu ferri inclinationes. Ex quo frequentes exurgunt terræ motus, & quidem extraordinarii & vehementes, qui totas frequenter subvertère civitates. Porro quod natura facit ad vacuum impediendum : idem ambitio facit ad occupandum. Cum fuerint loca vacua, undique certatim convolant prætendentes, non ad impediendum (cum se invicem & mutuo tantum impediunt) sed ad occupandum vacuum, tantoque majore impetu quanto majore natura ad bonum commune fertur universi, & ambitio ad privatum uniuscujusque. Quales verò inde terræ motus & reipublicæ perturbationes, Romanorum domesticæ & civiles, in Consulatum concursu, pugna loquuntur. In Monarchiæ gubernatione, omnia ista inconvenientia, præcavere & submovere facillimum est præoccupando vacuum omnium illorum, quæ peti aut prætendi possunt ; vigilanterque præcavendo, ne locus vacuus detur. Hæc faciendi methodus Principi venit observanda.

Reversurus in cælum Christus Apostolis Discipulisque suis mandavit, ut in Jerusalem, propediem affuturi Spiritus Sancti adventum expectarent, quod etiam fecere in cœnaculo congregati. S. Petrus jam præviè de Ecclesiæ Principatu investitus, non expectato Spiritus Sancti adventu, id præ cæteris sollicitè curavit, ne vacuus per proditoris mortem locus ita diu relinqueretur : unde

S. Matthiam in eum surrogare festinavit. Vix putem futurum, qui tam notabilem S. Petri resolutionem & actum tali loco talique tempore non obstupescat. Nondum aderat tempus, quo Apostoli per universum dispergerentur mundum ; necdum futurum erat, sicuti nec fuit, nisi aliquibus ab hinc annis, & positis ante & firmatis tanti ædificii universalis, scilicet Ecclesiæ fundamentis. Ut quid igitur S. Petrus provisionem hanc ad aliquot saltem dies non distulit? Cur S. Spiritus non expectatur adventus, ut sic electionem certiore in infallibilitatemque reddat? ratio est, quia tanti refert, atque interesse intellexit S. Petrus, quod ne ad momentum temporis loca vacua relinquantur. *Oportet.* Hoc primo verbo magnus Apostolici Collegii Princeps propositionem suam fuit exorsus, & his ultimis concludit: *Accipere locum mihi istiusmodi, de quo prævaricatus est Judas, ut abiret in locum suum.* Re-
centiti ibidem viri erant numero centum viginti: Erat autem turba hominum simul ferè centum viginti. Eodem die conversi illisque aggregati, in quos Spiritus Sanctus descenderat, erant numero ter mille: *Et appositæ sunt in die illa anime circiter tria millia.* Accrescensque postea numerus multò evasit amplior: & in tantâ populi multitudine, in qua omnes capaces erant locumque ambire poterant si vacuus adhuc fuisset, quis non videt, quàm periculosa occasio fuisset, perturbandi pacem, dissolvendique concordiam & animorum unionem in eis, quos oportebat esse, & Evangelistâ teste, verè erant *Cor unum & anima una?* ad præveniendum igitur periculum & inconvenientias quæ humanitatis ab illo timere

*Act. 1.
v. 25.*

*Ibid.
v. 14.*

*Act. 2.
v. 41.*

*Act. 4.
v. 32.*

meri poterant : Locus iste (inquit S. Petrus) statim occupetur , & ne ad momentum quidem temporis vacans remaneat : unde sequetur , quod præsentem illum videndo , & videntes illum jam occupatum inveniendū nullā prætendendi aut perendi cupidine tententur. Neque dubitari poterat , quin provisio , electioque ejus rectè & quasi acutangeretur : Siquidem S. Petrus ratione officii sui infallibili Spiritûs Sancti assistentiâ regebatur , qui quamvis decima post ascensionem die descenderit in omnes , hac ipsâ invisibiliter descendit in eum , sicut jam ante descenderat , quando provisionem accelerare efficaciter inspiravit.

Idem practicantibus Principibus secularibus , quibus etiam suo modo Spiritûs S. assistentia non deest , discreta sanè foret politica , quâ prætendentes à labore & tentatione petendi , & semetipsos ab occasione negandi præservarent. Maxima & difficillima hujus generis fuit occasio in successore Davidis designando. Deceverat David , prout convenientissimum Regno , necnon à Deo definitum esse sciebat , ut Salomon sibi succederet , cui ob stare videbatur , quod Salomon ad succedendum illegitimus , annisque foret minor : Adonias verò non legitimus solum , verum etiam omnium superstitem Regis filiorum uatu maximus esset , & quâ tali nobilitas , clerus , populusque cum magna militiæ parte adhereret. Consummatum jam videbatur negotium , quando in convivio ab Adonia omnibus suæ partis Principibus & potentibus magnificè instructo inter epulas & pocula , acclamationesque faustas Neo-Regis sani-

tas hilaritèr promovebatur. Quo cognito eadem horâ , quid faceret David ? Sternite (inquit) mulam meam (hujusmodi enim tum temporis equorum & caballorum loco , Reges utebantur) cui Salomonem filium meum imponite , unctumque à Nathan Propheta in Regem per plateas Jerusalem circumducite clangentibus tubis sonantibusque tympanis & cymbalis acclamantes : *Vivat Rex Salomon.* Quod eodem mox momento executioni fuit datum. Buccinarum clangor & tympanorum strepitus in convivio Adoniæ actutum fuit auditus , causa innotuit , exterritique convivæ sine morâ sese subdixerunt , eodem die Neo-Regi Salomoni gratulando manus exosculati. Quam verò hujus facti sui David dedit rationem ? Et quid juri , justæque prætensioni respondit Adoniæ ? Et quo fuco aut dulciario illud. *Non* , texit aut condivit : ipsum rejiciendo ? Nihil protinus dixit , nec dicere opus habuit. Adonias enim locum jam occupatum cernens , suæ se fortunæ accommodans , exosculatâ Salomonis manu , nec ipsi , nec Patri vel verbum replicavit. Tanti refert sollicita locorum provisio ad injiciendum frænum ambitioni prætendentium , & excusandum *Non* Principum.

Politici hujus praxin gloriosè in nostro exercuit regno Joannes Secundus , exinde Rex , *Boni memorialis* , nomen sortitus : sicut Joannes Primus Rex , *Bona memoria* , fuit , appellatus. Hic Regum prudentissimus occultum habebat pugillarem , cui præcellentiores in suo servitio , seu status , seu justitiæ , seu cameræ , seu militiæ ministros inscripserat , & pro cuiusque meritis , singulis primò va-

Luc. 17
v. 37.

catura destinaverat loca & præmia. Tri-
to apud Hebræos ferebatur adagio, quo
etiam Christus usus legitur: *Ubiunque
fuerit corpus, illic congregabuntur & a-
quila.* Loquitur de aquilis vulturinis ex
rapacum genere visus acumine & odo-
ratûs sagacitate præpollentibus, quæ
vel cominûs viso, vel eminûs olfacto ca-
davere, concitatis mox alis advolant ut sese
impleant & exsatiarent. Idem ex ambi-
tione prætendentium evenit omnibus,
quorum morte vacat officium, Com-
menda, Virga, Cathedra, Mitra, guber-
naculum, vel aliud quodcunque emolu-
mentum utile vel pingue; cui (non dico
ungues) sed manus infigant. Verum
quid in quotidianis hisce casibus Rex
Boni memorialis faciebat? quia ea jam
certis & notis prædestinabat: locum, offi-
cium, sive beneficium jam occupatum
respondebat. Aquilæ verò famelicæ
quæ volatu præcipiti prædæ defuncti
inhæbant, complicatis alis, etiam un-
gues contrahebant, & crocitare volentes
rostra offendeabant.

Idem hodie binis nostris præten-
dentibus accidit, quibus Christus, peti-
ta loca jam aliis esse destinata respon-
dendo, oscuturavit: *Non vobis, sed
quibus paratum est à Patre meo.* Si sci-
retis, ad providendum Regni mei locis,
non expectari prætendentium, ad pe-
tendum concursum, sed longè præstante
aliis, & certis esse destinata: utique
illa non ambiretis. Verum quia regni
mei stylus vobis ignotus, hinc petitis,
ignari quid petatis: *Nescitis quid petatis.*
Eodem itinere, quo petitio hæc adorn-
abatur, Christus sese ad moriendum
Jerosolymam tendere dicebat. Joannes
erat Aquila, & Jacobus frater ejus: &

quia corpus mortuum jam olfaciebant,
ad sui saginam occasione uti gestiebant.
Verum, licet loca petita fuissent alicu-
jus mortui, & ipse instar aliorum mor-
tuum, qui non resuscitantur nec re-
surgunt: nihilosecius, quid peterent,
ignorabant. Altissimum secretum etiam
nondum vacantia destinandi loca id
efficit, ut semper vivant. Imitentur
igitur Principes hanc universalem natu-
ræ regulam; corruptio unius est genera-
tio alterius. Porro sicut illa ne ad momen-
tum quidem materiam relinquit in-
formem, sic illi tollant è mundo lo-
corum vacantiam, nec ad momentum
vacare sinant, sed semper vivere faci-
ant.

Verum, ad istud prætendentes nostri
replicare poterant, loca petita non
fuisse vacantia, sed creata, seu de novo
creanda. Sed replica ista verbis illis,
Quibus paratum est, nec non præventio-
ne vel prædestinatione provisorum
eliditur Deus nova creaturus officia,
prius officiales, quàm officia creat; &
ita nascuntur provisa, & absque instan-
te vacua. In mundi primordio Deus
tres creavit præfidentias, duas in cælo,
& unam in terrâ: sed creatis præviæ
præfidentibus. Prima cæli præfiden-
tia, fuit illa solis: *Ut præfesset diei*: Se-
cunda lunæ, *Ut præfesset nocti.* Verum v. 16,
antequam istas crearet præfidentias,
utrumque jam creaverat præfidentem:
*Fecit duo luminaria magna; luminare
majus, ut præfesset diei: & luminare mi-
nus ut præfesset nocti.* Præfidentia tertia fu-
it illa hominis, super omnia animantia
maris, aëris & terræ. Sed & similiter an-
te creationem præfidentia jam creatus
erat præfident. *Faciamus hominem ad*

Gen. 1.
v. 26.

imaginem & similitudinem nostram, ut præsit piscibus maris, & volatilibus cæli, & bestis unversæque terræ. Eundem omnino stylum in omnibus creatis de novo officiis Deus observavit. Creandum erat regnum Israël; & ante per Samuelem ungi iussit Saulem, quàm tradito regno Regem crearet. Creandum erat de novo officium Redemptoris mundi & prius, & quidem centum annis ante designavit Noë, mandans illi fabricare arcam, quàm dicti officii exercitium illi committeret. Non possum non, hoc passu meminisse, quoties naves nostræ Indicæ velis ad antennas jam explicatis sint visæ, nullo adhuc cognito aut designato gubernatore. Nos naves nostras incipimus ab aplustribus; Deus navem suam incepit à Navarcho. Idem observavit Christus. Paulò ante mortem designavit S. Petrum: & post resurrectionem tradidit illi navem. Politicam hanc cœlestem Principes imitentur terrestres. Pro officiis creandis creent primò officiales, quàm officia: & in ordinariis & successivis, successuri illa præviè occupent, ne vacando vacua existant, & hac via & methodo, activè & passivè inspidum illud *Non*, ex maxima parte cessabit.

§. VII.

E Numeravimus media & methodos quibus anticipativè evitari seu minui possint occasiones pronuncian- di vel audiendi acidum illud, & durum adverbium *Non*. Cum verò nihilominus dari possint occasiones, quæ illud necessariò exigant; restat nunc audire methodos & modos, quibus, in huiusmodi

casibus, minore subditorum sensu, ipsiusque Principis mortificatione, *Non*, proferendum sit. Rex Joannes Quartus p. m. cuidam intimorum suorum aperuit, viginti quatuor modos sibi esse negandi. Non latuit hoc Legatum quendam, à multo jam tempore, certam expeditionem urgentem. Hic veterani cujusdam à servitiis majestatis Regiæ confidentiâ usus resumpsit instantiam his verbis. Intelligo hîc, Majestatem vestram viginti quatuor modos habere negandi; at ego viginti quinque modos habeo postulandi. Porro, quales isti viginti quatuor modi fuerint negandi, ignoro, nec occurrunt. Sed qualescunque sint, vel plures etiam possint esse petendi, prætentium importunitas unico, *Non*, sive obscuro, sive plano, pro exigentiâ casus, venit retundenda.

Cum primis unum siccum & clarum *Non* mereri videtur certum machinatorum genus, qui novos Regium ditandi ærarium adinvenientes & offerentes modos & artes, adjungunt (hîc latet anguis in herba) sibi executionem quoque demandandam autoritate sufficienti, aliisque ad hocce mediis requisitis debite armatam. Christus inquit, natum esse zizaniam inter semen bonum Patrisfamilias. Quod videntes servi zelo correpti, damnoque exaggerato, Dominum suum è vestigio accedunt promptam ad eradicanda zizania operam offerentes: *Visimus & colligimus ea?* Colligere, dixerunt: & non, eradicare: huiusmodi enim zeli & oblationes semper adducuntur in collectionibus. Respondit illis paterfamilias, nullas prorsus pro sollicitudine agendo gratias. Quid verò respondit? *Ait illis Non.* Ita similibus

Matth.
13. v. 28.

Ibid.
v. 29.

propositionibus unum siccum & resolutum *Non*, respondere fas est. Paterfamilias, melius quàm servi agriculturam intelligebat Servi utilitatem obtendebant; paterfamilias inconvenientiam penetrabat. Illi ad zizania extrahenda promptos sese offerebant; hic verò & triticum eos evulsuros prævidebat. *Ne colligentes zizania, eradicetis simul & triticum.* Nec faciendum est quod vultis, nec à vobis: suo id tempore, & à messoribus fieri oportet, quorum hoc est officium, & qui intelligunt. *In tempore messis dicam messoribus.* Cum arbitria sua simulque seiplos ad exequendum offerunt rerum ignari & inexperti, apparente tantum utilitatis prætextu, occasionibus intempestivis damnisque certis (pro ut ordinariè accidit) Paterfamilias ipsos, eorumque propositiones uno nervoso resolutoque *Non*, repellat: *Ait illis, Non.*

In aliis occasionibus, unum, *Non*, altero excusari solenne est. Porro, quia hic modus, ordinarius, frequens & usitatus est, sine examine & censurâ eum transire nefas est. Laban pactam Jacobo septem annorum mercedem negavit, & loco Rachelis (quod negatione pejus est) tanquam adulterinâ monetâ solvens, supposuit ipsi Liam. Luce diurnâ detegente dolum, Jacob conveniens Labanum de negata sibi Rachele expos-
Gen. 29. 25. tulavit; *Nonne pro Rachele servivi tibi?* Quam verò satisfactionem daret illi Laban, quod interpretatur, candidus? *Non*, unum, altero, *Non*, excusavit dicens, non esse moris in terrâ suâ secundo genitas primò tradi ad nuptias: *Non est in loco nostro consuetudinis, ut minores ante tradamus ad nuptias.* Et est consue-

tudo terræ vestræ, promissa non implere? Est consuetudo terræ vestræ, decipere? est consuetudo terræ vestræ, mentiri? est consuetudo terræ vestræ, iustitiæ & rationi contraire, & in excusationem obtendere, non est consuetudo? A terra Labani ad nostram transeamus. In omni terrâ, docente & demonstrante Aristotele, lex naturalis jubet præesse & regere sapientiores: subesse verò & parere debere minùs sapientes. Ubique terrarum lex naturalis sancitis confirmata civilibus vult, ut in quolibet genere eminentiores ad sublimiora ascendentes loca prima referant præmia: terra verò nostra ab hac lege eximitur, in quâ ad illa obtinenda præmia, ad ista conscendenda loca non talentorum neque meritum sufficit præcellentia, certo qualitatis desiderato gradu: Cum ista tantummodò sufficiat qualitas, secluso alio merito, seu talento ad prætendendum vel obtinendum: eadem loca absque prætensione obtinere. Extraneis verò & peregrinis admirantibus, & non sine stupore cernentibus: ista loca non occupari ab hominibus, quos mundus suspiciat & veneratur: isti *Non*, alio, *Non* responderetur: *Non est in loco nostro consuetudinis.* Enimverò si quispiam ex nostris prætendentibus Evangelicis (sit Jacobus qui Lusitaniam venit) hodie accedens loco petitiæ cathedræ, quemcunque hujus regni Episcopatum prætenderet, incolæ regni responderent, *Non*: quia filius esset piscatoris: majoremque illi honorem favoremque exhibere non possent, quàm Episcopatum quempiam ultra marinum conferre: moxque illum satyricè, de Meliapor Episcopum intitularent: quod insulam respiciat piscariam.

riam. Josue triginta trium regnorum subactori, cujus militari generositati ipse sol fuit attestatus, generalatum hodie prætendenti, exhibitum Moyſi ministerium opponerent: Et Josepho, cui in accumulandis Regis sui facultatibus, industria; & conservandis, fidelitate nemo fuit secundus, regis facultatibus & redditibus, si tanquam Commissarius præfici peteret; considerate an non pasta à Patre oves petitioni obicem ponerent? non loquor de Bartholostrum regimen justitiæ ipsi in mentem venerit; vel Navarro illud conscientia. Hic enim cum in Lusitania docuisset cum stupore Universitatum omnium: Conimbricæ didicit unum sibi usurpare *Non*, & peregrinatum abire in terras alienas, ne audire cogeretur in nostra: *Non est in loco nostro consuetudinis*. Censura illius, quod consuetudo dicitur, est quod non sit consuetudo; sed naturæ rationique contrarius abusus, virtuti reipublicæque præjudicativus. Porro Principes hoc modo dicendi, *Non*, sese excusantes, non modò non excusantur, sed accusandi potius sunt & reprehensione digni, dum hac via, subditis, orbi, ipsique Deo se reddunt odiosos, qui propterea ex uno patre eadem matre omnes voluit procreari.

Excluso igitur isto nimis quam proprio & particulari terræ nostræ abusu: modus omnium calculo optimus & optimorum quorumcunque opinione convenientissimus est, ut occasione occurrente negandi, ad emolliendam istius, *Non*, duritiam, negotio Principis jussu à Consiliariis ritè discusso, Consiliariorum arbitrio se Princeps excuset. Nihilominus & in hoc ipso medio cautela

& circumspectione opus est, ne in obli-viendo & emolliendo *Non*, ipsa Regis autoritas vel Consiliariorum periclitetur integritas, exculationisque motiva ab absurdo præserventur. Rex Achis in certo quodam bello contra Hebræos, fidelem suam, & subjectarum sibi turmarum operam promittenti Davidi, secum egrediendi copiam negavit, Sarraparum suorum, *Non*, allegando: *Sarrapis non places*. Quod tamen antequam pronunciarer, & postquam pronunciasset, omni laude plenam cum juramento, tam coram audientibus, quam ipso cui jurabat, fecit protestationem: *Vivit 1. Reg. Dominus, quia rectus es tu, & bonus in 19. v. 6. conspectu meo, sed Sarrapis non places. Scio quia bonus es tu in oculis meis, sicut Angelus Domini*, q. d. Juro tibi David, quod rectum & bonum te judicem, & quidem rectum & bonum in oculis meis velut Angelum Dei, sed Consiliariis displices. Pro! quot & quantæ subjectis negantur capaeissimis, veluti Davidi, non quod digni, immò dignissimi non sint, sed quia Regum consiliariis non placent! quod si dixisset, ipsam promptam Davidis oblationem sibi non placere, rationes & motiva ad hoc poterant subesse sed persona displiceat, *Sarrapis non places!* Quod si verò judicium & opinio Regis tantum discrepabat, ut illum bonum & rectum hominem, immò Angelo similem æstimaret, quare non suo potius conceptui & judicio, quam consiliariorum displicentiæ Rex sese conformavit? Et cum se illorum resolutioni conformaret, quare tot ornatam præconiis illam Davidi intimat, ut ipsa laudum præconia negativam confutent & condemnent? colorando isti,

Non,

Non, quo Davidi petitum negabatur, illa ab Achis fuere dicta, quibus ipsis coloribus Regiam auctoritatem & superioritatem valde deturpavit; sequendo etenim consiliarium suorum sententiam, contra iudicium & experientiam propriam, illorum se subditum, & non superiorem & Dominum demonstravit. Consiliarium quoque suorum integritati non minimam maculam inussit: dicendo enim, quod David illis non placeret, eos personarum magis affectu, quam causarum merito agi ostendit. Ipsi denique rationi notam intulit quâ se excusabat. Cum enim Davidis acta, propriâ ipsius Achis confessione, experientiâ & juratâ attestazione, tam recta & bona essent, ipsam sic dictam rationem, nullo excusationis velamine palliabilem confutabant: & purum putum prætextum tantum esse evincebant. Proinde Princeps consiliarium suorum sententiis excusare & palliare se gestiens, dicat, se negotium examinandum discutiendumque illis commississe, quorum conclusis se accommodarit; nec quippiam amplius.

§. VIII.

Istud, Clementissime Domine, nos docet politica humana, documentis sacræ desuper confirmata, quæ recensui. Porro pro felici sceptri, singulari adeo providentiâ, regiis celsitudinis tuæ manibus à divinâ traditi administratione, non aliud celsitudini tuæ medium offero & suggero, quàm exemplum Filii Dei, in verbis, thematis loco assumptis, tempori, circumstantiis occasioneque præsentit congruis, ut non nisi pro ea dicta videantur. Christus petita loca duobus

fratribus negavit; mediumque quo insipidum illud *Non*, condiendo suo simul honori decoroque consuluit, fuit Patris sui dispositionem & decreta allegare: *Non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo.* Non est meum, inquit, petita vobis conferre loca, & concedere postulata, quæ aliis jam ante Pater meus decrevit; à quo, quia hæreditavi potestatem, etiam illum me sequi, ejusque decreta stabilire & confirmare fas est. Istud imitandum est Principibus hæreditariis, tantòque gloriosius, quantò filii parentibus sunt gloriosiores. Consequentia naturali, occidente sole loca quædam obscurantur: eodemque nascente alia illuminantur. Eò collimant præfensiones in ortu auspicantium, & in occasu regimen finientium. Princeps verò, favente fortunâ, succedens patri tam digno incrementis subditorum, quàm imitatione filiorum, paternis electionibus inhærendo, à necessitate eas innovandi se liberat. Si Joannes & Jacobus sive pro se, sive pro aliis instantias fecerint, formalibus istis Regis Regum respondeant: *Non vobis, sed quibus paratum est à Patre meo.* Et illud *Non*, non facile minus, quàm decorum ipsi erit & gloriosum.

Verùm aderunt utique (more in regiminum auspiciis usitato) insinuare se gestientes ambitiosi ad suggerendum & persuadendum contrarium. Quinam verò novitatum harum, quæ tam blandè illabuntur auribus, adeoque pronis excipiuntur animis sint effectus, seu eventus; ipsi facile prævident Consilarii, & consilia accipientes. Exempli vice (si velint) deservire ipsis posset illud infausum Regni Roboami Filii Salomonis auspicium

auspiciū Hūc ut in thronum defuncti Patris substituerent, omnes duodecim Tribus in Sichem conueierant à Neorege universalem pariter gratiam postulaturi: ut videlicet tributa aliaque onera Patri ipsius præstari solita, quæ ob fabricam templi, multoq; potius ob sumptuosum excessivè tot Reginarum alimentum, jam eò usque excreverant, ut jam amplius pendere non possent, non nihil alleviaret. Auditis hac supplicâ (inquit textus) vocavit Rex Roboam Seniores, qui semper Salomoni parenti ejus à consiliis astiterant; qui concorditer precibus populi benignè annuendum suggererunt: hoc enim medio sibi animos eorum regnique stabilimentum foret lucraturus. Roboam verò sano utilique sibi (inquit textus) consilio spreto, cum juvenibus secum enutritis, & educatis semperque assistentibus, tanti ponderis tractavit negotium: ex quorum consilio minimum digitum suum, dorso patris sui grossiorem esse respondit: & ad ostentandam majestatis suæ differentiam, non solum non se alleviaturum onus tributi, sed insuper flagella patris sui se in scorpiones conversurum fuit comminatus: *Pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cedam vos scorpionibus.* Ex isto consilio, tale responsum, & talis denique successus & eventus, qualis ex tali consilio & responso poterat expectari, fuit consecutus. Ex duodecim Tribubus Roboamo tanquam Regi jurare paratis, decem denegatam ipsi obedientiam, famulo quondam patris sui Jeroboamo promiserunt, potius uni famulo, quàm tali Salomonis filio subesse eligentes.

Inquirentes tam inopinati & infelices eventus originem, quo Rex, sine pugna,

Pars II.

decem regni sui partes, & sibi, & omnibus suis posteris unicâ perdidit horâ, non invenimus aliam, quàm quod Rex veteranis Ministris parenti suo individue assistere solitis valere jussis & ex aula dimissis, alios introductos consiliis adhiberit teste Scripturâ. *Reliquit consilium Senum, qui assistebant coram Salomone patre ejus, cum adhuc viveret: & adhibuit adolescentes, qui nutriti fuerant cum eo & assistebant illi.* Note illud, & hoc, assistebant. Causa proxima ruinæ Roboami, fuit maturum illud Senum expertorum consilium derelinquere, & illud juvenum arrogantium & imprudentum amplecti. Porro causæ hujus origo, unico tantum passu retrogrado fuit remotior: videlicet mutare Ministros, qui patri suo semper à consiliis astiterant: *Qui assistebant coram Salomone patre ejus: novosque creare, quibuscum fuerat enutritus, ad assistendum: Qui nutriti fuerant cum eo, & assistebant illi.* Ultima negotiorum decoctio fit inter Ministros à lateribus Regum prout in hoc casu vidimus. Proinde si illi ipsi, qui à latere fuerant Salomonis, etiam à latere fuissent filii ejus Roboami, consilium eorum prævaluisset; ex quo populus contentus quievisset, regnum mansisset integrum, Rex obedientiâ & amore subditorum gavisus: & Roboam majorem se patre jactans, ipsi magnitudine fuisset æqualis.

Neque sine nota transmittendum videtur, quod singulari emphasi repetitur. Postquam enim Sacer Textus dixit: *Assistebant coram Salomone:* addit, *Patre ejus.* Superflua videtur hæc expressio, ex tota enim historiæ narratione jam constabat Salomonem patrem fuisse Roboami:

K

3 Reg.
12. v. 8.

boami : nihilominus notâ consideratione quæ dignissima fuit, velut una ex circumstantiis maximis, quæ casum notabiliter aggravant. Quamvis enim ministri, quibus Salomon in vivis fuerat usus, ex hoc solo capite, quod omnium totius mundi Regum sapientissimo à consiliis astitissent, omni honore, & exultatione, locisque apud ipsum obtentis forent dignissimi : Quia sui patris fuerant (quamvis ille non fuisset Salomon) eorundem ministerio uti, eos lateri suo admoveere, eorum fidelitati, integritati, zelo, & amori, plus quàm omnium aliorum credere Roboam oportebat. *Amicum tuum, & amicum patris tui ne dimiseris* ; inquit Spiritus Sanctus, ejusdem Salomonis ore. Enim verò quidnam habent amplius amici parentum, præ novis & specialibus amicis filiorum ? Inter certum & dubium discernere nōrunt. Quos sibi filii eligunt, bonos esse & fideles, contingere potest : de illis verò qui parentum amici fuere, id omninò certum est ; experientiâ enim probati sunt, & illi nondum. Consequentia ista in ipsum cœlum probatur. Deus Moyfi in rubo apparens nescienti quis esset, dixit : *Ego sum Deus Patris tui*. Ego, inquit, sum Deus Patris tui : Tu ibis liberatum populum meum ; & ut tibi credant dices : Deum Patrum suorum te misisse. *Deus Patrum vestrorum misit me ad vos*. A servitute Pharaonis eos liberare decreverat, utque tanti beneficii eos redderet certos, non solùm se Deum hoc efficere potentem notum voluit ; sed esse Deum Patrum ipsorum, ne diffiderent facturum. Hinc sapienter dixit Socrates securissimos esse amicos hæreditatos. Amicitia recens dubio patet, quæ

Prov.
27.v.10

Exod. 3.
v.6.

ibid.
v.13

verò quasi jure hæreditario transit ad filios, est certa. Proinde celeberrimus ille Philosophus concludit : *Liberos non solum hæredes esse facultatum, sed amicitiarum paternarum*. Si Roboam cum corona hæreditasset amicos sui patris, regnum non perdidisset : sed quia hæreditando coronam, novos sibi voluit assumere amicos, hi perdidērunt regnum.

Illis se ingerere volentibus, ut assistentes regum stiparent latus, facile & sine offensa dicere potuisset : primas meritò illis dandas, qui in patris sui servitio, ab eodem electi consenuerant, *Non vobis, sed quibus paratum est à patre meo*. Porro error Roboami in eo constitit, quod ab illis secum enutritis, persuaderi sibi permiserit mox in principio, consilia sua fore saniora. Si enim tantum suis effecere adulationibus, & his adeò excæcatus fuit infelix juvenis, ut minimi sui digiti annulum, majorem crediderit habere rotam cingulo patris sui, quomodo non simul etiam capiti ipsius imprimerent, ut quamvis pater suus fuisset Salomon, nihilominus se plus scire, sapientioresque esse sibi imaginaretur ? Hæc illa est cæcitas, quam ordinariè filii Regum incurrunt : & succedentes in regimine, famulos & officia, omniaque parentum statuta immutant, ignari nec advertentes, in distribuendis locis & officiis, plus scire parentes oculis clavis quàm filios quantumcunque sapientes oculis apertis. Patriarchæ Jacob præ senio caligabant oculi, quando Joseph filius, duos ipsius nepotes Manassen & Ephraim pro accipienda benedictione illi præsentavit. Manasses erat natu major, idcirco ad dexteram, Ephra-

Socrates.

imp

im natu minor, ideo ad sinistram est collocatus: nihilominus commutatis in formam crucis manibus, dexteram super Ephraim, sinistram verò posuit super Manassén. Non sic, Domine parens, replicabat Joseph: dexteram enim manum natu minori, sinistram verò natu majori imponis. Sed quid responderet Jacob? quid responderet pater cæcus? *Scio fili mi, scio.* Optimè scio, fili mi, inquit, quis major minorve sit natu. Item scio quid facio, quia scio quod tu non vides: quia tu ætatem tantum eorum attendis; ego verò ætatem, indolem eorum simul & fortunam considero. Porro quia fortuna Ephraim, fortunam Manassis excedet, hinc dexteram, opinione tuâ, minori, sinistram verò majori impono. Joseph sapientiæ suæ excellentiâ jam celebri & notâ, totam in admirationem rapiebat Ægyptum, ubi casus hic accidit: cæcus nihilominus seu caligans pater, duplo plus videbat & sciebat quàm ipse Joseph: *Scio fili mi, scio.* Plus enim, ut dixi, pater oculis clausis quàm filius sapientissimus videt, apertis. Persuadeant sibi, nec dubitent filii, patres plus scire quàm ipsos.

Vice quadam Discipuli interrogârunt Christum, quando restitutus esset regnum Israël: & aliâs quando dies iudicii adventurus? Responditque Christus Patrem suum ista sibi reservâsse secreta. Age, magister divine, in quo ipse Pater Sapientiæ recondidit thesauros, nunquid ista duo arcana te latent? non latent, sed scio: ita tamen, ut celem, & non, ut revelem. Egregia responsio? quæ vera duo-

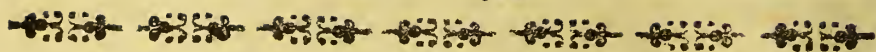
rum textuum horum est solutio. Enimverò, Domine, nunquid consultum est, ut Discipuli tui, te non omnia scire existiment? Quandoquidem non alia est comparatio, quam inter meum Patrem & me filium ejus, sic sentire, per me licet. Nulli filio diffiteri licet, se à Patre Sapientiâ vinci: quod ita intelligi & supponi oportet, prout Christus quoque, quâ homo, supposebat. Verum, si quis replicaret, confessionem istam modestiæ fuisse, neque decoram æquè fore filiis aliis, sicut Christo, quia Pater ejus erat Deus: dico, etiam alios Patres respectu filiorum suorum esse Deos, vel saltem pro talibus habendos & venerandos esse à filiis, ad eorum consilia & monita sequenda: *Filii probi parentes suos tanquam Deos quosdam visibiles colunt & observant.* Sententiam hanc Philo Hebræorum Plato, ex Græcorum Platone desumpsit, qui parentes domestica numina vocavit: addens dictamina parentum, velut Deorum accipi & observari debere à filiis; non sicut consilia & præcepta, sed velut oracula. *Parentum dogmata à filiis velut oracula excipienda sunt.* Denique, ne cui dubium moveat doctrina hæc, quam Plato tradidit infidelis, & Philo non Christianus: ut speratos ex illa possimus carpere fructus, irrefragabili Spiritus Sancti oraculo discursum hunc concludamus, qui Siracidis ore hominibus voluit prædicatum *Judicium Patris audite filii, & sic facite ut salvifitis.*

Philo
Heb.

Plato.

Eccleij. 2.
v. 2.

Amen.

S E R M O

D E

S. A N T O N I O.

Habitus Romæ, in Ecclesiâ Lusitanorum, & occasione, quâ Marchio Das Minas, Extraordinarius Serenissimi Principis Lusitaniæ Legatus, obedientiâ ad Sanctitatem Clementis decimi Legatione fuit perfunctus. Anno 1670.

Vos estis lux mundi. Matth. cap. 5.

S. I.

Lusitanum Italum, Italum Lusitanum, celebrat hodie Italia & Lusitania: Lusitania, S. Antonium Ulyssipponensem: Italia, S. Antonium Paduensem, Ulyssipponensem, quia ibi natus: Paduensem quia ibi terræ mandatus. Sic fuit: ast ego, aliter esse debere putabam. Admirabilis iste Joseph, qui eò usque extra patriam suam accrevit, corpus suum mortuum in Ægypto remanere nolens, in patriam suam illud transportari mandavit. In Ægypto mira operando, summos fuit consecutus honores: sed non in terra prosperitatis suæ, sed nativitatis, ossa sua voluit quiesce e. Patriæ suæ voluit notum, majoris se facere naturam, quàm fortunam. Septem pedum spatium, pro sepulturâ, in propriâ potius elegit terrâ, quàm mausolæi magnifica, pyramidesque Ægypti in terra aliena. Idem planè ego, secundum genuini legem Lusitani, S. Antonium facturum fuisse putâsem. Verùm, vice Patriæ mihi deposituro querelas, os obturat Evangelium, illa obligatione: *Vos estis lux mundi.* Considerate, inquit Evangelista, quod S. Antonius lux fuerit mundi. Lux fuit mundi: Ergo Lusitania non habet, quod conqueratur. Quod si S. Antonius vice solis non fuisset natus, ubi nativitatem sortitus, ibidem quoque sepulturam fuisset consecutus. Sed quia Deus illum, lucem mundi creavit, alibi nasci, & alibi eum oportebat sepeliri: quod Solis est proprium. Malachias nativitatem vaticinans Christi, inquit ipsum nasciturum tanquam justitiæ Solem: *Orietur vobis Sol justitia.* Quid verò fecit Christus

Christus tanquam Sol , & tanquam justus? Tanquam sol mutavit horizontes: tanquam justus , cuique tribuit suum. Tanquam sol mutavit horizontes: Siquidem in alio natus , in alio est mortuus. Tanquam justus cuique tribuit suum , Bethlehem enim honoravit præsepio: & Jerusalem sepulchro. Pari modo S. Antonius. Proinde si Ulyssippo aurora fuit ejus ortus; Padua sit sepultura ipsius occasus.

Construat Padua splendidum sacris S. Antonii Lysanis Mausolæum , cujus qui tuor angulis quatuor elementorum, jussui ipsius parentium insculpta cernatur obedientia. Terra, cum animantibus prostratis: Mare , cum piscibus auscultantibus : Aër, cum tempestatibus & procellis sedatis & quiescentibus: Ignis, cum flammis repressis, incendiisque restinctis. Ex pyramidibus dependeat pro trophæis innumera beneficentiæ ipsius spolia, victorum vexilla, naufragorum anchoræ, captivorum catenæ & vincula, mortualia resuscitatorum indumenta, quorumcunque denique infirmorum anathemata. Diffundatur fama, ut Sacrario huic opere phrygionico (more aliàs usitato) fiant tapetes & cortinæ, auribus, oculis, linguis intertexta. Auribus, quia tot surdis donavit auditum; Oculis, quia tot cæcis contulit visum; Linguis, quia tot mutis donavit eloquium. Porro , pro miraculose hujus operis animâ videatur (uti hodie videtur) & honoretur in lypsanotheca crystallinâ ipsa S. Antonii lingua, post mortem viva: ante resurrectionem resuscitata; ad insultandum terræ, incorrupta; ad insultandum cineribus, integra: ad insultandum sepulchro, immortalis: ad insultandum

denique tempori, æterna. Istud Paduæ videri Italia. Et Ulyssippone, quid Lusitania spectat & mundus? non ibi multa, sed unum tantum conspicitur miraculum: non miracula Sancti, sed miraculum visitur Sanctorum. In altaribus cernitur S. Antonius, tanquam primarius Dei amicus, manibus memorialibus & supplicationibus plenis: & quia singularis amicus, statim expeditus. Domus, in qua natus est, munificentiam regali, in sumptuosissimum templum conversa est & consecrata. Et Religiosa Statuum ratione seu intentione, super templi istius testudinem fundatum est capitolum, seu victoriosæ civitatis illius curia; civitatis inquam illius, quæ injectis indomito oceano frænâ, detexit, acquisivit, subjugavit, Ecclesiæque Catholicæ vastissima illa mundialis corporis membra univit, quorum Roma quidem jam dicebatur, sed nondum caput erat.

In hoc templo, & illo sepulchro, S. Antonius inter Lusitaniam & Italiam videtur esse divisus: in his duobus Horizontibus adeo diffusus, lux mundi inter Paduam & Lisbonam videtur divisa. Gloriosa Padua, cui dicere licet, *Hic jacet*; Gloriosa Lisboa, nam dicere potest, *Hic natus est*. Utra verò harum gloriosior, magisve gloriari ausa? Quæstionem hanc dividere malo, quam decidere. S. Antonii Paduani laudes & glorias, facundissima Italiæ Oratorum decanter eloquentia; ego verò, & loco, & auditorio me accommodare compellus, de Sancto Antonio Lusitano tantum, verba faciam.

Ad laudem igitur S. Lusitani, & honorem instructionemque Lusitanorum, qui ejus festum hodie celebramus, in-

tenta duo , ad unum reducam assumptum, in verbis istis, *Vos estis lux mundi*; fundatum. Porro discursus mei argumentum erit , quod S. Antonius fuit lux mundi, quia verus fuit Lusitanus: & quod verus fuit Lusitanus, quia fuit lux mundi. Declaro me. Potuisset S. Antonius esse lux mundi, licet alterius foret nationis: sed quia semel natus est Lusitanus, non foret Lusitanus, nisi lux mundi esset: quia esse lucem mundi, in alterius nationis hominibus, non est nisi privilegium gratiæ: in Lusitanis verò, est obligatio naturæ. Hoc Lusitani hodie de se, & Lusitano suo sunt dicturi. Ave Maria.

§ II.

Vos estis lux mundi.

Allegatis Christus verbis, suos in primis alloquitur Apostolos: & in his successores ipsorum viros Apostolicos. Quia verò luce Evangelii illuminare mundum, Apostolis incumbit ex officio, hinc ipso illos caractere insignivit officii, tituli vice, ipsos lucem vocando mundi: *Vos estis lux mundi*. Prærogativa hæc adeò gloriosa, quæ in aliis nationibus est gratia particularis personarum: in Lusitanis non solum est gratia particularis personarum, sed universalis nationis. Petro & Joanni dixit Christus, *Vos estis lux mundi*: sed quamvis Petrus & Joannes essent Galilæi, non toti hoc dixit Galilææ. Basilio & Athanasio Christus dixit, *Vos estis lux mundi*: sed quamvis Basilius & Athanasius essent Græci, non de Græcia tota hoc voluit dictum. Cypriano & Augustino dixit Christus, quod essent lux mundi: sed quamvis Cyprianus & Augustinus essent Africani, non tamen

de tota Africa hoc voluit putari. Antonio verò dixit Christus, quod esset *Lux mundi*: Et non solum Antonio, qui Lusitanus erat, sed cunctis protinùs Lusitanis idem dixit. Enimverò quænam est, aut esse potest notabilis adeò discriminis causa? Hæc est, quod cæteri homines, vigore ordinationis divinæ, obligentur tantummodò Catholici esse: Lusitanus verò tenetur esse Catholicus Apostolicus. Reliqui Christiani tenentur fidem profiteri, Lusitanus verò eandem profiteri, & insuper propugnare. Quis hoc dicit? S. Hieronymus, aut S. Ambrosius? Non: sed ipse Christus qui dixit: *Vos estis lux mundi*.

Illam gloriæ singularis prærogativam, præ omnibus mundi regnis, sibi vindicare potest Portugalliæ regnum, quod à Deo institutum fuerit & fundatum. Scio equidem Israëlitem etiam regnum à Deo sumpsisse exordium: sed non nisi permittente, & quasi invito, instantibus importunè, & contendentibus habere Regem, aliarum more nationum. Regnum verò Portugalliæ instituturus & fundaturus Christus, Regi (qui nondum erat) Alphonso Henriquez apprensus, primum illi verbum locutus est, *Volo*. Quia regnum Portugalliæ tantum evasurum erat Ecclesiæ membrum, tamque eximia ei servitia præstiturum in mundo, idcirco similem illi institutionem voluit sortiri. S. Petro dixit Christus: *Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam*: Alphonso dixit Christus: volo in te, & in semine tuo imperium mihi stabilire. Petro dixit: in te fundare volo Ecclesiam, non tuam, sed meam: *Ecclesiam meam*. Alphonso dixit: in te stabilire volo regnum

Ex Alphonso juram.

Matth. 16 v 18.

regnum non tibi, sed mihi : *Imperium mihi.* Instituendo Ecclesiam, non dixit Petro : *In te & in semine tuo.* Sicut enim Universale Ecclesiæ regnum subditas sibi habiturum erat omnes mundi nationes, sic omnibus æquale jus esse voluit ad mitram. Hebræis, in Petro : Græcis, in Anacleto : Romanis, in Gregorio : Germanis, in Victore : Gallis, in Martino : Hispanis, in Calixto : Lusitanis in Damaso. Ast in constituendo Portugallicæ regno, inquit Christus : *In te, & in semine tuo.* Quemadmodum enim particulare tantum nationis unius erat regnum, non electivum, sed hæreditarium : In successione & ejusdem sanguinis progenie illud voluit perennare. Et quare omne istud non sine politico, cunctisque regnis & nationibus communi : sed planè Apostolico, huic Regno Nationique speciali. Quod ipsemet Christus verbis, quibus regnum illud constituit, insinuavit : *Ut deferatur nomen meum in exterarum Gentes*, mediantibus videlicet Lusitanis. Porro ad id usque temporis mundus exterarum illarum Nationum erat ignarus. Verùm quadringentis abhinc annis quando etiam mundus innotuit sibi, illas novisse cœpit. Notate, num institutio fuerit Apostolica. De S. Paulo pronuntiavit Christus : *Ut portet nomen meum coram Gentibus.* De Lusitanis idem dixit Christus : *Ut deferatur nomen meum in exterarum Gentes.* Porro Apostolis locutus est dicens : *Videte regiones, quia alba sunt ad messem.* Lusitanis : *Ut sint messores mei in terris longinquis.* Notate quod expressè Messores appellat ; ut serviant sibi brachio & ferro. Christo sibi apparente, Alphonsus agebat in suo tentorio, historiæ Gedeonis, duplici my-

sterio, lectioni intentus ; primò, ne Rex, consideratâ Lusitanorum paucitate, factæ sibi promissioni fidem denegaret : Secundò, ut iidem ipsi Lusitani, Gedeonis milites sibi imitandos, alterâque manu tubam, alterâ verò lampadem seu lucem ferendam intelligerent. Petrus à Christo, in signum futuri, Cephass, id est, Petra fuit appellatus : Lusitani primò vocati sunt, Tubales, (de Tubal) quod mundanum significat, postmodum dicti sunt Lusitani, ut nomine ferrent lucem ; Mundani, ut nomine ferrent mundum. Deus enim illos electurus erat, ut vice & officio Lucis fungerentur in mundo : *Vos estis Lux mundi.*

§. III.

Suppositâ veritate hac authenticâ, ut clarè pateat, quàm ritè S. Antonius veri Lusitani fuerit functus officio, Lucisq; mundi dignus titulo : Ego in Luce ejus quinque, singulares cum primis motus considero ; quorum primus est mutare professionem : secundus, deserere patriam : tertius, conscensâ navi mari sese committere : quartus, vitam infidelium conversioni devovere : quintus Romam (ubi in præsentiarum agimus) venire, obedientiamque Christi Vicario promittere : sicut Lusitania jam solemniter, & quidem solemnissimè promissit. Motus videntur esse magni : sed quia sunt Lucis, erunt breves.

Nihil magis cum sanctitate pugnare videtur, quàm mutatio vocationis. S. Antonius Ordinem sancti Augustini professus erat : ibi à Luce graduatus est, & gradum accipere oportebat. Ut quid igitur habitum professionemque mutat ? quod si hoc fecit propter Canonici

Act 9.
v. 15.

Joan. 4.
v. 35.

nonici Regularis clausuram, ut Lucis instar exiret in mundum; ad Eremitas sub Regula ejusdem S. Augustini transeundum erat. Quorsum igitur suo deserto Patriarchâ, inter omnes, S. Franciscum elegit? quia erat Lusitanus, mundumque illuminare resignatus: Sub Quinis Portugalliæ, sub quinque Vulnerum vexillo militare oportebat. Ipse S. Augustinus Pater ejus, Christi Vulnera, Lucis vocavit Vexilla: *Fulgens redemptionis vexilla*. Porro, quia inter Patriarchas omnes, militantisque Ecclesiæ Belliduces, solus S. Franciscus quinque Vulnerum præferebat vexillum; sub hoc velut Lusitanus & Lux mundi, S. Antonius inscribi & militare debebat. Velut Lusitanus, ad sequendos sacros Quinos: Velut lux mundi, ad illuminandos infideles.

S. Aug.
Joan. 20. v. 25. Incredulus erat Thomas, in tantum, ut diceret protestando: *Nisi videro fixuram Clavorum, & mittam manum meam in Latus ejus, non credam.* Hic considero. Ad credendum, fidemque faciendam testimonia duo sufficiunt. Porro Clavorum quatuor erant vulnera, Quare igitur Thomas clavorum vulneribus non contentus ad credendum lateris insuper vulnus peti? ratio est, quia vulnera clavorum, licet essent vulnera, non erant quina: erant quatuor, & non quinque: ad infideles autem convertendos, superandos, fideique subjugandos, omnia quinque vulnera concurrere oportebat.

Tertull. Loquatur Tertullianus: *Omnibus divinitatis Christi probationibus instructus dixit: Dominus meus, & Deus meus.* q. d. Nunquid incredulitas Thomæ, virtute & efficaciâ vulnerum Christi victa fuit & reducta? Equidem; sed notare, inquit

Tertullianus, non aliquibus eorum, sed omnibus simul victas dedisse manus: *Omnibus.* Credeſne Thoma, viſis manuum vulneribus? *Non credam.* Credeſne Thoma, manuum pedumque vulneribus conſpectis? *Non credam.* Viſis igitur duobus manuum, totidemque pedum vulneribus, inſuper & Lateris vulnerere quinto credes? protinùs credam: *Dominus meus, & Deus meus.* Hoc pacto convicta & victa Thomæ incredulitas ceſſit. Taliterque vinci, victasque dare manus infidelitatem mundi oportebat.

Judicioſè proinde S. Petrus Chryſologus dixiſſe putandus eſt, illam S. Thomæ, in petendis quinque Vulneribus inſtantiam, non tam incredulitatem fuiſſe, quàm Prophetiam; *Prophetia ſanè magis, quàm cunctatio fuit.* Multa S. Thomas in India de Luſitanis prædixit: Iſta verò prophetia, omnium prophetiarum fuit completio. Infidelitatem ſcilicet gentium, virtute quinque vulnerum, fore ſubjugandam: infidelitatem gentilium non Luſitanorum, ſed Luſitanix armis debellandam; Chriſtus armorum inſigniumque gentilitiorum loco, ſacros nobis tradidit Quinos, ut armorum vice ſervirent. Filii Iſraël ex Ægypto terram promiſſionis occupatum egreſſi, inermes, ita caventibus Ægyptiis, exierunt: Armatos nihilo ſecius eos exiſſe textus affirmat: *Armati aſcenderunt filii Iſrael de terra Ægypti.* Enim verò ſi exierunt ſine armis, quo pacto armatos illos exiſſe aſſerit ſcriptura? Originale Hebraicum illud mirabiliter inſinuat: *Aſcenderunt filii Iſrael armati: aſcenderunt filii Iſrael Quini, & Quini.* Armatos illos exiſſe adſtruit, quia ſub myſterio, *Quini,*

S. Pet. Chryſologus.

Exod. 13 v. 18.

&

Quini exierunt: porro quia exierunt quinque & quinque, *Quini & Quini*: Quinarius iste ordo ipsis loco armorum erat: *Ascenderunt Quini & Quini: Ascenderunt armati*. Iltis armis terram promissionis sibi subjecerunt Hebræi, & novum mundum acquisierunt & subjugarunt Lusitani: Iltis denique armis S. Antonius subegit, illuminavit, & innovavit veterem. O magnanime David

Minorita, indute Synthesi, Gigantisque, sacrorum virtute Quinorum, prostrator! Natuminimus fratrum suorum David, contra Gigantem in arenam descendurus quid fecit? depositis armis Saulis, suâ reindutus synthesi cucurrit ad torrentem, unde sumptis selectis quinque lapidibus processit: *Elegit sibi quinque limpidissimos lapides de torrente*. Pro jactu unus sufficebat lapis, pro ut etiam suffecit. Si igitur sternendo hosti, unus sufficebat lapis, quare secum deferret quinque? Quia licet unus sufficeret pro jactu: quinque necessarij erant pro Sacramento. Illi lapides quinque, Vulnera Christi quinque denotabant; Torrens, de quo Loti sumpti erant, torrentem Sanguinis Christi designabat. Et quod homo, vel tantillæ staturæ adolescens, tantæ molis sterneret Gigantem, quinque Vulnerum virtuti tantum erat tribuendum. Deposito igitur S. Augustini habitu, assumptoque vili & aspero S. Francisci vestitu, S. Antonius, præcedentibus sacris Quinis, prodeat securus, nihil hæsitans quin minor seu Minorita Gigantem sit prostraturus. Concionantivice quadam S. Antonio, expansis in formam Crucis brachiis vulnera ostendens S. Franciscus apparuit. Franciscus erat Moyses, Antonius Josue: Francisco

Pars. II.

agitante vexillum, Antonius vibrabat hastam: Francisco circumagente Quinos, Antonius obtinebat victorias. In corpore S. Francisci fixarum quinque stellarum fulgor emittebat scintillas; ex ore Antonii, radii Lucisque influentia exhibant, quæ mundum confundeant & illuminabant: *Nos estis Lux mundi*.

§. IV.

Verum enim verò, si S. Antonius erat Lux mundi, quonam pacto ipsi ex patria non fuit exeundum?

Hic secundus fuit motus. Egressus est, ut Lux mundi, egressus est velut Lusitanus, sine egressu nemo magnæ vadit.

Egredere de terra tua, & faciam te in gentem magnam, dixit Deus ad fidei, *Gen. 12. v. 1.*

seu credentium Patrem. Egressus est, ut esset magnus; & quia erat magnus, egressus est. Quinto die mundi, Deus de elemento aquæ creavit pisces & aves. Quid verò utrisque illis evenit? Pisces velut qualitatis frigide alisque destituti, in loco nativitatis suæ resederunt: Volucres verò alis instructæ, & velut generosæ, locum mutarunt. Has imitatus est, & imitari debebat generosus S. Antonii spiritus, quia Lusitanus est natus. Quod à multo jam tempore singulariter mecum expendi, est, quod Christus venditionis suæ pretium, triginta videlicet argenteos, dupliciter voluerit impendi. Primò in emptionem agri, pro peregrinorum sepulturâ: *Emerrunt ex eis agrum figuli, in sepulturam peregrinorum*. Secundò, ut iisdem insignium Portugalliæ sentum encausto pingeretur: *Et pretio quo ego genus humanum emi, & quo à Judæis emptus sum, in signe tuum compones*. Notatu

Matth. 27 v. 7.

L

digna

digna impendia! enim verò, quānam proportio scuti Lusitaniæ, cum peregrinorum sepultura ut pretium unius sit encaustica pictura alterius? magnam sanè habuit proportionem. Christus voluit ut pretium sepulturæ Peregrinorum, esset encaustica pictura insignum Lusitanorum: ut intelligeremus, gloriam illam, nascendi Lusitanum, obligationem esse, moriendi peregrinum. Insignibus nos Christus obligavit ad peregrinandum: & sepulturā nos exposuit ad moriendum. Quemadmodum gloriam nobis contulit, quæ nos ex patria exigit: ita terram providit, quæ nos extra illam cooperiat. Nasci parvum & pusillum, morique magnum, est evadere hominem. Hinc tantillum nobis terræ Deus assignavit pro nativitate: & tot terras, pro sepultura. Ad nascendum, terræ modicum: ad moriendum, terram omnem. Ad nascendum, Lusitaniam: ad moriendum, mundum. Avos vestros interrogate, quod exierint, & quān pauci fuerint reversi? Sed ista sunt ossa, de quibus sanguini vestro vel maximè gloriamur.

Portò debitum egrediendi de Patria, fundatur in obligatione mundum illuminandi. Quo pacto S. Antonius Galliæ & Italiæ Lux esse potuisset, nisi Lusitaniā egressus? Ad introducendam fidem in Palæstinam, Abrahamo exeundum fuit de Chaldæa: ad destruenda Ægypti Idola, Christo exeundum fuit Nazaretho: ambo peregrini, sed Lucis instar exeundo, tenebras fugabant. Plantari nequit fides: nisi transplantentur ejusdem disseminatores. Non sine ratione inquit Christus: *Pater mem agri-*

cola est. Deus se gessit cum Lusitanis, sicut agricola, cum lucibus. Agricola in modico terræ spatio seminat, quod postmodum in longè capaciore transplantare debet. Angustum terræ spatium erat Lusitania; sed Deus inde Lucis seminarium fecit, ad illam per totum mundum diffundendam. Deus lucem primo creavit die: transiit secundus, transiit tertius, & quarto lucem eandem dividendo, ex eā solem, lunam, stellisque formavit, quas per totum distribuit firmamentum. Quæro igitur, Quare Deus hæcce planetas, hæc astra, hæc signa, & constellationes, non primo statim formavit die, sed postea? Mysterium fuit, inquit S. Basilii, quia superemus universi artifex insculpere operibus voluit naturæ semitam, quam postmodum sequeretur in operibus gratiæ: quod in novi mundi conversione factum videmus. Sicut enim lucem materialem Deus primo die, in uno loco, creavit in concreto, unde illam postmodum, per omnes cæli, & super omnes terræ regiones divisit: stellas aliquas pro polo arctico, alias pro antarctico: Illas pro Oriente, has pro Occidente; alias pro Meridie, alias pro Septentrione distribuit: Pari modo ad novum illuminandum mundum, qui tot alioquin sæculis tenebris infidelitatis immersus mansisset, hominibus quidem cognitus, sed non nisi veri Dei notiā destitutis, quid author gratiæ fecit? creavit primò & in Portugallia separatim conservavit electum illud lucis fideique seminarium, unde tempore succedente, distributione facta, Lux aliqua Africæ, alia Asiæ, alia Americæ, alia Brasiliæ, alia Æthiopiarum,

piæ, alia Indiæ, alia Cappadociæ seu Cæsariæ, alia Japoniæ, alia denique Chinæ lucis radios inferret: & hoc pacto è Lusitania, in tres mundi partes fides transplantaretur.

Extra controversiam est, Lusitaniæ angulum, seu angellum fuisse Europæ: sed in hoc angulo terræ puræ, Deoque gratæ: *Fide purum & pietate dilectum*. In hoc inquam angulo terræ, Deus ad custodiam voluit deponere fidem, unde ad vastissimas illas regiones foret derivanda, animis adeò heroicis, tanto labore exculta, tanto irrigata sanguine, tantis sudoribus collecta; tandemque in solariis Ecclesiæ, sub clavibus S. Petri collocata. Lusitania semetipsâ se metiendo, tam exiguam, tantoque molimini imparem se agnoscens, verba Jeremiæ, quando gentibus prophetatum destinabatur, usurpare sibi meritò potuisset: *Et Prophetam in Gentibus dedi te*. Et quid respondit Jeremias? *Et dixit: A, A, A, Domine Deus, quia puer ego sum. q. d. Domine Deus, parvulus nimis ego sum, tantoque molimini, cui me destinatus, sum impar*. Idem inquam replicare potuisset Lusitania: Verum Deus ex ore illi ista rapiendo, loco primi A. scripsit, Africa: loco secundi A. scripsit, Asia: loco tertii, A. scripsit, America, omnes illas tres, ejus subiciens imperio, tanquam Dominiæ: & ejus doctrinæ, tanquam luci: *Vos estis lux mundi*.

S. V.

Verumenimverò, sicut S. Antonius (tertium jam motum ingredimur) omnium luminum istorum erat lux prima, sic viam ex Occidente pandit in Orientem. Non quidem so-

lis iste est cursus, talem nihilominus, oportebat esse: S. Antonius quippe sol erat, pennis suis deferens salutem: *Et sanitas in pennis ejus*. Rex Ezechias *Mel. 4. v. 2.* signo quoque solis salutem sibi assecurari petebat. Et quali? ut sol gradu seu cursu relicto, ad Orientem retrograderetur, & non ad Occidentem pergeret. Sic Antonius, sicque Lusitani. Ipse ab Occidente ad Orientem: ipsi ab Occasu ad Ortum: Luce enim salutem afferebant mundo. Porro, quia sol ad antipodas tendens, currum immergendo mari, equos lavat in undis: ut idem facerent Lusitani, Antonius terrâ relicta maris se profundo committens solutis anchoris, dans vela ventis, navigare incepit, intentionem & scopum simul cum prora, in Africam dirigendo: quod etiam à nostris attentatum fuit iter, primumque Argonautarum nostrorum cordatum molimen

Verum ne caballorum seu equorum, currusve solis in mare missorum historia nudum videatur figmentum poeticum: à Propheta Habacuc, eam inusitato turgentique stylo decantatam audiamus cap. 3. *Viam fecisti in mari equis tuis, & quadrigæ tuæ salva-* *Hab. 3. v. 8.* *tio*. Tu Domine, inquit Propheta, viam fecisti in mari equis tuis, & curribus tuis salvationem. Currus salvationis, & equi ambulantes in mari? Quinam, quæso, isti sunt currus, & quinam isti sunt equi? *Portugallenses in suis navigationibus, & conversionibus*: ait *Genebrardus*. Sed ipsam libeat audire textum. Primò inquit Propheta, Deum illis in mari patefecisse viam: *Viam fecisti in mari equis tuis*. Viam quam panderunt Lusitani, nondum

erat facta per maria nunquam ante fulcata. Deus illam prius pandit Lusitanis; & hi postmodum aliis nationibus. Navigabant mare sine præhabita mappa quæ illis primitus, pro navium directione erat facienda. Victoriæ eorum complârunt terras: discrimina eorum retexerunt profunda: experientia eorum astronomica, dimensa est altitudines: eorum denique infatigabilis resistentia perfregit torrentes. Porro navigabant sine mappa, sine astrolabio, per nova maria, per nova climata, ventis usi insolitis, & stellis cœlisque nondum visis; nihilominus nunquam aberrârunt à viâ, & scopo, directore utique Deo: *Viam fecisti in mari equis tuis.* Isti generosi & impavidierant equi. Currus verò salvationis, quinam & quales erant? Erant illæ aquis innatantes civitates, illa vastissima primæ in Orientem destinatæ navalis expeditionis vata, ab extraneis, ob modicum curruum discrimen, carrucæ appellata, quas Propheta salvationis quadrigas appellat: *Quadriga tuæ salvatio.* A summo enim usque ad imum nihil aliud secum vehebant. Vehebant profaburra, Ecclesiarum delineationes, & ipsas quandoque Ecclesias partitas, ut ibi exstruerentur: in vexillis præferebant Vulnera Christi, in antennis crucem, in acu nautica fidem, in anchora spem, in gubernaculo charitatem, in laterna, Evangelii lucem: & in omnibus salutem: *Quadriga tuæ salvatio.* Hoc modo novi isti currus solis ingressi sunt mare ad afferendam lucem antipodis. Quod sic ad literam loquendo de Lusitanis, Propheta Isaïas vaticinatus est. Quæ non mea nec Lusitani cujuscquam, sed Variabli, Cornelii, Malvendæ, Thomæ Bossi,

Varab.
Cornel.
Malv.

aliorumque est expositio. *Ite Angeli veloces ad gentem expectantem, expectantem, ad gentem conculcatam.* Ite velociter Lusitani, accelerate gressum legati cœlestes, lucem Evangelii genti huic afferte festini, quam mille quingentisque expectavit annis: *Ad gentem expectantem, expectantem.* Ite, *Ad gentem conculcatam.* Ad gentem conculcatam? quænam illa gens est conculcata? nolite illam quærere, longè etenim distat. Sunt antipodæ, sub pedibus nostris degentes. Illi agunt ibi subter, quos nos calcamus hic desuper: elegantia tali, ut Isaïas, velut Propheta aulicus videatur fuisse locutus.

S. Augustinus, non dari antipodas opinatus lib. 26. de civ. Dei, sic inquit: *Ab-surdum est, ut dicatur, homines aliquos ex hac, in illam partem trajectory Oceani immensitate navigare, & pervenire potuisse, ut etiam illis ex uno illo primo homine genus institueretur humanum.* S. Augustinus hunc argumentabatur in modum. Si tales dantur homines, sunt utique Adæ filii: si sunt Adæ filii, ex hisce partibus trajectory navigiis oceani immensitate, ad illas transferunt: sed talis trajectory & transitus videtur impossibilis: ergo tales non dantur homines. Grandis hinc gloria, Antoni, tuæ nationi! Quod ibi Lusitani tuis fundum explorando invenerint anchoris, ubi S. Augustinus fundum suo non invenit intellectu: quod Lusitani generoso possibile reddiderint ausu, quod ille impossibile summo putabat intellectu. Hinc Isaïas illos plus quàm homines appellavit: *Ite Angeli veloces.* Unus tantum homo, ante Lusitanos Bonæ spei promontorium transivit. Et quis ille, & quomodo? Jonas,

Boss.
Isai. 18.
v. 2.

Lecl.
Hebr.

S. Aug.
lib. 26.
de Civ.
Dei.

in ventre ceti. Projectum ex navi Jonam Balena deglutivit, in Mediterraneo : aliam enim viam non inveniebat. Hinc viam exorsa versus Africam, à sinistris ad promontorium *Bonæ spei* deflectendo, pervagata Æthiopiam, transiit Arabiam, ingressa Sinum Persicum, appulit ad oram Ninive in Euphrate, linguaque trajectitiæ tabulæ vice usa Jonam vivum evomuit, & exposuit in terram. *In pro-*

ne Ulyssipponensi egressi Lusitani metientes Africam, retegentes Americam, ad Asiæ usque fines cum Lucē pervenerunt Evangelii : ut Antonio optimam mundi illuminante partem, tres majores ejusdem partes illuminantibus Lusitanis reliquis, omnibus quatuor sibi unitis, ex integro, nomini deberetur Lusitano titulus, *Lux mundi : Vos estis Lux mundi.*

§. VI.

NOn devovit se Antonius (quartus hic motus erat, quem nos, brevitatis studio, cum quinto & ultimo combinabimus) non inquam devovit se Antonius Christianis, utpote Homnibus jam luce gaudentibus : ad infideles agebatur & impellebatur à Spiritu; erat enim Lusitanus. Peculiaris Portugalliæ gloria est, quod nec in Regno, nec in tota Monarchia, vel palmo dominetur terræ, quem non manibus extorserint infidelium. Quotocunque spatio Lux dominetur in hoc mundo, totum à tenebris, quæ illud primitus occupaverant, fuit acquisitum. *Tene Gen. 1. bra erant super faciem abyssi, & dixit v. 2. & 3. Deus : fiat Lux, & facta est Lux.* Porro, sicut Solis est officium, in- & persequendo tenebras, illas fugare è mundo : Sic Lusitani idem faciunt infidelibus. Lusitania, universali Hispaniæ calamitate, à Mahometanis erat occupata. Quid verò Lusitani? à flumine Minio usque ad fluvium Douro, à Duro usque ad Estremaduram, ab Estremadura Ultra-Tagum, & hinc in Algarviam, ab Algarvia usque ad partes & oras Africæ illos profligârunt : ubi illos semper sunt insecuti, & subegerunt, donec armorum mole ad

Sulpic. Sever. lib. 1. hist. sac. lib. 1. historiæ sacræ.

Quare verò Propheta, iter illud in Maris imo, visceribus Balenæ inclusus confecit? quare non in maris superficie, eademque quâ vehebatur, navi peregit? quia illud generositatis prodigium, naturæque victoria non navis Tyri debebatur, sed Argonautis Tagi à Deo, fuerat reservatum. Tago imperium maris, Tago victoria & triumphus de ventis debebatur & undis. Tago erat officium, evulsum è manibus Oceani tridentem, reverenter ad Tyberis deponere pedes. Tres quasi circuli partes annulo deerant piscatoris, quas arenarum suarum auro Tagus supplevit. Aberro enormiter, si

Psalm. 71. v. 8. non David hoc ita cecinit : *Dominabitur à mari usque ad mare, & à flumine usque ad terminos orbis terrarum.* Id est, Ecclesia dominabitur à mari usque ad mare : & à flumine, usque ad ultimos fines terræ : Quodnam verò illud est flumen, à fine ad finem terræ finibus oppositum? Est flumen Ulyssipponense, Tagus. De flumine Ulyssipponensi egressus S. Antonius, tempestate jactatus appulit in Italiam, ut Lux esset Europæ. De flumi-

subigendam infidelitatem conversâ idem effecere, semper milites Christi, pro fide & contra infideles.

Negari non potest, Lusitanos etiam quandoque bellum gessisse cum Catholicis, sed defensivum tantum: Offensivum nunquam. Lusitania pro Catholicis habet scutum: contra infideles gladium. Christus S. Petro, tanquam fidelium capiti, gladium in vaginam recondere præcepit: S. Paulo, ad subjungendas fidei gentes, gladium dedit in manum. Contra infideles, gladius semper in manibus: contra fideles in vagina. Cum Catholicis pax: cum infidelibus perpetuum bellum. Porro S. Antonius militiæ suæ arma in Italia & Gallia vibravit: sed hi lucis ipsius radii fuere reflexus. Rectâ tendebant in Africam: sed reflexè ferebantur in Europam. Veruntamen usque huc (notate) Antonius non vitiorum, sed hæreticorum malleus fuit appellatus: *Perpetuus Hæreticorum malleus*. Vitia quippe etiam inveniuntur in Catholicis: hæreses tantum in infidelibus. Ad formandum igitur istum malleum, Deus ferrum quæsit in mineris Portugalliæ: naturalis enim ferri Lusitanici durities, ad conterendum, & convertendum infideles deservit.

Ferrum Lusitanicum, est instar ferri lanceæ, quæ Christi latus aperuit: Primò sanguinem, postea aquam eduxit: *Exivit sanguis & aqua*. Sanguis, ad debellandum: aqua, ad debellatos baptizandum. Quânam verò ratione, quoque mysterio, miles non vivo, sed jam mortuo Corpori Christi intulit ictum? ob causam jam tactam & immediatè relata. Mysticum Christi Corpus materialiter consideratum, totum est genus

humanum: Porro fideles sunt corpus vivum, quia fide informatum: infideles corpus mortuum, quia informe. Recipiendo fidem, accipiunt formam, mysticque corporis ipsius, quod est Ecclesia, viva efficiuntur membra. ad hoc Christus milite, ejusque lancea est usus, *Ut sibi Ecclesiam fabricaret*: ait S. Cyprianus. Milites Lusitani semper fuerunt, velut secundi templi istius Jerosolymitani fabricatores, qui unâ præliantes manu, alterâ ædificabant: gladius eorum nullum dedit ictum, qui non Ecclesiæ adjiceret lapidem. Si pugnant, si vincebant, si triumphabant, non nisi regna idololatriæ erepta Christo subicere: fana & idolorum delubra in templa, idola in imagines sacras, Gentiles in Christianos, Barbaros in homines, feras in oviculas convertere, & ex remotis adeò terris, ad ovile Christi, supremique Pastoris seu Pontificis obedientiam adducere satagebant.

Hoc Romæ præstitit S. Antonius, & se, & tot hæresiarchas à se victos, Sanctitatis Gregorii IX. pedibus prosterendo. Idem fecit Portugalliæ Rex Emmanuel, totum Orientem ad pedes Sanctitatis, Leonis Decimi deponendo. Idem denique Serenissimus Portugalliæ Princeps Regens Petrus, quem Deus diutissimè incolumem conservare dignetur, imitatus, ad Beatissimos Sanctissimi Domini nostri Clementis Decimi pedes, regnum suum, totam Monarchiam suam, & in excellentissimâ Legati sui Personâ, Regiam suam personam velut hæres, verusque gloriosorum suorum progenitorum imitator obtulit. Regi Sebastiano, paulò ante, quam vitam suam fidei dilatandæ consecraret

SS.

SS. Dominus Pius V. optionem tituli obtulit. Quid verò Rex religiosissimus responderet? nullum alium, quàm obedientissimi Sedis Apostolicæ filii titulum sibi arridere respondit. In cuius tituli stabilimentum, tres ejusdem ordine successores, viginti & octo annorum spatio eandem filialem obedientiam Sanctæ Sedi obtulerunt. Porro si actus hujus publica acceptatio fuit aliquando dilata, consideratione, Paternæque Christi Vicarii providentiâ gestum est, ut interim Ecclesiâ frui posset, & gaudere toties repetitis tam constantis subjectionis, & obedientiæ exemplis, Rege primo, secundo, & tertio, non solum obedientis, sed obedientissimi instar filii, perseveranter in-

In prodigo filio signanter notavit S. Petrus Chrysologus, quod Patrem appellando Patrem, filii nomine se judicaverit indignum: *Pater, non sum dignus vocari filius tuus*. Videtur esse implicatio: denominatio filii, fundatur in relatione filii: denominatione Patris, in relatione Patris: porro secundum veram Philosophiam, in relationibus mutuis & reciprocis, si deest una, deest & altera. Si deest relatio Patris, cessat relatio filii: & si deest relatio filii, cessat & Patris. Si igitur ex parte Prodigii deerat denominatio, & relatio filii, *Non sum dignus vocari filius tuus*: quonam pacto, ex parte Patris, non defuit relatio & denominatio Patris, *Pater*? S. Chrysologus responderet, mirabile illud plus quam naturale fuisse, ut cum in filio deesset filii relatio,

S. Petr. in Patre non deesset relatio Patris: *Ego Chrysol. perdidisti quod filii est; tu quod Patris est*

non amisisti. Vertamus parabolam. Ex parte Patris universalis nunquam defuere proxima relationis fundamenta, quæ erant voluntas, affectus, & Paternus amor, quod semper experta recognovit Lusitania. Verum, deficiente quantumvis relatione Patris, integra semper esset relatio filii? Hæc fuit admiranda veræ filiationis probatio! Tantum participavit de divinâ, ut non solum fuerit relatio, sed substantia. Ita esse oportebat ad qualificandam Portugalliam, quæ non obediens solum, sed obedientissima erat filia.

Toti quidem constat Europæ, quibus mediis, quot discursibus licet rectis, tamen malè interpretatis minùs Christiana politia, obedientiam Lusitanorum tot annis tentare laborarit: ejus verò obedientia perfectissima, tantum abfuit, ut tentamenti aures præberet: ut in præsens usque, non tentata nedum victa perseveret. Mandante Deo Abrahamo, filium suum immolare, inquit scriptura, Abrahamum à Deo fuisse tentatum: *Tentavit Deus Abraham*. Meo quidem judicio, Isaac, hoc casu, tentatus dicendus erat. Quod Pater unice sibi dilectum filium immolare jubebatur, erat tentatio: sed quod filius se alligari, lignisque imponi se sineret, læthali que expectato ictu vitam profunderet, terribilis tentatio erat. Quare igitur scriptura, non Isaac, sed Abrahamum tentatum dicit? quia Isaac filius obedientissimus erat, amor in Patre tentari poterat sed non vinci: obediens in filio nec vinci poterat nec tentari.

Hujuscemodi fuit illa Portugalliæ. Tantum abest fuisse victam, ut nec tentata

tata quidem in omnium tentamentorum illorum medio, obedientissimi instar filii obedientias cumularit obedientiis, legationes legationibus, tot tamque variis modis. Porro, primis duabus, sese obedientem, tertiâ & quartâ obedientiorem, quintâ & ultimâ, obedientissimam sese ostendit. Semel tantum Reges, ab Oriente in Bethlehem, obedientiam suam protestatum, coronasque suas pedibus Christi submissum venêre : & quomodo?

*Matth.
2 v. 1.*

*NB. In-
signia
Clemen-
tis X.
sunt sex
stellæ.*

*Dan. 12.
v. 13.*

*Judic. 5.
v. 2.*

IO ! Vivant æternum Clementissimæ stellæ ! *Quasi stellæ, in perpetuas æternitates.* Vivant Clementissimæ stellæ, & si Deo placet, annos excedant Petri : *Stellæ manentes in ordine & cursu suo.* Ut sub hisce stellis, instar fortis & generosæ Debboræ, de Barbaro Sisarâ trium-

phet Ecclesia ; qui eò usque nobis appropinquat, sed in suam perniciem & ruinam. Et sicut Reges, incognitâ sibi apparente stellâ, *Gavisi sunt gaudio magno valdè :* Gaudiis istis coronidem imponat Lusitania, clementissimam illam venerando faciem, divinamque stellarum istarum adorando majestatem. Si enim stellam illam, quorundam opinione, dirigebat Angelus : hasce stellæ Deum moderari, fide tenendum est. Latetur Ulyssippo, totaque exultet Lusitania, se modò credens restitutam verè, cum se videat restitutam, & canonizatam. S. Antonius ipsa mortis suæ die triumphans ingressus est cælum : Filii verò Ulyssipponenses, non nisi in die Canonizationis illius frequentamenta ediderunt campanarum. Portugallia enim glorias non æstimat glorias, nisi cum eas Romæ stabilitas viderit, & confirmatas. Maximas gratias Romæ, maximas gratias stellis beatissimis, quæ illi dominantur. Et quoniam aliud illis offerre nequeo tributum, meum ad pedes earum thema depono : *Vos estis Lux mundi.*

S E R M O

D E

S. R O C H O.

Habitus in Capellâ Regali Anno 1559.
Tempore pestis in Regno Angarviæ.

Beati sunt servi illi, quos cum venerit Dominus invenit vigilantes : quod si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ita invenit, beati sunt servi illi. Luc. ii.

§. I.

In quâ datur beatitudo in hac vitâ, servi Dei illâ gaudent: & si detur gemina, eadem illi gaudent & perfruuntur: quia servorum portiorum propria est. Porro Christus duplicem vigilantium servorum differentiam, in Evangelii hujus inducit parabola; sunt servi, qui horis minus periculosis & laboriosis sive de die, sive de nocte vigilant: & hos Dominus beatos appellat: *Beati sunt servi illi, quos cum venerit Dominus, invenit vigilantes.* Sunt alii servi, qui secundâ & tertiâ vigiliâ noctis vigilant, quâ horâ majorum sunt tenebrarum, profundiorisque somni, majoris laboris & difficultatis, majorisque discriminis & fiduciæ: & hosce, præter beatitudinem primâ, dupliciter beatos affirmat. *Quod si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ita invenit, beati sunt servi illi.* Magnus ille Christi servus S. Rochus, cujus gloriosas hodie celebramus vigilantias, quod secundæ tertiæque vigiliæ fuerit servus, nemo in dubium vocabit. Nemo vigilavit sollicitius, nemo in clamavit altius, nemo restitit fortius, nemo perseveravit constantius, nemo denique illo diligentior, oculisque semper apertis vigilantior, periculosiore noctis tempore, profundiore hominum somno, densioribusque noctium tenebris. Et quando, juxta regulam promissionemque Evangelii, propter istas vigilantias, me S. Rochum dupliciter beatum visurum sperabam; non solum non dupliciter beatum, sed quadrupliciter etiam miserum & infelicem invenio. Infelicem in

necessariis & propinquis, infelicem in popularibus, infelicem in infirmitatibus, infelicem denique in remediis. Quodsi beatitudines in Evangelio promissæ, alterius tantum forent vitæ, facilis & prompta admirationis illius esset solutio. Christus verò servis suis, non in altera solum vita beatos fore promittit, verum in præsentis etiam, tales eos futuros, & jam esse affirmat: quod sic iteratò uterque textus asseverat: *Beati sunt servi illi, quos cum venerit Dominus, invenerit vigilantes: quodsi venerit in secunda vigilia, quodsi in tertia vigilia venerit, & ita invenerit, beati sunt servi illi.* Ita ut non dicat, beati erunt, sed sunt: *Beati sunt, semel: & Beati sunt, iterum.* Si igitur servi vigilantes, & in secunda & tertia vigilia vigilantes, bis sunt felices, dupliciterque beati etiam in hac vita, quo pacto regula ista in S. Rocho sic videtur immutata, ut cujuslibet, in Evangelio promissæ beatitudinis vice, duplicatam in eo miseriam, & loco felicitatis geminata in eo infortunia inveniamus? bis beatum Evangelii vocibus: quaterque miserum & infelicem successibus, eventibus, & hujus vitæ tragædiis? ita est. Verum, ad intelligendas & conciliandas promissiones illas cum his eventibus, illasque beatitudines cum hisce miseriis & infelicitatibus, terrena Lux non sufficit, cælesti lumine protinus opus est: quod à Spiritu sancto, intervenientibus B. Virginis Mariæ meritis & precibus postulemus. Ave Maria.

§. II.

Beati sunt, Beati sunt servi illi.

IN eo quandoque consistit beatitudo, quod miseriæ & infelicitates duplicen-

tur. Dubio uni remedium quærens, incidi in aliud, & majus. Primis Evangelii sui clausulis, Christus sibi servientes similes esse jubet hominibus expectantibus Dominum suum: *Et vos similes hominibus expectantibus Dominum suum.* S. Rochus tantum Christo serviens, servireque gestiens, quid fecit? Loco ejus, quod se servis Dominum suum expectantibus similem redderet, ipsi Domino potius à servis expectato sese assimilare sategit. Porro, servi illi, sunt Sancti; & Dominus, est Christus. Proinde vitam S. Rochi ritè expedientes, non aliis Sanctis, sed ipsi Christo; nec semel tantum, sed quater quàm simillimum deprehendemus: similem Christo nato, similem Christo capto, similem Christo crucifixo, similem denique Christo mortuo. Eja Sancte singularis, Sancte admirabilis, Sancte, qui in omnibus, Evangelii terminos excedere videris, si te jubent assimilari servis, quis te fecit, aut quâ ratione, tu temetipsum Domino similem fecisti? Hocce (ut dixi) dubium est secundum: sed in eodem habemus responsum, primumque resolutum. Nunquid major dari potest beatitudo, quàm ut servus similis evadat Domino suo? non potest. Videte igitur, quàm gloriôsè S. Rochi infelicitates, in beatitudines conversæ & transfiguratæ fuerint. Infelicitates quadruplices fuisse diximus. Primam ex propinquis & consanguineis: secundam ex popularibus: tertiam ex infirmitatibus: quartam ex remediis. Porro in omnibus istis, quas natura infelicitates nuncupat, quia S. Rochus se Christo similem fecit: per eadem, quibus miserum ipsum & infelicem

cem vocamus, verè quadrupliciter beatus est effectus. Beatus ex parte propinquorum, quia Christo nato: Beatus ex parte popularium, quia Christo capto: Beatus ex parte infirmorum, quia Christo crucifixo: Beatus denique ex parte remediorum, quia Christo mortuo similis fuit. Ita ut iisdem extremis, quibus S. Rochus ab Evangelio exclusus censebamus, gloriosius intromissum, nec dupliciter tantum, sed quadrupliciter etiam beatum habeamus: *Beati sunt servi illi, beati sunt.* Ad quatuor istas beatitudines, totidem S. Rochi infelicitatibus super impositas accedamus: nec erit, opinione meâ, visio ingrata, infelicitates cernere beatificatas.

§. III.

Prima S. Rochi infelicitas ex parte fuit propinquorum, quia sanguinis ipsius participes, bonorumque temporalium instituti administratores, tanquam peregrinum eum habuerunt. Hæreditaverat S. Rochus à Parentibus suis oppidum, Montem-Pessulanum dictum, quod jure proprietario velut legitimi Domini cum multis aliis facultatibus possederant. S. Rochus verò resolutione generosiore, quam anni promittebant (erat enim juvenis valde) idem oppidum cum inquilinis & subditis, cuidam patruo tradidit administrandum. Porro mobilibus aliis inter egenos & pauperes distributis, velut unus illorum peregrinatum profectus est in Italiam, loca sancta Romæ invisurus. Non multis post annis, eodem, quo egressus fuerat habitu in Montem-Pessulanum est reversus; sed nec à Patruo, nec quopiam propinquo-

rum alio agnitus, pauperis in modum, residuum vitæ elemosynis transigere compulsus, in patria, seu terra propria peregrinus, in medio divitiarum indigus, & à consanguineis minimè fuit agnitus.

Verùm, hic admirari sat nescio, quod cognati subditique S. Rochi, à tantillo interlapso tempore, juvenem ibi natum, inter servitia ibi educatum, ibique terræ Dominum non cognoverint. Mutatio agnitionisve impedimentum, vel in facie S. Rochi, vel in oculis intuentium residebat. Si in oculis, tam citò obliviscuntur? Si in facie, tam facile mutatur? Ego affirmare ausim, non in oculis intuentium mutationem, sed in venientis resedisse fortuna. Veniebat S. Rochus in Montem-Pessulanum diversâ valde fortunâ, ab ea, quâ nuper ipsum ibidem conspexerant: nihilque adeo faciei lineamenta immutata, quam fortuna. Filii Jacob durante septennio famis triticum empturi descendentes in Ægyptum, in conspectu fratris sui Joseph regnorum istorum Proregis comparebant. Sed quid desuper Scripturæ Sacræ textus? *Cognovit eos, Gen. 42. & non est cognitus ab eis.* Id est, Joseph agnovit fratres suos, qui non agnovērunt Joseph. Casus notabilis! nec ita esse debuisse videtur: Fratres enim tempore longiore agnoverant Joseph: à teneris quippe annis, & incunabulis noverant eum, quando hic illos necdum novisse poterat. Fratres una vice adfuerunt numero decem, alterâ undecim; faciliusque est multos novisse unum, quam unum multos. Tempus absentiae mutæ utrimque erat æquale: tanto enim tempore Joseph non

viderat fratres, quanto non fuerat visus ab eis. Si igitur omnes cognitionis rationes, vel æquales erant, vel ex parte fratrum majores, quomodo Joseph agnovit eos, non agnitus ab eis? ratio naturalis est, quia Joseph mutaverat fortunam, fratres verò minimè. Fratres olim fuerant pastores, & adhucdum erant pastores: Joseph olim pastor, jam erat Prorex: Proinde sicut fratres non mutaverant fortunam, sic neque faciem. Porro Joseph mutaverat vultum, quia mutaverat fortunam: ille agnoscebat fratres, quia erant iidem: ille non agnoscebatur à fratribus, quia jam erat alius.

Videtur res difficilis, quod fortuna faciei formam immutet: est nihilominus veritas experiētiā quotidianā confirmata. Ponamus exemplum. Maximus quidam amicorum vestrorum, prosperiore fortunæ affluu ascendit altius: altero mox die aliis jam vos aspicit oculis, aliis ausculcat auribus, aliā jam vobis loquitur linguā: quod heri erat amor, hodie est gravitas; quod heri erat facies, hodie est affectatio. Ecquid amice, quænam, amabo, hæc tam subitanea mutatio? Quis tibi faciem immutavit? Quænam ista vultus metamorphosis? Ubinam illa oculorum benevolentia, quā me intueberis? ubinam illa aurium promptitudo & attentio, quā me auscultabas? ubinam ista faciei suavitas quā nos mutuo contuebamur? Eheu! mutanti fortunam, clarum est, faciem quoque esse variandam.

Enimverò si variationes hæc fortuna operatur prospera, minorem cerē vim non habet adversa. De Job pristinæ jam fortunæ restituto, tot præviē exantlati calamitibus & ærumnis, in-

quit S. Textus: *Venerunt ad eum omnes amici & cognati ejus, qui cognoverant eum prius.* Notate verba, *Qui cognoverant eum prius.* Job triplicem in hac vita expertus est statum: primum prosperitatis, secundum ærumnarum, tertium restitutæ, & duplicatæ fortunæ. Si igitur amici & cognati ejus eum in statu agnovērunt primo, quare eundem non cognoverunt, neque visitārunt in statu secundo: & si illum non cognoverunt nec visitārunt in statu secundo, quare agnoscunt, & in statu invisunt tertio? hujusce quidem non datur ratio: sed est iniquitas, & quidem ista, quia homines non personam, sed agnoscere & respicere solent fortunam: Proinde quia dicti amici & cognati Job non personam recognoscebant, sed fortunam: hinc non inviserunt ærumnis & egestate afflictum, sed mox ut fortunam viderunt restitutam. Ita ut amici Job, actibus eorum consideratis, ingratitude labe carere videantur: quia amicitia eorum fortunam respiciebat, & non personam: & quamvis defuerint personæ, non tamen debitum neglexerunt fortunæ, ideoque ab ingratitude notā remoti. Si debitum negarunt personæ, negarunt quasi ignotæ, fortunæ verò agnitæ officium non negarunt, illā enim reversi, mox etiam ipsi adfuerunt. Quoniam igitur homines ex fortuna se potius novisse solent, quàm ex persona, quid mirum, quod proprii cognati in patrio solo sanctum Rochum non agnoverint, cum, licet personā est idem, fortunā tamen totus alius videretur?

Heu miseram rerum humanarum conditionem! miseram in prosperis, miseram in adversis. Nulla est fortuna, quæ non

non secum vehat ignorantiam. Si est prospera, non cognoscitis vos ipsos; si est adversa, non cognoscunt vos alii. Porro si adeo fallax est fortuna, ut homines ignorent seipsos: quid mirum, si tam est iniqua, ut ipsi ignorentur ab aliis? solus S. Rochus illam non merebatur ingratitude: nam cum in fortuna seipsum noverit prospera, sui illum non noverunt in adversa. Et quod S. Rochus à suis, & quibus sua omnia fuerat elargitus, non agnitum se viderit, grandis fuit infelicitas. Si agnitum illum sui male tractarunt, erat ingratitude, sed tolerabilis: aut male tractari, & insuper non agnosci, adversitatum omnium maxima erat.

Divinus Sponsus tardantibus Virginibus januas cæli claudens, vocibus instantiisque pulsantium & clamantium respondit: *Nescio vos.* q. d. Non agnosco vos. Breve verbum sed consideratione dignum. Quod si dixisset, se illas non intromissurum, à servitio suo velle esse exclusas, & deinceps à domo, & multò magis à gratia sua velle extraneas, eò quod tanti gaudii, tantique occasione impendii suo defuerint officio, condigna tantæ negligentiae censeretur poena: sed Deus omniscius, quemque nihil latere potest, qui novit omnia illis dicat, *Nescio vos*: id est, non novi vos? Huiusce admiratione raptus S. Chrysostomus, cum non occurreret, quo eam condignè exaggerare posset, exclamavit dicens: *O verbum ipsa gehennà durius!* q. d. O verbum, *Nescio vos*, ipso inferno durius. Infelicissimis enim illis januam cæli occludere, fuit illas inferno adjudicare. Verum, licet inferni poena acerbissima

& terribilissima sit, quam Deus irrogare potest, cum sit æterna beatificationis privatio, verbum illud *Nescio vos*, durius adhuc terribiliusque extitit. Quare? quia adjudicatos inferno quamvis Deus à se repulerit æternum, nihilominus adhuc cognoscit: status verò, in quo misera creatura, præterquam quod irremediabiliter sit damnata, insuper se non agnitam scit & considerat, omnem miseriam, omnem cruciatum & desperationem, & si quid ipso inferno terribilius imaginabile est, infelicitate suâ transcendit. *O verbum, nescio vos, ipsa gehennà durius!*

Ad eum usque statum (quantum vita præsens patitur) S. Rochus, amore Christi, redactus est. Non solum ad carcerem perpetuum irremediabiliter (uti mox patebit) condemnatus, sed insuper agnitus non fuit: *Nescio vos.* Cumque itatus iste ipso sit inferno acerbior, Evangelista nihilominus S. Rochum beatum asserat, *Beati sunt servi illi*: ita planè. In eodem quippe infelicitatis genere, S. Rochus Christo nato parilis fuit. Quanam verò major felicitas aut Beatitudo servo obtinere potest, quam similem esse Domino suo, in quocunque demum is statu versetur?

Christus in hunc mundum, eà, quam novimus derelictione fuit natus, quam S. Joannes Evangelista exaggeraturus his ponderavit verbis: *In mundo erat, & mundus per ipsum factus est, & Joann. i. mundus eum non cognovit: in propria v. 10. venit, & sui eum non receperunt.* Deus bone! Evangelista docte & prudens, Evangelista amans & amate, si considerare & expendere liber occurrentia

in Christi Nativitate doloris motiva, nunquid etiam alia, temporis & loci concurrebant circumstantia? Hyemis sævitia, Tugurii nuditas, palearum asperitas, despicibilis præsepium duritia? Et, si nihil, nisi hominum inhumanitatem perstringere tibi mens est, quare non ingratitudinem non amantium, sed non cognoscentium tantum cæcitatem penfas & exaggeras, *Et mundus eum non cognovit*? Ratio est, quia Christus doloris motivam rite ponderare sciens, in illa hora sensit acerbius, videre se non agnitum, quam non amatum. Ingratitudo non amans, ingratitudo magna est: sed ingratitudo eò usque procedens, ut nec agnoscat, maxima omniumque ingratiissima est. *In mundo erat, & mundus per ipsum factus est.* Evangelista illud iteratò, mundum vocare videtur: *In mundo erat*: & quamvis per ipsum factus esset mundus, mundus eum nun cognovit: illud est, esse mundum. *In propria venit, & sui eum non receperunt.* Duplici titulo Christi erant, quieum non receperunt: erant sui titulo creationis, & sui titulo incarnationis. Titulo Creationis, quia erant factura ipsius: titulo incarnationis, quia erant sanguis ipsius. Cumque tot titulis essent sui, de suo venirent, nihilominus eum non agnoscerent? Singularitèr pensandum est, quod Christus ab hominibus voluit tolerare: nec minori paritèr consideratione dignum est, quod S. Rochus in Christo novit imitari. Paritas est tanta ut non indigeat applicatione: *In propria venit, & sui eum non receperunt.* S. Rochus venit in propria, sive sua, nec sui eum receperunt. Venit in sua, in suum venit

Patrimonium, in suam familiam, in suam venit domum & aulam: & sui eum non receperunt, sui quippe vasalli, subditi, famuli, amici, cognati & propinqui non alitèr eum, ac peregrinum & extraneum habuerunt. *Mundus per ipsum factus est, & mundus eum non cognovit.* Ipsæ adeò suæ quasi creaturæ quas exaltarat, quibus esse dederat (illis enim dederat quod erant, quandò ipsi refignavit quod fuerat) ipsæ inquam eum non cognoverunt.

Enimverò ne in hac sui ignorance, S. Rochus omnis Christi nati deesset similitudo, bruti cujusdam societate & commiseratione fuit gavisus, quod viduum ministrando, vulneraque leniendo, ingratitudinis vulnus exulcerans, hominum inhumanitatem immaniorum convincebat. Quod Christus in præsepio gravius sensit, fuit quod ipsum non cognoverint homines, cognoscentibus ipsum animalibus; quemadmodum ipsemet Christus necdum loquelæ capax, alterius ore, jam ante fuerat conqueustus; *Cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui; Israel autem me non cognovit.* Quod Christus derelictum se viderit ab hominibus, afflatum verò, & halitu foetum ab animalibus: quod similiter S. Rochus ignoratum se viderit à suo sanguine, pietate verò & commiseratione bruti pastum, est dolorem valde aggravans circumstantia. Nihil enim aequè cor humanum vulnerat, quàm quod homines id denegent, quod ipsa etiam bruta præstant. Enormis fuit iniquitas, quod Babyloniarum Principes, Daniele in lacum leonum miserint, sed visus simul respectus, quem Leones ipsi exhibebant, iniquitatem

tatem oppidò aggravavit. Famelicæ be-
stiae servi Dei innocentiam agnoscant
& revereantur, & homines sub Sapien-
tum nomine & officio, illam persequan-
tur & condemnent? rara inæqualitas!
magna fuit Jezabelis Reginae crudelitas,
quod persequendo vitæ Eliæ Prophetæ
insidiaretur: attentâ nihilominus pas-
centis ipsum corvi pietate, terribilior
evadit. Eliæ vitam corvi sustentet vo-
racitas, quam eripere satagit mulieris im-
pietas? rara dissonantia! Pessima fuit
præsumptio, quâ propheta Balaam po-
pulo Dei maledicere fuit conatus: sed
asinæ, cui insidebat loquentis intuitu,
maiores sortitur deformitates. Brutum
laxet linguam ad petendam à Prophe-
ta rationem, & Propheta tam parum uta-
tur ratione, ut linguam laxare ausit con-
tra Deum? nimis exorbitans indecen-
tia: Ecce quod doloris sensum aggrava-
bat S. Rocho, sicut Christo nato, vide-
re se non agnitos ab hominibus: quando
secognitos videbant à brutis animalibus.
In Christo hoc dici poterat infeli-
citas, quia assimilabatur nobis: In S.
Rocho verò erat verè felicitas & beati-
tudo, quia assimilabatur Christo: *Beati
sunt servi illi.*

§. IV.

Secunda S. Rochi infelicitas, fuit ex
parte contreraneorum. S. Rocho
peregrinationem suam ex Gallia in
Italiam instituente, Italia & Gallia
bellum in invicem gerebant, ex quo
S. Rocho duo memorabilia eveni-
runt. Primum, venientem in Italiam
mox Itali velut hostem excipientes vul-
neribus affecerunt: secundum, rever-
sum in Galliam, mox Galli velut prodi-
torem excipientes, tanquam explorato-

rem apprehenderunt. Nunquid infeli-
citas dari potest major illâ? in Italia
me tractent velut hostem, quia sum Gal-
lus: & in Gallia me tractent velut prodi-
torem, quia venio ex Italia? S. Rochus,
amore Dei, ex Gallia peregrinatum
abiit in Italiam, & amore patriæ, ex Ita-
lia reversus est in Galliam: & abeuntem
ad serviendum Deo, me habeant pro ho-
ste, redeuntemque ad serviendum patriæ,
ipsi concives me habeant pro proditore?
Magna infelicitas!

Porro maxima infelicitatis circum-
stantia, quam hodie considero, est quod
cum injusta sit ex parte patientis, justi-
ficari videatur ex parte inferentium: Vi-
gente enim actuali Italia inter & Gal-
liam bello, alterutram pro libitu intra-
re, suspicione non vacat. Quarto
mundi die creavit Deus Solem, Lunam,
& stellas: & sacro attestante textu, offi-
ciorum cælestibus hisce luminaribus
à Deo assignatorum fuit unum, ut no-
ctem diemque dividerent: *Ut dividant Gen. I.
diem ac noctem.* Ut Sol & Stellæ no-
ctem diemque dividant, sapienter valde
distributa mihi videntur officia, Sole e-
tenim suo fungente officio, nox fugit;
prodeuntibusque stellis dies abit. Verum
quoad lunam, quânam ratione Deus
eam fecisse putandus est, ut noctem à
die divideret? Luna quandoque de die,
si observâstis, quandoque compareret in
nocte. Porro si Luna eâdem libertate
egreditur in die, qua in nocte, quo-
modo creavit illam Deus, ut diem divi-
dat ac noctem? ratio est, quia nemo divi-
dit melius, quàm qui ingressum partici-
pat cum ambobus. Sol & Stellæ valde
bene dividunt, Sol enim diem dividit à
nocte, & stellæ noctem dividunt à die:

Luna

Luna verò dividit melius, quia enim ingressum participat cum ambobus, dividit dupliciter. Sicut cum sole participat ingressum de die, dividit diem à nocte: sic quia cum stellis introitum participat de nocte, dividit noctem à die. Ita ut Luna bellum inferat utrisque, quia licenter æquè intrat cum eisdem. O! Deus nos ab istis liberet lunis! vel bene à parte diei, vel bene à parte noctis: vel bene cum sole, vel bene cum stellis. Homo duplicis Hemisphærii geminus est hostis. Idem de S. Rocho præsumpserunt Itali & Galli. Galli cum viderent eum licentè intrare Italiam: Itali cum eadem viderent libertate intrare Galliam, utrimque hostem sibi esse suspicabantur. Nihil horum erat, sed esse videbatur. Enimverò erit civis fidelissimus, erat filius amicissimus, erat veritatis zelator tantus, ut in hocce similem illi patriam nunquam viderit, captivitas nihilominus seu apprehensio ejus, quantumvis immerita iustificabatur. Non suppetebat probatio pro crimine, sed indicia habebantur pro dubio. Proinde in materia fidelitatis amorisque patriæ, pectus adeò nobile, adeò heroicum, velut illud S. Rochi, injuriam incivilitatemque hujus experiri dubii, & pati, maxima erat infelicitas, cui poterat subiacere.

Christus S. Petrum, utrum se diligere, tertio interrogavit: *Diligis me? Diligis me? Diligis me?* Certum est, trinam hanc interrogationem à magno non vacare mysterio. S. Augustinus, & S. Thomas concorditer affirmant, trinam hanc interrogationem fuisse ordinatam, ut S. Petrus tertio ad illam respondendo pro trina negatione sua satisfaceret: *Trina negationi redditur trina confessio.* Anim-

adversio divina! Verùm concedant mihi jam ista duo magna Ecclesiæ lumina, ut in propriis lucis ipso: um radiis, in hac S. Petri satisfactione quid amplius contempler. In tribus S. Petri negationibus tres fuere culpæ, & tres injuriæ. Tres fuerunt culpæ, tribus enim vicibus suo defuit officio & obligationi: tres verò injuriæ, quia tribus vicibus injuriam suo intulit Magistro & Domino eundem negando. Porro injuriæ, satisfactionem; culpæ exigebant pœnam: & hæc omnia, hoc casu facta sunt. Tribus injuriis, Petrus tribus satisfecit responsionibus: tres culpas, Deus tribus castigavit interrogationibus. Tribus injuriis Petrus tribus satisfecit responsionibus, & istud SS. Augustinus & Thomas asserunt, quia Petrus trina vice confessus est, quod trina vice negavit: *Trina negationi redditur trina confessio.* Tres culpas tribus Christus castigavit interrogationibus: & hoc est, quod ego addo & probo. Christus enim ter interrogando S. Petrum, num se amaret, ostendebat se de fide ipsius & amore dubitare: Et Principem de subditi sui animo dubitare, maxima est pœna & punitio, quam ipsi infligere potest: & vel maxime in tali persona, qualis erat S. Petri, qui in materia ista operculo tegebatur vitreo. Si minus; videte, num dolorem intulerint interrogationes: *Et contristatus est Petrus, quia* Jo. 21. *dixit ei tertio amas me?* Quod interro- v. 17. gationes eum contristârint, signum est manifestum, quod vivaciter cor ejus tegerint. Enimverò, ne quis me solum id dicere existimet, consideret & attendat, pœnam seu punitioem fuisse interrogationes: S. Augustinus de tristitia ab illis nata loquens, idem affirmans inquit, in pœnam

pœnam fuisse præteriti peccati ; quod quamvis remissum erat quoad culpam, necdum tamen remissum erat quoad pœnam : cujus vicem agebat dubium illud in materia amoris & fidelitatis. Ita ut Christus in plenariam negationis sui satisfactionem, non aliam S. Petro intentârit pœnam. Ternas negationes ternis dubiis castigavit : & quia tribus illum vicibus negaverat, tribus vicibus dubitare eum fecit amor. *Contristatus est Petrus, quia dixit ei tertio, amas me.*

Verumenimverò obijciat fors aliquis. Negationes dubiis castigari, improporcionatam esse pœnam, dubium etenim non æquivalet negationi. Meo nunc iudicio, punctum hoc ad trutinam vocare, consultum puto, & si non nihil immorari nos oporteat : cum sit materia temporis præsentis adeò congrua, & honori dubia patientium, nec non conscientis illa causantium conducibilis. Respondeo igitur, pœnam vel maxime proportionatam fuisse culpæ, quod Christus tres negationes tribus emendaverit dubiis ; in puncto quippe amoris & fidelitatis, dubium negationi æquivalet.

Cap. I. de Hæreticis definitur. *Dubius in fide est Hæreticus.* Quæ definitio in communi Patrum doctrina fundata, à multis Pontificibus confirmata, ab omnibus Canonistis & Theologis, universaliter est recepta ; nihilo secius difficilis videtur ejus ratio. Hæresis est error contra fidem ; ut sit error requiritur iudicium : qui dubitat non iudicat quia neque negat, neque affirmat ; ergo neque est hæreticus. Porro si hæreticus est qui dubitat, in quonam hæresis consistit ? Dicam. Propositionem fidei negans, eam falsam esse asserit : de illa dubitans, licet

non dicat esse falsam, supponit tamen esse posse talem : & tantundem offendit fidem, supponens esse posse falsam, quantum qui dicit esse falsam. Immo verò majorem fidei injuriam irrogare dico dubitantem de illa, quam negantem eandem : negans quippe, in uno offendere potest articulo, dubitans verò illam offendit in omnibus. Idem de fide humana esto iudicium, quam in generosis animis æquè oportet esse delicatam & teneram, nec minus esse sensitivam, fidelem me negans infidelem me adstruit : fidelem me esse dubitans, infidelem me esse posse supponit ; quamvis me esse infidelem non dicat : & tantundem me, non solum in honore fidelitatisque excellentiâ, sed & in integritate & constantia, ejusque essetia lædit, qui infidelem me esse supponit ; quantum ille qui talem me esse affirmat.

Age, hac super materia unum ex fidelioribus hominum, quos mundus novit discurrentem audiamus. Ægyptiæ invectundè se tentanti respondit Joseph, se non posse Domino suo infidelem esse, cui tot titulis fidelitatem deberet. *Ecce Dominus meus, omnibus mihi traditis* Gen. 39. *ignorat, quid habeat in domo sua, quomodo ergo possum hoc malum facere ?* Ly 2.9. *Quomodo possum, valde considero.* Quare Joseph non dixit non volo, sed non possum ? Quare non dixit, non volo, ne Domino meo sim infidelis & suspectus ? Quare non dixit, ne fortè innoscescat ? Quare non dixit, nolo timore infamie, nolo ne vitæ discrimen incurram ? Quare denique non dixit, ob quaecunque denique motivum aliud, non volo, sed non possum ? quia magis se laxum majori quæ injuriâ sensit affectum, ex suppositione

Ægyptiæ, quàm ipsâ tentatione. Mulier illa (argumentabatur secum Joseph) ad infidelitatem me provocat : & qui ad perfidiam seu infidelitatem me provocat, suâ jam imaginatione, infidelè me esse posse supponit, & qui imaginatione sua, infidelem me esse posse supponit, hac ipsa suppositione gravissimè me lædit. Imò magis me lædit, istâ suppositione & infami conceptu, quàm ipsâ tentatione : tentatio enim respicit perfidiam, quæ esse deberet, & non est : suppositio autem admittit infidelitatem quod infidus esse debeam, & sim. Proinde ut sciat agnoscatque Ægyptia, quod impossibile quippiam supponat, & ego opinioni ipsius conformiter infidus esse nequeam, hinc supponenti cogitationi, & non sollicitanti tentationi respondeo, non dicens, non volo, sed, non possum : *Quomodo ergo possum?*

O servum verè fidelem! ô animum verè generosum ! Quot videntur servi fidi & fideles, quia non est qui eos palio trahat? propterea Joseph illud tanquam non suum, sed violatum dimisit. Porro sine consideratione, quæso, non transmittamus, quod verbis istis: *Quomodo possum hoc malum facere* adjunxit dicens: *Et peccare in Deum meum?* Sequitur ergo, Joseph (attende quid dicas) sequitur ergo, quod in materia perfidiæ peccare non possis. Protinus hoc sequitur, sic est, mihi quoque persuasum habeo, ait Joseph. In aliis materiis sufficit culpâ vacare in materia fidelitatis oportet impeccabilem esse. In puncto fidelitatis qui non est irreprehensibilis, perfidus esse convincitur. Ecce tenerum anxiumque famæ & exultationis sensum, quem sola

impossibilis alicujus imaginatio valde vivaciter afflixisset; fidelitas ipsi impar, valde grossa est. Vera fides, alicujus cogitatu impossibilis suppositione offendi debet: nec minùs hæreticus circa fidem meam judicandus est, qui eam mihi in dubiū vocat, quàm qui illā mihi negat.

Dubia ista & dubitationes, suspiciones istas & suppositiones, & injurias S. Rochus in sua captivitate patiebatur, cunctaque discursus nostri considerata & asserta erant annuli, ex quibus multò durior nobilitatque animi sui graviores conficiebat catenam ipsis ferreis, quæ corpus in carcere constringebant. Memorati Josephi fratres, velut exploratores, citra culpam, in Ægypto se attineri videntes magnā fuere tristitiā affecti: sed punitionis istius culpam, nec non infelicitatis illius causam, in crudeli adeò perfidia in fratrem infontem exercitā ibi reperere : *Merito hac Gen. 42 patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum.* Sed innocentia semper fida, fidesque semper innocens S. Rochi, occasione adeò piā, qualis est peregrinatum ire Romam, in eadem patria cum honore videatur in suspicionibus, cum vita in periculis, manibus pedibusque in catenis? barbara infelicitas! nihilo secius Evangelium beatum illum prædicare non cessat: *Beati sunt servi illi.* Quare? quia in captivitate illa S. Rochus Christo capto fuit assimilatus.

S. Rochus in carcere constituto omnis generis infirmi ad carcerem confluebant, cæci, claudi, manci : cernebaturque cum stupore, quod Sanctus in tenebris daret visum, ligatis manibus, manus restitueret, ipse sine pedum usu, aliis

greg.

gressum repararet, omnes denique famitatem consequerentur. Agedum, homines crudeles, homines impii, homines barbari, ista cernentes miracula, ista intuentes prodigia, cœlestia illa videntes testimonia, manifesta illa conspicientes omnipotentiae signa, in carcerem non irrumpitis, neque vincula & catenas confringitis? Estne possibile, quod visis tot tantisque miraculis, authorem eorundem captivum relinquantis? etiam. Sic quippe fieri oportebat: ut S. Rochus Christo capto assimilaretur. Hostes Christi tanquam zelo pro patriæ salute acti, eundem comprehensum accesserunt (captivatio S. Rochi tam causâ quam innocentia illi fuit similis) quibus Christus dixit: *Ego sum*, quo dicto abierunt retrorsum cadentes in terram quotquot captum advenerant. Porro S. Petrus suum, hoc passu, animum ostensurus, prostratisque jam hostibus profecuturus victoriam, exerto gladio primi in vasoris capiti illato ictu auriculam amputavit. Christus verò gladium in vaginam actutum recondi mandans, suo simul loco auriculam restituit, quæ in præsentia oculisque omnium sic resedit, ac si amputata non fuisset. Quid proinde hominibus istis faciendum fuisse videtur, duobus tam ingentibus, tam manifestis, subitanisque miraculis conspectis? meâ quidem sententiâ mox erectos à terra pedibus Christi debuisse advolvi. Sed ecce è diametro contrarium. *Iniecerunt manus in Jesum & tenuerunt eum.* Ecce num captivitas S. Rochi sit similis illi Christi. Neutri contra captivitatem miracula quicquam profuerunt. Christus mirabilium patratior, similiter & S. Rochus: Christus captus, & S. Rochus captus.

Similitudinis excellentia necdum est detecta. Si Christus verbis istis, *Ego sum*, omnes derepentè humi prostravit, quare capi se sivit? Et si volebat (uti ipsum voluisse certum est) ut se caperent, quare illos prius prostravit in terram dicens. *Ego sum?* ratio fuit, quia Christus ostendere nobis voluit, quantæ excellentiæ esset, pro nobis se capi permittere. Quod homo quantumvis sit innocens, capi se sinat, non est quid novum: sed quod homo, qui dicendo, *Ego sum*, ad pedes suos in terram prosternere potest captivos, nihilominus, alterius amore, capi se sinat, grandis est excellentia. Talis fuit illa Christi: talis & fuit illa S. Rochi. Comprehenderunt S. Rochum proprii sui subditi, in oppido ditionis ipsius, quia, ut diximus, sic habitu & personâ mutatus veniebat, ut non agnosceretur. Porro si S. Rochus dixisset, *Ego sum*, ipsimet comprehensores protinus ad pedes ipsius collapsi, manus eidem tanquam Domino fuissent exosculati. Cumque in S. Rochi positum esset potestate, facere, ut ad suos corruerent pedes, qui se ceperant, dicendo, *Ego sum*, & nihilominus amore Christi se capi permisit hoc excellentiæ soli Christo, & ipsi tribuendum est. Sanctorum plurimi multis annis vincula & carceres sunt perpeffi, sed captivitas & libertas Tyrannorum suberat arbitrio: S. Rochus verò omnibus quodammodo vitæ annis fuit captivus, captivitate & liberatione suo arbitrio subjectâ.

De Sancto quodam in Vitis Patrum legitur, quod semetipsum in eremo, velut captivum catenâ constrinxerit, clavis, ne totâ vitâ suâ se solvere posset, in præterfluentem aquam conjectâ; subse-

quente die piscis clavam ore ferens ad littus prodiit, fuitque revelatum Sancto, gratus fore Deo, si clave manu retentâ, ita captivus remaneret : quod verum est libertatis sacrificium. Captivare se clave in mare projectâ, est semel tantum se captivare : captivare se retentâ nihilominus clave, est semper se captivare. Ecce discrimen inter S. Rochi, & S. Petri, nec non aliorum Sanctorum catenas. S. Petrus aliquot diebus fuit incarceratus clavem habente Herode : Joseph biennii spatio fuit compeditus, clavem habente Pharaone. Ast S. Rochus totâ vitâ suâ fuit captivus, clavem propriâ tenens manu. S. Rochus suffecisset dicere tantum, *Ego sum*, & carcer protinus in palatium transisset, ferra in cymmelia, infamia in honorem, injuriâ in applausus, contumeliâ in acclamationes & præconia abiissent : neque tamen dicere voluit, *Ego sum*. Altero, *Ego sum* in Ægypto *Ego sum Joseph frater vester*, fratribus Josephi tristitiâ mox conversæ sunt in tripudia, fames in epulas, timores in congratulationes, captivitates in amplexus. S. Rochus verò in tenebricoso captivitatibus suâ theatro, Christi potius tragœdiam, quàm Josephi comœdiam repræsentare eligens, non dixit, *Ego sum*, quia illi esse volebat ; sed vivaci imitatione volebat esse Christus : & ita ille fuit. Proinde qui eò felicitatis pervenit, ut cum esset servus, similis fuerit Domino suo, non infelicem se seu infortunatum, sed terque quaterque beatum se pronunciet : *Beati sunt servi illi*.

§. V.

Tertia S. Rochi infelicitas fuit ex infirmitatibus. Verum pace vestrà Auditores, infelicitati huic locum

commutabo : ipsam pro coronide referens ; illâ etenim finem sermoni huic imponam punctum istud abbreviaturus. Primò igitur de infelicitate tractabimus remediorum, postea de infelicitate acturi infirmitatum. Utinam disponente Deo, vestra fecisset cura & industria, quod meus nunc conatur facere discursus. Quia prius patimur infirmitates, & deinde tractamus de remediis, hinc remedia sunt infelicia & infructuosa seu otiosa.

S. Rochus infelix fuit remediis, omnes quippe peste correptos miraculosè sanans, eâdem correptus ipse extinctus est. Nunquid infautius quicquam accidere potest ? præscriptum aliisque utiliter applicatum remedium, ipsi non profit danti ? nihil infelicius ! Major universaliorque miseria non supervenit mundo quàm universale diluvium. Enimverò si communi hac miseria & infelicitate homines fuere risu digni, & infortunati, quis dubitabit, quin ipsimet arcæ Noëticæ fuerint fabricatores, tot annos novæ illi, & nunquam ante in mundo visæ machinæ, quâ mediante, reliquiæ eorum salvandæ erant, homines isti, nunc secando, nunc serrando, nunc dolando, nunc dimetiendo, nunc coaptando, nunc acclavando, nunc pice & bitumine oblinendo, tot inquam annos impenderant ; & tandem Noë tantum cum filiis suis, & omnium specierum animalibus ingreditur, ut à diluvio salventur, ipsi verò ejusdem fabricatores arcæ, fors manendo aquis absorbeantur ? immanis infelicitas ! nos salutis instrumentum fabricemus pro aliis, cujus beneficio aliis salvis, nos pereamus ? arca noster sit labor, & non nostri, sed illorum salvatio ?

fudoris

1. Cor. 9.
v. 27.

sudoris brachiorumque nostrorum impendiis, illi salutem consequantur, nosque eorum intuendo salutem pereamus? O infelicitatem! ô non ridendam illusionem! ô infortunium incomparabile! Age, nunc verborum quorundam S. Pauli sapius quidem citatorum, sed non rite forsan expensorum energia & emphasis patebit. *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne forte cum aliis predicaverim ipse reprobus efficiar.* Pœnitentiam agendo carnem meam macero, inquit S. Paulus, ne prædicando aliis viam mediaque salutis consequendæ, ipse damnationem incurram. Notate bene illud: *Ne cum aliis predicaverim.* Ratio, quare homo damnationem sibi inducere nolit, adeò gravis est & efficax, ut alterius adminiculo non indigeat. Enim verò, si pœnitentiæ castigationisque suæ, non aliam S. Paulus rationem allegat, quam nolle damnari, quare circumstantiam adjungit, quod Prædicatoris fungatur officio, *ne cum aliis predicaverim?* ad infernum pergere, qui non sunt Prædicatores, nunquid exigua est miseria? Grandis sanè, verum in genere infelicitatis multò minor est. Infelicitatum omnium maxima est, quod homo salutem non consequatur. Sed quod homo, cujus exercitium est, ad salutem adducere alios, non salvet semetipsum, omnium infelicitatum maximam sua gravitate transcendit. Porro talis fuisset illa S. Pauli, si Prædicator existens, si alienæ salutis minister, salutem non fuisset consecutus. Eheu, quot hujuscemodi infelices inveniuntur in hoc mundo! Quot Prælati commissarum sibi ovium animas curando, suas relinquunt infirmas! Quot Gubernatores subjectum sibi populum be-

nè regendo, semetipsos negligunt & errant! Quot Consiliarii saluberrima aliis consilia suggerentes, sine consilio pereunt! Caiphas Pontifex summus, ne tota Hebræorum gens deleteretur, remedium opportunum suggerens, sine remedio periit. Moyses dux populi Dei, Tribus in terram promissionis introduxit, à qua tamen ipse fuit exclusus. Achitophel optimus temporis illius Consiliarius, ex cujus consiliis tot pendebant, & vivebant Principes, pessimo consilio sibi met ipsi vitam ademit. Heu quanta est infelicitas illa! Omnes remedia præbere aliis omnibus, & neminem remedium sibi adhibere! non solum in hominibus, in quibus miseriæ vitiorum sunt consequentiæ, sed in ipsis adeò virtutibus, miseriam istam invenio. Quæ enim virtus major est fide? sine fide nemo salvari potest: sed in omnibus, qui salvantur, fides perit, quia visu conservari nequit. Cælum sine fide obtineri nequit, & fides in cælo esse nequeat? Virtus alios in cælum mittens, ipsa foris maneat? Virrus alios salvans, ipsa pereat? si in virtutibus infelicitas esse potest, infortunata est virtus. Talis erat miraculosa S. Rochi virtus: remedium impendebat aliis, ipse sine remedio mortuus. Cumque illa sit infelicitas tanta, Evangelista nihilominus S. Rochum beatum asseverat: *Beati sunt servi illi.* Aliis enim remedia imperitiendo, & ipsemet sine remedio moriendo, S. Rochus similis apparuit Christo mortuo.

Mors Christi remedium fuit nostrum: sed non ipsius. Christus remedium contulit nobis, quia nobis largitus est vitam: non verò ut sibi, quia fuit mortuus. Hæc maxima Salvatoris mundi fuit ex-

cellentia, ab hominibus benè ponderata, sed malè intellecta : & pejus applicata. Christum in cruce morientem, Principes Sacerdotum blasphemabant dicentes : *Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere.* Atrox quidem in Christum blasphemia, sed ingens patientiæ, mansuetudinis, & amoris Christi præconium ! Enimverò dicendo quod non posset, blasphemabant : dicendo verò quod salvatis aliis (sicuti tot à morte salvaverat) seipsum non salvaret, prædicabant, recensebantque quod Salvatori salvationisque modo honorificum cum primis, & gloriosum erat. Gloriosissimæ excellentiæ, supremæque generositatis actus, in eo, qui vitam donat aliis, est non sibi eam usurpare, sed suo etiam dispendio, eam aliis impertiri. Hoc fecit Christus hæcque nobilissima hominis Dei fuit actio. O Roche divine ! quàm rectè blasphemare te poterant Judæi, & quàm justè oportet nos te laudare ! S. Rochus miraculosè curabat & sanabat omnes peste infectos : mundo autem ipsummet correptum vidente non aliud sibi imaginabantur omnes, quàm quod semet foret curaturus, insultantes cum latrone & dicentes : *Salva te met ipsum & nos.* Sanctus verò tanquam Germanus Christi imitator in morte, salutem contulit aliis, quam sibi negavit : *Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere.* Revertamur ad illud, *Non potest.* Quod benè examinatum aliam adhuc majorem, S. Rochi, similitudinis, cum Christo excellentiam continet. Christus absolurè, non interveniente morte sua, generi humano vitam conferre potuisset, sed conditionatè nullatenus : quo passu Principum Sacerdotum exprobratio erat vera, quamvis

ab illis non intellecta. Supposito enim decreto divino, Prophetarum toties ore decantato, quod nimirum Dei filius pro hominum foret salute moriturus, non poterat non mori. Proinde sicuti divino supposito Decreto, quod mediante morte sua Christus mundum esset redempturus, non poterat non mori : pari planè pacto, supposito favore (qui etiam divinum erat decretum) quod S. Rochus imitari deberet Christum similitudine mortis, non poterat non mori S. Rochus, Christus, mediante cruce, moriendo vitam aliis donabat, & similiter S. Rochus, mediante cruce, moriens aliis vitam conferebat.

Modus mediumque quo S. Rochus peste correptos curabat, erat crucis signum, quod super illos formabat : eadem crux tam sibi quàm aliis, cruci Christi fuit persimilis. Crux Christi velut vitæ nostræ, mortisque ipsius instrumentum, si benè advertimus, lignum continebat rectum, & transversum : exterius impertiendo vitam, interius mori sinebat. Porro vitam impertiebat exterius, quia crux arbor fuit vitæ toti generi humano. Interius sinebat mori, quia Christus inter brachia ipsius moriens expiravit. Talis fuit Crux seu miraculosum crucis signum quod S. Rochus manu sua effigiabat. Nullum unquam crucis signum, sive in cælo, sive in terra similius, sive magis signum visum fuit quàm istud. Exterius conferebat vitam, omnes enim à maxinè lethifero pestis malo sanabat : interius verò permittebat mori, quia S. Rochus eodem malo fuit extinctus. Christus mortuus est cum remedio brachiis ipsius acclavato, quo vitam dabat omnibus : S. Rochus mortuus est cum remedio, quo mani-

manibus efformato, vitam dabat aliis. Quis proinde servo sic ad vivum Domino suo in morte assimilato, nomen Beati denegabit, quod Evangelium illi tribuit: *Beati sunt servi illi?*

§. VI.

AD ultimam tandem S. Rochi, devenimus infelicitatem, loco huic reservatam, ut altius memoriae ingeretur: pro peccatis enim nostris non eminens eam considerare fas est, tanquam infelicitatem ejus, sed cominus intueri & introspicere tanquam nostram. Jam ardet peste Regnum Algarviæ, & si vel passu incendium proserpserit, quid fiet Lusitaniæ? Quemadmodum S. Rochus infelix fuit remediis, sic etiam fuit, & jam fuerat infelix infirmitatibus, morbo & infirmitate affligi, arguit esse mortalem, proinde natura magis quam infelicitas dicenda videtur. Nihilominus infelicitas esse non desinit, & quidem notabilis, quod cum homini infirmitas subeunda sit, in pejorem mox omniumque horribilissimam incidat. Hoc S. Rochus evenit, infirmitatem incurrit, & peste correptus est. Inter alias miseras, quæ pestem horribilem & formidabilem reddunt, duæ sunt, quæ singularem mihi horrorem incutiant: Prima, quod pestis sit malum, ex elemento vitæ, mortis nobis conficiens instrumentum. Elementum vitæ est aer, quo respiramus, pestis idem ipse est aer corruptus & infectus: & homo haurire habeat venenum respirando? Et respiratio quæ elementum & alimentum est vitæ, in instrumentum mortis convertatur? Atrox sævities! expirare est mori, respirare vi-

vere: hominem expirando mori, mors est; sed mori respirando & vitam extinguere, quod vitam conservare debebat. Crudele tormentum!

David Judæ & afflictiis ejus malè precando, cum Deo loquens ait: *Fiat mensa eorum in laqueum.* Age, cum infamis iste discipulus, tam ingratus, tam infidus, talisque proditor existat, divina tua, Domine, justitia ordinet, ut ipsi & sequacibus ejus, de mensa fiat laqueus: *Fiat mensa eorum in laqueum.* Non hinc discussio, utrum de mensa laqueus fieri possit, siquidem omne suffocativum laquei vices subire potest. In alia simili maledictione idem prædixerat David: *Pluet super eos laqueos.* Prò, quanta de cælo venisse videntur, & sunt laquei! Alios texit diabolus, alios plectunt homines, alios pluit Deus. Quid universale fuit diluvium, nisi pluvie instar, descendentes laquei? Illà cælitus depluente aqua, inundatus & suffocatus est mundus. Porro si laquei dantur, qui bibuntur, quare non etiam dantur, qui comeduntur? De hisce laqueis loquitur David: *Fiat mensa eorum in laqueum.* Sed cum tot laqueorum sint genera, quare zelosissimus justitiæ Rex, suffocativum Judæ laqueum de mensa fieri optat? Ratio est, quia mensa naturale instrumentum est vitæ, & vitam, per ejusdem instrumenta perdere, terribilissimum mortis genus est, quod sub imaginationem cadit. Ex fumibus laqueum texere, eodem guttur constringere, respirationem seu anhelitum intercludere, sicque vitam intra portas eripere, acerbum, laboriosum, violentum, dolorosum, angustiis horroreque plenum denotat perimendi modum; verum ex eo sequi-

tur, mortis instrumentis inferri mortem. Sed sustentandæ reficiendæque vitæ ergo assidere mensæ, eundemque bolum ori ingestum, in faucibus in laqueum converti, atrox magis, violentum & dolorosum, terribiliusque mortis genus est, quia ipsis vitæ instrumentis vita eripitur. Vitâ privari, instrumentis vitæ, mensamque in laqueum converti, est morte proditoris mori. Bolus me perimens est proditor? sub prætextu enim vitam sustentandi, eandem mihi adimit. Porro proditorem instar Judæ Proditoris morte mori congruum erat; *Osculo tradis filium hominis?* Tradidisti osculo: morieris buccellâ, sive bolo. Porro sicut malitia Judæ, præ cæteris atrocius mortis genus merebatur: David, non ut de funibus, sed de mensa laqueus ipsi texeretur, imprecabatur. Atrocius enim mortis genus est, per instrumenta vitæ, quam mortis vitam perdere. Sic Davide imprecante, Judas illud exactius fuit executus. David mensam in laqueum transire desiderabat: & Judas unam in se mortem laqueo, alteram mensâ fuit executus. Unam mortem laqueo, quia se suspendit: alteram mensâ, quia in peccato communicavit. Judas corpus suum occidit & animam; sed crudelior animæ suæ quam corporis carnifex & latro. Corpus enim suum mortis occidit instrumento: *Laqueo se suspendit*: Animam verò suam instrumento vitæ: *Qui manducat hunc panem, vivet*. Et in manibus vitæ mori: cheu qualis infelicitas! Non applico, ne tempus geminum uni rei impendam.

Ad secundam miseriam transeamus. Ratio secunda seu miseria, quare pestem infirmitatibus aliis acerbiorum judicem,

est, quia in morbis aliis, qui vos amat, majus vobis benevolentia signum exhibere nequit, quam quod vos visitet, vobisque adsit: in peste verò, nihil majori vobis solatio esse potest, quam quod fugiat, quem vos amatis. Malum, quod dicam, assiste mihi, est velle malè; quod dicam, fuge à me, est velle benè. Ingens sanè malum! Porro si pestis ex se læthifera non esset, ex hoc talis foret. Ultimum Canticorum capitulum, loquente sponsa cum sponso, sic finit: *Fuge dilecte mi*. Hæc ultima sponsa fuerunt verba, quibus cum finitâ vitâ, etiam finem accipit historia. Quod hic considero, est, quod mortis sponsæ causam textus nobis non insinuet, cum in toto vitæ decursu sufficientes non defuerint, quæ adimere possent. Primò, sponsa binis vicibus periculosè fuit infirmata: *Quia amore langueo* Secundò, belli periculis cum sponso fuit exposita: *Equitatu meo in curribus Pharaonis assilavi te amica mea*. Spoliaverunt & percusserunt eam vigiles murorum: *Percusserunt me*, & tulerunt pallium meum custodes murorum. Deprehendit se quandoque malè habitam & neglectam à suo sponso: *Surrexi, ut aperirem dilecti meo, at ipse jam declinaverat*. Si itaque contra poris ærumnas, animæque molestias sponsa adeò fuerat obfirmata: si binis vicibus infirmata vixit: Si vulnerata reconvaluit: si ex prælio vitam reportavit: si denique minùs amatam, neglectam, contemptuque se habitam videns constans perseveravit: quantum, quæso, fuit illud malum, cui resistendo impar succubuit mortua, verba adhuc ore proferens? ipsamet illud innuunt verba: *Fuge dilecte mi*. In tali se statu (qualiscunque demum

Luc. 21.
v. 48.

Matth.
27. v. 5.
Joan. 6.
v. 59.

Cant. 8.
v. 14.

Cant. 1.
v. 9.
Cant. 5.
v. 7.

Ibid.
v. 5.
v. 6.

demum is fuerit) versari deprehendit, ut fugam dilecto suo suadere necessarium putârît: *Fuge dilecte mi.* Et cum quis se in statu versari videt, ut vel maximè amato, necessarium putet dicere, fuge à me, mortis ipsius interrogare causam superfluum est: cum illud ipsum occidat. Magna sunt mala, infirmitates, vulnera, bella, languores, contemptus, timores, & cætera hujusmodi, quæ sponsa est experta & tolerantur in mundo: malum verò, in quo vel maximè amatis dicendum est, ut nos fugiant, malorum omnium est maximum: istud animum in maxima patientia deficere facit: istud vitam, in maxima constantia aufert. Hujusmodi malum est pestis: malum, in quo vel maximè diligentibus & dilectis à vobis dicendum est: *Fuge dilecte mi.*

Pestem magis exaggerare nescio, quatenus malum est particulare, & hominis singularis infirmitas, sicuti in Rocho erat: sed quatenus malum est universale, civitatum, provinciarum, regionumque lues, quis infelicitates, miseriae, afflictiones, horrores quæ pestis secum vehit, ritè pensare & explicare sufficiet? portus vestibus clausos, navigantes in mari, non solum ab oris eorum, verum etiam à ventis procul fugientes: vias terrestres rigidissimis excubiis custoditas, commercia, communicationemque mutuam hominum totaliter sublata, plateas desolatas virgultisque oblitæ & spinis: uti antecessorum nostrorum relatione accipimus, quod ipsi in hac Ulyssipponensi civitate portas viderunt lignis transversis obstructas: sepulchra semper aperta, non jam in Ecclesiis, sed in campis: & ipsos

quandoque vivos sepulturæ mortuorum intentos in easdem fossas corrumpisse extinctos: divitias & opes tanto labore acquisitas, tantâ tenacitate conservatas, tanti æstimatas, nunc neglectas, nunc velut in extrema necessitate, non in aquam, sed in ignem projectas, ardentem aspicere sine dolore: naturalem sanguinis (velut omnem alium) amorem vel suspensum, vel è memoria deletum: fratres à fratribus, parentes à filiis, maritos ab uxoribus, & vice versa, fugientes: omnes denique à semetipsis fugere conatos, sed frustra: cum exitus indispensabiliter prohibitus sit & impossibilis. Ratio & pietas ibi crudeliter captos & obsessos illos tenet miseros, ut se potius quieto pede invicem perimant, quam ad perimendos alios foras exeant. Sed eheu! quis dolor! quis gemitus! quæ angustia! quæ afflictio! quæ anxietas! quæ violentia! quæ desperatio adeò læthalis! Et de hoc statu suo homines necdum cogitent & horrore concutiantur! mors illis spatium tempusque denegat. Sex horarum spatio, tempore Davidis, pestis septuaginta millia ejusdem populi interfecit. Et in plaga tam terribili vel hominem fuisse putatis, non consternatum animo, & pedibus adhuc consistentem æquè præmortuum, atque illos, qui lue jam correpti cadebant? Quod dico, quodve dicere nescio, faxit Deus, ut auditu tantum, non autem visu etiam & tactu percipiamus!

Solicitudines, vigilæ, cautelæ, quæ tam vicino opponuntur malo, rationabiles valde, debitæ sunt & necessariae: verum contra ictum gladii cælestis, parum valent circumspersiones terrestres.

In medio stragis, quam, ob culpabiliter numeratum à Davide Israëliticum populum, immissa divinitus pestis edebat, levatis in cælum oculis Rex David afflictionibus & doloribus obrutus, vidit Angelum evaginato gladio Hierosolymæ, aulæque regię jam iam ictum interminantem. Ah! si Deus nobis aperiret oculos, quàm certò essemus visuri eundem, jam nostro sanguine stillantem, graviolemque adhuc ictum Lisbonæ, totique Portugallię Regno comminantem! peccatum illud Davidis, cum nostris collatum peccatis, innocentia reputari potest: sed Hierosolymis & Israeli tunc unus deerat S. Rochus, quo nunc Lisbona & Lusitania gaudet, qui in gladii capulo Dei manum retineret. Grandibus malis, grandibus occurrendum est remediis, tantoque malo, quantum est illud pestis, tantus solummodò Sanctus, uti est S. Rochus, mederi valebat. S. Rochus in mundo canonizatus est, sub titulo Patroni contra pestem. Mihi verò titulus ille vulgaris nimis, nec magnitudinem potestatis ejus, prodigiosaque virtutis ejus opera adæquare videtur: proinde unicum tantum nomen virtuti S. Rochi æquale reperio, quod est pestem pestis illum appellare. Nunquid injuriosa vobis videtur nominis novitas: agetum, ut ingentem injurię hujus excellentiam cognoscatis, scitote, cum stupore S. Rochum pestem fuisse pestis, ut crucifixo Christo similis esset. Hęc est similitudo quarta, quę nobis deerat, ad beatificandam quartam & ultimam S. Rochi infelicitatem. *Beati sunt servi illi.*

Multis ante sæculis, quàm Christus crucifigeretur, sententiam quandam

comminatoriam contra pestem promulgari fecit, ex ore Osee dicens: *Ero pestis tua o pestis*, prout in textu Hebraico legitur: ubi Vulgata terminis universalioribus transtulit: *ero mors tua, o mors*. Major verborum proprietas esse nequit: veritas verò & applicatio, æqualem pati videtur difficultatem. Pestis, prout diximus, est aër corruptus, & infectivus, quomodo ergo verificari potest in Christo crucifixo quod pestis fuerit pestis? respondebo, ubi ab aliis prius meæ fuerit satisfactum quæstioni. Quaro. Quorsum Christus in aëre, & aëri voluit mori? in aëre, exaltatus in cruce: aëri, crucifixus in monte edito & parente? potuisset Christus mori in templo, & valde convenienter, quia erat victima, & holocaustum nostrę redemptionis. Potuisset etiam mori humi, non minùs congruenter, homines enim, quos salvaturus venerat, de humo erant. Quoniam igitur motivo, aut qua ratione, Christus non nisi in aëre voluit mori? interrogatio & responsio tota est S. Chrysostomi: *Quare in edito loco, & non sub teeto? in excelso loco, ut aëris naturam purgaret? oblatum est.* Christus in aëre, & aëri elegit mori in monte, & cruce elevatus & suspensus: sicut enim vitā & conversatione suā sanctificaverat terram, ita aërem morte sua purificare volebat. In vita, de loco in locum peregrinando sanctificavit terram: in cruce moriendo, elevatus, brachiis extensis aërem purificavit. Enim verò quānam infectio & impuritas inerat aëri, ut purificatione indigeret? S. Athanasius illud explanavit, rationi, quę etiam S. Cypriani est, *inbærens. Solus ille in aëre moritur, qui*

Ose. 13.

v. 14.

Leet.

Hebr.

S. Chry-

st.

S. A-
thana.
S. Cy-
prian.

Ephes. 2.
v. 2.

qui in cruce vitam finit : quare non sine ratione eam Dominus sustinuit : ita enim sublimatus aërem purgavit ab omni diaboli , omniumque demonum infestatione . Deturbatis è cœlo spiritibus reprobis , non omnes mox in inferni abyssum descenderunt : sed plurimi eorundem in inferiore aëris regione ad tentationem & exercitationem hominum sunt relictī, quos sanctus Paulus potestates aeris appellat : *Potestates aeris hujus.* Proinde quia aeris elementum peste & contagione, immundorum contactu spirituum corruptum erat & infectum ; ut illud mundaret & expurgeret , Christus in eo redemptionis mysterium operari & peragere volens, inter omnia mortis instrumenta crucem elegit quā exaltatus à terra sustentaretur pendens, ut aërem in ipso aëre sanaret : *In excelsa loco , ut aeris naturam purgaret.* Istudque erat crucis arcanum, omnibus retrò sæculis absconditum, quibus Christus per Prophetam fuerat comminatus, se pestem futurum pestis. *Ero pestis tua, ô pestis.*

Benè habet. Sed necdum pensare cesso, num, pestem esse pestis, plus sit, quàm pestem sanare : ut sanetur pestis, sufficit quiscunque demum sanandi modus : verùm, ut quis pestis sit pestis, eodem illam curare opus est modo, quo ipsa inficere & perimere solet. Ita protinus est, & sic factum fuit à Christo, admirabili proprietate. Christus non solùm pestis fuit pestis, occidendo pestem : sed etiam eodem perimendi modo , quo illa perimit. Quonam verò modo infert aut inferre solet pestis mortem ? modus perimendi est , cum grassatur per

contagium, infectioque serpit per partium conjunctionem. Venenum pestiferum, aliquā prius infectā aëris portione, ad aliam sensim transiens , omnia, totumque aërem corrumpit. Invadit domum, totumque mox occupat vicum : occupatā plateā, totam pervagando devastat civitatem : devastata civitate, invadit, totumque depopulatur regnum. Talis in cruce fuit pestis contagiumque vitæ, contra pestem contagiumque mortis. Primæ, crucifixi virtute, purgatæ aëris partes , fuerunt illæ Calvariæ montis. Porro de Calvario transiit contagium in Jerusalem; de Jerusalem, in totam Palæstinam ; & hinc in omnes mundi partes. Ex una parte occupata Ægypto, corripuit Africam. Ex alia parte correptā Arabiā pervasit Asiam. Ex alia parte, correptā Græciā, pervasit Europam. Quo pacto de terra in terram, vel de aëre in aërem transeundo, pestis salutifera operata purgavit mundum, & sic stupendo mysterio, proprietateque prodigiosa prædictio comminatioque Christi fuit verificata, quodque in cruce pestis fuerit pestis : *Ero pestis tua, ô pestis.*

Quemadmodum Christus crucifixus pestis fuit pestis : ita & S. Rochus pestis fuit pestis. Minorem asserti hujus non habemus authorem, neque minorem veritatis hujus probationem, quam universale totius Ecclesiæ Catholicæ, in Concilio Constantiensi testimonium. Dum ibidem celebraretur Concilium, civitas ipsa à malo pestis fuit correpta. Porro omnia ardebant, consumebantur, devastabantur. Congregatione sacra, ad remedia confugiente divina, in processione publica , S. Rochi imago de-

portabatur. Res mira! seu sine miraculo! Achi pestis contra pestem, seu contagium vitæ, contra contagium mortis produisset: quo passu incidebat processu, remittente & fugiente peste, redibat sanitas. Et veluti sæviente & grassante peste, non sine horrore, nunc hi, nunc illi, hic & ibi corruiere cernuntur, ita in hocce vitæ triumpho, cum admiratione, & stupore præ lætitiâ, nunc hi, nunc illi surgere, & omnes tandem exilientes ex lectis, ad fenestras, ad portas, ad plateas, vocibus in cælum pertingentibus acclamantes, potenti mortis triumphatori, prodigioso salutis restauratori, glorioso tanti miraculi thaumaturgo, novæ denique pestis suæ pesti applaudere videbantur. *Ero pestis tua, ô pestis.*

Maximum, in genere curationis miraculose miraculum quod mundus obstupuit, fuit, quod S. Petrus transiens, vel umbra tantum corporis sui infirmis sanitatem conferret. In quonam verò maxima hujus miraculi vis consistit? Consistit in eo, quod quamvis frequens esset infirmorum, per plateas dispersorum transitumque S. Petri præstolatum concursus, sufficeret, quod Apostoli umbrâ obumbrante unum, sanarentur omnes. *Ut saltem umbra illius obumbraret quengquam illorum & sanarentur omnes.* Hoc verba innuunt in rigore sumpta. Verum quomodo ita esse poterat instrumentum omnipotentis & curationis erat umbra Petri. Quod si ergo umbra Petri tantum unum vel quempiam infirmorum obumbrabat, *Quengquam illorum*, quomodo fieri poterat, ut sanarentur omnes, *Et sanarentur*. Fateri compell-

limur collatam à Petro sanitatem commune quid cum pestis curatione habuisset. Sicut in peste naturali sufficit, ut lues corripiat unum, ex quo transeat ad alios: pari ratione in divino hoc contagio sufficiebat, ut uno recipiente sanitatem, ex hoc in alios derivaretur. Istud potissimum fuit Apostolorum Principis miraculum. Sed S. Rochus, qui, vel in remunerationem suarum infirmitatum, vel excellentiæ suæ argumentum, non alii, quàm Christo ipsi comparandus, ipsi etiam Christo in divino hoc contagio similis, duplici saltem notabili prærogativâ S. Petrum excessit, ipso attestante textu: *Concurrerebat multitudo vicinarum civitatum Hierusalem afferentes agros.* Infirmis verò jam Jerosolymis præsentibus quid faciebant? *Ita ut in plateas eiecerent infirmos, & ponerent in lectulis & grabatis, ut veniente Petro liberarentur ab infirmitatibus suis.* Ita ut S. Petro, ad impertiendam sanitatem duo forent necessaria. Primum, ut ex aliis civitatibus Jerosolymam confluerent, ubi S. Petrus agebat: Secundum, ut jam præsentibus per plateas dispoerent, quas S. Petrus transiturus putabatur.

Collatione factâ nunc advertite, quanto majus miraculû Constantia viderit in S. Rocho, quàm Jerosolyma in S. Petro. Prodiit imago, quæ est umbra, S. Rochi in plateas, & infirmi, absque eo quod exponerentur in plateis, sanabantur in domibus, in nosocomiis: sanabantur in hospitalibus, in qualibet denique parte civitatis quantumcunque remotâ, dissitâ, & abditâ, sanabantur omnes. Nunquid hîc stitit sanatio? Neutiquam.

Act. 5.
v. 15.

quam. Non solum civitas Constantia peste correpta ardebat : sed omnis populus à minimo ad maximum, provinciæque Principes eodem correpti incendio absumebantur. Sed mox ut S. Rochus processit in publicum, aër præsentis ipsius recognovit imperium : perceptâ virtutis ipsius efficaciam, ipso instanti, omnis illa peste laborantium multitudo, nec ad S. Rochum protecta seu adducta, nec illo ad se veniente, sanâ & incolumis exurrexit. Istud est, aërem à vera contagione purgare : istud est verè pestem esse pestis. Contagio virtutis, erat illa S. Petri : sed non contagio, de civitate ad civitatem, non de platea ad plateam, neque de platea transiens in domum, sed de infirmo serpens ad infirmum : contagio denique nomine pestis indigna. Porro contagio virtutis S. Rochi pestis erat pestis, quia de infirmo ad infirmum, de domo in domum, de platea in plateam, de civitate in civitatem transiens in mortento integræ provinciæ conferebat sanitatem, ultra non progrediens, quia nihil sanandum restabat. Denique Christus brachiis crucis, S. Rochus hominum lacertis in aërem elevatus. *In edito loco.* Quare? uterque ad aërem purgandum : *Ut aëris naturam purgaret.* Uterque, ut pestis esset pestis : *Ero pestis tua, ô pestis.*

§. VII.

Hocce malum, Christiani, nobis interminatum est & impendet : hic iustitiæ divinæ est gladius, pectoribus nostris jam immixtus : nec deest, nisi ut profundius immergatur, & cor tangat. Nostra nunc res agitur, (nisi eadem peccata quæ vindictam provocant, visum

nobis eripiant) ut suppetente nobis tam obvio potentique remedio ipsi nobis succurramus : magna fide, & fiducia, in ærumna virtuti illius atque potentiae adeo commensuratâ & propriâ, S. Rochi opem imploremus : vel, ne videamur ingrati, non ut succurrat, sed succurrere non cesset, ipsum rogemus : ipse est enim qui nobis succurrit, nec ope sua deest. Quem putatis pestem intra Algarviæ limites continere? Quem illam ab ingressu Lusitaniæ arcere putatis, nisi gloriosi huius Triumphatoris ejusdem, regno huic adeo semper propitii virtutem? misit olim Deus ignem è cælo, qui totum Israëliticum populum (ob minora nostris peccata) consumeret, jamque sine limite grassabatur incendium, quatuordecim millibus jam in cineres reductis, quando arrepto thuribulo festinanter Aaron accurrit, seque medium, teste textu, inter vivos & mortuos constituens oblato incenso, fusaque pro populo oratione compescuit incendium : *Stans inter mortuos & viventes, deprecatus est pro populo, & plaga cessavit.* Agedum, Lusitani Christiani, jam ira cæli egressa est è manu Dei, prout Moyses, hoc casu dixit : jam ignis nos devastaturus est accensus : *Jam egressa est ira à Domino & plaga decessit.* Si que incendium adeo validum, viribus sibi additis & auctis, contra naturam limitibus istis coercitum ulterius grassari nequit, inde est, quia S. Rochus velut alter Aaron, inter mortuos & viventes sese interposuit : *Inter mortuos & viventes.* Inter mortuos Algarviæ, & viventes Portugalliæ, orationum suarum incenso hujus partis aërem purum conservando, & ne alterius partis aëre corumpatur infecto præservando.

*Num.
16. v. 48.*

*Ibid.
v. 46.*

Job 38.
v 10.

O potens Sancte! quis ad condignè te hoc casu celebrandum, huiusque miraculi excellentiam explicandam verba mihi suppeditabit! Quænam, quæso, tanta in mundo unquam visa fuit potestas, quæ lineâ factâ aërem disterneret, ne ex una parte ad aliam transiret? Hoc à te patratum videmus. Maximum à Jobo consideratum divinæ potentiæ miraculum fuit terminum ponere mari, dicendo usque huc venies, ulterius nequaquam progressurum: *Circumdedit illud terminis suis, & dixi, huc venies, & non procedes amplius.* Enim verò quanto magis stupendum est miraculum, eosdem aëris elemento, tanto liberiori, mutabili, subtiliori, tantoque magis indomito & furibundo terminos posuisse? Illum S. Rochus in præsentiarum, in confiniis Portugalliæ, injecto quasi fræno ad nutum coërcet, eò usque tantum venire permittens, *Huc venies*: potenterque impetrans, ut ibidem subsistens, ne passu quidem pedis progredi ausit: *Et non procedes amplius.*

Enim verò quod potenter adeò hucusque restitum fuerit, gloriose Sancte, Potentiæ tuæ gloriam, consummatâ victoriâ, augebit. Hoc talis Christi imitatio,

nec non miraculosi & singularis tituli (*Pestis pestis*) cum ipso participatio postulat. Agnoscimus & fatemur nos prodigiosam contagii istius suspensionem, quæ naturam transcendit, huiusce tituli debere virtuti. Scimus & videmus in confiniis Portugalliæ mortem & sanitatem acerrimè duellare: quod autem fines nostros ingressa non fuerit, nec contra nos prævaluerit pestis hominum, factum esse, quod pestem pestis favorem nobis habeamus. Perge igitur gloriose Victor, & mediante intercessione tua, plus coram Deo valeant afflicti populi miseræ, quàm culparum nostrarum continuatio, quæ pœnas illis aggravamus. Potentia tua nostræ infirmitati sit adiumento? Meritorum tuorum abundantia inopiæ nostræ sit supplemento: Tua denique apud Deum gratia iteratam nostram ingratitude compenset. Ita confidimus, ita ab intercessionis tuæ virtute speramus. Et sicut nostræ nos culpæ tuæ fecerunt infelicitatis consortes, ita tuus nos favor, remedium istius, quod ultimam tuam beatitudinem constituit, reddat participes, quæ felices illæ quaternæ infelicitates quater te effecere beatum. *Beati sunt servi illi.* Amen.

S E R M O

D E

S. PETRO NOLASCO

Fundatore Ordinis S. Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum.

Dictus in die ejusdem Sancti , quo dedicata est Ecclesia S. Mariæ de Mercede, in Civitate S. Ludovici, in Insula Marignana in America. Exposito SS. Sacramento.

Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te : Quid ergo erit nobis ? Matth. 19.

§. I.

BIn ista S. Petri clausula, relinquere & sequi, gemini virtutis sunt poli; corpus & anima sunt sanctitatis : duæ sunt partes perfectionis Evangelicæ constitutivæ. Prima, omnia relinquere : *Ecce nos reliquimus omnia. Secunda, Christum sequi; Et secuti sumus te.*

Oculis attentis mundum arbitrando universum, quatuor in eo hominum differentias invenimus : in quibus Evangelicum illud, *relinquere & sequi*, variè videtur implexum. Sunt enim qui nec relinquunt, nec sequuntur : sunt alii, qui relinquunt, nec sequuntur : dantur alii, qui sequuntur sed non relinquunt :

dantur denique , qui relinquunt & sequuntur. Non relinquere, neq; sequi, est miseria : relinquere & non sequi , est infirmitas : sequi & non relinquere, est illuminatio : relinquere & sequi est perfectio. Nullum horum prædicatorum quadrat mundanis, licet Christianis : nullus quippe relinquere & sequi proficitur. Eorundem professio est, obtemperare mandatis : non autem sequi consilia Christi. Profitentes relinquere & sequi, nos tantum sumus , quot quot Religiosorum nomine gloriamur. Porro ut quilibet cognoscat , ad quodnam horum prædicamentorum pertineat : utrum ad prædicamentum miseriæ , infirmitatis , illuminationis , aut perfectionis,
opera

operæ pretium erit illa declarare nomina, istas definire differentias : ut innotescat nobis, quinam isti sunt miseri, isti infirmi, isti illuminati, isti denique perfecti & Sancti.

Miseri nec relinquentes, nec sequentes sunt, qui religionem tanquam aliud quodcunque officium, victûs causâ subeunt. Remanet fors adolescens quispiam Patre orbatus in mundo, novercante fortunâ inops, naturâ ad militiæ nomen dandum, animum; ad prosequendum studia, ingenium; ad vitam honesto aliquo exercitio transigendam, necessarium negante talentum & solertiam. Quid facit? minùs rigidam ingreditur religionem, vestitur, comedit, cantat, conversatur, circuit omni solitudine vacuus, nullius rei sibi curâ commissâ, à decimis præstandis frenoque liber : denique bonæ Religiosus vitæ, non quod illam exerceat, sed ducat. Talis neque relinquit, neque sequitur. Non relinquit : quia quod relinqueret non habuit. Non sequitur : quia non animo sequendi Christum, sed victûs tantum gratiâ venit. Infirmi relinquentes, & non sequentes, sunt illi, quos tædium aliquod, infortunium, ærumna aliqua & non vocatio ad religionem trahit. Aceidit quandoque nobilem quempiam heroici animi, saucium redire provocatum ad duellum, injuriam ipsi esse illatam, quam pro voto, vindicare nequit : Regem ipsi prætensionem denegasse, & placitum, non conferre Præbendam, Cathedram, vel officium militare quod ambiebat : vel rivalem ipsi intervertere matrimonium, cui tempus, fidem & amorem impenderat. Vitæ igitur tædio victus, nec non fortunæ indignatus, stemmatis sui domo in quem-

piam fratrum suorum resignata, in aliquam mox religiosam familiam se recipit, mundum ad Religionem secum deferens, quem cum mœrore respicit, & non pœnitentiæ desiderio impulsus. Qui talis est, relinquit : sed non sequitur. Relinquit : quia patrimonium & facultates relinquit. Non sequitur : quia accepta in mundo injuria potius, quàm Christum sequendi, ipsique ex toto corde serviendi zelus & desiderium, ipsum ad Religionem traxit. Illuminati, sequentes, & non relinquentes, sunt qui malè ab hominibus remunerati, illuminatione verâ trahuntur ad Deum. Vidistis militem veteranum, multis in bello præclarè gestis appropiante sine vitæ, annis, servitiis, vulneribusque gravem sine præmio sese considerantem. Illuminatus cognoscit, quàm ingratus & iniquus Dominus sit mundus : desiderio igitur succensus serviendi deinceps melius solventi, nec non ponendi tempus inter vitam & mortem, sago, cum cilicio, Baltheo, cum fune, galeâ cum cucullo communitatis, religionem pœnitentem ingreditur. Porro cum nullum, præterquam semetipsum habeat hostem, acriter contra illum depugnat, illum subigit, deque subactio triumphat. Hujuscemodi non relinquit : sed sequitur. Non relinquit : quia quod relinqueret non habuit, nisi chartas & literas, quas combussit, quæ semper cineres fuerunt. Sequitur : quia jam aliam ignorat scripturam, aliudque vexillum; quàm vocem Christi, ejusque crucem. Perfecti denique & Sancti, qui relinquunt simul & sequuntur, sunt illi, qui vocati, & ad altissimum Evangelicæ perfectionis culmen gratiâ divinâ sublimati, gloriôsè S. Petrum, reliquosque
Aposto-

Apostolos imitantur, qui quicquid habuerant vel habere potuerant, amore Christi dimittentes, in omnibus, quæ velexerunt, vel docuerunt, operati sunt aut passi, vestigiis exemploque Christi inhæserunt. Hinc S. Petrus nomine omnium, & ore S. Petri, omnes fidenter ad eum & veraciter protestantur: *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.*

Ista quatuor hominum genera degunt in mundo, & extra mundum, in quibus illud *relinquere, & sequi*, Evangelicum variè videtur complicatum. Ast ego, licet inter illos videam S. Petrum Apostolum, non invenio neque deprehendere possum S. Petrum Nolasco. Quod illum inter miseros inventurus non essem, clarum erat: quo enim pacto in miseriæ infelicitatibus ageret Sanctus, tot naturæ dotibus, tot fortunæ favoribus cumulatus, tantus gratiæ amicus? me illum inter infirmos non reperiturum, magis liquebat: quâ etenim ratione, inter infirmitatum deliquia versaretur aliquis Sanctus, tantus miles, tam generosus, tam magnanimus, tam cordatus, tam fortis, tam constans, tamque invincibilis? inter Illuminatos me illum reperiturum credebam, propter ingenii ipsius acumen judicii que perspicacitatem, propter discretionis vim, plurimam rerum notitiam, mundi que experientiam quâ pollebat. Hæc verò illuminatio, quam describimus, necessitatis & non virtutis erat fortis, talisque infirmitas & indispositio in tam nobile excelsumque pectus non cadebat. Sed nec inter Perfectos & sanctos tantum inveniam Sanctum? Saltem S. Petro confociatum non videam unum Petrum adeo ipsi

similem? Hoc mirari me facit, & oppidè admiratus fui, quatenus causam ignoro. Enimverò, quia hæc sermonis præsentis erit materia paucis eandem verbis resumam. Quamvis in reliquis omnibus, uti jam vidimus S. Petrus Nolasco tam similis sit S. Petro Apostolo, in utroque *relinquendi & sequendi puncto*; magna est differentia de Petro, ad Petrum. Quare? quia S. Petrus Apostolus reliquit: S. Petrus Nolasco plus fecit quàm *relinquere*. S. Petrus Apostolus fuit secutus: S. Petrus Nolasco plus fecit, quàm *sequi*. Et quomodo hoc? Plus fecit, quàm *relinquere*; quia professus est *mendicare*: & mendicare plus est, quàm *relinquere*. Fecit plus, quàm *sequi*; quia professus est assimilari: & assimilari, est plus quàm *sequi*. Hi(cce binis super punctis, geminum formabo discursum: quem abbreviare intendo. Auscultate, præviè mecum gratiam necessariam postulantes. Ave Maria.

§. II.

Ecce nos reliquimus omnia.

Dico primò, S. Petrum Nolasco plus fecisse, quàm *relinquere*: quia professus est *mendicare*. Et sic est. Professio S. Petri Nolasco, & S. Religionis *De Mercede*, est elemosynas petere, ad redimendos captivos in terris Maurorum. Porro ipsum petere (tametsi pro captivorum redemptione non foret) est plus, quàm *relinquere*. Ipsum S. Petrum reliquosque Apostolos ad comprobandum interpello. Christus SS. Petrum & Andream vocat, qui relictâ mox navi cum retibus sequuntur: vocat Christus SS. Joannem & Jacobum, qui relictâ navi cum retibus, insuper & Patre Christum sequuntur:

tur: vocat Christus. S. Matthæum publicanum, qui relictis telonio, nummis, contractuum instrumentis è vestigio sequitur Christum. Idem alii præstiterunt Apostoli, quorum nemo non, nec momenti quidem temporis interpositione omnia dereliquit. Ad scholam discipulatumque Christi jam receptis transiit annus, duo, immo res transierunt anni, nec quisquam illorum vel minimum quid tot annorum intervallo à Christo petiit: ità ut Christus ipse desuper admiratus dixerit. *Usque modo non petistis quicquam*, illos exhortando ad petendum confidenter, sub certa spe obtinendi petita. Tertià vice Christum suos ad postulandum excitasse lego in Evangelio: nihilominus nihil petiisse leguntur. Christo igitur admirante quod Apostoli non petant, toties ad petendum stimulat, quare non petunt? enimverò si ad relinquenda omnia unum Christi suffecit verbum, immò nec verbum quidem fuit necessarium (Christus enim illis non dixit, ut relinquerent ea, quæ habebant, quando ea reliquerunt) quare tot non sufficiant exhortamenta, tot admonitiones & stimulationes, tanta denique familiaritas non excitet ad petendum? Quia tanto discrimine distant relinquere & petere. Ad relinquendum omnia instantaneus transitoriusque sufficiebat aspectus: ad petendum quippiam, tot familiaritatis cum Christo non sufficiebant anni. Ad relinquendum, Christi opus non fuit præcepto: ad petendum, Christi non suffecit iussio ut petant.

Clarius id patuit in duobus illorum duodecim, qui majorem prodiderunt ambitionem. SS. Joannes & Jacobus,

duas dextræ & sinistræ Cathedras prætendentes, mentem desideriumque aperire non ausi, mediatricem advocatamque interposuere suam matrem, quæ intercedendo negotium perageret. Interrogo. Quare Discipuli tot rationibus animati, per semetipsos illud non petierunt? Prima sit, quod ipsi præ cæteris plus reliquerunt pro Christo: alii enim Apostoli reliquerunt retia, quod erat officium: SS. Joannes & Jacobus reliquerunt retia, quod erat officium; & reliquerunt Patrem, quod erat amor: *Relictis retibus & Patre*. Notat Evangelista. Secunda, quod erant consanguinei Christi. Et consanguinitatis, & talis quidem consanguinitatis ipsis patrocinebatur ratio. Insuper extrinsecus Christo familiarioribus discipulis erant duo: & S. Joannes non familiaris tantum, verum etiam notoriè & evidenter dilectus. Discipulorum igitur fiducià tot tantisque rationibus iunxit quare subterfugunt, quare declinant, quare à Christo petere non præsumunt? quia à nullo magis quàm à petendo abhorrent homines: tantusque hic est horror, ut eum nec sanguis temperet, nec amor frangat, nec ipsa ambitio vincat. Ad relinquendum quod reliquerunt, magnam hi bini fratres repugnantiam patiebantur naturæ; ad relinquendum scilicet Patrem & facultates: ad petendum desiderata, fiduciam maximam suggerebat natura & gratia: consanguinitas nimirum & favor. Et quid fecerunt? ad relinquendum obluente quamvis naturâ, reliquerunt: ad petendum quamvis tantis suffultâ rationibus fiduciâ animati, non petierunt. Tantò major difficultas est illa petendi, quàm illa relinquendi: quantò

Joan. 16
v. 24.

Matth.
4. v. 22.

quantò minor excellentia est illa relin-
quendi, quàm illa petendi. Relinquere,
est magnificentia; petere subiectio. Re-
linquere, est proprias aperire manus: pe-
tere, est osculari alienas. Relinquere
est se emere, qui enim relinquit se libe-
rat; Petere, est se vendere; qui enim
petit, captivum se facit. Denique relin-
quere, est actio habentis; petere, est ac-
tio non habentis; tantundemque distat
petere & relinquere, quantum non ha-
bere, & habere. Plùs igitur hoc casu
præstitit, præcellentiusque vestigiis
Christi inhæsit S. Petrus Nolasco, quàm
S. Petrus Apostolus: Quia S. Petrus A-
postolus reliquit, & professus est relin-
quere; S. Petrus Nolasco reliquit, & pro-
fessus est mendicare.

Enim verò, si mendicare, solùm quia
mendicatur, magis ardua est actio quàm
relinquere; mendicare ad dandum, & ad
dandum in Captivorum redemptionem
(quæ gloriosi huius Mendicare fi-
nis est) quantò nobilior erit actio atque
perfectio! perfectionis regula, quam
Christus futuris suis discipulis præscrip-
sit, fuit, ut quæ habebant, vendita pau-
peribus erogarent; *Si vis perfectus esse,
vende quæ habes, & dā pauperibus.* Ab hoc
exorsus S. Petrus Nolasco omnes facul-
tates, quas in mundo velut magnus
Dominus possederat, vendidit, earum
pretio redimendis captivis applicato.
Verùm in hocce perfectionis gradu con-
stitutus sublimiorem profiteri decernit;
videlicet ad dandum non solùm quod
habebat, sed ad petendum etiam, quod
non habebat, ut similiter dare posset.
Omnia, quæ quis habet, dare Christus
homini non mandavit, sed consuluit; ve-
rùm præter hoc, quod quis habet, dare,

insuper etiam petere, quod quis non ha-
bet, ad illud etiam dandum, Christus nec
mandavit, nec consuluit unquam. Peten-
ti ut daremus, consuluit, *Qui petit à te, Matth.
da ei; Sed petere ad dandum alii, hu- s. v. 42.*
mano animo imponere non præsumpsit.
Illud verò & fecit, & professus est facere
S. Petrus Nolasco transcendendo
seipsum & omnes, qui Deo, & pro Deo
dederunt quicquid habuerunt. Dans
quod habet, facultates suas dat: Men-
dicans, ut det, sanguinem suum dat; &
quidem nobiliorem magisque sensiti-
vum sanguinem, scilicet, qui à facie exit.
Dans quod habet, vile quid & nullius
pretii dare potest; dans verò quod men-
dicat, dare nequit aliud, quàm quod ca-
rissimum sit & maximi constet: nihil enim
tanti constat, quanti mendicare. Vix un-
quam durius prolatu verbum multa alia
supprimens verba de ore egreditur,
quàm illud *peto, seu rogo. Molestum ver- Seneca.
bum est, onerosum, & demisso vultu dicen-
dum, Rogo, ait Seneca, additque: quod nec
à Diis homines petituri essent, nisi secre-
tò hoc facerent. Certum est fuisse homi-
nem, quem Deus ad petendum pro libitu
invitavit, qui respondit: Non petam. Isa. 7.
Considerate, quæso, ad quid quandoque v. 11.
deveniant homines, ne ad petendum per-
veniant: & qui illud experti non estis, vi-
debitis, quàm id carò constare oporteat.
Denique antiquissimâ omnium Philo-
sophorum sententiâ, *Nulla res carius
constat, quàm quæ precibus emptæ est.* Ex-
pectans ad dandum, donec rogetur ven-
dit. Dari verò sibi petens emit, & pretio
carissimo. Ex quo liquidò infertur, Reli-
giosis Redemptionis Captivorum
cariùs constare redemptiones, quàm
redemptos: redemptos acquirunt
P 2 dando*

dando, redemptiones verò petendo. Ad redemptos acquirendos dant semel: ad comparandas redemptiones mendicant frequenter. Porro si Turcæ lytrum captivorum carum præcisè decernunt, carius illud S. Petro Nolasco constitit, quia petendum mendicandumque fuit.

Primitivæ Ecclesiæ fidelibus, persecutione, post mortem S. Stephani Jerosolymis in eos excitatâ, omnibus suis facultatibus spoliatis, S. Paulus discipulum suum Titum ablegavit Corinthum à fidelibus opulentissimæ illius civitatis incolis elemosynas collectum (postmodum Collectas dictas) quibus spoliatorum in Jerusalem inopiæ succurreretur. Exhortatus igitur Corinthios, ut in tantæ pietatis opere Titum adjuvarent, Apostolus exemplum Christi imitandum proponit, admirabile pro intento suo, & admirabile pro nostro. Ait igitur: *Scitis enim gratiam Domini nostri Jesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est, cum dives esset ut illius inopia vos divites essetis.* Originale Græcum in quo epistola illa fuit conscripta, significantius & nervosius, loco, *egenus factus est*, habet, *mendicavit.* Et Apostolus vult dicere. Ut intelligatis, ô Corinthii, quàm gratæ Deo futuræ sint elemosynæ, quas collectum Titus venit, memores estote exhibitæ nobis à Christo gratiæ, dum amore nostri ipse mendicavit; ut nos divites essemus.

Hoc posito, quæstio agitur inter *Ita Suar.* Theologos, utrum Christus adeò fuerit *ex ver-* inops, ut opus ipsi fuerit mendicare. Et *sione S.* videtur quod non; siquidem usque ad *Basil.* trigessimum ætatis annum ex artificio Josephi, propriarumque manuum labore *Corn. ex* vitam sustentabat. Prædicationem jam *versione*

publicè auspicato, absque mendicandi *Erasmi.* necessitate ex devotarum fœminarum *D. Tho.* largissimis eleëmofynis, quibus totum *p. 3. q. 40.* Apostolorum sustentabatur collegium, tantum suppetebat pro victu, ut & aliis simul pauperibus, immò ipsius Judæ concupiscentiæ sufficeret: quod ex Evangelio pater. Quæ multorum graviumque authorum est opinio. Nihilofecius autumant alii probabilius, Christum verè mendicasse non quidem semper, aliquoties tamen: quod isto psalmi loco probatum eunt: *Ego autem mendicus sum & pauper*: Et supra citato S. Pauli textu. Sed enim, si Christus hoc modo mendicaverit, si non: Cum Apostolus eum mendicasse asserat, ut sua mendicatione & paupertate Corinthios diraret, & omnes homines, *mendicavit, ut ejus inopiâ divites essetis*: hinc patet non illum esse gravium istorum verborum sensum: sed alium magis universalem atque sublimem. Qualis igitur illa fuit mendicatio, quæve summa emendicata, quâ Dei filius sibi eligendo paupertatem nos divites effecit? S. Gregor Nazianzenus & S. Chrysostomus præstantiora duo Theologiæ & eloquentiæ græcæ lumina, propterea que vim & significationem textus in sua lingua conscripti melius penetrare valentes, S. Paulum de sublimissimo redemptionis mysterio locutum fuisse affirmant, summamque collectam, quâ nos Dei filius diravit, carnem fuisse & sanguinem; quæ à natura humana mendicavit: & in cruce vice lytri pro generis humani redemptione obtulit. *Nostre salutis causâ eò paupertatis devenit, ut corpus etiam acceperit*: ait Nazianzenus. Et significantius S. Chrysostomus; *Ut ejus paupertate ditesceremus.* *S. Chrysost.*

mus. Quâ paupertate ? quia assumpsit carnem, & factus est homo, & passus ea, quæ passus. Nunc attendite.

Ex Adæ peccato genus humanum captivum tenebatur & egenum. Quâ captivum gemebat captivitate pressum : quâ egenum redemptioni necessario carebat lytro. Quoniam verò divina iustitia infra unigeniti sui filii sanguinis pretium non taxaverat lytrum, ecquid immensa huius Domini charitas fecit : Hic locum invenit, *Mendicavit*. Cum non haberet, nec habere posset quâ Deus, taxatum pro redemptione, lytrum, carnem & sanguinem à naturâ mendicavit humanâ, quæ naturæ suæ univit divinæ. Et hoc pacto, ut subtiliter inquit Apostolus, nos qui captivi eramus & egeni, mendicatione Christi & inopiâ divites evasimus : *Ut ejus inopiâ divites essetis*. Ille quippe inopis ad instar mendicando acquiescit ut Redemptor esset : & nos mendicati illius lytri beneficio habemus, quod redempti sumus. Ita ut in opere redemptionis (quod maximum divinæ charitatis argumentum) Deo non suffecerit nobis impendere quod habebat ; sed mendicare insuper voluerit quod non habebat, ut idem nobis impenderet. Dedit divinitatem, dedit attributa, dedit personam, quæ habebat ; carnem verò & sanguinem, quæ non habebat, mendicavit, ut in redemptionis pretium offerret. Et istud dicit S. Paulus : *Propter vos mendicavit, ut ejus inopiâ divites essetis*. Istud verò præ omnibus notatu dignissimum videtur, quod istam redemptionis nostræ pretium mendicandi circumstantiam Apostolus gratiam, nec non beneficii redemptionis excellentiam appellavit : *Scitis gratiam Domini nostri Jesu*

Christi, quoniam mendicavit : quasi magis censendus filius Dei, Redemptor ex circumstantia, quàm ex opere : & mendicando potius, quàm redimendo. Redimendis nobis divinæ ipsius sapientiæ modi mediaque suppetebant : sed non nisi sanguinis sui pretio, id peragi voluit. Porò cum pretium illud ex se valoris esset infiniti, ut duplici titulo foret pretiosum, voluit ut infinito adderetur mendicatum ; *Mendicavit*. Adeò gloriosus & heroicus est actus, mendicare ad redimendum ! Et hoc attendit suoque comprobavit instituto S. Petrus Nolasco. Ordinavit ut filii sui profiterentur paupertatem captivorumq ; redemptionem. Quo fine ? ut ex voto paupertatis relinquerent omnia quæ habebant, quod fecit S. Petrus : & ex voto redemptionis mendicaret quæ non haberent ; quod fecit filius Dei.

Verum, ne suo nobis desit exemplo, quomodo suâ nobis adest præsentia in Sacramento : & divinum Sacramentum ultima gloriosæ hujus excellentiæ confirmatoria sit clausula. De divinissimo hoc, aliisque similiter Sacramentis Tertullianus loquitur profundè : *In Sacramentis suis egens mendicitatibus Creat. Tertull.* *toris, nec aquam reprobavit quâ suos abluit : nec oleum, quo suos ungit ; nec panem, quo ipsum suum corpus repræsentat.* In nullo se Christus liberaliorem ostendit, quàm in suis Sacramentis : & præ cæteris, in omnium maximo ; ubi continuò præfens gratiæ suæ erogat thesauros, redemptionisque suæ applicat effectus. Quonam verò modo Christus istas suas exercet liberalitates ? Hic Tertulliani profunditas locum accipit. Christus liberalitates istas velut Redemptor

erogat, primò pro illis eleëmofynam petendo, & à semetipso tanquam Creatore illam mendicando : *In Sacramentis suis egens mendicantibus Creatoris.* Deus Redemptor in Sacramentis, fit mendicus Dei Creatoris : utq; in Baptismo redemptionem nobis impertiat, priùs aquæ eleëmofynam petit : *Aquam, quâ suos abluit.* Ut unctione nobis Redemptionem applicet, primò olei eleëmofynam mendicat : *Oleum quo suos ungit.* Ut redemptionem in SS. Eucharistiâ nobis conferat, primò panem mendicat : *Panem quo corpus suum representat.* Ita ut tam gloriosum, tam sublime, tam gratum ac meritorium opus sit coram Deo, mendicare ad redimendum : ut cum Deus non haberet, à quo peteret, nec à quo acciperet, distinctionem de se, ad seipsum fecerit. De se, quatenus Redemptor : ad se ipsum, quatenus Creator. Et primo, pauperis adinstar mendicando à natura, liberalitates istas, & liberationes gratiæ impertiit velut Redemptor : *In Sacramentis suis egens mendicantibus Creatoris.* Proinde, si petere, quia petitur, tam est gloriosum ; & petere ad redimendum tantò gloriosius : sine injuria Petri unius, & sine adulationis notâ, respectu alterius, repetere concludereque licet : S. Petrum Nolas cum multò plus præstitisse mendicando, quàm S. Petrum Apostolum relinquendo : *Ecce nos reliquimus omnia.*

§. III.

EX hac prima Sancti Petri Nolas, cum sancto Petro Apostolo collati prærogativa, alia non minor S. Religionis de Mercede, non cum Religiosis aliis (uti postea faciemus) sed

cum semetipsâ collatæ consequitur prærogativa. Et quænam illa? Quod liberalissimo hoc petendi, & gloriosissimo hoc mendicandi modo, Religiosi de Mercede, majores intentione & opinione suâ evaserint Redemptores, Non enim captivorum tantum in terris infidelium, verum etiam in terris fidelium seu Christianorum degentium, non solum in Africa, sed etiam in Europa, Asia & America liberatorum Redemptores existunt. Et quomodo hoc? dicam. Nunquid S. hujus instituti Professores, in omnibus Christianorum terris eleëmofynas colligunt, ut redemptum pergant in terras infidelium? immò verò. In terris ergò infidelium sunt Redemptores per lytra quæ pendunt : in terris fidelium seu Christianorum sunt Redemptores per eleëmofynas, quas colligunt : eleëmofyna enim tanti valoris est apud Deum, ut quasi secunda sit peccati Redemptio. Quod sic Nabuchodonosori Daniel prædicavit, consulens, ut tam graviter offenso Deo, peccata sua eleëmofynis redimeret : *Peccata tua eleëmofynis redime.* In captivitate peccati, captivi catenis duabus, alterâ culpæ, alterâ pœnæ tenentur astricti : porro talis eleëmofynæ est efficacia; ut non solum velut opus pœnale & satisfactorium, quale est, redimat & liberet à catenâ pœnæ : verum etiam à catenâ culpæ : vel formaliter, ritè procedens cum actu charitatis conjuncta : vel ad minus dispositivè ; quia inter omnia hominum opera, illa vel maximè divinam misericordiam, ad impertientiam peccatorum remissionem disponit. Sic docet Theologia, & omnes post Daniele prædicant Patres. Et sicut à captivitate peccati, eleëmofyna amore Dei data

Dan.
v. 24

data redimit dantem; & hisce amore Dei mendicatis, Religiosi S. Ordinis de Mercede, suas exequuntur Redemptiones; Sic iisdem mediantibus duplices fiunt Redemptores. Redemptores eorum pro quibus dant: eorumque à quibus petunt. Redemptores eorum pro quibus illas dant; qui sunt Christiani in Barbaria, quos ab infidelium vinculis & captivitate liberant: Redemptoresque eorum à quibus illas petunt: qui sunt fideles ex omnibus mundi partibus, quos eleemosynarum suarum medio à captivitate peccati absolvunt: *Peccata tua eleemosynis redime.*

Verum notà considerationeq; dignissimum est, quod redemptiones istæ secundæ eleemosynarum, quæ petuntur, multò frequentiores sint redemptionibus primis, quæ dantur. Sicut enim eleemosyna misericordiam respicit Dei; redemptio avaritiam respicit Barbari: unà tantum eleemosyna, pro redemptione unius scilicet dantis sufficiente, necesse est pro liberatione unius à vinculis Barbari colligi multas. Et consequenter paucis liberatis multi milleni sunt redempti. Liberati enim tantum sunt, pro quibus lytrum est datum: redempti verò, quotquot rogati eleemosynas sunt elargiti. Non obstat, valorem & meritum eleemosynarum esse illas dantium, quò minus & procurantes & medicantes illas (uti dixi) eorum sint redemptores. Quidam redemptor prius captivus sententiâ confirmabit. Joseph ipsam Ægyptum, nec non eos, quibus ab Ægypto succurrebatur à fame liberando, celebri hac jam actione, Ægypti, mundique redemptoris sibi nomen comparavit: *Vocavit eum lingua Ægyptiacâ Salvatorem*

mundi. Examinato verò redemptionis istius modo in S. textu invenimus, extraneos æquè ac indigenas triticum sibi pretio pecuniâque comparasse. Si igitur æquè ac illi non gratis, sed pecuniâ à famis sævitie vitam redimebant, quò pacto non illi, sed Joseph redemptor appellatur? Quia licet illi concurrerent pretio, industriæ illius invento ac sollicitudo Josepho debebatur. Illi redimebantur à semetipsis; quilibet eo, quod dabat: & Joseph redemit omnes eo, quod recipiebat, non pro se, sed ut aliis daret. Proinde dupliciter redemptor, non Ægypti solius, sed etiam mundi: *Salvatorem mundi.* O familia sacra, semper totque modis redemptrix? Redemptores semper magni, semperque gloriosi! magni & gloriosi redemptores, quando datis quod mendicastis: & majores gloriosioresque redemptores quando mendicastis, quod daturi estis. Ut etiam in vobis, ut in initiate vestro appareat, quod plus faciatis vos Apostoli secundi omnes mendicando, quam fecerunt primi, omnia relinquendo. *Ecce nos reliquimus omnia.*

§. IV.

Et secuti sumus te.

S Petrus Apostolus secutus est Christum; & ego dico, plus quàm secuti, fecisse S. Petrum Nolascum: quia professus fuit assimilari. Ita fuit, Professio quam fecit S. Petrus Nolasco, quamque similiter S. instituti ipsius faciunt alumni, est, in terris Maurorum redimere captivos: non solum ad illos libertati pristinæ restituendos, verum etiam

etiam à discrimine fidem amittendi eximendos. Ita ut faciendo unum, aliud principaliter intendant. Opus ipsorum est, liberare corpora, primaria verò illorum intentio est, salvare animas. Istud S. Petrus Nolasus est professus; & in hoc (uti dixi) non solum quam proximè vestigiis inhæsit Christi: *Et secuti sumus* *re*, sed etiam modo possibili eadem expressit. Dico, modo possibili: istæ etenim imitationes seu similitudines, semper cum aliqua differentia suprema & infinita, quæ inter Dei filium, Deique purum servum intercedit, veniunt intelligendæ. Ad illas nunc accedamus.

Luc. 21.
v. 28.

Christus de portentosis extremum judicii diem præcessuris signis loquens ait: ubi illa viderimus, animum spemque de redemptionis propinquitate concipiamus: *respicite & levate capita vestra; quoniam appropinquat redemptio vestra.* Benè præmoniti sumus de futuro! Ego putabam, & adhuc puto: nec solum puto, sed credo de fide, jam à mille sexcentis & quinquaginta annis redemptionem venisse in mundum: primoque Christi in mundum adventu omnes, mediante sanguinis ipsius pretio, fuisse redemptos. Mundo igitur jam redempto, ipsaque redemptione tot centenis jam annis præteritâ, quomodo Christus inquit quod visis præviis extremo judicio signis, redemptionem nostram appropinquasse sciemus: dubium est bonum, neque minus bona erit resolutio: literalis enim est & vera. Attendite.

Genus humanum inobedientiâ Adami in geminam incidit captivitatem: peccati scilicet & mortis. Captivitas peccati respicit animam: captivitas mortis respicit corpus. Ex quo sequitur, quod,

sicut duæ sunt captivitates, duæ quoque nostræ debeant esse redemptiones. Una, quâ animæ nostræ à captivitate liberentur peccati: altera, quâ corpus nostrum à captivitate redimatur mortis. Redemptio prima jam est peracta, quæ est præterita, quam Christus perfecit, cum animas nostras suo sanguine redemit. Secunda adhuc restat peragenda, quæ est futura: quam idem Christus exequetur, quando omnipotentia suâ corpora nostra resuscitabit. *Ipsi in nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes*, *redemptionem corporis nostri*, ait S. Paulus. Porro quia ista secunda redemptionis nostræ pars adhuc peragenda restat, corporibus nondum à sua captivitate redemptis, posito animas jam esse in cælo. Hinc Christus absolute in die judicii venturam esse redemptionem asserit. Quia redemptio integra & perfecta, Christoq; perfecti & consummari Redemptoris nomen concilians, non solum animarum aut corporum; sed utroque simul est redemptio.

Rom. 8.
v. 23.

Si verò id aliter se habere putatis: in primo actu seu effectu Redemptoris Christi id considerate. Instans, in quo Christus mundi Redemptor est factus, est momentum, quo Christus in cruce expiravit. Quid verò tunc accidit? Eodem momento Christus ad limbi carceres descendit, ut detentas ibidem animas liberaret: & quo tempore inferiûs animarum claustra referabantur, hîc superiûs similiter corporum carceres aperiebantur: *Monumenta aperta sunt, & multa corpora Sanctorum, qui dormierant, surrexerunt*, inquit S. Matthæus. Notate. Non dicit, multi homines; nec, multi Sancti: sed multa corpora, referendo

27.

rendo ad animas limbi. Ex carceribus limbi exierunt animæ; & ex carceribus sepulchrorum prodierunt corpora: eodem enim momento, quo Christus animas liberavit à captivitate peccati, etiam corpora à captivitate mortis voluit esse liberata: ut non dimidiatam, sed integram perfecti absolutique Redemptoris tituli acciperet possessionem, non animarum solum, aut corporum solum, sed utrorumque simul Redemptor.

Talis fuit & esse debuit consummata redemptio Christi: & talis est semperque fuit redemptio, quam insignis Christi imitator S. Petrus Nolasco, cum omnibus S. Ordinis sui Religiosis professus est. Perfecti consummatique redemptores: quia & corporum & animarum sunt redemptores. Vulgus errat opinando, S. Religionis hujus institutum non aliud spectare, quam corporale illud misericordiae opus, quod in captivorum redemptione consistit: cum non corporale solum, verum etiam spirituale existat. Corporale: quia liberat corpora à captivitate infidelium. Spirituale: quia ab infidelitatis captivitate liberat animas. Excellentissimum illud misericordiae opus, duo maxima praesentis futuraeque vitae bona & mala includit. Maximum praesentis vitae malum, est captivitas; & futurae vitae maximum malum est damnatio. Porro à geminis hisce malis, redemptores isti captivos liberant, è terris infidelium eos educendo. Maximum è contrario hujus vitae bonum, est libertas: futuraeque vitae maximum bonum, est salvatio. Porro geminum hoc bonum redemptores isti captivis suis conferunt, Christianorum terris illos restituendo. Pro-

pter bonum malumque vitae hujus, corporum sunt redemptores; propter bonum malumque vitae futurae animarum sunt redemptores: & propter utramque hominis totius ex anima corporeque compositi redemptionem, redemptores sunt qualis fuit Christus.

Enim verò dubio vacat, illud quod in Barbaria venditur & solvitur, quod ex ergastulis educitur, quod ferro exoneratur, quod à catenis liberatur, esse corpora: quod verò principaliter emitur & acquiritur, quod principaliter redimitur, quod primario à captivitate liberari intenditur, esse animas. Animæ & corpora redimuntur; animæ & corpora liberantur: sed animæ sui ipsarum, corpora verò amore redimuntur animarum. Negotiatorum horum cœlestium contractus persimiles sunt fortunati negotiatoris illius Evangelici contractibus. Iste, invento alieno in agro thesauro, quid facit? *Vadit, & vendit omnia quae habet, & Matth. 13. v. 4* *emit agrum illum.* Non considero totum illud pretii: jam etenim dictum est, prodigos illos negotiatores plus dare quam totum. Emptor ille Evangelicus dedit totum quod habebat, *omnia quae habet*, sed non petiit: Nostri dant quod habent, & insuper, quod petunt. Quid venditum, quidvè comparatum fuerit aut emptum, tantum expendo: quod consideratione diversa factum videtur. Venditor vendidit agrum; emptorque similiter emit agrum: verum non agri, sed thesauri agrum emit amore. Ita se res habet hoc casu. Barbarus vendit corpus quod tenet captivum; redemptorque similiter emit corpus, sed emit corpus principaliter non corporis, sed animæ amore. Scias velim, animam esse thesaurum.

rum, corpus verò esse agrum : emit-
que redemptor terram seu agrum amore
thesauri. Emit terram seu agrum, ne in
eo zizania seminet infidelis : ne cum zi-
zaniis simul ager & thesaurus combura-
tur. Ita negotiator fecit Evangelicus.
Quis verò ille erat, aut quem significa-
bat : *Quem qui invenit homo*, erat, signi-
ficabatque illum, qui cum Deu esset, ho-
mo factus est, ut homines redimendo, ho-
minum redemptor esset. Supremum hunc
redemptorem redemptores nostri pro-
ximè imitantur ; tamque ordinatè bini &
bini comitantur (quamvis reverentiali-
ter) ut clarè pateat , intentum ipsorum
esse, assimilari potiùs, quàm sequi, *Et se-
cuti sumus te.*

Porro ut gloriosa illa assimilatio, non
in objectis solùm intentionis, verùm etià
in modo modisve redimendi elucescat;
singulariter considerata venit diffe-
rentia, quam redemptores isti in corpo-
rum animarumque redemptione obser-
vant. Corpora redimunt jam captiva :
animas verò prius quàm captiventur.
Corpora libertate jam perdità : animas
verò, antequam, & ne fidem perdant. Ita
ut corporum redemptio, sit medela :
animarum verò redemptio, sit præser-
vativa : qui alius est redimendi mo-
dus perfectior atque sublimior, quo si-
militer (quamvis semel duntaxat) Chri-
stus fuit usus. In quæstionem vocant
Theologi, utrum Christus etiam matris
suæ fuerit redemptor : ratio dubitandi est,
quia redimere, est à captivitate liberare.
Beatissima Virgo sine peccato originali
concepta, nunquam peccati fuit captiva ;
ergo si non fuit captiva, nec redimi pote-
rat, nec liberari. & per consequens Chri-
stus esse non potuit ejus redemptor.

Nihiloseciùs de fide est, Christum matris
suæ fuisse redemptorem, nec solùm
quocunque, sed multò perfectiore mo-
do, quàm cæterarum creaturarum fu-
isse redemptorem. Alios quippe redemit
postea : Matrem suam redemit antè. A-
lios redemit jam peccati captivos : Ma-
trem suam necdum captivam, & ne talis
fieret, præservando. Et secundus hic re-
dimendi modus sublimissimus est & per-
fectissimus. Sic Christus redemptor fuit
suæ matris : eodemque modo isti ejus-
dem matris filii redemptores existunt a-
nimarum, quas cum corporibus libe-
rant. Sunt redemptores corporum simul
& animarum ; sed differentiâ notabili :
Corpora redimunt, animas præservant.
Corpora liberant à captivitate : animas à
periculo. Corpora à magna liberant mi-
seria : animas à majoris miseriæ occasio-
ne : Corpora liberant ab infidelium po-
testate, in quâ jam sunt constituta : ani-
mas liberant ab infidelitatis potestate,
non jam tum illi subditas, sed ne in eam
deveniant. Et hæc est gloriosa illustrissi-
mæ Religionis illius prærogativa præ
cæteris, quæ in salvandis animabus oc-
cupatur. Aliæ Religiones laborant, ut
infideles conversos ad Christianismum
traducant : illa facit, ne fideles ad infideli-
tatem transeant. Aliæ animas retrahunt
à peccato : illa retrahit à tentatione. Aliæ
efficiunt, ut in Christum credatur :
hæc verò, ne Christus abnegetur. Aliæ
dirigunt Zachæum, ut fiat discipulus :
hæc Judam sustentat, ne apostata fiat.
Aliæ denique Religiones tractant ani-
mas, sicut Christus universaliter redemit
omnes : hæc universaliter tractat omnes,
sicut Christus peculiariter illam suæ Ma-
tris redemit. Ecce nunc, an sequantur, vel
assimilentur !

Ve-

Verumenimverò, maxima, ad dicendum, in hoc casu, excellentia restat. Præter tria essentialia omnibusque Religionibus communia vota, S. Petrus Nolasco cunctique ejusdem Professionis filii quantum addunt votum, tanquam captivos se tradendi in manus Turcarum, toties quoties ibidem anima de fide periclitabitur, nec aliud suppetet medium, semetipsos in lytri pignus tradentes. Quænam hominum facundia, divini hujusce voti nobilitatem explicare sufficiat! Quodve exemplum in hominibus inveniri poterit, illud excellentiâ & charitate exæquans! maximum quidem, in hac materia, quod in scripturis reperio, vir ille secundum cor Dei, David de se præbet exemplum, multis nihilominus parafangis ab eo distans. David à facie Saulis vitæ suæ insidiantis profugus, cum affeculis suis in terra Moabitarum commorabatur. Ecce die quodam cum suis terrâ illâ egressus venit in Judæam ditionis ejusdem Saulis Regis. Hoc casu, nisi David Prophetam Gad præviè consulisset, uti consuluerat, nemo non actum illum præcipitem & temerarium, omnibusque hominum, sive sanæ, sive insanæ mentis ausibus inconsideratorem judicaret. Quod Nicolaus de Lyra meritò admirans ait: David de terra in terram fugiens, in terris exemptis agit securus, & in terra sui hostis capitalis, hostisque adeò infensi & inexorabilis, uti Saul erat, qui bina vice eum lanceâ ad parietem confodere fuerat nisus, commoratur? ita planè, citatus inquit Lyranus, rationem adjungens: *Ne viri qui erant cum David declinarent ad idololatriam, si diu manerent in terra idololatriæ subdita.* Terra Moabitarum erat regio

idololatrarum; comites Davidis patrum stabiles in fide; infidelitatis & ad idololatriam proclivitatis non obscura dabant argumenta. Heu! inquit David; non fiet ita: exeant illi de terra ubi fides ipsorum periclitatur: & me in terra capitalis mei hostis discrimini expositum esse quid refert: ita magnus ille Davidis spiritus fecit: sed quamvis discrimini se exposuit, non tradidit. Instituti hujus professores non solum se se exponunt, verum etiam se tradunt. Deficiente auro & argento, quo captivos redimere possint, suo illos ferro redimunt, transferentes catenas de manibus eorum ad manus suas; compedes eorum ad pedes suos, semetipsos in mancipium tradentes Turcis; ne vel unica anima mancipium diaboli fiat. Similem huic actum de S. Paulino Episcopo Nolano celebrat Ecclesia. Hic cum non haberet quo captivum viduæ filium redimeret, semetipsum vendens pro eo captivum se tradidit. Hoc sanctus Paulinus fecit; sed attendite & videte ubi. In nola. Inde nunc radices charitatis Nolasco. In S. Paulino Nolano seminata; in S. Petro Nolasco nata: in gloriosis ipsius filiis adulta florescit. Multi eam hodie exercent in Barbaria; omnesque in quacunque mundi parte eam exercere sunt parati: quia omnes ad id voto sunt obligati.

Ita se res habet. Ubinam verò in Christo excellentiæ hujus similitudinem habemus, ad quod docendum præsentis discursus ratio me constringit: Christus tanquam Redemptor perfectus nos redemit: nunquam tamen se apprehendit, captivavit, aut in carcerem misit pro redemptione nostra. Quid foret,

foret, Domine Jesu Christe, nisi in ista custodia Sacramentali præsens esses? Christum pro nobis se comprehendisse, se captivasse, se in carcerem misisse affirmo. Ista custodia est carcer, ista accidentia sunt catenæ, istud Sacramentum firmum est ergastulum, in quo piissimus Redemptor se captivari, se alligari, & incarcerari permisit: ut nostras animas liberaret. Christus in die iudicii suos ad regnum cœleste invitaturus, singularis servitii loco, pro tanti merito præmii recensebit: *In carcere eram, & venistis ad me.* Non est necesse nos dubium ponere, quod verba secum vehunt: ipsi quippe accepto jam præmio beati illud ponent. Domine, quando te vidimus in carcere, & venimus ad te? evolutis omnibus quatuor Evangelistis, non invenietur Christus aliquando incarceratus fuisse. Porro si certum est, Christum alicubi incarceratum fuisse (cum ille ipse hoc dicat) dicitur mihi quispian, ubinam? S. Bonaventura hoc dixit, & affirmat quod in sanctissimo Sacramento: *Ecce, quem totus mundus capere non potest, captivus noster est!* Nonne videtis, quomodo illum claudunt, quomodo includunt; quomodo illum de una parte ad alteram semper captivum ad motum nutumque accidentium deducunt? si minùs, dicite, quare sacram istam pyramidem, in qua sanctissimum Sacramentum asservatur, Ecclesia custodiam appellavit? Quia custodia idem quod carcer significat. Ita illam non solum tam Græcæ, quam Latinæ linguæ auctores, sed ipsi etiam Evangelistæ nominant. S. Lucas Evangelista narrans quod Apostolos comprehensos in carcerem publicum

conjecerint, carcerem custodiam appellat: *injecerunt manus in Apostolos, & posuerunt eos in custodia publica:* Similiter iste Dominus expositus in carcere publico: clausus in carcere secreto: sed semper incarceratus; semper captus; & semper noster captivus: *captivus noster est.* Quia verò eò devenit Christus ut caperetur, & pro animarum nostrarum remedio captivus duceretur: gloriosos hosce amoris ipsius passuum æmulatores similiter pro illis captivari, captivosque circumduci oportebat. Christus captivus voluntariè, illi captivi voluntariè. Christus, pro animarum remedio; illi similiter. Christus, velut Redemptor: illi velut redemptores: illi concomitando Nolas cum; Nolas cum imitando assimilatus Christo: cui se assimilaturus hic magnus venerat Petrus, quando alter, plus quam magnus multum fecit illum sequendo: *Et secuti sumus te.*

§. V.

EX hac secunda S. Petri Nolasci circa S. Petrum Apostolum prærogativa, alia non inferior, S. Religioni de Mercede, non jam secum ipsa, sed cum aliis religionibus collatæ prærogativa accedit. Et quænam ista? quod ob perfectionem, & quarti hujus voti præstantiam (aliquid adhuc amplius dicere, præsumptio non est) Religio ista religiosissima cæteras omnes Ecclesiæ Religiones longo post se intervallo relinquat. Quam non meam, neque privati cujusdam opinionem, sed supremi illius oraculi esse, quod solum omnium veritatem autoritativè qualificat, propositionis fiducia demonstrat. Quod clarioribus significantioribusque verbis

Act. 1. s.
v. 18.

Matth.
25 v. 36.

Ibid.
v. 37.

S. Bonav.

Ca-

Calixtus VIII. affirmare nequivit quàm his : *Ratione quarti voti, pro redimendis captivis, quo se pignus esse captivorum Fratres hujus instituti promittunt, merito potest Ordo iste alius Ordinibus celsior & perfectior judicari.* Patienter feramus, Religiones aliæ : Ita enim dixit Pontifex summus. Quando Calixtus illud scripsit, quod factum est anno 1456. Societas Jesu, aliæque recentiora Religioforum instituta fuerunt exclusa. Sed anno 1628. Urbanus VIII. idem elogium S. Religionis de Mercede, quando Religiosa omnia instituta, nullo excepto, iisdem connumerabantur, repetendo confirmavit. Et Papa Martinus V. propter altissimam voti istius perfectionem, omnium aliarum Religionum professos ad illam de Mercede posse transire, Professos verò dictæ Religionis, ad alias tanquam minùs rigidas transire non posse declarat. Tantum semper pondus hubuit in summorum Pontificum iudicio, notabilis illa obligatio : tantumque est, ad solvendo alios ligare se ipsum : & ad liberandos alios captivare seipsum. In hac verò prærogativa quam agnoverunt confirmaruntque Pontifices, injuriam nullam aut gravamen aliis Religiosis intulerunt institutis. Quid enim magnum, quod in isto suo voto nos excedat Religio sic assimilata Christo? quod ipsa ejusdem institutio innuit, quamvis gloriosæ humilitatis verbis. *Exemplo Domini nostri Jesu Christi, qui semetipsum dedit pro nobis, ut nos à potestate demonis liberaret.* Quia verò summorum Pontificum verba, sunt voces de ore S. Petri, excellentias easdem & prærogativas, quas omnes agnoscunt & huic instituto sancto conce-

dunt, etiam S. Petrus concedit & confitetur. Concedit & confitetur Sanctus Petrus excellentissimum hoc institutum omnibus aliis supereminere institutis. Concedit & confitetur S. Petrus illustrissimum ejusdem initiatorum fuisse primum maximumque illius exemplar. Concedit & confitetur S. Petrus, se nominis ejus glorias non multiplicatas solum, sed amplificatas etiam & auctas videre. Denique concedit & confitetur S. Petrus, se in materia sequendi, uti etiam relinquendi ab alio Petro victum. Ab alio Petro : nam cum S. Petrus reliquisset omnia, ille plus fecit, quàm relinquere. Ab alio Petro : nam cum S. Petrus secutus fuisset Christum, ille plus fecit, quàm sequi. *Ecce nos reliquimus omnia & secuti sumus te.*

§. VI.

Absolvi sermonem succinctum respectu ejus quod dici potuisset : quamvis prolixum, respectu temporis quod ei determinaveram. Porro si devotio & patientia vestra nondum fatigata de consequentia seu consequentiis totius me interroget : concludendo cum S. Petro, *Quid ergo erit nobis* : consequentia sit totius. Ut congratulemur omnes Beatissimæ Mariæ de Mercede, propter gloriam, quæ hinc ipsam, nobis verò ipsis, propter commoda & utilitates, quæ nos omnes in hujus operis, & hujus diei dedicatione expectant.

Cum sacrum illud institutum tam excellens sit inter omnia & pro tantâ Dei gloria, universalique mundi bono, & velut secunda Redemptio : non sum mopere miror, quod ipsa Angelorum Regina (singulari hujus instituti privilegio) fundatrix ejus esse decreverit :

& ad idem revelandum, animosque eorum, quos prius opera tanti instrumenta destinaverat, excitandos, in propria persona de cælo descenderit. Res notatu digna, eadem nocte Beatissimam Virginem Mariam apparuisse primò S. Petro Nolasco, mox Domino Jacobo Aragoniæ Regi, mox S. Raymundo Pennaforte ex S. Ordine Prædicatorum, cuilibet in particulari novum Ordinem revelando, quem in mundo, sub nomine patricinioque suo fundare intenderet: ut omnes tres hanc sibi factam revelationem concorditè referentes, de veritate minimè hæsitantes, eam quanto cyus executioni mandarent: veluti etiam executi sunt, quæ à Beatissima Virgine Maria in mandatis acceperant Quorum primus S. Petrus Nolasco habitu assumpto in eo professionem emisit. Christus Dominus noster die resurrectionis suæ, si benè observaverimus, triplicis diversigenis hominibus apparuit. Apparuit Mariis; apparuit Apostolis; apparuit in Emmaus euntibus discipulis. Ad quid tanta festinatio, tanta sollicitudo, tot apparitiones, omnesque in eodem, & tali die? Ita fieri oportebat: siquidem gravitas pondusque negotii id exigebat. Omnis nostræ fidei speique fundamentum, resurrectionis est mysterium. *Si Christus non resurrexit vana est fides vestra*, inquit S. Paulus. Proinde quia non minùs ad Christum & mundum mysterii illius fides pertinet, quàm ad totale Ecclesiæ fundamentum & stabilimentum: hinc illa festinatio, illa sollicitudo, hinc triplex illa eodem die, diversisque personis & locis facta apparitio. Sic filius: sic mater. Quod Christus ad suam fundandam fecit Ecclesiam: idem Mater ejus Beatissima Virgo Maria ad

suam fundandam fecit Religionem. Eadem nocte tendit ad aulam Regi locutura Jacobo; ad Conventum pergit Prædicatorum locutura Raymundo: eadem denique ædes adit privati locutura S. Petro Nolasco. Ergo Angelorum Regina, mundi Domina, eadem die (& quod plus est) eadem nocte, Regum palatia, Religiosorum Conventus, ædes denique pervagatur privatorum? omnino. Tanti momenti negotium est, quod ipsam traxit in terram. Ordinem de Mercede fundare parat sollicitatrix facta mercedum, non quas sperat, sed quas impertiri desiderat. Porro si suprema hæc Regina tantum suæ in mundo fundandæ Religionis curam impendit, quantà hodie gloriâ gaudebit in cælis, ubi se cum nova hac domo, in hac insula & statu, & cum instituto suo quadringentis ante annis in Lusitaniam introducto, contemplatur? Notet hoc obiter Insula Maragnana valde deprædicet, singulariterque sibi de hac gratuletur prærogativa, quæ ipsi peculiariter præ omnibus Regni hujus conquestis obtigit. Omnes conquestionum nostrarum status in Africa, in America, in Asia & Portugallia Religiones acceperunt, quibus condecorantur & protegentur: Solus status Maragnanus novam Religionem dare potest Portugalliæ, cui illam dedit de Mercede. Hic cæpit, & hinc prodiiit & jam incipit habere ibi Domum. Placeatque eidem Beatissimæ Virgini Mariæ, ut brevi Conventus habeat & Provinciam.

Sed revertendo ad Domum hanc, quam hodie consecramus Beatissimæ V. Mariæ de Mercede; non filii hujus Domini, de tanta & tali Matre (cum privile-

1. Cor. 15.
v. 17.

vilegium istud sit perantiquum) sed ipsi B. V. Mariæ de talibus congratulabor filiis, qui tam paucis manibus effecerunt tantum : filiis, qui tam exigua summâ tantas fecere expensas : filiis, qui tempore tam modico absoluerunt tantum : filiis denique, qui domum non habentes pro se, construxerunt domum suæ Matri. Nescio, utrum potissimam architecturæ hujus Ecclesiæ noteis excellentiam. Hæc est quod non corresponsdeat tuguriis istis de paleis, quæ Religiosi inhabitant : quod illi in tuguriis commorentur de paleis, & nihilominus Deo & Matri ejus adeo splendidum & sumptuosum, sicut istud, extruant templum; hæc maxima est excellentia, & gratiosa magis totius operis hujus correspondentia. Actio denique filiorum talis Matris, ad quam per majorum seu antecessorum suorum lineam pertinere videntur. Salomon vigesimus quartus hujus Matris Dei Avus Hierosolymitanum ædificavit templum. Et Sacra Scriptura, in modo, duo notatu dignissima observat. Primum, quamdiu Salomon templi structuræ fuit intentus, de ædificanda sibi domo nec cogitavit nec tractavit unquam, nec operi applicavit manum. Secundum, quod Palatiorum Salomonis de post ædificatorum structura minoris fecerit molis, quam templum. Templum septennio fuit absolutum : Palatia verò tredecim annorum spatio. Notabilis est casus ; quod in hujus templi constructoribus Salomonis inventum fuerit judicium : cum inter hujus Dominæ filios non essent seniores, nec de pristinis annis. Optimè, instar Salomonis, ante domum ædificârunt Dei; quam manum applicarent suæ. Et opti-

mè, Salomonis instar, tantâ festinatione opus istud absoluerunt : illud Conventus dimittendo, ut tardiùs fieret. Opus verè dignum propter hanc aliasque rationes, ut fideles omnes in tam pio & religioso, nec non Deo ejusque Matri tam grato opere habeant partem.

Quomodò verò nostro Statui & civitati huic ejus capiti congratulabor, dum se, de novo, cœlesti illâ turri defensam, & novâ istâ B. V. Mariæ de Mercede, Ecclesiâ honoratum contemplatur ? Quod Domina ita radices agit in hac terra, magnum prognosticum est, quod eam elegerit pro sua. *In electis meis Eccles. mitte radices.* Beatissima V. Maria de 24. v. 13. Victoria. Beatissima V. Maria de Carmelo. B. V. Maria de Exilio. Beatissima V. Maria de Luce. Beatissima V. Maria de Mercede. Ecce pulchram in capite Status nostri coronam. Quàm benignas quinque formosæ istæ stellæ in nos effundent influentias ! omnes valdè sunt splendide : sed, pace aliarum quatuor, nostra de B. V. Maria de Mercede largiores promittit influxus, quia sunt universaliores. Beatissima V. Maria de Victoria, est finium dilatorum. Beatissima V. Maria de Exilio, est peregrinorum. Beatissima V. Maria de Carmelo, est contemplativorum. Beatissima V. Maria de Luce, erraticorum seu errantium. Sed B. V. Maria de Mercede stella & Patrona est omnium ; quia omnibus indifferenter quascunque petitas promittit & offert gratias. In thesaurario Mercedum hujus Dominæ, non solum pro milite habetur victoria : pro exule Patria : pro errante lux : pro contemplativo cœlestes favores ; sub quibus titulis Dominam illam in hac urbe veneramur : sed nullus in mundo

mundo est titulus , sub quo Beatissima Virgo Maria sit invocata , qui non amplissimo hoc nomine Beatissimæ Virginis Mariæ de Mercede sit inclusus ; & sub quo non , æquali fiduciâ ab hac Domina debeat peti. Estis tristes, solatio destituti, non est opus invocare Beatissimam Virginem Mariam de Consolatione, invocare eandem de Mercede , & illa suâ vos gratiâ consolabitur. Estis afflicti & in angustiis constituti, non est necesse confugere ad Beatissimam Virginem Mariam de Angustiis; confugire ad eandem de Mercede : & illa vobis in angustiis vestris tribuet mercedem. Estis inopes & desolati ; non est opus confugere ad Beatissimam Virginem Mariam de Refugio : confugite ad eandem de Mercede; & illa vobis pro mercede illam faciet gratiam, ut sub alas suas vos recipiat. Estis perplexi & pusillanimes in vestris prætensionibus, non est necesse recurrere ad Beatissimam V. Mariam de bono successu ; recurrere ad eandem de Mercede, & illa vobis pro mercede convenientem magis tribuet successum. Estis infirmi, remediis destituti : non est opus succursum petere à Beatissima Virgine Maria de Salute : petite illum ab eadem de Mercede : & illa pro mercede vobis conferet sanitatem , si fuerit ad vestram salutem. Denique paratis conscendere navem, vel vestra illi committere; non est opus invocare Beatissimam Virginem Mariam de Felici itinere ; invocare eandem de Mercede, & illa gratiam vobis & mercedem tribuet deducendo vos in pace & cum salute, ita, ut omnes expeditiones , quas Beatissima Virgo Maria intot , tanque diversis Regni nostri Tribunalibus dare consuevit, ad hanc Domum de Mercede

sint revocatæ ; quia in illa expediuntur omnes.

Enimverò , ne hanc Domina Domûs prærogativam admiremini, scitote , Domum Domina eâdem gaudere. Qualem Domum , qualemve Ecclesiam esse putatis, in qua sumus? Pater, respondent aliqui, est nova Ecclesia Beatissimæ Virginis Mariæ de Mercede , in civitate S. Ludovici, & insula Maragnana. Estne aliquid ampliùs? Vos dicitis, quod non : & ego dico quod sic. Ecclesiam hanc dico esse Ecclesias omnes & sanctuaria omnia, quæ in- & extra Christianitatem similiter in veneratione sunt. Hæc Ecclesia est Ecclesia S. Jacobi in Galicia. Ecclesia de Guadalupe in Castella. Ecclesia de Monte Serrato in Catalonia. Ecclesia Lauretana in Italia. Ecclesia SS. Petri & Pauli, nec non Sancti Joannis Laterani, & Beatissimæ V. Mariæ Majoris Romæ. Et ut de Christianitate ulteriùs progrediamur: est templum Hierosolymitanum non eversum. Est Mons Oliveti, est Thabor, est Calvarius, est Bethlehemitica specus , est Cœnaculum, est Hortus, est Sepulchrum Christi. Ad hoc affirmandum redeo, & ita est. Scitis quomodo? quia omnes gratiæ & indulgentiæ in omnibus istis Templis, Sanctuariis, omnibus istis terræ sanctæ & mundi totius locis concessæ , omnes à diversis Summis Pontificibus huic Ecclesiæ sunt impertitæ, eò quod sit B. V. Mariæ de Mercede ; & ejusdem Instituti sint Religiosi. Ita ut exeundo è vestra domo tantundem lucremini, ac si fuissetis Compostellæ, Laureti, Romæ & Hierosolymis : Num major isto thesaurus, major illâ felicitas & facilitas dari potest? nostrâ tantum interest, scire divitias illas thesaurosque cœlestes in usum utilitatemque

temque nostram convertere. Deustantâ sollicitudine & expensis tantis investigatas hoc anno terræ mineras nobis non reteggit: & cœli mineras etiam non investigatas, tantum, ut æstimemus, revelat. Agedum, ita faciamus Christiani, diligenter & devotè deinceps, hanc Domum & Ecclesiam frequentemus. Et propter tot pessimæ conversationis domos, hæc, quæ ad conversandum cum Deo, ejusq; Matre est consecrata, non sit desolata; ea deinceps nos ad egrediendum civitate, salutari motivo invitet; & non exeamus ad loca & domos, ubi nec stare, nec intrare expedit, nec morari. Huc veniamus, hîc perseveremus, huc confugiamus, in ærumnis pro remedio; in mœrore pro solatio; in lætis pro perseverantia; & in omnibus votis nostris & postulationibus; huc supplicas nostras afferamus & memorialia: hîc petamus, hîc instemus, & hinc omnes gratias cœlestes & terrestres speremus; quæ cum mercedum Dominae sint mercedes, semper erunt gratiâ stipatæ, & ad gloriam directivæ. Quam mihi & vobis &c.

S E R M O

P R O

Dominicâ Quintâ Quadragesimæ

Habitus Ulyssippone in Ecclesia Cathedrali. 1651.

Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?

Joan. 8.

S. I.

Erba hæc quæ hodie proponit, nobisque Populo prædicare præcipit Ecclesia, sunt eadem, quæ contra Scribas & Phariseos olim intonuit Christus: si verò sunt eadem, dissonum videtur illa prædicari nobis. Christus istis inculcabat Judæos, quod sibi non crederent. *Quare non creditis mihi?* & nunquid incongruum, nostræque creditati foret injuriosum, si in auditorio

tam Catholico eandem quæstionem in medium producerem, & de nobis affirmarem, aut supponerem, nos cum simus Christiani non credere Christo? Hæc prima mea consideratio fuit, ex qua arbitratus sum, Ecclesiam proposita ex Evangelio verba tantummodò quasi præteriti jam temporis historiam, & non veluti necessariam temporis moribusque præsentibus doctrinam recitare.

Vel unico tantum passu in hac consideratione progressu, dubium de hoc mox oboriri

Joan. 8.
v. 46.

Pars II.

R

oboriri

oboriri cœpit. Intuitus fidem, de qua gloriamur, examinaui vitam & opera, quomodo eidem correfpondeant: contemplatus sum parvos & multò magis magnos: confideravi Laicos, & fimiliter Ecclefiafticos, & non fine magna confufione mea deprehendi, mihique perfuafi, non minus præfenti, quàm tempore Chrifti sermonem hunc neceffarium effe. Quare? Hæc dies, dies eft veritatis: quare dicendum eft mihi valdè clarè, Quia ficut Scribæ & Pharifæi non credebant Chrifto: etiam nos Chriftiani & Catholici non credimus Chrifto. Indignamur valdè, gravesque illius temporis Judæis imprecamur pœnas: & nos illis fimiles fumus. Contra illos prædicabat Chriftus: contra nos intonat Evangelium. Et fi Chriftus nunc ex illo loqueretur Sacratio, ficut tunc locutus eft, dicens Judæis, *Quare non creditis mihi?* dicentem nobis audiremus: Chriftiani, quare non creditis mihi? fi eftis & vocamini Chriftiani, quare non creditis Chrifto?

Videor mihi auditores, cernere vos ex propofitione ifta turbatos, & commoto in me effe animo, & fingulos veftrūm non folūm me arguere, fed etiam jam convictūm arbitrari. Nos (dicitis omnes) gratiā Dei Chriftiani fumus; idemque Chriftus, in quem credimus, & cujus fidei vitam immolare parati fumus, eft ille, quem hodie negarunt Judæi; illi crucifixerunt eum, quem nos adoramus: illi non crediderunt eum effe verum Mefſiam, nos credimus verum effe Deum & verum hominem, qui incarnatus, qui natus, qui mortuus, qui refurrexit, qui redemit falvavitque mundum. Grandem igitur fidei noſtræ, nec non Chriftianitati irrogat injuriam qui Judæos nos effe di-

xerit, Chrifto non credentes. Sed quid, quaſo, eſſet, ſi ego hac in parte etiam Judæis nos peiores aſſererem?

Intelligite benè quid textus dicat de Chrifto, & mox videbitis, quomodo replica ſeu instantia veſtra propoſitionem meam non diſſolvat, & contra illam nihil evincat. Chriftianos vos eſſe dicitis? ſit ita. In Chriftum vos credere aſtruitis? id fimiliter concedo. Chriftus non, quod in illum, ſed quod illi non credatur, conqueritur. Notate verba. Non dicit: *Quare non creditis in me?* ſed: *quare non creditis mihi?* Aliud eſt credere in Chriftum; & hoc vos probatis: & ego concedo. Aliud eſt credere Chriſto; & in illo probando deſicitis: & ego vos convincam. Utroque iſto termino Chriſtus frequenter fuit uſus. Alloquens Diſcipulos ait, *Creditis in Deum, & in me credite.* Martham: *Qui credit in me, etiam ſi mortuus fuerit, vivet.* Mutatis verbis dicit Samaritanæ: *Mulier, crede mihi.* Et iſſis Judæis. *Si mihi non vultis credere, operibus credite.* Ita ut oporteat credere in Chriftum & credere Chriſto. Qui credendi modi multū inter ſe diſcrepant. Credere in Chriftum, eſt credere ipſum eſſe, quod eſt. Credere Chriſto, eſt credere illis, quæ dicit. Credere in Chriftum, eſt credere in illum; credere Chriſto, eſt credere illi. Judæi nec credebant in Chriftum, nec credebant Chriſto; nec credebant in Chriſtum, quia ejus Divinitatem non credebant: nec credebant Chriſto; quia veritatem ejus non credebant. Et in hoc ſecundo credendi modo, fides noſtra & incredulitas fidem ipſorum & incredulitatem adæquare, imò turpiter excedere videtur. Judæus nec in Chriſtum, nec Chriſto

Joan. 14.

v. 1.

Joan. 11.

v. 25.

Joan. 4.

v. 21.

Joan. 10.

v. 38.

Christo credit; & non credere Christo eum, qui non credit in ipsum; consequenter procedit. è contra nos credimus in Christum, & non credimus Christo; & non credere Christo, qui credit in Christum, non credere ipsius veritatem, qui in illius credit Divinitatem, tam est aliena ab omni ratione contradictio, ut non nisi de impote rationis & mentis possit præsumi. Propter quod idem Dominus nos interrogat, *Quare non creditis mihi?* q. d. ob quam rationem mihi non creditis?

Quod jam dixi, declarandum & probandum restat. Christi Salvatoris nostri ingeminatam contra Scribas & Phariseos querimoniam etiam præsens auditorium concernere demonstrabo: & si partem ejus sæcularem convincat, etiam Ecclesiasticam vellicet. Verba habent: *Non creditis mihi?* Perquam propriè & ad magnam verecundiam nostram videbimus, quod quantumcunque nos Christianos, & in Christum nos credere gloriemur; nihilominus Christo non credamus. Hæc est veritas, quam hodie prædicare proposui: quæ si visa fuerit nova, ex eo erit capite, quod ignorata, nec debitè fuerit penetrata. Si amara est & insipida; iste est sapor veritatis. Si denique creditu difficilis, id vos audituros putate. Materia nec Christiana, nec conveniens, nec utilis magis dari potest. Deus suâ nobis gratiâ assistat. Ave Maria.

§. II.

AUditores Catholici, nos dimidiati sumus Christiani: unam habemus fidei partem, & altera nobis deest. Credimus in Christum: sed non credimus Christo. *Non creditis mihi?*

Quando Christus jam mundum ingressus primum omnipotentis & Divinitatis suæ creaturam unam convertendo in alteram in nuptiis Canæ Galileæ, specimen edidit, S. Joannes Evangelista miraculi narrationem notabili hac advertentiâ concludit. *Hoc fecit initium signorum Jesus in Cana Galileæ: Et crediderunt in eum Discipuli ejus.* Istud primum fuit miraculum, ex quo Discipuli ejus crediderunt in eum. Animadvertere vos jam video & expendere unam alteramve consequentiam. Si post miraculum Discipuli ejus in eum crediderunt; sequitur, eos ante non credidisse in eum; & si in illum nondum credebant, quomodo Discipuli ejus erant? Jam erant Discipuli, quia ejus credebant doctrinam: sed nondum credebant in illum; quia Divinitatem illius non cognoscebant. Credebant illi, sed non credebant in illum. Credebant illi tanquam Magistro; sed non credebant in illum tanquam Deum. Ita, ut credere in Christum, & credere Christo, non sint credulitates junctim semper ambulantes. Discipuli in tempore isto & statu credebant Christo, & non credebant in Christum: & nos modo illis contrario, nunc credimus in Christum: sed non credimus Christo. Credimus in Christum; quia credimus hoc, quod est. Non credimus Christo; quia non credimus, quod dicit.

Idem illud, quod nobis, eisdem evenit Discipulis, jam non minùs, quàm tribus annis in schola Divina versatis; eodemque die, quo cursum suum absoluebant; in hac die (quæ Passionis erat vigilia) Christus ad omnes suos Discipulos dixit, omnes illa nocte scandalum passuros, fidei amorisque debito non satisfacien-

cientes. Omnes vos scandalum patiemi-
ni in me in ista nocte. Respondit Pe-
trus. *Et si omnes scandalizati fuerint*
Matth. in te, ego nunquam scandalizabor. Et
26. v. 31. Christus. *Antequam gallus cantet, ter*
33. 34. *me negabis.* Repetit Petrus. *Et si oportu-*
35. *erit me mori tecum, non te negabo: simili-*
ter & omnes Discipuli dixerunt. Si ante-
quā Christus dixisset hoc, quod jam asse-
veranter adeo affirmabat; tantum Petrus
reliique Discipuli idem dicere præ-
sumpsissent, non equidem admirarer;
quia ex ore cordis loquebatur; quod re-
motis adhuc occasionibus nos semper
decipit. Sed postquam Christus dixisset
Petro & Apostolis reliquis, quod ille no-
minatim illum negaturus esset, & reliqui
omnes ipso derelicto fugituri. Percutiam
Pastorem, & dispergentur oves. Quare
tam expresse Christi oraculo non credi-
derunt? nunquid Petrus & reliqui Chri-
stum credebant esse Deum? omnino: ita
enim Petrus fuerat confessus & omnes
cum illo. *Vos autem quem me esse dicitis?*
Matth. Tu es Christus Filius Dei vivi. Si igitur
36. v. 16. credebant Divinitatem Christi, si crede-
bant Christum esse Filium Dei, quomo-
do non crediderunt hoc, quod illis dice-
bat? Quia istius temporis fides erat velut
nostra; & omnes credebant tunc, sicuti
nos credimus nunc; credebant in Chri-
stum, sed non credebant Christo. Aposto-
li & Discipuli necdum accepto Spiritu
sancto, veluti homines defectibus erant
obnoxii, & eosdem quandoq; patiebantur,
quos nos incurrimus. In principio
& sine ad medietatem credebant; & in
utroque casu fides eorum fuit dimidia-
ta; diversimodè partita. In principio
propter ruditatem & imperfectionem
credebant Christo, & non credebant in

Christum; in fine propter fragilitatem &
tentationem credebant in Christum, sed
non credebant Christo: quia verò iste
credendi modus erat periculosus, prop-
terea adjecit Christus, quod diabolus in-
de sumptâ occasione illos foret cribratu-
rus. *Ecce Sathanas expetivit vos, ut cri-*
braret sicut triticum

Diabolus eodem dolo & astu filios
Evæ tentat & decipit, quo illam circum-
venit. Sicut fides fundamentum est gra-
tiæ, ita contra fidem serpens primum e-
vomuit venenum, & in fide primæ mulie-
ri laqueum tetendit. Sed quomodo? In-
tenditne forsitan illi persuadere, ut nō cre-
deret in Deum, vel de ejus Divinitate du-
bitaret? tantum hoc absuit à diabolo, ut
potius semel atque iterum credulitatem
illam Evæ asseverando confirmârit, sup-
ponendo semper, illum, qui præceperat,
esse Deum. *Cur præcepit vobis Deus? si-*
militer qui mortem illi fuerat intermi-
natus, etiam esse Deum. Scit enim Deus,
quod in quosunque die comederitis ex eo,
Ecce. In quonam igitur tentatio contra
fidem consistit? non consistit in eo, ne Eva
crederet hoc quod erat Deus; sed in
hoc consistit, ut Eva non crederet, quod
Deus dixerat. Deus Adamo & Evæ dixe-
rat, eodem momento, quo de vetito
vescerentur ligno, ipsos morituros: &
hoc ipsum, quod Deus illis dixerat, ef-
fecit Diabolus ne crederent; *Nequa-*
quam moriemini, q. d. Deus vos moritus-
Gen. 3. v. 4.
ros esse dixit, si de ligno vesceremini,
sed tale quid vos nolite credere. Ille est
Deus qui vos creavit; ille est Deus, qui
Paradisi vos possessores fecit; ille est
Deus, qui vobis præcepit istud, credite.
Sed postquam vos, tantamque fructuum
diversitatem vitæ sustentandæ creavit,
candem

eandem vobis velle tollere, nolite credere. *Nequaquam &c.* Nullatenus simile quid credatis, quamvis ille vobis hoc dixerit. Credite in illum, sed non credatis illi. Istud diabolus intendit: istud est consecutus: & quo dolo primos nostros decepit parentes, eodem decipit & nos: caro minùs pretio dimidium nobis fidei offert, ut alterum dimidium à nobis lucratur: credere in Deum, quantumcumque voluerimus, permittit; sed credere Deo, prohibet diabolus. Idcirco credimus in Christum, & non credimus Christo. *Non creditis mihi?*

Et ut videatis, quanti referat, hanc cognoscere deceptionem, quamque digna sit hæc doctrina, ut prædicetur: actionem aliquam Christi, nunquam fortasse à vobis auditam auscultate. S. Petrus primæ suæ Epist. c. 3. inquit, Christum, quando ad infernum descendit, animabus eorum, qui diluvio erant absorpti, prædicando, illas propter incredulitatem increpasse; quia Noë, dum arcant fabricaret, non crediderant, Dei patientiam in vanum sperantes. *His qui in carcere erant spiritibus veniens prædicavit: qui increduli fuerant aliquando, quando expectabant Dei patientiam in diebus Noë, cum fabricaretur arca.* Locus iste ex difficillimis Scripturæ sanctæ locis unus, tria magna dubia complectitur. Primum, quomodo Christus damnatis in inferno prædicavit, si nullus in inferno converti aut emendari potest? Secundum, cum in inferno tot alii impenitentes & obstinati sint peccatores; quare Christus, præ cateris, suffocatis diluvio prædicare, eosdemque increpare voluit? Tertium, cum iidem homines, tamque enormibus aliis peccatis fuerint

obstricti, tam extraordinariam promeriti fuerunt pœnam, quare de sola incredulitate eos arguit & increpat, *His qui increduli fuerant.* Nec melius, nec formidolosius explanari posset quod dicimus. Primum, Christus prædicavit in inferno, non ad damnatos convertendos, sed magis confundendos: ex maioribus enim inferni confusionibus una est tristis illa cognitio, quâ miseri illi damnationis suæ causas vident, quàmque facili salvari potuissent, si voluissent: & Christus expressè & specificè damnatos tempore diluvii, confundere voluit, quia homines erant, qui in Deum crediderant. Idololatria, omnesque Dii falsi ortum habuerunt post diluvium, cuius cæcitatatis author & inventor Nemrod existit, attestante S. Chronologiâ, quodque colligitur ex libro Sap. 14. cap. Et quia ad id usque temporis omnes acceptam ab Adam fidem retinendo, in unum Deum crediderant; hinc Christus, omnibus aliis hominibus, & aliis omnibus peccatoribus præteritis, solos illos, qui diluvio perierant increpitos de sua incredulitate confudit. Maxima enim iniquitas, quæ in terra committitur, & maxima confusio in inferno toleranda, est, quod homines non credant Deo, qui credunt in Deum. Hominibus istis Deus per Noë intimavit, quod illos omnes, & montes, totumque inundaturus esset mundum, nisi emendarentur penitentiam agentes pro peccatis suis: Exhortationes istæ decem, viginti, immò centum integris continuabantur annis quilibet impactus aræ mallei ictus. decretæ hujus à Deo exercendæ justitiæ erat præco: & credentes illi in Deum, expectando ejus patientiam, non cre-

D Thom.
q. 52. art.
4. ad 20.

Sap. 14.
v. 13.
Clem. Rom
lib 1 Recog
Epiphani.
præfat. lib.
de Hæ-
res.
Ciril. lib. 1.
c. 3. con-
tra Iulianum.
Damasce.
in lib. de
hæresibus.
Hieron.
Osee. 2.
Euseb in
Chron. c.
passim alii

Ita. Dam.
Ep. ad E
pist.
1. S. Pet. 5.
19. c. 20.

Descendit
Je Christu
ad infer-
num dam-
natorum.
sententia.
est Aug-
Ambros.
Fulgent.
Gre. Niss.
Cyrilli
Hier. Eu-
sebi. Emis-
sio alior.
quos citat
c. sequi-
tur Bellar.
de Christi
anima. l.
4. c. 16.

diderunt Deo, ut timerent ejus iram. Ad homines igitur credentes in Deum, & non credentes Deo confundendos in infernum descendat Deus. Ad confundendos illos Turris Babel fabricatores Deus descendit in terram; ad confundendos illos diluvii aquis perditos, Deus descendit in infernum. Istud Christus ibi prædicavit tunc, quod & hîc prædicat hodie. *Quare non creditis mihi?* Verum video adhuc esse, qui contradicat, vel ut minimùm dubiter & interroget, quomodo esse, aut veraciter dici potest, quod nos Christiani & Catholici non credamus Deo? non alia pro nobis fides, non alia pro nobis autoritas, non aliud infallibile oraculum pro nobis facit, quàm verbum divinum. Quo pacto igitur non credimus Deo? Idem ipse Deus ad dubium istud jam respondit, certam nobis præscribendo regulam, ex qua sine deceptione cognoscamus utrum illi credamus an non. Putamus nos Deo credere & nos decipimus. Sed qualis est ista regula? *qui credit Deo attendit mandatis.* Vultis scire quis credat Deo, inquit Spiritus S. qui facit hoc quod ille mandat. Si facitis quod Deus mandat, creditis Deo: si non facitis quod ille mandat, non creditis illi, creditis vobis, creditis vestro appetitui, creditis diabolo sicut credidit Eva. Hinc dicebat David: *Quia mandatis tuis credidi*: hoc solùm est credere Deo. Nostra fides sistit in *Credo*; non transit ad mandata. Dicente nobis Deo, quod sit unus, credo; dicente quod tres sint personæ, credo; quod cæli terræque sit Creator, credo; quod sit homo factus qui nos redemit, & qui venturus est judicare vivos & mortuos, credo; sed si dicat nobis, non jurabis, non

occides, non adulterabis, non facies fur-tum, non credimus. Hæc nostra est Fides: Hæc vestra est Christianitas, Sumus Catholici, quantum ad *Credo*, sed hæretici, quantum ad *Mandata*. Ecce num Christo tali credendi methodo sit acquiescendum, & mihi ratio suppetat ad prædicandum, quod credimus in Christum, & non credimus Christo. *Non creditis mihi.*

§. III.

ET ut veritas hæc in communi tantummodo probata, etiam oculis cernatur, manibusque palpetur, ad particularia descendentes exempla, pro majore claritate, in materiis obviis, hominumque usui familiarioribus ea ponamus. Imò commoditati, lucro, & beneplacito convenienter.

Quis quæso hominum, Auditores, requiem non quærit? hæc omnium laborum hujus vitæ scopus & finis est. Miles per discrimina belli requiem pacis quærit. Navigans in mari, per tempestates & procellas requiem porrùs anxius desiderat. Agricola sudore, stivam moderando, studiosus palpebras ustulando, mercator bona sua periculis exponendo, omnes velut diversa saltem flumina ad mare tendendo requiem quærunt, quæ sollicitudinum desideriorumq; omnium centrum existit. Enimverò, fuitne aliquando homo aliquis in mundo, tam amicâ sibi fortunâ usus, ut in aliqua, vel in omnibus ejus rebus, intentam & quasi tam requiem invenerit? *nullus.*

Dimissa ex arca columba, S. attestante textu, in omnem partem circumvolitando, nō invenit ubi requiesceret. *Cum non invenisset ubi requiesceret pes ejus:* Gen. 8. v. 9. ante ipsi lassatæ fuerunt alæ, quàm inveniret,

Eccles.
32. v. 28.

Psalm.
118. v.
66.

ret, ubi pedes ejus requiescerent. Et quare non invenit columba ubi requiesceret? quia quæsit requiem ubi non erat. Civitates, agri, campi, valles, montes, colles omnia erant mare. Istud est mundus, in quo vivimus. Ante & post Noë semper diluvium fuit: aliqui ex una, aliqui ex alia parte, omnes requiem querendo se fatigantes, & omnes illam non inveniendi fatigati. Hujus rationem dedit S. Augustinus libro quarto suarum confessionum. *Non est requies ubi queritis eam; querite quod queritis: sed ibi non est, ubi queritis.* Ratio quare requiem non inveniamus, est, quia illam quærimus ubi non est. Non dico vobis (inquit S. August.) ut illam non quæritis: querite illam: solummodò vobis dico, quod non est ibi, ubi illam quæritis. Si igitur bonum est requiem quærere, illa verò non est, ubi eam quærimus, ubinam illam quæremus? ubi Christus illam quærendam esse dixit: ibi enim solummodò est; & ibi tantum illam inveniemus. *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos: tollite jugum meum super vos; & invenietis requiem animabus vestris.* Hæc cuncta verba Christi esse creditis omnino. Age, responde mihi, certum est vos omnes requiem desiderare: certum est vos illam magno labore diversisque viis quærere, non tamen invenire: sed quare eam non quæritis in observantia legis Christi? Christus in lege sua omnis laboris levamen consistere inquit: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis.* Christus in sua, & tantummodò in sua lege requiem inveniri asserit, *Et invenietis requiem animabus vestris.* Ergo si non quæritis requiem in lege Christi, certum est vos non credere

Christo: quia si quæritis requiem ubi non est, cum labore: clarum est ipsam quærendam potius, ubi est sine labore. Sed veritas est (quod etiam vos non latet) rationem, quod eam non quæritis in lege Christi, esse, quia eam non quietam sed laboriosam reputatis. Vos eam laboriosam arbitramini, cum dicente Christo, illa sola vos in laboribus reficere queat: vos eam inquietam arbitramini, cum dicente Christo, in illâ solâ requies consistat? vestra ergo imaginationi, & non assertionibus Christi creditis: creditis in Christum & non creditis Christo. *Non creditis mihi.*

A requie hujus vitæ, ad alterius vitæ requiem transeamus. Omnes dicimus quod ad cælum pervenire cupiamus: nec dubito quin omnes cupiamus: sed ego noto, uti videtur, quod vertice illuc pertingere velimus. Castella quæ in nostris capitibus construimus, sunt velut pinnaculum Babylonice turris, *cujus culmen pertingat ad cælum.* Ascendere & magis ascendere, crescere & magis crescere. Parvi nituntur esse magni, & magni esse majores: majores quid esse velint ipsi nesciunt, nec ego scio. *Superbia eorum ascendit semper.* Nemo determinatâ sibi à Deo staturâ contentus est: nec est homo adeò pigmæus aut formica, qui non aspirat ut evadat gigas. Ad obtinendum regnum cælorum ecce quid dicit Christus: *Nisi efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum.* Notate bene verba: *Non intrabitis.* Quæ valde noranda & timenda sunt. Si dubium in eo consisteret, ut quis parvus sit vel magnus in regno cælorum, de nostra devotione facile credo, non facturos nos scrupulum magnum,

Aug. L.
Confess.
4. c. 12.

Matth.
11. v. 28.
& 29.

Gen. 17.
v. 4.

Psalms.
78. v. 2.

Matth.
18. v. 3.

Seneca.

Luc. 22.
v. 24.Apoca-
lyps. 21.
v. 21.

magnum, quod parvuli simus fururi in cælo, si interim magni simus in terra. Magni dico; quia vestrâ linguâ loquor. Gentilis quidam melius nobis magnitudines metiri sciens aiebat, indignè Alexandro triburum fuisse nomen Magni, quamvis dominator foret orbis. Quia nemo in tam exiguo elemento magnus esse potest. In cælo tantum inveniri possunt magni. Sed dubium [uti dixi] in eo non consistit, ut quis parvus aut magnus sit in cælo; sed in intrando, seu in non intrando in illud, consistit. *Non intrabitis.* Occasionem huic doctrinæ præbuit Discipulorum ambitio, quâ omnes & singuli eorum, quod fuerant piscatores obliti, majores esse prætendebant. *Quis eorum videretur esse major.* Tunc cælestis Magister hoc illis detexit secretum, docens architecturam cælestem non esse ad instar terrestris. Civitas tanta, quantum est cælum, sublimes valde & latas videtur exigere portas: & non est ita. S. Joannes in Apocalypsi suam eandem contemplatus civitatem, Angelum vidit venientem cum aurea virga, ad metiendum totum, & muros & portas, *Ut metiretur civitatem & portas ejus & murum.* Nihilominus Evangelista, circuitum & latitudinem civitatis, nec non altitudinem murorum declarando, altitudinis portarum non facit mentionem. Si igitur Angelus etiam portas metiri venit, & eas mensus est, quare S. Joannes mensuram earum non declarat? quia tanta portarum cæli est angustia, ut nec spatium nec nomen sit mensurarum, quibus exprimi possit. Evangelista hoc tantum de mensura portarum asserit, quod quælibet earum (res magnâ admiratione digna) aperiebatur

in forma margaritæ: *Singule portæ ex Apoc. singulis erant margaritæ.* Videre, quâ- 21. v. 21.
lis porta in margarita possit aperiri. Hinc Christus alio loco, illam *foramen, Marc.* & non portam appellavit. Ego quidem 10. v. 25
video margaritas cælestes multo majores esse posse illis maris Erithræi: portæ verò quas in eis cælestis Artifex aperuit, quia juxta proportionem eorum, qui intraturi sunt, fabricatæ sunt, taliter quoque delineatæ sunt, ut non parvæ solum, sed parvulæ essent: quia similiter decreverat, ut non nisi parvuli cælum intrarent. *Nisi efficiamini sicut parvuli non intrabitis in Regnum cælorum.* Sed istud dicit Christus: istud non unâ sed multis repetit vicibus; videant nunc illi, qui omnem suam curam, omnem suam industriam, omne suum studium, conatus denique omnes eo conferunt, ut ascendendo & crescendo magni evadant (quamvis magnos & parvos annihilando fiant) videant inquam, quam fiduciam seu spem in cælum intrandi sibi promittere possint. Vel verbis istis Christi credunt, vel non credunt. Si illis credunt, cælum intrare recusant; & si cælum intrare desiderant, sicuti sperant, quomodo intrabunt illac, quâ Christus intrare posse negat? certum est omnes istos magnos Christianos, vel qui magni esse appetunt credere in Christum, sed non credere Christo. *Non credetis mihi?*

§. IV.

Verum enim verò, quia, ambitio ista ut simus magni, est fastus, a quo natura & fortuna multos excludit: in materia universali & quæ omnes

nes tangat, casum ponamus. Christus universaliter, nemine excepto, inquit neminem duobus Dominis servire posse: *Nemo potest duobus Dominis servire.* Quod intelligendum est simul & eodem tempore: diversis enim temporibus fieri posset nihil impedit. Christo autem clarum valdè horum duorum Dominorum exemplum posituro, quosnam illos Dominos fuisse putatis? Deum & mundum? Deum & diabolum? Deum & carnem? Non. Deum & pecuniam: *Non potestis Deo servire & Mammona.* Si quid daretur in mundo, quod cum Deo concurrere posset in dominio, esset universale auri & argenti idolum. Multæ in mundo dantur nationes Dei ignoræ, nulla verò, quæ idolum hoc non verneretur & adoret, illique obediat. Immo ex ipsis, qui se Deo servire profitentur, quis est, qui huic idolo non serviat? Sicut igitur nemo asserente Christo potest duobus Dominis servire, ita nemo, eodem teste, potest servire Deo & insuper pecuniæ. Servire Deo pecuniâ faciliè, & fieri consultum est: servire verò Deo & simul pecuniæ, impossibile est. Zachæus ad serviendum Christo resolutus pecuniæ nuncium remisit: vice versâ Judas jam pecuniæ servire paratus, abrenuntiavit Christo: sed idem mox poenitentia ductus, quod magistrum suum vendidisset, triginta argenteos projecit in templum *Proiecit eos in templum.* Ministri verò templi, se eos in corbonam mittere non posse resolverunt: *Non licet eos mittere in corbonam.* O abominanda & odiosa pecunia, quæ nec furto ablata, neque restituta, neque in templo, neque in corbona locum habuit cum Deo! & omnia sic se habent,

Pars II.

si pecuniam furamini, perditis Deum, si illam restituitis, perditis pecuniam: Si vultis servire Deo, Deus & pecunia eidem templo non congruunt: si vultis servire pecuniæ, Deus & pecunia non conveniunt in eadem crumena: *Aut unum odio habebit & alterum diligit: aut unum sustinebit & alterum contemnet.* Vel renuntiandum est pecuniæ, si amatis & laudatis Christum exemplo Zachæi: vel renuntiandum Christo, si amatis & æstimatis pecuniam exemplo Judæ. O quot in mundo sunt Judæ & quàm pauci Zachæi! Si Deus tot tamque industriis gauderet servis, quot & qualibus pecunia, quàm grātè ipsi serviretur! quot verò offensæ ex pessimi hujus Idoli servitio in Deum redundant! Sacrilegiorum omnium maximum est, quod homines loco ejus, quod pecuniâ utendum illis esset ad serviendum Deo, homines abutantur Deo, ad serviendum pecuniæ. *Servire me fecisti in peccatis tuis.* Quoties bona Ecclesiastica, quæ sunt Dei, prophanis usibus impensa & insumpta videmus? Et vasa templi Hierosolymitani vel illata in thesauros Nabuchodonosoris, vel ad serviendum in mensa Balthazaris? Quando unquam Deus concurrat ad commodum aut lucrum, in quo non despectui haberetur? vel quis idola Jeroboami secutus terga non obvertit arcæ Testamenti? raptum ex Ægypto aurum Hebræi adorârunt in deserto: & quot idem faciunt mutatâ tantùm figurâ? quid refert non adorare formam, si adoratis materiam? quid refert non adorare vitulum aureum, si adoratis vituli aurum? Deum & idolum (velut isti Azotii) simul arcæ eidem imponitis & hypocrisi affectatâ creditis quod utrique simul

S

simul

Matth.
6.v.24.

Matth.
6.v.25.

Isa.43.
v.24.

Matth.
27.v.6.

simul servire possitis? Si Christus illud impossibile esse asserit, quomodo vos illud fieri posse putatis? Sed hoc inde est quia creditis in Christum & non creditis Christo. *Non creditis mihi.* Age, cum loquamur in materiâ de pecunia & lucris, quæ hujus sæculi peccatum originale existunt, ipsis vos lucris convincere & constringere intendo ad fatendum sine replicâ, quod nec velut non negotiantes, quales vos esse oporteret, nec velut negotiantes, quales estis, Christo creditis. Negotiationis industria & felicitas in eo consistit, ut modicis expensis lucremini multum: quantòque plus acquiritis & minùs expenditis, tantò majus vestrum est lucrum majorque felicitas. Nunc ad rem. Omnes nôstis, quid Christus in Evangelio promittat, scilicet, quod qui aliquid propter ipsum reliquerit, aut dederit, centuplum & vitam æternam recipiet. *Centuplum accipiet & vitam æternam possidebit.* Circumstantia lucri & vitæ insuper quamvis non æternæ, est conditio quam nec mercator, nec asscurator quisquam contractibus suis inferere potest. Ne verò quispiam in excusationem sui, spem tarditatemque alterius vitæ, quamvis brevem adeò obtendat: Idem Christus per SS. Lucam & Marcum declarat vitam æternam alterius mundi, lucrum & centuplum verò hujus mundi fore: *Centies tantum in hoc, & in sæculo futuro vitam æternam.* Hæc sunt verba, hæc sunt promissa, hoc est lucrum reale securum Christi & plus quàm reale quia divinum: utrum illud credatis annon, vestri contractus & vestra lucra id loquantur.

Duo illi Regis servi, quibus ad negotiandum talenta tradiderat: *Negotia-*

mini dum venio. Tanta illud fidelitate, *Luc. 19*
industriâ, & felicitate peregerant, ut *v. 13.*
uterque (inquit textus) creditam sibi summam duplicârit: duobus talentis negotiatus alia duo superlucratus est; & quinque negotiatus talentis alia quinque superlucratus est: felix Rex! honorabiles servi! quod si similibus servis Reges bona sua traderent, brevi temporis spatio illa valde aucta viderent. Sed jam nec Regibus, nec famulis, sed omnibus loquor. Duobus talentis alia duo, & quinque alia quinque lucrari, est centuplum lucrari. Quis verò negotiator adeò erit avarus, adeò lucris inlians & insatiabilis, ut non contentus sit, nec maximas Deo gratias referat pro lucro tam utili, & quod amplius est sine periculo? Si igitur Christus nobis non centuplum pro centeno, sed centuplum pro simplo promittit, quæ faciunt decem millia pro centeno, quare cum illo non negotiamur, nec contractum illum acceptamus? Et si talem cum Deo contractum non acceptamus, quare alios cum hominibus inimus, de tot minutioribus lucellis, & ita diversis?

Pecuniam vestram (loquamur clarè & familiaritèr) pecuniam inquam vestram ad annum censum seu canonem exponitis, & pro quanto? ut recipiatis annuè quinque pro centum, aut minus: & si sex obringant, est dispensatio legis, & ex magna gratia. Si igitur mercatori alicui, qui cedendo foro vos decipere potest, pecuniam vestram datis ad quinque pro centum: quare Deo qui pro fidejussore suum habet verbum, & pro asscuratore suam habet omnipotentiam, non datis simplum pro centuplo? si pecuniam vestram creditis homi-

Matth.
19 v. 29.

Marc.
10. v. 30.
Luc 18.
v. 30.

homini, factō desuper instrumento à Notario, quare illam non creditis Deo sub triplici instrumento, sub signo gentilitio S. Matthæi, S. Marci, S. Lucæ? Nervosè argumentum hoc urget S. Petrus Chrysologus: *Homo homini exigua chartula obligatione constringitur, Deus tot ac tantis voluminibus cavet, & tamen debitor non tenetur? Securi estis, quod homo promissum vobis lucrum aut censum fideliter solvet, quia chartæ folio sese ad hoc constringit, & Deum non soluturum timetis, qui tot sacris libris, & tot scripturis se obligavit? Certum est, si crederetis centuplum illud, pro simplo quod Christus promittit, pecuniam vestram voluntate promptissimâ daretis Deo, promissi census medietate remisistis. Quare verò pacificimini & acceptatis potius quinque pro centum ab homine? quia verbis Dei non creditis, quia Evangeliorum ipsius promissionibus fidem negatis: denique quia credimus in Christum & non credimus Christo. Non creditis mihi.*

Infinita hæc foret materia, si dilatatis eam rationibus prosequi vellemus. Sed cum tanti momenti sit, operæ pretium erit, adhuc magis exiguam nostram convincere fidem. Terminis igitur brevissimis illud agemus, Quid Christus amplius dicit (& hoc est primum quod dixit) *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum*: Omnes volumus esse beati, & omnes intrare regnum cælorum: cumque tam facile sit esse pauperem, & tam difficile esse divitem: nemo vult esse pauper, quare? quia non credimus Christo. Christus dicit: *Si quis te percusserit in*

dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram: Et cum nobilior sit patientia quàm vindicta, vindictam nobis honorari, patientiam verò dedecori ducimus. Quare? quia non credimus Christo. Dicit Christus: *Omnis qui se humiliat exaltabitur, & qui se exaltat humiliabitur*. Et nos putamus quod humiliando nos dejiciamus, & exaltando nos erigamus. Quare? quia non credimus Christo. Dicit Christus: *Si nite mortuos sepelire mortuos suos*: Et nos ex sepulchris eruimus mortuos, ad sepeliendum vivos. Dicit Christus: *Diligite inimicos vestros & illis benefecite*: Et quis est, qui verè diligit fidemque servet integram amicis? Dicit Christus: *Orate pro persequentibus & calumiantibus vos, ut sitis filii Patris vestri qui in cælis est*: Et nos dicimus non ero filius Patris mei, nisi inimicus meus mihi hoc luat. Dicit Christus: *Qui aufert tibi vestimentum (via scilicet litis) etiam tunicam illi noli prohibere*: Et nos litem intentamus non ad defendendum vestimentum proprium, sed ad rapiendum alienum. Dicit Christus: *Vigilate & estote parati, quia nescitis diem neque horam*. Scilicet mortis. Et quilibet vivit, & in utramque aurem dormit, ita solitudine vacuus, ac si immortales essemus. Christus de Superioribus & Prælatis dicit: *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit*: Et nos Superiorem & Prælatum etiam supremum audire contemnimus, contemptores verò illius & irrisores audimus & adjuvamus. Christus inquit: *Facile est camelum per foramen acus transire, quàm divitem transire in regnum cælorum*; Et nos pro eo, quod camelo

Luc. 14.
v. 11.

Luc. 9.
v. 60.

Matth.
s. v. 44.

Matth.
s. v. 45.

Luc. 6.
v. 29.

Matth.
25. v. 10.

Luc. 10.
v. 16.

Matth.
19. v. 24.

timeamus, omni cura id agimus, ut gloriosum illum faciamus. Dicit Christus. *Matth. 6. v. 3. Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua: & nos volumus tuis publicari, quod amabamus manibus damus & accipimus. Dicit Christus: Quod si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum & projice abs te.* Et quis animo sic comparatus est, ut abscindere aut à se projicere velit rem quam amat sicut oculos, vel quæ ipsi servit sicut pedes & manus? Christus denique dicit. *Ego sum via, veritas, & vita* Et nos tali vivimus vitâ, talibus ambulamus viis, ac si totum istud mendacium foret. Quare? quia non credimus Christo. Maneat igitur pro conclusione certa & infallibili, licet cum magna confusione nostra, necnon nominis Christiani injuria, quod omnes, vel quasi omnes credimus in Christum, sed non credimus Christo. *Non creditis mihi?*

S. V.

Christus, cum suprema sit veritas, quare sibi non credamus, admiratus, incredulitatis hujus à nobis exigit rationem, petitque ut illud, Quare, ipsi dicamus: *Quare non creditis mihi?* nihil est difficilius quam iniquitatis reddere rationem; & hoc tantum discursui nostro superest, non ut respondeamus Christo, cui satisfacere non possumus; sed pro instructione & emendatione tantummodò nostra, tantique mali ut radicem intelligamus & cognoscamus. Quænam igitur est, aut qualis esse potest ratio, quod, cum omnes credamus in Christum, tam pauci sint, qui Christo credant? Fides quâ creditur in Christum; fides quâ creditur, Deum esse hominem crucifixum, omnes illas comple-

ctitur difficultates, quas in duobus populis, è quibus tunc constabat mundus, S. Paulus expertus est, dicens. *Prædicamus Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam.* Si igitur credere, uti oportet in Christum, in quo tantam difficultatem, immò horrorem humanus invenit intellectus, in quantum à Deo supernaturaliter non illuminatur; nos, qui tam facile, & sine repugnantia omnes credimus in Christum; quare etiam non omnes credimus Christo? *Quare non creditis mihi?*

Iniquitatis hujus ratio est; quia difficultates credendi in Christum se tenent ex parte objecti: repugnantia credendi Christo se tenent ex parte subjecti: illæ procul à nobis absunt; istæ nobis insunt. Fides, quæ non dolet, facilis est ad credendum: Fides quæ sine dolore exerceri nequit, valde difficilis est ad admittendum. Fides, quâ credo in Christum, præcipit mihi, ejus credere passionem: Fides, quâ credo Christo, passionem mortificare meas mihi mandat: & hæc difficultas consistit. Ad credendum in Christum sufficit, supernaturalem fidei actum elicere: ad credendum Christo, multos actus contra naturam exercere opus est; & facilius est, illam excedere semel, quam continuò contra illam pugnare, sæpiusque illam vincere. Idem S. Paulus definiendo fidem, illam dicit esse *Argumentum non apparentium.* Et inter apparentia, & ea quæ non apparentur, magna est differentia; ad credenda illa, quæ non apparent, potest non habere difficultatem intellectus; ad amplectenda ea, quæ non apparentur, semper repugnantiam habet voluntas.

Christi-

Heb. II.
v. 1.

Luc 9.
v. 23.

Christus voluntatem est allocutus, quando modo admirabili illam ipsam differentiam supponendo declaravit. *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam.* Notate, non dixit, qui me vult sequi, confiteatur me; sed neget se. Nec dicit, adoret crucem meam; sed tollat suam. Christum confiteri, ejusque crucem adorare, est in illum credere: abnegare semetipsum, & tollere crucem suam, est credere illi. Quia verò istud infirmæ & corruptæ humanitati laboriosum est & difficile; illa ipsa doloris apprehensio, iste timor & horror mortificationis, ista naturæ contradictio, quam doctrina Christi secum fert in iis, quæ aut præcipit aut consulit: ista ratio est, vel iniquitas, quæ nostrum credendi modum reperficit, & quo minùs credamus Christo, nos absterret.

Homo omnibus sæculis de credendo celebratus; & hinc in scripturis credentium Pater nuncupatus fuit Abraham: celebrant istam ipsius fidem in testamento veteri Moyses: in novo S. Paulus & S. Jacobus, iisdem omnes verbis asserunt. *Credidit Abraham Deo.* Abraham antequàm credidit Deo, credidit in Deum: & non credidit in Deum sicuti nos; qui fidem à Parentibus accipimus; sed majori merito, & per propriam electionem: cum Parentum Idololatrarum esset filius, & similiter Idololatra. Si igitur Abraham abjuratis idolis in verum Deum credidit; quare Fides, quâ credidit in Deum, in ipso non laudatur, sed fides, quâ Deo credidit? *Credidit Abraham Deo.* Quia credere in unum Deum, & non in multos: Credere in Deum verum, & non

in Deos falsos: credere in Deum Creatorem cœli & terræ; & non in truncos & petras, est credulitas difficultate carens: lumen naturale illud monstrat, ratio dictat, intellectus assequitur: Sed credere Deo (quod non est speculative credere, quod ille est; sed practice, quod ille præcipit & consulit) multa naturæ contraria, & voluntari repugnantia præcipienti, & magis adhuc contraria & repugnantia consulenti: istud laudatur, quia istud dolet; istud exaggeratur, quia magni constat; istud est magnum & heroicum, quia arduum & difficile. Quod hoc ita se habeat, ecce illud in eodem Abrahamo, in eo quod Deus illi mandavit facere.

Postquam Abraham jam credidit in Deum, jam credenti illi dixit Deus, ut exiret de Patria sua & domo Patris sui & consanguineorum suorum, ad peregrinandum in terra sibi monstranda. *Egredere de terra tua, & de domo Patris tui, & veni in terram, quam monstravero tibi.* Et crederem ego Deo mandanti mihi, commutare patriam cum exilio, requiem cum peregrinatione; domum propriam & amplam cum tugurio; consanguineorum meorum familiare consortium cum gente extranea & peregrina in moribus & incognitâ linguâ: & super omnia, quod nesciam quò vadam aut ducar? Videte, num ista non ardua fuerit fidei probatio; & utrùm in hoc actu multa occurrerint, quibus natura reclamaret. Sed hîc non stirit. Deus Abrahamo promittit filium, dans illi Isaacum: in hoc illi longam promittit nepotum seriem felicitatesque stupendas; & in medio expectationum harum Deus, quasi folio

Gen. 12.

v. 1.

Gen. 15.
v. 6.
Epist.
Jacobi.
2 v. 23.
Rom. 4.
v. 5.

Gen. 22.
v. 2.

verso, promissionum suarum oblitus, aut dolore tactus, Abrahamo gladium, ignem & ligna præparare mandat, ad tollendam eidem Isaac vitam, ipsumque in monte sibi monstrando sacrificandum. *Tolle filium tuum primogenitum, quem diligis, Isaac, & offeres illum in holocaustum super unum montium, quem monstravero tibi.* Et unus Pater credat Deo unicum filium, & unice dilectum immolare jubenti, cum omnibus motivis horroris & compassionis, quod ipse Deus non tacuit; & idem ipse Abraham sacrificii sit executor; & non aliud sacrificium, quam holocaustum, ex quo nulla pars alia seu memoriale, nisi dolor, desiderium & cineres remanerent? Hic quasi deliquium passa defecit natura; hic animus & generositas triumphavit; hic fides contra fidem pugnavit, & vicit seipsam: propterea non celebratur in Abrahamo, quod credidit in Deum, sed quod credidit Deo. *Credidit Abraham Deo.*

Sed antequam discursum concludam, objectioni notabili, quam in literis sacris versati replicare possunt, satisfacere volo. Quando scriptura de Abrahamo dixit; *Credidit Abraham Deo;* Isaac nondum erat natus, nedum immolatus; nam casus sacrificii viginti & sex abhinc annis accidit, Isaac viginti quinque ætatis annos habente. Quonam igitur pacto, ad hunc actum, testimonium & elogium fidei ipsius potuit referri? quod idem testimonium ad exilium patriæ referatur, posito quod præcesserat, sicut omnes Commentatores dicunt, transeat: sed ad sacrificium futurum, & adeo remotum, quod nec erat, nec esset,

nec futurum esset, nisi post tot annos, quomodo fieri potest? Pro solutione novæ hujus & fortissimæ objectionis gratias debeo notabili cuidam textui S. Jacobi Apostoli in sua Catholica ep. 2. *Abraham Pater noster nonne ex operibus iustificatus est, offerens Isaac filium suum super altare? & suppleta est Scriptura dicens. Credidit Abraham Deo.* Notate bene illam ultimam clausulam, quæ mirabilis est. S. Jacobus inquit in memorabili illa occasione, quâ filium suum immolavit Abraham, Scripturam supplēse celebre illud testimonium, quod fidei ipsius tribuerat dicens: Abraham credidit Deo; *& suppleta est Scriptura dicens; credidit Abraham Deo.* Ita, ut testimonium Scripturæ præcesserit; sacrificium verò Isaaci tot annis post fuerit subsequutum; nihilò secius testimonium præteritum ad sacrificium referatur futurum; quamdiu enim sacrificandi actus aberat, Scriptura fuit velut suspena & impedita, maximam illam fidei Abrahami probationem per supplementum ejus, quod prædixerat, expectando. Quousque Abraham non sacrificavit, nec magnanimitas ejus nec præstantia sufficienter erat qualificata, nec Scripturæ testimonium integrè completum; quando verò ad sacrificium peragendum se accinxit; & Scriptura & Abraham perfectè suum suppleverunt: Abraham suam fidem, Scriptura suam veritatem: *Et suppleta est Scriptura dicens: Credidit Abraham Deo;* ut pateat, quàm certa sit assignata à nobis ratio differentię inter credere in Deum, & credere Deo; credere in Christum, & credere Christo; & quod tantummodò Deo & Christo credat, uti oportet,

Epist.
Jacobi
c. 2. v. 23.

oportet, qui contra naturæ repugnantias, qui cælum tibi reſeratum promittit, & & ſuper omnes proprii amoris leges credis illi, qui tibi illud occludit: non promptè & conſtanter obedit: ſed quia credis illi, qui ex amore tibi minatur infernum, & credis illi, qui ſub dulcedine mentita, te ad illum adducit & præcipitat: talis eſt noſtra cæcitas, talis noſtra inſania, talis noſtra infirmitas eſt & vecordia.

Abraham credidit Deo necdum homini: credidit Deo, antequam incarnaretur, & pro eo moreretur: & nos poſt vitæ ipſius exempla rebelles, & poſt mortis ipſius excellentiam ingrati non credimus Chriſto: Poſtquam Chriſtus reliquit cælum, non mandat nobis relinquere patriam, velut Abraham: Poſtquam Chriſtus cruci fuit affixus, non præcipit nobis ſacrificare filios: & non erubescimus, quod homo legem non habens, niſi illam naturæ, contra validiſſimas ejusdem naturæ repugnantias fidem & animum habuerit ad credendum Deo, tam duras ſibi leges ponenti: Vivimus adedò ſalvationis ſecuri non credendo Chriſto, ſolummodò quia credimus in Chriſtum. Ecce, quid textus fidei Abrahami adjungat. *Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam. Credidit Abraham Deo, & ex hoc juſtus eſt habitus, & quæ talis canonizatus. Quia credidit Deo (inquit) & non, quia credidit in Deum. Fides, quæ in Deum & in Chriſtum creditur, eſt fides juſtorum & peccatorum: fides, quæ Deo & Chriſto creditur, Juſtorum tantum eſt fides: hæc enim alteram transcendens juſtificat & ſalvat. Multi, qui in Deum & Chriſtum crediderunt, agunt in inferno; & ex illis, qui ad rationis uſum perveniunt, illi ſoli ſalvantur, qui credunt Deo & Chriſto.*

§. VI.

CUm jam ſatiſfecerim themati, diſcurſum meum abſolvi, & nō fallor, probavi, quod promiſi. Concludendo, quemlibet Chriſtianum interrogare mallet, vel ut quilibet interrogaret ſeipſum: ſuppoſito, quod non credimus Chriſto cuiam credimus? ſi non credimus Chriſto in eo, quod nobis velut legitimus Dominus mandat; in eo, quod velut verus Magiſter nos docet; & in eo, quod tanquam verus amicus nobis conſulit: cui credimus, ſeu credere poſſumus, niſi alicui Tyranno, qui vi nos opprimat; alicui proditori, qui nos decipiat; alicui adulatori, qui nos perditum eat?

*Eccleſ.
12 v. 10.*

Ne credas inimico tuo in æternum, inquit Spiritus ſanctus. Et qui ſunt iſti, quibus credimus, niſi tres illi animæ noſtræ hoſtes? Tyrannus vim nobis inferens, & in ſervitutem redigens eſt mundus: Proditor mentiendò nos decipiens eſt diabolus: Adulator guſtui & ſenſui grata ſemper loquendo, nos præcipitans & perdens eſt caro. O caro! ô natura corrupta! ô appetitus depravatus! ô fragilitas & miſeria humana! quàm facile apparenti bono delectabili te ſubdis; & quàm cæcè & potenter honeſto & utili reſiſtis? non credis illi,

*Abraham credidit Deo necdum homini: credidit Deo, antequam incarnaretur, & pro eo moreretur: & nos poſt vitæ ipſius exempla rebelles, & poſt mortis ipſius excellentiam ingrati non credimus Chriſto: Poſtquam Chriſtus reliquit cælum, non mandat nobis relinquere patriam, velut Abraham: Poſtquam Chriſtus cruci fuit affixus, non præcipit nobis ſacrificare filios: & non erubescimus, quod homo legem non habens, niſi illam naturæ, contra validiſſimas ejusdem naturæ repugnantias fidem & animum habuerit ad credendum Deo, tam duras ſibi leges ponenti: Vivimus adedò ſalvationis ſecuri non credendo Chriſto, ſolummodò quia credimus in Chriſtum. Ecce, quid textus fidei Abrahami adjungat. *Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam. Credidit Abraham Deo, & ex hoc juſtus eſt habitus, & quæ talis canonizatus. Quia credidit Deo (inquit) & non, quia credidit in Deum. Fides, quæ in Deum & in Chriſtum creditur, eſt fides juſtorum & peccatorum: fides, quæ Deo & Chriſto creditur, Juſtorum tantum eſt fides: hæc enim alteram transcendens juſtificat & ſalvat. Multi, qui in Deum & Chriſtum crediderunt, agunt in inferno; & ex illis, qui ad rationis uſum perveniunt, illi ſoli ſalvantur, qui credunt Deo & Chriſto.**

Enim

Enim verò ne communi Christianorum & Catholicorum fide, quâ ab hæreticis discernimur, nobis blandiamur; veritates istas unâ veritate, quam nos Luthani parvi pendimus, quæ tamen anxios nos & sollicitos valde reddere deberet, absolvam. Fiduciam magnam concipimus ex eo, quod firmiter tanquam fideles Catholici credimus in Christum? Ego nunc ex parte ejusdem Christi vobis loquor veritatem; quod si defecerimus in secundo credendi modo, etiam primus deerit nobis: & si non credimus Christo, timendum nobis, ne etiam credamus in Christum. Anglia, Hollandia, Dania, Suecia & tot aliæ Provinciæ & nationes Europæ, vel totaliter perditæ, vel hæresi infectæ, etiam fuerunt Catholicæ sicut & nos; similiter floruerunt in fide, multosque & magnos Sanctos protulerunt Ecclesiæ. Quare verò illos ab Ecclesia eadem & sana doctrina, quam illa docet, defecisse putamus? Dicant hoc doctrina & Magistri eorum, Lutherus, Calvinus & alii, qui illos in suos errores induxerunt, etiam credebant in Christum, sed quia non credebant Christo, jam non credunt in illum, impugnant, negant Evangelium, quia non crediderunt Evangelio. Tradiderunt se licentè vitiis & peccatis, quæ quia confiteri noluerunt, Sacramentum Confessionis negârunt: laxârunt fræna turpitudini & concupiscentiis; & quia noluerunt servare continentiam, abnegârunt castitatem; tradiderunt se ebrietatibus & gulæ intemperantiis; & quia sobrietatem colere detrectârunt: jejunium & pœnitentiam abdicârunt. In omnibus inclinationem naturæ & vitæ libertatem sunt sequuti: & quia noluerunt operari benè, necessi-

tatem & meritum bonorum operum sustulère. Relicta denique lege Dei tanquam fideles, & rationis tanquam homines, aliam formârunt, quam Religionem vocant; in qua tantum creditur commodis, & obeditur appetitibus. Ecce quæ fides conservari poterat inter brutales mores? Retinent Baptismum & nomen Christianum, sed verè sunt athei: & quia non crediderunt Christo, eo devenerunt, ut nec crederent in Christum. Hisce mediis & dispositionibus invecsta, tot Regna corripuit pestis, quæ dicitur hæresis. Et faxit Deus, ne ex Septentrione etiam ad Occidentem transeat: nondum hîc appulit, sed jam est in via; & quoniam vitia illi expediunt plateas, haud diu facilis erit transitus,

§. VII.

Non erit illi (repeto) difficilis transitus; nam sicut illi, qui credunt Deo, faciliè transeunt ad credendum in Deum: pari ratione de non credendo Christo, faciliè transitur ad non credendum in Christum. Ninive maxima erat urbium totius mundi; inquilini infiniti, omnes Gentiles sine fide & cognitione Dei, moribus corruptissimi & abominabiles, Regique suo per omnia similes, qui tunc erat infamis ille Sardanapalus; nihilominus, Scriptura teste, omnes Ninivitarum uno eodemque die crediderunt in Deum. *Cæpit Jonas predicare itinere unius diei, & crediderunt viri Ninivite in Deum.* Si homines isti erant gentiles, & tot milleni; adeoque habitati in vitiis, quæ vel maximè tenebras offundunt intellectui, & indurant voluntatem; quomodo tam faciliè crediderunt

*Jonas 3.
v. 5.*

runt in Deum? Crediderunt in Deum; cum fide conscientiam bonam, & quia crediderunt Deo. Deus prædicatione Jonæ ipsis notificare voluit, quadraginta dierum curriculo absoluto civitatem ipsorum terræ hiatu subvertendam. *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur.* Et ex prædicatione perterriti; & ex punitione interminata timore perculsi, Rex & populus credidit futurum, quod Deus per Prophetam illis intimabat: & quoniam crediderunt Deo, mox etiam crediderunt in Deum. *Crediderunt viri Ninivite in Deum.* Agnoscamus igitur veritatem. Quod si de credendo Deo tam facilè transitur ad credendum in Deum; similiter de non credendo Christo, eâdem facilitate transitur ad non credendum in Christum. Non ego, sed S. Paulus hoc dicit. Loquebarur S. Paulus cum Timotheo, meliorem Christiano quàm nos, & de cujus fidei ruina metus minor subesse poterat: Timotheus erat Apostoli Discipulus, adeoque in fide Christi provectus; ut in hujus ejusdem Epistolæ inscriptione ipsum dilectum in fide filium compellet; adeò in sanctitate profecerat, gratiis cœlestibus ita cumulatus, ut sublimissimas illustrationes, divinasque revelationes haberet: nihilominus magnus ille Magister, Geatiumque Doctor in primo mox capitulo, illum exhortando sollicitum esse cupit his verbis. *Commendo tibi fili Timothee secundum præcedentes in te Prophetas, ut milites in illis bonam militiam, habens fidem & bonam conscientiam, quam quidam repellentes, circa fidem naufragaverunt.* q. d. Commendo tibi fili Timothee, ne tantum revelationibus tuis credas, ut vitam negligas; in corde & operibus tuis semper

cum fide conscientiam bonam, & cum conscientia bona fidem conjunctionem habeas; multi enim in hoc Ecclesiæ primordio non facientes casum de conscientia, naufragium fecerunt in fide. Prò quantoperè conspectis istis naufragiis timendum, ne & hæc navis, in qua navigamus, idem patiatur! Hæc in vexillis crucem & Christi vulnera præfert; sed quando conscientiarum futuræ adeò laceræ apparent; quando tam parum credimus Christo, & doctrinæ ejus, quid aliud sperandum restat, quàm quod tot aliis accidit? peccata nostra non magis sunt privilegiata, nec minora peccatis eorum; & si, peccatis eos demergentibus, naufragaverunt in fide; quare non similem nobis timeremus infelicitatem, & ne similiter quandoque dicatur de Lusitanis (quod Divina misericordia avertet) *circa fidem naufragaverunt.*

S. Paulus Timotheo in exemplum ob oculos ponit binos in primitiva Ecclesia valde nominatos, Hymenæum scilicet, & Alexandrum; qui eò, quod statutis consiliisque Evangelicis se non accommodarent; receptâ jam fide, ab ea apostatârunt. Ego verò, epilogi loco, aliud exemplum, illis temporibus similiter vicinum, magis tamen terribile & horrendum memoriæ vestræ imprimere volo. Anno Christi 160. in civitate Antiochena (ubi prius fidei Cathedram fixit Petrus quàm Romæ) Sacerdos quidam Sapricius nomine, ob Christi confessionem fuit captus: carcere aliisque tormentis constanter toleratis, ad locum tandem martyrii, eâdem durante constantiâ deductus est. Strui lignorum jam imposito instar Isaaci, cum Tyrannus

Baron.
Spondā.
Christi
Anno
160.

capiti amputando p̄areret ictum, Nicephorus, quo cum ipsi inimicitiae fuerant, pedibus ejus advolutus petit, ut in illa saltem hora se in gratiam recipiat, benedictionemque impertiat. Quid putatis, Auditores, responsi dandum fuisse à Sapricio, & quid faciendum tali casu clarum est, quod si illum non posset ambobus amplexari brachiis, eò quod manus haberet ligatas, omni saltem cordis affectu, & possibili suavitate verborum illum recipere deberet in animam, quæ tam gloriosè jam proficisceretur in cœlum, quam pro Christo tradebat. Sed, casus inauditus, & supra omne imaginabile obstupescendus. Sapricius indignabundus eum à facie sua recedere iussit, quod tali homini reconciliari nolle, tantusque adhuc perseveraret, quantus unquam inimicus ipsius fuisset; seque hac occasione mundo palam facturum, quod usque ad mortem inimicus ipsius perseveret. Hujusmodi responsum à tali persona, & in tali hora omnem fidem humanam excedere videtur: Divina verò Providentia voluit, ut acta totius successus, & testimonia authentica hodie dum adhuc extent, teste Baronio, ne tam horrendi casus vacillaret fides, & illius, quod adhuc gravius est.

Matth.
5. v. 44.

Sed, antequam progrediar, ausculetur me Sapricius, cum jam audire dedignetur Nicephorum. Homo, Sacerdos, monstrum, vides ubi sis? recordaris quid sis? attendis quid esse velis? Itas sub gladio Tyranni, vis esse Martyr, & non recordaris, quod sis Christianus? non meministi Christum dicere (& quidem graviter dicere) *Ego autem dico vobis*

diligite inimicos vestros? quomodo ergo non amas illum, qui si inimicus tuus fuit, jam non est; & quod plus est, quando ille pedibus tuis advolutus, à te veniam precatur? non recordaris eundem Christum dicere: *Si offers munus tuum ad altare, relinque ibi munus tuum, & vade prius reconciliari fratri tuo, si frater tuus habet aliquid adversum te.* Cum igitur Nicephorus veniat reconciliari tibi, tuque stes ad vitam sanguinemque tuum sacrificandum pro Christo, quomodo non acceptas amicitiam ejus, & sicuti vixisti; ita mori in odio non times? Hic videbitis Christiani, quomodo certum est, quod prædicaui, quod non omnes, qui credunt in Christum, credant Christo. Sapricius tam constanter credebatur in Christum, ut ad constituendam suam fidem, vitam profundere esset paratus: & eodem tempore tam parùm credebatur Christo; ut contra duo expressa doctrinæ ipsius præcepta, nec amaret suum inimicum, nec cum illo in gratiam redire vellet.

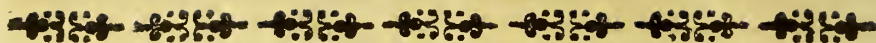
Et, ut etiam videatis in eodem casu, quàm certum sit, quod pro conclusione dicere cœperam, quod, qui non credit Christo, facilè transeat ad non credendum in Christum; majori cum stupore audite, quid ad istud Sapricii responsum fuerit subsequutum. Mox ut Sapricius responsum dedit Nicephoro, qui quamvis inimicus esset, illi reconciliari detrectans, ad carnificem ictum jam vibrantem conversus, enseni suspendi precatur, Et quare? quia jam (inquit Sapricius) non sum Christianus, abnegato Christo idolis incensum offerre paratus. Ita dixit & ita fecit verus & falsus Catholicus; in momento

Baron.

momento de Sacerdote in sacrilegium , de Martyre in apostatam, & de Christiano in idololatram transeundo. *Sapricius* (concludit idem Baronius) *Vitâ jam oppignoratâ martyrio, quod veteri odio flagraret in Nicephorum, ipsum propè ictum vibrante carnifice, Christum negans idolis sacrificavit.* Potestne dari exemplum terribilius, quod magis timere & tremere faciat omnem Christianum ? sed hoc modo deveniunt ad non credendum in Christum , qui doctrinæ Christi non credunt. Nondum satis est dictum, Solus *Sapricius* non est ille Christianus & Sacerdos, in quo similis tragediæ actus repræsentatur. *Consitentur se nosse Deum, factis autem negant.* Non negant Christum ore, sed negant operibus: non offerunt incensum idolis; sed idola habent quibus corda sua sacrificent: non profitentur publicè gentilissimum , sed palam & clam vivunt sicut athei. Credamus , credamus Christo , & securam habebimus fidem , quâ credimus in Christum : & si necesse fuerit pro illa vitam immolare, etiam illam dabimus constanter , & sine vacillatione. Talis fuit (continuat historia) talis fuit admiranda catastrophe, quâ fortuna à *Sapricio* non merita, in eodem theatro,

eodem momento, eodemque continue actu transit ad *Nicephorum*. Jam carnifex malè formidatum, sine sanguine in vaginam recondebat gladium, infirmitate & retractatione apostatæ contentus: cùm ecce à pedibus ipsius , ubi veniam petitam non obtinuerat , sese erigens *Nicephorus* , & animosè in locum illius se substituens , hîc sum (alta voce dixit) sum Christianus; iste locus meus est : nec fidei Christi deesse poterunt propugnatores, nec altaribus ejus victimæ: ecce pectus apertum & collum nudatum; quod in altero inchoasti sacrificium, in me consumma. Non sustinuit plura verba furor Tyranni, neque patientiam habuit ad majora & prolixiora inferenda tormenta, ab ultimo executionem exorsus. Novus meliorque Martyr eâdem constantiâ & alacritate lethalem excipiens ictum, amputato sibi capite reportavit coronam. Talis fuit finis *Nicephori*, talisque *Sapricii*, uterque amborum fide dignus. *Sapricius* credidit in Christum, sed non credidit Christo , & perdidit Christum æternum. *Nicephorus* credidit in Christum, & credidit Christo, & fruitor & fruetur Christo per omnes æternitates ,
Amen.

S E R M O

D E

Beâtissima Virgine MARIA de Gratia

Di&us

Ulyssippone in Ecclesia Beatissimæ MARIÆ
Reginæ Martyrum. Anno 1651.

Stabat juxta Crucem Jesu Mater ejus. Joan. 19.

§. I.

Pæfens Evangelium nobis hodie proponit Ecclesia : quod si penes me staret electio, illud non adducerem. Si Festum est de Gratia, quare similiter Evangelium non esset de gratia ? Quod in die Conceptionis & Nativitatis Beatissimæ Virginis Mariæ Ecclesia proprium nobis non proponat Evangelium ; quodque nobis Prædicatoribus laborandum sit , ut textum festo accommodemus , vel festum accommodemus textui, operosus est labor, sed necessarius : Evangelistæ enim mysteria illa silentio transierunt. Sed in festo Gratiæ tam expresso & ita exaggerato in Evangelio ? Profectò, nisi tam vetusta esset accommodatio, cogitare liceret, etiam Evangelia temporum fortunâ comprehendendi. Congruentioribus relictis, & iis, quæ minus congruunt, accommodatis, Nunquid erat gratia, & plus quam gratia

in cap. 1. S. Lucæ ? nunquid terminis claris ex ore audiremus Gabrielis. *Ave Maria gratiâ plena* Nunquid ex eodem Angelico ore audiremus ; *Invenisti Gratiam apud Deum ?* Quænam meliores & aptiores duæ bases ad erigendum super illas, Non plus ultra gratiam Mariæ, quàm bina ista magna Angeli testimonia : unum, quod plena sit gratiâ ; alterum, quod inventrix sit gratiæ ; & nihilominus Ecclesia nobis in hac die neget aut dissimulet tam splendidas & duplices Mariæ luces ? & venientes ad ejus audiendas & admirandas excellentias, inter tenebras & eclipses Calvarii collocet, at boream ob oculos ponendo crucem. *Stabat juxta crucem.*

Agedum ! inquirenti mihi mysteriosæ hujus improprietatis causam (quæ mysterio vacare nequit) & attentè crucem erectam, & stantem juxta illam Beatissimam Virginem contemplanti, crux in duabus illis figuris, quibus toties in veteri

Luc. 1.
v. 30.

Joan. 19.
v. 25.

teri testamento illam significatam videamus ; scilicet, in figura virgæ & stateræ, representata occurrit. Figura crucis fuit virga Joseph à Jacob adorata : jam tunc temporis enim sacrum & benedictum lignum adoratione patriæ cœperat venerari. Figura crucis fuit virga Aaronis germinans : Crux enim finaliter fortitura erat titulum, Nazarenum, id est, floridum. Figura crucis fuit virga, quæ tangendo Gedeonis sacrificium accendit : suo enim contactu Redemptor noster crucem sanctificavit, summum in ea sacrificium consummans. Figura crucis fuit virga Assueri, quæ super Esther extensa, & illam & omnem populum ejus à tyrannide Amani, veluti crux nos omnes à generali sententia mortis liberavit. Figura crucis fuit virga ex Sion emissa ad dominandum omnibus Gentibus, illasque victas (sicuti crux Christi eas supponit) pedibus Christi supponendas. Denique figura crucis fuit prodigiosa virga Moysis. Virga Jonathæ melle fluens : & super omnes virga Jesse, de cujus radice natus est fructus coronatus & benedictus sacratissimi ventris Mariæ.

Enimverò si Crux erecta in Calvario, figurata fuit in virga; non minùs propriè extensa brachiisque expansis similiter figurata fuit in statera. Figura fuit crucis statera Job, cujus uni lanci sua peccata, alteri verò suorum tormenta imponi optavit, Redemptorem præfigurando. Figura crucis fuit statera Jeremiæ, in qua Propheta pretium terræ authenticè appendit in fidem ejus, quod Deus illam à captivitate Assyriorum foret restitutus. Figura crucis fuit statera Babylo-nica, in qua Balthasar appensus unâ horâ Monarchiam perdidit; quæ tota transiit

ad Cyrum per antonomasiam Christum Domini vocatum. Figura crucis fuit statera Isaïæ, (velut libra firmamenti) in qua tribus Dei digitis tota terræ moles appensa, non nisi unum atomum ponderat. Denique figura crucis Christi fuit statera Ezechielis, in qua ille suos capillos non junctos, sed divisos appendit; Crux enim in die judicii erit illa fidelis libra, in qua omnium hominum merita seu demerita appendentur, ita, ut nec capillus remansurus sit non appensus. Et, ut omnia nobis stabiliat & confirmet eadem autoritas quæ nobis dedit textum : illa Ecclesiæ, præ cæteris omnibus magis idonea, hoc ita cantat. *Adsum prodigia divina, in virga Moysis primitus figurata.* Ecce hîc crucem in virga figuratam. *Statera facta corporis prædamque tulit tartaris.* Ecce hîc eandem crucem in statera figuratam.

Cum igitur Crux virga sit & statera, magnum illud nunc detegitur mysteriû, quod in principio incongruentia videbatur : & apparet, quantâ elegantia & energiâ Beatissima Virgo Maria nobis ostendatur juxta crucem; quando ad celebrandam ejus gratiam motiva quæruntur; quasi eadem Ecclesia, quæ Evangelium applicavit, idem explicando nobis diceret. Vultis cognoscere magnitudinem; vultis comprehendere gratiæ Mariæ immensitatem? Ecce hîc virgam, quâ illam metiri & inensurare : ecce hîc stateram, in qua illam appendere oportet. *Stabat juxta crucem.* Mensurare & ponderare gratiam Mariæ, erit hodie meum assumptum. Quis verò immensum mensurare; quis incomprehensibile poterit ponderare? in crucis tantum stipite, ubi Deus fuit extensus, mensurari; in crucis tantum

Isai 13.

Ezech. 5.
v. 1.

Ecclesia.

tum brachiis, ubi Deus pendit, potest ponderari. In mensurando scio certò, vos fore attonitos; in ponderando optarem unicè, nos manere confusos. Ad omnia eadem gratia est nobis necessaria.

§: II.

Stabat juxta crucem Jesu Mater ejus.

Nihil diximus. Et ecce, unde mensuranda Beatissimæ Virginis gratia, Maternitate, & non cruce metienda foret. Per ly, *Mater ejus*, & non per ly, *juxta crucem*. Nam esse matrem Dei, est mensura gratiæ Mariæ proportionata. S. Damasc. S. Epiphanius. S. Augustinus. S. Bernardus. S. Bonaventura. Sed quid opus est illos nominare? Omnes Patres omnes Doctores, quanto magis ponderant, quanto magis exaggerant; quanto magis ad cognoscendam gratiam Beatissimæ Virginis demonstrare nituntur, illam maternitate Deiparæ metiuntur. Maria tantâ decorata fuit gratiâ, quantâ decoratam esse oportebat illam, quæ digna fuit, ut Mater Dei existeret. Hoc concorditer omnes Doctores asserunt, & hîc omnes exaggerationes sistunt. Sed pace omnium, eadem favente Virgine, pro majori gratiæ ipsius gloria, hodie de illa dicere statui, quod hucusque non fuit dictum.

Dico, quod, cum Maria sit Mater Dei, non sit illud mensura sufficiens, ex qua gratiæ ipsius magnitudinem cognoscamus; gratia enim Mariæ fuit major, quàm gratia Matris Dei. Idem repetito, & magis explico. Beatissima Maria posset esse Mater Dei cum omni gratia

necessaria, & maternitati Dei Genitricis proportionata, nec tamen tantam habere gratiam, quantam habuit. Ergò gratia Mariæ major est, quàm gratia Matris Dei. Ergò maternitas Dei Genitricis absolutè considerata non est mensura gratiæ Mariæ. Quoniam iste dicendi modus tam novus hodie primum prodit in publicum; ut super fundamenta solida fundetur; licentiam mihi utique dabit, nonnihil scholasticè discurrendi.

Argumentor ita. Quando Beatissima Virgo Maria Verbum æternum suo in utero concepit, tantâ gratiæ abundantiam eam Deus implevit, quantam congruum erat habere eam, quæ ab ipso instanti digna erat, ut Mater Dei esset. Quod Angelus significare voluit, dicens. *Ave gratiâ plena.* Illudque declarat S. Thomas hoc modo. Dicitur *gratiâ plena; quia scilicet habuit gratiam sufficientem ad statum illum, ad quem electa est à Deo, scilicet, ut esset Mater Unigeniti ejus.* Sed sic est, quod Beatissima Virgo Maria post mysterium Incarnationis, & ad pedem crucis potissimum meruit, & incomparabiliter in gratia crevit. Ergò gratia Beatissimæ Virginis fuit major gratiâ, quàm gratia Matris Dei absolutè considerata. Argumenti hujus efficacia adeò est evidens, ut illâ utique mori subtilissimus Scorus, S. Joannes Damasc. Guericus Abbas, & nonnulli alii PP. ac Theologi istius fuerint opinionis, quod Beatissima Virgo ab instanti conceptus Verbi divini in gratia non creverit. Eorum consequentia foret bona, si suppositum esset verum. Supposuerunt Beatissimam Virginem non plus habere gratiæ quàm quæ Matri Dei foret proportionata. Ergò si Beatissima Virgo

D. Tho.

Virgo Maria in instanti Incarnationis omnem habuit gratiam illi dignitati proportionatam, benè sequebatur, quod in gratia crescere non poterat. Nihilominus cum sit certum (prout est communis Theologorum sententia, & doctè ac largè probat Suarez) quod Beatissima Virgo semper in gratia crevit, sequitur, quod majorem habuerit gratiam gratiâ Matris Dei.

Amplius. Casu quo Adam non peccasset (poterat enim non peccare) quærunt Theologi, utrum Deus homo fuisset factus; communiùsque resolvunt, quod sic. Tali casu Beatissima Virgo Maria habere debebat gratiam proportionatam gratiæ Matris Dei, & nihilominus non habuisset magnam partem gloriæ ejus, quam habet hodie. Probo: nam tali statu abfuissent asperitas & abjectio præsepîi: persecutiones Herodis: exilium Ægypti, gladius Simeonis; peregrinationes in Judæa: non fuissent prætorium Pilati, nec Calvarius, nec Crux, nec spinæ, nec lancea, nec deserta & solitudines, neque tor aliæ patiendi & merendi occasiones, quæ peccati Adami consequentiæ fuerunt. Verum est, quod horum actuum loco Beatissima Virgo Maria semper exercuisset actus alios gratiâ dignissimos, non tamen ita fuissent meritorii sicut illi: sicut nec alii, quos Beatissima Virgo totâ vitâ suâ exercuit. Benè igitur infertur; Beatissimam Virginem Mariam majori cumulatam fuisse gratiâ, quàm si Adam non peccasset. Nihilloscius, si Adam non peccasset, Beatissima Virgo Maria vera fuisset Mater Dei, cum gratia dignitati illi proportionata. Habuit igitur majorem gratiam gratiâ Dei Matris. Tota

illa doctrina magis est conformis illi S. Pauli, qui ait, peccatum Adam majorem fuisse gratiæ occasionem. *Ubi abundavit delictum, superabundavit & gratia.* *ad Rom. 5, v. 20.* Si Adam non peccasset, fuisset Beatissima Virgo cum gratia abundante; & quia peccavit, fuit Mater Dei cum gratia abundantiore; *Superabundavit & gratia.*

Magis. Sicuti, incarnata est secunda Sanctissimæ Trinitatis Persona; sic incarnari potuisset etiam tertia. Supponamus itaque Spiritum sanctum hominem factum, hoc casu duæ deberent esse Matres Dei. Una Beatissima Virgo Maria; & altera Mater Spiritus Sancti; sed Mater Spiritus Sancti non fuisset habitura tantam gratiam, quantam habuit Beatissima Virgo Maria. Ergo Beatissima V. Maria plus habet gratiæ, quàm sit illa, Matris Dei absolute. Et quod Mater Spiritus Sancti non tantam habuisset gratiam probatur; nam [sicut SS. PP. Theologia & divinæ Providentiæ ratio docet] Deus convenientem officiis, ad quæ eligit, gratiam largitur. Et Mater Spiritus Sancti, quamvis Regina foret hominum & Angelorum, & suprema omnis creaturæ Domina non aliis magnæ dignitatis & meriti gauderet officiis, quibus gavisâ fuit Beatissima Virgo Maria; quia sicut mundus jam erat redemptus, errorum Evæ non fuisset correctrix; non fuisset corredeptrix, vel saltem Redemptionis cooperatrix, non fuisset Christo in fidei propagatione succedanea; Apostolorum Magistra, prima & suprema Ecclesiæ lucerna, nec aliis similibus gavisâ titulis. &c. ex quorum exercitio ingentia gratiæ incrementa resultabant.

Ne-

ad Phi-
lipp. 2.
v. 9.

Neque inconueniens est considerare, futuram fuisse Matrem unam quæ alteri gratiæ abundantiam cedere debuisset: nam similiter humanitas Verbi aliquam habet gloriæ prærogativam, quæ tali casu Spiritus Sancti humanitati non competisset: ut minimum enim Christum singularem esse oportebat, illam incomparabili gloriâ Redemptoris, de qua loquitur S. Paulus. *Factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis: propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen quod est super omne nomen.* Si igitur duo homines essent Dii: alter eorum majores gloriæ prærogativas habere deberet; quid ergo mirum, si duæ essent Matres, quod una earum gratiæ prærogativis excederet?

Uterius. Graves Doctores dicunt, Christum cruce onustum Calvariæ montem ascendentem, quando Beatissima Virgo vidit, ipso instanti spasimum fuisse passam; adduntque hodieum adhuc videri vestigia templi, eodem loco extructi, sub nomine & titulo spasmi. Historiæ hujus veritatem probare non attento: sed supponamus ita accidisse, Beatissimamque Virg. Mariam vel in hoc passu, vel quando filium quem intimè & plusquam se ipsam diligebat, acclavari, erigi & expirare in cruce vidit, non solum animi deliquium passam, sed omnino præ dolore mortuam. Interrogo, num Beatissima Virgo Maria in tali statu moriendo habitura esset gratiam, & gloriam Matris Dei? Clarum est, quod sic. Nilominus necdum habebat gratiam quam meritura erat ad pedem crucis; neque illam, quam toto vitæ suæ spatio postea promeruit, intensissimi amoris divini, omnium virtutum admirandis acti-

bus ditata: ergo in cruce & consequentiis ejus (quæ omnia fuerunt consequentia ejus, prout mox videbimus) Beatissima Virgo crevit in majori gratia, quam gratiâ Matris Dei.

Videmur probasse rationibus; sed quid de Authoribus? & quænam mea culpa, si illi hoc punctum non tractarunt? sed jam cum desint Authores homines, succedant Authores Angeli. *Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol?* Ita dicunt Angeli in canticis loquentes cum Beatissima Virgine Maria; ubi triplici eandem luci comparant, scilicet auroræ, lunæ & solis. Triplicis hujus lucis unam tantum intelligo, alias minimè. Quod Beatissima V. Maria luci compareretur auroræ, valdè fit propriè; sicut enim ab aurora nascitur sol, sic ex Beatissima Virgine Maria natus est sol Justitiæ Christus. Sed quod postquam B. Virginem compararunt auroræ, illam etiam lunæ comparent & soli? Hoc non capio. Sol lucis magnitudine auroram excedit; & luna lucis magnitudinæ cedit auroræ, quæ est lux propria Matris Solis; quare illam etiam comparant Soli; qui plus; & lunæ, quæ minus habet lucis quam aurora? Ex eodem capite & causa; quia B. V. Maria, pro vitæ suæ statuum diversitate comparata in uno gratiam habuit æqualem gratiæ Matris Dei; in altero minorem habuit gratiam gratiâ Matris Dei; in alio majorem habuit gratiam gratiâ Matris Dei. In Incarnatione habuit æqualem, hinc aurora: ante Incarnationem habuit minorem; hinc luna. Post Incarnationem majorem habuit gratiam gratiâ Matris Dei, proinde sol. *Quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol.*

Enim-

Cant. 6.
v. 9.

Sotus.

Enimverò, ne Angelicas inter voces omnino desit aliqua humana, alicujus ex maximis Scholæ D. Thomæ Magistris (quamvis etiam Angelica sit) doctissimi mi Soti referam verba. *Fuit quidem gratiâ plena ante conceptionem Filii, quantum par erat, ut fieret Christi Mater; attamen gratia illa non fuit eo modo summa, ut non posset deinceps meritis augeri.* Dixerat S. Thomas, gratiam Beatissimæ Virginis Mariæ in conceptione & Incarnatione Verbi fuisse consummatam: ast magnus ille Theologus explicat modum, quo consummata sive summa fuit. Fuit consummata & summa; in Conceptione enim Verbi completè omnem illam accepit gratiam, quæ necessaria erat, ut digna Dei Mater esset: non tamen sic ea fuit summa & consummata, quin deinceps in majori merito & gratia crescere posset, sicuti verè crevit, Sotus ponit antecedens, & consequentiam deducere omisit. Ergo gratia Mariæ major fuit gratiâ Matris Dei, præcisè & absolute consideratâ. Sed ad unam tantum Theologiæ istius objectionem [prima fronte non facilè solubilem] respondendo gloriosa ejus veritas magis patebit.

§. III.

Beatissima Virgo Maria ampliorem non habuit gratiam quàm officii, ad quod fuit prædestinata; fuit prædestinata ut Mater esset Dei; cum gratia supremæ illi dignitati competente; ergo ampliorem non habuit gratiam, illâ gratiâ Matris Dei. Quod Beatissima Virgo Maria ampliorem non habuerit gratiam, quàm officii, ad quod fuerat prædestinata certum est: sed eodem ex capite ampliorem habuit gratiam,

Pars II.

illâ Matris Dei præcisè. Quare? quia prædestinata fuit ut esset plus quàm Mater, & Mater Dei præcisè. Nunc videte. Prædestinata fuit ut esset plus quàm Mater, & Mater Dei præcisè: prædestinata enim fuit ut esset Mater valdè dolorosa, Mater afflicta, Mater angustata, Mater mortificata & quasi crucifixa, qualis cum filio fuit: *juxta crucem*: & tormenta, afflictiones, angustia, cruciatus in præcisum Matris conceptum non intrant: sunt ad plus ultra. Beatissima igitur V. Maria ad plus, quàm ad Matrem fuit electa. Et similiter ad plus quàm ut Mater esset Dei præcisè, fuit electa. Deus enim, cujus illa Mater fuit, fuit Deus Redemptor, fuit Deus passibilis, Deus crucifixus, Deus mortuus, Deus sepultus: & redemptio, passibilitas, crux, mors, sepultura in Dei hominis conceptum præcisum non intrant: sunt excessus multò majores. Ergo Beatissima Virgo Maria prædestinata & electa fuit, ut esset plus quàm Mater Dei præcisè. Quoniam Beatissima Virgo Maria ad quid ultra matrem, & Matrem Dei absolute, fuit electa. Hinc etiam gratia ad quam fuit prædestinata major fuit gratiâ Matris Dei.

Porro punctum istud in toto Theologiæ rigore benè declaremus. *Mysterium Incarnationis Verbi decretis duobus, uno ante, altero post Adami peccatum, determinatum fuit. Ante prævisum Adami peccatum decretum fuit, ut Filius Dei fieret homo, sine alio fine pro tunc, quàm illo gloriæ divinæ, & ut supremum humani generis caput, causa finalis esset, omniumque prædestinorum exemplar, attestante S. Paulo Coloss. 1. Quos præscivit & prædestinavit con-*

Rom. 8.

v. 20.

Coloss. 1.

v. 18.

V.

formes

formes fieri imagini filii sui : ut sit ipse primogenitus in multis fratribus : ut sit ipse primatum tenens. Post prævisum Adami peccatum extensum est decretum ; ut Dei Filius fieret non tantum homo absolutè ; sed homo in carne passibilis , ut pati posset & mori , & ut mediante morte crucis , sanguinisque sui pretio , ejusdem generis humani gloriosus esset Redemptor , cuius jam Dominus erat , eodem testante Paulo : *Decebat enim eum , propter quem omnia , & per quem omnia , qui multos filios in gloriam adduxerat , auctorem salutis eorum per Passionem consummare.*

*Heb 2.
v. 10.*

*Mich.
s. v. 2.*

Bina hæc decreta , Michæas Propheta , proprietate hucusque non observata admirabiliter declaravit. Michæas Christum in Bethlehem nasciturum vaticinatus mox addidit , sicut Christus exiturus esset in mundum , sic illum ab æterno è mente divinâ fuisse egressum ; *Egressus ejus ab initio , à diebus æternitatis.* Sed quod hucusque difficultatè faciebat , erat Verbum. *Egressus* non accipiendum in singulari , sed plurali : nec significare velle exitum seu egressum , sed egressiones. *Egressus* , id est , *Egressiones.* Ita legitur in textu Hebraico & Græco. Si igitur Verbum in tempore semel tantum egressum est in mundum ; egressum ab æternitate , in qua decretus & prædestinatus fuit idem egressus , quare Propheta non vocat egressum , sed egressiones , *Egressiones ejus* ? Ratio est , quia propriè ita fuit , & ita Propheta dicere debebat. Christus egressus est è mente Dei ab æterno , non unâ solummodò , sed duabus vicibus prædestinatus. Primâ vice præde-

stinatus ante peccatum Adami , ut esset homo : secundâ vice post peccatum , ut esset homo mortalis & passibilis. Quia verò decreta prædestinationis fuerunt bina , unumque posterius altero : idcirco duo fuerunt egressus , & consequenter egressiones , & non egressio. *Egressiones ejus ab initio.*

Verba quæ sequuntur mysterium mirabiliter amplificanc & explanant : *Ab initio , à diebus æternitatis.* Binas istas egressiones , Propheta asserit fuisse ab initio , à diebus æternitatis : ergò ab initio , sine initio æternitatis fuere dies ? Intelligendum & supponendum est quod sic ; quia Propheta id asserit. Et si fuerunt dies , quales isti fuerunt dies ? duæ fuerunt luces scientiæ , vel præscientiæ divinæ secundum ordinem decretorum distinctæ in Deo , quas necessario præcedere debebant ipsa decreta. Attendite nunc etiam vos , qui Theologi non estis. Ut sint dies , ut minimum duos esse oportet ; & ut sint duo , nox una regulariter intercedere debet ? & omnia ista fuerunt in casu in quo versamur : quia inter diem primi decreti Incarnationis , & diem decreti secundi , nox peccati Adami media intercessit. In die primo ante prævisionem peccati , in qua solum egressa fuerat lux scientiæ conditionatæ , Christus prædestinatus fuit , ut esset homo : in secundo die post peccatum prævisum , quo jam habebatur lux scientiæ visionis , prædestinatus fuit , ut esset homo passibilis. Et hi duo fuere dies , duæque prædestinationes , quibus non unâ , sed duabus vicibus Christus ab æterno è mente divina fuit egressus : *Egressiones ejus ab initio , à diebus æternitatis.*

Ad

Joan. I.
v. 14.

Ad Heb.
2, v. 9.

Ad intentum nostrum nunc revertamur. In decreto primo quo Christus prædestinatus fuit, ut esset homo, etiam ad gratiam & gloriam competentem homini, qui simul erat unigenitus filius Dei, fuit prædestinatus: *Gloriam quasi unigeniti à Patre, plenum gratia.* In secundo decreto, quo prædestinatus fuit, ut esset homo mortalis & passibilis, prædestinatus non fuit ad maiorem gratiam & gloriam essentialem, quia erat comprehensor; sed ad maiorem gloriam & coronam accidentalem morte promeritam: *Videmus Jesum propter Passionem mortis gloriâ & honore coronatum.* Et sicut, de illo, quod factum est ab æterno in prædestinatione filii, ita & pari passu, in prædestinatione matris philosophari oportet. In primo decreto, ante prævisum peccatum, B. V. Maria prædestinata fuit ut esset Mater Dei hominis, & ad totam illam gratiæ & gloriæ eminentiam non æqualem, sed proportionatam tam sublimi & sublimissimæ dignitati debitam: per merita sui ipsius filii in executione illi conferendam. In secundo decreto, post prævisum peccatum, prædestinata non fuit ut esset Mater Dei hominis (istam enim dignitatem, jam per decretum primum habebat) sed ut Mater esset & socia hujus Dei hominis mortalis & passibilis: Et hinc omnes gratiæ & gloriæ excessus illi accreverunt, quos Beatissima Virgo Maria omnibus vitæ suæ actibus promerita fuit, qui passibilitatem & mortalitatem Christi, nec non pretiosissimam generis humani redemptionem, mediante morte crucis sunt subsecuti. Revertantur Angeli, qui hodie sunt Doctores nostri,

Angeli Reginam suam Matrem Dei in cælum ascendentem contemplantes admirati dicebant: *Qua est ista, qua Cant. 3. ascendit per desertum, sicut virgula fumi v. 6. ex aromatibus myrrha & thuris?* Comparatio Angelica! Incensum, in Christo denotabat divinum, & myrrha mortale: & sub isto mysterio, Magi jam mundum ingressi myrrham & thus obtulerunt. Thus, velut Deo; Myrrham, velut mortali & passibili. *Quia Deum D. Anselmus, & passibilem credebant.* Ascendit igitur Beatissimæ V. Mariæ anima tanquam aliquid ex thure & myrrha compositum, quod relictis cineribus in terra, in fumo rectâ tendit in cælum: gratia enim, quâ mediante, B. Virgo ad sublimitatem gloriæ ascendit, partim illi tanquam Matri, à Christo quâ homine facta: partim, tanquam omnium ærumnarum suarum sociæ à Christo, quâ mortali & passibili, fuit collata. Prima gratia fuit Maternitatis, & illa promerita per obsequia seu sacrificia incensi: Secunda fuit Crucis, & illa per tormenta seu sacrificia myrrhæ promerita. In utra verò gratiarum harum Beatissima V. Maria magis crevit? in Maternitate, vel in Cruce? in thure, vel in myrrhâ; Idem Canticorum Textus hoc innuit: *Vadam ad montem myrrhæ & ad Cant. 4. collem thuris.* Gratia myrrhæ & crucis v. 6. vocatur mons: Gratia thuris & maternitatis vocatur collis: licet enim Beatissima Virgo, eò quòd sit Mater Dei præcisè omnem gratiam obtinuit sublimissimæ huic dignitati proportionatam nihilominus per assistentiam & societatem, eidem Deo passibili in cruce exhibitam, & per immensos labores & ærumnas cum ipso & post ipsum in opere redem-

Ibidem.

redemptionis tolerata, tanta Beatissimæ Virgini gratia, præter illam primam accrevit, ut prima per se solam videretur esse collis, & secunda, respectu illius mons: *Adam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris.* Nolo dicere, quod duplici illâ gratiâ seorsim consideratâ, major sit illa crucis, quàm illa maternitatis: sed tantum dicere intendo, quod illâ crucis, huic maternitatis gratiæ superimpositâ Beatissimæ Virginis gratia longè major evaserit, quàm fuerat antea, & quod illa ejus debeat esse gratiæ mensura: non mensura, eò quod *Mater ejus*, præcisè: sed præter, *Mater ejus*; quia *juxta Crucem. Stabat juxta Crucem Jesu Mater ejus.*

§. IV.

IAm video omnes mihi concedere, gratiam Beatissimæ V. Mariæ, per ly *Mater ejus* non sufficienter metiri: sed iisdem rationibus objicere mihi possunt, etiam non substantialiter mensurari per ly *juxta Crucem.* Gratia enim Beatissimæ V. Mariæ, non solum crevit in die Passionis, quo ad pedem crucis stetit, sed toto vitæ ipsius tempore. Ita verum est quod gratia Beatissimæ Virginis toto vitæ suæ tempore crevit: sed gratiæ incrementa, quæ majorem eam reddiderunt, quàm Matrem Dei, sola fuisse illa Crucis. Gratia, quam B. Virgo meruit per alios vitæ suæ actus, pertinet ad gratiam Maternitatis: Conceptus enim Matris Dei præcisè vitam perfectissimam & sanctissimam includit: Gratia verò quam meruit per mysterium crucis, & per actus redemptioni annexos, sunt excessus, qui gratiæ Maternitatis accreverunt: nam in conceptu Matris Dei præcisè, nec redem-

ptio, neque crux includitur: ergo per crucem tantum, & non per maternitatem, gratia B. Virginis mensuranda est: vel per crucem tantum, & non per maternitatem, gratiæ ipsius immensitas potest comprehendi.

Gratia Beatissimæ V. Mariæ propter immensitatem suam aquæ elemento comparatur. Sub isto mysterio, Deus in principio mundi elemento aquæ nomen imposuit: *Congregationes aquarum vocavit Deus maria: locus autem omnium gratiarum vocatur Maria*, inquit S. Albertus Magnus. Pro metaphoræ illius sequela valde considerandi sunt duo illi termini, quibus, in veteri Testamento, maternitas B. Virginis & crux Christi figurantur. Maternitas B. Virginis vocatur Navis: Crux Christi, vocatur arca Noë. Maternitas B. Virginis vocatur Navis, in illa enim ex altero orbe delatus est panis, qui nobis vitam attulit in terram: *Facta est quasi navis Instititoris, de longè portans panem suum.* Crux vocatur arca Noë, nam in illa, velut alterâ Noë Arcâ salvatum fuit genus humanum, ab universali naufragio mundi: *Sola digna tu fuisti ferre mundi victimam, atque portum preparare, arca mundo naufrago.* Ita ut gratia Beatissimæ Virginis Mariæ sit elementum aquæ; maternitas, navis; Crux arca Noë. Et quænam navis & arca differentia in elemento aquæ? differentia est, quia navis navigat per mare, arca per diluvium. Talis fuit gratia B. Virginis cum maternitate & cruce collata: sub maternitate fuit mare; sub cruce diluvium. Sub maternitate fuit mare, quod pro limite habet oras; sub cruce fuit diluvium, quod pro bolide habet horizontes.

Albert. Magn.

Prov. 31. v. 14.

Ita

Thren.
2.v.13. Ita fuit, & necessario esse debebat, gratia enim quam B. Virgo Maria promeruit ad pedem crucis, æqualis fuit ipsius dolori: dolor verò magnus fuit inftar maris, *Magna est velut mare contritio tua.* Et mare unum altero mari auctum jam non est mare, sed diluvium. Et mare tantum facere potest ut crescat aliud mare: flumina continuo ad mare currunt, & illud non crescit: *Omnia flumina intrant in mare, & illud non redundat*: talis fuit maternitas Beatissimæ semper Virginis, inquit S. Bonaventura, *Maria dicitur mare propter fluentiam, & copiam gratiarum: unde dictum est: omnia flumina intrant in mare, dum omnia charismata Sanctorum intrant in Mariam.* Gratia Beatissimæ Virginis in maternitate fuit mare, ad quod cucurrerunt & concurrerunt omnes gratiæ, quas Deus seorsim omnibus Sanctis distribuit; sed sicut omnes istæ gratiæ non erant nisi flumina, adhuc mare mansit mare, neque gratia B. Virginis limites gratiæ Matris Dei excessit: verum ad pedem crucis, quasi aperti fuissent abyssorum fontes, & solutæ cæli cataractæ, quasi mare pluisset super mare alterum; gratia B. Virginis tantum crevit in se ipsa, ut mari matris egressa, intumescendo limites maternitatis transgressa gratia, major fuerit quam gratia Matris Dei.

Omnes istos gratiæ excessus re vera B. Virgo jure optimo ad pedem crucis promeruit: justum enim erat, ut ad pedem crucis plus esset quam mater in gratia, quæ ibidem plus quam mater fuit in fortitudine & magnanimi constantia. In hoc Evangelio quod ordinariè magis considerandum, quod majorem moveret scrupulum & afflictionem aggravat, sunt

illa verba Christi, quæ asperiora videntur, quam occasio diceret: *Mulier, ecce filius tuus.* Casus durus & acerbus, quod talis filius, tali matri, tali occasione nomen matris neget! Ego noto, in paucis hujus Evangelii verbis S. Joannem, Beatissimam Virginem, quater Matrem Christi appellasse. *Stabat juxta Crucem Jesu Mater ejus*, primò. *Et soror Matris ejus*, secundò. *Cum vidisset Matrem*, tertio. *Dixit Matri suæ*, quarto. Si Discipulus B. Virginem in quatuor verbis quater Matrem Christi compellat, quare Christus semel illam allocutus non vocat matrem? antequam respondeamus ad hoc dubium de Matre, eundem processum habemus in Patre. Post paulò, quam Christus dicere absolvisset: *Mulier, ecce filius tuus*; elevatis in cælum oculis ait: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* omnes considerant ly, *Dereliquisti*, ego non considero nisi ly, *Deus meus*, nunquid rationi magis fuisset consonum, quod Christus dixisset: *Pater meus, Pater meus*? videtur quod sic: saltem in aliis Passionis suæ actibus Christus sic fecit. Orans in horto dixit: *Pater, si possibile est*. Orans pro inimicis: *Pater, ignosce illis*: & spiritum suum commendans, *Pater, in manus tuas*. Si igitur Christus in aliis occasionibus Patrem suum patrem compellat, quare nomen Patris illi modò negat? num forsan ut satisfaceret Matri? non erat opus satisfactione, ubi non erant querelæ: sed factum est, quia in Patre & Matre eadem suberant causæ. Attendite hunc parallelum.

Christus cruci acclavatus levatis in cælum oculis videbat quod Pater ipsum ad eò derelictum morti tradidisset, ac si Pater non esset: demissis in terram oculis,

Rupert. videbat Matrem, quæ tam cordatè ipsum offerebat Deo, quasi non esset mater: ita (ut inquit Rupertus) si Deus voluisset, B. V. Maria propriis manibus filium suum crucifixisset. Quoniam verò isti magnanimitatis & constantiæ excessus tam Patris, quàm Matris homines latebant, illis manifestandis filius, qui solus noverat, quid fecit? suppressis nominibus affectus, nomina naturæ expressit: & ad declarandum, quod Pater se non gereret ut pater, vocavit illum Deum: & ut manifestaret quod Mater se non gereret quasi mater esset; Mulierem, illam compellavit. Quod Patri dixit, videbatur querela, & fuit elogium: & quod Matri dixit, videbatur asperitas, & erat encomium. Ac si Filius Dei, ac Virginis dixisset: noverit mundus tantam Patris mei esse integritatem, ut, cum Pater esset & Deus, me dereliquerit quasi pater non esset: noverit mundus tantam esse Matris meæ magnanimitatem, ut, cum sit Mater & Mulier, me offerat, quasi maternon esset. Utriusque encomium est grande sed, pace Patris, B. Virginis fuit grandius. Pater se se gessit, quasi non fuisset Pater, sed Deus, *Deus meus*: Mater se se gessit, quasi non fuisset mater, sed Mulier, *Mulier*. Pater, contra se naturam, & pro se habebat affectum: Mater contra se habebat naturam, insuper & affectum; nam præter teneritudinem mulieris, pietatem & lenitatem habebat matris. O arma inæqualia! ast quænam victoria? Humanitas B. Virginis, ad pedem crucis in sese effigiando quicquid ibi agebatur, facta fuit speculum divinitatis Patris. Pater, velut qui nihil habebat humani: Mater, quasi tota fuisset divina: Pater immobilis; immobilis Mater, Pater firmus; Mater

constans. Pater insensitivus; Mater quasi non sentiret. Pater impassibilis: Mater quasi esset idem: Ille, quia erat; hæc, quia videbatur. O Deus! ô Mulier! Una mulier eò perveniat per patientiam, quò Deus pervenit per impassibilitatem! *Per patientiam impassibilis* inquit S. Bonaventura. Mulier igitur vocetur & non mater, quæ sic se gessit ac si mater non esset: cumque plus sit quàm mater, constantiâ, plus etiam sit quàm mater in gratia.

Abraham quia suum immolavit filium, quasi non esset pater, in præmium accipit, ut esset Pater Dei: *In semine tuo benedicentur omnes gentes*. Et Beatissimæ Virgini quæ suum obtulit filium, ac si non esset mater, quid præmii dabitur? si non esset Mater Dei, præmii vice, id ei daandum foret: sed quia jam Mater erat Dei, aliud Deo non suppetebat quod præmii loco daret, nisi ut ampliorem gratiam, gratiâ Matris Dei acciperet; Maternitas dedit illi gratiam Matris Dei; Crux illi contulit ampliorem: non ergo rectè gratia ejus mensuratur maternitate, sed cruce: non per *Mater ejus*, sed per *juncta cruce*.

§. V.

Mensurasse jam videmur: restat nunc ut libremus. Dantur quæ ponderosa apparent, & parùm appendunt. Vidimus jam magnitudinem gratiæ B. V. Mariæ: restat nunc examinare quantum appendat. Circa gravissimam, & loco huic congruentissimam materiam versamur: scilicet ut gratiam Dei ponderemus. Quoties considero quàm leviter & facillè homines gratiam Dei perdant: quoties oblivionem gratiæ considero, in qua homines vivunt; magis adhuc

S. Bonav.

Gen. 28.
v. 41.

adhuc incuriam, quā moriuntur, non aliam hujus cœcitat̃ invenio causam, quā veræ cognitionis & consideratio- nis defectum, quid sit gratia Dei. Gratia Dei spiritualis est; & nos sumus caro: Gratia Dei est supernaturalis; & nos in omnibus obsequimur naturæ. Gratia non videtur, non auditur, non palpatur; nos nihil percipimus, nisi quod per sensus intrat. Hinc venit quod gratiam nec ponderemus, nec cognoscamus, neque percipiamus, nec illam, ut par est, cognoscere & ponderare sciamus. Istud ego hodie à nobis fieri malle. Enimverò quid in mundo tanti ponderis datur, quod cum gratia Dei in statera possit apponi? per omnes mundi status discurrendo, valde utilem, sed infinitam habere- mus materiam: ut succinctis illam terminis circumscribamus, ad quatuor status, qui hodie cum Christo ad pedem crucis inveniuntur, illam reducam. B. V. Maria: *Stabat juxta crucem Jesu Mater ejus*; Maria Cleophæ, *Et soror matris ejus* Maria Cleophæ: Maria Magdalena, *Et Maria Magdalena*: & Discipulus dilectus: *Et Discipulum stantem, quem diligebat*. In hisce quatuor personis inveniuntur quatuor, quæ in opinione hominū maximi ponderis esse solent: Quælibet earum apponet in statera, quod illā maximè concernit. A S. Joanne incipiamus.

Titulus, ex quo S. Joannem in hoc Evangelio cognoscimus, est gratia ipsius apud Christum, *quem diligebat Jesus*: maximi omnium hujus mundi Principum dilectus, Regis regum dilectus. Apposito igitur in statera maximi Principis favore, appositā in una stateræ lance gratiā Regum, & in altera gratiā Dei, utra præponderat? si hominum nos ac-

commodaverimus judicio, præponde- rat gratia Regum. Sic sentiant & dicant illi, qui toties, ut satisfaciunt Principibus, gratiam Dei conculcant. Moyses, ut ser- viret Deo, Regis Pharaonis gratiam di- misit. Sed ecce quid de hoc actu S. Paulus dicat: *Magis eligens affligi cum populo Dei, quā temporalis peccati habere jucunditatem.* q. d. Moysen, amore Dei, neglexisse satisfacere Regi, & temporalis peccati jucunditatem despexisse. Dictum notabile! Apostolus, gratiam Regis Pha- raonis vocat peccatum temporale. Curiositate verè dignum est, ad eruendam detegendamque rationem, quare Spiritus S. Pauli adeò eruditus & illuminatus gratiæ Regum illud nomen & cognomen imposuerit. Peccatum, & Tempo- rale gratia Regum? Immò, Vocatur tempo- rale? quia gratia Regum nunquam longo tempore durat: & vocatur pecca- tum; quia sicut peccatum ex anima ejicit gratiam Dei: ita gratia Regum, & Dei difficulter in ea simul consistere possunt. Qualibus quibusve artibus plerumque utuntur, qui lateribus Regum assistunt? adulatione, ambitione, calumniā, invidiā: uni favendo alterum supplantant; hos exaltando, alios dejiciunt: proprii com- modi studiosi nec vitam, nec honorem, nec statum, nec successum, nec rui- nam alienam considerant aut æstimant. Nunquid cum hisce gratia Dei stare po- test? clarum est quod non. Ergo Gratia Dei & hominum difficulter simul con- sistere possunt. Hæc maxima est infelicitas Regum, meo judicio, quod qui gratiā ipsorum gaudent, ordinariè extra gratiam Dei agant. Quod manibus agi- tur illius, qui extra gratiam Dei ex stir, quomodo Deus prosperare potest?

Dicetis

Heb. ix.
v. 25.

Dicetis mihi rem ita se habere, gratiam scilicet Regum esse peccatum & temporale quid, prout S. Paulus illam appellat, sed pro tempore isto quo durat, negari non posse, gratiam Regum esse peccatum dulce & de genere eorum, quæ jucunditatem secum vehunt. Quod S. Paulus superius innuit: *Temporalis peccati habere jucunditatem*. Noluit habere jucunditatem peccati temporalis. Age, cum omni ista jucunditate, æquilibrium attendamus stateræ, & videbimus, utra gratiarum istarum alteri præponderet.

Ego vobis prædicare nolo, gratiam Regum non valde esse ponderosam & magnum habere contrapondium, sed quod levis sit ponderis. Hæc prima sit differentia inter Dei & Regum gratiam. Gratia Dei maximi est ponderis, & non gravis: Gratia Regum levis est ponderis, & res gravissima. Conservatio gratiæ Regis quantis non constat curis? Gratia Dei, est contemptus & neglectus reliquorum omnium & illam solam offendere possunt curæ aliæ. Gratia Regum est scopus in quem collimant sagittæ omnes, Gratia Dei est scutum contra omnes nos protegens. Gratia Regum frequenter, commoditas, frequenter necessitas, nonnunquam jucunditas est & gaudium; sed exigui est pretii & valoris eorum voluntas: Gratia Dei, sicut ipse Deus, independens est, neque indiget: tota est amor. Gratia Regum quantumcunque familiarum extollat, semper tamen in sphaera Vassallum relinquit: Gratia Dei hominem ad familiaritatem amici, ad dignitatem filii, ad sui ipsius similitudinem sublimat. Gratia Regum communionem vobis non confert coronæ. Gratia Dei

divinitatis ipsius est communicatio. Gratia Regum etiam sanguine pro ipsis fuso non acquiritur: Gratia Dei pro vobis sanguinem fudit, ut eam vobis conferat. Gratia Regum, si magna est, est unius solum: si plurimum est, exigua est & paucorum est, Gratia Dei est omnium eam ambientium, amor ponit mensuram, nec societas facit imminutionem. Gratia Regum nec propinqua est, nec longinqua, nam de propè offenditis, & de longè in oblivione estis: Gratia Dei nulla unquam est longinqua, sed quantò ipsi fueritis viciniore; tantò securius eam gaudebitis. Gratia Regum est donum fortunæ: Gratia Dei est præmium meriti: & hæc sola proprietas, nullâ suppetente aliâ, ad maximi eam faciendam, sufficeret. Ad gratiam Regum promerendam quantumvis laboretis, non tamen obtinebitis, immò frequenter eam minus meriti lucrantur: ad gratiam Dei promerendam si laboraveritis, illam Deus vobis negare nequit. Ut gratiæ Regum innotescat mutabilitas, sufficit quod non solum fundetur in voluntate humana, sed etiam in voluntatibus coronatis; quæ sicut magis sunt libera, magis etiam sunt indifferentes, ne dicamus, magis inconstantes: Gratia Dei in voluntate fundatur divinâ, quæ sicut in eligendo nequit errare: sic neque affectum potest mutare. Gratia Regum raro cum vitâ familiaris & amici continnat, & quantumcunque duret, cum vitâ Regis finem accipit: Gratia Dei in vita crescit & augetur & confirmatur in morte: ex parte hominis immortalis existit, nam fundatur in anima: ex parte Dei est æterna: quia est Dei gratia, Gratia Regum est exaltatio ingens: Gratia Dei, certum est, quod locus sit sublimior, & quamvis utraque

utraque combinetur in præcipitiis ; ex gratia Dei potestis cadere : ex gratia Regum possunt vos præcipitare. Gratiâ Regum vobis tollere potest calumnia : gratiam Dei sola vobis tollere potest culpa. Gratiâ & familiaritate Regis privare vos potest Rex pro arbitrio suo : Gratiâ & familiaritate Dei , Deus ipse vos privare nequit invitos. & si volueritis , ipsemet hoc invitus & cum displicentiâ facit. Gratiâ Regum perditâ non recuperatur precibus : Gratiâ Dei perditâ ut recuperare velitis , ipse vos Deus rogat. Perditâ gratiâ Regum remanet dolor sine remedio : perditâ gratiâ Dei , non aliud remedium quàm dolor requiritur , si doletis , in gratiam rediistis. Gratiâ Regum conceditur fortunatis , post paulò futuris pœnitentibus : gratia Dei conceditur pœnitentibus , qui jam statim ex hoc incipient esse felices. Utrique gratiâ , pœnitet , est adjunctum , sed illi Regum consequenter ; & huic Dei , antecederet. Gratiâ Regum est gratia sine Sacramentis : Gratiâ Dei continet septem : Baptismum habet pro innocente ; Pœnitentiam pro peccatore : Confirmationem habet pro vita ; Extremam Unctionem pro morte : Ordines habet pro Ecclesiastico ; Matrimonium pro laico : pro omnibus denique habet Eucharistiam. Deus septem habet portas ad intrandum in gratiam suam apertas , nec quisquam per eas ingressus , eas alteri claudere potest. In uno tantummodo gratia Dei & Regum sibi similes videntur , & est , quod utraque mutet homines. Hi & illi non sunt quales ante fuerunt , sed cum isto discrimine : qui se in gratia Regum vident , obliviscuntur quid ante fuerint , & similiter

quid fieri possint : in gratia Dei versantes nullius meminerunt , nisi quid futuri sint , nihilque eos nisi memoria ejus quid fuerint , affligit. Gratiâ denique Regum paradysum dare nequit , sed benè subtrahere : gratia Dei sola Paradysum tribuit , & defectus ejus solus infernum.

Sufficitne istud ad probandum , quod gratia Dei , gratiâ præponderet Regum ; sin , finem cum principio connectemus. Si nobis velut Christianis minùs sufficit , nosse gratiam Regum , maximum gratiâ Dei esse periculum : sufficiat nobis tantum politicis , nosse gratiam Dei optimum esse gratiâ Regum stabilimentum. Nulla Regum gratia est secuta nisi in gratia Dei fundata. Joseph , Regis Pharaonis ; Daniel , Regis Darii. Aman Regis Assueri intimâ fuerunt amicitia & familiaritate gavisi. Sed quid intimis hisce amicis accidit ? Josepho & Daniele in gratia stabilitis , Aman excidit. Quare ? quia Amani gratia in Regis fundabatur affectu : gratia Josephi & Danielis in gratia Dei. Quando Regum gratia fundatur in gratia Dei , nec illâ excidere , nec alius ex ea illos dejicere potest. Tanti est ponderis gratia Dei , ut illam Regum ad se inclinet.

§. VI.

Apposuit suum & libavit in statera S. Joannes. Sequitur Magdalena ; sed quid apponet , cui Evangelium nihil tribuit ? S. Joannes ponderavit illud *Quem diligebat*. Maria Cleophæ ponderabit illud , *Soror Matris ejus* : Beatissima Virgo Maria ponderabit istud , *Mater ejus* : quæ omnia illis Evangelium tribuit. Magdalene nihil dat

Evangelium, quid ergo apponet? illa ipsa scilicet sua nihila apponet; illa nihila frequenter pro ipsâ plus apposuerunt quàm Dei gratia; illa venient in statueram. Vos qui primam Magdalene vitam infantum sequimini, & secundam tam parum imitami, appendite, appendite hic vestra nihila: ponderate benè vanitatum vestrarum, oblectamentorum vestrorum, & concupiscentiarum vestrarum nihila, & deceptionis & amoris illius cœci nihilum, per quem tam facilè gratiam Dei vilipenditis. Si modò probare vellem, gratiam Dei plus appendere, quàm jucunditatem, appetitus corrupti & depravati, nostram fidem vestrumque intellectum offenderem: solummodo vobis probare intendo, quod non creditis, & est; voluptatem & jucunditatem, quam gratia Dei gignit, etiam naturaliter, incomparabiliter majorem esse voluptate & jucunditate eorundem appetituum: non gratiam cum appetitu, sed jucunditatem cum jucunditate comparando.

Casus videtur difficilis, adhibeamus Judices. Ego pro parte mea accipiam S. Augustinum, has aliasve voluptates expertum: pro parte vestra vos accipite, Epicurum judicem magis passionatum & subornatum, quàm habere potestis. Et quid quilibet horum judicum dicit, quamve fert sententiam? S. Augustinus mox in conversionis suæ primordio, ubi differentiam jucunditatum gratiæ prælibare cœpit, respectu voluptatum priorum, dicebat ita: *Et quod*

S. Aug.

admittere gaudium fuerat, jam dimittere gaudium erat. Nôstis quantæ mihi delectationes & gaudia, postquam in hac nova vita me invenio? præteritæ

vitiæ gaudia cum præsentis conferendo, modò tam benè sentio, ut multò majus gaudium nunc percipiam illa deferendo & iis carendo, quàm olim percipiebam eisdem fruendo. Grave assertum! carere idem est quod nihil: nihilominus Augustinus gaudiis carendo, majus percipiebat gaudium, quàm unquam perceperat, quando vel maximè ipsis fruitus fuerat: nihila enim gaudiorum gratiæ, majora sunt gaudia omnibus gaudiis mundi.

Habet, quod huic opponat secta Epicuri? Lucretium ejus discipulum audite. *Persuasio infernum esse, & vindicem Deum, nullam voluptatem puram liquidamque relinquit.* Ut voluptates sint puræ & sine admixtione pœnæ seu tristitiæ, inquit, necessarium est, ut homines sibi persuadeant primò, Deum non exercere justitiam, nec inferre pœnam, neque infernum esse. Habemus casum. Philosophi Epicurei beatitudinem in præsentis vitæ voluptatibus constituiebant: hoc primum sectæ ipsorum erat principium. Et secundum, quodnam erat? Deum esse, sed sine providentia, & sicut providentiam non haberet, sic neque justitiam; & quia non esset justitia, consequenter nec esset infernus. O discursum discretum! fundamentum erat erroneum, discursus discretissimus. Consilium inierunt Philosophi Epicurei super fundamentis & principiis, quibus sectam suam stabilire conabantur, dicentes sic: nos beatitudinem in hujus vitæ voluptatibus collocamus: voluptates cum formidine inferni perceptæ, voluptates esse nequeunt: neque gaudium & oblectationem dare; Expedit ergò ut à secta nostra fidem in-

infernū excludamus: & ita fecerunt. Ah ita! & voluptates perceptæ cum fide & formidine inferni gaudium & voluptatem non afferunt: in solâ ergo gratiâ Dei veræ sunt deliciæ & voluptates: sola enim gratia Dei à formidine inferni securos nos reddere potest.

Enim verò si non creditis infernum, voluptates vestras, voluptates vocare potestis: sed si creditis Deum, & esse justitiam, & esse infernum, & nihilo secius vestris voluptatibus delectamini, peiores estis Epicuro. Propter honorem Dei, vel paululū hanc discutite doctrinam considerantes, utrum bonum sit, Christianum peiorem esse in operibus, quàm Epicurum in dictaminibus. Magdalena eandem sequebatur sectam, luxum, vanitates, delicias, concupiscentias, oblectamenta, voluptates: & quare eam sic vitam immutasse putatis? quia appositum & appendit in statera voluptates mundi & gratiam Dei, quam pro illis dabat. & cognovit quàm exigui voluptates, & quanti ponderis esset gratia Dei. Non peto à vobis ne gratiam Dei vendatis, sicuti singulis horis pro appetituum vestrorum nihilis facitis: solum rogo, ut non, nisi æquo pondere vendatis. Ponderate prius quod traditis & quod accipitis. Esau primogenita sua pro lentis edulio vendidit; & ecce, quomodo Scriptura hoc in Esau reprehendat; *Abiit parvipendens quod primogenita sua vendidisset.* Grandem aded primogenituram pro tam vili & momentaneo appetitu vendidit: abiitque non ponderans quid fecisset. Scriptura non reprehendit quod vendiderit, sed quod non ponderarit; quia si ponderasset, utique non vendidisset. Ponderate, ponderate, & si nolitis volupta-

tes vestras appendere cum gratia Dei; cum suis saltem oneribus & pœnis eas appendite. Ita fecit Magdalena & proinde ad pedem crucis hodie est inventa. *Et Maria Magdalena.*

§. VII.

JAm scitis quod Maria Cleophæ apponet illud, *Et soror Matris ejus.* Nihil in mundo tanti est ponderis apud homines, & de quo magis glorietur & evanescent, quanti sanguinis nobilitas. Si nobilitas & gratia, si maculæ sanguinis & conscientie ejusdem forent æstimationis, mundus esset reformatus. Evangelium Mariam Cleophæ Beatissimæ Virginis Mariæ sororem vocat, *Soror Matris ejus*; non quod eidem Beatissimæ Virginis Parentibus sit orta; sed quia Hebræi nepotes fratres appellabant. Cognatio quam Maria Cleophæ cum Matre Dei habebat, qualificatissima erat nobilitas quæ unquam fuit in mundo, non ob legitimum sanguinem Davidis & Regum Israël, de quibus Beatissima Virgo per lineam rectam descendebat, sed ob sanguinem Dei. Et notandum quod nobilitas consanguinitatis cum Deo erat duplex: nam cum Christus non habuerit Patrem in terra, non aliud habuit dominium, quàm illud suæ Matris. Quapropter à gravibus Theologis Beatissima Virgo Maria appellatur Mater non simpliciter, velut aliæ Mariæ, sed Matri-Pater, ad significandam nominis hujus singularitatem & novitatem, supremam duplicis hujus & duplicatæ cognationis Patris & Matris unionem, quam in illo novo & inaudito mysterio cum suo Filio contraxisset Mater Dei hominis. Talis

erat nobilitas Mariæ Cleophæ. Sed tota ista nobilitate, uni stateræ lanci impositâ, & alteri gratiâ Dei, quæ cui præponderabit? Fortuna voluit, quod in Evangelio alius de sanguine haberetur Princeps, qui nobis exemplum daret in hoc dubio: quo deficiente, licet omnia quatuor metalla statuar Nabuchodonosoris, quæ ex quatuor partibus sanguine imperiali constabat Imperatoris Assyriorum, Persarum, Græcorum, Romanorum stateræ imponerentur: omnis sanguinis nobilitas, cum illa Cleophæ comparata, ne atomum quidem appenderet.

Princeps de sanguine quem refero erat S. Joannes, cui eadem cum Christo, quæ Cleophæ cum Beatissima Virgine Maria consanguinitas intercedebat. Notate nunc differentiam, quâ S. Joannes de Cleopha, & de se locutus est. Mariam Cleophæ ille Beatissimæ Virginis neptem vocat: *Soror Matris ejus*: se verò discipulum Christi dilectum compellat: *Discipulus quem diligebat Jesus*: Si igitur S. Joannes erat nepos filii, sicut Maria Cleophæ erat neptis Matris, quare illam neptem, se verò non nepotem, sed dilectum, appellat? Quia S. Joannes pluris fecit, magisque glorietur est in titulo, dilecti, quàm nepotis. Titulus nepotis denotat sanguinem; titulus dilecti denotat gratiam, & in judicio tam illustri & illuminato, velut illud S. Joannis erat, majoris est ponderis, esse in gratia Dei, quàm cognatum esse Dei. Immo accipiendo gratiam in ratione cognationis [audiant hoc illi qui propter unum vanitatis punctum, quod nobilitatem vocant, non dubitant toties periculo exponere & perde-

re gratiam Dei] immò accipiendo dico gratiam in ratione cognationis, S. Joannes rationabilius habuit motivum pluris faciendi gratiæ quàm sanguinis cognationem. Quare quia cognatione sanguinis erat nepos Dei, quâ hominis: & cognatione gratiæ erat filius Dei quâ Dei. Quod idem Sanctus Joannes duobus astruit locis: *Dedit eis potestatem filios Dei fieri*. Et iterum: *Ut filii Dei nominemur & simus*. Gratia essentialiter est participatio, tam sublimis, & tam intima ipsi divinæ naturæ, ut non solum per ipsam nobis nomen, sed verum esse filiorum Dei communicetur: *Ut filii Dei nominemur & simus*. Et quæ nobilitas sanguinis in mundo, quæ huic valeat comparari?

Profundè illud idem discipulus dilectus ponderavit, non solum per allusionem, sed sanguinum vestrorum, de quibus tantum gloriâmini, irrisiorem: *Qui non ex sanguinibus, sed ex Deo nati sunt*. Regeneratos per gratiam, quam acceperunt à Christo, à quo descendere putatis? *Non ex sanguinibus*. Ibi non descendunt ex vestris sanguinibus, in quibus, præterquam quod evanescat rubrum, nescitur cujus sit coloris: non ex sanguinibus vestris, in quibus si unum filum pictum fuit purpurâ, quatuor tinta sunt de ochrâ non ex sanguinibus vestris, qui licet tam mundi sint sicut Abelis, ex eodem latere admixtum habent lutum, & duo quartalia Caini. Unde igitur descendunt illi, qui in gratia vivunt? *Non ex sanguinibus, sed ex Deo*. Per antiquitatem descendunt ab æterno: per magnificentiam ab omnipotente: per altitudinem, ab incomprehensibili, & per omnem nobilitatem & essentiam ejus, ab eo,

eo, qui solus habet esse à semetipso, & nere infinitam definiunt: omne enim rebus omnibus esse donat: *Sed ex Deo nati sunt.* Nunquid hæc libra rectè ponderat? O quantum in illa ascendi potest & descendi. Vos qui tantum de natalium vestrorum sublimitate gloriâmini, si non estis in gratia Dei, descendite, descendite, & fumos abigite: vester enim famulus, ne dicam mancipium, si est in gratia Dei, majore vobis honore dignus est. Et vos, quos fortè Deus in majoris favoris sui argumentum, humiles & inferioris conditionis nasci voluit, non contristemini, animum sumite: si enim estis in gratia Dei, de illustriori nobilitate, sublimioreque estis prosapiâ quàm quotquot sunt in mundo aut extra mundum: solus enim filius Dei comprehendere sufficit, se tam bonum habere Patrem, sicut vos. Cleophae sanguis erat Reginus, quia erat Davidis, & Salomonis, Erat sanguis cum splendoribus divinis, erat sanguis sanguinis Matris Dei; sed omnis iste sanguis & nobilitas, cum gratia appensus in statera *Inventus est minus habens*, ponderat minus & tanto minus, ut quasi non habeat pondus.

§. VIII.

NUm quid amplius cum gratia appendendum restat? omne, quod in cælo est & in terra: *Mater* *gratias*: scilicet Matris Dei dignitas. Gratiam Matris Dei jam mensi sumus: modò non gratia, sed dignitas libranda est: Vos qui gratiam Dei toties conculcatis: Vos qui toties à gratia Dei descendendo, ad dignitates mundi ascendere contenditis, attendite nunc, & auscultate. Dignitas suprema magis supernaturalis & divina in puram cadens creaturam, est dignitas Matris Dei, Theologi illam in suo ge-

nomen aliud ejus amplitudinem non adæquat. Positâ igitur dignitate hæc tam infinitâ in statera, utranam appendet amplius, dignitasne Matris Dei, an gratia? Dignitas Matris Dei cum gratia & magna gratia semper est conjuncta: Gratiâ verò à dignitate, & dignitate à gratiâ separatâ, dico, gratiam præponderare dignitati. Parùm adhuc dixi, dico unicum tantum gratiæ gradum in quocunque homine multò plus appendere, quàm totam Matris Dei dignitatem. Non præsumerem dicere tantum, nisi prodigiosæ hujus veritatis fideiussorem eundem Dei filium haberem, qui Virginem fecit suam Matrem. Exclamavit mulier de turbâ: *Beatus ventris, qui te portavit.* Respondit Christus, *Quinimò Luc. II. beati, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. v. 18.* S. August. Virginis maternitatem cum ejusdem gratiâ comparando, inquit, illam beatiorē fuisse per gratiam, quàm per maternitatem: *Beatior S. Aug. fuit Maria concipiendo mente, quàm ventre: felicius gestavit corde, quàm carne.* At Christus comparisonem non facit inter dignitatem & gratiam Matris: sed inter dignitatem Matris, & gratiam cujuscunque hominis mandata observantis, *Quinimò beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.* Fili Dei, & Virginis Mariæ! Ergone gratia cujuscunque hominis major est felicitas, majusque bonum, quàm summa felicitas, & immensa dignitas, esse tuam Matrem? separatâ hac dignitate à gratiâ (prout mulier de turba illam consideravit) ita est. Et si non creditis, ecce illud in ejusdem dignitatis, ejusdemque gratiæ effectibus in eadem V. Maria. Dignitas, illam fecit Ma-

Guer-
ricus.

trem : sed gratia illam fecit dignam. Dignitas illam fecit Reginam : sed gratia illam fecit Sanctam. Dignitas illam super omnes elevavit creaturas : sed gratia illam ipsi univit Creatori. Dignitas fecit ut illa communicaret Deo hoc, quod Deus habet hominis : gratia fecit ut Deus communicaret illi, quod Deus habet Dei : *Communicasti mihi quod homo sum : communicabo tibi, quod Deus sum.* Inquit Guericus Abbas.

S. Aug.

Vultis, nunc eandem ipsam suprematatem, in uniuscujusque vestrum gratia videre ? cum stupore magnum auscultate Augustinum, non jam Matris Dei dignitatem cum ejusdem gratia, sed cuiusque hominis gratiam cum dignitate Matris Dei comparantem : *Maternum nomen etiam in Virgine est terrenum in comparatione celestis propinquitatis, quam illi contrahunt, qui voluntatem Dei faciunt.* q. d. Nomen & dignitas Matris Dei, licet Virgini Mariæ impositum, est nomen titulusque terrenus, in comparatione sublimitatis celestis & divinæ, ad quam, mediante gratiâ Dei & unione cum ipso, sublimantur qui ejus faciunt voluntatem. Notate diligenter istam universalem : *Qui faciunt voluntatem Dei.* Ita ut gratia cuiusque creature humanæ, quæ voluntatem Dei facit, quantumcunque aliàs vilis sit & abjecta, majus bonum, majorque felicitas, nec non majoris sit valoris & ponderis, quàm ipsa dignitas Matris Dei, & non in alio, sed in ipsa Virgine Maria: *Etiam in Virgine.* Nunquid stupendum magis aut consolatorium dari potest pro iis, qui in gratia Dei existunt : & magis erubescendum pro iis qui

illam perdunt : majoris denique desperationis pro iis qui in inferno agunt, illam modò recuperare non valentes ? Intelligamus benè, Christiani, hoc punctum. State mecum. Dignitas Matris potestas est tam sublimis & suprema, ut omnibus hominibus, Regibus & Monarchis mundi, omnibus Angelis & Hierarchiis dominetur : & ut ipsum Deum, quâ filium, obedientem sibi habeat & subiectum : *Et erat subditus illis.* Dignitas Matris Dei est altitudo tam sublimis & elevata, tamque incomprehensibilis, ut illam nec capere possint intellectus humani, nec assequi possint intellectus Angelici, & Seraphici : Sed nec ipsius Beatissimæ Virginis Mariæ ipsam comprehendere possit : Solus enim Deus seipsum comprehendens plenè comprehendere & cognoscere potest, quid sit esse Matrem Dei. Denique dignitas Matris Dei ultimus divinæ omnipotentiae est terminus. Cum enim nihil tam præstans sit in mundo & tam magnum, quin Deus majora & meliora in infinitum producere possit, meliorem majoremque Matrem facere nequit. Et cum adeò sit infinitè magna, nihilque dignitatis Matris Dei magnitudinem adæquare possit ; posito in altera stateræ lance vel unico gratiæ Dei gradu, modica hæc gratia plus appendit, quàm tota illa dignitatis immensitas.

Quis mihi modò dabit vocem omnibus mundi aulis insonantem, quâ non jam ambitio, sed modica eorum confunderetur fides, quos tam insanè & cœcè post se trahit vanorum istorum titulorum prætensio, quos mundus brutalis & vilis dignitates compellat ! tot labores,

Luc. 2.
v. 51.

res, tot sollicitudines, tot vigilantia, tot industria, tot negotiationes, tot subornationes, tot adulationes, tot adorationes, tot indignitates, tantum obruant rationem, iustitiam, veritatem, conscientiam, famam & vitam, & ad quid? ad obtinendam unius officii, loci, tituli, nominis, unius apparentia vanitatem: & eodem tempore: in ancilla Ecclesiam illam intrans, aqua benedicta, pietate Christiana, se conspergit pro tam levi religionis actu unum gratia gradum acquirit, qui omnibus locis, officiis, honoribus, titulis huius mundi præponderat, omnesque mundi dignitates, licet ipsius sit Matris Dei, excedit: *Mater ejus*. Creditisne illud Christiani, vel non creditis. Certum est, nobis aut deesse fidem aut esse valde infirmam.

§. IX.

Verum enim verò quid nobis faciendum, ut convenientem ponderationi gratia Dei coronidem imponamus? S. Joannes apposuit valorem, Magdalena delicias, Maria Cleopha nobilitatem, Mater Dei dignitates, & nihil horum stateram in æquilibrio continuit. Quid faciemus? adhuc superest in Evangelio persona quinta, quæ solum scit & potest gratia dare pondus quod habet: *Stabat juxta crucem Jesu*. Jesus est, qui novit & potest ponderare gratiam Dei. Scitis quantum gratia Dei appendat? appendit Deum in Cruce positum: Deus in Cruce positus est pretium justumque gratia pondus: & nihil aliud. Quod Deus se appendi siverit in cruce, non alio fine factum esse, credendum est; quam ut

gratiam nobis mereretur. Ita hoc fides & Theologia docet, simul asserens, Deum aliis modis gratiam nobis dare potuisse. Si igitur Deus aliis modis gratiam poterat dare, quare noluit, nisi positus in cruce? Eusebii Emisseni rationem audite: *In trutina crucis seipsum author salutis passus est appendi, ut homini, qui à statu gratia degeneraverat, dignitatem suam ostenderet pretii magnitudo*. Nostis, inquit Emissenus, ad quid se passus est appendi in statera crucis, *in trutina crucis*? ut posita ab una parte gratia, quam homo perdiderat, & ab altera toto Deo qui vitæ sanguinisque sui pretio illam compararat, homo intelligeret quanti ponderis sit ejus gratia. Tanti est ponderis ut cum toto Deo solummodò appendi possit. Ponite in illa statera regna, coronas, sceptræ, ponite imperia, monarchias, ponite omne id quod dare potest natura & fortuna, ponite mundum, immò mille mundos, ipsum ponite cælum cum omni sua gloria: nihil horum æquilibrium facit cum gratia appensum, quam tam leviter perdimus. Posita in statera gratia, solus Deus æquare sufficit lances. Et si vobis non ita esse videtur, omne reliquum per oppositionem ejus quo constat videatur.

Bona huius mundi, vel sunt bona naturæ, vel fortunæ, vel gloriæ, vel gratiæ. Bona naturæ, Deo non nisi uno verbo constiterunt suæ omnipotentia, quâ illa creavit: Bona fortunæ illi constiterunt unâ micâ suæ providentiæ, quâ illa distribuit: Bona gloriæ illi constant una visione suæ essentia, quâ se communicat: Et bona gratiæ quanti illa constiterunt? Crux illud loquatur: constiterunt vitæ Dei, constiterunt

*Euseb.
Emiss.*

san-

sanguine Dei, constiterunt animâ Dei, constiterunt divinitate Dei, constiterunt honore Dei. Appendit multum gratia Dei? sed adhuc alia est res in mundo, quæ plus illâ appendit. Et quænam illa? Quilibet vestrorum affectuum. In trutina crucis tantam appendit gratia, quantum Deus: in trutina humani judicii quilibet appetitus plus appendit, quam Deus & gratia ejus. Edicite vos, quoties Deum & gratiam ejus pro uno appetitu datis; *O mendaces filii hominum in stateris!* ô homines (inquit Propheta David) quàm estis fallaces in stateris vestris! Stateræ non sunt fallaces seu iniquæ, fides enim & intellectus optimè judicare novit, quantò pluris omnibus, æstimanda sit gratia Dei: sed homines sunt fallaces & mendaces in stateris mentiendi sibi, & decipiendi se ipsos ad oculum: *Mendaces filii hominum in stateris.* Estne possibile, quod Deus donet se ipsum per gratiam, ut nos ducat in cælum, & nos Deum & gratiam ejus demus propter peccatum, quod nos ducat in infernum? Cùm jam non amemus gratiam propter gratiam, non timeamus peccatum propter peccatum; non amemus gratiam propter gloriam, non timeamus peccatum propter infernum?

Scio equidem vos vobiscum interiùs loqui: quamvis actu non sitis in gratia, non tamen propterea vos ituros in infernum: quia postmodum vos in gratiam restituetis. Ah cœcitas! ah miseria! ah tentatio infernalis! omnes Christiani quotquot agunt in inferno, idem considerantes, eandem sibi spem fecerunt, &

cum illa sunt damnati. Et quis promisit vobis, idem vobis non eventurum? multi in inferno existentes pauciora, & leviora vestris peccata commiserunt, nihilominus in gratiam non sunt restituti. Cùm ergo peccata vestra plura sint & graviora, quomodo vos tam facile impetraturos speratis, quod illi non obtinuerunt? Christiani, quos ex anima diligo, animæ Christi sanguine redemptæ, ne ad unum quidem temporis momentum in hac cœcitate persistamus, ad infernum enim nos tendere video sine remedio.

Si Domina de Gratia, velut gratiæ & misericordiæ mater vobis hac hora unam bonam immittit inspirationem, absque dilatione arripite. Si estis mancipia diaboli per peccatum, filios Matris Dei vos facite per gratiam: & hac eadem fiet hora sicut fecit Evangelista: *Et ex illa hora accepit eam Discipulus in suam.* Hac hora generosè vos resolvite; hac hora peccata vestra detestamini; hac hora proponite relinquere, & cum effectu omnes occasiones eorundem relinquit. Repeto, ut sic fiat in hac hora: Gratia enim Dei habet horas, & mors similiter habet horam & nescimus quando erit. Moveat nos pulchritudo ejusdem gratiæ; moveat nos beatitudo gloriæ, quæ per illam nobis promittitur: permoveat nos inferni æternitas, quo ibimus arsurus si eam despiciamus: moveat nos denique pretium quod pro illa Christus Jesus dedit; Sanguis Jesu, vita Jesu, anima Jesu, mors & crux Jesu: *Stabat juxta crucem Jesu.*

Amen.

S E R M O

I N

Feriam sextam post Dominicam Passionis.

Habitus

In Capella Regia Anno 1662.

Collegerunt Pontifices & Pharisei Concilium. Joan. II. v. 47.

§. I.

Uidaam optimum & pessimum est in hoc mundo ? optimum & pessimum in hoc mundo, est Concilium. Si est bonum, bonum est maximum ; si verò est malum, malum est pessimum. Malum maximum ab hominum cœcitate & pertinacia in hoc mundo patratum , fuit peremptio Christi : maxima misericordia quam in hoc mundo divina pietas & bonitas fuit operata, redemptio fuit humana. Hæc duo adeò sibi è diametro opposita , hodie in uno Concilio agitata fuerunt & decisa : *Ex-pedit vobis ut unus moriatur homo, ne tota gens pereat.* Suppositâ hac veritate prima , Concilium esse maximum bonum, vel maximum hujus mundi malum ; vel ad minùs maximorum bonorum, vel malorum scaturiginem : exoptarem ego, ut hodierni discursus nostri objectum foret

Pars II.

ipsa bonorum malorumve consideratio, quæ in hoc Concilio concurrerunt. Concilium illud considerari potest, vel quæ politicum, quale fuit : vel quæ Christianum, quale esse oportuit. Quæ politicum, dictamina quædam reſtitutioni consona deprompsit : quæ Christianum, gravissimum omnium commisit errorem. Quia verò de erroribus seu incongruentiis, & reſtitutionibus seu convenientiis, veluti ex ære & crystallo, componuntur & formantur specula : de erroribus & perfectionibus hujusce Concilii , aulæ nostræ speculum adornare statui. Erit id ipsum sic politicum , ut serviat Christianis , sic Christianum, ut serviat politicis, ut in eo contemplari , illique se conformare queat unum consilium , unus consiliarius, & unus consilii usus. Si fuerit benè tersum, & valde clarè, repræſentativum verè erit speculum.

Y

§. II.

§. II.

*Collegerunt Pontifices & Pharisei
Concilium.*

QUatuor partes in hoc concilio Evangelico considero, sine quibus nullum Concilium ritè formari & peragi, imò nec esse potest. Electio consiliatorum, propositio debite formata, opinionum congruentia, & executionis efficacia. Pars prima Concilii comprehendit principia; secunda, modum, tertia, media, & quarta, finem. Sine prima, Concilium erit imprudens; sine secunda, distortum; sine tertia, nocivum; sine quarta otiosum & inefficax. Exordiamur à prima.

§. III.

Prima Concilii hujus Evangelici qualitas laudabilis, fuit quod materia tractanda & discutienda consiliatorum concerneret professionem. Materia erat de Religione, & illi erant Sacerdotes: materia erat de fide, & illi erant Theologi: Materia erat de Messia per Prophetas promisso, & illi Scripturæ S. erant Doctores: Materia erat de doctrina, & illi docti erant & literati. Ratio & causa, cur tam malè gubernetur mundus, & tantà consiliorum affluentia, ipsi tamen malè sit consultum, est, quia ordinariè Principes examinantes & discutientes metalla, non examinant neque discutiunt consiliarios nec consilia. Milite suffragium ferente de literis, literato de navigatione instituenda, & nautà de armis tractandis, quodnam, quæso, erit concilium, quisve successus? erunt literati, & non apparebit justitia: erunt nautæ, & cessa-

bit navigatio: erunt milites & exercitus, & victoriam rapient hostes. Quilibet consonum conditioni & professioni suæ depromat oraculum, & mox in Concilio erit consilium: in casibus ad Religionem Dei que cultum spectantibus consulantur Samuel & Heli: in negotiis bellicis, Joab & Abner: in rebus statum seu rempublicam concernentibus, Chusai & Achitophel: in pertinentibus ad navigandum in mari, (licet nomine & famâ non usque adeò celebres,) Petrus consulatur & Andreas. Videtur res prorsus indigna, & quidem scandalosa, Phariseos unâ cum Pontificibus idem subintrare concilium; *Collegerunt Pontifices & Pharisei Concilium.* Etiamne Phariseo locus suus est in Concilio? Etiamne Phariseo suam liberè pronunciare licet sententiam? omninò: materia ipsius professioni respondente. Quamvis Pharisei nomen tum temporis æquè vile & durum fuisset auditu, uti nunc est, non tamen propterea, in materiis professioni suæ consonis, à Concilio veniret excludendus: bonum etenim consilium & consiliarium, non nomen nec personæ, sed dati consilii qualitas facit. Et ne doctrina hæc, de tam mala vobis esse videatur schola, veluti illa Evangelii: Ecce totum quod dixi, in concilio unius Principis, optimis Pontificibus melioris, & in consilio unius consilarii pessimis Phariseis pejoris.

Michæas Propheta vidit Detum in magnificentissimo throno concilio præsidentem. Idem Propheta casum lib. tertio Regum cap. 22. narrat in hunc modum. *3. Reg. 22. v. 20.* Assistebant Deo ex utraque Concilii parte omnes grandiores trium hierarchia-

chiarum personæ , Throni, Potestates, Dominationes, Cherubim, Seraphim, &c. Et Propheta se Sathanam quoque ibidem astantem vidisse asserit : Si in Concilium cœleste, præsidente Deo, & consiliariis Angelis , diabolus ingreditur : in Concilium terrestre, in quo præidentes & consultantes sunt homines , & quandoque plus nimio carni & sanguini deferentes , quot dæmones intrabunt ? Deus viva voce in Concilio propositionem faciens ita pronunciat. Propter injustitias Achab Regis Israël , nec non Reginae Jezabelis uxoris ejus , tum quas ipsi committunt, tum quibus ipsi in regno suo connivendo consentiunt , vitâ ipsos & coronâ privare decrevi. Quia verò justitiæ æquè ac meæ providentiæ stylus, est punire Reges, eos decipi permitiendo , ut sic decepti & illusi præcipites in ruinæ & interitus sui vias ferantur, conceptus & molimina sua exequendo, quæ non aliud quàm necessaria regni statûsve sui conservandi media putant, ex præsentim eo concilio indagare cuperem modum & media decipiendi Achab , ut deceptus bellum in Ramoth aggrediatur, in quo cadens moriatur , similiterque concilium suum mihi depromat arbitrium , cuiusnam aut quibusnam personis hocce negotium videatur committendû. *Quis decipiet Achab Regem Israël, ut ascendat, & cadat in Ramoth?*

Propositione Dei auditâ , responderunt Angeli suam quisque aperiendo opinionem : aitque textus, diversimodè fuisse locutos : *Unus hujusmodi verba, & alius aliter.* Inter ipsos enim Angelos datipotest opinionum varietas , absque sanctitatis & sapientiæ eorundem præjudicio : & ut innotescat mundo, quod tamen

opiniones quædam sint angelicæ, non tamen propterea minùs angelicas esse contrarias. Postremò locutus est diabolus, & breviter, argutè, nervosè, & macè resolvendo , *Ego decipiam illum : egrediar, & ero spiritus mendax in ore omnium Prophetarum ejus.* Supposito, Domine, quod Divina tua majestas decreverit permittere, ut Achab , concurrente deceptione intereat, accommodatius ad decipiendum Achabum medium non extat, quàm ut omnes consilarii sui, quos Prophetarum loco veneratur & consulit, uno ore mentiendo ipsum decipiant. Porro persona, quâ agente, indubitate mentientur omnes (inquit diabolus) ero ego; transfiguratus enim in spiritum mendacem linguis eorum loquar ; hucusque diabolus. Audite nunc & obstupeſcite. Vix diabolus sermonis sui periodum fecerat , & mox Deus consilium ipsius approbans , non solum executionem illi committit , sed simul omnes de optato successu certiores reddit. *Decipies , & prevalebis : egredere, & fac ita.* Magis adhuc obstupeſco hærens attonitus , postquam hoc legi. Quis, quæso, huic fidem accommodasset , nisi Michæas ipse tanquam testis ocularis asseverasset? Estne possibile, quod Deus in sacratissimi & secretissimi Concilii sui consortium diabolus admittat? Estne possibile, quod non solum ipsum admittat & ascultet , sed etiam arbitrium ejusdem approbando, tot Angelorum Principumque cœlestium opinionibus neglectis , illi se se accommodet ? Immo verò. Quia supremi Domini seu Monarchæ prudentia & officium requirit non meliorum , sed mellus consilium amplecti; non majorum , sed majores rationes attendere ;

non consiliorum numerare multitudinem, sed eorundem ponderare momentum & energiam. Quoniam igitur in hoc casu, diaboli consilium Angelorum opinionibus præponderavit, non Angelorum, sed diaboli arbitrio se se Deus accommodavit.

Angeli, licet essent Angeli, attestante textu, in discrepantes abierunt sententias aut opiniones: aut diaboli, ecce quàm prudens accommodatumque scopo consilium! præstantia & congruentia consilii in duplici proportionem constat: ut videlicet medium cum fine, & instrumentum cum medio proportionetur. Hoc totum diabolus exactissimè præstitit. Proportionavit medium cum fine: Concilii etenim finis & objectum erat, ut deciperetur Achab, decipiendo verò Achab accommodatius non dabatur medium, quàm omnium consiliarium ipsius mendacium. Instrumentum itidem, medio proportionavit, nam ut omnes consiliarii mentirentur, magis idoneum atque subtile non dabatur, quàm spiritus mendax omnium linguas & ora occupans. Cùm igitur consilium diaboli tam sit commensuratum proportioni, tam accommodatum fini, mediisque ex amussim respondens, quare illud Deus non approbaret, Hierarchiarumque omnium cœlestium opinionibus præferret? respicere Hierarchiam opinionem suam proferentem, est consilium dantis respicere personam, sed non attingere dati consilii scopum. In electione consilii non attendenda est dignitas personæ [hinc Deus se non conformavit Thronis] neque respicienda nobilitas (idcirco non se se conformavit Principatibus) nec respiciendi sunt tituli (propterea se non

conformavit Dominationibus) non consideranda potestas (quare se se non conformavit Potestatibus) non attendendus amor (quocirca se non conformavit Seraphinis) neque respicienda scientia (ideò non Cherubinis se se conformavit) neque respicienda est sanctitas (quare se se non conformavit Virtutibus) Nulla denique quantumvis Angelica qualitas respicienda, unde nec Angelis, nec Archangelis se se conformavit. Quid igitur in consilio potissimè considerandum, & unde æstimandum? intrinseca ipsi merita sunt ponderanda, & ex hisce iudicium de eo ferendum, & nihil ultra. Quamvis persona consulens, vel abjectissimum foret mundi subiectum, qualis erat diabolus: & vel maximè ab omni Principis gratia exclusus, sicut itidem erat diabolus: si consilium ipsius intento foret convenientius, sine hæsitatione venit præferendum.

Principaliter notandum nobis deest. Non Angelorum, sed diaboli arbitrio se se Deus conformavit, quia melius fuit arbitratus. Bene. Sed quare melius Angelis diabolus fuit arbitratus? an quod illis scientiâ præpolleret? neutiquam. An quod ingenii acumine, aut intellectus perspicacitate illos præcelleret? nullatenus. An quod in amore Dei ferventior, ipsiusve servitio zelosior esset? nullâ ratione. An quod ipsi placendi, ejusdemque voluntatem exequendi majori desiderio ageretur? absit. Quare ergò melius in hoc concilio consilium unus suggerit diabolus, quàm omnes Angeli simul sumpti? Ratio est, quia propositio & materia concilii non Angelorum, sed diaboli professioni respondebat. Concilii propositio & objectum, erat decipere Achab-

Achabum, & in ruinam impellere: *Quis decipiet Achab, ut cadat?* Et quia professione diaboli proprium est decipere hominesque in lapsum propellere; convenientius huic fini consilium diabolus suggerat, scopumque melius, cæteris omnibus attingit. Quod si propositio fuisset de Achabo conservando, dirigendo & deducendo, ut sese defendendo imminentis prælii pericula evaderet, Angelorum consilium infallibiliter prævaluisset, eorum enim professioni & officio congruit, homines custodire, deducere, dirigere, defendere & à periculis eximere: Quia verò negotium istud à professione & officio Angelorum usque aded erat alienum, professioni verò & exercitio diaboli tam proprium, idcirco consilium ipsius omnium Angelorum opinionibus præponeravit. Tantum refert, ut quilibet professionis, seu exercitii sui sphaeram consulendo non excedat. Maxima profectò ex hoc resularet infelicitas, si politia hujus praxis & maxima in Conciliis Christianis & Catholicis non observaretur; si quidem in Concilio inimicorum Christi tam accuratè & ex amussim observatam videmus: *Collegerunt Pontifices & Pharisei concilium adversus Jesum.*

§. IV.

Secunda concilii istius laudabilis & eminenter bona qualitas, fuit propositionis modus. *Quid facimus, quia hic homo multa signa facit?* Nescio, utrum advertatis quid dicant, quidque non dicant; non dicunt, quid facturi sumus, sed: *Quid facimus?* Ah quantum concilium, & quam magni Consilarii! Ah quam

præclarum concilium, quamque præstantes Consilarii! Consilarii speculativi de faciendo in futuro, non sunt Consilarii. Consiliarios oportet esse homines tractantes & discutientes id quod practicandum in præsentī & actualiter exercendum; *Quid facimus?* Et ecce, quam prudenter & discretè, pro & contra propositionem, omnia examinantes & discutientes intulerunt. Illi erant implacabiles Christi inimici, Christum quoque infensissimum sibi inimicum arbitantes dicebant: *Quid facimus, quia hic homo multa signa facit?* Notate ly *Facit*, & *Quid facimus*. Nunquid sufficit inimicum nostrum facere, & nos non facere? Inimicus noster actualiter operatur in præsentī, & nos operari proponimus in futuro? Inimicus noster miraculosè operatur, & nos non operamur quæ sine miraculo fieri queunt? cum igitur ille operetur, operemur & nos. *Quid facimus?* Quænam causa, quod tanta Monarchiæ Asiaticæ, tanto, tamque generoso & nobili sanguine effuso acquisitæ pars nobis jam deperierit? Quia hostis fecit, quod nobis faciendum erat. Non in tam diffusa abeamus; in Lusitania pedem figamus. Quoniamque Lusitania habuit homines (quibus semper abundavit) tantum tractantes & consultantes quidnam agendum in futuro, caruimus libertate, defuit nobis Regnum, nec gavisi fuimus coronâ: sed mox ut habuimus homines consultantes & tractantes de eo quod actualiter & in præsentī facimus, mox ad nutum paruerunt omnia. *Quid facimus?*

Christum celebre illud miraculum, in quinque panibus, patrantem in deserto, Regem proclamare voluerunt: at Chri-

Joan. 12.
v. 13.

stus non acceptat, Jerusalem ingresso tanquam Regi acclamârunt: *Benedictus qui venit in nomine Domini, Rex Israel*; & non solum admisit, sed laudavit & defendit acclamantes. Age, si Christus titulum regium admisit in aulâ, ubi magis erat periculosum, quare illum non admittit in deserto, ubi omni periculo vacabat? scitis quare? Quia acceptare voluit titulum regium de manu hominum, qui Regem illum actualiter faciebant; & non de manu hominum, qui illum Regem facturi erant. Notate quid textus dicat. *Iesus autem cum cognovisset, quia venturi erant ut raperent eum, & facerent eum Regem, fugit.* Et vos estis mihi homines disponentes de futuro, ut facerent Christum Regem, non ut actu faciant, & iterum *Ufacerent.* Ecce quare Christus à talibus hominibus noluerit Rex acclamari. Titulum Regis ab hominibus actu ipsum Regem facientibus acceptavit, & ab illis, qui facere disponebant, aut facturi erant, renuit acceptare: homines enim speculantes quid faciendum sit in futuro, homines dici non merentur: quanto minus illi qui Regem facere, & sustentare tantum intenderent? Textus, Christum in montem fugisse asserit, unde fugerit, subticendo. Et hoc est, quod ego interrogo. Unde, seu quidnam Christus hac occasione fugit? Communiter asserunt Christum fugisse à coronâ: ego verò affirmavero, si fugerit à corona, multò potius eum fugisse ab huiusmodi hominibus: Nihil etenim magis fugiendum est Regibus, quam homines, qui tantum consultant & disponunt de eis, quæ facienda sunt in futuro. Quod si homines isti de eorum sorte & genere fuissent, qui de præ-

senti tractant, *Quid facimus*, riderem sanè, si ab huiusmodi Christus fugisset. Et si fugere tentasset, eum apprehensum tenere oportuisset; nam si illum comprehenderunt postmodum, ut spinèâ coronâ redimirent, quare illum non comprehendissent ut coronâ aureâ decorarent? Sed quia homines illi de futuro tantum disposuerunt, peregerunt nihil, totumque illorum intentum abiit in ventum.

Primi in hoc mundo concilii tractatus fuit Turris Babylonicæ constructio. Congregatis omnibus, quotquot supererant communi decrevere consilio, pro perenni nominis sui celebratione & memoriâ ædificare turrim, *Cujus culmen pertingat ad cælum.* Incredibilis, ex hocce concilio, mox motus exortus est in cælo. Mandante Deo classicum canere, mox omnes adfuerunt Angelorum exercitus, quos allocutus sic ait: *Cæperunt hoc facere, nec desistent à cogitationibus suis, donec eas opere compleant: defendamus igitur, & confundamus linguas eorum.* q. d. Cæperunt hoc facere, scilicet tantæ celsitudinis turrim ædificare, neque à cæpto, cogitatione & proposito suo desistent, donec extremam structuræ mauum imponant, omni igitur rupta mora statim descendentes linguas eorum confundamus, ut velint nolint, ab intento desistere cogantur. Domine ab intento? Quid, quæso intenta & attentata hominum contra cælum efficient? Age, si cælum, & Angeli, nedum ipse Deus ab hominum potentia adeo sunt securi: si omnia molimina hominum, eorundemque conceptus & manuum machinationes contra cælum ipsis consiliis sunt vaniora: ut quid

Joan. 6.
v. 15.

Ibidem.

quid turbatur Empyreum, cur trepidant Angeli, quare Deus ipse tantis cautelis, impedimentis, tantâ sollicitudine & strepitu obicem immittendo occurrit? insuper. Si immensa illa attentatæ turris fabrica, ob infinitam terræ cœlique distantiam, non temeraria tantum, verum etiam impossibilis erat, quare constanter adeo asseverat Deus, non destituros homines ab opere cœpto quin ad perfectum perduxerint? Ego dicam: & textus ipse innuit.

Homines illi machinationibus suis & intento, duo tantum concilia deputarunt: unum pro mediis, alterum pro fine. In primo concluderunt dicentes, *Venite, faciamus lateres*: in secundo, *Venite, faciamus turrim*. Et homines, qui in omnibus conciliis suis non dicunt, *faciemus* aut *facturi sumus*, sed *faciamus*, *faciamus*, *faciamus lateres*, *faciamus turrim*. Isti inquam, licet quippiam ultra vires & possibilitatem moliantur, ad finem nihilominus perducent. Ab hominibus, qui consultando faciunt, ab hominibus, quibus tractantibus de latere & calce, consiliorum loco, jam exurgunt parietes & muri, caveat sibi mundus, caveat sibi cœlum, caveat sibi Angelus, (& si dicere fas est) caveat sibi ipse Deus. Non est exaggeratio mea, sed ipsius Dei, qui ne ad momentum quidem casui occurrere distulit: neque executionem alteri demandare contentus, personaliter de cœlo descendit, nec solus, sed exercitibus omnibus comitatus: *descendamus*; Hujuscemodi fuit concilium à Consiliariis istis hodie collectum, & similes subsequuti effectus. Mox ut Christus propositum ipsius & conclusum, vidit, quid fecit? Evangelista inquit, Christum de

Jerusalem egressum, secretò ad civitatem Ephrem descendendo secessisse in desertum: *Iesus ergò jam non palam ambulabat apud Judeos, sed abiit in regionem juxta desertum, in civitatem, quæ dicitur Ephrem*. Christus secedit? Christus se abscondit? Christus non compareret? Etiam, Homines enim in propositionibus & consiliis suis non deliberantes, quid in futuro facere oporteat, sed quid in præsentis & actualiter facere velint, qui non dicunt, quid faciemus, sed quid facimus, Deum ipsum in sollicitudinem, & timorem adigunt, neque securum esse sinunt ab hujusmodi consiliis: *Non palam ambulabat, abiit in regionem juxta desertum*.

§. V.

EXigebat nunc ordo concilii, ut propositionem sequeretur opinio, & decretum: sed pro majore discursus claritate, tertia hac parte pro coronide relictâ, ad ultimam transiliamus. Ultima hujus concilii bona reliquique omnibus melior qualitas, fuit velocitas & efficacia executionis: *Ab illa autem die cogitaverunt illum interficere*. Textus Græcus habet, *Ab illa autem hora*. Eodem die & eadem concilii hora, concilii decretum omni curâ & sollicitudine executioni mandari cœpit. Propositio fuit, *Quid facimus?* Conciliique finis, fuit hoc eadem facere hora, quod ut fieret, fuerat decretum. Existimant Ministri, absolutis jam conciliis, consultationibus jam factis, factis jam decretis, omnia jam esse facta, & necdum cœpit fieri nihil. Negotiorum principium est executio: quamdiu executionem non sortiuntur, principio carent, *In principio creavit Deus cœlum*

Et terram. Hæc sunt prima S. Scripturæ verba. Quæro; antequam Deus crearet cælum & terram, nunquid ejusdem cæli terræque creatio, *ab æterno* iu consistorio sapientiæ divinæ erat decreta? utique erat. Ergone creatio dicenda est pro tunc, quando principium creationis cæli & terræ fuit in mente divina, ab æterno? nullatenus: inquit textus, *In principio creavit Deus cælum & terram*: Quando Deus creavit cælum & terram, eo ipso actu principium illis dedit; quamdiu enim consilia non deveniunt ad executionem, quotquot sunt consilia, quotquot sunt decreta, nihil de principio participant. Quid prodest consiliis addere consilia, quid juvat decretis addensare decreta, si inter decreta & executionem intermedia transeat æternitas? sint decreta divina, immò divinissima, qualia erant illa Dei: ipsa etiam decretorum divinitas, non subsecuta executione quò devolvuntur; quò deveniunt? in nihilum. In idipsum, quod cælum & terra ante sui creationem erat, scilicet, nihil. Ante creationem mundi, decretum erat cælum, decreta erat terra, decreta erant elementa, & quicquid Deus creavit, in consilio divino jam ante totum erat decretum & conclusum: sed omnia ista decreta atque conclusa quid erant: cælum erat nihilum, terra erat nihil: quatuor elementa, totidem nihila, & omne rerum creandarum infinitum totidem nihileitatum seu nihilorum erat infinitum. Quis fructus sententiæ in consilio justitiæ decretæ, non subsequente executione? quid prodest arbitrium in consilio negotiorum & rerum disponendarum, nisi arbitrium sequatur executio? Quæ utilitas apparatus in consilio bellico, nisi præparationem

excipiat executio? Cui usui sunt omnia arcana in consilio status, nisi executioni mandentur? ipsum sublinissimum & divinissimum Incarnationis Verbi Dei mysterium ab æternitate erat decretum, & ante quatuor millia annorum tam variè revelatum, & tamen quid erat ante realem Incarnationem? Nihil.

Quid igitur superest remedii, ut nihila ista sint aliquid, & omnia; remedium est, novum adinvenire & instituere consilium. Ergone pluribus opus est consiliis? sufficienter nobis provisum est. Quodnam illud erit consilium? Quo nomine indigitabitur? Salomon, & consilium nobis dedit, & nomen ipsi imposuit, *Consilium manuum*. Istud consiliorum est consilium, cætera omnia, sine illo, sunt consilia sine consilio. Consilia intellectus discurrunt, altercantur, disputant, consultant, resolvunt, decernunt, decidunt & hucusq; nihil. Consilium manuum efficiens causas operatur effectus, ipso attestante textu. *Operata est consilio manuum suarum*. Alia consilia speculantur, hoc practicat. Sed pace Salomonis: si consilium istud appellatur manuum, videtur non dicendum consilium; siquidem consilium cadit in actum intellectus, manus verò intellectu carent. Immo, immò, in solas manus cadit intellectus necessarius; solæ manus intellectu necessario sunt præditæ. Caput intellectu gaudet speculativo: manus verò intellectui præditæ sunt practico: & hic solus causas producit, & operatur effectus. Hoc ita asseruit Rex optimo præditus intellectu, & manibus pollens apprimè bonis, David: *In intellectibus manuum* *Psal. 77.*
suarum deduxit eos. David de prospe- *v. 72.*
 ritate Reipublicæ illius loquitur: in cujus concilio

Prov. 31.
v. 15.

concilio versamur, concludens quod in omni occasione felicem exitum sortita, Deus ipsos gubernârit, ipsosque manuum suarum; intellectibus sese gubernâsse: *In intellectibus manuum suarum.* Notate, non dicit in intellectu, sed intellectibus manuum suarum: *In intellectibus manuum suarum.* Caput, quod est unum, habet intellectum: manus, quæ sunt duæ, habent intellectus; *In intellectibus.* Hic intellectus est unus, & illic alter: unus ad dextram, & alter ad sinistram, & ubi duo isti intellectus mutuas sibi manus porrexerint, jam acta res est. Regnorum prosperitas non consistit in eo, ut literis excultissima habeat ingenia, sed optimè exercitatas manus. Ab intellectibus manuum prudentia cudentur consilia, vel saltem ab intellectibus manuum dependet, ut pro prudentibus qualificentur: prudentia enim consilia, quæ ab intellectu non transeunt ad manus, fatuitatis & stultitiæ formam & notam acquirunt.

Rebellavit Absolon contra Regem David Voci Absolon, conformârunt se omnes ex Regno, quorum sibi animos jam ante conciliârat: *Toto corde universus Israël sequitur Absolon.* Insperata ista nova, iisdem terminis, ad aures David sunt delata; & sicut gravibus casibus obruuntur corda, fortunæ tempestati sese accommodans, cum Dueibus custodia causâ sibi adhærentibus & comitatis sese recollegit. Notabile jam spatium à monte Oliveri emensus altero certificatur nuncio, quod maximus pariter ipsius Consiliarius Achitophel, partibus Absolon accessisset: ex hoc & illo, Rex corde & animo turbatus, flexis genibus, levatisque in cælum manibus orando, Deo

Pars II.

dixit: *Infatua, quaeso, Domine, consilium Achitophel.* Nunquam linguam nostram verborum inopiâ laborare notavi, nisi in hoc textu. Infatuare, significat facere insanum, imprudentem, ignorantem, stultum, & aliquid adhuc pejus significat; & omnia ista perebat David, ut Deus consilio Achitophel immitteret. Ecce quomodò magnus ille Rex judicio suo ponderavit, & quomodo omnium judicio ponderari oporteat magnum aliquem Consiliarium! David accepto nuncio, quod totum regnum, uno corde sequeretur Absolon, contra arma ipsius protegi à Deo non petivit: audito autem, quod etiam Achitophel partes illius fuisset amplexus, à consiliis ejusdem liberari instantè oravit. Magis caput unius tantum hominis, quàm infinitorum brachia extimuit. In prostratione Gigantis expertus jam erat David, parùm prodesse corpus & brachia armata, capite debili & infirmo. David in casu non aliter se gessit contra Absolon, quàm contra Goliath. Orationis suæ spicula, non contra regnum, quod erat corpus armatum, sed contra Achitophel tanquam caput intorsit. Magnum aliquem Consiliarium Rex in suo consilio maximi faciat: & in adversarii & hostis consilio valde extimescat.

Age, ad successum transeamus, in quo S. Scriptura duo memorat, quæ ex diametro sibi opposita videntur. Primum, quod Deus deprecantem contra consilium Achitophel Davidem exaudierit: secundum, quod Achitophel convenientissimum & utilissimum consilium Absoloni suggesserit: *Domini autem nutu dissipatum est consilium Achitophel utile.* Enim verò si Achitophel prudenter &

2. Reg.
15. v. 32.

2. Reg.

17. v. 14.

Z

uti-

utiliter consuluit Absoloni, quomodo exaudita dicitur oratio Davidis? David orando postulârat à Deo infatuationem consilii Achitophelis: si verò prudens illud fuit & utile, quo pacto illud Deus infatuavit? Vultin scire, quo pacto fuerit infatuatum? pergite legere textum. Quanquam Scriptura consilium Achitophelis prudens & utile asserat, Absolonem nihilominus non fuisse executum commemorat; & hocce pacto à Deo fuisse infatuatum meritò dicitur; prudentia etenim consilia, non subsequente executione, non prudentia sed fatua habenda sunt. Duobus modis potuit Deus Achitophelis consilium infatuare: vel in ipsius intellectu, faciendo, ut ineptè consuleret: vel in manibus Absolonis, faciendo, ut quamvis consilium in natura foret bonum, Absolon illud non exequeretur: Deus verò, ut consilium Achitophelis omnimodis infatuaret, prout David fuerat precatus, secundum hunc modum elegit: consilium enim intellectui difforme est erroneum, consilium verò intellectui conformiter initum & conclusum, & tamen executioni non mandatum, non solum est erroneum, verum etiam fatuum. Consilium erroneum cadere potest in homines prudentes: sed illud bonum malumve facere defectu executionis, non nisi fatuorum est proprium. O quot pessum eunt regna, ob prudentia consilia infatuata! Attendant ibi Principes, num infatuata fiat in intellectibus Achitophelium, vel in manibus Absolonum. Hinc ego consilium manuum prælegissem, cumque illud foret tam malum, istam bonitatis particulam Evangelii nostri consilium habuit. Cœpit, admirando hoc quod non fiebat: *Quid facimus?* &

finitum est, exequendo hoc quod fieri oportebat: *Ab illa autem die, ab illa autem hora cogitaverunt eum interficere.*

Verum enim verò non capio, quomodo mox eodem die, immò eâdem horâ quâ consilium initum fuit, id fieri potuerit. Quando collectæ sunt opiniones? quando in scripturam redacta consultatio? Quando sigillis consignata? quando concilium ascendit? quando decidit? quando descendit? quando factæ sunt expeditiones? quando in registrum transcriptæ? quando rursus ascenderunt consultantes? quando subscripserunt? quando rursus descenderunt? quando mandata ordinarunt? quando distribuerunt? omnia ista unâ horâ, nec uno die, immò nec multis quidem diebus ad effectum potuerant perducì. Nostro quidem sæculo & in nostrâ terrâ sic fuisset: Totum verò istud & factum est, & fieri potuit. Quomodo vel quare? quia in isto concilio nec atramentum aderat, nec papyrus.

§. VI.

HÆc est quarta & ultima qualitas laudabilis, quam ego considero: dari scilicet concilium sine chartâ & atramento. Quo ad me jam dudum istius fui opinionis, chartam & atramentum esse quid non necessarium, seu quasi non necessarium in conciliis; quoniam verò id mundi improbatur iudicio, non ego argumentabor cum mundo, sed mundus argumentetur secum ipso. Quid, quæso, antiquius est in mundo, concilium an papyrus? Si igitur tempore illo concilia habebantur sine papyro, quare idem fieri non poterit modò? dicet mihi fors quispiam; mundum illo tempore

pore minùs fuisse politum , minùs fuisse politicum. Respondeo ego, quod magis fuerit politicus quàm modò. Prima gens seu natio legendi scribe dive gnara , fuit illa Hebræorum. Prima populi istius gubernatio erat penes familias , postmodum transiit ad rempublicam , inde ad aristocratiam , tandem desit in regnum ; & in omnibus istis statibus nec atramentum invenietis, neque papyrum in eorundem conciliis : Princeps convocatis ad se consiliariis, proponebat materiam; audiebat consilia & opiniones; decernebat quid faciendum ; designabat personam, quæ exequeretur : & finitum erat concilium. Nunquid non optimus erat ille stylus, Domine Munde ? modò potior eris in papyris, neque tamen propterea melioribus consiliis adjutus. Verum est, illo tempore regiarum personarum lateri duos adhæsisse amanuenses : & quales erant ? alter Historiographus, alter Secretarius : quod ex libro Regum 2. capitulo 8. probatur; ubi officiales, quibus totius aulæ regiæque domus gubernatio incumberebat, recensentur, & inter illos, Josaphat à commentariis, & Sarias Scriba nominatur. Enim verò, quare Historiographum & Secretarium esse, erant duo officia calami ? prudenter valde id fuit ordinatum : scribere enim inventum fuit in remedium absentia & memoria. Secretarius exarabat litteras pro absentibus; & Historiographus exarabat memorias & memorabilia pro futuris & subsequenter. Idcirco in sacris historiis generaliter tantum invenimus libros & epistolas : Libros pro venturis, & epistolas pro absentibus. Similiter scriptio ordinata, & tanquam remedium adinventum est in gratiam mu-

torum, prout accidit Zachariæ patri Baptistæ, qui requisitus ad nomen, quod filio imponi vellet declarandum, deficiente sibi linguâ accepit pennam. Consiliariis mutis, Regibusque surdis papyrus utique necessaria foret : sed Consiliariis linguæ usu, & Regibus aurium officio præditis ad quid tantum papyri? nunquid præstat Consiliarium loquentem & respondentem voce viva audire quàm mutam chartam respondere nesciam legere ? enim verò, quos Consilarii dicerent verbo, quod dicere & firmare trepidant scripto ? Inter os Consilarii & aures Regis veritas transit secunda : neque omnes eâ sunt animi libertate & constantiâ, ut rimis periculisve papyri sensa sua & consilia credant. Non loquor de eo, quod atramentum, cum sit nigrum, variis coloribus chartam inficere possit ; & penna, de quacunque demùm volucre sit, totum suum esse carni & sanguini debeat.

Introducere chartam & atramentum (saltem tantâ copiâ) in consilia & tribunalia, fuit adinventio abbreviandi tempus, & prolongandi petitoria & supplicas, ut ante finiatur vita, quàm negotia. Evidentissimum hujus experientia exemplum, cujus meminerunt historiæ, in executione ejusdem consilii habemus, in quo versamur: *ab illa autem die cogitaverunt eum interficere.* Executio hujusce concilii, fuit peremptio Christi. Videtur autem res esse nulla fide digna (nisi Evangelistæ asseverassent) consideranti gestorum multitudinem, & temporis executioni impensâ brevitatem. Christus horâ duodecimâ noctis captus, duodecimâ horâ diei in crucem fuit actus. Quid verò factum, vel non factum

fuit istis duodecim horis ? Christus ad quatuor tribunalia longè ab invicem dista ductus , & ad unum eorum iteratò fuit reductus. Congregatis adversariis bina instituta sunt concilia : oblatae sunt utrimque accusationes : trina testium inquisitio adhibita : causa coincidens & dimissio Barrabæ expedita : contra Christum libelli duo porrecti : accesserunt instantiæ à parte rei & actorum : allegatae sunt leges : factae revisiones, fuerunt replicæ & triplicæ : binæ repræsentatae sunt comœdiæ, una Christi Prophetæ oculis velati , altera ejusdem Regis sceptro & coronâ redimiti : tribus vicibus vestibus fuit exutus & reindutus : quinquies interrogationibus & examini subiectus ; bis judiciali sententiâ damnatus : bis populo ostensus : vulneribus concisus , variis & indignissimis modis tractatus, toties palmis & pugnis, & arundine percussus ; quinquies millenis ictibus flagellando impactis : præviè præparandæ erant lanceæ, gladii, faces, laternæ, funes, columna, virgæ, catenæ : toga duplex, altera alba, altera purpurea : arundines, spinæ, crux, clavi, fel, acetum, myrrha, spongia , titulus cum literis Hebraicis , Græcis & Latinis, non scriptis, sed insculptis , prout hodie dum Romæ monstrantur : latrones Christum comitaturi : cruces pro iisdem : Cyrenæus, qui Christum in portanda cruce sublevaret : ter prædicavit, semel Caiphæ : semel item Pilato, semel denique filiabus Jerusalem. Denique cespitans , cadens & exurgens, ad Calvariæ montem deductus ibidem in crucem est suffixus. Et omnia jam memorata , duodecim horarum spatio sunt peracta , ex quibus nihilominus tres quieti Ministrorum deservierunt, quæ fuerunt

illæ ultimæ, manè & diluculò ? Gravis & enormis casus ! Quomodo possibile fuit, ut omnia ista numero tam multa , & specie adeò diversa & ab aliis dependentia fieri possent & executioni mandari in tam paucarum horarum angustiis , cum iussuper medietas horarum fuerit nocturna ? omnia ad exequendum fuere possibilia , & executionem actualiter fortita ; nam in omnia concilia ista & tribunalia, in omnia ista decreta & executiones atramentum & papyrus non fuerunt subintrare permilla. Enim verò si omnia fieri debuissent, cum moris, intervallis, dilationibus , tergi versationibus, & cæremoniis quas involvit charta, genus humanum necdum esset redemptum. Quatuor tantum verba in morte Christi fuerunt scripta, scilicet illa tituli crucis : & mox adfuerunt oppositiones, petitiones, contradictiones, dissensiones , aliæque inconvenientiæ sunt exortæ : nisi Pilatus cordatè resolvisset, non plus nec aliter esse scribendum , *quod scripsi, scripsi*, ad *Joan. 19. v. 23.* Cæsarem Romæ degentem , quæ quingentis leucis inde distabat , appellatio subsecuta fuisset, & processus mediæ lineæ multos absorbuisset annos.

Christus ipse lucro non caruit ex eo , quod charta & atramentum in processus ipsius executione non fuerint adhibita, nam expensas non solvit. Estne possibile, non dari justitiam seu innocentiam , seu præmium , quod chartæ multam evadat : dixi multam , ne dicerem furtum. Sed quænam, quæso, charta, in quam non cadat furis imago ? Hæc cogitandi scrupulum mihi exemit historia de charta in Evangelio relata. S. Lucas narrat Dominum quendam, qui bona sua dispensatori suo administranda tradiderat , delatis ad se

ad se rumoribus, quasi minùs mundis manibus dispensator ea tractaret, hunc à dispensatione amovere decrevisse. Dispensator subodoratus se amorum iri ab officio sibi credito: nullâ interpositâ morâ acceptis scriptis & chartis armisque scriptoriis, singulos Domini sui debitores accedit. Et quid cum illis tractavit? debenti centum cados olei dixit: *Accipe Luc. 16. cautionem tuam, & sede citò, scribe quinquaginta. Deinde dixit alii, qui debebat v. 6. & 7. centum cados tritici: accipe literas tuas, & scribe octoginta.* Ergone ista litterarum & scripturarum est fides, quibus tanta autoritas tribuitur? ad hoc serviant litteræ & papyrus? ad hoc deserviunt; ut de centum coris tritici faciant octoginta: & de centum cadis olei faciant quinquaginta. Ecce num dispensator insignia chartæ merebatur? Verùm deficiente chartâ, hujuscemodi occasiones famulis subtraherentur. Terribile mundi flagellum semper exitit charta; sed hodie dum terribilius & atrocius quàm unquam. Ortum & nomen papyro derunt cortices arborum, quæ latinè papyrus vocantur: illarum etenim arborum cortices, prima fuerunt papyrus, cui homines primitùs inscribebant: succedente tempore aptandis & præparandis ad hocce pellibus operam dederunt, sicque membranarum usu scriptura expeditior evasit: tandem adinventum fuit flagellum papyri, quâ jam utimur. Ita ut si bene advertimus, à principio usque in præsens materia fuerit scribendi, & adinventio decorticandi. Prima papyro decorticabantur arbores: secundâ excoriabantur animalia; tertiâ & nunc usitatâ, excoriantur homines. O quantum papyri ex pellibus istis possit

compingi, quas eadem papyrus exuit & detraxit! sed nullibi magis quàm in Lusitania; nam nullibi tantum impenditur aut insumitur papyro. Suppetias istas quas ferimus Venetis, nonne multò melius, in pecunia potius daremus contra Turcam in Candiâ, quàm contra nos impendamus papyro? Nullum melius, meo iudicio aut necessitas, aut cupiditas adinvenit tributum, quàm illud papyri seu chartæ sigillatæ. Una tantum illi defuit conditio: sigillationis pretium non partes, sed Ministros solvere oporteret. Quod si Ministris sigillationis pretium persolvere incumberet, spondere auisim, quod rarior curreret charta, & magis volarent negotia. Sed adhuc volarent amplius, si nec penna esset nec papyrus: & ex hoc capite, sic concilii hujus volârunt resolutiones. *Ab illa autem hora.*

§. VII.

CUm concilium sic ad amissim ad leges politiæ fuerit compositum, cum omnes, quotquot interfuere, sic politiæ dictaminum gnari fuerint & observantes, quis demum omnis politiæ istius fuit exitus? non alius quàm Jerusalem interitus, totius Hebræorum rei publicæ exitium, ipsorumque Pontificum & Phariseorum qui illud collegerant calamitas extrema. Quare? quia cum tantum participaret de politiâ, nihil sapiebat Christianum: immò amarissimè contra Christum erat excoctum: *Collegerunt Pontifices & Pharisei concilium adversus Jesum.* Hæc verba *adversus Jesum*, sunt non solum juxta textum, sed glossam Ecclesiæ. Notate

ait Ecclesia, concilium illud fuisse contra Christum: & de concilio contra Christum, quid aliud expectandum, quam ipsius Concilii, ipsorummet consiliariorum, totiusque reipublicæ illud manutene- & propugnare satagentis totalis ruina & interitus: ita factum est. Tota hæc resolutio occidendi Christum, juxta politicæ dictamen fundabatur in eo *Si dimittimus eum sic, venient Romani, & tollent locum nostrum, & gentem.* q. d. si hominem hunc ita dimittimus, ab omnibus Rex acclamabitur, quod ubi innoverit Romæ, nos habere Regem in supremæ Imperatoris Romani majestatis præjudicium, Romani adversus nos consurgent, nostra diripient, gentem nostram totamque rempublicam funditus exscindant: moriatur igitur homo iste & pereat, ne nos omnes pereamus. Sed ecce, quomodo in politica sua errarunt! resolverunt dicentes: occidamus hominem istum, ne corruentes omnes pereamus: & corruentes perierunt omnes, qui istum hominem occiderunt: occidamus hominem istum, ne venientes Romani Jerusalem devastent: & quia hominem istum occiderunt, venerunt Romani & Jerusalem funditus everterunt, ne lapidem quidem super lapidem relinquentes. Quid superest de Jerusalem? quid de Hebraica república? quis illam destruxit? quis illam evertit? quis illam funditus excidit? Romani. Ecce quò tandem devolvantur & ubi desinant consilia & politicæ, quorum rationes status contra Christum pugnant. S. Augustinus ait, *In contrarium eis vertit malum consilium: ut possiderent, occiderunt: & quia occiderunt, perdiderunt.* q. d. consilium malum in caput ipsorum consiliariorum fuit

conversum: ut conservarent rempublicam, occiderunt: & quia Christum occiderunt, rempublicam perdiderunt. Heu quoties perduntur respublicæ, quia pro earum conservatione eriguntur & adhibentur Christi offensæ! Consulens contra Deum, consulendo nocet sibi: porro si media, quibus se homo conservare conatur, contrariantur Deo, eisdem Deus utitur ad illum destruendum.

Rempublicam Hebraicam Deus frequenter in omnibus statibus, ætatibus seu sæculis, per varias nationes castigavit. Prætermitto captivitates & servitutes particulares, tempore Judicum, per Madianitas: & tempore Regum per Philistæos: ad captivitates generales transeamus. Prima captivitas universalis fuit, tempore Moysis, per Egyptios: Secunda, tempore Osæ, fuit per Assyrios: Tertia universalis captivitas fuit, tempore Jechoniæ, per Babylonios: Novissima captivitas universalis post Christum est præsens, per Romanos. Enimverò, quare, disponente Deo postremam hanc captivitatem executi sunt Romani, & non alia natio? nunquid adhuc iidem supererant Egyptii, Ethiopes, Arabes, Persæ, Græci & Macedones nationes viciniore? Quare igitur non istis, aut alli nationi, sed Romanis Deus hujus captivitatis executionem demandavit? ut toti innotesceret orbi, punitionis hujus causam solis istius concilii politiciis esse imputandam. Agendum videte.

Tres sibi resolutiones consilarii isti pro conservatione reipublicæ assumpserunt, omnes tres in timore, respectu, & dependentia amicitiaque Romanorum fundatas. Primam notavit S. Gregorius: Secundam, S. Basilius: Tertiam, S. Blasius.

Am-

S. Amb.

Ambrosius : brevitatis studio verba eorundem omitto. Prima fuit resolutio, quod si concursus ille populi ad Christum, cum applausu & acclamationibus Regis quibus eum honorabant, continuaret, Romanos Ierosolymam invasuros: *Si dimittimus eum scilicet, venient Romani.* Secunda resolutio fuit, Christum tradere militibus Romanis; qui eum comprehenderunt in horto, & crucifixerunt in Calvario: *Judas vero cum accepisset cohortem*; quæ erat ex Romanis. Tertia resolutio fuit, persuadere Pilato Judææ Præfidi à Romanis constituto, quod si Christum dimitteret, Cæsaris amicitiam perditurus foret: *Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris.* Eheu! itane? Quia igitur Romanorum potius timetis potentiam, quàm Dei justitiam, Dei justitia Romanorum vos castigabit potentia. Vos Christum militibus Romanis capiendum & crucifigendum traditis: ergo & vos Christus iisdem in captivitatem, in occisionem & interitum tradet. Vos Imperatorum Romanorum amicitiam gratiæ Dei antepontis: permittente igitur Deo Imperatores Romani tanquam hostes infensissimi crudelissimè in vos desævient, venientque Titus & Vespasianus ad vos debellandos locaque vestra expugnanda, & funditus evertenda. Ita ut omnes Pontificum Phariseorumque politiæ in caput ipsorum fuerint conversæ; conciliique resolutiones ruinæ & interitus ipsorum factæ sint instrumenta. Ad hocce, timor, respectus, dependentia & amicitia ipsis deservivit. Porro hic infelix hujus concilii fuit exitus, non alio fine digni, quod talia media elegit.

Domine, vera politica, est timor Dei,

respectus Dei, dependentia & amicitia Dei; & vera ars regnandi, est custodire legem & observare mandata. Antiqui Politici Aristotelis, & Xenephontis præceptis operam navabant. Politici hujus temporis, addiscendis & practicandis Taciti aliorumque quorum nomina hoc loco sunt indigna, malitiis student. Vera & unica politica, est Lex Dei. Verba nonnulla Dei ex cap. 17. Deuteronomii auscultate, quæ meritò Principes omnes cordibus suis insculpta oporteret habere: *Cum sederit Rex in solio regni sui, describet sibi Deuteronomium legis hujus, legetque illud omnibus diebus vite sue, ut discat timere Deum, neque declinet in partem dextram vel sinistram, ut longo tempore regnet ipse, & filii ejus.* Age, Domine, istane regnandi ars est, illane documenta sunt politica, istane sunt Rationes status, quæ Regi populi tui, pro conservatione sua, regnique sui longævitate & stabilimento præscribis? sunt planè, ista, & non alia: nosse legem Dei, timere Deum, observare legem & mandata Dei, & ne vel ad punctulum ab illis deviare. Quòd si Aristoteles sapientior quàm Deus, politica præferantur Aristotelis; si Xenophon prudentior quàm Deus, Xenephontis magis placeat imitari ideas; si Tacitus verius infallibilis, quàm Deus, videtur locutus, Taciti addiscantur & praticentur sententiæ & acumina. Si verò Deus omnes sapientiâ præcellit, & ipsa, vera, & sola sapientia existit, rationibus status Dei navenitur opera ut addiscantur, & in praxin deducantur.

Non dico, ne libri legantur: sed politica tota in Dei lege non fundata, est ignorantia, est error, est deceptio, regiminis

minis confusio & ruina. Vice versa, Lex Dei sola, sine omni alia politica, est scientia, est vera rectitudo & perfectio regiminis, ejusdemque conservatio & securitas. Omnis Regis alicujus Christiani politica ad quatuor reducit partes & respectus: Regis ad Deum, ad seipsum, ad subditos, ad extraneos: omnia ista Rex in lege Dei reperiet. A se, ad Deum, Religionem: à se, ad seipsum, temperantiam: à se, ad subditos, justitiam: à se, ad extraneos, prudentiam. Per omnia ista quatuor pericula monarchia ipsius velificabit secunda, si consilia ejus semper tanquam stellam respiciant Deum: & pro gubernaculo ejus habeant legem.

S. Cyprianus

Consiliorum gubernaculum lex divina inquit S. Cyprianus. Consilia gubernaculum sunt reipublicæ, & lege Dei consilia gubernari oportet. Consilium & reipublica quæ conformiter legi Dei non regitur, est navis gubernaculo destituta. Hinc regnum Jeroboam, Baasa, Jehu, totque aliorum tam horrenda passum est naufragia.

Psalm.
118.v.
24.

Versatissimus in politicis, & prudentissimus in consiliis ex omnibus Regibus, quorum S. historia meminit, fuit David. Et quali consilio usus? ipse id innuit: *Consilium meum justificationes tuae*, q. d. consilium meum, sunt mandata tua. O eximium & excellens consilium! ô Consiliarios prudentes! Consilium, Lex Dei: Consiliarii, decalogus mandatorum Dei. De famoso illo consiliario Achitophel memorat scriptura, consilia ipsius fuisse quasi oracula & responsa Dei; *Tanquam si quis consuleret Dominum*. Mandata Dei, quæ consiliarii erant Davidis, non erant quasi, sed vera oracula Dei. Et qui oraculis Dei tanquam gubernaculo

utitur, quomodo errare poterit? Christus primo Regi Alphonso Henriquez apparrens revelando quod in ipso, & propagine ejus novum sibi imperium erigere, fundare & confirmare intenderet, sicut Moyse dixit, *Ego sum qui sum*. Ita primo huic Regi ait, *Ego adificator, & dissipator regnorum sum*. In his duabus maximis, Christus omnes rationes status collegit, quibus quemlibet Lusitaniæ Regem sese accommodare volebat. Deus regna confert, & idem aufert: omnis politiæ scopus, est conservare regna & dilatare. Quo pacto conservabuntur regna, adversante sibi Deo, qui aufert? & quo pacto dilatabuntur, resistente sibi Deo, qui confert? non adversante nobis Deo, tuta & secunda erit conservatio: protegente nos Deo, dilatio certo certius consequetur. *Pone me juxta te, & Job. 17. cujus manus pugnet contra me*: in v. 3. quiebat Job, qui etiam Rex erat. Adjuvante nos Deo, etsi totus contra nos mundus consurgat, in nullo tamen vel minimum nos lædere prævalebit: adversante autem nobis Deo, etsi totus pro nobis pugnet mundus, defendere tamen nos nullatenus sufficiet. Inito cum Deo off- & defensivo fœdere, erimus securi. Ecce fatalem hujus pessimi Pontificum & Phariseorum concilii errorem: ut confœderarentur Romanis, recesserunt à Deo: & non consideratâ Dei jacturâ, vice ejus, quod reipublicam conservarent, & ipsius reipublicæ, & Dei simul jacturam fecerunt. *Iste homo multa signa facit*. Signa dicebant, Christi miracula: & quamvis numerum attigerint in miraculis, errârunt quoad computum in signis. Miracula erant multa, & signa non nisi duo. Si Christum sequerentur, esset signum

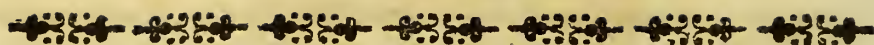
signum conservationis : si averfarentur illum , signum esset sui interitus. Quodlibet horum miraculorum , erat cometa fatalis , Reipublicæ Hebraicæ incredulæ , & offendentī Christum , exitium minitans & portendens. Et ita factum est.

Principes, Reges, orbisque monarchæ, si vestri ipsius , statuumque vestrorum conservatio vobis curæ est , si regnis vestris seu monarchiis exui nolitis , supremum consilium vestrum ex Dei lege pendeat, eoque reliqua omnia consilia vestra reducantur , illique subiecta sint & conformia. Quicquid demùm vestri vobis Consilarii aut concilia , vel tanquam necessarium conservationi , vel tanquam utile dilatationi , vel tanquam honori, magnificentiæ & majestati coronarum vestrarum gloriosum suggererint , totum illud sub conditione ista infallibili , si legi Dei fuerit consonum , approbetur , confirmetur , decernatur , moxque executionem fortiatur : Vice versa si quid contra Deum ejusque legem involverit , reproberetur , damnetur , anathematizetur , nullo prorsus dato consensu , tametsi vita, corona, monarchia ex ipso penderent.

Rex qui talis non est conscientia , ut totum malit perdere mundum quàm veniale committere peccatum , Christiani Regis nomen non meretur : *Quid prodest homini , si universum mundum lucretur , anima verò sua detrimentum patiatur.* Quid profuit cuicunque homini , & quid profuit Alexandro , mundi fuisse Dominum , si suam perdidit animam ? pereat mundus , ne periclitetur anima ; pereat sceptrum & corona , ne maculetur conscientia : pereat regnum terrestre , ne in discrimen & dubium veniat cœleste : sed Rex ille, qui ad affecurandum sibi regnum cœleste , discrimen seu jacturam non attendit regni terrestris , certum habeat & indubitatum, quod istâ resolutione , istâ generositate, veritate ista & zelo, ista ratione, isto denique heroico Christianitatis actu & terrestre simul & cœleste sibi regnum affecurabit : Deus etenim supremus cœli terræque Dominus , illum firmitate gratiæ suæ in regno terrestri stabiliet in hac vita , & gloriæ æternitate perennare faciet in regno cœlesti in altera. Amen.

*Matth.
16, v. 26.*

S E R M O

DE

S A N C T O A N T O N I O .

Dictus in civitate Sancti Ludovici Insulæ Ma-
ragnanæ. Anno 1654.

*Sermonem præsentem (qui totus est allegoricus) dixit Author tribus diebus an-
te quàm occultè conscenderet navem regnum Lusitania versus, ad procurandum
remedium salvandi ludos, ob causas sermone primo partis prima notatas: in quo
tetigit omnia puncta doctrina (quamvis persecutionem passè) quæ bono spirituali &
temporali terra illius magis erant necessaria, prout ex ipsis allegoriis facillè colligi
potest.*

Vos estis sal terræ. Matth. 5.

§. I.

*V*os, inquit Christus Do-
minus noster, Prædi-
catoribus loquens,
estis sal terræ. Vocat
illos sal terræ, qui vult
ut in terra salis fun-
gantur officio. Effectus salis est corrup-
tionem impedire. Sed quando terra
adèd videtur corrupta, pro ut est hæc no-
stra, cum in ea degant tot Vicarii salis,
quænam erit, aut qualis esse potest cor-
ruptionis hujus causa? vel est, quia sal
non condit: vel, quia terra condimentum
non admittit. Vel est, quia sal non condit,
& Prædicatores veram non prædicant
doctrinam: vel, quia terra condimentum
non admittit; & Auditores veram quan-
tumvis doctrinam recipere recusant:
vel est, quia sal non condit, & Prædicato-

res aliud dicunt, & aliud agunt: vel, quia
terra condiri se non sinit, & auditores
ipsorum potius facta quàm dicta imitari
volunt: vel est, quia sal non salit, & Præ-
dicatores non Christum sed semetipsos
prædicant: vel est, quia terra saliri se non
sinit, & Auditores, non Christo, sed suis
concupiscentiis deserviunt. Nunquid
hoc totum verum est? pro dolor!

Supposito igitur, quod vel sal non
condiat, vel condimentum terra non re-
cipiat; quid huic sali & terræ huic facien-
dum restat? Quid sali non salienti fa-
ciendum sit, Christus mox insinuat: *Quod Matth.*
si sal evanuerit, in quo salietur? ad nubi-
lura valet ultra, nisi ut mittatur foras *5. v. 13.*
& conculcetur ab hominibus. Sal, sub-
stantiâ & virtute suâ corruptâ & Prædi-
cator doctrinâ & exemplo deficiens ve-
lut

lut inutiles mittendi sunt foras, ut conculentur ab omnibus. Quis hoc dicere auderet, nisi ipse Christus hoc dixisset? sicut enim nullus majore reverentiâ & prælatione dignior Prædicatore, qui verbo & facto docet quod debet: ita omni despectu & abjectione dignissimus, qui verbo & vitâ contrarium prædicat.

Hoc salî non condienti faciendum est; & terræ condimentum respuenti, quid fieri oportet? punctum istud Christus in Evangelio non resolvit: sed resolutionem desuper, à magno nostro Lusitano S. Antonio, quem hodie celebramus, habemus: & reverà heroica magis & gloriosa est resolutio, quàm ullus unquam Sanctorum sumpsit. S. Antonius, in Italiæ civitate Ariminensi contra Hæreticos prædicabat, quorum ibi frequens erat numerus: quia verò errores intellectûs evelluntur difficilius: hinc Sanctus non solùm non faciebat fructum; sed eò devenit, ut insurgente in se plebe, præsentissimum vitæ incurreret discrimen. Quid in hoc casu generosus magni Antonii animus capefferet consilii? Exeuteretne pedum suorum pulverem, sicut Christus alibi jussit? Sed S. Antonius nudipes ita protestari non poterat, & pedes, quibus terreum nihil adhæserat, quod excuterent, non habebant. Quid ergo faceret? recederet? taceret? dissimularet? tempori serviret? istud fortassis prudentia vel vecordia humana suaderet: sed ardens in pectore ejus gloriæ Dei zelus, hujusmodi conditiones repudiavit. Quid igitur fecit? mutato tantùm pulpito & auditorio, non desistit à doctrinâ. Deserto foro ad littora perrexit; relicta terrâ

ivit ad mare altâ intonans voce: cum me audire jam nolint homines, auscultent me pisces. O miracula altissimi! & potestatem illius qui mare creavit & aridam; undæ effervescent, conglomerantur pisces magni, maximi & pusilli, omnes exertis ex aquâ capitibus Antonium prædicantem auscultabant.

Si Ecclesiâ de S. Antonio prædicare nos jubet super Evangelio: aliud nobis thema suppeditet. *Vos estis sal terræ*, congruentissimus aliis SS. Doctores est textus: sed pro S. Antonio nimis est angustus. Alii SS. Doctores Ecclesiæ, fuerunt sal terræ; S. Antonius fuit sal terræ & simul sal maris. Istud est assumptum mihi hodie pertractandum. Sed à multo tempore in mentem mihi venit in festis Sanctorum melius esse prædicare sicut illi prædicârunt: quàm prædicare de illis. Quantò magis cum sal doctrinæ meæ, qualecunque illud sit, eandem in hac terra habuerit fortunam, adeoque similem illi S. Antonii Arimini, ut necessarium sit in omnibus illam sequi. Sæpius vobis in hac Ecclesiâ & aliis, mane & vespere, die ac nocte concionatus fui doctrinâ cum primis clarâ, solidâ, verâ huicque terræ magis necessariâ pro vicioꝝ hanc corruptentium correctione & extirpatione. Quem ex hac doctrinâ collegerim fructum, & utrum terra sal imbiberit, vel ex eo sumpserit: vos illud nôstis, & ego pro vobis sic sentio.

Hoc supposito, S. Antonium imitando, à terra ad mare me convertere statui, quia homines inde non proficiunt, piscibus prædicaturus. Mare ita vicinum est, ut audire me possint: reliqui dimisso sermone, recedere possunt: non enim

est pro illis. *Maria* significat *Domina* maris; & quamvis hoc assumptum adeò sit inusitatum, illam consuetà mihi gratià non defuturam spero. Ave Maria.

S. II.

Prædicandum tandem est nobis hodie piscibus? nunquam pejus auditorium. Non defunt saltem piscibus binæ qualitates laudabiles in auditoribus; auscultant, & non loquuntur. Id unum tantum Prædicatorem malè habere posset, quod cum pisces sint populus, quod non convertatur: ast dolor iste tam est ordinarius ut jam quasi per consuetudinem non sentiat. Proinde hodie nec de cælo, nec de inferno loquar, & sic sermo præsens minùs erit contristativus, quàm ordinariè mei hominibus esse videntur, ad jugem duorum finium horum memoriam inculcandam.

Vos estis sal terræ. Scire vos oportet, fratres pisces, sal maris filio, uti & vos estis, duas inesse proprietates, quas in vobis ipsis experimini: scilicet conservare sanum, & à corruptione præservare. Has easdem proprietates Prædicatoris vestri S. Antonii conciones habebant: sicuti omnium Prædicatorum sermones illas habere fas est. Una est laudare bonum; altera reprehendere malum: laudare bonum ad conservandum; reprehendere malum, ad præservandum ab eo. Ne hoc ad homines tantum pertinere putetis, etiam in piscibus, locum habet. Quod magnus ille Ecclesiæ Doctor Sanctus Basilius asserit, *Non capere solum reprehendereque possumus pisces, sed sunt in illis, & quæ prosequen-*

S. Basil.

da sunt imitatione. Christus Ecclesiam suam, reti ad piscandum misso, *Sagena* missa in mare, comparando inquit, pisces, catores bonos collegisse pisces, & malos misisse foras; *Collegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt:* & ubi boni sunt & mali: ibi est quod laudetur & reprehendatur. Hoc supposito, ut procedamus clarè, vestrum, pisces, sermonem in duo dividam puncta: in primo vestras commendabo virtutes, in secundo vestra vitia reprehendam, & hoc modo obligationibus salis satisfaciemus: meliùs enim est vobis, eas audire vivos, quàm experiri mortuos.

Exordio igitur à laudibus vestris facto, fratres pisces, dicere vobis possem, omnium creaturarum viventium & sensitivarum, vos primos à Deo fuisse creatos: ante volucres cæli, ante animalia terræ, ante ipsum hominem vos Deus creavit. Deus hominem mundi monarcham constituit, ejusque dominio trium elementorum animalia subjecit, tresque præfidentias, quibus eum honoravit, conferendo pisces primò nominavit: *Ut præsit piscibus maris, & volatilibus cæli, & bestiis, universæque terræ.* Omnia animantia mundi à piscibus & numero, & magnitudine exceduntur. Quam, quæso, comparisonem in numero, species avium, terrestriumque animantium cum piscium speciebus habent? quæ comparatio elephantis cum balæna in magnitudine? Hinc Moyses creationis chronographus cæterorum omnium animalium nomina subtrahendo, illam tantum suo nomine appellavit expressè: *Creavit Deus cete grandia.* Et tres illi hymnidici fornacis Babylonicæ, idem illud nomen tanquam pro cæteris singulare

Matth. 13. v. 47.

Matth. 13. v. 47.

Gen. 1. v. 26.

Gen. 1. v. 21.

Dan. 3.
v. 79.

lare decantârunt : *Benedicite cete, & omnia quæ moventur in aquis Domino.* Hæc & alia laudum præconia, has & alias generationis vestræ & magnitudinis excellentias decantare vobis possem, ô pisces: sed istud spectat ad homines, qui ab hisce vanitatibus se duci patiuntur; similiterque spectat ad loca in quibus locum habet adulatio; & non ad pulpitum.

Ad vestras igitur, fratres, transeo virtutes, quæ solæ veram vobis laudem conciliare queunt. Prima quæ oculis meis sese offert, est illa obedientiæ promptitudo, quâ vocati omnes ad honorem Creatoris ac Domini vestri accurristis; nec non iste ordo, istud silentium, & attentio, quo Dei verba ex ore servi ipsius Antonii accepistis. O verè magnam pro piscibus laudem, nec minorem pro hominibus confusionem. Homines Antonium persequendo ipsum è terra, immò (si prævaluissent) è mundo exturbare volebant, quia eorum carpebat vitia, non loquebatur placentia, nec erroribus ipsorum consentiebat: eodem tempore pisces frequentiam innumerabili ad illius concurrentes vocem, ad verba ipsius attenti & suspensi cum silentio, cum signis admirationis & assensus (quasi intellectu præditi) quod non intelligebant auscultabant. Respicens hoc passu mare simul & terram, homines vidisset tam furiosos & obstinatos, pisces quietos adèd & devotos, quid dixisset cogitare & opinari potuisset pisces irracionales, in homines; & homines ratione præditos non in pisces, sed in bestias fuisse conversos. Homines rationis usu donavit Deus, & non pisces: sed hoc casu homines rationem habebant sine

usu, & pisces usum habebant sine ratione. Magna vobis, pisces, laus debetur pro reverentiâ & devotione Prædicatoribus Verbi Dei exhibitâ, tantoque major, quia non hac tantum vice, aut semel id præstitistis. Jonam ipsius Dei præconem in navi agentem, exurgente magna illa tempestate, quomodo tractârunt homines, & quomodo pisces? Homines ejecerunt ipsum in mare ut à piscibus devoraretur: piscis qui illum devoravit, ad litora Ninive, ubi homines istos prædicando salvaret, transportavit. Estne possibile quod pisces hominum salvationem adjuvare & promovere satagant, & homines salutis suæ ministros in mare præcipitent? Ecce pisces (nulla vobis hinc vana gloria surrepat) quando meliores estis hominibus! Hominibus viscera fuerunt ad Jonam in mare mittendum: piscis suis Jonam visceribus recondidit, ad ipsum vivum in terram exponendum.

Enim verò quia in duobus istis actibus (uti & in omnibus miraculosis quos operantur homines) potior pars debetur omnipotentiae & non naturæ; ad naturales vobis & proprias transeo virtutes. Aristoteles de piscibus loquens, inter omnia animalia illos solos non domari nec cicurari asserit. Ex animalibus terrestribus adèd domesticus est canis, equus ita subactus, bos servitiis & laboribus assuefactus, simia familiaris adèd & blanda, immò leones & tygrides beneficiis & arte mansuefiunt. Ex animalibus aëris, præter eas, quæ generantur & vivunt nobiscum, pŕittacus nobis loquitur, Luscinia nobis cantat, falco nos adjuvat & recreat, immò majores illæ aves rapaces contrahendo unguis manuum

recognoscunt , à quâ cibum accipiunt. E contrariò pisces in suis vivunt mari-
bus, fluminibus & stagnis, ibi se immer-
gunt cryptis, ibi in suis sese abscondunt
latebris, nullusque adeò est magnus,
qui se credat hominibus: nec tam pusil-
lus qui non fugiat ab eis. Authores com-
muniter illam piscium conditionem im-
probando, nimix ipsorum stupiditati
& brutalitati imputant. Ast ego opinio-
nis planè diversæ hunc sese recipien-
di modum non improbo in piscibus,
sed vehementer laudo: & nisi esset natu-
ra, pro magna prudentiâ ipsis imputa-
rem. Pisces, quantò remotius ab homini-
bus, tantò melius: à commercio & fami-
liaritate ipsorum Deus vos liberet. Si ani-
malia terræ & aëris familiaritatem eo-
rum affectant, faciant illud in nomine
Domini, suis enim incommodis & oneri-
bus id agunt. Cantet hominibus luscinia,
sed in sua cavea; repetat illis psittacus
sibi dicta, sed in sua catena; gesticuletur
coram ipsis simia, sed in sua numella: co-
mitetur illos ad venandum falco; sed in
suis palis: objectum sibi os rodendo canis
sit contentus, sed, quò non vult, ductus
per monile: gloriatur bos se vocari
pulchrum aut nobilem, sed cum iugo su-
per cervicem, currum trahendo aut ara-
trum: exultet equus deaurata frena man-
dendo, sed sub virga & calcaribus: & si
tygrides & leones ab illis portionem ac-
cipiant carnis, quam non sunt venati in
sylva, captivi ferreisque clathris atti-
neantur conclusi. Vos interim pisces re-
moti ab hominibus extra istas humanita-
tes vobiscum tantum viveris; sed, sicut
piscis in aqua. In domo & portis, totius
veritatis hujus habetis exemplum, cujus
admonitos vos cupio: quia sunt Philo-

sophi, qui memoriâ vos præditos esse
negent.

Tempore Noë, diluvium operuit &
inundavit universam terram: & quidnam
ex omnibus animantibus fuit salvatum?
Ex leonibus duo evaserunt, masculus &
fœmina; & sic de reliquis animanti-
bus terræ. Ex aquilis similiter evase-
runt tantum masculus & fœmina: & sic
de aliis volucribus. Et de piscibus: eva-
serunt omnes; immò non tantum eva-
serunt omnes, sed multò magis dilatati
quàm antea; terra enim & mare, omnia
erant maria. Si igitur tempore isto, &
punitioe universali, omnia terræ ani-
mantia & cœli volatilia sunt mortua, qua-
re etiam mortui non sunt pisces? scitis
quare? S. Ambrosius dicit, quia animalia
cætera, tanquam magis domestica vel
vicina majorem habebant cum homini-
bus communicationem; pisces ab eis re-
motè vivebant. Facile fuisset Deo vene-
no corrumpere aquas, & omnes pisces
interemissent: sicuti omnia alia animan-
tia suffocârunt. Experimini hoc in vi her-
barum istarum quibus lacus puteique in-
fecti suâ vos aquâ perimunt. Sed quia
diluvium punitio erat universalis, quam
Deus hominibus propter peccata eorum
inferebat, & mundo propter peccata
hominum; summâ justitiæ divini provi-
dentiâ actum est, ut illud in eo discrimen
esset & distinctio, ex quo mundus cog-
nosceret omne sibi malum ab hominum
societate provenire; & propter eâ omnia
animantia, quæ illis fuerant commo-
ratione viciniora similiter fuisse puni-
ta; & remotiora mansisse illæsa. Ecce
pisces quantum bonum est, distare ab
hominibus! Magnus quidam Philoso-
phus interrogatus, quænam esset optima
mundi

mundi terra ? Respondit, quæ magis deferta : quia remotiores à se haberet homines. Si idem vobis S. Antonius prædicavit, ex beneficiis fuit unum, pro quibus, ad gratias agendas Creatori vos fuit cohortatus : potuisset sanè quàm optime suum vobis allegare exemplum : quantò enim magis quærebat Deum, tantò magis fugiendo elongabat se ab hominibus. Ut fugeret homines, paternâ relictâ domo, in Religionem se recepit ; ubi perpetuam profiteretur clausuram. Quia verò neque hîc illum deferabant, quos ille deferuerat : primò Ulyssipponem, deinde Conimbricam tandem reliquit & Lusitaniam. Ad fugiendum latendumque homines mutavit habitum, mutavit nomen & mutavit seipsum, magnam suam sapientiam sub nomine idiotæ occultando ne agnosceretur, nec quæreretur, sed ab omnibus defereretur : pro ut illi cum propriis suis fratribus Assisii in generali Capitulo accidit. Hinc ad vitam solitariam in aliqua eremo agendam se subduxit ; quâ nunquam fuisset egressus, nisi Deus, quasi violenter illam manifestâset. Denique in alia eremo vitam finiit tantò magis unitus Deo, quantò remotior ab hominibus.

§. III.

Istud est, pisces, in communi naturale, quod in vobis laudo : nec non felicitas, de quâ vobis gratulor non sine invidia. Ad particularia descensuro infinita sese offerret materia, si de virtutibus mihi discurrendum esset, quibus author naturæ illam dotavit, & in quolibet vestrum admirabilem fecit.

Quorundam tantum mentionem faciam. Primum inter omnes occupans locum, velut celebris adeò in Scriptura, est ille piscis S. Tobia, cui S. textus non aliud nomen imponit quàm magni, qualis revera fuit in virtutibus intrinsecis, in quibus tantum vera magnitudo consistit. Tobias inceptum carpebat iter comitante se Raphaële Angelo ; descendenteque ad ripam fluminis Tigris, ut pedes à viarum pulveribus ablueret, ecce piscis magnus hiantibus faucibus quasi deglutiturus invasit ; Tobiam expavescendo clamantem voce magna jussit Angelus arreptis branchiis extrahere in terram, exenterare, & interiora asservare, quæ illi futura essent utilia valde & necessaria. Tobias fecit ita. Interroganti verò quam virtutem haberent interiora, quæ asservari jussisset, respondit Angelus : fel idoneum & efficax esse ad curandam cæcitatem, & cor, ad ejicienda dæmonia : *Cordis ejus particulam, si super car- Tob. 6. bones ponas, fumus ejus extricat omnes v. 8. genus demoniorum ; & fel valet ad ungendos oculos, in quibus fuerit albugo, & sanabuntur.* Ita locutus est Angelus, & ita ostendit mox experientia ; Pater enim Tobia cæcus, filio sibi modicum fellis applicante, visum integre recepit ; Et postquam dæmonium, Asmodæus nomine, septem viros Saræ occidisset, Tobias eadem in uxorem acceptâ, partem cordis in domo accendit, quo facto dæmonium inde fugiens nunquam fuit reversum. Ita ut fel piscis illius Tobiam senioremliberaverit à cæcitate ; & domum Tobia junioris cor liberaverit à dæmonio. Piscem tam boni cordis, tamque salutiferi fellis quis laudibus non extollat ? certum est, si indueretur synthesi,

thesi, & succingeretur fune seu chordâ, maritima S. Antonii effigies esse videretur. S. Antonius aperto ore invehebatur in Hæreticos, illis se se opponens zelo fidei & gloriæ Dei ductus & accensus. Et illi quid faciebant? instar Tobix exclamabant, expavescentes ad istum hominem, opinati quod ipsos devorare voluisset. Ah homines si adfuisset Angelus revelans vobis, quale esset illius hominis cor, & istud fel, quod vobis tam amarum videbatur, quam vobis salutiferum fuisset & necessarium! Si aperto ipsius pectore, viscera & interiora ejus vidissetis, quam certum est, vos in illis inventuros & cognituros fuisse clarè, quod duo tantum à vobis & vobiscum petat: quorum unum est, illuminare & curare vestras cœcitates: alterum vobis è domo ejicere dæmonia. Volentem igitur vestras curare cœcitates, vos à dæmonio liberare volentem persequimini? in uno tantum S. Antonius & ille piscis differabant: videlicet, quod os contra lavantem se aperuerit, & S. Antonius contra lavari nolentes. Ah habitatores & incolæ Maragnani, quanta vobis modò in hoc casu dicere possem! aperite, aperite ista viscera, inspicite illud cor, inspici- te. Sed ah! ita, cujus non recordabar! non vobis, sed piscibus ego prædico.

A piscibus S. Scripturæ transeundo ad pisces naturalis historiæ. Quis quæso, non laudabit cum stupore, celebratam ad eò virtutem Remoræ? in die cujusdam Sancti Minoris, pisces minores præferendi sunt reliquis. Quis inquam pisciculi istius corpore tam pusilli, & vi & robore tam magni, virtutem non admittetur, qui cum palmi magnitudinem

non excedat, navis (licet Indicæ) gubernaculo tam firmiter adhæret, ut in velorum ventorumque, nec non propriæ ipsius molis contemptum, illam sistat, fortiusque ipsis anchoris detineat, ut nec moveri, nec progredi possit? Ah si vel una remora tantæ virtutis & efficacix, sicut illa marina, daretur in terra, quantum rariora pericula in vira, & naufragia contingerent in mundo! Si qua Remora fuit in terra, illa fuit S. Antonii lingua, in qua veluti in Remora S. Gregorii Nazianzeni versus verificatur: *Lingua qui- S. Greg. dem parva est, sed viribus omnia vincit. Nazia.* S. Jacobus Apostolus, in sua facundissima epistola illam navis gubernaculo, & equi comparat fræno. Utraque comparatio conjuncta Remoræ virtutem mirabiliter declarat, quæ navis adhærens gubernaculo, frænum est navis, & gubernaculi gubernaculum: & talis fuit vis seu virtus linguæ S. Antonii. Naturæ humanæ gubernaculum, est arbitrium, navarchus est ratio: sed quam rarè impetus præcipitis arbitrii rationi obtemperant? nihilo secius in hoc tam inobediente & rebeli gubernaculo lingua S. Antonii ostendit, quanta, instar Remoræ sibi inesset virtus ad domandam & retinendam humanarum passionum furiam. Quot insequentes fortunam in nave superbiæ, velis vento & ipsâ superbiâ (quæ etiam ventus est) inflatis tendebant in profundum, qui jam crepabant in prora, nisi S. Antonii lingua, velut remora gubernaculum retinuisset, donec, juxta rationis dictamen vela contraherentur, & tempestas intus & foris cessaret! Quot, consensa navi vindictæ, oneratis tormentis, pyrobolis accensis ruebant æstuantibus ad ineundam pugnam ubi

ubi combusti periissent, nisi S. Antonii remora linguæ furiam retinisset, donec residente irâ & odio, cum vexillis pacis amicè salvarentur! Quot navigantes in nave cupiditatis, eò quod ad carchesium usque onerata, & ex pondere juncturis dissolutis, ad fugiendum æquè atque ad defendendum fuerit inepta, in manus pyratarum incidissent, cum jactura omnium, quæ ferebant, aut quærebant, nisi S. Antonii lingua illos instar Remoræ, detinisset, donec ab injusto onere alleviati, evadentes periculum portum attingerent! Quot in nave sensualitatis, quæ semper in tenebris navigat, sine sole de die, & stella de nocte, syrenum cantu decepti, & ab impetu sinentes se duci, cæcè in scylla aut charybdi periissent, ubi nec navis nec navigans appareret, nisi remora S. Antonii illos continuisset, donec illucescente die, ad iter se accinxissent! Hæc est Lingua, Pisces, vestri magni Prædicatoris, qui similiter fuit remora vestra, in quantum illum audivistis; & quia jam obmutuit (quamvis integra adhuc afferretur) tot videntur in terra, & deplorantur naufragia.

Verùm ut de unius tantæ virtutis admiratione, ad laudem seu invidiam alterius non minoris transeamus; similiter & æquè mirabilis qualitas alii isti inest pisciculi, quem Latini Torpedinem vocant. Utrumque istum piscem hic magis ex fama, quàm visu novimus. Istud verò magnis virtutibus est proprium, ut quanto majores, tanto sint occultiores. Piscator perticam manu tenens cum filo, arundine & subure super aquam, annexum hamum cum esca demittit ad fundum; & dum escæ dentes admovent Torpedo, ipse incipit tremere brachio. Nunquid

Pars II.

major, brevior & mirabilior effectus dari potest? ita ut eodem momento vis pisciculi, de ore ad hamum, de hamo ad filum, de filo ad perticam, de pertica ad brachium transeat piscatoris. Non sine ratione singulari, hanc laudem vestram, me cum invidia relaturum dixi. Quis nostri elementi piscatoribus istam trementem immittet qualitatem, in omni eo quod piscantur in terra! Multum piscantur: sed multum istud mirari me non facit: Tantum miror, quod piscantur tantum, & tam parum tremant. Tantum piscari, & tam parum tremere? posset fieri problema, ubinam plures essent piscatores, nec non plures piscandi methodi & ad inventiones, utrum in mari, an in terra? & certum est quod in terra. Nolo desuper discurrere, licet piscibus magnæ foret consolationi; sufficit facere comparisonem cum virga & arundine, eò quod nostri casus sint instrumentum. In mari piscantur arundines, in terra piscantur virgæ, (& tanta varietas virgarum) piscantur fasces, piscantur gubernacula, immò piscantur & sceptræ, & plus piscantur omnibus: piscantur enim civitates & integra regna. Estne possibile, cum homines piscantur res tantæ molis & ponderis, quod illis manus non tremant vel brachium? Si prædicarem hominibus, nec lingua mihi deesset S. Antonii, ego illos tremere facerem. Viginti & duo piscatorum talium, casu S. Antonii interfuerunt sermoni, quos omnes sic tremere fecerunt verba S. Antonii, ut omnes ad ipsius sese pedes dimittentes, trementes sua confessi fuerint furta, trementes restituerint quod potuerunt (istud enim in hoc peccato magis, quàm in aliis tremere facit) omnes denique

Bb

muta-

mutatâ vitâ simul & officio sese emendârunt.

Discursum hunc, de laudibus piscium, absolvere volo pisce uno, qui, utrum S. Antonium audiverit, & ab eo prædicare didicerit, nescio. Verum est quod prædicaverit mihi : & si essem alius etiam me converterem. Hînc navigaturus versus *Parâ* (quàm bonum est, pisces non manere extra nostram oram) vidi aliquando ingentem pisciculorum copiam in canali currere quos non noveram: quia verò mihi dicebatur, quod à Lusitanis Quatuor oculi vocarentur, oculariter nominis hujus rationem investigaturus, eos verè quatuor oculos undequaque perfectos habere deprehendi. Da gratias Deo, dixi illi, divinæque providentiæ ejus liberalitatem erga te prædica. Aquilis, quæ lynces sunt aëris, duos tantum dedit oculos : & lyncibus quæ sunt lynces terræ, similiter tantum duos; Tibi verò piscicule dedit quatuor. Magis adhuc admiratus fui circumstantiam loci considerando. Tot instrumenta visû uni animalculo maris? in oris & earundem terrarum vastissimarum littoribus Deus, à tot sæculis millia hominum in cæcitate vivere permittit? ô altitudinem & incomprehensibilitatem rationum Dei, & profundam judiciorum ejus abyssum!

Philosophando igitur, super naturali ista providentiæ hujus causa, notavi, quatuor istos oculos nonnihil extra ordinarium locum positos, & quodlibet par eorû, veluti duo clepsydræ vitra sibi juncta, tali situ & formâ, ut illi partis superioris directè respiciant sursum; & illi partis inferioris directè respiciant deorsum. Novæ hujus architecturæ ratio est; quia

pisciculi isti semper in aquæ superficie natantes, non solum à majoribus maris illius piscibus, verum etiam à frequenti marinarum avium copia, quæ in oris istis vivunt, persecutionem & insidias patiuntur. : Quia verò in mari & aëre hostes habent, natura illis duplicando custodias, duos illis dedit oculos directè sursum respicientes ad cavendum sibi ab avibus: & duos alios directè respicientes deorsum ad cavendum sibi à piscibus. O quàm benè quatuor isti oculi animam rationalem informarent, & quàm benè occuparetur in illis, multò sanè melius, quàm in multis hominibus! Hunc sermonem, seu instructionem mihi dedit ille pisciculus, me docens, si fide usque rationis præditus sum, tantum mihi respiciendum esse rectâ sursum; & tantum rectâ deorsum; sursum, considerando esse cælum: deorsum, considerando esse infernum. Non ad hocce mihi textum allegavit Scripturæ; sed pro tunc me docuit quid velit dicere David in aliquo, quod non intelligebam: *Averte oculos meos ne videant vanitatem.* Nunquid David oculos vertere poterat, quocunque volebat? modo, quo ille volebat, non. Ille oculos versos volebat, ne viderent vanitatem, quod impossibile est in hoc mundo, in quamcunque demum partem illos vertisset: nam in hoc mundo omnia vanitas: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.* Ne igitur oculi Davidis viderent vanitatem, à Deo vertendi erant, ita ut solum viderent & respicerent alium, mundum alium in ambobus suis hemisphæriis: vel sursum, directè tantum respiciendo versus cælum: vel deorsum, directè tantum respiciendo versus infernum. Et hanc gratiam magnus ille

Psal. 118.

v. 37.

Eccles. 1.

v. 2.

ille Propheta postulavit à Deo ; & hanc doctrinam mihi tantillus ille pisciculus prædicavit.

Verum enim verò licet nec cælum , nec infernus creata sint pro vobis ; fratres pisces , finio coronidem vestris imponendo laudibus , & gratias referendo vobis , quod magno sitis adminiculo ad cælum , & non ad infernum veniendi illis quos sustentatis. Vos sustentatis Carthusias , & omnes sacras familias rigidiorum vitæ methodum profitentes : vos , omnes veros Christianos ad ritè peragendam pœnitentiam quadragesimalem adjuvatis : vos illi estis , quibus cum Christus ipse suum Pascha celebravit , quando post Resurrectionem bina vice cum Discipulis suis comedit. Glorientur volucres & terrestria animantia , quod opipara & splendida divitibus adornent convivia : vos gloriemini , jejunii & abstinentiæ Justorum vos socios esse. Vos , quotquot estis , tantam cum virtute cognitionem & sympathiam habetis , ut Deus pejorera & grossiorem in jejuniis prohibendo carnem , meliorem & delictiorem permittat piscem. Et licet duo tantum in hebdomada vobis dicentur dies , nullus tamen vobis prohibetur. Unum tantum inter signa cœlestia locum vobis assignarunt Astrologi : sed qui vobis tantum vescuntur & vivunt in terra , tutiora habent loca in cœlo. Illius denique elementi estis incolæ , cujus inter omnia , fecunditas propria est Spiritui sancto : *Spiritus Domini fecundabat aquas.*

Benedixit vobis Deus , ut cresceretis & multiplicaremini : & ut hanc suam benedictionem vobis Deus confirmet , mementote pauperum , ne illis desitis remedio. Scitote & quod alendo pauperes

certa vestra habetis augmenta. Exemplo vobis sint Sorores vestræ Sardinæ ; quare illas frequentiam tam innumerabili à Creatore multiplicari putatis ? quia pauperes sustentant. Sturiones & Salmones rariores sunt numero , quia Regum & potentum mensis deserviunt : at piscis , qui pauperum Christi famem sedat , à Christo augetur & multiplicatur. Bini illi pisces quinque panum socii in deserto , in tantum aucti sunt & multiplicati , ut quinque millibus hominum cibum præbuerint. Si ergo pisces mortui cibando pauperes sic multiplicantur , quantum magis & melius hoc vivis eveniet ? Crescite pisces , crescite & multiplicamini : & Deus suam vobis benedictionem confirmet.

§. IV.

SEd , heus , heus pisces , antequam recedatis , sicuti vestras audivistis laudes , etiam vestras , patienter audite reprehensiones. Sint vestra confusio , cum jam non sit emendatio. Primum , quod in vobis me non ædificat , est quod alterutrum vos devoretis Magnum id est scandalum ; aut circumstantia illud aggravat , Non solum vos devoratis alterutrum & unus alium : sed magni parvos , si fieret contrarium , minus esset malum. Si parvi comederent magnos , unus magnus multis sufficeret parvis : sed quia magni devorant parvos , nec centum , nec mille parvi uni sufficiunt magno. Ecce quomodo S. Augustinus hoc admiratur : *Homines pravis perversisque cupiditatibus , facti sunt veluti pisces invicem se devorantes.* Tam aliena , non solum à ratione , sed ab ipsa etiam natura res est ,

S. Aug.

est, ut cum omnes in eodem elemento creati, ejusdem patriæ cives, omnes denique sitis fratres, vivatis, eò quod vos invicem comedatis. S. Augustinus prædicans hominibus, ad exaggerandam scandalii hujus fœditatem ostendebat illud in piscibus: & ego prædicans piscibus, ut videatis quàm hoc fœdum sit & abominabile, volo ut hoc videatis in hominibus. Respiciite, pisces, ibi de mari, ad terram. Non, non; non hoc vobis dico. Vos oculos ad montes & colles convertitis? Huc, huc versus civitatem aspiciate; putatis quod soli se invicem devorent homines sylvestres: longè major hîc laniena est; multò magis se devorant alterutrum concives. Cernitis omnes istos motus, cernitis omnes istas deambulationes & gressus, cernitis illos concursus ad forum, cernitis illos cursus & recursus per plateas, cernitis illos graduum ascensus & descensus, cernitis illos non interruptos ingressus & egressus sine quietis intercapedine? quorsum hæc omnia, nisi ut homines quærant quomodo comedant & se devorare possint?

Si quis eorum moritur, mox videbitis tot irruere in miserum ad illum dilaniandum & devorandum. Comedunt illum hæredes, Testamentarii cum Legatariis; comedunt illum Creditores, Orphanorum defunctorum & absentium provisores: Comedit illum Medicus, qui medicando mortem ipsius promovit; comedit illum Chirurgus, qui sanguinem ipsi eduxit; comedit illum ipsa uxor, quæ pro amictu mortuali detritum & vetustum domûs ipsi dat linteum; comedit illum pollinctor, faciens fossam, pulsans campanas ædituus, & qui ferialia cantan-

do ipsum deducunt ad sepulchrum: miserum denique necdum devoratum à terra, jam comedit omnis terra. Age, si homines se comederent, non nisi jam mortuos, minorque videretur horror, minorque sensitivitatibus materia. Sed ut cognoscatis, quò vestra deveniat crudelitas, pisces, considerate homines, quod etiam vivos se invicem devorent, sicuti & vos. Vivebat adhuc Job dicens: *Quare persequimini me, & carnibus meis satietur amini?* q. d. Quare tam inhumanè me persequimini, & viventem adhuc comedentes, carnibus vos meis satiat? num alterum & similem Job videre cupitis? Ecce hominem aliquem fatigatum processibus, seu accusatum de criminibus: & videte quot comedant illum. Jam illum comedit Magistratus; jam comedit illum carcerum præfectus, comedit illum Secretarius seu scriba, Solicitator & Advocatus: comedit illum Inquisitor, testis & Judex: necdum sententialiter judicatus jam est comestus. Homines peiores sunt corvis: suspensum aliquem non comedunt corvi nisi post executionem, & jam mortuum: & ille cujus causa adhuc ventilatur in judicio, necdum latâ & executioni datâ sententiâ jam est comestus.

Et quò cognoscatis comestos illos in terra non nisi parvos esse, iisdemque modis quibus comeditis in mari, Deum super hoc conquerentem audite: *Nonne cognoscent omnes qui operantur iniquitatem, qui devorant plebem meam, ut cibum panis: putatis, inquit Deus, non venturum tempus, quo cognoscant & suum reatum luent, qui iniquitatem operantur? & quænam illa est iniquitas, quam Deus specificè iniquitatem appellat,*

Job. 19.
v. 22.

Psal. 13.
v. 4.

lat, quasi non alia foret iniquitas in terra? Et quinam sunt, qui illam committunt & operantur? iniquitas est quod homo devoret hominem: & illam committentes & operantes sunt illi majores, qui devorant minores, *qui devorant plebem meam, ut cibum panis*. In hisce verbis, eò quod vos tangant & concernant, oportet vos, pisces, diligenter notare tot alia mysteria, quot sunt verba. Deus inquit, quod homines non solum suum comedant populum, sed suam specificè plebem: *Plebem meam*. Plebs enim & plebæi, qui minores sunt & infirmiores, minorisq; æstimantur in republica, sunt illi, qui comeduntur. Nec simpliciter dicit, quod illos quocunque comedant modo, sed deglutiant & devorent: *Qui devorant*. Magnorum enim istorum, qui civitatibus & Provinciis cum imperio præsent, fames non comedendo parvos, unum post unum, & alios post alios, sed integros deglutiendo & devorando populos satiatur: *Qui devorant plebem meam*. Et quomodo? *Ut cibum panis*, non ut cibos alios, sed uti panem. Discrimen inter panem aliosque cibos est, quod pro carnibus certi dies sunt carniū, pro piscibus certi sunt dies piscium, & pro fructibus diversi menses anni: sed panis cibus est dierum omnium, qui semper & continuò comeditur: & istud parvi patiuntur. Sunt panis quotidianus magnorum: & sicut panis cum omnibus comeditur: sic cum & in omnibus parvuli, non habentes aut exercentes officium, in quo illos non mulcent, gravent, defraudent; in quo illos non comedant, devorent, & deglutiant: *Qui devorant plebem meam, ut cibum panis*. Istudne, pisces, approbatis? motu capitum impro-

bare mihi videmini: & mutuis aspectibus ostendere quod miremini talem inter homines iniquitatem & malitiam dari. Id ipsum vos facitis. Vos majores commeditis parvos; & illi valde magni non solum illos comedunt unum post alterum; sed ingentem copiam; & illud continuò sine temporis intercapedine, non de die tantum sed & de nocte, in luce, & tenebris, more hominum.

Quod si fortè iniquitatem hanc inter vos impunè transire & tolerandam putatis, decipitis vos Sicut Deus illam punit in hominibus ita & eam suo modo punit in vobis. Vos seniores qui me præsent auditis, planè vidistis in hoc statu Maragnano, vel saltem audistis Viatores in scaphis actuariis murmurantes, & multò magis earum remiges lamentantes, quod majores huc missi pro eo, quod statum eundem gubernarent & exaltarent, illum destruxerint & deprefferint: quia omnem famem quam inde secum tulerant, hinc exsatiabant parvos comedendo & devorando. Ita factum est. Sed si qui fortè inter vos fulcos seu semitas sequentes navium cum iis pergant in Lusitaniam, ad nativa maria reversuri, ibidem fortè audirent in Tago, quod ipsi iidem majores qui hinc comedebant parvos, illuc venientes alios inventuri sint majores, à quibus comedantur. Hic divinæ providentiæ est stylus tam antiquus & clarus, ut ipsi etiam Gentiles eum cognoverint & decantarent.

*Vos quibus Rector maris atque terræ
Fus dedit magnum necis atque vitæ;
Ponite inflatos tumidosque vultus;
Quidquid à vobis minor extimescit,
Major hoc vobis Dominus minatur.*

S. Amb.

Notate, pisces, illam Dei definitionem : *Rector maris atque terra*. Ne dubitetis quin eundem stylum, quem Deus cum hominibus observat in terra, etiam vobiscum observet in mari. Necessarium igitur est, ut provideatis vobis, nec vilipendatis doctrinam, quam magnus Ecclesiae Doctor S. Ambrosius vobis imperiit. Vobiscum loquendo dicens: *Cave, dum alium insequeris, ne incidas in validiorem*. Caveat piscis, qui infirmiores se ad devorandum insequitur, ne incurrat in os validioris à quo deglutiatur. Nos illud hic cernimus quotidie. Marcus insequitur Bagrium, velut canis leporem, nec videt cæcus sibi insidiari Tubarum quatuor ordinibus dentium, à quo unius instar boli deglutiatur. Idem elegantissime vobis dixit S. Augustinus : *Præda minoris, sit præda maioris*. Sed exempla ista, pisces, non sufficiunt, ut cesset vestram describere gulam, ipsa enim crudelitas, quam exercetis cum parvulis, jam præparatam habet in voracitate magnorum, punitionem & vindictam.

Agè, cum illud tanto vestro damno experiamini, opus est, ut deinceps magis zelosi sitis pro republicâ & communi bono : & zelus iste particulari uniuscujusque appetitui prævaleat, ne accidat, ut sicut hodie multos ex vobis videmus imminutos, paulatim consummini omnes. Nunquid sufficiunt vobis tot hostes extranei, & insidiatores tam callidi & infatigabiles, quotquot sunt piscatores, diu noctuque vos circumcingere, totque modis impugnare non cessantes? non videtis, quod contra vos expandant & compliceant retia, nassas contra vos conficiant, fila funesque texant,

contra vos unci furcæque hamatæ currentur & acuuntur? non videtis arundines contra vos esse lanceas & suber arma offensiva? Non ergo sufficit tot & tantos armatos extraneos habere hostes; sed etiam intra vestras portas vos ipsi invicem vobis infensissimi & crudelissimi hostes persequendo, & alter alterum devorando intestinum & plus quam civile bellum foveatis? Cesset nunc, fratres pisces, cesset finemque accipiat, hæc tam perniciofa discordia: Et quia vos vocavi, & estis fratres, mementote obligationis hujus nominis. Nonne omnes valde pacati & pacifici & amici eratis in invicem magni æque ac parvi S. Antonio vobis prædicante? sic ergo perseverate & eritis felices.

Verum enim verò dicetis mihi (prout etiam homines loquuntur) non alium vobis esse vivendi modum. Ast, unde inter vos vivunt multi, alios non comedentes? Mare valde spatiosum est, fertile & fecundum, & solis illis quæ in litora evomit, magnam partem eorum, quæ in se continet viva sustentare potest. Quod animantium aliqua comedant alia, voracitas est & sævitia, & non naturæ statutum. Eadem illa aëris & terræ animantia quæ hodie se invicem devorant, in primordio mundi non se devorabant: ita conveniens erat & necessarium ut omnium species multiplicarentur: Idem adhuc clariùs patuit post diluvium: postquam enim bina tantum animalia de qualibet specie per arcam evaserant, ægrè se conservare potuissent, si alterutrum devorassent. Eiusdem denique diluvii tempore, quo omnia simul conjuncta vivebant in arca, lupus videbat agnum. Accipiter Perdicem, Leo Damalas, & quodlibet

betilla, quibus se saginare consueverat : & si fortè ibi de hoc fuère tentata, restiterunt communis escæ portione, à Noë sibi ministratâ contenta. Si igitur calidiorum elementorum animalia illius temperantiæ fuerunt capacia, quare non similiter forent animalia aquæ? Si deniq; illa in tot occasionibus, naturali se conservandi & multiplicandi desiderio, ex necessitate fecère virtutem, vos idem facite: vel facite virtutem sine necessitate, eritque major virtus.

Alterum universalius multò, quod in multis vestrum me non tantum scandalizat, quantum affligit, est notabilis adeò stoliditas & stupiditas, quam omnes ad hasce partes navigantes in suis experiuntur itineribus. Piscator aliquis marinus accepto hamo particulam panni in duas tresve partes divisi alligat, quam per funem immittit in aquam, quod stolidus piscis cernens irruit cæcè, teneturque captivus, palpitans & oscitans, donec vel in aëre sic suspensus, vel in navigium projectus tandem moriatur: majorne stupiditas aut stoliditas dari potest quàm ista? Deceptum particulam panni perdere vitam? objicietis mihi, idem etiam facere homines: quod etiam ego non inficior. Exercitu contra alium exercitum certamen inituro inter hastarum, sagittarum, & ensium cuspides disponuntur homines. Et quare? Quia fuit, qui provocando duabus partibus panni escam obtulit. Vanitas, inter vitia, callidissimus est piscator homines facillimè decipiens. Et quid facit vanitas? In cuspidibus hastarum, sagittarum & ensium horum duo affigit panni fragmenta, sive albi, qui vocatur habitus Melitenis; sive viridis, qui vocatur habitus de S. Alber-

to: sive rubri qui vocatur habitus Christi, & S. Jacobi: Et homines, ut particulam istam panni in pectus suum transferre queant, ferrum devorare vel deglutire non formidant. Et quid postmodum evenit? idem quod vobis. Qui ferrum deglutivit vel ibi vel alia occasione occubuit, eademque panni fragmina denuò, ad piscandum alios, hamo sunt affixa. Hoc exemplo vobis concedo pisces, homines idem facere quod vos; quamvis hoc mihi videatur non fuisse responsionis vestræ aut excusationis fundamentum: nam licet hîc Maragnani multus profundatur sanguis, non sunt exercitus, nec illa habituum ambitio.

Enimverò nec propterea vobis nego, quod etiam hîc homines, minùs honorificè & magis stolidè se capi sinant. Quis omnibus Maragnanis indigenis vitas piscatur, & quomodo? Homo marinus, partibus panni. Venit aliquis Capitaneus navis Lusitanicæ cum mercium obsoletarum onere, panno & serico, nimis serò ad nundinas; venditio hîc non succedit ex voto. Quid facit? Ex obsoletis istis mercibus escam adornat quam incolis nostræ terræ proponat; semel atque iterum eas mangonizat aucto semper pretio: & qui potiores sunt, aut haberi volunt, obcæcati aut apparente splendore occupati, captivi tenentur de anno in annum, de tempore ad tempus, & sic vita transit. Non est exaggeratio. Omnibus incumbit laborare, vel in agro vel in arundine, vel in mola sacchari, vel taberna tabaci. Et quinam hunc totius vitæ laborem sustinent? Non rhedæ, nec cisia, nec equi, nec scutarii, nec ephæbi, nec pedissequi, nec tapetes, nec picturæ, nec naves, nec uniones & monilia.

nilia. Quibus igitur omnis vita im-
& expenditur? abjectis hisce mereibus,
cum quibus in plateas prodeundo toto
se se occidunt anno.

Nunquid istud, mei pisces, magna est
hominum stoliditas, quâ vos excusatis?
negari non potest: nec vos ibitis inficias.
Agedum, si magna est stultitia pro duo-
bus panni fragminibus exponere vitam,
qui vestitu indigent: vobis à Deo à ca-
pite usque ad calcem congruis vestiti co-
loribus: vel squamis de argentariis aut
deauratis, vestimentis attritioni & tem-
poris consumptioni non obnoxiiis, nec
novo modo variabilibus. Nonne pro
maxima stoliditate & cæcitate imputan-
dum est, quod duabus panni particulis
vos capi & illudi sinatis? Ecce quantò
minùs vestrum S. Antonium suis vanita-
tibus mundus decipere potuit, Adoles-
cens adhuc, & nobilis vestium sprevit
cultum, de quo ætas illa vel maximè glo-
riatur, commutavit illas cum tunica de
sargia, & Canonicorum Regularium
cingulo, & sic indurum se contempla-
tus, cum nimis adhuc splendidum repu-
taret mortualem amictum, tunicam de
sargia commutavit cum synthesi; & cin-
gulum cum chorda. Hac chorda &
panno piicatus est innumeros, qui non
fuerunt decepti, sed sapientes.

§. V.

AD particularia nunc descenden-
do dicam, pisces, quid contra
quosdam vestrum habeam. Et
hic à nostris littoribus incipiam. Eodem
die quo huc appuli audiens Ronchissan-
tes eorundemque contemplatus magni-
tudinem, non tantum ad risum, quan-

tum ad iram fui commotus. Estne pos-
sibile, cum tantilli sitis pisciculi; quod
tantos vos oporteat edere ronchos in
mari? cum filo, & incurvata acu piscari
vos possit claudus & mancus, quare tan-
tum ronchissatis? sed eodem ex capite
hoc facitis. Edicite mihi quare Xiphias
seu ensis non ronchissat? Quia ordinariè
longum habens gladium brevem habet
linguam. Sed non est hæc regula ge-
neralis: sed generalis est regula, Deo
displicere Ronchissatores, & quod sin-
gulariter satagat deprimere & humiliare
nimium ronchissantes. S. Petrus quem
optimè noverunt vestri Majores, talem
habebat gladium, ut solus integro Ro-
manorum militum exercitui obviam ive-
rit, & nisi Christus gladium in vaginam
recondere jussisset, pluribus profectò
quàm Malcho aures amputasset. Et ta-
men quid eadem nocte illi accidit? ron-
chissaverat Petrus jactans, & si omnes
defererent Christum, se solum constan-
ter ipsi adhæsurum, immò vitam pro ipso
profusurum, si necessitas exigeret; &
tam contrarium è diametro accidit, ut
solus ille plùs cæteris omnibus defece-
rit, & ancillæ unius vox ad illum treme-
faciendum suffecerit, & ad negandum
compulerit. Jam ante eadem defecerat
horâ, quâ tanta de se promiserat. Jusse-
rat Christus in horto vigilare, & post
pusillum veniens ipsum dormientem in-
venit tantâ incuriâ, ut non solum propter
somnia, sed propter tantam præviam
jactantiam ipsum increpuerit: *Si non po-
tueris unâ horâ vigilare mecum?* q. d. *Marc.*
Tu Petre tam animosum te jactas, ut mo- *16. v. 37.*
ri pro me velis, & non potes unâ horâ
vigilare mecum? paulò ante tantum ron-
chissare, & modò hæc dormire? Sed ita
acci-

accidit. Ante occasionem ronchissare, est ipsa jam præsente dormire. Quid igitur vobis videtur fratres Ronchissatores? si istud evenit maximo piscatori, quid non timendum minimo pisci? examine vos & mox patebit, quàm infirmum jactandi vos, & ronchissandi habeatis fundamentum.

Enimverò si ronchos ederent Balæna, arrogantia eorum excusationem haberet ex magnitudine: sed & in ipsis Balænis minùs tuta foret hæc arrogantia. Quod Balæna inter pisces, Gigas Goliath erat inter homines. Si Jordanis fluvius & mare Tyberiadis communionem habent cum Oceano, uti habere fas est, cum ab eo emanent maria: scire vos volo, Ronchissatorem Philistæorum istum fuisse Gigantem. Quadraginta diebus continuis armatus stetit in acie, Israëlita castra laceßens, nullo singulare secum certamen inire auso: & quis tandem omnis istius insultationis & arrogantiae finis? unus pastorculus baculo suo pastoritio & fundâ illum in terram prosternere potuit. Superbi & arrogantes luctantur cum Deo; & qui cum Deo luctatur semper succumbit. Ita ut ronchissatoribus illis nihil consultius, quàm tacendo S. Antonium imitari. Duo sunt in hominibus quæ ronchos & tumorem in illis excitant: scientia & potestas. Caiphas ronchissabat scientiâ: *Vos nescitis quicquam*: Pilatus potestate: *Nescis quia potestatem habeo?* Uterque contra Christum. Sed fidelis Christi servus Antonius cum tantâ polleret scientiâ, prout vobis dixi: & tanta potestate, sicut vos ipsi estis experti, nullus unquam ipsum de scientiâ & potestate audivit loquentem, nedum

Pars II,

illam jactantem: & quia tantum tacuit, hinc tantum clamorem edidit.

In isto itinere (cujus memini) & in omnibus quæ peregi sub linea æquinoctiali, vidi sub illa, quod sæpius videram & notaveram in hominibus, admiratus quod se extendisset ille Viscus, ut etiam piscibus adhæreret. Adhæsores vocantur isti, de quibus modò loquor & propriè valdè: cum enim sint parvi, non solum aliis magnis appropinquant, sed adeò lateribus eorum adhærent, ut nunquam illos deferant. De animalibus quibusdam narratur, quod, cum minoris sint roboris & industriæ, venantes leones eminùs sequantur, ut eo se sustentent, quod illis superfluit. Idem adhæsores isti faciunt tam securi propè, quàm illa à longè: piscis enim magnus & inflexibili capite, ad illos devorandos os vertere nequit, quos in lateribus vehit; sicque pondus eorum simul cum fame sustentat. Modus iste callidus magis quàm generosus vivendi, si fortè ab uno elemento ad aliud transeundo adhæsit, dubio procul istud didicere pisces ab alto, postquam Lusitani nostri ad illud navigârunt: Prorex enim seu Gubernator, adquisitiones seu regiones & loca armis acquisita iter non instituit, quin multis comitatus seu circumdatus lateri suo adhærentibus, ut hic fame pereant, cui ibidem remedium non habebant. Magis gnari veritatem ab experientia docti, ab adhæsiōe remittentes alia viâ vitæ necessaria quærunt: fixè verò & inseparabiliter adhærentibus majorum gratiæ & fortunæ in fine accidit, quod marinis adhæsores.

Circuit navim Tuberanus piscis, in lineæ malaciâ, cum laterum suorum adhæ-

Cc

foribus

Joan. II.
v. 46.
Joan 19
v. 10.

foribus, sic pelle attenuatâ, ut magis videantur assumpta vel naturales maculæ quàm hospites & socii: misso hamo de catenâ cum portione, quatuor militum, furiosè inhians prædæ instar boli deglutitis omnibus captus tenetur; currit extractus palpitât, & moritur cum adhæforibus. Videor mihi audire sanctum Matthæum, quamvis non piscatorem Apostolum, idem ipsum describentem in terra. Mortuo Herode, inquit Evangelista, Angelus apparuit Joseph in Ægypto dicens, quod jam tutò in patriam redire liceret, mortuos enim esse jam omnes pueri vitæ insidiatos: *Defuncti sunt enim, qui querebant animam pueri.* Vitæ Christi infantis insidiantes, erant Herodes & sui omnes, tota ejus familia, omnes ipsi adhærentes, & qui ab ejus fortunâ pendebant. Age, fuitne possibile, quod omnes isti simul morerentur cum Herode? omninò: morienti enim Tuberano pisci, commoritur omnes ipsi adhærentes. *Defuncto Herode, defuncti sunt omnes qui querebant animam pueri.* Ecce pisciculi infelices & stupidi, quàm erroneus & fallax est iste vivendi modus quem elegistis. Exemplum accipite ab hominibus quod illi non accipiunt à vobis, nec illud S. Antonii, uti fas esset, sequuntur.

Matth.
2. v. 20.

Psal. 72.
v. 2.

Etiam Deus habet sibi adhærentes; quorum unus David dicebat: *mihi adhærere Deo bonum est.* Idem etiam S. Antonius fecit. Quod si non creditis, ipsum Sanctum aspiciat, qualiter Christo, & Christus ipsi adhæreat. Profectò dubitari potest, uter alteri adhærens fuerit; videturque fuisse Christus: minor semper enim adhæret majori, & Christus in tantum parvulum minoremque se

fecit, ut Antonio adhæreret; Sed Antonius etiam, factus est Minorita ut adhæreret Deo. Hinc sequitur, quod omnes Deo adhærentes immortali, mortis sint secuti tanquam alii adhærentes, tamque sint securi, ut in casu, quo Deus homo factus est mortuus, tantummodo mortuus sit ne morerentur illi alii qui adhærent sibi. Hoc apparuit in illis, jam ipsi adhærentibus quando aiebat; *Si ergo me queritis, finite hos abire.* Et posito, quod hoc modo tantum adhærere possint homines, & non vos pisciculi: imitari saltem oporteret alia terræ aërisve animalia, quæ quando magnis appropiant, ut sub umbra roboris eorum se protegant, non sic adhærent, ut cum illis moriantur. Scriptura sacra meminit de arbore ista celebri, quæ magnum Nabuchodonosorem figurabat, quod omnes cæli volucres in ramis ejus requiescerent, & omnes bestię terræ sub umbram illius confugerent; nec non utraq; fructibus ipsius alerentur: addit verò similiter quod arbore succisâ, volucres avolarint, & animantia terræ aufugerint. In nomine Domini appropriate magnis, sed non ita adhærere, ut vitam exponatis pro illis, aut moriamini cum illis.

Joan. 18.
v. 8.

Considerare adhærentes vivi, quomodo mortui sunt alii, qui adhæserunt illi pisci Magno, & quare. Tuberanus est mortuus quia comedit: & illi sunt mortui quia non comederunt. Num quid stolidius quàm mori fame & ore alieno? moriatur Tuberanus, quia comedit, occidit enim eum gula; sed quod moriatur adhærens, quia non comedit, nihil illo infelicius dari potest. Nec cogitavi, nec putavi, etiam in piscibus locum habere peccatum originale. Nobis hominibus

bus ea supervenit infelicitas; ut quod ali-
us comedit, nobis solvendum sit. Om-
nis mors nostra in Adami & Evæ gulâ ha-
buit principium: & quod nobis morien-
dum sit ex eo quod comedit alius, ma-
gna est infelicitas! sed nos modicâ aquâ
ab hac infelicitate abluimur: & vos quan-
tâcunque maris undâ à vestrà vos stupidi-
tate abluere non potestis.

Sed & verbum mihi, ad vos Volato-
res, & non modica querela. Edicite mihi.
Nunquid Deus vos fecit pisces; ut quid
igitur conamini esse aves? pro vobis,
mare; pro illis Deus aëra fecit. Contenti
mari, & quod natâre possitis; volare no-
te: quia estis pisces. Si fortè vos non nô-
stis, pinnas vestras attendite & squamas,
& cognoscetis vos non esse aves, sed
pisces: & quidem non ex melioribus
inter illos. Dices mihi Volator, Deum
dedisse vobis majores barbas & pinnas
quàm cæteris ejusdem vobiscum magni-
tudinis. Ergò, quia majores habetis bar-
bas & pinnas, hinc vobis facere debetis
alas? sed prò dolor! toties vobis punitio
vestra veritatem recantat. Voluistis aliis
piscibus esse meliores, & ex hoc omnibus
viliores estis reputati. Cæteros pisces ab
alto occidit hamus & illicium: vos sine
hamo & illicio vestra occidit præsumptio
& capritium. Navis pergit dormiente
Naclero, & Volator offendendo ad
velum seu funem cadit pulpitanus. Alios
pisces occidit fames, & decipit esca. Vo-
latorem occidit vanitas, & ejus esca est
ventus. Quantò consultius illi foret sub
mali summitatemersum manere vivum,
quàm volare tentantè super antennis ca-
dere mortuum! Grandis est ambitio, cum
mare tam sit immensû, quod tantillo non
sufficiat pisci mare totum, magisque va-

stum elementum affectet. Sed ecce, pisces,
ambitionis pœnam. Volatorem Deus fe-
cit piscem, & hic avis esse affectavit: &
Deus idem, & avis & piscis discrimina
illum subire permittit. Omnia vela illi
tanquam pisci sunt retia, & funes omnes
illi tanquam avi, sunt laquei. Ecce vola-
tor qualiter tibi tua supervenerit punitio.
Vivus paulò antè in mari natabas tuis
pinnis, & jam jaces prostratus tuis alis in
navi. Non contentus esse piscis, voluisti
simul esse avis: & jam nec avis es, neque
piscis: neque volare jam, neque natâre
vales. Natura tibi aquam assignavit, & tu
aërem præelegisti: & ego te jam igni ad-
motum cerno. Pisces, quilibet suo sit
elemento contentus. Nisi volator à secun-
do ad tertium transire tentâset, non ver-
saretur in quarto. Tutus agebat ab ig-
ne natans in aqua, sed quia barbis suis
& pinnis volare voluit in undis, alas
combussit.

Viso hoc exemplo, pisces, hanc omnes
memoriæ mandate sententiam. Qui ul-
tra quàm illi convenit, esse desiderat,
perdit quod habet, & quod affectat. Na-
tare sciens, & volare volens, suo tempore
nec volabit, nec natabit. De Volatore
terrestri auscultate casum. Simon Magus
cui ars magica, in qua famosissimus
erat, cognomen imposuit, filium Dei se
esse jactans, designavit diem, quo in
oculis totius urbis Romæ in cælum as-
census foret, & actu in sublime volare
cœpit: sed oratione S. Petri præsentis
celerius prævolante, Magus in terram
protinus collapsus è sublimi, nolente
Deo, ut mox moreretur, sed ut similiter
in oculis omnium collideretur, pedes
confregit. Nolo vose ejus pœnam, sed
genus pœnæ considerare. Quod Simon

cecidit, valde congruè accidit; & si mortuus fuisset, similiter congruentissimum fuisset: siquidem ejus præsumptio & ars diabolica melius non meruerat. Sed ex tam alto lapsu non crepet medius, neque caput, aut brachia, sed tibias tantum frangat: sic est, inquit S. Maximus: nam qui habet pedes ad ambulandum, affectans alas ad volandum, justum est, ut alas insuper & pedes amittat. Quod eleganter dictus S. Pater asserit: *Ut qui paulo ante volare tentaverat, subito ambulare non posset: & qui pennas assumpserat, plantas amitteret.* Simon habet pedes, & alas desiderat: potest ambulare, & vult volare: frangantur itaque ipsi alæ, ne volet: & similiter pedes, ne ambulet. Ecce volatores maris quid illis terræ volatoribus eveniat: ut quilibet suo contentus elemento vivat. Quod si mare exemplum acciperet à fluminibus Icaro submerso in Danubio, non tot Icarī forent in Oceano.

*Apoc. 2.
v. 14.*

O Antonii anima, tu sola habens alas volāsti sine periculo; deorsum enim, & non sursum volare scivisti! Jam S. Joannes illam in Apocalypsi vidit mulierem, cujus ornatus omnem firmamenti splendorem absorbit, cui duas alas aquilæ magnæ datas asserit: *Datas sunt mulieri due alæ aquilæ magnæ; & ad quid? ut volaret in desertum.* Notatu dignum, quod non sine causa, idem Propheta vocavit signum magnum: Mulier erat in cælo: *Signum magnum apparuit in cælo, Mulier amicta sole.* Age, si mulier erat in cælo, & desertum erat in terra, quomodo illi dantur alæ ad volandum in desertum? Quia sunt alæ ad ascendendum, & descendendum. Alæ ad ascendendum valde sunt periculosæ, alæ ad descen-

dendum valde securæ: & tales illæ S. Antonii fuere. Datæ sunt animæ S. Antonii duæ alæ aquilæ, quibus illi gemina naturalis & supernaturalis sapientia, adeo sublimis & profunda fuit collata prout novimus. Et ille quid fecit? Non expandit alas ad ascendendum, sed ad descendendum contraxit: & in tantum, ut cum esset arca testamenti, pro laico (uti dixi) & idiota fuerit reputatus. Volatores maris (non loquor illis terræ) Sanctum Prædicatorem vestrum imitami. Si vestræ vobis pennæ servire posse videntur pro alis, ad ascendendum eas explicare nolite, ne ad velum aliquod aut latus vos offendere contingat: eis collectis descendendo lacunæ cujusdam fundum petite, ubi tecti magis eritis securi.

Sed cum in latebris versemur maris, antequam illis egrediamur, fratrem hîc habemus, nomine Polypum, contra quem suas deponunt querelas graves SS. Ambrosius & Basilus. Polypus caputio suo videtur esse Monachus, illis suis pedibus explicatis videtur esse stella; cumque ossibus careat & spinis, ipsa videtur esse mansuetudo. Et sub tantæ modestiæ schemate, vel hypocrisi tam sancta, duo illi magni Latine & Græcæ Ecclesiæ Doctores contestantur, dictum Polypum maximum esse maris proditorem. Hæc maris proditio consistit in eo, quod omnium sibi adhærentium colores assumat: colores, qui in chamæleonte sunt ornatus, in Polypo sunt malitia: figuræ quæ in Protheo sunt fabulæ, in Polypo sunt veritas & artificium. In eluvione sine limo, virescit; in arena albescit; in luto griseus seu leucophæus: in aliqua petra, ejusdem colorem induit.

Et

Et quid hinc sequitur? accidit piscem alium à proditiōe innocuum incautè transire, & latro proprio suo delo re-ctus missis derepentè manibus illum capit. Fecissetne plus Judas? non fecisset plus; nec tantum fecit. Judas Christum est amplexatus, sed alii eum comprehenderunt: Polypus amplexatur, & ipse insuper capit. Judas brachiis signum dedit: & Polypus ex brachiis suis funes facit, Judam proditorem fuisse certum est, sed praviis facibus: illam meditatus fuit in tenebris, sed executus est cum luminibus. Polypus se se occultando visum aufert aliis: Prima proditiō, seu rapina quam exercet, est lucis, ne discernatur color. Ecce piscis proditor & abjecte, qualis & quanta tua sit malitia: Judas enim, comparatione tui jam minor est proditor.

*Psal. 17
v 12.*

O exorbitantem, & tam puro indignam ignominiam elemento, tam limpido & crystallino, sicut illud aquæ, quæ non solum terræ, sed ipsius etiam cœli naturale speculum existit! Regius Prophetæ David dixit: *Tenebrosa aqua in nubibus aëris.* Et specificè dixit *In nubibus aëris*, ut obscuritatem alii elemento, quàm aquæ attribueret; quæ in se ipsa semper clara, diaphana & transparens est, in qua nihil abscondi, tegi, aut dissimulari potest. Et in eodem elemento generetur, toleretur & agat cum tanto boni publici damno monstrum adeò versipelle, multicolor, vafrum, fraudulentum & proditorium! Video vos pisces, ob terrarum, quæ à mari vestro aluntur notitiam, quam habetis, mihi respondendo replicare, etiam in illis dari fallacias, simulationes, dolos, fraudes multòque majores & perniciosiores pro-

ditiones. Et præter subjectum quod defenditis, etiam aliis similibus aliam congruam valde proprietatem applicare possitis: sed vobis illam subticentibus etiam ego eam similiter tacito pede prætereo. Nihilò seciùs, non sine magna verecundia, omnia quæ dicitis, & multò plura concedo: quia negare nequeo. Sed in Sanctum Prædicatorem vestrum Antonium oculos convertite, & in eo purissimum omnis candoris, sinceritatis & veritatis exemplar videbitis: ubi nunquam dolus, simulatio, deceptio sedem habuit. Simulque scitote, ut illa omnia quilibet nostrum in se haberet, sufficiebat olim esse Lusitanum; necesse non erat esse Sanctum.

Abfolvi, fratres pisces, laudes vestras & vituperia, duabusque obligationibus salis, quamvis maris, & non terræ; pro ut promisi satisfeci: *Vos estis sal terræ:* restat tantummodò, ut cum primis necessarium vobis demus monitum, qui in istis maribus vivitis; quia illa tam varia sunt & vasta, nec non plena scopulis & scrupulis, optimè nostis, multos perire & everti naves, unde mari ditato, terra depauperatur. Consultum est igitur advertere, ingens vobis in istis divitiis inesse periculum: quotquot enim naufragantium bona usurpant, anathematis & maledicti pœnam incurrunt. Ista excommunicationis pœna non vobis, sed hominibus est statuta: Deus nihilo minus frequenter ostendit, quod quando animalia materialiter ea committunt, quæ tali lege prohibentur, illa similiter suo modo ejusdem pœnis subiacere, eodemque momento deficere, misereque perire incipiant. Christus mandavit piscari Petro, quod in ore primi piscis

certam inventurus esset monetā, quā tributum solveret. Si Petrus plures cepisset pisces quā istum, supposito fuisse primum, ex hujus aliorumque pretio colligere potuisset necessariam solvendo tributo pecuniā, quod unius tantum drachmæ argenteæ; & exigui ponderis erat. Quoniam igitur mysterio mandavit Christus ut ex hujus piscis ore tolleretur, & ille præ aliis moreretur? nunc attendite. Pisces non cudunt monetam in fundo maris, nec contractus & commercia habent cum hominibus, unde pecunia ad illos devenire possit: ista ergo pecunia quam piscis hic deglutierat, navis alicujus in istis maribus naufragium passæ fuerat. Et Christus Dominus hoc ipso ostendere voluit, easdem pœnas, quas S. Petrus ejusve Successores contra homines naufragium bona usurpantes fulminant, etiam suo modo similiter pisces incurrere, prius moriendo quā reliqui, & ipsā deglutitā transversim & obliquè faucibus inhaerente pecuniā suffocari. O præclaram pro terra doctrinam, nisi mari prædicarem! miserabilior hominibus mors obtingere nequit, quā inhaerente transversim faucibus alieno emori: est enim peccatum, à quo ipse S. Petrus, aut summius Pontifex absolvere nequit. Et quævis homines mortem incurrant æternam, cujus pisces non sunt capaces, nihilominus hi mortem suam naturalem uti hoc casu, accelerant, nisi materialiter, sicut dixi, à bonis naufragantium se contineant.

§. VI.

Postrema hac consideratione seu admonitione vos, pisces, vel me à vo-

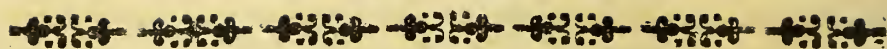
bis expedio, vale faciens vobis, mei pisces, & ut sermone meo consolati abeatis (nescio enim quando alium sitis audituri) unum illud alleviare vobis conabor, quod jam ab antiquo singulariter vos contristare potuit, à tempore quo Leviticus fuit promulgatus. In lege Ecclesiastica seu Rituali Levitici, certa quædam animalia, Deus cultui sacrificioque suo deputavit: sed omnia illa aut terrestria erant animalia, aut volatilia, piscibus ab omni sacrificio exclusis. Et quis dubitat exclusionem hanc universalem cum primis fuisse contristativam omnibus tam nobilis elementi incolis, ut primo Sacramento meruit materiam ministrare? Primarium motivum, quod pisces fuerint exclusi, fuit, quia reliqua animalia ad sacrificium poterant pervenire viva, & pisces ordinariè non nisi mortui: nec Deus mortuum quid sibi sacrificari, aut ad altare suum offerri sustinet. Hoc punctum similiter utile valde & necessarium foret hominibus, si illis prædicarem. Heu quot animæ ad altare illud accedunt mortuæ, eò quod accedant & accedere non trepident cum peccato mortali! pisces, magnas Deo agite gratias, quod ab hoc periculo vos exemerit: melius enim est ad sacrificium non accedere, quā accedere mortuum. Cætera animalia offerunt Deo, posse sacrificari: vos illi offertis, ad sacrificium non posse pervenire: alia sacrificant Deo sanguinem & vitam: vos illi sacrificatis respectum & reverentiam.

O pisces, quantum vobis invideo naturalem hanc irregularitatem! quantò melius mihi foret, Deum non accipere in manus, quā illum sumere tam indignè! In omni, quo vos excedo, magnas in vobis præcellencias recognosco. *Vestra*

stra brutalitas melior est meâ ratione : & vester instinctus , meo arbitrio. Ego loquor ; vos Deum verbis non offenditis. Ego reminiscor ; sed vos Deum memoriâ non offenditis. Ego discuro ; sed vos Deum intellectu non offenditis. Ego volo : sed vos Deum voluntate non offenditis. Vos à Deo conditi estis ad serviendum hominibus , & finem vestrum assequimini : Deus me ad sibi serviendum condidit , nec præstitutum mihi finem assequor. Vos Deum non videbitis , cum confidenter ante eum comparere possitis , quia illum non offenditis : ego me visurum spero , sed quâ fronte in divino ipsius conspectu apparebo , si offendere non cesso ? Ah ! cogor quasi dicere , melius mihi fore , si essem , sicut vos ; nam de homine quodam ad idem mecum obligato suprema pronuntiavit veritas , quod melius illi fuisset natum non fuisse , aut natum non fuisse hominem : *Si natus non fuisset homo ille.* Quia verò nos qui nascimur homines , nativitatibus obligationibus tam malè respondemus ; estote contenti , pisces , & magnas Deo gratias agite pro vestra nativitate

*Benedicite cete , & omnia quæ mo- Dan. 3.
ventur in aquis Domino : Laudate v. 73.
Deum , pisces magni & parvi , & in duos
tam innumerabiles divisi choros , lau-
date eum voce consonâ : Laudate Deum ,
qui in tanto vos creavit numero : Lau-
date Deum , qui in tam varias vos distin-
xit species : Laudate Deum , qui tantâ
vos varietate & decore vestivit : Laudate
Deum , qui omnibus necessariis vitæ in-
strumentis vos dotavit : Laudate Deum ,
qui tam amplum & purum elementum
vobis assignavit : Laudate Deum , qui
in mundum veniens inter vos vixit , &
eos vocavit , qui vobiscum & de vobis
vivebant : Laudate Deum , qui vos
pascit : Laudate Deum , qui vos
conservat : Laudate Deum , qui
vos multiplicat : denique laudate Deum
serviendo homini ad illum sustentan-
dum : qui creationis vestræ scopus est :
& sicut benedictionem vobis dedit in
principio , ita illam etiam nunc imper-
tiatur. Amen. Quia incapaces estis
gratiæ & gloriæ , sic vester Sermo in
gratia & gloria non
explicit.*

S E R M O

P R O D I E

S. B A R T H O L O M Æ I.

Romæ occasione Promotionis Cardinalium.

Elegit duodecim ex ipsis: quos & Apostolos nominauit. Luc. 6. v. 13.

§. I.

Odie Christum habemus vigilantem: *Erat pernoctans*: nec sine ratione vigilantem & sollicitum. Electurus erat Ecclesiæ suæ Pastores; electurus erat Monarchiæ suæ Ministros: meritò igitur & exemplariter vigilat & sollicitus est. Nullum negotium Principi magis tollere debet somnum, nihil ipsum magis vigilantem & sollicitum reddere, quàm magnorum Ministrorum electio: siquidem ab hac electiones omnes, resolutiones, executiones omnes, bonum denique regimen, omnisque reipublicæ prosperitas dependent. Hinc fiunt vel ad nihilum rediguntur omnia. Meritò igitur supremus Rex, meritò & exemplariter summus Pastor vigilat. *Fugiebat somnus ab oculis meis*, inquit Jacob Labani Pastor. Si cura ovium vigilantem adeò reddebat pastorem, quantò vigilantior reddere debet Dominum electio Pastorum? memini (de monte descendamus ad mare) memini inquam, in ma-

ri Tyberiadis Apostolicam periclitatam fuisse navem: & maximè saviente procellâ, Christus dormivisse dicitur: *Ipse verò dormiebat. Domine in mari dormis, vigil in monte?* non tibi somnum excutit tempestas, & eorum qui tecum versantur in mari, electio adeò te vigilantem facit. Omnino: qui enim vigilat in electionibus, non periclitatur in tempestatibus. Petrus gubernabat, Andreas, Joannes, & Jacobus remigabant; & navi tam benè provisâ securus dormit Gubernator. Tempestas erat in mari: securitas in monte. Ubi facta est electio, ibi superatum est periculum: & ubi erat periculum ibi vigilantia fuit opus. *Erat pernoctans.*

Hoc punctum hodie pertractabimus. Materia non tantum est magna; sed inter majores maxima: quomodo Ministri maximi eligendi, Christus nos docebit: & sanctissima Mater nobis gratiam obtinebit. Ave Maria.

§. II.

*Gen. 31.
v. 40.*

§. II.

Elegit duodecim ex ipsis: quos & Apostolos nominavit.

Christus hodie maximos Ecclesiæ suæ elegit Ministros: & in miris electionis hujus modo & circumstantiis, successoribus suis electionis canonicè faciendæ modum præscriptum reliquit. Totum exemplar ad tres regulas reducitur, Prima, quo cum tractanda sit electio. Secunda, quales sint eligendi. Tertia, quot eligi debeant. Ut tribus verbis dicam: Cum quo, Quales, & Quot. Incipiamus.

Quæstionum harum prima est, Quocum tractandæ sint electiones, cum consanguineis? cum amicis? cum sui studiosis? Non: & Ita. Non cum consanguineis, sed cum maximo consanguineo: non cum amicis, sed cum maximo amico: non cum sui studiosis, sed cum maximo sui studioso, cum Deo: *In oratione Dei.* In sacro collegio Christus habebat consanguineos, habebat amicos, & sui commodi cupidos. Habebat cognatos, habebat enim Joannem & utrumque Jacobum suos cognatos: nihilominus non illos consuluit cognatos, sed Deum: qui proximus & maximus est consanguineus, quia Pater. Habebat amicos, & quidem intimos sui pectoris secretarios, Petrum, Joannem, & Jacobum, quibus credebatur omnia, non tamen illos consuluit amicos, sed Deum, qui maximus est amicus: ejus enim solius amor est fidelis, & voluntas recta. Habebat etiam sui studiosos, & isti (more usitato) erant omnes: *Quis eorum videretur esse major: nec istos consuluit*

Pars II.

proprii sui commodi studiosos: sed Deum, qui in electione ista vel maxime suæ rei erat intentus: ab idoneis enim Ministris Ecclesiæ suæ, servitium, honor & gloria ipsius, nec non bonum salusque mundi dependent. Quapropter humanissimus Dominus, qui aliis in occasionibus, Discipulos in consilium adhibuit, in hac illos requirere aut audire neglexit, pro exemplo potius & instructione eorum, qui jam erant eligendi, & electores postmodum futuri (ut optimè notat Bulgariæ Episcopus Theophilactus) solus cum solo tractavit Deo in proluxa oratione. *Post orationem*, inquit ille, *elegit Discipulos, ut doceat etiam nos, quando Theopemiam in spirituale ministerium suum ordinaturus, cum precibus hoc faciamus, ut doctus à Deo, & ab illo petentibus revelet, quis idoneus sit.*

Hanc veritatem omnes circumstantiæ casus prædicant & confirmant. Primò, *Exiit in montem*: id est, Christus ascendit in montem. Hic politici dicent, ad similes faciendas electiones operæ pretium & necessarium esse, excelsum valde conscendere montem, ex quo totus uno intuitu videatur mundus, regna, status, respublicæ, Principes, dependentiæ, horum potentia, aliorum declinatio, vicinum & remotum, quod est & quod possibile est. Iste verò in montem ascendendi modus plus tentationis quàm electionis habet. *Assumpsit eum diabolus in montem excelsum, & ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum: Et in quem finem? Si cadens adoraveris me.* Ascendere in montem, ad contemplandum ex alto regna mundi eorumque intueri magnificentiam: & ubi minus magnifice gloriosæ inveniuntur coronæ, potius

*LUC. 22.
v. 24.*

*Matt. 4.
v. 8.*

Dd

potius facit ad propositum adorandi dæmonem, quam eligendi instrumenta quæ illum destruant. Christus, hac occasione, subiit in montem, non ut mundum videret, sed à mundo remotior propius cælo oculos infingeret: hinc de nocte, & non de die ascendit: *Erat pernoctans.* PhiloHebræus discertè notavit, diem dis-cooperire terram & operire cælum: noctem dis-cooperire cælum, & operire terram. Hæc optima est eligendi hora, quando oculis terræ clausis, aperiuntur cæli. Hinc Christus exiit de nocte, & ad montem. De nocte, ne videret terram sed cælum: ad montem, ut illud liberius & propius intueretur: *Exiit in montem, & erat pernoctans.*

Istud tempus istumque locum selegit Christus electioni faciendæ loco suo & tempore: utque ritè succederet, solus cum solo Deo consilia tractavit: *In oratione Dei.* Cum Deo proposuit fines, eò quòd unicus Finis esset ipse Deus: cum eo communicabat mediâ, cum nihil inter ipsum & Deum intermediaret: cum Deo meriebatur talenta, cum Deo ponderabat merita, & ubi illa erant majora, ille intercedebat, ille orabat: *In montem orare.* Orabat ut homo; ut eligeret tanquam Deus. Orator, & non oratus. Ecce maiorem electionis differentiam. In mundi aulis sollicitantes orant, Princeps eligit. In Consistorio Christi candidati tacent: Princeps orat. Electi non sunt petendi à Principe: illos Princeps à Deo petere debet. Vacabant duæ cathedræ in Apostolatu, ambas vidua Zebedæi petivit: & quid illi respondit Christus? an, quod saltem unam illi esset daturus, ut altera æqualis dignitatis prætendenti satisfaceret? nullatenus. Quod respon-

dit, fuit: *Non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo.* Divinus negandi modus sine offensa. Eligat Deus, & non offendentur homines: Deus sit qui eligat, Deus sit qui nominet. Nominationem & electionem, omnia oportet esse Dei: *Elegit duodecim, quos & Apostolos nominavit.* Precibus ad æternum Patrem fufis Christus ad nominationem & electionem processit: & prius ad electionem, quam ad nominationem: *Elegit & nominavit.* Uno nominante dum alius eligit, non eligit eligens, sed eligit nominans.

Sola ista sufficiebat ratio, quod Deus esset, & solus Deus, qui consuleretur in electionibus: sed alia magis adhuc intrinseca est, & urgens: ut quasi acutangatur. Nihil difficilius est, quam ut homo eligat hominem: vel enim illum novit, vel non. Si illum non novit, eligit cæcè, & si novit, similiter: si illum enim novit, vel amat, vel illum averfatur: & tam cæcus est amor, quam odium. Sed certum est, quod cum passione, & etiam sine illâ homo hominem alium non cognoscit. Hominis cognitio soli Deo est reservata, & adhuc mirabilis in illo: *Mirabilis facta est scientia tua ex me.* *Psalm.* Necesse est igitur ut petatur à Deo orando quod homo nec per se, nec per alium obtinere potest cognoscendo. Ita fecerunt illi ipsi, qui hodie fuerunt electi implere volentes evacuatum per Judam locum.

S. Petrus proposuit: idemque nec non cæteri Discipuli, eminentiores sanctitate, & in exercitiis & ministeriis Apostolatûs magis versatos elegerunt, qui fuerunt Matthias, & Joseph, cognomento Justus. Quo factò Collegium totum

Actor. 1.
v. 24.
ad orationem est conversum. Et quid à Deo petierunt? *Orantes dixerunt: Tu Domine, qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris ex his duobus.* Et hoc modo processit electio; illi proposuerunt & orârunt: Deus elegit. Et ut ostenderet Deus, quàm erronea (etiam sine passione) sint humana judicia, non illum elegit in Apostolum, cui homines nomen Iusti per antonomasiam dederant. Ita Matthias successit in locum, in quem hodie electus fuit Judas. Repeto in quem hodie electus fuit Judas. Si in duodecim à Christo & cum Deo electis, inventus est unus Judas, in duodecim sine Deo, & sine Christo electis quot inveniuntur? Utinam non plures forent quàm undecim! Propterea tantum cum Deo faciendæ essent electiones. Iudicio divino relinquitur attingere, dummodo elector fecerit quod suum erat; nihil refert, si electus non faciat suum, Judas non fecit quod suum erat: sed Christus fecit quod debebat: electioni enim orationem præmisit & prolixè cum Deo consilium communicavit: *Erat pernoctans in oratione Dei.*

Luc. 6.
v. 13.
In unâ nocte peractæ sunt & absolutæ electiones, & illucescente die nominati sunt Apostoli: *Et cum dies factus esset.* Quàm breviter concluditur, quod cum Deo solo communicatur! ubi non intrant rationes temporales, tempus non consumitur. Christus totam noctem consumpsisse videtur, prout textus innuit: *Erat pernoctans.* Sed satis est, duodecim electiones, horis duodecim fieri. Quot dies, quot menses, quot anni frequenter in unius hominis electione consumuntur? Hoc inde fit, quod electiones non tractentur cum

Deo. Dicetis illas cum magna consideratione esse faciendas. Idem ego affirmo, cum consideratione? Ita. Cum considerationibus: Non: considerationes enim devorant & consumunt tempus. Non alium pro hoc Authorem desidero, quàm magnum Pontificem S. Gregorium magnis faciendis electionibus assuetum. Samuel elegit Saulem, & electio cum debitis cæremoniis ritè peracta est. In primo scrutinio cecidit fors Tribus Benjamin: In secundo cecidit fors cognationis Metri: in tertio, domus Cis. In quarto perventum est ad Personam Saulis:

Quid in hoc significatur (inquit S. Gregorius) *nisi quia sanctæ Ecclesiæ Principes multâ consideratione eligendi sunt?* Ita factum est; sed omnia in quatuor scrutiniiis & uno eodemque die facta sunt: quia cum Deo tantum sine aliis considerationibus & dependentiis factum est. Super electione Sacerdotii duodecim concurrerunt Tribus cum totidem virgibus, quæ ad tabernaculum delatæ, in conspectu Dei fuere positæ, & eadem nocte Virga Aaronis vestita foliis, ornata floribus in fructum turgescens, quo summus Sacerdos electus fuit & designatus. Ut natura simile quid operetur in radicibus, totus requiritur annus: sed quia virgæ evulsæ & eradicatæ fuerunt à terra & in præsentia Dei positæ, nox una suffecit. Quâ nocte Christus oravit, miraculum istud duodecies fuit multiplicatum, floruerunt duodecim virgæ, & prodierunt in mundum ad eum reformandum electi duodecim Apostoli: *Erat pernoctans in oratione Dei: & cum dies factus esset, elegit duodecim ex ipsis.*

I. Reg. 10.
D. Greg.

6. III.

AD secundam transeamus quæstionem : quales esse debeant electi : Mali? clarum est quod non. Boni? hoc non dico. Neque mali, neque boni, sed optimi. Adhuc malè, & parùm dixi : dico optimorum optimi, quales erant quos hodie elegit Christus Populi Israëliti optimi erant, qui credebant in Christum : optimi qui credebant in eum erant ejus Discipuli : & Discipulorum suorum optimi erant, quos hodie elegit & Apostolos nominavit : *Elegit duodecim ex ipsis, quos & Apostolos nominavit.* Notetur benè, non solum quos & quales, sed ex quibus & qualibus elegit : *Ex ipsis.* Ex Discipulis erat Lucas, erat Marcus, erat Stephanus, & tot alii eminenter boni, & bonis meliores ; at Christus Dominus, quia Apostolos eligebat pro eminentissimis, non elegit meliores ex bonis, sed meliores ex optimis. Hac de causa Christus convocavit Discipulos omnes, quando elegit Apostolos : *Vocavit Discipulos suos, & elegit duodecim ex ipsis.* Ut respectu eorum quos præteribat, melius dignoscerentur electi ; voluit ut per segregationem cognosceretur lusus. Samuele Davidem in Regem uncturo ordinavit Deus, ut prius omnes filii Jesse in conspectu ejus comparerent. Venit primogenitus Eliab : non est iste, inquit Deus. Venit Aminadab : neque iste est. Venit Sama, aliique septem fratres per ordinem, & neminem ex hisce elegit Deus, donec ex agro veniret David. Age, si David erat electus, quare omnes septem filii Jesse in conspectum Samuelis veniunt? ut Samuel & Pater videntes

Luc. 6.
v. 13.

quales essent, qui rejicerentur à Deo, magis cognoscerent qualitatem electi. *Vocavit Discipulos suos.* Veniebant ante Christum omnes Discipuli : excludatur Marcus, excludatur Lucas, excludatur Stephanus, ut visâ excellentiâ exclusorum, melius cognoscatur eminentia duodecim Electorum : *Et elegit Duodecim ex ipsis.* In promotionibus humanis repulsi improbant electiones, in divinis, repulsi qualificant electos.

Duodecim ex ipsis. Non est hic facta electio inter electos & reprobos, sed inter electos & electos : quando enim eliguntur Principes Ecclesiæ, non est eligendus electus præ reprobo, sed electus præ electo. Auscultate notabilem Evangelii locum adhuc inter magnos expositores malè intellectum. Pater familias operarios in vinea sua laboraturos diversis diei horis, citius alios, tardius alios conduxit : & ad vesperascente die singuli suam mercedem acceperunt initio solutionis non à primis, sed à novissimis factò. Hinc Christus illam celebrem adedò intulit & deduxit conclusionem : *Multi enim sunt vocati : pauci verò electi.* Horum verborum vulgaris explicatio est, quod cum omnes sint vocati, electi sint pauci, & reprobi multi. Sed hoc loco certum est, quod hæc sententia alibi repetita, tale quid dicere non velit, neque ista fuerit intentio Christi. Probatur evidenter, omnes quotquot ad vineam ierunt, & ad hanc venerunt comparationem, fuerunt electi : omnes enim mercedem, seu denarium diurnum, quod est decalogi præcepta observantium præmium, receperunt. Si igitur omnes fuerunt electi, quomodo infert & concludit Christus, vocatos esse multos, paucos verò

Matth.
20. v. 16.

verò electos? quia electio, de qua Christus in hac loquebatur parabola, est electio de præferentia ad prima loca: *Erunt novissimi primi*. Et hæc electio non fit inter electos & reprobos, sed inter electos & electos, quales erant omnes qui denarium acceperunt. Et hinc cum primis propriè infertur & concluditur, quod multi sint vocati, & pauci electi: nam vocati ad hanc electionem, sunt omnes electi inter ceteros; & electi ad illam, sunt tantum electi inter electos. Ita in hodierna electione contigit: vocati fuerunt multi; omnes enim Discipuli fuerunt vocati: *Vocavit Discipulos suos*, qui omnes erant electi: nihilosecius electi horum electorum fuerunt tantum duodecim Apostoli: *Elegit duodecim ex ipsis*. Ex ipsis qui erant electi. Ex ipsis, qui erant meliores; nam Principes Ecclesiæ oportet esse electos ex electis, & meliores ex optimis.

In veteri Testamento duas de Deo electiones habemus, in quibus non requirebatur nec promittebatur tanta perfectio; & cum non essent Ecclesiasticæ, sed sæculares (quamvis Ecclesiæ nostræ figurativæ, uti notavit S. Augustinus) ecce quales fuere electi. Primus fuit Saul: secundus David. Et quare Saul fuit primus? Quia erat melior inquit S. Textus: *Non erat vir de Filiis Israel melior illo*. Et ne quis putaret, alium æquè fuisse bonum, eadem scriptura addit, neminem ipsi fuisse æqualem; *Quoniam non sit similis illi in omni populo*. Nullus illo erat melior; nam de melioribus ille erat unus; nullusque tam bonus, nam de melioribus ille erat melior. David eodem tempore cum Saule vivebat; unde infertur (res notatu dignissi-

ma) Saulem electum meliorem fuisse Davide. Ita hoc Episcopus Abulensis asserit, (Præmitto Abulensi titulum Episcopi, quia nullam auctoritatem citavi, aut citabo in hoc sermone, quæ non sit authoris primæ classis in Ecclesiastica dignitate) *Respondendum* [inquit ille] *quod David erat melior Saule, postquam peccavit; Saul tamen, antequam peccasset, reterat melior quàm David*. Elegit itaque Deus Saulem, quia licet David inter meliores erat tam singularis, nihilominus Saul illo tempore erat melior Davide. Non attendit Deus in Davide, quod futurus esset suus Pater; anteposuit illi meliorem. Et quando Deus elegit Davidem? quando jam melior erat Saule. Quod expressè innuit textus: *Scidit Dominus regnum Israël à te hodie, & tradidit illud proximo tuo meliori te*, dixit Samuel ad Saulem. Non aliud est quare in electionibus Dei, nisi esse, vel non esse meliorem. Quando Saul erat melior Davide, elegit Saulem: quando David melior erat Saule, elegit Davidem: semper ex melioribus meliorem.

O quàm acceptabiles forent electiones, quantoque applausu digni Electores & electi, si homines istam Dei regulam observarent! Electum jam Saulem, & inventum (nam se absconderat) Propheta Samuel produxit in publicum; & ostendit populo: & qualis erat? *Stetit in medio populi, & altior fuit omni populo ab humero & sursum*. Non erat magnus inter parvos, non major inter magnos, sed omnibus majoribus major; *ab humero & sursum*. Integro capite excedebat ceteros. Non erat major ætate, nec major divitiis, nec major consanguineis & propinquis, neque major

1. Reg.
15. v. 28.

1. Reg.
10. v. 23.

1. Reg 10
v. 24.
potentiâ, sed major capite : & ideò Deus illum constituit caput omnium. Elevatâ tunc voce Propheta dixit : *Certè videtis quem elegit Dominus , quoniam non est similis illi.* Vestri attestantur oculi, quod is, quem elegit Dominus major sit & dignior, & nemo illi sit æqualis. Et hanc vocem, & conspectum hunc quid fuit subsecutum? fausta acclamationes omnium, *Vivat Rex.* Eligatur major & melior : & ipsi præteriti dicent, vivat.

Christus exactè adeò hanc regulam seu exemplar observavit, ut non solum cum Apostolis electis respectu exclusorum : sed etiam respectu ipsorum electorum, utrorumque majores primò & meliores eligendo & nominando observaverit. Nescio utrum animadverteritis, cum electi fuerint duodecim, electiones fuisse sex. Hoc ex Evangelistis colligitur, qui speciali & nunquam aliàs usitato modo, per paria numerant, seu binos & binos nominant. *Elegit duodecim, quos & Apostolos nominavit : Petrum & Andream : Jacobum & Joannem ; Philippum & Bartholomæum. &c.* Christus elegit duodecim Apostolos non simul, sed per partes & paria : primò duos *Petrum & Andream.* Deinde alios duos, *Jacobum & Joannem.* Et hoc modo reliquos, semper meliores dignioresque præferendo, à Petro incipiendo, & cum Juda finiendo. Non solum enim eligendi sunt meliores, sed adhuc inter meliores qui eliguntur, meliores meliorum præferri debent. Ita ut electiones quæ fiunt cum Deo, & per Deum, semper respiciant meliorem. Quodsi multi sunt meliores, meliores de melioribus primò sunt eligendi. Et deinde successivè per or-

dinem alii. Ex duodecim, Petrus & Andreas : ex decem, Joannes & Jacobus : ex octo, Philippus & Bartholomæus, & sic de reliquis : primo semper loco, primæque nominatione data primis, id est dignioribus, non alio intuitu, quàm quia meliores.

Enim verò quia instructio hæc succincta & obligans valdè, necesse est aliquam illius dare rationem. Quænam igitur est ratio, quare non solum boni, sed meliores : & insuper ex melioribus meliores aut melior sint eligendi ? Ratio est, quia eligens obligatus est, non solum procurare bonum publicum, sed majus bonum. Hinc ipsi eligere non licet malum, neque bonum, sed meliorem. Non malum, quia iste malè faciet ; non bonum, quia ipse minus benè operabitur ; meliorem, & solummodò meliorem ? Ita : quia iste melius officio suo fungetur. Inter bonum & melius eadem est differentia, quæ inter magis & minus : & isto magis bono, quod accrescit præ minus bono, private non debet reipublicam vel Ecclesiam qui majus bonum ipsi procurare tenetur. Appendi oportet in statera magis & minus, & sic peragenda sunt electiones. Melior magis profuturus Ecclesiæ eligatur ; minus utilis futurus excludatur. Quidnam manus Dei scripsit, Balthasare Rege à regno & corona rejecto ? *Appensus es in statera, & inventus es minus habens.* Minus relativum est illius *Plus* : & quis inventus fuit cum illo plus in comparatione Balthasaris, qui cum illo minus fuit inventus ? Rex Cyrus qui illi in regno successit. Appendit deus in statera ex una parte *Cyrum*, & ex altera Balthasarem : & quia *Cyrus* magis profuturus erat Ecclesiæ & ejus populo,

Dan 5.
v. 27.

populo, qui tunc captivus exulabat in Babylonē, uti reverā profuit, mandatā illi restitutione libertatis, Patriæ & templi: quia Cyrus, dico, erat pro futurus magis, & Balthasar *minus*: hoc *minus* purpuram & coronam abstulit Balthasari, & illud *magis* eam transtulit in Cyrum.

Bilanci justitiæ illud, hoc casu, facere incumbit, quod in casibus suis bilanx facit concupiscentiæ. Clariùs loquar; Amor & desiderium boni publici hoc facere debet, quod amor & appetitus boni privati. Cuinam amor confert aut aufert dignitates Notoriè plùs habenti eas confert, plus enim ab eo accipit vel sperat: minùs habenti eas aufert, quia vel minus accipit vel sperat. Nōsti Sacerdos virtuosè, nōsti Religiosè exemplaris, nōsti Minister zelosè & incorrupte, nōsti Doctor erudite, quare fuisti rejectus? Quia *Inventus es minus habens*. Electus non habebat plus virtutis, neque plus scientiæ, neque plus zeli vel talentorum quàm vos: sed habebat plus. Quando quæritur habens plus, vā habenti minus! Sic plus & minus attendendum electoris desiderio boni tantum publici studio-si. Prætereant illos, de quibus speratur minus, quantumvis bonos: & eligat illos, qui plus de se promittunt, cum sint meliores. Hæc unica consideratio electiones justificat & à labe partialitatis purgat. Omnes aliæ considerationes privatum tantum bonum & commodum respicientes pestes sunt Reipublicæ tanto perniciosiores, quantò magis venis appropinquantes.

Dux considerationes seu respectus in hodierna electione occurrere poterant: sanguinis una, metus altera: illa sanguinis, in Joanne, illa metus in Juda.

Joannes consanguineus erat, & consanguineus apprimè dilectus; sed nec huius intuitu Joannes prælatus fuit Petro, sed Petrus Joanni. Judas Christi partes non erat secuturus, sed inimicorum potiùs partialitati adhæsurus: nec tamen ex metu huius fuit exclusus. Et quare? Quia Christus eligere volebat Apostolos & non multiplicare creaturas: *Et Judam Luc 6. Iscarioten qui fuit proditor*. Etiam Judas v. 16. fuit electus, quia de præsentie melioribus erat, quamvis postea futurus erat inimicus. Sit Judas proditor se eligentis: sed eligens, non sit proditor electionis. Fidelem adeò, generosum & magnanimum sese Christus ostendit eligendo adhuc in duodecimo ex duodecim; *Elegit duodecim ex ipsis*.

§. IV.

Tertia & ultima quæstio est: quot debeant esse electi. An pauci vel multi, numerus certus vel incertus, arbitrarius vel determinatus, completus vel incompletus: ad omnia ista uno verbo respondet Christus. *Duodecim*. Ad partes pro cedamus. An pauci debeant esse vel multi: responderet Christus, quod pauci. Et quare? Quia cum electos, uti diximus, oporteat esse meliores: quando non sunt multi boni, non possunt esse multi meliores. In paucis est ordo, unio, & consilium: in multitudine, nec ordo, quia erit confusio: nec unio, quia erit discordia: neque consilium, quia erit tumultus. Ministros oportet esse ut leges: leges oportet esse paucas, sed benè observari: & Ministri pauci & electi: *Elegit duodecim*.

Deus huius mundi universitatem gubernat; & quot illi assistunt, septem spiri-

Apoc. 1. v. 4. Spiritus: Gratia vobis, & pax ab eo, qui est, & qui erat, & qui venturus est, & à septem spiritibus, qui in conspectu throni ejus sunt. Septem cum oculis, in eo qui erat, in eo qui est, & in eo qui venturus est, sufficiunt ad conservandum in gratia & pace mundum. Gratia vobis & pax. Sed gratia perditur, & pax non invenitur: nam oculi non figuntur in eo quod est, aut venturum est; sed in eo quod non est, & volunt ut sit: & in eo quod venire non deberet, & volunt ut veniat. Idcirco non faciunt septuaginta, quod potuerunt facere septem. Verum est homines non esse Angelos quamvis esse deberent. Quod ideo Sanctus Joannes innuit, Episcopos Asiæ Angelos nuncupando.

Apoc. 2. v. 1. & 12. Angelo Ecclesie Ephesi: Angelo Ecclesie Smyrna: Angelo Pergami Ecclesia: sed licet homines non sint Angeli quod faciunt septem Angeli, illud facient duodecim homines, si fuerint cum Deo & per Christum electi. Omnia jam dixerat David: Pro patribus tuis nati sunt tibi filii: id est pro duodecim Patriarchis, facies duodecim Apostolos: Constitues eos Principes super omnem terram. Et quid sequetur? Memores erunt nominis tui: propterea populi confitebuntur tibi: id est, illi memoriabuntur Deum, & Deus omnes mundi populos eorum pedibus subiciet. Duodecim homines Dei memores, sufficiunt ad subigendum Deo totum mundum. Si verò illi, vel successores illorum Dei fuerint obliti, non solum non trahent ad Deum populos, sed etiam Deus, quos jam habebat, amittent. Tantum possunt destruere multi; & tantum efficere possunt homines pauci: Multiplicasti gentem, non magnificasti latitiam. Multum non facit multitudo: multitudo

facit multos: pauci faciunt multum. Non in numeri multitudine, sed in virtutis probitate multitudo consistit, commentatur ille, qui cum fuerit unus, fecit illud, quod non faciunt multi. S. Chrysostomus Archiepiscopus Constantinopolitanus.

Verum eritne bonum quod numerus ille certus sit vel incertus? arbitrius vel determinatus? Duodecim. Christus docet ipsum certum & determinatum, & non incertum aut arbitrium esse debere. Duodecim Apostolorum numerus non solum determinatus erat, sed etiam prædestinatus. Designatus in duodecim Patriarchis filiis Jacob: in duodecim exploratoribus terræ promissionis: in duodecim fontibus deserti: in duodecim lapidibus Rationalis. Prædestinatus in duodecim fundamentis, & duodecim portis civitatis Dei: in duodecim stellis Mulieris sole vestitæ: & in duodecim sedibus judicii universalis. Et sicut numerus canonicè erat decretus, & sanctè mysteriosus, cum Christus super omnes esset leges, earumque Dominus, exactè observavit religionem mysterii, & numerum noluit immutare & variare. S. Paschasius casu profundius considerato, adeo autem Christus secum voluit esse duodecim, ut ne Judas posset efficere, ut tantum essent undecim: id est. Ita observans fuit Christus decreti numeri, ut melius existimaret Judam numero inferere, quam numerum punctualiter non observare. Sint duodecim sicut est decretum, licet Judas sit duodecimus. Et si multum fuit non minuere numerum propter Judam, non fuit minus illum non augere, nec propter Marcum, nec propter Stephanum. Non varietur numerus designatus, quamvis ab

S. Chrysostomus.

S. Paschasius.

ab eo excludatur Evangelista tertius, & Martyr primus.

Matth. Consideratio major. S. Petrus inter-
rogat Christum: *Ecce nos reliquimus*
19. v. 27. omnia, & secuti sumus te: Quid ergo erit
nobis? respondet Christus: *Sedebitis su-*
per sedes duodecim: id est, Vos, qui om-
nibus propter me relictis, me estis secu-
ti, in die iudicii mei super duodecim
sedes faciam sedere. Mi Domine! & si
alii te fuerint secuti, & omnia, immò mul-
tò plus quàm illi propter te reliquerint,
nūquid & pro ipsis erunt sedes? Non:
Sedes duodecim. Numerus sedium est
duodecim: duodecim, & non plures se-
debunt, Non multiplicandus est numerus
locorum; quanquam crescat numerus
benemeritorum. Satisfiat merito; sed
aliis præmiis: sedes plures esse non opor-
tet, quàm duodecim. Non sunt multipli-
candæ dignitates, non multiplicanda lo-
ca, non creandi Ministri supernumerarii.
Si sunt duodecim Patriarchæ, sint
duodecim Apostoli & non plures quàm
duodecim. Si sunt septuaginta Senio-
res populi, sint septuaginta Discipuli, &
non plures quàm septuaginta. Et qua-
re? quia clauso numero, clauditur porta
inconvenientiis sine numero. Vos de-
super discurrite, qui illud melius nōstis.
Attamen dicetis, quod Christus, quam-
vis tam exactè observaverit numerum,
nihilominus Ministrum creaverit super-
numerarium, qui fuit S. Paulus, &
non S. Matthias, quia *annumeratus est*
Act. 1. v. 26. cum undecim. S. Paulus autem verè fuit
supernumerarius: neque enim fuit ex
numero primæ, neque ex numero electi-
onis secundæ: & fuit decimus tertius
Apostolus. Magnum profectò S. Pauli
privilegium! Et toties quoties, unus S.

Pars II.

Paulus esset, facilè admitterem extendi
leges, ut talis socius sacro Collegio ad-
deretur. Sed adverti numerum non fuisse
auctum propter metum fatalium lite-
rarum, quas Jerololymis secum ferebat
contra Damascum: sed propter emi-
nentiam talenti, sublimissimosque ma-
joris gloriæ Dei & nominis ejus fines, &
electione valde liberâ, supremâ, propriâ
Christi, & pro Christo: *Vas electionis est* *Act. 9.*
mibi iste, ut portet nomen meum coram *v. 15.*
gentibus & Regibus. Non pro Regum
respectu; sed ad illos subjugandos & sub-
jiciendos.

Enim verò sic adhuc Paulum super-
numerarium fuisse nego: neque per il-
lum, neque cum illo numerus fuit excelsus. *Ecclesia.* Quod ita cantat Ecclesia: *Qui meru-*
it thronum duodecimum possidere, id est,
sedes quam occupavit, quæque assigna-
ta fuit S. Paulo, non fuit supernumera-
ria, sed de numero duodecim duodeci-
ma. Age, nunquid duodecima S.
Matthiæ obtrigit? Omnino, Matthiæ &
insuper Paulo, utrique eadem obtrigit
sedes: ut pateat quàm justa fuerit electio
Judæ, & quale ipsius præcipitum. Pru-
dentius, Judam vocavit *Magnum Disci-* *Prudente*
pulum: id est, magnum Discipulorum.
Non fuisset tam malus, nisi fuisset
tam magnus. Corruptio melioris est
pejor. Christus in Juda elegit hominem
tam magnum, ut vacuum ipsius locum
solus non impleverit Matthias: sed Mar-
thias & Paulus. Ubi etiam notandum,
istam combinationem duorum subjecto-
rum pro loco unius, non fuisse contra
numerum definitum, sed illi valde con-
formem. Numerus duodecim Apostolo-
rum, designatus fuit, numero duodecim
Patriarcharum. Hi sunt isti viginti qua-

Et

tuor

tuor Seniores, quos S. Joannes ante thronum Agni stare vidit : prout PP. communiter sentiunt : Duodecim Patriarchæ, & duodecim Apostoli. Veruntamen in duodecim Patriarchis unus fuit locus, duobus substitutus ; scilicet locus Joseph, in Manasse & Ephraim substitutus. Et quemadmodum locus Joseph venditi substitutus fuit duobus, Ephraim scilicet & Manasse : ita locus Judæ venditoris aliis duobus fuit substitutus, Matthiæ & Paulo. Tam observans fuit Christus numeri canonicè definiti, ut nec ad dandum aut assignandum locum S. Paulo, numerum voluerit excedere : *Elegit duodecim.*

Hæc est ratio, quare Christus non plures quàm duodecim elegerit. Restat novissè quare non elegerit pauciores, & quare numerum compleverit : Quia inconveniens est, ut sint loca vacua. Natura non admittit vacuum : neque politia, sive sacra, sive profana illud admittere debet. Unus locus vacuus in Republica eadem habet inconvenientia, quæ in mundo haberet vacuum. Si esset vacuum in mundo, tota natura commoveretur, tota festinaret impetu ad illud occupandum. Idem usu venit in locis vacuis : Commotiones, perturbationes, tumultus, tantòque magis impetuosius & præcipites, quantò magis, non ad bonum commune & publicum, sed ad proprium & privatum omnes & singuli festinat, non ad implendum locum, sed se implendos ex ipso. Omnibus inconvenientiis istis præcluditur janua, dum clauditur numerus. Melius est claudi numerum, quàm januam. In parabola de decem Virginibus, clausa est janua : *clausa est janua* : sed clausus non est numerus, erant

*Matt. 25
v. 11.*

enim loca decem : *Decem Virginibus.* Et quoniâ clausus non erat numerus quamvis clausa janua, quid fatuis faciendum restabat, nisi ut clamarent, ingeminarent voces, & nuptias inquietarent : clamabant Virgines, voces ingeminabant accensæ lampades : similiter expensa pecunia ejulabat. Ad hosce impediendos clamores, numerus est claudendus.

Quam bene hoc ipsum, primus Christi Vicarius intellexit ! primum quod ex officio fecit, fuit numerum complere duodecimum. De Juda loquens consideravit numerum : *Qui connumeratus erat in nobis.* Et eundem mox complevit Matthiâ : *Et annumeratus est cum undecim.* Et quare tam citò & sine more ? quia congruum esse intellexit & hinc dixit : *Oportet ergo.* Apostolorum non erat inter se partiri mundum, sicut illum non sunt partiti, nisi duodecim elapsis ab hinc annis : nihilominus illuminatione Spiritus Sancti (ante adventum ipsius) intellexit S. Petrus conveniens protinus esse, ut statim & sine mora locus & numerus compleretur : *Oportet.* Non expectavit memorialia, non officia, non prætensiones, nec dependentias, ad præcludendam potius omnibus istis impedimentis januam, clausit numerum. Ad vacandum magis utilibus & necessariis, cavendum est ne dentur loca vacua. Ea propter Christus elegit duodecim, & duodecim nominavit & designavit : *Elegit duodecim quos & Apostolos nominavit.*

Non sufficit numerum tantum eligere, sed eligere & declarare. Christus duodecim elegit, & duodecim declaravit. Constabat duodecim esse electos : eodemque instanti constabat similiter, Petrum

*Act. 1.
v. 26.
Act. 1.
v. 22.*

trum & Andream, Joannem & Jacobum, & reliquos esse electos. Potuisset Christus personas eligere numerumque complere nominibus suppressis aliquorum saltem; & in mente retentis. Certè si quandoque locum habuit suspensio hæc & secretum, vel maximè hac habuit occasione. Exclusi remanebant ab Apostolatu Septuaginta Discipuli, omnes digni, & multi dignissimi. Bene igitur electorum saltem aliqui in mente poterant retineri, cum non constaret quinam electi essent; ut suspensione hac omnium spe sustentatà exclusis omnibus querulandi subtraheretur materia, quod in numero secretò electorum se contineri sperare possent. Ut quid ergò Christus illam reservationem non praticavit multis de causis. Prima, quia pro hoc mentem animumque habebat. Nescio utrum retinere in mente, sit quandoque mentis defectus. Secunda, quia similes reservationes non sunt sine iustis respectibus; & melius est respectus non habere, etiam iustos. Christus denique elegit, nemine suppresso, sed omnibus declaratis; electio enim ad eò irreprehensibilis erat, ut censuram non timeret. Christus nec electioni, nec electis, nec rejectis injuriam voluit irrogare. Non electioni, valde enim illi fuisset injuriosum, suspectam illam reddere, quasi fuisset talis, quæ publicam lucem formidaret. Non electis, ipsos enim reticere, fuisset confiteri, ipsos non fuisse digniores. Neque exclusis: supponendo enim illos esse malè contentos, fuisset ipsos ostendere ambitiosos. Omnia declarare, fuit omnes honorare; electionem, irreprehensibilitatis notitià; electos, dignitatis & meriti famà; exclusos, ambitio-

nis suspicione liberando. Super omnia tota Christi schola remansit honorata: maximus enim honor communis, eisdemque integritatis commendatio est, quod defint loca, & superfluant benèmerita. Maxima convivii Christi in deserto excellentia, fuerunt superflua. Christo duodecim eligente Apostolos, superfuerunt septuaginta, eodem honore & officio dignissimi; omnesque se dignissimos probârunt, quia nullus querelam emisit. Septuaginta repulsæ, & nullæ querelæ? O sæculum beatum! perplexus hæreo num repullos majores fuisse asseram, quàm electos. Electi erant magni, omnes enim meruerunt esse Apostoli: exclusi videntur majores, quia nemo Apostolorum alteri invidit. In hac dignitate perstiterunt omnes, quando dignitates duodecim tantum sunt collatæ: *elegit duodecim.*

§. V.

TRes discursus mei partes absolvi. Sed video Auditores me interrogare de S. Bartholomæo, quasi in jam dictis nihil de ipso fuerim locutus. Quicquid de meliore meliorum dixi, de gloriosissimo hoc Apostolo venit intelligendum. Et si quidem hodie aliquam ipsi præ cæteris, prærogativam tribuere licet, idem ille locus, quem Evangelium ipsi assignat inter electos, non modicum huic considerationi confert. Evangelium S. Bartholomæo sextum assignat locum; & excluso ab hoc sacro numero (uti oportet excludi) Judæ reprobato, sextus inter undecim est locus mediæ, semper & ubique terrarum dignissimus reputatus. De Sapiente humili dixit Spiritus Sanctus, quod in medio magnatorum eum confedere faciet: *Sapi-*

Eccles.
11. v. 1.

Joan.
1. v. 48.

Apo.
21. v. 20.

entia humiliati exaltabit caput illius, & in medio magnatorum illum consedere faciet. Et quis inter Apostolos fuit sapiens humilis, nisi Bartholomæus? juxta receptionem opinionem S. Bartholomæus fuit ille legis Doctor Nathaniël, de quo pronuntiavit Christus: Ecce verè Israëlita, in quo dolus non est. Et in hoc magno Sapiente inter humiles & rudes piscatores (licet regni Christi magnates) collocato, per locum, quem in medio eorum obtinet, divini oraculi verificatur promissio: In medio magnatorum consedere eum faciet.

Hinc textuum duorum, unius ex veteri, alterius ex novo testamento apparenter contra se invicem pugnantium consonantia patescit. In veteri Testamento, duodecim Apostoli duodecim lapidibus pretiosis Rationalis, quod summus Sacerdos pectori gestabat affixum, figurati fuerunt. In novo itidem Testamento, duodecim lapidibus fundamentalibus civitatis Jerusalem novæ! quam S. Joannes de cælo descendentem vidit, fuere significati. Dubium & contradictio in dispositione tantum & ordine lapidum ipsorum consistit: in Rationali enim primus lapis erat Sardius, & in fundamentis Jerusalem cælestis idem lapis Sardius erat sextus. Cum igitur idem lapis ex una parte primum occupet locum quomodo in altera sextus illi assignatur? Sextum locum, asserente S. Luca, tenuit S. Bartholomæus: Lapis Sardius, asserente sancto Joanne, sextus est Apostolus: si ergo Sardius & S. Bartholomæus ex una parte sextum occupant locum, quomodo in altera tenent primum? Quia locus medius est locus primus: & quando locus sextus est medius (sicut est ille

S. Bartholomæi) est sextus simul & primus. Proinde Sardius in duodecim lapidibus fundamentalibus novæ Jerusalem sextus, & in duodecim lapidibus Rationalis primum tenet locum. Iste igitur locus in veteri & novo Testamento S. Bartholomæo fuit assignatus: Primus enim locus, prout hucusque docuimus meliorum meliori est tribuendus.

Plinius de lapide Sardio tractans, addit similem carni vivæ illum asserit, ut caro viva in lapidem videatur conversa. Quam ob causam lapis carneus vulgari ter appellatur? Et quis sanctum Bartholomæum nostrum totum in carne viva & sine pelle, quam sibi detrahi, & frustra- tim crudelissimè abscindi, tali animo, fortitudine & constantiâ passus est, ac si non carneus, sed lapideus fuisset, in illo naturaliter effigiatum non videt? Duodecim fidei articuli Symbolo contenti, duodecim similiter Apostolis partitim fuerunt attributi: singulis suum pronunciantibus: & sextus, qui S. Bartholomæo ob- tigit, fuit ille Resurrectionis singulari congruentiâ & proprietate: Caro etenim resuscitata viva & impassibilis existit. Hoc ita S. Apostolici caro probavit, ad stuporem Tyrannorum dum vivus excoriaretur, cum talis in extremo & terribili hoc tormento patientiæ illius apparuit constantia, ut impassibilitas potius, quam patientia videretur. Et hoc modo S. Bartholomæus inter duodecim Apostolorum statuas, figurâ & exemplo singularis remansit. Exemplo, dico, virtutum heroicarum, quibus eminere fas est eos, qui ad prima Ecclesiæ loca sunt eligendi & figurâ, quam intueri, sicq; de illis judicium formare oportet eligentes.

Nil magis eligentium decipit judicium,

cium, magisque electionum optatum & re-
rectum inveniit & confundit successum,
quàm pellis. Dignitas & capacitas ho-
minum non ex apparente extrinseco, sed
ex intrinseco, & eo, quod inest, merien-
da venit. Exuantur prius pelle, & omni
extrinseco, & sic verum de meritis for-
mabitur iudicium. In mundi exordio,
Deus dans esse & formam creaturis, mox
illas generali isto testimonio laudavit :
Vidit Deus, quod esset bonum. Condito
 tandem homine, singulariter est nota-
tum, notatuque dignissimum, quod so-
lum illum non mox laudaverit, nec Scrip-
tura de illo asserat: *Vidit Deus, quod es-
set bonus.* Age si omnes aliæ creaturæ
minus perfectæ mox ab oculis Dei fue-
runt laudatæ, cur homini omnibus per-
fectioni ipsiusque Dei manibus plasmato
idem non contigit? egregiè responderet
S. Ambrosius: *Ideo homo non ante lauda-
tur: quia non in forensi pelle, sed in inte-
riore homine ante probandus.* q. d. Ho-
mo non, instar aliarum creaturarum, quæ
visæ mox fuere laudatæ, ab oculis Dei
fuit laudatus: homines enim non ex pel-
le, & foris patente, sed ex intrinseco sibi,
& eo quod habent, iudicari debent: *non
in forensi pelle, sed in interiore homine.*
Creaturæ aliæ hoc sunt quod foris appa-
rent: in homine, quod foris apparet est
minus, quod intus later, est totum. *Aliæ in
specie sunt, homo in occulto.*

Non nego, pellem, si, ritè factâ anatomi-
am, homo intrus talis sit, qualem ipsum
esse oportet, decorem addere perso-
næ, & loco conciliare auctoritatem, &
hoc casu purpuram optimè quadrare
pelli. Hinc in primo Templo, quod fuit
Tabernaculum, mandavit Deus ut pelli-
bus purpurâ tinctis operiretur: *Pelles ru-*

bricatas. Ipsæ verò pelles quidnam te-
gebant, & quidnam sub se habebant?
Arcam Testamenti, tabulas legis, Che-
rubim, propitiatorium, Deum. Quando
tale quid pelles operiunt, operimento
purpureo dignæ sunt. Enim verò si mul-
tæ sint pelles (prout verè sunt) quæ simi-
les operiant thesauros, non tamen prop-
terea rubricatæ videantur: consolatio-
nem accipiant cum Discipulis, qui in
hodierna electione remanserunt exclusi.
Dicant vel cantent cum electa à Deo
anima: *Nigra sum, sed formosa, sicut ta-
bernacula Cedar; sicut pelles Salomonis.* v. 4.
Divitiæ Cedar nec non Salomonis moni-
lia, & quod amplius est, ipse Salomon sub
pellibus visui minus gratis ambulare po-
rest. Quod est intrinsecum & ab oculis
absconditum, hominem facit: extrinse-
cum & oculis expositum, sicut merè est
naturale, & merito & culpâ vacans,
sic nec laudem nec vituperium meretur.
*Non laudes virum in specie sua, neque Eccl. 11.
spernas hominem in visu suo,* inquit Spi-
ritus sanctus specialiter loquens de iis,
qui ad loca sublimiora sunt evehendi.

Samuèle aliquem Filiorum Jesse in Re-
gem uncturo, primus, quem ei præsentav-
it Pater, fuit [ut diximus] Eliab primo-
genitus ejus proceræ staturæ, spectabi-
lisque formæ juvenis: quem mox ut
vidit Propheta, Imperio vel maximè
dignum iudicavit. Verùm tamen Deus
statim exteriora illa attendere vetuit, non
enim illum elegisset, sed repulisset
dicens: *Ne respicias vultum ejus, neque
altitudinem stature ejus quoniam abjeci
eum.* Adjectâ sententiâ, quam omnes
Principes semper ob oculos habere par-
esset: *Nec juxta intuitum hominis ego ju-
dico: Homo enim videt ea, quæ parent,* v. 7.

Dominus autem intuetur cor. Ita videre & judicare oportet eligentes, ut rite fiant & rectè succedant electiones. Non oculis hominum, qui apparentias exteriores attendunt & æstimant: sed oculis Dei, qui interiora & cor penetrat, in quo esse, valor & differentia de homine ad hominem consistit. Homines non solum ornamentis, quæ subornant etiam & decipiunt exuti, judicandi sunt & æstimandi; sed ipsâ insuper pelle nudandi, quæ frequenter specie robustâ cor debile & pavidum, quale illud Eliab erat, tegit.

Eliab staturæ proceritate Davidem, at David cordis animique magnitudine excedebat gigantem: & illud cor, quod latebat homines, vidit & elegit Deus: *Dominus autem intuetur cor.* Cum igitur exteriora sint, quæ homines faciunt & dijudicant, solusque Deus interiora videat & cognoscat: electiones hominum sollicitè & morosè cum Deo pertractandæ sunt, prout Christus hac die, vel nocte fecit: *Erat pernoctans*

in oratione Dei.

Amen.

S E R M O

IN

Sepultura Ossium Patibulatorum.

Habitus in Ecclesia de Misericordia in Civitate Bahiâ,
Anno 1637. quo status ille bello ardebat.

Misericordia & veritas obviamerunt sibi: justitia & pax osculatae sunt. Psalm. 84. v. 11.

§. I.

Emina hæc virtutum phæa misericordiæ. Ecce quàm differentibus procellionibus diversisque comitatibus, illi ipsi homines vivi, mediante justitiâ, ad infamem supplicii locum fuere deducti: & mortui, agente misericordiâ, tanto cum honore ad illum sepulturæ Ecclesiasticæ locum sunt delati. Ibi luerunt quod mercantur delicta: hic accipiunt quod debetur humanitati. Dicit itaque David, quod optato isto tempore,

pore, misericordiâ & justitiâ ad occurrendum sibi egressâ: justitia pacem, & misericordia amplexata sit veritatem: *Misericordia & veritas obviaverunt sibi, justitia & pax osculata sunt.*

Justitia & pax sese invicem sunt amplexatæ: & justitia prior ad amplexandum occurrit: *Justitia & pax.* Quia justitia non dependet à pace (veluti nonnulli in excusationem sumunt) sed pax à justitia. Justitia bellum illud justificet, cuius spolia, sunt hæc ossa: & ab his, & illo tot spiritibus desiderata pax nascetur, cuius à tot annis, defectum patimur. Nascente Christo Angeli pacem annuntiaverunt hominibus: *Et in terra pax hominibus.* Et unde illis hæc pax expectanda, hominibus & terræ? Non præcisè à Rege pacifico qui nascebatur: sed à justitia diebus illius oriturâ: *Orietur in diebus ejus justitia, & abundantia pacis,* inquit propheta David: pax etenim justitiæ est fructus. Omnis respublica semper indiget pace, & nostra, tempore præsentis, pace duplici: pace internâ contra inimicos domesticos; pace externâ contra extraneos, & utrâque gaudebimus, justitiâ illam ritè excolente. Videtis illa ossa insepulta? Hæc semen- tis est, de qua pax nascitur. Justitia illa seminat in aëre, & pax colligitur in terra. *Absolon,* id est, *Pax Parris:* Sed non fuit pax patris adhuc vivus, sed jam mortuus & suspensus: vivus, ciuentum intulit bellum, suspensus toti regnò reddidit pacem. Si vigeret justitiâ suspendens Absalones, profectò foris & intus tot non forent bella & seditiones. Maximum justitiæ exemplum, quod mundus vidit, fuit diluvium: & quid illud fuit subsecutum? Pax, quam columba Noë

in ramo tulit olivæ. Aquæ diluvii non evulserunt, nec arefecerunt, sed potiùs rigârunt olivam. Sub illis conservata fuit incorrupta & virens: nam sub gravibus & exemplaribus pœnis & punitio- nibus pax crevit & revirescit.

Ad meum intentum, primum ejus indicium, non fuit illud columbæ, sed illud corvi. Emissus ex arca corvus suffocatis diluvio corporibus vescendo se saginavit, & quando caro damnatorum datur corvis, secura est pax mundi. Quod si corvus vel unam calvariarum istarum intulisset in arcam, tantundem, & magis de pace securus potuisset esse Noë, quàm de oliva columbæ. Jerusa- lem nunquam majore pace fuit gavisâ, quàm tempore Salomonis: sed hæc non tantum erat in Oliveto, verum etiam in Calvario. Ita illud Salomoni suus Pater fuit vaticinatus, de regni ipsius felicitate loquens: *Suscipiant montes pacem populo, & colles justitiâ.* Id est, montes populo offerent pacem, & colles justitiâ. Enimverò, quare colles justitiâ, & montes pacem? Quia in Jerusa- lem erat mons excelsus valde oleis confi- tus, dictus Oliverus: & collis alius sive mons humilior opertus Calvariis, dictus Calvarius: ubi rei damnati supplicio afficiebantur. Et quando colles instar Calvarii, Calvariis suis justitiâ ostendunt; montes, instar Oliveri, oleis suis pacem annunciant: *Suscipiant montes pacem, & colles justitiâ.* O quomodo montes hosce videremus pace coronatos, si colles hi justitiâ apparerent seminati! At nos regulæ hujus obliti (quæ etiam mili- tatis est) toti sumus in roborandis & communiendis montibus & collibus. Quid prodest fortalitia communiri, pa-
tibulis

Gen. 8.
v. 11.

Psal. 71.
v. 3.

Luc. 2.
v. 14.

Psal. 71.
v. 7.

2. Reg.
19. v. 1.

tribulis immunitis? Hæc sunt quæ contra justitiam divinam nos defendere debent, quæ solummodo de cælo venit, quando in terra deest. Imperator Maximilianus conspecto patibulo, detegebat caput in-quiens: ista patibula Imperium meum in pace conservant. Proinde David velut Propheta ait, & similiter, velut Rex dicere potuisset, justitiam & pacem sese mutuo amplexatas fuisse: *Justitia & pax osculatae sunt.*

Unam thematis partium explanavi, quæ cum tam propria sit temporis, non minus congrua fuit loco & actui præfenti; est enim misericordiae, quæ justitiam supponit. Ut fusiùs super secundam & principalem discurrere liceat, major gratia nobis est necessaria. Ave Maria.

§. I I.

Misericordia & veritas obviaverunt sibi.

E Maxime prodigiosis casibus, quibus, cælum tremefecit terram, & terras nostras, fuit unus memorabilis ille terræ motus Insulæ Terceræ, paucis ab hinc annis. Conculsit, evertit, funditusque oppidum, Praya dictum prostravit: multò verò notabilius fuit, quod reliquerit intactum, propter quod alia subvertit Tria tantum oppidi illius loca integra & illæsa perstiterunt: Carcer publicus, domus misericordiae, & Pulpitum summi templi. O providentia divina semper vigilans, etiam in casibus, qui videntur & esse possunt naturales! illæ tres exemptiones adeò notabiles magno non vacarunt mysterio: quod omnes quotquot viderunt, advertentes mox

agnoverunt. In carcere justitiam, in hospitali misericordiam: & in pulpito recognoverunt veritatem. At si nobis Lusitanis, & maxime civitatum locorumque illorum maritimorum (prout hæc nostra est, & illa erat) incolis Deus prædicaret, quod justitiæ, misericordiæ, veritatisque defectu, conquisiones nostræ, sive Imperii extensiones adeò videantur desolatæ, destructæ & everse: & quod non nisi tribus suffultæ columnis, veritate scilicet, misericordiâ, & justitiâ perstare & defendi queant. De justitiâ quod dictum est, sufficiat: de misericordiâ & veritate jam dicemus.

Misericordia & veritas obviaverunt sibi. Verba hæc, Auditores, notabile continent documentum, notatuque & animadversione dignum apud eos, qui in illustrissimâ hac communitate, & re, & nomine misericordiam profitentur. Vaticinando cantat David tanquam mirabile, propriamque legis gratiæ excellentiam, quod tempore illius (quale est hoc nostrum) misericordia & veritas concorditer mutuo sese fœdere constrinxerint. Quod significare videtur ly *Obviaverunt sibi.* Notabile dictum. Virtutes non sunt velut vitia. Vitia, quamvis in eodem conjuncta subjecto, & ad finem eundem semper colligata, præposterè vulpium Samsonis adinstar incidunt, semper sibi contraria & inimica. Non sic virtutes. Virtutes talem inter se observant fraternitatem & harmoniam, ut semper unitæ sint & concordēs: & inter omnes virtutes, nulli magis intrinseca est ista unio, quàm veritati; nam virtus, quæ simul non est veritas, non est virtus. Quo igitur pacto dicit David, & velut mirabile legi Christi proprium decantat, quod

quod misericordia cum veritate, & veritas cum misericordia arctissimum fœdus reciprocè inierint, *Misericordia & veritas obviaverunt sibi?* Unum David dicit, alterumque supponit: utrumque certum. Dicit quod misericordia & veritas sibi mutuò occurrant & uniantur, quia Christus sic mandat: & supponit misericordiam & veritatem ex adverso sibi incedere, & disjunctas esse posse, quod frequenter accidit. Neque omne quod misericordia videtur, est misericordia & veritas: dantur misericordiæ, quæ sunt misericordiæ & mendacia. Videntur misericordiæ, & sunt respectus: videntur misericordiæ & sunt propria commoda: videntur esse misericordiæ, & sunt alii affectus tam virtuti huic, quàm omnibus contrarii.

Matth.
26.v.9.

Qui Judam audivisset dicentem: *Ut quid perditio hac? potuit enim unguentum istud venundari multo, & dari pauperibus.* Qui audisset, inquam, istud ab Apostolo, benè operandi voluntatem, charitatis dictamen, affectum & impulsu misericordiæ illud fuisset interpretatus: at S. Joannes Evangelista animum ipsius penetrans, quàm differente & contrario colore id nobis depinxerit attende: *Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum, sed quia fur erat & loculos habens.* Verba videbantur Apostoli, sed intentio erat furis: erat cupidus sub habitu pietatis: erat furtivum sub larva misericordiæ: *Quia fur erat, & loculos habens.* Ego applicare nolo, quilibet hoc faciat secum, si simile quid invenerit. Ad exemplum gentis magis celebratæ, periculosiorisque materiæ transeamus.

Abraham è patria sua peregrinatum
Pars II.

egressus, cum omnia familia sua venit in Ægyptum: & vix paucis ibidem diebus commoratus, ditissimis & potentissimis terræ illius poterat annumerari: abundabat agris, pecorum armentis, gregibus, mancipiis, quæ omnia Regis & incolatum terræ liberalitates erant. Prima fronte id legens tempora nostra increpare cœpi dicens: istud vera est charitas, illud est misericordia, homini peregrino tanta alacritate providere, tantâ largitate exulanti familiæ succurrere; non ille nobis mos est cum iis, qui de Parnambuco ad nos confugiunt: perrexi legere, & ecce totum illud quod audistis, nihil minùs erat, quàm quod apparebat. Videbatur pietas, & erant respectus: videbatur misericordia, & erant commoda. Loquamur planiùs; videbatur charitas, & erat amor. Omnis ista beneficentiæ & munificentie copia ad domum Abrahamæ, non Abrahamæ, sed Saræ amore confluebant: & non, quia Sara erat peregrina, sed quia pulchritudo formæque venustas Saræ peregrina erat: *Scio, quod pulchra sis mulier: Gen. 12. Abraham benè usi sunt propter illam. v. 11 & 16.* Ita ut (sicut dixi) nec omne hoc quod misericordia videtur, misericordia & veritas sit: sed frequenter misericordia & mendacium. In Juda zelus pro pauperibus videbatur misericordia, & erat cupiditas: in Pharaone munificentia & humanitas erga peregrinos, videbatur misericordia, & erat lascivia: & si defectus hi in misericordiis inveniuntur coronatis, vel cum coronâ Sacerdotali, sicut erat illa Judæ, vel cum coronâ Regiâ, sicut erat illa Pharaonis: non tantopere mirandum est, quod in misericordiis aliorum inveniri possint, ubi illi minoris majorisve conditionis

tionis, omnes inferiores sunt. Verum cum hoc ita se habeat, quod in multis actionibus & misericordiarum operibus, misericordia & veritas sibi non occurrant; contingere enim potest in hac ipsa Ecclesia, & intra sanctos hosce parietes, tam in electionibus officiorum, quam eorundem administratione, ut minus antiqua, & magis palpabilia sint exempla) relictis illis examini & conscientiarum tribunalium ad quæ spectant ad actum præsentem tanquam diei huic proprium accedendo, dico, Auditores, inter omnia misericordiarum opera, quæ instituto & professioni vestræ incumbunt, illud singulariter est censendum, in quo misericordia & veritas sibi junctæ inveniuntur. In aliis misericordiarum operibus misericordiam unam, & veritas alteram tenere potest viam: in hoc verò secus se res habet, quantumcunque enim opus quoddam ab altero discrepet, hic sibi occurrunt, hic sese amplexantur, hic uniuertur: *Misericordia & veritas obuiaverunt sibi.*

Psal.
39.v.12.

Enimverò ut cognoscat Confraternitas de misericordia, quantumcunque in hoc dico, ab eodem audiamus Davide, non jam de humanâ sed divinâ misericordiâ loquente. Mavimus omnium Prophetarum, divinæ misericordiarum Decantator fuit David. Et quoties ipse (sicut ego modò) in frequenti sese auditorio versari conspexit, de misericordia Dei semper prædicavit, quod veritate comitata semper inceserit: *Non abscondi misericordiam tuam, & veritatem tuam à concilio multo. Velut Rex tantum misericordiarum divinæ obnoxius: & velut Propheta illam cognoscens, eandem semper veritati conjunctam ore fere-*

bat. Cum Deo loquens, misericordia & veritas. *Misericordia & veritas præcedent faciem tuam; Domine in cælo misericordia tua, & veritas tua usque ad nubes.* Loquens de Deo, misericordia & veritas: *Misericordiam & veritatem diligit Deus; universa via Domini misericordia & veritas.* Ad collaudandum Deum nos exhortans misericordia & veritas: *Laudate Dominum omnes gentes, quoniam confirmata est super nos misericordia ejus; & veritas Domini manet in æternum. Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam: Et super misericordiâ tuâ & veritate tuâ.* Quare verò David totus laudando Deo intentus misericordiarum semper veritatem adjunxit? Quia veritatis cum misericordiâ conjunctio, tam excellens, tam sublimis est & divina, ut de nullo attributorum suorum magis gloriatur, quàm de hac unione. Quod idem Deus Davidi, & hic nobis revelavit: *Super misericordiâ tuâ & veritate tuâ, quoniam magnificasti super omne nomen sanctum tuum.* Deus nomen suum magnificaturus, Deus nomen omnibus nominibus excellentius sibi assumpturus, nomen, quod ex omnibus attributis sibi elegit, fuit misericordia & veritas. Deus Filio suo nomen dedit super omne nomen: *Et dedit illi nomen super omne nomen.* Sibi quæ similiter sumpsit nomen super omne nomen: *Magnificasti super omne nomen sanctum tuum.* Et quemadmodum Christi nomen, super omne nomen est Jesu, *Ut in nomine Jesu omne genu flectatur:* ita Dei nomen, super omne nomen, est misericordia & veritas. *In misericordia tuâ & veritate tuâ.* Non misericordia & justitia, non misericordia & sapientia: non misericordia & omni-

Psal.

88.v.15.

Psal.

35.v.65.

Psal.

83.v.12.

Psal.

24.v.10.

Psal.

116.v.1.

Psal.

113.v.

10.

Psal.

137.v.3.

Psal.

lip.2.9.

Psal.

lip.2.9.

Psal.

lip.2.9.

Psal.

lip.2.9.

Psal.

lip.2.9.

Psal.

lip.2.9.

Psal.

lip.2.9.

Psal.

lip.2.9.

Psal.

lip.2.9.

Psal.

lip.2.9.

Psal.

lip.2.9.

Psal.

lip.2.9.

Psal.

lip.2.9.

Psal.

lip.2.9.

omnipotentia; non misericordia, & im-
mensitas: sed misericordia & veritas. Et
si unio veritatis cum misericordia tam su-
perexcellens & divina est in misericordia
Dei, ecce qualis & quanta erit in miseri-
cordia humana! Istud itaque, auditores,
de hocce misericordiae actu assero, cui
nunc vacamus: *Misericordia & veritas
obviaverunt sibi.*

§. III.

QUOD si illius adeo gloriose & qua-
si divinæ proprietatis fundamen-
tum ex me scire cupitis, duas esse
rationes respondeo; ambas etiam præ-
sentes, generalem unam, specialem al-
teram. Prima & generalis, quia est opus
misericordiae, hominibus mortuis exhi-
bitum; secunda & specialis, quia exhibi-
tum est mortuis à iustitia condemnatis, &
ex patibulo sublatis.

Incipiendo à primo: tunc veritati
unitur misericordia, quando opus mise-
ricordiae tam est verum & purum, ut nul-
lo alio affectu vitiante miscatur, neque
alio motivo vel respectu falsificante
corrumpatur: & talia sunt opera miseri-
cordiae mortuis exhibita. Judæ unctio-
nem Magdalene improbante, mox divi-
nus adfuit Magister sinistram mali Disci-
puli censuram correcturus, pronuncians
totamque scholam suam docens, o-
pus illud fuisse bonum: *Opus enim bonum
operata est in me.* Christus absolutè
pronunciando opus fuisse bonum, appro-
bavit, & ab omni, & qualicunque illud
vitiante defectu depuratum fuisse affir-
mavit: nam, *Bonum ex integra causa, ma-
lum ex quocunque defectu.* Quaro igitur:
quare absolutè bonum & purum
fuit illud opus, & non solùm à defecti-
bus, quos illi aspergere nitebatur calum-

nia Judæ, sed ab omni prorsus nævo alie-
num? in ipsis Christi verbis veram
rationem contineri opinabar; Dominus
non solùm dixit, *opus bonum operata est:*
sed addidit, *in me.* Et quia opus istud fue-
rat præstitum Christo, Christo, & prop-
ter Christum, alià non videtur indigere
ratione, aut probatione, ut opus bonum,
& ex omni parte bonum reputaretur:
Opus bonum. Ita putabam ego, idemque
mecum putaturos omnes credo: sed
hæc non fuit ratio, quâ Christus bonita-
tem & puritatem operis illius probavit:
sed alia arcana magis, quàm nemo sibi
imaginari potuisset, verè admirabilis
& profunda: *Mittens hac unguentum
hoc in corpus meum, ad sepeliendum me
fecit.* Illa tempestate pretiosis & aroma-
ticis utebantur unguentis ad mortuos &
vivos inungendos. Vivos pro oblecta-
mento, mortuos pro sepultura. Christus
igitur Judæ respondens, vides, inquit, hoc
unguentum, quod Magdalena in corpus
meum effudit, ex quo tantopere scanda-
lizaris? scias velim quod non velut vivum
me unxerit pro oblectamento, sed velut
mortuum pro sepultura. Corpus me-
um jam mortuum Magdalena in sepul-
chro inungere volet, nec poterit: & quia
ejus devotio meretur, ut extremum
hoc pietatis ejus officium non respuam,
hinc motu instinctuque divino acta, an-
ticipatò me unctura venit, ut corpori
meo debitam defunctis cæremoniã
præveniendò exhibeat, *Prævenit ungere
corpus meum.* Ita ut Christo (notate
modò) ad demonstrandum, quod opus
hoc approbaret, absolutè bonum, esset
omni que respectu humano & defectu
vitiante careret, non suffecerit referre,
quod sibi factum esset, prout omnes cer-
nebant

nebant: sed in super opus ei fuerit declarare mysterium sibi soli & Magdalenæ notum, palamque facere, quod se non tanquam vivum, sed velut mortuum unxerit, *Opus bonum operata est; ad sepeliendum me fecit.* Tantum distant opera misericordiæ vivis vel mortuis exhibita, quantum vis vivus sit ipse Christus. Enimvero si obsequium Christo vivo fuisset exhibitum, speculatio arguere, malitia suspicari, vel murmurare, & apparentem aliquem calumniari potuisset defectum, ut in dubium saltem vocaret: sed quia erat opus misericordiæ, corpori mortuo, ad sepeliendum impensum, irrefragabiliter demonstravit, quod vera & pura esset misericordia; vel ut nostris loquamur terminis, quod esset misericordia & veritas: *Misericordia & veritas.*

Fundamentum solidum & clarum hujus Philosophiæ, est, quod motiva, quæ vitiare possunt puritatem, & falsificare veritatem misericordiæ operum, sunt alii respectus humani; opera mortuis exhibitæ respectibus carent. In maxime honoratis, & quibus vel maxime omnis respectus debetur, qui sunt Reges, & ipsis, præ cæteris, familiariores ponamus exemplum. Mortuus est Rex Herodes, qui recens nati Christi mox vitæ insidiarius fugere compulit in Ægyptum. Hoc mortuo, statim Angelus Josepho apparens dixit, quod securè in terram Israël redire liceret: *Defuncti sunt enim, qui querebant animam Pueri.* Istud Ly enim, Angeli latius fuisse videtur, quam opus erat. Evangelista solum Herodem defunctum fuisse asseruit: *Defuncto Herode.* Cum igitur solus Herodes Christi persecutor obierit, quomodo Angelus omnes persecutores defunctos asseverat? quia mo-

rientibus Regibus omnes pariter commoriuntur respectus qui comitabantur. Herodes persequabatur Christum respectu Coronæ, reliqui persequabantur respectu Herodis; & mortuo Herodi omnes simul commortui sunt respectus.

Angelicè fatur Angelus, non omnes mortuos esset respectus, sed omnes defunctos esse respectivos sive respicientes, id est, Herodis familiariores; ut omnes agnoscant mortales, quam parum vivis confidere oporteat mortuos. In quibusdam regionibus Indiæ, Regibus morientibus, omnes eorundem famuli & familiares sese pariter interficiunt. Hic se non interficiunt, sed etiam moriuntur. Moriuntur illis, & vivunt (sicut semper vixerunt) tantum sibi. Enimvero, si illud accidit Regibus, quid fiet inferioribus? agnoscamus igitur pro mortuis, non esse vivos. Cum moriente moriuntur omnes, *Defuncto Herode: defuncti sunt enim.* Connectite verba Evangelistæ, cum verbis Angeli, bene notantes illud *Enim.* Moriuntur vivi cum mortuis, nulla interveniente indispositione alia, & alio *Quare,* quam quod illi sint defuncti. Nunquid minus prudens, sibi que parum præfens moreretur, qui pro testamentario suo mortuum non unaret? Ita faciunt, qui morientes animæ suæ solatia & suffragia vivis commendant. Etiam illi, qui in vita moriebantur pro vobis, in morte moriuntur vobiscum. Ecce hoc in filiis, unà cum parentibus, in fratribus, unà cum fratribus, & quod excedit omnia, in amicis, unà cum amicis. Excellentissimum par amicorum, cujus S. Scriptura meminit (reliqua enim sunt fabulosa) fuit Jonathas & David. Jonathas defuncto, David vivus remansit; & totum quod pro

*Matt. 2.
v. 20.*

Ibid.

2. Reg. 1.
v. 26.
& 27.

pro illo fecit, fuit filio ipsius auferre bona, & in mortem ejus componere lamentum: *Doleo super te, Frater mi Jonatha, decore nimis, & amabilis super amorem mulierum, sicut mater unicum amat filium suum, ita ego te diligebam.* Notate istud, *diligebam.* Ille ipsemet confitetur dicens, non quod diligit, sed quod diligebat: mortuo enim Jonathâ, etiam Davidis amor expiravit. Agedum confidete nunc amicis, & quidē integerrimis: quod à memoria seu intellectu eorundem sperare aut expectare potestis, est mediuni chartæ folium cum quatuordecim versibus: Bulla defunctorum magis profdeset.

Sed revertendo ad Herodem, respectuumque declarationem, quia illo moriente, pariter mortui sunt omnes sui: sciendum est, Herodem istum cognomento Ascalonitam fuisse hominem, omnibus artibus & modis hominum sibi animos lucrandi, occupandi & conciliandi apprimè gnarum. Quia ad coronam intrusus, quadraginta duobus annis semper cum formidine regni amutendi imperavit, nonnullos favoribus & gratiis, tanquam Rex lucrabatur; alios rigoribus, minis & poenis sibi subiciebat, tanquam tyrannus. Et hoc modo imperabat omnibus, ut in toto ipsius regno non alia fuerit voluntas, quam sua. Patuit hoc clarè, Magis Jerosolymam ingressis, *Turbatus est Herodes & omnis Jerosolyma cum illo*: quia sicut omnes cum illo vivente vivebant, sic illo defuncto, defuncti sunt omnes. Viventi convivebât, aliqui ex beneficiis, alii ex metu: mox ipso mortuo mortui sunt omnes cum illo; hi enim non habebant quod timerent, nec illis supererat amplius quod sperarent. Hæc

maxima mortuorum est miseria, quod nec bonum, nec malum facere possunt. Et quia cum illis moriuntur & desinunt omnes respectus & dependentiæ, quibus humani reguntur affectus; hinc sicuti illud in ipsis maxima est miseria, ita pro illis hæc maxima est misericordia, misericordia sine respectu, misericordia sine dependentia, misericordia sine admixtione motivi, quod non sit pura misericordia: & proinde tandem, misericordia & veritas: *Misericordia & veritas.*

Authoritates singulariter non amo, raro etenim congruunt asserenti ea, quæ non sunt dicta. Nihilominus illam S. Ambrosii auscultemus, qui rectius & subtilius hocce punctum attingit. In celebri illo libro suo, quem de Officiis inscripsit, de mortuorum sepultura loquens ait; inter omnia beneficia, quæ pietas humana præstare sufficit, istud esse excellentissimum: *nihil hoc officio præstantius.* S. Amb. Alii dicerent, maximum beneficium & Lib. de misericordiæ opus esse, sustentare pauperes, & redimere captivos: illis enim conservatur vita, & his redditur libertas. Nihil secius insignis hic Ecclesiæ Doctor, & S. Augustini Magister pronunciat, quod sepe hunc mortuos, etiam ex parte beneficium recipientis, omnium sit excellentissimum, ratione adjunctâ: *Nihil hoc officio præstantius ei conferre, qui tibi jam non potest reddere.* Ego adderem, neque debere. Est benefacere illi, qui vobis benefacere nequit: ego adderem; neque malè. Est opus, pro quo non speratur gratiarum actio: ego adderem, nec timetur quæ elat. Denique est, quod compatiar ego & subveniam illi, qui non patitur miseriam, nec sentit beneficium, quia est mortuus. Bonum quod præsta-

Matth.
2. v. 3.

tur vivis [uti nōrunt prastantes, & non ignorant recipientes] spectare potest commodum, sollicitare potest affectum, violentiam inferre potest respectui: quorum nihil expectari ab ossibus siccis, neque à cineribus frigidis timeri potest. Mortuorum igitur sepultura, juxta S. Ambrosium, excellentissimum est pietatis officium: sepultura igitur mortuorum est misericordia & veritas, prout nos dicimus, quia est misericordia pura, ab omni reflexione alia defæcata, & tanquam veritas, ab omni respectu denudata. Ast cum S. Scriptura omnia dicente concludamus.

David considerato mortuorum statu, admiratus quod divina Providentia ad illos se extenderet, exclamando interrogat: *Psal 87. v. 11. Nunquid mortuis facies mirabilia?* q. d. Domine, estne possibile, quod de mortuis, qui jam esse non habent, tanta Providentia tua sit sollicitudo, ut pro illis mirabilia patret? nec exaggerari, nec deprædicari amplius potest, quantum sit, bonum præstare mortuis, eorumque reminisci: Propheta enim plus omnibus de Deo sciens & intelligens, eò devenit, ut opus illud divinæ bonitatis miraculum nuncuparet, & non tantum illud admirabundus veneraretur, sed velut in dubium vocare videretur: *Nunquid mortuis facies mirabilia?* Videamus nuac, in quo stupor ille & perplexitas Davidis contiterit; & quanto majorem minoremve in mortuis quàm vivis rationem invenerit, ut in eis Providentia & bonitas divina mirabilior appareret. Idem se se David explicat ad interrogationem unam, alterâ respondens, & unum *Nunquid* altero *Nunquid* amplificans: *Nunquid* narrabit aliquis in sepulchro mise-

ricordiam tuam & veritatem tuam in perditione? Estne possibile, quod misericordiae tuæ in sepulchro, & veritatis tuæ exempla narrentur in perditione? versiculum hunc deprædicaturo Davidi congruentior non potuit occurrere figura, quàm de qualoquimur. Primo ad misericordiam revocat Veritatem, & ad sepulchrum perditionem: misericordiam mox ponens in sepulchro, *Misericordiam in sepulchro*: & veritatem in perditione, *Et veritatem in perditione*: nam in eo, quod sepulchrum sit perditio, consistit quod misericordia sit veritas. Nunc attendite. Seneca sublimissimè philosophando asseruit, veritatem benefaciendi non consistere in beneficio dando, illoque perdendo, sed in perdendo, illoque dando: *Beneficium est non Seneca. dare, & perdere; sed perdere, & dare.* Beneficium dare & perdere, est casus frequenter eveniens, vel imprudentiā dantis, vel impossibilitate, avaritiā, & ingratitudine accipientis: & hoc casu opus bonum non est beneficium, est ignorantia vel infelicitas. Quando igitur opus bonum verum est beneficium? Quando illud tribuens, se illud perdere sciens, nihilominus tribuit: & hujusmodi sunt beneficia mortuis impensa. Quia mortui nec sentiunt, neque præstitum sibi beneficium cognoscunt; & quamvis cognoscerent, illud tamen compensare, & gratias agere nequirent. Quidquid mortuis impenditur, quasi perditur: hinc sepultura perditio indigitatur, *in sepulchro, in perditione.* Et quamvis sepulchrum sit perditio, nihilominus misericordiam, ab omni commodo adeò depurat & denudat, ut non solum sepulturam, sed sepulturam adeò celebrem & ho-

honorificam impendat, qualis est præsens, tam numeroſo & illuſtri comitatu, tantâ luminum pompâ, tantâ inſignium majestate, tanto apparatu tumulorumque ornatu, tantâ concordia & ſacrarum cæremoniæ, Miniſtrorum, ſuffragiorum & officiorum Eccleſiaſticorum conſonantiâ. Iſta ſunt miſericordiæ mirabilia, de quibus David perplexus & artonitus fuiſſe videtur. *Nunquid mortuis facies mirabilia?* Hæc eſt illa pura miſericordia, quæ cum nullum alium admixtum habeat affectum ſeu reſpectum, in Deo & hominibus, miſericordia & veritas appellatur: *Miſericordiam tuam in ſepulchro, & veritatem tuam in perditione. Miſericordia & veritas obviaverunt ſibi.*

§. IV.

DAta jam eſt prima & generalis ratio, ſed non ſufficit, habet enim ſuam replicam. Tranſeamus ad ſecundam & particularem, quæ illam nec habet, nec habere poteſt. Sufficit abſolute, ut opus miſericordiæ factum mortuis, miſericordia ſit & veritas, ſi fiat mortuis, quâ mortuis: ſed frequenter exhibentur officia & honorantur mortui, non propter ſe, ſed vivorum reſpectu; & hoc non eſt miſericordia & veritas, ſed ſimulatio & mendacium ſine miſericordia. Nunquid in mortibus & exequiis præſertim Magnatorum, videtis concurſus, omniumque ſtatuum confluxus & aſſiſtentias, quæ ſuffitis jam ante & conditis funeribus exhibentur, de quorum animabus minor fortassis cura habetur? Ne igitur putare vobis videamur, quod hoc

ex pietate & miſericordia erga mortuos faciatis: novimus omnes, æquæ ac vos, meras eſſe cæremônias & adulationes quibus viventibus litatis.

Chriſtus appropinquabat portis Naim, quando adoleſcens filius unicus matris viduæ, quæ etiam lacrymis infuſa feretrum ſequebatur, magno funebri apparatu, & frequente civium comitante coronâ ad ſepeliendum efferebatur. S. Evangeliſta Lucas, occaſione celebris ibidem patrati miraculi, obviationem hanc deſcribens, ita inquit: *Ecce defunctus efferebatur, filius unicus matris ſuæ: & hæc vidua erat, & multitudo plebis cum illa.* Nefcio utrum ad terminos attendatis. Non ait Evangeliſta, quod comitabantur defunctum, & ibant cum illo, ſed cum illa: *Cum illa*, dicere debuiffe videtur, comitatos iviſſe cum filio, & non cum matre; ſiquidem filius erat defunctus, & mater viva: Sed eodem ex capite & cauſa, dixit iviſſe cum illa, & non cum illo, *cum illa*: Ordinariè enim ſit vivis, quod exhiberi videtur defunctis. Matre defuncta comitatus iviſſet cum filio: ſed quia filius erat defunctus, comitatus ivit cum matre. Quantaunque funeralia ſini obſequia, vivis exhibentur, & non mortuis. Auditis illa, corpore præſente, reſponſoria tali tamque penetrante harmonia? non recitantur mortuo, ſed cantantur vivis: proinde illi de Naim in exequiis filii viduæ, ibant cum illa, & non cum illo. Filius erat defunctus, & mater comitata. Qui comitabantur feretrum deducebant mortuum, ipſos comitantes deducebat viva. Ille pergebat ad ſepulchrum: & illi cum pergente non ibant, ſed cum illa quæ remanebant: *Cum illa.*

Verum enim verò, si illud in parvis civitatibus, velut illa Naim accidit, quid in magnis fiet aulis, ubi non minor adulatione vivorum, quam oblivio mortuorum? Constituamus nos in ampla civitate Memphis. Mortuus est Jacob Pater Joseph in Ægypto: & postmodum Joseph in eadem est mortuus aula. Sed admirationem & stuporem meretur modus, quo in utriusque obitu Ægyptii se se gesserunt. Jacob defuncto planctus & exequias septuaginta diebus decreverunt: *Elevit cum populus septuaginta dies.* Et quia statim funus ejus, juxta quod mandaverat, in terram Chanaan fuit translatum, omnes aulae Pharaonis Principes & Magnates, Magistriatus primique regni Ægypti ingenti numero, equitumque & curruum apparatu, eo usque fuerunt comitati; *Ierunt cum eo cuncti Seniores domus Pharaonis, cunctique majores natu Ægypti: habuitque in comitatu currus & equites.* Hoc modo ad limites usque Ægypti processerunt: ubi verò transito Jordane ad locum pervenire sepulchri, renovatis exequiis spatio septendecim excessivis adeò & clamorosis aërem compleverunt planctibus & lamentis, ut Chananæi desuper obstupefacti, exinde nomen loco imposuerint, *Planctus Ægypti.* Ubi celebrantes exequias planctu magno atque vehementi impleverunt septem dies: quod cum vidissent habitatores terra Chanaan, vocatum est nomen loci illius: *Planctus Ægypti.* Tali luctu, tali que pompâ & apparatu, Ægyptii exequias Jacob patris Joseph celebrârunt. Et quales jam vobis fuisse videntur illæ Joseph, in eadem Ægypto postmodum mortui? de industria omnia retuli verba, quibus S. textus illas Patris describit, ut

idem etiam illas filii nobis ostendat. Auctoritate cum stupore quid dicat. *Mortuus est Joseph expletis centum & decem vitæ sue annis, & conditus aromatibus repositus est in loculo, in Ægypto.* Nihil amplius S. historia refert; cum hæc sint ultima verba totius quam Moyses scripsit. Et quid de exequiis? Quid de lamentis & planctu? Quid de pompa sepulturae? Quid de funebri apparatu? Quid de Mausolæis & Pyramidibus Ægyptiis? Quid de aulae concursu? Quid de Principum, Magnatorum Seniorumque domus Pharaonis, quorum Joseph fuerat primus, in maximoque honore & veneratione habitus, comitatu? nullius horum Moyses meminit, cum dubio procul hæc describenda fuissent, prout tam specificè & minutim sepulturam & exequias descripsit Jacob. Si igitur Jacob, eò tantum quod pater esset Joseph, sine alio merito aut servitio, quo sibi Ægyptios obstrinxisset, adeò splendidas & solennes in morte exhibent exequias, & quod plus est, tanto tamque vehementi planctu; quomodo hæc omnia desunt in morte Joseph? repeto, in morte ejusdem Joseph, quem Salvatoris mundi nomine honorârunt, quia Regi salvaverat & conservaverat regnum, & subditis primò dederat vitam, deinde opes, & tandem libertatem? Hic videbitis differentiam inter mortuos & mortuos, concurrente seu deficiente vivorum respectu. Mortuo Jacob, vivebat Joseph; & quia vivens Joseph erat filius, & talis filius, hinc tam solennes exequias celebrârunt Patri. Vice versâ, mortuus Joseph non reliquit post se viventem, quem Ægyptii respicerent, vel à quo dependerent: & quia non supererant vivi pro obsequiis, pro defuncto de-

Gen 50.
v. 3.

Ibid v. 7.
& 9.

Ibid. v.
10. & 11.

Ibid. v.
26.

deerant exequiæ. Quoad Joseph, tantum-
modò excusare se possunt Egyptii, di-
cendo; quod lacrymis defuerint in mor-
te, quia illas jam profuderant in vita: Et
ita factum est. In exequiis Jacob, qui de-
plorabatur non erat pater, sed filius: Æ-
gyptii enim non plangebant mortuum,
sed vivum: erumpebant lacrymæ ex ocu-
lis eorum, ut eas oculi Joseph viderent;
non eas eliciebat dolor vel desiderium,
sed dependentia & adulatio: veluti lacry-
mæ figurarum pictarum, quæ sicut ridet
sine læritia, ita flent sine tristitia.

Ex toto hoc discursu, Scripturâ sacrâ
sic probato, & experienciâ confirmato,
sine contradictione & replica concludi-
tur, hunc præsentem misericordiæ ac-
tum, esse purè misericordiæ & veritatis
actum, quia est misericordiæ mortuis ex-
hibita, in quas non cadit adulatio & de-
pendentia vivorum. Quis vivus, pater
aut filius volet esse alicujus suspensi. Tam
fœdum, infame & abominabile est pati-
buli supplicium, ut omnibus istis respec-
tibus privet & spoliât miseros vitam in
eo finientes. Quod hodie est patibulum,
quondam erat crux (prout fuit usque ad
tempora Imperatoris Constantini) de
qua S. Paulus loquens ait: *Maledictus*
omnis, qui pendet in ligno. Apostolus
ad cap. 21. Deuteronomii alludit, ubi
Lex Divina maledictionem eandem ver-
bis horribilioribus pronunciat: *Maledi-*
ctus à Deo est omnis qui pendet à ligno.
Sententia verè horrenda, & non nisi
pro exaggeranda talis mortis infamia &
abominatione intelligenda. Non om-
nia peccata, sed gravia magis & atrocia,
veluti latrocinium, homicidium, seditio,
blasphemia hoc supplicio plectebantur:
neque lex maledictos à Deo asserit latro-

nes, homicidas, seditiosos, blasphemos,
sed quotquot in patibulis suspensi mori-
untur: *Maledictus à Deo est, qui pen-*
det à ligno. Ac si pœna abominabilior fo-
ret quàm culpa, magisque detestabiles
ac maledicti ex infamia supplicii, quàm
ob criminum enormitatem & atrocita-
tem, agente Justitia, damnati. Et cum in-
famia hæc & maledictio derivata per ve-
nas ad consanguineos sese diffundat &
extendat, quis, quæso, illam hæredi-
tare, aut participare affectet? Hæc est
ratio, quare viventes ex his mortuis non
adulationes & plausum, sed ruborem &
ignominiam haurire possint: Immo
maximus illis honor & gratia ex similibus
resulter, si sanguinem dissimulent, & cog-
nationem occultent. Unde nonnulli
considerant, quod Christus cruci affixus
in ultimis testamenti sui verbis, nec Ma-
trem, Matrem, nec consanguineum cog-
natum appellârit, cognationis subtricen-
do nomina, ne ignominia publicæ illis
notam aspergeret.

Enim verò nemo profundius rationis
hujus veritatem expendit quàm Isaias
Propheta. Textus ille, *Generationem e-*
jus quis enarrabit? de quo tot literales
extant expositiones, si bene & rite (ut
oportet) cum præcedentibus & subse-
quentibus connectatur, vult innuere,
neminem futurum, qui generationem
ejus vel ore proferre, nedum de Christi
sanguine se esse, gloriari & jactare dig-
netur. Et quare? *Quia abscissus est de ter-*
ra viventium, id est, quia sublati de
terra viventium morte violenta finivit
vitam. Ergo, quia violenta obiit mor-
te, illi qui de generatione ipsius sunt ig-
nominia veniunt notandi: violenta morte
obiit Rex Josias, similiter Abner famosi

*Isai. 25.
v. 8.*

Ibid.

Ad Ga-
lat. 3.
v. 13.

Deut.
21. v. 23.

Machabæi, Judas & Eleazarus, neque tamen propterea quisquam de sanguine eorum despectui habitus, aut malè fuit notatus, sed omnes potius magno in honore habiti. Quo igitur pacto dicit Isaias, hominibus de generatione Christi ignominiosum esse quod violenta morte finierit vitam? non propter mortem, neque violentiam, sed propter genus mortis & infamiam id asserit Isaias, pro ut jam præcedentibus verbis insinuaverat, quia violenter moriturus esset in Cruce, quod idem est, ac in patibulo: & de generatione alicujus suspensi quilibet esse detrectet. Quod his verbis idem Prophetæ declaravit: *Vidimus eum, & non erat aspectus, quasi absconditus vultus ejus.* Sicut acutè & eruditè notavit celebris ille expositor, cui nunc Hispania nomen imposuit Bedæ, Venerabilis Pater Sanchez. Quemadmodum nostris hîc suspensis faciem velant, quando ex patibulis illos tollunt & deponunt: sic olim faciem operiebant crucifigendis, non quando acclavabant, sed mox ut ad crucem condemnassent. Rege Assuero intimum suum Aman crucifigi jubente, inquit textus, quod statim operuerint faciem ejus: *Necdum verbum de ore Regis exierat, & statim operuerunt faciem ejus.* Similiter Caiphâ & consiliariis ejus condemnantibus Christum, statim illi faciem operuerunt: *Condemnaverunt eum reum esse mortis, & cœverunt quidam conspuere eum, & velare faciem ejus.* Et hoc innuit Isaias, genus mortis Christi vaticinatus quando dixit, quod velato & abscondito vultu eum fuerint conspicari: *Vidimus eum, & non erat aspectus, quasi absconditus vultus ejus.* Et quia genus mortis ejus tam probrosum &

infame futurum jam dixerat, uti tura temporis illud patibuli erat: rectè intulit, neminem fore, quide generatione ipsius esse videri veller; nec aliam ob causam, quàm mortem, quâ de numero viventium eradendus esset *Generationem ejus quis enarrabit, quia abscissus est de terra viventium.*

Ita dixit Isaias, & sic experientia comprobavit in illis qui de sanguine & generatione ejusdem Christi erant, pro ut sanctus Paulus notavit: *Prædicamus Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam.* Ego, inquit, tam Judæis, quàm gentibus Christum prædico crucifixum: sed me dicente *Crucifixum*, Judæi scandalizantur: gentes subsannando irrideant. Gentibus relictis, ad Judæos convertamur. Christus erat de Tribu Juda: *De Tribu Juda.* Erat filius Davidis & Abrahami: *Fili David, Fili Abraham.* Et hi parentes & Avi sunt, de quibus tantum intumescabant & gloriabantur Judæi: *Nos semen Abraham sumus.* Christus insuper filius erat Dei, qualem se Judæis, his psalmi verbis probavit: *Dixit Dominus Dominus meo, sede à dextris meis.* Quibus respondere nihil poterant. Si igitur tam bonum undiquaque erat Judæis, propinquos esse Christi, quare eundem amore non prosequuntur, quare per illum, infamix notam sese incurrere arbitrantur? quidnam eorum animi spiciantur, in quidnam honor eorum offendit, illud enim innuere videtur, *Scandalum?* omne scandalum, in quod offenderunt, erat crux; omnis eorum consideratio & contradicção, erat Christum fuisse crucifixum: *Christum crucifixum, Judæis scandalum.* Ita ut posito ab hac parte hono-

Isai 53.
v. 8.

Esth. 7.
v. 8.

Marc.
14. v. 65.

1. Cor 1.
v. 23.

Joan 8.
v. 33. &
39.

Psal. 109 v. 1.

honore divinitatis, & ab altera ignominia crucis, ex cognatione Dei infamiam se contrahere putarent, quia cognati essent alicujus crucifixi. Et quoniam vivi, ignominiesse mortuorum detrectant & averfantur esse cognati, opus misericordiae ipsis sic mortuis exhibitum, ab omni consideratione & respectu vivorum est alienum idemque sine controversia, misericordia & veritas. *Misericordia & veritas obviaverunt sibi.*

Idem ipse David qui jam dictorum omnium nobis obtulit fundamentum, ultimam etiam clausulam & probationem nobis suppeditabit: melior etenim textus interpret esse nequit, quam ejusdem author. In fatali isto conflictu, in montibus Gelbæ cum Allophylis habito Rex Saul cum tribus filiis suis occubuit, cum uno Principe, & duobus infantibus. Altera luce venientes Allophyli ad colligendum spolia, videntes inter ceteros occisos, quatuor Principum cadavera, insolentes de victoria, ea sublata in muris civitatis Bethsan suspenderunt, suspensa relinquentes. Sic & purpuræ & coronæ, contra decretas in cœlesti consistorio pœnas & vindictas minùs nihilo prævalent: nec datur offensa aut miseria tam indigna quibus non sint subjecti homines nati, quantumcunque etiam super naturæ sphaeram, favente fortunâ, fuerint erecti. Hæc modo quatuor magnæ, famosæ hujus tragædiæ figuræ oculis mundi fuerunt expositæ, donec habitatores Jabes Galaad misericordiam mori, notisq; beneficio adjuti, ex probroso sublata loco sepulturæ mandarunt. Quod ad nostrum nunc intentum facit, est quod David Galaaditis istis, pro miseri-

cordiæ opere exhibito gratias referens dicat: *Benedicti vos à Domino, quia fecistis misericordiam hanc cum Domino vestro Saul, & sepelivistis eum. Et nunc retribuet vobis quidem Dominus misericordiam & veritatem.* Primò opus hoc vocavit misericordiam; & secundò illud misericordiam & veritatem appellavit. Quare? Quia sepelire mortuos, absolutè est opus misericordiae: sed sepelire mortuos suspensos, quales hi erant, & sine respectu alio, vel dependentia à vivis (hi etenim cum Saule etiam occubuerant) non solum est misericordia qualicunque modo, sed misericordia & veritas: *Et nunc retribuet vobis Dominus misericordiam & veritatem.* quamvis Rex Saul alios superstites reliquerit filios, non minùs tamen hi, atque ille à Deo erant regno privati, Davide jam ad coronam inuncto, quod omni Israël notoriè constabat: & quod non habentes vivos quos respicerent vel demereri satagerent, mortuos illos & suspensos, è patibulis sublato honorificè tumulârunt, non solum fuit actus misericordiae, sed misericordiae & veritatis: & quidem misericordiae & veritatis ab ipso Spiritu Sancto, nostrique textus authore canonizata: *Retribuet vobis Dominus misericordiam, & veritatem: Misericordia & veritas obviaverunt sibi.*

Verum, ut actum unum misericordiae à commodo adeo alienum, cum maximo commodo, quod misericordia sperare potest, absolvamus: noverit hæc tota sancta communitas, quod in hac abstractione à commodo, maximum commodum & utilitas, consistat. Non illud sperare poterant ab hominibus, nam sic mortui non habent vivos; sed à

Deo, qui semper vivit, nullaque opera magis ponderat & remunerat, quam quæ vivi exhibent defunctis. Misericordiam Deus semper misericordiâ compensat, quæ ex majoribus hujusce virtutis excellentiis una est: *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Sed quoniam hoc opus misericordiæ adjunctam habet veritatem, etiam Deus illud misericordiâ & veritate compensat: *Et nunc retribuet vobis Dominus misericordiam & veritatem.*

Multa misericordiæ opera Deus misericordiâ remunerat, quæ non est misericordia & veritas. Misericordiam ab elemosynariis exhibitam pauperibus, bona ipsorum cum pauperibus partita, & in ipsos dispersa multiplicando remunerat: *Feneratur Domino, qui miseretur pauperi.* Misericordiæ, filiis erga Parentes exercitæ, præmii vice Deus vitæ longævitate promittit: *Ut sis longævus super terram.* Misericordiam Belliducum & Capitaneorum erga hostes Deus similiter victoriis remunerat & spoliis: *Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam meritò ab inimicis meis inanis.* Sed omnes istæ misericordiæ, quibus Deus sæpius misericordiam retribuit, non sunt misericordia & veritas: nam bona, vita, omniaque mundi prospera æquæ sunt vana ac fallacia, ac ipse mundus, quocum pariter omnia finem accipiunt. Quænam igitur est misericordia & veritas, quâ Deus in hac vita retribuit? misericordia & veritas, de quâ David locutus ait, *Et nunc retribuet vobis Dominus misericordiam & veritatem:* solummodo est gratia Dei. Hinc Christus plenus dicitur gratiâ & veri-

tate: *Plenum gratiâ & veritatis:* In hac etenim vita sola gratia Dei est veritas, & quicquid non est gratia Dei, vanitas est & mendacium. Mendacium & vanitas, opes: mendacium & vanitas, honores: mendacium & vanitas, quæ falsò vocantur voluptates: denique quicquid mundus laudat, æstimat, amat & ambit, mendacium est & vanitas: *Ut quid diligitis vanitatem, & queritis mendacium?* O si hodie benè hanc veritatem penetraremus, quàm ingens id esset misericordia Dei! Et quemadmodum in hac vita sola Dei gratia est veritas, ita similiter est misericordia, quâ Deus in hac vita remunerat misericordiam, quæ simul est veritas. Illud vult innuere. *Et nunc, id est modò & in hac vita, retribuet vobis Dominus misericordiam & veritatem.*

Quia verò Deus nos condidit, non solum ut in mundo hoc vivamus transitorio, verum etiam in altero isto perpetim permansuro, pro ultima conclusionem scitote, quod sicut Deus misericordiam & veritatem in hac vita veritate hujus vitæ compensat: ita eandem in altera vitâ ejusdem vitæ veritate solvet. Enim verò quænam alterius vitæ est veritas? Est gloria gratiæ respondens. In hoc mundo, qui terra est mendacii, unica veritas est gratia: in mundo altero, qui terra est veritatis, omnis veritas est gloria. Et sicut Deus in hac vita, misericordiam & veritatem solvit gratiâ, quæ hujus vitæ est veritas: sic in altera vita illam solvet gloriâ, quæ veritas est alterius vitæ. Idem hoc Deus, non alterius quàm Davidis ejusdem ore promissit, qui nos docendo

Joan. I.
v. 14.

Psal. 4. v. 3.

Matth.
5. v. 7.

Prov.
19. v. 17.

Exod.
20. v. 21.

Psal. 7. v. 5.

cendo exhortatus est, ut veritatem misericordiam & veritatem amat, omnibus veritatem cum misericordia jungatur, Deus in præfenti vita dabit gloriam dabit Dominus. Quia Deus tiam, & in futurâ gloriam. Amen.

S E R M O

D E

M A N D A T O.

In Capella Regia Anno 1645.

Sciens Jesus quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem: cum dilexisset suos: qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Joan. 13.

§. I.

Consideratis attentè amorosi hujusce Evangelii, toties tamque subtiliter deducti & prædicati verbis & terminis; nec non discursus harmoniâ & concordia: primariam tandem (utrum ratione tantâ, quantâ novitate nescio) Evangelistæ intentionem fuisse observavi, Christi Domini nostris scientiam demonstrare; Christo-que non aliam primariò fuisse intentionem, quam palam facere mundo hominum ignorantiam.

Sciebat Christus (inquit S. Joannes) horam illam jam adesse, quâ ex hoc mundo transiret ad Patrem: *Sciens Jesus quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem.* Sciebat, in manibus suis

omnipotentia thesauros se habere reconditos: & quod à Deo exierat, & ad Deum rediret: *Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia à Deo exiit, & ad Deum vadit.* Sciebat accumbentium secum duodecim unum, infidelem sibi futurum, seque in manus inimicorum traditurum; *Sciebat enim, quisnam esset, qui traderet eum.* Hucusque Evangelista Christi scientiam demonstravit. Christus nunc hominum ignorantiam demonstrare pergit. Non consentienti S. Petro ut sibi à Domino lavarentur pedes, Magister divinus suam ob oculos posuit ignorantiam dicens: *Quod facio, tu nescis.* Absoluto prodigioso illo humilitatis actu & exemplo, recumbens Dominus ad Discipulos conversus ait: *Scitis quid fecerim vobis?* Emphatica hæc in-

Joan. 13.

v. 3.

Ibid.

v. 11.

Ibid.

v. 7.

Ibid.

v. 2.

terrogatio, & negatio videbatur, & interrogatio *Scitis?* idemerat, ac nescitis: Ita ut in prima parte Evangelii Evangelista studuerit demonstrare Christi scientiam: & Christus hominum ignorantiam in secundâ.

Si igitur finis & intentio, amborum erat eadem: si Christi & Evangelistæ scopus & intentio erat, gloriose mundo demonstrare amoris sui excellentias, cur Evangelista totus est in consideranda Christi scientia: & è converso Christus totus est in demonstranda hominum ignorantia? Hæc mihi versimilior videtur ratio, quia duæ illæ circumstantiæ, quibus hodie imprimis amor Christi perficitur, ex parte Christi, fuerunt ejus scientia, ex parte hominum, nostra ignorantia. Si ex parte Christi amantis extitisset ignorantia, & ex parte hominum reperta fuisset scientia, quantumvis Dominus eosdem, majoresque amoris sui produxisset effectus, propter opinionem, quam illi de cœlestibus haberent, effectus illi & amor ejus minoris fuissent æstimandi. Ut igitur mundus elevatis sursum cogitationibus terrenis considerare incipiat, pro merito amoris Christi in homines sublimitatem & excellentiam; attende (ait Evangelista) quod Christus amaverit sciens: *Sciens Jesus*: & attende (inquit Christus) quod homines amati fuerint nescientes: *Quod ego facio tu nescis*.

Proposui conceptum, sed video nondum esse declaratum. In cujus confirmationem hodie demonstrare intendo solum Christum purè & excellenter amâsse; quia amavit sciens, *Sciens*: hominesque tantùm excellenter fuisse amatos, quia illud ignorantes, *nescis*. Ita ut

combinato & conmutato illo *sciens cum nescis*: & illo *nescis*, cum *sciens*: existente ignorantia ex parte hominum, & scientia ex parte Christi, Christus amaverit sciens, ac si amâset nesciens: & homines amati fuerint nescientes, ac si amati fuissent scientes. Hæc fila nunc amor enodabit, & subtilitas eorum manifestè apparebit.

§. II.

Primò solus Christus amavit, quia *sciens* amavit. Ad cognoscendam amorosam hanc veritatem, alia non minùs certa est supponenda; scilicet, quod ordinariè id, quod in mundo, & inter homines dicitur amor, non amor sed ignorantia existat. Veteres pinxerunt amorem infantem: cujus rei ratio mihi visa fuit, quod nullus amor tanto tempore perseveret, ut senescat. Verùm interpretationi huic obstant exempla Jacob & Rachelis, Jonathæ & Davidis, aliorumque magnorum, quamvis paucorum. Porro si etiam amor reperitur ad multos perseverans annos, cur veteres doctique eum semper depingunt infantem? Hic nunc, me rem acutatum credo. Depingitur semper amor infans; quia licet, sicuti in Jacobo, septimum superet annum, nunquam ad rationis usum pertingit. Rationis usu frui, simulque amare incompatibilia sunt. Anima infantis quid est? Voluntas cum affectu: & intellectus sine usu. Illud ipsum est amor ordinarius & vulgaris. Omnia lucratur amor animam lucrando; sed intellectus se primò ei subdit. Nullius febri illa æstuat voluntas, quin intellectum habeat phreneticum. Non variabit

Joan 13.
v. 1.

Ibid. v.
7.

bit amor, si constans fuerit & firmus: neque tamen delirare cessabit, si amor est. Nunquam voluntas hoc igne arsit, quin fumo obrebebratus fuerit intellectus. Nunquam exitit illa cordis infirmitas; ubi non accesserit hæc iudicii debilitas: propterea illi amoris pictores obvelarunt ipsi oculos. Et quoniam excæcatio intellectus primus est effectus, seu ultima ad amorem dispositio; hinc est, quod vulgus amorem vocat, id de ignorantia plurimum participat: quantoque plus participat, tanto plus de merito amittit. Amans & sciens, amans est: amans & nesciens stultus est. Et sicut ignorantia in peccatis, ea imminuit: ita & in amore meritum decrefcere facit. Qui offendit ignorans, non est propriè delinquens: qui amat nesciens, non est propriè amans.

Omne, quod est, vel non est amor, in scientia aut ignorantia, in qua fundatur, consistit: ita quidem, ut hoc, quod excellens amor creditur, si in ignorantia fundetur, amor non sit: & quod amor non credebatur, ex scientia natum excellens amor sit. Bina illæ primariæ Evangelii huius personæ illad confirmabunt. Transfiguratus fuit Christus in monte Thabor, advertensque Petrus quod Christus enim Moyse & Elia, de morte sua in Jerusalem subeunda loqueretur, ad hanc avertebam suavitatis Christo, ut ibidem persisteret: *Domine bonum est nos hic esse*. Hæc S. Petri resolutio bene considerata, prout eam Origenes consideravit, fuit unus ex præcipuis amoris actibus, quos unquam in hoc mundo aliquis exercuit, aut exercere potuit. Quia, nisi Christus ad mortem subeundam Ierosolymam abiisset, genus humanum re-

demptum non fuisset; & non redempto genere humano, S. Petrus nec salvari, nec cælum intrare potuisset. Quod igitur S. Petrus semetipsum gloriâ cœlesti privare maluerit, quàm Christum mori in terris quod temporalem Christi vitam, propriæ suæ anteposuerit æternæ, excellentissimus fuit amoris actus, ad quem possit quis, quantumvis sublimis aspirare. Sed relicto sic S. Petro, ad Christum pergamus.

In omnibus operibus suis, quæ Christus in hoc mundo fuit operatus, semper suam in homines demonstravit amorem: Nihilominus unum in Cruce protulit verbum in quo non se ostendisse videtur amantem, *Sic ite*. Homines! sit crucior. Quod Christus tantam sustinuerit sitim, excellens amor fuit, sed de ea queri, sibi que succurri velle amor fuisse non videtur; sed affectus quidam naturalis, non amorosus. Qui, quod patitur, lamentabiliter manifestat, doloris lenimen aliis communicando inquirat, remediumve alio succurrente expectat; & certum est, non amari dolorem cuius imminutio & lenimen desideratur. Neque eum, qui dolori remedium querit, velle pati, quod suffert: proinde hoc ipsum nolle pati, est non amare. Non igitur fuit actus amoris in Christo, dum sitim suam manifestaret dicens: *Sic ite*. Opponamus nunc actum hunc Christi in cruce, illi S. Petri in monte Thabor: ille sancti Petri actus, amor excellens, hic verò Christi, nec amor quidem fuisse videtur. Eritne ergo ita?

Duo Evangelistæ duobus illud verbis declararunt: Evangelista S. Joannes per unum *sciens*; S. Lucas, per unum *nesciens*, declararunt, id quod in S. Petro

fer-

Joan. 19.
v. 28.

Matth.
27. v. 4.

Luc. 9.
v. 33.

Joan. 19.
v. 28.

fervens videbatur amor non fuisse amorem ; quia ex ignorantiae radice natum erat : *Nesciens quid diceret* : & quod in Christo amor non videbatur ipsam fuisse amoris vehementiam , quia in scientia fundabatur : *Sciens Iesus, quia omnia consummata sunt, ut consummaretur Scriptura, dixit : sitio*. Idipsum utrique parti applicemus, Petrus dicens, *Bonum est nos hic esse*, ignorabat quid diceret, *Nesciens quid diceret*, erat enim extra se : atque ita omnis ille amoris ardor, quem intercessisse putabamus, mera fuit ignorantia : videbatur voluntatis fuisse affectus & erat error intellectus. Quod si illa S. Petri resolutio in cognitione consequentiarum, quas diximus, fundata fuisset, omni procul dubio, præcipuus fuisset amoris actus : verum cum in ignorantia illiusmet, quod Petrus dicebat, fundaretur, hinc non amantis, sed ignorantis nomen reportavit : nam ignorantem amare, non est amare : est ignorare.

Joan. 19.
v. 28.

Non ita se res habuit in Christo dicente, *Sitio* ; quia sciebat omnibus jam tormentis consummatis, prophetiam de felle implendam restare : *Sciens quia omnia consummata sunt, ut consummaretur Scriptura, dixit, Sitio*. Proinde quod nos teporem, & non amorem putabamus, amor erat ardentissimus : videbatur Amor esse desideriumque naturale : & erat flagrantissimus amoris effectus. Enimvero, si Christus dicendo, *Sitio*, aquam sibi propinandam sperasset, idipsum fuisset levamen petere & solatium : verum dicendo, *Sitio*, sciens sibi fel propinandum, nova postulabat tormenta ; neque ultra progredi potest æstuantissimus patiendi amor, quam ut pro solamine tormenta, uniusque pœnæ remedio alterius

majorisque pœnæ postulet eruciatum. Quod Christus dixerit, *Sitio*, non erat præsentis propriæ necessitati petere sublevamen, sed ad memoriam revocare aliam atrocitatem. Ac si dixisset : *Sitio!* ô Homines recordemini fellis, cujus videmini oblivisci ! Ecce, discrimen sitis Christi ab eo, quod esse putabatur ! Solatii cujusdam credebatur esse desiderium, & insatiabilis erat sitis tormentorum : ita ut scientia, quâ operabatur Christus, & ignorantia, quâ operabatur Petrus, sic binos illos immutarent affectus, ut quod in Petro videbatur ardor, utpote ex ignorantia natum, nequidem fuerit amor : & quod in Christo non videbatur amor, quia fundatum erat in scientia, ardentissimus fuerit amor. Et scientia aut ignorantia, esse confert aut tollit amori, ejusdemque auget aut imminuit perfectionem : Hinc S. Joannes Evangelista totus est in demonstranda Christi scientia, ut ardentissimum Christi, ex ea probet amorem : *Sciens quia venit hora ejus, in finem dilexit eos*.

S. Aug.
Ibid.

§. III.

Quatuor ignorantiae in amante concurrere possunt, quibus amoris ejus meritum & perfectio multum imminuitur. Aut quia non novit seipsum, aut amatum, aut amorem, aut amoris finem & scopum. Non cognoscens seipsum eò quandoque suas dirigit cogitationes, quò non direxisset, si semetipsum novisset. Non cognoscens amatum, tenerimè nonnunquam amabit, quem detestari debuisset cognitum. Non cognoscens amorem, cæcè nonnunquam illo ardebit amore, quo cognito,

nito, nec occupari quidem oportuisset. Non cognoscens finem, quo suus amor tendit, tanta nonnunquam incommoda subire cogetur, à quibus immunis, illo præviso, fuisset.

Omnes hæ ignorantia, quæ hominibus insunt, in Christo fuerunt scientia: & in cunctis, earumque singulis extremi & admirabilis amoris ipsius æstimatione crescit. Noverat seipsum, noverat amatum, noverat amorem, amorisque sui noverat finem. Totum illud Evangelista Joannes notavit. Noverat seipsum, sciebat enim se non esse alium, quàm Dei æterni Patris filium: *Sciens quia à Patre exivit.* Noverat amatum; sciebat enim hominum ingratitudinem, quàmque crudeliter secum forent acturi: *Sciebat enim, quisnam esset, qui traderet eum.* Noverat amorem, & quidem cordis sui æstimatione multorumque annorum experientiâ: *cùm dilexisset suos.* Noverat denique amoris sui finem atrocem, nec alium esse, quàm mortem, & hanc ignominiosissimam: *Sciens Jesus, quia venit hora ejus.* Et quod Christus cognoscens se ipsum, & quem amabat, suum amorem, ejusque finem, nihilominus amaret, grandis amoris excessus! *in finem dilexit.* Porro, ut excessus hujus magnitudo innotescat, scientia hujus circumstantias ponderemus, qualibet ipsarum amoris Christi immensitatem exaggerantes.

Primò, ingens fuit amor Christi, quia seipsum cognoscens, nos amavit: *Sciens quia à Deo exivit.* Quod Christus semetipsum cognoscens nos amaret, ingens & inusitatus est amor! Paridem sui ipsius conditionisque suæ ignarum, dum pecora in campis montis Idæ pasceret, rustici cujusdam in vallibus istis agentis filiam,

Enonem nomine deperisse, profanæ narrant historia: verum incognitus sibi ipsi Princeps, cognito se Priami Trojæ Regis esse filium, uti mox Pateram dimisit cum pedito, mentem mutavit & affectum. Abiectus amabat abjectè; sed notus sibi despexit amatam. Quia amor fundabatur in ignorantia sui; notitia dissolvens ignorantiam etiam finit amorem. Non amavit Princeps, quod amaverat Pastor: quia sicut euormis defectus judicii, propriæque cognitionis est, dum abjectæ conditionis homines cogitatione se erigunt; ita fortunæ injuria est, dum Magnates sese dejiciunt. O supremæ Princeps gloriæ. Ita de te discurrendum videbatur: sed non erat ita. Audiens Evangelistam dicentem, quod Dei filius tanto nos amaverit affectu, dubitare potuisse videbatur, num Christus noverit seipsum, & quis esset. Ne igitur in hisce amoris ipsius excessibus fidei nostræ vacillaret veritas; neque mundus in hujusmodi laberetur errorem; noverint omnes, ait Evangelista, quod Christus amaverit, & adedò amaverit, *in finem dilexit eos*, sed insuper sciant, quod simul cognoverit seipsum, & quis esset: *Sciens, quia à Deo exivit.*

Nisi Christus cognovisset seipsum, non magnum quid fuisset, quod nos amâset: magnum verò fuit, quod seipsum cognoscens amaverit nos, in tantum, ut nos amare, fuerit seipsum non cognoscere. Sponsa quondam in canticis sui in sponsum amoris vehementiam protestata dixit: *Quem diligit anima mea.* Cant. 1. Cui ille respondit: *Si ignoras te, ô v. 6. pulcherrima inter mulieres:* mulierum *Ibid.* pulcherrima temetipsam non novisti? *v. 7.* responsum notabile! Sponsâ suam

protestante amorem, hic utrum se noverit percunctatur, *Si ignoras te?* pulcherri-me & dilectissime Sponse! quisnam iste respondendi modus? quid, quæso, ex hoc responso tuo consequitur? Sponsa sui te amoris reddente securum, tu illam tibi de sui ignorantia suspectam ostendis? Illa suum affirmante erga te amorem, tu illam de sui ipsius cognitione interrogas: *Si ignoras te?* Imò verò. Quia pro æstimatione meritorum suæ Sponsæ, affirmante illa se eum vehementer amare, non sine ratione, utrum se ipsam cognosceret, dubitabat: ac si diceret Sponsus: tu dicis quod me ames, *Quem diligit anima mea:* Dico igitur tibi, quod te ipsam non cognoscis: *Si ignoras te? Pulcherrima.* Si enim te cognovisses, quomodo foret possibile ut me amares? Necessariò ignorantia tui laboraveris, ex quo hæc bona in me redundaret fortuna. Tuus erga indignitatem meam amor, propriæ tuæ celsitudinis ignorantia videtur: *Si ignoras te?* Quia, nisi dimissâ tui ipsius notitiâ, quo pacto ad amandum me te poteris inclinare?

Ibid.

Quod olim Salomon illi Egyptiæ dixit Principi, justiore nos ratione vero Salomoni Christo, visis amoris ipsius excessibus, dicere possumus: *Si ignoras te.* Mi Deus! estne amor hic an ignorantia? amasne nos; aut te ipsum ignoras? verè videris non recordari, quis sis, tuique ipsius obli-visci, ut nobis bene velis. O quam excellenter, quamque profundè S. Petrus hodie bina hæc consideravit extrema, videns te, obstupefcente desuper cœlo, genibus coram se flexis humi prostratum! Tu mihi! Tu mihi? tu Petro? Videris mihi non novisse te, & saltem non novisse me: Certum nihilominus est, quod noveris te, &

ames me, tantaque est scientia tua & sapientia ad hæc dignoscendas impropor-tiones, quanta amoris tui potentia ad uni-enda distantias istas & extrema: In amo-re verò infinito distantia dari possunt in-finitæ: quod probant manus Dei homi-num pedibus junctæ: *Sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus,* Ecce manus Dei: *Cœpit lavare pedes Discipulorum,* Ecce pedes hominum. *Joan. 13. v. 3.*

Apparuit Deus Moyfi in Rubo, calceos exuere mandans: *Solve calceamenta de pedibus tuis.* Legens hunc textû admirabar cogitans, quidnam Deus in Moyfis præviderit pedibus: qui verò oculos in rubum conjecerit, mox mirari cessabit. Rubus, in quo apparebat Deus, vivacibus ardebat flammis, quid igitur mirum, si Deus in igne ardens, hominum pedibus se prosternat? nunquam se Deus melius (si ita loqui fas est) cognovit, nunquam se Deus majorem confessus quam dum in rubo erat, quia ibidem suam essentiam definivit: *Ego sum, qui sum.* Quare hac definitione Dei ignis non extinguitur? quare Deo essentiam suam proficiente, flammæ non decrescunt, in quibus ardebat? ô Amorem ineffabilem! definire se, & à flammis eripere se ipsum, repeditas fuisset: aut definire se & ardere, est amare. Non fuisset Deus ille, qui est, nisi amas-set sicut amavit, definire se ipsum, fuit tuam declarare essentiam: & ardere, fuit suam probare definitionem. Hoc ipsum hodie evenit Christo: *Sciens, quia à Deo exivit, ponit vestimenta sua.* Sciens se filium esse Dei, vestibus sese exuere cœpit: porro qui se filium Dei esse sciebat, se-metipsum noverat: qui vestibus se exuebat, utique ardebat in qua cognitione ardoreque amor consistit: *In finem dilexit eos.* *Ibid. v. 3, & 4.*

§. IV.

Ignorantia secunda meritum amoris tollens, est ignorare amatum. Prò! quàm multa amantur in mundo, quæ cognita amantes detestarentur! & hic error, non amor est. Servivit Jacob Labano septem annis pro Rachele, quibus expletis Liam obtinuit. Consideremus Jacobum illo tempore, & amoris ipsius deceptionem, imaginationisque errorem videamus. Jacob amoris sui deceptionem non suspicatus, putabat se servire pro Rachele; & Laban certus de futuro, sciebat illum servire pro Lia: Ita ut ærumnæ & labores Jacobi plus participarent de errore, quàm amore. Sciens etenim se servire pro Lia, servire abnuisset, nedum septem annis, sed vel septem diebus. Proinde servivit, non quia amavit, sed quia deceptus fuit: Amor quo in Rachelem ferebatur, ipsi persuaserat, quod pro Rachele serviret, sed nonnisi pro Lia servivit. Servientem igitur pro Lia, eo quo servivit modo non ex amore, sed deceptum servivisse, sequitur. O quoties in humani cordis theatro hæc historia repræsentatur! servimus cui servimus, sed non cui nos servire putamus. Nihil est in mundo, quod non intra se suum habeat Jacobum & Labanum; Jacob amor est imaginarius, & Laban ignorantia nos decipiens. Hinc ignorantia aut amoris tollit meritum, aut, ad pœnam, ejus mutat objectum. Non ita se res habet in Redemptore nostro; amavit suos quales erant, non errante imaginatione: Amavit inimicum sciens esse inimicum: amavit ingratum, sciens esse talem: amavit traditorem suum, sciens illum esse traditorem suum: *Sciebat enim quisnam esset qui traderet eum.*

Joan. 13.
v. 11.

Ex hoc discursu tam certa, quàm mundo incognita sequitur consequentia, scilicet, quod homines non ament id, quod amare se credunt, & hoc idcirco, quia quod amant non cogitant; aut amant, quod re ipsa non existit. Æstimans vitra, & credens esse adamantes, non vitra sed adamantes æstimat: Amans defectus, credens esse perfectiones, perfectiones amat non defectus. Porro quia homines res amant, prout eas concipiunt, & non prout in se ipsis existunt, hinc fit, quod non ament id, quod se amare credunt. Putant se amare adamantem constantiæ, sed amant vitrum fragile: putant se amare perfectiones angelicas, & defectus amant humanos: amant id quod ipsi esse credunt, & tamen non est id, quod ipsi se amare credunt. Ex quo infero, quod nihil ament, non enim amant id, quod amant, sed quod sibi imaginantur: proinde nihil amant. Non est hujusmodi amor Christi sine errore scientis; *Cum dilexisset suos qui erant in mundo.* Notate textum, ultimamque ejus clausulam, quæ superflua & otiosa videtur. Video neminem advertere, quod superflua videantur illa verba, *qui erant in mundo*, quod amaverit suos, qui erant in mundo. Et ubinam esse debebant? extra mundum? nequaquam. Sufficiebat ergo dixisse, cum dilexisset suos, cur addidit, *suos qui erant in mundo*? Ut ex hoc intelligeremus cognitionem, quâ Christus amavit homines, valde differentem ab ea, quâ homines amant. Homines amant multa, quæ in mundo non sunt, amant pro ut ea sibi imaginantur, eoque modo quo illa concipiunt: in imaginatione quidem existunt, sed in mundo non sunt. Econtrario Christus Dominus no-

ster, *Cum dilexisset suos, qui erant in mundo; amavit homines prout verè erant in mundo, non prout falsò imaginatione concipi poterant. Non amavit Christus suos, prout vos amatis vestros: Vos amatis vestros, prout in vestra sunt imaginatione, non quales sunt in mundo. In mundo sunt ingrati, in vestra imaginatione grati: in mundo sunt traditores, in imaginatione vestra fidi: in mundo sunt inimici, in vestra verò imaginatione amici: amare verò inimicum, putando esse amicum, traditorem amare, putando esse fidum, amare ingratum, quem credis esse gratum, non est amor, est ignorantia: Proinde amor vester caret merito, nec est, nisi error. Christus amavit suos, absque imaginationis errore, amore vero; amavit enim suos veluti erant, cognitioneque absolutissima quales erant: inimicum, gnares odii; ingratum, ingratitude ipsius non ignarus; proditorem, proditoris ipsius omnino conscius:*

*Joan. 13.
v. 11.*

Sciebat enim, quisnam esset, qui traderet eum.

Verum enim verò, si ista scientia Christi erat universalis respectu omnium Discipulorum, qui erant sui, quos habebat in mundo, quare specificè Evangelista notat scientiæ ipsius cognitionem respectu Judæ, pensando quod Christus sciret, quisnam eum traditurus esset. *Sciebat enim, quisnam eum esset traditurus?* tam plenè & perfectè Christus noverat & penetrabat Judam, sicut Petrum, & reliquos: Evangelista verò specificè magis scientiam Christi, respectu Judæ observavit: in Judæ enim luculentius, quàm in quopiam cæterorum, amor Christi eluxit.

Attendite.

S. Bernardus amorem verum definiens

do dixit: *Amor non querit causam, nec fructum.* Amor nec causam, nec fructum habet. q. d. si amo, quia amatus sum, amor habet causam; si amo ut amer, amor habet fructum: verus igitur amor nec fructum nec causam habeat, necesse est. Si amo, quia amatus sum, est obligatio, facio enim quod debeo: si amo, ut amer, negotiatio est, id enim lucròr, quod desidero. Qualem igitur verum esse oportet amorem? *Amo, quia amo; amo, ut amem.* Qui amat, quia amatus, gratus est; amans, ut ametur, ambitiosus est: Amans verò, non quia amatus est, nec ut ametur, hic verus est amans, verusque amor: Talisque fuit amor Christi, respectu Judæ, fundatus in scientia, quæ noverat illum, reliquosque Discipulos omnes.

In sermone ultimæ hujus cœnæ Discipulis suis dixit Christus: *Tam non dicam vos servos, sed amicos:* hoc supposito omnes legite Evangelistas, & solum Judam invenietis compellatum amicum, quando dixit: *Amice ad quid venisti?* Ecquid hoc Domine mi? nunquid tibi adest Petrus? nunquid tibi adest Joannes? qui pluribus titulis amici nomine digni? cur igitur hocce titulo, neque Petrum, neque Joannem neque ex Apostolis quenquam alium, sed solum Judam honoras? Judas inimicus, Judas perfidus, Judas proditor, nomen meretur amici, *Amice?* hodie sic: Hac etenim die Christus non quæsitv motiva ad amandum, sed ad amandum teneriùs, circumstantias. Noverat Christus quod alii Discipuli se amarent, & usque ad vitæ profusionem pro se, amaruri essent: Quare amarent, amor ipsorum habebat causam, & quare amaruri essent, habebat amor fructum. E contrario Judas, nec amabat Christum, quia illum erat

*Joan. 13.
v. 15.*

*Matth.
26. v. 50.*

ven-

venditurus; nec amaturus, quia in odio suo obstinatus erat moriturus. Porro quod Christus amaret eum, à quo se non amari sciebat, erat amare sine causa, & sine fructu, & hinc maxima amoris excellentia. Proinde Judam solum compellavit amicum, non quasi præ cæteris illud promeritum, sed ut tenerioris in ipsum amoris ostenderet affectum. Ingratitudines amare notas, frequenter alienum non est ab amore; nihilominus nemo ingratitude amavit cognitam, quin gratitudinem simul expectaret: Christus verò aded amavit excellenter, ut absque reciproci spe amoris amaret; amavit enim eum, à quo se non amari sciebat; & sine reciproci spe amoris, quia amabat eum, à quo se non amatum iri noverat. Propterea titulo amici insignit Judam, non (prout jam dictum) quasi præ cæteris amorem promeritum, sed ut tenerioris erga illum amoris ostenderet affectum. Ubi motiva adsunt amoris, quilibet amat: ubi verò horroris potius quam amoris causa adest, ibi solus amat Christus. Ex offensis debitum fecit & obligationem, & ex injuriis, amoris motivum: amoris enim ipsius obligatio ad extremam supremamque excellentiam pertingere compellebat. In finem dilexit.

§. V.

Tertia scientiæ circumstantia Christi amorem multum intendens fuit, quod amaverit cognoscens amorem. Christus scientiâ triplici sublimissimâ novit omnia. Quâ Deus, scientiâ divinâ; quâ Beatus, beatificâ: Quâ caput generis humani, Redemptorque

mundi, scientiâ infusâ. Amorem insuper cognovit aliâ scientiâ quartâ, scientia scilicet experimentalî & acquisita: quemadmodum enim, teste S. Paulo, obedire didicit patiendo, ita amare didicit amando. Et hoc est, quod S. Joannes considerasse videtur, notando, quod postquam amasset, amavit. *Cum dilexisset, dilexit.*

In hac Philosophia curiosa occurrit quæstio, uter majoris æstimandus sit, primus an secundus amor. De amore primo nemo inficias ierit, quin sit cordis primogenitus, desideriorum flos, & primitiæ voluntatis: majores glorias & excellentias in amore deprehendo secundo. Primus experienciâ vacat, secundus experienciâ firmatus. Primus est instar discipuli, secundus Magistrum refert; Primus naturâ fortiri potest imperus, secundus non nisi amoris propria. Denique secundus amor, utpote secundus, approbat confirmatque primum; Hincque amor non simplex, sed duplex; & amor super amorem. Extra controversiam est, quod primus amor primogenitus sit cordis, voluntas verò libera semper, ligata non habet sua bona: sit primus, sed non propterea amor major.

Primâ vice Jonathâ decernente amare Davidem, ait Scripturâ, quod se semper illum amaturum juraverit: *Interunt autem Jonathas & David fœdus, diligebat enim cum, quasi animam suam.* Atque ita voluntate firmata, quamvis variis fortunæ flatibus jactatus, aliquanto tempore exinde amavit: & iterat textus, Jonathan secundò jurasse Davidi, se semper ipsum amaturum: *Et addidit Jonathas dejerare David, eò quod diligeret illum.* 1. Reg. 1. v. 3. Cur 20. v. 17.

Hh 2

igitur

igitur qui jam amorem Davidi adjuraverat, denuò jurat? violavitne juramentum primum, ut necessarium fuerit secundum? extra dubium est, quod nihil amori contrarium egerit, cæteroquin Jonathan non haberetur maximum amicitiae exemplum, nisi etiam firmitatis & constantiae fuisset. Si igitur jam à principio amorem ei juraverat, cur etiam eundem nunc jurat? Quæritis quare? quia differentissimum erat amorem jurare non cognitum, & eundem jurare experientiâ jam notum. Jonathan prima vice jurans, quid esset amare, nesciebat, quia necdum id expertus erat: Secunda jurans vice, jam ex his quæ Davidis causâ fuerat passus, expertus jam erat quanti amor ille constaret, tantamque Jonathan inter utrumque conceperat differentiam, ut obligationem de primo amore juramenti crederet cessare, quo obligaretur ad secundum. Ne igitur ignorantia præterita meritum imminueret præsens, novum illi juravit amorem; non quidem novum ex eo, quod vel ad horam primum interrupisset; sed quia parum erat, quod prius promiserat respectu amoris tanti, quo ipsum postmodum prosequeretur. Ante promiserat, prout noverat: nunc promittebat, prout expertus fuerat. Quod Jonathan ante decevisset amare Davidem, quàm tyrannici hujus affectus novisset passionem, non erat amor excellens; sed cognitis jam ejus rigoribus, toleratis ejus injuriis, expertâ ejus sævitiâ, tyrannide degustatâ, absentiam probatâ, severitate deploratâ, contradictionibus retusis, difficultatibus superatis, impossibilibus devictis, vitæ subeundo discrimen, honorem despiciendo, & auctoritatem deprimendo, dissimulando,

celando veritatem, voluntatem subjiciendo, arbitrium captivando, in semetipso cum tormentis moriendo, & in amico suo vivendo, præ solitudine mæstus, semper afflictus, semper subditus, semper inquietus, semper constans invito parente, & utriusque fortuna (ita enim scriptura amoris excellentiam Jonathan inter & Davidem describit) quod, sic qualificatis cordis & amoris sui experientiis, denuò perpetuum resolvat, jurare amorem, hoc sanè & hoc solùm amor est.

Idem de nostro amante Christo dico, cum ea tamen differentia, quæ verè inter Filium Dei, & Saulis filium intercedit. Enimverò nisi Christus amorem cognoscere potuisset, aut experimentaliter novisset, minus fuisset, quod nos amâisset; sed amore experientiâ cognito, sciens eum tam severum ut filium à pectore avelleret paterno, tam inhumanum, ut in terram præsepiumque dejiceret, tam crudelem, ut, elapsis octo à natiuitate diebus, sanguinem è venis exigeret: tam invidum, ut post duos ætatis menses in Ægyptum ad exulandum fugere compelleret, & tantum tyrannum, ut dum vitam per manus Herodis non eriperet, id propterea factum, quod tam modico profuso sanguine minus sibi foret satisfactum. Quod igitur Christus hoc suo cognito amore, nihilominus nos amaret nec quasi tædio victus, amare desisteret, sed continuaret, excellens est amor. Excellens, quia nos amavit: sed longè excellentior, quia post amoris experimenta, seu postquàm nos amâisset amavit, *Cum dilexisset suos, dilexit.*

Jam video replicare Theologos, Christi amorem à primo instanti ad ultimum usque semper fuisse æqualem, &

nun-

nunquam crevisse : ita recta ratio exigebat. Si imminui,amori præjudicat : similiter etiam crescere, præjudicat. Dicens se amare amplius,amori suo fidem derogat : nam quamvis crescere sit augmentum, supponit tamen imperfectiorem : amor incrementum admittens, non censetur amor perfectus. Proinde si perfectissimus amor Christi in eadem semper intensione perseverans nunquam crevit,qua ratione eundem hodie majorem fuisse asserimus? omnes respondent, majorem fuisse quoad effectus,non quoad substantiam : ego verò in ipsa adhuc substantia majoritatem aliquam considero. Fateor equidem eum non crevisse, nihilominus etiam non crescendo major esse potest. Columna basi,statua scabello imposita,non crescendo crescit : ita hodie amor Christi amor fuit super amorem. Porro sicut basis & scabellum,non solum ejusdem erat substantiæ ; sed eadem amoris Christi substantia,non solum hodie manet amor Christi altior, verum etiam certo modo major : idque adeo veritati consentaneum est, ut verba Evangelistæ non alium sensum habere putem : *Cum dilexisset,dilexit.* Hæc verba plus dicunt,quàm sonant : dilexisse & dilexit non differunt, nisi quoad tempus; quoad significationem,differentiâ carent. Quid ergo novi nobis insinuat Evangelista? Enimverò, si dixisset, postquam multum dilexisset,nunc magis dilexit,facile intelligeretur,dixissetque quod probare intendebat : verum enim verò, si dicere intendit eum plus dilexisse, cur tantum dilexisse eum asserit? Quia talibus illud terminis asserit,ur dicendo tantum, quod dilexerit, eum plus dilexisse probatum sit : *Cum dilexisset,dilexit.* Hoc

ipsum diligere postquam dilexisset, non est solum postea diligere, sed magis diligere : non relationem temporis, sed excessum denotat amoris. Volens Evangelista hodiernum Christi exaggerare amorem, ad exaggerandum amorem præsentem sufficere vidit supponere præteritum.

Deo præcipiente Abrahamo suum sibi filium immolare, secundum phrasin Hebraicam, textus sic habet : *Tolle filium tuum,quem dilexisti.* Dicendum videbatur, *Quem diligis,* tota enim intentio Dei eo collimabat, ut extollendo amorem difficilius redderet Sacrificium. Ut quid igitur non dixit,immola mihi filium tuum,quem diligis, sed quem dilexisti? idcirco sanè. Volebat Deus extollere amorem,ut difficiliorem redderet immolationem : non potuit verò præsentem magis exaggerare amorem, quàm supponendo præteritum. Offer mihi filium tuum,quem non solum amas, sed etiam amasti : amare enim post amasse,maximus est amor. Proinde Evangelista amorem amori comparare volens, comparisonem non à magno ad excessivum, sed à primo instituit ad secundum. *Cum dilexisset,dilexit.* Istud primum & secundum fuit cordis vulnus; de quo divinus noster amans longè ante fuit gloriatus quàm sagittæ illud peterent : *Vul. Cant.4. nerasi cor meum soror mea sponsa, vul. v.9. nerasi cor meum.* Primum vulnus amoris fuit præteriti, secundum præsentis; Et ad probandum quodnam fuerit majus, magisque penetrativum, si minùs sufficit dicere in fi. to primo, subsecutum fuisse secundum; sufficiat scire, quod accepto primo supervixerit Christus, secundum verò vitam illi sustulerit : *Cum dilexisset,*
in

in finem dilexit. Atque ita etiam, considerationem inadvertenter sumus aggreffi.

§. VI.

Quartæ & ultima circumstantia, quâ Christi scientia mirifice ipsius extollit amorem, est, quod amoris sui cognoverit terminum quo finiretur: *Sciens quia venit hora ejus.* De pluribus narrant historiæ, quod amando sunt mortui: sed quia amor tantum fuit, occasio & ignorantia causa, erroneè amantium titulos, à morte sunt consecuti. Non est amans, qui moritur quia amavit: sed qui amavit ut moreretur. Notabile rei hujus, in Sichemensi Principe habemus exemplum. Sichem Dinam Jacob filiam deperiens eò usque se amoris affectuum subdidit imperiis, ut cum Princeps esset absolutus, ea nihilominus pacta & conditiones subierit, quibus mediantebus, paucis post desponsationem diebus à Simeone & Levi fratribus Dinæ vitâ potuerit privari. Amavit Sichem & mortuus est; non tamen hæc mors trophæum fuit amoris, sed ignorantie pœna; casus fuit, & non meritum: non enim amavit ut moreretur, licet moreretur ut amaret. Dina non mortem, sed amorem reddere debebat; sed ne amorem quidem: qui enim amabat nesciens se ex hoc moriturum, morte sua præscitâ non amâisset. Meritum amoris non accrescit quia quis moritur, sed quia sciens moritur.

Clarè id ipsum in Abrahamo & Isaaco videte. Triduo illo, quo ad designatum sacrificio montem Abraham cum Isaaco perrexit, æquali uterque pergebat periculo; alter ut occideret, alter ut occideretur. Isaac totus gradiebatur pacatus, soli enim Abrahamo tragicus ille itine-

ris scopus constabat. Via erat eadem: passus erant pares, scientia verò & cognitio erat diversissima, unde & meritum diversum. Abrahamo promerente plurimum, Isaac merebatur nihil: Abraham enim ad Sacrificium pergebat sciens, Isaac ignorans: Abraham ad sacrificium notum, Isaac ad ignoratum. Hinc porrò discrimen inter Dei hominumque amorem discite. Homines præ amore morientes morte sibi incognitâ moriuntur inviti: Solus Christus voluntariè ad mortem ex amore pervenit; spontaneè enim morte præcognitâ est mortuus: *sciens quia venit hora ejus.* Sichem, Samsonem, Amnonem, reliquosque mortuos quia amârunt, amor velut condemnatos velatis oculis deduxit ad mortem: Solum Christum velut triumphatorem oculis apertis (optarem nili quidem honorificas magis antitheses, sed Scriptura non alias suggerit) nec Sichem amâisset Dinam, nec Samson Dalilam, nec Amnon amâisset Thamar si impendentem sibi inde mortem prævidissent. Sola scientia Christi cognovit, amorem suum se deducere ad mortem, quâ cognitâ & appropinquare visa, animosè illi obviam perrexit: *Sciens quia venit hora ejus.*

Quàm bellè & poëtice illud Regius cecinit Vates Psalm 103. *Sol cognovit occasum suum!* Pauca, sed intellectu difficilia verba. Sol irrationalis & insensitiva est creatura (quamvis enim philosophorum quidam crediderint contrarium, est error condemnatus) Sole itaque ratione sensuque carente, quo pacto inquit Propheta, quod sol occasum suum cognoverit, *Sol cognovit occasum suum?* Certum est (inquit Sanctus Augustinus) Davidem sub metaphora solis materialis de

Gen.
Jud.
Reg.

Psalms.
103. v. 19

de sole divino fuisse locutum, qui solus, sol est, intellectu præditus: quia verò uterque sibi in cursu ad occasum plurimum parilis est, hinc unius currendi intellectum, alterius insensitivitate depinxit. Si lux solis esset lux vera cognoscens; & occasus ubi sol occidit, esset vera ipsius mors, non miraremur fortasse videndo solem locum mortis suæ cognoscentem, eadem velocitate sese in occasum animosè præcipitantem, quâ in Orientem ascendit? Quod igitur in sole materiali miraremur, re ipsa soli divino usu venit: *Sol cognovit occasum suum*. Cognovit planè Sol divinus occasus sui locum: determinatè sciebat horam, quâ ad ultimum pertingendo horizontem, ex hoc ad aliud hemisphærium erat transiturus: *Sciens quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo*. Quod igitur tragicum illum & terribilem finem, quo ipsum suus abripiebat amor cognoscens tam animosè pergeret, ne vel passum à verò notoque sibi occasu avertens, ac si sol fuisset materialis nec moriens nec cognoscens, hic sanè excellens resolutusque amor extitit? Hic amor fuit, scire terminum, ac si nesciret.

Solus S. Joannes, qui conceptum nobis subministravit, eundem & evincere poterit: appropinquantibus ad capiendum Christum Judæis ita inquit idein Evangelista: *Sciens omnia quæ ventura erant super eum, processit, & dixit: Quem queritis?* Videtur Evangelista ipsis suis sese implicare verbis. Qui scit, non quærît, Sciens igitur Christum omnia, & quod se quærerent, id ipsum attestante Evangelistâ, quare interrogat quasi nescius? Ratio & mysterium est, quia exinde Christus ad mortem procedere cœ-

Pars II,

pit, & hoc modo suus amor ipsum eò adducebat. Suus ipsum amor scientem deducebat quasi nescientem deduxisset. Lecturus id quod Evangelista dicit, scivisse Christum dicit: audiens Christum interrogantem, ipsum ignorasse asseret: sed sive verè, sive apparenter, ita se res habebat. Re ipsa & verè sciebat, apparenter nesciebat: eo enim modo mortuus est & amavit sciendo, ac si mortuus fuisset, & amasset nesciendo.

Hoc mysticè significarunt infames isti cancelli, seu potius amorosa ista Eclipsis, quâ amor hodie, inimicorum manibus Christi velavit oculos: *Vela-* Luc. 22.
verunt eum, & percutiebant faciem ejus. v. 64.
Christum alia sufferre tormenta non miror, omnibus enim se subdebat, qui super omnia amabat; permittendo verò sibi velari oculos, non solum potentiæ, verum etiam amoris suo derogare videtur. Nunquid S. Joannes repetito illo *Sciens*, velum hodie detraxit amoris Christi, ut toti innotesceret mundo, quod oculis apertis amaret? Cur igitur eo ipso die oculos sibi obvelari permittit? quia dexteritas fuit, quâ Christi amor scientiam cum ignorantia æquivocare novit; fecit ut sic amaret oculis apertis, ac si amasset oculis velatis: ut ita amaret sciendo, quasi amasset nesciendo. Hoc velo, quod injuriosum videbatur, sese vindicavit amor, & pro majore honore Christi, quàm S. Joannes fecerat. S. Joannes velum Christi detraxerat amoris, quo idem amor Christum denuò operuit, ut innotesceret nobis, eum taliter amasse scientem oculisque apertis, quasi nesciens, oculisque amasset velatis. *Velaverunt eum*. Christus noverat seipsum

sum, amavit tamen quasi se non novisset: noverat amatum, sic tamen quasi illud nescisset: expertus noverat amorem, sed amavit velut nunquam expertus: præsciis finis, quo major deducturus esset, quasi ignarus illius amavit. Proinde quia amavit velut jam dictorum nescius, hinc solus ille amavit, & amare scivit excellenter. Hisce rationibus hodie S. Joannes amoris Christi excellentiam extulit, corpus orationis suæ voluit amorem velo spoliatum, assumpto themate uno verbo *Sciens*, quater repetito: *Sciens, sciens, sciens, sciens dilexit eos*.

§. VII.

EXpensum nunc amorem Christi juxta S. Joannis observationes, etiam juxta ipsiusmet Christi considerationes discutiamus, qui, quia melius suum penetravit amorem, etiam solidiores nobis certioresque rationes suppeditabit. Hodie maxime diligens, & dilectus, Christus & Joannes, hoc solum egerunt, ut ejusdem Christi amoris excellentiam exaggerarent: postquam verò S. Joannes totum dixerat, quod sciverat, observans quod Christus sciens diligebat: non est (inquit Christus) hæc circumstantia, quæ meus amor accrescit: porro si homines summam amoris mei excellentiam nosse velint, non eam considerent per meam scientiam, sed eum suam metiantur ignorantiam. Multum amavi homines, quia amavi sciens omnia, sed inde meus amor elucescit amor, quod dilexerim illud nescientes: *Quod ego facio, in nescis*. Quantumcunque ratiocinentur homines, in menteque confurgant, nunquam pertinere poterunt ad cognoscendum amo-

rem, quo Christus eos dilexit; nec quæ Deus, nec quæ homo: quod igitur Christus resolvat amare non solum male suum amorem compensaturum, sed nec unquam eundem cogniturum, hæc maxima fuit cordis Christi amorosi fortitudo, hæc maxima difficultas, affectuum ipsius impetus distrumpens! Quod amandus mihi sit non solum amorem non compensaturus, sed nec agniturus quidem; quod amor nec satisfactionem accipiat ex compensatione, nec consolationem ex agnitione, hic solus amor est.

Proponamus quæstionem. Quidnam maxime æstimat amor? cognitio nemne sui, an compensationem? Certum est, non posse amorem compensari nisi cognitum: sed cognitum esse potest, absque compensatione. Duobus hisce terminis seorsum consideratis, dubium non est, amorem majoris æstimare, eidemque magis congruere cognitionem, quam compensationem; amor enim vel maxime obligare intendit: cognitio obligat, compensatio ab obligatione absolvit. Longè igitur melius congruit amori, videre se cognitum, quam compensatum; cognitio enim urget obligationem, à quâ compensatio liberat. Cognitio amori proprio, compensatio amori satisfacit alieno. In satisfaciendo illi, quod amor recipit, concurrere potest affectus cum commodo, satisfaciendo ei quod communicat, non potest, nisi liberalis esse; ergò majoris æstimandum est amori, certam habere in cognitione liberalitatis suæ satisfactionem, quam dubiam, in compensatione, videre nobilitatem suæ independentiæ. Securissima amanti fides, est confessio debiti in amato. Sed enim quomodo con-

conferetur debitum, illud ignorans? fuit, se nunc cognoscere, quod se amaret, *Nunc cognovi quod diligis Deum*: Secundum, quod illi dixit postea, fuit, liberali se premio actionem illam compensaturum: *Quia fecisti hanc rem. &c.* Sed quare? Cur primò dixit Deus se ipsius cognovisse amorem, deinde se eum fore remuneraturum? Et cum præmii promissionem, usque post peractum distulerit Sacrificium, cur non etiam cogniti amoris distulit certificationem? *Nunc cognovi.* Deus veluti Cordi agnoscens fuit locutus, sciens quid pluris æstimeretur ab amante. Primò Abrahamum de cognitione sibi amore certificavit, præmii asssecurationem reservans: Cum enim Abraham tam excellens esset amans, adeoque sincerus, majoris æstimabat amorem suum scire cognitum, quam videre remuneratum. Differantur igitur tantisper promissiones præmiorum; sed cognitionis certificationes declarentur statim & instantaneè: leviùs enim feret ingens amor spem seu dilationem præmii, quam dubium de sui cognitione. Imò necessarium fuisse assero, quod Deus Abrahamo amoris sui notitiam insinua-

ret, dum gladium continere jubebat; nisi enim de cognito suo amore certus fuisset, dubio procul ictum evibrasset, ut nobilior sui corporis sanguis effusus clamando manifestaret, quam veraciter & sincerè diligeret. Cum igitur amor maximi æstimeretur agnosci, porro homines nec cognoscant amorem Christi (immò qualis in se est cognoscere nequeant) Christus nihilominus hanc superaret difficultatem, hoc impossibile profligaret, nosque sui ipsius pretio amaret, o validam amoris resolutionem.

Gen. 22.
v. 12.

Ibid.
v. 16.

Excellentissimus humani amoris actus exitit cordata illa resolutio, quâ Patriarcha Abraham amorem divinum, naturalis suo & paterno anteponens, proprio suo filio vitam eripere decrevit. Porro Deus retinendo gladium, immediate subjunxit: *Nunc cognovi, quod times Deum*, q. d. nunc cognosco, Abraham quod me ames, quod insinuat illud, *Times* secundum scripturæ phrasin, atque ita multi interpretantur, omnesque explicant: *Nunc cognovi, quod diligis Deum*. Post hæc apparuit illi aries irretitus vepribus, qui læto fine non imaginatum Sacrificium coronavit, quo finito Deus iterum Abrahamo locutus dixit: *Quia fecisti rem hanc, benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum sicut stellas cæli*: id est, in præmium tam heroici à te exerciti actus, benedicta erit progenies tua, propaginemque tuam velut stellas cæli multiplicabo; & ex te Messias nascetur. Observe mus calū. Bina vice Deus hîc Abrahamo fuit locutus, & duo eidem dixit; primum, dum gladium retinuit, secundum postea: id, quod primò illi dixit,

§. VIII.

A Mor nostri maximi constitit Christo, plurima nos amando passus est: ceteros inter cruciatus maximus fuit, quod amaret eum qui amorem suum cogniturus non erat; hoc est, quod summe displicet: hoc est, quod maxime affligit amantem. Duplicem languorem, nec non duo gravia accidentia sponsa sustinuit in canticis, utraque solitudinis suae viribus causata. Primum mox in amoris sui sustinuit principio, describiturque Cap. 2. Secundum, postquam multo jam amasset tempore, referturque Cap. 5. Verum in utroque hoc casu differentissimè se gessit, quod consideratione observationeque dignissimum est. In primo ait: *Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo.* Festini succurrite confortativis: afferte rosas & flores, quia amore infirmor. In secundo dicit: *Adju- ro vos filia Ierusalem, si inveneritis dilectum, ut nuncietis ei, quia amore langueo.* Notabilis differentia! Si sponsa æqualiter in utroque casu languebat amore, amore langueo, cur in primo, & non in secundo, remediis & confortativis sibi petebat succurri? Et si in secundo remedia respuit, quare amicos adjurat, ut sponso suo illud denuncient? *ut nuncietis ei, quia amore langueo.* Non potuit melius exprimi & pingi veritas illius quod dicimus. In primo casu, quia sponsa adhuc erat in amore novitia, solum infirmitati remedia requirebat, pœnitus enim affectus, quem sentiebat in corde, non nisi dolorem intendebar. In secundo casu perfecto jam & consummato suo amore, volens succurri malo suo remediis, sponso nunciari mandat, quod sibi amore ejus languenti, non tantum dolorem in-

ferat quod patiat, quantum, quod sponso hoc ignoret. Accurrit primum sponsa ad id quo magis cruciatur, patiebatur autem magis ab amoris sui affectibus, quia is eos ignorabat, qui causabat, quàm quod ipsa pateretur eos, quæ erat eorum subjectum: hinc pro eo, ut remediis sibi succurri postularet, dixit; Illi nuntiate. Plus eam torquebat dolor, quia ignorabatur, quàm quia sustinebatur.

Psal. 34. Juxta textum Græcum, Filius Dei ita ore Davidis loquitur: *Congregata sunt super me flagella, & ignoraverunt.* Ad intelligendum hunc affectum supponendum est, Christum de nullo tormentorum suorum magis, quàm de flagellatione fuisse conquestum. Hinc probando sufficebat ratio; sed ipse Dominus hoc passus fuit imminentes sibi cruciatus subaperiendo. *Tradetur gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur, & postquam flagellaverint, occident eum.* Omnium aliorum tormentorum semel tantum meminit, sed flagellationis repetitâ vice: *Flagellabitur: & postquam flagellaverint.* Naturaliter enim quod cor magis afficit, sæpius ore promittitur. Ait igitur Dominus, *Congregata sunt super me flagella, & ignoraverunt.* Mi Jesu! Quis iste loquendi modus? si flagellatio maxime afflictivum tibi fuit tormentum, dicendum videbatur: congregata sunt super me flagella, & me torquebant; non hieffatur, sed, quod ignoraverint; quia inter summos amoris sui excessus, quod maxime cor Christi lacinabatur, non erat, quod ipse patiebatur, sed quod homines ignorabant; & ignoraverunt. Non de flagellis, sed de ignorantia queritur; flagella quippe offendunt

Cant. 2.
v. 5.

Cant. 5.
v. 8.

Psal. 34.
v. 15.

Luc. 18.
v. 32. 33.

dunt personam, ignorantia suspectum reddit amorem: quodque tam excessivè amans, ut cum propriæ offensæ personæ, suum manifestare voluerit amorem, cerneret tandem & suam indignissimè tractari personam, nec suum cognosci amorem, o quàm excessivus dolor! Cùm igitur cognitionis defectus sit illud, quod vel maximè sentit & sentire debet amans; hinc Christus amorem suum non suâ scientiâ; sed nostrâ mensus est ignorantia: *Quod ego facio, tu nescis.* Multò magis amorem Christi exaltat & exaggerat istud *nescis*, quàm illud, *sciens* S. Joannis toties repetitum. Si enim magnæ fuerunt amoris circumstantiæ, amare cognoscendo seipsum, cognoscendo amatum, cognoscendo amorem, cognoscendo denique amoris scopum & finem: omnes istas considerationes incomparabiliter excedit; omnes istas cognitiones, omnemque illum amorem impendere non cognituro. *Tu nescis.*

§. IX.

Verùm enim verò, cùm ignorantia hominum ex parte una summa essent afflictio, & ex altera parte summa amoris Christi æstimatio, his ipsis ignorantibus idem amor adeò dextrè est usus, ut eas pro instrumento ad nos elevandos acceperit, absque reflexione ad consequentiam, quod semetipsum deprimeret. Conscensa Christus cruce, id est, amoris sui throno, in editiore Calvarii theatro, primum quod protulit verbum, fuit, *Pater dimitte illis, non enim sciunt, quid faciunt.* q. d. Pater æterne, condona hominibus, quia nesciunt, quid faciunt, Quia nesciunt quid fa-

ciunt. O amabilis Condonator! Et tuus amor novit, quid te facere oporteat, ex allegata ratione? Si nostra ignorantia minus nos facit ingratos, similiter tu minus te facis amantem: in cote enim ingratitudinis amor sagittas suas acuit; & quantò durities est major, tantò magis illas acuit. Quo igitur pacto excusationes, pro nostris formas ingratitudinibus, ubi tui motiva amoris augere poteras excellentiis? credebam jam Christum, summam amoris sui expressisse excellentiam: sed hæc fuit maxima, Christus eò devenit, ut amoris sui imminueret & deprimeret excellentiam, ut dissimularet & obregeret defectus nostri amoris: maluitque videri minus amans, tantum ut nos minus videremur ingrati. Sic usus est ignorantia hominum, cum nostræ consideratio ignorantia, maximum esset, suæ motivum excellentiæ.

Verùm propterea secus evenit; & ubi amor Christi suam studuit imminuere gloriam, ibi majorem nactus est æstimationem: amans enim excellentius amare nequit, quàm si pluri æstimet amatum quàm suum amorem. Cujus rei exemplum in solo Christo inveniri potest. Natus est Christus in stabulo, reclinatus in præsepio, aitq; Evangelista hoc factum, quod in Civitate omni fuerint exclusi hospitio: *Quia non erat ei locus in diversorio.* Evangelista Sacer, simile quid, ne dixeris; occasio id esse potuisset, sed non fuit causa. Natus est Christus in stabulo, adeò enim amavit homines, ut hoc pro illis subire incommodum, talemque voluerit perpeti derelictionem; & natus est extra civitatem, quia tam inhumani & ingrati fuerunt homines, ut in domos suas eum recipere noluerint in Bethle-

Joan. 13.
v. 7.

Luc. 23.
v. 34.

Luc. 2.
v. 7.

hem. Porro si Christi amor hominum-
que ingratitudo hujus rei existit causa,
quare reticetur meritum Christi, culpa
verò, quæ erat hominum, occasione &
tempori imputatur; *Quia non erat ei
locus in diverforio?* Certum est, Christum
magis amantem sese demonstrasse in
causa allegata, quam derelictione in sta-
bulo tolerata Volebat id apparere ex ne-
cessitate factum, quod ex electione fie-
bat; & quod erat ingratitudo nostra, fieri
per accidens: ut per accidens dissimulata
maneret ingratitudo, & in derelictione
& necessitate amor. Ingratitudo augebat
excellentiam, necessitas minuebat amo-
rem; voluitque Christus videri minus
amans, ut homines viderentur minùs in-
grati. Hoc modo amavit vivere incipiens,
& ita consummavit vivere desinens. Id-
circo hominum ingratitudinem suâ excu-
sat ignorantia; *Non enim sciunt, quod
faciunt.* Cum ipsa hominum ignorantia,
maxima amoris sui esset excellentia; *Quod
ego facio, tu nescis.*

§. X.

Joan. 13.
v. 1.
Ibid. v. 7
Christiani, hic fuit amor Christi,
hæc scientia, & scientiæ quibus
nos amavit: & hæc ignorantia, &
ignorantiæ, quibus non obstantibus
sumus amati. Semper nobis versetur ob
oculos illud *Sciens*, & istud *Nescis*; sem-
per memori recolamus mente illud
(quod nobis Christus hodie tantopere
recommendavit) ipsius scientiam uo-
stramque ignorantiam. Ejus scientia ex-
citoris fungatur officio, ne unquam il-
lum diligere omittamus: nostra nobis
ignorantia sit instar stimuli ad amplius
ampliusque diligendum eum, qui tanto-
pere nos amavit. Quo verò pacto non a-
mabimus eum semper, qui videt cogno-

scitque semper utrum sese amemus? quo-
modo non amabimus impensè eum, qui
nos amavit tantum, ut nunquam illud as-
sequi & cognoscere possimus? heu quan-
ta nostra erit confusio, ritè consideratâ
hujus *Sciens* & *Nescis* correspondentia!
toties interrogatus à Christo Petrus ut-
rum se amaret, respondit perplexus: *Tu
scis Domine, quia amo te.* Conferre nunc
illud, *Tu scis*, S. Petri, ad Christum di-
ctum, cum illo, *Tu nescis*, Christi ad S. Pe-
trum. Amante Petrum Christo, nescit
Petrus quantum se amet Christus: *Tu ne-
scis*; amante Christum Petro, novit Chri-
stus, quantum se amet Petrus; *Tu scis.*
O quam notabilis amoris scientiæque
improportio! ô amorem Petri cogni-
tum! ô amorem Christi ignoratum! a-
mor Christi nostram suffert ignorantiam:
amor noster amoris illius suffert scien-
tiam: & uterque æqualiter conqueri pos-
sunt. Amor Christi conqueri, quia illum
non cognoscunt homines, *Tu nescis*:
amor hominum item conqueri, quia il-
lum cognoscit Christus, *Tu scis*. Enim ve-
rò si Christus amorem hominum non
cognovisset, hoc ipsum tempore nostro
consolationi esse potuisset; & si homines
amorem Christi cognovissent, hanc sa-
tisfactionem in suis excessibus amor Chri-
sti habuisset. Verum cum amor Christi
tam sit excessivus, ut illum non cogno-
scant homines: & hominum amor tam
sit imperfectus, illum cognoscat Chri-
stus, multum æqualis, & inæqualis utri-
usque est conditio, cujus remedium erat,
Domine, ut tu, & nos corda permutare-
mus. Si tu nostro nos amasses corde,
proportionatus fuisset amor & meritum,
nostraque ignorantia ad illum cogno-
scendum suffecisset. Etsi nos tuo te ama-
remus

remus corde, pro tuo te amaremus merito; & tua tantum scientia nostrum cognosceret amorem. Verum isto jam existente impossibili, Tu qui solus te nōsti, amas: tu qui solus tuum cognoscis amorem, illum solvis. Sitque unica gloria tua, & ipsius, sciri, quod tu solus eum

& solvere & cognoscere possis. Sic credimus, sic confitemur, & ad pedes amoris tui prostrati, æternam illi ex hoc *Nescis, & illo, Sciens contextam offerimus coronam: Sciens quia venit hora ejus, in finem dilexit eos.*

S E R M O

P R O

Dominicâ Primâ Adventûs

Dictus

In Capella Regia Ulyssipone Anno 1652.

Amen dico vobis, non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant. Luc. 21.

§. I.

Ultra de magno hoc die novimus, omnia magna, terribilia omnia: duo nō tantum modò latent. Solem, qui diem facere consueverat, ante diem judicii obscurandum, & horrendâ, & nunquam ante visa eclipsi totaliter cooperiendum novimus. Lunam, non per interpositam terram, sed contra omnem naturæ ordinem, inter tenebras stupendè deformatam, & quasi totaliter sanguine perfusam apparituram novimus. Stellas firmamenti ex orbibus cælestibus & sedibus suis motas in terram casuras novimus: quæ, quia mundus hic inferior

eas capere nequit, collisæ & in partes disfilientes horribili sonitu & fragore ardentes evoment vapores. Scimus, quod mare terminis suis furiosè egressum, horrendum auribus attonitis immugiet, & procellas suas in iptas usque nubes evibrando, non ultra littorum suorum repagulis domabile totas insulas, ipsosque insuper montes absorbebit. Scimus, quod tristissima hæc signa præambula (juxta Evangelium, dolorum principia) subsequantur conitrua & fulgura, igneumque pluet diluvium aërem accendens, mare exsiccans & terram concremans: quodque universali hac fumi favillarumque commixtione consumetur omne, quod in

in tribus elementis aliis vivum antea respirabat. Scimus, quod sic homines, omniaque cum ipsis finem accipient, quæ ambitio eorundem & vanitas, tot ætatibus & sæculis adinvenit, & in opus deduxit. Denique scimus, quod iste nostri mundi epilogus miser erit, sed non miserabilis: quia, qui compatiatur, jam non supererit. In hoc vastissimo deserto, profundissimoque omnium, quotquot fuerunt, silentio, in utroque simul hemisphærio tubam insonituram scimus, ad cujus horrifonam vocem, ex universali sepulchro mortui resurgent vivi, non eandem omnes formâ, sed diversis egredientur figuris; quilibet enim in facie, statûs conditionisque suæ præferet profanam. Mundo sic hominibus præteritis, præsentibus, & futuris repleto; constat, quod mox apertâ ingenti cœli portâ, omnium, quæ omnes egredi conspicient, prima ineffabili, qui ipsum etiam solem (si adhuc fulgeret) obscurare sufficeret, splendore circumfusa prodibit Crux sacrosancta, in qua Redemptor mundi salutis nostræ negotium peregit, ab incendio præservata. omnibusque particulis, per quas toto Christiano orbe fuerat dispersa & adorata, reunita. Novimus quod cœleste hoc Vexillum, ordine factum, & in novem numerosissimos exercitus distributi, Angelici Chori sequentur; quos inter, illi, qui hominum custodiæ fuerunt deputati, singulariter insigniti, & pro qualitate statûs sibi commissorum, alii hilari & exporrecta fronte: alii è contra lurido & subtristi corrugatoque vultu conspicientur. Jam constat, quod innumerabilem & splendidissimum hunc comitatum excipiet magnificentissimus ex nubibus lucidissimis adornatus thro-

nus, cui universalis & supremus omnium Judex Christus Jesus insidebit, cui omnis resuscitatorum hominum immensitas profundissimâ reverentiâ, & quasi adorabunda sese prosterneret, differentibus nihilominus affectibus: Hi tanquam fideles & servi; alii tanquam increduli: alii tanquam refractarii. Constituto jam distantia convenienti tremendo consistorio, & confidentibus utrimque tanquam assessoribus duodecim Apostolis; ex eo egressuros scimus multos inferioris ordinis forma visibili Angelos, tanquam justitiæ Ministros, qui illam hominum immensitatem lustrantes (nudi enim omnes, & respectibus, quibus gaudebant adhuc viventes, exspoliati erunt) siue rubore & resistentia illos ab invicem separabunt, justis & salvandis ad dexteram, impiis verò & reprobandis ad sinistram collocatis, aliis spe salutis, aliis metu damnationis suspensis, quâ suspensione, & timore durante (cujus finis & exitus nec Angelis constat) novimus producendos libellos, apertisque in momento processibus, omnium vitam sic manifestandam, ut nec opus, nec verbum, nec omisium, nec cogitatum quantumcunque secretum & occultum sit, quod non publicè innotescat; omnibus scilicet singulorum, & singulis omnium, & suam ipsorum conscientiam clarè intuituris: scimus, quod omnibus hac evidentia convictis, nullus sit futurus, qui aliquid opponat, nullus qui contradicat, nullus denique qui appellet; nec ad Matrem misericordiæ, nec ad misericordiam Filii, aut Venerum ejus meritum & efficaciam: Præconcessis aut prærogatis tot annis misericordiæ, ille toties prædictus & prædictus

catus

eatus dies totus erit iustitiæ. Novimus denique, quod finali sententiâ ore illo sacratissimo prolata, quod toties nos ad poenitentiam fuit cohortatum, tot annis nostram longanimitè expectavit emendationem, & invitavit veniam offerendo: Novimus inquam, quod ad dextrum ipsius latus collocati, eodem & majore apparatu (beatis animabus jam gloriosis corporibus suis reunitis) ineffabiliter tripudiantes abibunt in cælum millies sibi applaudentes: & reprobi damnati à latere sinistro dira sibi ipsis imprecantes sine numero, videntes perditum suâ culpâ, quod recuperandi medium jam non superest, dehiscente mox terra, præcipientes ruent in infernum, in quo recluso terræ hiatu sepulti manentes ardebunt, donec Deus erit Deus.

Hæc sunt ista multa & magna, in tremendo isto die oculis nostris occursura, omnia certa & infallibilia; omnia enim sine exaggeratione seu hyperbole, ex Scripturis sacris, juxta naturalem, proprium & literalem earundem sensum sunt deducta. Sed inter omnia certa adeo, & hoc die prædicata, sunt alia duo, pro ut in exordio diximus, nobis omninò incognita. Et quænam sunt ista? num etiam magna? nunquid etiam talia, ex quibus felicitas seu infelicitas æterna: salus seu damnatio adhuc viventium dependet? Agedum, jam illud videre licebit. Primum, quod nos latet, est, quando judicii dies adfuturus: secundum, quinam ex nobis ad dexteram sint collocandi, seu sinistram. Horum duorum adeo incognitorum certam vos hodie hinc referre volo notitiam. Hæcque duo discursus mei erunt puncta. Primum certum vobis futuri judicii diem designabo; secundo

Part II.

similiter, quinam ad dextram seu sinistram collocati videbuntur, pro certo declarabo. Materia tam gravis est & prægnans, ut semetipsam commendans, attentionem potius exigere posse, quam perere debere videatur. Gratias debemus Deo, & magnas quidem, si animæ nostræ gemino hoc lucis radio penetratæ, hanc ultimam colligant veritatem: cæcitati nostræ adeo necessariam.

§. II.

Amen dico vobis, non prateribit generatio hæc, donec omnia fiant.

Questio de judicii die, & finis mundi duplici modo & sensu institui potest: vel largè magis, quantum ad annos; vel strictè magis & determinatè quoad diem. Quantum ad annos, multæ, variæ discrepantesque dantur opiniones, Opinantibus quibusdam mundum perituum anno magis aut maximè perfectæ conjunctionis, id est, quando orbes cælestes, totaliter emenso suo circulo, eò fuerint revoluti, ubi fuere creati. Hæc opinio eo nititur fundamento: inconueniens enim & difforme videtur Providentiæ authoris naturæ, magnam istam fabricasse machinam tot, tamque diversis motibus volubilem & in medio cursu sistere, non permittendo unum saltè circuitum plenè peragere, in quo concordia & simetria admirabilis illius Architecturæ perciperetur; cum extra controversiam sit, totam ad laudem & gloriam supremi artificis fuisse creatam. Juxta sententiæ hujus Assertores, adhuc ultra novem annorum millia vitæ seu durationi mundi supersunt.

Kk

Secund

Secunda opinio probare satagit, inter ortum mundi, & extremi Judicii diem octo annorum millia evolutum iri. Fundatur in textu illo Habacuc Prophetæ, ubi dicit, quod Deus in medio annorum sese manifestabit hominibus:

*Habac.
3.v.2.*

In medio annorum notam facies. Et cum juxta veriore & exactiorem Chronologiam constet, Myſterium Incarnationis Verbi, quo Deus sese manifestavit hominibus, quater mille annis à condito mundo evolutis fuisse peractum: sequitur, à nativitate Christi, usque ad universalis Judicii diem, alios quater mille annos evolvendos. Proindeque juxta hanc opinionem, mundi durationi adhuc bis mille, trecenti & quinquaginta anni restant, quibus transactis sic erit immutata ejus facies, ut ne vestigium quidem omnium, quæ nunc in eo sunt, superſit, cum breviori temporis spatio resoluta in arenam marmora, & metalla videamus extrita.

*Pſalm.
89.v.4.*

Tertia & communissima opinio habet, quod, quemadmodum mundus sex diebus fuit conditus, sic sex mille annis tantum sit duraturus; conformiter illi regulæ, quâ mille anni apud Deum pro uno die computantur. *Mille anni ante oculos tuos tanquam dies.* Et quemadmodum sextum creationis diem excipit septimus, in quo teste Scriptura, Deus ab omni opere quievit quod patrârat, nullo alio die subsecuto: ita sextum durationis mundi millenarium excipiet septimum sine fine in æternitatis requie. Hæc opinio communiter habetur pro traditione antiquissima, jam ab origine mundi continuatâ. Enimverò hoc evincere & demonstrare videtur concors illa doctissimorum hominum, Gentili-um, Hebræorum, Græcorum, & Latini-um opinionum consonantia. Sic opinari videntur, ex Gentilibus, Hidaspes, Mercurius Trismegistus, & Sibyllæ. Ex Hebræis Rabbi Isaac, Rabbi Elias, & Rabbi Moyſes. Ex Græcis, S. Hippolytus, S. Justinus, S. Irenæus, S. Cyrillus, S. Chrysostomus, E Latinis, Tertullianus, Lactantius, S. Hieronymus, S. Augustinus, S. Hilarius. Huic tantæ authoritati pondus & vim addit, quod numerus iste distributioni naturali providentiæ divinæ respondere videatur; scimus enim legem naturæ bis mille annis viguisse, totidemque annis aliis legem scriptam durasse: proportionem igitur & legum correspondentiam consideratâ, legem gratiæ totidem subsecuturis annis duraturam opinantur. His aliisve fundamentis multi graveſque Authores moderni, videlicet Bellarminus, Genebrardus, Fevardentius, Picus Mirandulanus, Bonagus, Cornelius, & alii opinionem istam tanquam probabiliorē propugnant, & ut talem amplectuntur. Hoc supposito, & quod mundus non nisi sex annorum millibus persistet, à præſenti anno, quem nunc agimus, usque ad ultimum, non nisi trecenti quinquaginta supersunt: ex quo inferre licebit illis, qui hodie in omnibus aulis, Romæ, Parisiis, & hic Ulyſſipone tam magnificas structuras erigunt, omnia ista quæ faciunt, & in quibus tantopere defudant nihil esse aliud, quàm extremi judicii igniligna construere.

Cardinalis Cusanus Philosophorum æquè ac Theologorum non minimus, in particulari quodam tractatu, quem de hac materia composuit, multò ad huc magis terminum istum contrahit, Pro mundi.

*Hippolytus
Iustinus
Irenæus
Cyrillus
Chrysostomus
Tertullianus
Lactantius
Hieronimus
Augustinus
Hilarius*

*Bellarminus
Genebrardus
Fevar.
Picus
Mir.
Bonag.
Cornelius*

*Card.
Cusanus
tract. de
dura-
tione
Pro mundi.*

Pro fundamento, illam S. Pauli prophetiam assumit, quā dicit, quod Ecclesia accresceret ad mensuram ætatis Christi; *In mensuram ætatis plenitudinis Christi*. Proinde singulis vitæ Christi annis unum assignando annum remissionis seu redemptionis, (qui in lege annus Jubilæi vocabantur, & omni annorum quinquagenario recurrebat) arithmetice benè concludit, mundum anno millesimo septingentesimo expiraturum. Juxta hunc computum, multis nunc venturum terribili diei judicii tragædiæ interesse, horrendaque præcessura signa contueri contingit. Utinam nunc essent, qui hoc sibi persuaderent! quā nihili facerent alia futura, quæ tam nullius sunt momenti & quā parum se occuparent & fatigarent, & Principes, in acquirendis beneficiis & redditibus pro multis viris!

Verūmenim verò ab anno transeamus ad diem, veritas adhuc brevior, certior, & gravior, omnium contemptum persuadere poterit. Christus Dominus noster diei illius secretum nosse volentibus Discipulis inquit, solum Patrem id sibi reservasse, neque Angelis in cælo cognitum, neque sibi id mundo revelare esse licitum: *De die autem illo & hora nemo scit, neque Angeli in cælo, neque filius, nisi Pater*. Nihil osecius non me poenitet nec retractabo promissum. Pollicitus sum me certitudinaliter vobis diem judicii prædicaturum. Enim verò quando eum adfore putatis? nolo vos relinquere suspensos. Est hodie, fuit heri, erit cras, nec oritur, nec occidit dies, quin certus sit judicii dies. Quid rei est dies judicii? Est dies, quo finietur mundus: Est dies, qua Christus nos judicaturus adveniet:

est dies quo totius vitæ nostræ rationem reddemus: & quo boni in cælum, & reprobi ibunt in infernum. Nunquid dies judicii in hocce essentialiter & substantialiter consistit? Ita planè. Istud ergo fit hodie, factum est heri, & eras futurum, & singulis fit diebus. Omni die finitur mundus; morienti enim, finitur mundus. Christus quotidie ad judicandum venit: eodem enim instante, quo homo expirat, ad judicium stat, non alius quā ipse iudex Christus: quotidie de tota vita strictissima ineatur ratio, in die etenim mortis, ipsoque ejus instanti, exigitur & redditur ratio. Quotidie denique boni in cælum, & reprobi vadunt in infernum, quotidie enim illi qui moriuntur, vel absoluti pergunt ad cælum, vel condemnati descendunt in infernum. Ad Evangelium accedendo videamus quomodo idem illud judicium, & in forma, quā illud declaravi, est idem, quod Christus hodie prædicat.

§. III.

Christus Dominus noster idem Evangelium prædicando, quod audistis horrenda Discipulis suis prædixit signa, quæ diem judicii forent præcessura: nec non potestatis majestatisque magnitudinem in quā ipsemet personaliter ad judicandum mundum procedet, verbis thematis loco assumptis, *Amen dico vobis quia non prateribit generatio hæc, donec omnia fiant*. Locus hic ex difficillimis totius historiæ Evangelicæ locis unus est. Generatio una, phrasi scripturæ, unam significat ætatem, aut sæculum unum: nam summum ætatis quod homo vivendo attingit, centum est annorum. Eodem hoc sensu, iisdemque textus nostri verbis Ecclesia-

Eccles.
1. v. 4.

Gen. 11.
v. 16.

stes id asserit; *Generatio praterit, generatio advenit.* Et David multis locis: *Generatione in generationem:* Et ipse Deus distinctius & clarius *Aegyptiacæ servitutis tempus revelando: Affligent eos quadringentis annis; generatione autem quarta revertentur huc.* Ex quo evidenter evincitur generationem unam continere sæculum unum, seu centum annos: quadringenti enim anni faciunt quatuor generationes. Quo supposito Christus doctrinam suam & prædicationem de circumstantiis diei judicii concludens, omnia eodem sæculo, & annorum centenario complenda affirmavit. Hic nunc difficultas occurrit. Ab illo tempore usque huc tam evolutos ultra mille sexcentos annos, vel sedecim sæcula numeramus; septimum decimum jam agimus, & judicii dies nondum advenit. Juxta demonstrationis hujus evidentiam, & relatas superius opiniones, mundus probabiliter aliquibus, immo multis adhuc sæculis durabit, donec dies judicii adsit. Quomodo igitur Dominus, & quidem expressè adeò & asseveranter affirmat omnia in labente tum sæculo complenda fuisse, & sæculum istud non, nisi his impletis, & præsentis judicii die finitum iri? *Non prateribit generatio hac, donec omnia fiant.* Ita dixit, & idem affirmavit veritas æterna: & ita impletum est in sæculo isto, & implebitur in subsequen- tis: nullus enim homo isto sæculo vixit, qui suum judicii diem in eodem non fuerit expertus. Quemadmodum vita & ætas ordinariè centenarium annorum non excedit, nullus homo sæculo isto comprehensus eodem durante vitam non finit, nullusque in tribunali Christi judicatus suum in eodem

sæculo judicii diem non sortitur. Morientes hodie, judicii sui diem habent hodie; mortui heri, eundem habuerunt heri: mortui cras, & deinceps post viginti annos, & cras, & post viginti annos suum judicii diem, in eodem sæculo, & in eadem ætate seu generatione sortiuntur: *Non prateribit generatio hac, donec omnia fiant.*

Novi equidem, doctos expositionem hanc pro nova habituros: etiam ipsi norunt, quàm contortæ difficileque sint expositiones hucusque datæ. Ego pro adæquata, genuina & literali, non tamen meâ, sed ipsius Christi illam habeo: sicut enim ex Evangelista S. Matthæo constat, quicquid Christus in hoc discursu de judicio dixerat, totum diei mortis applicavit, illos quibus loquebatur, exhortando, ut ad illum sese præpararent. Illi, quibus divinus Magister loquebatur, quando dixit: *Amen dico vobis:* Erant Apostoli eodem sæculo morituri & mortui: proinde accommodatè satis Christus ipsis dixit, omnia in eodem sæculo fore complenda: *Non prateribit generatio hac, donec omnia fiant.*

Nihilominus non deerit, qui replicet, & apparenter, non sine bono fundamento. Christus ante diem judicii signa in Sole, luna, & stellis præcæsuræ asseruerat: erunt signa, in sole, luna, & stellis: in magnifico throno se ad judicandum venturum, sicque illos se visuros dixerat, *Tunc videbunt filium hominis venientem cum potestate magna, & majestate:* Et eodem sæculo, aliisque subsequen- tis, nihil horum adhuc visum fuit: ergò non verificatur, quod eodem sæculo omnia forent complenda, *Non prateribit generatio hac, donec omnia fiant.*

Matth.
24. v.
44.

Ibid. v.
33.

fiant. Hic nunc patebit, quid sit, ly *Omne*, seu *Omnia*, diei iudicii, quidve Christus, *Omnia*, vocet. *Omnia* diei iudicii, sunt ratio vitæ transactæ à Christo exigenda & excipienda, sententia pro meritis ferenda, cœlum seu infernus, ad quemcunque horum locorum deveniet iudicatus: reliqua omnia sunt accidentia, circumstantiæ & iudicii universalis apparatus, & non de substantiâ ejusdem, à particularibus iudiciis distinctâ. De hac substantia, illoque universalis iudicii, *omni*, Christus concludendo fuit locutus: & quia ista substantia, illudque omne à iudiciis particularibus, quæ in morte singulorum exercentur, non distinguitur: Hinc omnia eodem sæculo complenda asseruit, prout reverà facta & completa fuerunt. Et si verborum proprietatem expendere libet: *donec omnia fiant*; majorem adhuc in illis energiam & emphasis deprehendere licebit: nam in die iudicii extremi, novi nihil aliud eveniet, nisi jam ante factorum publica declaratio. Iudicia particularia singulorum, in morte facta sunt eadem, quæ in iudicio universalis publicabuntur: & iudicium peragitur, non quando promulgatur sententia, sed quando fertur. Ergo in die mortis iudicium propriè exercetur, & omne istud quod modò peragitur, & non postea, Christus dixit quod eodem sæculo implendum foret: *Non prateribit generatio hæc, donec omnia fiant.*

Enimverò, ad tollendum omne dubium, ipsum auscultemus Christum, in casu magis implexo illudque aggravare valente. In Evangelio S. Joannis cap. 5. Christus de die iudicii extremi cum gravioribus magisque intrinsecis circum-

stantiis loquitur: de universali enim mortuorum resurrectione, nec non universali similiter bonorum malorumque, pro singulorum meritis, sententia mentionem ingerit: *Omnes qui in monumentis sunt audient vocem filii Dei: & procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ; qui verò mala egerunt, in resurrectionem iudicii:* Et idem tempus, quando futurum sit declarando, Christus inquit, quod veniet, & jam est: *Venit hora, & nunc est.* Potestne dari propositio sibi magis contradictoria? Erit iudicii dies, & nunc est: si iudicii dies tam procul aberat: si mille sexcentiq; anni jam sunt evoluti, & nondum venit, & si de tempore adventus diei illius, ac horæ necdum certi quicquam constat, quonam pacto divinum Christi oraculum jam adesse pronunciat, *Venit hora, & nunc est.* Admirabiliter ad literam respondet S. Hieronymus, nec accommodatoribus proposito verbis, desuper commentari potuisset à me rogatus: *Quia quod in die iudicii futurum est omnibus, singulis in die mortis completur.* Christus inquit, quod dies iudicii veniet, & nunc est: quia quamvis dies iudicii erit postea, & longè post; dies mortis jam nunc est: Et quod futurum est omnibus in die iudicii, singulis completur in die mortis, *Singulis in die mortis completur.* Notate, ly *completur.* Aliæ Prophetiæ suo complentur tempore, hæc diei iudicii, complementum ante tempus accipit: idem enim quod sit modò, tunc futurum esse dicitur. Tunc examinabuntur opera, tunc pronuntiabitur sententia, tunc alii exibant absoluti, alii condemnati: Et quicquid futurum est in die iudicii, jam fit, aut factum est in die mortis. Propterea

Joan. 5.
v. 29. &
30.

S. Hier.
in Joel.
cap. 2.

Christus inquit istum diem venturum, & nunc esse: *Venit hora, & nunc est. Nunc.* Ita duo temporis adverbia, *tunc* & *nunc*, semper sunt contra dictoria: sed in die iudicii cum die mortis collata, licet dies mortis bis mille annis iudicii diem antecedit, nullam involvunt contradictionem. Illud *tunc*, est *nunc*: & hoc *nunc*, est *tunc*. In Evangelio nostro dicit idem Dominus: *Tunc videbunt*: & illud *tunc*, est *nunc*: *tunc videbunt*, & *nunc est*.

Nec obstat, quod universalis iudicii dies alias notabiliores habebit circumstantias, quam iudicium particulare in die mortis. Idcirco Christus, post commemoratas easdem circumstantias in hoc textu, absolute nihilominus affirmat, esse nunc quod futurum est tunc. Christus enim (prout dixi) de iudicii substantia loquitur, quæ in universali & particulari erat eadem: & non de accessoriis, apparatus & circumstantiis, ex quibus finale iudicium erit longè diversum. Enim verò auctoritati S. Hieronymi illam S. Augustini adjungamus, qui in interpretandis scripturis primas sibi meritò vendicant. Hesychius Episcopus Hierosolymitanus hisce circumstantiis, aliorumque textuum Evangelicorum, in quibus res futuri iudicii, cum illis temporis præsentis contrariari sibi aut æquivocari videntur, difficultatem motus, cum S. Hieronymi solutionibus sibi minus satisfactum putaret, S. Augustinum desuper consuluit. Et quid magnus hic Doctor & Ecclesie oraculum responderet? veritas inter omnes illam assequentes est eadem. Respondit S. Augustinus idem quod dixerat S. Hieronymus, sed verbis terminisque sibi valde pro-

priis, illum Christi textum apud S. Marcum allegat, *Quod autem vobis dico, omnibus dico*: interrogans, quare Christus dicit & prædicat omnibus, quod solos in die iudicii victuros concernit? *Cur itaque omnibus dicit, quod ad eos solos pertineat qui tunc erunt?* Hisque verbis divinis sibi responderet: *Tunc enim unicuique veniet dies ille, cum venerit ei dies, ut talis hinc exeat, qualis iudicandus est illo die.* Christus innuit (inquit S. Augustinus) & quemlibet monendo, pro die iudicii sollicitum esse jubet; quia omnibus dies iudicii veniet, quando cuilibet ille dies venerit, cum talis exiturus est de hoc mundo, qualis in die iudicabitur ultimo. In die ultimo, qui est Iudicii, quilibet iudicabitur talis, qualis iudicatus fuerit in die mortis: ergo in die mortis cuilibet veniet dies Iudicii. Eodem loco, terminis magis claris, nec minus sibi propriis se se explicat S. Augustinus: *In quo quemque statu invenerit suus novissimus dies, in hoc eum comprehendet mundi novissimus dies: quoniam qualis in die isto quisque moritur, talis in die illo iudicabitur.* Christus affirmat (repetit Augustinus) id quod futurum est in die Iudicii, etiam futurum esse nunc, & nunc jam esse: animadvertendum enim, quod novissimus Iudicii dies in duos novissimos dividitur, scilicet in novissimum mundi, qui est dies ultimus mundi: & in diem novissimum vitæ, qui est dies ultimus vitæ; & qualis fuerit ille novissimus primus, talis erit & secundus: ergo jam est, quod erit; nam non erit aliud, quam quod est. Si ultimæ mundi diei iudicium ab ultimæ diei vitæ iudicio deberet esse diversum, bina propriè erunt iudicia, unum futurum, alterum præsens: sed

Marc.
13. v. 37.

S. Aug.

Hesych.
Epist. 79.

ficur,

sicut verè & realiter unum tantum est iudicium divisum, vel in duos dies multiplicatum, in uno factum, & in altero repetitum; propriè magis jam nunc est in die quo fit, quàm erit postea in die quâ repetitur. Ex hoc capite summa veritas affirmat, quod veniet, & jam est. *Venit hora, & nunc est.* Proinde, Auditores, conceptus quem ordinariè de die iudicii formamus erroneus valde & deceptivus est. Consideramus diem iudicii tanquam terribile aliquid & tremendum, sed longè absens, sicut serpentes in arenis Lybiæ, & crocodilos in Nilo, hinc metum non incutit. Secus se res habet: non longius abest quàm crastina, & hodierna dies, immò hæc ipsa, in qua degimus hora: *Venit hora, & nunc est.* Vallis Josaphat non solum Jerosolymis est, neque inter montem Sion & Oliveri; est Ulyssipone, est hoc ipso loco, & omnibus aliis mundi locis. Si mors vos aggressa fuerit in mari, in campo, vel in lecto; mare, campus, vester lectus est Vallis Josaphat: & iste est quicumque demum fuerit, vester iudicii dies, seriùs aut citiùs, in eodem sæculo, quo nascimur: *Non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.*

§. IV.

Vidimus quando iudicii dies certo fit futurus, & quomodo hodie, cras & quotidie: quia iudicium quod in die mortis peragitur, est idem & non aliud, quàm finale. Descendendo nunc ad utriusque iudicii circumstantias; casu quo istæ finalis magis vobis terribiles & tremendæ videntur, dico, vos etiam in hac imaginatione decipi. Multò rigidiores, terribiliores, ma-

gisque tremendæ erunt diei iudicii præsentis & moderni circumstantiæ, quam illæ futuræ in die illo, quem vulgariter diem iudicii appellamus.

Primò, singularem in consideratione iudicii finalis horrorem incutit, quod illo die finietur mundus cui tantum inhæremus: neque cogitamus nec advertimus in die mortis mundum similiter finiendum. Quid interest, quod mundus mihi vel omnibus finiatur? Quid interest, quod mundus finiatur mihi, vel ego illi? S. Paulus mundum hunc describens, ut nos à vanitatibus ipsius avellat, ait, quod sit instar theatri, quod quilibet c hartam suam repræsentaturus ingreditur, & transit & abit: *Præterit enim figura hujus mundi.* Non mundum, sed figuras ejus transire asserit Apostolus; nam figure transiunt, & theatrum manet. Addit ad Spiritus sancti oraculum; *Generatio præterit generatio advenit, terra autem in æternum stat.* Hi nascuntur, illi moriuntur: hi in mundum intrant, illi è mundo exeunt: Et mundus tanquàm theatrum horum repræsentativum, immortus semper in eodem loco perseverat. Nihilominus S. Joannes in prima sua Epistola, non solum nos mundi amatores, verum etiam eundem mundum transire affirmat: *Et mundus transit, & concupiscentia ejus.* Age, si mundus semper est, stabilisque permanet, & transeuntibus nobis ille non movetur; quomodo S. Joannes inquit, & mundus transit? Nunquid fortassis duorum Ecclesiæ Salomonum Pauli & Joannis doctrina sibi contradicit? absit. Ambo differentibus terminis, eandem docent veritatem, Quemadmodum nos in hoc mundo viventes transimus non permanentes; quam-

1. Cor. 7.

v. 31.

Eccles. 1.

v. 4.

1. Joan. 2.

v. 4.

quamvis mundus permaneat, tamen transit: *Et mundus transit.* Non sibi transit, sed nobis. Mox ut ab hac vita transimus, etiam ille transit: nobis finientibus, etiam ille mox finit. Hic remanentibus ille durat & persistit; nobis egredientibus, ille simul transit nobiscum. Si minus, jam mortuos interrogare, num mundus vel aliquid de mundo ipsis supersit? si navigabant, jam illis finiit mare: si terram colebant, finiit terra: si negotiabantur, finita sunt illis commercia: si militabant, finita sunt illis bella: si studiis operam dabant, libri sunt absoluti: si statum sæcularem aut Ecclesiasticum gubernabant, transierunt Virgæ, Tribunalia, Coronæ, Mitræ, Purpuræ, Tiaræ, omnia illo momento sunt finita; nec pro Regibus, nec pro summis Pontificibus, quondam mundi dominis jam est mundus: sicut enim illi finiendo transierunt, pari ratione etiam mundus finiendo transit illis.

Copernicus insignis proximè præteriti sæculi Mathematicus novum mundi Ssthema adinvenit, quo demonstravit, seu potius demonstrare conatus est (quamvis erroneè) non esse solem qui mobilis mundum circuiret, sed illam ipsam terram, in qua degimus, nobis non sentientibus moveri, & semper in rota volvi: Ita ut terra dimidio cursus sui absoluto solem detegat, quod nos nasci vocamus: & altero cursus sui dimidio absoluto eundem abscondat, quod nos occidere dicimus. Et mirabile in hoc novo invento apparet, quod illo supposito, tota universæconomia, astrorum proportionales, temporum dimensiones, eâvolvuntur punctualitate & certitudine; quâ hucusque observatum, stabilitum

fuit, & confirmatum supposito contrario: Eadem ipsa non erroneè, sed veraciter transit in nostro & mundi transitu, eligite ex duabus opinionibus istis utram mavultis: sive sol moveatur, sive nos non sistamus; vel sol occidat nobis, sive nos illi, iidem prorsus sequuntur effectus. Sive in die iudicii occasus sit mundi; sive in die mortis, occasus sit meus; sive mundus tunc finiatur omnibus, sive ego nunc finiam mundo: in iidem recidit totum, quia finit totum. Quemadmodum mundus hodie nondum est pro nascituris nondum existentibus: pari ratione idem jam amplius non est pro nobis mortuis, quia jam amplius non sumus.

Ex jam dictis evidenter sequitur, quod similiter, hodie, cras, & quilibet dies finis sit mundi. Eadem nunc evidentia videte, quantò terribilior omnisque solatii magis expers sit primus iste finis mundi in die mortis; præ illo ultimo in die iudicii. Dixit Seneca, magnæ esse consolationis simul cum mundo finire: *Solacium est grande, cum universo unâ rapi.* Seneca supra captum suum locutus est: nam diei iudicii notitiam nullam habuit. Enim vero, in quo consolatio ista consistit? consistit in eo, quod quando mundus finitur mihi, in die iudicii etiam finitur omnibus. In malo, quod est omnium deficit comparatio: & ubi deest comparatio, non est miseria: *nemo miser, nisi comparatus.* In morte præteriti & nunc, non est ita. Desinit mundus mihi, & non omnibus desinit. Illi moriuntur, quando jam nemo potest vivere: ego moriens alios viventes relinquo. Istud est affligi morte propria, & alienâ insuper vitâ. Dies iudicii istum

istum non inferet dolorem, nemini enim tunc conqueri licebit, sibi soli mundum finiri & vitam, quando æqualiter finietur omnibus, etiam eodem die nascentibus. Tunc inquit S. Joannes Evangelista, vox audietur Angeli dicentis ac prædicantis, *Quia tempus non erit amplius.* Tempus nihil est aliud, quàm mundi duratio. Sicut tempus cum mundo incepit, sic etiam cum illo finiet. Porro si finit homo suum mundum, finiente ipso mundo: si finit suos dies, quando finitur tempus: quomodo materia doloris superare, quando jam ultra nihil desiderandum restabit? & hoc eveniet illis qui vitam in die iudicii finient. Mundus verò tempus, & dies finiantur mihi, dum adhuc permanent aliis? hæc grandis est differentia doloris, quàm mundus nunc finitur nobis, & nos illi. Ad aliam circumstantiam procedamus.

Ex majoribus pœnis, quas Deus per Prophetam Amos divitibus & potentibus temporis istius interminabatur (pro ut etiam hodie dum iisdem interminari posset) illa fuit, quod magnificis palatiis, aliisve, quæ seu ad inhabitandum, seu oblectandum construebant, non forent fructuri: *Domos quadro lapide ædificabitis, & non habitabitis in eis: vineas plantabitis amantissimas, & non bibetis vinum earum.* Ita ratio defectus æqualiter in utroque fine mundi currit; quia morientur tunc, & qui moriuntur nunc, æqualiter nullum percipient fructum ex eis quæ tanto nunc gaudio, tantis impendiis, nec non tam oblivisi finis vitæ pro eadem congregant, ædificant & machinantur: Ast idem defectus in die iudicii victuros multo minus affliget. Ad quid divitem illum Evangelicum,

ad vivendum multis annis, omnia sua disponentem, eademque nocte mortuum vox de cælo interrogavit, *Et quæ parasti, cujus erunt?* finituros cum mundo in die iudicii hæc pœna non tanget, non enim ex eo dolorem sentient, quod alii labore ipsorum fruentur; *Non ædificabunt, & alius habitabit: non plantabunt, & alius metet.* Inquit Isaias Prophetæ tanquam faustum quid narrans Hoc tamen gaudere nequeunt illi, qui mundo adhuc stante moriuntur, tantoque minus, quantò plus in eo possederunt. Interrogate domos illas, villas illas, hæreditatesque opulentas; interrogate palatia illa, & peribolos deauratos, hortos istos & fontes, statuas istas & sylvas artificiales, quarum usus non nisi umbratilis est; interrogate inquam, cujus fuerunt, sunt aut erunt? Istud accidit iis qui mundum finiunt, antequam finiatur mundus. Quid relinquant scientes, cui relinquant, ignorant; *Et ignorat, cui congregabit ea.* Vel prodigo, qui dissipabit; vel extraneo futuro ingrato; vel potenti violenter occupaturo; vel inimico cristas & animos inde assumpturo; vel liti processuive infinito omnia absumpturo. Quantò potius præoptassent sic finientes, ut secum omnia pariter possessa sepelirentur, sicut sepelientur cum ipsis omnes in die iudicii morituri! amplius.

Unus ex majoribus mortis rigoribus, est separatio, avulsio & divortium universale ab omnibus amatis & amantibus. Acerbè hoc accepit Rex Agag videns se à Samuèle Propheta jam instantaneæ morti destinatum *Siccine separat amara mors?* Mors illum ab uxore, à filiis, à subditis, ab amicis & ab omni amato;

Luc. 12.

v. 20.

Isa 65.

v. 22.

Psal. 38.

v. 7.

1. Reg.

15. v. 32.

& reciprocè in hac vita amantem violentè separavit: quam separationem, amaritudinem mortis maximam rationaliter appellavit; *amara mors*. Mors in die iudicii illa amaritudine & dolore caret: licèt enim sit mors, non tamen est separatio. Omnes tunc ibunt simul iuncti sine mutua & reciproca consolatione. Diem Iudicii Christus asserit similem futurum diluvio Noë. *Sicut fuit in diebus Noë*. Et subtiliter Sanctus Augustinus consideravit, quod in universali illa diluvii calamitate, morientes non minimam ex eo hauserint consolationem, quod neminem deploraturum in mundo relinquerent: de quo itidem gaudebunt in die iudicii morituri: Qui verò nunc moriuntur non solum ista consolatione privantur, verùm oppositâ & quidem geminâ quandoque afflictione discruciantur. Separantur ab amicis & inimicis non solum post se relinquentes deploraturos, sed etiam insultaturos, quod non levitè affligit: *Delectasti inimicos meos super me*.

Denique in die Iudicii finietur vita cum mundo, sed cum mundo finientur onera vitæ: In die verò mortis finietur mundus vitæ, sed non oneribus. Onera vitæ, quæ maximè angunt & cruciant in morte, finientur cum mundo: tunc enim cessabunt exactiones creditorum, cessabit satisfactio Famulorum, accommodatio filiorum, dispositio domus, cessabunt debita, & restitutiones, non erit nominatio hæredum & legatariorum, nec testamentum vel codicilli, nec iussiones, nec petitiones (quotquot sunt clausulæ) nec sepulturæ, neque funeralia, neque tot aliæ perturbationes & impedimenta, quæ ante præfocant animam

quàm egrediatur. Omnia ista & infinitæ aliæ anxietates, afflictiones, molestiæ, scrupuli, salvationisque pericula concurrentia, sibi invicem in hora mortis occurrunt. At nihil horum in iudicii die erit timendum, omnia enim finientur cum mundo, qui totaliter tunc definit esse: & non sicut modò, cum definit vitæ, & non oneribus ejus. Ecce, nunquid non calamitosior rigidiorque est dies iste! hinc dicebat David: *Omnis consummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis*. q. d. Vidi Domine, in quo mundus finietur & hoc ipso mandatum tuum nimis mihi dilatatum fuit visum; omnes enim anxietates, pressuræ, & angustiae, quas nobis nunc lex mandatumque Dei immitit, in hora mortis occurrent: In die Iudicii, ubi omnia finem accipient cum mundo, etiam illæ finem accipient & cessabunt.

§. V.

E Nim verò si acerbiorè terribilio-
reque modo mundus nunc finitur
singulis, quàm in die Iudicii finietur omnibus: etiam ex parte modicumstantiarumque quibus Christus iudicaturus adveniet, multò magis timendus & tremendus est dies mortis, quàm dies iudicii erit.

Pro intelligentia hujus tam liquidæ veritatis, quæ non malè expensa videtur, sciendum supponendumque est, Adventus Christi non esse tantum duos, pro communi hominum existimatione, sed tres. Primus adventus est, quem hodie incipit celebrare Ecclesia, quo ad redimendum genus humanum Dei Filius venit, & in die Incarnationis incepit. Secundus est, quem similiter hodiernum Evangelium prædicat, quo ad judi-

*Psf. 118.
v. 96.*

judicandum mundum veniet, qui erit dies judicii: & duorum horum adventuum tantum meminit Symbolum dicens, *Et iterum venturus est*: sunt enim generales & visibiles. Tertius adventus particularis est, & invisibilis, quo Christus in hora mortis quemlibet nostrum judicaturus aderit, judiciumque istud instanti eodem, quo anima de corpore egreditur, peragitur. Porro ne doctrina ista, vel nomen tertii adventus nova & exotica vobis videantur (qualia jam visa sunt) Sacram Scripturam audiamus.

S. Jacobus Apostolus cap. 5. Epistolæ suæ, Christianos temporis istius exhortando, ut à jurgiis, litibus & contentionibus, quibus semper caritas læditur & offenditur, abstineant, inquit ita: *Quoniam adventus Domini appropinquavit, nolite ingemiscere, Fratres, in alterutrum, ut judicemini, ecce Judex ante januam assistit.* Nunquid conformia magis, textuique S. Matthæi, in eadem Evangelii nostri historia, magis consona verba dari possunt? uterque de adventu Domini loquitur. S. Jacobus: *Quoniam adventus Domini appropinquavit.* S. Matthæus: *Et videbunt Filium hominis venientem.* His illisve verbis illum præ foribus esse asserunt. S. Jacobus: *Ecce Judex ante januam assistit.* S. Matthæus: *Scitote quia prope est in januis.* Sed S. Matthæus totum illud verificandum narrat, post signa judicii diem præcessura: *Cum videritis hæc omnia.* S. Jacobus verò non de judicii die, sed eodem, quo hæc scribebat tempore loquitur: *Ecce.* Quis igitur adventus est iste non venturus, sed jam præsens, de quo S. Jacobus affirmat, *Quoniam adventus Domini appropinquavit?* est tertius, quem

dixi. De quo S. Matthæus loquitur, adventus est generalis, in quo Christus in die judicii omnes judicaturus adveniet: de quo S. Jacobus loquitur, adventus est particularis, in quo idem Christus in die mortis venit judicare singulos. In adventu generali judicium jam ad januam aderit, postquam homines prævia signa conspexerint, *Cum videritis hæc omnia, scitote, quia prope est in januis.* In particulari verò adventu (indies enim, & omnibus horis moriuntur & mori possunt homines) indies, & omnibus horis judicium præ foribus est, *Ecce Judex ad januam assistit.* De eodem judicio eodemque adventu S. Paulus loquitur dicens: *Tempus resolutionis meæ instat,* id est, tempus mortis meæ appropinquat: *Reposita est mihi corona justitiæ,* id est, præparata meritis meis corona adest: *Quam reddet mihi Dominus in illa die justus Judex,* id est, quam illo ipso die Christus tanquam justus Judex mihi dabit. Enim verò, nunquid tibi soli, Paule, istam in die mortis tuæ Christus Judex justus daturus est? nequaquam: *Non solum autem mihi, sed & iis, qui diligunt adventum ejus.* Ita ut præter duos illos adventus, alterum quo ad redimendum mundum venit, alterum, quo ad judicandum omnes venturus est, Christus Jesus Dominus noster tertium habeat adventum, quo in die mortis suæ singulos veniet judicaturus.

Adventus hujus modum gravestrant auctores, quos inter P. Suarez Christum ad judicandum nos in hora mortis venire asserit, non præsentiam reali & propriam suæ personæ assistentiam, prout in judicio fiet universali: sed modo tantum intellectuali, eaque formâ, ut mo-

Jacob. 5.
v. 9.

Matth.
24. v. 13.

2. Tim.

4. v. 6.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

riens clarè se judicatum, & à Christo judicatum cognoscat. Alii cum Innocentio Papa tertio opinionis contrariæ, eum in uniuscujusque morte, & eodem, quo moritur loco, personaliter præsentem adfuturum ad judicandum asseverant. Hic secundus dicendi modus verisimilior videtur, eò quod scripturis sacris, quæ in sensu proprio & naturali juxta verborum significationem intelligendæ veniunt, conformior existat: Et venire propriè, est venire personaliter. In hoc igitur sensu accipiendæ sunt tot tamque expressæ scripturæ Christum ad judicium particulare personaliter venire concorditer affirmantes. In solo cap. 12. S. Lucæ, Christus ipse quinque vicibus, se venturum prædicat de horâ mortis sermonem faciens: *Ut cum venerit, & pulsaverit: Beati servi illi, quos cum venerit Dominus: Quod si venerit in secunda vigilia: quod si in tertiâ vigilia venerit: Et vos estote parati, quia quâ horâ non putatis, filius hominis veniet.* Et si Christus sæpius illud affirmantem audire libet; dixit id famulis, à quibus creditorum & expensorum talentorum rationem accepit; *Negotiamini dum venio.* Item virginibus, quibus cœli janua aperuit & clausit *Ecce sponsus venit.* Item Episcopo Sardicensi; *Veniam ad te tanquam fur, & nescies quâ horâ veniam.* Denique Discipulus valefacturus: *Si abiero, & preparaverò vobis locum, iterum venio, & accipiam vos ad me ipsum.* Ubi notandum, quod si illud, abire, hoc casu factum fuit realiter, quo pacto, illud venire, futurum est intellectualiter? Istud, ly *iterum*, illud, *ire & venire*, eodem futurum modo declarat. Quantò potius, si venturus non esset, dicere sufficiebat,

Innoc.
lib. 2.
de contemptu
mundi.

Luc. 12.
v. 36, 37.
38. &
39.

Luc. 19.
v. 13.
Apoc. 3.
v. 3.
Joan.
14. v. 3.

*accipiam vos ad me: & illud venio, super-
vacaneum & improprium erat; sequitur
ergò in die mortis, de quâ Christus ser-
mocinabatur, non qualicumque modo,
sed propriè & realiter ipsum venturum:
sicuti propriè & realiter abierat in cœ-
lum.*

Neque rationes authoris allegati, licet tam eximii, contrarium evincunt. Prima est, quia ad ferendam sententiam, necessarium non est, Christum in propria venire personâ. Enimverò, similiter necessarium non est, judicium universale, omnes enim jam sunt judicati: nihilominus extra controversiam est, illud certò futurum, Christumque illi personalitèr præsentem adfuturum, solummodo quia ipse hoc dixit. Ratio secunda est, quia si sic foret, Christus quasi in perpetuo versaretur motu, eodemque tempore in locis diversis: Verum sicut Christus sine inconvenienti illo & incommodo, mediante sanctissimo Sacramento toties iteratis vicibus, locisque diversis sese præsentem exhibet; & quemadmodum domos lectosque frequentat, ut tanquam viaticum illos confortet; quare eundem non accedet locum, ut tanquam iudex illos judicet? denique certum est, & de fide, quod ad judicium hoc peragendum sit venturus, tametsi modus sit indefinitus.

Verum enim verò, quocumque modo veniat Christus, circumstantiæ, quibus in horâ mortis judicaturus venit, indubiè (prout dixi) terribiliores sunt, quàm illæ in die judicii. Circumstantiæ diem judicii horribilem facturæ, erunt totalis solis obscuratio, lunæ in sanguinem conversio, stellarum casus è firmamento, sonitus maris, totiusque naturæ strages & disso-

dissolutio, quâ orbis confundetur universus. Veruntamen omnia ista verè magna & stupenda, & nunquam visâ, quamvis prima fronte apprehensa, grandem incutient horrorem, debite tamen in se, suisque effectibus, & sine considerata, pacandis & consolandis potiùs animis, quàm iisdem angendis & perturbandis erunt idonea. Propheta Regius de iudicii finalis, non tanquam futuris, sed velut præteritis effectibus verba faciens, more prophetico, admirabile quid astruit, *Terra tremuit, & quievit, cum exurgeret in iudicium Deus.* Quod veniente ad iudicium Deo: quod concussis & perturbatis omnibus aliis elementis, & ipso cælo ac planetis ejus tam universaliter dissolutis & dissipatis, terrâ commoveatur, non solum timore & tremore concutiatur, sed sub abyssu se recondat sicuti quando condita fuit, & semetipsam intra se resorbeat, hoc pacto facit quod debet, nam hic est pro eâ casus. *Cum exurgeret in iudicium Deus:* sed si terra hoc casu tremuit, *terra tremuit*, quomodo mox quievit, *& quievit*? conspectis primo intuitu iudicii terroribus contremuit, & statim quievit: omnia enim iudicii universalis terriculamenta primo intuitu & apprehensione horrorem & tremorem incutiant, *terra tremuit*: sed considerata ex fine & effectibus, ipsi mitigando timori, animisque pacandis potiùs, quàm concutiendis & inquietandis deserviunt: *Terra tremuit & quievit.*

Enimverò, quænam secundi hujus tam disparis à primo effectus est causa? Evangelium id innuit: *Erunt signa in sole & luna, & stellis.* Omnis ista cæli immutatio, omnis ista astrorum obscuratio,

omnis ista elementorum perturbatio sunt signa: *Erunt signa.* Signa, appropinquantis mundi finis; signa appropiantis diei iudicii; signa, ut omnibus de eo constet, seseque præparare possint, idcirco enim ea signa ponuntur in cælo, ubi ab omnibus videri possint. Porro iudicium, quod nobis ante Adventum Deus sic intimat & inculcat non adeò terribile existit. Multò magis pertimescendum est iudicium particulare sine istis terriculamentis, quàm universale cum illis: nam horribilia illa iudicii universalis, sunt signa & monitoria pro hominibus: iudicium verò particulare sine his præambulis, est iudicium sine monitorio, iudicium sine signo. Propheta David Deum arcu & sagittis instructum depingit; & sagittis non simpliciter arcui impositis, sed veneno lethifero infectis & ardentibus: *Ar-*
cum suum tetendit, & paravit illum, &
in eo paravit vasa mortis, sagittas suas
ardentibus effecit; Quid verò Deus sic armatus facit vel intendit, sagittis jam arcui impositis? Quandoque amicos suos protegere, quandoque etiam inimicos suos dejicere & prosternere parat. Amicos suos liberaturus, arcu sagittis percussio dat signum: inimicos verò suos prostraturus, emissâ sine signo, sagitta ferit, & nondum sentientes ictum ante pedes concidunt. Utrumque David admirabiliter asseruit: *Dedisti metuentibus te*
significationem, ut fugiant à facie arcus,
& liberentur dilecti tui. Sagittæ tuæ ac-
ut, populi sub te cadent in corda inimico-
rum Regis. Ita ut certum propitii vel irati, salvare vel punire volentis Dei argumentum, sit præmittere, vel non præmittere signum. Salvaturus dat signum; & istud fiet in die iudicii, *Erunt signa;*

Psal. 7.
v. 14.

Psal. 59.
v. 6.
Psal. 44.
v. 6.

non salvaturus, non dat signum : & istud in hora mortis accidit.

Victuri tempore universalis iudicii præviè ad salvationem seu salutem optimè disponuntur, moriuntur enim omnibus istis solis, lunæ, maris, elementorumque omnium signis præmoniti : nos verò quomodo morimur ? sole splendente clarè, cælo serenissimo, lunâ quasi argenteâ, mari quasi lacteo, & sic arridente nobis mundi, & nostra serenitate morte

1. *Thess.* obruti abripimur ad iudicium: *Cum dixerint pax & securitas, repentinus eis superveniet interitus, inquit S. Paulus.* Omnes homines, vel quasi omnes (quamvis id nobis non imaginemur) repenti moriuntur. Nostro tantum iudicio repenti moriuntur, qui subitanè mortui concidunt, qui videlicet fulmine, glande, gladio, infortunio, apostemate rupto, acu vel spinâ &c. faucibus transverse in hærente, apoplexiâ, peste, terræmotu, naufragio, seu millenis aliis accidentibus, sive naturalibus, sive violentis, sive fortuitis, quibus vita subiacet, quæque meritò continuum nobis timorem incutere deberent, è medio tolluntur : hos inquam solos repentinâ morte extinguere arbitramur, sed decipimus : secus se res habet. Quotquot moriuntur inopinatè, moriuntur repenti. Viâ modoque naturali morientium aliqui senio cogente, aliqui ex infirmitate moriuntur, & quis senex tam est decrepitus, qui non aliquot adhuc vitæ annos sibi promittat ? Et quis infirmus adeò est desperatus qui non ab infirmitate quantumcunque gravi, uti alii convaluerunt, se quoque convaliturum speret ? majores potentioresque, magis in hac parte sunt infelices & vel maximè decipiun-

tur, quia hanc veritatem non cognoscunt nisi in tempore, quando jam non restat tempus : quæque dispositiones esse oportebat ad iudicium, jam non sunt præparationes præviæ, iudicii defectu. O quantum feliciores existunt, qui morientes finient cum mundo, in die iudicii ! *Erunt signa.* Illi longè ante mortem signa videbunt in cælo : Hic etiam audiuntur signa campanæ in parochia, sed non nisi vobis jam mortuis.

Deus ordinare potuisset utque eodem die, eademque horâ quâ terribilia ista signa apparebunt, etiam iudicii executio perageretur. Ejus verò misericors providentia decrevit, ut inter signa iudicii que diem, dies plures, & temporis plus intercederet, quo homines tunc viventes, ad rationem à sese exigendam præparare se possint. Et hæc altera magis ponderanda est circumstantia, quæ iudicium particulare horrendum magis & formidabile nunc efficit singulis, quam tunc iudicium universale erit universis. In iudicio universali Deus exacturus rationem indulgebis tempus : in iudicio particulari, Deus rationem excipiet, nullo tempore indulto : primo enim accipit tempus, & postea rationem. Ex notabilioribus S. Scripturæ textibus unus est, quo Deus prius accepto tempore homines iudicaturus, num justi vel injusti sint examinaturum se dicit ; *Cum accepero tempus, ego justitias iudicabo.* Deus ad iudicandum tempore non indiget, omnia enim opera, cogitatus, & verba nostra, ab æterno sunt, & fuerunt ei præsentia. Quodnam igitur tempus, vel quomodo illud accipit Deus homines iudicaturus ? tempus quod Deus accipit, illud ipsum est, quò

ad

Psalms.
74.v.3.

ad componendas rationes suas homines indigerent ; modus verò accipiendi est, illud non prærogare , aut subtrahere juxta suo judicio , quando veniet rationes excepturus horâ non putatâ , *Quâ horâ non putatis.* Sic in textum hunc commentatur Lorinus , potuisset citare S. Bonaventuram sic interpretantem non minus subtilitèr, quàm veracitèr. Deo rationes exacturo , & indulgente tempus, qui rationes habet malas, eas reddere potest bonas , exemplo istius Villici Evangelici, cui Paterfamilias dixit : *Redde rationem villicationis.* Et indulto sibi cogitandi tempore , computum suum qualificandi modum invenit. Verùm Deo rationem simul accipiente & tempus , *Cum accepero tempus :* difficillimum est rectam reddere rationem ; nemo qui vixit malè , eam reddet ritè. Et hoc morientibus nunc evenit ordinariè.

Enim verò morituros in die Judicii , Christus in nostro Evangelio hoc præmonet paradiigmate : *Videtis ficulneam, & omnes arbores cum jam producant ex se fructus, scitis quia prope est aestas : sic & vos cum videritis hæc omnia (scilicet signa) scitote quia prope est Regnum Dei,* sive dies judicii. Ita ut inter signa ipsumque judicii diem , Deus tantum indulturus sit temporis spatium , quantum ver inter & æstatem intercurrit ; vel inter æstatem & autumnum , vel inter maturefcentes adhuc , & jam maturos fructus intercurrit. Porro quantum nobis, jam in morte nos judicaturus veniens , quantum inquam nobis temporis spatium idem Christus indulget ? quantum servis illis parabolicis , quando illis reditum Domini sui expectare mandavit : *Lucerna ardentes in manibus vestris :* &

vos similes hominibus expectantibus Dominum suum. Id est, expectabitis me semper , lucernis & lampadibus in manibus ardentibus. Domine, nunquid non sufficiet lucernas esse jam dispositas & ad accendendum præparatas , sed jam accensas, *Ardentes ?* Non sufficiet , jam esse dispositas & præparatas, sed jam jam in manibus, *in manibus ?* non : inquit Christus. Accensas jam & ardentibus esse oportet , non enim spatium accendendis illis necessarium vobis polliceor : & manibus jam teneri oportet , quia nec momentum quidem illis arripiendis necessarium vobis affecuro. Tantum illud venire, & hoc venire ; illud judicium , & hoc judicium discrepant. Ibi sufficiens tempus concedetur , ut fructus immaturi maturefcant ; hîc nec maturis , nec immaturis fructibus temporis quicquam datur , etiam flores necdum aperti avelluntur : *Flores apparuerunt : tempus putationis advenit.*

Hæc differentia signorum tunc futura, nunc non data , differentes producit effectus , ex quibus timendum magis judicium quotidianum , quàm illud in fine mundi. Quid in hominibus istis illa signorum visio operabitur ? Evangelista illud terminis extraordinariis inlinuat : *arescentibus hominibus præ timore, & expectatione, qua supervenient uni-versi orbi.* Id est, homines attoniti erunt & aridi , præ timore & expectatione, quidnam in die judicii futurum sit : attoniti, quia nemo ad aliquid aliud attendet, nec cogitare audebit ; aridi per extremam abstinentiam & jejunium , quo illos dies transigent , quo ipsos Ninivitas excedent. Non nisi orationi , sletibus, pectoris transpirationibus, pœnitentiæ acti-

Lorin.

Luc. 12.
v. 35.Cant. 2.
v. 12.Luc. 21.
v. 12.Matth.
24. v. 32.

actibus, interpellandæ misericordiæ, disponendisque rationibus vacabunt. Hominis non merebitur nomen tunc cogitans, quid fuit, aut quid est; sed quid erit, quæve jam futura sunt, *qua super-ventura sunt universo orbi.* Christiani, nunquid optimè facere, prægnantissimamque hoc faciendi causam homines istos habere judicabitis? nullus fide præditus inficias ierit; at nos eadem fide gaudentes, cur non eadem, vel partem saltem eorundem exercemus? dicetis utique, ex signis evidentibus illos vicinitatem diei iudicii ominaturos: & nunquid quisquam nostrum eum longius scit abesse? nunquid omnes & singuli eadem certitudine, diem iudicii nostri propiorum nobis esse posse novimus: quodque cias, vel hodie, & hac ipsâ horâ esse possit, quâ Christus multos hominum millones iudicat? Ninivitis Ethnicis, eorundemque Regi Sardanapalo regum, immò hominum omnium totius mundi flagitiosissimo, Deus quadraginta dies agendæ pœnitentiæ & conversioni indulsit: *Adbuc quadraginta dies.* Proinde si Rex & tota aula, nec non civitas ipsa, eodem momento, nullâ interposita morâ, extraordinariâ adeò pœnitentiâ conversi sunt; quid, nec uno quidem ad resipiscendum indulto die futurum fuisset putamus? Huiusmodi noster est casus, & status, & eventus, in quo omnes & singuli versamur.

Calvariæ unius cuiusdam inopinatò mortui veracem audite sententiam.

Fleres, si scires, unum tua tempora mensem:

Rides, cum non sit forsitan una dies.

Quis Regi Balthafari tam festivè & hi-

lariter idolis suis illis ipsis vasis aureis & argenteis, quæ Nabuchodonosor pater ejus ex Hierosolymitano templo rapuerat, libanti dixisset, quis inquam dixisset, eandem fatalis cœnæ noctem, vitæ & coronæ ipsius ultimam futuram? In hoc convivio, ad quod mille fuerant invitati, quilibet (asserente textu) bibebat juxta ætatem suam: mors nihilo secius ordinem istum non observans, nec annos numerans, cum per pauci essent ætatis, ac primus regni Balthafaris annus, subitò libram iudicii, seu stateram manu tenens apparuit, *appensus es in statera* Eademque nocte data executioni sententia regnum simul cum vita abstulit, *Eadem nocte interfectus est Balthasar.* Hoc ista contigit nocte, & accidit quotidie, quamvis non sit qui recogitet corde. Incredulis similes sumus, de quibus Christus Dominus noster dicit, quod apparentibus extremi iudicii signis, non nisi convivii, festis, nuptiisque celebrandis, fabricis, ædificiisque in fundamentis terræ tanquam securis construendis omnem curam sollicitudinemque impendent, quando cœlestes jam fornices decedentes in frustra dissilient, *stella de cœlo cadent.* S. Augustinus totum illud, insensatorum istorum, fidei defectui ascribit: & ego, quid de nostra fide, seu intellectu quid dicam ignoro. Magis insensati & increduli, quam illi sunt futuri, videmur habendi. Illi non credent hoc, quod semel tantum, & sine prævio omni exemplo & experientia eveniet: & nos absolute fidem negamus iis, quæ omni videmus & experimur hora, tot tamque formidabilibus exemplis. Ex hoc etiam capite, magis tremendæ sunt circumstantiæ iudicii præsentis, tanquam certum habent-

Dan 5.
v. 27.

Jonæ 2.
v. 4.

habentibus, quod hodie fit his, cras aliis impendet, quodque nati & viventes non evademus: *Non prateribit generatio hac, donec omnia fiant.*

S. VI.

EX hoc primò prolixoque discursu ejusque resolutione, erit facile colligere resolutionem secundi, quo demonstraturum me vobis promisi, quinam ad dextram, seu sinistram sint statuendi. Et ut punctum illud adeò prægnaus penitiùs cognoscatur, primò videamus quot, & postea videbimus, quales erunt.

Theologi, numerum salvandorum controvertentes duas faciunt distinctiones; unam, omnes hujus mundi homines fideles & infideles considerando, & accipiendo collectim; alteram, fideles & Catholicos considerando seorsim. In primâ consideratione certum est, damnandorum numerum incomparabiliter fore majorem. Omnibus constat, quod quâ die mortuus est S. Bernardus, sexaginta millia hominum mortua legantur, ex quibus quatuor tantum salvati. De Catholicis multiscripturæ sacræ textus innuere videntur quod medietas sit salvanda: è

Matth. 24 v. 40. linquetur, ex decem, quinque, Quinque

Matth. ex eis erant fatue, & quinque prudentes.

25. v. 2. Hæc probabilior & melius fundata, nec non ex allegato immediatè textu confirmata videtur opinio. In parabola, de decem virginibus Christus Dominus noster, propriè & ad literam, de die judicii loquebatur; & non de judicio omnium universaliter; sed de judicio Catholicorum particulariter. Hinc omnes cum lam-

Pars II.

padibus accensis, quibus fidei lumen fuit significatum, exierunt. Porro quia fides sine operibus non sufficit ad salutem; etiam illæ quibus oleum defuit à regno cœlorum manserunt exclusæ, intromissis solùm illis, quæ illud præviè præparatum secum ferebant. Verùm enim verò, si Christus nos tantùm Catholicos, de die judicii sollicitos & anxios facere intendit, quod parabola innuit, quare ex decem virginibus unam aut duas tantùm salvatas, reliquas verò novem aut octo damnatas non introducit, sed expressè quinque salvatas, & quinque damnatas asserit? Vera ratio est, quia Christus solus salvandorum numerum cognovit; *Cui solicognitus est numerus electorum in superna felicitate locandus.* Et quamvis ejus intentioni, & timori nobis incutiendo convenientius fuisset, salvandorum numerum imminuere: attamen juxta suam præscientiam, doctrinæq; suæ veracitatem illum non licuit variare, nec imminuere. Proinde ex decem quinque salvatas, & alias quinque damnatas asserit: ex Catholicis enim, de quibus loquebatur, communiter medietas salvatur, & altera medietas damnatur.

Secundùm hanc doctrinam, quæ multorum Sanctorum est & non nimis rigida, sed larga & favorabilis, si hodie alii auditorio prædicarem, mediam partem ad dexteram, aliam verò mediam partem ad sinistram pertinere dicerem. Consideratio sanè tristitiæ & horroris plenissima, quod Christianorum & Catholicorum, fide imbutorum & illuminatorum, lacte Ecclesiæ enutritorum, tot Sacramentis & auxiliis munitorum medietas tantum salvetur! è decem non inibus in Christum credentibus ejusque

M m

morte

morte redemptis quinque damnentur? Ex centum, pereant quinquaginta? & ex mille in infernum descendant æternum arfuri quingenti? Quis hoc ritè expendens non concutietur tremore? sed attenta tam difformi orthodoxæ professioni conversatione & vitâ, nec non tam modico Dei timore, quo passim vivitur, divinæ ipsius misericordiæ potiùs referendæ sunt gratiæ; quam iustitia hæc admiranda.

Illud dicerem, si in alio, ut dixi, auditorio prædicarem: sed quia dies est veritatis prædicandæ, præsensq; auditorium adeò diversum, ne, quæso, existiment, sibi que persuadeant qui me audiunt, hanc regulam pro omnibus esse universalem, quamvis sint, vel Catholici nominentur. Quemadmodum in hac vita multum differunt Magnates & potentes, & qui inferioris classis sunt, sic erit in die iudicii. Illi hodie manum tenent dexteram; verum quemadmodum multum inverteretur mundus, timendum valdè, ne multis eorum transeundum sit ad finistram. De aliis salvabitur medietas, de Magnis verò & Potentibus quot? nunquid vel tertia pars salvabitur? num pars decima salvabitur? utinam divinæ sic placeat misericordiæ! Ego tantum dico (nec dicere auderem, nisi veritatis supremæ & infallibilis oraculum & sententia consentiret) ego inquam dico, raros valdè & paucos, & quasi miraculosè salvandos. Auscultent Grandes & huius sæculi potentes non alium, quàm ipsum Deum cap. 6. Sapientia perorantem: *Præbete aurem*

Sap. 6.

v. 3. & 4.

vos, qui continetis multitudinem. quoniam data est vobis à Domino potestas. Vos Principes, vos Ministri, quorum potestati sub sunt populi: vos quibus Dominus

regendi gubernandique rempublicam contulit potestatem, *præbete aurem*: & quid audient à Deo, tam malè audientes homines? proclamationem diei iudicii terribiliorem eâ, quàm ad illum citabuntur mortui. *Judicium durissimum his qui præsumunt: exiguo enim conceditur misericordia*: Potentes autem potenter tormentantur. Ecce finem potestatum tantopere desideratarum, quæ tantum ambiuntur, tanti fiunt, adeòque invidentur. Potentes nullam jam potestatem videntur, nam omnia possunt; veniente verò iudicio durissimo apparebit; utrum quis alius plus possit, *Potentes potenter patientur.*

Ibid. v. 6. 7.

Verum enim verò, si à Deo, Potentibus illa collata est potestas, *Quoniam data est à Domino potestas vobis*: quo pacto eadem condemnationis ipsorum & potentis punitionis causa existit? Non est causa, sed occasio. Plerumque tot sunt peccata, quot occasiones peccandi: quânto plures & majores sunt occasiones, tantò plura & graviora sunt peccata: nec frequentior fortiorve est occasio, quàm potestas. Tentatio, & potestas? tentatus, & potens? quantacunque diabolus tentat & intentat in homine potente, omnia ad effectum deducit, sive sit in peccatis, quàm hominis, sive quàm Ministri. In peccatis hominis, quàm hominis, concurrente potestate cum concupiscentiâ, non est honor, non est honestas, non est status, sed nec professio quantacunque sacra, quæ non invadatur, quæ non vincatur, quæ non subiciatur, quæ non dissolvatur: & in peccatis Ministri, quàm Ministri, accedente ad potestatem ambitione, superbiâ, odio, vindictâ, invidiâ, respectu, adulatione;

non

non est lex humana, nec divina, quæ non violetur; non est meritum, quod non annihiletur; non est incapacitas quæ non evehatur; non est paupertas, nec miseria, neque lachrymæ quæ non augeantur; non est iniustitia quæ non approbetur: non est violentia, nec crudelitas, nec tyrannis quæ executioni non detur. Quia verò ista sunt abusus, excessus & sævitia potestatis; iustissimum est, ut Potentes (eò quod sic sunt potentes) durissimo omnipotentis iudicio potenter torqueantur, *Potentes potenter tormenta patientur.*

Non nego, etiam regulæ huic suas esse posse exceptiones; nec ipsa divina Sapiencia hoc negat, immò concedit, denotat, valdeque prædicat exceptionem: sed hæc talis est, quæ eandem regulam magis confirmet: Denuò non alium, quàm ipsam divinam Sapienciam, cap. 31. Ecclesiastici de hoc casuloquentem attendite: *Qui potuit transgredi, & non est transgressus: facere mala, & non fecit: quis est hic, & laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita sua?* Potens, qui impunè & sine contradicente legem infringere potest, & non infregit: Potens, qui pro arbitrio & libitu suo malè vivere & operari potest & non fecit; *Quis est hic, & laudabimus eum?* *Quis est homo iste, ut Sanctorum cathalogo eum adscribamus? Fecit enim mirabilia in vita sua.* Non loquor hîc de mirabilibus horum potentium; nam de iis publica exstant testimonia, vel instrumenta jurata; & quod pejus est, historiæ impressæ. Hæc, larvæ non sublatæ, omnibus suis numeris absoluta videntur: non deprehenditur in eis passio, nec privatum interesse, neque

vindicta, aut voluntas distorta; sed zelus, iustitia, pietas, amor boni communis, denique omnes Christiani perfectique Ministri virtutes. Verùm tribunal divinum, quod non ex verbis, sed factis eorum dirigitur, & juxta illa iudicium formabit, quid dicat, benè pensate. *Quis est hic?* non dicit, *Qui sunt hi?* non de multis, vel aliquibus saltem; sed uno tantum, & sigillatim loquitur. Et quare? quia potens, qui impunè frangere potest leges, & non frangit, *Qui potuit transgredi, & non est transgressus*: Potens, qui ad libitum malè vivere & facere potest, & hoc non facit, *facere mala, & non fecit*: si quis talis in mundo invenitur, est unus, *Quis est hic?* Porro ille unus non ordinariè, nec semper, sed quasi miraculosè, *Fecit enim mirabilia in vita sua.* Ita illud asseverat & ponderat Deus, qui novit omnia: & sufficiebat scire, quod sciunt omnes. Quia verò tam parvus & rarus grandium & potentium istorum est numerus, qui ea quæ sibi incumbunt ritè præstant, cum non solum de suis propriis, verùm etiam, & quidem strictissimam, de creditorum & commissorum regimini suo animabus & vitis rationem sint reddituri: videt num multi eorum in die iudicii à dextris collocati inveniuntur?

§. VII.

Verùm, cum regula ista non omnibus statibus personisve quadret; regula universali omnes complectente & ex quâ omnes obventurū sibi in die iudicii locum colligere possint, concludamus, Christus Dominus noster hodie signa nobis dedit ad præcogno-

scendum iudicii diem à longè: operæ pretium igitur erit scire etiam signum, ex quo obventuri nobis loci qualitatem cognoscere liceat, & quidem hodie, quia iudicium nostrum nobis est propinquius. Ad hoc demonstrandum, celebrem nobis textum, ipsa jam aliquoties in hac materia allegata Divina Sapiencia subministrat: in materia quippe tam gravi & solida inferior authoritas non sufficit, nec alleganda venit. Cap. 11. Ecclesiastes, ita inquit, *Si ceciderit lignum ad Austrum, aut Aquilonem in quocunque loco ceciderit, ibi erit.* Lignum istud seu arbor, quilibet est nostrum, cadit aut cadet in hora mortis, & ubicunque ceciderit illo momento, ibi manebit semper: ab illo etenim momento pendet æternitas. Nihilominus, cum partes mundi sint quatuor universim, versus quas arbor cadere possit, videlicet Aquilonaris, Australis, Orientalis & Occidentalis: Textus, Australis, quæ est dextra mundi, & Aquilonaris partis, quæ sinistra reputatur mundi, mentionem tantummodò facit: nam homo ad alterutram tantum harum partium cadere potest, vel ad dextram cum salvandis, vel ad sinistram cum damnandis.

Enimverò, quo pacto homo arcanum istud poterit divinare? & quomodo locum sibi in die iudicii, vel à dextris, vel à sinistris assignandum cognoscere poterit? Divina similiter Providentia & huius evidens valde certumque signum nobis noluit deesse: & ad hocce mysterium Spiritus S. similitudinem arboris cadentis totaliter reduxit: *In quocunque loco ceciderit lignum.* Arbor nondum excisa in quam partem sit casura, nonne facile & naturaliter cognoscitur? pari

ratione & quilibet hoc de se in semetipso cognoscere poterit. Quod si nondum intelligitis modum ex me scire volentes; illum ex ore S. Bernardi audite, qui propriè cum primis & clarè illum demonstrat his verbis: *Quo verò casura sit arbor, si scire volueris; ramos ejus attende: unde major est copia ramorum, & ponderosior, inde casuram ne dubites.* Vult dicere, pondere ramorum ad partem inclinante dexteram, ad dexteram cadet: vice versâ, si ad partem propendeat sinistram, ad sinistram quoque casuram non dubites, utrumque certum habeto, *Ne dubites.* Proinde quilibet animam suam, vitam suam, & opera, quæ arboris sunt rami attentè consideret. Quos si fide, pietate, timore Dei, mandatorum ipsius observantiâ, religione, oratione, propriarum mortificatione passionum, Veritate, Justitiâ, Charitate, puritate denique conscientiæ, Sacramentorum frequentatione, nec non aliarum virtutum, & christiano homine dignorum exercitatione operum ponderosos & ornatos viderit, sic perseverando, non est quod dubitet, quin ad dexteram casurus sit partem. Si verò è contra opera sua non nisi libertatem vitæque dissolutionem, ambitionem, cupiditatem, superbiam, invidiam, odia, vindictam, sensualitatem, Dei salutisque oblivionem, sine generosa valde vitæ emendandæ, sicque perseverandi resolutione, sapiant & spirent, similiter arborem ad sinistram casuram partem, omni veniæ spe præcisâ, certum habeat.

Verùm replicabitis mihi forsan, aut diabolus replicabit vobis, inter hominem & arborem magnam dari differentiam; arborem enim jam robustiorem factam

*Ecclef.
11. v. 3.*

factam, & consolidatam inclinationem non admittere; hominem verò arbitrio & rationis usu præditum, licet actualiter immenso vitiorum pondere incurvatum & ad sinistram inclinatam manum, quacunque horâ libuerit, seriâ peccatorum poenitentia emendationeque mediante, ad dexteram sese inflectere posse. Ita est, vel quandoque esse potest, & ita hoc S. Bernardus insinuat supra citatis verbis subiungens: *Setamen tunc fuerit excisa.* Verum in die iudicii clarè patebit, eâdem confidentia seu præsumptione tentatos, quotquot in inferno agunt, Catholicos illuc devenisse.

S. Petrus de certitudine vel incertitudine adipiscendæ salutis, modoque illam cognoscendi non solum, sed etiam certificandi loquens cap. I. secundæ suæ epistolæ notabiles hæc depromit sententias: *Quapropter fratres magis satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis: Hæc enim facientes non peccabitis aliquando; sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in æternum regnum Domini nostri & Salvatoris Jesu Christi.* Si dubitatis, Christiani (inquit S. Petrus) & de salvatione vestri estis ambigui, seriò & omni sollicitudine & studio bonis operibus insudate, & mox certam facietis Verbum, *Certam* in textu græco, in quo S. Petrus scripsit, magis nervosam adhuc habet significationem; vult enim dicere, *Firmam, stabilem, immutabilem*: Id est tam certam, stabilitam & fundatam, ut mutari non possit. Porro, quare opera bona tam certam & securam reddant salvationem, ut infallibilis & immutabilis sit? idem Apostolorum

Princeps rationem immediate subiungit: *Hæc enim facientes, non peccabitis aliquando.* Id est, vacando enim operibus bonis eo modo, quo dixi, nunquam, saltem graviter peccabitis; consequenter portæ cœli vobis patebunt ad ingrediendum, æternoque Domini & Salvatoris nostri regno perfuendum: *Sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in æternum Regnum Domini nostri Jesu Christi.* R. P. Cornelius à Lapide (Auctor eruditissimus, & in Scripturis Sacris genuinum & solidum sensum semper investigans) in textum illum commentatus, Theologicè postea materiam illam discutiens, totam illam sententiam ad formam syllogisticam reducit, inquit: Hic est Syllogismus S. Petri. *Quicumque non peccat, sequetur purum à peccato conservat, hic certam facit suam vocationem, & electionem, tum ad gratiam, tum consequenter ad gloriam: atqui qui satagit, studetque bonis operibus, hic non peccat; ergo qui satagit, studetque bonis operibus, certam facit suam vocationem & electionem.*

Minor, seu secunda Syllogismi hujus propositio, uti notabilis, ita similiter videretur difficilis, nisi declaratio Canonica, & S. Petri expressa definitio clausulâ universalissimâ omnem difficultatem dissiparet: *Hæc enim facientes non peccabitis aliquando.* Novi equidem opera bona solum mereri posse de congruo perseverantiam finalem & gratiam. Sed hæc ipsa congruentia habens effectum dependentem ab acceptatione & voluntate divina, postquam S. Petrus certum eum definivit, extra omne dubium & contingentiam manet. Quod cum ita se habeat (cum aliter habere se posse non vi-

deatur) tota trium S. Petri propositio-
num consequentia formaliter fuit ; ter-
tia enim , suppositâ certitudine secundâ ;
& secunda , suppositâ certitudine primâ
sequitur. Prima ponit fundamentum bo-
norum operum : *Ut per bona opera certam*
vestram vocationem, & electionem facia-
tis. Secunda bonorum operum ostendit
effectum, qui est perseverantia. *Hæc enim*
facientes, non peccabitis aliquando. Et
tertia concludit cum fine , ejusdemque
perseverantiæ præmio, quod est salvatio,
regnumque cæleste; *Sic enim abundanter*
ministrabitur vobis introitus in æternum
regnum Domini nostri.

Nihilominus diligentius examinata
hac certitudine , & qualitatibus ejus dis-
cussis, communis Theologorum fert sen-
tentia, ex hoc S. Petri textu, non nisi mo-
ralem evinci certitudinem, quæ natura-
liter & sine declaratione haberi potest.
Collatâ itaque qualicunque declaratione
non canonicâ, cum operibus bonis , ego
præeligerem certitudinem operum , quâ
illam declarationis : declaratio enim me
salvare nequit sine bonis operibus; & bo-
na opera me salvare possunt sine decla-
ratione. Alii certitudinem istam, de qua
loquitur Apostolus plus quàm moralem
esse volunt : cum certitudine quippe mo-
rali salvatio potest esse incerta. Sed incer-
tudo salvationis cum bonis operibus
conjuncta , juxta opinionem quam ego
multum veneror, similiter est certa. In-
terrogavit quandoque S. P. meus Igna-
tius Patrem Didacum Laynes (illum tam
celebrem in Concilio Tridentino sum-
mi Pontificis Theologum) utrum è duo-
bus, datâ sibi electione à Deo , eligeret?
vel cum certitudine, rectâ tendere in cœ-
lum, vel cum salvationis incertitudine,

Deo serviendo, manere in mundo ? re-
spondit P. Laynes electurum se statim ire
in cœlum; S. Ignatius verò ait , electurum
se, quàmvis cum salvationis incertitudi-
ne , Deo serviendo manere in mundo:
Malle se beatitudinis incertum vivere, &
interim Deo inservire, quàm certum ejus-
dem gloria statim mori. Ita illud refert
Ecclesia in Legenda ejusdem Sancti ,
hanc ipsius resolutionem approbando &
canonizando. Enimverò si resolutio
hæc, adeò , uti videtur, erat periculosa,
quomodo illam laudat , & in exemplum
proponit Ecclesia ? & quomodo ean-
dem partem, tam illuminatus spiritu, sicut
erat S. Ignatius, elegit salvationis certum
cum incerto commutans ? Quia salvatio-
nis incertitudo cum Dei servitio , bono-
rumque operum exercitio conjuncta
(prout in hoc casu erat) est incertitudo
talis, ut certitudo maxima haberi possit.
Ita illud judicavit statimque declaravit
idem S. Ignatius, cujus judicium & spi-
ritus, maximis istius ævi & omnium ora-
culis meritò erit accensendus.

Verùm enim verò, quia doctrina uni-
versalis, in materia tanti ponderis & mo-
menti non debet esse exotica, sed vulga-
ris ab omni perperplexitate & dubio re-
mota ; quod promisi, duobus duorum
Theologiæ & Philosophiæ principum S.
Thomæ & Aristotelis assertis concludo.
S. Thomas 1. p. q. 23 art. 8. ita ait. *Unde præ-*
destinatis conandum est ad bene operan-
dum, & orandum, quia per hujusmodi præ-
destinationis effectus certitudinaliter im-
pletur. Dixerat in ordine prædestinatio-
nis divinæ etiam nostra bona opera con-
tineri, quibus mediantibus salus obtine-
tur, & sine quibus obtineri nequit : con-
cluditque, quod omnibus efficaciter &
stre-

*D. Tho. 1.
P. 1. q. 23.
art. 8.*

strenuè bonorum operum exercitio insistentum sit, illorum enim virtute finem effectumque prædestinationis consecuturi forent, & non dubiè, sed *certitudinaliter*, cum omni certitudine. Dico, cum omni, nam Doctor Angelicus non limitat, aut gradum & qualitatem ejus distinguit. At quia nonnulli ipsum interpretando volunt, quod de certitudine tantum morali loquatur, id est, de eo, quod communiter & quasi semper accidit: tanta saltem est certitudo, ut quilibet hodie cognoscere possit locum manus dextræ vel sinistræ, quem in die iudicii sortiturus est. Porro quia in negotio salvationis seu damnationis, hæc certitudo cujusque timori & sollicitudini sufficit; illa similiter sufficere debet omnibus ut promissis meis satisfecisse videar: Siquidem Aristoteles libro primo Ethicorum asserit, neminem sanæ mentis majorem debere procurare, aut desiderare certitudinem, quam cujus materia, de qua tractatur, capax est: *Disciplinati est enim in tantum certitudinem inquirere secundum unumquodque genus, in quantum natura rei recipit.*

Nostra nunc interest, ut quilibet attentè & sollicitè vitæ suæ arborem consideret: examinetque posito omni deceptorii proprii amoris fuco, & videat utrum operum suorum rami ad dexteram, vel sinistram inclinent: *Ad Austrum, aut ad Aquilonem.* Ut intuitus hic tam sit clarus & certus, veluti cominus & de prope,

non verò eminè & à longè videntis; solummodò ad memoriam omnibus revocare volo, quod S. Joannes Baptista omnibus prædicabat: *Jam securis ad radicem arboris posita est.* In quamcunque partem arbor inclinet, & qualiscunque illa sit, securis jam ad radicem posita est. Quilibet dies, & hora qualibet est unus ictus quem mors impingit vitæ. Porro qui deliciis adeò deditam vitam agunt, considerent, quod grossioribus sternendis arboribus multi requirantur ictus, tenerioribus verò sufficiat unus. Christus Dominus ac Redemptor noster qui ex tanto salutis nostræ desiderio, tanta & talia fecit & passus est, clarè nobis hodie ad oculum demonstravit, judicium nostrum centum annos non transgressurum: *Non prateribis generatio hac, donec omnia fiant.* Sed attendendum singulariter, quod nobis centum istos annos, aut nos ad eos, nec ad nonaginta, nec ad octoginta, nec ad decem, nec ad unum quidem, immò nec medium perventuros promittat; sed admonitos nos potius velit, quod dies iste possit esse hodiernus, & ista præsens possit esse hora, quam idem Dominus, per suam misericordiam, adeò nobis felicem esse concedat, ut in illo die, nos omnes ad dexteram suam collocatos ad fruendum illâ gloriâ introducat, quæ non nisi operibus bonis gratiâ ipsius adjutis obtinetur. Amen.

Luc. 3.
v. 9.

Vasqu.
desp. 92.

Arist.
lib. 1.
Ethic.

I N D E X

Locorum Sacrae Scripturae

Numeri significant paginam.

Ex Libro Genesis.

Cap. Vers.	Pag.	Cap. Vers.	Pag.
1. 1. In principio creavit Deus calum & terram.	Pag. 175. & 176.	11. 4. Cuius culmen pertingat ad cœlum, 135. &	
2. Tenebra erant super faciem abyssi: dixitque Deus.	85	6. Cœperunt hoc facere, nec desistent à cogitationibus suis, donec eas opere compleant.	174
3. Fiat lux, & facta est lux.	Ibidem.	7. Descendamus igitur & confundamus linguas eorum.	Ibid.
3. Spiritus Domini fecundabat aquas.	195	12. 1. Egredere de terra, & de cognatione tua, & de domo Patris tui, & veni in terram quam monstravero tibi.	81
4. Vidit Deus quod esset bonum.	221	2. Faciamque te in gentem magnam.	81
16. Fecit duo luminaria magna: luminare majus ut præesset diei, luminare minus ut præesset nocti.	68	12. Novi quod pulchra sis mulier.	225
21. Creavit Deus cete grandia.	188	16. Abraham benè usi sunt propter illam.	Ibid.
26. Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram: & præsit piscibus maris, & volatilibus cœli, & bestiis, universaque terræ.	68. & 69.	15. 13. Affligent eos quadringentis annis.	260
26. Ut præsit piscibus maris, & volatilibus cœli, & bestiis, universaque terræ.	188	16. Generatione autem quartâ revertetur hac.	Ibidem.
2. 19. Omne quod vocavit Adam animæ viventis, ipsum est nomen ejus.	6	17. 1. Quia fecisti hanc rem, benedicentur in semine tuo omnes gentes, in Isaac vocabitur tibi semen.	26
19. Adduxit ea ad Adam, ut videret quid vocaret ea.	6	18. 33. Abiitque Dominus.	54
3. 1. Cur precepit vobis Deus?	132	22. 1. Tentavit Deus Abraham.	87
4. Nequaquam moriemini.	132	2. Tolle filium tuum unigenitum quem diligis Isaac, & offeres illum in holocaustum super unum montium, quem monstravero tibi.	142
5. Scit enim Deus, quod in quocunque die comederitis. &c.	132	12. Nunc cognovi quod times Deum.	251
22. Ne forte sumat de ligno vitæ & comedat, & vivat in æternum.	63	16. Quia fecisti rem hanc, benedicam tibi,	
24. Collocavit ante Paradisum Cherubin, & flammeum gladium ad custodiendam viam ligni vitæ.	Ibid.	17. & multiplicabo semen tuum sicut stellas cœli.	Ibidem.
8. 9. Cum non invenisset ubi requiesceret pes ejus.	134	18. In semine tuo benedicentur omnes gentes terræ.	158
		25. 34. Abiit parvi pendens, quod primogenita vendi-	

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Verſ.	Pag.	Cap. Verſ.	Pag.
	vendidisset.	36. & 163	25. 5. Pelles rubricatas.
27. 34.	Irrugit clamore magno, & consterna- tus est.	37	11. Faciesque supra coronam auream per circuitum.
29. 25.	Nonne pro Rachel servivi tibi?	70	
26.	Non est in loco consuetudinis, ut mino- res ante tradamus ad nuptias.	Ibid.	
31. 4.	Fugiebat somnus ab oculis meis.	208	
39. 9.	Ecce Dominus meus omnibus mihi tra- ditis, ignorat quid habeat in domo sua: quomodo ergo possum hoc malum facere?	97	
42. 8.	Cognovit eos, & non est cognitus ab eis.	91	
21.	Merito hac patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum.	98	
48. 19.	Scio, fili mi, scio.	75	
50. 3.	Flevit cum populus septuaginta dies.	232	
7. 9.	Ierunt cum eo cuncti seniores domus Pha- raonis, cunctique majores natu Egypti habuitque in comitatu currus, & equi- tes.	Ibidem	
10. 11.	Ubi celebrantes exequias planctu ma- gno, atque vehementi impleverunt sep- tem dies, quod cum vidissent habitato- res terræ Chanaan, vocatum est nomen loci illius Planctus Egypti.	Ibid.	
26.	Mortuus est Joseph, expletis centum & decem vitæ suæ annis, & conditus aromatibus repositus est in loculo in E- gypto.	Ibidem.	
Ex Libro Exodi.			
3. 5.	Solve calceamentum de pedibus tuis.	242	
6.	Ego sum Deus Patris tui.	74	
13.	Deus Patrum vestrorum misit me ad vos.	Ibidem.	
14.	Ego sum qui sum.	242	
7. 1.	Constitui te Deum Pharaonis.	13	
13. 18.	Armati ascenderunt filii Israel de ter- ra Egypti.	80	
10. 12.	Ut sis longævus super terram.	236	
Ex Libro Numeri.			
16. 48.	Stans inter mortuos, & viventes depre- catus est pro populo, & plaga cessavit.	109	
Ex Libro Deuteronomii.			
17. 18.	Postquam sederit in solio Regni sui, de- scribet sibi Deuteronomium Legis hujus, legetque illud omnibus diebus vitæ suæ, ut discat timere Deum, neque declinet in partem dexteram, vel sinistram, ut longo tempore regnet ipse & filii ejus.	183	
21. 23.	Maledictus à Deo est, qui pendet à ligno.	233	
Ex Libro Judicum.			
5. 20.	Stella manentes in ordine & cursu suo.	88	
Ex Libro Regum. I.			
9. 2.	Non erat vir de filiis Israël melior illo.	213	
10. 23.	Stetit in medio populi, & altior fuit u- niverso populo ab humero, & sursum Ibid.		
24.	Certè videtis quem elegit Dominus, quoniam non sit similis illi.	214	
15. 28.	Scidit Dominus Regnum Israël à tē ho- die, & tradidit illud proximo tuo me- liori te.	23	
32.	Siccine separat amara mors?	265	
16. 6.	Ne respicias vultum ejus, neque alti- tudinem stature ejus, quoniam abjecti eum	221	
7.	Nec juxta intuitum hominis ego judico: homo enim videt ea, quæ parent, Domi- nus		

INDEX LOCORUM.

Cap. Vers.	Page.	Cap. Vers.	Page.
	<i>nus autem intuetur cor.</i>	222. & 223	
17. 40	<i>Elegit sibi quinque limpidissimos lapides de torrente.</i>	81	
18. 3.	<i>Inierunt autem David & Jonathas fœdus diligebat enim eum quasi animam suam.</i>	215	
20. 17.	<i>Et addidit Jonathas dejerare David, eo quod diligeret eum.</i>	Ibid.	
29. 6.	<i>Urvit Dominus, quia vestus es tu, & bonus in conspectu meo sed non places Satriapis. Scio quia bonus es tu in oculis meis. sicut Angelus Domini.</i>	71	

Ex Libro Regum 2.

1. 26.	<i>Doleo super te frater mi Jonata, decore nimis, & amabilis super amorem mulierum: sicut mater unigenita amat filium suum, ita & ego te diligebam.</i>	229
2. 5.	<i>Benedicite vos a Domino quia fecistis misericordiam hanc cum Domino vestro Saul & sepelivistis eum, & nunc retribuet vobis Dominus misericordiam, & veritatem.</i>	235
3. 17.	<i>Josaphat à commentariis, & Saraias scriba nominatur.</i>	179
15. 13.	<i>Toto corde universus Israel sequitur Absalom.</i>	177
32.	<i>Infatua, quaeso, Domine, consilium Achitophel.</i>	Ibidem.
16. 23.	<i>Quasi si quis consuleret Dominum.</i>	184
17. 14.	<i>Domini autem nutu dissipatum est consilium Achitophel utile.</i>	177
19. 38.	<i>Est servus tuus Chamaam, ipse vadat tecum, & fac ei quidquid tibi bonum videtur.</i>	26
38.	<i>Quidquid tibi placuerit, quod petieris à me, impetrabis.</i>	26

Ex Libro Regum 3.

1. 37.	<i>Quomodo fuit Dominus cum Domino meo Rege, sic sit cum Salomone, & sublimus faciat solum ejus à solio Domini mei Regis David.</i>	27
47.	<i>Amplificet Deus nomen Salomonis super nomen tuum & magnificet thronum ejus super thronum tuum.</i>	Ibid.
2. 16.	<i>Petitionem unam precor à te, ne confundas faciem meam.</i>	53
20.	<i>Petitionem parvulam.</i>	60
11. 3.	<i>Fueruntque ei uxores quasi Regina septingenta.</i>	5
12. 8.	<i>Reliquit consilium senum, qui assistebant coram Salomone patre ejus, cum adhuc viveret, & adhibuit adolescentes qui nutriti fuerant cum eo, & assistebant ei.</i>	73
14.	<i>Pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cadam vos scorpionibus.</i>	73
22. 20.	<i>Quis decipiet Achab Regem Israel, ut ascendat, & eadat in Ramoth?</i>	171
21.	<i>Et dixit unus verbum hujusmodi, & alius aliter.</i>	Ibidem.
22.	<i>Ego decipiam illum: egrediar, & ero spiritus mendax in ore omnium Prophetarum.</i>	Ibidem.

Ex Libro Tobie.

6. 8.	<i>Corde ejus particulam, si super carbones ponas, fumus ejus extricat omne genus demoniorum. & fel valet ad ungendos oculos, in quibus fuerit albugo, & sanabuntur.</i>	191
-------	--	-----

Ex Libro Esther.

7. 8.	<i>Necdum verbum de ore Regis exierat, & statim operuerunt faciem ejus.</i>	234
-------	---	-----

Ex

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Vers.

Pag. Psalm. Vers.

P. 7.

Ex Libro Job.

17. 3. *Pone me juxta te, & cujusvis manus pugnet contra me.* 184
 19. 12. *Quare persequimini me, & carnibus meis saturamini.* 196
 38. 10. *Circumdedit illud terminis suis, & dixi huc venies, & non procedes amplius.* 110
 40. 18. *Et fiduciam habet quod insuat Jordanis in os eius.* 12
 42. 11. *Venerunt ad eum omnes amici & cognati ejus, qui cognoverant eum prius.* 92

Ex Libro Psalmorum.

Cap. Vers.

P. g.

2. 6. *Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion Montem sanctum ejus: Dominus dixit ad me, filius meus es tu.* 30
 10. *Et nunc Reges intelligite, erudimini qui judicatis terram.* 16
 4. 3. *Ut quid diligitis vanitatem, & queritis mendacium.* 39
Filii hominum usquequo gravi corde, ut quid diligitis vanitatem. 39. & 236
 7. 5. *Si reddidi retribuētibus mihi mala, decedam merito ab inimicis meis inanis.* 236
 14. *Arcum suum tetendit, & paravit illum, & in eo paravit vasa mortis, sagittas suas ardentibus effecit.* 269
 10. 6. *Pluet super peccatores laqueos.* 103
 13. 4. *Nonne cognoscent omnes, qui operantur iniquitatem qui devorant plebem meam, ut cibum panis?* 196
 15. 14. *Quoniam non dabis Sanctum tuum videre corruptionem.* 15
 17. 12. *Tenebrosa aqua in nubibus aeris* 205
 22. 5. *Fiat mensa eorum in laqueum.* 103

24. 10. *Universa via Domini misericordia & veritas.* 226
 32. 9. *Ipse dixit & facta sunt.* 14
 34. 15. *Congregata sunt super me flagella, & ignoravi.* 232
 35. 6. *Domine in cælo misericordia tua, & veritas tua usque ad nubes.* 226
 38. 7. *Et ignorat cui congregabit ea.* 256
 39. 18. *Non abscondi misericordiam tuam & veritatem tuam à consilio multo.* 226
 29. *Ego autem mendicus sum & pauper.* 116
 44. 6. *Sagittæ tuæ acutæ, Populi sub te cadent in circū inimicorum Regis.* 269
 10. *Astitit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato circumdata varietate.* 9
 14. *Omnis gloria ejus filia Regis ab intus.* 10
 16. *Memores erunt nominis tui: propterea populi confitebuntur tibi.* 216
 17. *Pro patribus tuis nati sunt tibi filii.* 216
 59. 6. *Dedisti metuentibus te significationem, ut fugiant à facie arcus, & liberentur dilecti tui.* 269
 61. 10. *Mendaces filii hominum in stateris, ut decipiant de vanitate in idipsum.* 39
 10. *Mendaces filii hominum in stateris.* 168
 71. 3. *Suscipiant montes pacem populo, & colles justitiam.* 223
 7. *Orietur in diebus ejus justitia, & abundantia pacis.* 223
 8. *Dominabitur à mari usque ad mare, & à flumine usque ad terminos orbis terrarum.* 85
 72. 28. *Mihi autem adherere Deo bonum est.* 202
 73. 23. *Superbia eorum ascendit semper.* 135
 74. 3. *Cum accepero tempus, ego justitias judicabo.* 270

N n 2

75. 6 Terra

INDEX LOCORUM.

Pſalm. Verſ.	Pag.	Pſal. Verſ.	Pag.
75. 6. Terra tremuit, & quievit dum exurgeret in iudicium Deus.	269	quoniam magnificâſti ſuper omne nomen tuum ſanctum.	226
77. 72. In intellectibus manuum ſuarum deduxit eos.	176. in fine.	138. 6. Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me.	210
83. 12. Miſericordiam, & veritatem diligit Deus.	226	145. 3. Nolite confidere in Principibus in quibus non eſt ſalus.	12
87. 11. Nunquid mortuis facies mirabilia? 230		Ex Libro Proverbiorum.	
12. Nunquid narrabit aliquis in ſepulchro miſericordiam tuam, & veritatem tuam in perditione?	Ibidem.	Cap. Verſ.	Pag.
88. 15. Miſericordia, & veritas præcedent faciem tuam.	226	19. 17. Fœneratur Domino qui miſeretur pauperi.	236
49. Quis eſt homo qui vivet, & non videbit mortem?	63	27. 10. Amicum tuum, & amicum patris tui ne dimiſeris.	74
89. 4. Mille anni ante oculos tuos tanquam dies.	258	31. 10. Mulierem fortem quis inveniet?	2
103. 19. Selcognovit occaſum ſuum.	248	14. Facta eſt quaſi navis inſitoris de longè portans panem ſuum.	156
109. 1. Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis.	234	Ex Libro Eccleſiaſtæ.	
113. 1. Non nobis Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriâ: ſuper miſericordia tua, & veritate tua.	226	1. 1. Verba Eccleſiaſtæ filii David Regis Hieruſalem. Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.	38
9. Quid eſt tibi mare quòd fugiſti, & tu Jorðanis quia converſus es retrorſum.	12	2. Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.	194
7. A facie Domini mota eſt terra, à facie Dei Jacob.	13	4. Generatio præterit, generatio advenit. 260	
116. 1. Laudate Dominum omnes gentes quoniam confirmata eſt ſuper nos miſericordia ejus, & veritas Domini manet in æternum.	226	4. Generatio præterit, generatio advenit, terra autem in æternum ſtat.	263
118. 24. Conſilium meum juſtificationes tue.	184	11. 3. Si ceciderit lignum ad Auſtrum, aut Aquilonem, in quocunque loco ceciderit, ibi erit.	376
37. Averte oculos meos ne videant vanitatem.	194	Ex Libro Canticorum.	
66. Quia mandatis tuis credidi.	134	1. 4. Nigra ſum, ſed formoſa, ſicut tabernacula Cedar, ſicut pelles Salomonis.	221
96. Omnis conſummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis.	266	7. Si ignorate, ô pulcherrima inter mulieres.	241
170. Intret poſtulatio mea in conſpectu tuo.	61	6. Quem diligit anima mea.	241
137. 2. Super miſericordia tua, & veritate tua		9. Equitatus meo in curribus Pharaonis aſſimilavi te, amica mea.	104
		2. 5. Quia amore languco.	104
		5. Fulcite me floribus, ſtipate me malis, quia amore	

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Verſ.	Pag.	Cap. Verſ.	Pag.
amore languet.	252	24.13. In electis meis mitte radices.	127
12. Flores apparuerunt in terra noſtra, tem- pus putationis aduenit.	271	31. 9. Qui potuit transgredi, & non eſt trans- greſſus facere mala, & non fecit. Quis eſt hic, & laudabimus eum, fecit enim mira- bilis in vita ſua.	275
3. 6. Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum ſicut virgula fumi ex aromatibus myr- rrha & thuris,	155	32.28. Qui credit Deo, attendit mandatis.	134
4. 4. Mille clypei pendent ex ea, omnis arma- tura fortium.	34		
6. Adam ad montem myrrha, & ad collem thuris.	155		
5. 5. Surrexi, ut aperirem dilecto, at ipſe de- clinaverat, atque tranſierat.	104		
7. Percuſſerunt me, & tulerunt pallium me- um cuſtodes mirrorum.	104		
8. Adjuro vos filia Hieruſalem, ſi invene- ritis dilectum, ut nuntietis ei, quia amo- re languet.	252		
6. 9. Quæ eſt iſta, quæ progreditur quaſi au- rora conſurgens, pulchra ut luna, electa ut ſol.	152		
8. 14. Fuge dilecte mi.	104		

Ex Libro Sapientiæ.

6. 6. Præbete aurem, vos qui continetis mul- titudinem, quoniam data eſt à Domino potestas vobis. Iudicium duriffimum, his qui præſunt fiet: exiguo enim conceditur miſericordia, potentes autem potenter tormenta patientur.	274
19. 7. Campus germinans de profundo maris.	12

Ex Libro Eccleſiaſtica.

3. 2. Iudicium Patris audite filii, & ſic faci- te, ut ſalvi ſitis	75
11. 1. Sapientia humiliati exaltabit caput il- lius, & in medio magnatorum conſedere illum faciet.	219 & 220
2. Non laudes virum in ſpecie ſua, neque ſpernas hominem in viſu ſuo.	221
12.10. Non credas inimico tuo in æternum.	143

Ex Prophetia Iſaix.

1. 3. Cognovit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui, Iſraël autem me non cognovit.	94
7. 11. Pete tibi ſignum à Domino in profundum inferni, ſive in excelfum ſuprà.	60
11. Non petam.	Ibidem. Item 115
9. 3. Multiplicaſti gentem, & non multiplicâ- ſti latitiam	216
18. 2. Ite Angeli veloces ad gentem expectan- tem.	84
43. 24. Servire me feciſti in peccatis tuis	137
45. 1. Chriſto meo Cyr.	4
53. 2. Vidimus eum, & non erat aſpectus, quaſi abſconditus vultus ejus.	234
8. Quia abſciſſus eſt de terra viventium.	233
8. Generationem ejus quis enarrabit?	233
65. 22. Non ædificabunt, & alius habitabit; non plantabunt, & alius metet.	265

Ex Prophetia Jeremiæ.

1. 6. Et dixi, A, A, A, Domine Deus, quia puer ego ſum.	83
--	----

Ex Threnis Jeremiæ.

2. 13. Magna eſt velut mare contritio tua.	157
--	-----

Ex Prophetia Danielis.

3. 79. Benedicite Cete, & omnia quæ moven- tur in aquis Domino.	189. & 207
4. 24. Peccata tua eleemoſynis redime.	118
5. 27. Appenſus eſ in ſtatera.	272
27. Appenſus eſ in ſtatera, & inventus eſ mi- nus habens.	214

INDEX LOCORUM.

Cap. Vers.	Pag.	Cap. Vers.	Pag.
30. <i>In eadem nocte interfectus est Balihasar.</i>	272	8. <i>Assumpsit eum diabolus in montem excelsum, & ostendit illi omnia regna mundi, & gloriam eorum.</i>	209
12. 3. <i>Quasi stella in perpetuas aternitates.</i>	88	10. <i>Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.</i>	34
Ex Prophetia Osee.		12. <i>Relictis retibus & patre.</i>	114
13. 14. <i>Ero mors tua o mors.</i>	15	5. 13. <i>Quod si sale vanuerit, in quo salietur? ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus.</i>	186
Ex Prophetia Amos.		23. <i>Si offers munus tuum ad altare, relinque ibi munus tuum, & vade prius reconciliari fratri tuo.</i>	146
5. 11. <i>Domos quadro lapide adificabitis, & non habitabis in eis; vineas plantabis amantissimas, & non bibetis vinum earum.</i>	165	42. <i>Qui petiit à te, daci.</i>	115
Ex Prophetia Jonæ.	—	41. <i>Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros.</i>	16. Item 139
2. 4. <i>Adhuc quadraginta dies.</i>	272	6. 24. <i>Non potestis Deo servire & mammonæ.</i>	137
5. 5. <i>Cæpit Jonas predicare itinere unius diei, & crediderunt viri Ninivite in Deum.</i>	144	24. <i>Nemo potest duobus Dominis servire.</i>	137
Ex Prophetia Micheæ.		25. <i>Aut unum odio habebit, & alterum diliget, aut unum sustinebit, & alterum contemnet.</i>	Ibidem.
5. 2. <i>Egressus ejus ab initio, à diebus æternitatis.</i>	154	8. 24. <i>Ipse verò dormiebat.</i>	208
Ex Prophetia Habacuc		10. 28. <i>Nolite timere eos qui occidunt corpus.</i>	12
1. 1. <i>In medio annorum notum facies.</i>	258	11. 27. <i>Omnia mihi tradita sunt à Patre meo.</i>	44
3. 8. <i>Viam fecisti in mari equis tuis, & quadrigæ tuæ salvatio.</i>	83	28. <i>Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos; tollite jugum meum super vos, & invenietis requiem animabus vestris.</i>	135
Ex Prophetia Malachiæ.		13. 28. <i>Vis imus, & colligimus ea.</i>	69
4. 2. <i>Sanitas in pennis ejus.</i>	83	29. <i>— At illis, no.</i>	Ibidem.
Ex Divo Matthæo.		29. <i>Ne colligentes zizania, eradicetis simul & triticum.</i>	70
1. 1. <i>Filii David, Filii Abraham,</i>	7	30. <i>In tempore messis dicam Mesoribus.</i>	Ibid.
2. 2. <i>Vidimus stellam ejus, & venimus.</i>	88	44. <i>Quem qui invenit homo.</i>	122
3. <i>Turbatus est Herodes, & omnis Hierosolyma cum illo.</i>	229	44. <i>Vendit & vendit universa quæ habet, & emit agrum illum.</i>	121
19. <i>Defuncti sunt enim qui querebant animam Pueri.</i>	228	45. <i>Simile est Regnum Cælorum homini negotiatori, quærenti bonas Margaritas, inventâ unâ pretiosâ margarita, dedit omnia sua, & comparavit eam.</i>	44
20. <i>Defuncto Herode.</i>	102	47. <i>Sa.</i>	
4. 1. <i>Ductus est Jesus in desertum</i>	33		
3. <i>Sisilins Deies, dic ut lapides isti pans fiant,</i>	Ibid.		

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Verſ.	Pag.	Cap. Verſ.	Pag.
47. <i>Sagena miſſe in mare.</i>	188	25. 2. <i>Quinq; autem ex eis erant fatua, & quinque prudentes.</i>	Ibidem
48. <i>Collegerunt bonos in vaſa, malos autem foras miſerunt.</i>	Ibidem.	6. <i>Ecce Sponſus venit.</i>	268
16. 16. <i>Vos autem, quem me eſſe dicitis? Tu es Chriſtus Filius Dei vivi.</i>	132	9. <i>Ne forte non ſufficiat nobis & vobis.</i>	49
18. <i>Tu es Petrus, & ſuper hanc petram adificabo Eccleſiam meam.</i>	78	11. <i>Cauſa eſt ianua,</i>	218
24. <i>Si quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam.</i>	141	12. <i>Nescio vos.</i>	93
26. <i>Quid prodeſt homini, ſi univerſum mundum lucretur, anima verò ſua detrimentum patiatur.</i>	185	36. <i>In carcere eram, & veniſtis ad me.</i>	124
17. 4. <i>Domine bonum eſt nos hic eſſe.</i>	239	39. <i>Domine quando te vidimus in carcere, & venimus ad te.</i>	Ibid.
18. 1. <i>Quis putas maior eſt in Regno cœlorum?</i>	57	26. 9. <i>Ut quid perditio hæc? potuit enim unguentum iſtud venundari multò, & dari pauperibus.</i>	225
3. <i>Niſi efficiamini ſicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum.</i>	135	10. <i>Opus enim bonum operata eſt in me. Miſtens hæc unguentum hoc in corpus meum ad ſepeliendum me fecit.</i>	Ibid.
19. 21. <i>Si vis perfectus eſſe, vende qua habes, & da pauperibus.</i>	115	31. <i>Percutiam paſtorem & diſpergentur oves</i>	132
27. <i>Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumuste quid ergo erit nobis?</i>	217	31. <i>Omnes vos ſcandalum patiemini in me in iſta nocte.</i>	131
28. <i>Sedebitis ſuper ſedes duodecim.</i>	Ibid.	35. <i>Similiter omnes Diſcipuli dixerunt.</i>	132
29. <i>Centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit.</i>	138	39. <i>Pater, ſi poſſibile eſt.</i>	157
20. 16. <i>Multi enim ſunt vocati, pauci verò electi.</i>	212	50. <i>Amici ad quid veniſti.</i>	244
21. <i>Ad dextram & ſiniſtram in regno tuo.</i>	62	50. <i>Injecerunt manus in Jeſum, & tenuerunt eum.</i>	99
22. <i>Nescitis quid petatis.</i>	64	27. 5. <i>Proſectis argenteis in templo.</i>	137
23. <i>Non eſt meum dare vobis ſed quibus paratum eſt à Patre meo.</i>	20	5. <i>Laqueo ſe ſuſpenderit.</i>	104
22. 2. <i>Regi qui fecit nuptias filio ſuo.</i>	4	6. <i>Non licet eos mittere in carbonem.</i>	137
11. <i>Intravit Rex ut videret diſcumbentes.</i>	4	7. <i>Emerunt ex illis agrum ſignati in ſepulcrum peregrinorum.</i>	81
24. 32. <i>Videtis ficulneam & omnes arbores, cum jam producant ex ſe fructus, ſcitis, quia prope eſt aſtus.</i>	271	35. <i>Diviſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem.</i>	48
35. <i>Amen dico vobis.</i>	263	40. <i>Salva te metipſum & nos.</i>	102
33. <i>Scitote quia prope eſt in ianuis.</i>	267	42. <i>Alios ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt ſalvum facere.</i>	102
37. <i>Sicut fuit in diebus Noë.</i>	266	42. <i>Si Filius Dei eſt, deſcendat de cruce & credimus ei?</i>	45
40. <i>Unus aſſumetur, & alter relinquetur.</i>	273	52. <i>Monumenta aperta ſunt, & multa corpora Sanctorum, qui dormierant, ſurrexerunt.</i>	120

INDEX LOCORUM.

Cap. Vers.	Pag.	Cap. Vers.	Pag.
5. 7. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.	236	13. Et cum dies factus esset.	211
Ex Divo Marco.		16. Et Judā Iscarioten, qui fuit proditor.	215
10. 14. Sinite parvulos ad me venire, talium est enim regnum cœlorum.	4	12. Ecce defunctus efferebatur filius unicus Matris sue, & hæc vidua erat, & multitudo copiosa plebis cum illa.	231
25. Foramen.	136	9. 33. Nesciens quid diceret.	240
30. Centies tantum nunc in tempore hoc; & in sæculo futuro vitam æternam.	138	46. Quis eorum esset major.	136
13. 31. De die autem illo, & hora nemo scit neq; Angeli in cœlo neq; Filius nisi Pater.	259	11. 27. Beatus venter qui te portavit.	165
37. Quod autem vobis dico, omnibus dico.	262	28. Quinimò beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.	Ibid.
14. 8. Voluit prævenire sepulturam meam.	227	12. 20. Qua autem parasti, cujus erunt?	265
37. Sic non potuisti unâ horâ vigilare mecum	200	35. Lucerna ardentes in manibus vestris, & vos similes hominibus expectantibus Dominum suum.	271
64. Condemnaverunt eum esse reum mortis, & cœperunt quidam conspuere eum, & velare faciem ejus.	234	36. Ut cum venerit & pulsaverit: Beati servi quos cum venerit Dominus: quod si	
Ex Divo Luca.		38. venerit in secunda vigilia: quod si in tertia vigilia venerit & vos estote parati, quia quâ horâ non putatis, Filius hominis veniet.	268
1. 30. Ave gratiâ plena.	148	14. 31. Quis Rex iturus committere bellum adversus alium Regem?	4
31. Ecce concipies, & paries Filium, & vocabis nomen ejus Jesum; hic erit magnus & Filius Altissimi vocabitur: dabit illi Dominus Deus sedem David Patris ejus, & regnabit in domo Jacob, & regni ejus non erit finis.	31	15. 12. Pater da mihi portionem substantiæ, quæ me contingit:	64
31. Invenisti gratiam apud Deum.	148	12. Divisit illis substantiam.	Ibidem.
2. 7. Quia non erat eis locus in dixerforio.	253	19. Pater non sum dignus vocari filius tuus.	87
14. Et in terra pax hominibus.	223	16. 2. Redde rationem villicationis tuæ.	271
3. 9. Jam securis ad radicem arboris posita est.	279	6. Scribe quinquaginta.	181
4. 5. Ostendit ei omnia regna orbis terræ in momento.	39	7. Scribe octoginta.	Ibidem.
6. Tibi dabopote statem hanc universam, & gloriam eorum, quia mihi tradita sunt, & cui volo, do illa.	46	17. 37. Ubicunq; fuerit corpus illic congregabuntur & aquilæ.	68
13. Et consummatâ omni tentatione, diabolus recessit ab illo usq; ad tempus.	44	18. 32. Tradetur gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur, & postquam flagellaverint, occident eum.	252
6. 13. Elegit duodecim ex ipsis, quos & Apostolos nominavit.	208	19. 8. Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus, & si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum.	62
		12. Abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum.	4
		13. Ne-	

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Vers.	Pag.	Cap. Vers.	Pag.
13. Negotiamini dum venio.	138. & 139	judicium dedit Filio.	19
21. 26. Arescentibus hominibus præ timore & expectatione, qua superventura sunt universo orbi.	271	4. 35. Videte Regiones quia albae sunt ad messem.	79
28. Respicite & levate capita vestra quoniam appropinquat redemptio vestra.	120	25. Venit hora, & nunc est.	268
32. Amen dico vobis, non præteribit generatio hæc, donec hæc omnia fiant.	255	29. Omnes qui in monumentis sunt, audient vocem filii Dei, & procedent, qui bona fecerunt, in resurrectionem vite, qui vero mala egerunt, in resurrectionem judicii.	268
48. Osculo tradis filium hominis?	104	6. 15. IESUS autem cum cognovisset quia venturi erant, ut raperent illum, & facerent eum Regem, fugit.	174
22. 3. Intravit satanas in Judam, & quarebat opportunitatem ut traderet illum: venit autem dies azimorum, in qua oportebat occidi Pascha.	45	8. 33. & 39. Nos semen Abraha sumus.	234
19. Hoc est corpus meum.	14	46. Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?	129
24. Quis eorum esset major. 57. 136. & 209		10. 38. Si mihi non vultis credere, operibus credite.	130
31. Ecce satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum.	132	11. 25. Qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, vivet.	130
64. Velaverunt eum, & percutiebant faciem ejus.	249	46. Vos nescitis quidquam.	208
23. 34. Pater dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt.	253	47. Quid faciamus, quia hic homo multa signa facit?	173
43. Hodie mecum eris in Paradiso.	58	47. Collegerunt Pontifices, & Pharisei concilium.	169
Ex Divo Joanne.		48. Si dimittimus eum sic, venient Romani, & tollent locum nostrum, & gentem.	182
10. In mundo erat, & mundus per ipsum factus est, & mundus eum non cognovit: in propria venit, & sui eum non receperunt.	93	53. Ab illo ergo die cogitaverunt, ut interficerent eum.	175
11. Dedit eis potestatem filios Dei fieri.	164	54. Iesus ergo jam non palam ambulabat apud Judæos, sed abiit in regionem juxta desertum, in Civitatem, qua dicitur Ephrem.	175
14. Plenum gratia & veritatis.	236	12. 6. Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum, sed quia fur erat, & oculos habens.	225
14. Gloriam quasi unigeniti à Patre, plenum gratia.	155	13. Benedictus qui venit in nomine Domini Rex Israël.	174
42. Tu vocaberis Cephas.	79	26. Ubi ego sum, illic & minister meus erit.	58
48. Ecce verè Israëlita, in quo dolus non est.	220	32. Et ego cum exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum.	44
11. Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilee & crediderunt in eum Discipuli ejus.	131	13. 1. Sciens Iesus, quia venit hora ejus, ut	
16. Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret.	30		
21. Mulier credi mihi.	130		
22. Pater non judicat quemquam, sed omne			

INDEX LOCORUM.

Cap. Verf.	Pag.	Cap. Verf.	Pag.
transeat ex hoc mundo ad Patrem, cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.	237	28. Sciens quia omnia consummata sunt, ut consummaretur Scriptura. dixit, Sitio.	240
1. Cum dilexisset suos qui erant in mundo.	237	34. Exiit Sanguis & aqua.	86
2. Cum jam diabolus misisset in cor, ut traderet eum Judas, coepit lavare pedes Discipulorum.	45	10. 25. Nisi videro fixuram clavorum, & mittam manum meam in latus ejus, non credam.	80
3. Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia à Deo exiit, & ad Deum vadit.	237	27. Dominus meus, & Deus meus.	Ibid.
4. Sciens, quia à Deo exiit, ponit vestimenta sua.	242	21. 16. Diligis me.	96
6. Tu mihi.	242	17. Contristatus est Petrus; quia dixit ei tertio, amas me?	Ibidem.
7. Quod ego facio tu nescis.	253	Ex Libro Actuum.	
11. Sciebat enim quisnam esset, qui traderet eum.	241. & 243	1. 15. Erat autem turba hominum simul ferè centum viginti.	66
13. Scitis quid fecerim vobis?	237	17. Qui connumeratus erat in nobis.	218
18. Qui manducat hunc panem, vivet.	104	21. Oportet ergo.	Ibidem.
14. 1. Credidit in Deum, & in me credite.	130	24. Orantes dixerunt: Tu Domine qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris ex his duobus.	211
3. Si abiéro, & paravero vobis locum, iterum venio, & recipiam vos ad me ipsum.	268	25. Oportet accipere locum ministerii huius, & Apostolatus, de pro pravariatus est Judas, ut abiret in locum suum.	66
15. 1. Pater meus agricola est.	82	26. Et annumeratus est cum undecim.	217
15. Jam non dicam vos servos sed amicos.	244	2. 41. Et appositae sunt in die illa animae circiter tria millia.	66
15. 16. Tu scis Domine quia amote.	254	4. 32. Cor unum & anima una.	Ibid.
24. Usque modo non petistis quidquam.	114	5. 15. Quemquam illorum	108.
18. 3. Judas ergo cum accepisset cohortem	183	15. Ita ut in plateas ejicerent infirmos, & ponerent in lectulis ac grabatis, ut veniente Petro, &c.	108
4. Sciens omnia quae ventura erant super eum processit & dixit: quem queritis.	249	16. Concorrebat multitudo vicinarum civitatum Hierusalem offerentes agros.	108
5. Ego sum.	99	18. Injecerunt manus in Apostolos, & posuerunt eos in custodia publica.	124
8. Si ergo me queritis, sinite hos abire.	202	9. 15. Vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram gentibus & Regibus.	79. & 17
19. 10. Nescis quia potestatem habeo?	201		Ex
11. Si hunc dimittis, non es amicus Caesaris.	183		
12. Si hunc dimittis, non es amicus Caesaris, omnis enim qui se Regem facit, contradicit Caesari.	11		
23. Quod scripsi, scripsi.	180		
23. Stabat juxta crucem JESU Mater ejus.	148		

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Vers.

Pag. Cap. Vers.

Pag.

Ex Epistola Divi Pauli ad Romanos.

4. 17. *Qui vocat ea, quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt.* 14
 5. 20. *Ubi abundavit delictum, superabundavit & gratia.* 151
 8. 29. *Quos præscivit, & prædestinavit conformes fieri imagini Filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus.* 154. & 155
 23. *Ipsi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes, redemptionem corporis nostri.* 110

Ex Epistola ad Corinthios I.

1. 23. *Prædicamus Christum crucifixum, Judeis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam.* 140. & 134
 7. 31. *Præterea enim Figura hujus mundi.* 263
 9. 27. *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne cum aliis prædicaverim ipse reprobus efficiar.* 101
 15. 17. *Si Christus non resurrexit, vana est fides vestra.* 126

Ex Epistola ad Corinthios 2.

4. 18. *Non contemplantibus nobis, quæ videntur; sed quæ non videntur: quæ enim videntur, temporalia sunt; quæ non videntur æterna.* 42
 8. 9. *Scitis enim gratiam Domini nostri JESU Christi, quoniam propter vos egenus factus est cum esset dives, ut illius inopia vos divites effecit.* 116
 11. 25. *Die ac nocte in profundo maris fui.* 58
 12. 9. *Et dixit mihi: sufficit tibi gratia mea. Ibid.*
 8. *Propter quod ter Dominum rogavi.* 58
 15. 10. *Gratia ejus in me vacua non fuit, sed abundantius omnibus laboravi.* 59

Ex Epistola ad Galatas.

3. 13. *Maledictus omnis qui pendet in ligno* 233

Ex Epistola ad Ephesios.

2. 2. *Principem potestatis aeris hujus* 107
 4. 13. *In mensuram ætatis plenitudinis Christi.* 259

Ex Epistola ad Philippenses.

2. 6. *Non rapinam arbitratu est esse se æqualem Deo.* 29
 79. *Sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo, propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen.* Ibidem.
 7. *Qui cum in forma Dei esset, exinanivit semetipsum formam servi accipiens.* 6
 9. *Factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen.* 152
 9. *Et dedit illi nomen super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genu flectatur.* 226

Ex Epistola ad Colossenses.

1. 18. *Ut sit in omnibus primatum tenens.* 154

Ex Epistola ad Thessalonicenses.

5. 3. *Cum dixerint pax, & securitas, repentinus eis superveniet ireritus.* 270

Ex Epistola ad Timotheum. I.

1. 19. *Commendo tibi Fili Timothee, secundum præcedentes in te Prophecias, ut miles in illis bonam militiam, habens fidem, & bonam conscientiam, quam quidam repellentes circa fidem naufragaverunt.* 145
 2. 6. *Qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus.* 41. & 49

INDEX LOCORUM SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Verſ.	Pag.	Cap. Verſ.	Pag.
Ex Epistola ad Timotheum 2.		liquando, quando expectabant Dei patientiam in diebus Noë, cum fabricaretur Arca. 133	
4. 8.	Reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus justus iudex: 61 62. & 267	Ex Epistola Divi Petri 2.	
Ex Epistola ad Hebræos.		1. 10.	Qua propter fratres, magis satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis. Hac enim facientes non peccabitis aliquando. Sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in æternum regnum Domini nostri & Salvatoris IESU Christi. 277
1. 2.	Quem constituit heredem universorum 44	Ex Epistola Divi Joannis I.	
1. 9.	Videmus IESUM propter Passionem mortis gloriæ & honore coronatum. 155	2. 23.	Mundus transit, & concupiscentia ejus. 263
10.	Decebat enim eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, authorem salutis eorum per passionem consummare. 154	3. 1.	Ut filii Dei nominemur, & simus. 164
21. 1.	Argumentum non apparentium. 140	Ex Libro Apocalypsis.	
25.	Magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere iucunditatem. 159	1. 4.	Gratia vobis & pax ab eo qui est, & qui erat, & qui venturus est, & à septem spiritibus qui in conspectu throni ejus sunt. 216
Ex Epistola ad Titum.		2. 18	Angelo Ecclesie Ephesi: Angelo Ecclesie
1. 16.	Confitentur se nosse Deum, factis autem negant. 147	12.	Smyrne: Angelo Pergami Ecclesie. Ibid.
Ex Epistola Divi Jacobi.		3.	Veniam ad te tanquam fur, & nescies quā horā veniam. 268
2. 23.	Abraham Pater noster nonne ex operibus justificatus est, offerens Isaac filium suum super altare? & suppleta est Scriptura dicens. Credidit Abraham Deo 142	8. 1.	Factum est silentium in cælo quasi mediā horā. 50
5. 9.	Quoniam adventus Domini appropinquavit, nolite ingemiscere fratres in alterutrum, ut judicemini, ecce iudex ante januam assistit. 267	12. 1.	Signum magnum apparuit in cælo. 8
Ex Epistola Divi Petri I.		14.	Et data sunt mulieri duæ alæ Aquilæ magnæ ut volaret. 9
3. 19.	His qui in carcere erant spiritibus veniens predicavit, qui increduli fuerant a-	21. 15.	Ut metiretur civitatem & portas ejus & murum. 136
20.	ens predicavit, qui increduli fuerant a-	21.	Singule portæ erant ex singulis margaritis Ibidem

INDEX RERUM NOTABILIUM.

Numeri significant paginam.

A.

- A. A. A.** Ad tria a. a. a, quibus Jeremias se excusabat, ne Gentium Propheta constitueretur; Deus Lusitanis respondit, Africa, Asia, America. 83.
- Abraham.** In Abrahamo non laudatur credere in Deum, sed credere Deo: & quare? 141. Describuntur difficultates ab Abrahamo superaræ, ut probaret se credere Deo. *Ibidem.* Quare Abraham iussus immolare Isaac tentatus dicitur, & non Isaac immolandus? 87. Utroque ad immolandum pergente, multum merebatur Abraham, & Isaac nihil: Abraham enim sciebat quò tenderet, Isaac verò minime. 248. Sacrificium laudatum in Patre, remuneratum fuit in filio. & quare? 26, & 27.
- Abolom.** Abolom significat pax patris, & ipso mortuo suspenso etymologia nominis fuit completa. 223.
- Abusus.** Pro ratione dare; non est consuetudo in terra nostra, quantus sit abusus. 70
- Accusatio.** Christus accusatus quod se faceret Regem, & accusatio mirabiliter probata. 12.
- Achaz.** Quare Achaz petitionem vocavit tentationem. 60.
- Achitophel.** Consilium Achitophelis non fuit infatuatum in ipsius intellectu, sed in manibus Absolonis. 178.
- Adam.** Per inobedientiam Adæ genus humanum duplici captivitati, peccati & mortis fuit subiectum: à prima jam est redemptum, à secunda nondum. 120. Si Adam non peccasset, Maria Mater Dei tantam gloriam non haberet, quantam hodie habet. 151.
- Adonias.** Pro una petitiuncula quam fecit, caput perdidit. 60.
- Adventus.** Christi adventus sunt tres. Et quales? 266, & seqq.
- Alæ.** Sunt alæ ad ascendendum, & descendendum. 204. Simon Magus affectans alas ad volandum, perdidit pedes ad ambulandum. 204.
- Alexander.** Philippus Macedo gaudebat sibi adhuc vivo à subditis negari titulum Regis, & dari filio suo Alexandro. 21.
- Amicus.** Amici hæreditati sunt meliores. 74. Amici parentum minus sunt suspecti: illi quos filii sibi eligunt suspectæ sunt fidei. *Ibid.* Maximum quod amicus ab amico in morte sperare potest, est medium folium chartæ: quantò melior fuisset una Bulla Defunctorum? 219. David amicitiam Jonathæ carmine solvit lugubri. 229.
- Amor.** Primum, quo amor privat amantem, est intellectus. 238. Quod inter homines ordinariè vocatur amor, est ignorantia. 238. Amant imaginatum, & quod non est. 243. Quatuor ignorantia, quæ valde imminuunt amorem. 240. Prima, non cognoscere se ipsum, qui amat. *Ibidem.* Secunda est non cognoscere amatum. *Ibidem.* Tertia, non cognoscere amorem. *Ibid.* Quarta, non cognoscere finem in amando habendum. 241. Quod videtur amoris excellentia, fundatum in ignorantia, non est amor: quod non videtur amor, fundatum in scientia est excellentia. 239. Amor secundus magis qualificatus est, quàm amor primus

primus: est enim amor super amorem jam conceptum. 245. Quare Jonathas renouavit iuramentum amoris Davidi factum: vel quare fecit secundum cum semper obseruaverit primum? 246. Quare Deus mandavit Abrahamo, offerre sibi filium, quem amaverat, & non quem amabat? 247. Qui meriti sunt, quia amârunt, sciebant se debere mori, & non amare. 248. Amor majoris æstimat cognosci, quàm solvi. 251. Multo magis excellentiarum suarum ignorantia affligitur, quàm pœnis quas patitur. 252. Paris necdum cognita natalium suorum sublimitate, pastoritium quandam puellam montis Idæ deperibat: mox ut Priami Regis se filium cognovit, amorem mutavit. 241. Pretium rerum mundanarum non inest ipsis, quia vanæ sunt; sed inest cordi quo amantur. 39.

Amor Christi. S. Joannes ad exaggerandum Christi amorem, ejus ponderavit scientiam: & Christus nostram ponderavit ignorantiam. 237. Solus Christus amavit purè, quia amavit scienter: & soli homines amati fuerunt purè, quia amati fuerunt ignorantes. 238. Quatuor scientiæ, quæ valde exaggerant amorem Christi. 241. & 242. Prima, cognoscere seipsum & originis suæ altitudinem. 243. Secunda, cognoscere amatum, ejus defectus, & insuper correspondentias. 245. Tertia, cognoscere amorem non speculativè tantum, sed per tot tamque acerba experimenta. 248. Quarta, cognoscere quod idem amor ipsum ducturus esset ad mortem & acturus in crucem. 249. Christus amavit sciens quod erat, quasi illud ignorasset. 242. Definivit se in rubo, in quo ardebat: cognosci enim & ardere est amare: diffinire se, fuit suam declarare essentiam; ardere, fuit probare definitionem. 244. Christus amavit sciens quales essent, aut futuri essent amati, amando omnes sine causa, & quosdam sine

merito. 244. Solum Judam, quem proditorem noverat, vocavit amicum; quia non quærebat amoris motiva, sed excellentiæ circumstantias. 245. Amor Christi, quia amavit super experientiam, quod amaverit, fuit amor super amorem. 247. Et quoniam fuit amor super amorem; fuit major crescendo sine crescere: & quomodo? *Ibid.* Christus sciens quod amor suus se ad mortem duceret, cucurrit ad illam, quasi illam ignorasset. 249. Ideo ignorantiam simulavit, quando hostes se caprum venerant. *Ibid.* Ideoque voluit sibi velari oculos. *Ibid.* Amor Christi excellentius ponderatur ignorantia hominum quos amaverat, & cognoscere non poterant quantum se amaverat. 250. S. Joannes sustulit velamina amoris Christi: & Christus ad indicandum amorem suum, illa resumpsit. *Ibid.* Voluit fidem suo negari amori, ad imminuendam nostram ingratitudinem. 253. Quam inæqualis fors amoris Christi cum hominibus, & amoris hominum cum Christo: Christus enim amorem nostrum tam tepidum esse novit, & nos amorem ipsius, cum adeo sit excessivus, ignoramus. 254. Remedium istius foret, si Christus nos nostro amaret corde, & nos ipsum amaremus suo corde. *Ibid.*

Angelus. Inter Angelos dari potest votorum seu opinionum varietas sine sapientiæ & sanctitatis eorum præjudicio. 172. Diabolus convenientius suffragium ferre potest, quàm Angelus, pro qualitate materiæ. 173.

Anima. Anima, confessione diaboli, plus valet quàm totus mundus. 35. Nihil est quocumque commutari possit anima licet totus sit mundus. 36. Vendimus animam diabolo, quia non ponderamus quod ille nobis promittit, nec quod illi damus. 35. Uni lanci statera imponatur anima, & alteri mundus, & videatur, quid cui præponderet. 37. Considerato pretio

RERUM MEMORABILIUM.

pretio quod Deus pro anima dedit, tantum anima, quantum Deus ipse valere videtur. 41. Crux Christi sola est statera, in qua ponderari potest anima. *Ibid.* Ut bene ponderetur anima, ex una stateræ parte ponenda est anima, ex altera Deus. *Ibid.* Diabolus pro anima una obtulit mundum, Deus pro ea dedit seipsum: Si inveneritis uter pro ea plus licetur, illi eam date in nomine Domini. 42. Anima parvi penditur, quia ostendi non potest, sicut diabolus ostendit mundum. *Ibid.* Si videremus quid sit anima, quantum daremus licet non esset propria sed aliena. *Ibid.* Anima cum sit invisibilis, plus valet quam omnia visibilia. *Ibid.* Quidquid magnum & pretiosum est in homine, est anima. 43. Ipsa corporis pulchritudo est anima. *Ibid.* Anima est omnia, & hoc quod diabolus vocat omnia 44. Quare Christus in cruce unam ad se attraxit animam, scilicet boni Latronis, *Ibid.* Non solum omnes animæ, sed omnis, & quælibet est omnia. *Ibid.* Non semel tantum sed sæpius, nec uno sed variis modis se Deus pro anima dedit. *Ibid.* Diabolus videns Christum tentatum mundo non vinci, animabus eundem tentavit. 45. Diabolus non evicit, ut Christus sibi genu flecteret mundum offerenti, sed animam rapere volenti: si non obtinuit ut genu flecteret sibi (hoc enim non oportebat) obtinuit, ut ante se saltem flecteret genu. *Ibid.* Diabolus offert mundum, ut animæ salutem tantum dubiam faciat. 48. Homines pluris æstimant res temporales quam animas. 38. Christus mortuus est non solum pro animabus salvandis, sed etiam pro animabus damnandis, solum quia animæ sunt. 49. Christus nudus in cruce tortus, injuriis affectus, & pro nostra salute mortuus, suo nos docet exemplo, ne propter bona, propter honorem, delicias &

vitam, in discrimen & dubium vocetur animæ salus. 50. Major devotio & actus Charitatis est, liberare animam ab Inferno, quam educere ex Purgatorio. 51. Non propriarum tantum, sed alienarum etiam animarum salus procuranda est. *Ibid.* Christus quando ad Limbum descendit animas educturus, etiam multa mortuorum corpora ex sepulchris exierunt, ut se perfectum & corporum & animarum Redemptorem ostenderet. 120. & 121.

Animal. Magna doloris & ingritudinis est circumstantia, quod homines non cognoscant hominem, quando ipsum recognoscunt animalia. 94. In diluvio omnia terræ animantia perierunt cum hominibus, quia prope illos vivebant; pisces verò non, quia remotiores agunt ab hominibus. 190. In exordio mundi, & in arca tempore diluvii, & aliquanto tempore post diluvium, non sese comedeabant invicem animalia, cum in illis plus valeret conservationis instinctus, quam appetitus. 198.

Annus. Una generatio in phrasi Scripturæ comprehendit centum annos. 259.

Antipoda. Antipodæ sunt gens illa, quam Isaias conculcatam vocat. 84.

Antonius. S. Antonius verus fuit Lusitanus, quia fuit lux mundi. 78. Natus Ulyssipone, sepultus est Paduæ: Solis enim obligatio est, in una nasci, in altera parte occumbere. 76. Descriptio sepulchri S. Antonii in Paduâ. 77. E Religione S. Augustini transivit ad illam S. Francisci, ut inscriberetur sub Sacris Quinis. 79 80. S. Antonius velut David, minor & synthesi indutus Gigantem quinque Vulneribus prostravit. 81. Curia Ulyssiponenensis religiosâ statuum consideratione, super fornicem Ecclesiæ S. Antonii est constructa. 76. S. Antonius Ulyssipone manus habet plen-

INDEX.

- nas memorialibus, velut amicus Dei: & tanquam bonus amicus illa statim expedit. 77. Tanquam Sol prodigiosus cursum suum ex Occidente peregit in Orientem, quia salutem ferebat in alis. 83. Intravit cælum in die obitus sui, frequentamenta verò campanarum non fuerunt audita, nisi in die Canonizationis suæ: Lusitania enim glorias suas non reputat glorias, nisi eas viderit Romæ canonizatas. 88. S. Antonius non solum fuit sal terræ, sed etiam maris. 187. Prædicatio S. Antonii ad pisces. 188. Fuit humanarum passionum remora. 192. Quantum Deo magis appropinquabat, tantum magis fugit ab hominibus. 191. Fel & cor S. Antonii erat sicut illud piscis Tobiae, quem si vestirent synthesi & succingerent chordâ, effigies foret ejusdem Sancti. 191. & 192. Fuit unus ex adhæsoribus Dei. 201. Præditus alis aquilæ illas non replicavit ad ascendendum, sed ad descendendum complicavit. 204. Cum tantæ fuerit potentia & scientia nunquam illam jactavit, potius tacuit semper, & quia tacuit, tantum postea edidit sonum. 201.
- Apparentia.* Omnia mundi regna, non sunt nisi apparentia. 38.
- Aquila.* Magna mundi Aquila est Hispania, hujus duæ alæ sunt Lusitania & Aragonia. 9. Aquilæ Vulturinæ sagacissimi odoratus, percepto cadaveris odore mox ad volant, quibus similes sunt prætendentes. 68.
- Arbiter.* Offerentes suas industrias Arbitri, simulque executionem prætendentes, unum, non, valde fectum, & verum non merentur. 69. 70.
- Arca.* Arcæ Noëtiæ fabricatores infelices fuerunt, quia remedium fecerunt pro aliis & non pro se. 100.
- Arrogans.* Arrogantes cum Deo luctantur, luctantes verò cum Deo semper succumbunt. 201.
- Ars.* Vera ars regnandi est Lex Dei. 184.
- Atramentum.* Atramentum cum sit nigrum, multis coloribus chartam tingere potest. 179.
- Augustinus.* S. Augustinus non invenit fundum intellectu suo, quem Lusitani suis invenerunt anchoris. 84.
- Augustus.* Augustus quæ filius Julii Cæsaris, maxima fuit gloria sui Patris. 20. Maximaque gloria ejusdem Julii (in cælo falsò imaginati) fuit, quod Augustus illum vinceret. *Ibid.*
- Avis.* Aves tanquam generosæ mutarunt elementum. 81.
- Aula.* In Aula terrenis prætendentes desiderant, ut petitiones suas exeant, in aula cælesti, ut intrent. 61.
- Authoritas.* Authoritates raro ab eo allegari possunt, qui dicit, quod nondum est dictum. 152.

B.

- B. Bartholomæus.* Locus quem S. Bartholomæus tenuit in Evangelio (qui medius est inter Apostolos) illum probat meliorem ex melioribus. 219. Est lapis Sardius qui in una Scriptura locum occupat primum, & in altera sextum. 220. Sardius similis carni vivæ est figura S. Bartholomæi excoati. 220.
- Beneficium.* Perdere & præstare beneficium, maxima est benefaciendi excellentia. 230. Beneficia mortuis impensa sunt rite qualificata beneficia, est enim benefacere illis, qui nec bonum nec malum rependere possunt. *Ibid.* Filii beneficiis non solum adæquare possunt parentes, verum etiam vincere. 19.

C.

- Cælum.* Contra minas cæli parum valent circumspeditiones terræ. 105. In negotiatione cæli solummodo deest successus non adhibenti diligentiam. 2. Christus neminem cælum intrare posse asserit nisi parvulum factum: nihilominus conantur esse magni omnes & cælum se intraturos sperant, quia non credunt Christo. 136. Portæ cæli cuilibet patent in una Margarita. 136.
- Calvaria.* Verax calvaria cujusdam effatum. 172. Captivitas & captivus vid. in S. P. Nolasco.

RERUM MEMORABILIVM:

Caput. Solus qui capite excedit est major. 213.
Capite infimo parum profunt brachia manufque armata, 177.

Catholicus. Sumus Catholicus credendo tantum, & hæretici Mandata non observando. 131.
Catholicorum medietas salvatur & medietas damnatur. 273.

Cerimonia. Cerimonia notabilis, quâ subditi gratulati sunt Davidi de unctione & coronatione filii sui Salomonis in successorem. 27.

Certitudo. Nullus sapiens majorem certitudinem desiderare debet in qualibet materia, quam illam cujus materia capax est. 279.

Charitas. Major charitatis actus est animas liberare ab inferno, quam à Purgatorio. 51.

Christus. Christus bis ab æterno exiit è mente Dei: primò prædestinatus homo, secundò homo passibilis. 154. Aded fuit pauper ut mendicare ipsi fuerit opus. 116. Quâ Redemptor mendicavit à seipso quâ Creatore materiam Sacramentorum, 118. Redemit nos lytro mendicatio, & quomodo? 116.

Christus Redemptor est animarum & corporum, quia fuit peccati, & erit mortis. 121.

Ad purificandum aërem mortuus est in aëre. 106. Non solum pro animabus salvandis, sed etiam pro damnandis mortuus & solum quia animæ sunt. 49. In flagellatione magis sensit hominum ignorantiam, quam ipsum tormentum & injuriam. 252. Quod

Scribæ & Pharisei dixerunt: alios salvos fecit; seipsum autem non salvaverit: maxima fuit misericordiae ejus commendatio. 101.

Christus in cruce nudus excarnificatus, pro nostra salute mortuus, exemplum est, quod nec pro bonis, nec pro honoribus; nec pro deliciis, nec pro vita, particulo exponenda sit anima. 50. Quando ad Limbum descendit erepturus animas, simul è sepulchris multa resuscitata prodièrunt corpora, ut perfectum & animarum & corporum se ostenderet Redemptorem. 110. & 111. Prædicavit in Inferno constitutis & qualis illa prædicatio

133. In SS. Sacramento captivus est & in carceratus. 124. Accusatus fuit quod se Regem faceret; & accusationis hujus veritas notabiliter probatur. 11. Eligendo ex 72.

Discipulis 12. in Apostolos honoravit electionem, electos, & exclusos & quomodo. 219.

Christus quemlibet in hora mortis, eodemque quo moritur loco judicaturus adest. 263.

Terribilior est modus, quo veniet in hora mortis, quam quo veniet in die Judicii. 268.

Clavis. Captum manere, vinculorum clave in manu retentâ fortissimum est sacrificium. 100

Cognoscere. Major est infelicitas non esse cognitum, quam esse damnatum. 93. Amor magis aestimat cognosci quam compensari 250. Magnum doloris motivum est non cognosci ab hominibus, quando cognoscimur à brutis 94. & 95.

Comestus. Mortuos necdum mandat terræ, jam comedit omnis terra. 196.

Communitas. Optima Communitatis laus est, quando defunt loca & superfluum merita. 219.

Comparatio. In malo comuni deest comparatio, & ubi non est comparatio non est miseria. 264.

Computus. Deo exigente computus & indulgente tempus, rectè formari possunt computus; sed Deo simul cum computu accipiente tempus rectè confici nequeunt. 270. In Judicio universali Deus dabit tempus antequam computum accipiat: in judicio particulari, simul tempus accipit cum computu. 271.

Confiteri. Facile est confiteri Christum, & difficile negare seipsum. 270. & 271.

Conscientia. Conscientiâ perditâ facilè fides perit. 145.

Consiliarius. Deus punit Reges permittendo ut à suis decipiantur consiliariis. 171. Consiliarium bonum non personæ, sed consilii qualitas facit. 170. Consiliarius bonus integro præponderat regno. 177. melius est audire consiliarium loquentem & respondentem, quam mutam legere chartam. 179. Optimi

consi-

consi-

consi-

consi-

consi-

consi-

consi-

consi-

consi-

consi-

consi-

consi-

consi-

I N D E X.

- Consiliarii** sunt Præcepta Legis Divinæ. 193.
- Consilium.** Optimum & pessimum mundi est concilium. 169. Mors Christi mundique salvatio; quæ maxima fuit hominum malitia, miseratioque divina, ex uno profectæ sunt Concilio. *Ibid.* Non à melioribus, sed melius consilium, à quocunque demum est accipiendum. 172. Consilium manuum est optimum. 176. Consilia prudentissima sine executione sunt fatua. 177. Consiliorum gubernaculum est Lex Dei. 184. Consilia contra Christum sunt Rerumpublicarum & Monarchiarum interitus. 182. Rex Roboramus nolendo sequi Consiliarios suos, sed secum enutritorum consilia regnum perdidit. 73.
- Contagium.** Sanitas quam S. Rochus impertiebat, erat sanitas contagiosa. 108.
- Contractus.** Malum contrahere cum hominibus acceptando quinque pro centum, quam cum Deo acceptando centuplum pro simplo, quia non credimus Christo. 138.
- Contrarium.** Virtus suo contrario juncta, est gemina virtus. 7.
- Conversio.** Fiducia conversionis in futurum, quamvis homo oneratus sit vitiis, est tentatio, quâ diabolus omnes in ea degentes ad infernum deduxit. 277.
- Cor.** Pondus rerum mundanarum non ipsis, sed cordibus eas amantium inest. 39. Homines non ex pelle visibili, sed ex corde invisibili judicandi sunt. 221. Piscis Tobie cor efficebat dæmonia. 191.
- Corona.** Potissimum hujus mundi sunt coronæ, sed non sunt mercimonia Regum. 38. Coronæ terrestres nihil faciunt ad lucrandum illam cœlestem. 38. Coronata sanctitas, etiam in gradu æquali, est major sanctitas. 7.
- Corruptio.** Mors viva. occidit & corrumpit corpora; mors mortua illa corrumpere nequit. 15.
- Corvus.** Carne damnatorum datâ corvis secura est pax mundi. 223. Corvi comedunt Reos jam justificatos: homines illos comedunt necdum condemnatos, etiam quandoque innocentes. 224.
- Credere.** Aliud est credere Christo, aliud credere in Christum. 130. 131. Discipuli in principio credebant Christo & non in Christum: postmodum vice versâ. 131. Quam grave peccatum sit non credere Deo, qui credit in Deum. 133. 134. Non laudatur in Abrahamo credere in Deum, sed credere Deo. Et quare? 141. Nos Christiani ordinariè credimus in Christum, sed non Christo. 131. Hæc veritas multis probatur exemplis. 134. & seqq. Ratio datur imprudentiæ hujus, quare Christiani credentes in Christum, non credant Christo 135. & seqq. Fides non dolens faciliè credit; dolens difficulter. 140. Si non credimus Christo, cuinam credimus? 143. Sicut à credendo Deo faciliè transitur ad credendum in Deum: sic à non credendo Christo faciliè transitur ad non credendum in Christum. 145. Si non credimus secundo modo, nec primo credimus: & si non credimus Christo, devenimus ad nō credendum in Christum. 145 & seqq. Exemplum rarum in quo Christianus & Sacerdos, quia Christo credere noluit, jam martyrio proximus, deficiendo à fide Christum negavit. 145. usque ad 148.
- Crescere.** Crescere sine crescere, quomodo potest esse? 147.
- Cruce.** Crux in veteri Testamento figurata fuit in virga & statera. 148. Solâ Cruce veluti virgâ mensurari potest gratia Mariæ: & eadem veluti statera potest ponderari. 149. Quare Christus in Cruce Matrem suam vocavit Mulierem; & Patrem suum Deum? 158. Parallelum Mariæ ad pedem crucis, cum Patre æterno. 157. 158. Deus se crucifigi permisit, ut homines in cruce ponderarent magnitudinem

RERUM MEMORABILIUM.

dinem & excellentiam gratiæ, peccatis perditæ. 168. Crux Christi constabat recto & transverso, nam exterius dabat vitam, interius sinebat mori. 102. Nullum Crucis signum fuit similius, magisque signum, quam quo S. Rochus sanabat peste infectos. *Ibid.* Facile est Crucem adorare, difficile portare. 141. Crux Christi tantum est iterum, in qua librari potest anima & Dei gratia. 167.

D.

Dare. Dare pauperibus, & non solvere creditoribus, est ordo inversus. 62. Christus non præcepit, sed consuluit dare quod habemus: non tamen petere, quod non habemus, ad illud dandum, consuluit aut præcepit. 115. Multo plus facit petens ad dandum, quam dans quod habet. *Ibidem.* Quare Reges & Principes magis inclinentur ad dandum, quam ad solvendum; ad præstandas gratias, quam satisfaciendum debitis. 62. Accipere ab aliis violenter necessarium, ad dandum aliis superfluum quam gravis sit injustitia. 62. **David** David jam melior Saule electus fuit ad Regnum. 213. Magis extimuit unius hominis caput, quam infinitorum hominum brachia. 177.

Decretum. Mysterium Incarnationis fuit prædestinatum ab æterno duobus decretis, uno ante, altero post prævisionem peccati. 153. Principium negotiorum est executio, & non Decretum 175.

Demetrius. Generosa Demetrii responsio in respuendo honorario Caji Imperatoris. 36.

Deferere. Assumens contrarium ei, quod est, definit esse quod est, quamvis illud retineat. 7.

Deus. Deus compensavit B. V. Mariæ excessum gloriæ quâ illam excellit, illam faciendo suam Matrem. 25. Deus solus dando nomina etiam esse tribuit. 14. Non semel sed sæpius, nec uno tantum; sed variis modis se Deus dedit pro una anima. 44. Non contentus

dare quod habebat, etiam mendicavit quod non habebat, ut in hominis pretium illud daret. 116. & seqq. Remunerans opera misericordiæ bonis temporalibus, non illa remunerat misericordiâ & veritate; sed remunerando bonis æternis id facit. 236. Nova creando officia, prius creat officiales. 68. Quoties concurrit proprium interesse cum Deo, Deus postponitur. 137.

Diabolus. Diabolus ex nostris remediis facit tentationes 33. Nos de tentationibus diaboli remedia facere possumus. *Ibid.* Eadem res à diabolo oblata, est tentatio, à nobis pensata, est remedium. 35. Tentando Christum insipienter egit, ostendendo illi mundum & glorias ejus: oportebat fucare merces si emi volebat. 40. Videns Christum non vinci toto mundo, animabus eum tentavit. 45. Quod non obtinuit toto, particulis illius assequitur. 47. Dimidium fidei vili nobis pretio vendit, ut alterum dimidium furetur: permittit nos credere in Deum, sed tentat nos ne credamus Deo. 133. Posito quod diabolus verus esset mundi dominus, eumque nobis cum omnibus contentis in eo dare posset: magna nihilominus foret stultitia animam illi dare pro isto pretio. 47.

Dies. Dies cooperit cælum, & discooperit noctem. 210. Dies judicii erit & jam est. 259. Est hodie, fuit heri, erit cras. 259.

Dignitas. Quam immensa dignitas est illa Matris Dei. 165. Dignitate Matris Dei, separatâ gratiâ, collatâ cum gratia non solum ejusdem Dominiæ, sed cujuscunque Justi, plus ponderat hujus gratia, quam illa dignitas. *ibid.* & 166 Quanta insipientia fideique defectus sit, perdere gratiam Dei, ad obtinendas dignitates mundi. 168 Si pellis regens hominem dignum splendeat, addit homini dignitatem. 221. Dignitas hominum ex intrinseco metienda est. 221.

Dispensatio. Dispensatio est vulnus legis. 63. Dispensationem mortis nullus unquam petiit. Et quare? *Ibidem* & 64.

Diviso. Nemo melius partes sibi contrarias dividit, quàm qui cum ambabus intrat. 95.

Dubium. Quare dubitans de fide tantus est hæreticus, quantus eam negans? 97. Dubitans me esse fidelem, supponit me esse posse infidelem: & tantundem fidelitatem meam offendit dubitans, quantum negans. 97. & 98. Dubiis tribus Christus negationes S. Petri punivit dubitans de amore ipsius 96.

E.

Electio. Electio cum Deo expedita est & certa. 211. Eligat Deus, & non offendentur homines. 210. Electiones faciendæ sunt cum intentione eligendi Ministros, & non multiplicandi creaturas. 217. In electione bona Ministrorum cognoscitur Iesus per rejectionem; id est melioritas electorum, per capacitatem exclusorum. 212. Quicquid Pater æternus electione liberâ donare potuit, dedit Filio, & non accepit sibi. 30. Nihil Principem magis vigilantem reddere debet, quàm magnorum Ministrorum electio. 208. Princeps vigilans in electione Ministrorum securè dormit in tempestate, *Ibid.* Nihil difficilius, quàm quod homo alium eligat hominem. 210. Electiones faciendæ sunt cum Deo. 209.

Electus. Nihil magis electorum iudicium decipit quàm pellis 210. & 221. Electore faciente quod suum est, non refert quod electus non faciat quod suum est. 211. Sit Iuda traditor sui electoris; elector tamen non sit proditor electionis. 215.

Electus. Electi in Ministros non solum debent esse boni & meliores; sed ex melioribus meliores. 212. Non solum meliores respectu exclusorum; sed etiam meliores respectu electorum sunt præferendi. 212. & 213.

Eleemosyna Eleemosyna non solum est redemptio culpæ, sed etiam pœnæ. Et quomodo. 118.

Elisabetha. S. Elisabetha per Salomonem descripta tanquam Regina, Hispana & Aragona. 3. Filia Regis, Uxor Regis, Mater Regis. 2. Fuit optima negotiatrix regni cælestis. 3. Coronâ terrestri lucrata est cælestem. 5. Major Sancta, quia Regina: & major Regina, quia Sancta. 3. Minor fuisset Sancta, nisi sanctitas ipsius superimposita fuisset mulieri & coronæ. 5. Quare coronæ non renunciavit? 6. Renunciavit coronæ non renunciando, & deseruit non deferendo. Et quomodo? *Ibid.* Nullus forum huius mundi intravit cum maiore substantia. 2. Virtutes ejus duplicatæ fuerunt virtutes. 8. Est figurata in muliere Apocalypica. *Ibid.* Habitus S. Francisci coronæ superindutus gloriosorem eam reddiderunt in cælo. 10. Scuta Lusitanæ & Aragoniæ sunt varietates ornatûs, quo vestitur in cælo.

Ibid. Erat Domina vitæ & mortis, ideoque major Regina. 12. Comparata cum aliis Portugalliæ Reginis ostenditur major fuisse. 13. Tagus diversus magis portentoso miraculo transitû ipsi præbuit, quàm Jordanis ad conspectum arcæ Testamenti. *Ibid.* Quantum miraculum S. Elisabethæ dicentis, pecunias esse rosas, & mansisse rosas. *Ibid.* Occidit mortem, & quomodo? 15. Parallelum S. Elisabethæ Reginæ cum Imperatrice Elisabetha utraque mortua & Lusitana. *Ibid.* Reges manendo Reges sancti esse possent, si â S. Elisabetha discerent. 16.

Ensis Ordinariè qui longum habent ensen, brevem habent linguam. 200.

Epicurus Fundamentum Sectæ Epicuræorum erroneum, sed discretum 162.

Exemplum. Exemplum notabile, quo Deus ostendit, quod defectu iustitiæ, veritatis & misericordiæ punit civitates. 221.

Exequia Exequiæ mortuorum ordinariè sunt obsequia vivorum. 231.

Fam es

RERUM MEMORABILIVM.

F.

Fames. Alienâ mori fame magna est ignorantia. 202.

Ferrum. Ferrum Lusitanîæ est instar ferri istius Lanceæ, quæ Latus apernit Christi. 86.

Fides. Fides inferni non admittit gaudium. 163. Fides est virtus (si dici fas est) infelix, quia mittendo homines in cœlum ipsa foris manet. 101.

Filius. Filiis conandum est, ut bonitate assequantur Parentes; & Patentibus oprandum, ut filii se transcendant. 22. In concertationibus patris & filii, palma patris est, victum esse à filio 23. Gloria filii magis est patris quàm filii 23. Maxima gloria B. Virginis est in cœlo, videre gloriam Filii infinitè esse majorem suâ. 22. Berzellai gratias Regis suo voluit filio, non sibi. 26. In electione subjectorum plus vident Parentes oculis clausis, quàm filii oculis apertis. 74. Filius quantumcunque prudens supponere debet, Parentem suum sapientiorē esse, & inde gloriari. 75. In obedientissimo filio non potest obedientia tentari. 87. Filii in beneficiis non solum adæquare possunt Parentes, sed etiam vincere. 19.

Fortuna. Omnis fortuna aufert cognitionem: si est prospera, non novimus nos ipsos; si est adversa, non noverunt nos alii. 91. Fortuna lineamenta faciei immutat. 91. Multi sunt amici fortunæ, & non personæ 92.

G.

Gaudium. Carere gaudis mundi, & illorum nihilo, majus est gaudium ipso gaudio. 162.

Glans. Casus notabilis quo glans hostilis tormenti in os oppositi tormenti explosa, majori vi rectora, primum sui explosorem occidit, 35.

Gloria. Si electio ad gloriam est Dei, quomodo Maria dicitur elegisse suâ? 29 & 30. Electio Mariæ respectu gloriæ suæ, fuit sicut illa Patris æterni, respectu gloriæ Filii sui. 19. Gloria Dei Patris & illâ Mariæ diversimodè consideratâ, illa Mariæ est optima, & quo sensu? 18, 19. cùm gloria Dei sit maxima, quomodo pars Mariæ potest esse optima? 18. Excessus gloriæ quo Deus Mariam excedit, est etiam Mariæ. 21. Palma Mariæ in cœlo, est victam esse à Filio. 21. Maxima gloriæ Mariæ palma in cœlo est, thronum Filii sui infinitè sublimiorem esse suo. 24.

Gratia Dei. Gratia Dei non æstimatur, quia non cognoscitur, neque ponderatur. 159. Gratia appenditur in statera cum rebus æstimatione hominum ponderosioribus. *Ibid.* Ponderatur gratiâ Regum. *Ibid.* Ponderatur sanguinis notabilitate. 164. Ponderatur mundi gaudiis. *Ibid.* Ponderatur dignitatibus, & illâ omnium maximâ, quæ est Matris Dei. 163. Ponderatur ipso Deo homine facto. 167. Quare S. Joannes vocatus est dilectus, & non cognatus Christi? 163. Melius est esse cognatum Deo gratiâ, quàm sanguine. *Ibid.* Ponderatur cœcitas hominum in consideratione vilitatum, quia gratiam Dei perdunt. 168.

Gratia Mariæ. Gratia Mariæ duas habuit considerationes: unam velut gratiam Matris Dei hominis: alteram velut Dei hominis passibilis. 155. Gratia Mariæ fuit major, quàm gratia Matris Dei præcisè. 150. In instanti Incarnationis Verbi omnem illam gratiam habuit, quæ dignitati Matris Dei competebar. *Ibidem.* Jam gratiâ plena in Incarnatione, adhuc in gratia crevit. *Ibidem.* In utroque statu Mater Dei competentem habuit gratiam, in uno majorem, in altero minorem. 155. Quia prædestinata fuit ad aliquid ultra Matrem, & Matrem Dei?

idcirco gratia ejus major fuit, quàm Matris Dei 153. Si Adam non peccasset, et si Mater Dei esset Maria, non habitura fuisset tantam gratiam, quantam nunc habet. 151. Si Spiritus sanctus fuisset incarnatus, & duæ essent Matres Dei, Maria majorem habitura fuisset gratiam, quàm Mater Spiritûs sancti. *Ibid.* Gratia Mariæ per maternitatem fuit mare per crucem diluvium 156. Maternitate non mensuratur sufficienter, sed cruce. *Ibid.* Per Maternitatem fuit instar collis, per Crucem, instar montis. 1506.

Gratia Regum. Viginti quatuor differentia inter gratiam Dei & Regum. 160. Quare S. Paulus gratiam Regum vocat peccatum & temporale 159 & 160. Gratia Regum & Dei difficulter simul subsistunt 160. Gratia Regum non est secura, nisi in gratia Dei fundata. 161. Familiares Regum majoris facere debent gratiam Regis, quàm omnes alios favores & gratias; est enim major. 58. Familiares Regum gratias implere debent servitiis, & non ex illa se implere præmiis. 59. Nulla res pejus observatur in aulis quàm discrimin inter gratiam & justitiam. 62.

H.

Hæresis. Quomodo in tot Regna investa fuerit pestis hæresis. 144. S. Antonius in dictis fuit malleus hæreticorum, & non victiorum. 86.

Hispania. Hispania fuit magna mundi aquila, cujus duæ alæ sunt Lusitania & Aragonia 92.

Homo. Homines stateris veris fallaciter ponderant. 168. Quomodo homo salutem suam certam reddere queat si velit. 277. In homine, quod videtur, est minus: quod non videtur, est totum. 221. Non solum extrinsecus, sed ipsa etiam pelle nudatus æstimari debet. *Ibid.* Homo duorum hemisphæriorum duplex est inimicus. 86. Decipiuntur quia decipi amant. 39. Quantò remotius

ab hominibus, tantò tutius. 190. Si media, quibus homines sese conservare conantur, sunt contra Deum, Deus illis utitur ad ipsos perdendos. 182. Homines deliberantes de faciendo, nihil unquam perficiunt. 173. Homines concludentes de præsentibus, efficiunt quicquid demum machinati fuerint. 174. Eadem, omnes, etiam ad Deum ipsum anxios reddunt. *Ibidem.*

I.

Jacobus. Si S. Jacobus in Lusitania Episcopatum prætenderet, nominaretur Episcopus in Meliapor. Et quare? 70.

Idololatria. Idololatria exordium sumpsit à Nemrod 133.

Ignorantia. Ignorantiæ quatuor valde imminuentes amorem. *Vide Amorem.*

Imago. Imago S. Rochi prodigiosa magis in danda sanitate, quàm umbra S. Petri. 108. 109.

Incarnatio. In Incarnatione Verbi voluit Deus ut Beatissima Virgo Maria suum daret consensum, ut esset filius suæ electionis. 30.

Infelicitas. Maxima Regum infelicitas est, quòd, qui in gratia ipsorum vivunt, extra gratiam Dei agant. 159. *in fine.*

Ingratitudo. Christus dubium seu incognitum tuum fecit amorem, ut nostræ ingratitude minueret reatum. 253. 254.

Instant. Diabolus in instanti ostendit mundum, in instanti enim non datur motus, nec considerari potest quàm nihil valeat mundus. 39.

Jonas. Jonas sub aquis transiit Promontorium Bonæ Spei. 84. *in fine.*

Jonathas. Quare Jonathas renovavit juramentum amandi Davidem, cum primum non violaverit? 245. & 246.

Judas. Judas tantus erat homo, ut locum ipsius occupaverint SS. Matthias & Paulus. 217. Non solum diabolus in corpore circumferebat, sed ipse diabolus erat. 45. Quia proditor

RERUM MEMORABILIU.

ditor erat etiam morte proditoria periit. 104.

Judicium. Descriptio totius, quod nobis de judicio finali constat. 255. Duo tantum de die judicii nos latent: primum, quando erit, secundum, quinam ad dexteram, seu sinistram collocandi. Docetur quomodo utrumque sciri possit. 257. Quomodo verificentur verba Christi de judicio universali: *Non prateribit generatio hac, donec omnia fiant?* 259. Judicium universale & particulare est idem. 260 & 261. In die judicii universalis nihil fiet novi: tantum declarabitur quid factum sit in judicio particulari. 261. Judicii dies erit & jam est. 259. Est hodie, fuit heri, & erit cras, &c. 268. & 269. Judicium particulare terribilius universali, nam hoc erit praevis signis, illud sine signis. 270. In die judicii universalis Christus multum promittit & concedit temporis, antequam rationem exigat; in particulari ne momentum quidem. 271. Notabiles effectus, quos causabit expectatio judicii universalis. 272. Quomodo quilibet cognoscere possit utrum ad dexteram seu sinistram sit collocandus. 276.

Justitia. Calvario demonstrante justitiam, Olivetum annunciat pacem. 223.

L.

Lacryma. Lacrymae simulatae sunt sicut figurae pictae, quae sicut sine laetitia ridet, ita sine tristitia plorant. 231.

Laqueus. Sunt laquei qui bibuntur, & qui comeduntur, 103.

Lex. Lex Dei est vera politia, & ars regnandi, 181. Est gubernaculum consiliorum Christianorum, 184. Leges oportet esse paucas & bene observari, 215. Praestat legem dicere *Non*, quam Regem, 61.

Lingua Ordinariè longum habens enssem, brevem habet linguam, 200.

Lisbona. Lisbona Romanae Ecclesiae acquisivit illa vastissima mundi membra quorum

Roma vocabatur sed nondum erat caput. 77.

Lisbonensis Curia, religiosâ statuum consideratione fundata est super fornices templi S. Antonii. 76. 77.

Locus. Loca conferenda sunt non pro qualitate, sed pro talento & merito subjecti. 72. Loca ne ad momentum quidem vacua relinquere oportet. 68. Semper oportet esse viva & anticipato provisa, quamvis moriantur qui occuparant. *Ibid.* Loca vacua fortuntur vacui inconvenientia, si natura illud permitteret. 66. Locus S. Bartholomaei in Evangelio (qui est medius inter Apostolos) est optimus 219.

Lusitania. Esse incem mundi in aliis nationibus & catholicis est gratia particularis perfo-

Lusitanus. narum: in Lusitanis est universalis nationis. 78. Lusitani primò fuere vocati mundani, eò quod nomine praeferrent lucem mundi. 79. Lusitani tenentur profiteri & propagare Fidem. 78. Lusitani à Deo fuerunt instituti, veluti milites Gedeonis: ut manu unâ ferrent tubam, alterâ lucem. 79. Lusitanum nasci, est obligatio, ut moriatur peregrinus. 82. Deus Lusitanis ad nascendum exiguam dedit terram: ad moriendum omnem terram. *Ibid.* Argonautarum Lusitanorum cursus fuit instar Solis, &c. 83. In navigationibus primorum Lusitanorum, in detectionibus novarum Regionum Deus ostendebat viam. 84. Lusitani invenerunt fundum anchoris, ubi S. Augustinus non invenit intellectum. 84. Pro Catholicis habent securum, contra infideles gladium. 86. Nullum ictum dedit gladius Lusitanorum, qui non lapidem adjiceret fabricae Ecclesiae. *Ibid.* Quini Lusitaniae non tantum sunt insignia, sed vera arma. 81. Infidelitas Gentilium non per arma Lusitanorum, sed Lusitaniae fuit subacta, 80. Deus in Lusitania fecit semi-

I N D E X.

seminarium lucis ad illam transplantandam per totum mundum. 82. Deus se cum Lusitanis gerit velut agricola cum lucibus, *Ibid.*

M.

Magnus. Magnorum & Potentum pauci salvantur, & hoc magno miraculo. 274.

Abſque exire nemo magnus eſſe poteſt. 81.

Malum. In malo quod eſt omnium, deſt comparatio; & ubi non eſt comparatio, non eſt miseria. 264.

Marcus Porcius. à Marco Porcio nullus quicquã, niſi quod juſtũ, auſus fuit petere. 59. 60.

Maria Maria in gloria non ſolũ excedit omnes electos ſeoriſim, ſed ſimul ſumptos. 17. Maria in Aſſumptione ſua vocatur Domina de Palma, & quare? 24. Palma Mariæ eſt in gloria ſe videre victã à Filio, *Ibid.* Congratulatio omnium Beatorum facta Mariæ in die Aſſumptionis ſuæ. 28. Quare S. Gabriel, ad eliciendum conſenſum, ut eſſet Mater Dei, Mariæ tantũ propoſuit magnificentias, quas habiturus erat Filius ipſius, & non ipſa? 31. Si non fuiſſet jam Mater Dei, illud promerita fuiſſet fortitudine, quã ipſum obtulit in cruce. 138. Fuit impaſſibilis per patientiam. 118. Maria fundatrix S. Ordinis de Mercede pro redemptione Captivorum. 126. Ordinem illum fundavit ſicut Chriſtus Eccleſiam, eãdem nocte tribus diverſis perſoniſ, vicibus & locis ſicut Chriſtus in die Reſurrectionis. *Ibid.* Sub titulo Mariæ de Mercede continentur omnes gratiæ & miſericordiæ, ſub aliis titulis diſtributæ, quibus nominatur & invocatur. 128.

Maria Cleopha. Nobilitas Mariæ Cleophae fuit major nobilitate omnium monarchiarum mundi. 164.

Maria Magdalena. Chriſtus unctionem Mariæ Magdalenae apprehavit velut opus bonum, non quã ſibi, ſed quã mortuo fa-

ctum. 27. & 128.

Maximilianus Maximilianus Imperator patibulis detegebat caput: & quare. 224.

Medium. Media ne Princeps deveniat ad dicendum *Non.* 59. & 60.

Mendicare. Redemptionis noſtræ excellentia à S. Paulo conſiderata fuit, quod pretio mendicato peracta fuerit. 116.

Mercos. Religioſi de Mercede majores ſunt redemptores quã profitentur, & ſe eſſe putant. 118. Non ſolũ redemptores corporum captivorum, ſed etiam animarum, & harum primariò. 121. Similes ſunt Negotiatori Evangelico, qui comparavit agrum amore theſauri. 121. & 122. Non ſolũ ſunt Redemptores Captivorum de poteſtate infidelium, ſed etiam eorum à quibus mendicant eleemoſynas ad illos liberandos. 119. Caritiùs illis conſtat lytrum, quã redempti. 116. Notabile diſcrimen inter eos, & alios, qui circa animarũ ſalvationẽ occupantur. 121. 122. Proſeuntur ſe velle manere captivos, deficient lytro ad redimendos captivos neceſſario, qui in Apoſtaſiæ periculo verſantur: & quã ſublimis hic ſit actus. 123. In Inſulã Maragnana fundãrnat inſigne templum eidem B. Virgini ipſimet adhuc in tuguriis commorantes, quæ optima templi iſtius eſt correſpondentia. 126. Templum B. Virginis de Mercede Maragnanæ quomodo ibidem ſint omnia templa & Sacratia totius Chriſtianitatis, & extra illam. 128.

Miniſtri Non expedit miniſtros habere ſupernumerarios. 216.

Miſericordia. Non omne quod videtur eſſe miſericordia, eſt miſericordia & veritas. 225. Magna miſericordiæ Dei excellentia eſt, eſſe miſericordiam & veritatem. 226. Miſericordia eſt ſimul veritas, abſque mixtura vitiante. 227. Facta mortuis eſt miſericordia & veritas. *Ibid.* Opus mirabile in Deo, re-

RERUM MEMORABILIVM.

cordari mortuorum, illisque misericordiam exhibere. 230. Sepultura patibulatorum est propriè misericordia & veritas. 231. Deus remunerat misericordiam & veritatem velut talem, quia præmiis æternis remunerat. 236.

Mori. Mori suffocatum alieno est miserabile. 206. Mori fame & ore alieno, magna est imprudentia. 202.

Mors. Mors viva occidit & corrumpit corpora, quod mors mortua facere nequit. 15. Mori nunc, est mortem pati propriam & magis vitâ affligi alienâ. 264. Ex rigoribus mortis unus est, separatio; mors finientium vitam in fine mundi erit mors, sed non separatio. 265. In morte moriuntur vobiscum, qui in vita moriebantur pro vobis. 228.

Mortuus. Cum mortuis omnes moriuntur respectus. *Ibid.* Omnes homines, vel quasi omnes moriuntur repente. 270.

Moyſes. Deus Moyſi imposuit nomen Dei Pharaonis, quia substantias in alias convertere debebat. 13.

Mundus. Mundus est forum universale pro omnibus hominibus privilegiatum à Deo, ut omnes in eo regnum cælorum lucrifacere queant. 1. & 2. In hoc mundo, qui est terra mendacii, sola veritas est gratia; in altero, qui est terra veritatis, omnis veritas est gloria. 236. In theatro mundi non solum transiunt figuræ, sed etiam ipse mundus. 38. Mundus ex multis conflatus regnis, est vanitas ex multis vanitatibus conflans. *Ibid.* Diabolus in momento ostendit mundum, quia tota duratio ejus non est nisi momentum. 39. Omnes res mundi, discurrendo per illas, ostenduntur nullum habere pondus. *Ibid.* De mundi duratione variæ

Pars II.

opiniones. 258. Idem est utrùm ego moriar inundo, aut ille mihi. 263.

N.

Navis. Nos nostras incipimus naves ab aplustribus, Deus à Navarcho. 69.

Negare. Concessum uni quia petit, negari non potest alteri, quamvis non petenti. 64. Concessisti alteri: ergo non debes negare mihi, est argumentum maximâ etiam ratione non solubile. *Ibid.* Ubi viginti quatuor modi negandi, erunt viginti quinque petendi. 69. Differentia inter negationem & privationem; 59. Privatio honorat subjectum; negatio confundit *Ibidem.* Difficile est abnegare se ipsum. 141.

Negotiari. Tres bonæ qualitates negotiantis, sunt substantia, industria & fortuna. 1. Ad negotiandum cælum Deus omnibus prærogat substantiam; offert fortunam, & exigit industriam. 2. Negligenti industriam etiam novercatur fortuna. *Ibid.* Mulier fortis negotiata fuit substantiâ, industriâ & favente fortunâ. 3.

Nominatio. Nominatio & electio utraque à Deo esse debet, & prius electio quam nominatio; non enim eligens, sed nominans eligit. 210.

Non. Detectores Indiæ inceperunt à promontorio *Non*, & substiterunt in promontorio Bonæ Spei: prætendentes è contrario. 52. *Non*, sine recto, sine transverso, quacunque parte acceptum semper est idem. 53. *Non*, nec fucari, nec obliniri, nec deaurari potest, in quocunque *Sol Fa* positum semper malè sonat. *Ibid.* Est durum audienti, simul etiam durum esse debet pronuncianti. *Ibid.* Quamvis instar aliarum mundi rerum nihil

Qq

sic

sit, bona habet permixta malis. 56. Utrum Principem deceat dicere *Non*: rationes pro & contra. *Ibid.* Media quatuor ad evitandum *Non*: primum, ut primis in gratia negentur petita: *Ibid.* Secundum ut Princeps iusti & recti in omnibus sit tenax, & quæ talis cognoscatur. 59. Tertium, legum indispensabilitas. 62. & 63. Quartum, nunquam relinquatur loca vacua. 65. Christus unum *Non* dicendo intimis suis, se liberavit ab eodem dicendo, octoginta duobus. 57. Christus obliquit istud *Non*, dicendo, loca ista aliis jam esse destinata. 72. Melius est Leges dicere *Non* quam Reges 62. Congruentissimus Regibus modus dicendi *Non*, est remittere ad consilia. 71. Quando Reges dicunt *Non*, illud suis excusando consiliis, tali cautelâ faciendum est, ne lædatur autoritas Regis, nec Consiliariorum integritas, neque excusationis ratio. *Ibid.*

Numerus. Numerus ministrorum debet esse certus, non arbitrarius. 216. Cum Apostoli fuerint duodecim, & S. Paulus tertius decimus, quomodo non fuerit supernumerarius. 217. Non sufficit tantum eligere numerum, sed ipsum declarare & nominare. 218. circa finem.

O.

Obedientia. Obedientissimi filii Sedis Apostolicæ, est titulus, quo Reges Lusitanæ gloriantur 87. & 88. In filio obedientissimo obedientia tentari, nedum vinci nequit. *ibid.*

Officium. Vide *Loca.*

Omnia. Ad *Omnia* tibi dabo, diaboli, respondendum est illud omnia Salomonis, *Omnia Vanitas.* 44. Non solum animæ omnes, sed una & quælibet earum est *Omnia* *Ibid.*

P.

Palatium. Dantur Veterani, qui in gradibus Palatiorum cespitando parietibus abstinere nequeunt. 26.

Papyrus. Papyrus & atramentum sunt duo non necessaria in Concilio. 179. In concilio de morte Christi possibile fuit tam varia & multa executioni dari tantillo tempore; quia nec papyrus nec atramentum adfuit. 180. Si in processum & concilium de morte Christi papyrus & atramentum intrasset, mundus necdum esset redemptus. *ibid.* Papyrus semper fuit excoriandi inventio: & in principio excoriabantur arbores, deinde animalia, denique homines. 181. Papyrus est fur signatus 182. Papyrus obliquata optimè foret inventa si sigilla solvere deberent Ministri & non partes. 181.

Parents. Parentes suis potius filiis, quam sibi glorias volunt. 26. Major est gloria Parentum vinciâ filiis, quam illos vincere. 23.

Paris. Ignarus suæ conditionis adamavit rusticam puellam, sed cognitâ stemmatis sui sublimitate mox mutavit amorem. 211.

Patibulum. Quam infame supplicium sit patibulum. 233. Patibula conservant regna 224. Imperator Maximilianus illis detegebat caput. *Ibid.* Quid prodest fortalitia provisâ esse de præsidii, patibulis neglectis? 223. & 224. Ossa patibulatorum sunt semen, ex quo pax nascitur. 223. Patibulatorum sepultura est propriè misericordia & veritas. 235. Misericordia Patibulatis exhibita est remota ab omni respectu. 235. Patibularius nullos habet amicos & cognatos. *Ibid.*

Patriæ.

RERUM MEMORABILIU.

Patria. Infelicem esse in patria , est fortuna Christi & S. Rochi. 99.

Pax. Prius pacem annuntiavit corvus , quàm columba. 223. Pax est fructus iustitiæ *Ibid.*

Pecunia. Putamus nos servire posse Deo & pecuniæ , quia non credimus Christo 17. & 138.

Petere. Carissimum pretium quo res aliqua acquiritur , est petere. 115. & 116. Qui caret meritis , à petendo non secus quàm à tentando abhorre debet. 60.

Penna. Pennæ faciunt , ut negotia volent. 180. & 181. Penna cujuscunque volucris tota ex carne & sanguine nata est. 179

Pestis. Descriptio Pestis quâ malum universale. 105. Inter omnes infirmitates sævissima est pestis; quia infert mortem instrumento vitæ. 103. Maxima pestis acerbitas est, esse malum in quo vel maximè amantibus, aut amatis dicere oportet, ut nos fugiant. 104.

Petrus. Tres negationes S. Petri Christus tribus de amore dubiis castigavit. 96. & 97. S. Petrus Apostolus relictis omnibus secutus est Christum : S. Petrus Nolasus plus fecit quàm relinquere omnia , & sequi Christum : & in istis duabus actionibus magna est differentia de Petro ad Petrum. 113. & 114. S. Petrus Nolasus plus fecit quàm relinquere & sequi; quia professus est mendicare , & assimilari , & quomodo. *Ibid.* Excellentia Instituti ipsius præ cæteris Religionibus à summis Pontificibus declarata. 125. Nomen accepit à S. Paulino Archiepiscopo Nolano , qui ad redimendum captivum Filium viduæ , in locum ipsius subivit 13.

Piscis. Pisces habent laudanda & vituperanda. 188. Prærogativa Piscium inter omnia

animantia. *Ibid.* Quando homines habuerunt viscera ad Jonam projiciendum in mare , piscis habuit viscera ad recipiendum illum & conservandum. 189. Piscis Tobix corde ejiciebat dæmonia , felle sanabat cæcitates. 191. Pisce tremefaciente manum piscatoris , terræ piscatores piscantur multum & non tremunt. 193. Piscis quatuor præditus oculis , duobus superius , & duobus inferius tutus est à persecutione avium & piscium. 194. Affinitas piscis cum virtute. 195. Pisces sustentantes pauperes magis multiplicantur. *Ibid.* Pisces quia frigidi , & sine alis , manserunt in aqua. 81. Piscium sævitia quâ se invicem comedunt , est sicut illa hominum. 195. Si pisces parvi comederent magnos , minus esses malum ; sed magnum est malum , quod magni comedant parvos. *Ibidem.* Quia magni comedunt minores , illi incidunt in majores à quibus devorantur : & idem accidit hominibus. 197. Respondentes pisces se alium vivendi modum nescire convincuntur aliorum animalium exemplo. 198. Magna piscium stupiditas , quod duabus panni particulis decipi se sinant : & idem accidit hominibus. 199. Pisces de naufragantium bonis paraicipantes suo modo incurrunt pœnam excommunicationis. 205. Pisces exclusi fuerunt à sacrificio , quia vivi eò pervenire nequeunt 206 Motiva piscium ad laudandum Deum. 26. & 207. Quod homines non servientes Deo piscibus invidere possint. 26. & 207. Sunt pisces adhærentes seu adhæsores , & adhæsores homines , à quibus id pisces didicisse videntur. 201. Adhærentibus hominibus idem accidit quod adhæsoribus piscibus 202. Moriente Tuberano omnes cum illo moriuntur adhærentes. *Ibid.*

Polypus. Omnium quibus adhæret rerum colores recipit. 204. Est major proditori, quàm Judas. *Ibidem.*

Portugallia. Singularis gloria Portugalliae est, esse Regnum immediatè & spontaneè à Deo fundatum 78. Finis Regni Portugalliae non solùm est politicus, sed etiam Apostolicus. 79. Institutio Regni Portugalliae fuit similis illi Ecclesiae. 78. Quini Portugalliae non solùm sunt symbola, sed vera arma. 80. Quare triginta argentei, quibus Christus fuit venditus, in sepulturam mortuorum, & Insignium Portugalliae splendorem fuere imperii? 81. & 82. Neque in Regno, neque in tota Monarchia Portugalliae vel palmum terræ possidet non acquisitum ab infidelibus. 81. Quia Portugallia usque septies Romam venit sine stella, à sex stellis fuit recepta. 88.

Prædicator. Infelix Prædicator, qui salvans alios, semetipsum non salvat. 101.

Præstendens. Præstendentes sunt instar corvorum qui olfacto cadavere ad satiandum se advolant. 68.

Princeps. Princeps in nulla re plùs vigilare debet, quàm in electione magnorum Ministrorum. 208 Princeps vigilans in electione Ministrorum, securè dormit in tempestate. *Ibid.* Utrùm Principem deceat dicere Non rationes pro & contra. 56

Privilegium. Privilegium est vulnus Legis: & gladius Regis non est ad vulnerandum Legem, sed feriendum & comburendum Legis violatorem. 63.

Q.

Quiet. Quietem omnes quærunt, sed non inveniunt, quia ubi est, eam non inquirunt

137. Christus in observantia Legis suæ eam asserit, sed hoc homines non credunt, quia Christo non credunt. *Ibidem.*

R.

Rapina. Quare S. Paulus dicit, æqualitatem quam Christus habet cum Patre non fuisse rapinam? 29.

Ratio. Lex naturalis est lumen rationis, dictans ut meliores ubique digniora occupent loca. 70 Princeps sequi debet non rationes Magnorù, sed magnas. 172. & 17. Antonio prædicante in hominibus erat ratio sine usu: & in piscibus usus sine ratione. 189.

Regina. Quare difficilius est Reginam esse & Sanctam? quàm Regem & Sanctum. 4. Regina & Sancta tantùm una invenitur in toto Testamento veteri. 5.

Respectus. Non sunt electiones faciendæ cum respectu sanguinis & timoris. 109. Cum mortuis omnes moriantur respectus. 228.

Rex. In Regno Israëlitico Reges & Sancti fuere tres. 4. Deus Reges punit permittendo eos à Consiliariis decipi. 171 Rex Roboam deceptus à Consiliariis. Et quare? 73. Maxima Regum infelicitas est, quòd qui gratià apud ipsos valent, extra gratiam Dei plerumque agant. 149 Sole occidenteloca quædam obscurantur, & illo oriente quædam illuminantur: idem accidit in occasu & ortu Regum 72. Reges suum esse putant dare, quod Christus de se negat. 61. Reges oblivisci non oportet in prosperis beneficiorum quæ acceperunt in adversis. 15. Reges nomina dare possunt, sed non esse 14. Sunt Domini vitæ, non quia illam dare, sed auferre possunt. 12. Vera ars regnandi est Lex Dei. 184.

Rochus,

RERUM MEMORABILIUM.

Rochus. S. Rochus bis beatus in Evangelio, & quater infelix in vita 89. 90. Similis fuit Christo nato, capto, crucifixo, mortuo. 90. Infelix consanguineis. 95. Infelix patriâ & patriotis. 95. Infelix infirmitatibus. 100. Infelix remediis *Ibid.* Salus à S. Rocho data fuit salus contagiosa. 108. 109 Fuit pestis pestis 107. Liberavit Constantiam à peste, tempore Concilii, stupendo miraculo, 107. 108. Imago ipsius in danda salute prodigiosior umbrâ S. Petri. 108. Continuit pestem in Algarvia, ne transiret in Lusitaniam. 109.

Ronchissator. Ronchissatores reprehenduntur. 200. Goliath erat ronchus Allophylorum; & pastorculus ad eum sternendum virgâ & fundâ sufficiebat. 200. Ronchissare ante occasionem, est dormire ipsâ jam præsentem, 201. in principio.

S.

Sacramentum. Sacramentum Eucharistiæ institutum est in materia mendicata. 118.

Sacrificium. Melius est non accedere ad Sacrificium, quàm accedere mortuum. 206.

Sal. Quando sal non salit, nec terra saliri se finit, quid utrique faciendum? 186. & 187.

Salus. Quomodo homo salutem suam certam facere possit. 277. Salus pro toto mundo non est in dubium vocanda, 30.

Sanctitas. Sanctitas coronata, etiam in gradu æquali, est major sanctitas. 7.

Sanguis. Non est sanguis quantumvis illustris, qui non habeat multum de ochra, si habeat filium unum de purpura. 164.

Sapiens. Sapiens majorem non debet desiderare certitudinem, quàm cujus materia capax est. 279.

Saul. Saul adhuc melior Davide, fuit electus 213.

Scire. Scire & posse intumescere faciunt, quia utraque inflant. 201.

Sepultura. Quare sepultura vocatur perditio? 230.

Simon. Magus. Quia petiit alas ad volandum, perdidit pedes ad ambulandum, 204.

T.

Tagus. Tagus domitor Oceani. Et quomodo tributum illi solvant Indus & Ganges 12. Rapuit tridentem ex manibus oceani ad ponendum illum ad pedes Tyberis. 85. Arenarum suarum auro perfecit annulum piscatoris, *Ibid.* Divisus transitum præbuit S. Elisabethæ Reginae sicco vestigio. 12. Miraculum istud comparatur Jordani ad conspectum arcæ testamenti. *Ibidem.*

Tentatio. Tentatione propriâ diabolus vincere possumus, sicut Judith Holoferni, & David Goliatho ense proprio caput abscidit. 35.

V.

Vacuum. Loca vacua non permittenda. Vide *Locus.*

Vallis. Vallis Josaphat in omnibus mundi locis est. 263.

Virginitas. Virginitas Beatissimæ Virginis quare gemina sit virginitas? 8.

Virtus. Virtus contrario suo juncta duplex est virtus. *Ibidem.*

Vita. Vita est lampas accensa, vitrum quod sufflatu conficitur, afflatu destruitur. 40.

Vivi. Vivi beneficium solvere possunt, mortui non. 220.

Volator. Pitcis Volator reprehensus, magnis moralitatibus. 203.

Votum. Quilibet det votum in materiis suæ professionis. 170. Etiam diabolus, pro qualitate

I N D E X.

litate materiæ, melius dare potest votum Angelo 172. & 17. Voti præstantia est, proportionare media suo fini & instrumenta mediis. 172.

Vulnera. Vulnerum Christi propria virtus est, infideles convertere. 80.

Z.

Zachari. Ad amandum & laudandum Deum

renunciandum est pecuniæ exemplo. Zachari. 137.

Zelotypia. Non datur Zelotypia major, quam Regnum coronamque concernens. 21.

Zelus. In electione eorum qui plus præstabunt, & rejectione eorum qui minus, hoc agere debet zelus boni publici, quod concupiscentia in bono particulari. 214. & 215.

Finis Partis Secundæ.

AD MODUM REVERENDI PATRIS

ANTONII VIEIRA

E SOCIETATE JESU,

Regii in Lusitania Prædicatoris,

SERMONES

SELECTISSIMI,

Fœcunditate Materiarum, Sublimitate,

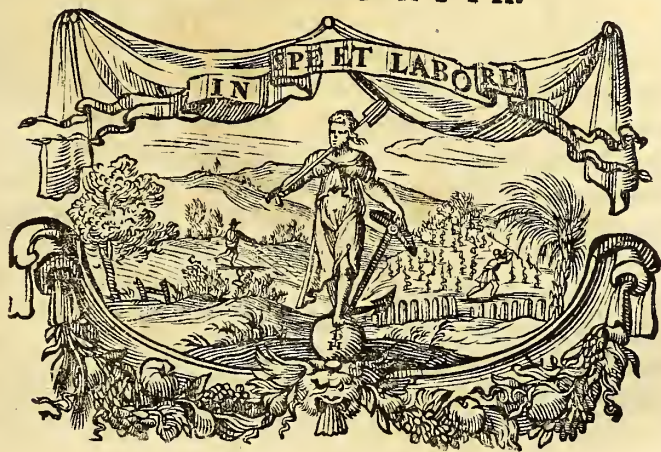
Subtilitate, & acumine Conceptuum
admirabiles;

Idiomate Lusitanico conscripti & typis evulgati,

Nunc in Cartusia Coloniensi latinitate donati.

*Cum triplici Indice, Thematum, Locorum Sacra Scriptura,
& rerum memorabilium.*

PARS TERTIA.

COLONIÆ AGRIPPINÆ.

Sumptibus HERMANNI DEMEN M.DCCVII.

Cum Privilegio S. Casareæ Majestatis.

THE HISTORY OF THE
CITY OF LONDON
FROM THE FOUNDATION
TO THE PRESENT TIME
IN SEVEN VOLUMES
BY JOHN STOW
1618

REVERENDISSIMO IN CHRISTO ET
AMPLISSIMO DOMINO

D. CONRADO
KOCHHEN
UBIO.

Percelebris & Antiquissimi Monasterii S. PANTALEONIS
Intra Coloniam Ordinis S. BENEDICTI, Congregationis
Bursfeldensis Abbati ac Prælato dignissimo,
Fundi Domino in Süchtelen,

Reverendissime, Amplissimeque Domine.

UM fortè fortunâ in peregrinam nuper incidissemus auri-
fodinam, non contemnendum inde (quamvis non sine la-
bore) eruimus thesaurum; neque spernendas congregavi-
mus divitias. Quas cum publico magis, quàm cellarum se-
creto, utiles fore videremus: ne sceleris argui possemus apud
Deum, etiam religioni nobis duximus, nobis privatim refer-
vare, quod bono communi, quia fructuosum magis, etiam debitum videba-
tur. Unde quod laboriosè hucusque comparatum, promptè & ultroneè,
sine invidia commune jam facere cepimus: idem de omni eo facturi, quod
deinceps fossionem continuando colligemus. Est autem tale, ut non nisi sub
patrocinio & protectione fidei & validâ cum eo in publicum prodire con-
sultum putaverimus, propter Zoilos & Momos, qui nullomâgis, quàm
dentem exacuere & alienis immittere delectantur. Ex Rev^{mis} igitur
DD. Cathedralibus duos, & quidem Germanos Fratres, pro securitate ma-
jore Hyperaspistes primis duabus ejusdem operis partibus, Dedicationis

D E D I C A T I O.

viâ procuravimus, memores istius Sap. *Frater qui adjuvatur à Fratre, &c.* Quibus nunc tertium simili medio associare non omninò otiosum putavimus: siquidem eodem Sap. teste: *Funiculus triplex difficile rumpitur.* Proinde duplici acti motivo Reverendissimam & Amplissimam Dominationem Tuam desuper requirere præsumpsimus: Primò tanquam Patronum, secundò velut bene affectum Meccœnatem, cui nostrum reciproce testatum faceremus affectum, simulque solveremus debitum. Et quidem ad interpellandum pro Opusculi præsentis Patrocinio, Agalmatis, & vel maximè Cognominis nos induxit consideratio: de quibus obiter, & tantùm quod ad rem pertinet, tangere suadet libelli præsentis parvitas, ut appareat proportio. Initium fiat à cœlo, inde stellis Amplitudo Tua protegitur: ex utroque latere Rege & Reginâ, Leone & Aquilâ stipatur, media incedit armata & ornata Pedito Pastoralis & Mitrà, cognomento Natalitio KOCHHEN. Felicia sanè pro nobis omina! Quid enim à cujuscunque demum Zoili dentibus sibi metuat, tam validâ, & sacrâ & profanâ præmunitus panopliâ? si enim Stellas invadere præsumat, iras & vindictas cœli metuat: si Aquilam irriter, ab unguibus & rostro sibi timeat: si Leonem adoriatur, dentes ipsius suis robustiores, sui que dilacerationem formidet: quod si nec Mitram revereatur, Baculum attendat, qui vel ulcisci injuriam, vel vim virepellere possit: denique si adeò foret protervus & arrogans, ut nullâ horum habitâ ratione, ad rodendum seu mordendum dentem nihilominus admoveat tentaret, meâ saltem opinione, bruto erit insipientior, si malit dentes fatigare aut deterere aridam frustra arrodendo pennam, quàm eosdem occupare & oblectare bene coctam discerpendo & masticando Gallinam, hoc facto tuti evademus.

Secundum nostrum motivum fuit, ut tanquam D. Meccœnati nostrum testaremur affectum, & exolveremus debitum; Mulierem istam imitati Evangelicam, quæ inventâ drachmâ, ad congratulandum sibi amicas convocavit & vicinas. Enim verò, quisnam, quæso, amicitiae leges cùm hac Cartusia sanctiùs colit quàm Reverendissima Dominatio Tua? Et quinam nobis propinquitate spiritali magis vicini quàm SSmi. Patriarchæ Benedicti & respectivè quidem, ad S. Pantaleonem Amplissimæ Dignitatis Tuæ prudenti vigilantique regimini Pastoralis commissi Alumni? Quibus, præter eam generalem, quam sub S. Benedicti regula arctam satis contrahimus spiritualement cognationem, hoc speciale accedit pro debito, quod voluntario reciproco fœdere ad meritorum communicationem teneamur contracti. Cùm igitur amicorum omnia oporteat esse communia, obligationi

DEDICATIO.

tioni nos nostræ defuturos putavimus, nisi aliquam laboris nostri partem etiam Amplissimæ Dignitati Tuæ consecrarem, & eâ quâ par est devotione præsentarem: quod nunc facimus; & est Libellus præsens quem coram cernis, cui Titulus; *Pars Tertia Sermonum R. Patris Antonii Vieira S. J. Regii in Lusitania Prædicatoris, ex Idiomate Lusitanico nunc primum à nobis in Latinum translata*; quam eo quo offertur animo & affectu dignantèr acceptari perimus, & vel oculis dignari, ut Tuam desuper pronunciare possis sententiam; & contra Zoilos & Momos Gentilitiis Tibi propugnare digneris armis. E cælo Stellis, & Aquilis; in terra Leonibus & Baculis: & si nec sacra timeatur Tiara, ex Co&a Gallina fiat ossa, quâ illis obstruantur ora, quod fortè efficacissimum. Interim dum nos sic tuti obligationis nostræ satagere conamur, in favorem, gratiam & affectum sæpe fatæ Amplissimæ Dignitatis Tuæ recipi mereamur; Ipsaque vivat, valeatque pro voto, quod optamus animitus.

Reverendissima Amplissimaque Dignitatis Tuæ

Humiles Devotique Clientes

Datum Coloniz in Carthusia
13. Augusti 1691,

Fr. JOANNES GRUTER.

&

Fr. GODEFRIDUS HERDING,
Cartusiz Colonienfis Alumni,

† 9

AD

AD LECTOREM BENEVOLUM.

*E*cce Lector Benevole, Tertiam inchoati à nobis Operis partem, quam Divinâ nos adjuvante & comitante gratiâ primis duabus jam typis divulgatis, similiter impressam juris communis facimus. Quæ cum in omnibus dictis jam partibus duabus respondeat, hic aliud præfari nequimus, quàm quod tibi præfati sumus, quod & hic repetitum tibi que recommendatum cupimus. Errata typographica, quæ in revisione occurrerunt oculis, in speciali syllabo annotata adjunximus. Eo accepta & evolve & utere animo & scopo, quo tibi offeruntur, nostramque quantulamcunque opellam æqui bonique consule, & Vale in Domino.

CENSURA R. P. Doctoris Fr. Emmanuelis De Gratia,
Ordinis B. Virginis de Monte Carmelo, Qualificatoris S. Officii.

*E*RTIAM hanc Reverendi Patris ANTONII VIEIRA Societatis JESU Sermonum Partem, competenti Qualificatoris officio, tantique Authoris scriptis debitâ attentione revidi. Nihil in eis, aut Sanctæ fidei nostræ offensivum, aut bonis contrarium moribus reperi: imò tam singulare opus illud deprehendi; ut non nisi aliud Authoris ejusdem ipsum adæquare queat. Ita ut congruentissimè illud ipsi elogium quadret: *Sola tua tuis æquare opera possunt.* Omni acceptione dignissimum est: omnibus enim utilissima sanè, tam pro morum reformatione, quàm Gubernaculi politici directione documenta suppeditat. Neque subtilitates & acumina, quibus suos probat Conceptus; neque anagogiæ & allegoriæ, quas suis immiscet Discursibus, doctè & attentè discussa vel minimùm possunt movere scrupulum. Tam quippe eruditè & luculenter difficiliora puncta & loca, sublinissimosque suos elucidat Conceptus; ut palam se omnium modernorum Prædicatorum Solem facilè demonstret. Nam si radiis solaribus excellentiâ singulari deberetur subtilitas maxima & claritas: in hoc opere subtile adeò est copulatum cum claro; ut nullâ censurâ, sed eodem dignum sit applausu; quem reliqua maximi hujus Prædicatoris Opera semper retulerunt à cunctis. In Carmelo Ulyssipponensi 15. Februarii 1683.

Fr. Emmanuel de Gratia.

CENSURA

CENSURA R. P. Fr. Emmanuelis de S. Jacobo,
Seraphici Ordinis S. Francisci, Qualificatoris S. Officii.

Illustrissime Domine.

LIBRUM istum Sermonum Reverendi P. VIEIRA Soc. JESU Celsitudinis Tuæ Prædicatoris vidi. Opus inscriptum, Tertia Pars; est autem tam Prima, ut videatur sine Prima, nec habere posse Secundam. Quindecim continet Sermones, in quibus subtile copulatur claro; elegantia naturalibus maximè, materiæque Sermonis appropriatis consociatur verbis. Porro omnes Sermones ejus applausu magis, quam Censurâ sunt digni: fama etenim rei, & res famæ responderet; cum de eruditione ipsius maxima, ingenio stupendo & spiritu nemini dubitare fas sit. Disputat, commentatur, interpretatur, comprehendit, prædicat & docet Theologias profundissimas, idiomate luculentissimo; Scripturas vel maximè mysticas & mysteriosas in sensu magis literalis; ex vocibus suis formans Conceptus, & ex Conceptibus suis voces; instruendo & dirigendo intellectus, & movendo & attrahendo affectus: in quo maximam eloquentiæ vim Athenienses constituebant. Prædicatoris hujus per omnia Regii Discursus ab Extraneis fuere accepti, & æqualiter à Conterraneis judicati: quod maximum ipsorum est elogium. Cumque hi Libri nihil contineant, quod sanctæ fidei nostræ, bonisve moribus præjudicet, petita ab Illustrissima Dominatione tuâ pro impressione licentiâ sunt dignissimi. In Conventu S. Francisci Civitatis Ulyssipponensis, 23. Februarii 1682.

Fr. Emmanuel de S. Jacobo.

CENSURA ILLUSTRISSIMI ET REVERENDISSIMI
DOMINI ARCHIEPISCOPI DE BAHIA.

SERENISSIME.

MAndat mihi Celsitudo Tua videre Librum, cui Titulus: Tertia Pars Sermonum R. P. Antonii Vieira S. J. tam digni Celsitudinis Tuæ Prædicatoris, ut in throno Sapientiæ tanquam Prædicatorum omnium vertex collocari mereatur. Ego Celsitudinis Tuæ imperio, ut par est, obediens, condignâ Fidei habitâ ratione Librum vidi, æqualique gaudio Sermones legi. Prima desuper formata opinio est; quod licet Liber Tituli in scriptio-
ne careret, Sermones illum ex opere Authoris prodituri forent: omnia quippe singularis ingenii hujus opera consue sunt singularia, ut extra omne dubium, nulla ipsis assimilari alienatenus possint alia: Et solum iudicium quod illis dedit esse, etiam æstimare valoremque designare sciat; non verò meum, quod rude Et simplex materiam tantum suspicit cum ad-
mira-

A P P R O B A T I O N E S.

miratione, omnique scrupulo caret pro Censura. Hunc verò adeò debitum respectum illi merito etiam contribuit fortuna: non in Sermonibus P. Antonii Vicira, omnes quod admirarentur, habuerunt, nullus quod carperet unquam invenit: Predicator extitit difficultatum omnium victor, quod presumptuosi admirentur sapientes, neque rudes dedignentur insipientes. Doctrina sana est, solida & suis sic absoluta numeris; immò Pollicia sic attemperata spiritui, ut equali securitate clavum moderetur regiminis, viamque aeterna dirigat salutis. Scripturas sacras, juxta sensum mentemque SS. PP. & Expositorum sic propriè fideliterque exenterat, rigorem literæ, similitudines allegoriae, doctrinam moralem seu tropologia sic explicat & ordinat, ut in literali nec syllabà quidem discrepet; in allegorico significatum propriè attingat: & in morali reformationem evincat. Et quod amplius est, cum omnes Predicatores suos ex Scripturis, pro suis Sermonibus conficiant Conceptus hic Predicator pro suis Sermonibus confecisse videtur Scripturas. Difficiliora intellectu Theologia loca tam clarè elucidat, ut subtilitatem quâ excutuntur in subsellis, claritati unierit, quâ practica docentur in pulpitis. Quæ ut Auditores penetrarent, sufficit intrare Auditores, ut egrediantur Theologi. Conceptuum ipsius excellentia & subtilitas Authoris ingenio ex æquo respondent; itaque naturalia adducit assumpta; ut nec ad exaggeranda ea ars studuisse, neque ad accommodanda studium ullatenus se fatigasse videatur. Stylus tam serius, gravis & aulicus, ut quasi pro aula natum Predicatorem referat. Verba sic Conceptus exprimentia, ut in idiomate nostro proprio, alii tam propriè exprimi nequeant: in tantum, ut si quid in Sermonibus ipsius inusitatum inveniatur, sufficiat tanquam pro lege, ut suum, esse cognoscatur. In omnibus tam nervosè persuadet, tam suaviter influit in animos; ut nec ad persuadendum efficacioribus rationibus & argumentis componi, nec ad influendum eloquentia fecundiore ornari possint. Denique totum est tanquam suum; & in hoc solum dicitur totum. Ex quo approbatio mea tantum affectus poterit esse demonstratio, cum eò pertingere nequeat, ut persone auctoritatem & gloriam conciliet: In applausu quippe generali, quo ubique terrarum nominis ipsius fama celebratur, quocunque notitia ipsius pervenit, maximam sortitur venerationem, tam veritatis securam; ut pro illo fidei articuli sint exaggerationes, quæ pro aliis sunt lenocinia assentationis. Non solum nihil continet, quod Regium Celsitudinis Tuae servitium vel in minimo offendant, sed nescio quo pacto servitium quispiam majus in hac materia, Principi suo posset præstare obsequium, quàm scriptis suis sic nobilitare nationem, cujus Celsitudo Tua Princeps & Dominus est. Et proinde opinione meâ, Licentia, quæ ad imprimendos hosce Sermones à Celsitudine Tua petitur, eadem concedenda videtur ex justitia, quæ petitur pro gratia: ut non tantum præli beneficio, cum jam literis aureis insculpi nequeant duritie adamantis, nec soliditati æris, immortales futurorum inbareant memoriis; verùm etiam ut præsentis, qui feliciter audire meruerunt, nunc fruantur tunc desideratis; & nunc viventes legendi facultate destituti, fruantur iis, quæ tunc desiderare potuissent. Hoc meum desuper est iudicium Celsitudo tua fieri mandabit, quod optimum factu sibi fuerit visum. Ex Conventu S. Francisci Ulyssipone 9 Martii 1683.

Fr. JOANNES DE MATRE DEI,

LICEN-

LICENTIA R. P. PROVINCIALIS.

Ego Antonius de Oliveyra S. J. Provinciae Brasiliensis Provincialis, ex speciali commissione mihi facta à Rev^{mo}. P. Joanne Paulo Oliva Præposito Generale, concedo Licentiam imprimendi hunc Librum cui Titulus, *Pars Tertia Sermorum P. Antonii Vieira*, ejusdem Societatis in Provincia Brasiliensi, Prædicatoris Majestatis suæ, per doctos & graves ejusdem Societatis Religiosos revisum & approbatum. In cujus rei fidem hæc literas patentes manu meâ subscriptas, & Officii mei Sigillo munitas dedi Bahiæ 20. Julii 1682.

Antonius de Oliveyra.

APPROBATIONES RR. PP. PRÆDicatorum.

Non sine voluptate legimus Tomum Tertium Sermorum verè aureorum Admodum Reverendi Patris Antonii Vieira Societatis JESU quos, sicut & reliquos Primo Secundoque Tomis comprehensos, Lusitanico idiomate conscriptos, Latinitate donarunt, non sine ingenti laborum impendio Venerabiles Patres, Fr. Joannes Gruter & Fr. Godefridus Herdingh Cartusie Colonienfis Alumni: Quia ergo memorati Sermones nec in minimo Fidem laedunt, aut bonos mores offendunt, & sint Authoris sapientissimi, quem viri graves, ob rarum eloquentia flumen nunc Pulpiti Oraculum, mox omnium Concionatorum Principem, nunc modernorum Prædicatorum Solem, mox Prædicatorem per omnia Regium, & tandem Prædicatorum Verticem appellant, idcirco judicamus illos prælo dignissimos. Colonia 1691. 7. Augusti.

F. Adrianus Schönen Ord. Præd. SS. Theolog. Magister.

F. Petrus Dietzinger Ord. Præd. SS. Theol. Doctor.

Permitto ut & hic Tertius Tomus aureorum Sermorum, ab Adm. R. P. Antonio Vieira Soc. JESU Regio Concionatore primò in vernacula Lusitanica compositorum, deinde in Latinitatem translatorum studio & labore RR. PP. Joannis Gruter & Godefridi Herdingh Cartusie Colonienfis Alumnorum, typomandetur. Datum Colonia 7. Augusti 1691.

F. Leonardus Messen Ord. Præd. SS. Theol. Magister
& Inquisitor Apostol.

Licentia & Extractus Litterarum

Réverendissimi Patris D. INNOCENTII LE MAISSON,
Prioris Cartusiae, nec non Sacri Ordinis Cartusensis
Generalis.

Venerabiles in Christo Patres.

STatim atque primam Epistolam vestram recepi, responsum dedi simul & consensum ad postulata vestra executioni mandanda, scilicet quoad impressionem Sermonum Admodum Reverendi *P. Antonii Vieira* Soc. JESU, à vobis latinitate donatorum ex Idiomate Lusitanico, servatis tamen de jure & statutis servandis: per me ergo non stabit quin labor vester utilis sit, & publicè appareat ad Dei honorem & proximi ædificationem quod valdè aveo, & omnia faustissima vobis apprecor. Bene valete. Cartusiae hac 29. Martii 1690.

Vester in Christo Confrater
Fr. INNOCENTIUS
Prior Cartusiae.

Licentia Venerandorum PP. Visitatorum
Sacri Ordinis Cartusensis in Provincia Rheni.

NOs infra scripti concedimus licentiam, Sermones Admodum Reverendi Patris *Antonii Vieira* Soc. JESU ex Idiomate Lusitanico à duobus PP. Cartusiae Coloniensis in Latinum translatos, & à RR. PP. Prædicatoribus revisos & approbatos ad boni publici emolumentum typis mandari. Mertzlich supra Treverim 27. Octobris 1690.

Fr. MARTINUS SCHUE,
Prior Cartusiae Trevirensis,
ac Provinciae Rheni Visitator,

Fr. JODOCUS SCHWAB.
Prior Cartusiae Moguntinae,
ac Provinciae Rheni Convisitator.

INDEX

I N D E X
SERMONUM ET THEMATUM

Qui in hac Tertia Parte continentur.

- I. Sermo de sanctissimo Sacramento. Pag.
Hic est Panis qui de cælo descendit. Joan. 6. 1.
- II. Sermo de B. V. MARIA de Monte Carmelo.
Beatus venter qui te portavit, & ubera, quæ suxisti: quinimò beati qui audiunt Verbum Dei, & custodiunt illud. Luc. 11. 14
- III. Sermo in Feriam quartam post Dominicam secundam
Quadragesimæ.
Dic, ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistram in regno tuo. Matth. 23. 39
- IV. Sermo de S. AUGUSTINO.
Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est. Matth. 5. 58
- V. Sermo pro Dominica Prima Adventûs.
Tunc videbunt Filium hominis venientem in nubibus cæli, cum potestate magna & majestate. Luc. 21. 87
- VI. Sermo pro Dominica quarta Quadragesimæ.
Fugit iterum in montem ipse solus. Joan. 6. 104
- VII. Sermo de S. ANTONIO de PADUA.
Quæ mulier habens drachmas decem, & si perdiderit drachmam unam, nonne accendit lucernam, & everrit domum, & quærit diligenter, donec inveniat? Luc. 15.
Item
Neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt. Matth. 5. 126
- VIII. Sermo de S. CATHARINA.
Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes. Matth. 25. 148
Sermo

INDEX SERMONUM ET THEMATUM.

- IX. Sermo pro Dominica in ramis Palmarum. Pag.
Alii autem cædebant ramos de arboribus, & sternebant in via.
 Matth. 21. 171
- X. Sermo de bono Latrone.
*Domine, memento mei, cum veneris in Regnum tuum: Hodie me-
 cum eris in Paradiso.* Luc. 23. 187
- XI. Sermo de MANDATO.
*Sciens Jesus quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Pa-
 trem, cum dilexisset suos, quierant in mundo, in finem dilexit eos.*
 Joan. 13. 210
- XII. Sermo de Spiritu Sancto.
Ille vos docebit omnia, quæcunq; dixero vobis. Joan. 14. 231
- XIII. Sermo pro decima nona Dominica post Pentecosten,
 incidente in diem, quâ singulis mensibus Festum de
 Venerabili sacramento celebratur.
Misit servos suos vocare invitatos ad nuptias. Matth. 22. 253
- XIV. Sermo pro felici successu armorum Portugalliæ contra
 Hollandos.
*Exurge, quare obdormis, Domine? Exurge, & ne repellas in finem.
 Quare faciem tuam avertis, oblivisceris inopia nostra, & tribulatio-
 nis nostra? Exurge Domine, adjuva nos, & redime nos propter nomen
 tuum.* Psalm. 43. 274
- XV. Sermo de sancta THERESI A
 & De
 sanctissimo sacramento
 Concurrentibus duobus Festis in Dominica decima nona post Pen-
 tecosten. Anno 1644.
*Simile factum est Regnum Cælorum homini Regi, qui fecit nuptias
 Filio suo. Et misit servos suos vocare invitatos.* Matth. 22.
Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Joan. 6.
*Simile est Regnum cælorum decem Virginibus, quæ accipientes lam-
 pades suas exierunt obviam Sponso & Sponsæ.* Matth. 25. 294

S E R M O

De

SANCTISSIMO SACRAMENTO

Habitus Ulyssippone in Conventu regio, de
Esperansa, sive de Spe, Anno 1669.

Hic est Panis, qui de cælo descendit. Joan. 6.

§. I.

Ece, quàm hodiè satisfactum est fidei! Ecce, quàm hodie satisfactum est charitati! soli spei nec satisfactum esse, nec satisfieri posse videtur. Fidei satisfactum est; quia sublimatam se videt, ad credendam altissimi, profundissimi & abditissimi Mysterii veritatem: *Caro mea verè est cibus.* Charitati satisfactum est; quia arctissimo affectuosissimæ, amorosissimæ, intimæque unionis mutux vinculo se Deo videt illigatam; *In me manet, & ego in illo.* Soli Spei in hoc divinisissimo Sacramento, nec satisfactum esse, nec satisfieri posse videtur; negatur enim illi quod desiderat; absconditur illi, ad quod suspirat; subducitur illi, quod sequitur; denique eodem

præsente ipsi subtrahitur, quod sperat Deus ibi adest pro fide; adest ibidem pro charitate: Spei tantummodò ibidem deesse videtur. Adest ibidem pro fide; objectum enim fidei est Deus creditus, Adest ibidem pro charitate; objectum enim charitatis Deus est amatus. Soli Spei ibi videtur deesse; objectum enim spei, Deus est visus, attestante S. Paulo. Deum invisibilem, credere potest fides, Deum invisibilem amplecti potest charitas; Deo invisibili nec frui nec gaudere spes potest. Porro si objectum spei, Deus est visus: essentia verò Sacramenti, Deus est, nec visus, nec visibilis; idcirco enim Sacramentum dicitur; quo pacto, quæso, spei satisfiet hac denegatione, illà satisfiet absconsione, illo denique impossibili spes contenta quiescet? si spes firma

Pars III.

A

fit.

Joan. 6.
v. 56.

Ibid. 57.

sit, si constans, si magnanimis & anxia existat, ita protinus se res habet: si verò spei foret satisfactum; si contenta quiesceret, spes non esset spes. Profecto, Domine, non usque adeò obliuiosa tibi est indoles, aut cor tam parum humanum, quàm illud sibi devinciant desideria, invitent angores, penetrent gemitus, suspiria emolliant & affectus. Proinde si ista est essentia continuumque exercitium spei, quomodo illius, in hocce mysterio, tua adeò oblita videtur providentia, ut non nisi ad exercenda novis afflictionibus desideria, martyriumque addendum angoribus, in Sacramento adesse videaris!

Ad satisfaciendum hisce querimoniis, hodierni discursus materia deserviet: ut nomen loci & circumstantia, celebrati novitatem addat diei. Spes querula excellentiæ videbit extrema, quæ Deo debet in Sacramento: nosque sine querela videbimus Sacramenti, posito quod fidei vocetur mysterium, quod majora contineat spei mysteria. Ave Maria.

§. II.

Hic est panis, qui de cælo descendit.

Joann 6. v. 59.

QUare hic panis de cælo descendit? ad exercendam tantum fidem? ad augendam tantum charitatem? Non: descendisse tantum dico, ad Spei satisfaciendum. Attendite. Querunt Theologi, utrum spes detur in cælo: omnesque concorditer cum S. Thoma eam in cælo, & inferno dari negant. Ratio est; quia Bonum, objectum spei duas habere debet conditiones: scilicet esse possibile & futurum. Possibile: impossibile enim nullum est desiderium. Futurum, quia præsens non speratur. Quia

verò summum bonum, quod supernaturalis est ei objectum, in inferno non est possibile, nec in cælo est futurum: hinc neque in cælo, neque in inferno spei locus esse potest. Anima ad cælum pergens salvatur: ad infernum pergens damnatur: Spes verò nec in cælo, nec in inferno locum invenit. In cælo; per claritatem Dei visionem: in inferno, per visionis ejusdem desperationem perit. Idem Spei evenit cum anima, quod Moyse cum promissionis terra, & prudentibus Virginibus ad terram promissionis deduxit, ipsemet introire non permittitur: prudentes Virgines cælum sunt ingressæ, sociabus, quanquam ad januam usque progressis, exclusis. Fidissima animæ sociæ, est Spes: nihilominus ea animæ est felicitas, eaque spei fortuna, ut referat animæ cæli januam, spei claudatur: animam intromissam, hæc foris maneat exclusa. Et quoniam spei ascendere, cælumque intrare non licet; quidnam huic consolanda fecit Deus? descendit, egressus est cælo sub accidentibus panis: *Hic est panis, qui de cælo descendit*: ut spes illo ab intra frui nequiens, eodem frueretur ab extra.

Ezechieli Prophetæ in spiritu, è Babylone, ubi attinebatur captivus, in Jerusalem raptus, ad templum Angelus ostendit sanctuarium januam clausam, dicens extra illam sic clausam assessurum Principem mensæ, ad comedendum panem coram Domino: *Et convertit me ad portam sanctuarii, & erat clausa: & dixit Dominus ad me: porta hac clausa erit: Princeps ipse sedebit in ea, ut comedat panem coram Domino.* Hic nunc adsumunt Expositores Sacri, ad ænigma illud declarandum dicentes, sanctuarium esse cælum,

Ezech. 44. v. 1. 2. & 3.

cælum, Principem Christum, & consequenter mensam, Altare: Panem Sanctissimum Sacramentum. Quod omni difficultate caret. Verum, si Sanctuarium est cælum, & Princeps, cæli Princeps, & Panis, panis cælestis; quare porta cæli est clausa, diciturque semper fore clausam, Princepsque nec non mensa extra portam, & non intra ostenditur? majore profecto circumstantiarum proprietate depingi nequiret, quod probatum imus. Divinissimi Sacramenti mensa, cui gloriæ Princeps realiter assistit, hominibus non in patria, sed spe constitutis fuit apparsa: porro quia Spei ingressus in cælum interius negatur: foris ad portam mensa adornatur. Christus amorosè adeo cum spe se gessit, ut, quia ab introitu cæli, ad assidendum Beatitudinis mensæ arcebatur, mensam aliam instruxerit: aliamque extra cælum Beatitudinem adinvenerit, quâ spes sola fruendo gauderet, David audiatur.

Psalm. 33. David fideles omnes ad mensam panum propositionis legis gratiæ invitavit (prout eodem loco PP. Græci notant) inquiens ita: *Gustate & videte, quoniam suavis est Dominus*: Non dicit: gustate & videte, quoniam suavis est panis, sed: *Gustate & videte, quoniam suavis est Dominus*; Dominus enim panis est, qui illic comeditur. Quibus dictis, Propheta mox exclamat: *Beatus vir, qui sperat in eo*! In hac exclamatione, & hac consequentia considero. Supposito, quod David ad gustandum Deum in Sacramento, ejusdemque percipiendam in eo suavitatem invitet: *Gustate & videte, quoniam suavis est Dominus*: inferendo exclamare debuisse videtur: O Beati qui illum manducant: & non, Beati qui in eo

sperant: *Beatus vir qui sperat in eo*! In Beatitudine cælesti, quæ in Dei visione consistit, Beati sunt videntes: ergo similiter, in Beatitudine terrestri, quæ in gustu manducationeque Dei consistit, beati sunt manducantes & gustantes. Sic est. Ut quid igitur David non dicit hic Beati manducantes & gustantes, sed, sperantes? Quia Prophetæ intentio erat non solum mysterium revelare: verum etiam motivum declarare. In primis verbis: *Gustate & videte, quoniam suavis est Dominus*, revelavit mysterium, quod erant Sacramentum: in secundis: *Beatus vir qui sperat in eo*, declaravit motivum, quod erat spes. Nec sine ratione exclamavit David, magis admiratus motivum quam mysterium; non enim excessus majore admiratione dignus dari potest, quam cum Deus universalem pro omnium virtutum præmio creaverit beatitudinem, particularem aliam Spei adornarit. Pro omnibus reliquis Virtutibus Beatitudinem unam in cælo; pro Spe alteram fecerit in terra. Pro omnibus una est beatitudo in cælo, quæ consistit in Deo viso; pro Spe altera, quæ in Deo gustato & comesto consistit. Pro omnibus una beatitudo futura: pro Spe altera præsens. Pro omnibus una beatitudo, quâ gaudetur sine spe: pro Spe altera, quâ soli gaudent & fruuntur sperantes: *Beatus vir qui sperat in eo*.

§. III.

Verum enim verò, ad quid Davidis vaticiniis, Ezechielisque visionibus immoror? cum ipsum SS. Sacramenti institutorem & autorem Dominum præsentem habeam testem: Cap. 12. S. Lucæ. Christus certos servos suos nominat

Luc. 12. v. 38. ibid. 37. beatos : *Beati sunt servi illi.* Et quasi beatitudo promissa foret incredibilis, eandem juramento confirmat, dicens : *Amen dico vobis, quod praeinget se & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis.* Inquirendum nunc est, qualis illa sit mensa : qualisve beatitudo sit ista. Interpretes communiter Christum de mensa beatitudineque coelesti locutum exponunt. Hæc vero opinio ipsis textibus verbis validè impugnatur : *Præinget se, & transiens ministrabit illis.* Deus in convivio Gloriæ, effusissima immensitatis suæ largitate sese Beatis communicat ; proinde de hoc convivio verificari non potest, quod Deus cinctus stringatur ; *præinget se.* Præterea Gloriæ convivium perennat ; in omnem enim durat & durabit æternitatem : ergo transiens transitoriumque indigitari nequit : *& transiens ministrabit illis.* Quodnam igitur convivium illud, in quo Deus non permanenter, sed transeunter, non diffusâ, sed contractâ & cincta magnificentiæ suæ immensitate se se communicat ? S. Augustinus, tanquam aquila, visis præpollens acumine, Ss. Sacramenti convivium esse affirmat : *Quid nobis ministravit, nisi quod hodie manducamus & bibimus ?*

Expositionem istam, S. Augustini esse sufficiebat, ut venerabundi eam amplecteremur : quia verò est singularis, neque probata à Sancto, ego probationem illius assumo ; nec proprietate solum : sed ipsa etiam ejusdem institutione mysterii illam demonstrabo. Quid ait textus ? *præinget se.* Quod Christus ante Sacramenti institutionem egit : *præinxit se.* Quid textus ulterius innuit ? Quod in propria illud administrabit persona : *ministrabit illis ;* quod Christus in Cœna

egit : *fregit, deditque Discipulis suis.* Quid ultra ? quod transiens id faciet : *transiens.* Ita factum est : *Sciens quia venit hora, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem.* Ipsumque festum quod tunc Christus recolebat, vocabatur *Phasæ*, id est, *Transitus.* Totum ejusdem textu parabolæ confirmatur : *quando revertatur à nuptiis.* Sacramentum enim institutum est, quando Christus, celebratis jam cum natura humana nuptiis, reversurus erat in cœlum, Hoc quantum ad historiam modum, tempus circumstantiasque institutionis. Quantumque ad mysterium, proprietas magis naturalis nequit haberi : Christus enim in Sacramento suam collegit contraxitque magnificentiam, & non solum ad totius hostiæ circumferentiam, sed ad quantulamcunque ejus partem reduxit : *præinget se.* Et quia Sacramentum Viatorum est viaticum, in hoc solum se nobis dat Christus, quousque vitæ hujus peregrinatio & transitus durat : *& transiens.* Denique quia licet Sacerdos verba consecrationis proferat, Christus tamen principilis est sacrificii minister, & Sacramenti juxta omnium PP. & Conciliorum sententiam : *ministrabit illis.* Benè igitur S. Augustini probatur sententia, mensamque nec non beatitudinem, quam Christus hoc loco promittit, non esse mensam beatitudinemque cœlestem, sed extracælum : & non gloriæ, sed esse Sacramenti, demonstratur.

Cuinam verò hæc facta est promissio, cuinam promissum est hoc præmium, & quænam ob merita ? Casus grandis ! non aliis promissum est hoc præmium, quam sperantibus : neque alia ob merita quam Spei. Quod textus ipse insinuat : *Et vos*

Matth. 26. v. 26. Joan. 13. v. 1.

Exod. 12. v. 11. Luc. 12. 36.

Luc. 12. v. 36. simi.

similes hominibus expectantibus Dominum suum. More servorum, inquit Christus, expectate Dominum vestrum: quod ubi feceritis, idem Dominus, mensam vos suam accumbere faciet, vobisque ministrabit dando seipsum: *Amen dico vobis, quod praeinget se & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis.* O admirabilem Christi excellentiam! ô singulare virtutis Spei privilegium! Quoniam Spei concedi nequibat, quod sperat in caelo, dedit sperantibus in terra, quod nec sperabant, nec sperare poterant. Sperabant seu sperare poterant servi fore, ut à Domino ad mensam collocarentur? Non: & hoc ille fecit: *Faciet illos discumbere.* Sperabantne, aut sperare poterant servi futurum, ut sibi à Domino personaliter inserviretur? nequaquam: & ille ipse est ministrans: *& transiens ministrabit illis.* Sperabantne aut sperare poterant fore, ut semetipsum ad manducandum eis praeberet? multò minus. Tantum sperabant & sperare poterant, quod videndum se exhibiturus esset in caelo: ille verò tempus praeveniens, prae ter spem ad spei satisfaciendam desiderio, ut manducare se possent in terra, descendit è caelo, panemque in corpus suum transubstantiavit: *Hic est panis, qui de caelo descendit.*

§. IV.

PROBatis hoc modo meis, de Ezechielis visione, Davidis vaticinio, ipsiusque Christi parabola assertis; si quis forsitan etiam ab experientia desiderat exemplum, neque hoc nobis deest. Altera post resurrectionem die, Christus duobus in Emmaus tendentibus Discipulis, in habitu apparet Peregrini: discumbensque cum illis, ut se agnoscerent,

acceptum panem, consecrat & frangit: *Et cognoverunt eum in fractione panis.* Nescio, num quid non admirabile solum, sed multò potiùs singulare, in hoc casu advertatis. Multis aliis Christus eodem die apparens, cognoscendum se prae bui; sed nemini tali favore, similique extraordinario modo. Apparuit Magdalenae, apparuit aliis Mariis, apparuit Petro, apparuit omnibus Discipulis congregatis, manducavitque cum illis: porro cum eandem etiam hinc panem consecrandi mysteriumque Sacramenti iterandi occasionem haberet, istud non fecit, cum superflua videretur praesentia sacramentalis, ubi naturaliter ipsis aderat. Omnibus in Galilaeam profectis similiter apparuit Christus, multisque vicibus cum Discipulis suis manducavit: cumque mensa esset (prout multi volunt) suae sanctissimae Matris, etiam ibi corpus suum non consecravit. Quibusnam igitur binorum Discipulorum istorum in Emmaus tendentium meritis, quae majore ratione motus, se illis, & non reliquis, Christus in Sacramento dedit? recordemini quid dixerint, moxque patebit, obligationem fuisse, & non favorem: necessitatem, & non excessum. Dicebant, allegatam tristitiam suae causae, quod sperabant diffidentes: *nos autem sperabamus.* Quia verò spes eorum adeò erat infima & quasi exanimis; quoniam alio Christum succurrere oportebat, quam Spei alimento, quod est Sacramentum: remedium itaque fuit, & non favor: necessitas, & non excessus. Et notate, hac prima vice panem naturalem in Corpus Christi fuisse consecratum, postquam in Coena ultima Sacramentum fuerat institutum; ut ab isto instanti principium da-

retur institutionis fini. Quemadmodum particularis instituti Sacramenti finis fuit, nostram in hac vita alere & sustentare spem: hincipit Christus, qui remedium instituerat, primus etiam esse voluit, qui in prima illo indigente infirmitate ejus nobis efficaciam demonstraret.

Porro ne dubitetur quin Spei remedium maxima differentiae hujus fuerit ratio, Evangelium inquit, Christum eodem instanti, quo consecravit & fregit, se oculis eorum subtraxisse invisibilem factum: *Et ipse evanuit ab oculis eorum.* Enimvero, si consecrationis istius finis fuit, ut bini isti Discipuli ipsum agnoscerent, quare eodem momento disparendo se se oculis eorum subduxit? Velare se, ad notificandum se? sic est: aliterque esse nequibat; quia cum esset mysterium Sacramenti, remediumque Spei, nec spes consolata & adjuta videre, neque Christus in Sacramento poterat visibilis comparere. Quod si in Sacramento visibilis apparet, Sacramentum esse desineret; si Spes illum cerneret spes esse cessaret: & quoniam verè erat Sacramentum, & Sacramentum pro Spei remedio; idcirco non conveniens solum, sed necessarium fuit, ut Christus se oculis eorum subduceret:

Luc. 24. & ipse evanuit ab oculis eorum. Istud magno hoc die accidit; istud hoc ostendit præsens habuimus; Christum pascentem & sustentantem, non deliquia, sed spei desideria, quamvis non visum aut visibilem, oculisque absconditum: *Et ipse evanuit ab oculis eorum.* Neque enim spes foret spes, neque Sacramentum foret Sacramentum, nisi ita esset, Mediante itaque Sacramento, spes frua-

tur in terra, quo frui non dabitur in caelo, & Deus virtute Sacramenti de caelo descendat, *Hic est panis, qui de caelo descendit* quò spes ipso in terra frui possit.

§. V.

Hoc adeò in veritate subsistit fundamentum: ut non nisi durante spe Sacramentum sit duraturum: illa finiente hoc esse cessabit. Conformiter promissioni Christi, altaris Sacramentum ad finem usque mundi tantum durabit: *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem saeculi* Et quare non finito mundo? nonne Christus Sacerdos est æternus? sic est: & in æternum, non secundum ordinem Aaron, qui offerebat agnos: sed secundum ordinem Melchisedech, qui panem & vinum offerebat: *Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech; Melchisedech proferens panem & vinum.* Cum igitur Sacerdos sit æternus, quare sacrificium etiam, & Sacramentum non erit æternum? quia sacrificium fuit institutum ad propitiandum pro peccato: Sacramentum verò, ad satisfaciendum spei. Proinde quemadmodum in fine mundi cessabit sacrificium, quia finem habebit peccatum, pari ratione in fine mundi cessabit Sacramentum, quia finem spes habebit. Jam nunc mysterium mannae patebit, quando & quare cessarit.

Proficientibus filiis Israël ad terram promissionis, quotidie pluebat manna de caelo. Desiderata tandem terræ terminos ingressi fructus ejusdem delibare & manducare cœperunt: & Sacro attestante Textu, mox manna pluvie cessavit: *Cessavit manna postquam comederunt de frugibus terræ; nec usi sunt ultra cibo illo Filii Israël.* Ita ut filii Israël peregrinantes adhuc

Matth. 28. v. 20.

Psal. 109. v. 4. Gen. 14. v. 18.

Josue. 5. v. 12.

adhuc in deserto, desiderio & spe ad terram promissam anhelantes sustentarentur mannâ : Ast desiderii speique suæ finem assecutis, finiente jam spe, manna quoque similiter finem accepit : *Defecit manna.* Quodnam verò istud est manna, nisi divinissimum Sacramentum? loquatur Rupertus : *Nunc pascimur ore manducando panem vita aeternae : at ubi venerimus in terram viventium, ubi in sua specie videbitur Deus, jam non in istis speciebus, sed in propria substantia videndo, manducabimus panem Angelorum. Igitur postquam comederunt terra fruges defecit manna.* Scitis quare manna cessavit Filiis Israël terram promissam ingressis? id factum, quia & nobis Gloriæ Beatitudinem jam consecutis, Sacramentum similiter cessabit. Quotquot hic vivimus, exules & peregrina illius beatæ patriæ sumus; qui nos præcesserunt, jam pervenerunt : nos adhuc peregrinando illuc tendimus : similiterque nos sequentes pergunt, omnes eadem beatâ patriâ fruendi spe animati. Finiente mundo prædestinati omnes in patria erunt collecti, proinde omnibus spei suæ metam assecutis, ipsâque jam spe finitâ, finem quoque habebit manna, cum Sacramento. Si Spes foret æterna, Sacramentum quoque duraret æternum : verum sicut Spes cum temporis mundique rota sistet; etiam Sacramentum non nisi ad finem mundi durabit : *Usque ad consummationem sæculi.* Ita Christus panem cæli primogenituræ Spei copulatam reliquit.

Enim verò si quisâ me naturalem hujus correspondentiam, & connexionis reciprocam, tanquam Spei cum Sacramento, & vice versâ, uti in duratione, ita etiam in fine necessariam, rationem nosse cupit;

ipsa ejusdem spei natura illam suppeditabit. Spes est affectus, qui suspirando semper ad videndum, non videndo vivit, & viso moritur. Sic Theologicè S. Paulus de eadem spe sermocinans : *Spes quæ videtur non est spes : nam quod videt quis, quid sperat?* Spes boni sperati jam compos ad videndum, non est Spes; qui enim sperat, nondum videt : & qui videt, jam non sperat. Hæc natura est spei : illa verò Sacramenti qualis est? est Humanitatis Divinitatisque Christi præsentia illo velamine tecta, quod eousque ipsam invisibilem reddit; ut si posset, aut videri se fineret, jam Sacramentum non esset. Cumque Spes in desiderio videndi Deum consistat, illo jam viso spes esse cessaret; & Sacramentum Deum in se continens non foret Sacramentum; si ipsa visibilem exhiberet. Hinc illa inter Spem & Sacramentum, & utriusque durationem connexio oritur; ut si Deus liberam sui intuitionem omnibus in se sperantibus indulgeret quod in mundi fine fiet Spes simul cum Sacramento necessariò desinere deberent. Spes, quia jam videbimus Deum; Sacramentum, quia jam Deus non erit invisibilis.

Stellæ viventes nocte, moriuntur die. Idem nobis in hac Spei nocte, illucescente gloriæ die eveniet. Non sine ratione Christus divinum hoc Sacramentum instituit in nocte, quando pro una præsentia quam subtraxit visui, multas nobis reliquit fidei. Occumbente sole in occidente, mundus noctis involvitur tenebris, suspiciendo verò sursum in cælum, in tot minores eundem multiplicatum videmus soles, quot numero stellæ videntur, quas sibi absenti substituit, & in quibus non repræsentatur solum, sed vi-

Rom. 8.
v. 24.

Rupert.
his.

vit. Hoc pacto sese Christus abscondit nobis, non se subducendo, relinquens se ita conclusum Sacramento, in præsentia verò tot multiplicatum, quot consecratae dantur hostiæ, in quibus eum adoramus, realiterque præsentem nobis habemus. Proinde in hac absconsione, obscuraque spei nocte, quâ Deum non videmus, quid aliud est Ecclesia cum divinissimo Sacramento, per omnes mundi partes multiplicato, nisi sol cum stellis sperantibus cum Jobo, ut illucescat: *post tenebras spero lucem?* sed quemadmodum exoriente sole nox fugit & finitur, & stellæ disparent: ita præsentem jam clara Dei visione, cum Sacramento disparentem simul spes finietur.

Job. 37.

Christo in cruce expirante, scissum est templi velum ante Sancta Sanctorum expansum, in argumentum apertas tunc fuisse gloriæ portas eousque clausas; eodemque momento in Jerusalem & limbo finem acceperunt duo notabilia: in Jerusalem sacrificia legis veteris, in limbo Patriarcharum spes. Pari modo finiente hoc mundo, prædestinati ingredientur cælum clarâ Dei visione fruituri: eodemque momento finem accipient sacrificia & Sacramenta Legis Gratia, spesque omnium eandem legem profitentium. Illudque erit tunc testimonium ultimum & probatio evidens, uti modò certa, quod ad satisfaciendum spei, descendit ille panis: *Hic est Panis, qui de cælo descendit.*

§. VI.

Verùm enim verò, si spes est affectus ad videndum semper anhelans, & pro visione suspirans; in Sacramento

verò summum bonum desideratum, nec videt, nec videre potest: quo pacto Sacramentum, & Deus invisibilis in eo, Spei satisfacere potest? hoc ultimum est mysterium, & obscurissimum discursus nostri punctum; ad quod intelligendum interiora spei profundius scrutari; exactamque ejusdem anatomiam instituere oportet. Celebris inter Theologos agitur quaestio, utrum in intellectu, an in voluntate, locum spes habeat. Potior pars eam voluntatis actum, minor verò, eam intellectus actum esse defendit. Opinio verò mihi probabilior, dubioque meo congruentior videtur, spem utraque includere potentias, pedem unum intellectui, alterum infigendo voluntati. Idcirco spes accepto à S. Paulo nomine anchorâ indigitatur: *Ad tenendam propositam* Hebr. 6. *spem, quam sicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam.* v. 18. §. Quemadmodum 19. verò anchora pro securitate utrimque est firmanda; ita & spes, ut debitè firmetur in anima, non in alterutra solum, sed utraque simul potentiarum harum figenda & fundanda venit. Spes desiderio & fiduciâ constat: Voluntate desiderat, & intellectu confidit: spes sine fiducia desiderans, esset nudum desiderium; sed sicut desiderat, ita confidens est spes. Ex quo sequitur, Spei plenissimè esse satisfactum: cujus satisfactionis pars, desiderium, parsque altera fiduciam, seu confidentiam respicit: desiderium, pro solatio; fiduciam, pro securitate: quæ omnia spes in Sacramento habet. Securitatem habet, pro confidentia; quia Sacramentum est pignus: Solatium habet pro desiderio; ipsum etenim Sacramentum est possessio. Pignus, in quantum illum habemus inclusum illi custodiæ: possessio, quia

quatenus illum præsentem nobis habemus in pectore. Torum jam est dictum: ad probandum per partes progrediamur.

Cum primis Spes in Sacramento securitatem habet confidentiæ, est enim sperata gloriæ pignus, prout nos docet Ecclesia: *Et futura gloria nobis pignus datur.* Quis verò petiit unquam, vel dedit, aut imaginatus sibi fuisset hujusmodi pignoris genus. Eliâ in cælum raptus, duplicem ipsius spiritum postulabat Eliseus; quem quia Elias statim dare non poterat, illum appromittendo pallium suum in pignus reliquit. Drogo Hostiensis, in pallio hoc & pignore, mysterium Sacramenti recognovit, in quo Christus accidentium pallio se nobis operit. Sed, prò, quantum inter pallium & pallium, inter pignus & pignus discrimen intercedit! Elias relinquendo pallium subtraxit personam, subtractâ verò personâ pallium insufficiens est pignus: Christus nobis in pignus pallium simul relinquit & personam. Pallium in accidentibus: personam in substantia. Num pignus dari potest securius? unum tantummodò huic simile, valde tamen inæquale in mundo fuit datum.

Joseph cōtemplante suos Fratres in Ægypto, Benjamin, quem tenerius quàm cæteros diligebat, in isto numero dēerat, quem intensè videre desideranti promiserunt fratres, se illum adducturos: hâc tamen promissione, confidentiæ minùs fuit satisfactum: inito igitur pacto, in pignus Benjamin promissi Simeon vinculis & custodiâ traditur: *Frater vester unus ligetur in carcere:* & ita factum est. Nunc interrogo. Cujusnam spei magis poterat esse satisfactum, cujusve

Pars III.

fiducia magis secura, illane Josephi, an nostra? jam me interrogasse pœnitet: injuria quippe tam supremo & non imaginabili irrogatur pignori. Confidentia Josephi valde poterat esse secura; siquidem pignoris loco in carcere & sub clave fratrem habebat pro fratre altero: nostræ verò confidentiæ securitas incomparabiliter est firmior; quia pignus promissionis (cujus similiter claves habemus) est ipse promissus. Spes Josephi erat valde secura, pignoris enim loco, pro Benjamin, Simeonem tenebat: fiducia nostra incomparabiliter est securior: Benjamin enim loco, ipsum Benjamin habemus. Quid sperat spes nostra? videre Deum? in pignus igitur videndi Deum, ipsum sub clave habemus Deum, in specie panis nos sustentantis, pro majore securitate. Porro si Deus se tribuit ad manducandum, non se exhibebit ad videndum? si Deus de se facit discum, nonne & faciet de se speculum? secura est confidentia.

Enim verò, si ex parte fiduciæ, adeò satisfactum est Spei in pignore; non minùs satisfactum est ei ex parte desiderii, in solatio. D. Thomas divinissimum Sacramentum, *Singulare Solatium*, nuncupavit. Et quare singulare est illud solatium? rationabiliter sanè. In aliis enim spebus, aliisque desideriiis, solatium semper bono desiderato est inferius: hîc ipsum bonum desideratum inferius est illo, quod nobis datur pro solatio. Quale bonum est, cujus desiderio spes æstuat? Visio Dei in cælo. Quodnam solatium Deus spei ministrat? Sacramentum altaris in terra. Majus ergo bonum nobis datur pro solatio desiderii, ipso bono desiderato; plus enim Deus tribuit commu-

B

nicanti,

nicanti, quàm in cælo communicetur videnti. Beati in cælo Deum vident, sed non comprehendunt. Ita ut Deus illis communicet quod vident, sed non, quod non comprehendunt : in mysterio verò Sacramenti, hoc quod Beati quidem vident, sed non comprehendunt, totum recipit communicans. Ergone dicemus communionem esse Dei comprehensionem ? ad hoc asserendum non multum quidem laborarem, malo tamen, ut sanctus Epiphanius id adstruat.

Concepit Deum Beatissima Virgo Maria (in maxima filii sui solemnitate, non deceret, nobis deesse Matrem, præsertim in domo sua concepit, inquam, Deum Beatissima Virgo Maria purissimis visceribus suis : magnitudinemque nec non profunditatem mysterii hujus admiratus S. Epiphanius, in hunc exclamavit modum : *O utrum cælo ampliozem, qui incomprehensum Deum verè comprehensum portasti ! q. d. O utrum Virginali cælo capaciorem ; verè enim comprehendisti in te, incomprehensibilem in cælo ! ly Verè : non tantum quocunque modo, sed verè comprehensum.* Agedum, sciamus Nunquid Beatissima Virgo Maria in cælo comprehendit Deum ? non. Quamvis claritas gloriæ Beatissimæ Virginis Mariæ, beatificaque visio, quâ Deum intuetur omnium aliorum Beatorum gloriam & visionem in gradu sublimissimo excedat ; nihilo seciùs Deum non comprehendit ; Deus quippe infinitâ suâ perfectione & essentiâ omni creato intellectui incomprehensibilis existit ; Si igitur Dei Mater Deum non comprehendit in cælo, quando illum videt, quomodo S. Epiphanius inquit, quod illum comprehendit quando concepit, & suo in utero portavit ? Tantus Pater, velut

tantus Theologus, fuit locutus, Ad comprehendendum Deum necesse est illum videre totaliter, & totum : *Totum, & totaliter.* Quod ita definiunt tres scholæ Theologicæ præcipui, S. Thomas, Scotus, Suarez. Et quamvis Beati (computatâ etiam Beatissimâ Virgine Maria) Deum videant totum, non tamen vident totaliter : hinc illum non comprehendunt. Nunc interrogo. Quando Beatissima Virgo Maria Deum conceptum suo utero gestavit, habuitne illum totum, & totaliter ? immò verò. Propterea enim S. Epiphanius dicit, quod illum comprehenderit verè, *verè comprehensum portasti* : non comprehensione intellectuâli, sed corporali, eomodo, quo S. Paulus de humanitate Christi asserit : *In ipso inhabitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter.* Coloss. 2. v. 9.

Hoc supposito, nostra nunc mihi dicat Fides. Num Deus in Sacramento minùs est integrè, quàm in visceribus Matris suæ fuit ? Nullatenus. Totus, & totaliter in Visceribus Mariæ : Totus & totaliter in Sacramento. Si igitur Maria, quia Deum totum & totaliter habuit in pectore, illum comprehendit : quare illum communicans, totumque ac totaliter in Sacramento recipiens eum non comprehendit ? extra controversiam est, pectus Beatissimæ Mariæ sine comparatione capacius, sine comparatione purius, sine comparatione denique dignius esse : Verum, prout doctè & graviter notat P. Suarez Sphæram solis, quæ est quarta, tantum capit calû quintum, quantum octavum, licet octavû majus innumerisq; sit stellis confutum, quintum verò minimè. Proinde si Deus in Sacramento comprehenditur, & non in cælo : si Deus

S. Epiphanius.

se totum & totaliter communicantium tribuit pectori ; & in calo se totum, sed non totaliter videntium exhibet oculis ; expendite annon plus habeat spes pro solatio, quàm speret in desiderio ! Spei itaque satisfactum est, & ultra, tam ex parte confidentiæ, in securitate ; quàm ex parte desiderii in solatio : pro uno enim habet pignus, pro alitero possidet panem, qui de cælo descendit : *Hic est panis qui de cælo descendit.*

§. VII.

Istæ sunt (redeamus ad nos) istæ sunt supremæ excellentiæ, quibus Deus in Sacramento nostræ satisfacit spei : Verum nescio utrum reciproca sit ista satisfactio. Spei nostræ satisfactum est à Deo : curandum nunc restat, ut etiam Deo reciprocè, satisfiat à nostra. Sed quomodo fiet istud ? sola & vera satisfactio, quam spes nostra Deo redhibere potest, est, totam in ipso collocari. Enim verò, si non in, & à solo Deo speramus, quid, quæso, & in quo speramus ? speravit David in Saule tanquàm Rege, speravit in Jonatha tanquàm amico, speravit in Absalone, tanquàm filio ; sed omnibus istis spebus deceptus est, nec utilitatem habuit ex eis ; erant enim spes in hominibus collocatæ. Hinc idem David duplicem capeffivit resolutionem, utramque dignam tali, qualis ipse erat, homo scilicet, & Propheta. Velut homo, in solo Deo sperare resolvit : *Mihi adherere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam.* Velut Propheta, omnibus prædicare hominibus, ne quis spem suam & fiduciam, collocet in hominibus, quantuncunque demùm sint, aut esse videantur : *Nolite confidere in Principibus, in filiis hominum, in quibus non est salus.* Ad Ve-

ritatis hujus probationem non aliam, quàm illam nostri textus considerationem requiro : *Hic est Panis, qui de cælo descendit.* Quæ verba ritè pensans, directè & indirectè, videbit, solum Deum dignum esse, ut omnes in ipso spes collocentur, omnemque hominem indignum, ut quis alius spem in eo ponat.

Primò, textus noster Deum descendisse inquit, *descendit.* Et unde descendit ? *de calo.* Descendit de cælo, descendit de gloria, descendit de altissimo immensoque Majestatis suæ throno : Nec solum descendit semel in Incarnatione ad nos redimendos ; sed infinitis quotidie vicibus in Sacramento ad nos cibandos, ad nos curandos, ditandos & deificandos. Quis, quæso, hominum vel uno gradu ab autoritate & vanitate sua, alterius hominis amore descendit ? Deus ad vos exaltandos descendit ? & homines ut ascendant, vos conculcant. Quis hominum superiorem se non conculcat, si potest, ut fortunæ suæ gradum ex eo faciat ? si fueritis velut Abner, amicum habebitis instar Joab, qui amplexu & osculo vos interficiat, ut locum vestrum occupet : si fueritis velut Miphiboseph, famulum habebitis similem Cibæ, qui falso vos circumventos testimonio, hæreditate privet, ut eam in se transferat. Si fueritis velut Esau, fratrem habebitis instar Jacob, qui dolosè surreptâ vobis benedictione, in vestram primogenituram sese insinuet. Si fueritis velut David, filius vobis non deerit velut Absalon, qui subditorum contra vos animos sollicitet, ut vestram capiti suo coronam imponat. Es si esse possitis velut Christus, non deforet vobis discipulus, sicut Judas, qui vel pro minimo lucello, inimicorum vos ma-

nibu traditos, in crucem ageret De hoc homine ipsemet protestatus est Christus:

Psal. 40. Homo pacis meae, in quo speravi; magnificavit super me supplantationem. Agedum

sperare & confidite nunc in hominibus, penes quos nec obligatio, nec amicitia, nec sanguis, nec ipsa fides quicquam valet, ut eam integram vobis servant. Tam diu solum vobis parcunt; quamdiu ex ruina vestra commodum aliquod non sperant. Primus & optimus homo cum toto genere humano retrogressus est; solum quia ascendere nitebatur, quod non poterat; & nos prostrati adhuc jacemus, nisi ad erigendos nos Deus descendisset: descendit.

Quomodo verò descendit? in Pane: *Panis qui de calo descendit.* Deus fit Panis, ad vos pascendo: & homines de vobis faciunt panem, ad vos devorandos. Non ego hoc dico. Josue & Caleb ad explorandam terram Chanaan missi reversi ad suos retulerunt tanquam nova, quod Chanaaneros sicut panem devorare possent: *Sicut panem eos possumus devorare.*

Num.

14. v. 9.

Sic illi sunt locuti, & sic fecerunt Hebraei, devorârunt illorum bona, civitates, libertates, vitas, Pessimum est, quod in Natione eadem, in eodem populo, & in eadem quandoque familia homines hi, devorent alios. Iste usitatus est panis, & hæc desuper Dei, per Davidem, querela:

Psal. 13.

v. 4.

Qui devorant plebem meam, sicut escam panis. q. d. video, quod populum meum, cui ego me in panem tribui, sicut panem devorent. Notat hic Genebrardus, Prophetam hic loqui de Magnis & potentibus: loquitur de Magnatis. Parvi non devorant, nec devorare possunt Magnos: Magni, quia possunt devorant parvos. Hinc plebs adeo est depopulata & atte-

Genebrard.

nuata, & devoratores adeo impleti & saturati.

Humana potentia & malitia, cum divina luctata videtur omnipotentia & bonitate, ad aliud conficiendum Sacramentum, illi contrarium divino. Omnipotens substantiam Panis, in substantiam Carnis & Sanguinis convertit, ut corpus ipsius comedereimus. Illi potentes mundi carnis sanguinisque populi substantiam in Panem convertunt, ut illum devorent. Qui illud patiuntur Jobum auscultent, ut similem illius patientiam, à Deo petant: *Quare persequimini me Job. 19. sicut Deus, & carnibus meis saturamini? v. 22.*

Job persecutores suos se carnibus suis saturasse, & in hoc Deo se assimilare voluisse conqueritur. Ergo similes Dei, carne Jobi se satiantes? in quonam consistit hoc, *sicut Deus?* In miraculo transubstantiationis, quod nec nomen habebat, & mysterium Sacramenti illi assignavit. Solus Deus substantiam aliquam in aliam convertere potest. Et in hoc perversè æmulantur Deum, qui substantiam alienam convertunt in propriam; & de pauperum carnibus faciunt Panem. Tales erant Jobi persecutores. Sicut Deus substantiam panis in carnem suam convertit, ut ipsum comedamus; sic illi è contrario, substantiam Jobi & carnem convertebant in panem, ut illum devorarent Enim verò, quinam erant illi, ad cognoscendum melius, quid sint homines? Erant Jobo vel maxime devincti, quibus maxime confidebat; erant familiares ejus & domestici. *Dixerunt viri Tabernaculi mei; quis Job. 17. det de carnibus ejus ut saturemur? v. 5.* Ecce quid machinentur homines, ut videatis, quid de ipsis sperandum sit, & ubinam me-

melius spes collocetur, utrum in eo qui se tribuit ad manducandum, an in eo qui vos devorat.

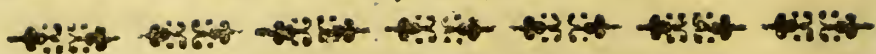
Conclusionis vice deserviat, quod Jeremias Propheta utroque debite expenso intulit: *Maledictus homo, qui confidit in homine: Benedictus vir qui confidit in Domino.* In die novissimo, quo omnibus ipsa patebit veritas, quibusdam dicetur: *Ite Maledicti.* Et hierunt isti stulti & infelices, qui spem suam collocarant in hominibus: *Maledictus homo, qui confidit in homine.* E contra dicetur aliis: *Venite Benedicti:* qui erunt prudentes illi & felices, qui in Deo solo omnem suam spem collocarant: *Benedictus vir, qui confidit in Domino.*

Nullum hominum adeo a semetipso, aut aliis infatuatum deceptumque puto, qui dum optio adhuc datur, qui non fortem praeligat eorum, qui in Deo & solo Deo omnem suam spem fixerunt. Tunc videbunt, quod sicut Deus in hac vita, beatitudinem unam pro spe; alteram adhuc reservavit in vita futura pro sperantibus in se: *Expectantes beatam spem, & adventum glorie magni Dei.* In quibus verbis S Paulus duomagna ponderatione digna exprimit, præsens unum, futurum alterum. De præsenti spem nostram asserit beatam, *Beatam spem:* Enim verò quænam beatitudo ista, nisi illa, quæ, uti videmus, inclusa est Sacramento, quæ spei præsentique vitæ est

propria? In futuro promissam, terminis majore pensatione dignis declaravit, in-
quiens venturam beatitudinem, esse gloriam magni Dei: *Et adventum glorie magni Dei.* Nunquid Deus semper est æqualis, semper magnus, semper idem? Ecquænam ista est gloria Dei magni? nunquid alia est gloria Dei magni, & alia Dei parvi? Ita planè Gloria Dei, in Sacramento est gloria Dei parvi. In Sacramento quippe Deus contraxit, collegit & compendiauit majestatem suam in tantilla sphaera, qualis est ista hostiæ. Gloria Dei in cælo, est gloria Dei magni; quia ibi majestas ipsius & magnificentia in tota immensitatis suæ infinita latitudine exhibebitur nobis. Hic collecta & compendiata, ut eam capere possimus; ibi dilatata & extensa, ut cum eam capere nequeamus, nos intremus in illam: *Matth. 25. v. 21.*
Intra in gaudium Domini tui. Quis igitur tam erit insipiens, qui cum in hac, & altera vita beatus esse possit in Deo, & solo Deo sperando, in illo solo non speret? Agedum Auditores, in solo speremus Deo, vanis omnium creaturarum semel ac pro semper, spebus renunciantes. Et quousque cælum ascendere non datur ad fruendum ibidem beatitudine nos expectante, spes nostra interim fruatur hinc beatitudine quam præsentem habet in pane, qui de cælo descendit: *Hic est panis*

qui de cælo descendit.
Amen.

S E R M O

De

B. V. MARIA de Monte Carmelo.

Habitus in Festo ejus Ordinis, exposito Ss. Sacramento, in Ecclesia, & Conventu ejusdem Beatissimæ Virginis, in civitate S. Ludovici, Maraganzæ

Anno 1659.

Beatus venter qui te portavit, & ubera, qua suxisti: quin imò beati, qui audiunt Verbum Dei, & custodiunt illud. Luc. II. v. 27. & 28.

§. I.

Antè observatu dignissimum est (id quod animo in sacris litteris à quopiam adversum fuisse equidem ignoro) quod ubicunque Christo Domino de materna generatione quis quidpiam proponeret, ille semper de paterna generatione mentionem reposuerit. Ità supplicat mater filiorum Zebedæi, atque, ut filiis ille ipsius supremas regni sedes indulgeat, obtestatur; statim verò Mariæ Filius objectâ paternâ generatione respondet: *Non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo.* Aliàs quoque ubi Christus in Templo Jerosolymitano vitæ verba disseminaret, insinuatum ei fuit à nonnemine, à Matre ipsius foris stante ipsum avidè expectari: ille illicò paternæ generationis inje-

cta mentione respondit: *Qui fecerit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, ipse frater meus, & soror, & mater est.* Cum etiam sacratissima Dei Genitrix ipsum Filium suum post triduanam amissionem in templo in medio Legis Doctorum confidentem invenisset, atque illi amoris dolorisque sollicitudinem, quâ ipsum ut Mater filium requisierat, aperuisset: *Fili, inquires, quid fecisti nobis sic?* Ille rursus paternâ propositâ generatione, respondit: *Nesciebatis, quia in his, quæ Patris mei sunt, oportet me esse?* Ex ista loquendi methodo, & hac status Christi ratione intelligere facillimè poterimus moventum responsi, quod ipse ad mulieris istius Evangelicæ verba reposuit. Cum nimirum Scribarum & Phariseorum calumnias validissimis æternæ veritatis rationibus atque argumentis retudisset & con-

Matth. 12. v. 50.

Luc. 2. v. 48. v. 49.

Matth. 20. v. 23.

confutasset, in media audientium turma aderat quædam mulier, & illa quidem plebeja, intellectu tamen haud vulgari, atque animi generositate non minori conspicua, quæ vocem in medio turbarum extollens, in hæc verba prorupit. *Beatus venter, qui te portavit, & ubera qua suxisti.* Non aded equidem videbatur conveniens, Verbi Dei ut disseminator hujuscemodi verbis, maximè hujus generis hominum, præsertim in publico ac propalam responderet: at quia mater na ipsius deprædicabatur generatio, filere noluit, sed pro more adductâ generatione paternâ respondit: *Quinimò, Beati qui audiunt Verbum Dei & custodiunt illud.* Ubi nimirum maternæ generationis illius ei mentio fiebat, ad paternam ille quasi confugit, palam omnibus ut insinuaret, ita quidem esse se se Filium Mariæ, ut simul esset Verbum, adeoque Filius Patris æterni. Sic enim Venerabilis Beda hocce Christi responsum expendens, per Verbum Dei non tam intelligit Christi doctrinam, quam ipsum Christum, qui secundum Divinitatem æterni Patris est Verbum. *Non autem, inquit, tantummodo eam, qua Verbum Dei corporaliter generare meruerat, sed omnes, qui idem verbum spiritualiter audire, fide concipere, & bonâ operis custodiâ, vel in suo, vel in alieno, vel in proximorum corde parere, & quasi alere studuerint, asserit esse beatos.* Quomodo te sacratissima Carmeli mentis Religio sibi similem constituit, qui te propter se solum, atque alios multos ad se alliciendos creavit? Christus prædicta omnia fecit idcirco, ut animis hominum Divinitatis suæ fidem imprimeret, mundumque doceret, uti duplicem ipse habebat natu-

ram, ita etiam duas esse generationes illius; æternam videlicet unam, quâ à Patre æterno ante sæcula genitus est, novissimam verò alteram ac temporalem, quâ fuit post sæcula ex Matre Virgine natus. Quemadmodum verò Christus duplici generatione, & utrâque virginali, uti ait Divus Gregorius Nazianzenus, processit, vetustissimâ videlicet & æternâ, quâ genitus est à Patre sine matre, & novissimâ ac temporali, quâ ex Matre sine Patre & conceptus & natus fuit, sacratissima Carmeli Religio duplicem quoque virginalem sortita est generationem, alteram in lege scripta antiquissimam, quâ ab Elia parente Virgine, absque Matris intervenientis consortio edita fuit; alteram verò in lege gratiæ recentiore, quâ ex Maria Virgine orta fuit ac producta; quæ productio ex Matre fuit sine Patre. Color geminus ac duplices distinctæ Carmelitani habitûs partes istius sunt duplicis generationis & testificatio & hæreditas. Paternæ quidem absque matris interventu factæ testificatio & hæreditas est pallium album, ab Elia Elia Carmelitæ relictum: maternæ verò absque Patris consortio factæ testificatio & hæreditas, est sacrum & pullum Scapulæ à Sanctissima Virgine Maria sancto Simoni olim Carmeli Ordinis non modò alumno, sed & Generali Præposito cœlitus delatum. Hoc unum inter duplicem Christi & illius sacratissimæ Religionis generationem intercedere discrimen videtur, quod in Christi generatione Pater cœlestis, Mater verò esset terrena: in Carmelitani verò Ordinis productione Pater terrenus, Mater verò erat cœlestis. Sed in hac cœli terræque diversitate duplex illa productio tantum cœlestis substantiæ

*Nazian.
de laud.
Virgin.*

stantiæ participavit, & ambæ Carmeliticæ habitûs partes tot ac tantis cœlestibus dotibus ornatae fuere ac prærogativis, ut Mater è cœlesti Curia in terram descendens Scapulare detulerit; Pater verò ad cœlum è ierra conscendens pallium dimiserit ac reliquerit.

Nulla datur Religio (et si sanctissimæ omnes existant) quæ tale habuerit initium, quæve de talibus queat gloriari Progenitoribus: & cum benedicta hæc progenies duplicem sortita sit originem, & duplici generatione utrâque miraculosâ, utrâque singulari, utrâque cœlesti & divinâ sit exorta, devotionis excessui, aut laudum atque encomiorum exaggerationi attribui omnium minimè debet, si hodiernâ die iisdem Sacri Evangelii verbis dupliciter beator hujus Instituti proclamemus Alumnos; quia verè Beati, tantæ quod Matris sint filii. *Beatus venter, qui te portavit.* Et reverà Beati, quia tanti Patris Filii. *Beati, qui audiunt verbum Dei & custodiunt illud.* Duæ istæ Sacri Textûs clausulæ, ac duplex ista origo præfenti orationi nostræ fundamentum suppeditabunt atque argumentum. Benevolas præbete aures, atque ad gratiam obtinendam vestram operam conferte dicentes:

Ave Maria, &c.

Beatus venter, qui te portavit, & ubera qua suxisti. Luc. II.

§. II.

MAxima omninò Beatissimæ Virginis Mariæ excellentia in eo consistit, quod sit Filii Dei Mater; maxima Sacræ Carmelitanæ Religionis excellentia in eo sita est, quod ipsius Alumni sint Filii Dei Genitricis. Ad hanc gloriosam applicationem opus non est, ut

sacri Evangelii verba commutemus. Necesse, inquam, non est, ut illa de Genitrice in Genitricem transferamus, quia eadem est Genitrix; sed ut de Filio ad Filios extendamus, quia diversi sunt Filii, quamvis sibi haud omninò absumiles, prout deinceps videbimus.

Dum Spiritus sanctus de eodem utero virginali, de quo Evangelicum exclamat præconium: *Beatus venter*, mentionem faceret, Cantorum cap. 7. inquit. *Venter sicut acervus tritici vallatus liliis.* Cant. 7. v. 2. Prætermisiss hic liliis & tritico, soli explicando acervo insisto. Lilia, ut inquit S. Ambrosius, puritatem virginalem sanctissimi ventris designant, triticum exprimit Filium, qui in illo, aut ex illo natus est, veluti Christus ipsemet ait: *Nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, &c.* Joan. 12. v. 24. Sed ex hoc ipso enascitur dubiû quia si triticum sit tantum granum frumenti quomodo dicendus erit acervus tritici? *Beatus venter, & venter vallatus liliis;* De quo in utroque Testamento fit mentio, est idem venter virginis. Si ergò triticû, quod in illo & ex illo est progenitum, solum sit unicum granum, quomodo acervus dicendus erit? quod si granum sit Christus, acervus quis erit? quis erit mons? est mons Carmeli, quia & granum frumenti, & acervus tritici ambo ejusdem Matris sunt filii, ambo ejusdem sunt uteri partus. Ita supremum Ecclesiæ Dei oraculum Sixtus quartus Pontifex maximus declaravit ac definivit. Verba ipsius, quæ notatu dignissima sunt, attendite: *Venerabilissima Virgo Maria, qua Dominum nostrum Jesum Christum, admirabili cooperante virtute Spiritus sancti genuit, ipsa produxit Ordinem B. Maria de Monte Carmelo.* Ita, ut granum tritici & ejus-

eiusdem acervus ambo sint partus ejusdem ventris, quia unica & eadem Mater, quæ unicum peperit filium, alios quoque progenuit. Dum Christum peperit, *Beatus venter quæ te portavit*; Dum autem Carmeli Ordinem produxit, *venter tuus sicut acervus tritici* dictus est. In primo partu unicum edidit primogenitum; in secundo autem plurimos cælo dedit: sed in unico filio quem genuit, & in multis, quos produxit, semper una & eadem Mater est. *Ipsa produxit Ordinem B. Mariae de Monte Carmelo.* Hinc sacratissimi Evangelistæ Lucæ percipietur textus ille, in quem occæcatus Elvidius, non solum ut triobolaris Theologus, sed etiam ut deterior Grammaticus graviter impegit. Sanctus nimirum Evangelista evangelico penicillo suo admirabilem Virginis Mariæ partum, qui in stabulo Bethlehemitico contigit depingens ait, quod serenissima mundi Domina peperit *Filium primogenitum*. Primogenitum? ergo alios quoque genuit filios? Id Elvidius blasphemus & hæreticus ore asseverat. Ego autem & in sensu Catholico verum esse non diffiteor. Sacra ergo Deipara Virgo & primogenitum & secundogenitos habuit filios. Primogenitus est Christus; secundogeniti sunt illius Carmelitæ. Ubi Deus ordine & dignitate primus est, ibi dari potest & secundus. In hoc sensu D. Anselmus, Rupertus & Guerricus Abbas Elvidium refutârunt: sed quia istorum Doctorum applicatio, generalior est, utamur verbis Sixti, quæ non solum hujus sublimis prærogativæ fundamentum præbuere, sed etiam ejus nobis rationem suppeditant. Virgo Maria, ut inquit Pontifex, Christum genuit: Ordinem verò & Familiam Carmelitanam produxit:

Pars III.

atque istud discriminis est inter Filium & filios, inter primogenitum & secundogenitos. Primogenitus in utero conceptus, ex utero natus & genitus est; secundogeniti verò sunt producti. Ad istorum intelligentiam, agitur, paulò altius provehamur. Postquam æternus Pater genuit Verbum, alium generare non potuit filium, sed quamvis non potuerit generare, potuit tamen producere. Potuit *ad intra* producere, & producit Spiritum sanctum æqualem Filio. *Ad extra* potest producere filios, sed illis Personis nequaquam æquales, qui sunt filii adoptivi quos ejusdem spiritus efficit participes. *Ut adoptionem filiorum Dei recipere-
mus, misit Spiritum Filii sui in corda nostra.* Ad eum penè modum contingit sacratissimæ Virgini, quam idcirco Divus Augustinus ideam Dei appellat, ubi ait, *Si formam Dei te appellem, digna existis.* Deipara enim Virgo Filium à se genitum ac naturalem præter unicum, qui simul est unigenitus Patris Filius, alium nullum habet nec habere potest; Filios autem productos & adoptivos potuit plurimos hæc Mater sublimis obtinere: hi verò ex speciali prærogativa ac filiatione sunt in primis Religiosi Carmelitæ, quos imposito eis nomine, & factâ in filios adoptione *ad extra* produxit; *ad intra* verò (sic dici si lubet) communicando, & in illis proprium producendo filium, uti videbimus, *ipsa produxit.*

*Gal. 4.
v. 5.*

*Serm. de
Nat.*

§. III.

Probè equidem scio, naturalem inter Virginis Filium & adoptivos infinitum intercedere discrimen. Verùm in hoc ipso statu, & in ipsis his verbis aliqua mihi illucescit excellentia, quæ etiam

C.

in

in comparatione filiorum ad filium talis esse videtur. Quæro enim, in quo sit major prærogativa & præstantia; an in eo, quod sit quis filius naturalis, an quod sit adoptivus? Adoptio est naturæ supplementum, atq; idcirco palam esse videtur, longè esse excellentius, naturâ esse filium, quàm adoptione. Veruntamen absolute ac præcisè loquendo, dico, quod filius adoptivus ampliori gaudeat quodammodo prærogativâ, quàm naturalis. In filio naturali præstantia fundatur in filiatione seu progeneratione; in adoptione autem filiatio fundatur in ipsa præstantia. Filius naturalis ideò amatur, quia filius est; adoptivus autè est filius, quia amatur. Quod quis naturalis sit filius, fortuito fit, quod verò adoptivus evadat, ex merito accidit. Ratio istius rei est, quia naturales filii sunt partus naturæ, adoptivi autem sunt filii electionis. In prioribus voluntas, uti & iudicium locum omninò nullum habent; in posterioribus verò quidquid agitur, totum à iudicio. totum procedit à voluntate. Hoc signanter in Epistola ad Sisinnium Divus observat Ambrosius ubi ait: *aut naturâ filios suscipimus, aut electione, in natura casus est, in electione iudicium.* Quantum igitur fors vel casus differt ab electione, tantum una proles aliam antecellit: quod si parentes filios electione susciperent, proprios plurimi alienis commutarent, imò liberis quandoq; omninò carere, quàm tales habere mallent. Nunquid Adamus electurus vobis videtur fuisse Cainum, Noë Chamū, Abraham, Ismaëlem, Isaac Esauum, Jacob Rubenum, David Absolonem? absolute ita futurū fuisse non videtur; at quilibet iis prolibus esse debet contentus, quas sorte obtinuit, quia proles in hac parte bonis fortunæ adscri-

buntur. In filiis autem adoptivis contrarium usu venit, quia istius alteriusve electio à nostra voluntate, à nostro pendet iudicio, ac magno proinde voluntas & iudicium illius præpediatur errore oportet, qui omnium excellentiorem dignioremque non eligat. *Non est dignus adoptari, Cassiod.* ait Cassiodorus, *nisi qui fortissimus meretur agnosci.* Ac rationem subiungens illâ ipsam, quam observavimus, differentiam insinuat in his verbis: *in sobole frequenter fallimur: ignavi autem esse nesciunt, quos iudicia pepererunt.* Filii naturales sæpe sæpius desiderio parentum non respondent, quia licet sint filii naturâ, sunt tamen & fortunâ; in filiis verò adoptivis adoptans plerumque de fine intento votique sui effectu consequendo est certus, quia sunt filii electionis ac partus iudicii, quos iudicia pepererunt.

Talis aut penè talis (cum personarum distantia sit infinita) differentia est, quæ gloriose inter naturalem Virginis Mariæ Filium, & hosce adoptivos reperitur. Et naturales & adoptivi ambo ejusdē Matris sunt filii; sed Christus est viscerum ipsorum sacratissimorum Virginei Corporis Filius. *Beatus venter, qui te portavit; Carmelitæ autem sunt filii iudicii ipsius, quos iudicia pepererunt.*

Suprema Virginis Mariæ excellentia, quam S. Anselmus stupendam vocat, est, quod Maria & Deus ejusdem sint Filii Parentes: suprema autem prærogativa, quæ huic sacræ tribui potest Religioni, est, quod Carmelitæ & Christus sint Matris ejusdem Filii. Nec Deus amplius quid præstare potuit Mariæ, quàm ut Unigenitum suum ipsi daret in filium; nec Maria amplius quid exhibere potuit Carmelitæ, quàm ut Filium suum donaret ipsis

ipsis in Fratrem. Et quamvis Christus naturalis sit ejusdem Genitricis Filius; ipsi verò adoptivi; naturalis autem filio sit partus corporis. *Beatus venter*; adoptiva autem filio sit partus judicii, *Quos iudicia pepererunt*: nescio an ob istam differentiam dicere queam: *Quinimò Beati*. Verum animis advertite felicissimi Patres, vos Filios esse judicii, judicii inquam, non Jacob, uti fuere Manasses & Ephraim; neque Augusti aut Trajani, ut illi, quos ipsi adoptarunt, sed Sacratissimæ Dei Genitricis. Vos, & cogitationes Dei paræ Virginis ejusdem estis judicii partus. Videre igitur cum sitis cogitationum ipsius germani Fratres, an vestri memoria in illa vobis deesse queat. Solùm Verbum divinum præstantioris judicii Filius est, quàm vos, quia ex æterni Patris mente genitum est, vos autem ex ipsius Matris iudicio producti estis.

§. IV.

Verùm de iudicio ad voluntatem, quæ altera animæ pars est, quæ ad adoptionem, sive adoptivorum generationem filiorum concurrir, transeamus. Jacobus Apostolus ubi loquitur de adoptione & dignitate filiorum Dei, ad quam per merita Christi elevati sumus, disertè observat, ac tanquam singulare quid ponderat, quod in hoc generationis modo Deus nos generat voluntate: *Voluntariè nos genuit verbo veritatis*. Hæc voluntate itatis, ut sic dicam, circumstantia est transcendens & generalis in omnibus Dei operibus, atque in cunctis naturalibus, sive supernaturalibus beneficiis, quæ ex infinita illius liberalitate in homines proficiscuntur. Voluntariè nos creavit, voluntariè nos redefinit, voluntariè nos conservat, sustentat & guber-

nat, & quidquid operatur aut non operatur, voluntariè facit. Cum ergò voluntas & voluntarietas Dei ita inseparabiliter cunctis adsit operationibus ipsius, cur, obsecro, divinus Apostolus in filiorum adoptivorum generatione singulariter exprimit voluntatem, atque in illo verbo, voluntariè vim maximam facit? *Voluntariè genuit nos*. Differentiæ rationem ex ipsis Apostoli verbis hausit S. Fulgentius, quam etiam ante ipsum jam animadverterat Divus Athanasius, & est utroque dignissima. De tribus nimirum Apostolus in verbis illis facit mentionem; nempe de voluntario, generatione, & verbo: *Voluntariè genuit nos verbo veritatis*. Dicit ergò S. Fulgentius: *Nos Deus voluntariè genuit, quia voluntas generationem præcessit: in Unigeniti autem generatione nulla generantis præcessit voluntas; ubi sine initio naturali permanet æterna nativitas*. Generatio æterna, quâ Pater generat Verbum, non est, nec esse potest voluntaria, quia Filius per actum intellectûs, quod se Pater ante omnem voluntatis actum cognoscit & comprehendit, genitus est. Quia verò naturalis filii generatio non est libera nec voluntaria, sed necessaria, idèò quando Apostolus loquitur de generatione adoptiva, ita illam voluntatis circumstantiam ponderat & exaggerat dicens: *voluntariè genuit nos*: discrimen ostendens & inæqualitatem exactâ mentis staterâ expendens, atque si diceret: etsi Deus nullum præter unicum Filium naturalem generare potuerit, potuit tamen generare, & re ipsâ generat filios adoptivos. Et supposito quod illi eadem attributa & eandem æqualitatem non obtineant, habent tamen quandam circum-

cumstantiam, quâ hæc inæqualitas plurimum adæquatur, si enim adoptivæ generationi desit esse naturale, illa tamen superabundat in esse voluntario. Et hæc voluntarii circumstantia tanti ponderis, momenti ac pretii est, ut voluntarium secundæ primæ generationis ferè suppleat excessum. In prima generatione Pater totum esse divinum tribuit Filio, sed absque ullo voluntatis concursu; in secunda verò idem Pater solam istius esse participationem filiis adoptivis largitur: sed voluntariè: *Voluntariè genuit nos.* Nolo his diutius immorari, atque ea, quæ dixi de Patre, applicare & Matri, sed ulterius progredior.

Quærent Theologi, an Christus sit Filius Dei naturalis, an adoptivus? in quantum Deus & Verbum est, dubium esse nullum potest, quin sit filius naturalis. In quantum autem homo est, Scotus & plures affirmant esse filium adoptivum, sed communior ac magis recepta, & secundum Doctorem Angelicum certior sententia est, quod etiam ut homo sit Filius Dei naturalis. Hinc sequitur Christum dupliciter, ac duplici ratione esse filium Dei naturalem; semel nempe per generationem æternam, ac semel per temporalem. Sed quare Deus voluit, ut Unigenitus Filius naturalis ipsius veluti bis esset huiusmodi filius, & quasi suo animo factum satis non esset, quod semel ipsum genuisset, voluit illum in alteram quoque vicem generare? quia videlicet etsi in prima generatione satisfactum esset naturæ, nondum tamen satis esse factum videtur amanti, cui etiam ut fieret satis, non solum voluit, ut naturâ ipsius esset Filius, sed simul & naturâ & electione; unâ quidem ratione filius naturalis

cum omnibus proprietatibus filio naturali competentibus, ac rursus aliâ ratione filius etiam quidem naturalis, sed cum aliqua adoptivi proprietate. In prima Filii Dei generatione voluntas, uti vidimus, partes nullas habuit, quia fuit generatio necessaria, non verò libera. Quare ut voluntas & amor ad generationem Filii Dei quoque concurrerent, iterum filius generatur, ut sicuti per naturam filius est naturalis, ita etiam per electionem talis existat.

Fuit hæc sancti Hippolyti cogitatio sublimissima, cujus verba etsi intellectu difficillima sunt, quia amplius quid illis exprimere videtur; hoc tamen ipsum, quod diximus, & aliud nihil illis significat.

Qualem igitur Filium suum Deus per carnem misit, nisi Verbum, quod à principio scilicet filium vocavit quia futurum erat, ut ortum caperet. Et cum Filius vocatur, commune nomen amoris erga homines sumit; nec enim Verbum per se sine carne perfectus Filius erat, cum tamen perfectum esset Verbum Unigenitus. Id est antequam Unigenitus Dei Filius humanam assumeret naturam & ab æterno, quod attinet ad perfectionem & integritatem infinitam naturæ perfectus fuit filius, sed quod spectat ad satisfactionem & nomen amoris, deerat ipsi concursus voluntatis, quia necessariè, non verò liberè & per electionem naturâ genitus erat, ideòque ab ipsâ æternitate aliam in tempore futuram decrevit, vel quasi adoptavit generationem, ut suppleret & quâdam ratione perficeret in secunda, quod absque tamen ulla imperfectione (cùm ubique summa perfectio relucet) nō potuit obtinere in prima. In prima Verbum fecundissimæ Patris naturæ fuit Filius, sed

S. Greg.
Nazian.Coloss. I.
v. 13.

sed absque affectu, uti S. Greg. Nazian. affirmat, ubi ait: *Pater genuit filium sine affectu.* In secunda verò affectus unitus est naturæ, & Pater, cui satis non erat diligere filium, postquam illum genuisset, voluit denuò diligendo generare, atque idcirco quia diligebat, generavit, ut quemadmodum prius Paterni vocabatur Filius intellectus, ita etiam filius dilectionis ipsius vocaretur, *Filium dilectionis sue*, inquit Apostol. Hæ sunt vestræ prærogativæ, Partheniæ Carmeli Matris Filii, videtur enim Mater cum Patre, uti Rebecca cum Jacob, competiisse hîc in dilectione filii primogeniti, illa in amore secundogenitorum. Vos estis Sacratissimæ V. Mariæ Filii; sed quales filii? Filii mentis, voluntatis, iudicii & dilectionis. Ipsi iudicium vos cæteris prætulit; amor ipsius vos elegit; iudicium vos concepit, amor verò genuit. Non estis equidem Virginei Mariæ uteri filii; hoc enim privilegium soli Dei & Virginis filio debetur. *Beatus venter, quæ portavit;* sed ex quodam jure prærogativo, quod non minus, sed aliquo modo sublimius videri cuiquam posset, estis viscerum animæ ipsius filii, in anima illius concepti, in mente geniti, & ex mente prognati. Quis ista præcisè considerans negabit, hunc generationis modum longè esse nobiliorem atque excellentiorem, concipi nimirum & generari in anima, quàm concipi & generari in corpore? Certè ipse Christus in hocce negotio comparationem instituit, & quæstionem sive difficultatem hac ratione resolvit ac decedit. Marcella beatum proclamabat sacratissimum Beatissimæ Virginis uterum sive ventrem, quia conceperat & genuerat Christum: *Beatus venter, quæ porta-*

vit. At Magister divinus respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei & custodiunt illud.* Quasi diceret, imò beatiores dico illos, qui concipiunt & pariunt in corde vel in anima, sive aliàs mea Mater sit, sive alia. Iste est genuinus istorum verborum sensus, uti S. Augustinus cæterique sacri Interpretes exponunt. Duobus ergo modis sacra Virgo Maria Christum concepit & genuit; concepit in utero & concepit in corde, genuit in corpore & genuit in mente. Et iste concipiendi ac generandi modus fuit multò nobilior & præstantior priori, *Felicius Christum mente, quàm ventre* D. Aug. *gestavit*, de ipsa Deipara ait S. Augustinus: Nunc ipso Christo cum bona illius venia tantisper relicto, de secundo genitis Matris ipsius etiam comparative ad encomium istud Evangelicum *Beatus venter*, dicamus, *quinimò beati.* Quia cum Christus & Carmelitæ sint ejusdem cœli Reginæ filii, Christus in hac consideratione est Filius naturalis, & Carmelitæ adoptivi; Christus in utero Mariæ conceptus, Carmelitæ in corde, Christus in corpore, Carmelitæ autem in anima, quia iudicii illius & amoris sunt filii.

§. V.

Multum dixisse videri possem nonnemi, nisi Privilegii istius generalitas preti singularitatem & peculiarem tolleret existimationem. Video enim & audio quosdam doctiores, atque eos imprimis, quorum interest, dicentes esse adoptivum V. Mariæ filium non esse singularem unius istius Religionis prærogativam, sed multis aliis Congregationibus & Communitatibus, etiam à Sacra

Joan. 19.
v. 27.

Sede Apostolica probatis communem, quæ sub eodem nomine & vexillo merent ac militant, & speciali quoque cultu venerationis Deiparæ Virgini sunt addictæ. Atque isti primarii ac potiores sunt æmulatores atque oppositores: secundarii verò sunt omnes, quotquot singulari sunt in eandem cœli Reginam pietate, quique speciali affectu atq; obsequio ei sese consecrârunt; nemo enim illam in Matrem assumpsit, quin illa ipsum vicissim in filium acceptârit. Quando Christus è cruce pendens dixit S. Joanni: *Ecce Mater tua*; mox idem ipse qui vidit & testimonium perhibuit Evangelista, subjungit; *Et ex illa hora accepit eam Discipulus in sua*, vel, ut alii legunt, *in suam*. Ubi studiosius observandum est, quod de seipso sanctus ille Evangeligraphus ait, quod Mariam in matrem acceperit; at ex parte Mariæ non dicit, quod illa ipsum acceperit in filium. Cur verò cum dicit eam à se receptam, non ait etiam ab illa se fuisse acceptum & ipsum? utique disertis id verbis asserere supervacaneum videri potuisset; quamprimum enim Matrem V. in matrem nostram nos accipimus, mox ipsa omni seposità morâ in filios nos quoq; suos assumit. *Expressit, quod magis dubium esse poterat: tacuit, quod minus erat dubium*: in dictum Evang. locū ait Salmeron. Dubium enim, an illam in matrem accipiamus ex parte nostra se tenet, quin verò ipsa benignissima Domina in filios nos suos lubens volens accipiat, dubium esse nullum potest. O quanto peccatoribus id solatio est! sed plures sunt nobis qui obfistant, omnes nimirum cujusvis conditionis fideles, omnes enim Christiani Christi Matris sunt filii. Ita affirmant D. Aug. Origenes, S. Anselmus, Rupert. atque alii ex Patri-

bus non pauci. Ratio est, quia per fidei unionem perque Baptismi regenerationem cuncti fideles sunt membra Christi, qui est corporis hujus mystici caput, adeoque Mater Christi omnium istorum membrorum mater est. *Ipsa unica V. Mater, quæ se Patris unicum genuisse gloriatur, eundem unicum suum in omnibus membris ejus amplectitur, omniumq; in quibus Christum suum formatum vel formari cognoscit, matrem se vocari non confunditur* ait Guerr. Abbas. Gilbertus verò similiter Abbas paucioribus ac magis energicis verbis sic inquit. *Mater Christi mater est membrorum Christi, unde etiam ab omnibus mater appellatur, & ab omnibus cultu debito, ut mater honoratur*. Si ergo omnes Christiani, si omnes Virginis ter sanctæ cultui devoti, si omnes qui speciali vitæ instituto ejus sese mancipârunt obsequio, & sub ejusdem sanctissimæ Dei Matris Mariæ nomine & patrocinio Christo militant & inserviunt, hujus serenissimæ Reginæ filii vocentur, quænam est ista Carmelitanæ Religionis prærogativa, quam tantis hucusque encomiis celebravimus? etenim ipsi soli, aliis exclusis, Deiparæ Virginis filii si essent, quædam illa eximia dignitas foret atque eminentia; sed hæc eadem gratia multis communis cum sit, ad eone illa magna, adeone excellens, adeone censenda est gloriosa? imò verò: at enim nihil continere singulare videtur: ex hoc ipso capite singularissimam ego esse decerno. Est enim prærogativa hæc omnino singularis, quæ similem non habet, quod ipsi sublimissimæ hujus Dominæ filii specialiter nominentur, quæ tot tamq; illustribus fœcunda est liberis. Quod in Evangelica historia in majorem me rapiat admirationem nihil est, quam ubi

amabilem illam pompam, stylumque in-
 tueor singularem, quo S. Joannes sup-
 presso nomine proprio, quo tamen reli-
 quos indigitare Apostolos solet, ubi de
 se loquitur, semper dilectum sese Di-
 scipulum Inominat. *Discipulus quem*
diligebat Iesus. Quid ais divina aqui-
 la? ergone S. Petrus, S. Andreas, cæteri-
 que Apostoli omnes non sunt Discipuli
 Iesu? sunt utique, & ante te in Discipu-
 los assumpti. Nunquid Petrus & Andreas
 sunt dilecti? quinimò prius te electi, prius
 te vocati. Cum ergo cæteri Apostoli
 æquè sint Discipuli, & Discipuli dilecti,
 quænam illa exceptio aut prærogativa
 est, de qua ita gloriaris? amplior & sin-
 gularior est, dari quæ possit. Si alii non
 darentur Discipuli, & Discipuli à Christo
 dilecti, tam eximia non esset hæc excel-
 lentia: sed cum tot sint Discipuli totque
 dilecti, specialissima hæc Joannis gloria
 est, quod sit Discipulus Christi dilectus.
 Singulatus non consistit in uritate, neq;
 sublimitas in magnitudine; sed in eo,
 quod quis inter multos sit solus, & inter
 magnos magnus, in hoc consistit singula-
 ritas. Idem de Mariæ Filiis pronuntio.
 Verùm ut id percipiamus apertius, ipse
 S. Joannes declarator accedat. Ultima
 conditi à Christo agonizante Testa-
 menti clausula fuit, quod Matrem suam
 Joanni & Joannem Matri, ipsam in mā-
 trem, hunc in filium destinārit & com-
 mendārit. *Ecce Filius tuus, ecce Mater*
tua. Quæro jam, an per hanc clausulam
 cæteri Apostoli fuerint exclusi? nullo mo-
 do; sic enim ipsemet testator Christus
 post suam resurrectionem, quando tres
 Marias ad Apostolos legavit, declara-
 vit dicens: *Ite, nuntiate fratribus meis.*
 Si ergo post denominationē ac designa-

tionem Joannis in Filium Mariæ, cæteri
 Apostoli æquè fuere fratres Christi, adeo-
 que & Mariæ matris ipsius filii, quid Chri-
 stus plus contulit Joanni: & si pro Joanne
 speciale fuit privilegiū, quare illud ad cæ-
 teros extendit: ut magis ipsi soli proprium
 esset, & singularitas sublimior redderetur;
 societatem ei attribuit, ut singularem effi-
 ceret, attribuit comparisonem, incom-
 parabilem ipsum ut constitueret. Alii qui-
 dem Apostoli sunt fratres Christi, adeo-
 que & filii Mariæ; sed Joannes ex omni-
 bus istis filiis est filius. *Ecce Filius tuus.* Et
 sicut Joannes respectivè ad Christum in-
 ter Discipulos est Discipulus, & inter di-
 lectos dilectus; sic ad V. Mariam quod at-
 tinet inter filios est filius. Cæteris Chri-
 stus nomen contulit, Joanni antonomasi-
 am. Cæteris filiationem concessit, Joanni
 filii tribuit specialitatem. *Ecce Filius tuus,*
ecce Mater tua. Jā nunc indubiè me per-
 cepistis, & quàm proprium ac peculiare
 sit sacræ huic Religioni Carmelitanæ sin-
 gulare filiorum Mariæ privilegium, intel-
 lexistis. Cum cæteris sunt filii, sed non ut
 cæteri; speciali enim electione, speciali a-
 more, speciali nomine, speciali prærogati-
 vā; speciali denique filiatione ex omnibus
 Mariæ filiis Filii sunt hujus Sacræ Religio-
 nis alumni. In tres particulares Hierar-
 chias cæli Reginæ filios distribuimus,
 quarū quælibet aliam antecellit. In prima
 & infima omnes annumerantur fideles.
 In secunda & media, omnes eidem Virgi-
 ni quodam pietatis affectu singulari addi-
 cti: In tertia verò & suprema omnes, qui
 speciali Religionis Instituto ejus obse-
 quio mancipati & consecrati sunt, com-
 prehenduntur. Sed ex omnibus his Hie-
 rarchiis verè Angelicis specialiter electæ,
 & Angelorū Reginæ dilecta est Carmeli-
 tana

Cant. 6.
v. 7. 8.

tana ipsius Familia. Ipsemet Christus istius gratiæ (sicut omnium aliarum) Author id nobis apertè testabitur & confirmabit: Salomonis enim oraculo & figurâ Cant. sexto sic dicit: *Sexaginta sunt Reginae & octoginta Concubinae, & adolescentularum non est numerus: una est columba mea, perfecta mea: una est mater sua, electa Genitrici sua.* Omnes Patres & Expositores consentiunt, quod in his tribus hujus divisionis differentiis, Reginarum scilicet, Concubinarum & Adolescentularum, tres comprehendantur animarum status sive ordines, qui in majori vel minori perfectionis & unionis cum Christo gradu, omnes sunt ipsius sponsæ & Matris ipsius filiæ. In hoc etiam optimè discriminatas atque expressas tres à nobis jam propositas filiorum Virginis adoptivorum habemus hierarchias. Id verò quod magis extollit Salomon seu Spiritus S. est, quod inter istas hierarchias & ordines, & super omnes illas detur una, quæ est unica singulariter electa Mater suæ. *Una est Mater sua, electa Genitrici sua.* Sed quænam est hæc unica & singulariter electa? Ponderate verba, & videbitis, quod sit Religio Carmelitana. *Una est Mater sua, electa Genitrici sua.* Non dicit solummodò quod sit unica & electa Mater sua, sed magis signanter & appositè dicit, *Mater sua*, quæ ipsam genuit: *Genitrici sua*: distinguens in ipsa maternitate duo diversa nomina, & duplicem maternitatis modum ostendens. Sacratissima Virgo omnium cæterorum Ordinum Mater est; sed Carmelitani Ordinis & Mater & Genitrix, quia illum genuit & produxit, uti jam diximus. Ipsa produxit Ordinem de Monte Carmelo, & quia producendi & istos

Filios generandi modus fuit specialis electio, quam de ipsis fecit, hanc electionem mox declarans statim subjungit, *Electa Genitrici sua.* Cæterorum Mater est, qui a ipsi propria devotione moti illam elegerunt: Carmelitarum autem Mater est & Genitrix, quia Sacratissima Virgo illos elegit, *Electa Genitrici sua.* Propterea ex tot filiis unici sunt filii, & ex tot institutis unica est Religio: *Una est Mater sua, electa Genitrici sua.*

Hæc mundi Domina in electione Carmelitani Ordinis, & hæc gloriosissima Mater in horum Filiorum suorum electione habuit se sicuti Deus in electione Matris suæ se habuit. Ut Deus Virginem Mariam in matrem eligeret, tres imprimis instituit electiones, easque melioris portionis earum in mundo reperiri quæ possent. Ex omnibus Populis elegit & selegit unum, qui fuit Populus Hebraeus in Abraham. Ex omnibus Tribubus populi istius, statim elegit unam, quæ fuit Juda. Ex omnibus familiis istius Tribus elegit & segregavit unam, quæ fuit Davidis. Denique ex ista familia digniorem elegit personam, quæ fuit B. Virgo Maria. *Ad Virginem desponsatam Viro de domo David.* Idem Deipara Virgo in istorum fecit electione filiorum, ut ex omnibus suis filiis ipsi unici essent, & electorum præelecti. *Una est Mater sua, electa Genitrici sua.* Ex omnibus enim Populis & Gentibus orbis universi elegit Christianos, qui sunt ipsius filii per fidem: ex omnibus Christianis omnes sibi devotos elegit, qui sunt filii per affectum: ex omnibus sibi devotis sacras elegit Congregationes, qui sunt filii illius per institutum, qui sub ipsius sacro nomine & patrocinio ei inserviunt. Denique ex om-

Luc 1.
v. 27.

omnibus institutis, quæ fuerunt, sunt aut erunt, elegit Ordinem Montis Carmeli, ut hæc Religio esset unica electa inter omnes illius filios, & super omnes illos propria sua. *Una est Matri suæ, electa Genitrici suæ.* Aliud enim est respectivè ad eosdem Parentes esse filios, & aliud esse filios suos. Jacob plurimos, uti novimus, habuit filios, sed Filius suus erat Joseph. Inter cæteros filios triplex reperiebatur distinctio: alii enim erant filii Balæ, alii Zelfhæ, alij Liæ; sed Joseph, qui erat Rachaelis primogenitus, erat filius suus. Hæc fuit inhumana allusio, quam invidi fratres tunicæ sanguine conspersæ exhibitione fecerunt, ubi dixerunt: *Vide utrum tunica filii tui sit, an non?* Et hæc quoque fuit energia doloris, quo ipse Jacob agnitâ tunicâ ait, *Tunica Filii mei est.* Cæteri filii ipsum filium tuum appellârunt; *Filii tui*: Pater vocat ipsum filium meum, *Filii mei*; quia licet omnes essent filii Jacob, Joseph tamen erat filius suus. Et ad maiorem rei istius, de qua tamen dubitare nemo potest, expressionem, congregatis (inquit sacer textus) *Omnes liberis ejus, ut lenirent dolorem patris*, ipse respondit; *descendam ad filium meum lugens in infernum.* Nolo, inquit, aliam habere consolationem præter mortem, ut vadam ad requirendum, & videndum filium meum. Omnes ergo, quos habes hîc præsentem, non sunt filii tui? ita, filii mei sunt, sed non sunt filius meus. Cæteri quoque erant filii, & hoc non inficiabatur Jacob, sed filius suus erat Joseph. Multum inter se differunt, esse filios ipsius, & esse filium suum. Hæc est differentia, quæ in electione purissimæ Virginis Mariæ, ut cum tantus sit numerus filiorum ipsius, omnesque dilecti, unus ab aliis plurimum discriminetur.

Pars III.

Cæteri sunt Filii Virginis, sed Carmelitæ sunt filii sui; *una est matri suæ, electa Genitrici suæ.*

§. VI.

Absque eo, quod ab historię Josephi contextu recedamus, ego authenticum instrumentum regulamque firmissimam istius differentię producam. Dicit sacer textus, quod *Israel dignebat Joseph super omnes filios suos.* Hunc verò excessum & diversam ac differentem parentis dilectionem cæteros Josephi fratres minime omnium latuisse ipsa sacra historia fidem facit, ubi ait: *Videntes autem fratres ejus, quod à patre plus cunctis filiis amaretur.* Amor affectio est, quæ aspectum non minus fugit, quàm anima, in qua nascitur, & in qua vivit. Si verò non videtur amor, quomodo ergo cæteri filij Jacob amorem illius adeò manifestè videbant, ut absque ulla jam ambiguitate cognoscerent Josephum parenti præ cunctis in amoribus esse? *Videntes quod à patre plus cunctis fratribus amaretur.* Per effectus id coloris agnoverunt: *fecit ei, ait sacer textus, tunicam polymitam.* Fecit nimirum Jacob Josepho tunicam ex variis coloribus contextam, & cæterorum tunicis præstantiorem, & hoc fuit evidentissimum signum, quod ipsius amoris differentię notitiâ ipsis indidit. Videre jam vultis, qua ratione Carmelitæ sint Beatissimæ Virginis Mariæ Josephi? intuimini Scapulare quod ipsa in manibus tenet, quodque ipsa cælorum Regina eis tradidit, cum pro ipsis solis contextuisset. *Fecit ei tunicam polymitam.* Polymita interpretatur ex variegatis coloribus. Duæ hæ fasciæ è cœlesti vestiario depromptæ, quibus Virgo Sacratissima album Eliæ vestimentum variis coloribus inter-

D

te.

texuit, sunt characteres ac signa sub sensum cadentia, quibus, quod ipsi præ cæteris omnibus sint filii sui, aperte comprobatur. Non me latet Josephum fratribus ob vestis singularitatem duntaxat non fuisse invisum. Plurimi fuere, qui linguâ & calamo hanc gloriam impugnare atque obfuscare, Carmelitasque eâ, haud secus atque invidi fratres Josephum tunicâ exuerunt, spoliare sunt conati. At modò æmuli isti latrare amplius non queunt; quia Sancta Mater Ecclesiæ summorum Pontificum diplomatibus eis ota obruravit. Veritatem enim hanc declararunt & confirmarunt Alexander V. Clemens VII. Paulus V. Gregorius XIII. & alii, ac præ reliquis & ante illos Joannes XXII. cui Sacratissima Virgo apparuit ac fore revelavit, ad supremum Ecclesiæ solium ut ipse sublimaretur, cui tamen revelationi hanc conditionem ac legem adjecit, ut ipse sacri sui Scapularis certitudinem firmaret & roboraret privilegia, quod Scapulare ipsemet Pontifex *habitus Sancti signum* appellat. Voluit nimirum purissima Virgo, postquam sacrum hocce pignus Carmelitæ impertiit, illud rursus, instar Jacobi, velut suum agnoscere: *Hæc est tunica filii mei.* Hoc est filiorum meorum vestimentum. Quid igitur invidos reperiri miramini? finite illos, maximis enim impelluntur rationibus. Bene natus non adeò improbo invidias, etiam inter ejusdem parentis filios. Invidebat Cainus justo Abeli: & cur ipsum invidiâ non fuisset persecutus, invidebat enim ipsi, quod Deo esset acceptior, adeoque veluti cæteri rationem invidendi nullam habent, qui res alias invident, ita ille per magnam habuisse videtur. Sanè si quid aliud, sola Dei, &

post illam (semper enim conjunctim incedunt) Deiparæ Virginis gratia ad invidiam quempiam extimulare debere videtur. Cur natu minorem fratrem invidiâ non prosequeretur primogenitus, cum videret eum primâ vestiri stola: *citò proferte stolam primam?* Si ergo hæc prima Dei matris sit stola, cur filii isti invidiæ non essent expositi? ipsi enim respectu Christi sunt filii natu minores, & ipsorum stola respectu cæterorum filiorum est prima. Vestivit primogenitum naturalem, vestivit & primogenitos adoptivos, adeoque unum velut alios insignivit, & colorum varietate distinguit. Dum ex purissima Virgine quæreretur: *Qualis est dilectus tuus ex dilecto?* ipsa respondit: *Dilectus meus candidus & rubundus electus ex millibus.* Dilectissimum suum præ omnibus ex rubro albicante (incarnati nomine alia idiomata exprimunt) humanitatis colore super divinitatis candorem convestivit, filios autem super omnes dilectos pullo super Eliæ candorem colore cooperuit.

Tertio lib. Reg. cap. 19. refertur, quod Elias imposuerit pallium super Elifæum, quo pacto, uti per celebres istius loci Expositores affirmant, eum suæ Religionis habitu donavit, atque in illam ipsum cooptavit, veluti etiam comprobatur ex eo, quod statim Elifæus, facta omnium renunciatione bonorum suorum, relictâque paternâ domo, etiam secutus est & obedivit ei. Deinde post aliquod tempus uti lib. 4. Reg. cap. II. habetur; Elias ab Elifæo digressurus illi ait, ut peteret quidquid vellet, hic verò postulavit, ut ipsius spiritus in se duplicaretur: *obsecro ut fiat in me duplex spiritus tuus.* Cui respondit Elias, rem esse perdifficilem

Luc. 15.
v. 22.

Cant. 5.
v. 9.

3. Reg. 19.
v. 12.

4. Reg.
1. v. 9.

ibid. v.
10.

ibid. v.
12.

v. 13.

facilem quam postulasset, fore tamen, ipsum, dum ab eo tolleretur, intueri si posset, id quod petierat ut obtineret: *si videris me, quando tollar à te.* Tunc igneus apparuit currus, quo Elias subvectus per aëra volitat: Elisæus verò, *scidit vestimenta sua*, atque ilicò levavit, tulitque pallium Eliæ, quod eo in aërem sublato deciderat: *levavit pallium Elia, quod deciderat ei.* Innumera propemodum sunt, in hoc percelebri eventu observari atque expendi quæ possent. Imprimis immoderatum, imò temerarium fuisse videtur desiderium istud, quo Elisæus postulat spiritum Eliæ duplicatum, idque vel maxime, quod ille ipsum spiritum suum (quando minùs eum quem ipse non habebat) dare non posset. Quod si spiritum igitur illum daturus erat Deus, quid referebat, utrum Elisæus raptum Eliam videret nec ne? quod si Elisæus Eliæ jam habitum gestabat, cur in alteram ei vicem hic imponitur? & si illum ei dare volebat Elias, cur non dabat, in terris cum ipso etiamnum cum ageret? denique cur Elisæus sua scindit vestimenta, & utraque retinet, nempe istud à se discerptum, & aliud è cælo delapsum & integrum?

Omnia ista unica prophetica figura erant eorum quæ postmodum Carmelitana Religioni, in Elisæo tanquam capite tunc repræsentatæ erant obventura. Postulavit Elisæus futurorum præsciis, ut fieret in eo duplex spiritus, quia spiritus ille, quem in lege scripta receperat, in lege gratiæ duplicandus erat ac perficiendus, non tamen conciliatore ipso Elia. Id ex ipso sacro contextu satis apertè evincitur: postquam enim Elias primâ vice pallium suum Elisæo imposuisset, ei ait fecisse jam se, quod ad ipsum

specaret: *quod enim meum erat, feci tibi* 3. Reg. 19. Non igitur erat Elias, qui secundum ei v. 20. daturus erat vestimentum, neque qui in eo duplicaturus erat spiritum; & ideo Elisæus non dixit: *da mihi*, sed *fiat in me.* Elias autem ubi ad petitionem illius respondit, non dixit *dabo tibi*, sed *erit tibi*; In hacce figura prophetice adumbratum mysterium istud erat, quod Eliæ posteri ac successores aliud accepturi essent vestimentum, & cum ipso duplici quoque spiritu donandi, uti factum fuit sacro recepto Scapulari. Quamobrem cum vestis Eliana altera vice donaretur Elisæo, non fuit ea tradita in terra, sed è cælo delapsa. Atque idcirco etiam Elias futurum adpromisit, quod petebat Elisæus, at non nisi sub ista conditione, si ipsum raptum conspiceretur; quia si Carmelitæ in eodem instituto, Eliam præ oculis semper habentes, non perseverassent, hanc gratiam à Deipara V. promeriti non fuissent, nec ipsa purissima Virgo illos in Carmelo morantes adeò frequenter, uti fecit, visitasset; neque ipsi in eodem monte, etiam ante illius suæ Matris in cælos assumptionem primam ei sacram ædem erexissent, veluti reverà erexerunt. Idèò Elisæus, quod stuporem conciliare cui posset, vestimentum, quod ab Elia primum receperat, scidit, illud verò quod è cælo dimissum ei fuerat, levavit atque suscepit: sic enim Carmelitæ per vetustam Eliæ vestem scindentes ex illa pallium sibi album concinnarunt, ac recepto altero, sacro pulloque Scapulari, ejusdemque coloris tunicâ fuere perfectè vestiti, atque ut sacratissimæ Deiparæ Virginis filii insigniti.

Idem omninò cellissima mundi Domini egisse videtur cum Elia, quod Jacob

Gen. 30.
v. 39.

cum Socero suo Labano. Convenerat Laban cum Jacob, quod omnes agnelli, qui varii & diversi coloris nascerentur, spectarent ad Jacob, qui verò nascerentur albi ipsius essent Labani. Quare hic ei oves commisit omnes albas, ut eâ ratione agnelli quoque omnes procrearentur albi: & appositis à Jacob quibusdam ovium conspectum virginis, discolores prognati sunt agnelli: *Factum est, ut paterent maculosa, & diverso colore respersa.* Idem penè in Monte Carmelo evenit, quamdiu enim Carmelitana Religio solum Eliam præ oculis habuit (*si videris me quando tollar à te*) ipsius agnelli Eliani habitus colore erant candidi, quali veste amictum ipsum Eliam vidit parens, cum mater illum eniteretur, uti refert S. Epiphanius: sed illo variato ac mutato propositâque virgâ de radice Jesse, quæ est Sacratissima Virgo Maria cum Scapulari fusco, omnes agnelli postmodum lanea veste diverso colore respersâ amicti prodierunt, ac propterea Matris suæ caractere maternoque signo insigniti ab omnibus filiis aliis, tanquam speciales ac proprii filii sui, sunt discriminati ac discreti.

§. VII.

Gloriosæ hujus singularitatis ac differentię filiorum evidentiam satis jam superque commonstrasse nobis videtur: solum igitur, ut illius rationem ac fundamenta, quæ gloriæ minoris non erunt, exhibeamus, superest. Cum enim filiatio adoptiva non fundetur in casu aut naturæ fortuna sed in judicii & voluntatis electione, necessariò meritum supponit; & quò sublimius est iudicium,

vegetiorque voluntas, eò majorâ meritâ præsupponit. Qualia ergo & quanta sint merita oportet, quorum singularitate ac magnitudine Carmelitanæ Religionis filii, cæteris omnibus in Deiparâ Virginis electione præferri ac præponi meruerunt? Fateor in argumento adeò gravi, in quo omnes sacræ Religiones tantos, tamque illustres meritorum, devotionis & obsequii titulos, totque ac tam singularia huic Virgini sacratissimæ exhibita obsequia recensere possunt, adeò me hæsisse ancipitem, ut quàm diutissimè resolvere me ad aliquid peculiare dicendum non potuerim, donec ipsomet Evangelio duce, per viam adeò præter ordinariam, uti modò videbitis, veram singularitatis illius, meâ quidem sententiâ, deprehendi rationem.

Dico igitur Carmelitas cæteris fuisse præpositos ob maximam, quam hæc sacra Religio à suis antiquissimis principiis habuit cum Christo similitudinem. Et quidem rationi quàm maximè consentaneum erat, ut illi in adoptivorum electione filiorum cæteris anteponerentur, qui filio naturali similiores conformioresque esse dignoscerentur. Virgo sanè Deipara in hoc suæ electionis decreto ipsismet electionum ac decretorum ideis dirigebatur divinorum. Quâ quæso ratione Deus adoptivos filios ab æterno selegit ac decrevit? Hoc Divinus Apostolus in capite octavo Epistolæ ad Romanos nobis exposuit ubi ait: *Quos præ-* Rom. 8.
sciuit & prædestinavit conformes fieri v. 29.
imaginis Filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. Id est, quos Deus prædestinavit, ut essent adoptivi ipsius filii, illos etiam ante destinavit, ut filio naturali similes & conformes evaderent,

ut filius naturalis esset primogenitus, ipsi verò natu minores, atque ita quidem, ut sicuti omnes ejusdem parentis liberi sunt fratres, adeoque convenit, ut sibi invicem haud absimiles sint, sed conformes, & sicut Christus veluti est filiorum primogenitus, ita etiam est omnium exemplar, forma & norma virtutum, ità adoptivi, qui sunt minores natu, ipsi sint similes necesse est, ab ipso ut effingantur, atque cum eo conformentur, quia aliàs essent quidem fratres, sed invicem sibi dissimiles. Hæc est est decretorum Dei in suis electionibus forma. Tali quoque Virgo Maria in hac sua electione usa methodo fuit, hoc unico excepto discrimine, quod Deus illos, quos in filios adoptare constituit, illos filio suo similes efficiat, cœli verò Regina quos jam similes invenit, in filios adoptat. Similitudinem præbuit Elias, & purissima Virgo adoptionem, sed adoptionem in similitudine fundatam. *Conformes imaginis Filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus.*

Quanta jam Carmelitarum à suo exordio cum Christo, id est primogenitorum Deiparæ Virginis adoptivorum cum primogenito naturali fuerit similitudo; non minus disertè testatus est Salomon, quàm si Carmelitas proprio nomine designasset. Cœlestis videlicet sponsus Canticorum capite septimo Sponsam describit, ac nativis nobis veluti coloribus adumbrat, unamquamque illius sigillatim in membris delineando perfectionem: *Caput*, inquit, *tuum, ut Carmelus.* Non miror sponsæ caput à virorum sapientissimo comparari monti, quia comparationes illius non minus sunt, quàm ipsius sapientia, exquisitæ

ac singulares. Sed cur potiùs monti Carmelo quàm alteri? videamus prius, quodnam & cuius caput quod comparatur, & statim comparationis proprietatem explorabimus. Sponsa, de qua in Canticis agitur, Ecclesia est, Caput istius sponsæ, est Christus, *quem Deus Ephes. i. dedit caput super omnem Ecclesiam; qua v. 22. & est corpus ipsius*, inquit Apostolus. *Vo-* 23.
lens ergo Salomon Christum cum aliqua re terrena comparare, nihil aded ipsi simile reperit ac Montem Carmelum, qui à Carmelitis incolebatur. Sic Justus Orgelitanus, *in Carmelo Monte Justus* inquit, *sanctus Elias & Eliseus sapere re-* Orgel.
ceptaculum habuerunt: quapropter in Capite Ecclesia Domino nostro JESU Christo, quo sublimius nihil est, Justus habitaculum recipiunt. Plurimi viri sancti & justii alios tam Israël, quàm extra Israël, montes per celebres reddiderunt; sed Salomon Christum nec monti Sinai ob Moyse legem insigni, nec monti Moria Abrahami sacrificio consecrato, nec monti Oliveti Davidis lacrymis irrigato, nec monti Libani à Josua & Ezechia frequentato assimilat, sed solummodò ac singulariter monti Carmelo, quia nobilissimum erat solum vitæ & instituti ipsorum sanctitate consecratum, neque temporibus istis fuit vita aut aliud institutum ita Christo persimile; quod ut perspiciamus apertius, videamus, cui homines Christum, postquam apparuisset in mundo compararint ac similem esse dixerint. Christus ipse aliquando suos ita interrogavit Apostolos: *Quem dicunt homines esse Filium Matth. Hominis?* atque si diceret, qualis in vul- 16. v. 13.
go de illo viget opinio, & quemnam esse illum existimant? at illi responderunt:

v. 14.

Alii Ioannem Baptistam, alii Eliam, alii verò Ieremiam aut unum ex Prophetis. Magni cet sunt homines illius ætatis, in qua nati sunt æmuli, citius tamen credunt, ex illis, qui insignes jam decesserunt, Heroibus aliquos posse resuscitari, quàm similes illis denuò enasci: Usque adeò viventium præsentiumq; proprium vitium invidia est. Quamobrem ipse etiam Deus postquam nascendi semet necessitati subiecit, ab hac temporis iniuria nequaquam fuit immunis. Verùm posito quod eum homines judicarent & assererent esse unum ex antiquis, Regibus potius quàm Prophetis ipsum comparare debuisset mihi videntur, quia Messias tanquam Rex futurus expectabatur, & Christus ut Rex proclamatus atque adoratus fuit à Magis, qui quidem titulus tanto constitit Innocentium cruore; quin & turbæ ipsæ Regem illum proclamare voluerunt in deserto, ac reapsè deniq; Hierosolymis publico Regis cum triumpho & applausu receptus fuit ubi clamabant: *Benedictus qui venit in nomine Domini Rex Israël.* Veruntamen tanta erat similitudo, quam Christus habebat cum Carmelitis, & Carmelitæ cum Christo, ut nemini Carmelita non videretur. Elias erat Carmelita, & primus parens ac fundator Carmelitarum, uti ex tota sacra Scriptura constat: Joannes Baptista erat Carmelita, uti sanctus Gregorius Nazianzenus, Sanctus Macharius & Sanctus Antonius asseverant: Jeremias erat Carmelita, si non habitatione, saltem vitæ instituto, uti ex Sancto Hieronymo de vitæ perfectione istius Prophetæ scribente colligitur. Ex cæteris quoque Prophetis plurimi erant Carmelitæ, ita ut Carmelitana Religio communiori appellatione

Ioan. 12.

v. 13.

¶

Matth.

9. v. 21.

Cætus Prophetarum vocaretur. Et quia Carmelitæ jam à prima sua origine Christo adeò similes fuere & conformes, ubi Sacratissima Virgo Deipara huic naturali suo Filio primogenito alios adoptivos, veluti, ut sic dicam, secundo genitos dare volebat, eosdem Carmelitas, utpote illi similiores & conformiores quasi eligere debebat: *Conformes imaginis Filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis Fratribus.*

§. VIII.

V Erùm hoc unum hic adverto posse mihi validissimè objici, quod si similitudo cum Christo fuit huius prærogativæ meritum, quamvis ultro vetustis totum hoc concedamus Carmelitis, quod essentialiter ad veram pertinet Religionem, eamq; constituit, dubium tamen esse nemini potest, quin legis gratiæ Religiones multò maiorem perfectionemque cum Christo similitudinem habeant; veligitur quælibet ex istis in hac filiatione præferri debuisset, vel certè similitudo ista illius non erit fundamentum aut meritum. Quantumvis verò ista ea se ratione habere videantur, à proposita tamen me sententia dinoveri non sino: neq; tamen hic uti volo scuto, quo istum alioque haud absimiles ictus retundere facillimè possem, quod nempe leges & regulæ amoris non sint *stricti iuris*. Licet enim amoris rationes quibusvis expositæ sint objectionibus, illis tamen contra veritatem & electionum ab illo factarum certitudinè omnino nihil evincitur, quin potius ob hanc ipsam illæ causam ipsi sunt propriæ, multòque ad illum fortius quàm parentes ad filios, referuntur. Rationem assignat Scriptura, cum Jacob majori prosequeretur amore Iosephum quàm

Gen. 37.
v. 3.

quàm ceteros filios, hancq; fuisse ait: *Et quod in senectute genuisset eum.* At obfistere videtur, quod ratio ista magis faveret Beniamino, qui post Josephum natus fuit, eratq; ultimus Jacobi Patriarchæ filius, Nihilo tamen minus conclusio erat certa, ratioque, quâ nitebatur, à veritate haudquaquam aliena, quam idcirco sacer textus, ut talem tueretur. Idem igitur & hîc possem reponere, si objectio & instantia subsisteret, at minimè subsistit.

Cum Carmeli Religio mille annis antea alias, etiam vetustiores, suum sumpsisset initium, duplex habuit tempus, ac duplicem quasi ætatem, unam scilicet post, & aliam ante Christum. Post Christum æquè illa perfecta fuit atq; alia quævis legis gratiæ Religio: ante Christum totam illam obtinebat perfectionem, quâ tempus & status ille permittebant. Et hæc temporis circumstantia, quod nempe tamdiu ante Christi adventum habuisset initium, est quædam prærogativa, quæ illam unicam, singularem, & in eadem similitudine, in qua ipsius fundatur præferentia, incomparabilem constituit. Cæteræ Religiones Christi imitatione illi similes extiterunt; Carmelitæ Christo fuerunt similes, antequam Christum, quem imitarentur, haberent in mundo. Et hoc similitudinis genus cæteras omnes incomparabiliter exuperat similitudines. De Job asserit ipse Deus non habuisse sibi similem in terra: *Nunquid, ait, considerasti servum meum Job, quod non sit ei similis in terra?* Et cur hoc? Sanctus Augustinus inquit: *Quis tantum potuit promereri, cui tale testimonium Dominus perhiberet, nisi hic, qui non imitator invenitur, sed Author eorum quæ gessit:* Non habuit Job sibi similem in mundo, quia non fuit

imitator sed author. Cæteralium imitati sunt, & ipse non habuit quem imitaretur, ipse fuit Prototypon, cæteri verò Ectypon, ipse Magister, cæteri Discipuli, ipse Præceptor, antequam mundi advenisset Magister. Mutate Job in Eliam, & S. Augustinus pro me respondet. Sed vestra mihi largiatur devotio, ut aliquid ex multis explicem atque exponam, quæ in hujus similitudinis differentia delitescunt. Dicit Christus: *Beati, qui audiunt Verbum Dei & custodiunt illud.* Luc. 11. v. 28.

Sed quantò beatiores erunt, qui Verbum Dei non audiêrunt & tamen illud custodiunt? hæc ergò præminentia est, quâ Carmelitana Religio cæteras Ecclesiæ Religiones antecellit. Cæteræ Religiones audiverunt Verbum Dei & custodiverunt illud; Religio autem Carmelitana custodivit Verbum Dei antequam audiret illud. Cæteræ Religiones audiverunt Verbum Dei & custodiverunt illud, quia Christus prius Evangelica consilia prædicavit in quibus Religiosa perfectio consistit, & postmodum cæterarum Religionum Fundatores illa secuti & amplexati sunt, seseque sub hoc vitæ instituto Deo consecrârunt: sed Carmelitana Religio, & antiquissimi ac sanctissimi illius Fundatores, antequam Christus mundi contemptum prædicasset, antequam paupertatem commendâisset, jam ipsi ex paupertatis voto pauperes erant; necdum castitatem & obedientiam prædicaverat, & jam ipsi ex voto casti & obedientes erant; denique necdum Christus Religiosum prædicaverat & consuluerat statum, & jam ipsi erant Religiosi. Sanctus Paulus dicit neminem posse operari, nisi credat, neque credere nisi audiat, neque audire nisi prædicetur: veruntamen Religiosi

Car-

Job. 1.
v. 8.

Carmelitæ hanc impossibilitatem gloriose devincentes Evangelio ante illius promulgationem crediderunt, & necdum auditum illud adimpleverunt: Evangelici fuerunt antequam daretur Evangelium, Apostolici, antequam essent Apostoli, Christiani antequam Christus nasceretur. Non bene dixi: plus est esse Religiosum quàm esse Christianum, & quando in orbe universo nullus dabatur Christianus, jam omnes Carmelitæ erant Religiosi. Marcella extollens vocem dixit: *Beatus venter qui te portavit.* Christus ad hanc vocem altius intonuit & dixit: *Quinimò Beati qui audiunt Verbum Dei, & custodiunt illud.* At Religiosi Carmelitæ symphonice sono altero & acutissimo ad Christi gloriam aliud *quinimò* addere & dicere possunt: *Quinimò Beati qui non audiverunt & custodierunt:* Quia ipsi verbum Dei etiam necdum auditum, servaverunt.

Regius Vates mirum quid ac notatu dignissimum de Sanctis Angelis ait: *Psal. 102. Qui faciunt verbum ejus ad audiendam vocem sermonum ejus.* Aut ergo rem hanc non percipio, aut verba sunt valde ambigua: videtur enim dici debuisse: Angeli audiunt verbum Dei ad faciendum illud, non verò Angeli faciunt verbum ejus ad audiendam vocem sermonum illius, quia prius audiendum est, quid Deus mandet, & postea illud executioni mandandum. Cur ergo dicit illos operari ad percipiendum, & non percipere ad operandum? quia tanta est promptitudo & diligentia quâ Angeli verbum Dei exequentur, ut prius videantur illud exequi quàm audiant, in eodem temporis momento audiunt &

exequentur. Sic omninò intelligenda sunt verba ista, neque alium in cœlestibus Angelis sensum admittunt; sed non ita in Montis Carmeli Angelis, quia auditum Christi verbum non modò verissimè opere compleverunt, sed & longè, hoc est octingentis annis ante Christi adventum (tot enim annis Elias Christum præcessit) compleverant. Octingentis ergo annis priusquam Christi verbum in terris audiretur, jam Evangelium in Carmelo servabatur: *Faciunt Verbum ejus ad audiendam vocem sermonum ejus.* Necdum auditum erat Christi verbum, & jam executioni traditum erat: adhuc verbum Christi carebat voce, & jam ei obediebatur: verbum Christi necdum erat ore prolatum, & jam erat in opere. Una è potissimis sententiis à septem Græciæ Sapientibus prolatis ista erat: *Sequere Deum.* Abraham tamen spiritus & opera diu illam præcesserant, ut ipse jam plurimis annis ante illud adimpleverit, quod Sapientes nonnisi multo post tempore pronuntiaverunt. Unde Sanctus Ambrosius ait: *Promagno inter septem Sapientum dicta celebratur (sequere Deum) fecit Abraham factoque Sapientum dicta pravenit.* Si ergò prius illud exequi, quod Græciæ Sapientes postmodum faciendum proposuerunt, maxima sit Abraham gloria, qualis erit laus Carmelitarum qui operibus suis æternæ Sapientiæ verba prævenerunt, illud, quod Christus docuit, prius, quàm ipse id doceret, adimplentes, & Christi Discipuli existentes priusquam essent ipsius Auditores. *Qui non audiverunt Verbum Dei & custodierunt illud.*

§. IX.

Verum enim verò, ut similitudo hæc inter Filium Virginis naturalem & adoptivos mutua foret, non solum ipsi fuere imitatores Christi, sed & Christus (quoad ejus fieri potuit) illos imitatus est. Non solum Carmelitæ fuerunt illi, qui facto id præven- runt, quod Dei Verbum necdum an- nuntiaverat, sed & verbum Dei fuit, quod prædicavit & docuit id quod Car- melitæ jam fecerant. Ipsi custodierunt quod Christus necdum docuerat, & Christus docuit quod ipsi jam observa- verant, *Custodiunt illud*. Unus è diffici- lioribus sacri Evangelii locis satis erit ad istam admirabilem excellentiam nullo negotio probandam, *Nolite*, inquit Chri- stus, *putare, quoniam veni solvere legem aut Prophetas, non veni solvere, sed adimplere*. Certum est, Christum ad legem advenisse solvendam; venit enim ut legi scriptæ legem substitueret Gra- tiæ. Si ergo Christus ad solvendam le- gem venit, quomodo dicit: *Non veni sol- vere, sed adimplere*? Id jam expone, aures benevolas ac faventes arrigite. Lex Moy- sis (non loquimur hîc de judiciali, luc enim illa non spectat) duas habuit par- tes, ceremonialem nempe & moralem. Christus ceremonialem abrogavit, uti luce dissipatur umbra, figura figura- to, promissum solutione, & spes posses- sione destruitur: partem verò moralem Christus non abrogavit, sed duobus modis perfecit. Primus perfectionis modus fuit, quod abusus, quibus illam Pharisei adulteraverant patefecit & abo- levit. Secundus, quod consilia Evan- gelica addidit, non quidem ex necessitate præcepti servanda, sed ut ornamentum

Pars III.

& ejusdem legis coronam, pro iis, qui eam liberè adipisci vellent. Quia verò Prophetarum Religio, id est Elias illius- que Successores, jam initium (licet mino- ri cum perfectione) iisdem consiliis de- derant, Christus autem utrumque ser- vavit, ideo dixit: *Non veni solvere legem aut Prophetas, sed adimplere*. Quod autem genuinus textus sacri hic sit sen- sus, ex omnibus illius circumstantiis & consequentiis probatur. Quia in pri- mis argumentum, de quo Christus reapse loquebatur, erant Evangelica consilia, *Beati pauperes spiritu, &c.* Illi dein- de, quibus loquebatur, erant Apostoli *Matt. 5. v. 13.* ad eorundem consiliorum perfectio- nem sectandam vocati. Accesserunt ad eum Discipuli ejus, & aperiens os suum docebat eos. Ad hæc præmium, quod pollicebatur, erat: *Hic magnus vocabitur in regno cælorum*, quæ conditio solis consiliorum observatoribus tribuitur. Nomen præterea, quo illa expressit fuit: *de mandatis istis minimis*: Consilia enim vim præcepti non obtinent, nec præcepti necessitatem habent, nec à regno cælo- rum excludunt. *Minimus vocabitur in regno cælorum*. Hæc denique particula disjunctiva *aut, Legem aut Prophetas*, e- videnter ostendit Prophetarum doctri- nam, de qua Christus loquebatur, fuisse à lege distinctam; quia si Prophetas solum ut legis interpretes accepisset, dicere de- buisset: *Legem & Prophetas*, sicut cum dixit: *Lex & Propheta usq; ad Joannem*. Luc. 16. v. 16. Sed Prophetæ de quibus in præsentia loquebatur, non erant legis in- terpretes, sed qui institutum & vitam lege superiorem sectabantur, quod institutum Christus reverà prædicabat: quia verò E- lias & Eliseus, eorumque successores,

E

qui

qui communiter erant Prophetæ , ante Christi adventum hæc prædicare cœperunt , quæ postmodum Evangelica fuerunt consilia , idèd Christus dicit se non venisse , ut legem , quantum attinet ad præcepta , neque Prophetas , ad vitæ illorum perfectionem quod spectat , dissolvat , sed potiùs ad illam observandam & adimplendam . Non veni solvere , sed adimplere . Hujus expositionis veritas atque proprietatis aliis notatu dignis ejusdem textus verbis confirmatur . *Donec transeat cælum & terra , nota unum , aut unus apex , non prateribit à lege , donec omnia fiant .* Matth. 5. 18. Est hoc Christi vaticinium & promissio , in qua asserit legem , de qua loquebatur , ejusdem apices usque ad finem mundi debere servari . Usque ad finem mundi ergo Christus non loquebatur de lege ceremoniali , quæ finem jam accepit , sed de morali , quam re ipsa adjunctis Evangelicis consiliis ad majorem reducebat perfectionem , quæ consilia sunt legis apices , id est partes ejusdem & minutura , tenuiora & sublimiora puncta , quæ mandata minima vocantur . *Apex , est Evangelica perfectio* , ait Glossa & sanctus Chrysostomus *non pro veteribus legibus hoc dicit , sed pro his , quæ ipse erat præcepturus , quæ quidem minima vocat , licet magna sint .* E quo apertè consequitur Prophetas de quibus Christus dixit , cum ait : *Legem aut Prophetas* , fuisse illos qui institutum consilii Evangelicis simile servabant . Idèd in hoc secundo textu non distinxit Prophetas à lege , nec dixit legem & Prophetas , sed solum de lege locutus est ; *Non prateribit à lege* ; Postquam enim moralis Lex scripta ad statum transivit Evangelicum , in

ipsa sunt etiam comprehensa Consilia ; quæ sub ipsa Legis scriptæ tempora traditione & virorum sanctorum exemplo , non verò ex legis ipsius præscripto servabantur . Hanc autem Legem & apices istos , quæ nunc Evangelica dicuntur consilia , & olim in Elia ipsiusque successoribus erant Prophetica instituta , non solum affirmat Christus ad finem usque mundi duratura , sed etiam seipsum asserit venisse in mundum , ut ea servaret & adimpleret . *Non veni solvere legem aut Prophetas , sed adimplere .* O ingentem atque omnem ultra modum deprædicandam Religionis hujus gloriam ! Ingens profectò , singularis , imò ineffabilis illa est , quod Deus in mundum ad solvendam legem quam ipsemet instituerat , adveniens dicat , se venisse non quidem ad destruendas , sed servandas leges , quas Carmelitæ condiderant . Hæc differentia est , quæ hæc sacra Religio à nostris institutis secernitur : Nos Christi sequimur vestigia , Christus autem per illorum se semitas incedere asserit : nos per illam ambulamus viam , quam Christus calcavit , & Christus per illam cucurrit semitam , per quam Carmeli prædecessores incesseant . Christus triumphali pompa innumeræque quasi hominum turbæ stipatus Jerosolymitanam aliquando intrabat civitatem , acclamantibus cunctis , *O sanna fili David .* Illic notant Evangelistæ plurimos præcessisse , alios verò Christum fuisse subsequutos *Et qui præibant , & qui sequebantur .* Quærent itaque Doctores , quinam erant vel quos representabant , qui præibant , & qui sequebantur ? & cum S. Hilario respondent , illos , qui præibant , veteris fuisse legis Sanctos , qui

Matt. 21. v. 9.

Matt. 11. v. 9.

qui Christi adventum præcesserunt ; illos verò, qui subsequabantur, esse novæ legis Sanctos , qui post Christum venerunt. Qui præibant erant Elias , Eliseus, Jeremias, Joannes Baptista : qui autem sequebantur, erant Petri, Pauli, Augustini, Dominici, Francisci. Quænam autem erat inter utrosque differentia? ista erat, quod qui retrò veniebant, sequebantur, qui verò præibant, illorum vestigiis alii instabant : qui subsequabantur per Christi vestigia incedebant , ipse verò Christus eandem calcabat viam per quam ii, qui præibant, inceserant. Et hæc erat via , per quam ambulabant Carmelitæ , qui ita Christum in custodiendo sacro ipsius eloquio adimplendâque ipsius doctrinâ prævenerunt, ut qui Christum imitari debuissent, hos fuerit ipse Christus secutus. *Non veni solvere legem aut Prophetas, sed adimplere.*

Verum & majus aliud in hoc eventu nobis refferatur mysterium: qui præibant, qui quales fuerint, jam diximus, sternerant vestimenta sua , ut Christus illa calcaret atque super illis incederet; *eunte autem illo substernerant vestimenta sua.* E quo sanctus Paschasius optimè advertens infert, Christum triumphantem nulla reliquisse vestigia, quia gressus suos supra terram non figebat , sed super vestimenta. Cum autem Christus venerit in mundum , ut posteri ipsius sequerentur vestigia , *ut sequamini vestigia ejus* ; cur in hac via nullum in terra impressum reliquit vestigium ? quia præeuntium vestimenta , Carmelitarum erant pallia , & amictus, & veluti Carmelitarum erant vestimenta, illa Christi supplebant vestigia: quod enim Christus suis vestigiis ,

suo eloquio docuit , illud erat , quod Carmelitæ suo amictu, suo exemplo , sua professione ante docuerant. Quid mirum igitur, quod ii, qui sequebantur, audito Christi verbo , visoque ipso Christo , illud postea exequerentur? Sed quod præeuntes , necdum viso vel audito Christo, illius exequerentur verbum, prorsus est obstupescendum , atque in hoc singularis existit excellentia Carmelitarum. *Qui non audiverunt verbum Dei, & custodierunt illud.* Sed nemo hîc sibi persuadeat , hanc temporis præcedentiam aliquid dignitati Christi & supremo illius primatui inferre vel videri adferre, præjudicii, quia omnis hæc virtus, totum istud exemplum, tota lux, quantumvis antecedens, ab ipso tamen Christo dimanavit. Deus quarta primæ mundi hebdomadæ die solem creavit, illumque in quarto cœlo collocavit. Cur verò in quarto cœlo & quarta die creatus est? singulari omnino providentiâ ac mysterio id factum fuit. Quartum diem tres ante præcesserant, & alii tres postea fuere subsecuti. Sub quarto similiter cœlo tres infra collocati sunt planetæ, tres verò alii supra fuere creati : Sol ergo illo tempore, in illo loco , illa die ad illud cœlum destinatus est, ut in medio , veluti prima lucis origo, collocatus , æquè posset illuminare inferiores planetas, atque superiores, & æquè anteriores illustrare dies atque posteriores. In planetis id in propatulo est , neque tamen minus certum de diebus, quia lux illa , quæ prioribus creationis diebus antecesserat erat, uti Divus Thomas cum communi Theologorum sententia affirmat , ejusdem portio lucis, licet minus illustris, ex qua

postmodum formatus est Sol. Sic & Sol justitiæ nil minus aut amplius habet. Nam tempus quo venit in mundum, in medio fuit annorum : *In medio annorum notum facies.* Locus in quo natus fuit, erat terræ medium : *Operatus est salutem in medio terræ.* Ut intelligeremus uti revera erat, quod Lux, Sapientia, virtus, gratia, exempla & vitæ Sanctorum, tam Christum quocunque tempore, quovisque loco præcedentium, quam ipsum subsequendum virorum, instituta ab illo primario fonte cuncta dimanabant, omnes fuerunt hujus radii solis, omnesque primæ hujus causæ effectus. Omnes Religiones post Christi adventum sumpserunt exordium, Carmelitana utrumque complexa est tempus, jam enim pridem præcesserat, & postea permansit, quando quem imitaretur obtinuit, & quando quem imitaretur non habebat, quando secuta est, & quando quem sequeretur non erat, quando audivit & quando necdum audiverat & semper à Christo illuminata, permota & præventa fuit semper supra & infra solem, lætetas habuit, dies ante & post solis ortum possedit, sed omnes ab eodem sole illustratos. O quanta cum gloria & proprietate de hac sacra dici potest familia : *Permanebit cum sole & ante lunam.* Semper cum sole, sed ante lunam, semper cum sole, quia utroque tempore, in utroque statu semper à Christo illuminata fuit, sed ante lunam, quia priori tempore & in statu priori sacratissimam præcessit Virginem. Verumtamen licet isti Religiosi priores sint Matre, illius tamen esse filii non desistunt. Quin imò eā ipsa de causâ magis proprii singularioresque illius filii & magis pri-

mogenito ipsius similes existunt : hæc enim est unica præcellentiſſimæ hujus Matris prerogativa, quod illa eorum sit Mater filiorum, qui antequam illa esset in mundo, jam existerant *Et genitrix quando non, qua sæculorum generavit Authorem?* fuit horum illa genitrix filiorum, qui jam tempore ante illam existerant, sicut Mater fuit Filii, qui ab æterno jam erat : *Beatus venter, qui te portavit.*

§. X.

Verum cum ad finem mea decurrat oratio, erit fortasse, nec immerito, qui dicat perperam eī finem à me fuisse impositum. Etenim cum divinissimum Sacramentum solemnitatem hodiernam præsentia suâ honoraverit, & cum ipsum solemnitatis hujus partem potissimam constituat, æquum esse non videtur, ut ipsum in dictione hac mea locum nullum inveniat. Audio, atque eum in finem intacta hætenus reliqui illa mei thematis verba : *Es ubera quæ suxisti,* isthic pro coronide illa ut exponerem, cum sint à sermonis hujus mei contentu nequaquam aliena.

Non ignoratis, Auditores, primogenitos ad alimenta nata minoribus, sive, ut sic dicam, secundogenitis præbenda teneri, quæ quidem alimenta qualitati & conditioni eorum sint conformia oportet. Et quemadmodum Carmelitæ ex parte Deiparæ Virginis secundogeniti fratres sunt Christi, hic proinde alimenta eis suppeditare tenebatur, & talia quidem alimenta quæ Matris Dei Filius digna & convenientia essent. Sed quænam hæc esse debebat alimonia, nisi ipse Deus in cibum datus? verissimum equidem est Sacratissimum Corporis Christi

Luc. II.
v. 27.

Pf. 71.
v. 5.

Christi Sacramentum pro omnibus esse institutum, at potest illud diversis omnino modis applicari. Christus enim ex gratia ac pura puta liberalitate Panem cœli dedit cæteris hominibus, Carmelitis autem veluti ex debito atque obligatione. Cæteris fuit gratia, fuit liberalitas, quia Christus, ut Redemptor, hoc illis Sacramentum dare non tenebatur; pro Carmelitis autem fuit debitum, fuit obligatio, quia ut primogenitus frater ad hæc ipsis suppeditanda alimenta obstringebatur. Sed dicit fortasse non nemo, quod alimoniam quidem ipsis suppeditare tenebatur, at non istam, ad alimenta quidem fratribus suis ac Matris suæ filiis subministranda obligabatur, at quam ratione hæc alimonia ex propria ipsius substantiâ sub diversis accidentibus, quale est Sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum, deprecanda erat? jam dicam, attendite. Christus ut Frater primogenitus propriæ matris filios & fratres secundogenitos talibus alimentis sustentare tenebatur, qualibus mater ipsum aluerat. At quam illa erant? respondet Evangelium: *Et ubera quæ suxisti*. Cibus quo Sacratissima Virgo suum enutrivit filium, fuit purissimum lac uberrimum suorum. Lac verò quodnam est alimentum & quam substantiâ: interrogate Aristotelem & Galenum. Lac, inquit, est sanguis albus, & alia lac inter & sanguine distinctio non est, nisi quod lac sit sanguis albus, & sanguis lac rubrum. Eadem enim est substantiâ, sed accidentia sunt diversa. Atque ita purissima Virgo, Domina nostra, duabus vicibus ac duplici modo purissimum sanguinem suum Christo communicavit: semel enim vice: um suorum sanguinem ei dedit, è quo sacramentum corpus illius, ipsum dum genuit,

efformatum fuit: *Beatus venter quæ portavit*. Dedit secundò & millenis vicibus sanguinem uberum suorum, quo illum sustentavit atque enutrivit; *Et ubera quæ suxisti*. Et inter unum & alterum sanguinem, qui totus in Christi convertebatur substantiâ, alia differentia non erat præter accidentium albedinem. Quemadmodum ergò Sanctissima Virgo proprii sui corporis substantiâ sub accidentibus albis, Christum alebat, Christus ut primogenitus minores natu ejusdem suæ Matris filios eadem corporis sui substantiâ sub coloris ejusdem accidentibus, quod est sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, enutrire quodammodo tenebatur. Primus Carmelita primus fuit, qui hoc cibo fructus est, & sub figura illius possessionem accepit. Elias in solitudinem fugiens ad arboris cujusdam radicem se prostravit, sub qua cum obdormisset, Angelus eum excitavit, & panem quem gustaret, porrexit. Comedit Elias, & iterum obdormivit, quem rursus Angelus cum excitasset, panem denuò ei porrexit. Communis est Patrum allegoria per hunc panem sanctissimum representari Eucharistiæ Sacramentum: quod autem panis iste per modumimenti ipsi sit collatus, circumstantiâ demonstrant, ipsum enim Elias nullo labore aut industriâ comparatum comedit, edens & dormiens. Frater autem natu major est ille, cui labor & cura alimentorum suppeditandorum incumbit; natu verò minoribus cibi aponuntur mundi & sicci, sicque ipsi comedunt, atque absque alia cura obdormiscunt. Scd quamdonam magno Carmelita hoc Sacramentum datum fuit in cibum, in deserto & sub arboris umbra. Desertum, inquit Hugo Cardinalis, sæculi significat recessum & fugam,

fugam, arbor autem crucem designat. Solitudo jam dabatur, illam enim profitebatur Elias; Crux autem necdum præsens aderat, quia Christus necdum fuerat natus. Verùm Sacramenti alimonia Eliæ data non fuit, nisi postquam fuit in solitudine, & crucis sub umbra, quia Carmelitæ hoc cibo fruituri non erant, ut filii Eliæ, sed ut Fratres Christi, non quidem per præteritam patris ejus generationem, sed per futuram suæ matris filiationem: *Beatus venter, qui te portavit, & ubera, quæ suxisti.*

Ad finem jam demum perveni: si pauca dixi, qui Concionatorem me elegit, excuset: si prolixior fuit, punitionis genus id erit pauca dixisse, & prolixum fuisse. Quod si quæ verò ex Religionibus, quæ me audiunt, atq; etiam quæ concionantem non audiunt, contra ea quæ dixi habeat insuper quod opponat, tanta mihi argumentorum est copia super, ut quibusvis novæ rationis articulis nullo queam negotio respondere. Sed majus & postremum sit istud, ut omnes agnoscamus quæcunque de sacra Carmelitana Religione astruuntur, cùm singularia sint; communia fieri, & cùm solummodò Religionis sint istius prærogativæ, omnium cedere in gloriam cæterarum, Quæ hodierna die dixit: *Beatus venter, qui te portavit*, noverat Matris encomia laudem esse filiorum. Hoc ego secutus exemplum, istud subijcio (quod veritati quàm maximè consentaneum est) nos omnes hujusce esse filios Instituti, & omnes ab illo descendete. Ita enim sancti Hieronymus, Macharius, Isidorus & Bernardus asseverant. Illorū verba, ne æquo prolixior sim, hinc minimè refero, sed unus Baptistæ Mantuani verba ad Montis Carmeli radicem maneant exarata, qui

Parnassi spiritu impulsus omnes Religiones & instituta hisce paucis complexus est versibus:

Illinc perpetuis cœu missi ex fontibus amnes.

Religio & sacri fluxit reverentia cultus.

Quidquid habent alii Montes pietatis, ab isto

Ducitur, hæc unâ plures è vite racem

Diffusi latè terras atque æquora complent.

Hinc Carthusiacis æterna silentia claustris.

Hinc varlas Benedictus oves collegit, ab isto

*Cannabe nodos à tunicas arcere fluentes
Lignipedes didicere viri quique arva colebant*

*In via, & assiduo terras ardore calentes,
Et quos Vitriacus de litore vexit Ibero,*

Hinc orti, Sanctum & summo genus ordine dignum;

Hinc nostri venere Patres.

Et quemadmodum ab hac sacra, & primitiva Religione promanarunt, & propagatæ sunt omnes aliæ velut trunci ab eadem radice, velut rivuli ab eodem fonte, vel sicut radii de eodem sole; hoc quod solummodò superest, est, ut omnes congratulemur Beatissimæ Matri de talibus Filiis, & benedictis Filiis, de tali Matre; *Beatus venter qui te portavit*: & ut intelligent omnes, & quælibet aliarum Religionum, & sibi persuadeant, quod tantò majorem in eisdem gloriis habebunt partem, quantò magis, & melius observaverint hoc quod illi custodierunt, & non audierunt. *Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. Amen.*

SERMO

S E R M O

IN

Feriam quartam post Dominicam

Secundam Quadragesimæ,

Habitus Ulyssippone in Capella Regia Anno 1651.

*Dic ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam,
& unus ad sinistram in regno tuo. Matth. 20.*

§. I.

Matris Zebedæorum Christo insinuata petitio, toties in regio hoc pertractata auditorio, sicut variè ex eodem ventilata loco. Verùm quoniam Dominus supremus respondit filiis, ut audiret illud mater: ego nunc hodie, matri quod filii, ac etiam qui non sunt filii audiant, respondere statui. Cum una loquens, ad omnes dicam. Et quia Mariam Salome, vel scripturam, vel exemplum, vel authorem non illius temporis allegare foret incongruum: ad eundem me restringendo diem, quo hæc adornata fuit petitio, qui juxta probabiliorem chronologiam, decimus seu nonus Christi passionem præcessit) omne reliquum, quod ab eo tempore usque in præsens, aut gestum, aut dictum est in mundo, nec mentione quidem illius

facta, alto silentio præteribo. Ex opulentissimo Ecclesiæ thesauro nihil depromam; magnorum exemplorum parallela non adducam: gravium auctoritatum & sententiarum ponderibus abstinebo: quibus tamen similia nobis haud defutura spero. Sermonem igitur cū matre Zebedæorum exordiendo, quod ipsi dico (vel dixissem) est hujusmodi.

§. II.

Inspecto, Domina, hocce memoria-
li tuo (quod antequam Christo præ-
sentaretur confidero) posito, quod
emendandi illud autoritate caream, ne-
que reprehendere aut improbare præsu-
mam; singularis meæ erga filios tuos de-
votio, nec non magnus & illis & honora-
bili personæ tuæ debitus respectus, ze-
lum meum excitat & accendit, persua-
det & compellit hoc animadvertere &
excu-

excutere, quod in petitione hac scrupulum mihi movet. Quod ut distinctè, clarè, breviterque peragam, singula ejusdem verba successivè expendendo de quolibet eorum, quod notà dignum videbitur, pronuntiabo. Non condemnabo; quamvis aliis id liceat admirari.

Primum igitur, quod in memoriali hac animadversione dignū noto, est primum ejusdem verbum: *Dic*. Non est iste stylus, unde petitiones auspicari oporteat. Petitiones inchoantur per, *dicit*, & non per, *Dic*, sed quia, tu Salome, mater es familiaris Christo, eadem hæc familiaritas petitionis formam dictasse videtur. Alii suas exordiantur petitiones *dicit talis*; familiares verò non dicunt, *dicit*; sed, *dic*. Hujusmodi petendi methodus, non est petitio: est præceptum, est mandatum: proinde Princeps hoc modo expediens, non concedit, sed obedit: non dat gratiam, recitat lectionem. Christus Magister est, & Dominus: *Vos vocatis me Magister & Dominus*. Et quā Domino, nihil præcipiendum est; & quā Magister, non est docendus.

Porro si quod petis, ut dicat, *Dic*, est, ut duobus filiis tuis sessionem ad latera sua indulgeat; quā ratione statim & unico verbo à Christo expediri desideras? nunquid tam leve tibi videtur negotium, vel unius primarii Ministri electio, & quod amplius, binorum Ministrorum primorum, ut per simplicem petitionem sine deliberatione prævia, discussione & consilio concedenda videatur? integro licet tale quid prætendente regno, nihilominus suspendenda foret prætensio: Quid ni considerarent subditi, quod sibi sociati ac individui pondus & energiam nec non vim resolutionis supremis addere pos-

sent. Et hoc eò magis, quod similia loca ea ambientibus non conferantur: immò ambiendo, indigni videri incipiant, & dum actualiter petunt indignos se ostendunt. Petere & expediri, in hisce casibus correlativa esse oportet. Quantò prudentius meliusque egissent hi duo prætendentes filii, si Christo seligente se ex aliis, ut majori momenti negotia committeret, declinassent, modestèque & discretè reluctando se excusassent! Moysen primum Dei ministerium recusantem in Ægypto, exaltatum Deus lateri suo sociavit, etiam nomen suum illi delegando cum potestate; *constitui te Deum Pharaonis*.

Scio equidem, breve illud verbum *Dic*, tribus literis omnem trium divinarum personarum, quarum Christus una est, includere potestatem. Hinc omnium Angelorum sapientissimus, utrum Christus Filius esset Dei, probaturus, eodem usque verbo; *si Filius Dei es, dic, ut lapides isti panes fiant*. At quamvis Christus vel unico verbulo *dic*, lapides in panes convertere, & ex lapidibus filios Abraham suscitare posset: ad creandos nihilominus homines, quibus totius mundi gubernaculum credere velit, nunquam usus est, nec solis utetur verbis. Creaturæ istæ non uno, *dic*, fiunt, licet Creator ipse sit Deus. Solem, lunam, stellas, plantas, animalia aëris, terræ & maris, dicendo creavit Deus: *ipse dixit & facta sunt*. Creaturus verò hominem, quem illis præficeret, consilio præmisso non dixit: *dicamus*; sed: *faciamus*: *faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, & præsit*. Non sic fiunt Ministri tanti. Qui illos creat, facere eosdem debet: & ipsi met ut fiant, se disponere debent. Re-

Exod. 7.
v. 1.

Joan. 13.
v. 15.

Matth.
4. v. 3.

Psal. 148.

v. 5.

Gen. 1.

v. 26.

Re-

Matth.
4. v. 19. cordare, Domina, faustissimi illius diei, qui unquam domui tuæ illuxit, quando Christus eosdem filios tuos eligendo in Ministerium suum assumpsit: & quid illi tunc dixit? *faciam vos fieri piscatores hominum.* q. d. Ego faciam, ut vos piscatores hominum fiat. Si Christum in ipsis multum facere, ipsosque multum in se facere oportet, ut ex piscatoribus piscatores evadant: quomodo ad subeunda loca prima, quæ pro illis postulas, vel verbulo tantum illos admitti desideras, *dic*?

Verum posito, non concesso casu, quo Deus petito tuo annuendo diceret, quod petis: quid dicturum putas mundum? an ignoras Christum illum esse Dominum, qui quæ Deus, & quæ homo valde semper ponderavit, quid homines dicerent? quæ Deo, Prophetæ ligabant manus dicendo:

Psal. 113. v. 2. *ne quando dicant gentes; ubi est Deus eorum: ne quæso dicant Egyptii, & quæ hominem; tui ipsi filii, interrogantem audierunt: quem dicunt esse homines filium hominis?*
Exod. 32. v. 12. *& mox: vos autem, quem me esse dicitis?*
Matth. 16. v. 13. *non enim tantum sollicitus erat quid muadus diceret ab extra, sed etiam quid sui Discipuli in ipsa sua dicerent schola. Quæ igitur ratione nō consideras, quid de persona Christi & regimine diceretur, si quod petis, ipse diceret, dic?*
15. *Ad interiora nos vertamus. Quid dicit Petrus clavibus sibi jam promissis? quid cani dicent Andree? quid renuntiatio dicit Matthæi? quid zelus Simonis? quid regius sanguis dicit Bartholomæi? quid sanctitas alterius dicit Jacobi, cui soli, sancta sanctorum ingredi fuit permittum? quid generosa omnium abdicatio dicit Philippi, qui sibi omnibusque sufficere putabat & proteſtabatur solam visionem*

Part III.

Patris? & quidem, si istud domesticos inter parietes dici potest, exclusis etiam murmurationibus Judæ, quid foris portis poterit dici? nunquid consultum est dici & audiri, apud justitiæ veritatisque magistrum, plus valere affectum quam meritum, unumque latus indulgeri Joanni, quia ejus dilectus; alterumque Jacobo, quia ejus frater? nunquid consultum est, ut sarcasticè dicatur, cum Christus miraculis suam probaverit divinitatem, & electione hac suam demonstraverit humanitatem, quod humanis agatur affectibus? & quod excedit omnia, ut dicatur quod in unius Monarchiæ (quam exemplar oportet esse omnium) gubernatione, ad mulieris unius interventionem distribuuntur officia & loca: ecce hoc est, quod de Christo dici tacitè desideras, dum tuum *dic* pronuncias.

Neque ab hujuscemodi dictariis exemptos & immunes arbitreris futuros, pro quibus postulas. Proinde si tuos amas filios, Domina, per eundem te amorem obsecro, ne isto tuo *dic* illos similibus dictariis exponas. Potissimum ipsorum encomium hucusque fuit, quod Petro & Andream relinquentibus tantum retia, Joannes & Jacobus cum retibus simul reliquerint patrem: *relictis retibus* & Pa-

Matth. 4. v. 22. *tre.* Modò dicitur, quamvis reliquerint retia & patrem, non reliquisse retia & matrem; quæ mediante, unico velut tractu duo potiora regni Christi loca piscari conantur, quod illi toti æquivaleret; si quidem totum ejus regimen complectatur. In præsens usque dicebatur, quod cum duo essent illorum trium, qui ad contemplandam gloriam Thabor fuerant electi, tam fuerint prudentes, ut videntes tacuerint, quando socius ipsorum Petrus pro

impru-

imprudente fuit habitus, eò quod fuisset locutus: nunc verò ingratitudinis arguentur erga Petrum; ut, cum ille eosdem suæ incluserit petitioni dicendo, *Bonum est nos hic esse*: hi non solum illum suâ petitione non comprehenderint, sed expressè, nec sine injuria præteritum excluderint; cum solum istum, ne obicem poneret petito pertimescere possent. In præsens usque, inter potissimos scholæ Christi Discipulos fuerunt computati, & hinc toties aliis prælati: jam verò imperfectioribus & rudioribus annumerabuntur: mota enim quæstione, quis eorum major esset, cum resolveret Christus, eum fore maximum qui hic sese faceret minimum, tam perperam doctrinam istam intellexerunt lectionemque ex ea tam erroneam assumpserunt, ut vice ejus, quod ultima sibi mox loca eligerent, uterque loca ambiverit prima.

Similia de filiis Zebedæi, Domina, super illo tuo *Dic*, disseminabuntur eloquia: à quibus nec mater exempta manebit. Quid Marias reliquas, nec sine ratione & fundamento, dicturas opinaris? Devotionis pietatisque laude illæ snut illustres; verum quemadmodum tuarum contemplationum sublimitas totaliter in te non mortificavit ambitionem contingere quoque potest, quod nec illæ in suarum exercitio contemplationum debitè mortificârint invidiam. Neque illis defunt filii: & quæ filiis caret, fratrem habet. Et subtrahendo reliquas (in quibus conditionis cognationisque æqualitas sufficientissimè differentiarum istius admirationem movere potest) quid Magdalena, pro parte dicet Lazari? & si illa usitato sibi more tacuerit;

quid dicet, aut dicere poterit Martha, quam mulierem querelis assuetam nosti? nunquid non dicet (saltem intra se) estne possibile, quod sublimes adeò cogitationes, in fororum Domini Bethaniæ corda non ascendant, quales viliū Tyberiadis piscatorum mater conceperit, & prodere non erubescat? Si Christus distantias illas, iisdem non metitur circinis, quibus eas mundus discernit: modestia saltem ipsius inficias ire non poterit, pro autoritate Regis, Ministrorumque respectu, nec non eorundem officiorum dignitate personarum qualitatem & capacitatem plurimum conferre. Salome fiduciam suam fundante in sui gratia Joannis, non est minor illa Lazari: quia si unus titulo gaudet dilecti, *Quem diligebat Iesus*. *Joan. 11. v. 7. & 20.* Alter titulo gaudet amati: *Quem amat*. *Joan. 11. v. 3.* Ante octiduum Christus illum quadriuanum suscitavit mortuum. Et quodnam, quæso, subjectum Principis latere dignius, quàm homo mundi alterius? quis omnes ipsius resolutiones pronis auribus venerabundus non exciperet, & singula ipsius verba & decreta, velut oracula non habebit? omnes Ministrorum errores aliam non habent originem, quàm quod de præsentis tantum vita tractent, alterius immemores: Ast homo experientiâ gnarus, quid vivere sit, & mori, quid machinabitur, quid molietur, quod non debitum assequatur scopum, vel quasi acu tangatur? proinde ex sola hac prærogativa non unum, sed utrumque Christi latus Lazarus merebatur. Christus in monte Thabor, prima regni sui majestatis edens specimina lateri uni Moysen, alteri verò junxit Eliam; quia alter adhuc vivebat, alter mor-

mortuus erat : quæ utraque proprietates in uno resuscitato concurrunt. Tanquam vivus, requirentium se vivorum merita remunerabit : tanquam mortuus, requirere se jam non valentium merita remunerabit. Rex Herodes auditis miraculis Christi, Joannem Baptistam à mortuis resuscitatum illum esse opinabatur : de mortuo enim non nisi miracula expectanda sunt, & talis hodie est Lazarus. Omnia ista, pro parte fratris sui, allegare poterant Martha & Maria, absque eo, quod ipsum servitiorum à se utraque Christo impensores hæredem considerare possent. Contrafacta Magdalene alabastra, effusa unguenta, lacrymæ & capilli occasione huic materiam suggeriebant. Et quamvis Martha non se jactaret (quod nec fas erat) quod Christus in domo sua cibum sumpsisset, ipsam saltem ministrandi sedulitatem & sollicitudinem, ciborumque largam copiam, ipsum Christo non sine admiratione, attestante superfluum allegare posset; cui accederet, si domus ratio habenda esset, quod esset ejus.

Verum ambabus istis sororibus, pro insita sibi virtute, & modestia, præacta omnia tacentibus, quis reliquis os obturabit, ne dicant, istud tuum *Dic*, majorem prode ambitionem, quam præ se ferre videatur? te non filiorum tuorum tantum, sed tuam ipsius quoque promotionem, & exaltationem prætere dicent : & illis petendo cathedras, tibi negotiari pulvinar. Quemadmodum Prophetiæ de Christi tractantes regno, etiam sponsæ meminerunt (de qua solus Salomon integros conscripsit libros) non Regem tantum, sed etiam speramus Reginam. Teigitur pro filiis tuis latera

throni, & pro te pedum scabellum petere dicent : cumque naturaliter familiares prævaleant, ad utraque gubernanda aula latera aspirare diceris. Eheu quomodo onustam & gravatam te video Memorialibus, quando chartarum harum loco, præter annorum tuorum gravamen, multo sanè melius tibi foret, manibus tuis tenere aut Davidis psalterium, aut Jeremiæ Threnos ! omne id & aliquid adhuc amplius tuum *dic* comprehendit, quod non solum qualitati tuæ derogat personæ, filiorumque tuorum professioni; sed & plurimum ipsumet derogaret Christo : si tale quid diceret. Sed ad verbum secundum transeamus.

§. III.

UT *sedeant* : neque hic terminus *Matth.*
aulæ curiæve usitatus est : sed abso- *20.v.21.*
lus planè & indecorus. Age Salome,
filiis tuis sedes commodas & honorificas
quibus sedeant, postulas ; sedere autem,
ipsum implicat, quod petis. Prætenden-
do latus dicis, *ut sedeant* ? num ignoras,
quod sicut in palatio non nisi una est
umbella, similiter non nisi una sit cathedra? an ignoras, quod ibidem Magnates
fatigantur pedibus stando, vel geniculando quiescant, vel, ut multum, alicui
idololatricorum altarium istorum
mensæ incubando lassitudinem conso-
lentur ? Sufficiebat pro hoc Christum
solummodò esse Regem ; quantò magis
Regem simul & esse Deum ? *Tu es ipse*
Rex meus, & Deus meus. Thronus Dei *Psal. 43.*
in templo est propitiatorium, ubi audit *v. 6.*
& responderet : & posito quod nec tibi, nec
filiis tuis sanctuarium illud ingredi liceat,
audivistis nihilominus, utrumque pro-
pitia-

pitatorii latus à duobus stipari Cherubinis, & his quidem pedibus stantibus. Potrò si petis, ut horum duorum Cherubinorum vicem & locū suppleant, utrumque Christi latus stipando, quonam pacto petis, ut sedeant, *ut sedeant*? Cherubini stant pedibus, & filii Zebedæi sedeant in sedibus?

Enim verò, aliquid adhuc amplius notatu dignum, de istis asseritur Cherubinis: non solum stant pedibus, sed extensis insuper alis: *extendentes alas*. Et quare alis extensis? quia juxta latera throni, cui assistunt, sessionis non datur requies, sed pedibus semper stari oportet. Habenti solummodò pedes, instar hominis, super pedibus est standum: habenti verò pedes simul cum alis, instar Cherubini, standum est pedibus, & insuper pedibus simul & alis. Ausculta, Domina, quod dico, ut te non benedicere videas. Nosti Cherubinis nec pedes esse nec alas, nec corpus; sunt enim spiritus. Quare verò scriptura in specie hominis pingit & repræsentat eos cum alis? in figura illos depingit humana; ut innuat esse rationales creaturas, uti nos: addit ipsis insuper alas, ut naturam eorum sublimiorem, nostræque superiorem cognoscamus. Proinde uti Cherubini in hac forma repræsentati, ex duabus participant naturis, alterâ hominis, alterâ avis: idèò, quâ parte videntur homines, stant pedibus; & qua parte communicant cum avibus, pedibus simul stant & alis: quoniam ad latera throni, nec velut hominibus, neque velut conditionis sublimiori, sedendo assistere licet. Homo sedens pedibus non consistit, sicut iter nec avis, sedens innititur alis, immò illas colligit. At Cherubini stando pedibus, simul con-

sistunt alis (hinc illas semper habent extensas) neque enim ab alterutro laterum sedere permittuntur, velut homines, pedibus semper simul & alis insistere quomodocunque compulsi. Idem Isaias in duobus Seraphinis throno Dei à latere assistentibus observavit: *Vidi Dominum sedentem super solum excelsum, & elevatum, Seraphini stabant, & volabant. Stabant, qui pedibus: Volabant, quia pedibus simul & alis insistebant. Sedens verò solus erat Deus: Vidi Dominum sedentem*. Unum filiorum tuorum, Domina, Cherubinum esse negare non possum, Joannem scilicet, hominem alis, & non quibuscunque, sed aquilæ instructum (sic enim illum Ezechiel, in currus sui descriptione depinxit) verum quamvis ille sit, simulque frater ejus Jacobus esset alis instructus, & Christus ipsis sic alatis indulgeret quod petis, scilicet loca ad latus dextrum & sinistram, nihilominus nec sedebunt, nec sedere poterunt: quod memoriale tuum prætendit: *Ut sedeant*.

Uterius notum tibi cupio, postulare loca, nec ad sedendum solummodò esse, nec ad standum. In cujus rei probationem filiis tuis vocationis suæ tantum recordari sufficiebat. Christus illos vocando quid dixit: *Venite post me*. Non ergo ad sedendum, nec ad standum: sed ad sequendum & ambulandum. Christusque eos vocavit, non sedens, neque stans; sed ambulans: *Ambulans Jesus juxta mare Galilææ*. Cum igitur expressè vocati sint ad sequendum, & ambulandum post Christum, velle modò non ambulare, sed sedere, neque post Christum sed ad latera ipsius, quis non dicet, hoc esse vocationi contrarie, vel ab ea deficere?

Isa. 6. v. 1.
& v.

Exod. 37.
v. 9.

Matth.
4. v. 9.

Ibid.
v. 18.

te? Ah quam vereor, ne non solum ex-
ant, non bene expediti, sed stultorum in-
star & male sanorum more habiti! Velut
mentis impos habitus fuit Petrus in mon-
te Thabor. Et quare? quia volebat, ut
Christus sedem ibidem & tabernaculum
figeret in monte. Ipsi solares radii &
facie Christi exeuntes, qui Petri perstrin-
gebant oculos, in mentem illi vocare de-
bebant, Christum non venisse in mun-
dum, ad sedendum aut standum, locumq;
tabernaculi ipsius non esse montem quie-
tum. *In sole posuit tabernaculum suum,*
inquit David q. d. Christum in sole ta-
bernaculum suum esse positurum, ut non
solum habitator, sed domus; & non so-
lum domus & pavementum ejus, sed ipse
situs & locus, in quo fundata erat, in
perpetuo ambulantem motu. De circulo,
quem sol incessanter circummeundo
peragit, & ad mundum circummeundum
revertitur inquit Salomon: *Gyrat per
medium, & flectitur ad Aquilonem, lu-
strans universa in circuitu.* Istudque
facit & fecit semper Christus, postquam
ad illuminandum illum apparuit: cum
certo certius, si vita ipsius actionesque
conscriberentur, frequentissime in hac
historia occurreret: *circuibat, perambu-
labat.*

Optimi passuum Christi testes iidem
esse possunt, qui modò petunt ut sedent,
quomodo sine quiete, sine sessione in
viva quasi rota circuierit: nunc in civi-
tatibus, nunc in desertis, nunc in littori-
bus: nunc in Judæa, jam in Galilæa;
modò in Samaria: nunc in Jerusalem,
jam in Capharnaum, modò in Tyro: jam
in Sidone, nunc in Cana, jam in Jericho:
nunc in Cæsarea Philippi, jam in regio-
ne Gerasenorum, modò in finibus Deca-

poleos: nunc in Bethsaida, Naim, Betha-
nia, Nazareth, Ephrem: ita ut nec patria,
seu regio esset populosa, nec locus exi-
guus aut pagus, quem Christus, ad omnes
luce sua illuminandos, suis passibus non
sanctificasset. Denique in illis ipsis se-
cretis, quæ modò Christus Discipulis suis
revelat clarissime aperuit, viam, quâ ten-
debat in Jerusalem, esse ut suspensus mo-
reretur in cruce: ut hinc videatis, num
æquo & decore sit congruum, quod la-
tera petant Regis ad mortem pedibus
tendentis, qui ea prætendunt ad seden-
dum: *Ut sedent.*

§. IV.

Hi. Verbum valde breve, sed non
minore dignum consideratione. Tu
dicis, *Hi*: Et quis non dicet; qui
sunt hi? credibile est, non paucos sese
mox retibus & navi intricaturos; ast tam
longè ab sit à me, ut hoc abjecto (posito
quod tale sit) & vili offenda officio, quin
piscatorum exercitium optimus mihi po-
tius videatur novitiatus; qui hisce Apo-
stolis, pro primorum Ministrorum pro-
fessione obtingere posset. Quid est navis,
nisi parva respublica? Et quid est monar-
chia, nisi navis magna? exercitio unius,
praxis addiscitur alterius. Novisse cla-
vum de una in alteram navis partem mit-
tere, moxque firmare, ubi congruit; nosse
explicare vela, quando progrediendum,
eademque contrahere, quando inflecten-
dum, aut regrediendum, colligere remos,
quando appellendum: fluxum & refluxum
expectare maris, conjunctiones co-
gnosceret, cursumque cœlestem observa-
re: nosse vela ventis accommodare, funes
eorum extendere & retrahere, pro ven-

*Psalm. 18.
v. 5.*

*Ecclesi. 1.
v. 6.*

*Matt. 4.
v. 23.*

*Luc 19.
v. 1.*

tornum alternatione eosdem firmare in tempestate, & in tranquillitate rudentes laxare. Tantam politiam ars piscatoris, navigando mare requirit, majoremque adhuc piscandi industria. Nolle texere rete, & suo loco facere nodum; scire plumbum & suber ponderare: mare circumcingere, solidamque extrahendæ saggenæ terram providere, novisse disporre hamum, eundemque tegere, ne piscis aut præmordeat, aut videat: scire dimittere, vel retrahere, & retinere chordam: congruam affigere escam & allicientia alimenta spargere. Unum tantum pro locis lateralibus piscatori deesse noto: scilicet exercitium attrahendi: & istud, Domina, non solum non reprehenditur, sed commendatur in illo: hoc verò filii tui prætendunt, & ipsum tu petis.

Verum dices mihi, eodem verbulo, *Hi*, huic scrupulo responderi. Cum illi, pro quibus intercedis, ab omni proprii commodi studio & amore tam sint remoti, ut omnia reliquerint: nec de illis minus, quam decem reliquis veraciter dixerit S. Petrus, *Ecce nos reliquimus omnia*. *Matth. 39. v. 27.* Propositio hæc magnam quandoque patietur replicam, in uno ex duodecim istis, juxta Psalmi quadragesimi Prophetiam, ubi dicitur, quod postquam reliquit propria, ex alieni concupiscentiâ eò deveniet, ut proprium suum vendat Dominum. Quia verò ad propositionem hanc nihil replicavit Christus, nec ego quicquam replicabo. Solum tibi dico, Salome, quamvis filii tui modò sint, *Hi*, ubi ad latera se viderint Christi, contingere potest, ut evadant alii. Num adhuc ignoras quòd officia, & honores mutant mores; & loca naturas? Quis innocentior, quis humilior, quis modestior, quis sanctior Sau-

le, antequam conscenderet thronum? & postmodum, quid in ipso apparuit? omnes istæ virtutes in vitia fuerunt immutatae contraria, tamq; indignè è throno meruit deponi, quam dignè antea ad eundem fuerat evectus. Evectus verò & depositus, propriè non fuit idem Saul, jam enim alius erat. Nemo excelsam conscendit turrim, quin despiciens deorsum oculorum caliginem capitisque vertiginem incurrerit. Has filiis time calignes & vertigines, nec penitus credas, eos modò esse hoc quod sunt, *Hi*, postea enim erunt alii. Quousque Adam fuit privatus, innocentiam originalem conservavit in qua fuerat creatus: sed de regimine & præditiis aliarum creaturarum jam investito, ipsa mox honoris sublimitas capitis vertiginem, judicii caliginem induxit: *Homo cum in honore esset non intellexit*. Similem metamorphosin mutatio status Adamo induxit, ut jam non esset idem, sed dupliciter alius. Alius, quia voluit esse sicut Deus: & alius quia remansit velut brutum. Utamque hanc metamorphosin Deus declaravit; illam hominis in Deum per intellectum; *Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est: & illam hominis in brutum, comparatus est jumentis, & similis factus est illis*. Ne filiorum tuorum intellectui virtutis plus æquo fidas. Attende, quamvis tui sint filii, & Adami quoque filios esse. Quod modò in ipsis est modestia, postea erit superbia; quod jam videtur scientia, postea erit inscitia: tantòque amplius, quantò ex humiliore evecti fuerint fortuna. Illa verba Jobi considera: *de terra surrecturus sum, & videbo Deum ego ipse, & non alius*. Ut homo erectus de terra idem sit, & non alius, in gratia simul & glo-

Psal. 48. v. 13.

Gen. 5.

v. 22.

Psal. 48.

v. 13.

Job. 19. v.

26. & 27.

gloria confirmatus sit, necesse videtur. Ecce nunc filii tui periclitentur, ne sint filii & valde alii, quamvis modò sint isti, *Hi!*

Verùm enim verò, ego alios esse nolo, sed eosdem ipsos qui sunt, neque ulla ratione ipsi lateribus, aut latera Christi ipsis convenient. Quando Christus illos ad sequendum se vocavit, ipsos

Marc. 3. v. 17. Boanerges, id est, filios tonitrui, appella-
tos nostri. Nec te latet filios tonitrui

in phrasi Hebraica, idem esse, quod fulmina, fulmina enim tonitrui sunt parvus. Nunquid igitur consultum tibi videtur, ut Christus regio jam insidens throno à fulminibus circumdetur? consulti-
ssimum sanè foret, omnes ex palatio fugere, nec quenquam in auditorio comparere. Primam legem condente Deo, inter tonitrua & fulgura (erat enim lex rigida) in monte Sina, omnes procul fugerunt à monte dicentes: non

Exod. 20. v. 19. loquatur nobis Dominus: ast in lege Christi quam suavem ipse vocat, omnes-

Matt. 11. v. 28. & omnes, jugum enim meum suave est; non

conveniunt fulmina mansuetudini, tam-
que benigni Principis clementiæ. Operæ
pretium foret, talibus à latere stipari
Ministris, quorum quodlibet respon-
sum esset tonitru, quilibet aspectus ful-
men, & quælibet resolutio fulgetrum. Si
Joannes est Aquila, & Jacobus ambit esse
sicut ille, aquila cum fulgure in manu,
lateri quadrabit Jovis, at non Christi. In
summa isti tui filii valde ignei sunt &
ardentes, nec ad latera Regis tanta fero-
cia toleratur. Porro, ne importunum il-
lud nomen *Boanerges* sive Filii tonitrui,
plus habere sonitus, quàm realitatis exis-
timites; vel quod ego interpretationem

ipsius, in filiorum tuorum naturam in-
torqueam, ipsi tibi narrent, quid sibi in
Samaria acciderit. Certà occasione Sa-
maritani Christum recipere secumque
demorari noluerunt. Et ecce quanta
mox in tuis solis Joanne & Jacobo fero-
cia & vindictæ zelus se prodidit! *Domine, Luc. 9. v. 54. vis dicimus, ut ignis descendat de cælo, & consumat illos?* Ecce, nunquid erant ful-
mina; ut non minus, quàm totam Sama-
riam, igne cœlitus emisso, unico momen-
to deleturi essent: cum talibus consiliis, &
furiis ne vel octidui quidem spatio totus
consisteret mundus, quantò minus Mo-
narchia una? Christus ad illos conver-
sus dixit, *Nescitis cujus spiritus estis:* E-
liæ iste est spiritus, non meus. Et quo-
modo latus stipabit Christi, qui non est
spiritus Christi? spiritus adeò præcipes
& vehementes nec Principes juxta se to-
lerant, neque ipsimet illi sui ipsius sunt
capaces & potentes. Et hi sunt, Salo-
me, illi, quibus non unum, sed utrumque
latus petis: *Hi.*

Luc. 9. v. 54.

Ibid. 55

§. V.

Duo, Istud, duo, majorem adhuc
involvit dissonantiam. Rgis ambis
familiaritatem, & hanc duobus po-
stulas: Duo? utrum expediat Regibus vel
unum habere familiarem, an non,
Problema est, inter Politicos nondum
decisum: sed duos habere familiares,
nemo affirmaret, id, aut cogitaret qui-
dem. Enim verò, si Filii tui historis
sacras aut profanas legissent, ab exor-
dio mundi in præsens usque tempus,
nequidem tale quid in mentem admit-
tendum foret. Deus sexto mundi die
creavit Adam, ut in gubernatione illius

imago

imago sua appareret, & mox die sequenti Deus requievisse dicitur: supremis enim Principibus consultum est personam habere secundam sui repræsentativam, & cui innitendo quiescant. Iste verò homo (qui in omnibus supponitur esse primus) singularis esse debet, & non geminus: proinde Deus non duos, sed unum condidit Adamum: inter primos Chaldæos primus Nabuchodonosoris Minister fuit Daniel, sed solus: inter Ægyptios Pharaonis, Joseph, sed Joseph solus: inter Græcos Alexandri, Ephestion, sed Ephestion solus: inter Persas Assueri, Aman & Mardocheus, sed non simul, sed successivè diverso tempore, & semper unus solus. Si quod exemplum habetur de duobus, non fuit nisi in exitium & ruinam Regis, & perditionem coronæ. Nullus Regum majorem seu meliorem à latere suo habuit Ministrum Absolone, in vaso & auspicato jam regno, scilicet Achitophelem, cujus consilia, attestante scripturâ sacrâ, non erant alia, quàm divina oracula. Porro David Absoloni velut regni invasori, & tyranno coronam denuò abripere meditans, quid fecit? velut adeò prudens non alio medio fuit usus, quàm quòd alteri Absolonis lateri secundum associaret Ministrum, qui fuit Chusai; & ita factum est. Dissidebant sententiis hi duo Ministri: neglecto Achitophele, Chusai opinionem Absolon fuit securus: proinde qui Achitophele solo usus, se conservasset, quia adhibuit duos, se perdidit.

Naturalis inconvenientiæ hujus ratio est; quia ubi duo sunt intellectus, duæ voluntates, duæ naturæ, duæ deniq; discordantes concurrunt personæ, non potest esse unio. Unio hypostatica in Christo

(quæ maximum divinæ omnipotentiae & sapientiæ fuit miraculum) duas univit naturas, duas voluntates, & duos intellectus: sed notate, quod in admirabili hoc composito, non duæ, sed una tantum sit persona. In una persona duo intellectus, duæ voluntates: sed in duabus personis dissidentibus (uti duobus hominibus, duo) hæc unio est miraculum quod Deus nunquam fecit, aut faciet. In SS. Trinitate quoque hujuscemodi invenitur unio, alio admirabiliore modo. Personæ sunt tres realiter distinctæ, ejusdem omnes intelligentiæ & voluntatis: quavis enim tres sint personæ, non tamen tres sunt naturæ, tres intellectus, & tres voluntates, sed una natura, unus intellectus, & una voluntas. Age, nunc considera utrum in duobus hominibus, in quibus naturæ, intellectus, voluntates & personæ discrepant, in tam variis & diversis materiis, quales in Monarchia aliqua, aut regno concurrunt, unio & concordia dari possit.

Ut in duobus subjectis diversis voluntatum esset unio, matrimonium instituit Deus, de quo dixit: *Erunt duo in carne una*. Sed quamvis sint duo, tam arcto sibi vinculo illigati, nec voluntates quidem ligari se propterea sinunt, etiam ubi eadem motiva concurrunt. Esau & Jacob, ejusdem Isaac filii erant, & ejusdem Rebeckæ: & cum motiva utrinque essent eadem tamque naturalia, Rebecca in unam inclinans partem amabat Jacob: Isaac verò in alteram inclinans partem diligebat Esau. Enim verò, si id accidit in parentibus, non alio ex capite, quàm quod duo sint, *Duo*. Quid tuis duobus non parentibus eventurum putas? & quomodo concors erit eorum voluntas

(pro-

Gen. 2.
v. 24.

(prout esse oportet) & æqualis pro omnibus, cum non filii sint sed extranei quos gubernare deberent? intellectus non eam libertate gaudent, quam voluntates, sed nec ideo minus discrepant iudicando etiam quando informationes sunt eadem.

Moyſes & Joſue eodem tempore de monte Sinai descendebant, quo Filii Israël in castris fuſo recenter Idolo festa agebant: uterque clamores applauſusque populi tripudiantis auribus percipiebat, sed ecce, quam diverſum deſuper utriusque iudicium. Joſue tumultum

Exod. 32. v. 17. bellicum interpretabatur: *Ulutus pugnae auditur in castris*: Moyſes non tympanorum & tubarum ſonitum, sed tripudiantium voces ſibi videbatur au-

Ibid. 18. dire: *Vocem cantantium ego audio*. Ita ut, cum eadem eſſent voces, & uterque æqualiter informatus proprio recipiendis instructionibus ſenſu: duos fuiſſe ſuſceperit, qui audierint, ut ſinguli aliud deſuper diverſum formarent iudicium. Uno dicente, cantant, alter dixit, pugnant: & pugna non erat in caſtris, sed in iudicio audientis. Nullatenus igitur aulae Chriſti expedit, prout tu ideam ipſius concipis, ut binos primarios Miniſtros habeat: licet enim Moyſi & Joſue præſtantia forent pariles (quod rariffimum eſt) duos tantum eſſe ſufficit, ut non intellectibus minus, quam voluntatibus, ſemper, ſeu quaſi ſemper discrepent & diſſentiant. Naturalem prætereo inclinationem, quam quilibet lucere appetit, ubi velut in duobus planetis diſviſam lucem eſſe oportet. Ut Luna ſplendorem ſuum impertiat, à Sole ſegregari opus eſt; ſequendo enim Solem iſdem paſſibus, non apparet. Et quis intellectus, quæve voluntas eam eſt rectitudine, quæ

Pars III.

non opinionem intorqueat, ut recta videatur? quoties quis gauderet idem de re aliqua ferre ſuffragium, quod dedit ſocius, & quia tantum eſt alienum, & non ſuum, ſuffragatur in contrarium? Hoc modo ſiſtet & impiedietur negotiorum curſus: & hæc opinionum diſcordia Regni erit remora, & ex hoc ſolum capite, quod non unus, sed duo admoti ſint gubernaculo: *Duo*.

§. VI.

Filii mei. Dicendo, tuos eſſe filios, video, Salome, te totum diſcurſum nieum explodere, dum velut mulier & mater omnes inconvenientias, diſcordiaque metus diſſipari putas ex eo, quod ſint fratres, quantumvis duo. Sunt fratres, & fratres germani, ejuſdemque patris & matris filii, ergo ſecura eſt ſemperque erit in ipſis animorum unio & concordia. Ah! Domina, quam parum noſti, quam infirma ſit ſpecioſi huius ſignificatio nominis, quod inter homines fraternitas nuncupatur! in carne & ſanguine fundatum eſſe ſufficit: ut ſubſiſtentia & firmitas illi deſit. Longè alia ambitionis, cupiditatis, æmulationis, invidiae, aliarumque humanæ ſocietatis concordiaque peſtium, eſt potentia, quam ſacra- tiſſima naturæ fœdera & vincula profanata diſſolvuntur. Et quemadmodum peſſima vitiorum horum ſementis naſcitur & communicatur inter æquales, ita inter iſdem ortos parentibus naturalior eſt diſcordia. De eodem paradifi fonte exeunt flumina, ſine omni ſocietate ad invicem, quolibet diverſam tenente viam; non ſolum diſviſa ab invicem, sed ſibi oppoſita. Porro ſi illud contingat in aqua

G

lim-

limpidissimā, quid fiet in calore sanguinis? dicat ipsum ille Abelis, à Caino, & ille Remi à Romulo effusus. Si binos famosæ istius civitatis, quam hodie non capit mundus, fundatores fratres ipsa non cepit civitas: si binos fratres naturæ primogenitos ad humanum propagandum genus, tota non sustinuit terra junctos, ubi non erant alii: quomodo binos tuos sibi socios & concordēs idem continebit consistorium, ubi quodlibet Memoriale, quodlibet consultum, quælibet petitio, discordiæ materiam & fomitem ministrat? quamvis non semel, sed septuagies forent fratres, ego nec pacis, nec vitæ ipsos redderem securos. Abimelech septuaginta occidit fratres, ipse, & illi famosi Gedeonis filii, tantum ut solus regnaret. Ita sitis dominandi æstuat, ut etiam inter fratres, non nisi sanguine fuso restinguatur! Ubi septuaginta securi non sunt ab uno, quo pacto unus securus erit ab altero? Ecce quam facile eliditur objectio, Joannem & Jacobum esse duos, *duo*: cum exceptione esse filios tuos: *Filii mei*.

Verum enim verò, si adeò manifesta horum duorum germanorum ambitio, tot alios interturbat respectus, quā, quæso, ratione, pro illis diu duraturam sperare potes concordiam? jam sunt amici, jam sunt concordēs, jam verè sunt fratres germani; & non nisi socii esse appetunt: sed quemadmodum unanimes jam sunt ad ascendendum, sic discordēs postmodum erunt ad se invicem præcipitandum. Quot unanimes in pugna, se post mutuo occiderunt propter spolia? ambitio, quæ jam illos unit, eadem postea dividet, & de latere ad latus, velut è duobus oppositis sibi montibus pugnando bellum sibi inferrent. Sicut modò alios decem excluderunt

Apostolos, ita duellando postea unus excludet alterum: & à quocunque steterit victoria, te dolor excipiet & gemitus. Utinam, Salome, eadem, quæ tam æstuanti nunc desiderio & sollicitudine procurare satagis loca, postquam obtinueris, non graviores tibi inducant pœnitudinem! filiorum ne credas amor: ab ambitione eorum tibi time. In mentem tibi veniat Jacobi & Esau adhuc materno in utero lucta, qui non solum erant fratres, sed gemini. Quis securam te fecit, quod Jacobus non sit futurus Jacob Joanni; & Joannes Esau futurus sit Jacobo? Expende dolores & tædia, quæ duo isti filii (è quibus descendunt tui) suæ intulerunt matri, antequam nascerentur, & jam nati. Antequam nascerentur, jam intestinum in visceribus sentiens bellum, agebat: *si sic mihi futurum erat, quid necesse fuit concipere?* si tanto mihi labore & dolore hi duo constituri erant filii, melius mihi fuisset eos nunquam concepisse. Et jam natis & adultis, Esau minator necem Jacobo, iterum Rebecca majore emphasi & dolore dixit: *Cur utroque orbabor filio uno die?* q. d. Estne possibile quod uno die mater sim, utroque orbatâ filio? Utrumque non sine ratione dixit: unus enim illi deplorandus fuisset mortuus, & alter parricida. Pro medio utriusque conservandi vitam, magis dilectum Rebecca ab oculis suis amandavit, ut de offensi & irati fratris manibus ipsum liberaret. Et amor tuus, Salome, tam est cæcus, ut loco ejus, quod filiis tuis occasionem præscindas, præsentiori discrimini eos exponas. Ergo cum illos non ames tanquam mater, nec illos ames ut filios, non voces eos tuos filios:

Filii mei.

Gen. 25.
v. 22.

Gen. 27.
v. 45.

§. VII.

Matth.
20. v. 21.

UNus ad dexteram, & unus ad sinistram. O quis mihi verba viresque ministrabit, ut exponere tibi sufficiat, prout oportet, discrimina, præcipitia, pænarumque & ærumnarum labyrinthum, quæ verbis hisce involuta non vides! uni dexteram, alteri sinistram indeterminatè postulas. Enim verò, quis tibi dixit, quemlibet eorum huic distributioni acquieturum? persuasum tibi habe, utrumque dexteram, & neutrum præcisè prætere dexteram. Jacobus dexteram debere putat ætati; Joannes assignandam confidit amoris: cumque necessarium sit alterutrum præferri, quo pacto ambo erunt contenti? Si Christus duas haberet dexteras, necdum secuta esset paritas. Verùm cum loca sint inæqualia, & eadem utrique ambitio, uter eorum præferentiam, in altero, vel in seipso æquo feret animo inæqualitatem? Rachel secundo genitum enixa (qui vitam illi sustulit) nomen illi Benoni, quod filium doloris significat, imposuit, quod Jacob pater ejus mox in Benjamin quod filium dexteræ significat, immutavit. Sed in casu vel contentione præfenti, in qua filiorum alteri obringer dextera, & alteri sinistra, non est dubium, quin filius dexteræ filius sit futurus dolorum. Qui fuerit Benjamin Principis, erit Benoni fratris: nam gravissimo omnium dolore torquetur, quod alter in loco, quo se dignum existimabat, & quem ambiebat, sibi prælatus sit tolerandus. Acerbè tulit Rachel, Liam sibi, ob ætatem, fuisse prælatam; similiterque Esau, Jacob sibi prælatum propter amorem. Et quemadmodum in utroque casu justum dolorem

consolari non poterat fraternitatis respectus, sic in cujuscunque duorum fratrum horum præferentia eveniet; sive causa illius sit ætas in Jacobo, sive amor in Joanne: sed in quocunque fratrum erit dolor, idem etiam erit dolor matris.

Imaginare tibi, Domina, te unum jam habere ad dexteram, & alterum ad sinistram: sed recordare simul, quid dixerit Christus: *Nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua.* Porro si Christus hoc suum in praxin redigendo consilium fratris manus suæ dextræ communicaret & committeret secreta, quorum conscium nollet fratrem sinistræ: quis, quæso, hinc dolor, quis gemitus, quis mæror hunc occupabit, qualis invidia corripiet, si non in odium & rancorem transeundo, in vindictam tandè erumpat? Quid, amabo, Aaronem & Mariam ad murmurandum contra fratrem suum Moysen concitavit, nisi quod Deus huic secreta communicabat, quæ ipsis abscondebatur? Quare Cain fratrem suum Abel occidit, nisi quod Deo gratiorem videret, qui sacrificium ipsius majore favore prosequeretur? non datur fraternitas æquo ferens animo, aliud sibi in confidentia & favore esse prælatum. Primò omnium habitâ gratiâ illum exturbare allaborat, licet uterque eam perdat. Enim verò, si fratres Josephi non potuerunt præferentiam tolerare somniatam, quo pacto quispiam fratrum sufferet experimentaliter notam? violentiam & vim ambitionis humanæ ignorat, qui adversus tantum dolorem se sufficienter in patientia solidatum præsumeret.

Verùm adverte, quod si sinistra his periculis est exposita, nec dextera ab aliis haud minoribus timoribus sit secuta.

*Dent. 17.
v. 20.*

Non datur res secura minùs, quàm Principum gratia, nec quicquam in suprema potestate faciliùs, quàm commutare manus. In materia justitiæ, Regibus ad dexteram seu sinistram declinare non licet: ita enim præcepit Deus: *Negue declinet ad partem dexteram, vel sinistram.* In favorabilibus verò & gratuitis, ex arbitrio, præter, seu contra spem manus commutare possunt. Quando Joseph duos fratres filios suos Manassen & Ephraim patri suo Jacob pro impertienda ipsis benedictione præsentavit, Manassen primogenitum ad dexteram, Ephraim verò natu minorem collocavit ad sinistram; Jacob in formam crucis commutando & transponendo manus, stanti ad dexteram suam, imposuit sinistram; stanti verò ad sinistram suam, imposuit dexteram. Hoc modo commutare potest manus, qui ex arbitrio suo impertit benedictionem. Porro illud ipsum, quod duobus fratribus, licet filiis Joseph evenit, tuis similiter evenire potest; rota quippe adeò volubilis, non ad pedes stat fortuna, uti pingitur, sed in manibus Principis à quo dependet.

Ex hoc supremo arbitrio sequitur, quod binis istis lateronibus, non solum à se invicem timendum sit, verum etiam ab iis, quos ipsi procul abarcere solent; quales sunt illi deforis stantes. Deforis & eminùs stabat Mardocheus, & repente in locum intravit Amani, non solum nihil tale suspicati, sed jam ad accelerandam ruinam ipsius negotiati. Quis securam te reddet, quod filii tui in obtentis locis, quæ prætendunt, diu perseverabunt; vel quis illos à naturali seu violenta ipsorum locorum instabilitate exemptos faciet? pro navigio, in quo re-

migabant, portus erat & anchora; pro cathedris quas ambiunt, nec locus, nec instrumentum, est quod illas firmet. Quæ ratione mutationem in liberioribus & mutabilioribus non timebunt voluntatibus, gnari quàm faciliè mutantur venti? mox ut viderint Principem in alium coniecisse oculos, ex hoc nec de die cibum, nec de nocte somnum capient. Ecce, si mediâ horâ illum loqui vel audire viderint, quod illi non audierint, jam corruisse, gratiâque exclusos autumant. Quidquid bene fecerit, non illi attribuent; & quicquid mali evenit, ipsi aucthores existent. Considerate in illis virtutes quotquot volueritis, sed earum nulla, neq; omnes simul sumptæ, à metu, suspitione, zelotypia & æmulatione justæque diffidentia illos liberare sufficient. Nam ab invidia, nec sacrarium, vel locus sacer immunis est. Æmuli Danielis ipsum à latere Regis amovere gestientes, occasionem aliquam & prætextum ad hoc inquisierunt. *Querebant occasionem, ut invenirent Danieli ex latere Regis.* Cum verò esset eâ vitæ innocentia, officiique integritate conspicuus, ut testante Sacro Textu, nec causam, nec suspicionem aliquam invenire possent: *Nullamque causam & suspicionem reperire potuerunt:* Tandem tamen non solum ipsum à latere Regis amoverunt, sed in lacum in super leonum conjecerunt, non alia de causa, quàm quod ter in die Deum adorat: *Tribus temporibus flectebat genua sua, & adorabat coram Deo suo.* Num injustior dari potest causa? num truculentior dari potest prætextus? talis nihilominus causa non causa, prætextus iste, qui prætextus non poterat esse, stratagemate tali ab æmulis Danielis fuit adornatus, ut

Rex

*Dan. 6. }
v. 4.*

Ibid.

*Ibid.
v. 10.*

Rex eum non condemnare, à latere suo arcere, & in lacum leonum non posset non mittere. Ecce nunc, Domina, quo filios tuos ducas & dirigas. Hoc tibi tantum sine exaggeratione dico; ut filii tui objiciantur leonibus, non necessarius est lacus: sufficit esse latus. Thronus Salomonis, qui throni Christi fuit figura, ab utroque latere septem habebat leones; & hæc sunt latera, quæ tu pro filiis præendis, ubi quatuordecim sunt leones pro ambobus; & septem pro singulis. Quod si mihi regesseris, throni Salomonici leones fuisse eburneos; ego tibi assero, ex hoc non minus fuisse timendos. Leones naturales tantum dentes habent in ore, eburnei illi ex omni parte & toti sunt dentes: idcirco quotquot loca illa condescunt, arrosos adeo & præmorsos videmus. Quia verò considerationibus meis te fatigare nolo, ad ultimum nunc transeamus, seu ultimo memorialis verbo; seu clausulæ non nihil immoremur.

§. VIII.

IN regno tuo. Statim pergemus ad, tuum; primò adeamus regnum. Si scires quid sit regnum, ejusque pondus penetrares, præsertim quando causis incumbit secundis; protinùs mihi persuasum haberem fore, ut vel à cogitatu abhorreret, nedum illud filiis tuis, quibus tam bene velle tibi videris, desiderares. Qualis, quæso, Hercules erit Joannes, qualis Athlas erit Jacobus, ad imponendam humeris suis unius regni molem? quibusnam in aulis sunt enutriti? quas

peragrandò viderunt terras? quas legunt historias, quibus negotiis fuerunt occupati? nec quid, nec quomodo loqui oporteat, sciunt, tractare cum hominibus à mutis non addiscitur piscibus. Si gubernaculo & remo bene regebant navem; instrumenta, quibus in minoribus exercitiis dexterè utimur, majoribus adhibita machinis inutilia, planè & inepta experimur. Ab araneis didicere piscatores, retibus minores capere pisces; ediscere nunc mihi, an etiam Balænas? dicto mihi, vel dic illis, utrum super tabulas confractas, quibus lacum transeunt Tyberiadis, oceani se credant vadis? ubi terra non apparet, cælumque tempestatibus obductum lateat? hæc nihilominus felicia sunt illa & fortunata, tam malè intellecta, quæ filiis tuis procurare tam anxie sagitis. Cùm jam ipsis vitam dederis, vivere illos permitte: cùm illis jam esse dederis, etiam esse sine, quod sunt: cùm jam tibi magnis doloribus constiterint, eosdem & ipsis, & insuper tibi augere noli. Dolores partus ipsorum jam transierunt: porro dolores ex promotione ipsorum nascituri, totà durabunt vità (totà dico vità, si familiaritas ipsis procurata & promotio eam adæquaret durando, non diu durabilem ipsis fortunam desideras. Enim verò, si quoties lacui isti se committebant, nullus in ipsos insurrexit venti flatus, qui non simul cor quoque tuum concuteret; quo pacto, quæso, quieto & tranquillo eris animo, ubi immenso semperque turbido mari ipsos videris immerfos, in quo tot naufragium sunt passi?

Jobum ausculta dicentem, Navarchum utique, in hisce maribus benè versatum,

Job. 26.
v. 5.

fatum, & utramque fortunam expertum; à qua nunquam, nisi vestibus & pelle nudatus evalit ad terram: *Gigantes gemunt sub aquis.* Gigantes hi (de quibus Job loquitur) sunt homines, qui eò potentiae, familiaritatis, dignitatis, & honoris ascendunt, ut omnibus superemineant: nullus verò tam magnus est, tantusve Gigas, ut vadum illud illis transire, aut illo in fundo pedem figere possit; hinc omnes gemunt. Et nota, quod non gemant supra aquam, velut nauta & piscator tempore tempestatis; sed sub aqua; *sub aquis gemunt.* O quam hoc verum, considerationeque dignum? gemens extra aquam, respirat: sub aqua gemens respirare prohibetur: gemitum suppressere cogitur, ne à gemitibus suffocetur: *laboravi in gemitu meo*, inquit David Regis Saulis latus stipans; quia inter alia displicentia multa, in familiaritatibus devoranda, gemitus necessariò est reforbendus. Tristitia cordis à facie arcenda est: nec in favoribus tantum, verum in ignominiiis etiam & injuriis vultus lætitia & serenitas præferenda est. In hac continua corporis animæque tortura, ecce quanta illis patientia necessaria sit, quos familiares esse desideras; & utrum præcipuam hanc virtutem conservare possint, ubi virtutes perduntur omnes. O Domina, quàm deceptam te filiorum tuorum virtutibus video!

Aula neminem reddidit meliorem: multos bonos reddidit peiores. Memento Moysen aulam deseruisse Pharaonis loco filii, & non Ministri, habitum. Jesse, Davidem filium suum ex aula Saulis revocavit: Berzellai in aula Davi-

dis vivere & mori recusavit: & si illum adoptavit in filium, quod tu desideras tuis, id factum est, æquè ut tu deceptus, quid hoc esset ignorabat. Manifestè sanè apparet, te procul aulæ & in agris ruralibus littoribusque maris Galilææ contiguisse nutritam. In Jerusalem tende, quomodo Christus eò vadit: si permiserint excubiæ, sæculare intra palatium Herodis, vel Ecclesiasticum Caiaphæ Pontificis, & in tanto famelicorum prætendentium tumultu & concursu (omnes enim comedere appetunt, & se invicem comedunt) vide utrum inveniri possit quies, in tanta perturbatione tranquillitas, inter tot mutationes stabilitas, inter tot mendacia veritas, inter tot negotiationes justitia, inter respectus integritas, inter tot invidias securitas, inter tot adulationes & adorationes modestia, temperantia, & fides, Super omnia considera, num tanta ambitionis, insatiabilisque cupiditatis sitis satisfactione aliquà expleri seu temperari queat: & utrum filii tui id præstare possint tot, quos ibi contendunt & decertant super re una, aut neganda omnibus, aut non nisi uni concedenda? hinc oriuntur displicentiæ, querelæ, murmuraciones de regimine, arrogantia & elationes Magnorum, lacrymæ & lamentationes pusillorum, dissensiones, partialitates, odia, rancores, quarum omnium venenatarum scopus & meta sunt, qui propius supremæ potestatis throno assistunt, qui ejus vice respondent, qui oracula excipiunt & declarant, qui decreta ejus distribuunt: enim verò si hæc toleranda & subeunda veniunt, non in Babylone, aut Ninive, sed in Jerusalem

salem : neque in imperio Assyriorum, Persarum, Græcorum, aut Romanorum; sed in una Republica in tantum hodie devastata, imminuta, ad easque redacta angustias, qualis illa Judææ; quid in universali Christi eveniet Regno? *In regno tuo.*

§. IX.

Tuo, inquis non advertens aut sciens, quantum breve hoc verbum includat. Propheta David dilatandum asserit regnum Christi à mari, usque ad mare; & à flumine Jordane usque ad terminos & fines terræ: Propheta Isaias, ex quatuor mundi partibus, ex Oriente, ex Occidente, ex Septentrione & Meridie venturos vaticinatur, ut se illi subijciant ipsumque adorent. Propheta Daniel, omnes gentes, linguas omnes, & populos ipsi confessuros, omnesque Reges & Monarchas obedientiam & servitiam exhibituros adstruit. Hæc amplitudo & magnificentia est Regni. Quanta proinde capacitas, & qualia Ministrorum talenta tibi videntur necessaria, ad congruè movendos & sustentandos duos tantæ machinæ polos? sufficientne tui Joannes & Jacobus. Circino non assueti, & mappâ nunquam inspectâ, ad cognoscendas regiones & Gentes, ad percipiendas intelligendasque linguas, ad penetranda statûs, totque statuum negotia, ad expediendas legationes, recipiendas obedientias & homagia, qualificandas & disponendas conditiones; ad conciliandas denique voluntates, omniumque totius universi Regum & Principum interesse & com-

moda procuranda & promovenda? li- quidò constat, quod vel non cognoscas tuos filios, vel loca dignitatesque, ad quas eos evehere satagis, non debirè fueris dimensa. Joseph & Daniel tantæ capacitatis subjecta, totam illam singuli uni impenderunt regno: Joseph Ægypti, Daniel Babylonæ regno. Et quæ proportio Babylonæ seu Babylo- niarum centum; unius Ægypti, vel mil- le Ægyptorum, cum regno & Monar- chia Christi? intra ipsos parietes dome- sticos majus adhuc sub oculis versatur exemplum. Moyses ille homo, plus quàm homo titulo præferens Deitatem, & manibus omnipotentiam, quoties Deo, de sua ad sustinendum populi pon- dus insufficientia, & quidem populi tantum unius, suâ lege viventis, Natio- nis ejusdem & linguæ est conquestus? admittit tandem excusatione Deus socios regiminis ipsi adjunxit; sed quos & quan- tos? non minus quàm septuaginta, ex se- nioribus, majoribus, melioribusque ejus- dem populi electos. Age, si pro mole unius regni, tunc necdum regni, septua- ginta tam fortes necessariae fuerunt co- lumnæ, quâ ratione, tu duabus tam infir- mis, immensam illam machinam, quæ omne quod firmamenti convexo conti- neretur, in se colliget, credi & imponi po- stulas? non est phrasis poetica, vel mea, sed Danielis Prophetæ: *Et magnitudo regni, qua est subter omne calum, detur populo Sanctorum Altissimi.* *Dan. 7. v. 27.*

Verum dices ad hoc, in regno Chri- sti, hoc ipso quod sit suum, *In regno tuo:* locum non habebunt pericula tanta & gravamina, velut in aliis: quantum Rex ille ab aliis Regibus differt. Quoad perso- nam,

nam, justitiam & bonitatem Regis rationabiliter loqueris. Maxima privatorum, seu Regum hujus mundi familiarium infelicitas præsentissimumque ipsarum familiaritatum præcipitium est, quod Ministri illi non tam Regno, quam passionibus Regum deserviant, appetitibus eorum indulgeant, & vitia eorundem palpent. Proinde gratiam Dei negligunt & posthabent, ne de illa Regum periclitentur, vel ut magis in eam se insinuent, & stabiliant. Abrahamo cum Sarâ Uxore sua, sub sororis nomine, Ægyptum ingressi, laterales Regis, loco novorum, non retulerunt Regi, quod homo sanctus advenisset in aulam, sed mulier illis insignis & ornata naturæ dotibus, quas æstimant, & latriæ quasi cultu venerantur non Sancti. Si Rex Herodes amore flagitioso deperit Herodiam; si David Bethsabeen; familiares expediunt adulteria, iidemque per se vel subornatos approbant & exequuntur homicidia. Rege avaro, instar Roboami; vel vano, instar Assueri, illi imponunt tributa, illi laudant prodigalitates & deprædicant pompas & ostentationes. Illi denique Nabuchodonosoris statuam adorant; quique ligna comportare juvant ad accendendas seu inflammandas fornaces Babylonicas, procurantes sine scrupulo, ut in iis comburantur innocentes. Similia longè aberunt à regno Christi; ex parte enim Regis omnia erunt æquitas, justitia, moderatio, temperantia; neque assistentes lateribus ipsius, factâ sibi potestate abuti, ejusque limites excedere audebunt, quæ non nisi justum & necessarium respiciet. Non vindicabit se de Mardochei injuriis & contumeliis Aman, manu regiâ; neque

Doëg invidiæ se vindicabunt Saulis lanceâ; nec Joab odia, Davidis dissimulatione. Verum, licet ex parte Regis, Laterales Christi ab his periculis futuri sint immanes: ex parte subditorum, graves non deerunt difficultates, quas superent, nec non repugnantia & contradictiones, quibus se opponant.

De regno Christi prophetatum constat, cuncta in eo fore nova: *Ecce nova facio omnia*: nec te later quam difficulter novitates introducantur. Si mundus de novo est fundendus, ipsum prius dissolvi & liquefieri oportet; quod non nisi violentissimo omnium elementorum igne possibile est. Prophetatum est (quod hisce nostris diebus, ipsius Christi præcursor etiam prædicavit) valles implendas, montes & colles humiliandos, nec aliquos tantum, sed omnino omnes: *Omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur*. Quis tam excelsi & generosi est animi, ut hanc deprimendi magnos, & exaltandi parvos, & utrosque in tanta natalium fortunarumque imparilitate, coæquandi provinciam in se suscipiat? Quod si operarii vineæ sine omni præjudicio suo, ægrè tulerunt alios sibi in mercede æquari; quis, quæso, arrogantiam, superbiam & tumorem & superfluitatem Grandium mundi, omnia sibi debere existimantium, nullique quod debetur solventium, ad talem reducet mediocritatem & moderationem? prophetatum quoque est, regnante Christo, lupum habitaturum cum agno, & leonem bovis instar comesturum paleas: *Habitabit lupus cum agno, & leo quasi bos comedet paleas*. Sed quis lupi coercere poterit voracitatem, ut talem observet abstinentiam,

Apo. 21. v. 5.

Luc. 3. v. 5.

Isa. 11. v. 6. & 7.

tiam, & regiam leonis compescere rapacitatem & gulam; ut bovis instar horrei pabulo pro pastu contentus, montuosus & sylvestribus in cibum prædis & venationibus abstineat? Justior, benigniorque lex dari nequit, affatimque favoris leoni indulgetur, quod sine labore obambulans, æqualiter cum bove, cum damno hujus participet, quod tanto ipsi labore aratrum trahendo & currum, nec non miturando, constitit. Porro cum iniquum hoc forum consuetudine introductum sensimque sit canonizatum, cuinam Ministrorum tantus erit zelus, tanta virtus, tam intrepida & constans magnanimitas, ut contra tantam adversantium vim, illam in praxin deducat, confirmet, atque defendat? ita ut, Domina, prætermisiss, quæ adhuc dicere potuissem, & resumendo quod dixi, neque integritati Regis, neque bono regni, neque tibi, neque filiis tuis expediat, concedi loca, quæ petis; neque acceptare quamvis non peterent, ultro nec oblata. Quare, si omnium rationum harum pondus, aliquid apud te valeat, auctor suavisque tibi sum, ut brevissimè, facillimè, & securissimè, non desiderando, non interpellando, neque petendo temetipsam expedias,

§. X.

HÆ sunt, Clementissime Domine considerationes (& nondum omnes) quas respondendo matri Zebæorum, memoriali ejusdem, prout occurrerunt, opposui. Quod si omnia memorialia similiter excuterentur, contingeret fortè, quod rarior memorialium & prætendentium foret numerus; Regesque & Ministri importunitate carent. Hæsitavi perplexus, utrum cum dictis considerationibus in publicum prodirem, uti nunc factum, timens ne læsæ majestatis reus haberer, quod veritatibus istis, subditos à Regis ministerio retrahere & absterre viderer. Resolvi tandem non reticere, quæ dixi, scrupulo isti dilemmate hoc, opinione meâ, vero & infallibili succurrendo. Audituris me persuadebo, vel non persuadebo; si non persuasero, in eodem perseverabimus statu, & multi loca sæpe fata prætendent: si persuasero (quod non spero) nullus ea appetet, aut procurabit. Et quando loca ista minus fuerint affectata & procurata, Majestas tua magis idoneis Ministris melius erit stipata.

S E R M O

De

S. AUGUSTINO.

Habitus in ejusdem Ecclesia, & Conventu S. Vincentii
Ulyssippone Anno 1648.

Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est. Matth. 5.

§. I.

Maximum inter Doctores Sanctum, maximumque inter Sanctos Doctorem, in hoc magno theatro, velut Patrem familiarum suarum celebrat primogenita. Evangelium quod in hac solemnitate cantat Ecclesia, non solum S. Augustino applicatum, sed per eundem proponit explicatum. Ego verò utrumque venerando pro debito, tam in applicatione, quàm explicatione, implicationem non minimam invenio. Ita ut Evangelium hodie S. Augustino applicatum, à S. Augustino explicatum, & cum S. Augustino implicatum habeamus. Sed quomodo, quæso, & qua parte implicatum? non minus quàm duabus essentialibus ipsius Evangelii partibus; & duabus po-

tioribus excellentiis ejusdem S. Augustini, quæ sunt illæ duæ, à quibus Sermonem sum exorsus Evangelium cum S. Augustino implicatum quæ Doctore, iterumque implicatum cum S. Augustino, quæ Sancto. State mecum.

Christus toto hoc Evangelio nihil intendit aliud, quàm perfectam Ecclesiastici & Apostolici cujusdam Prælati efformare ideam. Hæc indifferenter ex duabus partibus essentialibus; scientiâ videlicet, & virtute componitur. Ex scientiâ; oportet enim esse doctum: ex virtute; oportet enim esse sanctum. Virtute præditus sine doctrina, erit sanctus: Scientiâ præditus sine virtute, erit doctus: sed quacunque earum deficiente, verus non erit Prælatus. Et quid, utrâque deficiente futurum? sufficietne igitur solâ scientiâ esse doctum,

Etum, & solâ virtute esse sanctum? minime gentium. Contingere quippe potest, Prælatum quempiam doctum esse simul & sanctum, nihilofeciùs bonum non esse Prælatum; potest enim esse doctus & sanctus sibi, & non aliis. Taliter ipsum doctum esse oportet, ut doctus sit, simul & Doctor: taliterque sanctus, ut sanctus sit, simul & sanctificator. Hoc innuit illud: *Qui fecerit & docuerit* Doctor docendo; & sanctificator faciendo. Ad docendum necessaria est scientia, ut doctrina sit sana: ad faciendum, necessaria est ipsi virtus, ut sint opera bona: porro ista opera, totaque scientia occulta & abscondita esse non debet, ut non videantur, sed publica & manifesta omnibus apparere: *Neque accendunt lucernam, & sponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt.* Scientia publica & manifesta; ut luce doctrinæ illuminet: *Sic luceat lux vestra coram hominibus:* & opera manifesta & propatula, ut vitæ exemplo ædificet: *Ut videant opera vestra bona.* Denique utraque non ad laudem æstimationemque propriam referenda sunt, quod vanitatem & terram saperet; sed ad honorem gloriamque patris, qui in cælis est: *& glorificent patrem vestrum qui in cælis est.*

Hic naturalis propositorum verborum est sensus; hæc summaria totius Evangelii, variis in partibus à sancto Augustino tam solidè, tam propriè, usitato ipsi more explicati intentio: ast ubi idem ipsi S. Augustino applicaverimus, planè & totaliter, ut dixi, cum ipso implicatum invenimus. Apertis S. Augustini libris, primo præfixum titulum videbitis: *Liber Retractionum Augustini:* In quibus idem

Sanctus valde minutatim omnes declarat errores, & ignorantias (ut ille vocat) quas minoris certitudinis, dubiæque veritatis scripserat. Ad secundum transeundo librum, eundem pari modo, in frontispicio præferre videbitis titulum, *Liber Confessionum Augustini:* Quibus similiter totius vitæ suæ peccata accuratè describit & manifestat. Si igitur Evangelium omnibus Prælatis scientiam suam & doctrinam, virtutem suam & opera bona propalare mandat; quo pacto S. Augustinus, scientiæ loco, suas ignorantias & errores; & bonorum operum suorum loco, peccata sua in publicum producit? Ergo vel Evangelium incongruè applicatur Augustino, vel Augustinum cum Evangelio habemus implicatum. Ad binas hæc solvendas hodie implicationes, duplici gratiâ indigeo. Ave Maria.

§. II.

Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cælis est.

BInos illos, Retractionum & Confessionum suarum à se compositos libros, S. Augustinus in operum suorum capite posuit. Primo librorum folio Typographi solent proponi errata: S. Augustinus novâ nunquam visâ & usitatâ methodo errata præmittit authoris. In libro Confessionum, errata vitæ: in libro Retractionum, errata doctrinæ. Ego utrumque, *Indicem rerum notabilium*, intitulo. Cum enim omnia S. Augustini libris contenta, tam sint

alta, tam profunda, tamque divina, hæc duo præ cæteris sunt notabilia. Sunt multi, qui non contenti suum apponere nomen; imò ipsis libris, quos de famæ contemptu inscribunt (prout notavit Cicero) volentes ut non solum legantur, sed & illi ipsi videantur, in fronte libri effigiem suam exprimi current. & hoc, quod in tot aliis authorum nomine indignis fecit vanitas, in celebratissimo Ecclesiæ autore modestia fecit & humilitas. Corpora penicillo, anima depingitur calamo: proinde bini isti libri, opinione meâ, S. Augustini animæ vera sunt effigies. Perierunt nonnulli à S. Paulino ut dipingi se sineret: & ipse, qui sicut primam vitæ partem dederat mundo, ita secundam consecraverat Christo, respondit: *Vel cupitis depingere meum veterem hominem, vel novum: si veterem, ille deformis est, nec picturâ sed latebris dignus: si novum, ille nondum perfectus est.* Concludens, nolo me depingatis. Nihiloseciùs S. Augustinus, quamvis singularis S. Paulini amicus, longè diverso consilio, quicquid in vita sua fœdissimum, & maximè deforme, in suaque doctrina distortum invenit, propriâ suâ manu, non tantum certioribus: sed etiam vivacioribus coloribus depinxit.

In libro suarum Confessionum S. Augustinus sua propalavit peccata, & in Retractationum suarum libro suas publicavit ignorantias: & qui tantum peccatorum fœditatem, ignorantiaque indecorum comprehenderit, binas istas S. Augustini actiones pro merito, poterit æstimare. Maximum Dei opus fuit Incarnatio, cujus potissima excellentia

non constitit tantum; in nostram assumendo naturam, quantum in nostram assumendo similitudinem: *In similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo.* Non assumpsit Deus naturam humanam, qualem eam in Adamo condiderat, sed qualem ipsam postea invenit, à primo scilicet statu collapsam, tamque infinitis gravibusque miseriis & ærumnis subjectam. Ad nascendum, vivendum, moriendum (& quod non minus est) ad labores, fatigationes sudoresque se dimisit: doloribus, mœroribus, lacrymisque se subiecit: persecutiones, contumelias, ipsamque crucifixionem passus. Verùm toti illi miseriarum despectuumque abyssos se immergens (nam juxta S. Paulum *debut per omnia fratribus similari*) à duobus nihilominus humanitas Christi immunis prorsus mansit & exempta. Et quænam illa? peccatum, & ignorantia. Quia tam vilis & fœda res est peccatum, tamque deformis ignorantia; ut si quo casu possibile foret, nullo proinus modo in humanitate divinitati unita, ea toleranda essent. Cum igitur ea peccati sit fœditas, ignorantiaque absurditas; S. Augustinus voluntate determinatâ proprioque motu, duo ista sibi seligens assumpta, ad binos istos libros, unum de suis peccatis, alterum de suis ignorantia, ex proposito conscribendos se accingat; jamque conscriptos evulget totique mundo publicè proponat: ad defendendas culpas, vel excusandas ignorantias, multæ apologiæ, & manifesta extant conscripta; sed ad confitendas & propalandas solus eas Augustinus conscripsit. Binas hæc actiones in laudem ipsius considerare & expen-

S. Paul-
lin.

Hebr. 2.
v. 17.

pendere cœpi : & nunc excusatione, & quidem non facili, mihi indigere videntur.

S. III.

Verùm respondebunt mihi (ut dixi) forsan nonnulli, pro parte S. Augustini, utrumque illud humilitatis fuisse actum; sed responsio ista jam dicendis validè impugnatur. Virtus Christo propria, & per antonomasiam Christi, est humilitas: *2. Cor. 12. Ut inhabitet in me virtus Christi.* Virtus, quam Christus specialiter in mundo docturus venit, cuiusque se Magistrum fuit professus, humilitas est: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde*: humilitas verò Christi, non maxima solùm, sed & extrema humilitas fuit; nihilominus peccatum & ignorantiam non admisit: ergo, Augustinus peccata sua, & ignorantias subtrahendo, licet obnoxius illis fuisset, perfectè humilis esse valebat. Quantò magis, quod præcepto contraria non detur virtus: & contra duplicem istum actum, humilitatisque excessum, duplex jam auditum Evangelii militabat mandatum; contra peccatorum propalationem, illud exempli; & contra evagationem ignorantiarum, illud doctrinæ. Cum igitur Evangelium Augustino scientiâ & doctrinâ fulgere præcipiat, quo pacto errores suos & ignorantias in publicum producit? & si operibus & exemplis præluce & illuminare illum jubeat, quâ ratione vitia sua & peccata publico exponit? errores potius contegat, ne doctrinæ Eclypsin superinducant: peccata obvelet & abscondat, ne exemplo tenebras offundant. Cum igitur ex mirabilibus Sancti Augustini operibus, sit tam consona Evangelio explicatio, idem ipse illud dissonum sibi, non ostendat.

Agedum, Auditores, ne diutius suspendamus iudicium, totum quod in S. Augustino dissonum videtur Evangelio, non fuit dissonantia, fuit consonantiæ amplificatio. Sic non habemus Evangelium cum Augustino implicatum, sed per Augustinum amplificatum Evangelium illis, qui lux sunt Ecclesiæ, scientiâ & virtute, doctrinâ & exemplo illuminare præcipit: præceptum hoc S. Augustinus amplificando limites ejusdem excedens, non suis solùm scientiis, sed & ignorantibus; non suis solùm virtutibus, verùm etiam peccatis mundum illuminat. Suis ignorantibus; nam ex eis doctrinam fecit: suis peccatis, ex ipsis peccatis fecit exemplum: & cum ignorantie & peccata sint tenebræ, de ipsis tenebris fecit lucem. *Sic luceat lux vestra coram hominibus.*

Christus Dominus noster, hoc suo præcepto viris Apostolicis lucere mandans, etiam in quo, & qualiter præluce oporteret, specificavit. Quoad primum: ut lucendi instrumentum esset lux: *Luceat lux vestra*: quoad secundum; lucendi modus esset talis, qui gloriam Dei promoveret: *Sic, ut glorificent Patrem vestrum.* Quid verò Augustinus fecit? observato modo amplificavit instrumentum: non erim solâ luce, verùm etiam tenebris præluxit: & in utroque lucendi observavit modum; nam sicut luce, ita & tenebris gloriam Dei promovit. Simile quid in terra non invenio sed in cælo, unde Augustinus admirabilem hanc Philosophiam hausit: *Cæli enarrant gloriam Dei, & ope-*

Pf. 18.
v. 1.

Id. v. 2.

Dan 3.
v. 71. &
72.

ra manuum ejus annunciat firmamentum. Cœli (inquit David) semper prædicant gloriam Dei ; & firmamentum manuum ipsius opera omnibus manifestat. Enim verò, quænam ista sunt Dei opera , quibus cælum publicè velut instrumento , gloriam Dei deprædicat ? admirabiliter ad nostrum intentum id innuit textus : *Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam.* Opera, quibus cælum gloriam Dei publicat & prædicat, sunt Dies & nox. Ergò nox tenebrosa & deformis , cum die lucido & formoso , ad glorificandum Deum intrat in chorum? ita planè : dies enim luce, & nox tenebris Deum glorificat : nec minor ex tenebris , quàm ex luce gloria Deo accedere potest. Quod ita ter geminâ voce, tres pueri in fornace Babylonica decantârunt : *Benedicite noctes & dies Domino : Benedicite lux & tenebra Domino.* Ita actu modique singulari & extraordinario , id S. Augustinus præstitit , qui non solum scientiarum suarum virtutumque luce, verùm etiam ignorantiarum suarum peccatorumque tenebris, Deum glorificavit ipse, & alios docuit glorificare : *ut glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est.*

Verùm plus innuit, plusque Evangelium intendit. Qualitatem lucis istius declarans, *sic luceat lux vestra* inquit, eam accensæ instar lucernæ esse oportere, quæ non accenditur, ut abscondatur, sed lucem omnibus impertiat : *neq; accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt.* Sed & in similitudine hac excedens Evangelium Augustinus, non solum luxit, mundumque accensâ , sed

etiam extinctâ illuminavit lucernâ : Ad cælum revertamur. Nascente Christo, cælum unam accendit lucernam : eodem moriente extinxit alteram. Lucerna Christo nascente accensa, fuit stella, quæ apparendo Magos deduxit : Lucerna ipso moriente extincta , fuit sol qui eclipsin passus , ab ea hora quâ Christus in crucem actus est, usque dum expiraret, in ea tenebris mundum involvit. Quo verò mysterio, cælum, duobus diebus adeò memorabilibus, binis adeò contrariis prodiit signis? Consideravit illud S. Augustinus serm. 30. de tempore. Respondit (ne in causa sit propria) S. Petrus Damianus his verbis : *Habuit testimonium lucis, quia claritas stellæ illustravit Magos : & habuit testimonium tenebrarum, quia in morte ejus tenebrae sunt super universam terram.* Cælum lucernam accendit unam, & extinxit alteram Christo intrante, & salvo exeunte de mundo ; ut Christus in asserenda gloria sua & divinitate, non solum lucis , sed etiam tenebrarum testimonium haberet : *Testimonium lucis, & testimonium tenebrarum.* Ergòne etiam tenebræ, quarum officium est obscurare, illuminare , testimoniumque perhibere queunt? Etiam : tantòq; magis idoneum, quantò subiectum quod obscuratur, clarius instar solis splenduerit. Stella testimonium perhibuit lucendo ; Sol, obtenebrescendo : tantòque validius fuit testimonium solis, illo stellæ ; quod stella lucendo tres homines , sol tenebras inducendo , totum illuminaverit mundum. In casu & quæstione quam tractamus , & rursum extincta videtur lucerna. In scientia sua & doctrina, in virtutibus suis & exemplo lucerna

S. Aug.
serm 30.
de tem.
S. Petr.
Damasc.
serm. de
Epiph.

Lucerna accensa: in ignorantiarum suarum Manifesto, peccatorumque suorum propalatione, lucerna extincta. Verum ita oportebat esse, ut suæ testimonio lucis, suarumque testimonio tenebrarum Deum glorificaret: *habuit testimonium lucis, & testimonium tenebrarum.* Advertendum nihilominus, quod in testimonio lucis, scientiis lucendo & virtutibus, Augustinus illuminaret instar stellæ, aliorum more Sanctorum: In testimonio verò tenebrarum, ignorantis peccatiffique se obscurando, illuminaret instar solis: quoniam singularis & extraordinarius S. Augustini fuit actus. Alii sese Evangelio adstrinxerunt: Augustinus illud dilatavit.

Restat maxima validissimaque ipsiusmet Evangelii oppositio: verum & huic amplificatione majore S. Augustinus satisfaciens. Evangelium, quales radios seu splendores lucis esse oporteat, quos commendat, strictè & indivisum determinans, inquit, oportere esse opera bona sic manifesta hominibus, ut ex eis Deum glorificent: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui in cælis est.* Cælum nobis repetendum est, ob textum à Davide productum, in quo grande & abditum nobis eruendum remansit mysterium. Si cæli ad glorificandum Deum ipsius opera publicat: *Cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum ejus annunciat firmamentum:* quomodo operibus Dei noctem tenebrasque annumerat, quæ licet sint opera Dei improprie, proprie non sunt bona? tenebræ negatio sunt lucis; porro negationibus nec est, nec inesse potest bonitas; quia & ipsum esse ipsis deest. Eadem scriptura

illud clarè in utriusque creatione innuit. De luce loquens ait: *facta est lux. & vidit lucem, quod esset bona.* E contrario de tenebris loquens, quæ lucem præcedebant, ait: *& tenebra erant super faciem abyssi:* non inquit, Deum vidisse, & bonas dixisse tenebras. Et quare? quia lux cùm habeat esse, & tam excellens esse, bonitatem habet, estque bona; tenebræ verò, cùm sint negatio, esse carent & bonitate, neque bonæ sunt. Si igitur tenebræ non sunt bonæ, quare cælum illas inter opera Deum glorificantia numerat? Etiam cælum, ad amplificandam gloriam Dei, Evangelium amplificare voluisse videtur: Verum non eâ excellentiâ quâ id præstitit Augustinus. Evangelium Prælati bona opera præcipit, quibus glorificetur Deus: *Ut videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cælis est.* Cælum uno passu ulterius progressum, Deum operibus glorificare volendo: *Et opera manuum ejus annunciat firmamentum:* adjunxit opera, quæ proprie non sunt bona, qualia sunt tenebræ & nox: *Et nox nocti indicat scientiam.* Verum Augustinus præter hæc omnia, modum insuper adinvenit, quod impossibile videtur, glorificandi Deum operibus verè & proprie malis, qualia sunt errores & peccata. Ita ut Evangelium Deum glorificare præceperit operibus bonis: cælum eò progressum sit, ut glorificet operibus non proprie bonis: & Augustinus eò usque pervenerit, ut non solum operibus, non bonis, sed etiam operibus proprie malis. Et hoc novo inauditoque modo affecutus est, cum duobus istis libris Confessionum suarum, & Retractionum in publicum prodeundo, non contra, sed ultra præceptum, idem

Gen. 1.
v. 4.

Ibid. v. 2.

idem, quod sibi loquebatur dicens : *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in calis est.*

§. IV.

Vidimus seu diximus in generali, quomodo S. Augustinus Evangelium amplificando, non lucetantùm, verùm tenebris etiam illuminârit, ut & ipsi suo modo gloriosè accommodari possit, quod soli Deo tribuitur : quod scilicet tenebræ ejus, instar lucis ejus sint : *Sicut tenebra ejus, ita & lumine ejus.* Vidimus ipsum non solùm illuminâsse lucernâ accensâ, sed etiam extinctâ; similiter Evangelium excedendo, in quo Virgines cum lampadibus accensis intraverunt ad nuptias, reliquis cum lampadibus extinctis manentibus foris. Vidimus quomodo non solùm illuminârit operibus bonis, sed etiam malis, ea in lucem producendo; cùm hoc sit exceptio contra Evangelium dicens : *Omnis, qui malè agit odit lucem, ut non arguantur opera ejus :* sequitur, ut nunc videamus, quomodo illud sit factum, vel fieri possit, non enim difficultate videtur carere. Enim verò, si liber Confessionum vitia continet & peccata; quo pacto Augustinus vitis & peccatis vitiosos & peccatores illuminare poterit? & si liber Retractionum errores continet & ignorantias, quo pacto Augustinus erroribus & ignorantis, errantes & ignorantes illuminare valebit? Totum illud facere potuit, & fecit Augustinus, & modo non quocunque, sed illo ipso, quo Christus in Evangelio, homines illuminare præcepit : *Sic luceat lux vestra coram*

hominibus. Modus, quo Christus & Evangelium, hominibus præluere mandavit, fuit, exemplo & doctrinâ : & eodem ipso Augustinus illuminavit : In libro quippe Confessionum, de peccatis fecit exemplum; & in libro Retractionum de ignorantis fecit doctrinam. Porro de hoc nobis jam tractandum est : & quia Augustinus bina hæc assumpta in duos divisit libros, nos quoque pro majore claritate & distinctione, in duas illa dividemus partes.

Exordiamur à prima. Nihil æquè naturale est homini, quàm propria sua abscondere & contegere peccata. In tota illa famosa verborum disceptatione, à tribus amicis suis cum Job inita, omnis eorum eò dirigebatur intentio & contentio, ut Jobum convincerent ad credendum, quod in pœnam peccatorum suorum omnes istas sustineret ærumnas; Jobo è contrario suam probante & propugnante innocentiam. Hunc in finem magnum virtutum suarum operumque bonorum confecit syllabum, concludens, quod si peccata haberet, ea omninò deberent esse publica, & nota; quod nunquam ea occultâset : *Si abscondi, Job. 31. quasi homo, peccatum meum.* In his v. 33. verbis magnum continetur arcanum, magnâque consideratione digna est ista exclusiva : *Quasi homo.* Non tantùm peccata sua se abscondisse negat, sed non abscondisse, quasi hominem. Ut Job qualificaret innocentiam, sufficiebat dicere, se peccata non habere; utque testimonio id probare publico, sufficiebat dicere, se nunquam ea abscondisset. Cur igitur addit, quod ea non absconderit velut homo : *si abscondi, quasi homo, peccatum meum?* quia homini nihil magis

*Pf. 138.
v. 12.*

*Joan. 3.
v. 20.*

magis naturale, quàm peccata sua abscondere & occultare Peccare, vel est malitiæ, vel infirmitatis; peccatum abscondere, est naturæ. Primus peccans fuit Adam. Et quis primus peccati primi fuit effectus? sese abscondere. Non erant alii tunc in mundo oculi, à quibus Adam se absconderet nisi Dei; & ad ipsos usque oculos Dei abscondere se voluit mox ut peccâret. Thamar in bivio itineris sedens, obvium habuit Judam; primum Tribus Regiæ fundatorem & caput, ex cujus congressu Phares & Zaram concepit: de qua textus inquit, quod videns illam Judas, *suspiciatus est esse meretricem*. Et quo ex motivo? *operuerat enim vultum suum ne agnosceretur*. Videant ibi obvelatæ, quas consequentias detegant, quando sic se operiunt.

Porro rationem quare ad eodè naturale sit homini operire & abscondere peccatum: dedit Quintilianus, & hæc est: *non quisquam tam malus, ut malus videri velit*. Et ab hoc principio Tertullianus validum formavit argumentum in defensionem Christianorum contra Tyrannos. Ite, inquit ille, ad vestros carceres, ubi habetis captos fures, latrones, adulteros, & Christianos; & ab his & aliis delicta eorum inquirete. Christianus interrogatus num sit Christianus, mox respondet quod sic: fur, latro, adulter, etiam in tormentis negabit. Et quæ cauta, quod hi negent, & illi non? quia quod malum est & peccatum, nemo vult esse suum: *nolunt enim suum esse, quod malum est*. Sequitur ergo, esse Christianum, non esse malum, neque peccatum; si enim hoc malum esset, illi hoc utique operirent & negarent. Porro hoc concludit modo. *Quid hoc mali est, quod naturalia mali non habet? timorem,*

Pars III.

pudorem, tergiversationem, q. d. Quod malum, quodve peccatum est, in quo non invenitur naturale omnis peccati, cura scilicet & artificium operiendi, nec non timor & verecundia confitendi? proinde, quia tam naturale est homini, sua operire & abscondere peccata. S. Augustinus confessionum suarum librum conscripsit, in quo sua detexit, manifestavit, & evulgavit peccata toti mundo, ad tollendum de eo istud salutis impedimentum, suoque exemplo persuadendum hominibus, sua non operire, sed confiteri peccata. Paulò ante dixerat Christus: *omnis qui malè agit odit lucem*: & Augustinus velut ab omnibus hominibus exceptus, quicquid malè egit, in lucem produxit; ut suo doceret exemplo, quid faciendum sit malè agentibus. Ecce differentiam Augustini ab aliorum imprudentia hominum. Reliqui homines malè agentes abhorrent lucem, cum potius abhorreere deberent malum, nec non illud operantem: verum loco illius quod abhorreant peccatum, oderunt lucem, quæ illud detegit; & quia illi sunt mali, volunt videri boni. Ad corrigendam igitur istam imprudentiam, illique substituendum istum malè applicatum horrorem; Augustinus cum omnibus antea vitæ suæ malis in publicum prodiit: ut intelligerent homines, horrore esse oportere ipsum malum, & non lucem; malumque operatum esse infirmitatem: lucemque illud reagentem, esse remedium.

§. V.

IN remedium peccati Christus Dominus noster Confessionis Sacramentum instituit; quod vel maximè arguit,

guit, vehementemque naturæ repugnantiam summè exaggerat, quâ homo peccata sua detegere horret; quia verò Deus illa justè pœnâ puniret æternâ, eò quòd infinitæ majestatis sint offensæ, idem omnes istas pœnas bene commutandi modum adinvenit: si homo homini alteri sua peccata confiteretur. Sed ex hoc ipso elucescit, quàm admirabili stupendâque resolutione S. Augustinus confessionum suarum librum conscripserit: quàmque valido & copioso exemplo peccatis suis præluxerit, ad superandam repugnantiam, ad animandum timorem, naturalemque expediendum horrorem, quo fragilitas humana à peccatorum suorum confessione retinetur. Quod homo confitendo sua revelet peccata, ad eorundem veniam obtinendam, est justo & competenti pretio gratiam Dei emere ac comparare. Verùm Augustinus, ante peccator, annorum jam triginta trium baptizatus, non ad gratiam Dei recuperandam, quâ jam gaudebat; neque ad obtinendam eorundem veniam, quia jam condonata erant, peccata sua propalavit. S. Paulus de hac venia, & de hac loquens gratia, cum Davide inquit: *Beati quorum remissa sunt iniquitates & quorum tecta sunt peccata.* Textus hujus significatio, jam tum Augustini tempore, inter Catholicos & hæreticos in controversiam fuit ducta, propter distinctionem, quam inter peccata remissa, & tecta Apostolus facit. Enim verò, si peccata remissa & tecta duæ res sunt distinctæ, in quonam consistit, esse remissa, *quorum remissa sunt iniquitates?* & in quo, esse tecta, *quorum tecta sunt peccata?* omnis quæstionibus multis, quæ hîc involvuntur velut Theologus divinus, Apostolus est

locutus: nam in remissione, & absolutio-
ne peccatorum duo concurrunt: remissio
culpæ (aliis terminis dicta condonatio)
& infusio gratiæ: per remissionem cul-
pæ peccata sunt condonata: *remissa sunt
iniquitates*: per gratiæ infusionem, sunt
tecta: *tecta sunt peccata.* Et quod Augu-
stinus condonatis jam tectisque suis pec-
catis, sine omni obligatione, sine necessi-
tate, ea denuò discooperiat, tantum ne
alii sua cooperiant; quantum peccatis
suis præbuerit exemplum judicate.

Amplius. Præceptum, quo Deus
Christiano omnia sua confiteri peccata
mandat, præterquàm, quod inviolabili
sigillo sit munitum, tali cautelâ & cir-
cumspectione, integritati & famæ
confitentis consulit, ut neminem,
quamvis ob defectum aliquem seu me-
moriæ labilitatem, omnia non confitere-
tur, ad scribendum peccata obliget. Cu-
jus limitationis motivum, est periculum,
ne quo casu charta perdita ad aliorum
manus deveniret. Augustinus verò
exemplum cumulando exemplo, non so-
lùm misso timore, sed æstuante desiderio,
ut peccata sua in oculis manibusque ver-
sarentur omnium idèò omninò illa con-
scripsit. Quomodo verò illa conscripsit?
idiomate magis universali & usitato to-
tius mundi; neque abbreviatè & per me-
taphoras; sed diffusè & luculenter: nec
non vivaciore omnium circumstantia-
rum ponderatione, quamvis ab intellectu
ipsius procedente: dolor enim ejus intel-
lectum excedebat, dolorique alienorum
peccatorum zelus respondebat. Con-
siderate Davidem plorantem & oran-
tem; & Augustinum flentem & scriben-
tem: eodemque in casu differentes harum
duarum animarum videte affectus. David
in

*Psal. 32.
v. 1.*

*Psal. 50.
v. 3.*

in libris Dei peccata sua conscripta cernens, illa deleri petebat à Deo: *dele iniquitatem meam* : & S. Augustinus sua, per Baptismum, in libris Dei, deleta peccata sciens, eadem de novo scribebat; ait David remedium petebat pro se, & Augustinus remedium scribebat pro omnibus. Christus ad liberandam peccatricem, peccata scribebat accusantium; Augustinus ad emendandos peccatores, non aliorum, sed propria accusavit & exaravit peccata; Christus ea inscripsit pulveri ubi facile poterant exteri & deleri; Augustinus sua inscripsit libris, quod plus fuit, quam si æri inculsisset; Christus illa scripsit suppresso reorum nomine: Augustinus suo sub nomine, confessiones peccatorum Augustini indigendo.

Uterius. Præceptum confessionis obligat, ad confitendum alii homini, sed duntaxat uni. Ut, casu quo, Confessarius non intelligeret idioma confitentis, hic non teneatur confiteri per interpretem, ne vel duobus saltem peccata sua innorescant. Et quis hoc punctum ritè pensando, non dico exaggerare, sed vel aliquo modo, pro merito explicare sufficiet actum illum plus quam heroicum, resolutionemque humanâ capacitate majorem, quâ Augustinus peccata sua non omnibus solum sui temporis & ætatis hominibus, sed quotquot hodie sumus, quotquot à mille ducentis annis vixerunt hucusque, quotquot denique ad finem usque mundi futuri sunt, confessus est & manifestavit? porro in die iudicii duntaxat, aliquam cum hoc actu parilitatem invenio, non tamen sine magno discrimine. In die iudicii omnibus hominibus singulorum peccata patebunt; verum

talem cuique ista peccatorum suorum manifestatio, in immenso isto theatro, ubi totus mundus erit collectus horrorem incutiet, ut potius præelecturi sint infernum, quam publicam istam sustinere confusionem, quod ita declaravit Job dicens:

Quis mihi hoc tribuat, ut in inferno protegas me, & abscondas me, donec transeat v. 13.

furor tuus? rationem mox subjungens:

Tu quidem gressus meos dinumerasti: ibidem signasti quasi in sacculo delicta mea. In v. 16.

præsenti quidem processus sunt signati, & peccata seu delicta obserata; tunc vero patebunt omnia. Hæc verò publica manifestatio tam erit probrosa & horrore plena, ut quilibet sibi potius petiturus sit abscondi, & ab ea protegi in inferno: *Ut in inferno protegas me, & abscondas me.* Notate bene hoc verbum *Protegas*, quod defensionem, præsidium, refugiumque significat; tam quippe confusione & pudore plena erit ista ignominia, tamque vivax illius apprehensio, & vera cognitio; ut cum ipso inferno collata, ignominia futura sit rigor & sævitia, infernus verò refugium: ignominia tormentum, & infernus præsidium: ignominia poena, & infernus protectio: *Ut in inferno protegas me.* Cujus rei si rationem à me petieritis, quod magis exaggeratio videatur quam veritas; hanc esse dico, quia in inferno quilibet suas sustinet poenas, & in iudicio, omnes suas conspicient culpas. Tantum malum culpæ, quod hodie non agnoscimus, totum excedit malum poenæ, quamvis sit æterna. Enim verò, casu quo responsio hæc nimiam adhuc exaggerationem vobis redolere nec aequata videtur: ipsum interrogate infernum, quot ibidem animæ ardeant, eâ solum causâ, quod peccata sua Confessario detegere

& confiteri erubuerint. Cùm ergò dentur homines praeligentes Infernum, quàm vel uni homini sua revelare peccata; quid magnum, quòd tales malint suas pœnas sustinere in inferno, quàm in die iudicii, peccata sua omnia toti pròtinus mundo manifestari?

Ah Augustine tuorum tantummodò lux peccatorum, te illa in publicum producente, hanc invincibiliter cœcitate illuminavit: tuarumque liber Confessionum illam magis confutavit, convicit, & insuper ad nihilum redegit, quàm quicquid hucusque dictum fuit, aut dici, & sub imaginationem cadere potest. Validissimo hoc argumento, horror & repugnantia hominis peccata sua uni homini confiteri erubescens, dissipatur; quod eadem ipsa peccata, quæ modò uni homini confiteri verecundatur, in die iudicii omnibus omninò hominibus patebunt. Verùm quia iudicii dies procul abest, confessio verò prope est, plus in nobis valet præsens, quàm ista veritas. Prodeat igitur Augustinus adhuc vivens, cum suarum Confessionum libro, anticipando sibi soli iudicii diem: non tantùm præsens fecit iudicium universale futurum; sed cùm illud propter publicana peccatorum manifestationem, horrore & rigore ipsum superet infernum, ipse rigidius adhuc illo, in semetipso iudicium exercuit. Attendite parallelum, visuri, quo pacto iudicium quod in libro Confessionum suarum Augustinus de peccatis suis instituit, rigore suo ipsum universale Dei iudicium excedat: nec propter unam, sed omninò septem circumstantias. Si lubet, eas enumerate.

Judicium universale erit tantùm u-

num; & Augustinus duo sibi universalia iudicia fecit: unum nunc inter vivos; & alterum inter resuscitados. Iudicium universale erit in fine mundi, quando finiuntur omnia: & Augustinus suum fecit iudicium durante adhuc mundo, tot sæculis ante, quot jam duravit hucusque, & durabit in posterum. Iudicium universale uno tantùm durabit die, quo culpæ publicabuntur: & Augustinus fecit Iudicium suarum omnibus continuare diebus: si quidem culpæ Augustini quotidie leguntur & legentur. In iudicio universali, cuiuslibet personæ opera mala patefient, sed pariter etiam opera bona: ut virtutes & peccata altrinsecus ponderentur: & Augustinus tali methodo, in suo iudicio sua patefecit peccata, ut virtutes suas sepeliret silentio. In iudicio universali, peccata publicabuntur aliquorum, similiter autem & aliorum: & quia quilibet satis habet, quod admiretur in se, excessibus alienis, proprii magis excusabuntur excessus: verùm Augustini peccata, in suo iudicio injuriam patiuntur manifestationis, sine levamine societatis; illo etenim tempore patent, quo aliorum latent. In iudicio universali peccata iudicabuntur per Deum: sed Augustinus, suo in iudicio, peccata sua iudiciis subiecit & exposuit hominum, quorum iudicia velut adeò temeraria, longè amplius veniunt timenda. Denique in iudicio universali culpæ patebunt fidelissimè conscriptæ, ut non imputetur ad peccatum, quod non fuit peccatum; neque pro gravi, quod fuit leve: in iudicio verò Augustini doloris ipsius intensiori culpæ apparent commenturæ, & quandoq; sædæ magis & graviores, quàm reipsa fuêr: Deus enim in suis libris peccata conscribit velut iustus;

Au-

Augustinus suis in libris sua conscripsit velut scrupulosus. Tam rigidum sibi Augustinus iudicium, peccata sua propalando instituit, tamque notabilibus circumstantiis, iudicii Dei, quo universum iudicaturus est mundum, rigores excessit: ut naturalis in detegendis peccatis suis repugnantia, tanto proposito sibi exemplo verecunderetur magis ea regere quam confiteri; magisque eadem excusare, & extenuare, quam integrè se de illis accusare erubescat. Et hic modus sublimissimus, solo suo auctore & inventore dignus, quo Augustinus de ipsis suis tenebris, prout dixi, lucem; & de ipsis suis peccatis adornavit exemplum.

S. VI.

Verùm enim verò, nemo mihi dixerit, peccata in exemplum transire non posse, argumentando, quod quocunque modo considerata, semper sint peccata: eadem quippe peccata retentâ substantiâ, mutare possunt accidentia, & sub illis, per modum Sacramenti, contrarios operari effectus. *Si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabitur*: inquit Deus ore Isaïæ. q. d. quod si fuerint peccata vestra instar coccini rubra; facite quod vobis præcipio, & instar nivis albescent. Textus iste multum fatigavit Expositores, omnesque concorditer sentiunt, Prophecam hanc, per figuram, quam Rhetores metonymiam vocant, fuisse locutum, accipiendo qualiter pro persona, & peccatum pro peccatore; Peccator enim desinere potest esse peccator, & fieri justus: peccatum verò nunquam desinere potest esse peccatum. Ast animadvertendam erat, Pro-

phetam non loqui de substantia peccati: sed de accidentibus, qualia sunt colores. Non dicit, quod peccata esse desinent peccata, sed quod colorem mutabunt; ut cum sint, vel fuerint instar coccini rubra, nivis ad instar sint dealbanda? *Si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabitur*. Eademque peccata colore mutato, aliisque accidentibus vestita, sub ipsis contrariis possunt habere effectus, quos necessario producent, ubi fuerint visa. Huiusmodi fuere peccata Augustini. In quantum perpetrata, alium, & in quantum confessa, alium referebant colorem: proinde qua perpetrata, prout ipse dicit, præbebant scandalum: quâ confessa, exhibebant exemplum. Augustinus peccata sua publicando, ex illis fecit exemplum; quanquam naturalis peccatorum publicorum effectus est, producere scandalum: verum quemadmodum hypocrita scandalizat mundum ostentatione virtutum: ita Augustinus ædificavit Ecclesiam suorum publicatione peccatorum.

Pace D. Gregorii, eadem & maiore ratione dicam de Augustino, quod ipse de Jobo asseruit: *Videatur vir iste cuilibet Greg. magnus in virtutibus suis, mihi certè sub- ibid. limis apparet in peccatis suis*. Videatur itaque Augustinus aliis magnus in virtutibus suis; quoad me, mihi major videtur in peccatis suis. In virtutibus suis quæ exercuit, aliisque suis libris depinxit, magnus fuit Augustinus: verum in suarum libro Confessionum, quo omnia sua peccata toti manifestavit mundo, omni procul dubio, multo major extitit. Proinde liber iste collatus cæteris, corona fuit omnium. Ipse Job, S. Gregorii encomio laudatus, eo quod peccata sua non tex-

Job 31.
v. 35. 36.
Et 37.

rit, prolixam virtutum suarum narrationem confidenter his verbis concludit : *Librum scribat, ipse qui iudicat, ut in humero meo portem illam, quasi coronam mihi. Per singulos gradus meos pronuntiabo illum, & quasi Principi offeram eum quod dictum* Ipse iudex justus omnes actiones meas, in libro uno describat, quem ego in humeris meis portabo, nec non capiti, quasi coronam imponam, singulaque ipsius contenta perlegens, illum Deo tanquam Principi presentabo, ut me juxta illum expediat. Multum dicis, S. Job, & valde confidenter loqueris, quia vis, ut Deus, tanquam Iudex, & non tu, virtutum tuarum librum conscribat, quem tantum evasurum putas, ut non manibus, sed humeris tantum eum portare possis, quem oblaturus sis, ut ex eo expediaris, & necdum expediturus tibi coronam promittis. Verum, omne illud, quod tu de virtutum tuarum libro dicis, quis non justiore ratione, de libro peccatorum Augustini asserat? ipse librum illum, & sua in eo peccata conscripsit, quando jam Deus ea in libris suis deleverat: ipse illum confecit, tantoque ponderosiore ex materia, quantum inter peccata, quae ignominiam afficiunt, humiliant & deprimunt, & inter virtutes, quae honorem, gloriam & exaltationem conciliant, intercedit: quem Deo, totique obtulit mundo, non pro expeditione, sed pro poena; & velut infernum meritis, & non coronam: & ex hisce omnibus coronam dignissimus. Multis coronis Augustinus redimitur in caelis, sed haec praefulget ceteris. Job virtutibus suis admirabilis fuit, in illis enim observavit Evangelium, quod nondum erat: sed Augustinus suis peccatis fuit admira-

bilior; illis enim, cum jam esset Evangelium, ad perfectius & plenius illud observandum, ipsum amplificavit Evangelium tantum constringebat lucere operibus bonis; & ille splenduit, illuminavitque mundum etiam peccatis: quod nec iussit, neque dixit Evangelium: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona.*

§. VII.

A Libro Confessionum Augustini, ad ejusdem Retractionum librum, non minus, imò magis admirabilem, tantoque nobiliorem, quanto intellectus voluntatem nobilitate transcendit, transeamus. Quemadmodum naturale est omni homini, suum abscondere peccatum; ita naturale est omni sapienti, suum sustinere, nullatenusque retractare errorem: tantoque magis, quanto majore fuerit sapientia praeditus. Creatorum à Deo spirituum sapientissimus fuit Lucifer: porro casus est verè stupendus, creaturam eam intellectus perspicacitate dotatam, adeoque sublimi sapientiam illuminatam, in tam grossum, tam manifestum, & fatuum labi errorem; ut cogitatione affectet assimilari Deo, illudque sibi persuadeat futurum dicens: *Similis ero* Isa. 14. v. 14. *Altissimo* Enim verò, non hic sistit stupor: verum hunc auget, quod nec in caelo, ubi erravit, à cogitatu tam erroneo desistere; neque in inferno, ubi eum luit, retractare, aut de eo poenitere voluerit. In caelo, inter lapsum condemnationemque Luciferi, sententia divinae clementiae respondit. Deus enim illi sufficiens ad resipiscendum tempus indulgit: & in inferno, juxta Theologiam certam, liber-

tati

tati arbitrii ipsius subest, illud facere. Quomodo ergo possibile est captu, intellectum tam sapientem eligere & resolvere, corruiere potius velle è cælo, & ardere in inferno, quàm semel dictum retractare, eodemque in errore in omnem æternitatem persistere malle? si minoris scientiæ Lucifer esset, errorem suum agnosceret; at magna scientia, quæ inflavit ad errandum, eadem obstinatum illum fecit, ad non retractandum. Non inferior, quàm Propheta Ezechiel, casum hunc cum stupore considerat. Propheta de hoc Luciferi casu loquens, illum ante lapsum in cælo, post lapsum in inferno considerans, in utroque loco Cherubim illum vocat: *Et tu Cherub, posuite in monte sancto Dei: perdidisti te, ô Cherub, projecisti in terram.* Certum est Luciferum non Cherubim, sed Seraphim fuisse; nam inter Angelos primæ Hierarchiæ & primi supremique chori primus & maximus erat. Si igitur fuit Seraphim, quare Propheta illum tam in cælo, quam in inferno, non Seraphim, sed Cherubim vocat? quia Cherubim idem significat, quod sapiens, & inter spiritus Angelicos, Cherubim sapientiâ præminent. Porro quia sapientia Luciferum inflavit ut creparet, & in tam stolidum errorem incideret, eademque sapientia illum excæcando obstinatum reddidit, ut non retractaret: hinc illum Cherubim & sapientem, & non Seraphim compellat. In cælo Cherubim, quia cum tantâ emineret sapientiâ, in cælo erravit; in inferno Cherubim; quia cum tantâ sapientiâ tumeret, errorem suum, ne in inferno quidem, voluit retractare.

Lucifer dicens: *Similis ero Altissimo*, *Isai. 14. v. 13.* id est; Deo similis ero similiter dixit: *In calum conscendam.* Ex quo egregiè arguit S. Hieronymus: *Vel antequam de calo corrueret, ista dicebat, vel postquam corruit: si istud Lucifer dixit in cælo, quomodo dicit, in calum conscendam? & si dixit, in cælum conscendam; argumento, est, quod jam lapsus, è cælo deciderat. Totum fuit, & ita se habet. In cælo dixit: Similis ero Altissimo: & ideo eecidit: jam lapsus similiter dixit: Similis ero Altissimo.* Id ipsum dicit, & in omnem æternitatem dicit: ista enim est scientiæ ejus pertinacia & superbia, ut dicat in cælo, dicat extra cælum; dicat in cælo, & in inferno; idem, quod dixit semel, ipsumque retractet nunquam. Ita ut illa scientiæ magnæ sit contumacia, quando quis semel eâ fuit abusus, ut malis præsumptuosus sapiens cadere è cælo, quàm ab opinione sua recedere: & potius in inferno ardere, quàm, quod dixit, retractare. Quod si veritati consonaret illa Origenis imaginatio sustinentis, animas nostras esse Angelos, qui nostris in corporibus, pro commissis quibusdam culpis, pœnas luerent, de multis sapientibus hominibus, qui errârunt retractare nolentes, affirmarem, ipsos esse Angelos Luciferi sequaces.

Hujusmodi idem fuit Origenes; hujusmodi Tertullianus & Apollinaris, nec non alii famosissimi in omni divinæ humanæque eruditionis genere Doctores, qui cum insignes fuissent Ecclesiæ Magistri, & hodieum adhuc in ea allegentur, eò quod errores quosdam in quos humanitus erant lapsi, noluerint retractare, cum perpetuo ipsiusmet Ecclesiæ gemitu, fuerunt anathematizati ab eâque se-

Act. 26.

v. 24.

Matth.

19, v. 12.

gregati, de quorum unoquoque veraciter pronunciari posset, quod Felix de S. Paulo dixit: *Multate littera ad insaniam convertunt.* Origenes tanto Religionis doctrinæque Christianæ propagandæ zelo æstuavit, ut quod tutius liberiusque sexum utrumque eâ imbuiere posset, literaliter illam Christi interpretando sententiam: *Sunt Eunuchi, qui se ipsos castraverunt propter Regnum Dei*, seipsum eviraverit. Tertullianus in vita & conversatione adeo fuit rigidus & austerus, tantusque virtutum heroicarum propugnator, veluti ipsimet ejus errores testantur; negavit enim Christianis secundas nuptias esse licitas; neque licitam persecutionis tempore fugam: sed animo constanti martyrio occurrendum: neque peccatores publicos, quamvis pœnitentes, in Ecclesiam recipiendos. Apollinaris non solum adeo sapientiâ & scientiâ enituit, ut celeberrimus in scripturis sacris ipsemet Doctor, maximique in interpretandis & exponendis sacris scripturis Doctoris Hieronymi fuerit Magister, verum etiam tam præclaræ indolis & conditionis in multis, ut venerari, amari, defendique meruerit à duobus præcipuis Ecclesiæ luminibus Nazianzeno & Basilio, quousque errores ipsius publici & manifesti non erant. Sed hi alique illustres viri, tam fortes & imperterriti aliàs humanarum domitores passionum, ubi ad punctum retractandi quod docuerant, perventum est, hic omnis eorum vigor & animus infirmatus succubuit; hic omnis eorum sapientia & scientia substitit; & hic magna illa obtenebrata & excæcata sunt ingenia: ut maluerint unionem dimittere Ecclesiæ, simulque salutis suæ

fundamentum perdere, quàm quod dixerant, retractare.

Verum, quemadmodum hominibus doctis & sapientibus adeo infirmum est à natura, pertinaciter suis erroribus inhærere, superbèque eos sustinere & propugnare cum salutis discrimine; ad hanc illuminandam cæcitatem secundam & maximam, quæ non suos solum auctores, sed multos alios cum eis perdit: cum suo Retractationum libro Augustinus in publicum prodit, in quo errores suos confessus, ignorantias correxit, doctos omnes & sapientes suo animans exemplo (velut sapientior & doctior omnibus) ne quem errasse, aut errorem confiteri puderet, cum Augustinus adeo luculenter id præstiterit. Vel suis in sermonibus continuis, vel variis disputationibus publicis (quarum alicui Carthagine ducenti octoginta sex interfuerunt Episcopi hæretici) argumentorum suorum vi & evidentia, Augustinus innumeros Donatistas, Pelagianos, Manichæosque confutavit atque convicit, qui suos agnoscences errores publicè eosdem abjurarunt; validissimum tamen argumentum sine responsione, quod præsumptionem pertinaciamque confudit omnium, ipsorumque non retractare contendentium, fuit scriptus & evulgatus Retractationum ipsius liber. Potuisset Augustinus, ex ipsa, in qua docebat & prædicabat cathedra sese depingere verbis, nec sine magna Doctorum Magistrorumque ædificatione: sed maluit illud publicis facere scriptis, quia scriptorum & publicorum retractatio in hominibus obstinatis majoris est moliminis.

Christo sibi præsentato Pilatus excep-
pit

Joan. 19.
v. 12.

pit accusationes, examinavit testes, cognitisque odio & invidiâ inimicorum, Christum innocentem pronunciavit, Porro instantibus accusatoribus, obtendendo : *Sihunc dimittis, non es amicus Cæsaris ; omnis enim qui se Regem facit, contradicit Cæsari* : id est. Absolvendo istum accusatum, crimen læsæ Majestatis contra Cæsarem committeret, quod supremæ imperii majestati præjudicaret, dissimulando consentire, ut quis in imperio Regis sibi nomen usurparet : cujus instantiæ metus, nec non respectus, nomenque amicitiae Cæsaris tantum in Pilato prævaluit, ut retractatâ, quam pronunciaverat, sententiâ ut in Christo condemnando innocentiam, cum Christo in crucem egerit justitiam. Christo demum crucifixio, causam supplicii conscriptam, pro more, in cruce jussit præfigi, his verbis : *Jesus Nazareus Rex Judæorum* : quibus accusatores denuo offensi, replicârunt, ut corrigi, & loco, *Rex Judæorum*, quod se regem Judæorum dixisset, scribi mandaret : Pilatus verò respondit, *quod scripsi, scripsi* : & ad scriptum mutandum frustra inducere attentârunt. Responsum istud quantâ sit consideratione dignum, omnibus liquidò patet. Pilatus Regis titulum Christo tribuendo, multo gravius peccabat in Cæsarem, quàm eum condemnando ad mortem ; majoremque incurrit reatum, illum adjudicando morti, quàm ab illâ liberando. Porro si Pilatus non attendit, quod propter Cæsaris respectum & se & Christum morti adjudicet, quare propter ejusdem Cæsaris respectum Regis titulum Christo non adimit ? quia eâ jam formâ

Par. III.

scriptum publicaverat : *quod scripsi, scripsi*. Quod quis eruditus & tumidus semel scripsit, pro nullius respectu revocat & retractat. Ipsam innocentiam hoc faciet, condemnari propter humanum respectum ; delere verò, quod quis semel scripsit suo nomine publicatum, eruditus quis & inflatus ob nullius, neque præsentis, neque futuri sæculi respectum volet. Illa intolerabilis est intellectûs cæcitas, intolerabilis rationis abusus, justitiæque intolerabilis injuria simul & veritatis, ut, quod scribendum non erat, sustinendum sit solum quia scriptum est ; & quia semel scriptum est, necessariâ consequentiâ, semper scriptum sit relinquendum : *Quod scripsi, scripsi*. Verum ista sententia, quasi Authoris optimi, communiter est omnium scribentium, suæque scripta publicantium. Libros suos, illi Prædestinationis Libro æquari volunt, in quo quicquid scriptum, deleri nequit : characteres suos illis Sacramentorum æquiparari volunt, qui semel impressi indelebiles existunt. Denique scripta sua, præscripta esse volunt : *Quod scripsi, scripsi*. Centum & octodecim libros, Authore Augustino, habemus, exceptis iis, qui ad nostras non pervenerunt manus : & quando calamum ponere, temploque sapientiæ, veluti scientiarum omnium trophæum, applaudente sibi mundo, celebrioreque scriptorum omnium famâ consecrare potuisset ; resumit, denuoque pennam aptat ? quem in finem ? ut singulari in libro, omnes suos corrigat libros ; ut revocet retractetque multa, quæ in eis dixerat & scripserat : omnibusque suo prælucendo exemplo veritatem ostenderet, quos sua sic scripta decipiunt.

K

§. VIII.

Ibid. v.
22.

§. VIII.

D Eceptionis hujus rationem eleganter dedit S. Ambrosius cui plus præ cæteris Doctoribus ex hoc debet Ecclesia, quia eidem S. debet Augustinum: *Unumquemque fallunt sua scripta, & Authorem pratercunt: atque ut filii, etiam deformes delectant parentes, sic etiam indecores quoque sermones palant.* Omnes Authores inquit Ambrosius, decipiunt sua scripta, & licet errores contineant, soli illi eos non vident. Cujus cæcitatæ ratio est, quod sui sint fœtus intellectus: & quemadmodum filii licet sint deformes, parentibus suis placent formosique videntur; sic cujusque scripta, quamvis nœvis erroribusque aspersa, & incondita, authoribus suis naturaliter arrident bonaque videntur, quia ipsis sunt similia. Hoc dixit, docuitque Sanctus Ambrosius Magister Augustini dignissimus; & cum tam vera hæc sit doctrina, tamque universalis ejusdem ratio, seu iniquitas, in omnibus hominibus, excepto solo Augustino, fuit verificata. Trium Joh amicorum sapientissimus Eliphaz, justitiam Dei, oculorumque ejus perspicacitatem tam esse puram asseruit, ut etiam in Angelis suis imperfectionem deprehenderit: *In Angelis suis reperit pravitatem.* Porro exaggeratio non consistit in eo, quod Deus in Angelis imperfectionem invenerit, eò quod essent Angeli; sed quod in Angelis, qui essent, sui: *In Angelis suis.* Si oculi Dei fuissent velut oculi hominum, licet Angeli non fuissent, sufficiebat quod essent sui, ut sibi viderentur Angeli. Angelica sunt omnia Augustini

opera & scripta, ejus verò oculi tantum de divina participarunt perspicacitate; ut cum essent angelica & sua, imperfectiones in eis invenerit & errores: *In Angelis suis reperit pravitatem:* non sibi blanditus sit, quod animæ suæ essent parvus, sui que intellectus filii, ut ab iis deciperetur.

Age, nunc propriam & fundamentalem cognoscemus rationem, quare inter quatuor mystica animalia, visum ab Ezechiele gloriæ Dei currum trahentia, & quatuor Ecclesiæ Doctores figurativè exprimentia, Aquila Augustinum denotarit. Num fortassis, quia, uti illa omnibus pennatis & alatis altius volat: Augustinus sic cæteris altius volavit? Sic ita; sed aliud adhuc profundius mysterium similitudo includit. Aquila, dicente Aristotele, & vulgari notitiâ, pullos suos, quos indiscriminatim educat exploratura, utrum sint sui, sublatis de nido unguibus suspensos solis opponit radiis: quos si irretortis & irreverberatis oculis solem intueri conspexerit, tanquam genuinos suos filios agnoscat & educare pergit & defendit: sin verò oculis clausis, aut averis intueri splendoremque totum excipere non posse notat, tanquam adulterinos præcipitat. Idem Aquila nostra, omnibus suis libris, omnibus suis resolutionibus, dictis & conceptibus fecit. Ad radios Solis veritatis ea rigidissimè examinavit; quæque conformia, solida, & irretorta deprehendit, tanquam sua recognovit & approbavit: quæ verò aliquatenus infirma, distorta, difformiaque notavit, velut non sua retractavit, improbavit, & damnavit. Jam dicta ad propriam mysteriū hujus secundi & maximi significatio-

nem

nem intelligendam sufficerent. Ast ego interrogare pergo : dum aquila pullos suos examinat & probat , quinam probatiores & saniores reputantur oculi, illine matris, an pullorum aut filiorum? nullus dubitat, quin oculi parentis : oculi quippe pullorum non cœcutierunt ad solem , oculi parentis non cœcutierunt in filiis : quod pulli non cœcutiant ad radios solis, istud est esse aquilas : quod verò aquila non cœcutiat in filiis , istud est esse parentem sine amore parentis. Talis fuit Augustinus cum suis libris. Erant iudicii sui partus , erant ingenii sui fœtus, sed tali eos rigore examinavit, tali iustitiæ severitate eos censuravit , ac si sui non fuissent. Vel amabat eos Augustinus, vel non amabat : si eos non amabat, cum sui essent fœtus ; qualis excellentia ! si verò amabat, & nihilominus sic tractavit & retractavit, quanta hoc admiratione dignum !

Non est amor ad ignoscendum, benigniorem in partem interpretandum, dissimulandumque defectus propensior amore paterno. Enormes erant filii istius prodigi excessus, & adeò quidem enormes, ut & ipse hoc agnoscens, talis patris filii nomine se iudicaverit indignum : *Pater, non sum dignus vocari Filius tuus*, nec tamen propterea Pater eum pro filio habere cessavit, aut à se repulit ; quin potius tenerrimi amoris amplexibus illum excipiens, omni sollicitudine & curâ optimis eum vestibibus indui exornarique mandavit : *Cito proferte stolam primam*. Illud passim omnes æmulantur & imitantur Scriptores, rigidissimi defectuum alienorum censores, benignissimi que propriorum palpatores instar parentum. Ast non ita Augustinus, quamvis

justius omnibus hoc facere potuisset. Licet enim quædam dicta ipsius, vel scripta talibus essent navis aspersa, ut Authore Augustino viderentur indigna, talisve Patris fœtus vocari non mereantur, nihilominus in amplexus admittere, à se non repellere, talibus interpretationibus velare, talibus vestire coloribus, divinæque suæ Rethorices figuris & verborum phaleris exornare potuisset, ut non solum viderentur sua, verum etiam aliorum sibi invidiam conciliarent, quod mox Filius in se fuit expertus. Tantum verò absfuit, ut ea velaret, ut potius publicaret ; tam longè absfuit ut ea fucaret coloribus, ut potius fœdaret ; tam longè denique absfuit, ut ea vestiret, dissimularet, vel quomodocunque larvam ipsis superinduceret, ab omni parentis affectu exutus & amore, severissimi instar Iudicis, aut inferissimi instar hostis ea tractaret & condemnaret.

David, tam enormibus filii sui Absolonis delictis, cum ipse veniâ excusationeque esset indignus, ex ætate colorem excusationemque quæsit & invenit, ut salvaret : *Servate mihi puerum Absolon*, 2. Reg. Si Joab totumque regnum tunc veniâ indignum iudicavit, & totus hodie mundus condemnat ; quo pacto David illi condonat, ut salvet ? Quia erat pater, inquit S Ambrosius. Et hæc unica & vera est ratio. Non est opinio tam erronea ; non est propositio tam temeraria & impia, sicut illa Absolonis fuit actio, quam authores, velut Patres, salvare, excusare & defendere non satagant ; quia licet fœtus sint tam monstrosi, sunt nihilominus sui partus ingenii. Hujus non erant generis errores Augustini, sed tam

Luc. 15.
v. 21.

ibidem
v. 22.

sanæ interpretationis, excusationisque capaces, ut multi jam reprobati, pro naturali sua elegantia, instar illius Absolonis, cum admiratione sunt visi, & cum applausu recepti. Nihilotenus, tantus ipsi inerat veritatis amor, tanta iudicio Augustini erat integritas, ut cum veniâ digni viderentur, ipse, quamvis foret Pater, nullatenus ipsis pepercerit.

Maximum opus, quod quis hominum Deo præstitit, fuit Abrahamæ sacrificium: maximumque quod Deus hominibus exhibuit, fuit Incarnatio morsque Christi, in qua similiter ipsum sacrificavit. Ad utrumque hoc exaggerandum, his scriptura utitur terminis, quod videlicet, nec Abraham, nec Deus, proprio suo filio pepercerit: *Quia fecisti rem hanc, & non pepercisti unigenito filio tuo*, propter me, inquit Deus Abrahamo loquens. Et S. Paulus de Deo loquens: *proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis tradidit illum*. Tam arduus & heroicus est actus, quod pater eò usque progrediatur, ut proprio suo filio non parcat; sicut Augustinus iis, quorum Pater erat, non pepercit. Utrinam verò sacrificiorum horum duorum, similis fuisse videatur illud Augustini, num illi patris Abrahami, an illi Patris æterni filio suo non parentis sacrificio? Sacrificium Abrahami illud æterni Patris præfiguravit. Porro collatione inter utrumque factâ, non inter Deum & hominem (hæc enim impossibilis est) sed præcisè inter patrem & patrem: nulli dubium relinquitur, quin etiam sic æterni Patris sacrificium, illud Abrahami excesserit; filius enim, cui non pepercit Abraham, erat suæ carnis; & filius, cui non pepercit Pater

æternus, erat filius sui intellectûs, tantoque excellentior est actus, filios sacrificare sui intellectûs, quanto intervallo spiritus & caro, animaque & corpus distant. Sacrificium igitur Augustini similis fuit illi æterni Patris, nobilitateque illud Abrahami præcessit: filii enim, quibus Augustinus non pepercit, erant fœtus suæ animæ, & intellectûs sui partus. Filius Dei conceptus & genitus est per intellectum, & hinc Verbum Patris appellatus: & istud est nomen, & generatio filiorum, quibus Augustinus non pepercit.

§. IX.

Librum Retractationum Augustini evolvendo, comperimus errores & ignorantias (ut Augustinus vocat) quasdam ab aliis jam deprehensas & censuratas, plurimas verò ab ipso metropalatas, & castigatas. In utrisnam verò ingenium ipsius & iudicium magis videatur obstupescendum; an in defendendo primas, an in conando erueret & detegere secundas, dubitare me fateor. Enim verò, res erat notatu, admirationeque digna, evulgatis jam Augustini libris, totum videre mundum evolvendis scrutandisque Augustini, immò hunc ipsum, propriis suis libris perlegendis similiter intentum; finis verò & intentio utriusque studii valde discrepabant: alii quippe legendo libros Augustini sapientiæ ipsius thesauros sibi comparare satagebant: ipse verò Augustinus ex eis errores suos, ad condemnandum investigabat. In Ecclesiaste cap. 1. Salomon se omnes antecessores suos sapientiâ præcelluisse protestatur: pra-

Eccles. 1. v. 16. *præcessi omnes sapientiâ, qui fuerunt ante me in Ierusalem: valde modestè locutus est; siquidem ex tertio Regum libro constat, non solum ipsum sapientiore*

3. Reg. 3. v. 12. *etiam subsecuturis: Dedi tibi cor sapiens, ut nullus ante te similis tui fuerit, nec post te surrecturus sit.*

Eccles. 1. v. 17. *Quibus dictis Salomon subjunxit, quod non solum addiscendæ scientiæ, verum etiam cognoscendis erroribus & ignorantis operam dederit: dedique cor meum, ut scirem prudentiam atque doctrinam, erroresque atque stultitiam.*

Non considero, cum Salomon sapientiam scientiasque habuerit infusas à Deo, illis adhuc addiscendis & sciendis se applicaverit, hoc etenim de ordine ad praxin & exercitium venit intelligendum. Quod ego considero, laborque videtur inutilis & superfluous, est quod tantâ sapientiâ præditus, omne suum studium, ad errores stultitiamque cognoscenda conferat, *errè resque & stultitiam*. Certum est multò plures esse errores & ignorantias, quàm scientias; ad sciendum quippe & attingendum, unica suppetit via, ad errandum verò infinita. Quare verò has ipsas erraticas & erroneas vias, illos ipsos errores & ignorantias Salomon scire & penetrare fatagit? nunquid illi scientiæ, adeoque numeris omnibus absolutæ scientiæ sufficiebant? nullâ ratione. Salomonem enim fecit Deus Ecclesiæ veteris Doctorem: nec solas novisse sufficiebat scientias, verum & errores insuper & ignorantias ipsum scire oportebat: scientias, ut doceret scire; errores, ut doceret non errare: scientias, ad eas comprobandas, & confirmandas; errores, ad eos confutandos & confundendos. Et hoc

Salomon toto isto libro admirabili, qui Ecclesiastes, id est, Doctor ab ipso met inscribitur, egregiè præstat.

Verum enim verò, quemadmodum Deus Ecclesiæ veteri in Salomone unum contulit Augustinum; sic Ecclesiæ novæ in Augustino alium contulit Salomonem: & de corde, quod manibus præfert Augustinus, sine exaggeratione dici potest post Apostolos: *Dedi tibi cor sapiens, ut nullus ante te similis tui fuerit, nec post te surrecturus sit*. Uterque iste Salomon tam profundæ scientiæ thesauris jam dotatus; investigandis erroribus & ignorantis dedit operam, utendo scientiâ ad docendam sapientiam; & erroribus ac ignorantis, ad non errandum. Salomon erroribus & ignorantis, in libris studebat alienis, ut errores & ignorantias confutaret & corrigeret in aliis: at Augustinus in libris propriis, ut ignorantias has & errores in propria persona sua confunderet & emendaret. Alienorum scientia errorum, sequestrato odio, proprioque commodo, examinata, expedita & facilis est: propriorum verò errorum, non ita: siquidem eos proprio semper amore subornatos judicamus. Alienos errores judicio cognoscimus libero; proprios intellectu captivo: alienos videmus tanquam iudices, proprios verò tanquam amantes. Magis igitur admiranda fuit scientia in Augustino, quàm in Salomone; uterque enim errores habuit & ignorantias: admirabiliorque idem fuit Augustinus lumine & cognitione, quàm errores & ignorantias retractavit suas, quàm argumentis invincibilibus, quibus confutavit alienas. Enim verò, quanam ignorantia, qui errores, quæ hæreses non solum ante, seu tempore Augustini, sed etiã

tempore subsecuto, & nostro præsentium unquam existere, quæ libris doctrinæ Augustini non confutentur & convincantur? liber verò Retractationum ipsius vincit omnes, triumphumque agit de omnibus etiam victoribus. In libris aliis, pro fide & veritate, decertantem in acie videmus Augustinum contra Fortunatum; Augustinum contra Faustum, Augustinum contra Arrium, Augustinum contra Donatum, Augustinum contra Pelagium, Augustinum contra Julianum; sed in libro Retractationum, Augustinum contra Augustinum. Hoc acerrimum fuit duellum; hæc insignissima victoria Augustini; victor enim & vincens omnes, neque quem vinceret habens, vincit seipsum. De quatuor animalibus curus ab Ezechiele visus, inquit sacer textus quod omnibus quatuor alatis, aquila volarit super omnia quatuor, *de super ipsorum quatuor*. Age, si aquila quatuor animalium fuit unum, quomodo super omnia quatuor volavit? si dixisset, super alia tria, obscuritate careret; sed super omnia quatuor, cum esset unum ex eis? ita fuit; nam aquila (uti jam diximus) Augustinū denotabat, & Augustinus in aliis suis libris super alios volavit Ecclesiæ Doctores: in libro autem retractationum suarum, super omnes quatuor volavit; quia volavit super se ipsum.

Potro si quis tue interrogaverit, quomodo Augustinus erroribus istis & ignorantibus, ut ille vocat, scribendo sit deceptus, & quomodo postmodū cognoscendo retrāctarit respondeo, deceptum eum fuisse antea, quia ignorantia erant tales, ut scientia viderentur; & errores tales, ut viderentur esse veritas: veritatem postea agnovit, majore enim & clariore luce eos

revidit, quam eos scripserat. Unctis tantum scripturæ locus utrumque nobis ad oculum demonstrabit. Notabilis sanè, omnique admiratione dignus fuit casus, quod nocte nuptiarum, Labano introducente, loco Rachelis, Liam, Jacob ita deciperetur, ut omnino illam Rachelem esse sibi persuadens, non nisi illucescente die, dolum, & Liam esse cognoverit. Nunquid Jacob vidit Liam illam accipiens? immò verò. Quomodo igitur tunc non esse Rachelem, non cognovit, sicut postea illucescente die cognovit? quia de nocte videbat eam ad lucem candelæ: de die eandem videbat ad splendorem solis. Lia, & Rachel, veluti sorores, sibi perquam similes erant, oculis tantū, ut notat scriptura, differentia aliqua inerat: ad discernendas verò res valde similes (maximè ubi amor subintrat) nisi luce valde clarâ, facile quis decipitur. Idem Augustino usu venit. Veritas & similitudo duæ sunt sorores, instar Liæ & Rachelis, sibi persimiles: hinc vero simile videtur verum, & verum, nisi vero sit simile, videtur falsum. Proinde quia ignorantia Augustini adeo erant vero similes, ut viderentur scientia, erroresque adeo vero similes, ut viderentur veritas, quid multum, quod Augustinus minore adhuc luce, in erroribus suis & ignorantibus fuerit deceptus, majoreque postmodum desuper lumine accepto, errores istos & ignorantias agnoscens retrāctarit?

§. X.

Dixi, non esse multum, nec bene dixi; quia, licet non fuerit multum, quod Augustinus recognoverit errores, quos ipse solus deprehendit & ex semetipso detexit; censuratos tamen

ab aliis non defendere, sed recognoscere & retractare, excellentissimus retractationis fuit actus. In errore secreto, ubi honor non læditur, opinio propria facile veritati se submittit; in publico verò & censurato, ubi de existimationis & famæ præjudicio agitur, contra ipsammet veritatem, vel honor errorem, vel error propugnat honorem. Quod idem Augustinus intelligens, in casu asseruit alieno. In casu correptionis fraternæ mandavit Christus, ut correptio eâ fiat cautelâ & secreto, ut inter corripientem & correptum tantum ipsa correptio sistat: *Matth. 18. v. 15.* *Matth. 18. v. 15.* *corripe eum inter te & ipsum solum.* Quare verò tam secretè, ut, nedum in publicum, sed nec ad tertium quidem transeat? respondet S. Augustinus; *corripe inter te, & ipsum solum, intendens correctioni, parcens pudori: fortè enim pra verecundia incipit defendere peccatum suum, & quemvis correctiorem, facis peiorem, id est, Christus sub tali secreto correptione fieri mandavit, ut inter corripientem & correptum tantum sistat, ut in correptione attenderetur correctio, & in secreto, correpti consuleretur honori; honore enim profuturo, quid foret si error publicaretur? emendationis loco naturaliter sequeretur contumacia, & correptus infamatum se cernens, tantum abest, ut admitteret correptionem, ut in arenam potius descenderet ad defendendum errorem. Istud in omnibus hominibus dicat natura; & hæc maxima fuit victoria, quam ab ea velut plus quam homo reportavit Augustinus. Cernens se publicè à suis censuratum, in suisq; scriptis errores quospiam ab ipsis notatos, tantum abfuit ut arma contra ipsos expediret, ut in omnibus, in quibus ratione ducebantur, par-*

tibus ipsorum contra seipsum accesserit: à quibus qualem sustinebat censuram, talem & ipse sibi similiter inferens retractavit. Quod si S. Augustinus acerrimè, hoc passu se defendisset, meo quidem iudicio, extraordinariæ sapientiæ, magnæque ingenii specimen non edidisset. Asina Baalam læsa linguam habuit ad respondendum, rationesq; ad impugnandum convincendumque aliquem Prophetam; verum quod offensus censuratusque ab æmulis suis Augustinus, inveniat quod in ratione fundentur, parti eorum accedens, retractet quod scripserat, plusque ponderis apud ipsum habeat veritas, quam famæ suæ præjudicium; hoc fuit, *non plus ultra*, quousque sola cordis ipsius magnanimitas poterat pertinere.

S. Paulus semetipsum, omnesque viros Apostolicos exhortans, ut se gerant velut Dei Ministros, inquit: *exhibeamus nosmetipsos sicut Dei Ministros, virtutibusq; quibus instructos esse oportet, veritatem, scientiam, scientiæq; junctam longanimitatem annumerans, in scientia, Ibid. v. 6. in longanimitate, in verbo veritatis, addit, quomodo in pugnis se gerere debeât, his verbis: per arma justitiæ à dextris & à sinistris, per gloriam & ignobilitatem, per infamiâ & bonam famam. Ibid. v. 7, & 8.* Arma justitiæ dextrorsum & sinistrorsum vibranda sunt, tantiq; æstimanda honor & gloria, quanti ignobilitas, tantique fama, quanti infamia. Arma à dextris & sinistris scutum & gladius sunt: scutum ad excipiendum & retorquendum tela & ictus inimici; gladius ad offendendum & feriendum. Quâ verò ratione, quòve Mysterio S. Paulus exhortando docet, scutum in sinistra, gladium verò in dextra, esse debere

bere arma iustitiæ : *per arma iustitia à dexteris, & à sinistris*? optimè dixit Philo Hebræus, Patriarcharum actiones & facta, optima esse scripturæ commentaria. In nullo commentatorum textus istius considerationem declarationemque ejus reperi: verùm S. Augustini actum discutiendo, textus hujus considerationem & declarationem divinè in eo explicatam invenio. Gladius & scutum Augustini, purissima & validissima fuerunt arma, quorum maxima excellentia fuit, quod, semper arma fuerint iustitiæ quamvis contra ipsummet usurpata. Bello impetitus ab adversariis, sic dextrè opponebat scutum, ut nullus id posset penetrare: gladio verò tam validum intorquebat ictum, ut nullus posset resistere. Inimicis occasionaliter bellum inferentibus iustum, velut in casu, de quo tractamus, ea armorum Augustini erat iustitia, *per arma iustitia*, ut ea non solum poneret veritatisque submitteret, sed ad adversariorum transeundo partem, ea in se converteret, ipse se impugnaret, se convinceret, & retractaret. Et istud fecit in illo plusquam humano, verèque stupendo Retractionum suarum libro.

Pœnitet me jam quodammodo, quod libro Confessionum famosum illum librum Job adæquarim, quo ipse se coronare, Deoque, ut secundum eum remuneraretur, offerre & præsentare volebat; nam libro Retractionum Augustini deberi videtur, ut propter ultimam tantum hanc circumstantiam, corona sit omnium. Ratio verò & verba S. Pauli in utroque libro æqualitèr verificantur. Concludamus itaque præter lauream Doctoris, duas Augustinum habuisse coronas, ambas primas: unam Doctoris confiteu-

tis per librum suarum Confessionum, in quo de peccatis suis fecit exemplum: & alteram Doctoris revocantis, per librum suarum Retractionum, in quo de suis erroribus fecit doctrinam. Ratio verbaque S. Pauli nondum ponderata, sunt illa. *Per gloriam, & ignobilitatem: per infamiam, & bonam famam.* Apostolus vult, ut Ministri Christi gloriam Domini sui procurent, sine respectu & reflexione ad propriam suam: sive hoc fiat cum honore, sive despectu, sive salvâ famâ, sive cum infamia: & si utroque fiat modo, non solum magna est differentia, verùm etiam ingens perfectionis excessus. Procurare & promovere gloriam honoremque Dei nostro honori & gloriæ conjunctum: *per gloriam, & bonam famam*: omni difficultate caret: verùm procurare & promovere gloriam Dei, quando cum nostro conjungitur vilipendio & despectu, *per ignobilitatem*: procurare honorem Dei, in famæ propriæ præjudicium *per infamiam*: hîc difficultas occurrit naturæ viribus non superabilis: & hinc claritatem acceperunt prodigiosi duo Augustini actus, quibus in utroque suo libro gloriosè Evangelium amplificavit Christi. Quod Christus mandat in Evangelio, est, ut Prælati suæ Ecclesiæ, luce illuminent suæ doctrinæ bonorumque operum præluceant exemplo: *sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona*: & quamvis idem Dominus doceat, doctrinæ exemplique finem non alium esse debere, quàm gloriam solius Dei: *ut glorificent patrem vestrum qui in celis est*: ambæ hæ actiones ex se ipsis tam gloriosæ sunt & illustres, ut pro solâ etiam gloriâ Dei exercitiæ, connexam habeant semper gloriam huma-

humanam. In peccatis & erroribus contrarium accidit : peccata enim , posito quod exemplo sint publicata semper infamant : & errores, posito quod confessione per doctrinam sint detecti semper fidem perdunt: porro gloriam honoremque Dei , propriæ famæ dispendio, tandeque propriæ jacturæ promovere , per ignobilitatem & infamiam : tam ardua resest, ut solus illud Augustini intellectus adinveniret, solumque cor Augustini illud exequendi animum habuerit.

Enim vero, si ipse non nisi duobus hisce , adeo propriæ suæ gloriæ contrariis mediis , gloriam Dei promovere quivisset, heroica sanè fuisset excellentia : sed plus illam extollit, & adauget, quod Augustinus quæ Prælati, justissimas habens peccata sua occultandi , & quæ Doctor, errores suos dissimulandi causas; peccata sua & errores pœnosâ adeo & arduâ resolutione potius maluerit publicare, tantum ut quibuscunque modis gloriam Dei amplificaret. Generosus quidam miles nomine Achan , coram Josue convictus, quod ex manubiis Jerichuanis, omnibus Deo consecratis, pallium coccineum , & auream regulam furtivè abscondisset , ut commissum à se grande piaculum confiteretur à Josue adhortatus, audiit: *filii mi, da gloriam Domino, & confitere* : non solum illi dixit Josue ut confiteretur, sed ut daret gloriam Deo; quia inter virtutum actus, quibus homo animi sui magnitudinem exercere & ostendere potest, ob naturalem suam difficultatem nullus tantum Deum glorificat , quantum propriorum errorum & peccatorum confessio, & amplius ex hoc, si publica sit, velut ista fuit. Christus dixit Augustino: *Da gloriam Domino*; sed non

Pars III.

illi dixit *confitere*. Dixit illi ut daret gloriam Deo : *ut glorificent patrem vestrum, qui in cœlis est* : sed non dixit, ut errores suos & peccata publicè confiteretur; sed è contrario ut publicè splenderet, & luce doctrinæ, bonorumque operum exemplo luceret: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona*. Et Augustinus duplici gaudens motivo , quæ Prælati, non confitendi peccata ; quæ Doctor, non confitendi errores : utraque nihilominus confiteri voluit, ut duplicem Deo gloriam daret : *Da gloriam Domino, & confitere*. Ego hoc casu Augustinum cum istis militis Josue manubiis considero, scilicet cum pallio coccineo, & regula aurea : valde bonum optimique coloris habebat pallium ad cooperiendâ suâ peccata considerando se Prælatum: regulam quoque valde bonam ex optimo metallo ad deaurandos suos errores, considerando se Doctorem : sed quæ Prælati, non solum suis virtutibus, sed etiam suis peccatis, eadem confitendo voluit præbere exemplum : & quæ Doctor, non solâ suâ scientiâ, verum etiam erroribus & ignorantibus suis eas retractando voluit docere, ut omnibus modis magis magisque gloriam Dei amplificaret: *Ut glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est*.

§. XI.

Resolvimus, nâ fallor, implicationem Augustini cum Evangelio, idemque Evangelium magnificè per S. Augustinum tam libro suarum Confessionum, quàm suarum libro Retractionum amplificatum demonstravimus. Pro complemento materiæ restat unum combinare cum altero , ambobusque instatera positâ, videre uter alteri præponderet,

L

deret,

deret. In ambobus se magnum ostendit Augustinus, sed in utronam majorem? respondeo in utroque, sed diversimodè consideratus. Augustinus consideratus ut sanctus, major est in suarum libro confessionum; quia in illo sua peccata publicavit: consideratus ut homo, major est in suarum libro Retractationum; quia in illo suas ignorantias evulgavit.

David à Deo peccatorum juventutis suæ (qualia etiam Augustini erant) remissionem petens, orationem hac composuit formâ: *Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris Domine.* Quas secundo loco ignorantias vocat, primo loco peccata vocavit; peccata verò ignorantias vocavit, quia extenuare, & ignorantiarum nomine voluit excusare; sed non ita fieri, nec ita dici debere videtur. Ignorantiæ sunt defectus intellectus; peccata defectus voluntatis: porro si defectus excusandus foret defectu alio, ille partem ignobiliorē, qualis est voluntas, & non partem nobiliorē, qualis est intellectus, magis gravaturus videretur. Hoc faciendum fuisset Davidi, si velut homo locutus fuisset, aut intellexisset: aut loquebatur, & intelligebat ut Sanctus, Sancti, utpote gravitatem malitiamque peccati penetrantes, quantoque fœdiores sint defectus voluntatis, quàm illi intellectus, magis dolent se malos, quàm non intelligentes: potiusque ignorantes, quàm peccatores eligunt videri. Hinc David, velut sanctus, confitendo peccata pro delictis, ignorantias allegat pro excusationibus: *Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas.*

Differentiæ hujus ratio est; quia ignorantia scientiæ, & peccatum virtuti opponitur: & verè sanctus longè majoris æsti-

mat virtutem, quàm scientiæ gloriam. Maria Magdalena Christum in domo Pharisei inquirens, in mutati jam amoris argumentum, fracto alabastro effudit unguentum, exosculatos Christi pedes, lacrymis rigavit, capillisque suis extersit, Phariseus admirans quod Christus similia obsequia ab hujusmodi admitteret muliere, ait intra se: *Hic si esset Propheta, sciret quæ, & qualis esset mulier, quæ tangit eum.* Suppositis Magdalenz obsequiis, suppositâ Christi permissione, & Pharisei malitiâ, hic de virtute potius, quàm de scientia Christi dubitare potuisset videtur: quare igitur non de virtute, sed scientia dubitat? *Hic si esset Propheta, sciret.* Quia pro tunc cogitationes murmuratoris suberant arbitrio murmurantis. Idemque Christus, qui obsequia admisit Magdalenz, cogitationes permisit Pharisei. Illi verò malè & temerè de sua scientia judicare, non tamen sinistram de virtute sua conceptum formare permisit. De sapientia & scientia sua Phariseus cogitet ut lubet, ignorantiamque sibi impingat: *Si esset Propheta, sciret:* de sua verò virtute dubitare, de sua innocentia malè suspicari, & quod vel esset, vel esse posset obnoxius peccato, nec ipsi, nec cuiquam alii Sanctus, Sanctorum cogitare permisit. Proinde quia sanctitati proprium est, pluri facere opinionem virtutis, quàm scientiæ, potiusque contra se tollerare suspicionem ignorantie, quàm illam peccati: multò plus Augustinus in libro suarum præstitit Confessionum sua publicando peccata, quàm in libro Retractationum suarum, ignorantias suas confitendo.

In quantum homo, contrarium accidit. Quà homo Augustinus multò plus in

LUC. 7.
v. 39.

Gen 3.
v. 5.

in confessione suarum præstitit ignorantiam, quam in suorum publicatione peccatorum. Peccavit homo primus divinitatem affectando: ubi singulariter considerandum est, cum tot & tanta, tamque eminentia sint attributa divina, ex omnibus, quo aggredieretur hominem, ipsum scientiæ attributum sibi in tentationis medium & instrumentum elegit: *Eritis sicut Dei scientes bonum & malum.* Scio equidem multa in Deo dari attributa, tentationi adornanda non idonea. Deus infinita est bonitas, & nemo tentatur, ut sit bonus: Deus est æternus, & homines de nullo minus, quam de æternitate tractant: Deus est invisibilis, homines verò nihil aliud, quam apparere, & videri apperunt. Nihilominus alia in Deo attributa dantur, quæ magnam gravissimæ tentationis materiam hominibus ministrare possint. Omnis homo, esse, habere, & posse desiderat. Si desiderabat esse, quare diabolus illum immensitatis magnificentiaque attributo non tentavit? si desiderabat habere, quare universali rerum omnium dominio illum non tentavit? si desiderabat posse, quare eum omnipotentia objecto non tentavit? sed relictis omnibus istis attributis, solâ sapientiâ, & scientiâ hominem tenter? ita planè. Quia diabolus, tanquam expertus, tentationem contra hominem, cognitioni, quam de natura habebat humana, conformiter adornavit, quoque illum magis vidit inclinatum, inde lapsurum non dubitavit. Diabolus hoc modo fuit argumentatus. Hominem, non ego, sed desiderium suum vincet: magisque naturale homini desiderium est scientia: mox ut illi scientiam promiserò

captum tenebo: & ita factum est. Verum, certum est, hominem in statu isto infusam habuisse scientiam: si igitur tantam jam habebat scientiam, quomodo peccavit scientiâ tentatus? Quia quamvis multâ decoratus fuerit scientiâ, non tamen omni, hanc verò diabolus ipsi promisit: *Eritis sicut Dei, scientes bonum & malum.* Rerum omnium scientiâ pollebitis instar Dei. Et quia homo omni suâ scientiâ jam habitâ, reliqua omnia, quæ scit Deus, ignorabat, peccare maluit, quam istorum scientiâ carere. Adam impatiens: neque contentus scire minus, elegit potius cum peccato plus, quam sine peccato scire minus.

Jam benè probatum erat, quod de Augustino dicere volumus; sed alium adhuc, ex Testamento novo, minus clarum, nec fortassis ritè consideratum locum habemus, quo hæc veritas clariùs elucescit. Christus improbens injurias, quibus sese invicem verbotenus lacebant, condignamque singulis, tanquam supremus legislator decernens pœnam, inquit: *Qui dixerit fratri suo, Racha, reus erit concilio: qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis.* q. d. Qui dixerit fratri suo, *Racha*, arbitrariam subeat pœnam: qui verò dixerit, *fatue*, in fornace concremetur. Omnes norunt, *fatue*, stultum & ignorantem significare: alterum verò, *Racha*, quod est Arabicum, impium, vel magis propriè blasphemum significat. Qui igitur non judicet, vel saltem non cogitet, in hisce duobus casibus, pœnam culpæ non videri commensuratum? esse fatuum & ignorantem, defectus est naturæ; esse impium & blasphemum, peccatum est gravissimum: quo igitur pacto, dicens, *Racha*, id est impie,

arbitrariâ castigatur pœnâ; dicens verò *fatue*, id est, ignorans, pœnâ mulctatur ignis; Quia licet, impium esse in Deum, majus est peccatum; esse fatuum & ignorantem in homines, major est injuria. Porro injuria seu contumelia, quam homo recipit hoc casu, mensuratur sensu, nullusque est, qui non acerbius sentiat seu ferat, majoreque se injuriâ affectum putet, habitus pro stulto, quàm notatus pro malo. Proinde quia communis opinio, æstimatioque hominum minus se lædi putat minoreque injuriâ affici ex objectione peccati, quàm ignorantix; S. Augustinus, quâ homo, multo plus fecit in retractationum suarum libro, ignorantias suas confitendo, quàm confessionum suarum libro sua peccata publicando.

§. XII.

Absolvi discursum meum; cumque pro debito meum S. Augustinum (quem in specialem, ante Deum, mihi Patronum assumpsit) laudare nequiverim, offondere saltem, ingratumque me illi ostendere formido, sermonem non aliquo doctrinæ ipsius puncto consignando. Facientibus id, quod fecit ille, quâ sanctus, non erit necessarium; non facientibus illud, quod ipse fecit, quâ homo, omninò necessarii meriti: nec minùs utilitatis vicinis Judicibus allatum.

Quot dantur Judices, qui vel in voto, vel in sententia religioni sibi ducunt, retractate, inhaerentesque dictamini seu factu Pilati, proleminat usurpant hæc verba. *Quod scripsi, scripsi.* Contingere

similiter potest, quod quispiam non considerans, cui se pœnæ addicat, non retractando per invidiam, quod alius melius votum dederit: vel per superbiam, non confitendo quod peccavit; non formidet Lucifero sociari in pœna, quem imitatus fuit in contumacia. Retractare non est argumentum inscitix, sed scientix, quod minùs doctus frequenter notet, quod doctior quispiam non advertit. Quâ, quæso, scientix particulâ Jethro cum Moyse conferendus: nihiloseciùs Moyse consilium Jethro convenientius deprehendens, suo mox retractato, alienum est amplexus. Unde de illo Philo Hebræus dixit, quod etiam in Augustinum quadrat:

tractatus à contentione veritatem quærebat; quippe qui nihil præter eam admittebat: longe aliter, quàm isti, qui semel accepta quali acunque dogmata, obstinatè defendunt. Nec Moyse, nec Augustinus, illi erant similes, qui, quod semel dixerunt, obstinatè defendunt, eò tantùm quod dixerint: sed quia solam amabant & indagabant veritatem, ubicunque eam invenirent, vel ex cujuscunque ore eam haurirent, illam amplectebantur, sequebantur à contentione & controversia in tacti. Nullus tam amicè fidem dictorum suorum defendit velut S. Petrus. Consuluit Christo, ne moreretur, cum à morte ipsius mundi salus dependeret: *Absit à te Domine, non erit tibi hoc* Et quare?

quia Christum filium Dei vivi fuerat confessus, proinde qui Christum mori videret, cogitare posset, Petrum deceptum fuisse in eo, quod dixerat. Quod sic notavit & affirmat S. Hieronymus. *Petrus sic loquitur, quia non vult perire confessionem suam, quâ duxerat: Tu es Christus*

*Philo
Hebræus*

*Matth.
26, v. 22*

*S. Hieron.
Ibidem*

Filius

Filius Dei vivi. Verum idem ille homo, qui generis humani salutem non consideraverat, solum ne retractare cogere-
tur, quod dixerat, ecce quam promptè re-
tractaverit postea in scientia consumma-
tus. Gravissimâ illâ quæstione super-
ritus cæremoniales legis antiquæ, in
primo Ecclesiæ concilio ventilatâ &
decisâ visum fuit Petro, ut quantum
lex nova nec dum sufficienter promul-
gata pateretur, dissimulando tolera-
rentur cum Gentilibus, ne Judæis aliis-
que Neo-conversis scandalum inde na-
sceretur. Contrarium verò efficaci-
ter probante S. Paulo, qualiter se S. Pe-
trus resolvit non obstante, quod in Gala-
tia aliisque Regionibus præhabitam opi-
nionem, velut Doctor privatus, practica-
verat, illam mox retractans, velut Sum-
mus Pontifex, eodem in concilio verita-
tem contrariam definivit. Tantum
in magno illo capite vis prævalet ra-
tionis; quamvis Paulus de præsentia,
& non de schola Christi in hoc mun-
do foret Apostolus, sicut illi, & reli-
qui.

Istud fecit S. Petrus descensu Spi-
ritus Sancti in se jam illuminatus; sed
jam ante excellenti quadam allego-
riâ, eandem suo nos docuerat exem-
plo docilitatem. S. Petrus cum reli-
quis Discipulis in mari Tyberiadis pi-
scabatur, Domino apparente in litto-
re: qui quamvis ab omnibus videretur,
& ille cum omnibus loqueretur, à
solo S. Joanne est agnitus. Quod hic
accidit Christo summæ veritati, idem
cuiusque accidit veritati non mani-
festæ. Aliqui eam vident, alii non
vident; quamvis ordinariè (sicut hic)

illam citius videt, meliusque agnoscit,
qui magis illam amat. Porro quid
similibus casibus faciendum? idem
quod S. Petrus fecit. Dixit illi S. Joan-
nes: *Dominus est.* Quo audito, agno-
scens quod bene & veraciter loquere-
tur, mari se mox committens natare
cœpit, seque ad pedes Christi pro-
stravit. Ita facere oportet, qui ve-
ritatem quærit & indagat. Et si non
ego, sed alius eam detexit, non propte-
rea in dubium vocanda, neganda, aut
impugnanda venit: sed ubicunque de-
mum, & à quocunque fuerit inventa,
mox ad illam natandum est. Natandum
esse dico, sicut fecit S. Petrus; hæc enim
locutione metaphoricâ melius decla-
ratur, quid sit mentem sententiam-
que alterius sequi & amplecti. Anti-
qui ad hunc actum (qui nonnunquam
arduus est) exprimendum, hac phrasi
utebantur: *In alterius sententiam pe-
dibus ire; vel obviis ulnis eam ample-
cti.* Hoc fecit S. Petrus, qui pedibus
manibusque natando quæsit verita-
tem, ubi ipse eam non viderat: sed S. Jo-
annes junior eam ostenderat. Non est
annosa adeò scientia, quam non la-
tere possit, quod alia minoris quan-
tumvis ætatis, & auctoritatis, qua-
lis erat illa Joannis respectu Petri, in-
venit. Vera scientia est, scire agnosce-
re veritatem, quamvis alienorum
oculorum, & alieni intellectus filiam;
& non excœcari proprio instar Luci-
feri.

O si Lucifer Angelorum, quos infe-
riores se reputabat, sententiæ acce-
dens, quod dixerat retractare scivisset,
quàm optimè qualificata permansisset

ejus sapientia! verum sustinere illam volendo, & plus nimio depereundo, jacturam ipsius fecit: *Perdidisti sapientiam tuam in decore tuo.* Neque exigua perseverantis in Lucifero obstinationis est probatio, quod edito jam Retractionum Augustini libro, tanto exemplo nec ad poenitendum, nec ad retractandum fuerit motus. Hinc ego pro conclusione infero: seu pro coronaide omnium jam dictorum assero, in eundem locum, quem Lucifer retractare nolendo, in caelo perdidit, S. Augustinum successisse, quia retractavit. Porro asserto meo fundamentum, ex lege seu textu, promissio illa Dei filiis Israel terram promissam jamjam ingressuris facta, ministrat: *Omnem locum, quem calcaverit vestigium pedis vestri vobis tradam.* Terra promissionis figura erat caeli, & ex hac promissione Dei infert Origenes, quod, qui calcaverit superbiam Luciferi, ipse in caelo locum ipsius obtinebit: *Lucifer sedem ibidem.* habebat in caelis, post ea vero quam

*Iosue. 1.
v. 3.*

*Orig.
ibidem.*

factus est Angelus refuga, si eum vincere potero, & subicere pedibus meis, consequenter locum Luciferi merebor in caelis. Et si conlequentia in divina promissione fundatur; cathedram Luciferi, per sapientiae obstinatae superbiam perditam, solum obtenturum, qui eandem superbiam mediante humilitate pedibus subtraverit, eandemque obstinationem poenitendo, eandemque sapientiam erroneam retractando calcabit; cuiusmodi, quasso, alii, sive per vota, sive per applausum, justius debetur Luciferi cathedra, quam Augustino? sic splendet inter Angelos, qui sic praetulit hominibus: *Sic luceat lux vestra coram hominibus: sic exaltant opera bona, scientem confiteri & retractare non bona, Ut videant opera vestra bona: Sic denique glorificat Deus in caelo, quantum ipsum glorificavit, & glorificari fecit in terra: Ut glorificent Patrem vestrum qui in caelis est.*
Amen.

S E R M O

P R O

Dominica prima Adventûs,

Habitus in Capella regia Anno 1650.

*Tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus
cœlicum potestate magna & majestate.*

Luc. 21.

§. I.

Concremato tandem mundo, redactisque in cinerem universis, quæ diei hujus oblivio construxit in terra. Auditores benevolentissimi, sine exordio Sermonem præsentem exordior; siquidem assertore Quintiliano, res graves exordio non indigent, sed seipsis aut attentionem supponunt, aut excitant. Ex quo motivo & ego stupendorum illorum signorum, quæ judicium præcedent, narrationem tacito pede prætereo; hæc etenim Evangelii pars, non nos, sed isto victuros tempore potissimum concernit: præsens verò dies comprehendit multa: ut quilibet secum ipso ea pertractet, quæ se concernunt.

Concremato demum mundo, ignisque virtute absumptis omnibus, quæ superbia hominum, hujusque diei oblivio construxit & erexit in terra; quando jam in

hac ampla, pulchra, vastaque mundi mappa non nisi cineris pusillum, magnificentiæ illius vestigium, nostræque vanitatis vera representatio videbitur: non metaphorica, sed vera in aëre resonabit tuba: illud enim iteratò innuit S. Paulus: *Canet enim tuba*: cujus voci cœlo, inferno, purgatorio, limbo, mari, terræque obedientibus, nec non apertis in momento sepulchris omnibus, mortui in terra apparebunt redivivi. Obstupefcitisne forsan, quod vox Tubæ in mortuis inveniat obedientiam? ast majus aliud prodigium attendite, quod minus vobis videbitur. *Ægypti, Thebaidis, & Palæstinæ* adite deserta: interiora, magisque abdita solitudinum harum lustrate loca; & quid in antris istis, quid in spelæis istis videbitis? videbitis in hoc latere Hilarionem, in illo Macarium, in remotiore alio Pachomium. Hic unum Paulum, ibi aliquem Hieronymum; illic unum Arsenium: hic

unum

unam Mariam Ægyptiacam, unam Thaidem, unam Pelagiam, unam Theodoram, viros & fœminas. Et quid hoc est rei?

Quis ad eam vos compulit vivendi normam? quis vos mortem anticipare fecit? quis istis vos ciliciis involvit? quis vivos sepelivit? quis istis vos sepulchris includit? ecquis? Unus omnium vice respondet S. Hieronymus: *Semper mihi videtur insonare Tuba illa terribilis: Surgite mortui, venite ad iudicium.*

Vult in scire, quisnam istis nos convertierit funebribus, quisnam istis nos consepeliverit antris? sola Tubæ illius terribilis memoria, quæ in ultimi iudicii die horrendum insonabit: *Surgite mortui, venite ad iudicium.* Enimverò si sola vocis Tubæ hujus consideratio (ponderare, ut oportet, consequentiam) si sola vocis Tubæ hujus consideratio, sufficit ad sepeliendum vivos; cuiusnam mirum videbitur, si, ubi insonuerit, è sepulchris educat mortuos? Non hoc miror, sed est quod mecum mirentur omnes; quod videlicet Tuba ista, ad suscitandum quidem sufficiat mortuos; non tamen ad excitandum mortales. Creditisne mortales, iudicium subsecuturum? alterutrum certum est: vel non creditis; vel non ritè pensatis. Aderit extremi iudicii dies, quando nostra sentiet insensitivitas sine remedio, quod modò sentire posset cum fructu. Quantò proinde satius foret flere & plorare modò, pœnitentiam agere modò, qualem utriusque sexûs pœnitentes egerunt in deserto; quàm flere & plorare, & pœnitere postea, quando nec lacrymis misericordia, nec pœnitentiæ supererit venia? vivimus modò ut volumus, prò dolor! resurgemusque postea, uti non vellemus.

In isto universalis resurrectionis actus innumera occurrent oculis, & lacrymis & consideratione dignissima. Inter quæ loco huic magis propria, commiserationeque digniora illud verè censendum videtur. Quod homines benenati, in illa diemalè videbuntur resuscitati! Inter resurrectionem naturalem & supernaturalem magna intervenit differentia; cum in resurrectione naturali quilibet resurgat, qualis nascitur; & in resurrectione supernaturali quilibet resurgat, qualiter vixit. In resurrectione naturali, natus Petrus resurrexit Petrus: in resurrectione supernaturali, natus Petrus piscator, resurrexit Petrus Princeps: *Se-*

Matth.
19. v. 28.

debitis in regeneratione judicantes duodecim tribus Israël. O quanta consolatio hinc istis, quibus splendidiore natalis natura negavit! in extremo iudicii die Deus hominibus natalium inæqualitatem compensaturus videtur. Cum omnes ejusdem sint naturæ, nulli injuriosa videtur nascendi inæqualitas cui libera relinquitur resurgendi electio. Resurrectio secunda, est nativitas ex arbitrio. Quam in nativitate tantam Job consideravit & conclusit proprietatem; ut aliam nobis matrem, aliumque in sepulchro nobis asseruerit patrem: *Putredini dixi, pater meus es: mater mea, & soror mea* *Job. 17. v. 14.* *vermis.* Alium habemus patrem, aliamque matrem in sepulchro, in quo ossa nostra jacent; quia ibi sumus regenerati, & inde eximus renati. Age, jam notate illud: *Statutum est hominibus, semel mori.* Deus semel tantum nos voluit mori, & bis nasci; quia enim benè

Hebr. 9.
v. 27.

amori ex nostro pendet arbitrio, mors una sufficiebat: sed quia benè nasci, in nostra positum non erat potestate, dux necessitatis erant natiuitates, ut defectum primæ suppleret secunda. Facile omnino fuit Deo æquales omnium hominum facere natiuitates; ejusdem nihilominus providentia disposuit, ut illa ægrè tolerata in mundo esset inæqualitas, ut idem ipse dolor natiuitatis primæ, ad meliorationem nos stimularet secundæ. Iô Plebei, abjecti, infimæque conditionis homines, bonum nuncium, si illiberalis in vos, aut natura fuit, aut fortuna, ut obscure nasceremini; renascituros vos, & quidem splendide pro voto, scitote. Melioratâ tunc naturâ, ultionem sumetis de fortuna.

Enimverò, quænam, quæso, major de fortuna sumi potest vindicta quàm notabiles adeò, quæ in die illo videbuntur mutationes? porro in die illa, tam diuitis & potentis, quàm pauperis inferiorisque conditionis anima adibit sepulchrum corpus suum inquisitura. Et quid deinde? tenuioris conditionis plebejus plerumque sua in sepulchro reperiet ossa, sine lapide, sine epitaphio, & stellarum instar coruscus resurget: è contrario dives & potens corpus suum balsamo aromatibusque pretiosis conditum, leonum elephantumque lacertis impositum, magnificis splendidisque condecoratum epitaphiis reperiens, ipsis obscurior tenebris prodibit. Ah me amorphosin, tam luctuosam, quàm veram! Ecce, unum Deus hominibus natalium imparilitatem sit compensaturus! splendidi natales quid sunt? transitoria cum vicia vanitas illos quidem Deus nostro non indulsit arbitrio. Splendide verò resurrexisse, quid

Par. III.

est? nobilitas in perpetuas duratura æternitates: & hanc Deus cujusque arbitrio concessit. In natiuitate nostrorum sumus filii parentum: in resurrectione verò nostrorum erimus filii operum. Quod verò malè resurgat (ad nostram revertamur considerationem) quod obscure suâ resurgat culpa, qui clarè sine suo natus fuerat merito: deploranda sanè est conditio. Post obscuriores natales, resurgere clarum, est meliorare fortunam: splendide ortum, resurgere obscurum; pejus est, quàm ab ipsa degenerare natura. Quod clarè resurgat David ex Jesse natus, magna est gloria filii pastoris; quod obscure resurgat Absalon ex Davide natus, magna est ignominia filio Regis. Porro si homines tanti æstimant benè nasci, quare tam parvi pendunt benè resuscitari? Magnatis nihil in ore frequentius, quàm natalium conditionisque suæ verare obligationes: ast ego paucissimos illorum conditionis suæ obligationes penetrare, ausim affirmare. Nasci benè, resurgendi melius obligationem inducit. Istæ sunt obligationes, cum quibus nati estis.

Oprimè natus homo, qui fuit, aut esse potuit, fuit Christus. Nemo meliore patre, aut matre potuit gloriari. Notavit Augustinus, si Christus benè est natus, melior surrexit: *Gloriosior est ista nati-*

S. Aug.

vitas quàm illa: corpus mortale genuit; ista dedit immortale. Christus, inquit S. Augustinus, natus est nobilior in natiuitate secunda, quàm prima. In prima natus est mortalis & passibilis: in secunda, quæ ejus resurrectio fuit, natus est impassibilis, & immortalis. Ecce conditiones benè natorum, ut scilicet, secundò renascantur meliores. Et in verò, si Deus ho-

M

minis

*Pf. 99.
v. 3.*

*Matth.
x. 2. 11.*

*Joan. I.
v. 12.*

*Joan. II.
v. 25.*

minis reliquisset arbitrio nasci : Ecquis, quantumcunque bonus, se non fecisset meliorem. Age, hic est casus conditioque, de qua agimus. Si redeundum renascendumque est, quare operam non damus, ut splendide nascamur? sine splendore nasci in nativitate prima, in excusationem trahit, quod Deus fecerit nos : *Ipse fecit nos, & non ipsi nos* : In nativitate secunda nasci cum honore, excusatione non indiget, sed gloriam sortitur ex eo, quod nos ipsi simus, qui fecimus nos : *Ipsi nos*. Quam gloriosum erit homini, in die illa veracius sibi usurpare posse Elogium istud, quod soli Joanni Baptistæ contulit Christus : *Inter natos mulierum non surrexit major?* Verborum notate proprietatem. Non dicit, quod inter natos non fuit major natus; sed inter natos, *surrexit*. Esse majorem inter natos, quæ natum, exigui momenti encomium est : esse majorem inter natos, quæ resuscitatum, veraciter est esse majorem; quod in nostro arbitrio & potestate situm est. In hac vita felicissime natus, Regis est filius : in altera vita, quotquot voluerint, ipsius Dei filii nasci possunt : *Dedit eis potestatem Filios Dei fieri*. Hoc non speculatio nuda, sed est veritas ipsa, fideique Catholicæ dogma. Benedictus ille Dominus, qui est resurrectio nostra & vita : *Ego sum resurrectio & vita*.

§. III.

A Nimabus jam corporibus reunitis, hominibusque suæ integritati restitutis, bene resuscitati, jucundi & hilares : malè verò redivi, luridi, & tristes, pariter omnes ad locum judicii

procedent : ibique universum genus humanum, primum sese conspiciet adunatum ; quotquot enim fuerunt, sunt, aut erunt in valle Josaphat collecti comparabunt. Nisi dies ille tantæ foret formidinis & pavoris, præclarum sanè & magnificum quid esset, omnes, quotquot per omnes extiterunt ætates, famulos atque potentes in unum cernere collectos. Verum interrogari mihi videor, quonam pacto possibile sit, quod tam immensa & infinita hominum multitudo, jam inde ab origine mundi ad finem usque ejusdem aut natorum, aut nasciturorum, collectim unâ possit valle comprehendere. Dubitatur bene, faxit Deus, ut resolvatur rectè.

Dico primò. In locorum materiæ magna datur deceptio : loca enim plus opinione nostrâ continent. Primâ creationis die, creavit Deus cælum, terram, & elementa. Porro rectè formata Philosophia indubitatum habet, non fuisse datum vacuum in mundo : impleta fuisse omnia. Quod cum ita se haberet, videreturque novæ producendæ creaturæ capax deesse locus, tertiâ demum die prodierunt herbæ, arbores & plantæ : & quamvis numero & qualitate tot sint & tantæ locum & spatium invenerunt omnes. Quarta die prodiit sol, qui cum tam immensus sit planeta, ut centies & sexagies major sit terrâ, locum nihilominus reperit. Eâdem die tot milliones adfuerunt stellarum, quarum qualibet tot leucarum millia occupat : & locum acceperunt. Quintâ die producta volatilia in aëre loca obtinuerunt. Producta sunt animantia, tot & tanta & assignata sibi in terra occuparunt loca. Exmarinati sunt pisces, cumque tot eorundem

dentur monstra, tamque stupendæ magnitudinis, mari fuere comprehensa. Sexto demum die prodijt homo, & homo fuit primus, qui non comprehendi cepit: sed paradiso exclusus, foris eo mansit. Proinde, ut dixi, in locorum materia, magna est deceptio: suntque opinione nostrâ capaciora. Quod si minus verò consonum hoc vobis videtur, ad exemplum morale transeamus, illud in qualicumque reipublicæ loco visuri. Dies est iudicii, locus sit alicujus iudicis.

Quid olim aliquis locus talis capiebat? capiebat Doctorem cum suis textibus, glossisque paucis, & valde usitatis, adeoque cum primis honoratis. Insuper capiebat aliquam, remotiore ab horreo domo, curatam negligentius mulam. Capiebat filios decenter vestitos, sed pedestres & cum artis suæ instrumentis sub axe. Capiebat uxorem paucis exornatam cymmeliis porro ancillæ, si numerum excedebant singularem, ad pluralitatem Græcorum non accedebant. Illud locus iste capiebat antiquitatem: transierunt anni, & locus non crevit, nihilominus eundem locum incomparabiliter plura nunc capere experientia monstravit. In primis nonnullas ædes, seu palatia capit, qualia magni sanguinis olim defuere comitibus: capit Bibliothecam Status, ad instar Vaticanæ, & similiter illi clausos & alligatos habentem libros: capit rhedam, seu quadrigam cum quatuor mulis: capit Ephebos, satellites, & scutarios: capit uxorem in loco separato cum Gynecæo, aliisque æmulando nobilitatem pompis: capit filios cum equis & famulis, quandoque cum ludis, aliisque sumptuosis consuetis juvenuti oblectamentis: capit filias

natu majores copiosè dotatas, pro splendidioribus nuptiis: natu minores destinatas Monasteriis, cum magnæ summæ annuæ assignatione pro recreationibus: capit aulæa, capit naves, capit commendas, capit beneficia, capit reddituum modicos, & super omnia capit manus valde mundas, conscientiamque valde puram, nec non infinita alia, quæ memoria intellectusve capere non sufficit. Nunquid hoc ita se habet? In terris, quas ego peragravi modò, ita planè se res habet. Si igitur omnia ista locus capit tam exiguis, cur non tantum nostræ deferamus fideli, ut credeamus vallem Josaphat omnes nos capturam? protinus capiet nos omnes, & si alteri tanti, & plures venerint, omnibus capiendis vallis sufficiet, & erit miraculum.

Præter rationem hanc generalem, quæ se tenet ex parte loci, aliæ duæ concurrunt ex parte personarum: ex parte bonorum una; ex parte hominum malorum altera. Boni, dotis subtilitatis beneficio, exiguo ibidem spatio poterunt comprehendere. Inter gloriosi corporis dotes numeratur, una dicta subtilitas, quæ Beatis id confert, ut quotquot in iudicio fuerint inventi, tantillo spatio, quantum ego stando occupo, circumscribi possint & contineri, etiam me non recedente. Hic in mundo, eadem subtilitatis dos, sed effectibus longè diversis, datur. Subtilitas cælestis sine exclusione alterius aliquem admittit: mundanæ verò subtilitates id tantum agunt & operantur, ut excluso alio semetipsum quis intrudat: hinc nec locus est durabilis, nec sufficiens. Magnum est, quod Jacob & Esau eadem non continuerint domus; majus est, quod Loth & Abrahama-

num, eadem non continuerit regio : mirabilius , quod Saulem & Davidem unum non continuerit regnum : omnem verò excedit admirationem , quod Cainum & Abelem totum non ceperit unum. Enim verò , quare duo homines , tam immenso non comprehendebantur spatio ? causa pejor est casu. Cain non comprehendebatur cum Abele ; quia Abel comprehendebatur cum Deo : at verò , cum homo cum suo concordat Domino , mox ali discordant cum ipso. Erit hujus causa subinde superbia Abelorum : ordinari. i. e. tamen est invidentia Cainorum : certum tenete , cum morte invidiam finire. Nullo negotio in die iudicii simul comprehendemur omnes : vultis omnes comprehendi ? nolite augere spatia , sed imminuite invidias. Hæc bonorum subtilitatis dos est.

Ex parte quoque reproborum nulla erit difficultas , quin etiam Vallis eos comprehendere queat : licet tot sint mali , hodieque tanti & tam tumidi & inflati , in illa die omnes erunt tenues & pusilli. Quod diluvii tempore , arca Noë totius mundi animalia in suis speciebus continerit , credit fides , sic asserente Scripturâ : hoc verò non capit intellectus ; quia non assequitur ratio , quomodo tam angusto fabricæ spatio , tam vasta , tamque ferocia , sibi que invicem infesta comprehendere possent animantia. Leo , cui tota Lybia , terra angusta ; Aquila , cui omnis aer sphaera exigua ; Taurus , cui non sufficit forum : Tygris , quam non capit sylva : Elephas qui non capiebatur in se ipso : omnia ista , ejusdemque ferocia & vastitatis alia tam angustâ continebantur arcâ ? Ita planè : licet enim angusta foret arca , tempestas erat magna. Tum temporis

Deus universale diluvium terræ superinduxit universæ , quæ calamitas fuit maxima , quam mundus sustinuit unquam. Magnarum miseriarum calamitatumque tempore ipse naturæ instinctus colligit animalia , quânto magis homines ratio ? comprehendit Vallis Josaphat homines , sicut animantia arcâ Noë fuere comprehensa. *Sicut fuit in diebus Noë , sic erit in consummatione sæculi.* Ex solis finituri mundi signis , homines timore & stupore contrahendos textus innuit : *Arascentibus hominibus præ timore.* Porro , si homines solus attenuabit timor , quantum attenuabit illos iudicium ! Prò quantum nosmetipsos in illa colligemus die ! quam erunt tunc pusilli , proceri quondam Gigantes !

Non adeò mirandum videbitur in die illa , totum in Valle Josaphat comprehensum videre mundum : majorem merebitur stuporem , in exigua Vallis parte videre conclusos , quos totus non capiebat orbis terrarum. Nabuchodonosor , Alexander magnus , Julius Cæsar , &c. quorum dominandi libidini angustus nimis videbatur totus terrarum circuitus , vel minimo Vallis illius claudentur angulo.

Inter notabilia Christi de die iudicii asserta , illud legitur : *Cadent stellæ de calo.* Mathematici singularem in hoc textu naturalem deprehendunt perplexitatem ; ast ego desuper ab eis requisitus reddam rationem. Omnes stellæ , exceptis duabus , majores sunt terrâ , & quædam earum , quadragesies , octogiesies , imò centu. & decuplo majores existunt ; quod igitur pacto cadentes hic infra comprehenduntur ? comprehenduntur , quia cadent. Nescitis stantium & erectorum homi-

Matth. 24. v. 37.

Luc. 21. v. 26.

Matth. 24. v. 29.

hominum, & collapsorum eorundem non eandem esse mensuram? idem stellis eveniet. Stantes nunc & quasi erectæ, immensa cæli occupant spatia; delapsæ verò uno comprehenduntur terræ palmo. Nihil minus occupat loci, quam quod cecidit. Collata cum cælo terra, non nisi punctum est; respectu terræ, centrum punctum est aliud. Lucifer, quem stantem adhuc & erectum non capiebat cælum, collapsus centro comprehenditur terræ. Ah Luciferi mundi! quos in domibus prosperitatis nullus capiebat locus hodie; collapsi & prostrati in illa die angustissimo comprehenduntur angulo. Erimus contracti, & in nobis ipsis absorpti, de sola Deo reddenda ratione anxii. Proinde, deficiente quamvis aliâ, hæc una sufficeret ratio, ut suus cuique locus sufficiat. Cogitent tantum homines, quam Deo rationem reddituri sint; & ego pronatio, quod loca in Valle Josaphat supererint. Curandum interim singulis impendio, ut bonus cuique locus obveniat.

S. VI.

Presente tandem collecto & adunato in valle Josaphat universo hominum cœtu, remoto cæli sipario, adornato ex nubibus magnifico throno insiciens, Angelicis stipatus & comitatus Hierarchiis, & propriâ vel maximè majestate coruscus Judex apparebit supremus. Primò omnium, Angelorum ministerio, reprobos segregabit ab electis. Exibunt itaque Angeli: ecce qualis stupor, qualis timor & tremor, in illa die, hominum occupabit corda! *Exibunt Angeli, & separabunt malos de medio iusto-*

Matth.
13, v. 49.

rum. Ad quam separationem melius intelligendam, cum Propheta Zacharia supponendum est; quod præviè omnes ibidem non promiscuè & confusè stabunt conjuncti; sed ordinatè divisi: *Familia, & familia seorsum.* Ab hac parte stabunt Summi Pontifices; ab altera Imperatores: ab hac parte Reges; ab altera Episcopi: ab alia Religiosi; & sic de reliquis. Hoc ordine omnibus, secundum locum & gradum, quem in hac obtinuerunt vita, separatis; segregatio incipiet secunda pro statu futuro, & æternum duraturo.

Zach.
12 v. 12.

Hinc exeuntes Angeli ad Summorum Pontificum accedent ordinem: & *separabunt.* Et quamvis vel minimum hic separandum occurrurum sperem & confidam, in horrescere nihilominus facit sola imaginatio, in dignitate tam divina, hominibusque per Spiritum Sanctum ad eam electis etiam inventum iri, quod separationem mereatur: *Separabunt malos de medio iustorum.* Pontifices malos de medio bonorum separabunt. Obligatio enim reddendi Deo rationem de tot animabus mundi, pondus est tam immensum, ut mirum videri non debeat, eò quod sint homines, quod nonnullos deprimat in profundum. Omnes quidem in hac vita compellantur Patres sancti: dies verò judicii, non in nomine, sed in opere sanctitatem consistere declarabit. Proinde in hac vita beatissimos, in altera vita esse miserrimos, pro, quanta miseria!

A loco SS. Pontificum transibunt Angeli ad Episcopos & Archipræsules, similiter malos de medio iustorum sequestraturi: *Separabunt malos de medio iustorum.* Ille separabitur, quia elemosy-

nas non dedit; hic, quia de Christi patrimonio parentes consanguineosque ditavit: ille, quia priore sponsâ, obtinuitatem repudiâtâ, melius dotatam sibi procuravit: ille, quia spirituale ovibus suis pabulum non ministravit: ille, quod Ecclesias talibus commiserit Ministris, qui non alio, quàm præstitorum servitiorum titulo, illud merebantur: alius, quia tot animæ Sacramentorum defectu in diœcesi sua perierunt: ille, quia non resedit; alius propter simonias; alius propter irregularitates, scientiæ requisitæ defectum. Deus bone, quanta confusio! Quantâ verò lætitiâ perfusi stabunt ex adverso, aliquis Bernardinus Senensis, unus Bonaventura, aliquis Dominicus, unus Bernardus, & Bruno, innumerique alii sanctitate & prudentiâ conspicui viri, qui oblatis sibi dignitatibus & mitris, similibus præcipitiorum gnari, & anxii ascendere altiùs recusârunt! O quoties miseri illi jam damnati ingeminabunt, maledicta dies electionis, maledictus qui elegit; maledicta dies confirmationis cum eo qui confirmavit. Enim verò, si homo egrè rationem pro anima sua reddet, quam, quæso, pro tam innumeris redditurus est? porro si pondus illud maximos Ecclesiæ in terram prostravit Atlantes, quis non tremebundus, & perterritus fugiet ab eo?

Grandis hodie Ecclesiarum Lusitaniæ est desolatio, carere Episcopis, contingere nihilominus potest in die iudicii, ut magno Episcopis Lusitaniæ tunc sit solatio, non obtinuisse Ecclesias: S. Hieronymus de quodam Sacerdote Episcopatum acceptare recusante narrat: quod post mortem, cuidam patruo suo Religioso, qui acceptare dissuaserat, apparens sequentia dixerit: *Gratias, Pater, tibi refero ex dissuasione Episcopatus; nam scito, quia nunc essem de numero damnatorum, si fuisset de numero Episcoporum.* Heu quot, non scientes quid faciant, sub splendido mitræ cuiusdam nomine, suam ipsi damnationem prætendunt. Huic, aliisque multis Episcopalem dignitatem recusantibus, revelavit Deus, quod damnationem incurrerent, si Episcopatum acceptarent. Et quis vos ab hoc conditionato exemit? Ex eo, quod facti sitis Episcopi, esse potest, quod animarum alienarum salus non dependeat: Ex eo verò, quod facti non estis, salus vestra pendere potest. Porro nihil securiùs quàm humeris contractis regimen Deo resignare.

De loco igitur Episcoporum, transibunt ad locum Religiosorum, infinitamque illam Ordinum regularium frequentiam ingressis, non obstante, quod in illis, Solis adinstar, maximæ resplendeant mundi sanctitates, multum occurreret separandum. Incipiendo à Juda, *Separabunt malos de medio iustorum.* Non hoc dico quod me magis hoc concernat; sed quòd luctuosissimum mihi unde quaque videatur diei Iudicii spectaculum. Tritâ à damnatis viâ tendere ad infernum, infaultum quidem est, at non mirum: sed ducente ad cælum viâ pergere ad infernum, miseriarum est miseria. Quod dives ille vestitus bysso & purpurâ, quotidieque epulatus splendidè, sepultus sit in inferno, condignam operibus suis mercedem recepit: *Recepisti bona in vita tua.* Luc. 6. v. 25. Sed Religiosus sacco involutus & cilicio, cum suis jejuniis & pœnitentiis, cum sua clausura, voluntate alteri subdita, eò quòd Lazari instar mundi micis ocu-

los infixit, ad similes deveniat pœnas! ô casum atrocem! sæcularis quispiam salutis suæ incurius, cui nec in mentem quidem unquam venit reddenda Deo ratio, quod rectè eam non componat, sicque pereat, negligentia ipsius imputandum venit, quæ sine alio coronari non poterat. Sed Religiosus talis, qui pulpitem hoc de iudicio vobis prædicaturus conscendit, diei istius reprobatis accenseri mereatur! deploranda sanè est nostra conditio, nisi salutem consequamur. Hinc verò inferre licebit, si hoc fiat in portu, quid fiet in via & discrimine? Auditores benevoli (de melioribus me loquor) si nos post tot tantasque considerationes & sollicitudines, in altera pessum ibimus vita; vestra vos incuria & oblivio quò ducet? Si Cartusiani, Benedictini & Capucini in illa tremant die, quis aularum, ædiumque splendorum erit status?

S. V.

TRansiliamus status ordinesque reliquos, in quibus quilibet sibi prædicare potest. Veniant tandem Angeli ad locum Regum, nec thronus ibi, nec alius regie majestatis invenietur apparatus; sed omnes suis tantum operibus comitari, reorum instar stabunt pedites; distinctè cognoscetur, quis cui regno dominatus fuerit. Quis Ungariæ; quis Galliæ; quis Hispaniæ; quis Angliæ; quis Lusitaniæ, Transibunt Angeli de qualibet corona malos separaturi: *Separabunt malos de medio iustorum.* Confido in Domino, regnum nostrum singulare futurum in illa die: neque inventuros Angelos, in illo solo, quod se-

parent. Pro desiderio quidem meo & fiducia, ita mihi credendum foret: Sacram verò pervolvendo Scripturam observo, quod timore & perplexitate plenum est. Quis Regum damnetur, quis verò salvetur non constat: una tantum quondam fuit Gens & Natio, de qua ex Sacris Literis constat, quot fuerint salvati, quotve damnati: horreo quidem illud dicere, operæ pretium nihilominus est sciri clarè & distinctè. Hebræi, quo tempore populus erant Dei, triplici successivè regimine fuerunt gubernati. Primum duodecim tribuum, sub tribus Regibus centum & viginti annis duravit. Secundum fuit regnum Juda, & sub Regibus viginti, trecentis nonaginta quatuor continuavit annis: Tertium fuit regnum Israël, & sub Regibus undeviginti, ducentis quadraginta duobus stetit annis. Sciamus igitur, quot ex quolibet eorum salvati fuerint & damnati.

In regimine duodecim tribuum ex Regibus tribus, damnatus est Saul; salvatus est David; de Salomone certi nil constat. In regno Juda, ex Regibus viginti, salvati sunt quinque; damnati tredecim; de duobus est incertum. Porro in regno Israël Reges fuere undeviginti, omnesque damnati, de quo in die iudicii verificari non poterit: *Seprabunt malos de medio iustorum.* Venientes Angeli, & quod separent non invenientes, tollent omnes. O infelicitas sceptrorum! ô infelices coronæ! ô infelices Reges! ô infelix, à Jeroboamo usque ad Oziam descendens Regum series! undeviginti Reges coronati, totidemque damnati.

Certum est, id non evenisse defectu mendii; siquidem omnes veri agnitione Dei sufficienter fuerunt instructi: templum, Sacer-

Sacerdotes habuerunt & sacrificia ; Dei videbant mirabilia, de cœlo gratias & necessaria recipiebant flagella : sed infructuosa fuerunt omnia. Prorsus periculis plena oportet esse scaptra; cum tanto temporis spatio ex tot Regibus , aut paucissimi fuerint salvati , aut nullus. Proinde rei hujus causam inquirant Principes : in Deum non cadit iniquitas. Conscientias suas diligenter discutiant, benè considerantes, cuinam eas committant. Obligationes suas fusè excutiant, quæ strictiores sunt quàm cogitent. In publica tua & privata subditorum suorum damna inquirant sollicitè, omni posito affectu expendentes, num actus ipsorum aut omissiones causa existere possint. Protinùs sibi persuadeant, se aliorum ad instar hominum ante Justitiæ divinæ tribunal sistendos, ubi strictissima ab ipsis de die in diem , de hora in horam , de eo, quod egerint , aut quod agendum intermiserint, exigetur ratio. Pensent denique , uti Principem facere fas est, quanta sibi inde resultabit infelicitas & confusio, coram universalis judicii tribunali, si post tantam majestatem, exhibitamque sibi in hac vita venerationem, Angelus apprehensâ manu, à salvandorum eos segreget consortio : *Separabunt malos de medio Justorum.*

Pari modo in omnibus & singulis mundi statibus s.questratio malorum continuabitur. In quibus ratione sanguinis amorisque naturalis magis arctiorque fuit conjunctio, acerbior quoque fiet separatio. Omnes omninò actus hujus circumstantiæ, oppidò videntur rigida, ipseque per omnia atrox. Ibi Parentes sequestrabuntur à filiis : ad illam partem tranabit Abraham, ad oppositam Ismaël,

Sequestrabuntur fratres à fratribus : ad illam partem ibit Jacob , ad oppositam Eteu. Sequestrabuntur uxores à maritis : ad illam partem ibit Esther, ad oppositam Assuerus. Amici separabuntur ab amicis (serviat vice exempli, cum tam rari hodie dùm veram amicitiam colant) ad illam partem David , ad oppositam Jonathas ibit. Separabuntur in æternum, qui se amabant in hac vita; qui tanta motiva , rationesque tantas habebant amandi se æternum in altera. Enim verò, si separatio aliquanti temporis, & de patria ad patriam, cum certissima revertendi, sequemutuo revivendi spe conjuncta , tam acerba amanti bus accidit : si separari transire que ab hac ad alteram vitam , cum spe probabili mutuo aspectu fruendi in æternum, adeò videtur amaritudinis plenum ; quantum, quæso, dolorem ingeret dividi & separari in æternum, omni prorsus sese revivendi spe præcisâ, quousque Deus erit Deus, quos amor & natura conjunxerat, & quasi unum fecerat ! Indurati protinus cordis esse necesse est, qui ex eo tantùm, ne ad præfatas misérias deveniat , Deum ex toto corde non amat,

§. VI.

Malorum bonorumque separatione jam factâ; cessantibus jam ultimæ separationis hujus ejulationibus , qui, teste S. textu, vehementissimi erunt *Plangent Tribus terra.* Silente suspensoque judicio, examen inchoabitur culparum. Hic me ex cathedra descendere oporteret; ast quemnam ascendere ? non Angelum, non Prophetam, neque Apostolum : sed ex damnatis ad infernum

*Matth.
24. v. 30.*

Ps. 18.
v. 12.

fernum quempiam, qualem dives ille petebat, ut fratribus suis prædicatum abiret. *Delicta quis intelligit?* Ecquis in toto mundo, peccata vel intelligit vel cognoscit? Hoc ille illuminatus è cælo David affirmabat. Aliquis ex inferno damnatus, aliquis solùm à Deo iudicatus; solùm ille, qui tremendo huic tribunali, rigorem expertus astitit: solùm, qui perspicax vidit examen, quo ibidem peruestigantur & eventilantur conscientia: solùm, qui anatomiam vidit tam subtilem, sagacem & exquisitam, quæ de minori ibidem exercetur peccato & circumstantia: solùm qui non imaginabilem vidit subtilitatem, quâ ibidem appenduntur atomi, dimetiuntur instantia, dividantur indivisibilia: solùm, inquam, illi, nec tamen adhuc pro rei exigentia, quid ibi futurum sit, declarare sufficient.

Statui sæpius punctum hoc illibatum præterire hac confessione contentus, quod nec sciam, nec loqui de ipso ausim, ne quis forsan in iudicii die deceptionis me arguat; sed cum materia sit tam utilis & diei huic propria: cum nec tota, nec pars illius absolvi possit; divinum mihi ad hocce saltem præsens optarem auxilium, ut duos saltem animabus vestris immittere possem scrupulos, præsentī, cui loquor auditorio, opinione meâ, cum primis necessarios: de peccato videlicet omissionis, & consequentiæ. Hi binī sunt scrupuli, quos hodie vice Dei, inculcare vobis & explanare desiderarem.

Scitote Christiani, scitote Principes, scitote Ministri, strictam à vobis exactum

Part 111.

iri omifforum rationem. Propter facta damnabuntur multi: propter omiffa verò, quæ fuerant faciendā, damnabuntur omnes. Damnationis reprobis causas ipsa innuunt sententiæ verba: promulgationem ipsius legite: *Discedite maledicti in ignem æternum. Quare? non dedistis mihi manducare; non dedistis mihi potum: non collegistis me: non operuistis me: non visitastis me.* Quinque peccata, & omissionis omnia. Ita ut peccata finaliter hominem ad infernum deducant, sint peccata omissionis. Non mirentur Literati propositionem tam universalem sicut istam: quia secundum rigorem Theologicum veritati consonat. Ultimum peccatum, est ultima dispositio, quâ mediante damnabuntur præciti: & hæc est impœnitentia finalis, quæ est peccatum omissionis. Ecce quid sint omissiones, & mirari cessate quod dico. Omissione perditur inspiratio: perdita inspiratione, perit auxilium, pereunte auxilio perditur contritio: perdita contritione perit anima. Reddite rationem Deo pro uia anima per omissionem pereunte.

Age ad exempla magis publica, huicque non infrequentia regno transeamus. Per omissionem fluxus perditur maris, perditio maris fluxu perditur iter, deficiente itinere perit exercitus, pereunte exercitu, integra perditur regio. Reddite rationem Deo de India, de Brasilia per omissionem perdita. Rursum omissione perditur notitia: perditâ notitiâ, perit occasio; pereunte occasione in casum abit molimen; in casum abeunte molimine, integrum perditur regnum. Reddite rationem Deo de tot domibus, tot

N

vitis,

vitis, tot bonis per omissionem & incuriam perditis. Eheu, quantis periculis salus Ministrorum & officium exponuntur! Princeps quispiam aut Minister incurius agit aut deses, nihil etiam mali operans, loquens aut cogitans: eademque ipsâ horâ solâ omissionis culpâ, majora infert damna, majores edit strages, majores inducit depopulationes, quàm omnes in mundo malefactores, multis annis. Latio in sylva una bombardæ explosione occidit hominem: Princeps & Minister omissione una, totam perdunt Monarchiam. Hi sunt scrupuli, de quibus nullus sit scrupulus: & hinc omissionis peccata omnium gravissima & periculosissima existunt.

Peccatum omissionis facilius committitur, quàm dignoscitur: quod verò faciliè committitur, & difficulter cognoscitur, rarò emendatur. Omissio est peccatum, quod non faciendo committitur, quod nunquam opus est malum, sed quandoque opus esse potest bonum: Verùm scrupulosi multi, non sine magno discrimine in illo peccato vivunt. Elias in deserto lat-
 3. Reg. 19. bat in specu, cui Deus ap-
 7. 9. parens agebat *Quid hic agis Elia?* q. d. Hicne agis Elia? ita, Domine: nunquid in specu lateo? nunquid elongatus sum à mundo? nonne vivus sepultus sum? in-
 stat Deus: *quid hic agis Elia?* & Elias: quid hic agerem? nonne corpus meum jejunando castigo, contemplationi deprecandoque Deo vacans? ita omnino erat. Si ergò Elias in speluncâ pœnitentiæ actibus agit intentus, quoniam, quæso, pæcto, à Deo sub admiratione reprehenditur? quia quamvis bona forent, quæ agebat, meliora tamen erant, quæ reliquerat: quæ agebat arbitrariæ erant de-

votionis, quæ verò reliquerat necessariae erant obligationis. Deus Eliam Israëlitiçi populi Prophetam, publicum ipsi injungendo officium, constituerat: Elias verò delitescens in deserto quando comparandum erat in aula; positus in spelunca, quando agendum erat in foro; contemplans cælum, quando corrigenda erat terra, enormem commisit reatum. Ratio patet; quia in eo, quod faciebat Elias, animæ suæ consulebat: & in eo quod omittebat, animæ negligebantur multæ. Non rectè pronuncio; planius loquar: in illo, quod faciebat, animam suam salvare videbatur; & in eo, quod omittebat, & suam, & aliorum animas perdebat. Aliorum; quia directionem necessariam subtrahebat. Suam; quia obligationi suæ & officio deerat. Per optimè exemplum hoc aulis & Ministris quadrat, qui, quod salutis suæ, non pro debito invigilent, occupationes obtendunt: quod salutis suæ non, pro ut oporteret, intendunt, quod subducere se nequeant, inquiunt. Elias extra aulam de salute periclitabatur; ad quam redire jubetur, ut salutem consequatur. Minister ea, quæ sui sunt muneris præstare satagat, & melius eum in hominum salvari corona, quàm spelunca, contingere potest. Assumat pro disciplina, cautelam; pro cilicio zelum; pro contemplatione, assumat sollicitudinem; pro abstinentia, odium & despectum munerum; & salutem consequatur.

Verùm enim verò, quare se tot perdunt? minus mali pereunt ex eis, quæ faciunt, quia minus mali sunt: peiores, ex eis, quæ omittunt: peiores enim sunt per omissiones, per negligentias, per dissimulatio-

§. VII.

lationes, incutias, excusationes, dilationes, & infinitates. Ecce peccatum, de quo Ministri nullum sibi faciunt scrupulum : & quo pereunt multi. Sed pereant tales, transeat ; quia non aliter volunt : pejus verò est, quod perdant se & omnes : omnes verò Deo rationem reddent. Peccatorum, de quibus se accusare, scrupulumque sibi movere Ministros oporteret, non minimum est peccatum temporis ; quia mense sequente fecerunt, quod faciendum fuerat præterito ; quia fecerunt postridie, faciendum pridie ; fecerunt postea, quod faciendum fuerat antea : fecerunt primò nunc, quod jam ante factum fuisse oportebat, adeò teneras in momentorum materia fas erat esse præfectorum conscientias. De momentis sibi non faciens scrupulum Minister, in pessimo versatur statu. Bona fortunæ restitui possunt ; etiam fama (quamvis ægrius) restituitur. Temporis jactura refarciri nequit.

Ad quodnam verò mandatorum, hæc temporis peccata referenda videntur ? ad septimum : nam damnis, quæ proximo & reipublicæ inferuntur accensenda veniunt : majus verò nocumentum instantium surreptione reipublicæ inferri nequit. Ah omissiones, lenti temporis fures ! non erit tandem, qui lentos illos calamo exagitet ? non erit, qui istos temporis fures, istos occasionum raptores, istos rerum publicarum eversores in furcam agat ? sed quia in jure nulla ipsis decreta legitur pœna, & subinde ad locum sacrum confugiunt : hinc diei judicii sententia principaliter feriet omissiones.

Secundum generant scrupulum peccata consequentiæ. Peccata quædam finiuntur & sistunt in semetipsis : alia in suis continuantur & perseverant effectibus & consequentiis. Job Deo loquitur : *Vestigia pedum meorum confiderasti.* Non passus suos, sed vestigia pedum suorum considerata dicit : passus quippe transeunt, vestigia verò permanent. Residuum peccatorum Deus particulariùs examinat : neque de peccatis tantummodò, sed eorundem etiam consequentiis rationem à nobis exiget. Eheu quàm terribilis erit ille computus. Christus opulentum convertit Zachæum, telonarium, qui conversus sic se resolvit : *Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus : & si quid aliquid defraudaui, reddo quadruplum.* Hic considero.

Jura legesque furem raptoremve alieni, non nisi ad æquivalens restitutum obligant ; quorsum igitur Zachæus triplum superaddit, *& si quem defraudaui, reddo quadruplum* ? si ad restitutum sufficit simplum, quem in finem superaddit triplum ? dicam : simplum redditur ad satisfaciendum pro peccato : triplum superadditur ad satisfaciendum pro consequentiis. Zachæus scrupulosum de furto suo conscientie instituit examen, sic ratiocinatus secum. Si non defraudassem NN. retinisset ille bona sua, quibus retentis, talem non fecisset jacturam, lucrum acquisisset, nec, quod sustinuit, passus fuisset. Si sic ? ergo satisfactio mea, meo respondeat reatui, cuilibet reddam.

ibidem.

reddatur quadruplum , quo illum defraudavi. Portio prima restituat ablatum ; secunda refarciat jacturam ; tertia cessans compenſet lucrum : quarta denique inſiſtum conſoletur dolorem. Ecce quid Zachæus fecerit & quò fructu ! *Hodie ſalus huic domui facta eſt.* Porro ſi domus Zachæi , ad conſequendam ſalutem , reſtituit in quadruplo , quod defraudavit ; in quonam ſalutis ſtatu tot verſabuntur domus Luſitaniæ , ubi tantum debetur , tantum conſumitur & nihil ſolvitur ? Quia pauci ſolvunt in vita , magis ſcrupuloſi in articulo mortis ſumam tantum capitalem ſolvi mandant ; de conſequentiis , nec vivens , nec moriens quiſquam eorum vel minimum cogitat aut curat. Porro ſi hoc in juſtitia accedit commutativa , ubi numero , pondere & menſurâ peraguntur omnia : ecquid in diſtributiva & vindicativa juſtitia fiet ? & ſi iſtud juſtitia accedit manu tenenti libram , quid , amabo , fiet tenenti gladium ? Quales , quæſo , effectus & conſequentiæ , partialis cujuſdam paſſionariſque ſuffragii erunt in conſilio ? divinâ mihi aſſiſtente gratiâ , hoc nunc vobis ob oculos ponere ſtatui , cùm adeò latebroſa , tantique ponderis ſit materia. In conſilio de Vice-Regis , Generalis , Gubernatoris , Prælati , Præſidentis Camere , Judicis denique cujuſdam loco tractatur. Et quid ſit ? conſiliarus requiſitus , ſuffragium ſuum dirigit in cognatum , quia cognatus eſt ; in amicum , quia amicus ; in recom-mendatum , quia recommendatus eſt :

reliqui bene meriti & digniores , nec amicitia , nec cognatione , nec recommendatione adjuti excluduntur. Quod frequenter nimis accidit : faxit Deus , ne contingat unquam. Hujusmodi igitur conſiliarum ſic ſuffragantem , votumque ſuum ſignantem interrogatem , utrum remorſum ſentiat conſcientiæ , vel ſciverit quid fecerit. Homo cæce , homo præceps , ſciſne quid egeris ? quid ſignaveris ? ſciſne , quod , licet peccatum contra officii tui juramentum perpetratum , in ſe tantum ſit unum , conſecuturæ ex ipſo ſequelæ ſint infinitæ , ipſoque peccato majores ? ſciſne , quod eâdem iſtâ pennâ malorum omnium , quæ factururus eſt ipſe , quæque per ipſum , uſque ad mundi finem ſubſequentur participem & reum te reddis ? heu miſeriam ! infelix omnino reſpublica , ubi talia vigent vota ; infeliciores populi , quibus ſic creati diriguntur Miniſtri : infeliciffimi verò omnium ſunt conſiliarii , qui ſua in tales vota contulerunt. Enimvero , ſi ille veſtris designatus ſuffragis furetur (omittatur conditio , ipſum enim furaturum certum eſt) furetur inquam à vobis designatus , fureturque ſibi , ſuiſque omnibus (uſitato & ſolenni talibus more) Deus à vobis exiger rationem , ſiquidem omnium furto-rum iſtorum cauſa veſtrum ſuffragium exiſtit. Præſideat , & provideat officio pacis & belli veſter electus , ſervos merentesque derelinquat : vos rationem reddetis Deo , quia electio veſtra injuſtitiis illis cauſam præbuit ; opprimat ille pauperes , plo-
rent

rent viduæ , patiantur orphani , voverentur innoxii , vos damnabimini ; quia votum vestrum oppressio-
num istarum causa extitit. Sub electi vestri regimine occiduntur homines , evertuntur ædes , dehonestantur familiæ , vivitur velut in Turcia : & vos descendetis in infernum luituri , quia omnium istorum homicidiorum , infamiarum , scandalorum causa ex suffragio vestro pullulat. Immunitates Ecclesiarum violantur , Ministri Evangelii indignè tractantur , infidelium conversiones impediuntur , fidei propagatio cessat : vos propterea luetis in inferno ; quia ex voto vestro omnia ista sacrilegia , impietates , nec non irreparabilis tot millium animarum jactura & exitium ebulliunt. Istæ , ex parte indigni à vobis electi , sunt consequentiæ.

Ex parte verò bene meritum & exclusorum , quot & quales erunt ? remanebunt benemeriti sine debito servitiis præstitis præmio irremunerati ; filii eorum & nepotes sine adjutorio & honore , quem majores eorum suo sanguine acquiserunt , vos surripuistis. Respublica necessario destituetur gubernaculo ; scandalizabuntur boni ; obrectationibus exponantur Principes ; exosum habebitur regimen , ipsumque cui assistitis aut præfideis malè notabitur consilium : meritum sine spe , præmium sine justitia , illegitima satisfactio excusata , Deus offensus , Rex deceptus , & patria desolata remanebunt. Istæ sunt enormes pessimæque consequentiæ , ex

illo vestro suffragio , vel illa vestra electione Pullulantes , de qua fortassinec scrupulus natus est , sed mercedibus gratiisque receptis optimè vivitis contenti. Non advertisse vos talia fors dicetis ; rem præclaram , & prudente consiliario dignam ! si advertistis , peccastis : sin , peccastis , quia advertere debuistis. Omnia Sacræ Scripturæ exemplis confirmare cuperem ; verum instar omnium , erit unum in materia consequentiarum formidabile.

Cain occidit Abelem. Porro juxta textum originale ait scriptura : *Vox sanguinum fratris tui clamantium ad me.* Gen. 4. v. 10. Dictum notabile ! sanguis Abelis , unius tantum erat sanguis ; si igitur sanguis unius singularis erat sanguis , quomodo Deus , multos sanguines contra Cainum clamare affirmat ? Paraphrastes Chaldaus totum mysterium declaravit : *Vox* , ait , *sanguinum* , id est , *generationum* , *quæ futura sunt de tuo fratre , clamant ad me.* Scitis quare ? in effuso sanguine Abelis , ad Deum clamabant sanguines multi , non enim unius singularis sanguis Abelis , è cælo petebat vindictam , sed sanguines omnium ab eo non occiso descensurorum. Ita ut Cain unius quidem tantum hominis videretur interfecto , & multarum generationum reverà esset interemptor : totidem enim descendere poterant ab Abele , quot nati sunt ab Adamo. Peccatum erat occisio unius , & unum tantum in se ; consequentiæ verò ejus erant infinitæ. Porro si Deus peccatum punit & castigat ad consequen-

tias usque possibiles ; si homines possibiles contra vos apparebunt in die iudicii, non quia fuerunt, aut futuri erant sed quia contra vos esse potuissent : si possibiles tantum homines habent sanguinem & voces in cælum clamantes, quales sanguis verus, veris itidem ex venis effusus ingeminabit ! quales lacrymas veri oculi profundent ! quales veri doloris gemitus, vera pectora eructabunt ! quales erunt viduitates, orbitates, derelictiones ! quales erunt oppressiones, vastitates, tyrannides ! quales denique consequentiæ ex his omnibus, in tot personas, progenies, sive futuras sive possibiles in finem usque mundi multiplicatæ. Eheu quisnam super hisce scrupulum sibi facit.

S. Chry.

Age, jam intelligetis quàm rationalitèr S. Chrysostomus asserat : *Miror, an fieri possit, ut aliquis ex Rectoribus sit saluus.* Hæc ex notabilioribus, quæ in SS. PP. inveniuntur, sententiis una est : eam repeto : *Miror, an fieri possit, ut aliquis ex Rectoribus sit saluus.* Admiror, inquit magnus Chrysostomus, stuporeque attonitus considero, utrum Rectorum quispiam salutem consequi possit. Dictum illud & suppositio in quo fundatur; hyperbole & exaggeratio plerumque putabatur rethorica: ast ego talem esse nego, veritatem illam, in omni Theologiæ rigore, moralitèr universalem asserens. Moralitèr impossibile vocant Theologi, quod vel nunquam, vel quasi nunquam accidit.

*Heb. 6.
v. 4. 5.
& 6.*

In hoc sensu S. Paulus inquit : *Impossibile est eos, qui semel illuminati, & prolapsi sunt, renovari ad penitentiam.* Et

in eodem sensu Christus Dominus noster dixit : *Facilius est Camelum per foramen acus transire, quàm divitem in regnum cælorum.* Proinde Apostoli similiter S. Chrysostomo admirati, eandem impossibilitatem intulerunt : *Auditis autem his Discipuli mirabantur valde dicentes : quis ergo potest saluus esse?* Et Christus illorum approbando illationem, humanitùs quidem illorum conformiter opinioni impossibile, Deo tamen omnia possibilia, replicabat : *Apud homines hoc impossibile est : apud Deum autem omnia possibilia sunt :* quod fuit idem, ac moralitèr impossibile hominibus, ab impossibili distinguere absoluto, quod nec omnipotentia divinae possibile existit. Et quia Rectores, propter annexas suis officiis obligationes, & propter omissiones commissas, & propter emergentia ex eis damna, quæ non ibi sistunt, sed in suis consequentiis continuantur & multiplicantur, difficultatibus salutem suam involvunt : hinc S. Chrysostomus candidè & moraliter loquendo sine exaggeratione & hyperbole pronunciavit, mirari se, nec capere posse, quomodo possibile foret, Rectorum quempiam salvari : *Miror, an fieri possit, ut aliquis ex Rectoribus sit saluus.*

Ne verò miremur nos ; & Rectores ipsi, & qui regimen ambiunt, tantum sibi metuant ab officiis, quantum ab eorundem ambitu, sententiæ hujus veritatem, ad evidentiam reducendo practicam, argumentor sic. Omnis homo gravis alicujus damni causa culpabilis existens, & hoc non refarciens, quando potest, non potest salvari : omnes, vel quasi omnes Rectores gravium dam-

*Matth.
19. v. 25.*

norum

norum sunt causa culpabilis, nullus, vel quasi nullus eorum refarcit hoc quod potest; ergo nullus, vel quasi nullus Rectorum potest salvari. Bene concludit consequentia; & quamvis male, minore concessâ, etiam probata est experientia. Vidi gubernare multos; vidi mori multos: neminem, qui non multorum damnorum causa extiterit, gubernare vidi; neminem, quod poterat, restituere vidi, proinde omnes in inferno luere credere cogor. Ita credo de mortuis: idem timeo vivis. In risum nunc vertite peccata consequentia.

§. VIII.

EXactâ demum & acceptâ ab universo hominum genere ratione, conversus Dominus ad latus dextrum blandâ voce, amœnoque vultu, dicit electis: *Venite Benedicti Patris mei, possidete regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi.* Quinam verò beati illi, quos sententia illa excipiet? Benedictus Deus, quod omnes

nos, quotquot hîc præsentes sumus, illi esse possimus si velimus. Quàm bene tunc nobis vitæ hujus cedent ærumnæ! quàm clarè tunc patebit, jugum Christi fuisse suave, quod grave nunc intolerabileque putamus! non rectè sum locutus; multi enim nostrum hîc præsentium prò dolor (non audeo dicere, vos audite & intelligite) *Multi sunt vocati, pauci verò electi. Arcta est via, qua ducit ad vitam, & pauci intrant per eam.* Conversus deinde Dominus ad latus sinistrum (non dico benè) non conversus ad latus sinistrum; vultu terribili, omnis miserationis experte (quod credere non audeam, nisi Scriptura Sacra attestaretur) pronuntiabit: *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo & Angelis ejus* q. d. *Ite in ignem æternum, qui paratus est, non vobis, sed diabolo, & Angelis ejus.* Ast nunc, quia sic voluistis, *Ite.* Dehiscensque mox terra absorbebit simul omnes, iterumque claudetur in omnem æternitatem, æternitatem, æternitatem,

Matth.

22 v. 14.

Matth.

7 v. 14.

Matth.

25 v. 35.

SERMO

S E R M O

P R O

Dominica quarta Quadragesimæ,

Dictus in Capella regia Anno 1655.

Occasione, quâ Author semel ex aula Missionem Maragnanam aggressus, & ex ea redux, ad eandem se mox denuò accinxit.

Fugit iterum in montem ipse solus. Joan. 6.

§. I.

Non unâ tantum fugit vice, qui fugit ex corde. S. Joannes Evangelista Christum Dominum nostrum hominumque Salvatorem, ab eisdem jam semel fugisse dixerat, & iteratò nunc fugisse affirmat: *fugit iterum.* Herode Christo necem machinante, ne regnaret, fugit in Ægyptum; modò aliis ipsum regem creaturis, fugit in montem: *in montem.* Amici pariter & inimici, omnes suo modo persequuntur, horum verò odium, illorumque amorem non nisi persecutionem esse cognoscens, fugit ab utrisque; Christus hodie non solum à sequentibus se turbis, verum etiam à comitantibus se fugit Discipulis; ideoque solus fugit: *ipse solus.* Apostoli ex super-

fluis convivio ciborum reliquiis, duodecim colligendo implevere cophinos singuli singulos; porro tredecim esse videtur oportuisse, ut & ipsi tanti patratori miraculi suus obveniret. Nihilò secius plùs discipulis, Magister ex convivio collegit: illi collegerunt panem, hic, ut sese recolligeret, collegit. O si mundus cognosceret quanti sit momenti abstractio una, & quantum colligat se recolligens: *fugit!* Evangelista, Discipulos panum mysterium non intellexisse asserit: *Non enim intellexerunt de panibus.* Multòque difficilius intellectu est secessus Christi, quàm miraculum. Proinde ego, qui aliàs nonnullos de aula, in hoc loco Sermones habui, de deserto hodie aliquem dicere proposui Persuadeo equidem mihi, hoc fore, prædicare in deserto; erit nihilò

nihilominus prædicare. Tu Domine, qui tentatus à Diabolo, ipsum vicisti in deserto, aggratulationibus applausibusque hominum exceptus, ab eisdem fugisti in aliud, ipsâ tuâ solitudine mihi assistere digneris, in hoc assumpto, ut sit, qui de se ad te fugere, & in hoc monte, tecum ad eò solitario solus morari & vivere velit.

§. II.

Fugit in montem ipse solus.
Joan. 6. v. 15.

Nihil in Christo Magistro divino, Dominoque nostro est novi, quod corporibus pastis, etiam suum animæ ministraret alimentum. Ita fecit accumbendo cum Phariseo, in nuptiis Canæ Galilææ, Conviva in domo Martha, & vel maxime in ultima cum Discipulis cœna, in qua profundissima divinitatis suæ mysteria docendo discipulis revelavit. Quænam verò famosi convivii hujus bellaria fuisse putamus? fuit exemplum, quo Christus fugiebat ab ipsis, qui dare volebant, quod ipse recusabat, & quo non indigebat: & non verbi, sed operis doctrina, dum solus montis cuiusdam desertum solitudinemque petiit: *Fugit in montem ipse solus.* Publica loca cum deserto, civitates commutate cum montibus, ab hominum commercio frequentiaque se subducere, ad conversandum cum Deo, & secum solo, maximi momenti doctrina fuit in Christo, magnæque prudentiæ resolutio in eo, qui fuerit imitatus.

Scio equidem aularum propugnatoribus, iisdemque assuetis & addictis usibus

Pars III.

tatum, linguâ versare oreque depromere, etiam in Mexico Eremitam dari posse, prout diebus nostris, vir quidam celebratus ab ingenio, cuidam ab illa se civitate subducere paranti, & in hoc consilium à se petenti respondit. Sed nec consilia omnia omnibus indifferenter conveniunt casibus, uti nec medicamina quæque omnibus deserviant infirmis. Probè novi, quod (quasi convitiando) regenerant; pusillanimitatis esse, fugere. Quasi fugiendo quis se fortem ostendere vellet: ac si animi generositas deesset ad confringendum catenas, à quibus tot innexi se non expediunt. Cato cum Cæsare, & Pompejus palam dicebat, scio à quo fugiendum sit mihi, sed ignoro, quò. Et qui scit quò, quare verecundabitur audire pusillanimitis, quando fugit cum Catone: obtundunt hominem à natura esse sociallem, proindeque societatem hominumque commercium commutare cum desertorum solitudine esse accusare, vel emendare velle naturam, & quasi dolere quod sit rationalis. Porro similia dicteria ridens, rationale per risibile probans, ab hoc sese convitio eximit, nec vitio sibi aut religioni ducit, ad eò corruptam emendare naturam. Dicunt cum Aristotele, delectatum solitudine, vel Deum esse, vel bestiam: *Aut Deus, aut bestia.* Qui si tres in Divinitate agnovisset personas, solitudinem in Deo non supposuisset: & si cognovisset quod segregans se ab hominibus, magis Deo appropinquet, illum non sub bestiarum ponere prædicamentum, sed velut Gentilis, Diis annumerare debuisset. Denique aulam, Principumque servitium, nec non amicorum familiarem deferere consuetudinem, judicii inopiæ extremæque imputant stultitiæ.

*Gregor.
Lopez.*

Aristot.

Hypoc.

Democ.

Quod ego sic dico, quia sic illud dici aucti. Verum censuræ huic, Medicos potius, quam Theologos concernenti respondet Hypocrates. Celebris ille Philosophus Democritus, qui omnia ridens, flere fecit Alexandrum magnum, plures esse mundos asserendo, vana ipsius & inania molimina deridendo lassatus, Patriâ, hominumque derelicto consortio desertum petiit. Quo facto mox fama increbuit Democritum ad insaniam redactum; porro populares ipsius qui erant Abditæ commiseratione acti Legatos miserunt rogatum Hypocratem, ut pro amore in Democritum, & scientiarum respectu, ad curandum tam nobile, deque scientiis tam bene meritum subiectum venire dignaretur. Quid verò respondisse videtur Hypocrates? respondit, teste Laërtio, siquidem alia foret infirmitas, ad curandum Democritum mox ad volarem: verum desertis popularibus turbis confugere ad eremum, stupore & admiratione, quam curâ dignius esse, quod ipsi mentis imputabant inopix: Democritum enim nunquam sanioris fuisse mentis, prudentiæque majus specimen edidisse, quam cum ab hominibus fugit: *Habere in eo magis, quod suspiciat, quam quod sanet: & illud schema vitæ esse sartam tectamque vitæ sanitatem: nulloque modo melius sibi consuli contra pestilentem hominum auram, quam recipiendo se in tuta solitudinum loca.*

Laërt.

Istud faciebant, istud docebant Philosophi (cum ab illis jam exordiamur) rationem seu rationes, quibus ad id agebantur, diversis locis refert Seneca felicius futurus, si fuisset imitatus. Amico Discipuloque suo Lucilio, à quibusnam, ad vitam quietè & tranquillè transigen-

dam, cavendum sibi putaret, sciscitanti scribit, primum illi documentum dictans ut hominum frequentiam turbasque declinet: *Quid tibi vitandum maxime existimem quæris? Turbam.* O quantum magnus ille Philolophus unico tantum verbo comprehendit! Et ratio est, inquit ille; quia consortium societasque hominum species est contagii, quo nec volentes, nec sentientes nostram nobis invicem, & quilibet suam alteri infigit infirmitatem. Et quemadmodum majoribus in locis pestis latius grassatur: ita in civitatibus magis populosis majus periculum subest: *Inimica est multorum conversatio: nemo non aliquod nobis vitium, aut commodat, aut imprimit, aut nescientibus allinit. Itaque quo major est populus, cui commiscemur, periculi plus est.* Unde inferre mihi liceret, quod quemadmodum tempore pestis, qui possunt, civitatibus desertis ad agros fugiunt; pari planè modo, prudenti tanè cautela, quocunque tempore, cum omne pestiferum existat, ad desertum confugitur. Sed nostrum sequamur Philosophum, erectumque salutis vexillum: *Sanabimur, si modo separemur è cæcis.*

Seneca
Epist. 7.
lib. 1.Seneca
ibidem.Seneca
de vita
beata
lib. 1.

Ibidem.

Seneca documentum suum probando, non alienum sed domesticum in semetipso, Lucilio allegat exemplum: *Ego certè confiteor imbecillitatem meam: nunquam mores quos extuli, refero. Aliquid ex eo quod composui turbatur: aliquid ex his, quæ fugavi, rediit: q. d. fragilitatem meam fateor: nunquam ad tractandum cum hominibus exivi, quin pejor, quam ante fueram, reversus sum; semper tumultum quempiam passionum, quas jam composueram, sensi; semperque cum vitio aliquo, quod jam fugaveram, rever-*

reversus sum. Dicturum me tibi forsan existimas, quod avarus magis, ambitiosus magis incontensque redeo? scito igitur (quod tibi non imaginari) quod crudelior etiam inhumaniorque redeam, solum quia inter homines fui: *Imò verò & crudelior & inhumanior, quoniam inter homines fui.* Magis exaggerari nequiverisset, tractandi cum hominibus periculum! Quod si diceret, quod alias nobis infirmitates & accidentia affricarent, miseræ infirmi sæculi imputandum foret; sed homines allinere inhumanitatem? nunquid humanitas ipsa est hominis essentia? feræ conversando cum homine, nonne cicurantur & mansuefiunt? sic est, vel erat: humana verò natura eatenus à proprio suo degeneravit esse, ut vice ejus, quod ex conversatione humana referenda esset humanitas, quod ex hisce hauritur fontibus, sit inhumanitas. Humaniteris antequam cum hominibus ageretur, postquam cum illis egistis, non sentientes, neque scientes, inhumanos vos invenitis: *Et inhumanior, quoniam inter homines fui.* Nunc non sufficit hominibus exercere inhumanitates, sed eò progrediuntur, ut ipsam exuant humanitatem, quod pejus est. Inhumanitates exercere crudelem esse arguit; inhumanum esse, hominem non esse, immò homini contrarium esse probat. Si videremus solem, cujus est illuminare, tenebras inducere; ignem, cujus est calefacere, frigus excitare; hominemque generando, loco hominum, tygrides, serpentesque procreare, nonne monstruositas horrenda videretur? istud faciunt homines, non solum suam propriam, verum etiam conversantium secum exuunt humanitatem. Ecce, num prudentiæ sit, fu-

gere ab hominibus, ipsum esse homines conservaturos?

Secunda Senecæ, pro eodem, ratio est; à multis esse fugiendum. In factionibus seu sectis partialibus valde naturale est, partem amplecti plurium: *Facile transi-* *ibidem.*
tur ad plures. Et quia multitudo hominum tota propendet ad vitia; quænam, quæso, tam solida robustaque virtus, quæ tot vitiorum impetui & torrenti resistere valeat? *Socrati, Catoni, & Lelio excutere mentem dissimilis multitudo potuisset: adeo nemo nostrum, qui maximè concinnamus ingenium, ferre impetum vitiorum, tam magno comitatu venientium potuisset.* Id est. Si Socrates, Cato, Lelius, qui inter Græcos & Romanos virtutis fuere Atlantes, vitiorum molem & impetum sustinere nequiverunt: & si isti, perditis propriæ vitæ morumque coloribus, induerunt contrarios, quamvis tam dissimiles: quanto magis nos, qui fragilitatis imperfectionisque nostræ conscii, illam nonnisi obtinere satagimus? violenter igitur ab exemplo communi, & quasi necessitate compulsis, ut conversantium nobiscum hominum nos moribus ingeniiisque conformemus, quid remedi, in conditione tam inæquali, restat, nisi fuga? Quod idem Seneca consono valde ingenio suo argumento resolvit: *Neceste est, aut imiteris, aut oderis, utrumque autem vitandum est: ne vel similis multis fias, quia multi sunt: neve inimicus multis, quia dissimiles sunt.* Cum hæc sit conditio eorum, qui mundum implent, & fortè eorum etiam qui hoc præcipiunt, quid homini tales inter homines agendum est? vel, quæ tales imitandi sunt, vel quæ tales, odio habendi sunt; & in dubio illos imitandi, aut odio habendi,

nec imitatio, nec odium quicquam illi prodesse potest; quia pro imitatione, sunt mali: & pro inimicis sunt multi: vel similis malis, vel inimicus multis. Conventissimi num igitur est fugere, & utinam hoc sufficeret!

Tertiam rationem, quæ præcipuum sibi in eodem Seneca vendicat, & in aliis vendicare potest locum. ipsemet declarat, priorem deplorando vitam: *Senec. lib 1. Epist. 2.* *Omne operam dedi, ut me multitudini educerem, & aliquam dotem notabilem facerem.* Laboravi, inquit, omnibus viribus, ut multorum me numero subducerem, & notabile quid agerem, quod dotis instar ad lucrandam famam, mundi quæ existimationem mihi deserviret. Quid verò fructus ex hoc meo labore retuli? *Ibidem.* *Quid aliud quam telis me opposui, & malevolentia, quod morderet, ostendi.* Hoc inde reportavi, ut contra me provocarem alios petusque telis objicerem, nec non malevolentia materiam suggererem, cui dentes infigendo, haberet quod morderet. Et quare? rationem addit illam digito monstrando: *Ibidem.* *Vides tu istos, qui eloquentiam laudant qui opes sequuntur, qui gratia adulantur, qui potentiam extollunt? omnes aut sunt hostes aut (quod in æquo est) esse possunt.* Prosequitur Cernis illos qui eloquentiam deprædicant, qui divitias sectantur, qui gratia adulantur, qui potentiam venerantur & adorant? scito omnes aut esse, aut esse posse inimicos, quod idem est: *Ibidem.* *Quam magnus mirantium, tam magnus invidientium populus est.* Quam iste mirantium, tantus tibi invidientium populus est. Admiratio quandoque suspensa & muta erit, ut assollet; aut invidia ad centrum reducta, majore violentia, quam cuniculus erum-

pet, & quod fuit applausus, in stragem convertetur. *Potius nobis invideant, Ibidem.* *quàm compatiantur;* fuit nata in Gentilitate sententia, postmodum à Gregorio Nazianzeno Christianitate donata; in eodem verò Nazianzeno ostendit experientia, compassionis potius, quàm invidentia statum esse eligendum: illa etenim æmulatorum suorum tali eum exagitavit modo (aut sine modo) ut instar Jonæ, in mare se præcipitare compulso, eadem ipsi invidentia fuerit compassa. Hæc nisi effecerit, ut sic se exoneret, non quiescit. Hinc Seneca concludit; quod ante actæ vitæ pœnitens, postquam id mundo notum fecerat, consilii loco se recolligere secum retolveret, iisque animum excolere exercitiis, quæ solus ipse sentire, nec quisquam hominum videre posset: *Quin Ibidem.* *potius quæro aliquid usu bonum, quod sentiam, non quod ostendam.*

Hæc fuere motiva & rationes, quare magni isti Philosophi secedendo in desertum, hominum turbas consortiaque fugiebant: quorum quidam interrogatus, quemnam ex omnibus studiis suis fructum collegisset; respondit, scire vivere mecum solo: quod ita narrat Estobæus *Estobæus.* Idem confirmat Seneca, dicens: *Primum Senec.* *argumentum bene composita mentis existimo, posse consistere, & secum morari.* Id est, primum rationis non turbata, prout in principio dicebatur, sed ritè dispositæ indicium est, quod homo sciat morari secum: *secum morari.* Sed de Philosophia ad Christianitatem, & à documentis rationis sine fide, ad documenta fidei & rationis, quæ sanctorum sunt, transeamus.

§. III.

Meta-
phraſtes
die 19.
Julii
in vir.
PP.

Magnus ille vir, & in omni vitæ genere clarissimus Arsenius, ab Imperatore Theodosio postulat, & à Papa Damaso, Arcadii successoris in Imperio jam declarati, Magister nominatus, tanti ab eodem Imperatore æstimabatur, ut vice quadam filii sui lectionem auditorus musæum ingressus, cum Arsenium stare, Arcadium verò sedere vidisset, utrumque indecentiæ, qualem ipsi non subesse putabant, arguendo, Arsenium deinceps docere sedentem, Arcadium verò stantem & detecto vertice iussit auscultare. Cum hæc tanta sui æstimatione, tanti que Monarchæ favore, nec non Palatii totius, aulicorumque, qui semper vel pro reverentia, vel pro adulatione, affectui Principum se accommodant, vel se accommodare videri volunt, applausu, Arsenius agebat inquietus maleque contentus, neque præfenti, neque futuris fortunæ promissis ullatenus credebatur. Anxius igitur animo, resolutionisque capeffendæ ignarus, non ab amicis, quantumvis authoritatis maximæ consilium petiit; multoque minus secum ire consultum putans, ad Deum, qui solus in tranquillitatibus & tempestatibus huius tam instabilis maris sidus est securum, confugiens, vocem de cælo sibi audiebat dicentem: *Arseni fuge homines, & salvus eris.* Quo accepto documento, ad quod intelligendum voce opus non erat, non petiit ab Imperatore licentiâ (quippe quam sibi negandam præsciebat) clam navigio se committens Arsenius, è Constantinopoli fugens in Ægyptum, in intima deserti se recipiens, in perpetuam

habitationem sibi speluncam elegit, in qua, quia vivum se sepelire novit, calesce ita oraculum verificavit, quod se salvaturus esset; sicut fugiendo ab hominibus illi morem gesserat: *Fuge homines, & salvus eris.*

O si illud acceptarem consilium, velut omnibus datum, & quilibet intelligeret, quid dicat sibi. Christo dicente Marthæ; *Maria optimam partem elegit: Luc. 10. & diviti adolescenti: vende quæ habes, & v. 42. da pauperibus: & ei quem juxta piscinam Matth. sanaverat: jam noli peccare: verba dicebantur uni tantum, sed doctrina spectabat ad omnes. Deleat quisque nomen v. 14. Arsenii, suumque illi substituat agnoscens, quod in deserto & populo, qui ex corde salutem consequi desiderat, ab hominibus fugere debeat. Hoc ille magnâ peregit constantiâ, & ecce quomodo. Mox ut innotuerat Arsenium transiisse in Africam, de loco, ubi se recollegerat, edocti statim ad invisendum illum abierunt Alexandrinus Episcopus Theophilus, regis que urbis Præses: quos cum Arsenius non consuetis & usitatis in aula, quas in Palatio reliquerat, sed propriis deserto ceremoniis, modestè scilicet & verecundè exciperet; rogârunt illum hospites, ne adeò inurbanè ipsos à se dimitteret; sed aliqua saltem ædificationis verba depromeret, quibus consolati ad sua revertentur. Quid respondit Arsenius? id se facturum respondit, si quod dicturus erat, illi se executuros promitterent. Quibus conditionem acceptantibus, dixit Arsenius, referent Metaphraſte: *Ubi esse Arsenium audieritis, hoc vobis cavendum est, ne velitis amplius eò venire.* Hunc sermonem ad dignitatis authoritatque tantæ auditores habuit, quo non minus ædi-*

ædificati, quàm compuncti, sunt regressi: & tanquam prudentes, quales erant; & veri amici Arsenii quales fuerant, promissa sua adimplendo, resolutioni suæ sic se conformârunt, ut nec ullam deinceps ab eo correspondentiam expectarint, nec silentium ipsius inturbarent.

Vivebant eodem in deserto non simul sed seorsim, quilibet suo in antro, aut tugurio, alii Anachoretæ, quibuscum interdum sermones miscendo, illos tanquam disciplinæ monasticæ, vitæque eremiticæ Magistros auscultabat. Porro seni cuidam tam stupendæ fugæ motivum sciscitanti respondit: *Non posse se cum Deo simul, & cum hominibus vivere.* Hujus verò impossibilitatis rationem declarando dicebat: quia voluntates hominum rarò cum voluntate Dei concordant: voluntasque Dei una tantum esset, & semper eadem; è contrario verò voluntas hominum tam sit multiplex & varia, & contraria, quot dantur homines, nec non comoda eorum & appetitus: & quoniam eodem in homine, eadem voluntas instabilis, sit varia, & ambulatoria. Hoc modo rationem suam probabat & concludebat Arsenius: & ex hac demonstratione infallibili, una è tribus conclusionibus æquè certis deducitur: vel, quod arbitantes se cum Deo, & hominibus vivere, decipiantur: vel quod viventes cum hominibus, non vivant cum Deo: vel quod victurus cum Deo, deferere debeat homines.

Si ipse Deus voluntates hominum cum sua conciliare nequit, quomodo homo omni conatu suo hominum voluntates cum illa Dei conciliare prævalebit? de Davide dixit Deus, se invenisse hominem secundum cor suum, qui faceret omnes voluntates ejus: *Inveni David secun-*

dum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas. Et cum homo iste singularis esset inter homines, & Rex omni exceptione major, præ cunctis Regibus, quando vitam eripi mandavit Uriæ, quando fatalium sibi ipsum literarum fecit latorem, & quando in tragici illius ætus exordio, uxorem ipsius sibi rapi mandavit, non recordatus heroici animi & fidelitatis, quo sibi Urias in bello actualiter serviebat, quis quæso, adulandi arte sic eruditus, qui voluntates istas cum illa Dei conciliare possêt? ægrè igitur conciliatio similis in animum adeò veritatis amicum, adeò rectum & integrum, adeò, denique constantem, qualis Arsenii erat, cadere poterat. Expertum se illud sciebat, Romæ & Constantinopoli in duabus maximis mundi aulis: de quibus dicere consueverat, trium fortissimorum hostium qui sibi in illis bellum intulerant, unum vocari, videre; alterum, audire; tertium, loqui; à quibus desertum ipsum liberâset, ubi nec visus, nec auditus esset, nec loquela: *Qui sedet in solitudine quiescit, & à tribus bellis eripitur, id est, auditus, locutionis, & visus.* Et in mundo, ubi tot & tanta videntur, quæ videri non possunt, & audiuntur illa, quæ audire illicitum est, dicuntur & dicta sunt quæ loqui fas non est, quo pacto homo, nisi cæcus fuerit, surdus aut mutus, vivere poterit, nisi fugiendo homines: *fuge homines?*

Similiter illud, uso ante Arsenium sæculo, primus eremi initiator Paulus, & secundus ejusdem inhabitator intellexerat. Imperator Constantinus Magnus, Antonii similiter antonomasticè Magni, famâ motus (soli etenim magni æstimare nōrunt, & vicinos sibi

sibi prope sine metu patiuntur magnos) in Ægyptum, ad eum Romam accersendum, Legatos deputavit, rogatum ut Romam venire placeret, consortio enim ipsius frui, consilioque ipsius & exemplo adjuvari desideraret. Si verò Anachorera Fagos eremi suæ & Cypressos Palatii turribusque capitis mundi præferens, pro honore sibi oblato actis Cæsareæ Majestati gratiis, ab acceptatione ejusdem, communibus & conformibus religiosæ modestiæ, abstractioni professionis suæ, humilitatique status sui terminis sese excusavit. Responsum illud fuit publicum. In particulari verò, & privatim, tam nervosam & discretam aliam Antonius non acceptandi dedit rationem, ut Romanum magis politicum, quàm Thebaidis incolam redolere videretur. Quæ fuit ista: *Si ad Imperatorem venero, Antonius ero; si minus Abbas Antonius.* Etiam in desertis ratio statûs locum habet. Magnus ille vir, in proprii commodi & utilitatis statera appendit damnum emergens cum lucro, & hoc quod erat, cum illo quod esse debebat: appendit Antonium in Palatio, cum Antonio in deserto; proinde quia in palatio seu aula, *inventus est minus habens*: præelegit in deserto esse Antonius Abbas, quàm in aula titulo isto carens.

Verùm enim verò, pace tuâ Politice sancte, resolutio tua, nec quâ sancti, nec quâ politici cujusdam, debitè mihi fundata videtur. Si vocatus ab Imperatore non vadis; ne esse desinas Antonius Abbas, vade, multòque major evades. Si non fueris Antonius Abbas, eris Antonius Episcopus; eris Antonius Archiepiscopus; eris Anto-

nus Præsul; eris Antonius Statuum Consiliarius: & quod excedit omnia, eris Antonius intimus & familiaris, quod sine nomine, maxima est dignitas, & sine iurisdictione maxima potestas. Denique apud Constantinum eris, quod Joseph apud Pharaonem: & quod Daniel apud Nabuchodonosorem: ille nomen habebit Imperatoris; & tu Monarchiæ imperium. Casu quo, te velut politicum deserti, istæ mundi hujus ambitiones non movent; saltem velut Sancto tanta, tamque opportuna cultui honorique Dei promovendo, arripienda foret occasio, qualem Imperator & tempus tibi nunc offerunt. Necdum Roma tota subiecta paret Christo: adhuc in Capitolio invocatur & adoratur Jupiter. Annus adhuc cum festis geminæque Jani facie incipit & finit: sub concavo Pantheon adhuc audiuntur nomina: & in pedibus omnium falsorum Deorum cernuntur statuæ. Si hucusque servisti Deo in deserto, silentio: tempus nunc est eidem etiam serviendi voce. Age, Romam perge, prædica, confunde, converte: & si zelus Constantini incipit ædificare templa, tuus desinat in destruendo Idola. Recordare, Esdras è sylvis prodeuntem vidisse leonem, qui solo vocis suæ rugitu aliquam prosternebat Aquilam, mundi sibi solitam usurpare potentiam. Cum hæc Aquila, sit aquila Romana, tu Leo esto Africanus, qui è deserti hujus prodeundo præruptis, evulsum ex unguibus ejus sceptrum, ad manus transferas Christi. Proinde si tot rationes & motiva, tam divina quàm humana Antonium, ut deserto relicto, Romam pergeret permovere potuissent, quare se excusar, quare non venit?

Cet-

Corn. à
Lap. in
cap. 3.
Exod.

Dan 5.
v. 27.

Certum est, magnum Antonium, ob scyllæ charybdisque transeundæ metum, iter non recusasse : sed quia timuit desnudò conversari cum hominibus, quos tot jam fugerat annis ; propterea dixit, si iret, reversurus esset Antonius, qualis ante fuerat ; & non Antonius Abbas, qualis in præsentierat. Non dignitatis jacturam ; sed professionis spiritum perdere timebat. Anachoretarum professio, procul hominum consortio degere cogebat ; quod, ipsum nomen, interprete Hieronymo, qui ipsa deserta personaliter sæpius invisit, significat : *Quod procul ab hominibus recederent, Anachorita vocabantur* : Porro si professio Antonii, procul ab hominibus mundi agere compellebat, quomodo suæ se professioni conformare, aut integram & inviolatam eandem conservare quivisset, si non solùm ad civitatem frequentissimam, sed ipsum mundi caput, quò omnes gentes confluebant, rediisset. Si Antonius suo homines fugiendi exemplo, deserta hominibus replerat, quo pacto ea nunc suo evacua- ret exemplo, ad gentes redeundo ? ratio eadem quare ab Imperatore erat vocatus, in nihilum fuisset redacta si venisset ; & non nisi, non veniendo, nec desertum relinquendo consistebat. Noverat Antonius, Baptistæ majorem contulisse nominis famam desertum sine miraculis, quàm Christo sua miracula, in populo. Quantò magis Romanam accedenti curiam plus timendum, quàm sperandum occurrere poterat. Enim verò quid Davidi cum Satrapis Regis Achis evenit ? & quomodo Daniele in Nabuchodonosoris & Darii Regum consilarii tractâruat ? Constantino austeriorem vivendi methodum in Antonio peritæso, assentatores aulæ

utique in eandem irent sententiam : & Prædicator sine autoritate & respectu, quem fructum faceret docendo ? Vice versa, si gratiâ valeret apud Imperatorem, quæ incrementum sumeret, quales non laqueos ipsi tenderet invidia, ut deiceret ? Denique si ipse Constantinus tam inconstantis fuit indolis & genii, adeoque suspicionibus obnoxius, ut nepotem suum Licinium, Crispumque proprium suum filium, nec non conjugem suam Faustam sine causa, vitâ privarit : quid non cuilibet homini, à tali homine timendum erat ? multum, velut homo, multum velut Politicus, multumque denique velut Sanctus, fecit Antonius in solitudine, & procul hominibus perseverando.

Superest tantummodò in hæc materia scrupulus optimè fundatus, siquidem in virtute potentiaque cœli fundatur, quâ idem cœlum magno huic viro assistendo eum protegebat. Nemo majores ab inferno victorias referebat ; nemo sic omnes demones simul ad luctandum provocavit, in omnibus certaminibus devicit velut Antonius. Leones, ursi, tygrides, serpentes, aliaque Africæ monstra, non solùm non lædebant, sed obediendo Antonium venerabantur. Age, si ex dentibus venenoque ferarum, si ex potestate & astutia dæmonum Antonius non habet quod timeat, quare timet, hominesque fugit ? quia homines feritate ipsas feras, & malitiâ ipsos dæmones superant. Dæmones nec carne, nec sanguine constant, sunt enim spiritus : feræ intellectu carent, & voluntate, solo enim aguntur instinctu : & homines pejores sunt dæmonibus, sunt quippe dæmones, cum carne & sanguine : suntque feris
magis

magis feræ; sunt enim feræ cum intellectu & voluntate. Res admiratione protinus digna; Christus unico verbo & in momento, legionem sex millium & sexcentorum (uti in Genezareth accidit) sibi subjecit, & Judam tot beneficiis, tot exemplis, tot exhortationibus, tot minis, integro anno ad saniozem mentem non reduxit. Sic ex historia Evangelica constat; integro enim anno, ante consummatam à Juda proditorem Christus de illo dixerat: *Ex vobis unus diabolus est.* Si igitur Christus tot millia demonum tam facile subegit, quare diabolus Judam reducere nequit? Quia alii diaboli erant puri spiritus; diabolus Judas erat diabolus cum carne & sanguine. In Juda concurrebat, quod S. Paulus discernebat: *Non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed adversus principes tenebrarum, contra spiritualia nequitia.* Ad reducendos verò diabolos cum carne & sanguine, non sufficiunt rationes, neque exempla, neque miracula; immò nec minæ, nec terrores, neque industria humana, aut plus quàm humana. Hinc tot non suffecerunt modi, ad inventiones & industriae toties repetitæ, tanto tempore continuatæ, ut Judas à saniora reduceretur: sed neque suffecit quod propriam suam carnem & sanguinem præbuerit; erat enim diabolus cum carne & sanguine.

Hæc fuit ratio, cur magnus Antonius, omnibus aliis demonibus devictis, nec cum diabolis carne & sanguine constantibus, neque cum feris intellectu præditis, quicquam commune habere voluerit. Quamvis mox à creatione, Deus bestiis de armis naturalibus providit, hominem verò inermem condidit, nihil-

ominus, non in statu solùm innocentia, verùm etiam post diluvium, hominem bestiis terrori futurum dixit: *Terror vester, ac tremor sit super cuncta animalia terra.* Videntur animantia potiùs terrori esse debuisse homini, propter naturalia sibi arma; & non hominem inermem animantibus terrori. Ut quid igitur Author legislatorque naturæ inquit, quod omnia animantia, quantumcunque fera & ferocia coram homine tremant? quia homini quantumvis inermi donavit intellectum quem feris negavit: & magis timendus est homo inermis cum intellectu, quàm omnes bestia armata sine illo. Si verò intellectus transeundo ad bestias, se illis uniret, aut bestiarum ferocia intellectui uniretur humano, quis, quæso, bestias illas cum intellectu domare, compescere, aut evadere posset? Utrumque S. Laurentius Justinianus egregiè notavit: *Deserta sunt castra Dei, & refugia munitissima ab incurfibus intellectualium bestiarum valde secreta.* Scitis, inquit magnus iste Patriarcha (qui velut gregis hujus pastor ipsum benè noverat) scitis quid communiter sint homines? sunt bestia intellectuales, sunt feræ instar aliarum, sed cum intellectu: *Intellectualium bestiarum*: & unicum relictum à Deo, illas evadendi refugium, est desertum. Verum est, eadem deserta ab aliis bestiis inhabitari, quæ vulgò feræ vocantur; at istæ, quamvis Leones sint Tygrides, sicut in primo Adamo, venerantur innocentiam, & inter se commorantium reverentur sanctitatem: Verùm contra bestias intellectuales, contra feras cum intellectu & voluntate, & voluntate mala, nullum tutius datur remedium, quàm fugere, & in desertum

Gen. 9.
v. 2.

Laur.
Just. lib.
7 c. 8.

sertum se recipere. *Deserta sunt refugia munusissima, ab incurfibus intellectuum bestiarum.* Gravissima igitur ratione motus Antonius quamvis sylvestrium domitor ferarum, vires suas cum feris noluit probare popularibus, neque periculo jacturæ exponere, quod cum bestiis sine intellectu lucratus fuerat & hoc potissimum Romæ, ubi homines erant sic feri & intelligentes, ut pro ludo & oblectamento feris objicerent homines.

Hic verò replicabit nonnemo, vel replicabunt omnes, & solidiore motivo, hanc ipsam esse causam, quare Antonio Romam veniendum fuisset. Veniat instat lapidis Davidis ad caput mundi & idololatriæ feriendum, unius Dei liberè prædicet fidem; immortalium nuncupativè Deorum falsitatem confutet: et si propterea amphitheatri leonibus objiciatur, alter Ignatius erit, si vivum se devorari sinat: si verò à leonibus honor & veneratio sibi exhibeatur, caput sibi amputari patiatur, & secundus erit Joannes Baptista. Fateor equidem ultimam hanc instantiam exitu coronari arduo: Verum quemadmodum prudentiæ actus fuit in Constantino dissimulare, nec armis impugnare idololatriam; pari ratione prudentiæ fuit in Antonio, eandem prædicatione non impetere. Deus expressè per Prophetam Amos protestatur, quod sicut quadravit illis, ita pariter aliis temporibus servire potest: *Odio habuerunt corripientem in porta, & loquentem rectè abominati sunt: ideo prudens in tempore illo tacebit; quia tempus malum est.* Corruptio morum sic invaluit (inquit Propheta) ut potentes iniquitatum suarum repre-

hensores oderint; & veritatem loquentem abominentur: quid proinde prudenti Prædicatori calibus talibus faciendum? Tacere: quantumvis enim doctrina sit bona, tempus est malum. *Prudens in tempore illo tacebit, quia tempus malum est.* Prudenter igitur magnus egit Antonius, solitudinis suæ silentium continuare maluit, quàm capiti mundi prædicare; in mundo enim fructificare nequibat aliis, in deserto verò sibi fructificare valebat. Denique Antonius practicavit tunc, quod Christus fecit hodie: scilicet, cum prædicare potuisset turbis, fugit ab eis: *fugit.*

§. IV.

Fugit in montem Evangelista Christum in montem fugisse dicit, montis nomen subtrahendo. Verum fugere in montem sine nomine, est circumstantia fugam qualificans. Fugit tanquam secessum, & non famam quærens: fugit, velut incognitus latere cupiens. Ita Deus Moysen sepelivit, nec, ubi, hucusque innotuit: & ita sese sepelire & abscondere oportet, qui desertum tanquam sepulchrum subit. Porro ne sepulturæ nomen horrorem incutiat vivis, & Echo deserti nescientibus vivere solis: profundiore adhuc mysterio Evangelista nomen montis subtrahit. Dixerat desertum, & hinc nomen tacuit proprium; omnes enim excellentias, quæ nominatos montes fecere nominatiores, nomen, deserti, includit. Age aggrediamur excellentias illas contemplari de monte in montem, & de deserto in desertum, ut horrorem illis adimamus.

Apparuit Deus Moyse in deserto Madian,

Amos. 5. v. 10. & 13. re potest: *Odio habuerunt corripientem in porta, & loquentem rectè abominati sunt: ideo prudens in tempore illo tacebit; quia tempus malum est.* Corruptio morum sic invaluit (inquit Propheta) ut potentes iniquitatum suarum repre-

dian, populum ex servitute Ægyptiaca educere mandans, qui cum à tam arduo se negotio, de successu dubitans, excusaret, in signum optati eventus dixit quod in monte sacrificiuni gratiarum actionis

Exod. 3. v. 12. Deo foret oblaturus: *Cum eduxeris populum meum de Ægypto, immolabis Deo super montem istum.* Mons iste erat mons Oreb, in interiori deserti ejus parte situs:

ibidem. v. 1. *Cumque minasset gregem ad interiora deserti, venit ad montem Horeb.* Et, Horeb, quid significat? Horeb, in Hebraico idem est quod desertum: porro in hoc monte, deserti nomen præferente, & in interioribus deserti exurgente: *Ad interiora deserti;* filii Israël à captivitate Ægyptiaca se jam liberatos cernentes, Deo gratias egerunt; prima etenim prærogativa, quâ deserti incolæ gaudent, est à locorum publicorum captivitate sese expedire. In cujus confirmationem figuræ locum mirabilem auscultate. Psalmus

Psal. 70. Septuagesimus sic inscribitur: *Psalmus David filiorum Jonadab:* Id est Psalmus Davidis, quem cantârunt filii Jonadab, qui fuere captivi primi. Filii Jonadab, alio nomine Rechabitæ vocati, erant velut Monachi, vel Anachoretæ legis veteris, in desertis Hierosolymiticis degentes solitarii. Captivitas verò, de qua hic loquitur Scriptura, est illa, quando eadem Jerusalem ab exercitu Chaldæorum obfessa & subacta, quotquot Hebræorum fuerunt inventi, captivi in Babyloniam fuerunt abducti. Hoc supposito nunc dubium subit, quare filii Jonadab Eremicolæ, priores vocantur captivi: *Filiorum Jonadab, & priorum captivorum?* An fortassis, quod appropinquante Chaldæorum exercitu, quia in desertis latitabant, primi in manus hostium inci-

derunt? nullatenus: quia Gubernatores & propugnatores civitatis, mox, audito exercitus Chaldaici adventu, omni studio Eremicolæ illos ex latebris suis excitos, civitatem ingredi compulerunt. Si igitur civitate subacta, totoque cum ea regno, communis omnes captivitas comprehendit, omnesq; pariter in Babyloniam abducti captivi, quo pacto scriptura illos Eremicolæ, primos appellat captivos, *Priorum captivorum?* Rationem, differentiamve eruditione judicioque suo dignam reddit S. Hieronymus: *Filii Jonadab, qui in tabernaculis semper habitabant, ad extremum propter irruptionem Chaldaici exercitus, Hierosolymam intrare compulsi, hanc primi captivitatem sustinuisse dicuntur, quod post solitudinis libertatem, urbe quasi carcere sunt reclusi.* Ratio (inquit ille Doctorum maximus) quare in captivitate hac & transmigratione universali filii Jonadab vocantur primi prioresve captivi, non fuit quod Chaldæi eos prius cæteris captivârent; sed cum essent deserti incolæ, ipsi Hebræi illos civitatem intrare compulerunt: & videntes se civitate conclusos, veluti desertis assueti homines primi sensere captivitatem; in desertis enim agentes reputabant se liberos, in civitate verò & populo captivos. Alii ex Jerusalem in Babyloniam jam abducti primum captivi sunt facti; illi verò ex deserto exciti civitatemque intrare compulsi mox suam experiri cœperunt Babyloniam & captivitatem: *Quod post solitudinis libertatem, urbe quasi carcere sunt reclusi.* S. Hieronymus, tanquam deserti quietem, civitatumque tumultus expertus fuit locutus. Vitam suam alternativè jam Romæ, jam in civitatibus Græciæ, jam in desertis

Thebaidis & Palæstinæ commorando consumpserat : scribensque Rustico dicebat : *Mihi oppidum carcer est, solitudo Paradisus.* Proinde à tali se liberare carcere, à tali se expedire Babylonia, tale evadere captivitatem, prima, ut dixi, prærogativa est eorum qui civitates populumque derelinque: e decernendo, cum Christo fingunt in montem : ubi propterea Deo, laudis gratiarumque actionis sacrificium ipsis est immolandum.

De monte Horeb, ad montem Sinai transeamus : ambo deserti, & ambo in deserto. Res mirabilis, & notatu dignissima, quod Deus scripturus daturusque legem hominibus, hunc in finem montem sibi, & quidem situm in medio deserti montem, qui fuit mons Sinai in desertis Arabiæ situs, elegerit. Non pro montibus, neque pro desertis sunt conditæ Leges, sed pro populis & civitatibus. De Civitate Hierosolymitana Legem exituram inquit Propheta : *De Sion exhibit Lex, & Verbum Domini de Jerusalem.* Omnia & singula legis istius, ex quibus constabat, inembra ad populum, ad civitatem hominumque congregationem ordinabantur. Quatenus moralis, secundum primæ tabulæ præceptum, & decem secundæ tabulæ præcepta justitiam charitatemque erga proximum concernebant, ut societas convictusque humanus sine læsione & offensa conservaretur : quatenus caeremonialis, cultum divinum, expiati ones, & sacrificia respiciens, etiam ad sui exercitium, non extra, sed intra civitatem locum requirebat. Templum tantum erat unum, in Urbe Hierosolymitana situm, ad quod ter in anno omnem populum conflue: e oportebat. Quatenus denique civilis & po-

litica, ipso suo nomine civitatem, communivitatem, rempublicam, tribunalia, Judices, partesque designabat. Proinde si leges conditæ sunt pro populis, quare eas Deus in populo non condit & scribit ? si pro civitatibus & rebus publicis, quare illas in monte, medioque deserti scribit ? quia in montibus duntaxat & desertis, inquit Philo Hebræus, homines ad præcepta divinæque sapientiæ dictamina dignè recipienda capaces sunt : *Quod ad sacras leges recipiendas animus purificatus requiritur elutis maculis, quæ Philo harent ex Miscellanea turba in civitatibus degentis contagio ; id verò non est possibile aliter, quam in deserto efficere.* q. d. Ad recipiendam percipiendamque sanctitatem, legumque divinarum spiritum, animos ab omni affectuum, curarumque terrenarum quæ eos turbet & disordinet, labe defæctos esse oportet : ista verò defæctio, animique tranquillitas & serenitas, populares inter turbas & tumultus, civitatumque labyrinthum haberi nequit, sed confugiendo ad montes, desertorumque quiete & silentio. Leges Dei vivendi sunt methodus, animæ specula, conscientiaque perpendicula ; & in mediis impedimentis, contradictionibus, continuisque civitatum & communitarum pugnis & dissensionibus, regulæ perdunt rectitudinem, libræ æqualitatem, omnia denique ordinem & modum, sine quibus (assertore Philone) impossibile est mandata percipi divina ; vel ea, quæ percipiuntur rectè observari. Quod nūm ita se habeat, in ipsis Legis tabulis considerate. Quamdiu legis tabulæ fuerunt in monte, manserunt integræ : mox cum Moyse camptis pergeret ad populum, sunt confractæ. Qui-

Isai. 2.

Quibus confractis, quodnam restau-
di superfuit remedium? non aliud, nisi ut
Moyses ad Deum montemque rediret:
cum solo quippe Deo, & in monte, leges
ejus illæ sæ custodiuntur; & cum solo Deo
& in monte, jam confractæ restaurantur.
Denique Deus eandem dando legem,
cum esset universalis, & pro omnibus in
singulis ejus præceptis, uni tantum est
locutus: *Non occides, non machaberis;*
non furtum facies: ut intelligeremus, so-
los solitarios illas venerari; solos solitariè
videntes illas observare, solos degentes
solitariè fructum ex eis percipere. Et
isti sunt, qui legum insequentes origi-
nem ex populo fugiunt ad desertum: &
ex civitatibus ad montem: *in mon-*
tem.

Verùm ne in Lege tantum veteri, Deus
id nos docuisse videatur ad novam trans-
eamus. Christus Dominus Redem-
ptorque noster novam, proprieque suam
legem promulgavit: ubinam verò eam
promulgavit? similiter in deserto &
monte: *Ascendit in montem, & cum se-*
disset, acceperunt ad eum Discipuli ejus;
& aperiens os suum docebat eos. Mons
iste, juxta communem omnium PP. Sen-
tentiam, fuit mons Thabor, Planitie Ga-
lilææ triginta supereminens stadiis, & ab
aula Hierosolymitana quadraginta mil-
liaribus, juxta Ægypti descriptionem
distans; & in hoc deserto unde quaque
monte Magister divinus cathedram suam
collocavit: *cum sedisset:* hic Discipulos
suos congregavit: *acceperunt ad eum*
Discipuli ejus: hic denique primas do-
ctrinæ suæ divinæ lectiones prælegere
cœpit: *Et aperiens os suum docebat eos.*
Alium utique magisque ab hominibus
frequenter locum, immò & alium

quoque mentem (velut illum Sion in me-
dio Jerusalem situm) ad scholam in eo
habendam, Christus eligere potuisset:
elegit verò adeò à civitate eadem distan-
tem, & à populi frequentia remotum, ut
ipso nos primum exemplo practicè do-
ceret, suam cœlestis Sapientiæ scholam,
vitam esse solitariam & desertum, Quod
ita Petrus Damianus affirmat, qui cum
deserto commutavit Romam, & cum sa-
go purpuram: *Solitaria vita est schola*
doctrinæ cœlestis, & divinarum artium
disciplina; illis enim Deus est totum, quod
discitur. O quis hujuscemodi cathe-
dram eriget, cui se non omnes mundi
universitates opponerent! hic graduati
sunt nominati illi Antonii, Arsenii, hic
Pauli, Hilariones, & Pachomii; omnesque
illi doctissimi in æternitate Laureati Idio-
tæ, qui ex ignorantibus facti sunt sapien-
tes, vel ex sapientibus facti stulti propter
Christum.

Libri quibus vacabant sine specula-
tione, & oblivione magis quam memoriâ;
erant illi à S. Bernardo sic approbati, &
æquè ab omni invidia ac ab omni immu-
nes centura. S. Bernardus cuidam lite-
ras nosse desideranti, quem magis ipse
literatum, doctioremque desiderabat,
scripsit in hunc modum: *Experto crede,*
aliquid amplius invenies in sylvis, quam
in libris. Quænam quæso, arbor est in
sylva sive procera, sive humilis, quæ non
semper versus cœlum crescat? Et si tan-
tum anhelant ad cœlum quæ radicem ha-
bent in terra; quid faciendum illis, quæ
radices non habent illæ civitatum & cul-
tæ, ab industria dependent hominum: illæ
verò desertorum, & incultæ, à cœlo Deo-
que solo dependent, neque propterea
minùs proficiunt aut durant. Illæ quas

S. Pet.
Dam.

S. Bern.

ornatu suo spoliat exiitque hiems, tempus vernum sperare & expectare docent; Illæ verò, quas Ver vestit, ornat & dicit, fortunæ præsentis non fidere docent, quia Veri hyems succedet. Illæ, quas ventus incurvat & inflectit, propriam docent conservationem; quæ verò frangi potius, quàm inflecti volunt, rectitudinem & constantiam docent. Denique quælibet arbor est Liber, quodlibet folium, lectio; quilibet flos instructio, & fraudis dolive detectio, quilibetque fructus, triplicem continet fructum: virides necdum sunt, maturi non diu durant, & præteriti jam fuerunt. Hæc muta est deserti schola, quam S. Bernardus in sua frequentavit Valle: & ipsa est, quam Christus in eodem erexit monte; ubi de cælo vox intonuit: *Ipsam audite*. Verùm Thabore deserto, in monte Oliveti Sermo noster quiescat.

Mons Oliveti non habitatus ab hominibus, & pro incolis solas habens arbores, à quibus nomen accepit, locus fuit desertus, ubi & ex quo Christus ascendit in cælum, suâ nobis ascensione demonstrans, rectissimam securissimamque ascendendi viam esse desertum. Bis Angeli animam sanctam in cælum conscendere viderunt; sed unde, & quomodo ascendit? utrumque est notabile. Primò eam per desertum in cælum ascendere viderunt: *Qua est ista, qua ascendit per desertum?* secunda vice eam de deserto ascendere conspexerunt: *Qua est ista, qua ascendit de deserto?* Qui ascendit, ab uno recedendo loco ad alterum ascendit. Si igitur anima ista, de deserto ascendebat in cælum: *Ascendit de deserto*, quomodo per desertum ascendebat: *Ascendit per desertum?*

Desertum ergo erat locus ubi & unde ascendebat? Immodò verò; istud quippe est esse desertum, montem Olivarum. Christus primò in ascensione sua per montem ascendit fursum, & postmodum ascendit de monte: & hoc modo ascenditur etiam de deserto. Hinc Angeli prius animam ascendentem viderunt per desertum: *Qua est ista, qua ascendit per desertum?* & postea illam de deserto ascendentem conspexerunt: *Qua est ista, qua ascendit de deserto?* Ita ut desertum sit, ubi & unde in cælum ascenditur. Porro si ego, desertum esse non solùm ubi & unde, sed etiam per quod in cælum ascenditur, assererem nihil quidem novi, sed magnum quid dicerem. Ipse Christus in parabola Pastorem quempiam ovium centum gregem suum pascentem, unam perdidisse dixit, quam ut perditam inveniret, nonaginta novem dimisisse in deserto. *Nonne dimittit nonaginta novem in deserto?* Pastor est Christus, ovis perditæ est homo, nonaginta novem, novem sunt Chori Angelorum, Desertum denique est cælum. Verùm si ipsum illud cælum, tot Hierarchiis Angelorumque Choris Christus reliquit inessum, quonam pacto illud vocat desertum; quia loquebatur per similitudinem, & rerum terrenarum comparisonem: & in terra nihil aut similitudine, aut nomine cæli reperitur dignum, præterquam desertum. Desertum ergo est, ubi, Desertum est, unde, desertum est, quâ ascendit, qui ascendit in cælum.

Porro summæ huic exaggerandæ veritati, aliam adhuc majorem adjiciamus.

Cant. 3.
v. 6.

Cant. 8.
v. 5.

Luc. 19.
v. 4.

mus. Dico, postquam Beatorum quispiam ascendit in cœlum, si descendere daretur, cum nullo loco alio, nisi cum deserto, cœlum commutaret. S. Joannes vidit in cœlo illam so-

lei vestitam mulierem famosam : *Signum magnum apparuit in cœlo, mulier amicta sole* : Eidemque duas aquilæ alas magnitudini ipsius proportionatas fuisse datas, conspexit : *Et datae sunt mulieri, alæ duæ aquilæ magnæ*. Sed ad quid ? Mulier ista in cœlo jam constituta soleque vestita, quamlibet animam sanctam lumine gloriæ jam illustrem, ideoque beatam designat ; alæ verò Aquilæ, humanæ improprie naturæ privilegium aliquod speciale & supernaturale huic indultum mulieri denotant : supposito verò illam jam beatam degere in cœlo cuinam usui alæ ipsi deserviunt ? ipse hoc textus innuit. *Data sunt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ, ut volaret in desertum*. Ergone anima jam in cœlo beatitudine fruens volabit in desertum ? Quinimò : nulla quippe anima jam in cœlo beatitudine fruitur, quæ licentiâ acceptâ, divinoque cœlum ad tempus deferendi privilegio, propriâ suâ sponte non quandoque descenderet in desertum. Status cœlestis incolarum desertum excedit in eo, quod anima ibidem clariore Dei fruatur intuitionem ; Desertum verò excedit hîc cœlum, quod anima hîc majore, Deo fruatur merito, cui ibi locus non est. Proinde sine injuria, immò cum amoris divini applausu, cœlum cum deserto commutari potest. Porro sicut istæ prærogativæ deserti, illas montis Horeb, illas montis Si-

nai, illas montis Thabor, ipsius denique montis Oliveti prærogativas excedunt : gravissimâ ratione Evangelista motus, proprium montis, in quem Christus fugit, nomen subticuit : & hinc declarando desertum, montem illum vocare fuit contentus, *In montem*.

§. V.

Ipsæ solus. Hæc est ultima superstes textui clausula : & quod tam serò hanc aggrediamur, doleo. Christus fugit in montem, & ille solus : *Ipsæ solus*. In hoc verbo compilantur, cœdæque depinguntur omnes solitudinis horrores & metus. Et, quot, quæso, metuculosorum istorum, apparente discretionis apparentiâ, metus suos & horrores palliabant, allegato Salomone dicturi : *Væ soli* ? Hoc sapientissimi Regis istius effatum ; qui etiam non rogatus rationem ipsius adjunxit : *Quia cum ceciderit, non habet sublevantem se*. Huic verò inconvenienti consutando, non Salomon quispiam necessarius est. Si, solus, non habet sublevantem se, similiter nec habet, qui ipsum prosternat & dejiciat. Majorque est felicitas dejectionis carere periculo, quàm erectionis indigere adjutorio. Quantò magis, dum illi, qui prosternere & deicere assolent numero potentiâque prævalent, & prostrati facilius adulatorem reperient, qui jacentibus pedem superimponat ; quàm amicum adeò constantem & cordatum qui erigendis manum auxiliatricem porrigat. Deficiente verò manu hominis, manus Dei illi non deerit. *Cum ceciderit, non collidetur, quia Dominus suppo-*

*Eccles. 4.
v. 10.*

Ibidem.

*Psal. 36.
v. 24.*

*Apoc. 12.
v. 1.*

*Ibidem
v. 14.*

*Ibidem
v. 14.*

supponit manum suam. David Pater Salomone filio suo melius fuit locutus : Salomon comparitur soli, quod, cum ceciderit, sublevantem non habeat : David verò congratulatur illi, nam si ceciderit, Deus manum supponit, ne quid ex casu mali eveniat. Solitarius ille solum se deprehendit, quia homines deficient ; Idem verò solus nunquam erit, secum enim semper, & in auxilium suum præsentem sentiet Deum. Solitarius ille, etiam nullo impellente semetipso cadere potest : Solitarius iste, quantumcunque in ruinam impulsus, cadere non poterit, cadens enim super manus Dei, hoc ipso erigitur casu : *Cum ceciderit, non collidetur, quia Dominus supponit manum suam.*

Joan. 16.
v. 32.

Hinc sequitur, in solitudine propter Deum arreptâ, solitarium nunquam esse solum. Solitarius est ad instar Christi, quando hodie fugit in montem : *ipse solus.* Christus fugam derelictionemque suis Discipulis prædicens, inquit : *Venit hora, ut me solum relinquatis ; & non sum solus.* Quare verò ab omnibus derelictus Christus solus, non mansit solus ? Quia Christus est Deus simul & homo : quæ Deus, non est solus, quia adest homini : neque quæ homo, est solus, quia est cum Deo : Et hoc, quod in Christo unio facit personæ : in solitudine facit unio loci. Solitarius in solitudine nunquam est solus, Deus enim illi, & hic Deo adest. Profundè de hac materia S. Joannes Chrysostomus discurret. Hic Scriptorum omnium facilè facundissimus, cum integrum in laudem solitudinis librum com-

posuisset, sic protestando suum concludit discursum : *Me etiam imparem S. Chrysostomo laudi fateor, sed unum procer-*
to scio, o vita benedicta, quod indubitanter affirmo. Et quid est, aut erit illud ? *prosequitur. Quia quisquis in amoris tui desiderio perseverare studuerit, ipse quidem habitator est tui, sed ejus inhabitator est Deus.* Proinde, quia Deus inhabitat solitarium, solitarius verò inhabitat solitudinem, sequitur solitarium nunquam esse, aut esse posse solum ; plus enim est, inquilinum habere Deum, quam habitare cum Deo. Hinc S. Bernardus agebat : *Nunquam minus solus, quam cum solus ;* quando etenim non sum solus, ago cum hominibus ; quando verò sum solus, ago cum Deo. Demonstraturque evidenter, quod cum solo agens Deo minus sit solus, quam quia agit cum hominibus ; societas quippe humana quantumvis sit frequens, limitata tamen existit : societas verò Dei quamvis unius solius, nihilominus est immensa.

Utinam homines intellerent, quantum in se & in omnibus jucturam faciant, eò quòd soli cum Deo & secum morari nesciant. Quousque Adam fuit solus, sese in Paradiso, in gratia Dei, & monarchia mundi conservavit ; acceptâ verò sociâ, perdidit Paradisum, perdidit gratiam, perdidit Imperium, perdidit se, perdidit nos, perdidit omnia. Hanc autem Adami, de solo ad solum differentiam, non Eremita quispiam, aut Anachoreta deserti, sed Aulicus quidam Parisiensis magnus Cancellarius Gerson in-
sinuat : Adam tam diu solus mansit, Gerson.
quam

Gen. 32.
v. 10.

quam diu solus. Solus ex domo parentum suorum exivit Jacob, gloriatum postmodum, quod cum solus, non alio comite, quam pastoritio baculo Jordanem transisset; redux jam ad patriam, eundem fluvium familiâ adeo auctus transiret, ut filii, famuli, currus & arma constituerent turmas: *In baculo meo transivi Jordanem istum, & nunc cum duabus turmis regredior.* Proficiant tibi, Jacob, omnes istæ prosperæ fortunæ, & omnia ista magna bonorum domusque tuæ incrementa. Verum, rogo, in mei gratiam, notabilem adeo differentiam, alteri conjungas, quam non consideras tu, aut ego valde penso. Pergens solus vidisti scalam: tanto vero comitatu redux illam non vidisti. Stipatus à latere duabus turmis, à timore Esau non fuisti securus: in lapide tanquam pulvinari quiescens solus, à Deo & Angelis dormiens, fuisti custoditus. Solitariis tantum deest terra; solitariis tantum aperitur cælum. Solus agebat Abraham, solus item agebat Moyses apparente illis Deo: solus erat Josue, solus Gedeon, & solus Elias, quando illis succurrerunt Angeli: solus agebat Isaias, Divinæ majestatis thronum Seraphinis circumdatum contemplatus; solusque Ezechiel ejusdem triumphalem gloriarum currum intuitus. Solitarius similiter erat S. Petrus, quando tota Gentilitas ad fidem conversa in Linteo ipsi fuit ostensa, in cælumque recepta. Solitarius denique erat S. Joannes, ille Christi dilectus, in Apocalypsi sua septem signacula aperta videns, futurorumque temporum secretissima mysteria revelatione doctus.

Pars III.

Verum enim verò, ne solitudinis beatitudinem in æternis revelationibus, quæ sensus effugiunt, constituere videar: alias Solitarii habent visiones manifestas, omnibusque cognitæ: beatiores verò sunt cæteris, quia illas eminens, & in loco vident securo. Hæc ipsa occasione, quâ Christus fugit in montem, Discipuli navem ingressi, horrendâ jactati sunt tempestate, parumque absuit, quin remedio jam desperato, maris undis absorberentur: Eodem verò loco Christum solum in terra remansisse Evangelista testatur: *Et ipse solus in terra.* Idem solitarius in terra agenti accidit. Qui in mundo versantur, cum ventis luctantur & undis: quidam absorpti pereunt: alii natando emergunt; omnes verò discrimen incurrunt: Solus verò agens in terra, omnia illa securus eminens aspicit: *Et ipse solus in terra.* Mundus bellis ardet, vincunt alii, succumbunt alii, expugnantur civitates, subiguntur regna, multa hominum millia occumbunt, & solus Solitarius perveniente ad se Echo, omnia percipit sine timore; quia pace fruitur securus: *Et ipse solus in terra.* In perpetua mundus gyratur rota, hos dæjicit, illos erigit: nonnulli ad nubes usque proficiunt crescendo, alii descendunt ad abyssos, & solus Solitarius, à legibus & jurisdictione fortunæ exemptus, nec ex prospera invidiam, nec ex adversa timet afflictionem; quia solus ipsius status & conditio mutationem non admittunt: *Et ipse solus in terra.* Hinc egregiè dixit S. Cyprianus:

Marc. 6.
v. 47.

Una placida & fida tranquillitas, una sola priamus.

Q

sola & perpetua securitas est, si quis ab inquietantis sæculi turbibus extractus. Deo suo mente proximus, quicquid apud ceteros in rebus humanis sublimè ac magnum videtur, intra suam jacere conscientiam gloriatur. q. d. In hac hac vita, non nisi unica est vera & fidelis tranquillitas, & una sola perpetua securitas: quâ solus ille gaudet, qui à turbidi semper mundi tumultibus extractus, soli Deo unitus; dum ea, quæ alii magni æstimant, sibi substrata conspiciunt: & quia omnia illi subsunt, nullo eorum immutatur, aut curâ aliquâ & sollicitudine angitur.

*Heb. 11.
v. 38.*

Verum, ut omnia aliorum sanctorum, de solitudinis excellentiis, nec non incomparabili illam incolentium beatitudine asserta summam perstringamus: Desertorum incolæ sunt illi, quos Deus præ cæteris elegit hominibus, & in solitudinem duxit ubi vitam solitarii transigerent; non quod mundum illuminare non forent digni; sed, quia, teste Spiritu sancto, mundus ipsis non erat dignus: In solitudinibus errantes, quibus dignus non erat mundus. Porro solitudo est talis, ut similem non habens in terra, similitudinem cum beatitudine habeat cælesti: cum utraque sibi reciprocè adeò sit similis, ut per beatitudinem velut archetypon solitudo possit depingi: & beatitudo in solitudine tantum velut in suo speculo possit videri. Proinde trita illa & celebri exclamatione concludo, quam utinam omnes memoriâ retineretis: ô beata solitudo: ô sola beatitudo!

S. VI.

Discursum meum absolvi, prolixum & longum pro tempore, brevem verò & contractum pro materiæ merito. Nihilominus non defuturum video, qui materiam velut loco auditorioque improprie amitteretur, magisque Bussaci desertis, vel montibus & collibus Arrabidæ, quàm Capellæ regis & Ulyssiponenſi Aula accommodatam judicet. Sic judicant paràm in mundo, Christianitate, & historiis versati: ac si non fuissent Aulae Catholice in omnibus sæculis, quæ eremos & deserta illustriora reddiderint, veneratæ sint & condecoratæ, ideòque melioribus qualificatisque magis exemplis. Subtus seu supra tabulatum istud, primi ordinis, & utriusque Ecclesiastici & politici status, multas cerno animas, ab hisce adhuc catenis liberæ, quæ confringi nequeunt, quæ si vanitatem cum veritate, Aulam cum deserto, palatium cum clausura, pompam cum cilicio, mundi que carcerem cum suavi iugo Christi commutarent, de eodem mundo triumphantes fide, & de se ipsis, intellectu, non solum copiosam habituri forent materiam in altera gloriandi vita, verum etiam non pauca, quorum ipsos non pœniteret in præſenti.

Sed in specie descendendo ad eos, qui pro conditione statûs, professionis & officii, se frequentiam turbasque populi fugere, multitudinibusque negotia deferere non posse obtendant: noverrint, qui hujusmodi sunt, quod ad statûs,
pro-

professionis, officiique ejusdem obligationibus satisfaciendum rite, similiter ipsis cum fuga alternandum sit exercitium: nec non dies vitæ cum deserto partienda. Non semper (hoc enim, *alternare*, innuit) sed suis temporibus. Omnes istæ, seu statûs, seu officii obligationes, vel Ecclesiasticæ sunt, vel politicæ, seu sæculares: & nemo quantumcunque idoneum & capacem se sibi imaginetur, eas pro debito præstare poterit, vel in Ecclesiasticis vel politicis, nisi prius in schola solitudinis, rectè, justèque exercendi methodum didicerit.

Quoad Ecclesiasticos, quisnam ovibus magis est obligatus, quàm Pastor? & quinam Pastorum magis, ad reddendam Deo rationem à se exigendam, quàm supremi? at isti, nisi ad Deum confugerint in desertum, seque recolligendum, nisi à seipsis eandem exegerint rationem, nunquam reddent bonam. Quinam Pastorum zelo ferventiores, & vigilantiores, quinam Episcoporum & Archiepiscoporum eruditione & sanctitate Chrysostomo Constantino-politano, Basilio Cæsareensi, Ambrosio Mediolanensi, Athanasio Alexandrino, Augustino Hypponenſi celebriores? porro omnium horum perlegendo vitas, nunc eos in Cathedralis, nunc in desertis, nunc Anachoretas & solitarios, nunc numeroso circumdatos populo, convertendis Gentilibus, confutandis hæresibus, Christianisque perficiendis intentos & occupatos videbitis, & hoc modo suas excolentes Ecclesias & dioceses, ut domus viderentur Mona-

steria, & civitates Paradisi. Et unde tam admirandi nascebantur effectus, nisi, quia ipsi Prælati in deserto lucem recipiebant & gratiam, & in solitudine spiritum & fervorem, quo in populo accendebant animas, eradicabant vitia, virtutesque inferebant? Sauli in Ramatha Samuelem inquirenti, responderunt cives opportuno ipsum adesse tempore; eodem quippe die illum, ad immolandum sacrificium, in civitatem adventurum: *Hodie enim ve-*

ni in civitatem, quia sacrificium est I Reg. 9.
v. 12.

hodie populi in excelsis. Et quare illum eo die in civitatem esse venturum dixerunt? quia Samuel Sacerdos populi-que Prælati sic sibi dies distribuerat, ut partem eorum solitudini consecrasset ad agendum cum Deo, & alteram ad agendum cum hominibus in civitate. Quibus super verbis S. Gregorius Papa notat, in hac temporis distributione, maximam melioremque partem conversationi cum Deo solo fuisse deputatam: mox etenim exeditis illis, quæ sacrificium & spirituale animarum regimen concernebant, nè ad momentum quidem temporis cum populo, vel in civitate commoratus, ad recolligendum se in desertum repedabat: *Quia rarò videba-*

tur in civitate, tardè veniens, & citò recedens. S. Greg.

Et si istud, ante adventum, doctrinam, Christi-que exemplum, hoc fecit Samuel, successores Vicarii-que Christi videant quid sibi faciendum incumbat, quidque possint.

In statu sæculari & politico, fuga hæc secessusque in desertum, propter negotio-

tiorum frequentiam & multitudinem nec non propter maximè necessariam publicarum personarum , in tot tantique momenti negotiis , qualia ordinariè in Monarchiæ gubernatione occurrunt , realem assistentiam , multò minus locum habere videtur. Quod ita humana , vel potius gentilis Politia supponit ; ac si bona veraque negotiorum , quantumcunque prægnantium , & multorum directio Providentiæ divinæ minùs indigeret , rerumque terrestrium intuitus vel in lucido , vel in obscuro , non totus à lumine cœli dependeret. Rex erat David , & regni quidem satis populosi : gravissimæque statûs negotia , quadraginta annorum curriculo , quibus præfuit , tum in pace , tum in bello , nunc domi & in Aula , nunc foris & extra palatium variis & ipsum , & coronam discriminibus objecerunt : quoniam verò luminis consiliique causâ confugiebat , nisi in desertum ? proprio illud ore attestantem audiamus :

Psalm. 45. *Cor meum conturbatum est in me , &*
v. 5. & 6. *formido mortis cecidit super me : timor*
& tremor venerunt super me , & con-
texerunt me tenebrae. Ehen , inquit David , quoties cor meum confusum & conturbatum , in mediis ve periculis & timoribus mortis palpitare & contrimiscere sensi : & insuper tenebris oppressum , sine minimo lucis radio , qui viam evadendi monstraret ! in tali verò statu angustiis & comprehensionibus , quò confugebam ? *Ecce elongavi*
v. 8. & 9. *fugiens & mansi in solitudine : expe-*
ctabam enim qui salvum me fecit , à pu-
llanimitate spiritus & tempestate. Re-

fugii remediique causa , in hisce castibus , non aliud mihi sumpsi , quam quod longissimè fugiendo à civitatibus solitudinem sub rem deserti , ubi solus cum Deo solo , lumen ab eo peterem & expectarem , qui ab illis me tempestatibus velut eriperet , à quibus Navarchus in arena , & cum navi quasi perdita , expedire me neque sciebam neque poteram. Porro si hoc faciebat cor adèò generosum & impavidum , iudiciumque adèò sanum , prudens & expertum velut illud Davidis ; cur alii Principes (& quidem tot errorum experienciâ docti) sibi persuadebunt , quod sine certi temporis , ab anlis recessu , solitariâque cum Deo consiliorum communicatione , per se Ministrosque suos rectam bonum publicum promovendi normam sint habituri , quod quandoque desiderare , nedum assequi ignorant.

Quod si tempus , pro istis intervallis , istisque refugiis sibi deesse dixerint : nemo profectò mihi negabit , esse dies , septimanas & mentes pro aliis refugiis , pro aliis desertis , aliis sylvis & montibus & non intra , seu juxta , aulas , sed remotissimis : cum certum sit quod labor (qui recreatio dicitur) vel uni insequendo & configendo apro , impensus , ut occisus ducatur in triumphum ; multò sanè utiliùs aliis venandis & persequendis infumeretur feris , quæ de venatione ita redeunt vivaces , sicut eò fuerant ductæ. Vitia coronata , vocat Ecclesia , *Vitiorum monstra* , non vitia qualicunque modo , sed monstra : Horum verò monstrorum , horumque volatilium infecutio , à Solitario cum solo Deo , instituitur & peragitur in desertis.

Gen 10.
v. 9.

seris. Ibi confringuntur alæ vanitati, ibi in terram prostermitur & calcatur superbia; ibi passus constringuntur concupiscentiæ, ibi manus præscinduntur vindictæ, ibi moritur spumandoque dirumpitur ira, ibi in se corrui iniquitas & iniustitia, ibi denique omnia alia infrænis impotentisque intemperantiæ aut occiduntur, aut fugantur, aut domantur monstra. De primo mundi Rege asserit Scriptura: *Erat robustus venator coram Domino*: & venationes coram Domino, sunt competentes Principibus recreationes, nec non generositatis actus, de quibus maxime glorandum, quia veræ sunt generositates. Et, si tempore, quod deferendo Aulam, venationi insumunt, benedictionem primatumque perdere non verentur, instat Esau: multo sanè minus iacturam hanc, seu quodcunque aliud regno timendum est detrimentum tempore illo, quo ad Deum, soli cum eo solo tractaturi; confugiunt; ut lucem ab eo recipiant, quâ illud gubernare & con-

servare possint. Regum non pauci venando infeliciter perierunt: ille verò, quem non sine mysterio Scriptura venatorem nuncupat coram Domino, non solum sexaginta regnavit annis, sed novam erexit Monarchiam, quæ mille ducentis substitit annis, præ reliquis omnibus in mundo florentibus conservata.

Denique (ut exemplo omnium maximo, tam Ecclesiasticum, quàm politicum statum convincamus) Christus Dominus, Redemptorque noster, Rex simul & summus Sacerdos, non solum triennio isto, quo in mundo utrâque fuit dignitate perfunctus, omnem vitam, inter civitates seu populum & desertum fuit partitus: eodem verò die, quo, quid esset, declaravit, & quâ talis ab omnibus agnitus fuit, diei ejusdem partem dedit turmis & populo, partem verò deserto & monti. *Fugit in montem solus.*

Amen.

Q 3

SERMO

S E R M O

De

S. A N T O N I O.

Dictus in Dominica infra octavam ejusdem.

Maragnanæ Anno 1657.

Quæ mulier habens drachmas decem, & si perdiderit drachmam unam, nonne accendit lucernam, & everrit domum, & quærit diligenter, donec inveniat? Luc. 15.

Item Thema.

Neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt. Matth. 5.

§. I.

Uando Ecclesia duo nobis proponit Evangelia; obligatorium potius, quam otiosum est, duo assumere themata. Primum Dominicam; secundum, Festum concernit. Utrumque tam accommodatum Sancto, cujus festum celebramus, ut unum Textus, alterum com-
com-

ratio videatur. In primo Evangelio Christus Dominus sic inquit: si mulier habens drachmas decem (drachmæ erant exigui ponderis moneta argentea tempore Hebræorum usuales) si mulier, inquit Christus, decem habens drachmas unam earundem perdiderit, quid agit? (attendite vos, qui Prædicatores observatis, quam accommodatam divinus Prædicator com-

comparationem adducat) accendit, inquit, lucernam, everrit domum, drachmam omni diligentia inquiri: quam ubi inveneris exit foras gaudens, convocat amicas & vicinas, ad collatandum congratulandumque sibi, de inventa drachma invitat. Cernitis illud festum? cernitis illud gaudium? idem in celo fieri subiungit Christus. Grandis sibi celebratur festivitas; applaudunt Angeli, congratulantur Beati, ubi impius poenitentiam agendo, ad Deum se converterit: Ita gaudium erit coram Angelis Dei, super uno peccatore poenitentiam agente.

LUCAS
v. 10.

Hæc Parabola Christi est substantia, in tribus particularibus punctis resumpta. Puncta sunt: Mulier, Moneta, Lucerna. Mulier perditam inveniens monetam, festumque latitæ propterea peragens: ipsa Moneta primo perditam, postea inventam: Lucerna ad quærendam inveniendamque monetam accensa. Ex hisce tribus punctis Christus explicavit duo; tertium sine explicatione intactum reliquit. Mulier, inquit, per quam designatur Ecclesia, quæ militans in terra, perdit & invenit peccatores: quæ triumphans, in celo celebrat festumque peragit eorundem conversionis. Drachma perditam & inventam, animas designat peccatorum, quæ peccando perduntur, poenitendo verò inveniuntur & recuperantur. Lucerna verò ad quærendam drachmam accensa, supposito quod eam Christus non declaraverit, qualis fuerit, eritne qui nobis enucleet? nisi hodierna incideret festivitas, ego non facile id assererem, sed hodie quilibet vestrum id mecum asseret. Edicite mihi, quis Sanctorum, tanquam rerum perditarum restitutor

celebretur inter terris? quænam lucerna est in mundo; cuius beneficio res perditæ inveniuntur & retegantur? quotquot estis, uno ore S. Antonium esse affirmatis. Iste igitur est lucerna, quæ in Evangelio primo memoratur accensa, cui Evangelium secundum concordat: *Neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt.* Primum Evangelium lucernam ad illuminandam domum accensam asserit, *accendit lucernam, & everrit domum.*

Matth. s. v. 16. Luc. 15. v. 8.

Secundum Evangelium lucernam ad illuminandum domum accensam, esse Sanctum, cuius hodie solennia agimus, adstruit: *Accendunt lucernam, ut luceat omnibus qui in domo sunt.* Ita ut Evangelium unum in parabola, alterum verò in mystica ipsius significatione concorditer nobis dicant & prædicent, quod lux, cuius beneficio animæ perditæ recuperantur, gloriosus noster sit Antonius, hæc ipsa gloriosior sit prærogativâ, quam tot tantisque aliis de ipso prædicari solitis. Suppositâ proprietate hac, nec non textûs utriusque concordia, aliud conformius Evangelio thema nec ego assumere possum, nec vos conducibilius vobis desiderare potestis; neque ipse Sanctus aliud à vobis, & à me gratius sibi exigere valebit. Totius igitur discursus nostri argumentum erit: Antonius perditarum recuperator animarum. Ut igitur animæ nostræ ab hac luce, omnibus plus minusve necessaria competentem sibi utilitatem percipiant; ab eodem Sancto, velut ad eam gratiæ Matri devoto & familiari humiliter petamus, ut intercedendo hanc nobis impetrare dignetur Ave Maria.

S. II.

Accendit lucernam, donec inveniat: ascendunt lucernam, ut luceat omnibus.

QUOD S. Antonius perditarum recuperator sit animarum, tam rara & excellens est prærogativa, ut Sancto huic Deus excellentius contulisse, quàm sibi reservasse officium videatur. Deus velut omnium bonorum author, omnium est largitor licet perdantur: S. Antonius perditorum est restitutor: nec est dubium, quàm majus gaudium majorque æstimatio ex rerum perditarum recuperatione, quàm ex earundem quæta & non interrupta possessione, seu fruitio-
ne sine perditione resultet. Juxta textum nostrum, mulier, quæ drachmam unam perdidit, decem habuit: *Mulier habens drachmas decem:* age, si mulier drachmas habens decem, de habitis seu acquirendis congratulari sibi non petiit, quo pacto unâ solâ inventâ, vicinas amicâsque convocans ad congratulandum felicitati suæ invitat, lætitiâque pro una sola drachma inventa extremam ostendit? ratio est, quia licet drachma numero tantum esset una, fuerat perditâ. Aliæ acquiræ erant, & possidebantur, hæc postquam perditâ, fuerat recuperata, & hinc tanti æstimata. Quando stella Magis apparuit in Oriente, angularia lætitiæ argumenta ad ejus apparitionem non ediderunt, sed postquam in Jerusalem perditâ, oculis eorum subtracta, egressis Jerosolymâ denuò apparuit, nullis verbis Evangelistæ, gaudium ipsorum exprimere & exaggerare pos-

sunt. *Gavisi sunt gaudio magno valde.* Nunquid stella in Oriente & Jerusalem eadem numero? omnino: sed in Jerusalem erat eadem, postquam perditâ. Hæc eadem fuit ratio, cur Pater prodigo suo filio tam extraordinarium festivumque instituerit convivium; ad fratris usque invidiam. Mihi, pater, qui fidus tibi semper & obsequiosus adhæsi, tale quid nunquam exhibuisti; & ei, qui te deserto, & se, simul & totam substantiam suam perdidit, tam sumptuosum lærumque festivis gaudiis apparasti convivium? ita, fili, respondit pater, & ex eodem, quod tu tangis, motivo. Te, qui semper individuus mihi adhæcisti, nunquam perdidisti; illum verò jam perditum reperi: *Perierat, & inventus est.* Tantum valoris res perditæ acquirunt; tantumque gaudii recuperatæ lucrantur: ut perspicuum vobis fiat, non minùs vos debere S. Antonio, dum perditâ restituit: sed magis eidem obligari, quàm si de novo vobis daret idem, quod perdidistis.

Enim verò, si nihil hoc verius, in rebus externis nulliusque momenti, quid, quæso, erit in internis animæ, earundemque perditione, quarum etiam Antonius recuperator est? prout hodie demonstraturus adsum. Ad memorata revertamur exempla, ast profundius penetrata. Ecquis prodigus est filius, quænam stella, quænam illa est drachma? Drachma, uti jam diximus, est anima, stella, gratia prodigus quilibet nostrum. Gratiâ perditâ, animâ perditâ, perditur homo: cumque perditiones hæc sint maximæ, quæ evenire & excogitari possunt, quia unâ cum illis perditur Deus; deliquium quodammodo intellectus, imò & fidei est, tam modico doloris

Matth. 2. v. 10.

Luc. 15. v. 32.

doloris sensu, ob ejusmodi perditiones
angi, tantamque earundem vilipensionem
recuperandique negligentiam cer-
nere, cum res aliæ tanti à nobis astimen-
tur quæ tamen ob suam vilitatem & nihil-
eitatē, ne perditarum quidem rerum
nomen merentur. Quod si res vel mini-
mi pretii & valoris, si vel minutissima
quæque domus vestræ perdantur, aut
evanescent ex oculis, mox S. Antonium
implorare audimini: & solùm, S. Antoni,
sine alia precandi formula iugeminando,
jam & vos, & ille intelligit, pro recu-
peranda re perditā opem suam implo-
rari.

Profectò in nullo alio exemplo, cum
tot sint & tam rara, Sancti hujus humilita-
tem & charitatem magis admiror, quàm
quod hujusmodi interpellationibus
non offendatur: sed consueto sibi more
semper & continuo succurrat. Illud fieri
non prohibeo, quod minus honorificum
id tanto Sancto, aut injuriosum illi existi-
mem, tam futilibus minutisque rebus
ipsum occupare; Providentia quippe
divina non minùs in formica, quàm
Elephante, neque minùs in hyssopo cre-
scente in pariete, quàm Cedro Libani
magnificentiam suam demonstrat. Hoc
tantum vobis suggero, ipsiusque Sancti
Antonii vice & nomine à vobis peto, Ser-
monisque mei, in quo ipsi placere deside-
ro, scopus & intentio eò collimat, ut ejus
favorem ad hocce occupetis, potestatem
ejusdem in id impendatis, ut veras vobis
refarciat perditiones, tam miserè perditas
restituendo animas. Proinde attentionem
à vobis efflagito.

Par. III.

§. III.

Quemadmodum in omnibus pec-
catis perditur Deus; sic in omni-
bus similiter vitiis perduntur ani-
mæ: & quoniam materia in infinitum
excreceret, si discurrendo per singula, in
quolibet eorum assumptum meum pro-
bare vellem; sicuti drachma in uno tan-
tùm domus loco fuit perditā, cum in alio
perdi potuisset; sic mihi sufficiet, demon-
strare S. Antonium restitutorem esse ani-
marum in duobus potissimum universa-
lioribus vitiis perditarum, in quæ ordina-
riè magis labuntur homines, animæque
perduntur. Quænam verò & qualia ista
sunt vitia? credo, quod me necdum ea
specificante vos ea jam cognoveritis. Ve-
rùm Evangelium binas nobis figuras pro-
ponit, quæ non mutato habitu proprio
suo nomine ea nobis prodent. Evange-
lium inquit, quod mulier quæsierit
drachmam: & binæ hæ, sunt illa duo, per
quæ magis perduntur animæ, Drachma
scilicet seu pecunia: & Mulier. Alii
per drachmam, alii perduntur per
mulierem. Hos cupiditas, istos concu-
piscencia carnis excæcat: utraque simul
quasi omnes. Et hæc vitia totum pro-
pèmodum ad se attrahunt mundum &
perdunt. In Dominicæ præteritæ Evan-
gelio Christus paradigma introduxit de
convivio, gloriæ beatitudinisque cœlestis
figurativo. Ad hoc multi invitati fue-
rant & vocati, triplicique excusationum
genere se se excusârunt. Primus obten-
dit, quod emptam à se villam inspectum
abiret: Secundus, quod quinque bo-
m-
juga emisset, quæ probatum pergeret:
Tertius quod eadem die uxorem duxisset,

R

ideo-

ideoque venire nequiret. Ita ut duo primi in sui excusationem obtenderint bona; Ultimus, uxorem: Mulier etenim & bona temporalia sunt duo, quæ hominem magis retrahunt & elongant à cælo; duo sunt dæmonis laquei, quibus plures irretitæ perduntur animæ. Enimverò notate, quod duo bonis se excusarint; sed bonis emptis: *Villam emi, iuga boum emi quinque.* Tertius se excusavit muliere: sed muliere, quam duxerat: *Uxorem duxi.* Si igitur bona emptam viam vobis obstruunt ad cælum, quid facient bona furto ablata? si uxor propria iter impedit ad nuptias gloriæ, quid uxor faciet aliena? alienum, & mulier? Deus vos liberet ab utroque; & istud est, quod omnes quærunt.

Nullum in mundo Deus condidit hominem paradisi securiorem, quàm Adamum; conditus enim fuit sine peccato, quo paradiso excludimur: in ipso quoque creat⁹ fuit paradiso, ut illuc pergere opus non esset. Quænam verò sunt illa duo, tam valida, ut Adamum è paradiso exturbare potuerint; duo jam dicta: Mulier, & Alienum. Mulier; quia Eva Adamo vetitum comedere pomum persuasit; Alienum; quia omnib⁹ mundi rebus dominio ipsius subiectis, solum pomum prohibitum, non erat suum. Si Alienum perdidit Adamum, cum tamen omnia ad ipsum spectarent, quid fiet illi, qui tam parum habet, & à suo? si mulier perdidit Adamum, nulla alia muliere adhuc existente in mundo, quid fiet existentibus jam tot & talibus? hoc luctuosum illud est patrimonium, quod à primo homine hæreditârunt homines: perdi scilicet per mulierem, & alienum: perdi per carnis concupiscentiam & cupiditatem.

Age, iam nunc intelligetis, quare Deus alia vitia uno simplici tantum prohibendo præcepto expresso, illud concupiscentiæ, & cupiditatis prohibeat duobus. Illud concupiscentiæ carnalis, sexto & nono: illud verò cupiditatis, septimo & decimo. Multa è peccatis, vel cætera omnia, generaliter sunt istis duobus graviora, quia vel magis virtuti opponuntur contrariæ, vel quia maiorem injustitiam continent: ut quid igitur cupiditatem duobus, concupiscentiamque carnis itidem duobus aliis alligat & astringit præceptis, alia verò vitia illis quamvis graviora, tantum uno? quia inter omnia naturæ corruptæ vitia, duo ista magis sunt rebellia & indomabilia; hinc duplici illa catenâ ligavit. Alia præcepta faciliora sunt observatu, rariùsque violantur: hisce duobus rara & difficilis inest observantia, & vaga effrœnisque dissolutio. Ita ut consideratâ aliorum præceptorum violatione, non nisi cupiditate aut concupiscentiâ violari inveniamus. Falsa proferuntur testimonia, sed, vel propter cupiditatem, velut illud contra Naboth: vel propter concupiscentiam carnis, velut illud contra Sufannam: occidunt se homines, sed, vel concupiscentiâ acti, sicut David Uriam: vel cupiditate impulsî, sicut Abimelech suos fratres. Et si ratio ad eam deveniat cœcitatem, ut etiam contra primum præceptum enormissimum committat Idololatriæ peccatum, vel agente accidit cupiditate, velut in Jeroboamo, qui Idola erexit: vel concupiscentiâ, velut in Salomone, qui illa adoravit. Denique si quis breviorẽ evidentiorẽque miserabilis hujus veritatis probationem desideret,

Exod. 2.
v. 14. &
15.

deret, propriam quisque conscientiam inspiciat & examinet, facileque deprehenderet, si eam perdiderit, alterutrum horum, vel utrumque simul huiusce causam esse: quæ etiam propterea lex conjunxit: *Non mœchaberis, non furtum facies.*

Cum igitur duo ista vitia universales sint radices, unde reliqua omnia vitia nascuntur & pullulant; duo humanæ fragilitatis sint offendicula & scandala, ad quæ magis impingunt, cadunt perdunturque animæ: sicut primi Evangelii mulier ad perditam inquirendam drachmam accendit lucernam; ita & secundum Evangelium eandem nobis in altari isto ostendit accensam: ut videamus, quàm efficax lux sit S. Antonius animabus illuminandis, quæ istis perduntur vitiis, quàmque præsens & certa recuperandis jam perditis: *Accendit lucernam, donec inveniat: accendunt lucernam, ut luceat omnibus.*

§. IV.

Incipiendo igitur ab animabus concupiscentiæ carnalis vitio perditis (de quo, uti etiam de altero, non nisi exemplum unum proferam, ut in illo pensare possimus energiam, admirabilemque Sancti Restauratoris contemplari virtutem) Monachus quidam carnis tentamentis valde fuit infestatus, cui nec jejunia, nec asperitates, nec pœnitentiæ rigores quicquam remedii attulerant, ne in luctis istis eo periculosioribus, quò magis domesticæ sunt, vel vacillaret, vel consentiendo palam devictus succumberet. Unde aliæ corruptioni magis obnoxie arbores metu-

ant, quando nec paradisi cypressis vitium illud parcit. Perditâ demum gratiâ Dei, & perdita sine Deo, & sine gratia, paupercula jam ista anima, pro ultimo remedio ad S. Antonium confugit. Omnia sua peccata confessus, totam illi conscientiam suam detexit; hinc sua illi manifestavit desideria, illinc carnis suæ rebellionem, violentiam magnam, seu infirmitatem quam in ea experiebatur. Porro S. Antonius non aliorum indiscretorum Confessariorum more obstupuit, gnarus (quod iudicio singulari, super verba illa: *Caro autem infirma*, Matth. 26. v. 41. Tertullianus pronunciavit) infirmitatem istam fortem esse violentiam, Monachum magnâ auscultavit benignitate: quonam verò remedio ad ipsum curandum vobis usus videtur? internè se recolligens, & ad interiora cellæ se recipiens, tunicam, quæ erat indutus, exuens eam Monacho tulit ut eam indueret, certus quod nunquam amplius à sua foret concupiscentia tentandus; & ita accidit. Ah si quis dignè istum nunquam visum stupendumque casum ponderare sciret!

Hierosolymitanis sanctum Stephanum lapidantibus, inquit textus, vestimenta ad pedes adolescentis fuisse deposita, cui nomen erat Saulus, qui postmodum mutatâ vitâ & nomine vocatus est Paulus. S. Bernardus non lapidantium, sed illa ejusdem S. Stephani vestimenta ad pedes Sauli posita fuisse sustinet. Et si interrogaverimus, in quem finem? respondet, ex parte hominum, in hunc; ex parte verò Dei, in alium finem. Ex parte hominum, eo fine, ut illa custodiret: ex parte Dei, ut vestimentorum S. Stephani virtute Saulus converteretur: *Deposuerunt vestimenta secus pedes*

Bern. in
hunc lo-
cum
Astor. 7.
v. 57.

adolescentis, qui ad tactum Sanctorum vestium eras convertendus. Subtilis S. Bernardi consideratio, sublimisque de vestimentorum S. Stephani virtute sensus & conceptus; si id eventus confirmasset: ast contrarium evenit. Positis enim ad pedes suos vestimentis pro custodia, tantum abfuit, ut Saulus se converteret; ut dicendum sit potius, quod lapidas S. Stephani furiam atque duritiem, quam vestimenta fidem & sanctitatem ipsi affricuerint; hoc enim casu jam peracto, nihil non egit Saulus, ut potestate ad id obtentâ, Christianos in Damasco, exterisque nationibus agentes, vinculis irretire, pœnis subicere, neci tradere, Christi que nomen & fidem è mundo tollere posset: & hoc modo, non secus ac leo, iras, minas, cædesque in Domini Discipulos spirabat: donec tandem Christus ipse alternâ vicè è cælo descendens, ipsum prosternendo convertit. O divine Antoni, quantum te Deus, non solum præ magnis, verum præ maximis Ecclesiæ Sanctis glorificare decrevit! ad martyrium anhelasti, & non obtinuisti: Quid verò refert, quod Deus id tibi negarit, vel istam laureolam commutarit, quando non super alios solum Martyres, verum etiam super ipsum Protomartyrem te sublimavit? Vestimenta Stephani tetigerunt Saulum, sed Saulus mansit, ut antefuit. Erat legis novæ hæreticus, & mansit: erat Ecclesiæ persecutor, talisque mansit: hostis erat Christi, talisque mansit: erat denique Saulus, mansitque Saulus. Tua verò vestimenta, mox ut tentatum lapsumque Monachum tetigerunt, protinus in alium quam fuerat, immutârunt. Fuerat impudicus, & factus est castus; fuerat infirmus, & evasit fortis: fuerat inquietus, & factus

est tranquillus: fuerat homo, & valde homo, & evasit Angelus. Tanta efficacia, tamque singularis Reparatori nostro inest virtus pro animabus hoc vitio perditis. Si verò doctus quispiam scrupulosus circa parallelos hosce scrupulum moveret, eò quod vestimenta S. Stephani tantum in opinione, posito, in opinione Doctoris tanti fuisse fundetur: ad aliorum exemplorum comparationem transeamus, quæ omni dubio & controversiâ vacent: & erunt ista famosi illius Herois, qui præ omnibus veteris instrumenti, nomine Casti fuit insignitus & sublimatus. Joseph captivus abductus in Ægyptum, tam flagitiosè ab uxore Domini sui Putipharis fuit adamatus, ut non sufficientibus minoribus amoris lenociniis, eò processerit, ut manifestâ eum violentiâ ad consentiendum sibi inducere attentaret. Fugit Joseph pallium illi relinquens: mansit illud libidinis monstrum, manu retinens castitatis spoliolum. Et quid subsecutum? nunquid evasit castior? nunquid minùs cæca remansit? pervenitne ad majorem agnitionem? ad agnitionem vilitatis, fœditatis, cui sordida eam concupiscentia subjecerat? magis potius subdita, major serva, magis illusa, magis excœcata, magis infatuata, magis denique furiosa remansit quàm ante. Scriptura non innuit, ex qua panni specie pallium Joseph fuerit confectum: quod si ex S. Antonii habitu fuisset desumptum, nullus dubito quin, ut primum impudica & perversissima illa Ægyptia, manibus illud contrectasset, castitas per visum cucurrisset ad oculos, & pudor per venas ad cor penetrasset. Verum tantum abfuit, ut Joseph tam extraordinarios præstolaretur effectus pallii, ex eo quod esset suum:

suum: ut, quia tantum manibus contactum erat lascivis, relicto illo fugerit, timens, inquit S. Ambrosius, ne per idem pallium libidinis sibi contagium adhærere-
S. Amb. *Contagium judicavit, si diutius moraretur, ne per manus adultera libidinis incendia transirent.* Verba S. Ambrosii sunt hæc: *Contagium judicavit, si diutius moraretur, ne per manus adultera libidinis incendia transirent.* Nunc discrimen inter Josephum & Antonium notate. Mediante pallio Josephi, quatenus semel manibus Egyptiæ tacti, libido affigi poterat Josepho: mediante tunica Antonii, quia semel indutus est tentatus Monachus, castitas statim adhæsit Monacho. Viria cum sint contagiosa, malum est omnibus infirmitatibus commune; virtutes vero contagiosas esse, in solo Antonio docuit experientia. Nunquid multos vidistis infirmos, qui suis morbis infecerint sanos? utique vidistis. Vidistisne unquam vel unum bene valentem, qui sanitatem suam affigeret infirmo? illud unquam, nisi in sancto Antonio visum est. Joseph sanus & sanctus ab Egyptia infici pertimuit: Monacho infirmo & graviter saucio statim sanitas D. Antonii adhærescebat: & omne id, quod stupendum magis est, solius tunicæ ipsius tactu: *Ad tactum sanctarum vestium.*

Verum, ne Auditores mei, comparando tunicam Antonii cum pallio Josephi, & vestimentis S. Stephani, me jam aliquid dixisse autument, transeamus & ascendamus altius. petita reverentissimè licentiâ à benignissimo Domino, quem S. Antonius gestat in brachiis, ut vestimentorum ipsius meminisse liceat, postquam ea deposuit, Christo cruci affixo, ut compleretur scriptura: *Diviserunt sibi vestimenta mea* Milites, qui crucifixerant, sacra ipsius vestimenta dividere parabant. Ve-

stimenta autem illa, modo formæque Hebræis communi & usitatâ, erat tunica infutis manicis ad talos usque protensa, aliudque indumentum desuper vicem pallii supplens. Milites quadripartitis vestimentis, singuli sibi sumpsere partem: accipientes vero, manibusque sanctissima illa vestimenta filii Dei humanati contrectantes, & singuli fortè parte, quæ sibi obtigerat, sese cingentes (pro hominum illorum consuetudine) nec oculis lumen receperunt, cum Longino; nec pectora sua percusserunt cum Centurione; neque dixerunt; *Domine memento mei cum veneris in regnum tuum*, cum bono latrone. Quod fecerunt fuit à vestimento diviso transire ad tunicam, ut secunda Prophetiæ pars compleretur: *Et super vestem ibidem meam miserunt sortem.*

Sacra tunica interior erat inconfutis, unicâ texturâ continuâ confecta, & quia futurâ carebat, convenerunt milites, ne partitum divideretur, sed missis desuper fortibus illius integra esset, cui sortes illam adjudicassent. Ita factum est: prolatis jactisque aleis, uni soli pretiosissimus hic thesaurus totoque præstantior mundo obtrigit. Qualis verò mansisse vobis videtur iste homo cum Tunica Christi? Erat illa purissimis B. Virginis manibus contexta, adeoque miraculosa, ut simul cum humanitate cresceret, neque tempore ullo aut usu consumeretur; & quod plus est, triginta tribus & ultra annis Christus ea fuerit vestitus. Qualis nunc vobis evasisse videtur fortunatus ille miles, ne dum illâ filii Dei tunicâ vestitus, sed mox ut eam tantum tetigit? Ego quidem illum mox lumine fidei illuminatum, splendoribusque circumdatum fuisse; in eodemque loco humi prostratum, divi-

Gen. 37.
v. 32.

Psal. 67.
v. 36.

niratem Christi agnitam adoraturum fuisse, putassem: & confestim ad crucem convolaturum ad Christum inde solvendum, ubi illum acclavârat: vel saltem Jerusalem ingressum, ad prædicandum confitendamque publicè & clarâ voce, hominem illum crucifixum, verum esse Messiam, verumque Dei filium, & Jacob: eâdemque sanguinolentâ tunicâ vel manibus gestatâ, vel Lanceæ cuspidi affixa prædicaturum, cœcumque Israël interrogaturum: *Vide, utrum tunica filii tui sit, an non?* istud ego quidem futurum opinabar; ast nihil horum fecit miles: mansit miles, talis, tam Gentilis, tam infidelis, tam barbarus, & inhumanus executor ut ante. Nos verò ad istius Tunicæ, & hujus S. Antonii conspectum suspensî & attoniti, quid dicemus? non aliud dicendum aut exclamandum quàm illud Davidis: *Mirabilis Deus in Sanctis suis.* Deus nihil mirabilium istorum, mediante tunicâ illâ, à Matre sua contextâ, & à filio induta operari volens, tantam Tunicæ S. Antonii contulit gratiam, indiditque efficaciam, ut eodem instanti, quo eam Monachus induit, ac si virtutum omnium in ea continerentur habitus, luxuria in puritatem, rebellio in subjectionem, dissolutio in modestiam, intemperantia in sobrietatem, tentatio in tranquillitatem, imbecillitas in constantiam, caro in spiritum, ignis inferni in lilia paradisi, & natura humana, non in naturam (quod minus foret) sed in gratiam Angelicam fuerint immutata: majus enim est, esse Angelum in carne, quàm sine ea.

§. V.

Angeli ex propria sua natura huic vitio nequeunt subiacere, neque

ab eodem tentari, aut esse tentati: & in hoc secundo maxima consistit prærogativa, quam S. Antonii tunica Monacho simul impertivit, qui ab eodem momento, quo illam induit, quasi diaboli seam reveritus fugisset, nunquam deinceps à libidine fuit tentatus. Verùm, ô Domine, quo pacto tantum mirabile, tantamque hujus gratiæ magnificentiam, quâ Sanctum tuum sublimasti, potero declarare nisi denuò in *Sancta Sanctorum*, divinatorum tuorum arcanorum ingrediendo? altissimum sanctissimi Sacramenti altaris mysterium mirabilium Dei est memoria: *Memoriam fecit mirabilium suorum.* Potissimusque mirabilium sacri hujus mysterii effectus est, homines reddere castos: *Frumentum elektorum & vinum germinans Virgines.* Et quo pacto sanctissimum Sacramentum nos castos facit? eo pacto, ut vitio resistamus, non tamen castos absolute, à tentamentis nos eximendo. Communione sacrâ perceptâ frequenter maximi etiam Sancti, & casti adhuc à Venere sunt tentati. Quod cum ita se habeat, quàm stupenda res est, qualisve virtutis incantatio, quod visâ & contactâ S. Antonii tunicâ, homo peccator & actualiter tentatus & victus, derepentè à tali non solum vitio liber, sed ab omni ejus tentatione exemptus evadat! non possum non hoc casu meminisse, quomodo in alio idem se Dominus, propriæ suæ tunicæ respectu gesserit.

Mulier quæpiam infirma visis Christi miraculis, tantam in eum fiduciam concepit, ut dixerit: *Si tetigero tantum vestimentum ejus, salvabor.* q. d. Si permittente turbâ, ad contingenda tantum vestimenta ejus accedere daretur, me

Luc. 8
v. 46.

me sanandam putarem. Quod speravit, illi evenit. Mox verò, ut tunica fibrian tetigit, Christus conversus dixit: *Quis me tetigit? nam ego novi virtutem de me exisse.* Utrum exceptionem, reservationemque verborum horum notetis, ignoro. Infirma ex tactu tantum tunica sanitatem sibi promittebat; at Christus ad declarandum occurrit, virtutem miraculosam quæ sanaverat, non esse tunicae, sed sui corporis; ut suo corpori, & non suæ tunicae tribueretur, licet eâ esset indutus. Si igitur corporis sui miracula Christus partiri non vult cum sua propria tunica; quo modo permittit, ut S. Antonii tunica tam extraordinarium operetur miraculum, cui simile in corpore ipsius non experimur? Domine, sufficitne exterius tantum induta S. Antonii tunica illud operari, quod in nobis sanctissimum corpus tuum interius receptum non operatur? novi equidem S. Antonium de hoc divinisissimo Sacramento optimè meritum, ipsumque pro veritatis fideique ejusdem defensione, gravissima contra Hæreticos illam impugnant, subisse certamina, gloriolasque reportasse victorias, nec non innumeralia in sanctissimi hujus Sacramenti obsequium præstitisse: sed tale quid promeritum imaginari mihi non potui. Denique idem ille Dominus, qui eousque se minoravit, ut Antonius personæ ipsius junctus videretur magnus; ibidem illi sua secreta communicat. Proinde amobus, differentia hujus, cur & quare, relinquamus.

Differentia, quam in hoc casu solummodo dare possunt Philosophi, & Theologi, est, quod tunica S. Antonii continet corpus Monachi, qui illam induit;

Corpus verò Christi in Sanctissimo Sacramento non tangit corpus hominum illud recipientium. Extra dubium est, nos verè & realiter Corpus Christi recipere: sed sicut corpus Christi in Sacramento existit per modum indivisibilis, sic quemadmodum sensus visus illud non videt, ita nec sensus tactus illud tangit: & sicut hoc quod tantummodo videmus, sunt species, quantum ad colorem, ita & illud, quod tangimus, eadem sunt species, quantum ad quantitatem. Verum in ipsa hac differentia, majore adhuc convenientiâ, S. Antonii gloria confirmatur. Species Sacramentales sunt tunica alba, quæ Christi corpus in Sacramento vestitur: & gratiam, quam Christus corporis sui vestibus indulgere noluit in Sacramento, illam S. Antonii vestibus concessit. Tunica illa candida castitatis tentamenta non tollit: tunica verò illa Sancti Antonii grisea eas sustulit.

Videtur hinc ulterius non posse procedi exaggerationemque excedere altaria: verum multi adhuc passus emetendi restant. Christus Dominus ac Redemptor noster, discessurus ex hoc mundo Discipulis suis præcepit, ne de Jerusalem egrederentur, usque dum virtute ab alto vestirentur: *Donec induamini Virtute ex alto.* Descendente in eos Spiritu Sancto, super eâ illâ mox induti fuere virtute. Quales verò vestium harum fuerunt effectus? summam fuerunt, quod in gratia confirmati cum privilegio graviter non peccandi. Quemadmodum verò à peccatis exempti, nunquid etiam à tentationibus similiter evasere immunes? nullâ ratione: in tantum quidem hisce mansere obnoxii, ut eadem in materia, de qua loquimur, S. Paulus gravissimè

Luc. 24
v. 50.

2. Cor 12.
v. 7.

vissimè & importunissimè se tentatum confiteatur: *Datus est mihi stimulus carnis mea, angelus sathana, qui me colaphizat.* Siquid Apostoli mediantibus vestibus sibi à Christo è cœlo missis, quibus ipsa S. Spiritus persona illos induit in terra, à tentationibus, & quidem ejusdem specièi tentationibus non evasere immunes, quonam pacto, Monachus ille, mediante tunicâ S. Antonii ab illis liber remansit? Hic aliud faciendum non superest, quàm elevatis in cœlum manibus, iterum iterumque glorificandus infinitè Altissimus, qui tanto mirabilium excessu, juxta quod promiserat, honorare voluit suum Sanctum, à quo sic honoratus fuit in terra. Absit à me (quod etiam illicitum est) vestimenta Spiritus Sancti, cum tunica comparare velle S. Antonii; verum consideratis & collatis utrimque effectibus, hoc solummodò refero, quod negari non potest. Habitus Spiritus Sancti exemit Apostolos ne vincerentur; sed non exemit ne tentarentur: Tunica verò S. Antonii exemit Monachum, non solum ne vinceretur, sed etiam ne tentaretur. S. Paulus Spiritus sancti habitu indutus liberatus erat à peccato, non tamen à libidinis stimulis; Monachus Tunicâ S. Antonii indutus, à peccato simulque à stimulis libidinis liber remansit.

Hinc ego deduco, quàm superfluus & otiosus fuerit magnus ille Seraphici Patriarchæ animus & conatus, quando simili se tentatione vice quadam præoccupatum vidit. Tentatum quadam die à luxuriæ spiritu sanctum Franciscum, quid fecisse putatis, tam insignem militiæ Christi stipendiarium? congelatum ingrediens lacum solis nivis globulis ignis illius incendia restinxit, donec inimicum suum

codem in lacu suffocaret. Notabilis tentatio, notatuque dignus animus: sed superfluus & otiosus labor & conatus. Notabilis tentatio, quod hominem velut S. Franciscum, in carne Seraphinum, caro tentare præsumat, notatu dignus animus, quod Franciscus non considerata congelationis sævitie, tanto periculo exponat vitam, ne periclitetur puritas! labor verò & ausus supervacaneus Gloriose Sanctæ. Si non obstante Seraphica tua qualitate, tributum hoc solvis humanitati: si diabolus toties à te victus tuam præsumit tentare puritatem; si remedium habes in domo, jamque expeditum & facile, ad quid illud foris, & tam pœnosum quæris? pete à S. Antonio (vel præcipe illi tanquam tibi subdito) pete à S. Antonio, ut suam tibi commoderet Tunicam, & mox à tentatione liberaberis. O ingens Patris gloria ex tali Filio! Permutent tunicas suas S. Antonius & S. Franciscus, videbunturque duo magnamirabilia. Tunica S. Francisci nihil operabitur in S. Antonio; erat enim jam consummatus in perfectione sui Habitus: & S. Antonii Tunica adhuc habebit, quod operetur in S. Francisco; erit enim illi contra tentationes defensio. Hoc verò modo Deus gratias dispertiit inter Patrem & Filium, ut Pater exemplum esset fortium; & Filius remedium debilium.

§. VI.

Concludendo igitur cum nostro Monacho, antea tam debili, nunc tam valido: ante tam perduto, nunc tam feliciter invento, attendite & videte, an non certus animarum perditarum sit restaurator Antonius conformiter meo pro-

promisso. Porro si vel una Auditorum meorum anima periculo perditionis sit proxima, vel jam perdita in undis, in cæcitatibus, vel tam ægrè curabilis vitii labyrinthis, in quo salus adeò periclitatur; hoc tam notabilis mutationis ob oculos sibi ponat exemplum, & sicut illud secutus est in perditione, ita illud etiam imitetur securum, efficaxque illi remedium inquirendo. Quilibet jam lapsus, aut tentatus, ad perditarum restauratorem animarum recurat; est enim seu officium, seu privilegium, quod Deus ipsi contulit: ex integro corde suam illi animam commendet, sine intermissione postulans, instans, & inquirens, donec illam inventam è statu perditionis educat: *donec inveniat eam.*

Finaliter, unam necessariam valde notoriam clausulam, sine qua quicquid attentatum fuerit, effectu carebit. Mulier Evangelica drachmam perdidit in domo, in domo illam quæsit, & in domo invenit. Sic etiam anima perditur, sed non invenitur. Cætera omnia reinveniuntur ubi perduntur: & ibidem eadem quæri oportet. Anima quærenda non est, ubi est perdita, sub pœna quod invenietur, sed iterum perdetur. Perdidit animam suam Petrus, trina vice Christum negando: & notate, mulierem aliquam occasionem fuisse primam, mulierem itidem fuisse secundam. Dominus suos in ipsum coniecit mox oculos, ne in statu illo perseveraret, & ad perditam reinveniendam animam, quid fecit Petrus? de loco ubi eam perdidit egressus est: *Egressus foras.* Hoc primò diligenter observandum ei, qui animam perdidit, si eam invenire desiderat. Anima instar Solis est, qui non in casu, sed ortu quærendus.

Pars III.

Perditur sol in occidente, sed qui eum quærere ad inveniendum desiderat, in oriente hoc facere oportet. Anima sic inventa secura sit, non perdendam se denud, ubi perdita fuerat. David, qui similiter suam perdidit, & invenire sciebat, dixit: *Quantū distat ortus ab occidente, longè fecit à nobis iniquitates nostras.* q. d. Per gratiam Dei, tam procul absum à peccato, quo me perdidit, quantum ab Occidente ad Orientem spatii intercedit. Secundum literam, versus iste homini cuiusdam optimè qualificato, qui ut à tentatione & occasione quadam se se expediret, Indiam petiit quadrare posset. Ita facit, qui salvari cupit; non tantum foras cum Petro exit, sed cum Davide se elongat. Nauclerus, qui impingendo in scopulos naufragium fecit, omni cura & sollicitudine eisdem declinat & fugit. Hujus cautelæ defectu animæ perditæ, quandoque inventæ iterum perduntur. Si S. Petrus in loco mansisset, ubi negavit, quemadmodum tribus negaverat vicibus, triginta negasset vicibus: tribus vicibus ad complendam prædictionem, reliquis, propter non desertam occasionem: hinc primum quod fecit, fuit eam declinare: *Egressus foras.*

Psalm.
102.v.
12.

S. VII.

PRæmissa hac consideratione primâ, in qua, ex parte nostra primi vitii remedium consistit; ad secundam transeamus considerationem, visuri, quomodo non minus potens & certus Sanctus noster animarum peccato cupiditatis perditarum sit restaurator, cuius similiter exemplum unum proponam.

S

Quo

Matth.
21. v. 2.

Quo tempore S. Antonius prædicando peragrabat Italiam, quemadmodum fama miraculorum Christi, ad ipsos usque carceres perveniebat: *Cum audisset Joannes in vinculis opera Christi.* Pari modo fama mirabilium S. Antonii ad ipsas usque latronum speluncas penetrabat. Duo supra viginti eodem in scelere socii sylvas & nemora pererrabant, qui audito, omnes quotquot S. Antonium prædicantem audirent, converti: cum id sibi perdisset ille, imò impossibile videretur, ex semetipsis veritatis experimentum capere volebant. Depositis larvis & velis, aulicorum more induti suâ singuli viâ ad civitatem pergunt, Ecclesiam, in qua S. Antonius prædicabat intrant: & Sermone nondum finito, jam quilibet eorum in alium erat mutatus. Omnes sunt conversi, omnes Sancto confessi: omnesque facinorosam vitam, cruentumque exercitium mutârunt. Ex Taumaturgis Sanctis, de quibus maxima scribuntur miracula, est S. Antonius: sed si omnium miraculorum ipsius potissimum specificare vellemus, primum sibi locum illud meritò, opinione mea vindicare posset. Viginti & duo fures & latrones uno die eadem horâ conversi! Est maximum quod dicere aut imaginari quis posset; non enim sunt animæ magis insensatæ, & ad reducendum difficiliore, quàm illæ furum & latronum.

Res est observata, observatuque dignissima, quod Christus Dominus noster contra vitia quæcunque prædicando, nunquam furibus & latronibus expressè prædicarit. Omnes quatuor legite Evangelistas; quod in Sermone de bono Pastore, in Parabola, de Samaritano, in illo, de vigilantibus servis, multisque aliis

locis Christus furum & latronum meminit, sed quod illis prædicaverit, nusquam invenietis. Quoad fures & latrones, non aliud ipsum secisse legimus, quàm quod eodem die, quo Jerusalem ingressus à turbis Rex fuit acclamatus, rectè templum adierit, factoque ex funibus flagello vendentes & ementes eos foras egerit, dicens, domum suam domum orationis esse, ab ipsis verò in latronum speluncam fuisse conversam: *Vos autem fecistis illam speluncam latronum.* Christus fures latronesque flagellando valde proprium officio obligationique Regis exercuit actum: Christus verò non solum Rex erat, sed Rex simul & Prædicator: *Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum ejus, prædicans præceptum ejus.* Si ergo Christus latrones furesque flagellavit velut Rex, quare eisdem non prædicavit, maxime cum esset in templo velut Prædicator? qui fures & latrones ex tali sunt hominum genere, in quibus plus fructificat castigatio, quàm quod speretur emendatio. Prædicatio ad emendandum & convertendum eum facit, cui prædicatur: Homines verò furtis assueti, adeò sunt obstinati, & emendationis quasi incapaces, ut nunquam, aut quasi nunquam convertantur. Quinto, post hunc, die ipsa illud experientia, talibusque circumstantiis probavit, quæ omnem admirationem excedant.

Maximus mundi dies fuit, quo Filius Dei, pro redemptione generis humani vitam in monte Calvario profudit. Eodem verò die, tres fures & latrones, duo ad latera Christi, & unus, (quod est majus) de latere ipsius sunt mortui. Mortuus est latro bonus, mortuus est latro malus,

Matth.
21. v. 13.

Psal. 2.
v. 6.

lus, mortuus est & Judas. Quis verò trium horum furum & latronum fuit exitus? bonus latro fuit conversus: latro malus cum Juda fuit damnatus. Ita ut maximo die mundi, quo Redemptor ejus quinque gratiæ misericordiæque fontes patentes præferebat, ex tribus furibus & latronibus condemnarentur duo, & converteretur unus. Et certa quadam die S. Antonium ex pulpito dicentem auditum venientes viginti duo fures & latrones convertuntur omnes. Si S. Antonius è viginti duobus convertisset septem, hoc fecisset, quod fecit Christus, fuissetque mirabile, si tertia furum latronumque pars fuisset conversa: sed cum tot fuerint, & omnes, repeto, fures fuerint & latrones, omnes fuerint conversi? Casus hic tam admirabilis fuit & singularis, ut nec in seipso, neque in die Redemptionis Christus illum voluerit habere exemplum.

Considerate, quæso, mecum cujusque trium horum furum & latronum in die passionis Christi salvationem seu damnationem, & mox patebit, quàm admirabile fuerit illud sancti Antonii. Quis malo latroni, ad convertendum ipsum prædicavit? prædicavit illi ad convertendum patientia & innocentia Christi; prædicavit illi suus in scelere quondam, & nunc in supplicio socius, corripiendo & magis exemplo: prædicavit illi Sol obscuratus: prædicarunt scissæ petræ: prædicavit ipsi denique omnium mundi Prædicatorum maximus, scilicet Mors: neque una sola ipsi mors prædicavit: sed omnino tres mortes: mors Christi, mors latronis socii, suæque mors propria. Porro quando nec innocentia, nec patientia Filii Dei, neque exhortatio, conversio &

exemplum socii, neque Solis tot horis obscurati portentum, neque scissarum petrarum novitas, sed nec ipse mortis horror, tresque sub oculis mortes ad unum latronem convertendum suffecerunt; unicus tantum S. Antonii sermo, ad viginti duos fures latronesque convertendos suffecit.

Ad Judam transeamus. Judas uti & reliqui Apostoli omnes, prædicationes Christi auribus excipiebat: & postremo Christus ad ipsum specificè Judam septem sermones direxit: Primum, pridie passionis, quando electis à se Apostolis dixit, quod unus eorum Diabolus esset factus: Secundum, quinto præcedente die, murmurante Judâ de unguento Magdalene quasi inutiliter & prodigè profuso, prætexendo pauperum subsidium, quando Christus modeste illum corripiendo, omnes reprehendit: Tertium, in Cœna Agni, quando protestatus est, quod manum secum mittens in parapsiden se traditurus esset: Quartum, in lotionem pedum, postquam dixit Petro, ipsum, aliosque Discipulos esse mundos, sed non omnes. Quintum, quando consecrando Panem dixit: *Hoc est Luc. 22. corpus meum, quod pro vobis tradetur: v. 19.* Sextum, finitâ cœnâ dicens exclamando: *Va homini illi, per quem Filius hominis Matth. tradetur! melius illi fuisset, nunquam na- 26. v. 24. tum fuisse:* Septimum, quando, Judæ ad exequendam venditionem & traditionem egresso, Christus ironice dixit (quod illi ambo soli intellexerunt) *Quod facis, Joan. 18. fac citius.* Omnes sermones isti sagittæ erant, quarum unam super alteram Christus in pectus Judæ intorquebat, tantò validiores, quantò breviores, tantò nervosiores, quantò secretiores, tantòque

decentius directi in illum, quantò magis indifferenter dicti videbantur ad omnes. Quid verò profuit tanta, tamque exactè composita, & distributa Rhetorica, in qua amabilis Magister omnem divinæ sapientiæ suæ artem exercuerat: mortuus est Judas obstinatus in malo, morte, solutioneque condignâ, quod vendidit vitam. Et quando omnes Christi prædicationes simul junctæ, septemque ejusdem sermones specificè & in particulari ad unum furem & latronem reducendum & convertendum directi, eundem non convertunt nec reducant; Unica S. Antonii prædicatio, non in particulari, sed in communi, ad illam peccati speciem non ex proposito directâ, sed casualiter tantum dictâ & audita unâ vice duos supra viginti fures & latrones convertit & reducit, pensate num quippiam mirabiliùs exco- gitari queat! necdum satis adhuc ponderatum est.

Ponderate pretii summam, quod Christus ad convertendum Judam exposuit; & illud quid S. Antonius ad convertendos viginti duos fures & latrones expendit, & sic mirabile clariùs patebit. S. Antonius ad convertendos fures & latrones jam dictos, non nisi cœptam jam prædicationem continuavit, & convertit: Christus ad convertendum Judam, quem non convertit, tot in particulari & communi, prout jam vidimus, adornavit exhortationes, se se ad pedes ipsius prostravit: facis manibus suis ipsi pedes lavit, quæ lotionis magnam ex oculis suis exilientis aquæ lacrymarum partem admiscuit, quâ similiter eos lavit: sumendum se in pane & calice præbuit: denique ad proditorium osculum infigendum faciem ei præbuit: amicum il-

lum compellavit, talem ipsum ex animo esse desiderans. Et quando Christus (jam notate) quando Christus ore exhortando, genua flectendo, manibus lavando, oculis plorando, faciem offerendo, corde condonando, & toto suo corpore & sanguine, nec non totâ suâ animâ & divinitate, in pectus Judæ immisis, unum non potest convertere furem & latronem; S. Antonius solâ suâ linguâ, duos supra viginti fures & latrones convertit. Voluit utique Deus in binis hisce exemplis ostendere, quousque pervenire possit cordis humani duritia; quidve operari valeat gratiæ divinæ efficacia. Istud verò mirabile est, quod separato scorsim utroque effectu, durities humana contra prædicationem, omnesque Christi probaretur labores: divinæ verò gratiæ efficacia, sine alio labore, solâ Antonii prædicatione monstraretur.

§. VIII.

Verum, ad conversum conversi latronem, inter hunc aliosque conversos latrones discriminis magnitudinem videbimus. Convertit se latro bonus, omnibus illis heroicis actibus, præclarissimarumque Virtutum concursu, quas Sancti celebrant, nec ego in comparisonem adduco: sed in furibus & latronibus prædicatione S. Antonii conversis, præter numeri excessum, circumstantia suppositiove fuit valde diversa, quæ, quemadmodum conversionem reddebat multò difficiliorem, eandem hac ex parte reddidit admirabiliorem. Non loquor de prærogativis hujusce magnæ diei, de Christi visi & auditi vicinitate & præsentia, nec de assi-

ſentia

stentia B. Virgines , aut umbra Crucis, de supplicii similitudine, aut cæli terræque prodigiis , neque de ipsa terra recenti sanguine divinis ex venis emanante rigata, qui adhuc in exiccato jam trunco (melius quàm in Aaronis virga) eodem tempore flores fructusque producere cessare non poterat. Omnes, constellationis diei locoque illi propriæ & singularis, influentiæ concurrerunt efficacissimè operatæ, ad fidem pœnitentiamque latronis boni expediendam: cumque nihil horum adesset, aut sperari posset in conversione furum & latronum ab Antonio conversorum, præter nuda, nulloque alio exteriori influxu, qui vim addere posset, adjuta Antonii verba: planè apparet tam fœlix ex parte latronis boni, quàm admirabilis ex parte horum conversorum differentia. Verùm non est ista, quam dixi, circumstantia & suppositio inter illum unum , & hos valde diversa, quam ponderare & pensare velim.

Abstrahendo igitur ab omni alio, comparisonemque de homine ad homines, & de latrone ad latrones faciendo, dico, Conversorum à S. Antonio conversionem longè fuisse difficiliorem, & hinc magis stupendam Bonus latro erat homo captivus, custodibus stipatus: hi verò vagabantur liberi & soluti, Judicum officio necdum traditi: ille non solum jam condemnatus, sed actualiter jam sententiæ executionem patiens in supplicio constitutus erat; mortem transversam habebat in gutture, ut vivere non posset, manus acclavatas habebat cruci, ut furari jam aut latrocinari amplius non liceret: hi verò tunc, ut ante, fartis vacare, & vivere liberè poterant. Ex quo sequitur, conversos ab Antonio fures propriè mutasse vitam, & de-

servisse exercitium: quod fur & latro ille Calvarii non potuit: vita enim & exercitium, potiùs deseruit illum. Quod etiam, quantumcunque durus & obstinatus convertatur latro, detectis jam & propalatis flagitiis & frandibus, quæ extrema conversionis sunt impedimenta, & quantò magis furcæ jam proximus, & in eam jam actus, omni difficultate vacat: verùm quod convertantur tot, & à vita tam dissoluta & effrœni, ad moderationem rationisque dictamen & Christi legem vitam deinceps transigere proponant: quod integra cohors, sine omni contradictione, vivendi institutum immutare, laboreque manuum propriarum, alienis sese laboribus implere assuetarum, vitæ necessaria acquirere resolvant, plenum difficultate, omnique admiratione dignum fuit opus.

Vitæ sustentandæ ergò, labori se mancipare, alii vivendi methodo assuetum, tantam difficultatem involvit, ut eadem ipsa artem artesque furandi adinvenierit. Villicus ille Evangelicus, privandum se officio, quo vivebat, cernens, nec licitum honestè vivendi medium amplecti paratus, quidnam cepit consilii? Sacer Textus, ipsum debitorum Domini sui literas vitiasse asserit, tali verò modo & arte ut herus industriæ ipsius condonaverit fraudem & furtum. Hæc diaboli est astutia, quâ providentiam æmulatur divinam. Ne diffidatis providentiæ divinæ: *Respiciite volatilia cæli, Matth. 6. v. 26.* inquit Christus. Volatilia aratro terram non proscindunt, nec sementem mittunt, neque colligunt messem, nihilominus sustentantur: idem astutiâ diaboli aves istæ faciunt rapaces. Alii fodiunt, sive arant, alii laborant, alii sudant: & quod

illi collegerunt in horrea, aut vendiderunt in foro, hi hisque similes in viis, compitise in marsupia sua & crumenas congregant. Primus in mundo fur, primus fuit homo (tam inveterata & inolitata est furandi consuetudo, ut primi homines fuerint fures) primum hunc furem condemnavit Deus, ut in sudore vultus sui, suum comederet panem: *In sudore vultus tui, vesceris pane tuo.* Succedentes vero fures id didicerunt & praticare sciverunt; ut mutatâ sententia, loco *sudore vultus sui*, panem non suum comederent, cum sudore vultus alieni. Et homines huius vivendi methodo assueti, unanimi consensu illam immutârunt seque solis & nudis S. Antonii verbis, irretiri, capi, spoliarique siverint? Scio vos desiderare motivum vobis à me declarati, quo S. Antonius illud ipsis persuasit: sed quamvis id ipsum historia non referat, cum æneis illud laminis insculptum extare mereretur, casus huius mirabile, majore difficultatis ejusdem consideratione statui continuare.

Parum esset, si alieno vesci, arandi, fundandique tantum alleviaret laborem: sed ideò magis sapidum palatoque gratius asserunt, mirumque & insolitum habendum, si quis eo abstinere ipsis furebus hoc asserentibus, tanquam ex mala praxi & exercitio partialibus, & propriâ perversa inclinatione deordinatis non crederem: nisi Spiritus Sanctus suâ illi sententia subscriberet: *Aqua furtiva dulciores sunt, & panis absconditus suavior.* Hoc tantum in verbis istis miror, quod ad probandam declarandamque saporis excellentiam, alieni & furto ablati, in pane & aqua, comparatio consti-

tuatur. Aqua sapore caret, & si saporem habet, aqua non valet. Panis sapor itidem tam est modicus, ut, nisi sapidus illi adjungatur esculenti cujusdam socius, magna tantum fames illum comestibilem faciat. Denique hominem solo pane & aquâ vivere, non est se reficere: sed jejuno, & quidem rigidissimo & strictissimo se macerare. Quomodo igitur Spiritus sanctus, non saporem tantum alieni, sed & dulcedinem & suavitatem ejusdem in pane & aqua declarat: *Aqua furtiva dulciores sunt: & panis absconditus suavior?* Melius declarari aut exaggerari nequivisset. Ac si Oraculum divinum dixisset, tantum tamque extraordinarius est sapor alieni, talisque dulcedo & suavitas furto ablati, ut ad panem usque & aquam, si furto ablata sunt, sapidissimus cibus, sit alienum. Ex proprio vivere in pane & aqua, maxima est penitentia; vivere ex alieno, quamvis in pane & aqua, deliciae sint opiparumque convivium. Sic sapidus est bolus, ille alienus!

Magno equidem rubore suffundor, à Rege mutuandum esse exemplum, quo veritatem hanc confirmare debeam. Verum non frustra dixit S. Augustinus: *Quid sunt magna regna, nisi magna latrocinia?* Rex Achab rapiendi sibi vineam Naboth, desiderio æstuabat: cumque difficultatem in desiderii sui executione inveniret (ita etiam Reges mali temporis istius, in surripiendis subditorum suorum bonis difficultatem & obstaculum experiebantur) voti sui repulsam seu retardationem ita persensit, ut ad mensam vocatus comedere recusârit: *Noluit comedere panem suum:* Inquit 3. Reg. 21.

textus septuaginta Interpretum. Et v. 4. 70. S. Am- Interp.

Gen. 3.
v. 19.

Prov. 9.
v. 17.

S. Aug.

S. Amb. S. Ambrosius addit : *Quia cupiebat alienum.* Extraordinarius igitur sapor est alieni , ad gustum usque & palatum eorum , qui non nisi exquisitissimis cibis assueverunt ! Ita ut apparatus illinc mensa regia , & hinc pauperis Naboth appposito pane ; quia Achab comedere prohibebatur panem alienum , omnem erga mensam regiam perdidit appetitum. Accumbebatur quadam vice Lusitaniæ Rex Joannes , nominis illius tertius , magnâ ciborum nausea affectus. Porro alios inter assistentes ipsi nobiles , quidam notæ dexteritatis aderat ; cui Rex , nominatim illum vocando , inquit ; quidnam remedii mihi suggeris provocando appetitui , quia omnia fastidio ? respondit ille , Majestas tua de alieno comedat , sicut ego facio , & mox sentiet quàm benè sapiat. Ita respondens ille aulicus , ridendo veritatem dixit. Vultin' , veritatem hanc vobis exaggerare absolvam ? Audite igitur quàm sapidum sit alienum. Alienum , est pillula infernalis , exterius aurum , intus infernus ; nemo quippe comedit alienum , quin simul deglutiat infernum. Et cibus toto mixtus inferno , si tanto comeditur appetitu , pensate an non singulare quid sapere videatur. Cùm igitur talis & tantus alieni sit sapor & appetitus , ut sublimis adeò conditionis personas capiat , occupet , & extremè exaceret ; quod viginti duo homines rapiendi latrocinandique exercitio assueti , qui nullo alio suppetente patrimonio , non nisi rapto vitam transigere sciebant , non consideratâ mutationis differentiâ , solâ cujusdam sago vestiti , & fune succincti hominis voce permoti , eandem subire tam cordatè resolverint , nullus dubio

relinquitur locus , quin ex parte ipsorum admiranda planè & prodigiola fuerit conversio : Ex parte verò S. Antonii excellentissimus fuerit actus , clarissima victoria , gloriosissimusque triumphus , quem Prædicatorum aliquis nunquam obtinuit.

§. IX.

ECce denuò quàm admirandus animarum perditarum restaurator , tam in hoc secundo , quàm primo vitio sit noster sanctus Antonius. Quod si ego exhortari vos præsumerem , ut ex hoc exemplo , vel viginti duobus exemplis proficere satageretis , injuriam vobis inferre fortè putarer. Benè novi in hac terra non dari fures ex officio ; sed dantur officia furandi exercitio obnoxia , & totum illud accipere , vel retinere , aut non solvere alienum , quantumcunque specioso illud coloretis titulo , æqualiter ad septimum spectat præceptum. Proinde vobis dico , sub quocunque demùm titulo jam perditam , aut cupiditatis vitio ad perditionem tendentem geritis animam , ut ad S. Antonii recurratis patrociniū , ut in tempore vobis illam restituat & restauret. Rogate eum ut vos audiat , & vos auscultate ipsum , cùm tanta sit verborum ejus efficacia. Super omnia nolite opinionibus decipi , quæ laxant perduntque conscientias : ante omnia hoc certum habetote , quod ubi lucrum opesque acquirere speratis , ibidem animam perdati : & ubi certo perdidistis , à quærendo cessare nolite , donec illam inveniatis : *Donec inveniat*

Deni-

Denique sicut unam vobis suggessi cautelam necessariam, & sine qua concupiscentiæ carnalis vitium curari nequit: ita, quæso, audite & alteram, à qua non minus, imò plus adhuc dependet pro cupiditate, & ad expediendam à laqueis rei alienæ animam. Mulier Evangelica, inquitante textu, ad perditam iuveniendam drachmam, accensâ lucernâ evertit domum: *Accendit lucernam, & evertit domum.* Omnes salutis æternæ cupidi, saltem in hora mortis restituere sunt parati; sed domum everrere recusant. Multa sanè lacrymis digna videntur in terra nostra; quomodo moriantur parentes: de quadraginta, sexaginta, immò centum Cruciatorum debitorum millibus testantur: testamentum condunt, quo Hæredes ad ea solvenda obligant, eodemque tempore domum pretiosissimis quibusque varii generis cymmelis oppletam relinquunt, exclusis aliis non gravatis quocunque modo bonis, quibus statim debita solvere possent: Testamento confecto, Crucifixum amplectuntur, ac propinqui & amici consolatone acceptâ, ipsum, inquit S. Pauli mortuum esse dicunt. Hoc stylo se se declarant & consolantur, & fortassis ad moriendum similiter animantur. Auditores auscultate me, quamvis procul hinc. S. Paulus nullius quicquam concupivit aut accepit, neque debitor cuiusquam extitit, de quo publicè, & scripto protestatus est dicens: *Argentum & aurum, aut vestem nullius concupivi, sicut ipsi scitis.* Et quamvis S. Paulus parum debuisset, aut multum, quemadmodum nihil possidebat velut suum, à restituendi onere impotentia eum excusabat. Verùm sine

Act. 20.
v. 33.

restitutione emori, domum opibus plenam relinquentem, & salutem æternam adipisci! Theologiam istam lex Dei non docet. Ab omnibus aranearum telis & pulveribus domus everrenda est (id enim pulvis est comparatione animæ) domo sic expurgatâ, Dominus sibi salutem promittere potest.

Intravit Christus Dominus noster domum Zachæi, causasque intrandi manifestè declaravit effectus: *Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus: Luc. 19. v. 8.* *Et si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum.* Istud dixit Zachæus: quid verò respondit Christus? *Hodie salus huic domui facta est.* Hic notate multa, & quanti momenti sunt omnia, tantâ quoque ponderatione sunt digna. Primò Christus salutem huic domui factam dixit; ast quando? non quando domum intravit, sed quando Zachæus ad restituendum se resolvit. Non intravit salus domum, intrante Christo; sed exeunte inde alieno. Zachæus sic domum evertit, ut nihil in ea remanserit: medietatem dedit pauperibus; & medietatem creditoribus; omnibus foras eiecit. Et quando hoc modo evertit seipsum, domusque scopis mundata remansit, tunc in venta fuit drachma perditâ; salusque ingressa. Ampliùs. Zachæus bifariam bona sua divisit, primum dimidium deputavit pro eleemosynis: secundum ad satisfaciendum creditoribus & debitis: porro Christus quamvis tantus pauperum Partonus, ipso de eleemosynis mentionem ingerente ne verbum respondit: ubi verò progressus se debitis satisfacturum sponedit, tunc certam domui salutem asseveravit. Promptè solvite quod debetis, neque

X.

neque eleemosynas neque legata piarelinquendo : tot Missarum millia , tot defunctorum officia , tot funebria , tantæ pompæ , totque exequiæ quid profunt , dum his cantantibus , creditores gemunt ? restituite , & si nihil super sit , nec Missam quidem pro anima legi curate , sacrificium enim oblatum sine restitutione vos non salvabit , quod sine sacrificio ipsa restitutio faciet . Verum illis , quæ non nisi vanitati & pompæ deserviunt , novæ sunt expensæ , & nova contrahuntur debita , peccato irremissibili novam addentia circumstantiam , dum debita jam contracta non solvuntur .

Dicitis fortassis , vel dicunt , quos consulitis , quod in testamento vestro debita agnoscendo , & solvi mandando satisfaciatis . Decipitis vos ipsos , & decipimini ab illis . Et si minus ; respondete mihi . Quando jure hæreditario ad vos devenerunt ædes paternæ , reliquitne pater debita ? sat multa . Nunquid eadem vobis solvere mandavit , aut serio recommendavit ? omnino . Nunquid ea solvistis ? non : imò majoribus aliis auxistis . Si igitur ultimam parentis vestri testamento confirmatam non implèstis voluntatem , moraliter certi , nec filios vestros , vestram fore impleturos : quo pacto , vos Deum decipere putatis , aut quo pacto vosmetipsos decipere & damnare disponitis , ædes alienis & non vestris rebus plenas relinquendo ? Zachæus non alii restitutionem mandavit : sed ipse restituit . Non dixit , reddam ; sed , *Reddo* . Non dixit postea : sed , *Ecce* , id est statim . Et quia non expectavit crastinum ; hinc illi Christus dixit : *Hodie salus huic domui facta est* .

Par. III.

V Ideor mihi affatim demonstrasse vobis , quàm certus animarum perditarum restaurator sit S. Antonius . Quoniam , verò demonstratiorem hanc totam , ad duo capitalia vitia , quibus generaliter magis perduntur animæ reduxi , Christiana forsā curiositate acti me rogabitis , utronam horum perditæ difficilius recuperentur animæ ? hinc carnis concupiscentia pro objecto habet delectabile ; illinc cupiditas , utile : concupiscentia inclinat ad conservationem speciei : cupiditas inclinat ad conservationem individui . Concupiscentia , est inimicus naturalis , intestinus , & domesticus : cupiditas , exterior : & hæc ob causas concupiscentiæ vitium eradicatu difficilius videtur . Ex alia parte cupiditas crescit cum ætate , concupiscentia verò imminuitur . Materia cupiditatis etiam permanet post mortem ; illa concupiscentiæ ante vitam finitur : pro emendatione concupiscentiæ sufficit pœnitere ; pro emendatione cupiditatis , necesse est pœnitere & restituere : unde difficilius videtur vitii hujus correctio , & in eodem certior damnatio . Hinc Gentiles suum cuique Deo assignantes locum , Cupidinem posuerunt in infernum . Ita ut optima propositionis hujus conclusio , nec non consilium saluberrimum sit utraque hæc vitia declinare , fugere & detestari . Ut nihilominus sub distinctione respondeam , quæ inter utrumque dari potest ; dico , facilius sperandam coaversionem animæ luxuriæ vitio perditæ , quàm cupiditatis : porro , si hæc anima , in materia cupiditatis &

T

alieni

alieni Legi divinæ sese conformiter gesserit, etsi in materia luxuriæ quibusdam fuerit peccatis obnoxia, probabilius salutis argumentum censi potest.

Non fuit magis perditus, & in carnis peccata effusior quàm filius prodigus, nihilominus in se reversus, peccata confessus, gratiæque Dei fuit restitutus: postquam perditus, fuit inventus: *Perierat & inventus est.* Quodnam verò in homine isto præambulum talis mutationis fuit indicium, aut dispositio? omnem præviam conversioni dispositionem legite, & invenietis, quod cum adeò propositi in vitio luxuriæ esset pudoris, in materia tamen alieni, conscientia fuerit adeò tenera, ac Sanctus aliquis esse posset. Postquam omne patrimonium, *luxuriosè vivendo*, absumperat, eò miseriarum redactus est, ut Herum inquisierit, cui tam sordidum pascendo pecus inserviret, sicut propria ipsius vita sordida præviâ fuerat. *Ut pasceret porcos.* Notate quod textus adjungit: *Cupiebat venire implere de siliquis, quas porci manducabant; & nemo illi dabat.* Si siliquæ, commissi ad pascendum gregis, erant esca, & consequenter ipsius dispensationi & curæ traditæ, quare inde non sumebat etiam sibi, quamvis alii non darent? quia tam scrupulosus erat in alieno, quàm prodigus in proprio: ut etiam tam gravi urgente necessitate, nihil sine Heri sui indulgentia sibi sumere auderet. Et homo in materia alieni tam scrupulosus, qui ad transigendam & sustentandam miserè & arctè vitam, nec ad paucas excussas siliquas sylvestres audeat extendere manus, quamvis in luxuriæ materia

tam propudiosè effusus, non vulgaris conversionis salutisque adipiscendæ argumenta prodit. Deus omnem animam ab utraque liberet perditione: sed magis à secunda quàm prima, utpote magis periculosa.

Et supposito, quod in Sancto Restauratore nostro Antonio tam expeditum certumque pro utraque perditione, & pro omnibus, sive in his, sive in quolibet, aut qualicunque alio vitio perditis animabus, remedium habeanus; restat, ut quotquot animæ in simili se statu aut periculo deprehendunt, ad potentissimum ipsius patrociniū confugiant confidentes quod exaudiat salutem consequentur. Porro ut in fiduciæ certitudine confirmemini, auscultate modum, quo ad ipsum confugere oporteat. Non est petendum ab hoc Sancto, sicut ab aliis, neque sicut quis gratiam petit aut favorem, sed velut qui petit justitiam, Petens justitiam ab eo cui illam administrare incumbit, petit requirendo: petens debitum ab eo, qui obligatur solvere, petit postulando: & hoc modo petendum est à Sancto Antonio: non solum petendo & obsecrando; sed requirendo & postulando: requirendo eum, sicut cui ex officio incumbit restituere omne perditum: postulando, sicut qui ad restituendum & restaurandum obligatur. Si minus, edicite mihi: quare Sanctum Antonium captivum quasi ligatis, quando in restituendo & restaurando, quod petitis, vobis tardare videtur? quia restituere omne perditum, in S Antonio non est gratia, sed debitum: & quem admodum debitum non solventem capti-

Luc. 15.
9. 32.

Ibidem
v. 16.

captivum teneris , ita illum captivatis. Ego nec audeo nec præsumo violentiam hanc absolute approbare aut damnare : siquidem ex pietate procedit. Sed alium vobis suggero modum, quo validius arctiusque S. Antonium ligetis.

Puerulus Jesus , velut ille , cui tam carè constiterunt animæ , similiter Sanctum ligavit Antonium , ut suas sibi animas recuperaret perditas. Primò S. Augustini ipsum alligavit cingulo , postmodum S. Francisci chordâ , ultimò , uti videtis, suis brachiis : *ligat amplexu* , inquit S. Petrus. Chrysologus : hicque decentior , nobilior , devotior , arctiorque est stringendi modus. Ad nudos illos S. Antonii prostrati pedes , illos strictissimè amplexentes, dicite, cum Jacob : *Non dimittam te , nisi benedixeris mihi.* Hic ad pedestuos consisto , Gloriosissime Sancte , nec di-

mittam te , neque ab eis recedam, nisi benedictionis illius particeps , quâ præ omnibus Sanctis , pro tot animarum remedio , te Deus dotavit. Mea tot annis fuit perditâ , ut nec illa de me , nec ego de ipsa quicquam scirem. Quemadmodum illas tot aliorum peccatorum recuperasti , quorum ego quoque in perditionis viâ , vestigia fui secutus ; Ego quoque ab ardentissimo illo , qui in præsens usque æquè adhuc vivax perseverat zelo , eandem cum illis misericordiam merear obtinere , quam illi obtinuerunt. Illumina , deduc , dirige me, & doce hanc perditam querere & invenire animam : neque lux tua , patrocinium tuum , potentia tua efficacia , & intercessio me deserat , usque dum inveniam illam : *Do-*

nec inveniat eam.

Amen.

S E R M O

De

S. CATHARINA.

Dictus ad Universitatem Conimbricensem

Anno 1663.

Quinque autem ex eis fatue, & quinque prudentes.

Matth. 25.

§. I.

*Prov. 9.
v. 1.*

Domus, quam sibi ædificavit sapientia; *Sapientia edificavit sibi domum*: Erat pars illa interior, sacratioque Salomonicæ templi, alio nomine, *Sancta Sanctorum*, appellata. In huius medio erecti stabant duo Cherubini, quorum nomen sapientes significat, & inter omnes Angelorum Choros scientiâ & sapientiâ supereminent. Hi alii protegebant arcam, & manibus sustentabant propitiatorium; quæ erant thesaurus thronusque divinæ Sapientiæ. Arca thesaurus erat sapientiæ divinæ, quantum ad literas & doctrinam; inclusas enim continebat scriptæ primò, deinde dictæ à Deo legis tabulas; Propitiatorium autem sapientiæ divinæ thronus erat, ex quo voce vivâ oracula reddebat; in eo enim Deus consultus vocalitèr re-

spondebat, unde etiam oraculum vocabatur. Parietes domûs in circuitu septem palmis erant cælati, quarum trunci totidem constituebant columnas, ramorumque summitates se mutuò contingentes, sex naturalitèr formabant arcus; sub quibus sex similiter Cherubim statux erectæ cernebantur. Hæc forma erat & ornatus, S Salomone ædificatæ, à Deo verò delineatæ, Sapientiæ domus, ne quicquam aliud, quàm Cherubim & palmæ in ea viserentur, in quibus eadem sapientia, velut omnium victrix, trophæa sua & triumphos ostentabat.

Verùm si Deus tempore illo, *Dominus Exercituum*, dicebatur: exercitibusque imperare, acies ordinare, victorias tribuere aut eripere gloriosum sibi putabat: collocatæ sub triumphalibus arcubus statux, non de Cherubinis sapientibus, sed de famosis Capitaneis & Ducibus fieri debuissè

debuisset videntur. Nonne decentissimè primo quadrasset arcui statua Abrahami, ense stricto proprium suum filium sacrificantis, & quatuor Reges, armatis tantùm domus suæ Vernaculis, gregumque suorum pastoribus victoriosè profligantis? nonne convenientissimè sub arcu secundo collocata fuisset statua Moysis, prodigiorum operatricem Virgam manu tenentis, & submerso in mari rubro Pharaone, de tota Ægypto gloriosè triumphantis? nonne sub arcu tertio optimè prodidisset Josue Solem & Lunam sistens, pro confœderatis Gabaonitis pugnando hostilem exercitum ad internecionem cadens? nonne quartum arcum condecorasset statua Gedeonis, facem sinistrâ, tubam verò dexterâ tenendo, innumerabilem Madianitarum & Amalecitarum exercitum turbatum in fugam & interitum præcipitantis? nonne quintum splendide exornasset arcum statua Samsonis, leone procumbente ad pedes, & maxillâ asinæ Philistæorum mille interficientis? denique, nonne quàm elegantissimè ordinem hunc illustrissimum clausisset statua Davidis fundâ & lapide prosternentis Gigantem, proprioque ense ipsi amputantiscaput? si igitur sex istæ statuæ insignes aulam Domini Exercituum pompaticè ornassent; ut quid triumphales palmarum arcus, statuas potius sapientium operiunt Cherubinorum, quàm generosissimorum Ducum? quia extra controversiam est, iudicio æstimationeque divinâ (quanvis contrariâ quorundam opinione) in tantum sapientiæ victorias illas armorum, gloriâ excedere, quantum manus à capite distant. Idcirco voluit Deus, ut domum sibi ædificaret

non Pater, sed Filius: non David generosus, sed Salomon sapiens.

Suppositâ veritate istâ, quæ absolutè, & vel potissimum in hac literarum palæstra, siue controversia venit supponenda, accommodandome professioni Auditorii, necnon celebrati diei, de S. Catharina non nisi, quâ Doctrice & sapiente hodie loquar. Ezechiel Propheta rotam se vidisse asserit, juxta unum Cherub: *Rota juxta Cherub unum.* Quis verò Cherub iste, ad latus rotam habens, nisi S. Catharina? in sapientiæ domo, cuiuslibet palmæ Cherubim unus respondebat: in domo hac, quæ similiter est sapientiæ domus, unum videbimus Cherubim cum palmis multis. Assumptum igitur sermonis, eruunt victoriæ S. Catharinæ: & titulus, sapiens Victrix. Ave Maria.

*Ezech.
10. v. 9.*

§. II.

Splendidissimum theatrum, quod unquam in terra visum, gravissima & sublimissima disputatio in Academiis unquam audita, rarissima & vel maximè obstupefenda, quam unquam ab ignorantia literata & inflata, vera retulit sapientia, victoria, est illa, quæ hodie pro defendente habuit, unum Cherubim in muliebri amictu: vel speciem mulieris cum intellectu & alis Cherubim S. Catharinam. Celeberrimi hujus spectaculi theatri, Imperiale fuit palatium: Auditores & assistentes Imperator Maximinus, Senatus Alexandrinus, & tota Curia & Nobilitas Orientis: Quæstio ventilata, de unius pluriumve Deorum vera fuit Divinitate, nec non de fide & religio-

ne, ab hominibus ample stenda: Defendentes ex una parte, erat paucorum annorum fœminæ; ex altera, quinquaginta Philosophi, ex omnibus sectis & Universitatibus selecti: disputationis desiderium, & controversiæ successus, tam inauditi certaminis magnitudini æqualiter in omnium animis respondebat. Primo loco Philosophi argumenta sua tumidi proposuerunt, applaudente toto theatro de victoria certa, quæ ab intrepida defendente tacito risu sunt excepta. Postquam verò omnes scientiæ suæ vires, in defensionem mortuorum mutorumque Deorum suorum, quos ipsi immortales appellabant, exeruissent; Catharina de veri Dei æternitate, principii ex parte, cœlo terraque ab ipso creatis, nec non de humanitate Verbi, pro remedio mundi in tempore assumptâ, differere incepit. Locuta fuit Catharina tali rationum pondere, tali ingenii acumine, eloquentiaque plus quàm humanâ differendo sic peroravit, ut non solùm facillimè fundamenta, & principia deceptoriosque Philosophorum errores dissolveret, sed eorundem in ipsos argumenta retorquendo, tantâ convicerit & confunderet evidentiâ, ut nemine ipsorum vel respondere, vel contradicere auso, unanimi omnes voce infallibilem Fidei Religionisquæ Christianæ veritatem fuerint confessi. Quid hinc consilii, viso inexpectato rei eventu, crudelis Imperator Maximinus cæpesset? illusum victumquæ se conspiciens in religionis suæ Magistris quibus eam propugnandam crediderat; in furiam actus & rabiem, falsorum infamiumquæ Deorum suorum falsitatem jam notam publicèque demon-

stratam cernens, quibus nihilominus imperium suum tribuebat; vice ejus, ut lucem rationalemque Philosophorum eorundem sequeretur docilitatem; barbaro impioque decreto mandat, ut vel statim idolis sacrificarent, vel ignibus omnes interirent. Quo facto mox omnes, sine hæsitazione & tergiversatione ulla, non constanti solùm, sed alacri gaudentique animo mortem pro Christo subierunt; eademquæ horâ, & eodem ex theatro, in quod Philosophi fuerant ingressi, exierunt Theologi; ubi intraverant Gentiles, inde exierunt Christiani; & ubi intraverant Idololatræ, inde exierunt Martyres. O Fidei victoriâ illustriorem & magis obstupescendam, quàm quotquot ante & postea, Christianitatis celebrârunt sæcula! ô Catharinæ triumphum; non cum duabus palmis in manibus, Virginis scilicet & Martyris; sed cum quinquaginta palmis ad pedes, subtilis, Angelicæ invincibilisque Doctrinæ! dignæ profectò pro hoc viso nunquam actu, ut in supercilio montis Sinai, cum supremilegislatoris sit thronus, eadem manus, quæ literas scripserunt divinas, æternam memoriæ ipsarum erigerent trophæum.

Iste Auditores, celebris & famosus fuit actus, tam diei, quàm loco proprius, super quo brevissimo hoc temporis spatium discurrere proposui: ad cujus tam admirabilis victoriæ excellentias particulariùs subtiliusque discutiendas. Evangelium thematis loco allegata verba suggestit: *Quinq; autem ex eis erant fatuæ, & quinq; prudentes.* Virgines quæ ad excipiendum sponsum exierant, erant decem, quarum quinq; fatuæ, & quinq; prudentes.

Pru-

*Matth.
25. v. 2.*

Ibidem
v. 1.Ibidem
v. 5.Ibidem
v. 30.

Prudentes & fatuæ quando exierunt: *Exierunt obviam sponso & sponsa*: Prudentes & fatuæ, quando dormitârunt: *Moram autem faciente sponso*. Prudentes, & fatuæ, quando aliis intransitibus ad nuptias, aliæ foris manserunt: *Et quæ parata erant, intraverunt cum eo ad nuptias, & clausa est janua*. Quod modo confidero, est, cum due ista fuerint paria, sexu similia, & numero æqualia, ingenio differentia: sexu similia, omnes enim erant virgines: numero æqualia, erant enim quinæ & quinæ: prudentiâ differentes, quædam enim erant fatuæ, & quædam prudentes: nec fatuæ simul omnes, nec pars, immò nec unica earum, ex confortio, familiaritate & conversatione prudentium emendata ad sanio rem mentem rediret. Quod si omnes fatuæ, omnibus quinque prudentibus Magistris & docentibus hoc facere discerent singulari non videretur admiratione dignum, de Virginibus ad virginem; de quinque ad quinque & de prudentibus ad fatuas; sed de Virginibus ad virginem, de quinque ad unam, & de prudentibus ad fatuam: quod nec una sola quidem, mutaretur ex confortio, neque emendaretur familiaritate, neque converteretur exemplo? ita evenit, & usu venire solet: cum magis admirandum sit, quod fatuæ non perverterint omnes prudentes, quàm quod omnes prudentes ne vel unam converterint fatuam.

Transeamus nunc ad S. Catharinam, eademque paria in sexu, numero, & ingenio contemplerur, quàm dispari modo pugnârunt, quantòque admirabilius vicerint. Sexus erat idem, utraque enim erant virgines; numerus æqualis, erant enim quinque & quinque; vis &

armatura fortior, quia aliquæ erant prudentes, & aliquæ fatuæ: in certamine verò Catharinæ cum Philosophis, illa erat unica sola, & Hi quinquaginta: illa Virgo, Hi viri: illa prudens, & Hi prudentes: unde resistentia fortior, & colluctatio difficilior. Proinde quod una mulier, vel nondum mulier (quia decimum octavum ætatis annum nondum attigerat) contra tot, talesque viros in acie decertans, non solum unum, multosve eorum, sed omnes omnino vinceret, & ad eandem fidem, quam impugnabant, proprii sanguinis profusione defendendam paratos redderet; istud, victoriæ ipsius circumstantias assero, quæ non imaginabilem ipsi gloriam comparant. Procedamus nunc discurrendo, & considerando per se singulas, & patebit quàm singularis in singulis fuerit nostra prudens victrix.

§. III.

Incipiendo à prima differentia, quæ est de numero ad numerum, & de una ad multos: si Gentilitas, licet fabulosa, tanquam certum & irrefragabile asseruit, quod nec Hercules contra duos; quænam, quæso, provocatio inæqualior, quæve victoria gloriosior quàm inter unum, vel unam (quod minus est) & Quinquaginta? in Gigante Philistæo agminibus exercitus Saulis exprobrante certaminis modum provocandique formam oppidò semper fui demiratus: *Eligite ex vobis virum & descendet ad singulare certamen.* q. d. *Ex 17. v. 3.* toto exercitu vestro seligite virum quem volueritis, ut singulare mecum inecat certamen, id est, de corpore ad corpus,

pus de manu ad manum, de milite ad militem, de homine ad hominem. Hunc provocationis modum Phylistæus quadraginta diebus integris continuavit: & quamvis nullum duelli aleam secum subire ausum experiretur, nunquam tamen provocationis formam mutavit vel aliquid ei addidit; & hoc est, quod miror. Gigantis hujus statura juxta sacrum *ibid.* v. 4. textum, *erat altitudinis sex cubitorum & palmi.* Si igitur proceritate suâ tres adæquavit homines, quare arrogantia ipsius, non tres, vel saltem duos provocavit viros, sed unum tantum; *ad singulare certamen?* quia velut miles non ignorabat quod vir contra plures quàm virum unum, quantumcunque denuum sit Gigas, & quantumcunque validus sit & audax, prævalere nequeat. Verùm necdum pensatum est, quod volo. Postrato Gigante à Davide, tripudiantes egrediuntur in occursum victoris, ad excipiendum deducendumque eum, cum triumpho post victoriam, quod verò cantabant, erat illud: *1. Reg. 18. v. 7. Percussit David decem millia.* Id est, David Gigantem occidendo, decem millia peremit. Itaque vir pro decem millibus virorum reputatus, non nisi unum singularem ad certamen ausit provocare? Non. Arrogantia in animosis animi generositatem semper excedit: nec est generositas aut arrogantia sic Gigantea, ut contra plures quàm unum in arenam descendere præsumat.

O quam delusam se hodie cerneret Gigantis Goliath arrogantia, si hodie ad inspiciendum provocationem certamenque Catharinæ resurgeret! una nunc in arena, contra quinquaginta, & non contra quinquaginta viros, sed contra quinquaginta Gigantes, quilibet enim erat

maximus, scholæque suæ seu sectæ primipilus. Quemadmodum antagonistæ erant quinquaginta, justissimè Catharina provocationem dividere potuisset in totidem duella, & decertationem in totidem disputationes, veritatem quam defendebat, contra singulos seorsim propugnando: sed omnibus simul cordatè se opponere, omnes simul animosè impugnare ausa, de omnibus certam sibi victoriam promiserit! hæc vel maximè stupenda fuit circumstantia. In famosa illa trium Horatorum Romanorum, triumque Coriacionum Albanensium recitatio provocatione, duo Coriacci duos interfecerunt Horatios, tertiusque adhuc superstes Horatius, omnes tres peremit Coriacios: sed quomodo? se solum conspiciens fugâ salutem quæsit, quem reliqui insequiebantur: primum, qui cæteris velocius currendo ipsum fuerat assecutus, se convertendo confodit, fugamque continuavit; similiterque secundum jam se assecutum interfecit: & ultimo tantum superstite, solus cum solo congressus, hujus quoque nece duorum fratrum suorum cædem vindicavit, integrâ sibi victoriæ relictâ. Titus Livius, alique Historiarum Romanarum conscriptores actum magnis laudum encomiis extollunt, dicentes, tertium Horatium tres Coriacios superâsse: ast non rectè dicunt. Ternis successivè vicibus, singulos seorsim & successivè superavit, sed non simul omnes. Est evidens; qui superavit illos quibuscum congressus est, & nunquam cum tribus simul, sed nec cum duobus quidem, sed uno tantum manus conseruit. Tres fuerunt victoriæ, unius de uno, & non una victoria, de tribus. Quod eousque vero consonat, ut tres, immò etiam

etiam duos fugerit ; quia nec cum tribus, neque cum duobus manus conferere ausus, cum uno solo commiserit.

Eccl. 4. v. 12. Jam dudum ante hunc casum dixerat Salomon: *Funiculus triplex difficile rumpitur.* Prudens & magnanimus Horatius, eosdem tres, quos simul provocare non præsumpsit, adorsus hoc modo de filo in filum, funem rupit, qui aliàs totus rumpi non poterat. Verùm non sic Catharina. Decertantes secum non divisit, neque cum singulis seorsim & successivè conflixit: sed cum non duo, neque tres, sed quinquaginta essent, omnes simul ad congregiendum admissos, etiam simul omnes devicit.

Gen. 11. v. 4. Porro tam sublimis & plus quam humanus est ille vincendi modus, ut ipsa omnipotentia, nisi extraordinariè operetur, dividat ad vincendum, vel vincat dividendo. Maximum bellum, quod humana præsumptio intentavit Deo, fuit illud turris Babilonicæ ædificatorum, cælum eâ contingere præsumebant: *Cujus culmen pertingat ad cælum.* Et dixit eos illud consecuturos, nisi tempestivè temerariis eorum cogitationibus obex poneretur: *Cæperunt hoc facere, nec desistent à cogitationibus suis, donec eas opere compleant.* Ipse tandem Deus personalitèr occurrit, neque alio modo hominum istorum, qui soli degebant in mundo, cogitationes conatusque dissipavit & confudit quàm illos dividendo. Simul juncti turrim ad cælum usque ædificabant; jam divisus, nullius erat qui cœptum opus continuaret: eademque machina quæ incepit in turri, finiit in confusione; & hinc Babilon vocata.

Hoc pacto Deus vicit tunc: alitèr hodie vicit Catharina, licèt conatus uter-

Part III,

que valde sibi fuerit similis. Philosophorum concurs intentio erat, non ædificare turrim novam, quæ pertingeret: sed sustentare eam, quæ jam cælum continebat: in cælo enim & in cælis collocabant divinitates falsas, quas propugnabant. In uno cælo Jovem, in altero Saturnum, in alio Mercurium, in alio Venerem, in alio Martem, in alio Dianam, in alio denique Apollinem. Et quid Catharina fecit? Deus ædificatoribus turris confudit linguas: *Venite confundamus linguam eorum.* Et Catharina *ibidem v. 7.* similiter Philosophorū confudit linguas, sed modo diverso. Deus ædificatorum confudit linguas, ne se invicem intelligerent: & Catharina linguas Philosophorum confudit, sic eas ligando, ut nec loqui possent, nec haberent quod responderent. Utrique confusi, utrique victi; sed Deus adversarios suos vicit dividendo: & Catharina suos absque divisione. Ad hoc ipsum Dei artificium simili in casu alludens David dicebat: *Præcipita Domine, divide linguas eorum, quoniam vidi iniquitatem & contradictionem in civitate.* *Psal. 54. v. 10.* q. d. Inimici mei, Domine, Absoloni associari, jam in Jerusalem dissentire cœperunt, aliis Achitophelis, aliis Chusai sententiam amplectentibus, id nunc tantum te rogo, ut eos omnes totalitèr dividas, quemadmodum in turris Babilonicæ constructione fecisti; quos enim vincere nequeo unitos, vincam divisos O David! ô Catharina! David illam Dei victoriam imitando, ad vincendum manus cum inimicis divisas conferere parat; & Catharina nullius imitando exemplum, non singulos seorsim & successivè, nec divisos, sed junctos simul prodire in aciem desiderat: non enim singulos repe-

repetitis victoriis, sed unicâ victoriâ superare vult omnes.

§. IV.

Difficultatis hujus, & differentia in vincendo eosdem simul, vel seorsim, ratio est, quia licet multitudo ex unitatibus componatur, unitates eadem, quæ divisæ sunt infirmæ, unitæ sunt fortissimæ. Hinc ænigma illud Theologicum patebit, quod cum veritas sit definita, cum novitate semper explicatur & declaratur, nec unquam penetratur. Certum est quod solis auxiliis ordinariis nemo omnes tentationes in materia levi vincere potest: & similiter certum est, quod iisdem auxiliis solis quamlibet earundem vincere possit. Si igitur quamlibet tentationum in singulari illam collectionem omniumque multitudinem formiat, & omnes ex qualibet earum componuntur sine consortio alterius; ego qui possum vincere singulas, quare non possum vincere omnes? quia ista est vis mysteriumque multitudinis. Adversarii iidem, qui vinci possunt divisi sine labore, omnes simulque sumpti, sicut & in casibus aliis, ita & in hoc, vel difficultate maxima, vel nullâ prorsus ratione superari queunt. Et notate, vel mementote (sicut nostis) non loqui concilia, de collectione simultanea, sed successiva: ut appareat quàm stupenda & excessiva admiratione sit dignum, quod Catharina superaret convertatque quinquaginta Philosophos simul omnes, cum plus quàm admirabilis victoria videri posset, vincere, & successive convincere singulos, cum essent tot & tanti.

Dixi vincere & convincere, & parum

dixi; potuisset enim Catharina vincere & convincere omnes illos Philosophos, quamvis eos non reduxisset & convertisset: quod sicut victoriam magis reddit arduam, ita quoque gloriosorem. Non fuit theatrum Alexandrino, de quo agimus, similis, quàm illud famosum Memphæos in Ægypto, in quo Barbarus Pharaon Maximino prælusit. Ex una parte solus stabat Moyses, ex altera omnes Ægypti totius Magi, præsentē Rege & aulâ totâ omnes successus expectatione suspensi. Moyses (qui historiarum author est) quot fuerint Magi, non refert; eâ enim erat fiducia animique generositate, ut numero limitem non posuerit. Et quamvis S. Paulus duos tantummodo Jannem & Mambrem nominet, sufficiebat istos duos esse sicut ducentos. Et altera notabilis est circumstantia numerique excellentia, quem Catharina vicit; nam quinquaginta non ab illa determinati, sed à Maximino fuerunt electi: unde sequitur, quod tantundem fuerit vincere quinquaginta, ac si fuissent quinque milia; Moyses igitur Virgam suam convertit in serpentem, & Magi similiter suas in serpentes magnitudine ferociaque æquales, finisque concertationis fuit, quod serpens Moysis omnes alios devorârit. *Devoravit Virgas eorum.* Jam nunc interrogo. Nunquid sufficisset à serpente Moysis, Magorum serpentes fuisse peremptos? hoc solum non sufficisse videtur, sed ut superioritas clariùs elucesceret, victoria prodigiosior apparet, theatrum funestius & truculentius ostenderetur, nec non ipse Pharaon magis confusus compungeretur. Quâ igitur de causa Ægyptiorum serpentes non tantum occisi, verum etiam devorati fuerunt?

2. Tim.
3. v. 8.

Exod. 7.
v. 12.

runt? quia in hac serpentis Mosayci, cum serpentibus Magorum pugna, præfigurabantur pugna & victoriæ quas sapientia Christiana, ab omnibus Gentilium sectis, æquè phantasticis, apparentibus, ac falsis, ac Ægyptiorum Magorum serpentes erant, obtentura foret; in quibus fidei religionisque pugnis & certaminibus difficilior gloriosiorque victoria est, si adversarii & hostes simul devorentur, quam si tantum occidantur. Quare? quia occisum esse tantummodo, est victum esse & convictum, viribus, animo, voceque destitutum ad persistendum in eo, quod defendebat: devorari verò à comedente, non tantum est victum esse & convictum, sed etiam conversum, quemadmodum comestum in substantiam convertitur comedentis. Profundissimum hoc arcanum, non ab inferiore, quam ipso Deo S Petro fuit revelatum, quando omnis Gentilitatis conversio, in variis bestiarum serpentumque speciebus fuit ostensa adjecto mandato, ut non tantum illa occideret, sed etiam manducaret, id est, ut eos conversos sibi incorporaret: *Occide, & manduca.*

*Ita Greg.
Chrysost.
& alii
PP.*

*Act. 10.
v. 13.*

Hujuscemodi fuit Catharinæ victoria, ut non tantum vicerit & convicerit Philosophos, eorumque sectas, sed victos & convictos, à falsa sectarum suarum superstitione ad veram converterit fidem, quam impugnare intendebant, ex membris diaboli faciendo membra Christi, sibi que eos incorporando, quemadmodum serpens Moylis Magorum serpentibus fecit. Serpens Moylis unus erat, & Catharina una: serpentes Magorum multi, & Philosophi multi: illi non solum superati, verum etiam devorati: hi non solum victi, sed etiam conversi: illi

omnes, & hi omnes, nullo prorsus in suo errore perseverante. De casu ad casum, & de victoria ad victoriam, hæc notabilis fuit differentia: quod Moylis serpens Magorum serpentes, successivè alterum post alterum devoravit, *Prout illi ipsos in specie formarant: projecerunt singuli virgas suas, quæ versæ sunt in dracones.* Catharina verò convertit Philosophos non unum post alium, & quemlibet seorsim in particulari certamine, & disputatione, sed unâ vice & simul omnes. De serpente Mosayco inquit Textus, quod Magorum serpentes devorando deglutivit, ad ostendendum omni ipsos resistendi virtute caruisse, quemadmodum lubrica & mollia facilè deglutiuntur. Verum si idem ipse serpens alios non successivè, sed simul omnes ad instar unius boli deglutisset, nunquid prodigio majori similis visum fuisset? clarè est quod sic. Quod igitur non fecit miraculose Moylis serpens, hoc sine miraculo Catharina fecit, convincendo & convertendo tot Philosophos famosos, non quemlibet particularitè iteratis disputationibus, sed omnes simul disputatione tantum unâ: mirabile rarum, & sine exemplo.

Exod. 7.

v. 12.

Quatuor vicibus, temporibus diversis S. Augustinus disputationem publicam, in oculis totius Africæ, fuit aggressus. Cum quot verò congressus? primâ vice cum Fortunato Manichæo, secundâ vice cum Felice similiter Manichæo; tertiâ cum Fortunio Donatista, quartâ, cum Emerito itidem Donatista: quod victor semper fuerit regressus, superfluum est, dicere: quod verò victorias illas reddidit gloriosiores, fuit, quod ipsimet victi eas confessi, ad fidem, quam negabant, fuerint reducti. Porro si clarissimo Eccle-

*Baron.
Spondan.* *sic* Athletæ in tantam laudem vertitur quod de persona in personam, de Doctore in Doctorem, quaternis disputationibus, quatuor sectarum suarum insigniores vicerit. Quàm incomparabilis illa Catharinæ erit gloria, unic disputatione quinquaginta simul sectarum suarum Antesignanos vincere & convincere! de S. Gregorio Magno constat, quod disputatione singulari Eutychem victum reduxerit. Verùm quàm raræ in omnibus sæculis similes Ecclesiæ referuntur victoriæ, cum exempla contraria extent tam frequentia. Præsente Papa Zephertino, Cajus Prochum Montanistam convicit, sed non reduxit. In Concilio Antiocheno, Melchior Paulum Sumofatenum convicit, ast Paulus reductus non fuit. Coram multis omnium facultatum iudicibus, Archelaus Manetem Manichæum convicit, at Manetes non fuit reductus. In multorum Episcoporum congressu, cui etiam ipse Rex Galliæ interfuit S. Bernardus Petrum Albailardum convicit, sed Petrus non fuit reductus. Eodem modo S. Cyrillus Alexandrinus Nestorium, Maximus Abbas Pyrrhum, S. Cæsarius Julianum, S. Hieronymus Helvidium, Jovinianum, Vigilantium convicit: & nemo horum veritatis victoriam agnovit, imò videntes se convictos, evaserunt obstinatiores.

Verùm, ad quid recensere exempla de homine ad hominem, cum ipsis totis Conciliis acciderit idem? Hierosolymis, Niceæ, Constantinopoli, Romæ, Carthagine, vel Tridenti vos præsentes agere cogitate: quid ibi videbitis? Tridenti majestati, authoritati, Synodi Oecumenicæ, universaliq; Ecclesiæ totius Catholicæ scientiæ & sapientiæ obgannire au-

dentem, neque Concilio Tridentino cedentem videbitis Lutherum. Carthagine Cœlestinum satis convictum, adhuc refractarium. Romæ Macedonium, Concilio Romano se non submittentem. Niceæ Arrium Concilio Niceno pertinaciter contradicentem. Constantinopoli Dioscorum Concilio Constantinopolitano sese opponentem. Denique Hierosolymis Cerinthum Concilio Hierosolymitano, cui S. Petrus præsidebat, impudenter resistentem, suis diffinitionibus illud impugnantem, nec non primam sectam ipsius doctrinæ contrariam introducentem. Tanta est intellectus humani rebellio & pertinacia, quando præsumptione tumida, superbiâ excæcatur. Eâdem nunc consideratione Alexandriam versus conversi, in magna illa Christianitatis theatra, & in hocce oculos conjiciamus. Ibi tot, tamque eminentes viri, quamvis clarè convincant, ad reducendum unum hominem baptizatum & Christianum omnes simul non sufficiunt: & in hocce sola Catharina convicit, subigit, Christoque subjicit tot tamque eminentes viros, idololatrias & Gentiles. Ibi tot & tanti non prævalent contra unum: hîc una prævalet contra tot & tantos. Resultantem ex paralleli hujus combinatione conceptum quilibet formet sibi, si fortè illum comprehendat, me quippe, ad deducendum illum, nedum exaggerandum, verba deficiunt.

§. V.

ENimverò, si numerum considerando, S. Catharina prudentes virgines Evangelicas vicit sola reducendo

cendo quinquaginta, quando ipsæ, cum essent quinque, non potuerunt, neque sciverunt rednere vel unam; non minus illustre ejus victoria extitit, in consideratione sexus. Illæ cum essent virgines, ne vel unam docuerunt virginem: S. Catharina quinquaginta docuit viros. S. Paulus Apostolus tam modicum fœmineo credidit sexui, ut mulieribus universaliter docere inhibuerit:

1. Tim. 2. *Docere autem mulieri non permitto.*
v. 12.

Ibidem
v. 14.

Ibidem
v. 11.

Quodnam verò S. Paulo tam universalis tamque odiosæ humani generis dimidio, & in parte ipsius magis sensitiva, inhibitionis fuit motivum? Motivum ipsius fuit motivorum omnium maximum, scilicet experientia: *Adam non est seductus, mulier autem seducta in pravaricatione fuit.* In Adamo & Eva (inquit Apostolus) innotuit virilis fœmineique intellectus differentia; Eva quippe decepta fuit & seducta, Adam verò minimè. Doceat igitur Adam, doceat vir; Eva, & mulier non doceat. Quod ipsi expedit, & ego præcipio, est, ut taceat & discat: *Mulier in silentio discat.* Huic conformiter præcepto, quod naturale magis quam positivum videtur, siquidem ab Adamo & Eva Apostolus illud deducit, Catharinæ tacendum & discendum erat tanquam mulieri, Philosophos velut viros, velut in scientiis suis graduatos, velut celeberrimos earundem Professores docere oportebat. Verùm quod dicentem Catharinam Philosophi auscultent: Catharinā docente, Philosophi discant: Catharinā non disputante solùm, sed deficiente; non argumentante tantùm, sed concludente; non oppugnante, sed vincente, tot tantique viri, victos se agnoscant & consiteantur: fuit victoria, quæ

de sexu ad sexum exemplum habuit unum; & de intellectu ad intellectum nullum.

Deus Jabim Chananæorum Regis potentiam humiliare decreverat, quia Populum Israëliticum vehementer opprimerat: *Humiliavit Deus in die illo Jabim Regem Chanaan coram filiis Israel.* Judic. 4. v. 23.

Et Textus inquit, quod Deus hic suo exequendo decreto novum bellandi modum elegerit: *Nova bella elegit Dominus.* In bello, quod Deus elegit, novus Judic. 5. v. 8.

& nunquam visus agminum turmarumque ordo, nova & nunquam usitata arma, novæ machinæ, nova stratagemata esse debuisse videntur: sed nihil horum fuit. In quonam igitur, hæc adeò famosa & decantata novitas consistit? in eo, quod à Chananæorum parte, plurimis prostratis viris, in parte Israëlitarum, una mulier fuerit victrix. Quod ita Debbora, ad Barac Israëlitici exercitus Ducem protestata fuit: *In hac vice, victoria non reputabitur tibi, quia in manu mulieris tradetur Sisara.* Judic. 4. v. 9.

Id est, in hac vice, victoria non erit tua, siquidem Sisara Chananæorum Dux cum toto suo exercitu, ab una muliere vincetur. Notate hæc verba: *In hac vice: mulierem eum vincere, virosque vinci, casus est, qui non sæpe, sed semel & una vice omnibus retro sæculis contigit: semel in armatorum conflictu, uti in Debbora: & semel in litterarum stadio, sicut in Catharina.* Porro si adeò gloriosa & decantata fuit illa Debboræ victoria, solum quod mulieris esset unius contra viros, licet quadraginta millia virorum à parte sua numeraverit: quanto admirabilior, admirationeque dignior censenda illa Catharinæ, quam nullo conite sola, nec in bello de gladio ad gladium, sed

de intellectu ad intellectum reporta-
vit.

Samaritana illa Evangelica, excellentis
sublimisque ingenii & intellectus erat
mulier, prout habitus cum Christo osten-
dit discursus: cum scientia illa quam ex
puteo Sichar hausit, tam profundè sa-
piens & intelligens evasit, ut de ore Chri-
sti audire meruerit altissimum illud, ad id
usque temporis mundo nondum revelat-
um de Messia secretum: *Ego sum, qui*
loquor tecum. Hac sapientiâ repletâ, lu-
ceque supernaturali perceptâ, loco aquæ,
quam haustura advenerat, Samaritana
mox in civitatem suam, ad inferendam
fidem notitiamque Christi fuit regressa:
sed quonam modo? casus est, in quo om-
nes Sancti PP. Expositores multa confi-
derant. Illa tantum civibus suis retu-
lit, quod ad puteum Sichar invenerit ho-
minem, qui, quicquid ipsa in vita sua ges-
sisset, sibi dixisset: ut illi inde colligerent,
num fortasse talis homo Messias foret:
Venite & videte hominem, qui dixit mihi
omnia; quacunque feci: nunquid ipse est
Christus? Si igitur Samaritana certò sciebat,
Christum esse Messiam, quare illum
non palam & expressè confitetur & præ-
dicat, quare illum supponit & proponit,
concives suos invitans & sollicitans, ut
abeant visum, utrum ipse esset: *Nunquid*
ipse est Christus? S. Andreas, ex Magistri
sui Joannis Baptistæ instructione, percep-
tâ Christi notitiâ, mox fratri suo S. Petro
dixit, quod Messiam invenissent: *Inve-*
nimus Messiam: quod interpretatur Chri-
stus. Et Philippus eâdem acceptâ no-
titiâ, tanquam novum quid idem Natha-
naëli notificavit: *Quem scripsit Moyses*
in lege, & propheta, invenimus eum.
Quare igitur non eâdem claritate mulier

locuta, dubio tantum & quæstioni subje-
cit, quod certò sciebat?

S. Augustinus, S. Chrysostomus, &
omnes PP. Samaritanam prudentissimè
operatam esse asserunt, non confisam
quod concives sui in re tam gravi, fidem
sibi habituri forent: Sed qui ejusdem dif-
fidentiae rationem, energiâ & emphasi
stupendâ declaravit, idem fuit Evange-
lista S. Joannes casum referens. No-
tate verba. *Reliquit ergo hydriam suam* *Ibidem*
mulier, & abiit in Civitatem, & dixit illis *v. 13.*
hominibus. Quia convertendi erant
Viri, & ipsa mulier, Samaritana nec pro-
mittere sibi, neque sperare præsumpsit
fore, ut persuaderentur, eò quod sola hoc
illis diceret: hinc solum tetigit punctum
& excitavit quæstionem. *Nunquid ipse*
est Christus: hinc illis dixit, ut visum abi-
rent: *Venite & videte.* Quasi sic secum
ratiocinata: si tanti momenti est materia,
& illi viri, & ego mulier, quomodo mihi
credent? vadant ipsi & videant, quod ego
vidi: vadant & audiant, quod ego audivi
& ipsi sibi persuadebunt, quod ego
illis persuadere non præsumo. Tantæ
prudentiæ fuit timor ille Samaritanæ
omnino desperantis convertere viros,
cum illa esset mulier, quamvis adeò illu-
minata à Christo: ut hinc pateat, quod,
licet Catharina non convicisset nec con-
vertisset Philosophos, ipsa nihilominus
resolutio congregiendi cum illis, magna
esset mulieris, victoria de viris. Verum
convicit & convertit illos, præter spem
omnium mulierum, & præter virorum
& hominum omnium opinionem,
prout modò vide-
bimus.

§. VI.

Apparuerunt Mariis Angeli mane resurrectionis, apparuitque illis ipse Christus resuscitatus, mandans (uti jam ante mandaverant Angeli) ut læta hæc nova Apostolis deferrent. Abeuntes, quæ viderant, & quæ ab Angelis, Angelorumque Domino in mandatis acceperant narrarunt: quale verò Apostoli, tam de legatione, quàm Mariarum testimonio formârunt iudicium?

*Luc 24.
v. 11.*

Visa sunt ante illos sicut deliramentum ista verba, & non crediderunt illis. Tale formârunt iudicium, ut scilicet omnia deliria interpretando, fidem illis negarent. Ignoro sanè, utram hæc partem delirasse asseram. Ut testes fide dignæ haberentur singulæ seorsim, & multò potius omnes simul, ab Angelis, immò ab ipso Christo, ad hanc legationem deputatas fuisse sufficiebat. Mariæ Magdalene qualitas & iudicium notoriè honore & reverentiâ dignum erat: aliæ duæ Mariæ, proximæ Christo Domino erant consanguineæ, & Maria Salome duorum Apostolorum mater, & Maria Jacobi, trium. Si igitur talium respectu fidem merebantur, omnesque velut testes oculares, idem affirmabant, quare non solum fides ipsis negatur, verùm narrata ipsarum delirii censuram incurrunt? Ulterius. Eodem ipso die, Petrus Christum sibi apparuisse asserit, moxque omnes ipsum verè resurrexisse crediderunt: *Surrexit Dominus verè, & apparuit Simon.* Igitur Petro qui paulò ante ter Magistrum suum negaverat, tantum creditur, & tribus Mariis, quæ pendent in cruce astiterant, quæ sepultum quære-

bant nulla fides tribuitur? si Petrus est Discipulus, illæ pariter sunt Discipulæ: si Petrus est sanctus, illæ quoque sunt sanctæ: si Petrus est verax, illæ similiter sunt veraces: si Christus apparuit Petro, illis similiter apparuit Christus, insuper & Angeli, quos Petrus non vidit: quod superat omnia, Petrus est unus, illæ verò tres: & eadem veritas in ore Petri veritas, in ore Mariarum delirium reputatur? sic est: Petrus enimerat vir; & Mariæ, mulieres: nec est, nec fuit ratio alia. Discipulos desperabundos in Emmaus tendentes audite: *Nos autem sperabamus, & ibid. v. super hæc omnia, tertia dies est hodie: sed 12. & 28. & mulieres quadam ex nostris terruerunt nos, dicentes se visionem Angelorum vidisse, qui dicunt eum vivere.* Illud ipsum igitur testimonium, Christum vivum esse, & à morte resurrexisse, tertia die, nonne magnum sufficiensque motivum erat credendi potius, quàm desperandi? ita planè, nisi mulierum fuisset testimonium. Verùm, quia testimonium erat mulierum, quamvis scholæ ejusdem mulierum: *Mulieres quadam ex nostris*: tantum abfuit ut in fide illos confirmarent, ut potius spem illis sustulerint: *Nos autem sperabamus: & mulieres quadam terruerunt nos.*

Age, jam casum nostrum aggrediamur visuri, quid non persuaserunt Mariæ, & quid persuasit Catharina; qualesque fuerint viri quibus non persuaserunt Mariæ; qualesque fuerint quibus persuasit Catharina. Viri, quibus non persuaserunt Mariæ erant Apostoli: viri, quibus persuasit Catharina, erant Philosophi. Apostoli erant Christiani, Philosophi Gentiles: Apostoli erant Discipuli Christi, ejusdemque omnes Gymnasi: Philosopho-

rum

rum alii erant Discipuli Pythagoræ, alii Socratis, quidam Platonis, illi Aristotelis, nonnulli Democriti, & alii Epicuri; sectæque ac scholæ adeò diversæ sibi que contrariæ, velut illa Pythagoricorum, Cynicorum, Peripateticorum, Stoicorum, Academicorum & reliquæ. Insuper Apostoli Christum amabant, resurrectionemque ipsius desiderabant, quam non credebant: Ipsaque (uti Theologi vocant) *Pia affectio* optima est ad credendum dispositio. Vice versâ Philosophi erant hostes Christi legisque ipsius Adversarii; & eadem ipsa malevolentia erat dispositio vel maximè retinens & à fide credendoque deterrens; nam: *In malevolam animam non introibit Sapientia.* Et utrisque adeò dispositis, Apostolis ad credendum, Philosophis verò ad non credendum: Mariæ, eò quod essent mulieres, ne unum quidem fidei Mysterium, scilicet resurrectionis persuaferunt Apostolis: & Catharina similiter Mulier, omnia fidei ejusdem Mystera, propriis ipsorum opinionibus è diametro contraria persuasit.

Philosophorum quidam multos credebant Deos, alii ex toto divinitatem negabant: & Catharina persuasit omnibus esse Deum, illumque unum esse essentiâ, trinumque personis, cumque quælibet esset Deus, non tamen tres Deos, sed unum tantum esse Deum. Philosophorum quidam credebant mundum fuisse ab æterno; alii Deum illum condidisse necessario & non liberè affirmabant; alii increatum & se ipso subsistentem asserabant: & Catharina, eum habuisse principium, finem quoque habiturum, & Deum ipsum creâsse in tempore, nec ex atomis compositum, prout quidam sustinebant;

sed ex nihilo creatum esse, illis persuasit. Philosophi, omnia casu accidere docebant; aliqua desinere non posse, quod ita hoc fata decrevisset, alia esse mutabilia & contingentia, & non nisi à fortunæ arbitrio dependentia: & Catharina, nec fortunam esse nec fatum, nec quicquam casu accidere, sed omnia summâ gubernari & dispensari sapientiâ, divinâque providentiâ ea regi & ordinari persuasit. Philosophi peccatum esse originale, ejusque remedium ignorabant; & Catharina, omnes homines, in homine primo peccasse nondum existentes, & in remedium ejus, nec non aliorum peccatorum, Verbum secundam in Trinitate personam, absque quod, Deum esse desineret, hominem esse factum, ipsis persuasit. Philosophi naturam unam in alterius hypostasi subsistere posse ignorabant; & Catharina illis persuasit, quod in ineffabili composito Christi, eadem in hypostasi duæ subsisterent naturæ realitèr distinctæ; & cum idem Christus esset simul Deus & homo, simul infinitus esset & finitus, immensus simul & limiratus, impassibilis simul & passibilis, immortalis simul & mortalis. Philosophorum quidam animæ immortalitatem negabant; quidam eam in dubium vocabant: & Catharina, animam non solum esse immortalem, verum & corpora quoque, post resurrectionem immortalia futura persuasit, quæ omnia judicaturus foret Christus, alia missurus in infernum, & alia tecum ducturus in cælum, ad fruendum Deo, gaudendumque in æternum; & quod in hac clarâ visione Dei hominis beatitudo consisteret, super qua tot & tam diversas ipsi Philosophi formabant opiniones. Denique Philosophi explodebant tan-

quam

Sap. 1.
v. 4.

2. Cor. 1.
v. 23.

tanquam indignū quid, homines iudicio rationisque usu præditos, pro Deo, unum adorare crucifixum *Gentibus autem stultitiam*; & Catharina non solum adorandum crucifixum, sed ipsam etiam crucem quamvis tam infamis supplicii instrumentum, & non solum ipsam crucem, sed quamcunque illius imaginem adorandam esse persuasit. Et quod omnia hæc fidei Mytheria, humanam in tantum excedentia rationem, ut multa ipsi videantur etiam contraria, una mulier quinquaginta Philosophis persuaderet Gentilibus, quando tres Sanctæ, tantæque authoritatis, eod tantum, quod mulieres essent, unum tantum resurrectionis Mytherium persuadere nequiverint undecim Discipulis Christi, pensate an non stupenda fuerit victoria.

Verum, meo quidem iudicio, ista necdum maxima fuisse videtur illius circumstantia. Quænam igitur fuit? quod Catharina non solum omnem Christi fidem persuaserit Philosophis, verum etiam virtutem Christo quam maximè propriam, eodque Philosophiæ incognitam, & ad discendum difficillimam, scilicet, Humilitatem. Postquam enim spectabile illud theatrum scientiis suis tumidi & inflati ascenderant, nemo eorum sapientiæ doctrinæque unius mulieris sese submittere & subdere dubitavit, nec moratus, nec æstimans, quod ab omnibus circumstantibus, totoque mundo ab una muliere victi viderentur. Abimelech armatâ manu oppidum Thebes ingressus, cum nihil, præter turrin, expugnandam restaret, ostio ipsius ignem apponebat; *Etece mulier una fragmen mola desuper jaciens, illi sit capiti Abimelech, & confregit cerebrum ejus*: qui nihilomi-

Pars III.

nus non omisit dicere armigero suo: *Jud. 9. Evagina gladium tuum, & percutite me, ne forte dicatur, quod à femina interfectus sum.* Tam ignominiosum est viris præsertim illustribus & famosis, qualis erat Abimelech, à muliere victum audire, ut prælegerint & mandârint sibi necem potius, quàm talem ignominiam inferri, & sustinere. Quinquaginta verò Philosophi à Catharina docti & instructi, tali modo & animo mundum, & cuncta ejusdem dicteria riserunt, ut non solum ignominia sibi non verterint, à muliere se victos confiteri, sed in victoria fideique, quam ab illa didicerant, testimonium, vivi comburium subire non trepidârint, prout omnes, hanc ob causam, vivi flammis sunt consumpti; dicere liceret, quod in hoc actu, illi plus quàm viros se ostenderint: & Catharina plus quàm mulierem: sed sufficit hanc manere mulierem, & illos viros, ne assumptum nostrum excedamus.

§. VII.

Ponderatâ Catharinæ victoriâ, duabusque considerationibus excusâ, de numero ad numerum, & de sexu ad sexum: si fuit admirabilis & illustris, quod esset de una ad quinquaginta, & de muliere ad viros: tertia & ultima consideratio, magis eam pro admirabili qualificans, est, esse de sapiente ad sapientes. Quod quinque prudentes virgines non reducerent vel unam fatuam, ratio est, quia stulti plerumque incorrigibiles existunt: sed quod prudens una & docta, tot prudentes & doctos reduxerit, fuisse dico circumstantiam, quæ victoriam prodigiosam, & sapientis prudentisque victricis nostræ trophæum illustrius reddidit.

X

Vul-

Jud. 9.
v. 53.

Vulgatum illud Philosophorum assertum, quod simile non agat contra simile: *Simile non agit in simile*: In nullo agente magis verificatur, quàm in sapiente, ad sapientem. Cum armis utantur æqualibus, se mutuò quidem impetere, sed vincere nullatenus possunt. Famossissima concertatio, cujus literæ sacræ meminerunt, & quæ talis, prima & antiquissima res est, in mundo literis conscripta, fuit illa Jobi cum tribus illi Philosophis, qui suis in ærumnis eum invisuri venerunt. Evenit illi, quod inter doctos & literatos plerumque usu veiare solet, quos inter visitatio à conversatione exorta, in quaestionibus & disputationibus definit. Ex doloris dictamine loquebatur & proponebat Job, cumque tristis hæc propositio consolationis potius levamen, quàm argumenta peteret, primus contra eam Eliphaz, secundus Baldad, tertius Sophar argumentari cœpit: & quamvis Job disertè & nervosè tam ad argumenta, quàm ad instanti iterum, iterumque replicatas responderet; El u foris auscultans præ cæteris tantâ illum vehementiâ aggressus est, ut nisi Deus parti Jobi accedens auctoritatem suam interposuisset, disputationis exitus ignoratus fuisset. Si igitur Job, tantâ, & acquisitâ & infusâ excelluit & valuit scientiâ; si naturali & supernaturali sapientiâ & prudentiâ emicuit; si tanta tamque sublimitate, tantâque eloquentiæ vi, quantam ipse dolor, etiam loqui nescientibus extorquet, fuit effatus; & super omnia, similitanter pro sua parte habuit rationem, omniaque sibi obmota diluit, quomodo non solum amicos illos non vicit, sed magis exacerbavit? Quia omnes e-

rant Philosophi, omnes erant sapientes; omnes docti: nec difficilior est victoria, quàm de docto ad doctos. Verum est, pro Job militasse rationem, ipso deficiente Deo: sed quia Philosophi erant & docti, deficiente quantumvis ratione, vel sophisticas, vel veras nihilominus pro se adduxerunt rationes. Dicta eorundem eum attentione evolvite, ut philosophiæ ipsorum profunditatem admirantes, amplius miremini, quod S. Catharina tot tantosque Philosophos convicerit.

Ego præ cæteris tantummodo miror, quod tora ista victoria solâ Sanctæ nostræ sapientiâ & eloquentiâ fuerit obtenta, nullo alio concurrente prodigio aut miraculo ab ipsa patrato, quæ similibus in conflictibus alii aucti, & ipse Sanctus Sanctorum adhibuit. In conspectu civitatis Damascenæ vos constituite, cælum ibi videbitis obductum, ventos furere, condensari accendique nubes: omnia fulgura, tonitrua & fulmina: quid sibi ista volunt? innuere, quod Christus ad convertendum, reducendum Saulum, de cælo descenderit. Tantumne molimen, tantus apparatus, tantus strepitus, tanta machina, ad reducendum unum hominem? nunquid tu idem ille es, Domine, qui uno, *Venite post me*, reduxisti Petrum & Andream, Joannem & Jacobum? uno, *Sequere me*, Matthæum? & solo, *Descende*, Zachæum? ad reducendum igitur similiter Saulum non sufficient pauca vel multa verba, nisi tot prodigiis comitata? sic est, inquit ipsa, quæ de cælo descendit sapientia. An ignoratis Saulum hominem esse doctum, in Gamalielis schola graduatum, totiusque Gymnasii ipsius ingenium vivacissimum?

Matth.
4. v. 9.

Matth.
9. v. 9.

simum? hæc igitur inter doctos & literatos, & rudes inter & idiotas, reducendi & convertendi est differentia. Hæc literarum videntur & scientiarum, & tam raræ conversiones. Rudes & indocti, in regnum admittuntur cæleste; & nos cum literis nostris & scientiis inimus ad infernum, dicebat Augustinus ad Alipium, & Alipius ad Augustinum: & ex hac consideratione bini isti Doctores magni, æquales evasere Sancti. Ast quia nunc in conspectu habemus Paulum, cum eodem Cornimbricam Græciæ ingressi contempleremur progressus, quos eloquentia ipsius & spiritus, in scholis illis fecit.

S. Paulus Civitatem Universitatemque Atheniensem omnium mundi scientiarum, ad id usque temporis, Matrem ingressus, varios ibidem, attestante textu, invenit Philosophos, & in specie Stoicos & Epicuros, quibus cum disputavit; hi ipsum Areopagum adduxerunt, ubi supremum scientiarum justitiæque consistorium erat, ut novæ suæ doctrinæ quam prædicabat redderet rationem. Paulus tam celebris erat Orator, ut è tribus, quæ se vidisse optabat Sanctus Augustinus, primum esset Christus conversans in terra, & secundum, Paulus prædicans. Prædicavit igitur coram Areopagitis majore sententiarum pondere, majore eloquentiæ vi & efficaciâ, quam unquam Demosthenes Athenis fuit auditus. Quot verbò Sapientum illorum convertit? casus mirabilis! unum solum Dionysium Areopagitam conversum esse meminit S. Lucas; at ego addo, quod cum hæc esset conversio unius, & de uno solo parta victoria, non tota S. Paulo veniat ad scribenda. Re-

cordatus est Dionysius, quod cum Apollophane peregrinatus in Ægypto, præcisè viginti ante annos, vigesimâ quintâ Martii in urbe Heliopoli stupendam illam Eclipsin vidisset, quæ exclaimare ipsum compulerat, sicut ipse scribit: *Aut Deus natura patitur, aut mundi machina dissolvetur.* Et combinato eo, quod viderat, cum eo, quod à S. Paulo audiebat, à veritate ad veritatem inferendo, reliquis à S. Paulo prædicatis credidit. Ita ut conversione hac Areopagitæ bene consideratâ, non S. Paulus ipsum, sed ipse mediante S. Pauli discursu se converterit. Si nihilominus conversionem istam causis instrumentisve cooperari attribuerelibeat, solum victoriæ dimidium sibi S. Paulus, & alterum dimidium Sol sibi vindicare potest. Sol hoc casu, instar lapidis Davidis fuit; primum quippe magno huic capiti intulit ictum; gladiusque Pauli victoriam hanc consummavit. Et si de Apostolo Gentium, si de Vase electionis specialiter à Deo in Doctorem & Magistrum Gentilium electo, integro vix elogio affirmare licet, quod Philosophorum Atheniensium vel unum converterit; Ecquis, ô Catharina, immensitatem gloriæ triumphis tuis debita, dignè comprehendere sufficiet, cum è quinquaginta Philosophis, non Athenis solum, sed in tota Græcia, Ægypto & Palæstina electis nullus sapientiæ & eloquentiæ tuæ restiterit: sed omnes ex integro viceris & conviceris. Verum parallelus nondum est adæquatus.

Modum, quo S. Paulus veri Dei fidem in Athenas introducere paravit ipse insinuat dicens, quod in civitate ceteras inter aras per transennam viderit

Dionys.
Areop.

Act. 17.
v. 16, 19
17.

Act. 17.

aram, cui inscriptum esset, *Ignoto Deo*: eundemque Deum, quem ignotum sibi Athenæ jam adorarent esse illum, quem prædicaret. Perrari prudentissimique huius inventio fuit, quia Paulus impossibile putabat persuadere Atheniensibus, ut alium Deum reciperent, sciens quod eadem in civitate Socrates, eâ solam causâ, quod novos Deos introducere voluisset, ducentis & octoginta & uno Senatûs votis ad mortem fuisset condemnatus. Proinde Apostolus capacitati seu incapacitati hominum, ex una parte tam superstitiosorum in religione, ex altera parte tam præsumptuosorum de sapientia, se se accommodans, novæ divinitatis seu adorationis nominatione abstinuit, & novam tantum illius, quem jam adorabant, notitiam prædicavit: *Quod ergo ignorantes colitis, hoc ego annuncio vobis.* q. d. Non vobis prædico, ne adoretis eum, quem jam adoratis, sed tantum ut cognoscatis eum, quem non novistis. Cui aram erexistis, Deum esse creditis, & eundem vos hucusque ignorare confitemini: *Ignoto Deo.* Idem igitur ille Deus, quem jam pro tali recognoscitis, est ille, quem ego vobis prædico: & idem ille, quem vos ignorare confitemini, est ille, cuius vobis notitiam annuncio. Tam urbanè & suaviter, tantæque sapientiæ Atheniensis reverentiâ & decore, S. Paulus veri Dei fidem introducere satagit, sed non prævalet. Inde S. Paulus Corinthum abnavigat, non cum alio Atheniensis spolio, quam uno Philosopho: Catharina verò ne pedem quidem imperiali efferens theatro longè illustriori, illo Arcopagitico, liberrimè Deorum suorum falsitatem Philosophis ibidem exprobrat; ibi idololatriam, eorum adorationes &

Act. 17.
v. 23.Act. 18.
v. 1.

aras damnat; ibi veram unius solius Dei divinitatem, omniaque alia Christianæ fidei mysteria non solum intellectu credere, verum etiam coram omnibus publicè confiteri constringit & compellit.

§. VIII.

Nescio utrum novissimæ hujus clausulæ fundum considerando penetretis. Sapientem suam agnoscere ignorantiam, seu errorem, omni difficultate caret; quem nisi cognosceret, sapiens non esset. Verum eò adduci, ut eum confiteatur, & publicè confiteatur, tam est arduum & difficile, ut non nisi ægrè humanus ad id animus adigatur, tantoque ægrius quod majore nomine, existimatione, graduque claruere docti. Nicodemus doctrinam Christi simul cum miraculorum magnitudine prædicavit, eamque solam veram, reliquas verò omnes f. has esse cognovit: *Scimus quia à Deo venisti Magister: nemo enim potest hac signâ facere, quæ tu facis.* Divinum resolvit inquirere Magistrum, ad cuius procumbens pedes doctrinam hauriat: & quomodo? *Erat homo ex Phariseis, Nicodemus nomine; hic venit ad Jesum nocte.* Togâ doctorali exutus, mentisque habitu assumpto, Christum Dominum de nocte accessit. Ecce quomodo S. Joannes Chrysostomus ipsum perstringit: *Scimus, inquit, quia à Deo venisti Magister. Quid ergo novenis, & clanculum, ad eum, qui divina docet, qui à Deo venit? quid non aperte profiteris?* Ratio est, quia Nicodemus maximi nominis Magister erat in Israël. Sic declarante textu Græco: *Tu es Magister in Israël;* & quamvis ignorantiam suam

Joan. 3.
v. 1. & 2.S. Chry-
sost. hom.
23.Maldon-
nat. hic.

& errores agnosceret, secreto & intra intellectus ipsius portas adhuc latebant: verum errores suos & ignorantias, de quibus jam convictus erat, publicè confiteri Nicodemus erubuit; quia nominis ipsius, autoritatisque existimatio, quâ publicè pollebat apud omnes, contradicebat, & hinc nocte venit. Noctu se agnoscebat noctuam, & diu ostendere se voluit aquilam. O silibris datum esset loqui, quantas proderent ignorantias! quod scilicet se consulant nocte, qui magnos sese ostentant & venditant Doctores in die; sed non solum noctis pallium istos dissimulat defectus. Quoties à propriâ convictus conscientia erroneum agnoscit, quod publicè defendit ex cathedra parum scit, qui argumenti vim solutionisque infirmitatem ignorat. Unum est respondere, alterum in fine loqui. Verum cum frequentèr hi peccatores compungantur & conterantur in conscientia secreto, nihilominus cum talibus ad Confessionem venire publicam doctos vel docti & sapientis opinione gaudentes, miraculum est, ex sola gratia S. Catharinæ. Omnes isti quinquaginta Philosophi, universitatum suarum, prout vidimus, erant principii: & quod omnes, perceptâ argumentorum vi, quibus à S. Catharina impetebantur, intra se ab opinionibus discederent, quas didicerant & dictarent, non leve quid fuit, sed non tantum; verum quod omnes actu tam publico eosdem errores agnoscere & confiteri, sectas suas detestari non dubitarent, nec scholarum suarum dogmata quocunque seu violento, seu aliâs efficaci modo propugnare satagerent: hinc admiratio stupor, & exaggeratio nomen perdit.

Novissimo loco posui, scholarum suarum propugnare dogmata; illud enim ultimum est castellum, in quod Philosophorum Sapientumque error jam convictus se recipit, & nec manifestissimæ veritati se subdendo desperatè & extremè se defendit. Evidentissima & maxima ingeniorum sic concertantium exempla nostra vidit æras, causâ indagatâ, à certantibus non redditur alia, quàm naturalis, vel partialis amor, doctrinæque cum lacte materno suetus; nec non propriæ scholæ honor & respectus. Sed ad primitivam Ecclesiam pergamus. Contra legis Gratiæ promulgationem, quàm S. Stephanus prædicabat, attestante actuum Apostolorum historiâ, inter alias Ciliciæ & Asiæ scholas, illa nômînatim Libertinorum, Alexandrinorum & Cyrenensium cum Stephano disputantium insurrexit, ne quicquam tamen virtuti spiritus & sapientiæ loquentis resistere potuit: *Surrexerunt quidam de Act. 9. Synagoga, quæ vocatur Libertinorum, v. 9. & Cyrenensium, & Alexandrinorum, 10. disputantes cum Stephano, & non poterant resistere sapientiæ, & spiritui qui loquebatur.* Supposito igitur quod resistere nequiverint, numquid sequitur, quod se submiserint? nullatenus. Immo practicè consecuta fuit hic una, ut videtur implicatio; cum enim ex parte una deficeret resistantia, neque ex altera resultaret victoria: illi resistere, & Stephanus illos non poterat vincere. Vos igitur homines sapientes, & tales reputati, si disputastis, si arguistis, si argumentati estis, si respondistis, si dixistis iterum iterumque quantum scivistis, & resistere nequivistis, quare victas dantes manus, victos vos

fuisse non confitemini ? quia Libertini, Alexandrini, & Cyrenenses omnes suas propugnabant scholas : & qui pro sua propria pugnat schola, resistere posse debet; sed ad confitendum se victum nulla ratione poterit adduci. Deerunt illis rationes & motiva, deerunt argumenta, confusos se conspicient & elingues: & non suppetente alio defensionis genere ad lapides confugient: quod etiam factum est. Pro eo, ut Stephanus exiret Victor disputationis, exivit lapidatus; & illi tam obstinati, & duri ut lapides; sed non convicti. Omnes quinquaginta Philosophos Alexandrino in theatro hodie repositos, Alexandrinos fuisse dicere oportet: omnes verò tam sectis scholisque discrepantes, sicut jam nominatae, spiritus & sapientia ex ore S. Catharinae, ad tales eos adduxit terminos, quibus resistere non valebant: *Non poterant resistere sapientia & spiritui, qui loquebatur.* Maximum verò victoriae ejusque apex fuit, quod victos se convictosque confiterentur, non contra propriam solum religionem, opinionumque suarum fidem, sed contra superbiam, propriarumque scholarum suarum praesumptionem.

Hoc modo sapiens nostra victrix, de omnibus celeberrimis Gentilis Philosophiae scholae triumphavit; paucarumque horarum spatio, ab omnibus quinquaginta obtinuit Philosophis, quod prudentes Evangelicae multi temporis familiari conversatione & convictu non obtinuerunt à fatua vel una. Quando primà vice Ezechiel Triumphalem illum, vocatum gloriae Dei currum vidit; ab aenigmaticis quatuor animalibus, Homine, Leone, Aquila, & Bove trahebatur.

Postmodum ad videndum reversus, è quatuor animalibus nos in Cnemibim fuerat transformatus; facies una, facies Cherub; & facies secunda, facies Hominis; & in tertio, facies Leonis, & in quarto facies Aquilae. Et unde Bovi notabilis haec melioritas advenit? ex societate & familiaritate, quam eodem in curru, cum Homine & Aquila habuit communem. Ut intelligant addiscere & scire cupientes, quantum adhuc rudioribus prodest, cum prudentibus sapientibusque tractare. Cherubim humanam faciem praefereunt cum alis; & Bos Currui junctus, hominique & aquilae sociatus, faciem sibi assumpsit ab homine, & alas ab Aquila, ideoque, cum Bos esset, Cherubim prodiit. Idem de quinque fatuis sperari potuisset, quantumcunque rudibus; verum tam parum illis prudentium profuit consortium, ut omnes perseverarint fatuae, quales fuerant ante. Transformationis verò prodigium, cum longè majore prodigio, quam quod Ezechiel viderat, Triumphali Catharinae currui mansit reservatum.

Siminus: interrogo: quare Bos ibidem, & non leo, fuerit transformatus? ruditas brutalitasque leonis, sicut & illa Bovis utraque de quatuor est pedibus: si igitur leo similiter ambulat homini & aquilae junctus, quare non etiam in Cherubim fuit transformatus? quia Bos animal est humile & subditum, Leo verò inflatus & superbus: & quantacunque ratione praeditus sit intellectus hominis, & quantumcunque sublime Aquilae sit acumen; ubi adest inflatio & superbia, nec homo, nec aquila formam suam introducere possunt. Haec famosi allegoria est currus, qui pro majore gloria Catharinae, etiam hodie transformavit Leones.

nes. Quid, quæso, quinquaginta illi erant Philosophi, nisi totidem leones superbi scientiarum suarum arrogantia inflati, quos Maximinus Imperator in amphitheatro Alexandrino in S. Catharinam immisit, sicut olim fiebat in Romano? ratio autem verò momenta Catharinæ, in tantum omnium hominum rationes excedebant, orationisq; ipsius acumen, omnium aquilarum perspicacitatem superabat, ut nec superbia illud vincere, nec inflatio illi resistere posset. Prostratos igitur & humiliatos hoc modo quinquaginta leones, jubis demissis, oribusque clausis, eadem ipsa humilitas & subjectio Cherubino- rum recipiendæ formæ reddidit capaces; & hac nova transformati figura, pompâ nunquam aliâ in mundo auditâ aut visâ, triumphalem Catharinæ currum, tot aliis jam palmis laureisque illustrem deduxerant in cælum. Illi jam ante tanquam sapientes victi: Hæc verò velut sapiens prudentisque victrix: una victrix, de tot & tantis; mulier, de viris; & sapiens sapientium victrix.

§. IX.

Orationem absolvi, nescius utrum promisso fecerim satis: subjungenda videbatur peroratio cum exhortatione Auditorum ad S. Catharinam imitandam: sed prudentissima nostra victrix tam in sapientia, quam in victoriis æmulum & imitorem non admittit. Hoc tantum persuadere & suggerere volo, ut omnes studiosi & docti, cum jam vincentem imitari nequeant Catharinam, victos imitentur Philosophos. Duo insignes illi Doctores habuerunt imitatione digna; docilitatem scilicet, &

constantiam. Docilitatem, quâ agnitæ per S. Catharinam veritati se submiserunt: & constantiam ad mortem usque firmam, quâ eandem veritatem, in contemptum despectumque Imperatoris defenderunt.

Indocilis, Auditores, doctus evadere nequit: imò ipsa docilitas, scientiæ est synonymum. Deus Salomoni, quicquid vellet postulare, præcepit; omnia petita se illi concessurum appromittens. Quod verò hic petiit, fuit docilitas: *Dabis servo 3. Reg. 3. v. 9. & 12. tuo cor docile.* Quod illi dedit, fuit sapientia tanta, ut similem nullus unquam homo alius habuerit in terra: *Dedit tibi cor sapiens & intelligens in tantum ut nullus ante te similis tui fuerit, nec post te surrecturus sit.* Si igitur Deus Salomoni promiserat se daturum illi quicquid postularer, & ipse petiit docilitatem, quomodo illi dat scientiam? ex eodem motivo & capite: docilitas enim & scientia sunt idem, neque suæ conformiter promissioni non poterat non illi dare scientiam, cum petiisset docilitatem. Quod ita idem Deus affirmat, inquit: *Ecce feci tibi secundum sermones tuos. Ibid. 12.* Scientia nihil est aliud, quam clara veritatum multarum cognitio; quarundâ in se, quæ sunt principia: & quarundam, quæ ex eis sequuntur, quæ sunt conclusiones. Et indociles (sicut proprii iudicii sunt tenaces, & in opinione suâ obstinati, quamvis ipsis demonstraretur, illius recipiendæ sunt incapaces. Proinde tales semper sciunt minus: & quotiescunque opinio excedit errorem, in eodem perseverant. Idem Philosophis S. Catharinæ in scholarum suarum, quas sequebantur, & in quibus ab ineunte ætate erant enutriti, erroribus persistentibus & obstinatis evenisset: ast

ast docilitas (quam solam de sapientibus habebant) velamen cæcitatibus ab oculis eorum submovit, & sic veritatem clarè cognoverunt, & cognitam secuti sunt, & defenderunt.

In hac defensione admirabilis ipsorum constantia epuit, dum firmi stabilesque perstiterunt in maximo periculo, & in maxima tentatione invincibiles, in quâ vacillare, & labi solent Literati. Quænam vobis gravissima videtur tentatio, in quam homo doctus & literatus cadere potest? maxima tentatio, in quam homo literatus & doctus incidere potest, hæc est: inclinationem, voluntatem, & intentum Regis cognoscere, & à veritate non recedere, neque postulationis ipsius scientiam accommodare. Et in hoc tam arduo ac difficili puncto probata fuit quinquaginta Philosophorum verè sapientium & doctorum constantia; postquam in schola S. Catharinæ ignotam sibi antea veritatem didicerunt. Intentio & voluntas Imperatoris Maximinierat, ut falsorum deorum divinitatem propugnarent, adorationemque eorundem defenderent: quem in finem cum electi essent & vocati, voluntatem scopumque Imperatoris penetrantes, quin etiam periculum ipsius offensam incurrendi, & in efferatæ crudelitatis manus incidendi prævidentes, maluerunt potius perdere vitam, tradique ad lanienam, pro ut etiam evenit: quàm retractare, & vel in minimo agnitam veritatem detorquere.

O quàm felices forent Respublicæ, quàm venerabiles Universitates, & quàm beati Professores earum & Doctores, si veritatem, animum, & constantiam Philosophorum horum imitarentur! Bea-

tus vir qui non abiit in concilio impiorum, Psal. 1. Et in via peccatorum non stetit, Et in cathedra pestilentie non sedet. Hæc prima sunt verba, à quibus David Rex & Propheta librum Psalmorum profundissimis mysteriis plenum exorditur: porro notatu dignissimum est, quod etiam viri primarii, de quibus locutus est. Doctores fuerint & Cathedrales. Beati, inquit, qui votum suum non dederint in concilio impiorum; qui non defenderint, nec steterint in via peccatorum, neque in pestilentie cathedra sederint. Et si illi qui hoc non fecerunt reputantur beati, quid erunt facientes contrarium? Universitatum cathedræ, sive Theologicæ sint; sive Legum, sive Canonum, omnes medicinales sunt; quia ad salutem publicam ordinantur. Et quid esset, si Cathedrales salutis, sese converterent & immutarent in Cathedrales pestis? *In cathedra pestilentie* Sciant igitur tales se esse, qui ab ambitione, adulatione, vel timore tentati, pro eo, quod Principibus veritatem detegant, consulti, à suis aliorumve respectibus decepti, quicquid illi desiderant aut prætendunt, tanquam iustum approbant. Leges velut vela mutantes flanti accommodare vento, dicerem ego: at David comparatione viliori, ideoque magis propriâ illud declaravit, dicens, quod ab eodem vento, velut pulverem terræ se circumagi sinant: *Tanquam pulvis, quem projicit ventus à facie terræ.* Ibidem Quicunque tales sunt, v. 4. vel tentationi huiusmodi obnoxii, Theodoretum in eundem textum commentantem auscultent. *Nam quando tentatio flaverit, arguuntur, tanquam pulvis reus terræ, hinc inde dispersi ad placitum Dynastarum sententiarum mutatores.* Tentatio

ratio est spes vel timor; Doctores inconstantes, pulvis sunt liber & levis; Voluntas & inclinatio Dynastarum est ventus; votum, sententiam, legumque interpretationem prætendunt aut præsumunt: Et per hanc literarum & literatorum seu Doctorum perversionem, ipsæmet Cathedræ & Universitates, unde salus publica promanare deberet, venenum, exitium, & pestis sunt Regnorum: *Cathedra pestilentia.*

Si prædicarem ego, ubi modò me audire nolunt, Regibus vel eorum Ministris, nunquam satis laudatum Balthazaris exemplum, datumque Danieli, ob veracem constantemque literarum interpretationem præmium, ob oculos ponerem. Literæ non minus, quàm Regis mortem, coronæ Imperialis amissionem, totiusque monarchiæ ab hostibus occupandæ jacturam portendebant: & cum nonnulli paucissimæ vitæ horæ Balthasari superefflent, eadem ipsâ horâ, quâ Daniel funestam ad eò sententiam explicavit, purpurâ indutum ad maximam dignitatem evehi mandavit. Hujusmodi præmio talem doli deceptionisque detectorem remuneravit, qui ad eò deceptus vivebat. Verùm ista Regis Gentilis magnanimitas & justitia hodie dum multis deest Principibus Christianis, qui non nisi justî videri & haberi volunt, interim Imperatorem Julianum tam à veritate & ratione, propriaque sua corona, quàm à fide Apostatam imitari præeligen-tes. Frequentatâ jam Atheniensium Universitate Julianus sat literarum se hausisse putans, illos tantùm literatos honoribus donisque prosequabatur, qui non aliam, quàm voluntatis suæ legem

Pars III.

agnoscebant. Quod ita antiquus ipsius condiscipulus S. Gregorius Nazianzenus describit: *Alios honoribus capiens, nimirum eos, qui nullam aliam legem, quàm Nazian- Principis voluntatem agnoscebant.* Et ubi literarum Professores argumenta habent in adulatione secuta, & in veritate periculis obnoxia; ecce an non magis ipsis necessarium foret, esse jubilatos in constantia, quàm graduatos esse in scientia!

Præter hanc præmiorum injustitiam, addit adhuc aliam majorem, quæ plus virium adjicit tentationi. Et quænam ista? est, quod isti legum (quamvis canonicarum) perversores cum applausu habentur & audiunt scientiâ doctrinæque insigniores: è contrario autem, qui rationem defendunt, & pro fide pugnant, rudes & idiotæ: uti nostri Philosophi in opinione Maximini & Aferentatorum ejus. Ista, ut dixi, tentationis circumstantia est validissima, generosorumque pectorum sensus penetrativa, quantum commodum distat ab honore. Verùm, ne doctus quisquam Christianus opinionum harum, etiam coronatarum, boatum extimescat, unicam tantùm ad memoriam revocet sententiam, quâ cum finio, & quæ aneis etiam literis insculpi mereatur, in omnibus Universitatibus munda: *Penes Regem noli videri sapiens:* id est, cave ne affectes sapientis opinionem in Regum conceptu. Cujus verò, vel à quo istud consilium, ista exhortatio & cautela? non ab alio, quàm à Spiritu Sancto ex ore Siracidis, ne quis de eo dubitet. Si verò nihil magis æstimant, & pro renulla, tam pacis

Y

quàm

quàm belli tempore magis laborant, quàm ut Reges bene de se sentiant, quare prudentes & sapientes id negligunt? ratio est, quia Reges (communiter) doctos prudentesque non æstimant, nisi eos, qui in omnibus dictamina ipsorum approbant, illis sese conformant, quoad commoda, politicam, rationes & motiva quibus suos justificare laborant; proinde quia hoc multoties sine legum divinarum offensa, humanarumque violentia fieri nequit, similibus occurrentibus casibus consultius est, minus doctum reputari, sapientisque opinione apud Reges carere. *Penes Regem, noli velle videri sapiens.* Et notate, Spiritum Sanctum non solum dicere, ut non velis talem opinionem apud Regem habere: sed, ut illam velis non habere: *Noli velle*: ita ut non solum prohibeat desiderium ipsum, sed desiderium desiderii; neque solum prohibeat

voluntatem, sed voluntatis velleitatem: *Noli velle*: qui enim non vult, longè abest à desiderio: qui non vult, nec velle vult adhuc longiùs recedit. Et tam longè abesse debet sapiens & prudens omnis, ab eo, quod videri velit coram Regibus sapiens: *Penes Regem, noli velle videri sapiens.*

Istud est, quod omnis sapiens non velle velle debet; & utinam omnes non vellent, sicut non voluerunt, quos S. Catharina, non solum verè, sed constanter sapientes fecit. Eadem sapiens & prudens victrix, per æstimationem gratiamque suam, quâ valet apud Deum, omnibus hîc præsentibus, istam fortitudinem & constantiam obtineat: ut tam gravis tentationis victores, ad mortem usque in eadem victoria perseverantes, cum iis quos illa docuit in societatem, gloriamque triumphi admitti mereantur.

Amen.

S E R M O

PRO

Dominica in Ramis Palmarum.

Dictus in Cathedrali Ecclesia Maragnana

Anno 1656.

*Alii autem cadebant ramos de arboribus & sternebant
in via. Matth. 21.*

§. I.

Quandoquidem non subitaneis, sed ex præparatis debite cordibus prodeuntibus Deus gaudet & delectatur affectibus; miris semperque efficacioribus & arctioribus dispositionibus, Sancta mater nostra Ecclesia à S. Spiritu gubernata, eminens nos præparare cepit, sollicitèque præparavit, ut condignè ad hanc diem devenientes, hebdomadam hanc sanctam quam decentissimè ingrederemur. *Ad Sancta Sanctorum*, sacratissimum templi Hierosolymitani locum ut perveniretur, tali Deus artificio introitum disposuit, ut tres primum stationes, tam situ quam spatio mysteriosas transire oporteret; quanto enim erant interiores, tanto magis in angustum coibant. Prima & secunda, dicebantur

stationes veluti quosdam reverentiæ adorationisque gradus, ita dispositos, ut paulatim magis magisque angustarentur, tandem ad *Sancta Sanctorum*, perveniebatur. Similibus dispositionibus præviis vult, ordinavitque Ecclesia, ut Hebdomadam sanctam intraremus: quemadmodum enim *S. Sanctorum*, sacerrimus erant templi locus, pari modo Hebdomada sancta, est sancta Sanctorum temporis.

Stationum trium tantò angustiorum quanto interiorum, quas prævias jam emensi sumus prima, tempus à Septuagesima usque ad Quadragesimam; secunda à capite Quadragesimæ usque ad Dominicam Passionis: tertia, ab eadem Dominica Passionis, ad præsentem usque diem Dominicam Palmarum includit. Incipiente Septuagesimâ luctum induerunt Altaria, cantusque Ecclesiasticus dimisit Alleluja; & hæc cæremonia exterior præ-

liminaritèr pœnitentiam denunciat, ut dissolutione restrictâ, sanctum Quadragesimæ tempus compuncti auspicemur. Quadragesima, à cinerum pulverisque (qui sumus) exordium sumpsit; concionum frequentatione, conformibusque modestiæ, compunctionis, devotionisque Christianæ supplicationibus, tot secretis publicisque castigationibus, nec non violentâ adeò sanguinis proprii effusione continuavit: & Ecclesia omnibus istis pœnitentiæ argumentis nondum contenta, justum dolorem suum & luctum evidentius contestandi causa, Altarium alas præteritâ Dominicâ penitus clausit, & ipsas Sanctissimas Jesu Christi crucifixi imagines, illo velo nigro nobis obtexit & abscondit, ut divino animarum nostrarum sponso sic obvelato, majore cum stupore, & sancto horrore, ad dies deveniremus, quos jam intravimus.

Antiqui (pro ut in S. Bernardo legitur) Hebdomadam hanc, ob tormenta, pœnas & cruciatus, quæ Christus Redemptor noster in ea sustinuit, & compassionem, dolorisque sensum, quo nos illis respondere fas est, Hebdomadam pœnosam appellant. Porro Ecclesia universalis Hebdomadam majorem eam nuncupat, quod potissima redemptionis nostræ Mysteria in ea sint peracta; maxima amoris extrema ostensa, & misericordiæ justitiæque divinæ evidentissimum & obstupescendum exhibitum sit exemplum. Nos universa hæc simul commemorando eandem vulgari nomine Hebdomadam Sanctam compellamus: sed nescio utrum opera nostra, & exercitia in eam Sancti nominis obligationi respondcant. Ego nunc tam scandalo mo-

tus ex eo quod quandoque accidit, quam zelo actus illius, quod hisce sanctis diebus videri & agnosci optimum foret; assumpti loco tantum prædicare vobis statui: quidnam cuique Christiano faciendum incumbat, ut Hebdomada hæc uti nomine, ita & re sit sancta. Materia nec pia magis, nec utilis, neque occasione congrua magis esse potest; si ille Dominus, qui hodie super civitatem Jerusalem flevit, divinos suos oculos in nostram conjiciens, suâ nobis gratiâ astiterit. Petamus illam per B. Virginis intercessionem, tam devoto cordium nostrorum affectu, ut eam obtinere mereamur.

§. II.

SS Augustinus, Easilius, & Petrus Chrysologus quadraginta illos Quadragesimæ dies, quadraginta diluvii universalis comparant diebus. In diluvio illo universali Deus quadraginta diebus pluit pœnas: hisce quadraginta diebus aliis pluit misericordias. Ea verò nostra est protervia, ut nec bonis, nec malis quicquam nobiscum efficere possit. Pœnis castigationibusque non emendamur: misericordius non delinimur & mollescimus. Tandem argilla. Quemadmodum Argilla radiis solaribus indurefcit; ita & nos favoribus cælestibus non tantum non emollimur, sed duriores evadimus. Quod illius temporis hominibus accidit in diluvio primo, nobis usu venit, in secundo.

Pluere cæpit diluvium Noë: hebdomadâ primâ impletæ sunt valles, imisque ædium partibus jam aquâ merfis, in-

quili

quilini ad altiora ascenderunt : continuavit pluvia hebdomadâ secundâ, prævalentibusque aquis, ipsa petierunt domorum tecta: perseveravit pluvia hebdomadâ tertiâ, & ipsa jam transcendit tecta: hominesque confugerunt ad turre: hebdomadâ quartâ necdum cessans pluvia, turrium altitudinem ad medietatem usque intumescendo excessit; & confugerunt homines ad montes: pluviam continuante etiam hebdomadâ quintâ, montium verticibus jam etiam aquâ absorptis, ad arbores tandem confugientes ex cacuminum ramis quasi suspensi pendebant. Hoc rerum statu alius effugii locus non supererat, sed unum tantum è duobus restabat, scilicet, aut natan- do ad arcam se recipere, aut aquis suffocatum in diluvio perire. Utinam nos bene in hoc magno contemplaremur speculo! & eheu quot nostrum hodie in eodem versantur statu! à capite Quadragesimæ in præsens usque, Deus animas nostras occupare capit; nos verò retrogre- di semper, & à Deo de hebdomadâ in hebdomadam elongari & fugere pergi- mus. Transit hebdomada prima Qua- dragesimæ, expectamus secundam; quâ similiter præteritâ, tertiam venire per- mittimus: hâc dissimulatâ speramus quar- tam; eâdem dissimulatione transmissâ quartâ, in quintam differimus negoti- um; hac quoque transeunte ad sextam tandem appellamus. In sexta & ul- tima spiritualis hujus diluvii hebdoma- da jam versamur, velut illi primi diluvii homines, cum manibus in ramis arborum vel cum ramis arborum in manibus: *Ce- debant ramos de arboribus.*

Stantes nunc in die Ramorum, ad istum devenimus diem, & ad istam præcisè

devenimus hebdomadam, in qua jam nullus amplius effugio relictus est lo- cus. Quid igitur nobis restat? vel suffo- catos perire, vel resolutione captâ ad arcam enatare. Illi diluvii alterius na- tare & Noëtica in arca salvare se non va- lebant; quidam, quia longissimè aberant: alii, quia nihil de ea sciebant; & omnes, quia unum tantum ostium arca habe- bat, & hoc, elausum, Deo habente cla- vem, ut textus inquit. In nostro hoc di- luvio aliter se res habet. Noë, est Chri- stus Salvator mundi que reparator: Arca verò, est crux ipsius, quâ genus salva vit humanum. Quod hoc tempore, ita ipsius cantat Ecclesia: *Atque portum præpara- re arca mundo naufrago.* Typicus ille Noë portam non habebat, per quam Ar- cæ præsidium quærentes intromitteret. Noster verò Noë divinus quinque habet portas apertas, & quidem apertas in se ipso, ut intromittat & salvet omnes, qui ex ipso & cruce ejus salutem quærunt. O quantum diluvium hoc distat ab illo! In illo omnibus hominibus perditis, solus Noë salutem est consecutus: In hoc solus Noë divinus est suffocatus: *Veni in alti- tudinem maris, & tempestas demersit me:* Ut omnes homines evaderent salvi. Qui in diluvio illo perierunt, sunt illi, qui sibi persuaderi non permittentes, usque dum remedium subtraheretur, differebant. Nunquid etiâ è re nostra, qui hunc diem attigimus, erit diutius differre ut cum illis pereamus; nullatenus, Christiani, ob a- mantis Christi merita, & sacratissima ejus- dem Vulnera. Hos paucos saltem Hebdo- madæ sanctæ dies bene impendamus, ut fructum ex eis referamus; omnibus reli- quis Quadragesimæ diebus tam infru- ctuosè jam transactis.

Ecclesia.

Psalm.
68. v. 3.

S. Basilii magnus inquit, cujuslibet civitatis Angelos à principio Quadragesimæ, jejunantium & non jejunantium nomina in libro describere. Quemadmodum Parochi eodem tempore omnium parochianorum suorum nomina annotant, ut confessionis & communionis ratio remineant, ita & Angeli, jejunii. Sed præter binos istos libros adhuc adest tertius de quo multò nos adhuc difficiliùs exonerare valemus. Et quis iste? est ille, quem in altari videtis. Primus liber est Parochi; secundus Angeli: tertius Christi. Singulis Quadragesimæ diebus (contra usitatum reliquis anni diebus morem) novum nobis Christus præcipit legere Evangelium; & ex illo doctrinæ Christi diario examinabimur omnes, quotquot Christiano nomine censemur. Davidem de libro isto, universalis nomine Ecclesiæ, quæ ex hoc altari, & hac cathedra tam malè scitas nobis recitabit lectiones, loquentem audite. *Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur; dies formabuntur, & nemo in eis.* Oculi tui, Domine (inquit Ecclesia) omnes meas imperfectiones vident, id est imperfectiones eorum, ex quibus ego consto & formor, qui sunt Christiani: omnes scribentur in tuo libro: formabuntur dies, & nemo in eis. Locus est obscurus, sed admirabilis. Quod Deus librum habeat, in quo defectu & peccata omnium & nomina peccatorum, nec non dies, quibus sunt commissa, signet, notum quid & vulgatum est in Scripturis. Quinam verò sunt isti dies, qui formati vocantur, in quibus nemo invenitur? *Dies formabuntur & nemo in eis.* Vel maximè propriè dies sunt Quadragesimales, in quorum quolibet Christus

specialem nobis proponit Evangelii formam, cui velut exemplari & actionum nostrarum ideæ nos conformare, & reformare debemus; hic enim sacri temporis hujus scopus est & intentio. Et quia nemo se reformat, neque Evangelico diæ illius proposito se conformat, hinc Propheta dies formati, neminem verò in eis inveniri inquit: *Dies formabuntur, & nemo in eis.* Ita ut Ly Nemo, referatur ad *formabuntur*: q. d. *Dies formabuntur, & nemo in eis*, id est, formabitur. Dies dant formam, & nemo se illi accommodat; nam cum cujuslibet forma Evangelii qualibet ordinata sit die, pro viti cujuslibet reformatione, loco ejus, quod emendatio & reformatio apparere deberet, eadem, & fortè majores adhuc continuantur deformitates.

O si liber iste sic appareret, uti conscriptus & notatus est, & in mente collatus divina! O si libro isto in oculis omnium aperto publicè recitati inciperet, quicquid singuli in hac Quadragesima aut fecerunt, aut facere neglexerunt; quantò suffunderentur rubore & verecundiâ multi, si de die in diem, cum Evangeliorum forma vitæ ipsorum deformitas conferretur! advenit primus Quadragesimæ dies, subsecuta quarta Feria Cinerum, nec memoriam tantum mortis, sed ipsam nobis ob oculos posuit mortem; & quotnam correxerunt vitam? inspiciatur liber pro hac die: *Dies formabuntur, & nemo in eis.* Transiit dies, & nullus invenitur in ea, eandem continuamus vitam quasi nunquam finiendam, reddendæque rationis adedò oblii, ac si Deus eam non foret exacturus. Adfuit prima feria sexta Quadragesimæ, lectum in ea fuit admirabile illud de inimicorum dilectione

P/138.
v.16.

ne Evangelium, & quot, quæso, odia & rancores ex animo dimiserunt, & de vinctæ propositis contriti & pœnitentes in gratiam redire curarunt? *Dies formabuntur, & nemo in eis.* Transiit dies, nec odia transierunt: adhuc talis adversatur tali, necdum sibi mutuò loquuntur, necdum mutuam sibi salutem impertiuntur; adhuc inimici ad invicem perseverant, adhuc scandalosi, & nondum Christiani, ut antea. Advenit Dominica de Tentationibus: quo pacto Christus illas nos vincere suo docuerit exemplo, cum tanto vidimus contemptu, cum sint tam naturales; tamque generoso & resoluti animo, cum sint tam validæ: verum quot quantasve, eo viso, victorias reportamus à diabolo? *Dies formabuntur, & nemo in eis:* diabolus semper victor, & victor sine conflictu; ubi enim peccatur ex habitu, ibi nulla resistentia. Toties victi, quoties tentati; & quod pejus est, ante victi, quam tentati: cum diabolo, multos tentare non sit opus, illi enim ipsi tentationes pessimosque quærunt tentatores. Subsecuta adfuit Dominica secunda de Gloria: Vidimus Christum gloriosè transfiguratum, & S. Petrum in monte Thabor extaticum: & quotus quis præ cælestium desiderio, vel parumper à terrenis abstinisset? *Dies formabuntur, & nemo in eis.* In tali similiter die Charta Blanca. Tantum terræ affixi, tam cæci, tam sepulti, tales talpæ in ea, ac si cælum creatum non esset pro nobis, neque nos pro illo: & quasi Filius Dei id nobis proprio sanguine suo non comparasset! Appropinquavit Dominica tertia, de dæmonio muto: & quot esse putamus, qui aliena silentio premere, propria verò sua peccata, ut oportet, confiteri curaverint? *Dies for-*

mabuntur, & nemo in eis. Adhuc miser ille, adhuc misera illa, tanto jam tempore occultum gerens peccatum illud confiteri non resolvit; in qualibet proinde confessione novum sacrilegium addens, non considerando quod iusto Dei iudicio multis exemplis probato, loquela & confessio deficiat in morte, qui eam, prout oportet, neglexerunt peragere in vita. Adfuit tandem aliqua feria sexta, de Lazaro resuscitato, quadriduo jam mortuo; & quisnam aut juvenum, aut senum ejusdem incitatus exemplo, è suo se se erexit sepulchro, in quo tot mensibus, immò tot fortè jam annis in vitiorum suorum sordibus putridus jacuit? advenire dies, quibus Samaritana, & Maria Magdalena memorantur conversæ, quarum una conditione vilior, altera nobilior: & quænam, quæso, mulier aut jam perditæ, aut in perditionis discrimine constituta, propriæ suæ salutis dispendium considerans, apertis oculis suam conspexit cæcitatem? *Dies formabuntur, & nemo in eis.* Eadem adhuc perseverant cogitationes & maledictæ sollicitudines; eadem adhuc foventur correspondentiæ, familiaritates, & occasiones; eadem adhuc vigent turpitudines & scandala; idem adhuc nutritur & ardet ignis, non nisi cum igne infernali finiturus.

Ecce Christiani, quomodo multi vestrum transegerunt Quadragésimam tot infructuosè perdendo dies, quibus, apertis oculis vos intus potuissetis conspiciet, & semper aures vocibus obturastis cælestibus: & corda divini oclusistis inspirationibus. Transacti jam dies sunt irrecuperabiles sine remedio: ab hinc usque ad feriam quintam proximam (quam sibi vel maxime incuriæ reservaverunt conscientia-

scientiæ) non nisi tres fluent dies : nunquid & hosce infructuosè transmittere consultum est?

Jonas 3.
v. 4.

Evomitur à Balena (uti sæpius audistis) in littus Ninive Propheta Jonas vastissimam & populosissimam illam civitatem ingressus, prædicando elatâ voce intonuit: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur.* Sic habet textus vulgatus Bibliorum, quibus hodie Ecclesia utitur. Septuaginta verò interpretes, etiam Canonici, loco quadraginta dierum, ponunt tantum tres, & Jonam dixisse inquiunt: *Adhuc tres dies, & Ninive subvertetur.* Omnes textuum horum dissonantiam & difficultatem cernitis; nam si certum est, Jonam dixisse: *Adhuc quadraginta dies*: quomodo huic concordare poterit, quod dixerit: *Adhuc dies tres*? S. Isidorus Pelusiota dubium admirabiliter solvit, dicens: utrumque dixisse Prophetam, non eodem, sed temporibus diversis. Exordiando prædicationem dixit: *Adhuc quadraginta dies*; concludendo verò ait: *Adhuc dies tres.* Casus hoc modo se habuit. Ingressus Jonas die primâ prædicavit, dicens: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur*; & plurimi Ninivitarum verba peregrini risibus exceperunt. Illucescente altero die, Propheta prædicationem eandem continuavit, sed unum detrahendo diem, scilicet jam præteritum, dixit sic: adhuc triginta novem dies, & Ninive subvertetur: verum qui riserant primam, similiter prædicationem exploserunt secundam. Illucescente die tertio assumptum idem Jonas intonare perrexit: adhuc triginta & octo dies, & Ninive subvertetur, & Auditores mali fecerunt ut ante. Transierunt decem, viginti, immò triginta dies & Jonas

Isid. Pelus.

semper imminuendo numerum dierum prædicare perrexit, usque dum tandem ad numerum trigessimum septimum pervenit: quando juxta septuaginta Interpretum textum tres tantum super erant Dies: *Adhuc tres dies & Ninive subvertetur.* Hi enim solummodò, indulti ipsius placiti divini complemento deerant. Videntes igitur rebelles & obstinati, non nisi tres sibi superesse dies, quamvis eòusque adeò fuissent insensitivi & pertinaces, ipsa temporis brevitate stimulati in se sunt reversi. Convenientem suis culpis Prophetæ comminationem considerando, non hominis illam, sed Dei vocem credentes, periculumque jam in foribus adesse agnoscences, quod non æstimarent, dum adhuc eminùs interminaretur; ex toto se corde convertere resolverunt. Caputibus cinere conspersis, & ex toto ciliciis & saccis induti, universale inducunt jejunium tam arctum, ut vel minimum cibi gustare illicitum esset, humi prostrati, pectora tundunt, & cælum pœnitentiæ fletibus & ejulatibus implent. Et à Rege usque ad civitatis infimum, ab hominibus usque pecora & bruta animalia rigidissimam illam & notatu dignam egere pœnitentiam, quâ interminatam sibi punitionem reconciliato jam Deo, peccatisque remissis evaserunt.

Ninivitarum erant Gentiles: Nos gratiâ Dei sumus Christiani. Quælibet civitas est Ninive major; & quælibet domus Ninive est minor: & quælibet anima major Ninive utraque. Quamvis omni nos die ad Deum convertere possimus; tempus nihilominus à divina nobis misericordia, pro pœnitentia agenda singulariter assignatum, est illud Quadragesimale,

male ; quadraginta dierum. Horum dierum maximus, in quo omnes, vel ex vera devotione, vel pia consuetudine, & cæremonia, ad pedes Christi prostrati, indulgentiam ab eo in Sacramento petimus uno, eundemque recipimus in altero, est dies feriæ quintæ sive cœna Domini. Hoc magno die, pro cuiusque dispositione convertuntur aut subvertuntur Ninives; vel convertuntur aut perduntur animæ, sicut illa Judæ. Residuos tantum huic ultimo numerate dies, nec plures quàm tres invenietis : *adhuc tres dies*, Pro quanta foret infelicitas, quàmque caractere, & pietate Christianâ indigna, si illi, qui Gentiles imitati sunt in differendo, eosdem non æmulerentur, quamvis tardè se convertendo ! Ninivæ, inquit Christus, in die iudicii consurgentes condemnabunt populi istius duritiam & incredulitatem, cui Christus, non subsequente conversione infructuosè prædicabat, Reverentiæ ergo in Christum, eos contra nos consurgere non patiamur. Si Ninivæ sine fide, sine Baptismo, si flagitiosissimus omnium hominum Rex eorum Sardanapalus, tam angusto se termino videndo constriktos, cognita periculi propinquitate mediis tam extraordinariis remedium quæsierunt : quare nos, quibus expansis Deus brachiis illud tam promptè & expeditè, à tot jam diebus offert illud respuamus ?

1. Cor. 6.
v. 2.

Concludamus veritatem agnoscere, antequam indultum nobis transeat tempus : *Ecce nunc tempus acceptabile*. Resolvamus seriò tractare de salute, antequam portæ occludantur misericordiæ : *Ecce nunc dies salutis*. Vel decrevimus quandoque nos convertere ad Deum, vel non : si non, quare Christiani sumus ?

Pars III.

aliâ spatiosâ magis viâ ad infernum tendere poteramus. Verùm si nullus tantus infensus est animæ suæ hostis, quin saltem aliquando eandem ex dæmonis potestate ereptam, Dei manibus tradere cupiat & intendant, quando, quæso, iste aderit dies ? quinam, quæso, proposito huic oportuniore aut sperari aut haberi possunt, quàm hi Hebdomadæ Sanctæ ? quinam quæso, dies petendæ & impetrandæ à Deo peccatorum veniæ congruentius deservire possunt, quàm illi ipsi quibus Deus, pro meis in crucem actus est peccatis ? quinam denique dies ad participandum ex meritis sanguinis Christi magis conveniunt, quàm illi, quibus idem sanguis profusus est ? præsens, præsens, & non futurum tempus acceptum est Deo : *Ecce nunc tempus acceptabile*. Dies hi, dies hi, & non secuturi incerti & deceptorii, dies sunt salutis. *Ecce nunc dies salutis*.

§. III.

Supposito igitur, Christiani, hocce esse tempus, & hosce esse præcisè dies, quibus elapsis nulli ad appellandum restant : nostrâ nunc interest, deperditum restaurare, illosque nobis dies veræ contritionis actibus devotionisque exercitiis reddere fructuosos, quæ Hebdomada hæc Sancta, qualis in se est, in nobis quoque Sancta exisat. Præcisos ab arboribus ramos, quibuscum occursum est Christo, *cadebant ramos de arboribus*, quamvis S. Matthæus non specificarit, S. Joannes ex palmis, S. Lucas de olivis fuisse asserit. Proinde binis hisce, per ramos istos significatis affectibus Christum sequi ; omnibusque passibus

Z

passibus ipsius inhaerentes, humilitatis hæc officia sacratissimis pedibus ipsius exhibere nos oportet: hoc enim verba ista innuunt: *Esternabant in via*. Palma patientiæ est symbolum; sicut oliva compassionis & misericordiæ: & duo hæc mysteria ramerum illorum apparatus & differentia includebat. Pati & compati. Hoc modo benignissimum Regem Redemptoremque nostrum longè sanè gratius comitabimur & excipiemus, quàm ingrata illa & inconstans Jerusalem fecit; si non tantum hoc, verum omni die aliquid cum ipso fuerimus passi, & compassi. Quod totum S. Paulus uno tantum verbo comprehendit, dicens: *Si tamen compatimur*. Unum est compati, alterum cum eo pati: compati est illi compati. Similiter pati, est cum eo pati: passionem à nobis merentur ejus pœnæ & ærumnæ; sicut compassionem ejus amor. Tota sacra corporis animæque Christi humanitas multum nobis semper promeruit, sed nunquam tantum, quantum hisce diebus: patiando imitantes ejus tormenta & cruciatus, sacratissimum ipsius comitabimur corpus: compatiendo devotâ meditatione ipsius recolentes dolores, sanctissimam ipsius comitabimur animam.

Dico igitur, quantum ad corpus, aliquem hac hebdomada dolorem & molestiam quinque sensibus inferendam, quemadmodum Christus in omnibus est passus. Adam & Eva in unico tantum peccato omnibus quinque peccârunt sensibus. Peccârunt auditu, serpentem audiendo: peccârunt visu, fructum aspiciendo; peccârunt tactu decerpendo: peccârunt odoratu, eum olfaciendo: peccârunt gustu, illum comedendo. Omni-

bus istis sensibus quinque primi nostri peccavere parentes; & nos tam miseriarum, quàm culparum hæredes in omnibus peccamus infinities. Et quoniam Christus pro peccato Adam nostrique omnibus satisfactorius advenerat, in omnibus quinque sensibus pati voluit.

Passus est in sensu Visûs, omnium Discipulorum suorum fugam, & unius eorum tam proditoriam sui traditionem, alteriusque eorum ternam negationem videns: se capi, ligari, captivumque per plateas publicas, & de tribunali ad tribunal indignissimè raptari potius, quàm duci cernens: oculos sibi velari, vestibus se in Prætorio nudari, exutumque in oculis totius mundi, & inter duos latrones medium constitutum conspiciens: super omnia desolatam suam Matrem ad pedem crucis stantem aspiciens, in cujus corde & oculis ter denuò crucifixus erat. Denique mea vestraque coram intuens peccata, quibus non minùs, atque illos, qui præsentés aderant illâ horâ, tanto nos amoris suo ingratos futuros prævidebat.

Passus est in sensu Auditûs, proditorium illud Ave ex ore Judæ audiens, crimina falsa que contra se allegata testimonia audiens; voces clamoresque, quibus iidem, qui hodie Regem illum acclamabant, mortis in eum sententiam extorquebant, ipsamque mortis sententiam, quâ ab iniquissimo iudice latâ, hostium suorum voluntati tradebatur; malefactorem, populi que seductorem se publicè proclamari audiens; injurias, blasphemias, criminationes, opprobria quibus pendens è cruce à Principibus Sacerdotum, ipsisque supplicii ejusdem sociis latronibus impetebatur

tebatur auribus exapiens: toto illo Passionis tempore ne vel ullum à quoquam consolationis audiens verbum, ille Dominus, qui & factis & verbis tot fuerat consolatus.

Passus est in sensu Odoratus, inter fetores & horrores Montis Calvariae, à variis ossibusque malefactorum, qui ibidem morte plectebantur, sic vocati; quæ, quia non nisi obiter & neglectim à lectoribus sepeliebantur, vel à canibus eruebantur, per totum dispersa montem, promiscuè sanguinibus carnibusque putrefactis infamem illum locum, horribilem, fetidum, olfactuique intolerabilem reddebant. Et quoniam peccatorum nostrorum expiator non solum locum mortis, verum etiam loci circumstantiam elegit; ad satisfaciendum in eo, pro Olfactus nostri excessibus, tam horridum & malevolentem esse voluit.

Passus est in sensu Gustus, non solum ex felle & aceto sibi propinato, sed multò amplius ex ardentissima illa, omnes cruciatus excedente siti, quæ patientissimum Redemptorem levamen petere compulit. Prævalente verò plura pro nobis patiendi desiderio, vi naturæ, in Humanitate jam debilitata & exhausta, delibata tantum aceti acrimoniâ, fellisque amaritudine Gustus affligendi causâ degustata, liquorem sumere recusavit, ne temperaretur ardor, & restingeretur sitis.

Denique passus est in sensu Tactus, non relicta vel minimâ in toto corpore ipsius sacratissimo parte, specialis tormenti & doloris experte. In brachiis passus est funes & catenas; in facie colaphos & alapas; in capite spineam coronam: in humeris pondus crucis: in la-

teribus millenos flagellorum ictus: in manibus & pedibus clavos: in omnibus ossibus, nervis, venis, arteriis, distensionem, luxationem, suspensionem, cruciatum, violentiam plus quam lethiferam, tribus horis in cruce pendens donec in ea expiraret.

Si igitur Deus meus tam dira, hisce diebus in suis quinque sensibus solo amore mei perpassus est; nunquid iustitia exigit, ut & ego in omnibus quinque sensibus meis aliquid patiar amore ipsius? nullum tam ingratum cor fore spero, & insensitivum, quin hac ratione moveatur: *Hoc enim sentite in vobis, quod & in Christo Jesu*; inquit S. Paulus. *Quod Christus sensit in se, hoc nos sentire debemus in nobis: ille amore nostri, & nos amore ipsius.* Porro si devotio vestra nôsse cupit, aut me interrogat, quonam pacto reciproce sensus nostros practice mortificare oporteat: dico primò. Ut mortificemus Visum, singulari incedendo modestiâ, & circumspeditione, objecta creaturarum oculis denegando; & in specie à magis placitis eos avertendo quæ à Deo magis nos elongant. Oculis Deus duo commisit officia, videre scil. flere: & ad flendum potius quam ad videndum creati videntur; cæci etenim non vident, & flent. Agite, cum tot nunc oculis indulerimus dies ad videndum, nunquid non ipsis jam fatigatis aliquot feriarum dies assignabimus, quibus quiescant in fletu? deplorent oculi nostri peccata nostra, in specie plorent vehementer, quod non potius cæci fuerint conditi, quam Deum offenderint. Ah quantò præstitisset oculis caruisse, quam eisdem te offendisse!

Sensum Auditus mortificemus subtrahendo

trahendo nos hebdomadâ hac ab omnibus colloquiis & conversationibus, non illicitis tantum & otiosis, verum etiam licitis. Auditum in lectionem commutantes, indies librum quendam spiritualem legamus, in quo Deus nobis loquatur & nos illum audiamus. Non exercitatis in orando facilius fructuosusque est legere. In lectione Deus loquitur nobis: in oratione loquimur Deo. Pro quot & qualia (quæ non audivisse melius fuisset) toto anno audivimus ab hominibus! Itaque hisce saltem diebus consultissimum erit audire Deum.

In sensu Olfactus perparum viris in hac terra mortificandum videtur, non enim hoc in ea vitium deprehendo. Si qua in Mulieribus superfluitas & abusus reperitur, meminerint Mariam Magdalenam aromata sua & unguenta ad pedes Christi effudisse Et efficacius ea deinceps detestentur & abhorreant semper, hæc ipsa unguenta, ultimam ejusdem Domini dispositionem ad mortem fuisse norint. Quia Maria Magdalena effudit unguenta, hinc in Juda excitata fuit cupiditas & concupiscentia: quia in Juda excitata fuit concupiscentia, hinc de prodicione & venditione tractavit. Vendidit enim Magistrum suum, quem captivârunt & occiderunt. Idcirco inquit Christus (juxta literalem sensum) *Mittens hac unguentum hoc in corpus meum, ad sepeliendum me fecit.* Ac si dixisset, unguenta sepulcræ meæ deserviunt; morti enim meæ occasionem præbent.

Sensus Gustus quamvis totius Quadragesimæ curriculo jejuniio se mortificârnt ordinario; peculiari nihilominus hisce diebus mortificatione eundem exercere consultum videtur. Multi Sancto-

rum in eremo integram hebdomadam jejuni transigebant: multæ personæ quoque diversorum Ordinum & conditionum, non in eremo, sed in ipsis etiam aulis, à feria quinta usque ad Sabbathum jejunant. Potissimis hujusce hebdomadæ diebus Principum quorundam stylus est, non nisi herbas & legumina ad mensam admittere: hisce diebus assignata sunt jejunia in pane & aqua: saltem deliciis eos dedicare nefas est. Deus agnum paschalem cum lactucis manducari præcepit agrestibus; agreste enim & insipidum optime disponunt hominem ad dignè comedendum in Sacramento, feriâ quintâ Agnum Divinum.

Sensus Tactus tanquam vilior, & in peccando frequentior cæteris omnibus justè & meritò hisce diebus majoribus mortificationibus exercendus est. Quando Urias ex castris nuncius ad Regem David venerat, mandavit illi Rex, ut abiret in domum suam & quiesceret; at ipse quid respondit? quæso Domine, Dux meus Joab sub dio dormit, & ego in lecto meo quiescam? non faciam tale quid in despectum ejus: & egressus foras ante portam aulae inter custodias alicubi in asfere cubando dormivit. Lectus, in quo ultimum suum cepit somnum Dominus noster dulcis Jesus, qualis fuerit probè nôstis. Equumne igitur erit, dum ille lecti vice tam durum & immite Crucis habet lignum, corpus nostrum æquè, ut aliis diebus, molliter quiescat? rationi congruum & consultum est, aliquo saltem hosce dies ab aliis discrimine differre. Rex saltem noster, ejusque filii, à feria quinta usque ad Dominicam, non incubant lectis, nec sedent, nisi in terra semper Christo Domino assistentes, nec diu, nec noctu
 è Ca-

Matth.
26. v. 12.

è Capella Regia egressi. Hæ sunt noctes, hi sunt dies pœnitentiæ deputati : istis noctibus debentur pedes excalceati & nudi, istis noctibus ordinatæ sunt disciplinæ, istis denique diebus ac noctibus cilicia sunt gestanda. Quàm rara cilicia erunt Maragnanæ ! verum in hoc estis excusati.

Ninivitarum pœnitentiam agere resolventes, non homines solum sed ipsa etiam animantia ciliciis operiri mandârunt. Quod tam universalis fuerit pœnitentia non equidem miror, siquidem contritio vera ad extrema ista descendit. Hoc quod admirari merito plurimi possunt, est, quod, cum tam ampla & populosa foret civitas, ut ultra centum viginti millia infantium haberet; incolæ verò tam depravatæ & flagitiosæ essent vitæ, ut Deus civitatis subversionem fuerit comminatus, tanta nihilominus ibidem fuerit ciliciorum copia, ut tanta hominum, virorum, mulierum, puorum & infantium, imò & animantium immensitas illis potuerit operiri. Nisi Scriptura id assereret, res incredibilis merito videretur, facilem nihilominus fidem meretur. Non requiritur ut cilicia ex pilis camelorum sint contexta sicut illud Joannis Baptistæ: ex quacunque materia aspera fit cilicium, si tantum devotio, illudque gestandi voluntas non desit. Fratrem habuit Societas nostra Ludovicum Gonzaga nomine, hæredem Marchionum de Castillione in Italia: porro quia ædes paternæ plura continebant instrumenta equitaturæ, quàm agenda pœnitentiæ; devotus adolescens acceptas calcarium rotulas vice cilicii, utriusque lateri suo applicabat. Et hoc modo ad motis lateribus suis calcaribus, tantâ alacritate viam virtutis perfectionisque

decurrit, ut viginti tres vitæ annos necdum assecutus, meruerit (uti jam est) annumerari Beatis: proinde pro ciliciis necessariis non sunt cameli, neque texturæ, si devotio tantum, & bona non desit voluntas.

Hisce mortificationis exercitiis, quinque sensus nostros, hac hebdomada pœnis Christi conformari oportet. De aliorum continentia vitiorum non loquor: scio quippe quod in Christianorum terra versetur. Ast quoniam simul in terra degimus militum, in die Ramorum etiam ludorum domos, & tabernas claudi, officialesque nihil horum vel perditissimo etiam militi indulgere debere adverto. Conqueritur Christus per Prophetam, quod in die passionis suæ milites super vestimentis suis lusum aleatorium habuerint: *Et super vestem meam miserunt sortem*, & ita factum est: *Pf. 21. v. 19.* Crucifixores enim, Christo jam cruci acclavato, sumptis & jactis aleis luserunt, cuinam sacrum ipsius vestimentum sortitò obtingeret. Et mox Evangelista adjungit: *Et milites quidem hæc fecerunt. Joan. 19. v. 24.* Etiam fuerunt milites, qui crucifixerunt: sed non ad hoc Evangelista se reflectit, quod crucifixerunt; sed quod super vestimento ipsius luserunt: crucifigere enim Christum, obedientiæ superioribus debitæ fuit actus, super vestimentum autem ipsius sortem mittere, privatæ erat pravitatis. Nostis quoniam instar istorum hisce ludant diebus? solum qui crucifigunt Christum, sortemque super vestem ipsius mitterent, si haberent. Narrabo vobis, quid mihi in Anglia contigerit. Aderant mihi duo Lusitani, qui Dominicâ die in hospitio in aleatorio

ludebant : prodibat hospes irā & indignatione succensus, inquiens : agetūm Domini, nunquid domum meam in cineres redigi vultis? domum exuri? inquit illi; & quare? quia est lusus, qui foris audiri potest, qui si Magistratui innotesceret, de me jam actum foret. Ita dicebat homo iste : & ita deberet esse. Et quod magis miremini, civitas seu oppidum vocabatur Douresium, portus, & scala maritima, ubi ad unum omnes, nemine excepto sunt Hæretici. Prò pudorem & verecundiam pro nobis, qui tantum de nomine gloriamur Catholico! si in locis hæreticis sacrilegium reputatur, communi Dominico die ludere aleis, quid, quæso, erit, his aliisve ludis vacare hebdomadā sanctā, in terra, ubi crux, & crucifixi imagines adorantur, nec non mortis ipsius mysteria recoluntur & celebrantur? Hæc quoque ex mortificationibus ipsum corpus afficientibus una esto.

§. IV.

A Nimæ verò quid agendum? corpus imitandum. Corpus cum ramis palmæ, anima cum frondibus olivæ. Anima hisce diebus, ex corde faciat montem Calvariæ, erectoque ibidem Crucifixo, hoc modo dolores ipsius contempletur. O si quis modò eos contemplando assequi, & silendo posset effari! Amici Job ipsum in suis miseriis & ærumnis visitantes, teste scripturâ, integrâ hebdomadâ ejusdem contemplatione suspensi, quasi elingues, nullo prolato verbo substituerunt. Idem hebdomadâ hac animabus nostris faciendum incumbit, si dulcissimi Jesu veræ sunt

amicæ. Contemplandum, tacendum, & obstupescendum. O contemplationem! ô silentium! ô admirationem! ô stuporem! in tribus tantum, hac durante suspensione, animabus nostris semetipsas interrogare permitto. Quis patitur? quid patitur? pro quibus patitur? ô qualis hæc meditatio, pro æternitate!

Quis patitur? Deus: Ens illud infinitum, æternum, immensum & omnipotens: ille, qui cælum terramque verbo creavit uno, & in nihilum redigere potest altero. Ille in cujus conspectu Principatus, Potestates, Dominationes, omnesque Hierarchiæ contremiscunt. Ille Deus cujus magnificentiam, cujus majestatem, cujus excellentiam incomprehensibilem, ipse solus plenè & integrè cognoscit, nullusque intellectus creatus ob distantiam infinitam aliquatenus assequi sufficit, iste, iste est qui patitur. Hic admirandum subsistere paulisper oportet. S. Bernardus hæc considerando stupore & admiratione absorptus, in hæc verba prorupit: Ergo credendum est, quod iste sit Deus, qui flagellatur, qui conspuitur, qui crucifigitur? q. d. Estne possibile, credendum esse, ipsum, qui tot injurias, & contumelias, in dō ipsam patitur mortem, esse Deum istum immortalem, impassibilem, æternum principii expertem, omniumque entium principium & fontem? idem prorsus ille est; iste enim nec Deus, nec fides nostra fides esset, nisi ille fecisset, & nos crederemus. quod humanam omnem excedit capacitatem. Hinc Isaias de passione loqui disponens, tanquam Propheta omnium aliorum eloquentissimus, ab hac interrogatione exorsus est: *Quis credidit auditui*

*Isai. 53.
v. 1.*

nostrō?

nostro? q. d. quis fidei habebit illis, quæ ex ore meo audiet? tantum patiens distat ab illis, quæ patitur! & iste est Deus. Ecce, annon admiratione quid dignum hic occurrat?

Considerato jam, quod Deus sit, qui patitur; considerandum sequitur quid patitur. Nec solum ad memoriam revocandum est, quod ipsum exterioribus in sensibus sacri sui corporis jam passum vidimus; sed multo potius considerandum & ponderandum, quod intus in anima omnibusque ipsius potentis perpassus est. Duplici nomine, geminâque similitudine Redemptor noster nobis inruit, quod sua in passione pro nobis sustinuit. Nomine & similitudine calicis, dicens sancto Petro: *Calicem, quem dedit mihi Pater, non vis ut bibam illum?* & nomine & similitudine Baptismi, omnibus loquens Discipulis: *Baptismo habeo baptizari, & quomodo coarctor donec perficiatur?* ita ut Christus, quid pro nobis passurus esset, declarando, modò illud calicem, & modò Baptismum vocet: & quare? quia Baptismus exterius, & calix interius recipitur: & Christus Redemptor noster totâ suâ durante passione, non solum cruciatus & tormenta exterius, verum etiam, & multo quidem amplius, animæ martyrium & afflictiones sustinuit. Exterius flagellorum, spinarum, clavorum, lanceæque tormenta sustinuit, quibus totus sanguine perfusus fuit, ideo ea Baptismum appellavit: Interius tristitias, mœrores, tædia, timores, angustias, & agonias perpassus est, quæ nullo admoto adhuc ferro ex omnibus ipsi venis in Horto sanguinem expresserunt, animamque ad mortem us-

que affligerunt: *Tristis est anima mea usque ad mortem.*

Matth. 26. v. 38. *Si quis profundè in ipsa interiora animæ Jesu ingressus, quid in sacratissimo & secretissimo trium potentiarum consistorio, tot horis agitatum & collatum fuerit, audire potuisset! Memoria, omnium ab origine mundi hominum repræsentabat peccata, pro quibus divinæ satisfaciebat justitiæ: Intellectus paucitatem considerabat & ponderabat eorum, qui infiniti tormentorum istorum pretii participes se se reddituri erant: Voluntas verò collescebat dolore, videns tot animas suâ perire culpâ, nullo tantæ jacturæ solatio sibi relicto: & hæc tristitia totam Salvatoris nostri animam occupans tribus acutissimis eam clavis configebat. Hic nunc secundò subsistendum, & tam super infinito amore ipsius, quam nostra cæcitate obstupescendum. O Domine, quot fortassis eorum, qui nunc in hac Ecclesia præsentibus, tunc videris tuam in agoniam adigentes animam, eò quod suas in damnationem animas essent precipitaturi! Quilibet consideret seipsum, utrum ex eorum sit numero, periculumque suum attendat, dum tempus adhuc faver.*

Iste est Deus, qui patitur, isti sunt dolores & cruciatus quos sustinet: restat tantum videre, pro quo patitur. Nisi à fide aliter doctus essem, pro cælo ipsum pati opinarer: Solem enim tenebris obductum, luctuque indutum conspicio: propter terram Deum pati putarem; illam enim contremiscere, & è suo evellit centro intueor: propter lapides illum pati existimarem; eos enim ad se invicem collidi, scindi, & sepulchra aperiri cerno.

Pro-

Propter templum Hierosolymitanum illum pati cogitarem; Velum enim *Sanctus Sanctorum* oppansum, à summo deorsum scindi video. Pro mundo hoc elementari illum arbitrarer pati; omnia enim elementa confusa, perturbata, attonita ex prodigii stupendis conspicio. At non sunt istæ creaturæ, pro quibus patitur Deus, quamvis omnes suum confiteantur pati creatorem: & cum irrationales & insensitivæ existant, cum eodem voluerunt finire, quando ille mortem voluit subire. Pro quibusnam igitur patitur author naturæ, & pro quibusnam moritur author vitæ? pro me, vobis, & omnibus hominibus. Pro nobis, & solum pro nobis patitur Deus: pro nobis, & solum pro nobis patitur, quicquid patitur. Pro nobis, quia postquam nos creavit, illum non reveremur: pro nobis, quia postquam nos redemit, illi non obedimus: pro nobis, quia postquam nos sustentavit, ei non servimus: pro nobis, quia postquam pro nobis mortem oppetiit, illum non amamus: pro nobis, eo quod ipsum semel in crucem actum millies denuò crucifigimus: pro nobis, quia expansis nos invitando brachiis vocantem audire contemnimus: pro nobis denique; scientes enim, quod judicaturus nos adveniet, cælumque non offendentibus promittat: prælegimus infernum sine illo, quam cælum cum ipso. Hoc homo quilibet mortaliter peccando facit; & facere pergit, quousque à peccando non desistit; ut clarè pateat, utrum non solum majorem admirandi, verum iudicium etiam suum captivandi habeat rationem.

Sta sunt, Christiani tria illa puncta breviter & profunda, hisce paucis diebus serio & devotè meditanda, quæ iterum repeto ut melius memoriæ hæreant: Quis, Quid, & pro Quibus patitur. De vestro spero pio affectu, fore ut non hisce Hebdomadæ sanctæ tantummodo, sed omnibus vitæ vestræ diebus hanc assumatis devotionem, adeò debitam illi, qui nostrum pro meritis est amorem, amore nostri suam exponendo vitam. Porro nemo se excuset obtemperando quod meditari aut discurrere ignoret; non enim discursus, sed voluntatem & affectus desiderat Deus: immò ne nostras quidem exigit voluntates solis memoriis contentus: *Hoc facite in meam commemorationem*; Filii, inquit Christus, dedi vitam, dedi sanguinem, me ipsi amore vestri dedi totum, nec aliam à vobis exigo mercedem, quam ut mei reminiscamini. Ex omnibus, quæ Filius Dei in vita sua & morte aut dixit aut fecit, nihil æquè valet ad emolliendum quodlibet cor hominis, ac ultima illa recommendatione, quando discessit à nobis Quod amore hominum Deus factus est homo, & amore hominum mortuus, ab eisdem exigit, ut reminiscatur ipsius. O Amor, ô pietas divina? ô deditur, ô ingratitudo humana; usque adeo amabilis & benignus est Deus, ut nos sui memores esse velit; & nos tam sumus duri & ingrati, ut Deo id ipsum à nobis petere sit necessarium? non me sic emollit, non me sic ad compassionem movet totum illud quod Christus fuit passus,

uti

ut illud quod in corde ipsius, & in cordibus nostris dolorosa hæc recommendatio prodit. Et quàm, quæso Christiani, indignum & probrosum foret, aut jam est cordibus nostris, tam bono memoriam tantum nostram petenti Domino, illam adhuc denegare.

Eja. profanguinis, mortis, omniumque Jesu Christi tormentorum quæ sustinuit reverentia, saltem hisce sanctis, hoc nec sit, nec fiat diebus. Cruciatum & dolorum ipsius recordemur; pœnarum recordemur & vulnerum, & super omnia, ejus recordemur amoris. Cum hac memoria surgamus mane, cum hac memoria incumbamus vespere, noctisque partem ei consecremus. Et specialiter istam vobis memoriam recomendo in Ecclesiis, aut dum Ecclesias visitatis. Magna est illa hominum miseria & infirmitas, nec minor diaboli astutia, qui in hac quoque Hebdomada sancta, suos nobis tendit laqueos, ex propria nostra devotione contextos. Ecclesiæ non ad ostentationem, vel ex curiositate, aut ad videndum, quis vadat, quomodo vadat, aut quocum socio vadat frequentandæ sunt: verùm defixis humi oculis, menteque sollicitè in se collectâ, considerando, quod eodem die, similibusque passibus, Deus bajulans crucem ad moriendum pro me, ne ego morerer æternum, tantaque tormenta, ut me ab illis inferni liberaret, patiendum perrexerit. O quàm præclara & efficax est memoria ista, ad eliminandum omnia alia noxia cogitationum phantasmata! denique ad Ecclesiam venientes imaginari sibi oportet, ad Montem se venire Calvariæ (quod sola non est imaginatio; sed de fide veritas, ibi enim realiter

Pars III.

Christus adest) idque reipsa & practicè facere, quod facerent, si Christus esset affixus cruci, & id ipsum coram oculis cernerent.

Cum tali modestia, & consideratione frequentandæ & visitandæ sunt Ecclesiæ, & cum tali, immò longè majore modestia & consideratione officiis assistendum est divinis: non circumspicendum, fabulandum, negotiandum, quod non nisi maledictum redolet abusum, qui cum in aliis Christianis ignoretur regionibus, in Hispania tantum & Lusitania (ubi tantum nos gloriamur Catholicos) non sine maximo Hæreticorum scandalo & detestatione invaluit. Utinam in Ecclesiis nostris sic assisteremus divinis, sicut illi in suis, tam sacro indignis nomine assistunt, ubi neque altare, neque crux, neque Christus est! Ejusdem Christi amore, Christiani & Christianæ, tantum ne committamus dedecus, neque fidei tam publicam & manifestam inferamus injuriam & scandalum, dum eundem illum Dominum, quem in Sacramento præsentem habemus, in Calvario pro nobis crucifixum indubitanter credimus. In Calvario astiterunt Christo B. V. Maria Domina nostra, S. Joannes, S. Maria Magdalena, & aliæ Mariæ: & est notatu dignum, quod nulla earum, apud omnes quatuor Evangelistas, vel verbum locuta fuisse legatur. Omnes videntes, considerabant quod agebatur, at nemo loquebatur. Passionis quippe mysteria summâ sunt attentione recolenda, & summo silentio meditanda.

Omnes igitur, diebus hisce, exiguum hocce (à quo nemo se excusare potest) offeramus sacrificium: & in qualemcunque satisfactionem pro tantis, quibus

Aa

Deum

Deum nostris offendimus linguis, offeramus illi non loqui aliis, nisi ipsi soli; saltem dum præsens nobis adest. In cæteris omnibus hucusque dictis, quilibet sui se fervoris devotionisq; dictamini accommodet; ab hac verò modestia, silentio & reverentia in Ecclesia Christus neminem exceptit. Christianos nos esse meminerimus, & in aliquo nos tales esse apparere oportet; & quod de sermone hoc, & omnibus aliis acceptis à me monitis strictam à vobis Deus exiget rationem. Ad mentem & memoriam revocemus, quot nobis in fructuosè transierint hebdomadæ: contingere quoque potest hanc præsentem quibusdam nostrum fore ultimam. Quot hebdomadam viderunt præteritam, qui non viderunt istam? & quot videbunt præsentem, non visuri securam? certi hanc hebdomadam, nobis vitæ fore ultimam, quid faceremus? eja faciamus illud igitur, nec timore mortis, sed Jesu Christi amore faciamus!

Ah, Domine Jesu, verba mea glacie sunt gelidiora, & corda ista, sine tua gratia, ære sunt duriora! expirans in cruce, caput in

pectus inclinasti significaturus quod oculos tuos in te & nos; in cor tuum & peccata nostra esses conjecturus. Ex hoc ipso corde tuo lancea transfossa duo exiit reliquores, quibus tuam formasti Ecclesiam: egrediebanturque simul spiritus vitales, vitæ & gratiæ, quibus illam reformasti: & quemadmodum visum contulisti te percutienti: sic licet eodem à nobis modo sis vulneratus & offensus (cum semper in corde tuo nostri vivat amor) lucis ex eo prodeat radius nostras illuminans cæcitates. Fructifici et, Domine Jesu Christe, ille sanguis, animasque nostras egressa ex pectore tuo irriget aqua: quæ omnes amore tuo victæ, & ad crucis tue pedem prostratæ, contritæ & humiliatæ, omnium culparum suarum & offensarum hucusque commissarum veniam deprecantur. Nunquam te offendemus amplius, nunquam amplius, eò quod es, qui es. Ita promittimus, firmissimèque protestamur: & ita, clementissime Jesu Christe, de infinita tua misericordia, de Passionis tue meritis, Gratiæ que tue auxiliis speramus. Amen.

S E R M O

De

BONO LATRONE.

Habitus Ulyssippone in Ecclesia de Misericordia, seu
Hospitali Regio Anno 1655.

*Domine, memento mei, cum veneris in regnum tuum:
Hodie mecum eris in paradiso.*

Luc. 23.

§. I.

SERMO præsens, qui hodie in Hospitali Regio aliàs Misericordia, & non in Capella prædicatur Regia, ibi potius, quam hic prædicandus videtur; illi potius, quam huic accommodandus & commensurandus esset. Et quare? Textus quippe, in quo fundatur, ad Majestatem illius & nullatenus ad hujus pertinet pietatem. Quorum Textus meminit, unum est, quod duo latrones Jerosolymis judiciali processui subjecti, justitiâ exigente, sententiâ Judicis morte fuerint condemnati, ambo in crucem acti, nulloque patrocinante aut interveniente ambo mortui. Nunquid tale quid Misericordia Ulyssipponensis fieri per-

mitter? nullâ ratione. Prima ejusdem cura est, per carcerum Procuratores, auctoritate, potentiâ, & requisitâ qualitate insignem eligere Fratrem, cujus intentio sit, omnem possibilem in id impendere sollicitudinem, ne maleficorum quispiam, suo tempore, justitiæ rigorem experiat. Proinde punctum illud ad misericordiam Ulyssipponensem non spectat, Parsque altera, quam assumpsi pro themate, tota ad Palatium Sacellumque Regium spectat. In hac allocutio ad Regem dirigitur: *Domine*: in hac de Regno tractatur: *Cum veneris in Regnum tuum*: in hac memorialia & supplicæ ei præsentantur: *Memento mei*: in hac Rex ipse, ad alia non remittendo tribunalia per semetipsum immediatè mox expedit:

A a 2

hodie

Jonas. 3.
4. 6.

Hodie mecum eris in Paradiso. Quod me ab hujus prædicatione materiæ retinere posset, est, doctrinam non convenire loco. Ab hoc verò scrupulo, quem Concionatorum plurimi non considerant, Jonæ prædicatione liberavit. Jonas non in Palatio Regis, sed in plateis civitatis Ninive, & spatii amplitudine, & incolarum frequentia hanc nostram longè excedentis prædicavit: & Textu teste, prædicatione ipsius ad Regis mox aures pervenit: *Pervenit verbum ad Regem.* Utinam, quod hodie prædicare constitui, ad Reges omnes, & ad extraneos potius, quàm ad nostros Reges perveniret. Regibus cunctis Rex Regum exemplaris ad instar est imitandus, ex cuius vitæ epologo, ultimaque actione, omnibus multa discenda. Bonus latro petiit à Christo, ut suo in regno sui recordaretur: *Domine, memento mei, cum veneris in regnum tuum.* Memoriaque Christi id fuit operata, quod ambo eodem adhuc die sese mutuò in Paraiso forent visuri: *Hodie mecum eris in Paradiso.* Hæc memoria Regibus maximè congruit, quamque ego illis inculcari optarem ab eis, quibus aures regiæ propius patent. Ut meminerint non solum latrones deducere ad Paradisum, sed deducere secum: *Mecum.* Neque enim Regibus par est intrare Paradisum sine ductu latronum; neque latrones pergere possunt ad infernum sine comitatu Regum. Istud hodie prædicaturus adsum. Ave Maria.

§. II.

Reges secum ad Paradisum deducere Latrones, non solum socie-

ras non infamis, sed gloriosa adeò Regesque condigna actio, ut eà Christus ipse regni sui probaret coronaretque veritatem, mox ut in cruce Regis titulum admiserit. Verùm in omnibus mundi regnis huic adeò contrariam experimur praxin, ut lœo istius, quod Reges secum ad Paradisum deducant latrones, hi ad infernum secum deducant Reges. Quod si ita se habet, pro ut evidentèr mox demonstremo, nemo, me tam clarè & apertè loqui mirari debet: sed obstupescere potius de silentio, incuriamque damnare Prædicatorum, quàm necessariam adeò doctrinam dissimulant, cum eam vel maximè ex pulpitis audiri & declamari oporteret. Assumptum sit igitur novum, quod antiquum & frequens esse deberet: quod eò majore fructus alicujus producendi spe prosequar, quanto auditorium præsens, tantà Ministrorum omnium majorum & præcipuorum tribunalium, in quorum consilia & conscientias, illæ Regum exonerari solent, autoritate nobilius condecoratum cerno.

§. III.

UT discursus tam utilis & gravis solidis irrefragilibusque innitatur fundamentis: suppono primò, sine restitutione alieni neminem posse salvari. Quod ita resolvunt S. Thomas & Theologi omnes: & sic definitum extat in Capitulo: *Si res aliena, & verbis ex S. Augustino deductis: Si res aliena, propter quam peccatum est. reddi potest, S. Aug. & non redditur, penitentia non agitur, sed simulatur: si autem veraciter agitur, non remittitur peccatum nisi restitu-*

sur ablatum, si ut dixi restitui potest. Hæc unica regulæ exceptio, boni latronis felicitas fuit, & hanc ob rationem salutem fuit consecutus, & malus sine restitutione salvari potuisset. Quoniam ambo de hujus naufragio vitæ nudi egressi, stipiti fœre affixi, hæc solummodo extrema eorundem paupertas, à furtis ipsos commissis absolvere poterat: non habentes enim unde restituerent, ad restituendum non tenebantur. Verùm si bonus latro bona habuisset, ex quibus furto ablata sive in solidum, sive ex parte restituere potuisset, omnis ejus fides & pœnitentia tantopere à Sanctis deprædicata, pro animæ salute nihil ipsi profuisset, restitutione non subsecutâ. Duo felici huic deerant homini ad salutem: unum, quâ latroni & furi, qualis fuerat; alterum, quâ Christiano, qualis esse incipiebat. Quâ latroni & furi, qualis fuerat, deerat illi unde redderet; quâ Christiano, qualis esse incipiebat, deerat illi Baptismus: sed quemadmodum sanguis in cruce effusus supplevit Baptismum; ita nuditas ipsius & impossibilitas supplevit restitutionem; & ideo salutem est consecutus. Videant nunc vel obiter in vita furati, qui nec in vita, nec in morte restituerunt, imò ante de multis testati bonis, opulentissimasque suis successoribus hæreditates relinquentes; videant inquam, quonam animæ eorum deventuræ sint aut jam devenerint, & utrum salutis adipiscendæ spes superfit.

Restitutionis præceptum, tam in lege veteri erat rigidum, ut si quis modo illicito aliena sibi usurpâset bona, deficiente restituendi potentiâ, Deus ipsum vendi mandârit usurpatorem, quo

sui ipsius pretio illatum damnum resciret; *Si non habuerit quod pro furto reddat, ipse vendabitur.* Ita ut, in quantum homo sui erat juris, suæ dominus voluntatis, non suppetente alio medio; donec propriam vendendo personam, sui que pretio ipsius quod posset restitueret, Lex illum tanquam impotentem judicatum à restituendi obligatione & onere non absolveret. De legis istius justitia nemo dubitare auit, siquidem Deo auctore tradita erat: & quamvis idem ipse Deus in Lege Gratiæ, istam juris positivi rigoris absolverit circumstantiam; in lege tamen naturæ, quæ indispensabilis est, restituereque præcipit potenti & habenti, tantum absuit, ut quicquam immutaret aut moderaretur; ut nec ipse Christus in Cruce, tali casu, latroni & furi paradysum promisisset, nisi prius restituisset. Opponamus huic latronem furemque alterum, & in ejusdem judicio Christi, casus unius ab altero differentiam cum stupore videamus.

Quemadmodum Christus Dominus noster dixit Dimæ: *Hodie mecum eris in paradiso;* Ita dixit Zachæo: *Hodie salus domui tuæ facta est.* Sed quod notatū dignum, est, quod Christus Dimæ salutem promisit statim, & Zachæo multò post. Et quare, si ambo fuerant fures, & ambo conversi? quia Dimas fur erat inops, non habens unde furto ablata restitueret; Zachæus fur erat opulentus, abundans multis quibus illata damna resciret: *Zachæus princeps erat Publicanorum, & ipse dives;* Inquit Evangelista. Et ipso quamvis hoc subtriciente, status nihilominus utriusque hoc declarabat. Quare? quia Dimas fur erat ad crucis

jam supplicium condemnatus, qui si dives fuisset, ad furcam utique non pervenisset: verum Zachæus fur tolerabatur, eademque, quibus affluebat, divitiæ immunitatem ipsi, ad furandum sine pœna, imò & sine culpa conciliabant. Et quia Dimas pauper fur erat, non habens unde restitueret, etiam salutis impedimento carebat, quam eodem ipsi momento Christus indulgebat. E contrario; quia Zachæus fur erat dives, affluens plurimis unde restitueret, hoc nondum peracto salutem ipsi Christus assecurare nequivit, ideoque promissionem distulit. Eadem Evangelistæ narratio est optima differentię hujus probatio.

Zachæus ex sola fama Christum noverat, undem videndi desiderio æstuans. Transiit Christus terram ipsius, & quoniam staturâ pusillus, concursus verò hominum erat multus, nullâ seu personæ seu auctoritatis, & officii habitâ ratione: *Princeps publicanorum*: ad videndum, arborem conscendit, & non tantum vidit, sed visus est ipse, & saluberrimè visus. Christus divinis suis in ipsum coniectis oculis, nomine ipsum compellens proprio, actum descendere jussit, ipsius etenim maximo bono; se hodie ad ipsum diversurum: *Zachæe festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere.* Ingressus domum Zachæi Salvator, mox ab introitu optimè dicere potuisse videtur, hoc ipso salutem simul fuisse ingressam: sed horum nihil dixit Christus. Recepto jam in domum Christo, Zachæus omnibus lætitiæ & gaudii argumentis festum egit: *Exceptit illum gaudens.* Salvatore adhuc conticescente, accubuit mensæ lautissimè & copiosissimè instructæ, & vel maxi-

mè bonâ voluntate adornatæ, quod delicatissimum Christo est ferculum eâdem adhuc suspensione perseverante. Incipit Zachæus discursum dicens, quod honorum suorum medietatem in pauperes erogaret: *Ecce dimidium honorum meorum do pauperibus*: porro cùm Christus sit, qui in judicij die, sola misericordiæ & elemosynarum merita cœlesti remuneraturus est regno, quis non tantum liberalitatis in pauperes actum, statim salutis promissione excipiendum putaret? sed necdum hîc audire meruit Zachæus, quod postea dixit Christus. Domine Jesu Christe, si tua pietas & veritas toties, tibi ipsi fieri affirmavit, quod sit pauperibus, & hic homo tuæ personæ tot tantaque servitia exhibet, & eam pauperibus curam & liberalitatem impendit: si temeripsum salutis ejus causâ ad ædes ipsius invitasti, ejusque te salus ad hoc induxit; si vocasti eum, & ipse tam promptè & expeditè accurrit: si festinare jussisti, *festinans descende*: & ipse ne momento quidem temporis moratus ad volavit; quare destinatam illi gratiam largiri differs, quare non absolvis, quare salutis ipsum non reddis securum? quia idem iste Zachæus, quâ Publicanorum caput, *Princeps Publicanorum*, spoliaverat multos: & quia erat dives, *Et ipse dives*, unde furta restitueret, habebat: & quousque, non restituendo aliena, debitor remanebat, quantacunque bona haberet opera; quantumcunque bonorum suorum piè dispenderet, nec ipse Christus eum salvare poterat. Quicquid Zachæus post felicem hanc visionem egit, laudem merebatur: sed nondum facta restitutione salutis incapax perseverabat.

Ibidem
v.8.

Bat. Restituat & mox saluus erit: & ita factum est. Adjunxit Zachæus, se defraudatum reddere quadruplum: *Et si aliquem defraudavi reddo quadruplum.* Et eodem momento, rupto, Christus Dominus, silentio, referatis gratiæ suæ thesauris salutem ipsi annunciavit: *Hodie salus domui huic facta est.* Ita ut ingresso quamvis domum Zachæi Domino, salus nihilominus manserit foris; quousque enim domo non egrederetur restitutio, salus intrare nequibat. Salus sine peccati remissione intrare nequit, & peccatum remitti nequit sine restitutione ablati: *Non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.*

§. IV.

Suppositâ veritate hac primâ certâ & infallibili: secundum æquæ certum suppono, restitutionem alieni, sub pœna non obtinendæ salutis, non subditos tantum & privatos, sed ipsa etiam sceptrâ constringere & coronas. Imaginantur sibi, vel imaginari sibi videntur Principum nonnulli, quemadmodum dignitate antecellunt omnes, omnium quoque rerum esse se Dominos; sed enormiter errant. Præceptum restitutionis legis est naturalis: legis est divinæ. Quatenus legis est naturalis, obligat Reges; natura enim omnes fecit æquales; etiam, quatenus legis est divinæ, similiter illos obligat, Deus enim qui majores illos fecit, est major illis. Hanc veritatem sola praxis & usus impugnat. Pro usum ejusdem parte, S. Thomas, quem hodie mihi in Doctorem elegi, cuique meritis plurimum, in materia hac, auctoritatis debetur, sic argumentatur:

*Terrarum Principes multa à subditis suis violenter extorquent, quod videtur ad rationem rapinæ pertinere: grave autem videtur dicere, quod in hoc peccent: quia sic ferè omnes Principes damnarentur. Ergo rapina in aliquo casu est licita. q. d. Rapina, sive furtum est, accipere alienum violenter invito Domino; Principes multa violenter & invitis ipsis, à subditis suis accipiunt; ergo furtum quibusdam in casibus licitum esse videtur: si enim Principes in hoc peccare dixerimus, illi omnes seu quasi omnes damnarentur: Ferè omnes Principes damnarentur. O terribilis & tremenda consequentia! & quàm digna, ut eam anxie considerent Principes, quique cum illis in consiliis & resolutionibus participant! argumento suo, idem Doctor Angelicus respondet: & quamvis prolixioribus textibus latinis Auditores meos fatigare non soleam, ipsius nihilominus propria verba referam: *Dicendum, quod si Principes à subditis exigunt, quod eis secundum justitiam debetur propter bonum commune conservandum, etiam si violentia adhibeatur, non est rapina: si verò Principes aliquid indebitè extorquent, rapina est, sicut & latrocinium. Unde ad restitutionem tenentur, sicut & latrones. Et tantò gravius peccant quàm latrones, quanto periculosius & communius contra publicam justitiam agunt, cujus custodes sunt positi.**

D. Tho.

D. Tho.

Usque huc de Principibus, Theologorum Princeps. Ast quia verba, rapina & latrocinium, supremæ subjectis sphaeræ accommodatum tam longè ab adulationibus, quibus assuevere audientibus, distat, ut dissonum quid tonare videatur, suum tacitè exulat loquendi modum,

dum, suamq; duobus textibus aliunde citatis, uno divino Ezechielis Prophetæ; altero paulò minùs quàm divino, S. Augustini, S. Doctor probat doctrinam. Textus Ezechielis inde est desumptus, ubi recensentur peccata, propter quæ Deustam severè duo illa regna, Israël, & Juda, alterum captivitate Assyriorum, alterum captivitate Babyloniorum castigavit; cuius rationem assignat & valde ponderat, & est, quod Principes eorum, loco ejus, quod populum custodire & conservare debuerant, illos spoliârint, & luporum instar fuerint deprædati: *Principes ejus in medio illius, quasi lupi rapientes prædam.* Duos tantum Reges per semetipsum elegit Deus, Saulem videlicet & Davidem, utrumque ex pastoribus assumptum, ut per experientiâ gregum quos pascebant, exercitique praxin, scirent quomodo sibi subiectos tractare deberent; successores verò eorum ambitione & cupiditate acti ab hoc tantum degenerârunt amore, & ab hac defecerunt curâ & sollicitudine, ut pascendi, eosq; tamquam oves custodiendi loco, quicquid habebant violenter raperent, & luporum instar velut oves devorarent: *Quasi lupi rapientes prædam.*

Citatus ex S. Augustino textus, de omnibus generaliter loquitur regnis, in quibus similes ordinariè oppressiones & injustitiæ vigent, & inter ejusmodi regna, & speluncas latronum (quas Sanctus latrocinia vocat) unam tantum differentiam esse dicit. Et quænam ista? Quod regna sint latrocinia magna, & latrocinia regna sint parva: *Sublatâ institutâ, quid sunt regna, nisi magna latrocinia? quæ & latrocinia que sunt, nisi parva regna?* Idem pirata quidam Alexandro

Magno occinuit: Navigabat mare Erythræum Alexander Magnus numero & valido exercitu Indiam suam in potestatem redacturus; casu offertur illi pirata quidam, qui piscantibus ibidem infestuserat? quem ille durè & acriter de tam indecenti arguebat exercitio: qui omni posito rubore & metu, respondit hoc modo Utego dicar latro, naviculæ cujusdam sufficit spoliatio: & tu, cum non nisi spoliis integro linthes exercitu, sis Imperator? ira proinùs res est. Furari parum, reputatur culpa: furari multum, censetur magnificentia: spoliare & furari potestate exigua, facit piratas: magno spoliare & furari exercitu, facit Alexandros. At Seneca probè scieus discernere qualitates, & interpretari significationes utraque eodem definivit nomine: *Eodem loco pone latronem & piratam, quo Regem animum latronis & pirata habentem.* Si Rex Macedoniæ, vel quilibet alius hoc fecerit, quod latro facit & pirata; Latro, Pirata, & Rex eundem tenentes locum, eodem sunt nomine digni.

Quando istud in Seneca legi, non adedò admiratus fui, Philosophum Stoicum, Romæ, regnaute ibidem Nerone, talem ausum fuisse conscribere sententiam: Verùm hoc majorem mihi stuporem, simulcum rubore invexit, quod Oratores nostri Evangelici Orthodoxorum tempore Principum, eandem doctrinam, vel pro emendatione, vel pro cautela & præsertione non prædicent. Noverint isti eloquentes & muti, semagis offendere Reges eò quod tacent, quàm eò quod dicerent: fiducia cuim seu confidentia, quâ illud dicitur, argumento est hoc illos non tangere, nec posse

posse offendere : & cautela quâ tacetur, argumento est quod offenduntur ; quia illos tangere potest. Verùm breviter ad tertiam & ultimam suppositionem transeamus, omnes enim tres sunt necessariæ , ut ad scopum & finem perveniamus.

§. V.

DEnique suppono, fures de quibus loquor , non esse miseros illos, quos paupertas, conditionisque suæ vilitas ad infame istud vitæ genus condemnavit ; ipsa etenim eorum miseria vel excusat , vel extenuat peccatum ipsorum, attestante Salomone: *Non grandis est culpa cum quis furatus fuerit: furatur enim ut esurientem impleat animam.* Fur victus tantum, vitæque sustentandæ causâ furatus non pergit, neque defert furta ad infernum ; qui tendunt, & deferunt ad infernum ablata, majoris sunt conditionis altiorisque ordinis, quos eodem sub nomine & eodem sub prædicamento optimè distinguit S. Basilii Magnus: *Non est intelligendum fures esse solum burzarum incisores, vel latrocinantes in balneis : sed & qui Duces legionum statui, vel qui coimmissi sibi regimine civitatum, aut Gentium, hoc quidem furtim tollunt, hoc verò vi, & publicè exigunt.* q. d. Non isti solum sunt fures, qui crumenas præscindunt, vel balneantes vestibis spoliant : fures propriè, illoque digniores nomine sunt, quos Reges exercitibus præficiunt, aut quibus civitatum regimen, aut provinciarum gubernaculum committunt, qui jam astu, jam violentiâ admotâ furantur populosque spoliant. Alii fures unum spoliant hominem: hi civitates spoliant & regna: alii suos furantur periculo, hi sine metu, & securi:

Pars III.

alii furtorum convicti suspenduntur ; hi furantur & in furcas agimandant, Diogenes omnia acutiore penetrans oculo, præ cæteris hominibus, frequentem quandam præfeſtorum, & justitiæ ministrorum cattervam fures ad suspendiû deducuntium conspicatus altâ cœpit voce clamare: Ecce magni ibi fures ad suspendendum vadunt parvos. Felix tali prædicatore Græciæ! Feliciores verò aliæ nationes, à similibus ibidè injuriis vindicatâ justitiâ! Quoties Romæ in furcam agi est visus non nisi vervecem furatus, eodemque die triumpho condecorari & evêhi Consul , vel Dictator, integram provinciam depopulatus seu deprædatus ! & quot fures suspendenderant ipsi triumphantes ! de quodam nomine Setonato, prudenti oppositione dixit Sidonius Apollinaris : *Non cessat simul furta, vel punire, vel facere.* Id est, Seronatus duobus semper, aut patrandis, aut puniendis furtis est occupatus. Zelum hoc sapiebat, non justitiæ, sed invidiæ. Fures è mundo tollere volebat, ut solus ipse furari posset.

§. VI.

DEclarato igitur non meis, sed gravissimorum authorum verbis, quantæ sint existimationis & auctoritatis fures, de quibus loquor ; iidem sunt, quos, ut dixi, & dico, Reges secum ducunt ad infernum. Quod illi ibidem agant, & diabolus eos illuc deducat, transeat ; abeant in perditionem, quos iam sic volunt ; verùm quod Reges secum eò deducant, dolor est intolerabilis, & hinc dissimulari nequit. Ast si Reges tam longè absint à rapina alieni, ut ipsimet potiùs rapinâ sint passi, ac cæteris omnibus magis spoliati, quomodo, quæso, mali fures secum ad infernum deducunt tam bonos Reges?

Bb

Non

Prov. 6.
v. 30.

S. Basil.
Magn.

Non uno tantum, sed modis pluribus, qui insensibiles videntur & occulti, & cum primis palpabiles sunt & manifesti. Primus modus est, quia Reges conferunt illis officia & praefecturas quibus furantur; Secundus est, quia à Regibus in eis conservantur; Tertius modus est, quia ad majora officiales evehuntur. Denique cum Reges sub poena non obtinendae salutis, ad damna ista refarcienda sint obligati, eadem nec in vita, nec morte restituunt. Et quis hoc dicit: jam S. Thomas iste futurus scitur. Quaestionem proponit hic Sanctus, utrum persona nec furata, nec de furto participans ad restitutionem teneatur? nec solum resolvit, quod sic: sed pro maiore asserti mei declaratione & expressione exemplum in Regibus ponit. Ecce textum: *Tenetur ille restituere, qui non obstat cum obstat teneatur. Sicut Principes, qui tenentur custodire iustitiam in terra, si per eorum defectum latrones increpant, ad restitutionem tenentur: quia redditus, quos habent, sunt quasi stipendia ad hoc instituta, ut iustitiam conservent in terra.* Tam naturalis & clara est ista Theologia, ut ipse Rex Agamemnon Gentilis eam cognoverit, quando dixit: *Qui non vetat peccare, cum possit, jubet.*

D. Tho.

Enim verò, si hanc restituendi obligationem incurrunt Principes propter furta quae committunt fures & latrones occasionaliter, & ipsis invitis, quid erit de iis, quos ipsi dignitatibus, iurisdictionibus, & potestate armarunt, quibus populum spoliant? intentio ista haec est, nec esse potest Principum: sed sufficit officiales bellicos, aut bonorum reddituumque dispensatores, vel iustitiae Ministros qui furtum committunt ab ipsis e-

lectos & creatos, ut Principes luant, quod illi patrarunt. Ponamus exemplum culpae, ubi ea dari non potest. Deus in paradiso posuit Adamum, cum iurisdictione & potestate super omnia viventia, & cum imperio absolutoque dominio super omnes res creatas sub caelo, unam tantum arbore exceptam. Paucae literae deerant Adamo pro fure: & ad fructum pro furto, deerat ei nulla. Tandem ipse, ejusque mulier (quae saepe sapius sunt lenae) id quod solum erat in mundo, & non erat suum, tapuerunt. Jam Adamum habemus electum, jam habemus officialem, jam habemus furem. Et quisnam furtum solvit? casus super omnes admirabilis! solvit furtum qui elegit, qui furi officium dedit. Qui elegit Adamum eique officium dedit, fuit Deus: & Deus fuit, qui illud tam caro solvit pro ut novimus. Idem Deus hoc affirmat, referens quanti sibi constiterit satisfactio pro furto ejusque damnis: *Quae non rapui, tunc exolvebam:* Nunquid vidistis corpus, quod assumpsi, cum sum Deus; vidistis plurima quae sustinui, sanguinem vidistis quem profudi, vidistis mortem quam inter latrones obii: tunc igitur omnibus istis solvebam, quod non rapueram. Adam rapuit, & ego solvi: *quae non rapui, tunc exolvebam.* Eja Domine, quae nam Majestatis tuae culpa in Adam peccato? nec culpae mihi aut reatus quippiam fuit, aut foret, quamvis Deus non essem: in electione enim hominis illius, officioque illi collato eam circumspeditione, prudentia, providentiaque sum usus, quam circumspexitissimum, vigilantissimum, iustissimumque Principem adhibere fas esset. Quando illum creavi, non cum imperio feci des-

p. 68.
v. 5.

poti-

Gen. 1.
v. 26.

potico, velut creaturas alias, sed maturo, communicatoque non cum humanis, sed divinis personis consilio: *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram & præsitet.* Concurrentes in electione qualitates erant officio magis adæquatæ, quàm desiderari & concipi poterant: omnium erat sapientissimus, iustus sine vitio, rectus sine iniquitate, omnium motuum passionumque suarum Dominus, quos rationi subditas & obediētes habebat, sola ipsi experientia dederat, neque in electione aliorum fuit subsectorum concursus; utraque autem ista deficiebant, quia erat primus homo & unicus. Si igitur electio tua, Domine, tam iusta omnibusque numeris fuit absoluta, & ut talis esset, tuam esse sufficiebat; quare tibi luendum est furtum, quod ille patravit, cum solus ille esset culpabilis, & tota ipsius culpa? quia exemplum & documentum hoc Regibus præbere volo & Principibus: & quia non convenit ut in mundo tam mala & pernicioſa perseveret consequentia, sicut foret, Regibus & Principibus sibi casu aliquo persuadentibus, non se ad resarciendum & restituendum, quod Ministri sui rapuissent, esse obligatos.

§. VII.

A St video hoc ipso Dei exemplo Reges excusare se posse, & excusari. Si etenim tam malè res Deo suecessit cum Adamo, qualis hic futurus esset, jam præcognoscenti; quid mirum, idem evenire Regibus cum hominibus, quos eligunt pro officiis, cum nec sciant nec scire possint, quid postmodum facturi sint? excusatio apparenter est plausibilis, sed tam falsa, quàm malè fundata, Deus non eligit homines ex eo, quod

ipſos scit esse futuros, sed quod in præſenti sunt. Probè sciebat Christus Judam furem futurum: aſt quando ipſum elegit pro officio, quo functus fuit, non ſolum fur non erat, sed digniſſimus cui pauperum eleemoſynas cuſtodiendi & diſpenſandi cura committeretur. Eligant ita Reges perſonas, officiisſque hoc modo provideant; & Deus hac parte à reſtituendi onere eos liberabit. Uſitatæ verò & ordinariæ electiones & promotiones non ita ſunt. Nòſſe deſiderant Reges, utrum fures ſint an non, quos ad officia promovent? regulam obſervent Chriſti: *Qui non intrat per oſtium, fur eſt & latro.* Oſtium per quod intratur ad officium, ſolum eſt meritum. Omnem verò per oſtium non intrantem, non furem tantùm, ſed & latronem eſſe inquit Chriſtus: *fur eſt, & latro.* Et quare dupliciter fur eſt? ſemel, quia non intrat per oſtium: & iterum, quia mediante officio furabitur. Intrans per oſtium fieri poteſt fur: ſed non intrautes per oſtium, jam ſunt fures. Aliqui intrant per conſanguinitatem, alii per familiaritatem, alii per authoritatem, illi per ſubornationem, omnes denique per negotiationem. Et qui negotiatur, alià probatione non indiget: jam ſcitur, ipſum damnum non paſſurum. Mòdo fur erit occultus, ſed poſtea notorius; hæc quippe, teſte S. Hieronymo, *De fure ad S. Hiero.* latronem eſt differentia,

res verè admiranda eſt, nonnullos ſic videre introductos, per oſtium non ingreſſos, nec ingredientes, nec per illud ingredi valentes. Quodſi intrarunt per fenestras, illorum ad inſtar furum, quorum meminit Prophetæ Joël: *Per fenestras intrabunt, quaſi fur:* magna ſanè

Joan. 10.
v. 1.

Joel. 2.
v. 9.

Luc. 12.
v. 19.

infelicitas est, cum fenestras factas sint, ut lux per eas & aer intret, per easdem tenebræ & inconvenientia ingrediantur. Si intrarunt suffodiendo Patris familias domum, velut fur ille in parabola Christi: *Si sciret paterfamilias, quâ horâ fur veniret, non sineret perfodi domum suam.* Magis adhuc foret infaustum, si paterfamilias domus, tam gravi somno seu lethargo dormiret oppressus, ut parietum perfossione non excitaretur. Sed quod omnem excedit admirationem, est, quod detur, qui ostium invenias obsecratum, deorsum per rectum intrare conetur, & succedat; & quod plus est, sine pedibus, sine manibus, nedum alis. Dominus vice quadam, in domo quadam miraculosè sanabat infirmos, tantusque hominum erat confluxus, ut portantes quidam paralyticum, cum præ turba per ostium inferre nequirent, conscenso tecto, deorsum illum immiserint. Majorem adhuc admirationem exigit consideratio subjecti, quàm modus, locusque immisionis. Hominem deorsum per regulas intrantem, quis non è cælo putaret delapsus? *Tertius è cælo cecidit Cato.* Et talis erat ille paralyticus, pedum, manuum, sensuumque usu & officio destitutus: sed habuit unde quatuor solveret hominibus, qui humeris suis exceptum illum evexerunt in altum. Et quoniam humeris suis talia subvehentes subjecta, bene remunerantur, quid mirum, quod dicant & informant (quamvis tam sint incapacia) quod ultra tecta meritis abundent? & quoniam facta allegare nequeunt, eò quod manuum usu careant, virtutes qualitatesque narrant. Dexterò suo agendi modo omnes sibi lucratores asserunt: & quomodo non lucrarentur,

quos jam sibi compararunt? obligationi suæ eos satisfacturos dicunt, omnesque ipsis pecuniam debere: & quidni deberent eam si jam ante acceperunt? prætereo illos qui ad altiora ascendunt loca per cincinnos; & non viribus Sampsonis, sed Dalilæ favoribus subvecti. Nihil de eis loquor, qui cognita voce Jacob, benedictionem surripiunt Esau: & non manibus superinductis, sed datis & promissis. Missos hic facio illos, qui magis quàm Nahaman Syrus leprâ infecti; mundati sunt à leprâ non Jordanis undis, sed ex flumine argenteo hamstis. Nunquid istud, & quod amplius dici posset, est intrare per ostium? clarum est quod non. Si igitur nihil horum fit: *Sicut fur in nocte*: nisi splendente sole, & meridiana luce: quâ ratione excusari potest, qui saltem promotiones illis confert & confirmat, quos non noverat istos fures, quibus hæc mediis fuit provisum? denique vel noverat illos, vel non noverat: si non noverat, quomodo illos promovit ignotos? & si illos noverat, quomodo promovit notos? sed ad promotos cum expressa qualitatum suarum notitia procedamus.

1. Tessal.
5. v. 2.

§. VIII.

Dominus N. (inquit pietas bene intendens) pauper & indigus est nebilis, conferatur illi Gubernaculū tale. Et quot impietates vel animadvertas, vel latentes in pietate hæc continentur! si est pauper, detur illi eleemosyna titulo redditus decorata, & habeat unde vivat. Sed quia pauper, idè ei committatur præfectura? ut subditos sibi depauperet? ipse pauperes faciat mul-

multos, ut solus dives evadat: hoc intendit, qui hoc solum merito talem eligit. Progrediamur ulterius, ad promotos præmii, & etiam pœnæ intuitu. Certus quidam Dux belli veteranus multis servivit annis; traditur illi fortalitium quoddam in locis acquisitis. Verum si ille, qui tot servivit annis, sit talis, ut potissima ipsius ex bello reportata spolia, propriorum suorum militum nuditare & fame extinctorum portiones fuerint & stipendia; quid talis in Sofala & Mascate facies? Talis N. N. Graduat in legibus, applaudentibus cunctis prælegit in palatio: in duabus verò judicaturis & revisione quadam in reddenda ratione non substituit: degradatus ergo pergat in Indiam cum collari. Porro si in Provincia de Beyra, & ultra Tagum ubi adamantes non dantur, nec carbunculi, nihilo tamen minus manibus talis inhærent Doctoris, quid erit Judicatura Gox? Rex Lusitanæ tertius S. Francisco Xaverio mandavit, ut se de Indiæ statu per socium suum Principis Magistrum informaret: quod verò Sanctus inde scripsit, personis officiisque suppressis, fuit, quod verbum, *Rapio*, in India per omnes conjugaretur modos. Phrasis quidem jocosa videtur in negotio tam serio: servus verò Dei locutus est, uti loquitur Deus unico verbo dicens omnia. Nicolaus de Lyra in hæc verba Danielis:

Dan. 3. Nabuchodonosor Rex misit ad congregandos Satrapas, Magistratus, & Judices: Satraparum, qui Gubernatores erant Provinciarum etymologiam declarando, nomen istud ex Sat & Rapio compositum inquit: Dicuntur Satrapæ quasi satis rapientes, quia solent bona inferiorum rapere. Et istud Satis est, quod melius

specificavit S. Franciscus Xaverius, dicens quod in India verbum, *Rapio*, per omnes conjugarent modos. Cui ego ex experientia addere possum, quod non solum à promontorio Bonæ Spei usque illuc, verum etiam inde usque huc conjugatio illa æqualiter vigeat. Per omnes modos verbum, *Rapio* conjugant; furantur quippe omnibus artibus, non loquendo de modis aliis novis & exquisitis, quos Donatus, & Despauterius ignoravit. Mox ut illuc pervenerint per modum indicativum furati incipiunt: pro prima enim informatione à practicis viam sibi monstrari petunt, & modos suggeri, quibus omnia apprehendere possint. Per modum furantur imperativum; quia enim mero mixtoque gaudent imperio, totum illud exequendis applicant rapinis. Per modum furantur mandativum; tantum enim accipiunt, quantum omnibus afferre seu mittere mandant; non mittentes offensam incurrunt. Per modum furantur optativum; quia, quantum è re sua futurum videtur, desiderant; & desiderata Domini suis bona per aulicissimum sibi appropriant. Per modum furantur conjunctivum; medicum enim capitale suum, maximo cujusdam in grossioribus negotiantis jungunt, & gratiam suam adjungere sufficit, ut lucri saltem dimidium acquirant. Per modum furantur potentia; absolute enim sine obtentu alio & ceremonia abutuntur potentia. Modo furantur permissivo; alios enim furari permittunt, & ipsi permissiones dirigunt. Per modum furantur infinitivum; furtum enim cum regimine non finitur, semperque radices relinquant, quibus furta continuentur. Hos itidem modos conjugant per personas

sonas; prima enim persona verbi, est eorum propria; secundæ personæ sunt famuli, personæ tertiæ sunt, quotquot industriâ & scientiâ ad hoc præpollent. Similiter etiam per omnia furantur tempora; nam de præsentī (quod proprium ipsorum est) colligunt, quantum ex se triennium importat: & ut præsentī præteritum & futurum includant; ex præterito eruunt culpas, quibus vendunt venias, & neglecta debita, quibus sibi integrè solvunt: & de futuro impendunt redditus, anticipantque contractus, atque ita quicquid jam solutum aut non solutum est in manus ipsius incidit. Denique otiosè sibi elabi non sinunt imperfecta, perfecta, & plusquam perfecta, & qualiacunque tempora alia: quia furantur, furabantur, furati sunt, & plus furati fuerant, & plus furarentur, si quid superesset. In summa totius hujus malignæ conjugationis resumptum devenit ad ejusdem verbi supinum: furari ad furandum. Et quando illi hoc modo totam conjugationem vocem activam, & infelices Provinciæ experimentaliter sustinuerunt vocem passivam; illi tanquam magnum quid præstitissent serviendo, spoliis onusti & divites revertuntur: & hæc emunctæ remanent & exhaustæ.

Certum est Regum, hoc non respondere intentioni & placito, siquidem in omnibus subjectis sibi Gubernaculis contrarium mandant; sed quoniam litteræ patentes adeo peritis conjugationum harum committuntur Grammaticis, quinam, quæso, alii ex regimine eorum sperari possunt effectus? litterarum harum patentium quælibet vi suæ significationis, est licentia publica & generalis in scriptis, seu salvus conductus ad

furandum. In Hollandia, ubi tot adorantur piraticæ, & armantur piratæ, Oræ Africæ, Asiæ, & Americæ limitato distribuantur tempore, nec quisquam sine licentia publica, illorum lingua, chartâ signatâ, ad exercendam piraticam excurrere audeat. Idem promotiones & provisiones valent talibus indultæ, & collatæ, qui digni potius erant notâ quàm chartâ signatâ. In mari acquisite locorum incolæ, extraneorum patiuntur invasiones piratarum, quod non nisi casuale est: in terra, eandem sustinent nationales & conterranei, certam & infallibilem. Et si quis dubitet, utra sit major, utriusque differentiam attendat. Pirata maris illos suæ reipublicæ non spoliatur, prædones illi terrestres ejusdem Regis spoliatur subditos, in cujus manibus præstiterunt homagium: contra piratam oceani possum me defendere, hisce terrestribus non possum resistere: piratas marinos fugiendo possum evadere, ab hisce terrestribus non possum me abscondere: piratæ illi dependent à ventis, hi semper vento secundo velificant. Denique piratæ ultra vires nihil inferre valent; hi terrestres possunt quod volunt: & hinc nulla illis præda elabatur. Quod si fur quispiam foret omnipotens, quid cupiditas omnipotentis copulata vobis attentatura videretur? istud igitur prædones hi efficiunt.

§. IX.

Contrarium operantium singulari justitiæ integritate propriique commodi labe non infectorum exempla quædam, licet rarissima, suppetunt.

tunt. At ego nunc scire averem, quoniam sint exempla eorum, non, qui condignâ tam insignibus furibus sententiâ sint plexi; sed qui similia ob furta, suis sint officiis & præfecturis privati. Porro si hi suis furantur in officiis, aliique ipsos tolerando aut protegendo in officiis consentiunt, quoniam pacto non deducunt secum ad infernum consentientes? meus S. Thomas allegando S. Pauli textum id affirmat: *Digni sunt morte, non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.* Et quoniam textus hujus rigor non de qualicunque intelligitur consentiente, sed de iis, qui proratione statûs & officii impedire tenentur; hinc eandem mox limitationem facit S. Doctor, exemplum ponendo in Principibus: *Sed solum quando incumbit alicui ex officio, sicut Principibus terra.* Reverà non capio, quomodo Principes tanti momenti materiam non considerent; vel eisdem ad considerandum id non urgeant, qui seu in foro exteriori seu interiore animæ (Consiliarii scilicet, aut Confessarii) suam de super exonerare tenentur conscientiam. Attendant hi & alii, quomodo omnes docuerit Christus, quod nimirum fur furatus ex officio, nec momenti quidem spatio in eo tolerandus sit.

Homo quidam erat dives, ait divinus Magister, *qui habebat villicum,* cui, sub nomine œconomi, seu dispensatoris, omnium bonorum suorum administrationem & curam commiserat (tale nomen textus habet Originale Græcum, quod respondet villico, in vulgata) diffamatus itaque dictus Administrator, quod ex credita sibi dispensatione non licito modo suis lucris & commodis stu-

deret: mox hac super re certior factus Dominus ad se vocato præcepit, rationes redderet, in credito officio non amplius tolerandus. Immo verò rigidius quid resolvit, non enim dixit, tolerandum non esse, sed tolerari non posse in officio: *¶ Jam enim non poteris villicare.* Hæc Luc. 16. Parabola nec verbum non gravidum v. 1. & 2. documentis proposito nostro congruentissimis continet. Primò Dominum istum divitem fuisse asserit: *Homo quidam erat dives.* Non enim erit homo, qui non resolverit, neque dives quantiscunque affluens opibus, qui non omni modo caverit, ne bonorum suorum administrationem furi committat. Adjungit, ad hunc furem ab officio amovendum, solam suffecisse famam, nullâ aliâ ad hoc inquisitione factâ: *Et hic diffamatus est apud illum.* Si enim similibus in casibus, pro informationibus capiendis mittendum esset in Indiam seu Brasiliam, priusquam illæ adveniant, & ibi adhibeatur remedium, Brasilia & India peribit. Verùm Anthores & delatores famæ istius ignorantur: talibus enim Dominus inviolabiliter servare tenetur secretum, sub pœna, ut nullus illum observare aut notare audeat, quin justam incurrat indignationem & offensam potentum: ulterius dicit, quod diffamatum coram se vocari jusserit: *Et vocavit eum:* si enim in similibus examen veritatisque investigatio committitur aliis & non personaliter id exequitur Dominus furti parte furi assignatâ innocentem illum probat. Denique ipsi intimat, quod deinceps officio illo nullatenus fungi debeat, aut possit: *¶ Jam enim non poteris villicare.* Neque enim notorius fur in officio, in quo furta commisit, perseverare

& to-

Rom. 1.
v. 32.

D. Tho.

& tolerari debet: neque Dominus, quamvis vellet, in illud consentire, vel in officio conservare posset, nisi damnationem incurrere velit.

Quæ omnia, quamvis ita se habeant, nihilo tamen minus adhuc habeo quod in favorem furis coram Domino ipsius, & parabolæ autore Domino Christo obmoveam. Probare conabor, neque ob furti quantitatem, neque ob personæ qualitatem justam videri perpetuam officii privationem. Iste homo, Domine, quamvis delictum hoc commiserit, subiectum est insigne, industriæ singularis, iudicii magni, & prudentiæ non vulgaris, tui ipsius oris confessione; & quod plus est, ipse eum laudasti: *Laudavit Dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset.* Si igitur tantæ homo est capacitatis & excellentiæ, ut ad serviendum tibi ipsum reassumeres, quare tuo ipsū servitio in perpetuum privabis, *Jam enim non poteris villicare:* ab officio ipsū ad aliquot menses, more aliàs usitato, suspende, postmodum restitutus, ne illum perdas, & ipse pereat. Non: inquit Dominus. Cum semel fur sit deprehensus, non tantum suspensus erit ab officio *ad tempus*, sed perpetuò privatus, omni prorsus ad illud regrediendi spe præcisâ: *Jam enim non poteris.* Restitutionum harum usus seu abusus, quamvis speciem præ se ferre videatur pietatis, manifesta est injustitia. Ita ut loco ejus quod restitueret jam ante furto ablata, restitui videretur ad officium, ut plus furaretur. Non sunt istæ restitutiones, quæ remissionem merentur peccati, sed quibus & restitui, & restituentes incurrunt damnationem. Pereat homo unus jam perditus, & non pereant multi, qui perdi possunt,

& similium exemplorum fiducia perduntur.

Supposito hoc primum oppositi mei membrum irritum corruisse, ad aliud transeamus. Hominis hujus furta tam videntur fuisse minuta, & quantitas adeò limitata, ut nec ipse textus ea absolute furta, sed quasi furta nominare audeat: *Quasi dissipasset bona ipsius.* Ergone *ibid. v. 1.* Domine, eodem in mundo & tempore, quo tot in officiis suis tolerantur fures, & quod plus est, illi qui plus sunt quam fures, præmiantur, æquum est officio suo privari, semperque privatum manere, eò tantum delinquendo progressum, ut non nisi, quasi fur habeatur? ita planè, respondet iterum Christus, pro temporum eorundem correctione, & ut cognoscat ipse, idemque mundus quam erroneè procedat. Quemadmodum in materiis præcepti sexti Theologicè non dantur minima; ita politicè tolerari non debent in materiis præcepti septimi; qui etenim furando se infamavit in modico, multò magis hoc faciet in magno. Quod utrum sic se habeat, in hoc ipso, Quasi fure, id advertite. Mox ut delatum se, & de officio periclitari cognovit, novo adinvento dolo ex eodem sibi providit officio, plus jam furaturus, quam ante fuerat furatus. Convocatis actutum Domini sui debitoribus, laceratis debitorum singraphis novas conficit falsas, alii dabitorem dimidium, alii quintam imminuit partem: & hoc modo furando temporis dies, scripturis veritatem, & Domino pecuniam, ille qui antea solum fuerat Quasi fur, postea factus est plus quam fur. Hic energiam intellexi, quâ sponsa dixit in Canticis: *Tulerunt pallium meum mihi.* Pallium quippe auferri alicui

Luc. 16.
v. 3.

Cx. 1.
v. 7.

alicui potest, absque eo quod immediate ipsi auferatur, sed, dum ab alio tollitur. Talis furis hujus fuit calliditas, qui pecuniam suo abstulit Domino, non eam ipsi personaliter surripiendo, sed à debentibus illam accipiendo. Proinde qui antea fur fuerat unus, postea fures fecerit plures, non contentus se solum esse furem, nisi etiam sui similes faceret alios. Sed pergat ille id infernum cum suis sociis: Principes rerum Herum hunc, & Dominum imitentur, qui tam promptè illum privando officio, à tam funesto se præservavit itinere.

§. X.

HÆC doctrina universalis cum sit Christi, nullus Christianorum ratione præditus illam non venerabitur. Non deerit nihilominus politicorum quispiam adedò speculativus, qui ad certum subjectorum genus illam restringere attentet, suas in textu eodem exceptiones fundans. Subjectum in quo hæc facta fuit executio, textus villicum vocat, in vilibus ergo seu abjectioris conditionis personis rigores hi locum inveniunt, & non in aliis longè differentis conditionis, quibus cum propter qualitates eorum, aliarumve dependentiarum respectu Reges dissimulare fas est. Prò quàm repletas est infernus illis, qui adulandi magnatibus & supremis ergò, non considerant, quod hujuscemodi interpretamentis illos in damnationem præcipitent! sed ne credant adulantibus, fidem habeant Deo & auscultent. Deus Josue revelavit in Jerichuntinis spoliis furtum fuisse commissum, postquam infelici militaris expeditionis successu illud

Pars III.

prodiderat, furemque detectum & convictum comburi iussit. Diligenti investigatione factà deprehensum est, quempiam nomine Achan pallium coccineum, regulam auream, & ducentos argentisiclos, quæ simul sumpta centum dalerorum valorem non adæquabant, fuisse furatum. Qualis verò fuit iste Achan? an fortè homo vilis vel gregarius aliquis miles & ignotus? non erat inferior conditione, quàm ex regio sanguine Juda, & per lineam masculinam in quarto gradu ejusdem nepos. Persona igitur tam sanguine nobilis (nemo enim in omni Israël illustris erat, nisi affinitate Josue junctus) furis ad instar igne comburetur? & ex furto, quod hodie dum non nisi pro veniali imputaretur, domui tam illustri perpetua infamiae nota inuretur? dicitis forsitan dissimulandum fuisse: contrarium verò Deus tanquam melius rei indignitatem penetrans judicavit. In materia furti locum non habet personarum exceptio; & qui ad abjecta adeo sese demisit, omnium furorum beneficia perdidit. Lex efficaciter executioni fuit mandata, Achan vivicomburio cum suis punitus, populus exemplo mansit instructus, & ipse suà pœnâ & punitione felix: Gravium etenim authorum opinione & asserto, Deus ignem illum temporalem ipsi cummutavit, pro eo quem æternum debuisse luere in inferno: quæ est felicitas, quâ fures privant, qui cum illis dissimulant.

Porro quantum ad dissimulationem, quam cum magnæ autoritatis personis, & à quibus quandoque boni publici conservatio dependet, quique ipsius Ministerio necessariae sint, Regibus decorantur & convenientem asserunt, cum distin-

Ce

ctione

ctione respondeo. Quando delictum est morte dignum, dissimulatâ pœnâ, vita personis talibus concedi potest; at quando casus est de furto, nullatenus dissimulanda est occasio, sed statim privandi veniunt officio. Ambæ istæ circumstantiæ in Adami crimine concurrerunt. Deus legem ipsi posuerat ne de certo fructu comederet, adjunctâ pœnâ mortis eodem die incurrendæ: *In quocunque die comederis morte morieris.* Violato præcepto, Adam furatus est fructum, ipsoque facto pœnam mortis incurrit. Quid verò hoc casu fecit Deus? Paradiso illum mox exclusit, multisque annis vivere concessit. Si igitur Deus propter furtum commissum Paradiso expulit, quare non etiam sententiam mortis executus est, quam incurrerat? quia ex vita Adami dependebat conservatio & propagatio generis humani; & quando personæ tanti sunt momenti, adeoque bono publico necessariæ par est etiam mortem meritis, indulgere vitam. Verùm si simul fures existant, nec in officio nec in loco relinquendi sunt, ne tales esse perseverent. Ita Deus hoc fecit, & fieri iussit. Posuit Deus ad paradisi ingressum Cherebinum gladio igneo armatum, ad arcendum Adamum à regressu. Et quare? ne sicut furatus fuerat de arbore scientiæ, etiam furaretur de arbore vitæ: *Ne forte mittat manum suam, & sumat etiam de ligno vitæ.* Qui semel fuit malus, eum etiam aliàs & semper malum futurum jura præsumunt. Exeat igitur Adam à loco ubi furatus est, nec illuc revertatur ne occasionem denuò alia patrandi furta habeat, prout primum commisit. Et notate Adamum paradiso jam exclusum nongentis triginta postmo-

dum vixisse annis. Ergone homini illi pœnitenti & punito centenis, ducentis trecentis annis loco privatum fuisse non sufficiet? Nulla ratione. Quamvis nongentis, immò novem millibus victurus sit annis, postquam semel fur fuit deprehensus, nunquam est restituendus, aut in locum eundem regredi permittendus.

§. XI.

Sic Deus primo mundi fecit homini, idemque Vicariis Dei exequendum est cum omnibus. Verùm, quid, quæso foret, si non solum fures in officiis & locis, in quibus sunt furiati, conservari, verùm ad majora etiam promoveri videremus? Hic ne Scripturæ deficiunt: siquidem exemplum mihi non suppetant. De Regibus, qui ad pugnam contra hostes illos mitterent, quidem legitur; de Regibus verò, qui ad gubernandum & regendum subditos suos illos destinarent nil tale legitur. Assueri, Nabuchodonosores, Cyri, qui armis sua dilatabant imperia, hoc modo suos remunerabant Duces majoribus honorando officiis, qui in expugnandis demolendisque civitatibus, nec non accumulandis spoliis magis se heroicos ostenderent, & hinc Nabuzardanés & Holofernes, aliæque mundi flagella emerferunt. Reges verò, qui subditos velut suos tractant aut tractari cupiunt, & status, licet longè distantes, tanquam bona propria & non aliena administrare desiderant, quam idoneis subjectis eorum curam administrationemque commendent Evangelium nobis indicet.

Rex quidam, inquit Christus, in regio-

Gen. 2.
v. 17.

Gen. 3.
v. 22.

nem longinquam, ad acquirendum sibi regnum aliud profecturus, bonorum suorum ac reddituum administrationem tribus servis commendavit. Horum primus tam industriè & feliciter creditâ sibi summâ fuit negotiatus, ut eâ decuplum acquisierit: Rex quoque laudatâ fidelitate ipsius & industriâ, decem civitatum regimen ipsius potestati subdiderit:

Luc 19. v. 17. Auge Serve bone, quia in modico fuisti fidelis, eris potestatem habens super decem civitates.

Ibidem v. 19. Et tu esto super quinque Civitates.

Ita ut illi, quibus Rex auget officia & gubernacula, sint, qui Regis & non sua augent bona. Sed ad tertium servum progrediamur. Hic reversus creditam sibi pecuniam in sua natura sine decremento & incremento Regi redhibebat: & eodem mox instanti, sine ulteriore replicatione suâ fuit administratione privatus: *Aufferte ab illo Mniam.* O quam felicia nostra forent sæcula, si culpæ, ob

Ibidem v. 24.

quâ hic servus officio suo fuit exutus, essent servitia & merita, ob quæ illi usque huc aucti sunt & promoti: porro si ille qui ne medium quidem Imperialis quadrantem sibi accepit, rebus aliis, in statu quo sibi traditæ fuerant, relictis, officio privari meretur, qui illas adeò destructas, perditas, imminutas, confusasque relinquunt, ut ne speciem quidem primi sui status retineant, quid merentur? merentur expediri, promoveri, rebus majoribus administrandis præfici: ut etiam eas dissipent, & simul omnia intereant. Ego putabam, sicut Christus in Parabola duos introduxit servos qui Regis bona auxe-

runt, & unum qui minime ea auxit; pari modo introducturum quoque fuisse alium; qui ea furaretur, & sic divisio mansisset integra. Divinus verò Magister huiusmodi servum non introduxit; loquebatur enim de Rege prudente & iusto: & qui tales sunt (quales ipsos, sub pœna regni amittendi esse oportet) nec in servitium admittunt, neque bona sua illorum fidei committunt, qui ea furaturi essent: quod alicui, qui aucturus non sit, quandoque ea credant contingere potest, sed non nisi uni soli: sed qui vel sua, vel suorum bona (quæ à suis discernere non debet) furetur, tali ea tradi, nec iustus nec Rex esse potest, qui consentiat. Enim verò quid futurum putamus, si unâ jam civitate spoliata, ad quinque civitatum gubernaculum promoverentur: & his similiter spoliatis, decem civitatibus præficerentur?

Quid ultra Principi Christiano faciendum, si foret instar illorum Principum infidelium, de quibus dicit Isaias: *Principes tui infideles, socii furum?* id est, *Isai. 1. v. 23.* Principes Jerusalem non sunt fideles, sed infideles, quia sunt socii furum. Noverit igitur Propheta esse Principes fideles & Christianos multò istis inferiores & infeliciores; quia Princeps furibus sese associans: *Socii furum*, etiam portionem suam in furto habere deberet: at isti, tam longè ab hac participatio-
ne absunt, ut primi & maxime omnium spoliati existant. Quo pacto igitur Principes sic spoliati sunt aut esse possunt socii furum; *Principes tui socii furum?* num fortassis, quia quandoque comitantes & stipantes Principem sunt fures? si quidem ita esset, nihil foret novi. Olim stipantes latus Principum Latrones vocabantur:

tur: postea verò corrupto vocabulo isto, trones & fures sunt vocati. Et quid esset, si quemadmodum vocabulum est corruptum, etiam corumperetur illius significatum? Ego verò tale quid nec dico, nec opinor. Hoc tantum dico, & scio, eò quod Theologia certa doceat, in omni scilicet mundi parte verificari illud Isaia de principibus Jerusalem effatum: *Principes tui socii furum.* Quare? sunt socii furum, quia cum illis dissimulant: sunt socii furum, quoniam officia, dignitates, potestates illis conferunt: sunt socii furum, quia quandoque ipsos defendunt: sunt denique socii furum, quia illos comitantur etiam comitaturi ad infernum, quo ipsi fures eos secum deducunt.

Pf. 49. v. 18. Divinam contra tales comminatoriam auscultate sententiam: *Si videbas furem, currebas cum eo.* Textus Hebraicus ait: *concorrebas:* & utrumque verum est. Dantur enim Principes cum furibus currentes, & cum iisdem concurrentes. Cum illis currunt, quia ad suam illos familiaritatem gratiamque admittunt: cum illis concurrunt, auctoritatem & potestatem illis conferendo ad furta ipsorum concurrunt. Et maximè culpam hanc aggravans circumstantia consistit in: *Si videbas.* Quod si fures isti forent occulti: & currens seu concurrens cum illis eos quā tales, non cognosceret, aliquam excusationem mereretur: sed cum isti fures notorii sint & publici, cum apertā fronte furentur, cum omnes illos furari cernunt, & ille ipse iis consentiens, eosdem suffulciens & sustinens hoc videt: *Si videbas furem: quā, quāso, coram Deo, totoque mundo excusationem obtendere valebit? Existimasti inique, quod ero tui similis:*

id est, tu o injuste, inquit Deus, me tibi similem fore arbitraris, & quemadmodum tu cum furibus istis dissimulas, sic me quoque tecum dissimulaturum opinaris? deciperis: *Arguam te, & statuam contra faciem tuam.* Ex ipsis latrociniiis & furtis quæ oculis intueris, & in quæ consentis, speculum tibi conficiam, in quo te contempleris: & si in omnibus istis non minùs te reum quàm omnes istos fures, quia non impedis, imò ipsis furibus nocentiorē videris; tunc cognosces, quod tanto te justius ad infernum condemnem. Quod ita Paraphrasis Chaldaica textus ejusdem ultimā & tremendā sententiā declarat: *Arguam te in hoc seculo, & ordinabo judicium Gehenna in futuro coram te:* *Parap. Chald.* In hoc mundo tuam arguam conscientiam, sicut illa te nunc arguit: & in altero mundo animam tuam coudemnabo ad infernum, prout in judicii die experieris.

§. XII.

MAgnum excitabit dolorem & commiserationem Auditores, in illa die videre, quomodo fures secum multos ad infernum deducunt Reges: verum ut versā aleā fors ista in utrisque in melius immutetur, agite, nunc videamus, quomodo Reges, dummodò voluerint, secum in Paradisum valeant deducere fures. Videbitur fors cuipiam, ob ea quæ dixi, magni hoc esse moliminis & quid difficile, neque sine magnis possibile expensis: ast ego vobis affirmo, paucisque denonstrabo esse id ipsum quid ad præstandum, Regibus expeditissimum, & cum nullo pror-

prorsus dispendio, sed maximo bonorum eorundem incremento conjunctum. Et quo medio? unico verbo, sed Regio & Rege digno. Mandando, ut fures non restituere soliti, effectivè seu practicè restituant, quicquid furati fuerant: quod ita exequendo, salvabuntur fures: salvabuntur & reges. Salvabuntur fures, quia restituerunt quod furati sunt: salvabuntur & Reges; quia restituentibus sic furibus, ad restituendum ipsi non obligabuntur. Num quid justitiæ conformius, utile magis, omnibusque necessarium dari potest? solus fide, conscientia judicioque carens id negare audebit.

Verum enim verò, ne & ipsi fures hac viâ industriarum suarum aut fraudum se fructum perdituros sentiant: considerent, quod, quamvis malum furem & latronem malitiâ adæquarent, non tantum executionem istam subire & amplecti, sed ab ipsis eam Regibus postulare deberent. Bonus latro petiit à Christo velut Rege, ut sui meminisse dignaretur in suo Regno: Domine, memento mei, cum veneris in regnum tuum: Latro verò malus quid petiit? Si tu es Christus, salvum fac te metipsum, & nos. Id est, si tu es Rex & Messias promissus, prout socius meus credit, salva te ipsum & nos. Istud latro malus petiit à Christo, idemque furibus & latronibus à suis petendum est Regibus, licet malo sint latroni nequitia pares. Nec tua, Domine, majestas salvare se potest, neque nos sine restitutione salvari possumus: nobis restituendi animus & intentio deest, sicut nemo nec in vita, nec in morte resti-

tuit: restitutionem igitur majestas tua mandet, & hoc modo & medio, quamvis violento nobis, & se & nos majestas tua salvabit. *Salvum fac te metipsum & nos.* Nullum conscientia alicujus Christianum, id non approbaturum credo. Ne verò in generalibus id terminis relictum in aërem abeat, ad praxin descendendo, quanam id methodo faciendum sit videamus. Faxit Deus ut ita fiat.

Quæ furari solent istis in officiis & gubernaculis fures, de quibus loquimur, vel sunt bona regia, vel particularium: utraque jam furto ablata restituere tenentur tam Reges, quam ipsi fures: vel quia dissimulando in ipsa consensere furta, quando patrata sunt, vel solum (quod etiam ad inducendum restituendi onus sufficit) quando jam facta esse sciunt. Et hic notanda venit differentia notabilis, (quæ non consideratur) inter bona Regum, & bona particularium. Particulares suis sibi bonis furto ablatis restituere non solum non tenentur, sed magnum sibi ex hoc meritum acquirere possunt, si patienter ferant; & furi ablata donare possunt. Reges in hoc puncto longè pejoris conditionis sunt, quamvis spoliati, ad priorum bonorum furto ablatorum restitutionem urgendam obligantur, nec eam raptoribus remittere possunt. Ratio differentia est, quia bona cujusdam particularis seu privati sunt propria ipsius: illa verò Regis non sunt ipsius sed Reipublicæ. Et quemadmodum Depositarius, & tutor credita sibi alienare prohibetur, ad restitutionem obligatus; ad idem Rex tanquam

rutor, bonorum, & ærarii reipublicæ depositarius tenetur, qui si ordinarios redditus alienari aut interverti & perire sineret, novis eam tributis gravare cogere-
retur.

Modum, quo regia bona expeditissimè restitui possint, quidam Reges docuit Monachus, qui quâ arte furari, eâdem restituere novit. Crantzius, Majolus & alii casum referunt. Monachus vocabatur Frater Theodoricus, & quia magnæ erat prudentiæ, industriæque vir singularis, Carolus Imperator quartus, quædam magni momenti negotia ipsi commisit, quibus exequendis in tantum suum saginavit marsupium, ut modico temporis spatio divitiis Magnates æquaret. Quo cognito Imperator ad se vocatum rationes subducere iussit. Quid hic pauper & dives Monachus faceret? respondet intrepidè, se eodem mox momento ad computum reddendum esse paratum, in-
quiens. Ego, Imperator, Majestatis tuæ subivi Ministerium hoc indutus habitum, cum duobus imperialibus in marsupio ex sacrificiorum meorum stipendio: Majestas tua meum mihi relinquat habitum cum duobus imperialibus, reliquam totam substantiam quam acquisivi, jubeat ad se recipi, quia sua est, & absolutus est computus. Tam expeditè Monachus iste restituit: & ipse sua observavit vota, & Imperator sua retinuit bona. Reges & Principes de servis malè provisi, si animas salvare, & bona recuperare cupitis, sine personarum exceptione, modum restituendi Fratris Theodorici introduce. Sciatur cum quanto quilibet intravit, reliquum revertatur unde venit, salventurque omnes.

§. XIII.

Restitutio particularibus facienda non æquè videtur expedita & facilis, siquidem multis integrisque Provinciis bona sunt surrepta. Sed quemadmodum piscatores isti deauratis sunt virgis piscati, similiter virgis iisdem plectantur deauratis. Si trahunt multum, prout ordinariè trahunt, jam sciatur contra Dei legem, vel contra leges regulasque Regis fuisse acquisitum, & hinc ex alterutro, seu utroquo capite injustè. Hoc modo ex India trahuntur quingenta cruciatorum millia, ex Angola ducenta millia, ex Brasilia trecenta, & ex paupere Insula Maragnana plus quàm illa valet. Et de his bonis quid faciendum? Rex pro sua, & eorum qui furati sunt, animabus ea applicet, ut utrorumque salvæ fiant. De Gubernatoribus ad diversas provincias à Maximino Imperatore directis, pereleganti & aptissima similitudine dicebatur, quod spongiæ essent. Ad inventionis hujus non alius erat scopus, quàm ut hisce instrumentis inexplibilem cupiditatis suæ sitim faceret aut sedaret: Illi etenim ex provinciis sugebant quantumcunque poterant: & Imperator jam reversis, spongas istas exprimendo, quicquid furati fuerant Fisco regio consignabat, hoc modo ille ditescibat, & illi castigabantur. Unum Imperator agebat malè, alterum benè: optimum verò illi deerat. Homines destinando ad provincias qui spongiæ essent, operabatur malè: post reditum spongas exprimendo, & corrasa addicendo Fisco operabatur benè & justè: optimum verò

verò velut iniquo & tyranno, qualis erat, ipsi deerat: totum enim ex spongiis expressum; non sibi usurpare, sed provinciis, unde sublatum fuerat, restituere oportebat. Illud Regibus salvari cupientibus facere incumbit, neque existimare se zelo justitiæque obligationi satisfacere, si in aliquo fortassis castello capi incarcerationique mandent, qui civitatem, provinciam, seu rempublicam quampiam spoliavit. Quid enim prodest aliquot dies aut menses hanc umbraticam tali in jangi pœnitentiam, si hac transactâ liberè furtis suis frui sinitur, damnumque passis nihil restituitur?

Huic apparenti & umbratili justitiæ gravissima subest deceptio, quâ nec sic punitus & castigatus, nec castigans hoc modo aut puniens æternam damnationem evadit; porò ut intelligatur, aut intelligentem fortiaur hæc deceptio, declaratione indiget. Usurpator alieni geminæ satisfactioni obnoxius tenetur; pœnæ legis, & restitutioni ablati. In pœna Rex tanquam legislator dispensare potest: in restitutione verò minimè, est enim indispensabilis. Et tantum adhuc in contrarium agitur quando fit, vel justitiæ satisfieri putatur; ut pœna tantum vel aliqua pars pœnæ inferatur, de restitutione nec mentione nec curâ aliquâ habita. Cum S. Thoma absolvamus, Quæstionem movet S. Doctor: *Utrum sufficiat restituere simplum, quod injustè ablatum est?* Et postquam resolvit sufficere; quia restitutio est actus justitiæ, & justitia consistit in æqualitate, contra eam resolutionem argumentatur ex lege Exodi cap. 22. ubi Deus mandavit, ut qui bovem furatus fuisset unum, restitueret quinque: ergò

simplum pro simplò restituere non sufficit, sed multò plus quàm ablatum est: vel si sufficit, prout resolutum est, quomodo lex illa intelligenda venit? intelligenda est, inquit Sanctus, ipsam bifariam distinguendo legem, semel eam accipiendo quatenus est lex naturalis, & sic spectat ad restitutionem: secundo quatenus est positiva, & sic spectat ad pœnam. Lex naturalis ad servandam damni æqualitatem, simplum tantum pro simplò restitui mandat: Lex positiva ad puniendum crimen furti, in pœnam addit quadruplum simplò: hinc quinque reddi jubet pro uno. Nihilominus advertendum inquit Sanctus Doctor, inter restitutionem & pœnam magnam intercedere differentiam; ad solutionem enim pœnæ criminofus non obligatur ante sententiam latam; ad restitutionem verò furti, etiam non latâ sententiâ obligatus manet. Unde manifesta apparet modicæ istius pœnæ injustitia, quæ rara est in usu. Capitur fur & custoditur in salvo. Sed quid hinc sequitur? captus sic purgatus à crimine, optimè contentus agit: Rex suæ se obligationi & justitiæ satisfecisse putat, & minus adhuc nihilo factum est: proinde ad integram uterque restitutionem furtorum obligati perseverant sub reatu damnationis æternæ. Reus, quia non restituit: & Rex quia illud fieri non mandat. Rex igitur viâ executivâ à furibus & raptoribus auferri faciat bona illicitè acquisita & per se restitutiones exequatur, quas illi nec faciunt, nec facturi sunt: & hoc medio (aliud enim nec est, nec esse potest) loco ejus

ejus quod fures deducant Reges ad infernum, uti faciunt: Reges deducant fures in Paradisum, sicut fecit Christus: *Hodie mecum eris in Paradiso.*

§. XIV.

Absolvi discursum meum, Auditores, videorque mihi demonstrasse quod promisi, cujusce me non pœnitet. Si cui videor dicere ausus, quod subticere, majoris fuisset reverentiæ; cum S. Hilario respondeo: *Qua loqui non audemus, silere non possumus.* q. d. Salvâ conscientiâ hoc taceri non potest, quamvis fiat cum repugnatiâ, dici tamen necesse est. Auditor coronatus erat ille cui Joannes Baptista dixit: *Mar. 6. Non licet tibi.* Similiterque coronatus, licet non auditor, cui Christus v. 18. dici jussit: *Dicite vulpi illi.* Idem Luc. 13. cordatè adeo fecit Jeremias à Deo prædicator destinatus: *Regibus Juda & Jerem. 1. Principibus ejus.* Quod idem si Isaias v. 18. fuisset æmulatus, non postea pœnitentiâ ductus ingemuisset: *Veni mihi, quia tacui!* medici Regum, tanta, immò majore libertate illis vitæ sanitatisque conservandæ necessaria præscribere debent; quàm in nosocomiis sub suâ curâ constitutis. In particularibus & privatis homo curatur unus; in Regibus, res publica tota.

Resumendo igitur quæ dixi, neque Regibus, neque furibus, neque ipsis etiam spoliatis ullam potest afferre molestiam doctrina quam prædicavi, communiter enim concernit omnes. Favorabilis est spoliatis; recipient enim

quod perdiderunt: utilis & salutaris est Regibus; quia sine detrimento, immò cum bonorum suorum incremento suas exonérant animas. Ipsorum denique furum vel maximè in ea res agitur, & quibus potissimum præjudicare videtur, maximum ex ea commodum reportant. Vel furati sunt animo & intentione restituendi, vel non: si sic; hoc est quod suadeo, & in tempore fieri opto. Sin verò, in statu & dispositione ad infernum deveniendi versantur; nullusque eorum adeo cæcutire potest, quin æstimare queat melius esse devenire in Paradisum. Hoc tantum ipsos deterrere potest, quod restituendo, spoliis se exuere & carere debeant; sed quemadmodum spoliati patientiam habuerunt necessariò; ita ipsi eandem exerceant cum merito. Si Eleemosynarii cælum sibi acquirant proprio, quare fures non acquiescant illud sibi comparare alieno? bona propria & aliena tempestate sæviante projiciuntur in mare. Et quis natando de naufragio salvatus, quamvis exutus, fortunæ suæ felicitatem depictam, gratias agendo non consecrat altaribus? omnia sua bona homo libenter conservandæ impendit vitæ, inquit Spiritus Sanctus; & quanto promptiore voluntate, bona omnia non sua ad vitam non temporalem, sed æternam eum expendere oportet! ad vivicomburium condemnatus nonne felicem se æstimaret, si omnium bonorum suorum confiscatione pœnam hanc & supplicium tale redimere & evadere posset? quilibet se in agone mortis con-

stitu-

constitutum, ignemque infernalem malusque latro sunt egressi. Proinde si necessario sic est futurum, volentes nolentes, nudi & nudi, nonne melius est cum latrone bono intrare paradysum, quam cum malo descendere in infernum?

Rex Regum & Domine Dominorum & Dominantium, qui inter fures & latrones moriendo, primi furis latronisque furtum solvisti, & omnium primo latroni alteri paradysum promissisti, ut & latrones & Reges salutem consequi fatagant: tuo instrue exemplo, tuâque Reges gratiâ illustra & excita, ut nec eligendo, nec dissimulando, nec approbando, neque multiplicando & evehendo fures, hoc velut medio, furta futura impediant, jam præterita restitui mandent & curent, ut loco ejus, quod fures eos secum ducant, prout ducunt, ad infernum, ipsi potius fures secum, sicut tu fecisti hodie, deducant in cælum: *Hodie mecum eris in Paradiso.*
Amen.

S E R M O

De

M A N D A T O.

Dictus Ulyssippone in Hospitali Regio
Anno 1643.

*Sciens Jesus quia venit hora ejus , ut transeat ex hoc
mundo ad Patrem, cum dilexisset suos, qui erant
in mundo , in finem dilexit eos.*

Joan. 13.

§. I.

Uisquis hanc hodie domum fuerit ingressus (omnipotens & amabilissime Domine) quisquis hanc hodie domum fuerit ingressus, quæ est ultimum paupertatis refugium, & universale infirmorum remedium: Quisquis, inquam, te in ea visitatum fuerit ingressus (prout totus hic pietatis Christianæ facis cœtus) rationabili sanè motivo dubitare potest, utrum velut prodigus huc veneris, an velut infirmus. Dedisti cœlum; dedisti terram, dedisti remetipsum; & qui tam prodigè ex- & dispendit, totum quod erat, &

habebat; mirum non est, quod in hospitali sese stiturus advenerit. Ego mihi illud quasi persuaferam: verum in judicio malorum, melius semper conjeci, qui pejora præsumpsit. Evangelista tuus, Domine, infirmitatem & non prodigalitatem ad hunc te locum deduxisse inquit; infirmum te, & tam graviter te infirmum inquit, ut propria tua scientia non nisi paucas tibi residuas vitæ horas promittat; atq; adeò ultima per momenta singula gradum acceleret: *Sciens Jesus quia venit hora ejus.* Qualitatem quoque seu infirmitatis speciem idem similiter Evangelista declarat. Amoris cam esse, & amoris cam nostri, amorisque incu-

Joan. 13.
v. 1.

incurabilis eam esse inquit : amoris, *Cum dilexisset* : amoris nostri, *suos qui erant in mundo* ; & amoris incurabilis & irremediabilis, *In finem dilexit eos*. Iste, Domine, est infirmus ; & nostrarum salus animarum, est malum, seu bonum, cujus tu causâ langues & infirmaris ; quodque vitam tibi eripiet. Ego proinde Auditoribus meis demonstraturus, quod quamvis ad omnia obstricti tibi teneantur propter mortem, plus tamen tibi debeant propter infirmitatem ; de ea tantum verba faciam. Diei igitur, loco & Evangelio me accomodans, super allegatis ex eodem verbis quatuor, & unum tantum pertractabo. Remedia amoris : & amorem sine remedio. Hoc, Amans & Amator divine, pace tui cordis, discursus mei præsentis erit argumentum. Adhuc dubitamus aliquatenus, utrum à tua gratia amor tuus distinguatur. Si non distinguatur, tuum à te amorem efflagito, sine quo de eo differi non potest : & si sunt res distinctæ, amoris ejusdem amore, tuam à te peto gratiam. Ave Maria.

§. II.

Remedia amoris, & sine remedio amor, sunt quatuor, & unum tantum, de quo me locuturum promisi ; cum enim infirmitas fuerit amoris, quæ vitam auctori eripuit vitæ, demonstrari nequit, amorem sine remedio fuisse, nisi simul amoris remedia describantur. Hac super materia disertè scripsit Galenus de amore humano, in libris, quos de remedio amoris, inscripsit : quorum Aphorismi, quia sunt confutandi, sine textu & nomine adducuntur, sicut, qui non ad auctoritatem conciliandam,

sed ad serviendum venit. Remedia igitur amoris validissima & efficacissima, quæ natura hucusque detexit, & experientia approbavit, & ars præscripsit, sunt ista quatuor : Tempus, absentia, ingratitude, & super omnia, objecti melioratio. Singula verbis Thematæ loco allegatis comprehenduntur, tamque expressa, ut commentatore non egeant : *Cum dilexisset* ; ecce tempus ; *suos qui erant in mundo* ; ecce ingratitude ; *ut transeat*, ecce absentiam : *ex hoc mundo ad Patrem*, ecce objecti meliorationem. Omnibus hisce remediis infirmitati, omnibus istis defensivis cordi, omnibus istis antidotis Divini amantis applicatis amoris : nec tempus illum imminuit, nec ingratitude tepescit, neque objecti melioratio vel in apice eum immutavit, *in finem dilexit eos*. Istæ discursus mei quatuor sunt partes : procedamus approbando amorem, & remedia refutando.

Primum remedium diximus esse Tempus. Tempus medetur omnibus, oblivione omnia sepelivit, omnia corrumpit, omnia digerit, omnia finit. Tempus columnis opponere sese audet marmoreis, & quanto magis cordibus cereis ; affectiones sunt instar vitæ, non enim certius est signum durandi parum, quam durasse multum. Sunt velut lineæ de centro ad peripheriam tendentes, quæ quanto longius extenduntur, eò longius ab invicem separantur. Hinc antiqui Amorem in specie depingebant infantis ; non enim adeò validus & robustus est amor, qui ad multos perveniat annos. Omnibus, quibus illum armavit natura, tempus illum exuit instrumentis. Tempus ipsi excutit arcum, quo jam non jaculatur ; invertit illi sagittas, quibus jam

non ferit ; & crescere ipsi facit alas, quibus volat & fugit. Naturalis totius differentia huius ratio est ; quia Tempus rebus novitatem tollit, defectus detegit, gustui fastidium inducit, & sufficit fuisse in usu, ut non sint eadem. Ulu consumitur ferrum, quando magis amor ? Idem amor est causa non amandi ; & amasse multum, amandi minus. Unum instar omnium illud Davidis sufficiat exemplum.

Exod.
20. v. 5.

David amore illo ardentissimo amavit Bethsabée, de quo omnibus constat : & cum cor ipsius cordi Dei conforme foret, Deusque zelotypus aded, uti de semetipso fatetur, *Ego Deus zelotes*, notatu quid dignissimum est, quod Deus ipsum in amore tali perseverare permiserit, nullo ipsi succurrendo remedio, nisi finiente anno, quando ad saniores ipsum mentem ministerio Nathani Prophetæ reduxit. Quanto dolore exiguum Davidis amorem, immò odium sui Deus persenserit, ex circumstantia sollicitudinis ipsius planè innotescit : cum enim ipse fuisset offensus, idem nihilominus ad reconciliationem invitavit, non expectando donec David pro eadem interpelleret. Si igitur Deus ab immoderato Davidem Bethsabée amore desistere, tam avidè desiderabat, quare sollicitudinem eandem tanto distulit tempore, & non nisi exeunte anno adhibuit remedium ? quia ipse annus, & idem tempus primum fuit remedium, quo ipsum curare cœpit. Infirmittates aliæ ex dilatione incurrunt periculum : ipsa verò amoris optimum ipsa in dilatione habet remedium. Ille solus hominum Cordi agnosces videbat, quod durante in Davide illo affectionum cœstro, difficulter è corde ipsius amorem

evellere posset, quo tantopere occupatus erat : committatur ergo Tempori, quod sensim ipsum ad hoc disponet : & ita factum est. Initio David non considerabat, quid sibi, quid vasallo, neque quid Deo debebat; neci exponebat & prostituebat exercitus, occidebat homines, famam neglegebat, & conscientiam, tantum enim in principio indomitum illud prævalebat cœstrum, sed die protrudente diè, & hebdomadâ hebdomadâ, mense evoluto post mensem, & appropinquante jam anni periodo, quisnam, quæso, Davidis fuit status amoris ? vulnus sic sensim fuerat dispositum, cor aded temperatum, ardor aded remissus, ut unicum tantum ipsi perfectè sanando, Prophetæ suffecerit verbum. Quod fuerat desiderium, subito conversum est in dolorem & tedium; cæcitas in lucem; voluptas in lacrymas; & quod fuerat amor, in compunctionem & pœnitentiam. Et si hoc unus tantum valet annus, quid facient multi ?

Ista est Temporis in amorem potentia. Sed qualem in amorem ? in amorem humanum impotentem; humanum in amorem inconstantem; humanum in amorem non tationis, sed appetitûs tantum sequacem; humanum in amorem, etiam, ubi terrerrimus & perfectus videtur, grossum & imperfectum. Remediabilis tempore amor, infirmitas esse potest; ast amor non est. Amor perfectus & solus amoris nomine dignus, supra mutabilitatis sphaeram, quousque temporis jurisdictio non pertingit, immortalis agit. Illum nec anni imminuant, nec sæcula debilitant, neque æternitates fatigant; *Omni tempore diligit, qui amicus est*: inquit Salomon in *Prov. 7. v. 17.* Legis antiquæ Gnomis; & Legis novæ Salomon S. Augustinus in eundem com-

mentan-

S. Aug. mentando textum, hac admirabili fundum ejus sententiâ penerravit: *Manifestè declarans amicitiam æternam esse, si vera est: si autem deserit, nunquam vera fuit.* Significare nobis voluit Salomon, inquit S. Augustinus, amorem verum esse debere æternum, nam aliquo interruptum tempore verum nunquam fuisse: *si autem deserit, vera nunquam fuit.* Notabile dictum! omnibus aliis in rebus, desinere esse, signum est fuisse, in amore verò, desinere esse, argumento est nunquam fuisse. Desit esse, ergo nunquam fuit; desistis amare, ergo nunquam amâstis. Amor, non omnis temporis, & omnium temporum, non est, neque fuit amor: si enim finem accipiat, principio semper caruit. Est velut æternitas, quæ si per impossibile finiretur, æternitas nunquam fuisset: *Declarans amicitiam æternam esse, si vera est.*

Tam exemptus à temporis imperio verus agit amor. Verum ubinam hujusmodi amor invenietur: in te solo Phœnix divine, in te solo. Istud significat: *Cum dilexisset.* Porro quando amavit, & à quanto tempore amavit? primò, à principio æternitatis principii expertis; quia ex tunc Verbum æternum capit amare homines, seu potius illos tunc amavit non incipiendo, sicuti ipsemet dixit: *Delicia mea esse cum filiis hominum.* Proinde amor in æternitate radicatus, quo pacto remedium inveniret in tempore? Tempus cum creatione incipit mundi; siquidem Tempus ante non erat. Istud verò in Christo in duas dividitur partes: in Tempus, quo ab ortu mundi voluntate amavit divinâ: & in Tempus, quo ab exordio vitæ vo-

luntate divinâ amavit, simul & humanâ. A principio vitæ triginta & quatuor transierunt anni: à principio mundi, ultra quatuor annorum transierunt millia; tot verò annorum, immò & sæculorum curriculis, Tempus nullam in eum habuit potestatem. O amor solus verus! ô amor solus constans! ô amor solus amor! Quid non dissolvit, quid non absolvit, continua tot annorum volutio; quotquot ab exordio mundi transierunt usque ad epilogum vitæ Christi? quænam civitas tam firma & munita, quam non demoliretur? quodnam marmor, quod in pulverem redigeret? non pulverizaret? quodnam æs, quod non comminueret & in favillam redigeret? humana omnia tam longa temporis continuatio, ipsam etiam eorum memoriam tempus abolevit: Solus amor Jesu ad insultandum annis & sæculis, integer semper sine decremento, semper firmus & inviolabilis, constans semper & idem perseveravit; sicut enim amaverat in principio: *Cum dilexisset:* Ita, eademque amoris intensione amavit usque in finem: *In finem dilexit eos.*

Tantum abfuit ut Tempus (ecce quid dico) tantum abfuit, ut Tempus Christi posset imminuere amorem, ut amor potius Christi imminuerit Tempus. In ipso Evangelii nostri textu id habemus: *Sciens Jesus, quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem,* hoc Evangelista de ultimæ Cœnæ mysteriis loquens asseruit, in qua prodigioso humilitatis suæ exemplo, & obstupescendo omnipotentiae suæ miraculo hominibus manifestavit, quàm extremè illos adamarret. Horâ verò, quâ Christus de mundo transiit ad Patrem, non hac fuit

die, sed die Ascensionis, quadagesimo secundo ab hoc die. Si igitur Christo adhuc quadraginta & duo mansionis in mundo supererant dies antequam ad Patrem ascenderet, qua ratione Evangelista horam jam advenisse asseverat? *Venit hora ejus?* tot erant dies, & una tantum erat hora? Sic. Quia omnes isti dies, quibus Christus adhuc mansurus erat in mundo, erant dies, quibus cum suis commoraturus erat dilectis & amatis: *Cum dilexisset suos*. Proinde quamvis computatione temporis dies forent multi; respectu tamen & æstimatione sui amoris, una tantum erat hora: *Hora ejus*. Agitè, notatò nunc benè eorundem computu dierum, expendite quod nunquam advertistis. Ab hora cœnæ usque ad horam, quâ Christus ascendit in cœlum punctualiter & præcisè mille fluxerunt horæ, ne vel unâ, aut deficiente aut superfluente. Omnes verò isti dies temporis emensi rotis, mille summatim conficiebant horas, numerati verò juxta horologium amoris, quod Christus in pectore gestabat, non nisi unam horam conficiebant. Hinc vocatur, *Hora ejus*: Mundo quippe & Tempori millenæ erant horæ: Christo verò & amori ejus non nisi unica erat hora. Et si amor Christi de horis mille horam fecit unam; ecce quàm veraciter dixi, quod loco ejus, quod Tempus imminueret amorem, ipsum Tempus imminuerit amor.

De Jacob affirmat Scriptura, quod, cum septennio servisset pro Rachele, dies ipsi visi fuerint pauci, quia ardenti eam deperibat amore: *Videbantur illi pauci dies, præ amoris magnitudine*. Nullatenus Jacob tam gloriose præfigurasset Christum, nisi etiam amor ipse tam

propriè imminuisset Tempus. Verùm in hac ipsa imminutione animo necesse est advertere, quod anni, non nisi pauci dies Jacob visi, non tantum fuerint septem; sed multò plures & longiores. Quemadmodum voluptas & deliciæ dies abbreviant, sic labor & ærumnæ eosdem prolongant. Deus Abrahamo prædixit, progeniem ipsius quadringentis annis Ægyptiis servituram, cum centum tantum servierint annis; labor enim duplicat & quadruplicat tempus, & centum annis servire, est quadringentis annis pati. Eodem modo numerandi sunt anni Jacob: Jacob diu noctuque tanto labore & fatigatione servivit Labao prout ipsemet illi in faciem probè exaggerare scivit, cum doli & fraudes Labani non minimè aggravarent laborem. Ergò sicut amor Jacob ex una imminuebat, sic labor ex altera parte annos augebat: & concurrente simul ad imminuendum amore, & ad eosdem augendum annos labore, cum jam non in tantum multiplicarentur ut essent triplicati, integros ut minimum permanere erat necesse. Quonam igitur modo Jacobo non anni, sed dies pauci poterant videri? nullum est dubium, quin, quod implicatio esse videtur, maxima amoris Jacobi exaggeratio existat. Tempus constituēbat annos, ærumna & labor multiplicabat tempus; sed amor Jacob labore & tempore major non solum imminuebat annos quos faciebat tempus, verum etiam illos quos labor & ærumna multiplicabat. Amor serviendo gaudens, annos diminuebat quosdam; idem patiendo gaudens diminuebat alios: & hinc quantumvis anni essent anni, & multi ac multi, omnes ipsi videbantur dies, & dies pauci: *Videbantur illi dies pauci*. Ma-

Gen. 29.
v. 20.

Magni facerem si dies istos amoris Jacob, quos Scriptura vocat paucos, eadem nobis, quoad numerum determinaret. Sed dato (per impossibile) quemlibet annum unum tantum ipsi fuisse diem; amor adhuc figurati infinite amorem excedit figuræ; & ille Jesu, illum Jacobi. Tempus quo Christi imminutus est amor, etiam tempus Passionis ejusdem includit; & si miseria & afflictio auget & multiplicat tempus ad mensuram ejus quod quis patitur, quis hoc casu mensurare sufficere tempus, cum tormentis, temporisque durationem, quo Christus patiebatur, cum excessu cruciatuum, quos perpeffus est? Christus in sua Passione, quod omnes Theologi cum Sancto Thoma probant, plura sustinuit, quam passi sunt, & patientur omnes homines à principio usque ad mundi finem. Tormenta seipsi erant acerbissima, quorum nihilominus acerbiter incompa-
rabiliter aggravabat subjecti tenerissima complexio, apprehensionis vivacitas, tristitia extrema se solâ vitam eripere sufficiens; & super omnia infinitæ contra Deum in hoc aliisque omnibus humani generis peccatis injuriæ comprehensiva cognitio. Proinde quot vobis patiendi sæcula longissimis illis horis videntur comprehensa? adeo fuerunt longæ, ut earundem duratio ad satisfaciendum pro æternitate pœnarum inferni sufficeret, quæ duratione eadem solvebantur. Et horas adeo longas vel tam æternas quod amor Christi ad unam reduceret horam: *Hora ejus*: ô amorem verè immensum! quod aliæ horæ, cæterique dies amantissimo Jesu visi fuerint hreves, non est usque adeo mirum, erant quippe dies & horæ, quibus cum charis sibi conversa-

batur: verum illas etiam passionis horas, cum tam excessivorum essent dolorum, similiter ejus abbreviaret amor? etiam; & eodem ex motivo. Aliæ breves erant horæ, quia illis manebat nobiscum: & istæ si militer breves erant, quia patiebatur pro nobis. Amor non est passus, ut minus contra tempus posset gaudium passionis, quàm illud præsentia: ideo æqualiter imminuit horas tam gaudium pro hominibus patiendi, quàm gaudium cum illis manendi.

Utrumque complexus declaravit S. Paulus unico tantum verbo, quando loquens de morte Christi dixit: *Ut pro omnibus gustaret mortem.* Non dicit Christum pro nobis passum, sed gustasse mortem: *Ut gustaret.* Verbum istud, *gustaret*, libare & probare significat: hinc energiâ singulari Christum gustasse mortem asserit; gustus enim, quo illam passus est, taliter eam abbreviavit, ac si eam tantum delibasset. Egregie S. Anselmus in eadem commentans verba dixit: *Ut gustaret, id est, horariam, & non longam, hic, quasi aliquid gustando transiret.* Apostolus vult dicere, inquit Anselmus, Christum tanto passum fuisse gaudio & gustu, ac si mortem realiter non obiisset, sed delibando tantum eam transisset: *Quasi aliquid gustando transiret.* Proinde quamvis mors tot tantarumque esset horarum, illi unius tantum visa fuit horæ: *Horariam & longam.* Novum notate adjectivum, *horariam*, de, *hora ejus*, utique formatum, S. Joannis. Et ecce quodnam divino nostro infirmo curando, à tempore sperari poterat remedium, si tam fortis & acuta sui mali, seu sui, nostrique boni erat vis & efficacia, ut loco ejus, quod Tempus imminueret amorem;

amor

amor potius imminuerit tempus : *Cum dilexisset suos.*

§. IV.

*Pf. 87.
v. 13.*

Secundum amoris remedium est absentia. Infirmittates multæ solâ æris mutatione curantur : amor, illâ terræ. Amor est instar lunæ, cui si terra se opponat intermediam caliginem ipsi offundit. Sepulchrum, David diserte vocavit, *Terram oblivionis*. Et quænam terra, non est terra oblivionis, si vos transiitis ad aliam? quod si mortui tam altâ sunt oblivione sepulti, quod tam modicum terræ inter ipsos & vivos intermediet, quid, quæso, ipsis sperandum est, aut quid sperari potest de absentibus? si quatuor terræ palmi tales operantur effectus, tot leucæ quid facient? in longinqua & à jactu sagittæ remota si abeant, vires amoris illuc non pertingunt. Petrus secutus est Christum à longè, & illud à longè, quid consecutum est? ut quem præsentem gladio defendebat, absentem negaret & abjuraret. Philosophi mortem per absentiam definiêrunt : *Mors est absentia anima à corpore*. Et absentia similiter per mortem definienda venit, licet mors sit, de qua frequenter quis resuscitatur. En illud in naturalibus utriusque effectibus; primarii duo mortis effectus, sunt separare, & frigefacere. Mortuus est homo, anima se à corpore separavit; si mox ab egressu animæ corpus attrectaveritis, quasdam caloris reliquias adhuc deprehenderitis: paulò post ad tangendum reverfi, corpus jam frigefactum congelatamque statuat invenietis. Idem planè operatur vicaria mortis absentia. Valefecerunt sibi mu-

tuo ardentius se amantes magnis affectûs argumentis, tandem ab invicem divulsi: quod si mox à discessu arctius amantis, graviusque absentiam ferentis arteriam contrectare libuerit, in corde palpitare salutationes, fluere ex oculis lacrymas, ex ore nonnullos gemitus & suspiria, ultimas amoris respirationes exire deprehenderitis. Verùm officiis hisce præsentia antea exhibitis jam cessantibus, quid invenietis? oculos siccos, os mutum, cor quietum, omnia oblivionem spirare & frigus. Absentia instar mortis, suo defuncta officio separavit, & separatione facta frigefecit.

Audite maximum, quod pro confirmatione veritatis hujus haberi potest exemplum. In die Resurrectionis, Magdalena mane diluculo ad Christi perrexit sepulchrû, introspectit, sacrum corpus non invenit; iterum iterumque introspicendo perstitit, flevit. Et quam omnium harum tam anxiarum solitudinum causam putatis? Origines notatu dignâ consideratione hoc factum fuisse dixit, non quia Magdalena tantum amabat Christum, sed quia sibi timebat : *Metuebat, ne amor Magistri sui in pectore suo frigeret, si corpus ejus non inveniret, quo recalesceret*. Noverat Maria velut experta, absentiam effectus habere mortis, separare, & postmodum frigefacere; & quia à suo separatam se videbat amore, qui effectus est primus; timebat ne amor sibi frigeret in pectore & corde, qui effectus est secundus : *Metuebat, ne amor Magistri sui in pectore suo frigeret*. Ergo amor Magdalene tam fortis, tam magnanimus, tam constans, tam æstuans; canonizatus tanquam magnus, magnificatus velut multus : *Quoniam dixit v. 47.*

lexit multum: Tam parum sibi fidit, & tam modicum de se præsumit, ut frigesce-
re metuat? Ita planè; ea enim vis est ab-
sentia, etiam contra quemcunque vel
maximè qualificatum amorem. Proin-
de sicut cor mediantibus incalescit ocu-
lis, tantà sollicitudine & anxietate corpus
avebat invenire sui Domini, ut ejus aspe-
ctu amor recalesceret, vel illo negato,
ne frigeret: *Si corpus non inveniret,*
quo viso recalesceret.

Hi ordinariè solent esse effectus ab-
sentia, etiam in cordibus tenerrimis, qua-
le illud Magdalenæ erat: cor denique hu-
manum. Cor verò Christi humanū simul
& divinum quamvis velut humanū se se-
parat: velut divinum non frigesceat. Ignis
separari quidem potest, aut frigesce-
re: eminè seu cominè, præsens vel
absens, æqualiter semper ardet, quia sem-
per est ignis. Dari potest absentia tam
distant, quæ eum subtrahat visui; sed
nulla quæ mutare possit illi naturam.
Talis est amor Christi (inquit S. Bernar-
dus.) *Quia nunquam & nusquam potuit*
non amare, qui amor est. Quemadmo-
dum amor Christi nullo tempore ab
amando potuit cessare, quia amor est
æternus: ita nullo loco aut distantia ab
amando potest cessare, quia amor est.
Amor, non locorum sed voluntatum est
unio: quod si locorum foret unio, distan-
tia eum dissolvere posset: at quia volun-
tatum est unio, absentia illum frigefacere
nequit. Absentia maximè distans, quæ
sub imaginationem cadit, est ea, quâ ho-
die se Christus absentavit: *Ut transeat ex*
hoc mundo ad Patrem. Absentia scili-
cet ab hoc mundo ad alterum. Absen-
tiæ aliæ quantumcunque distantes, sem-
per intra idem sistunt elementum, de una

terræ parte ad aliam. Absentia Chri-
sti adeò distabat; ut elementorum sphæ-
ram transcendens à terra transfret ad cœ-
lum. Verùm licet distantia & absen-
tia tam sint excessivæ; distantia quidem
corpora separare valet, corda verò dis-
jungere nequit: absentia impedire potest
visum, neutiquam frigefacere amorem.

Tantum absuit, ut absentia longis suis
locorum interstitiis remedium afferret
amori Christi, sibi que usitatos operare-
tur effectus, ut potius produxerit contra-
rios, Absentiæ effectus, prout vidimus,
sunt dividere, & frigefacere: & absen-
tia Christi loco divisionis univit; & loco
frigefactionis, accendit. Divisionis
loco conjunxit personas; & loco frige-
factionis accendit amorem. Paulum nee-
dum sanctum, & adhuc Saulum furiis
agentibus Damascum proficiscentem
Christus hisce vocibus allocutus, in ter-
ram prostravit & convertit: *Saule, Saule, Act. 9.*
quid me persequeris? Casus hic Impera-
toris Tiberii vigesimo, & secundo post
ascensionem Christi in cœlum anno con-
tingit. Si Christus igitur erat in cœlo
(quærit S. Augustinus) si erat in cœlo, *S. Aug.*
quo Saulo furia pertingere non pote-
rant, neque Synagogæ diplomata quæ
secum ferebat, quomodo conqueritur
Christus, quod se persequeretur? si suos
eum persequi Discipulos dixisset, idem
textus refert: *Saulus autem spirans mi-*
narum, & cadis in Discipulos Domini.
Sed dicere, Saulem agentem in terra per-
sequi jam existentem in cœlo? sic est: re-
sponderet idem S. Augustinus. Nam li-
cet Christus tantum distaret à Discipulis,
quantum cœlum à terra, erat nihilominus
ita conjunctus eisdem, ut illos à se non
discerneret. Quod si illos à se discre-

Et

visset,

visset, dixisset, quare persequeris Discipulos meos, sed quia illos à se non discernebat, hinc inquit: *Quare me persequeris?* Optimè textus ille ad hoc tendebat concludendum, quod ego probatum eo, nisi magnam contra se pateretur replicam. Quando Principum Sacerdotumque ministri & Satellites venerunt in Hortum comprehensuri Christum, se Jesum Nazarenum quærere dicentes, Christus digito Discipulos se comitatos demonstrans, ait: *Si ergo me quæritis, sinite hos abire.* Hic mea nunc consideratio intrat. Si Christus in Horto tantum inter se & Discipulos suos discernit, quare jam agens in cælo, se se ab illis non distinguit? quia in Horto adhuc erat præsens, in cælo jam erat absens: & primus absentia in Christo effectus, fuit arctius se se unire eisdem, à quibus se jam absentaverat. Christus adhuc præsens, & Discipuli, erant Ego, & Hi: *si me quæritis, sinite Hos abire*: postquam verò fuit absens, jam non erat Ego, & Hi; sed Ego: jam non erat, quare persequeris illos, sed me: *Quid me persequeris.* Et si absentia tam contrario sibi ipsi effectus, loco divisionis personas univit; etiam loco frige factionis amorem accendit.

Absolutâ jam hujus diei cœnâ, Divinus Magister amorosissimè eisdem valedixit Discipulis, vidensque illos ob discessum suum contristatos, his eos Joann. 16. verbis consolatus est: *Expedi vobis ut ego vadam; si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos: si autem abiero, mittam eum ad vos*: Theologi omnes concorditer sentiunt, omnique dubio vacat ita venire potuisse Spiritum Sanctum Christo in terra præsentem, quàm ab eadem se absentante; quomodo igitur

sequitur, Spiritus sanctus veniet Christo se absentante, & non veniet Christo in terra præsentem? Spiritum Sanctum essentialiter esse amorem nemo ignorat; in quonam verò amore talis unquam visa fuit consequentia? recedente amante etiam recedere amorem est consequentia ordinaria, quam nos hic vocamus amoris: sed recedendum esse amanti, ut veniat amor, & non venturum amorem, nisi abeunte amante? in sola absentia, soloque amore Christi hujusmodi invenitur consequentia. Sic istud Christus promissit, & sic implevit. Recessit, in cælum abiit, & paucorum intervallo dierum ibidem remaneute personam amanti, Huc personaliter ejus venit amor. Sed quomodo venit? non intensus minus, non ardens minus, non igneus minus, quàm in forma ignis. Benè igitur dicebam ego, quod loco ejus, quod absentia amorem frigefaceret, eundem magis accenderit.

Christus ipse jam dudum ante, idem prædixerat. De sui amoris igne loquens dicebat: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi ut accendatur?* si igitur amoris sui ignem adeò desiderabat accendi in terra, quare adhuc præsens, & quâ præsens illum non accendit in ea? quia prodigiosa ignis hujus divini proprietates est, absentiam expectare ut accendatur. Eadem verba benè expensa illud insinuant: *Ignem veni mittere in terram*: Non dicit, quod venit ad ferendum aut ferre ignem in terram, sed ad mittendum seu mittere: argumentum ergo erat, quod absentando, primò redeundum esset ad cælum, unde eum mitteret. Quod etiam discipulis suis terminis loquendo proprius dixit: *Si autem abiero, mittam eum*

Luc. 12.
v. 49.

Joan. 16.
ad v. 8.

ad vos. q. d. Si ego abiero, si à vobis recessero, tunc amoris mei vobis ignem, vel amorem meum in igne mittam; ut videatis quàm utilis & expediens vobis ista mea sit absentia: & non timeatis, ne illa solito sibi more amorem in me frigidescere faciat, cum illum accendet potius & inflammabit amplius.

Amor Magdalenzæ, quia adhuc erat imperfectus, remedium quærebat à visu ne refrigeret; *quo viso recalesceret.* Verùm amor perfectissimus qualis erat ille cordis Christi, à visu non dependet ad amandum; immò absentia & distantia impediens visum, reunitur, ad centrum reducitur, magisque ardet. Oculi cancelli sunt cordis, per quos respirat: & hinc fit, ut cor oculos habens apertos, per eos evaporet & exhalet affectus: absenti vorò, oculisque ob distantiam clausis, quid accidit? Quemadmodum olla seu vas clausum, igni impositum sine respiraculo, majore in se calore recepto magis inardescit, totumque colligens quandoque rumpitur; ita cor absens negatà sibi visus respiratione, & non habens quàm incendium emittat, totam amoris vim & impetum intra se colligit; qui naturaliter increfcit, accenditur, & in tantum subtilefcit; ut cum cor idem eum capere & continere nequeat, in majores magisque extraordinarios disrumpatur effectus.

Tvum quod dico, non mea est philosophia, sed ipsius Christi hac ipsa hora iisdem Discipulis suis futuros absentia suæ effectus declarantis. Præfente supremo suo Magistro prodigia illa operabantur Discipuli, quibus in admirationem rapiebant mundum: & nunc contristati metuebant, ne absente sibi sole

omnibus ejusdem influentis destituerentur. At ita non erit, inquit Christus; quilibet vestrum non solum eadem quæ antea, nec solum meis similia, sed longè adhuc majora faciet opera, neque aliam ob rationem, quàm quod me absento:

Opera quæ ego facio, & ipse faciet, & majora horum faciet: quia ego ad Patrem vado. *Joan. v. 14.*

Ultima hæc clausula, *Quia ego ad Patrem vado*, summè consideranda est. Eja Domine, quia vadis ad Patrem, & quia à tuis te Discipulis absentes, idcirco illi majora facient opera suis, & etiam tuis? num fortè potentior eris in cælo, quàm eras in terra? minimè; divinus respondet amans. Discipuli mei non istam experientur differentiam, eò quòd ibi majores mea potentia habitura sit jurisdictiones, sed quia majores ibidem amoris mei erunt effectus. *Quia vado* ideò videbunt, quid mea absentia possit: & quia tam longè, *ad Patrem*; hinc videbunt quid in me operentur distantia. Longa tantum ad magis illos fovendos, ad magis illos honorandos, majoremque illis æstimationem conciliandam deservient: amor enim meus æstimatione est dignissimus, cujusce pretium sunt illa longè remota: *Procul, & de ultimis finibus pretium ejus.* *Prov. 31. v. 10.*

Ex ratione Christum hac occasione solem vocavi. Propheta illum solem vocavit justitiæ: Ego verò solem eum appello absentia. Luna soli opposita in occasu, major & plenior illo absente, novum alium facit diem. Unde verò Lunæ ista lucis splendorisque plenitudo? discretè ac prudenter inquit Apulejus: *Quanto longius abit à sole, tanto largius illuminatur, pari incremento itineris, & luminis.* *Apul.* Et si istæ solis se absentantis

excellentiæ sunt & effectus, quales, quanto, erunt istius Domini, qui solem creavit? jam ipse hoc de se dixerat, ex ore Jeremiæ Prophetæ: *Putasne Deus è vicino ego sum, & non Deus de longè?* Erras: è vicino sum Deus, & de longè sum Deus: immò, si quo modo possibile foret, magis Deus de longè, quàm è vicino & propè: Propè enim meam ostendo præsentiam, & de longè meam immensitatem. Talis est amor nostri Dei: vel talis est noster Deus amoris. Recedendo se absentat à nobis hac hora: *ut transeat*. Distantia tanta, quanta de terra ad cælum: *Ex hoc mundo ad Patrem*; sed præsentia ipsius pignora non imminuuntur, pari itineris luminisque incremento potius auge-sunt. Quia quantò absentia suæ distantia sunt majores, tantò majores intensioresque sui sunt aff- & effectus amoris *Ut transeat ex hoc mundo: in finem dilexit eos.*

Jerem.
23. v. 23.

§. V.

Tertium Amoris remedium, est Ingratitudo. Quemadmodum remedia efficaciora, magis plerumque sunt violenta; pari modo ingrati-tudo remedium est amoris seu sibile magis & operativum. Vis efficaciam illi conferens, maturiore judicio & consideratione, est, quod parti suæ favorabilem habeat rationem. Quod tempus amorem imminuat, quod absentia eundem frigatefaciat, iniquitas est, de qua conqueruntur omnes: sed quod ingrati-tudo amorem mutans eum in horrorem convertat, ratio approbat, persuadet, & mandare videtur. Quænam justior sententia, quàm ingrato amorem subtrahere?

Tempus est natura, absentia potest esse violentia, ingrati-tudo semper est vitium. Consideratis singulorum horum contrariorum effectibus, ingrati-tudinis fortissimum esse inveniemus. Tempus amori tollit novitatem; absentia tollit illi communicationem: Ingrati-tudo illi tollit motivum. Ita ut amicus propter antiquitatem, & absentiam non petdat meritum amoris: proinde si ab amando eo cessamus, non ipsius de merito, sed nostræ iniquitati venit imputandum: si verò fuit ingratus, non solum vel tepidissimo etiam amore est indignus, sed etiam omne odium promeritus. Denique tempus & absentia impugnant amorem per memoriam: ingrati-tudo per intellectum & voluntatem. Et amor læsus in cerebro, & læsus in corde, quomodo potest vivere? exemplum quod huic confirmandæ rationi suppetit, præmissis adhuc majus est.

Primus post Adamum ingratus, fuit Cain: ingratus Deo, ingratus parentibus, ingratus fratri, & toti ingratus naturæ. Occidit Abelum, quo mortuo, jam secunda sibi videbatur ingrati-tudo à vindicta, quam in corde merebatur offenso: sed ecce quid ad ipsum Cainum dicit: *Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra: q. d. Vox sanguinis tui fratris de terra, ubi eum profudisti, ad me clamat, vindictamque petit.* Casus notabilis! tria in Abelo invenio motiva, ex quibus voces illæ quiddam valde imperfectum auribus meis insonare videntur. Scilicet, esse fratrem, esse Sanctum, esse mortuum. Si erat mortuus, quomodo clamat? ubinam insensitivitas mortis? si erat Sanctus, quomodo non ignoscit? ubinam tolerantia virtutis? si erat frater, quo-

quomodo vindictam petit? ubinam est affectus naturæ? hic videre licet, quàm potens sit ingratitudo, optimè fundatum, in odium convertere amorem. Ubi amorem inveniet ingratus, si nec in fratre misericordiam, nec in Sancto veniam, nec in mortuo silentium invenit? odium tam iusta & certa ingratitudinis est compensatio; ut quia unus fuit ingratus homicida, mox unum fuerit odium suscitatum. Et si ingratitudo odium suscitatur etiam in mortuis, quo pacto amorem inveniet in vivis?

Natura & ars contrariis curant contraria. Cum igitur ingratitudo maximum sit amoris contrarium; quis dubitat, quin remedium illud tertium etiam esset ultimum, nec non præsentissimum & potentissimum, si non ad totaliter extinguendum saltem ad tepesciendum Christi amorem? ita hoc docent Aphorismi artis medicæ; sic illud confirmant naturæ experientiæ: sed ita non fuit. Ingratitudo se habet cum amore, sicut ventus cum igne: ignis exiguus vento extinguitur; magnus magis accenditur. Abelo magis offensus fuit Christus, majoribus ingratitudinibus, quàm illa Caini, ab hominibus fuit exagitatus: sed nec singulæ, nec simul omnes ad hoc suffecerunt, ut sive vivus, sive mortuus vel punctum de amore remitteret: Cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Verba illa: qui erant in mundo: Otiosa videntur, quæque amorem magis restringant, quàm exaggerent. Christus Dominus & Redemptor noster, velut omnium Dominus, & Redemptor hominum, non solum eos qui erant in mundo, sed etiam qui non erant amavit. Non solum amavit præsentem, sed

etiam præteritos & futuros; omnibus enim illis sanguinis sui pretium impendit. Evangelista verò præsentium tantum, qui tunc erant in mundo, meminit: *Suos, qui erant in mundo*; quia isti vel maxime fuerunt ingrati. Futuri nondum erant, præteriti maxima ex parte Christum non cognoverunt: præsentem illum cognoverunt, doctrinam ipsius audierunt, miracula viderunt, & beneficia perceperunt: & quomodo remunerarent? ipsum persequendo, negando, vendendo, & ipsum crucifigendo. Nunquid dari possunt retributiones magis inæquales, contrariæ magis & ingratae? nequaquam. Verum cum ingratitudines esse nequirent atrociores, tam parum prævaluerunt contra amorem Christi; ut (sicut de cæteris jam dictum est remediis) loco ejus quod ingratitudines eum imminuerent, potius auxerint; & loco ejus quod aversionem & odium suscitarent, ad magis diligendum & amandum fuerint motivum.

Proficiscentes per desertum ad promissionis terram Filios Israël miraculose comitabatur Petra, unde exibant flumina aquæ etiam successivæ, quæ Populus sitim exinguebat. De hoc miraculo loquitur Sanctus Paulus, dicens: *Bibebant de con-* I Cor. 10.
sequente eos Petra, Petra autem erat v. 4.
Christus Si fuisset in casu, in quo stamus, mirum non fuisset, quod Christus in Petram converteretur; nihil enim æquè exiccat & indurat ac ingratitudo. Ast quid S. Paulus in hac miraculosa invenit petra, unde diceret ipsam fuisse Christum? ipse Textus historiam referens id nobis dicit: *Percutens virgâ bis Num.*
silicem, egressa sunt aquæ largissimæ. Pe- 20, v. 11.
tra illa erat silix; Percutens virgâ bis

Joan 13. v. 5. *filicem; & quod emisit, magna fuit aquæ copia: Egredisse sunt aquæ largissimæ: loco ignis (qui propria infidelibus est pœna) quo eos consumeret, exivit aqua, quâ propriis manibus ipsis pedes lavit: Misit aquam in pelvim, & cepit lavare pedes Discipulorum.*

Animo nunc advertite & bene notate quod Christi lavantis Discipulis omnibus pedes, actum Evangelista describens, solius Judæ & Petri meminit. Judæ: *Cum diabolus jam misisset in cor, ut traderet eum Judas: surgit à cœna, & ponit vestimenta sua.* Petri: *misit aquam in pelvim, & cepit lavare pedes Discipulorum: venit ergo ad Simonem Petrum.* Domine, tu qui scis & vides omnia; tu ad pedes Judæ? tu ad pedes Petri? nunquid pedes Petri sunt illi pedes pigri, qui te sequuntur à longè? nunquid pedes Petri, illi sunt pedes infideles, qui illum ferent in atrium, ubi tribus te vicibus negabit? nunquid pedes Judæ infideles sunt isti pedes, qui ab hoc ipso loco ad vendendum te exhibunt? nunquid pedes Judæ proditorii sunt isti pedes, qui inimicos tuos ad capiendum te in horto, ducent? igitur ad tam indignorum pedes genua flectis? istos pedes propriis lavas manibus etiam aquâ illâ, quam oculi tui præter aliam, largè infuderunt? ita. Quia tu non esses Deus & Dominus meus, qui es; neque amor tuus esset amor, nec tu esset: si ingratitude illum mutare, & injuriæ imminuere possent. Quoniam in duobus hîsce hominibus ingratitude magis exorbitavit; hinc tuus amor excellentiorem se erga illos ostendit. Nec solum excellentiorem in actu lotionis pedum, quæ omnibus fuit communis Discipulis; verum etiam

in particularibus excellentiorem favorem, quibus amor tuus binos istos maximè ingratos inter omnes fecit singulares.

Amore ante & post mortem Christi bene considerato, invenimus, dilectum maximè in cœna fuisse Judam: & in Resurrectione maximè dilectum fuisse Petrum. In cœna omnes Discipuli comederunt æqualitèr, & Judæ soli Christus gratiam præstitit particularem: *Et cum intinxisset panem, dedit Judæ.* *Joan. 13. v. 26.* In Resurrectione æqualitèr omnibus nuncios misit, solum verò Petrum nominatim expressit: *Dicite Discipulis ejus, & Petro.* Et quare Judæ soli, & Petro soli favores hî particulares? quia solus Judas, & solus Petrus ingratitude fuerunt singulares. In cœna magis illum offendit Judas: in passione magis illum offendit Petrus. Et quia amor Christi ex majoribus ingratitudeibus, magis amandi facit motiva: idcirco isti duo magis fuere amati, quia magis fuerunt ingrati. Quod si amor Christi similis foret nostro, ingratitude forent motiva odiendi; quia verò amor erat suus, ingratitude magis diligendi fuerunt incentiva, & excellentissimæ benefaciendi rationes.

Investigando nunc omnium contrariorum horum effectuum causam (quam omnes nôsse desiderare credo) & super eorundem differentia philosophando, non aliam invenio, quam singularem, ex qua procedebat tota, cordis Christi qualitatem. Divini hujus cordis ea erat qualitas, ut immisæ illi hominum ingratitude, igne amoris sui decoctæ non aliud quàm favores & beneficia distillarent. Ipse Domi-

nas ore Davidis conqueritur, quod in cordibus hominum beneficia seminando, ex beneficiis magnis, ingratitudines colligeret majores: verum ejus amor (quod modò dico) easdem ingratitudines in suo corde distillando ex ingratitudinibus maximis, majora educebat beneficia. Illud jam vidimus in exemplo Christi vivi, & resuscitati: idem majore nunc stupore in mortui Christi videamus exemplo.

Mortuo in Cruce Redemptori lanceâ pectus aperuerunt, ex quo, teste scripturâ, *exiit sanguis & aqua*. Sed quis iste sanguis in corpore, quod jam effuderat totum; & quænam ista aqua in mortuo, præ sibi mortuo? nec aqua, nec sanguis erant hoc quod fuerant. S. Cyrillus Hierosolymitanus inquit, sanguinem illum fuisse, quem super se induxerunt, qui mortem Christi procurârunt: *Sanguis eius super nos*: & aquam illam fuisse aquam, quâ Pilatus manus lavit, quando condemnatum morti tradidit, *aquâ lavit manus coram populo*. Verba Sancti sunt brevia sed clara: *Erant hæc duo de latere, judicanti aqua, clamantibus verò sanguis*. Et quoniam injuria illa tam impia fuit & barbara, nec non ingratitudo tam atrox & inhumana, quid mirum quod Christus illam pro merito sentiret: & quod (sicut de aqua dicitur diluvii, *tactus dolore cordis intrinsecus*) eadem aqua & sanguis idem ad cor usque penetrantes, ibidem ad mortem usque conservarentur: istud sanguis ille & aqua in cor Christi intrantes fuerant. Exeuntes verò quid fuerint? Tertullianus, S. Chrysostomus, S. Augustinus, & communiter PP. sentiunt, sanguinem fuisse Sacramentum Eucharistiæ,

& aquam Sacramentum Baptismi, è quibus formata fuit Ecclesia, de latere Christi, sicut Eva de latere Adami egressa. Missas facio auctoritates, sunt enim trita. Si igitur sanguis iste, & aqua ista pectus intrando Christi gemina fuerunt mortis suæ instrumenta: quoniam pacto de eodem nunc exeuntia, gemina vitæ nostræ sunt elementa? quia hæc excellentissima cordis Christi est qualitas, & sic immutantur in eo, & convertuntur hominum ingratitudines. Contumeliæ commutantur in beneficia, injuriæ in misericordias, sacrilegia in Sacramenta, ingratitudines summæ distillantur in amorem: *Contumelia invertitur*, inquit Theophylactus.

Quonam verò motivo, amor idem tam prodigiosè prodit? num fortassis ob Centurionis conversionem, qui Crucifixi agnoscens Divinitatem, publicè illum Dei Filium fuit confessus: *Verè Filius Dei erat iste*? Num forsan ob compunctionem & pœnitentiam eorum, qui de Calvario revertebantur pectora tundentes: *Percutientes pectora sua revestebantur*? Non. Motivum amoris in duo maxima beneficia, totidem maximas convertendi ingratitudines, fuit alia adhuc omnibus major ingratitudo. Omnium ingratitudinum maxima, quam in Christum exercuerunt homines, sine controversia fuit illa lateris ejus lanceâ facta percussio: aliæ enim omnes in Christum commissæ fuerunt vivum, & lanceæ percussio non solum contra Christum mortuum, verum etiam pro eorundem hominum salute mortuum, qui hoc modo toleratam pro se mortem remunerârunt. Hinc idem Dominus in psalmo, quo omnia Pa-

tionis

Theoph.

Matth.

27.v.5.

Luc. 23.

v. 48.

Joan 19.
v. 34.

Matth.
27.v.25.

ibidem.
v. 24.

S. Cyrill.
Hieron.
sol.

Gen. 6.
v. 6.

Tertull.
S. Chry-
sost.
S. Aug.

*psal. 21.
v. 21.*

sionis tormenta referuntur, à framea seu lancea tantum ictu & percussione liberari petiit: *Erue à framea Deus animam meam.* Non propter dolorem aliàs corpori subeundum, quod jam erat mortuum; sed propter horrorem, qui jam ejus feriebat & penetrabat animam, tam fœdâ & indignam ingratitudinis apprehendendo atrocitatem. Et hæc fuit ratio cur non corpus suum, sed animam à lancea liberari petiit: *Erue à framea animam meam.* Cum igitur hæc atrocissima, & inhumanissima sit ingratitudo vel unquam commissâ, vel committi possibilis in mundo, quod illam cor Christi non in maximum absolutissimumque converteret beneficium; sed quod pectore adhuc clauso expectaret, donec lancea, sicut inquit Chrysostomus, clavis fieret illud aperiens, ut per idem vulnus sine reservatione ultimos nobis gratiæ suæ thesauros impertiret? nullus dubio relinquatur locus, quin, sicut maximus ex ingratitudinis parte fuit excessus, quò humana pertingere poterat ferocia; sic ex parte amoris maximum fuerit extremum, quo respondere illi poterat pietas divina. Proinde si hoc modo Christus contumelias vindicat & injurias, & hanc monetâ solvit ingratitudines, quomodo quæso, amor ejus hoc sanari poterat remedio, vel ab amore suorum ipse cessare, quantumcunque forent ingrati? *Suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos.*

§. VI.

Cum huc usque nec remedium profuerit naturale Temporis, nec artificiale absentiae, neque violen-

tum ingratitudinis; sed remediis infirmitatem invaluisse, contrariisque auctum experientia monstrârit; prout Richardus Victorinus jam dixit: *Quia amoris incendium ex alterutra contradietione exstuat*: Ego quoque similiter hîc sistendo quartum ap-vel explicare remedium cessarem, nisi tam validum foret, virtuteque reliqua omnia excederet; ut omni ambiguitate & diffidentia remota, certam meliorationem & reconvalescentiam promittere & dare possit.

Quartum igitur ultimumque amoris remedium, quo nullus non fuit curatus, est meliorare objectum. Paræmia dicit, amorem amore solvi: & magis certum est amorem amore extinguere. Quemadmodum duo contraria in gradu intenso non possunt simul consistere in eodem subjecto; sic idem cor duorum non est capax amorum; amor enim non intensus non est amor. Agè, magnum quid esse necesse est amorem; quia cum ad unum cor implendum mille non sufficiant mundi, cor duos non capit amores. Hinc si illos ex offensâ collidi, & de loco contendere contigerit, pro meliore objecto stat semper victoria. Amor est inter affectus, sicut Lux inter qualitates. Communiter dicitur, maximum lucis contrarium esse tenebras: & non est ita. Maximum lucis contrarium est alia lux major. Stellæ in mediis tenebris clariùs lucent & splendent: apparente autem sole tanquam luce majore, disparent. Ingens lux erat Joannes Baptista, antequam Christus innotesceret mundo: apparuit Christus lux vera: *Et lux vera, quæ illuminat omnem hominem.* Et quid Baptistæ evenit? lux esse desiit: *Non erat illæ lux.* Idem amori quantumcunque excessivo

*Joan. 1.
v. 9.
Ibidem
v. 8.*

excessivo evenit. Majore meliore-
que oblato objecto, statim minus pejus-
que displicet.

Injustitiarum à Saule contra Davi-
dem commissarum atrocissima, quam-
que David gravissimè tulit, fuit Princi-
pem Michol negare, quæ reportatæ
à Gigante strato victoriæ pretium erat
seu præmium: & non solum illam nega-
re, quod minoris fuisset injuriæ: sed
in despectum ipsius illam Phaltiel
dare. David usque dum se Regem is-
raël coronatum videret, dolorem seu
injuriæ sibi illatam dissimulavit: ac-
ceptando verò coronam primo omni-
um cavet, ut Michol sibi desponsata, &
conjux mox restitueretur. (Talia tem-
poribus istis in moneta corrente vige-
bant cambia) Scriptura referendo casum,
unam notat & consideratione dignis-
simam addit circumstantiam: *Misit ergo*

Si igitur Michol hac occasione tot habe-
bat flendi motiva, & separabatur à Phal-
tiel, & separabatur pro semper (quod
nova erat ratio) quare ne unam quidem
lachrymam fudit? non fleuit, quia
jam non amabat; & non amabat, quia
objectum melioravit. Phaltiel plora-
bat, quia Michol perdebat: & Michol
non plorabat, quia Phaltiel pro Davide
commutabat. Quamdiu Michol Phal-
tieli convivebat, quin ipsum amaverit,
dubitari non potest; Michol enim erat
Princeps & ad amandum obligata: verum
audito sermone de nuptiis cum Davide
Rege ineundis, mox affectum mutavit,
quia objectum melioravit.

Enim verò si objecti melioratio reme-
dium est tam potens & efficax ad mu-
tandum amorem; non dico quàm po-
tens, sed quàm omnipotens in nostro
foret casu; in quo differentia vel com-
paratio non erat de homine ad homi-
nem, sed de hominibus ad Deum: non
de Phaltiele ad Davidem, sed de Petro
& Joanne, ad æternum Patrem: *ut tran-
seat ex hoc mundo ad Patrem*. Agite,
comparate Creatorem cæli & terræ cum
piscatoribus Tyberiæ: adoratum ab
Angelis, cum mundi contemptibilibus:
infinite, immensum, incomprehensi-
bilem, illum qui solus est & este dat omni-
bus. cum illis qui verè erant nihil, sicut
sumus omnes; & videbitis quàm præsum-
ptuosum foret sperare, & quàm stul-
tum imaginari, quod talis objecti res-
pectu, nedum amor, sed vel memoria
locum habere posset. Evangelista ni-
hilò fecius illà differentiâ insinuatâ, &
eâdem inæqualitate consideratâ, dicens:
ex hoc mundo ad Patrem; adhuc asse-
verare pergit, homines non solum fuisse

Ff

ama-

2. Reg. 3.
v. 15. & 16.

*Isboeth, & tulit eam à viro suo Phaltiel:
sequebatur eam vir suus, plorans usque Ba-
burim.* Quod hic nunc noto, est, quod
in hac separatione fleverit Phaltiel, &
non Michol. Ut fleret Michol, sufficie-
bât flentem videre Phatielem; & si hoc
non sufficeret, aliæ duæ in ea rationes
concurrerent naturales, nec ad flen-
dum solum, sed ad flendum uberius. Pri-
ma est, quod in discessu ab invicem ube-
riùs flere soleant abeuntes, quàm manen-
tes. Quod suo comprobatur exemplo Dâ-
vid à Jonatha discedens: *Fleverunt pa-
ritèr, David autem amplius.* Secunda
est, quia Michol erat mulier, & qui-
dem mulier, quæ discedebat, & à suo se-
parabatur marito, cui regulæ conformi-
ter naturæ illud quadrabat Ovidii:

1. Reg. 20
v. 41.

Ovid.

*Vxor amans flentem, flens acrius illa
tenebat.*

Pars III.

amatos, sed in finem amatos: *In finem dilexit eos.* Ego quidem rationibus motivisque sic opinandi & credendi infinitis inductus existimabam & credebam, Evangelistam, quando dixit quod Christus iret ad Patrem: *Ut transeat ex hoc mundo ad Patrem:* optimâ consequentiâ dicturum fuisse: *In finem dilexit eum.* Quamdiu fuit in mundo amavit homines: *Cum dilexisset suos, qui erant in mundo.* Verum in fine, quo ex mundo hoc abiit ad Patrem: *Ex hoc mundo ad Patrem;* mutato tunc & meliorato objecto, & objecto tali & tanto, etiam mutavit & melioravit amorem, & non amavit illos, sed illum: *In finem dilexit eum.* Ita opinabar ego, sine injuria & hominum amoris præjudicio: ast Evangelista de recessu ab hominibus, & reditu ad Patrem verba faciens, ad rationis stuporem, nostrique judicii admirationem, Patrem sui recessus, homines verò sui amoris finem adstruit. Pater est finis itineris: *Ut transeat ex hoc mundo ad Patrem:* & homines finis sunt amoris: *In finem dilexit eos.*

Joan. 14.
v. 28.

Ita hoc dixit S. Joannes, idemque confirmant omnia amantissimi Domini verba & actiones, hæc ipsâ discessus sui horâ. Divinus Magister Discipulos suos vidit tristes, & quidem satis justè tali nimium casu; eorumque tristitiam admirans, ait: *Si diligeretis me, gauderetis utique, quia ad Patrem vado, quia Pater major me est;* Ex tristitia hoc casu non congruè satis inferri videtur, quasi illum non amarent. Imò Domine, quia te amant, discessum tuum tam tenerè sentiunt, & tua eos absentia adeò contristat. Non sic inquit Magister divinus: jam illis dixi, rationem & motivum allegavi Pa-

trem, ad quem vado, me esse majorem: *Quia Pater major me est.* Cùmque discessus meus ad meliorandum adeò statum & objectum faciat: si me amarent purè, & sine reflexione ad proprium commodum & utile, plus meis meliorationibus lætari, quàm meâ absentia illos oporteret contristari. Ista amoris perfecti lex est. Verum non ita multò post, ut idem Dominus distameu hoc sublime docuit & secutus est, venit in hortum, ultimoque Discipulis vale facto, tam extremâ obrutus fuit tristitiâ, ut sine exaggeratione protestatus fuerit, eam ad eripiendam sibi vitam sufficere: *Tristis est anima mea usque ad mortem.* Si igitur in hoc discessu gaudendum erat Discipulis, quia Magister eorum & Dominus ad Patrem iret, quare non gaudet etiam idem Dominus, sed potius tam extremè contristatur? nonne vadit ad Patrem, qui est major? ita. Nonne vadit ad meliorandum adeò statum & objectum? Etiam. Ut quid igitur meliorationes istæ non sufficiunt ad lætificandum, & sola absentia hominum sufficit ad ipsum contristandum? eandem ob causam, & per eandem amoris veri regulam. Plus posse absentiam meam ad Discipulos meos contristandos, quàm meas meliorationes ad ipsos lætificandos, ratio est, quia illi amant se: meliorationes verò meas minus valere ad me lætificandum, quàm absentiam eorum ad me contristandum, ratio est, quia ego amo illos. Hoc quod illos contristat, ut in amorem transiret, lætitiâ esse oporteret: Quodque me lætificare debere videtur, quia amor est, me contristat. Porro cùm duo hi affectus lætitiæ & tristitiæ adeò contra se invicè pugnent, & utriusque

que objecta tā infinitè discrepent, quantum Pater differt ab hominibus; quod tam immensæ lætitiæ considerata ratione adhuc locum & pondus habeat tristitia: Et quod in gaudio & iubilo eundi ad Patrem, velut in mari aut diluvio non suffocetur sensus derelinquendi homines? in solo Hominis-Dei immutabili corde talis inveniri poterat constantia; & in solo ejus amore talis firmitas.

Agedum punctum hoc, & textum in omni Theologiæ rigore ritè urgeamus. Anima Christi Domini in hac vita, ab incarnationis suæ instanti, semper Deum vidit, semperque beata fuit, absque ullius momenti intercapedine. Quomodo igitur eadem anima, eodem tempore, tam extremè poterat contristari? *Tristis est anima mea usque ad mortem?* Theologi cum S. Thoma, declarando quomodo id esse poterat, in anima partes distinguunt, quamvis non habeat unam, velut partem superiorem, quæ est intellectualis; & alteram inferiorem, quæ est sensitiva. Et hoc modo divisa de se ad se eadem anima Christi, eodem tempore esse poterat (& erat) læta & tristis simul; læta in parte superiore, & summè læta veluti beata; & tristis in parte inferiore, & summè tristis, veluti tam desolata, & afflicta. Vidisti (ne aërem nubibus grossis & densis obductum & clausum, quæ omnes solis radios repellendo locum luci non relinquunt, ut se nobis communicet? hoc casu pars aëris superior respiciens cælum tota serena est & læta; & pars inferior, quæ terram respicit, tota obscura & tristis, neque diverso, sed eodem tempore. Eodem igitur modo, & tempore anima Christi ex parte superiore, velut gloriosa erat sum-

mè læta; & ex parte inferiore veluti afflicta, & in tantum afflicta, erat summe tristis.

Hi affectus & effectus contrarii animam occuparunt Christi, in quantum comprehensor simul & viator erat: eodemque in anima Christi Viator tantum copulavit amor, utrum miraculo majore nescio. Reditus ad Patrem, & recessus ab hominibus, ambo fuerunt Viatoris actus: & cum objecta tam infinitè diversa essent & inæqualia, quare melioritas primi non obscuraret effectus secundi, quos fecit amor? vel divisit animam amantis, quæ dividebatur, unâ parte datâ Patri, alterâ hominibus: vel eam totam dedit hominibus, & totam Patri sine ejus divisione, totam hilarem, quia ibat ad illum; vel totam tristem, quia deserebat nos. Affectuosa Sancti Augustini subtilitas in amici sui cujusdam separatione seu discessu, dimidium tantum animæ suæ sibi remanere, alterumque dimidium cum illo abire dixit: & hoc modo ex dimidio se vivum & mortuum videns semetipsum horreret. Sed istud dictum, seu exaggerationem ipse postmodum S. Augustinus, nec sine ratione, retractavit. De solo enim amore Christi, & quando à suis se separavit dilectis veraciter dici vel considerari poterat. Quod ita demonstravit experientia eadem horâ; quâ Discipulis animæ suæ tristitiam declaravit.

Christus ab eis se separavit oraturus Patrem, idem Patris nomen semper ore proferens: *Abba, Pater.* Et Evangelistæ tribus eum vicibus orasse notant, totidemque vicibus Discipulos invisisse: *Iterum abiit, & oravit tertio:* inquit S. Matthæus. *Et venit tertio, & ait illis:* dicit

S. Aug.

Mar. 14. v. 36.

Matth.

14. v. 44.

Marc.
14.v.41.

S. Marcus. Ita ut eodem orationis tempore à Patre rediret ad Discipulos, & à Discipulis iret ad Patrem: & toties à Discipulis ad Patrem, quoties à Patre ad Discipulos. Nunc cognosco Amans Divine, quàm justè dubitaverim, utrum tuus tibi amor animam inter Patrem & homines divisisset; vel utrum illi & hominibus totam illam dedisset. Quando tertio te ad Patrem ire, totiesque ad homines redire video, non tantùm divisa mihi videtur tua anima; sed, quod plus est, in partes divisa æquales. Desiderium verò audienti quod ostendis in una, & dolorem ejus quem sentis in parte altera dubitare mihi non licet, quin totâ loquaris animâ, & totam illam tuus tollat amor quando vadis, & totam ferat quando redis. Sed quo pacto fieri potest, ut tota sit & eadem, viis tam diversis, & terminis tam oppositis? quando secessisti à Discipulis ad orandum Patrem, interstitium illud S. Lucas describit fuisse, *Quantum jactus est lapis*: porro lapidem videntes à semetipso jam tendere sursum, jam redire deorsum, quid diceremus? non sine fundamento diceremus, lapidem istum duo habere centra. Num igitur, Divine Amans te volente, aut permittente idem nobis de te & cogitare & dicere licet? quando vadis ad Patrem, centrum tuum unum, dicemus esse Patrem *Ut transeat ex hoc mundo ad Patrem*: Et quando venis ad homines, alterum centrum similiter tuum homines esse dicemus: *In finem dilexit eos*.

Luc 22.
v. 41.

Utrum tantùm affirmare auserim, nescio. Hoc solùm dico & què parum objecti meliorationem operatam fuisse, aut ad mutandum, & imminuendum amorem Christi posse. Et ut discursum hunc, sicut

& cæteros! contrario concludamus effectum, addo, non obstante, quod Pater infinitè majus meliusque existat objectum, tantum abfuit, ut objectum vincendo ad se inclinaret & traheret amorem; ut amor potius vincendo ad se attraxerit objectum. Et quo pacto? Efficiendo, ut idem ipse Pater, qui objectum debebat esse amantis, etiam amator esset hominum. Et quando homines sibi videbantur discedentis Filii perdituri amorem, non solùm integrum conservârunt amorem Filii, sed insuper de novo amorem sibi acquisierunt Patris. Audite, & obstupescite. Amor, quo Pater & Filius se amant, est talis, ut sicut sunt idem per naturam, similiter idem sint per amorem. Et Filio ad Patrem reverso quid accidit? eadem amoris unio sic crevit, & tali sunt modo multiplicata, ut non solùm Christus & Pater inter se; sed Christus, Pater, & omnes homines manserint idem. Et fidem & imaginationem effugeret tale unionis extremum, nisi Christus ipse hoc declararet, prout eandem horâ declaravit. Christus Discipulis suis valedicens absolūtâ cœnâ sacrâ, adhuc mensæ accumbens hanc ad Patrem suum fecit orationem: *Non pro eis rogo tantum, sed & pro eis, qui credituri sunt per verbum eorum in me, ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint.* q. d. Non solùm te rogo, Pater mi, pro paucis istis Discipulis præsentibus, sed pro omnibus, qui eorum mediante doctrinâ, in me sunt credituri (qui omnes sunt Christiani) & quod te rogo, est, ut sicut nos per unionem amoris unum sumus; *Tu in me, & Ego in Te*: sic illi in Te, & in Me per eandem unionem sint unum. Non obstupescens ad talia, vel judicio, vel fide caret. Ne verò illa amoris unio

Joan. 17.
v. 20. &
21.

unio à Christo petita sub dubio concessio-
nis relinqueretur : ipse mox Christus
testatus est, quod & suo, & Patris sui no-
mine illam jam hominibus indulisset: *Et*

Ibid. v. 22. & 23. ego claritatem quam dedisti mihi, dedi eis, ut unum sint, sicut & nos unum sumus. Ego in eis, & tu in me, ut sint consummati in unum. Uterque Textus tam est clarus

ut commentatione non indigeat: verum
pro majore satisfactione omnium, do-
ctissimum, quæso, Maldonatum auscultate,
cujus quàm singularis sit autoritas,

Mald. quotquot Scripturam legunt, noverunt:
Sensus est (inquit ille) *ea ratione fieri, ut cum Pater in Christo unum sit, & Christus unum cum Discipulis; & Discipuli unum cum Patre, id est cum Deo sint, quâ unitate nulla potest esse major.* O si comprehendere nobis daretur, quàm altum, quàm divinum, quàm inestimabile fuerit istud ultimum & supremum amoris Christi inventum quod antequam operaretur omnem excedebat imaginationem; & postquam operatum est omnem humanum excedit captum. Pater in Filio, & Filius in Patre, Pater & Filius in homine: & Homo in Patre & Filio cum personarum trinitate, & amoris ad eodè perfecti unitate, ut ipse Christus eam vocaverit consummatam: *Ego in eis, & tu in me, ut sint consummati in unum.* Sed nec ipsi Apostoli tale tunc comprehendere poterant unionis & amoris extremum: & hinc illis Christus dixit, quod à Spiritu S. illuminati hoc foverent cognituri: *In illo die vos cognoscetis, quia ego sum in Patre meo, & vos in me, & ego in vobis.* Conclusionis igitur loco maneat, quod objecti melioritas, Christi erga homines mutare nequiverit amorem, pro eo enim ut illum mutaret in hoc ipso ad Patrem discessu, illum eatenus

meliorarit, ut idem amor quo Christus amat Patrem, & amor, quo Pater amat Christum, sese unierit ad illos magis magisque amandos: *Ut transeat ex hoc mundo ad Patrem; in finem dilexit eos.*

§. VII.

ECce fideles, quomodo nullum remedium quæ finire & imminuere solent amorem: nullum contrarium quæ illum impugnare solent & vincere, efficere potuerit, ut intensissimus amor, quo Jesus nos amavit & amat, ne dum frigesceret, aut imminueretur, sed ne puncto quidem unico remitteret: remedium potentiâ solum serviente ad illum magis accendendum, & contrarium violentiâ deserviente ad fortius de ipsis triumphandum. Amor ipsius vicit Tempus, vicit absentiam, vicit ingratitudinem, & ab ipsa etiam jam tam incomparabilis melioritate objecti non potuit vinci. Nostra nunc obligatio judicet, quando quidem eidem cedunt amori omnia contraria, utrum fas & æquum sit, ut illi resistent sui? Et in hora, quâ amore sine remedio, ipse moritur amans, utrum deceat ipsi negari corda eorum, pro quibus moritur? Amemus illum qui nos amavit tantum; nullumq; tam potens sit contrarium, quod nos à perseverando in ipsius amore retrahat. Si ille nos per unam totam amavit aternitatem, quomodo nos ipsum non paucis & tam brevibus sicut nostræ sunt vitæ, amemus diebus? Virtutis nostræ infirmitas à vitiorum nostrorum saltem constantia discat: & cum tempus non sufficiat ad nos convertendos à peccatis, non tam facile prævaleat ad mutandum de eis dolorem. Non habet amor

noster absentiae contrarium vincendum; quia eundem Christum, & quā Deum, & quā Hominem, semper habemus praesentem: & si praesentia ipsius non se videntem exhibeat oculis, non fiat amorem imminuendi motivum, quod augendi desideria fuit inventum. Singulis recodemur horis illius, qui hodie hac horā semetipsum totum dedit nobis, & cras ante hanc horam pro nobis morietur in Cruce. Ille de tot ingratitudinibus nos magis amandi fecit motiva, & quare de tot & tam immensis beneficiis ipsius nos non faceremus idem? nunquid tam bonus Dominus ad se offendendum nos fecit? O qualis ingratitude, tam inhumana! o qualis ingratitude tam indigna feris, nedum hominibus rationis usu praeditis! Qui te creavit, qui redemit, qui tantum te amavit, ipsum non amas? Qui sanguine suo tibi acquisivit caelum, & quoties ipsum offendisti, toties te extraxit ex inferno, nunquid animus tibi & cor est ad ipsum denudō offendendum? Quid amamus, Christiani, si non amamus Jesum? quodnam dignius amoris est objectum? quodnam objectum non dico, æquari, sed vel assimilari illi potest? nonne omne pulchrum ipsi comparatum est scedum? quicquid magnificum, cum illo collatum vile est & abjectum? Quodcunque aliud bonum, non nisi est mendacium? indignamur illis, qui Christum pro malefico commutaverunt, & ei, qui tam vili ipsum pretio ven-

didit: & decenserit & consultum, ut nos illum contumeliosius commutemus, & viliori pretio vendamus?

Ah Domine, solus amor tuus, qui remedium non habuit, amoris nostri infantiis mederi potest. Medere tot cæcitatibus, medere tot stultitiis & inconstantibus, medere tot perditionibus. Et per amorem, quo nos amasti in finem, finem omnis accipiat amor qui non est tuus. Hæc est, amabilis Jesu, hæc sola est gratia, quam pro vale, in hac tua ultima à te petimus hora. Memento, infirme Domine, quod in ultimis agas vitæ angustis; ne in tuo nostri obliviscaris Testamento. Legatum quod à tua liberalitate speramus, velut servi, & eleemosyna, quam à tua petimus misericordia, velut pauperes & mendici, est, ut nobis relinquant, dum nos relinquis, aliquam amoris tui partem. Cras tibi cor dividunt; ex eo nunc partire nobiscum ut toto te corde amemus. Eheu quantum in hac dolemus hora, & semper, quod te non amaverimus, prout debuimus! nunquam amplius, Domine, nunquam amplius. Te solum hodie & deinceps amabimus: & quamvis tot & tam suprema concurrant amoris motiva, solummodò Te, & quia es qui es, amabimus. Ita hoc firmier tuo promittimus amori, & ita de tua confidimus gratia, & tantum, ut te æternum amemus in Gloria,

Amen.

S E R M O

De

SPIRITU SANCTO.

Dictus in Civitate S. Ludovici Maragnana, in Ecclesia
Soc. Jesu, occasione quâ ingens eorundem Reli-
giosorum Missio in Amazoniam pro-
ficiscébatur.

Ille vos docebit omnia, quaecunque dixero vobis.

Joan. 14.

§. I.

Odie jam sextâ vice an-
no præsentis, & duobus
præteritis idem istud
mysterium me prædi-
care audistis ; sed non
tantum sextæ erunt vi-
ces , quibus & Vos & Ego experimur,
quod hæc terra non respondentem tam
continuata culturæ reddat fructum. Si
seminata in ea doctrina foret nostra, in-
finitati rationum nostrarum , affectu-
umque nostrorum tepori, nec-non semi-
mortuæ verborum nostrorum efficaciæ
causa imputari possent; sed aliter se res ha-
bet. Christus in Evangelio hoc dicit,

Joan. 14. *Sermonem quem audistis non est meus, sed*
v. 24.

eius qui misit me Patris. Idem Prædi-
catoribus omnibus , saltem ex hoc pul-
pito auditis, dicere licebit : Sermones,
Veritates , Doctrina quam prædicamus
non est nostra, est Christi. Ille eam dixit;
Evangelistæ illam scripserunt : nos eam
recitamus. Si igitur toties recitationes
continuantur ; & prædicata à nobis do-
ctrina non est nostra, sed Christi, quare
tam parum ex ea proficiunt & addiscunt
eam audientes ? propositis in verbis
hujus tam novi stuporis responsum ha-
bemus.

Ille vos docebit omnia, quaecunque dixero vobis. Spiritus S. (inquit Christus) vos
docebit omnia quaecunque dixi vobis.

Ter-

*Adst,
dixi.
ut ha-
bet Gra.
cum O-
rigina-
le.*

Terminorum notate differentiam, & quantum dicere, aut docere differat; videbitur. Non dicit Christus, Spiritus S. hoc vobis dicit quod dixi: neque dicit, Spiritus S. vos docebit hoc quod vobis dixi: Prædicator quippe quamvis sit Christus, dicit; Docens est Spiritus Sanctus. Christus dicit: *Quaecunque dixerō vobis: Spiritus S. docet, ille vos docebit omnia*, Magister in Cathedra omnibus dicit, sed non omnes docet. Dicit omnibus, nam omnes audiunt: sed non omnes docet? aliqui enim discunt, alii non. Quenam verò diversitatis hujus est ratio, si Magister est idem, & eadem doctrina? Quia ad discendum non sufficit audire tantum forinsecus, necesse est percipere interius. Luce interiori magnā, multum; modicā parum: nullā, discetur nihil. Idem nobis evenit; dicimus, sed non docemus, quia loquimur exterius; solus Spiritus S. docet, quia illuminat interius; *Ministeria forinsecus adiutoria sunt, cathedram in cælo habet, qui corda docet*: inquit S. Augustinus. Idcirco Christus prædicando tantum i convertit tam parum, Spiritus S. non illuminante intrinsecus, totum dicere, quantumcunque sit divinum, est dicere; *Quaecunque dixerō vobis*: vocibus verò exterioribus, interiore luce ipsius adjutis, mox dicere cuiuscunque demum, est docere; quia solus Spiritus S. est qui docet, *Ille vos docebit*.

S. Aug.

Quare Spiritus S. hodie super Apostolos non in linguis tantum, sed in linguis igneis vobis apparuisse videtur? Quia linguæ loquuntur, ignis illuminat. Ad convertendas animas non sufficiunt tantum verba, sed cum verbis lux est necessaria. Si Prædicatore loquente forin-

secus, Spiritus S. illuminat intrinsecus, si vocibus tendentibus ad aures, radii lucis ipsius corda penetrant, mox convertitur mundus. Itā hoc ipso die Hierosolymis evenit. S. Petrus ex Hierosolymitano egressus cœnaculo, divino hoc inflammatus igne, quendam ex Joële Propheta assumptum locum explicat & declarat populo: cūque Populus, cui prædicabat, idem ille esset obstinatus & cæcus, qui paucos ante dies Christum in crucem egerat, ejusdem ad tria millia prædicatione moti, ipsum verum Dei Filium confessi, ad fidem sunt conversi. O admirabilem Lucis Spiritus S. efficaciam! ô notabilem & vestram & meam confusionem! Piscator aliquis prædicatione tantum unā, & Scripturæ loco tantum uno, hodiernā die in fidelium tria millia convertit: & ego eodem die quinque & sex prædicationibus, tot Scripturis, tot argumentis, tot rationibus, tot evidentiis, ne vel uni persuadere possum Christiano. Hujus autem ratio est, quia ego verba facio, & Spiritus S. nostræ defectu dispositionis, illuminando non concurrit. Divine Spiritus, ne quæso, indignitas mea, animabus istis, quarum amore de cælo in terram descendisti, fructui sanctissimi adventus tui obicem ponat! *Veni S. Spiritus, Emitte cælitis lucis tua radium*. Veni Domine, & è cælo efficacem lucis tuæ radium nobis immitte, non propter nostram eritā, quorum indignitatem agnoscimus; sed propter infinitam bonitatem tuam, & Sanctissimæ Sponsæ tuæ intercessionem. Ave Maria.

§. II.

Ille vos docebit omnia. Christus dicit Apostolis, quod Spiritus S. eos docebit.

bit. Et quod sit Christus, & quod sit Dei Filius hæc verba proferens, intelligentiæ eorundem & rationi secundam excitat difficultatem. Filio Dei qui secunda est SS. Trinitatis Persona, attribuitur Sapientia; Spiritui S. qui est tertia, Amor. Quo supposito, persona Spiritus Sancti docendi officium personæ Filij commendare debuisset videtur; & non Filius Spiritui Sancto. Quod Amor docendi officium commendat Sapientiæ, bonum est; sed quod Sapientia idem commendat Amori: *ille vos docebit* hoc casu fit; quia ad docendos infideles & barbaros, licet cum primis necessaria sit Sapientia, multò nihilominus magis necessarius est Amor. Ad docendum necessarium semper est amare & scire; quia qui non amat, non vult; & qui non scit, non potest: ista verò scientiæ & amoris necessitas non æquali semper passu ambulat. Ad docendas nationes Fideles & Politicas, majore semper scientiā quam amore opus est ad docendas verò nationes barbaras & incultas, major semper amor, quam scientia vel sapientia requiritur. Persona secunda Filius, & tertia Spiritus S. utraque ad docendas salvandasque animas in mundum venit: Filij verò missio ad Gentem fidelem & politicam; & Spiritus Sancti missio ad omnes Nationes barbaras & incultas primario fuit directæ. Filius ad unam tantum Nationem fidelem & politicam fuit missus, ad solos nimirum Filios Israël, sicut ipsemet Christus de se dixit: *Non sum missus, nisi ad oves, quæ perierunt, domus Israël.* Spiritus S. principaliter ad Nationes incultas & barbaras, quia ad omnes omnino Nationes mundi fuit missus; propterea enim in tantâ descendit & apparuit diversitate linguarum: *Apparuerunt*

dispertita lingua. Porro, quia missio prima ad unam Nationem tantum politicam, & secunda ad omnes dirigebatur nationes barbaras, convenientissimum omnino erat, ad primam, illam venire personam divinam, cui non amor, sed sapientia attribuitur: & ad secundam, alteram similiter divinam venire personam, cui non sapientia sed attribuitur amor. Ad docendos homines doctos & politicos modicus sufficit amor, multa requiritur scientia: ad docendos verò homines barbaros & incultos, modica quamvis sufficiat scientia, multus magnusque requiritur amor.

Spiritus Sanctus hodie descendit in linguis, ad formandos Apostolos in Magistros & Prædicatores: sed quorum? ipse Christus, qui prædicare illos misit, id expressit: *Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni Creatura.* Domine, omni creaturæ? (consideratio est Beati Gregorij Papæ,) scio e quidem creaturas esse homines; sed & animalia bruta, arbores & lapides sunt creaturæ. Si igitur Apostolis omnibus prædicandum est creaturis, nunquid etiam prædicandum est brutis? nunquid etiam prædicandum est truncis? nunquid etiam prædicandum saxi? etiam, inquit Christus, *Omni Creatura:* non quia Apostolis prædicandum erat lapidibus, truncis, & brutis; sed quia prædicandum erat omnibus nationibus, & linguis barbaris, & incultis mundi, quas inter inventuri erant tam irrationales velut bruta, tam insensitivos velut truncos, nec non tam induratos & stupidos sicut lapides. Et quod Apostolus efformare & emollire aggrediatur lapidem, erudire & figurare truncum, instruere & rationis usu im-

Marc.
16. v. 15.

Gg

buere

Ioan. 21.
v. 15.

buere brutum, ecce annon singularis ad hoc Dei amor requiratur! in aliquo eorumdum hoc videbimus.

Paucis ante diebus, quàm Christus Apostolos ad prædicandum mitteret in mundum, hanc S. Petro proposuit quæstionem: *Simon Ioannis diligis me plus his?* respondit Petrus: *Etiã Domine, tu scis quia amo te.* Quo audito, eandem Christus repetit quæstionem: *Simon Ioannis, diligis me plus his?* eãdem Petrus submissione respondit: *Tu scis, quia amo te.* Quo responso secundâ vice audito eandem Christus tertio iterat quæstionem, & asserente Textu, *Contristatus est Petrus, quia dixit ei tertio amas me?* verè hæc materia & instantia non vulgarem inducere poterant anxietatem. Prima mihi fronte verba ista legenti, ista amoris toties repetita exploratio id respicere fuit visa, quasi Christus Petro Hierosolymam pergere, Caiphæ intrare palatium, in eodemque ubi negaverat loco, retrahere publicè, nec non altâ voce, Magistrum suum esse Messiam, verique Dei Filium confiteri mandaret: & si propterea mortem oppetere, ignesque subire compellerent, vitam sibi eripi, in cineresque se redigi alacri ferret animo. Id spectare putabam, istas interrogationes & toties repetitam amoris S. Petri explorationem. Sed eãdem semper formâ respondentem, quod amaret, Christus non aliud dixit, quàm *Pasce oves meas*: si me tantum amas Petre, illud meas pascendo oves demonstra. Hic ego profectò miror. Ad pascendas igitur oves Christi, tam solenne amoris Dei requiritur Examen? semel, *Diligis me?* iterum, *Diligis me?* & tertio, *amas me?* nec solum, *Diligis me*, sed *diligis me plus his*, id est, quàm omnes? ita, Agite,

Ioan. 21.
v. 17.

Pascendæ S. Petro oves, erant universi mundi Nationes, quas Christus ex omni mundo erat collecturus, ut ex omnibus unum faceret ovile, quod est Ecclesia: sub uno tantum Pastore, qui est S. Petrus: *Et alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili, & illas oportet me adducere, & vocem meam audient, & fiet unum ovile, & unus Pastor.* Ita ut Grex, quem Christus commendavit Petro, nondum esset formatus, sed adhuc foret formandus, ovesque nondum mansuetæ, sed adhuc mansuefaciendæ: erant Lupi, erant Ursi, erant Tygrides, erant Leones, erant serpentes, erant dracones, erant aspidæ, erant basilisci mediante Prædicatione in oves convertendi, Erant Nationes barbaræ & incultæ; erant Nationes feræ & indomitæ; erant Nationes crudeles & truculentæ; erant Nationes sine humanitate, sine ratione; & plurimæ earum sine lege, quæ mediante Fide & Baptismo reddi debebant Christianæ: ad pascendum verò & mansuefaciendum similem Gregem; ad instruendas & excolendas similes Gentes, magna amoris Dei requiritur intensio: opus est amare Deum: *Diligis me?* opus est magis amare Deum: *Diligis me?* nec solum amare Deum semel, iterum, tertio; sed plus amare quàm omnes: *Diligis me plus his?*

Ioan. 10
v. 16.

Etiã mansuetis & domesticis ovibus, quas Christus commendabat S. Petro, magnus & multus necessarius est amor, ad subeundum & tolerandum pascendi & custodiendi laborem. Exemplo sit Jacob, Pastor Labani, de quo sacra Scriptura refert, quod omnem laborem & molestiam, levem tolerabilemque reddiderit amoris vehementia:

Præ

Gen. 29. *Præ amoris magnitudine.* Porro si ad
v. 20. pascendas oves mansuetas necessarius est
amor, & amor ingens; quid non require-
tur ad educendas oves feras è dumetis
ad eas cicurandas & attemperandas no-
stris alimentis, assuefaciendas voci Pa-
storis, ad obediendum Pædo pastoralis &
super omnia animosè se exponendum
faucibus earum & dentibus, quousque
adhuc feræ sunt & non oves? Si requi-
ritur amor, ut quis Pastoris fungatur of-
ficio, erga oves quæ pascuntur in pratis,
& bibunt de flumine; quis quæ so neces-
sarius erit amor, ut quis Pastoris lubeat
officium, erga oves quæ suum quando-
que devorant Pastorem, ejusque sangui-
nem potant? Hinc tertiâ vice Christus
de amore interrogat Petrum: hinc Spi-
ritus S. Deus amoris hodie istos Pastores,
istosque Magistros formaturus advenit;
& hinc Magister divinus, suos hodie
Discipulos de sapientiæ schola, ad
amoris scholam traducit: *Ille vos doce-
bit.*

§. III.

Agedum, doctrinam istam univer-
sale ad particularem Terram, in
qua vivimus applicando. Dico;
quod si aliis in Terris, Apostolis eorum-
que in ministerio successoribus, magnus
amor Dei est necessarius ad docendum;
in hac Terra, & in his Terris multò ad-
huc major, quàm in ulla alia amor Dei
requiritur. Et quare? ob duo princi-
pia; Primò, ob Gentis qualitatem, seu in-
dolem: secundò ob linguarum difficul-
tatem.

Primò propter indolem Gentis; ha-
rum enim Terrarum natio magis est bru-

ta, magis est ingrata, instabilis ac refra-
ctaria, difficiliusque eruditionis præ-
cæteris mundi nationibus. In hujusce
probationem sufficiebat quidem expe-
rientia: sed insuper (quis hoc cogitasset?)
attestatum habemus Evangelicum. Mo-
dum & formam quâ Christus Discipulos
in mundum misit, Evangelista S. Marcus
describens, inquit: *Exprobravit increduli-
tatem, & duritiam cordis, quia iis, qui* *Marc. 16 v. 14.*
*viderant eum resurrexisse non credide-
runt; & dixit illis: euntes in mundum* *& 15.*
universum prædicate Evangelium omni
creatura. S. Petro, obtigit Roma &
Italia: S. Joanni, Asia minor: S. Jacobo,
Hispania: S. Matthæo, Æthiopia: S. Si-
moni, Mesopotamia: S. Judæ Thaddæo,
Ægyptus: aliis provinciæ aliæ. Deni-
que S. Thomæ, hæc, in qua degimus,
pars Americæ; quam nomine vulgato &
indigno Brasiliam appellant. Ego nunc
quæro; quare S. Thomæ, & non alii Apo-
stolo in provinciarum partitione Brasilia
obvenerit? audite, quare.

Authorum neotericorum quidam
observant, Christum fidei per mundum
prædicationem insinuasse Apostolis de
incredulitatis culpa primò reprehensis,
ut subeundi in prædicationis officio la-
bores in pœnitentiam ipsis, ejusdemque
incredulitatis, nec non duritiæ cordis, &
tarditatis ad credendum purgationem
crederent. *Exprobravit incredulitatem*
eorum, & duritiam cordis; & dixit illis:
euntes in mundum universum. Proiu-
de, quia S. Thomas omne inter Apo-
stolos, ratione incredulitatis maximè fuit re-
prehensibilis, in partitione mundi, ipsi
missio obtigit Brasiliæ: ubi etenim ma-
jor præcesserat culpa, condignum erat
ut major ibidem sequeretur pœnitentia.

Quasi Christus dixisset; alii Apostolimus ex incredulitate culpabiles prædicatum abeant Græcis, Romanis, Æthiopicis, Arabibus; prædicatum abeant Armeniis, Sarmatis, Schytis; ast S. Thomas, ex incredulitate cæteris reprehensibilior, vadat prædicatum Gentilibus Brasiliæ; incredulitatisque suæ, magis barbaram magisque duram docendo Gentem, duritiam luat. Quod eventus comprobavit. Lusitani Brasiliam detegentes, S. Thomæ vestigia lapidi invenerunt impressa, qui hodie in littoribus videtur? ah! Prædicatæ verò à S. Thomæ fidei, nec vestigium, nec memoriam invenerunt in hominibus. Barbaries gentis melius probari aut exaggerari nequibat. In lapidibus inventa sunt vestigia Prædicatoris; in Gente nullum inventum fuit vestigium prædicationis; lapides retinuerunt memoriam Apostoli, corda non conservarunt memoriam doctrinæ.

Cur non conservârint mox dicemus: sed gravi emergenti dubio, contra quod dicimus, in primis satisfaciendum est. Non datur Gentiles in mundo minus fidei doctrinæ rebelles, aut ad amplectendam recipiendamque eam faciliores Brasilianis: Quonam igitur pacto incredulitatis S. Thomæ punitionem fuisse asseruimus, quod Gentis isti venerit prædicatum? verum ita fuit (aut saltem esse potuit) non quod Brasiliani magna facilitate non credant, sed quod ipsa credendi facilitas causa sit, ut eorundem incredulitas certo modo sit quasi non credere. Alii Gentiles infideles sunt usque dum credant; Brasiliani jam credentes, adhuc sunt infideles. In aliis Gentibus infidelitas est infidelitas, & fides est fides; in Bra-

silianis ipsa fides, vel est, vel esse videtur infidelitas. Brasilienses sunt instar Patris Lunatici istius Evangelici, qui eadem accidentia patiebatur in fide, quæ filius in iudicio. Dixit illi Christus: *Omnia possible sunt credenti: & ille respondit: Credo, Domine, adjuva incredulitatem meam.* Propositionis hujus terminos Sancti valde considerant; & reverà multum in ea considerandum sese offert. Dicens, *Credo, credit, fidemq; habet: dicens, adjuva incredulitatem meam: nec credit, nec fidem habet.* Quomodo igitur istud erat? Homo iste credebatur, & non credebatur; fidem habebat, & simul non habebat? Ita: inquit Venerabilis Beda: *Uno eodemque tempore is, qui nondum perfecte crediderat, simul & credebatur, & incredulus erat.* Eodem tempore homo iste credebatur, & non credebatur; erat enim fides quâ credebatur, tam imperfecta, ut ex una parte, videretur & esset fides; & ex parte altera videretur, & esset incredulitas: uno eodemque tempore & credebatur, & incredulus erat. Hujusmodi Brasiliensium est fides: est fides, quæ videtur incredulitas; & est incredulitas, quæ videtur fides. Est fides; nam sine hæsitatione credunt, & sine contradictione confitentur omnia quæ docentur; & videtur incredulitas; quia eadem, quâ didicerunt, facilitate dediscunt; eademque quâ crediderunt facilitate, non credunt.

Sic Sancto Thomæ cum ipsis evenit. Quare S. Thomam tantillo temporis spatio Brasiliam transisse putatis, cum regio sit tam lata, terraque tam vasta? ex hac sola causa, quia indigenæ prædicatam sibi à Sancto fidem tam alacri & expedito sine omni contradictione & ob-

Matth.
9. v. 23.

ce re-

ce receperunt animo, ut multum ibidem impendere temporis fuerit supervacaneum. Mox verò ut sanctus Apostolus mari se commisit (hac etenim viâ in Indiam abiisse dicitur) mox inquam, ut S. Apostolus (sic loqui lubet) tergum vertit, eodem Brasiliensi momento quicquid ab ipso didicerant, fuerunt obliti, cœperuntque non credere, seu non curare quod crediderant : quod irrationalis magis incredulitatis est genus, quam si credidissent nunquam. In India verò S. Thomas Gentilibus ibidem, sicut in Brasilia prædicavit : similiterque elapsis ab inde mille quingentisque annis venientes eò Lusitani quid invenerunt? non solum sepulchrum, & sacra S. Apostoli ipsa martyriique ipsius instrumenta, sed vivens in memoria indigenarum nomen, & quod plus est, prædicatam ipsius Christi fidem : & S. Thomæ Christianos se se compellantes, quotquot per latissimam illam plagam se extendunt de Choromandela, ubi Sanctus est sepultus.

Enim verò, quamnam putatur ratio, quod in Indiæ, & non Brasiliæ gentilitate prædicata à Sancto Thoma fides fuerit conservata? quod si illa Brasiliæ absentiâ Apostoli fuit desolata, idem omninò illi Indiæ, ejusdem sancti Apostoli morte accidit. Proinde si illis in nationibus, tot centenis annis fides fuit conservata, in hisce quare tam citò evanuit? quia hoc discrimine ab invicem distant. In illis Indiæ multi ad fidem sine Prædicatorum assistentia sustentandam sunt idonei, Brasiliensibus verò nullus hæc præditus capacitate. Ex hoc vel maxime capite conversio hæc difficilior existit. Semper hic inculcandum & docendum quod jam est intellectum; semper inscendum,

quod jam est natum, sub pœna, quod oleum perdetur & opera. Stella, quæ Magis in Oriente apparuit, ad præsepium jam deductis disparuit. Quare? quia Gentilium plurimi ex Oriente, aliisque mundi partibus, annunciatum sibi seu demonstratum à Prædicatoribus Christo jam idonei sunt illinc discedere, illosque relinquare. Hoc pacto S. Philippus, Candacis Æthiopum Reginae Eunuchum explicatâ Isaia scripturâ, fidei, divinitatisque Christi imbutum notitiâ, in præterfluente Gazæ baptizavit : quo vix baptizato, inquit Textus, quod Angelus raptum ex templò Philippum transfulerit; nec Eunuchus eum amplius viderit; *Cum autem ascen-*

*Actor. 8.
v. 39.*

dissent de aqua, Spiritus Domini rapuit Philippum, & amplius eum non vidit Eunuchus. Disparente stellâ, fides perseveravit in Magis : disparuit S. Philippus, & fides permansit in Eunuchis : ista verò capacitas quæ in Gentibus invenitur Orientis & Æthiopiarum, non invenitur in illis Brasiliæ. Stellam, quæ eos illuminârit, disparere non oportet sub pœna extinguendam aliâs doctrinæ lucem : Apostolum qui eos Baptismi tinxerit aquis, recedere non est consultum, ne aliâs pessum eat Baptismi fructus. Necessum est omninò in hac vinea, ut arundo doctrinæ pedi semper sit juncta trunci, vitique alligata, ut & fructus, & labor proficiat.

Vos qui peragrande mundum domos voluptuarias lustrâstis Principum, in illis utique quadris, in illis atque hororum porticibus bina videritis effigiatarum statuarum diversa valde generas alias ex marmore, alias ex myrto. Formata ex marmore statua operosa est laboris, magnique moliminis, ob materiæ

duritiem & resistantiam; semel verò perfectæ, ad figuræ suæ conservationem, ne manûs quidem indiget adminiculo: statua verò ex myrto, ob ramorum flexibilitatem, sine labore conficitur; continuâ verò reformatione, & labore, ad sui conservationem indiget. Si hortulanus cultricem manum subtraxerit, vel quatri-dui tantum spatio, ramus pullulat qui oculos transfigit; pullulat alius; qui aures deformat; duo pullulant, qui quinque digitos in septem multiplicant; & qui an-re apparebat homo, viridem myrti confusionem refert. Ecce differentiam inter has aliasque nationes in doctrina Fidei occurrentem! nonnullæ dantur nationes naturaliter duræ, obstinatæ, & immobiles, quæ difficulter fidem recipiunt, prædecessorum suorum erroribus mordicus in hærentes; armis resistunt, intellectu dubitant, voluntate repugnant: disputant, argumentantur, opponunt, nec nisi summo labore ad submitendum se cedendumque adiguntur: semel verò victi, receptâ semel fide, stabiles & immobiles marmorearum ad instar statuarum in eadem perseverantes, nullus amplius laboris indigent succursu. Vice verò versâ aliæ dantur Nationes (quales & hæ sunt Brasiliæ) quæ docilitate & facilitate magna propositam sibi doctrinam, nihil opponendo, non argumentando contra, nihil dubitando, nedum resistendo promptissimè recipiunt; sed myrtinarum sunt ad instar statuarum, quæ hortulano subtrahente manum & forcem, artificiosè inductam sibi amittentes figuram, sylvestrem sibi que nativam reinduant formam. Hæ statuæ non intermissâ Magistri sui indigent assistentiâ; nunc ut abscindat quod oculos impedit,

ut non visa credant: nunc circumquaque amputet, quod aures obstruit. ne prædecessorum suorum fabulas audiant: nunc sollicitè præscindat, quod manus pedesque seducebat, ut deinceps ab actibus, consuetudinibusque barbaris abstineant. Et hoc tantum pacto, contra naturam laborando trunci, humoremque radicum, rudibus & sylvestribus illis in plantis non naturalis, sed insititia forma ramorumque compositio conservari potest.

Ecce rationem, quare dico, difficilius esse Gentilitatem hanc, quam aliam quamcunque excolere mundi: nisi ipsi adstiteritis, perit labor, sicut ille S. Thomæ: utque fructum afferat labor, majore efficiendū est labore, qui est, illis assistere: assistendū est illis semper, & insistendum, eundem iterando laborem, plantandoque jam plantatum, eandemque repetendo doctrinam; & nunquam ab opere relevando manum, quia operi etiam jam peracto semper applicanda venit. Prædicatores Evangelici in hac formatâ mundi parte gerere se debent, sicut in creatione conservationeque Universi se Deus gessit & gerit. Deus creata omnia sexidui spatio condidit: illisque jam conditis quid fecit, & in præsentem usque diem quid facit? Christus id dixit: *Pater meus usque modo operatur, & ego operor* Joan. 5. v. 17. A mundi exordio in præsentem usque horam, ne ad momentum quidem temporis, Deus manum ab opere subtraxit: eodemque quo Deus mundum condidit actu, ipsum semper conservavit, conservat, conservabitque usque in finem. Et nisi Deus hoc fecerit, si destiterit, si vel ad momentum manum ab opere amoverit, eodem mundus momento peribit, in nihilumque redigentur omnia tot annis perfecta. Par omni-

omnino novæ hujus mandi partis in spiritualibus est conditio; similemque laborem & industriam huic impendere oportet eos, quicumque conversionem reformationemque ejus in se receperunt. Ad creandum, paucis sufficit laborare diebus; ad conservandum verò non multis solum diebus, & annis, sed semper assistere laboreque continuare oportet. Et fortasse sub hoc mysterio Christus Apostolis dixit: *Prædicate omni Creatura.* Non dixit, ite, prædicate à me redemptis, sed prædicate à me creatis; redemptio enim diei unius fuit opus, creatio verò dierum omnium opus existit. Christus tantum semel redemit, & non redimit semper: Deus creavit semel, creatque semper. Ita nationes istæ tractandæ & excolendæ sunt: redemptionis pretium non eo, quo redemptæ, sed quo creatæ sunt, modo ipsis applicandum est; quemadmodum Deus semper creat creatum, sic Magistri Prædicatoresque gentis illius semper docere debent doctum, convertere convertitum, & perficere factum: factum, ne destruat; convertitum ne pervertatur; doctum, ne in memoria elabatur: denique non incredulam adjuvare incredulitatem, ut fides sit fides, non infidelitas: *Credo, Domine, adjuva incredulitatem meam.* Porò cum tantopere sit necessarium nationibus istis assistere, & in eorum climate, & in eorundem commercio, nec non miseriis, totque aliis discriminibus & desolationibus, vitæ salutisque necessariis subsidiis, & quibuscunque naturæ humanæ requisitis: pensate annon pro tanto molimine singularis requiratur amoris divini æstus, & Christi gravissimo ex motivo magisterium docendique officium alicui com-

mittat Deo, qui affectu & effectibus totus amor existat: *Ille vos docebit omnia?*

§. IV.

Circumstantia secunda magnum amoris divini talentum exigens, linguarum est difficultas. Si Spiritus sanctus hodie dum, ut olim, in linguis miraculosis descenderet, prædicare Gentilibus difficultate careret: istud verò Idioma studio & exercitio addiscere, operosus labor est, quem nonnisi ingens amor Dei devorare potest. Apparuit in visione Ezechieli Prophetæ, Deus librum tradens ad devorandum, prædicandumque Filiis Israël, quicquid eo continebatur: *Comede volumen istud, & vade loquere ad Filios Israël.* Aperiens os suum Propheta, præ reverentia librum tangere non ausus, comedit illum, optimè sibi sapuisse, melleque sibi dulciorem fuisse protestatus: *Comedi illud, & factum est in ore meo sicut mel dulce.* Quod si homines librum quempiam ad instar boli deglutire possent, quam facili negotio! addiscerentur scientiæ & linguæ! ô quam facilis addiscendi modus! ô quam expedita studendi methodus! hoc modo & methodo Deus in momento docebat Prophetas; & hodie Spiritus sanctus altero momento erudit Apostolos, repente scientiis se inveniens instructos, in Scripturis eruditos, expeditos in linguis; totum enim illud infusum ipsis fuit illo Repente, quo Spiritus sanctus super ipsos descendit: *Factus est repente de cœlo sonus, tanquam advenientis Spiritus.* Comedere verò libros de folio ad folium; haurire scientias de bolo ad bolum

Marc.
16.v.15.

Marc.9.
v.23.

Ezech.3.

v.2.

Ibidem

v.3.

Act.2.

v.2.

bolum, & ingenti quandoque fastidio, inasticare idiomata aut linguas, de verbo ad verbum, de nomine ad nomen, de syllaba ad syllabam, immò de litera ad literam? profectò durum quid est, & valde insipidum & amaritudine plenum; quod solus Deus in dulcedinem convertere potest. Hoc modo Deus eidem Ezechieli Prophetæ, supracitato loco, terminis specialibus, notatuque dignissimis abblanditus legitur.

Ezech.

3. v. 4. 5.
§ 6.

Vade ad domum Israël, & loqueris verba mea ad eos: non enim ad populum profundi sermonis, & ignota lingua tu mitteris, neque ad populos multos profundi sermonis, & ignota lingua, quorum non possis audire sermonem. q. d. Vade Ezechiel, prædica Filiis Israël, quæ tibi dixi, neque missionem subire detrectes, quasi ad arduum quid & difficile te mitti putes, attende tantum quo vadas, & quo non vadas. Genti ejusdem tecum nationis & linguæ prædicatum te destinari considera, quem tu intelligis quique te intelligit: Ad domum Israël: non ad diversæ nationis, linguæque peregrinæ & differentis gentem, neque ad diversarum nationum, multarumque & differentium linguarum gentes, quarum idiomata nec intelligas, nec quæ te intelligant loquentē, te prædicatum pergere adverte: Non enim ad populum profundi sermonis, & ignota lingua tu mitteris: neque ad populos multos profundi sermonis, & ignota lingua, quorum non possis audire sermones. Ita ut (si bene advertitis) Deus in officio prædicationis tria distinguat conatum & laborum genera. Expeditum & facile unum, arduum alterum: tertium difficillimum. Conatus laborve facilis & expeditus, est ejusdem secum nationis & linguæ populo

prædicare: Vade ad filios Israël: arduum est, differentis nationis & linguæ populo prædicare: ad populum profundi sermonis, & ignota lingua. Difficillimum verò non unius tantum, sed multarum nationum diversarum gentibus, nec unâ tantum, sed multis diversis, incognitis, obscuris barbarisque linguis intellectu impossibilibus differentibus populis prædicare: ad populos multos profundi sermonis, & ignota lingua, quorum non possis audire sermones.

Ad primi generis opus, scilicet facile & expeditum, Deus Ezechielem omnesque alios veteres misit. Prophetas, qui omnes (exceptis Jonâ ac Jeremiâ) suæ Gentis linguæque populo prædicarunt. Secundi tertiique generis negotium & molimen Apostolis legisque gratiæ Prædicatoribus, & hos inter, Lusitanis specialiter fuit reservatum: & inter Prædicatores Lusitanos aehuc specialius illis hujusquisitionis, quæ tot, tam alienas, tam barbaras, nunquam auditas, incognitas, & ne imaginatas quidem completitur linguas. Lusitania Missionarios destinat in Japoniam, quinquaginta tria, vel ut alii scribunt, sexaginta regna continentem; ast linguâ, quamvis ignotâ, tantum utitur unâ: *ad populum profundi sermonis, & ignota lingua.* Lusitania Missionarios dirigit in Chinam imperium vastissimum, in quindecim provincias divisum, quarum quælibet multa regna constituere posset; sed linguâ similiter, quamvis ignotâ tantum utitur unâ: *ad populum profundi sermonis, & ignota lingua.* Lusitania Missionarios ablegat in Mogor, in Persidem, in Æthiopiam, imperia vasta, valida, dilarata & è majoribus imperiis mundi; sed quodlibet linguæ tantum est unius: *ad populum profundi*

fundi sermonis, & ignota lingua: Missionarii verò, quos Lusitania Maragnanam, quamvis imperii regnive nomine carentem, dirigit, reverà sunt illi, quos Deus pro tertio, ultimo, difficillimoque negotio reservavit; quia prædicatum vadunt Gentibus, tam diversarum, & incognitarum linguarum, ut hoc solum de illis constet, quod sint innumerabiles: *ad populos multos profundi sermonis, & ignota lingua, quorum non possis audire sermones.* Ob magnam linguarum differentiam, fuit qui flumen Amazonicum vocavit flumen Babylonicum; æquè verò improprium est illi nomen Babylonis, uti illud fluminis. Improprium est illi nomen fluminis; quia reverà est mare dulce, Mediterraneo majus oris seu ostii latitudine. Mare Mediterraneum in amplitudine oris miliaria habet septem, & flumen Amazonicum octoginta: mare Mediterraneum à freto Gaditano usque ad littora Syriae, quæ longitudo est maxima, mille continet miliaria completa: & fluminis Amazonici à civitate Bethlehemitica sursum versus numeratis jam tribus miliarium millibus adhuc ignoratur principium. Hinc illud indigenæ Para, Lusitani verò Maragnanam appellant; quæ omnia insinuare seu dicere velle videntur mare; & mare magnum. Similiter improprium est illi nomen Babylonis; in constructione quippe turris Babylonicæ, refereute S. Hieronymo, septuaginta duæ tantùm fuerunt linguæ; quibus verò fluminis Amazonici utuntur accolæ, tot, tamque sunt diversæ, ut nec nomen earum sciat, nec numerus. Linguæ usque ad annum sexcentimum trigesimum nonum in detectione fluminis Quito, centum & quinquaginta erant numero. Subse-

Pars III.

quente tempore plures aliæ, in minore fluminis parte, immensis ejusdem brachiis, nationibusque ea incolentibus sunt detectæ. Tot sunt populi, tam ignotæ & abstrusæ linguæ, tamque inusitatæ & nunquam auditæ intelligentiæ: *ad populos multos profundi sermonis, & ignota lingua, quorum non possis audire sermones.*

In hac ultima Prophetæ clausula: *Quorum non possis audire sermones.* id est *audire*, significat intelligere; quia quod non intelligitur, quasi non auditur. Verùm in multis conquisitionis hujus nationibus, idem verbum in sensu naturali, prout sonat, verificatur; quia dantur in eis linguæ tam obscuræ, & mutilæ pronunciationis, ut verè non audiri dici possint: *quorum non possis audire sermones.* Contigit mihi multoties, quod aures Barbari, immò interpretis ori applicando nec syllabas distinguere, nec vocales aut consonantes, ex quibus formabantur percipere possem; dum eandem literam cum duabus tribusve aliis æquivocaret (seu quod magis erat evidens) aliis commiscendo confunderet: nonnullæ tam subtiles & tenues, aliæ tam duræ & asperæ, aliæ tam internæ & abstrusæ, ut in gutture potius suffocata: quàm linguâ pronuntiata: aliæ adeo præcisæ & celeres, aliæ tam extensæ & productæ, ut auditus non nisi confusionem percipiat: cùm in toto rigore certum sit, quod tales linguæ non audiantur, eò quod non nisi sonitus, & non articulata & humana verba percipiantur, sicut inquit Prophetæ: *Quorum non possis audire sermones.*

De Joseph, Israëliticove populo in Ægypto, ad singulariter exaggerandum laborem, inquit Psalmographus Rex: *Psalm. Linguam, quam non noverat audivit.* 80. v. 6.

Hh

Si

Si labor est audire linguam, quam non intelligitis; quanto major labor erit, intelligere debere linguam quam non auditis? Primus labor est illam audire; secundus illam percipere; tertius ad grammaticam illam reducere & præcepta; quartus illi intelligendæ insudare: quintus (& non minimus, qui etiam S. Hieronymum dentes deterere cōgīt) illam pronuntiare. Et omnibus hisce laboribus jam devoratis, necdum laborare cōpistis, sunt etenim dispositiones tantum modò ad laborandum. S. Augustinus Græcæ addiscendæ linguæ operam navaturus, ubi ad declinationem secundam pervenit, sub qua declinatur *Ophis*, id est, serpens, progredi cessavit scitè dicens: *Ophis me terruit*. Si igitur S. Augustinus tanquam Augustinus, Si humanotum ingeniorum aquila, tantam in addiscenda lingua Græca difficultatem sensit, quæ Latinos inter tam est vulgaris, & suppetentibus Magistris, libris, artibus, vocabulariis, requisitisque aliis discendi instrumentis tam expedita redditur & facilis; quid, quæso, sentiendum de barbaris & barbarissimis nonnullarum gentium linguis, ubi nunquam vitus, qui aut legere aut scribere nosset? Quid erit discere, Nheengaiba, Juruuna, Tapaitù, Teremembè, Mamayanà, quarum literarum vel sonus tantum incurrit horrorrem?

Literæ Chinesium & Japonensium magnam continent difficultatem; sunt enim Hieroglyphicæ, velut illæ Ægyptiorum: sed tandem non est aliud, quam addiscere linguam Gentis politicæ, operamque illis navare mediantibus literis & papyro. Verùm brutali brutorumque se implicare linguæ, sine libro, sine Magi-

stro, sine duce, inque mediis illis obscuritatibus & dissonantiis prima ejus fodere fundamenta, & prima ejusdem rudimenta retegere, distinguere nomen, verbum, adverbium, propositionem, numerum, casum, tempus, modum, & modos nunquam visos nec imaginatos, velut ab hominibus, qui tantum ab aliis & moribus & linguis differunt; non est dubium, quin, cujuscumque demum, ingenio seu intellectui, multoque magis voluntati arduum videatur opus, quæ non fuerit Deo jam protinus immolata eidemque intimè conjuncta. Linguas repente prodigiosè accipere è cælo, sicut illas acceperunt Apostoli, maxima fuit felicitas: illas verò acquirere addiscendo, de verbo ad verbum, de vocabulo ad vocabulum, mediante studio, continuanteque labore & diligentia; quæz admodum majoris id est meriti, ita differentem quoque implicat laborem: & pro utroque magna requiritur gratia Spiritus sancti, ingenisque amoris divini ardor. Majore amor Dei, hoc casu cum Prædicatoribus Evangelicis rigore utitur, quàm ejusdem justitia cum turris Babylonica fuit usa constructoribus. Turris illius ædificatores divina justitia non ad discendas, sed ad depromendas varias linguas condemnavit: fidem verò Gentilibus prædicaturos Dei condemnavit amor, non ad linguas eorum exprimendas, sed ad discendas, quod nisi urgeret amor, majorem inferret pœnam. Qualis verò requiretur vis amoris, ut homo quispiam, vel tot homines, voluntariè se offerant, & non solum singuli ad singulas (velut illi turris Babylonica) sed multi ad multas addiscendas se quasi devoteant.

Verum

Verum enim verò, interrogari me à vobis video: Si Deo tam facile est linguarum scientiam in momento infundere, & si quondam Apostolis ad prædicandam fidem per mundum, linguarum donum impertiit; quare idem nunc donum ejusdem fidei Prædicatoribus; in Christianitatibus, seu Gentilitatibus novis, sicut istis nostris non prærogat? dubium istud jam est antiquum, & à S. Gregorio Papa, & à S. Augustino Episcopo, quamvis diversimodè enodatum. Ratio literalis est, quia Deus ordinariè, sine necessitate miraculosè non operatur: deficientibus viribus humanis, defectum hunc supplevit divinæ. Porro quia Christus duodecim tantum hominibus mundum convertere volebat; tanto convertendo mundo, tot civitatibus, tot regnis, tot provinciis tam paucorum operâ Prædicatorum fidei subjugandis, omnium linguarum scientiam ipsis infundi protinus necessarium erat; siquidem ad discendum nec tempus, nec oportunitas suppetebat: verum jam sic dilataâ & propagatâ, uti hodie dum est, fide, ministrisque multiplicatis, qui singularum nationum addiscendo linguas prædicare possent, linguarum miraculosa cessarunt: quia supervacanea erat miraculi continuatio. Ecce illud in linguis Spiritus Sancti.

Apparuerunt illis dispersita linguæ tanquam ignis, seditque supra singulos eorum. Nescio utrum distinctionem advertatis: apparuisse linguas, ignem verò sedisse dicit. Enim verò, quare non sederunt linguæ, sed ignis sedit? quia linguæ non venerunt de sede, ignis verò sic. Geminum hodie Apostolis à Spiritu Sancto primariò collatum est donum: linguarum scilicet, amorisque Dei.

Donum linguarum non sedit, quia perseveraturum non erat, universaliterque cum Apostolis finem accepit: *Apparuerunt dispersita linguæ.* Apparuerunt & disperserunt linguæ. Donum verò ignis, donum amoris Dei sedit: *Sedit supra singulos eorum;* quia de sede venit, & non in Apostolis tantummodò, sed in omnibus ipsorum successoribus perseveravit. Et istud omnia comprobant sæcula; & nos hodie tot videmus viros Apostolicos, in quibus iste tam vivaciter operatur ignis, iste sic ardet spiritus; & iste amor tam manifestas ardoris emittit scintillas. Apostolis Deus linguas contulit igneas: successoribus eorum linguarum largitus est ignem. Linguæ igneæ cessarunt, linguarum ignis minimè: iste quippe ignis, iste spiritus, iste Dei amor istis addiscendis, cognoscendisque linguis infundere compellit. Et quidem, quantum ad linguarum scientiam, promissio Christi ad literam, multò potius in hodiernis impletur Viris Apostolicis, quàm in ipsis antiquis Apostolis: quia Christus dixit: *Ille vos docebit:* scilicet Spiritus sanctus. Et primitivæ Ecclesiæ Apostolos Spiritus sanctus non docuit linguas, sed infudit & dedit: Modernis verò Apostolis Spiritus S. illas infusus docturusque venit: *Ille vos docebit.* Primæ linguæ datæ fuerunt comitante miraculo; secundæ sine miraculo sunt doctæ: quas ego miraculosas magis æstimo: quia minus miraculosum in Deo, illas dare posse sine labore; quàm in homine tanto labore illas velle addiscere: in Deo potestatem arguit infinitam, quæ in ipso est natura; in homine excessivum Dei arguit amorem, qui hominis transcendit naturam. Gravissimâ igitur ratione officium

istud docendi committens Spiritui sancto, Discipulos suos à schola sapientiæ, ad scholam traducit amoris : *Ille vos docebit.*

S. V.

QUOD diximus, probavimus. Quid verò hinc deducitur vel colligitur ? videbitur ne forsan Auditoribus, ad solos fidei Prædicatores, ad Religiosos, ad Missionarios, ad Pastores Ecclesiæque Ministros hanc spectare doctrinam ? in terris aliis est ita : in istis verò nostris concernit protinus omnes. Inquisitionibus Lusitaniæ, omnes Ministri sunt Evangelici. Afferunt hoc S. Augustinus prædicans in Africa, inquisitionibus nostris annumeranda Explicabat Sanctus illam Christi sententiam : *Ubi ego sum, illic & Minister meus erit.* Conversus ad populum magnus hic Doctor hoc modo dixit : *Cum auditis, Fratres, Dominum dicentem, illic & Minister meus erit, nolite tantummodò bonos Episcopos, & clericos cogitare ; etiam vos promodulo vestro ministrare Christo : & quomodo Minister erit homo laicus sine literis, sine ordinibus, sine gradu aliquo in Ecclesia ? idem hoc Sanctus dicit : Bene vivendo, id est, bene vivendo bonumque exemplum præbendo ; Eleemosynas faciendo, aliaque charitatis opera exercendo : Nomen, doctrinamque ejus, quibus potuerit predicando : unusquisque paterfamilias pro Christo & pro vita aterna suos omnes admoneat, doceat, hortetur, corripiat, impendat benevolentiam, exerceat disciplinam. Iste talis paterfamilias qualis erit ? pro consolatione vestra, audite Christiani, quod con-*

cludit Augustinus : *Ita in domo sua Ecclesiasticum, & quodammodo Episcopale implebit officium, ministrans Christo, ut in æternum sit cum ipso.* Istud S. Augustinus suis prædicabat indigenis Africæ, idem ratione justiore nostris prædicare posset Americæ.

O si Divinus Spiritus, qui hodie super Apostolos descendit, vel unicum divinæ suæ lucis radium statûs hujus incolis immitteret, ut intus & foris obligationes suas attenderent, quas debent fidei, quam præfiterentur ; quàm veraciter omnes hodie, non veri tantùm Christi Ministri, verum etiam Apostoli evaderent ! Quid est esse Apostolum ? Apostolum esse nihil est aliud, quàm docere fidem, animasque adducere ad Christum : & nullus in hac inquisitione degit, qui hoc non possit, & facere obligetur. Primò in missione hac in Aniazoniam destinata, & cras discessura (quam Deus spoliis cælestibus, prout speramus, adeò onustam, tantisque pro terra ista remediis instructam, sicut desideratur, deducere dignetur) quis Lusitanorum ex præfidiis proficiscitur, qui non Apostoli exerceat officium ? non solùm Missionarii, sed etiam milites & Capitanei vices agunt Apostoli ; omnes etenim inquisitum pergunt Gentiles, ad lumen illos fidei, Ecclesiæque gremium adducturi. Ecclesia de Christi tui sponsi Latere est formata, sicut Eva de latere Adami. Et formata est, quando de Latere Christi in cruce exivit sanguis & aqua : *Exivit sanguis & aqua* Sanguis redemptionis pretium, & aqua, Baptismatis significabat aquam. exivit verò sanguis simul & aqua, quia virtutem suam & efficaciam, à sanguine aqua recepit. Interrogo igitur, quis Latus illud,

Joan. 12.
v. 26.
S. Aug.

S. Aug.

Joan. 19.
v. 34.

Ibidem.

ex quo formata est Ecclesia, aperuit? milites aliquis Lanceâ inquit textus: *unus militum lanceâ latus ejus aperuit.* Ergone & milites ad formandam concurrunt Ecclesiam? etiam, Frequentur enim necesse est, milites suis armis aditum aperire, liberumque per portam introitum pandere; ut per apertam hanc liberamque portam sanguis & aqua Baptismi communicetur: *Et continuo exivit sanguis & aqua.* Et quando fides sub armis, ad eorundemque prædicatur umbram, tam Apostoli sunt defendentes, quam prædicantes: utrique enim ad salutem animarum co-operantur.

Enim verò quid fore putatis, si modò dicerem quod in conquisitione hac, sicut viri Apostolorum officium exercent in campo, sic illud mulieres exercere posse in sua domo? illud dicerem, quod jam anti graves asseruerunt Authores: illi in castris adducendo animas ad Ecclesiam officio funguntur Apostolorum: hæc suis in ædibus, famulos suos & famulas, seu mancipia instruendo officio perfunguntur Apostolarum. Non est nomenclatura, nec grammatica mea, sed doctissimi Salmeron, qui Marias; *Apostolorum Apostolas*, nuncupavit. Et quare? quia mysterium resurrectionis Christi illis annunciârunt. Si igitur mulieres hominibus jam Christianis Christique Discipulis, unum tantum fidei mysterium annunciantes, nomen merentur Apostolarum; quantò justiore titulo Gentilia & rudia mancipia omnibus salutis mysteriis imbuentibus hoc nomen debetur? Domicella quæpiam famulum suum aut famulam fidem in Deum docere adlaborat, & quid illos docet? altissimum illos docet Sanctissimæ Trinitatis myste-

rium; Incarnationis, Mortis, Resurrectionis, Ascensionis Christi arcannum; adventus Spiritus S. judicii extremi, vitæ æternæ mysteria, omnia denique illa, quæ Christiani credimus & cōfitemur. Ecce an non Magistrarum seu Doctricum harum aliqua nomen Apostolæ mereatur?

Nullus dubio relinquitur locus, quin viri mulieresque omnes sublimissimi hujus nominis exercitiiq; divini, vel divinissimi sint capaces. Christus binas in Evangelio introducit parabolas; unam de Pastore ovem perditam quærente, & inventam in suis humeris ex montibus reportante: alteram de muliere drachmam perditam accensâ ad quærendum lucernâ, in sua domo inveniēte. Ovicula hæc, & drachma utraque perditæ & inventæ errantes designant animas, quæ conversæ diriguntur ad Deum: qui quæsit & invenit ovem in parabola prima; & quæ drachmam quæsit & invenit in parabola secunda, Ministri sunt Evangelici, qui animas istas reducant, & reportant ad Deum. Si igitur in utraque parabola duæ istæ personæ Ministros significant Evangelicos, qui animas ad Deum adducunt, quare Christus in prima introduxit virum, & in secunda mulierem, quæ accendit lucernam? ut doceret, uti viros, ita & mulieres, omnes ad animarum procurandam salutem cooperari posse: viros in campo pastoralis baculo; mulieres in domo candelâ & lucernâ: viros in campo armis suis penetrando vepres & dumeta, mulieres illuminando & docendo in domo. Ecce quomodo id ipsum Joël Propheta eodem cap. 2. quod hodie S. Petrus Hierosolymitano declaravit populo, prædixerit: *Sed & super servos meos, &* Joël. 2.

H h 8

ANGL. 429

Salmeron.

Ταπυα
in lingua
Μαρα-
gnana.

cillas in diebus istis effundam spiritum meum; & prophetabunt. Notate: non dicit Deus, quod spiritum suum effundet super servos, sed, *super servos meos, & super ancillas*: nam non solum viri, sed mulieres, prædicare possunt & debent; & prædicabunt dilatabuntque fidem, quilibet suo conformiter statui & conditioni: *Et prophetabunt.* Hinc hodie non sine grandi mysterio, in cœnaculo Hierosolymitano, quod Spiritus S. advenit cum viris simul fœminæ sunt inventæ: *Hi omnes erant perseverantes unanimiter in oratione cum mulieribus.* Erant viri, erant mulieres in cœnaculo; quia viros & mulieres Spiritus S. Magistros & Magistras doctrinæ cœlestis facturus advenerat, docturusque ut docerent, *Ille vos docebit.*

S. VI.

Supposito itaque, non Ecclesiasticis solum, sed etiam sæcularibus; nec viris tantum, sed etiam fœminis, vel ex charitate, vel ex iustitia, vel ex utraque simul, suo cuique conformiter statui & conditioni incumbere Gentiles, Neophytosque harum terrarum, in quibus degimus, Christianos lege fideque imbueri Christi; nemo, quæso per gratiam Spiritus Sancti, se supremi divinique huius Magistri disciplinæ non tradat, ut saltem famulorum tuorum & domesticorum Doctor esse possit. Vos linguæ gnari maiore facilitate; vos verò ejusdem ignari maiore merito gaudebitis. Et utrique vobis ipsis (quod semper est melius) vel mediante alio, tali curâ, sollicitudine & diligentia Christiano huic debitoque exercitio vos applicare

debetis, ut nullus necessarium doctrinæ pabulum, seu paucis, seu multis commendatis sibi à Domino Christi ovis deesse patiat, omnes enim in hac conquisitione estis Pastores, vel magni huius Pastoris substituti. Multi ingentis zelo, Religionis Christianæ affectu, ædificationeque non vulgari id præstant: quod omnes æmulari, consultum est.

Nemo verò (more quibusdam usitato) ruditate se Gentis excuset, dicendo; quod superius tetigimus, esse lapides, esse truncos, esse animalia bruta: quia licet reverà quidam eorum tales, aut sint, aut esse videantur, industria & gratia vincet omnia: & de brutis, lapidibus & truncis efficiet homines. Dicite, quæso, mihi, quidnam potentius, gratia, an natura? gratia, vel ars? quod igitur ars facit & natura, quare industriam vestram gratiâ Dei concurrente illud effecturam diffidemus? concedo Indum istum barbarum & rudem, esse lapidem: ecce quid ars efficiat in lapide. Statuarius ex montibus istis rudem eruit lapidem durum & informem; sublato jam quod erat grossius, atrepto malleo & circino incipit efformare hominem, primò de membro ad membrum, & postea de figura ad figuram usque exactissimam: discriminat capillos, delineat caput, insculpit oculos, excavat nares, os effigiat, faciei lineamenta deducit, pectus efformat, brachia distendit, manus explicat, digitos disjungit, vestes adaptat: hic tollit, illic addit, &c. evaditque homo perfectus, & quandoque sanctus, qui altari imponi posset. Idem hic fiet, ubi industria vestra gratiæ divinæ fuerit cooperrata. Est lapis, juxta quod dicitis, Indus iste rudis?

Luc. 3.
v. 8.

S. Amb.

rudis? laborate igitur, laborandoque continue (nihil enim sine labore & perseverantia peragitur) identidem circinum applicate, malleum iteratò impingite, & videbitis, quomodo ex lapide hoc rudi & informi non solum efformabitis hominem, sed Christianum, & fortassis sanctum. Istud non inferior quàm Prophetarum maximus prædicit & promittit: *Potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ.* Abraham credentium omnium, fidemque habentium pater est: & Baptista dicendo, Deum ex lapidibus suscitaturum filios Abrahæ, tanquam certum assumat ac vaticinatur, quod Deus ex gentilibus, idololatriis, barbaris, & instar lapidum duris, Evangelicâ mediante doctrinâ, non solum homines, sed fideles, Christianos, Sancto que sit facturus. S. Ambrosium auscultate. *Quid aliud quàm lapides habebantur, qui lapidibus serviebant, similes utique his qui fecerant eos: prophetatur igitur saxosis Gentilium fides infundenda peccatoribus, & futuros per fidem Abrahæ filios, oraculo pollicetur.* Ita hoc vaticinatus fuit Baptista: & quemadmodum ille hujus miraculi extitit Vates, sic vos illius eritis instrumentum. Docete, instruite, erudite illos lapides, & de lapidibus non hominum statuas, sed veros homines, verosque per fidem Abrahæ filios efficietis. Quod fit in lapidibus, facilius fieri potest in truncis, quibus minor inest repugnantia & brutalitas.

Ad convertenda animalia in homines non ars, sed natura sufficit: estque mirabile, sed quia ordinatum, mirabile non videtur. Agedum, videte. Venatum existiis in nemoribus istis & sylvis, transfixistis seu trajecistis cervum, ca-

pream, damam, bubalum, aprum: vester verò famulus occidit cameleonem, lacertam, crocodilum: hic cum suis comedit focis; vos cum vestris epulati estis amicis: & quo eventu? elapsis octo seu paucioribus horis (siquidem Galenus pauciores admittit) caprea, dama, cervus, aper, cameleon, lacerta & crocodilus, omnia hæc animalia conversa sunt in homines; jam caro est hominis, paulò ante caro feratum. Si igitur vi caloris naturalis hoc natura efficere potest, quare hoc longè efficacius vi caloris ignisque Spiritus S. non operetur gratia? si natura animalia fera naturaliter convertere potest in homines, quare gratia supernaturalis istam non faciat conversionem? idem ipse gratiæ author Spiritus, sic S. Petro monstravit, futurum. S. Petrus orationi intentus erat in civitate Joppeni: *Ecce vidit cælum apertum, & descendens vas quoddam velut linteum magnum, quatuor mitis submitti de cælo in terram, in quo erant omnia quadrupedia, & serpentina terræ, & volatilia cæli.* Id est aves, & omnia alia animantia sylvestria, fera, horrida & venenata, quæ in lege veteri habebantur immunda. Tribus vicibus eadem horâ sanctus Petrus ostentum hoc videns, de significato ejusdem magis magisque semper suspensus attonitusque hæsit, audita similiter tertio repetitâ voce sibi dicente: *Surge Petre, & manduca* Verba non declarabant ænigma, sed magis involvebant: impossibile enim sibi videbatur, Deum manducari præcipere, quæ lege vetuisset. Eodem verò momento domus pulsabatur ostium à legatis seu nunciis, quos Gentilis quidam Dominus nomine Cornelius Romanorum militum, & respectivè cære-

Act. 10

v. 11.

Ibidem

v. 13.

sareensis præsidii legionis Centurio, ad accersendum S. Petrum discesserat, ut fide imbutus Baptismum ab eo reciperet. Gentilis iste, sancto asserente Ambrosio, primus à Christo fidem petiit ac recepit: quo facto, & Angeli accedente declaratione visionis mysterium Sanctus Petrus intellexit. Intellexit inquam linteis isto magno significari mundum; quatuorque initiis, quibus sustentabatur, quatuor ejusdem plagas; animalibus feris, immundis, horridis, legeque manducari vetitis, diversas Gentilium nationes barbaras & indomitas, extra obedientiam cognitionemque Dei adhuc agentes, quas Dominus idem, adduci ad se vellet. Hucusque Textus, ejusque significatio.

Verum enim verò, si animalia hæc Gentilium populum significabant, eumque Deus à sancto Petro doceri & converti volebat, ut quid occidere & manducare mandat? eodem planè ex motivo: feras enim convertendi in homines expeditissimus est modus, occidere & manducare; nihilque adæquatè magis & propriè modum exprimit docendi. Ut fera convertatur in hominem, oportet eam desinere esse, quod est, & incipere esse quod non erat: & totum hoc occidendo illam & comedendo peragitur: occidendo enim desinit esse quod erat, mortua enim jam non est fera: comedendo incipit esse quod non erat, comesta enim jam est homo. Porro quoniam Deus volebat ut omnia ista animalia fera & horrida Petrus in homines, & in homines fideles converteret, idcirco vox cœlestis occidere & manducare præcipiebat: *Occide & manduca*. Insinuare volens, ut eos erudiret & doceret; quia instructio, & doctrina id in ipsis opera-

tura foret, quod occisio & manducatio naturaliter facit. S. Gregorium Papam auscultate: *Primo Pastori dicitur, macta & manduca: quod mactatur quippe à vi- ta occiditur: id verò quod comeditur, in comedentis corpore commutatur: macta igitur & manduca, dicitur, id est, à peccato eos, qui vivunt, interfice, & à seipsis illos in tua membra converte* Deus volens ut Gentiles illos fide imbueret S. Petrus, eos mactari & manducari mandat; nam quod mactatur desinit esse quod erat: & quod comeditur in substantiam comedentisq; membra convertitur: amboque hos effectus doctrinam Sancti Petri in Gentilibus feris & barbaris fore operaturam significavit. Primò mori oportere, quia desinere deberent esse Gentiles, moxque comedi & in membra S. Petri converti, quia fieri debebant Christiani Ecclesiæque membra, cujus caput erat S. Petrus. Ita, ut quemadmodum natura feras facit homines occidendo & manducando; ita etiam gratia feras convertat in homines erudiendo & docendo. Docuistis barbarum & Gentilem; & quid doctrinam illam operari putatis? occidit in eo feritatem, & introducit humanitatem: occidit ignorantiam & introducit cognitionem: occidit brutalitatem & introducit rationem: occidit infidelitatem, & introducit fidem; & hoc modo conversione admirabili, evadit homo, qui fuerat fera; evadit Christianus, qui fuerat Gentilis: qui fuerat spoliū peccati, membrum manet Christi & S. Petri. *Occide & manduca*. Et quoniam Spiritus Sancti gratia artem excedit ac naturam ad faciendum de lapidibus & brutis homines: licet illi conquisitionum harum essent feræ, vel brutorum instar irrationales, vel lapidum

dum instar insensitivi, difficultas ista ad excusandam socordiam seu ad tollendam docendi obligationem omnino foret insufficientis: *ille vos docebit.*

§. VII.

UT verò obligationi huic & officio nemo desit, in memoriam vobis seu mentem tantum revocabo, quantum hoc faciendo obsequium præstetis Deo; rationisque rigorem, quam reddetis Deo, si omiseritis. Textus quidam continetur in scriptura, cujus quoties recordor horrore concutior ob id quod modò dicturus sum. Agebant Apostoli ascendente Domino in monte Oliveti, oculis cælo infixis, cordibus verò jam intromissis, jam enim oculis aspectuique ipsorum Dominus & Magister se subduerat, qui illos sibi unitos post se trahebat. Rapti erant, & suspensi, & quasi extra se; præ amore, admiratione, gloria, jubilis & desideriiis: & ecce duo apparent Angeli, hæc ipsis verba loquentes: *Viri Galilai, quid statis aspicientes in cælum? hic Iesus, qui assumptus est à vobis in cælum, scilicet ad judicandum.* Notatu sane digna talibus personis, talique loco & occasione prolata verba! quod obstupescant Angeli, Apostolos in monte Oliveti ex desiderio Christi in cælum aspicere, & ut illos inde discedere faciant (prout fecerunt) diei judicii, reddendæque rationis memoriam ingerant: ergone in monte degere remotum ab hominibus, oculos infigere cælo, raptum esse in contemplatione gloriæ, amore desiderioque Christi hære suspensum, nunquid reprehensione stuporeque quid dignum est, ut id ipsum Angeli obstupescant repre-

hendant? hoc casu sic. Nam si omnibus in hominibus stuporem reprehensionemque meretur, malum pro bono non derelinquere, in Apostolis stupore reprehensioneque dignissimum erat, bonum pro meliori non derelinquere. Officium Apostolorum & obligatio erat prædicando fidem animas salvare; ordo modusque à Christo præscriptus erat, ut in Jerusalem recollecti ad prædicandum se disponerent. Dono sancti Spiritus prius accepto, quem ipsis missurus esset: derelinquere verò montem Oliveti pro cœnaculo, derelinquere contemplationem pro schola linguarum, desistere ab intuendo cælo, ad succurrendum cæcitatibus terræ, dimittere denique desideria Christi, non erat deferere banum, sed in melius illud commutare; erat enim bonum magnum meliorare pro alio majore: erat servitium Dei pro alio dimittere servitio majore, placitum Dei pro altero placito majore, gloriam Dei, pro alia ejusdem gloria majore. Contemplari opus est divinum, animas verò ad Deum adducere opus est diviniissimum: sic illud appellante S. Dionysio Areopagita: *opus Dei diviniissimum.* Apostolorum autem & virorum Apostolicorum obligatio requirit, non divinum tantum, sed diviniissimum sectari; divinumque pro diviniissimo derelinquere Propterea Angeli ipsos fixis in cælum oculis in monte stantes contuiti, attoniti increpant, dicentes: *Quid statis: q. d. quid hic agitis? ac si, quod agebant, nullam cum eo, quod faciendum incumbibat, haberet correspondentiam.* Occupatio eorum ibidem non erat, nisi contemplationes, admirationes, extases, raptus: quod facere incumbibat, erat prædicare, catechiza-

S. Dion
Areop.

Part. III.

re ; docere, baptizare, convertere animas : omnia verò illa horum respectu & comparatione , Angelorum melius nobis intelligentium iudicio , quid sunt ? unum, *Quid* ? aliquid de quo dubitari potest, utrum sit : aliquid minus, quàm esse deberet. Unum subsistere , stare non progredi : *Quid statis* ? ecce, ecce, vos , & vos (cum omnibus & singulis utriusque sexus viris & foeminis loquor) quantum obsequium præstatis Deo servos vestros seu mancipia docendo, quando eum in fixam addiscitis linguas, quando scribitis , catechismo studetis, interpretem inquiritis , & eo tantum sine quandoque alitis salariumque assignatis. O fortunatum dispendium ! ô felix studium ! ô faustum & incomparabile coram Deo meritum ! in summa pensate Christiani, quantò majus sit bonum, & servitium pro Deo ejusque gloria unum hujus terræ docere Æthiopem , quàm rapturn esse in cælum : *Quid statis aspicientes in cælum* ?

Enim verò si tantum Deo obsequium præstant, qui sollicitè id curant ; illud negligentes, tantà incuriâ, oblivioneque doctrinæ, fidei Christianæ, famulorumque suorum salutis laborantes , quàm rigidam putatis Deo reddere debere rationem ? terrent Apostolos Angeli die iudicii, temporisque momenta, quibus in monte morabantur Oliveri pensare volunt. Quare ? quia erant homines, quibus pro animabus alienis rationem reddere incumberebat ; & cui pro animabus alienis reddere incumbit rationem, ad momentum usque, quo sollicitam eandem curam agere neglexerit, strictissimam Deo reddere cogetur. O quàm

terribilem Deus in die iudicii, ab omnibus qui in regione hac degimus, exigit rationem, quia omnes commissas nobis habemus animas ! Prædicatores, animas omnes : Pastores, suarum Ecclesiarum : sæculares, suarum familiarum. Porò si difficile est de una tantum anima bonam reddere rationem, quid erit de tam multis ? S. Hieronymus sine tantæ solitudinis, tantarum poenitentiarum, tolerantorumque in Dei Ecclesiæque servitio laborum respectu ad divini iudicii Angelicæque tubæ memoriam tremebat ob reddendam de sua tantum anima rationem. Anima sancti Hilarionis Abbat, emensis octoginta eremiticæ vitæ annis , & tot tamque insignibus reportatis à diabolo victoriis, propter eandem ita tremebat , ut ex corpore egredi trepidaret , & à Sancto exspiraturo ad exeundum animanda esset.

Si igitur Hieronymi , si Hilariones, si maximæ Ecclesiæ columnæ post tam sanctè transactum vitam de reddenda pro anima una ratione contremiscunt ; quam vos, post vitam vestram, non adeò ut illorum , conformiter legi Dei peractam ; non de una, sed tot animabus rationem reddituros speratis ? quidam de quinquaginta , nonnulli de centum, alii de ducentis, alii trecentis, alii de quadringentis , aliqui de animabus mille rationem reddent. Multi vestrum hodie habent paucas , sed illo die habebunt multas : quotquot obierunt pro servitio ad dandam resurgent rationem. Quotquot habuistis & habetis, omnes illo die simul apparebunt ante tribunal singulæ pro se rationem reddituræ , & vos pro omnibus. Ego profectò pro parte po-

potius ipsarum ; quàm vestra rationem reddere mallet. Famulus suo se excusabit Domino : sed Dominus quomodo ? famulus exiguo suo excusabit se ingenio & inficitia : sed Dominus quocalive modo ? nimia suâ cupiditate ? crassa suâ cæcitate ? pietatis suæ inopiâ ? humanitatis defectu ? Christianæ religionis tepore ? fideique modulo ? ô Deus juste, ô Deus misericors, nec in justitia tua, neque in tua misericordia animabus istis ex intricato isto labyrintho evadendi viam mediumque invenio ! si divina justitia invenit unde damnet Gentilem, quia non fuit baptizatus, quomodo misericordia divina medium inveniet salvandi Christianum, cujus culpâ ille non fuit baptizatus ?

Prò quales in illa die de vobis petent vindictas tot infelices animæ, quarum infelicitatis æternæ vos causa fuistis ! Abel à Deo petebat vindictam, & salvatus agit in cælo. Si Abel frater vindictam à Deo petit de fratre, qui vitam sibi eripuit temporalem ; mancipium aliquod, seu mancipia tot seu famuli, qualem à Deo petent vindictam de Domino, qui vitam ipsis surripuit æternam ? si Abel, si anima salvata, hodieque visione Dei fruens vindictam petiit ; anima & animæ damnatæ & ardentes in inferno, ibidemque æternum mansuræ ; quales vindictas petent, quales vindictas inclamabunt, quales vindictas ingeminabunt ad cælum, ad terram, ad infernum, ad diabolos, ad Angelos, ad Deum ! ô quam triste & horrendum erit spectaculum Lusitanum quempiam (multoque magis grandes & potentiores) conquestionum harum in illa die tanta Indorum, liberorum quorundam,

aliorum mancipiorum, nonnullorum benè, aliorum malè captivorum multitudine circumdatos videre ; hos gentiles, illos cum Christianorum nomine ad infernum condemnatos, omnes in igne ardentis, omnes justitiam Dei inclamantes, & de infelici isto homine, qui hoc in mundo Dominus fuit appellatus vindictam postulantes ! ah ingeminabit unus, quod ob non acceptum Baptismum sum damnatus ! vindicta ingrato meo superveniat Domino, qui tot annorum mihi servitia non solvit, nec modico quidem illo, quod non pluris ipsi constitisset quàm aquâ Baptismi ! ah, ejulabit alius ! quod ob Dei fideique mysteriorum ignorantiam fuerim condemnatus ! Justitia Dei & vindicta infideli meo superveniat Domino, qui informari me curans de omnibus, quæ servitium ipsius concernebant, de necessariis ad meam salutem sollicitudinem omnem postposuit ! ah ingemiscet alius, quod ob vitam omnem turpiter cum concubina contra legem Dei transactam damnationem incurri ! superveniat justitia inhumano meo Domino, qui ob commoda privata peccatum hoc dissimulando in matrimonium noluit consentire ! ah lacrymabitur alius, quod ob omissam Quadragesimalem Confessionem, seu non intelligenti, ut dirigeret, factam condemnatus sum ! superveniat justa Dei vindicta avaro meo Domino, qui ne biuani servitii jacturam faceret, nec tempus, nec locum, nec Confessarium indulgere voluit, quibus anima mea indigebat ! alius denique dicet, vix mihi quod sine Sacerdote, sine Sacramento moriendo sum damnatus ! Justitia justaque vindicta super tyrannicum

nicum meum veniat Dominum , qui quia mihi afferri non permisit remedium , vel me deferri ad illud , mori me sivit ut brutum / canem me compellavit in vita , & velut eanem tractavit in morte. Hæc miserorum mancipiorum seu famulorum horum singuli ad justum supremumque Judicem Jesum Christum ingeminabunt , ejusdem simul interpellantes sanguinem (qui culpâ vestrâ nihil eis profuit) justitia , justitia , justitia. O quomodo clarè tunc cognoscetis , quis vobis veritatem prædicaverit ! ô quomodo in illo judicii die certissimè immutabitis judicium & judicia ! hodie beatos illos dicitis , qui magnâ mancipiorum , famulorum & famularum stipantur cætervâ , minusque beatos , qui horum habent paucos : in illa die , qui magnum illorum habuerint numerum , erunt infelices , & felices , qui habuerint paucos , feliciores verò , qui habuerint nullum. Habete eos, Chri-

stiani , habete eos & habetote multos ; verum tali eos habetote modo ut ipsi animas vestras promoveant , & vos eorum animas promoveatis in cælum. Istud desidero , id vobis opto , istud vobis consulo , istud vobis procurare satago ; istud à vobis & Dei & vestri amore efflagito : istud denique ex hoc sermone cordibus & animabus vestris à vobis inferi optarem.

Spiritus Sanctus qui hodie descendens super Apostolos illos mundum docere docuit , in vos descendat , omnes vos instruens , ut vel ipsi docere vel doceri permittere velitis eos , quibus doctrinam debetis : ut illi per vos , & vos cum illis in hac vita gratiam (quæ tam carò nobis constat) consequentes , magnis cum incrementis in altera , sempiternâ gaudere & frui mereamini Gloriâ.

Amen.

S E R M O

P R O

Dominica decima nona post Pente-
costen.Incidente in diem, quâ singulis mensibus Festum de
Venerabili Sacramento celebratur.

Habitus in Cathedrali Bahiæ Anno 1639.

Misit servos suos vocare invitatos ad nuptias.

Matth. 22.

§. I.

Matth.
22. v. 1.

*S*imile est regnum celo-
rum homini Regi. Ite-
rum repeto, textumque
Evangelii de verbo
ad verbum construo.
Advertite animum, me-
moriar mandantes verba omnia; si-
gula quippe suo gravida mysterio, u-
tilitatem nobis non minimam affe-
rent. *Simile est regnum celorum* (in-
quit Christus Redemptor noster) *homi-*
ni Regi, qui fecit nuptias filio suo. Nu-
ptiarum præsentem jam die, servos suos
ad convivium invitatos vocatum misit, ut
venirent, qui venire noluerunt. Nihilo-
minus alios servos cum tenoris hujus
mandato iteratò misit: *Dicite invitatis,*

*ecce prandium meum paravi, tauri mei
& altilia occisa sunt, & omnia parata. Ve-*
rùm invitati & hanc secundam vocandi
sprevêre instantiam: Et neglexerunt, ibidem
& abierunt, unus in villam suam, alius
verò ad negotiationem suam; reliqui verò
tenuerunt servos ejus, & contumeliis affe-
ctos occiderunt. Rex autem cum hoc au-
disset iratus est: & missis exercitibus suis,
perdidit homicidas illos, & civitatem il-
lorum succendit. Tunc ait servis suis,
nuptie quidem paratae sunt, sed qui invita-
erant non fuerunt digni. Ite ergo ad ex-
itus viarum, & quoscunque inveneritis,
vocate ad nuptias. Et egressi servi ejus
in vias, congregaverunt omnes quos inve-
nerunt malos & bonos: & impletae sunt nu-

ptia discumbentium; intravit autem Rex, ut videret discumbentes, & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali: & ait illi: amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? at ille abmutuit: Tum dixit Rex ministris: ligatis manibus & pedibus ejus, mittite eum in tenebras exteriores; ibi erit (concludit Christus) fletus & stridor dentium. Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.

Hæc de litera ad literam est historia, seu Evangelii parabola: pro cuius intelligentia scire convenit, quis sit Rex: quis filius: quales sint nuptiæ: quodnam convivium: quinam invitati, qui venerunt: quinam illi, qui venire noluerunt; quales denique famuli, qui vocarunt. Rex, Pater fuit æternus: Filius, Verbum, Secunda Sanctissimæ Trinitatis persona: Nuptiæ, ejusdem Filii Dei incarnatio, quæ humanæ se naturæ desponsavit: Convivium, cœlestis est gloria & beatitudo, ad quam isto mediante mysterio liber nobis aditus patet: invitati qui venerunt, sunt illi qui salutem consequuntur: qui venire noluerunt, sunt illi, qui damnantur: denique servi vocantes & invitantes sunt Prædicatores. Supposito igitur illud esse officium obligationemque Prædicatoris, ista quoque hodierni erit materia Sermonis: *Misit servos suos vocare ad nuptias.* Auditores, Deus me invitatum vos misit ad gloriæ convivium: & hoc faciam. Considerans verò eandem in parabola semel atque iterum vocatos, venire renuisse invitatos; quas, quæso, rationes adducam, quibus mediis ad persuadendum vobis utar, quod tot electi à Deo, & missi non persuaserunt Prædicatores? omnem spem fiduciamque meam in vir-

tute potentiaque Evangelii collocavi: proinde non plus dicam, quàm illud dixit, & jam audistis. Illius tantum verba proponam & discutiam; omnia & singula, nullo excepto proponam & excutiam. Ad probandam quantumcunque dicam, nec novi, nec veteris Testamenti aliam, præter Evangelium ipsum allegabo scripturam. Et si quidem assumptum hoc novum vobis videtur ac difficile, hanc ipsam ob causam, vos mihi oportet assistere, ad plus quàm aliàs gratiæ petendum. Ave Maria.

§. II.

Misit servos suos vocare invitatos ad nuptias.

VOcare invitatos ad convivium Gloriæ, assumpsi, seu assumere me jussit Evangelium. Cum verò convivium istud non sit aliud quàm illud Sanctissimi Sacramenti, quod iterata singulis mensibus vestra celebrat hodie devotio: ut me sine fastidio auscultetis & scrupulo, ipsum ab utroque vos liberabit Evangelium; idque singulari proprietate, & hucusque non audito, nec expectato à vobis mysterio.

Agedum aggrediamur parabolam, quam retuli. Primum, quod tanquam magni argumenti, seu mysterii sui fundamentum supponit, nosque docere intendit, est, quod omnes, quotquot præsentibus adsumus, ad gloriæ convivium sumus invitati. Ad suppositum hoc probandum, inquit Textus, quod præsentibus jam nuptiarum die, servorum suorum quosdam Rex miserit, ut invitatos ad convivium vocarent: *Misit servos suos, vocare invitatos ad*

Matth.
22. v. 8.

ad nuptias. Quibus venire renuentibus, loco ejus quod se offensum aut iratum velut homo & Rex ostenderet; *Homini Regi;* Ut se Deum esse sub hac metaphora doceret, non per eosdem, sed alios servos, illos denuò vocatum misit: *Misit alios servos.* Quinam isti tam primi, quàm secundi fuerint servi, proprietate excellenti Origenes, S. Hieronymus, & D. Thomas declarant. Primos fuisse ajunt Prophetas; secundos Apostolos. Prophetæ fuerunt primi; primò enim vocârunt invitatos in lege scripta: & Apostoli fuerunt secundi; succedentes enim Prophetis similiter invitatos vocârunt in lege gratiæ. Hinc æquè propriè sequitur, ad convivium invitatos gloriæ, jam ante Prophetarum Apostolorumque adventum fuisse invitatos. Ante Prophetas jam erant invitati; de primis enim servis inquit Textus: *Misit servos suos vocare invitatos.* Ante Apostolos similiter erant invitati; ad secundos enim servos dixit Rex: *Dicite invitatis.* Si igitur jam erant invitati, antequam essent Prophetæ & Apostoli; nec Prophetæ illos invitârunt nec Apostoli, sed qui eos vocârunt: quisnâ illos invitavit? extra controversiâ est, quod ipse Rex, desponsati Principis Pater, qui est Deus. Sed quando? nonnulli eos ab æterno vocatos affirmant, quando Deus homines ad gloriâ prædestinavit. Verùm istud esse non potest; quia invitare & invitatum esse, reciprocam supponit notitiam, & homines nondum existentes invitari nequibant; prædestinati verò sic; ergò si ante Apostolos & Prophetas jam erant invitati, quando Deus illos invitavit? invitavit illos in Adamo, quando ipsi revelavit, quod non pro paradiso terrestri in hac vita, sed pro gloria cœle-

sti in altera ipsum creâisset. Neque veritas, neque ordo, neque consequentia parabolæ alio modo cum vera Theologia conciliari posset. In summa, uti à principio mundi, & ab Adamo, ac consequenter, quemadmodum omnes peccamus in illo, ita omnes in eodem ad convivium Gloriæ sumus invitati; finis enim ad quem nascimur omnes & conditi sumus, est servire Deo in vita præsentis, eodemque frui & gaudere in æterna.

Suppositâ veritate hac primâ, tam in Evangelio manifestâ; supposito etiam, quod Apostolorum Prophetarumque successores sint Prædicatores: partium mearum (ut dixi) est, hodie vos ad convivium similiter invitare, excusationemque dissuadere, ne consilio hoc contempto, venire nolendo damnationem incurratis. Verùm si convivium est de gloria, quâ temeritate ego de magnificentia, de gaudiis, summisque in eo deliciis à Deo præparatis, illis, qui digni fuerint percipere, loqui præsumam? ex Prophetis & Apostolis, qui vocârunt ad gloriæ convivium invitatos, duo tantum illam fuere contemplati. Unus illam eminens vidit constitutus in terra, scilicet Isaias: alter verò cominus eam vidit raptus in cœlum, qui fuit S. Paulus. Et quidnam uterque vidisse se dixit? uterque ineffabile id esse concorditer asseruit. Beatæ quippe patriæ illius bona & felicitates adeò à nostris, quibus nomen idem tribuimus adeò sunt diversa, ut sine modo & mensura, omnium sensuum nostrorum capacitatem, potentiarumque nostrarum sphaeram naturalem transcendant. Si igitur in iis, quæ beatitudinem concernunt Prophetarum illuminatissimus

mus Isaias ; in iisdemque Apostolorum omnium expertissimus S. Paulus, qui viderint, exprimere nesciunt; ecquid ego, de eo quod nec vidi, nec videre mereor, dicere possum? verum ulterius. Quando primi Regis servi, scilicet Prophetæ vocârunt invitatos, inquit Textus : *Nolebant venire* : & quando servi secundi, scilicet Apostoli, eos vocârunt similiter inquit Textus, eos non curâsse ; *illi autem neglexerunt*. Si igitur vocati, nec omni Prophetarum eloquentiâ, nec omni Apostolorum sermonis efficaciam fuere persuasi, quibusnam ego argumentis demonstrationibusque efficiam ut intelligatis hoc, quod illi non intellexerunt? ut velitis quod illi noluerunt : ut æstimetis, quod illi despexerunt; ut denique consensui adlaboretis, quod illi bina vice rogati non admisserunt?

S. III.

Hanc ob causam, Fideles, omnibus aliis dimissis hodie scripturis, Evangelio solo nudè & siccè considerato, vestram fidem, illiusque gratiam probaturus adsum. Omnibus aliis in scripturis vix divisim inveniuntur posita, quæ Christus Dominus noster presenti in Evangelio conjungit, ut iis nos informet totaliter comprehendere gloriam, ad quam nos invitavit. Proponit gloriam istam sub metaphora convivii, in quo grossiores etiam sensus majore valent acunine : tresque notabiles, quas in ipso considerat, à nobisque considerari vult, circumstantiæ sunt istæ. Prima, Quis istud instituit ; secunda, pro quo ; tertia, quanti ipsa constiterit institutio.

Rex hujus gloriæ convivii author : *Qui fecit nuptias*, est Deus. Quod sic concorditer intelligunt omnes PP. & expositores : Et si Deus convivium hoc fecit : *Qui fecit* : quàm incomprehensibiles cœlestis hujus mensæ erunt deliciae, quam paravit, & in conspectu suo idem ipse Deus, non solum ad supremæ majestatis magnificentiamque suæ ostentationem, sed ut æternum beatos redderet accumbentes in ea, collocavit! omne quod hoc casu imaginationis ex aggerationisque capax est, immensi illius verbi significato includitur : *Qui fecit* : Convivii hujus author, infinita est sapientia ; institutor hujus, infinita est omnipotentia ; hujus apparator, liberalitas est infinita, amorque infinitus. Quidnam igitur erit, quod fecit? Philosophi fidei lumine destituti, per inferioris hujus mundi creaturas, conditorem earundem cognoverunt esse Deum. Nos fidei dono præditos argumentari oportet è contrario : & quoniam rerum cœlestium sub conspectum non cadentium Authorem novimus Deum, hinc argumentari & inferre debemus, quales illæ futuræ sint. Verum istud non confidoro, profundior Textus nostri est fundus.

Simile est Regnum cœlorum homini Regi, qui fecit nuptias Filio suo. Homo iste Rex, juxta dicta in principio, est Deus Pater, qui fecit nuptias Filio suo, quando illum desponsavit, & naturæ copulavit humanæ. Si igitur est Deus Pater, quomodo vocatur Rex Homo : *Homini Regi*? Quod Rex appelletur ad significandam Majestatis ejus supereminentiæ, potentiæque ipsius magnitudinem, transeat : sed Rex homo, improprium quid, & inconveniens sonare videtur ;

Pater

Pater quippe æternus, quantumvis hominem fecerit Filium suum, nec se hominem fecit, nec homo factus est. Dicat igitur parabola: *Simile est regnum cælorum Regi; & non: Regi homini; cum non sit homo, Rex de quo loquitur; & si Regem hunc ab aliis intendit discernere, dicat; Regi-Deo, & non, Regi-homini: Homini Regi.* Sicquidem oporteret esse; si parabola de convivio non ageret Gloriam; Verum, quia de convivio est Gloria; cum æternus Pater, Deus sit & non homo, nihil dsecius homo vocatur & non Deus; nam in convivii huius magnificentiâ, pro maiore ejusdem splendore & gloria, Deus non ut Deus, sed velut homo est operatus. Agendum, videte. Homo suam ostentaturus magnificentiâ & gloriam, extremum facultatis & virum suarum exerit & impendit; Deus verò quamvis ostendere vellet, quantum posset, id non potest. Ratio nobis sufficiens, cæteris missis valde est clara. Quemadmodum enim Deus est omnipotens, quantumcunque fecerit, potentia illi semper ad plus faciendum restat, Et si faceret quantum potest, exinanitâ suâ omnipotentia, non existens omnipotens, desineret esse Deus. Isto igitur modo & methodo illâ Deus semper in aliis operatur rebus, in quibus minus semper facit quàm potest; plusq; potest quàm facit: in Gloriam verò convivio, extremum potentia suæ exerit operans tanquam homo, neque plus præstare potest. Quare? quia ad gustandum, percipiendumque præbet se ipsum. Immensa ejusdem Dei gloria, quâ solâ comprehenditur, in quo consistit? in sui ipsius visione, amore, delectationeque consistit. Ipse idem igitur Deus summumque bonum, est quod Deus videt, nosque visuri sumus: illud ipsum

Part III.

quod Deus amat, est hoc quod nos amamus, est idem quo fruitur & delectatur, est quo nos gaudemus & fruimur in Gloria; eadem enim & ipsi & nobis est mensa, in Gloria, & istud Rex iste Deus fecit, quasi Rex homo fuisset: *Homini Regi, quæ fecit.*

Nihilominus opponet aliquis, non sufficere tantum, quod Deus ut homo in Gloriam magnificentiâ operetur; siquidem homines magnificentiâ suam ostentaturi, non tantum faciunt quod possunt, verum & ultra vires aliquid facere attentant. Videmus Reges-homines, qui profusis thesauris, vel minores illos suâ magnificentiâ cognoscentes, tributis gravant subjectos, ut sic ostentationem suæ magnificentiæ adæquent. Et homines non Reges idem æmulantur, & ideo in festis unius diei sese pro tota oppignorant vita, exhæredantes & depauperantes omnem suam progeniem. Ut ergo Deus in magnificentiâ convivii gloriæ operetur ut homo, non solum quod posset, sed etiam ultra quod posset, operari deberet. Ita planè se res habet, & ita re bene considerata, Deus facit. Tantum ut homo in gloriæ convivio Deus operatur, non solum totum quod potest, sed etiam ultra quod potest, facit; facit enim ut illa in gloria fruamur eo, quod ille facere nequit. Deus creaturas, hasque magis magisque perfectas in infinitum producere potest; plures & meliores potest condere mundos; plures melioresque potest create cælos: sed facere se ipsum, vel alium sibi æqualem facere nequit; quia nec ipse se fecit. Et istud quod Deus non fecit, nec facere potest, facit ut nos in convivio gloriæ fruamur; cum Deus ipse præcipuum

Kk

mensa

mensæ illius divinæ bellarium existat. In textu nostro id habemus.

Quando Rex secundâ vice servos suos vocatum invitatos misit, hac invitationis usus est formâ, ut venirent ad nuptias, quia convivium esset præparatum: *Ecce prandium meum paravi, venite ad nuptias.* Et suppositâ hac nuptiarum distinctione, in quantum nuptiæ, & in quantum prandium, seu convivium vocantur, valde considerandum est, textum dicere, Regem fecisse nuptias: *Qui fecit nuptias filio suo*: de prandio verò seu convivio non inquit Rex, quod illud fecit, sed quod præparavit: *Ecce prandium meum paravi.* Quare ergo non etiam dicit, quod prandium sive convivium fecit, sicut dicit, quod nuptias fecerit? quia nuptias Deus fecit, convivium verò non fecit, sed tantum præparavit. Nuptiæ Verbi significant incarnationem: convivium verò gloriam significat Beatorum: Incarnationem Verbi fecit Deus, fecit enim Humanitatem hypostaticamque unionem: gloriam autem Beatorum non fecit; objectum enim gloriæ, & id, quo Beati in ea fruuntur, est ipse Deus, & Deus nec se fecit, nec facere potest. Idem autem convivium, quod non se fecisse dicit, altissimè se præparâsse affirmat: supernaturalitèr enim elevando intellectum, quo illud videmus; isto sic lumine, gloriæ lumine vocato, illud præparat capaces & idoneos nos reddens ad fruendum illo & gaudendum. Ita ut convivium gloriæ totum, quod possibile, & plus quàm possibile est Deo contineat. Ex parte objecti, quod est Deus visus & gustatus seu perceptus, plus continet, quàm Deus facere potest; nam seipsum fa-

Pars III.

cere nequit: ex parte subjecti, quod est Beatus Deum videns eoque fruens, totum continet quod Deus facere potest: Deus quippe plus facere nequit, quàm elevare creaturam, ut ipsum videat, eoque fruatur, uti est: proinde hoc verificatur modo, in convivio Gloriæ, Deum operari quasi esset homo non solum totum quod potest; sed plus quàm potest.

Enim verò quid amplius faciunt homines magnificentiam suam ostentaturi? non sufficiente ad hoc proprio suo, mutuum accipiunt quod non habent, & partim suo proprio, partim commodato, operis magnificentiam confirmant. Istud ultimatè faciunt homines, idemque similitèr facit Deus operans quasi homo, *homini Regi.* Homo spiritualibus animæ oculis elevatis videre potest Deum: corporeis verò oculis, elevationis talis incapibus illum videre nequit. Quid verò fecit Deus, ut homo non animâ solum, sed etiam corpore, integrè ipso fruatur in convivio Gloriæ? Hoc fecit, quod à natura humana commodatò acciperet corpus, quod non habebat, & ineffabili hoc modo divinitatem uniendo humanitati; idem convivium Gloriæ, pro objecto habens Deum: non tantum evaserit divinum; sed divinum simul & humanum; divinum, ad beatificandum hominem in anima: & humanum, ad beatificandum illum in corpore. Profundissima S. Cypriani est consideratio: *Deus homo factus est, ut homo haberet in Deo unde fieret plenè beatus: in anima, videndo divinitatem; in corpore, videndo humanitatem.* Cum homo ex anima & corpore constet; si tantum Deum videret oculis animæ ex dimidia tantum parte, & non ex toto foret beatus: & quasi Deus hanc

Epi-

Epict.

Epicteti consideraret sententiam; hoc inter epulandum considera, duos tibi excipiendo convivias, corpus & animam. Videns quod in quolibet homine, suæ assidere debeant mensæ invitati, unus, scilicet anima; alter, scilicet corpus; ut uterque gaudio gustuque percepto, proportionatam capacitati suæ haberet satisfactionem. Hunc in finem, inquit Cyprianus, Deus humanā assumptā naturā, corpore se vestivit quod non habebat, hominem se faciens, ut homo oculis animæ in ipso Deo divinitatis, oculisque corporis humanitatis visione fruendo, integrè foret beatus: *Ut homo haberet in Deo unde fieret plenè beatus.* Angelis, qui puri sunt spiritus ad beatitudinem plenam sufficit, Dei videre divinitatem; homini verò ex corpore spirituque composito id ipsum non sufficit: Hinc etiam hoc non sufficiente Deo; ut nos plenè faceret beatos in convivio Gloriæ naturā Divinā, quam habebat; à natura mutuatam assumpsit humana quod illi deerat: & hoc pacto magnificentiæ suæ mensuram seu immentitatem implevit, non solum sicut Dens, sed sicut homo operando: *homini Regi, qui fecit.*

§. IV.

Declaratā Gloriæ magnitudine ex parte factoris ipsius; consideratio sequitur secunda, & adhuc major (si major esse potest) in qua videamus & expendamus, pro quo seu cui sit facta. In illa consideratus est author operis, qui est Pater: in hac consideratur motivum, quod est Filius: *fecit nuptias filio suo.* Quis verò infinitam supremi huius motivi excellentiam declarare sufficiet, quam solus ipse Pater comprehendit? sublimissima ingenia realitatem convivii Gloriæ inve-

stigare volendo, ex eis quæ videmus & experimur in terra, conjecturant hoc quod erit in cælo. In terra Deus mensam instruxit hominibus, & est restam gratiarum actione, quàm admiratione digna, quod è sex diebus, quibus mundum creavit, tres potiores fecundioresque huic tantum instruendæ mensæ impenderit: Quantumcunque in mari natat, quantumcunque in aëre volitat, quantumcunque in terra nascitur & vegetatur, simplicia producuntur à natura, ut ars ex eis temperaret conficeretque cibum deliciasque homini. Conrentæ sub quatuor hisce generibus species, tam variæ pulchritudine, tam exquisitæ sapore, & numero infinitæ, gustus sensuumque aliorum capacitatem excedunt in immensum. Et quænam, quæso, non obstupescat ratio potentiam & magnificentiam, quæ Deus magis excitare velle videtur appetitui humano ex mensæ superfluitate fastidium, quàm necessitatem satiare copiam? Hinc tria infert S. Augustinus locum cum loco, tempus cum tempore, personæque conferendo cum personis: *Si tanta facis nobis in carcere, quid ages in palatio? si tanta solatia in hac die lachrymarum, quanta conferes in die nuptiarum? quid dabit eis quos predestinavit ad vitam, qui hac dedit, etiam eis, quos predestinavit ad mortem?* q. d. Si Deus tantas paravit delicias pro exilio & carcere, quid erit in patria & palatio? si sic nos pascit & tractat in tempore lachrymarum, quid erit in die nuptiarum? si omnia ista condidit, etiam pro inimicis in inferno arsuris, quid erit pro amicis, ipso semper gavisuris & frutur in cælo? differentiam hanc expendit, & hunc in modum argumentatur & conjecturat S. Augustinus. Verum subli-

S. Aug.

mis ipſius iudicii ingeniiq; pace, ſeu ſine illa; exceſſus, quem noſter Textus evincit, infinitè major eſt. Non de loco ad locum, nec de tempore ad tempus, neque de ſtatu ad ſtatum, vel de perſonis ad perſonas comparationem format, licèt nonnullæ tam ſint indignæ, veluti præſciti: *Quos prædeſtinavit ad mortem*: aliæ verò tam dignæ, veluti prædeſtinati: *Quos prædeſtinavit ad vitam*. Sed ab omni abſtrahendo comparatione (quia non eſt, nec datur) dicit, quodnam futurum ſit convivium, quale illud nuptiarum Filii ſui erit: *Qui fecit nuptias filio ſuo*. Penſet hoc, qui ſupremam majeſtatem dignitatemque Filii, cujus nuptiæ celebrantur, qui tam eſt infinitus, tam immenſus, divinitate Patri ſuo æqualis, ritè ponderare noverit; & hinc qualitatem futuri convivii concipiat: omnis enim alia confequentia, ſeu conjectura, de hominibus quibuſdam ad homines alios facta, quantumcunque amici, quantumcunque chari, quantumcunque grati, & in gratia conſtituti, quantumcunque ſancti, & digni ſint, ſupernæ iſti menſæ aſſeſſuri; ne vel in minimo magnificentiam ejus attingunt, nedum adæquant.

Verùm enim verò, erit fors quiſpiam exiſtimans (motivo aliquo ex ipſo noſtro Evangelio perſuaſus) magnitudinem magnificentiamque convivii gloriæ non Filii, ſed invitatorum dignitate eſſe metiendum. Quod Rex ipſe inſinuaſſe videtur, quando illi venire noluerunt:

*Matth.
22. v. 8.*

Sed qui invitati erant, non fuerunt digni. Non illos ingratos, inurbanos pro merito appellavit, ſed tantùm dignos nō fuiſſe inquit Et quinam digni ſunt ſeu indigni gloriæ convivio? Digni ſunt illi, qui bonorum operum meritis ornantur; indigni

verò, qui illis carent. Neque hinc ſequitur, indignos illos ut venirent ad convivium, etiam invitatione ad idem fuiſſe indignos; qualitas enim dignificans ad vocationem in excellentia fundatur naturæ rationalis, ad videndum Deum elevari capax: qualitasque dignificans ad eum videndum, eoque fruendum in gloria; in voluntatis diſpoſitione, bonorumque operum merito fundatur. Et hinc venit, ut cùm convivium ſit idem, alii minùs eo fruuntur, pro majore minoreve cuiusque dignitate, id eſt, pro majore minoreve merito, quo ſe dignos faciunt. Si igitur portio graduſve gloriæ (quem non niſi titulo præmii nobis obtingere Deus voluit) ſi inquam portio hæc ſeu gradus meritis, vel metietur in cœlo meritis hujus vitæ; & meritum humanum, quantumcunque magnum & heroicum, exiguum ſemper eſt & limitatum; ipſa Regis ſententia, quâ invitatos indignos fuiſſe pronunciat, non ſolùm dignitatem ipſis denegat, ſed illam etiam convivio imminuit: commenſuratum enim meritis quamvis dignorum & valde dignorum, ſemper erit limitatum.

Bene ſic inferretur; ſi Deus nobis amore noſtri convivium apparâſſet; ſed Evangelium negatâ conſequentiâ contrarium probat: dicit quippe, Regem illud invitationis non ipſorum, ſed Filii amore præparâſſe: *Fecit nuptias Filio ſuo*. Edicite mihi. Nato ſeu deſponſato Principe primogenito, nunquid inſtituuntur agunturque ſeſta regalia, magnificentiâ, gloriâ, & pompâ maximâ, apparatusque poſſibili? Ita planè. Omnis iſte labor, cura, & apparatus cuius commenſuratur; populine ea ſpectaturi, iſſque gaviſuri merito, an Principis dignitate & excellentiâ, pro quo ſunt?

sunt : extra omnem controversiam est, quod dignitate magnificentiaque Principis. Eadem res est cum convivio cœlesti. Gloriæ beatitudinisque magnitudo quâ gaudebimus, non meritorum nostrorum, quæ limitata sunt, angustiis, sed meritorum dignitatisque Principis immensitate metitur. Merita nostra in meritis tantum ipsius fundata, ad habendum in convivio ipsius locum meliorem nos tantum habilitant, veluti hîc in festis aliis digniorem, alii inferiorem locum occupant. Verum visio fructioque absoluta, magnitudo visî aut fructû, non nostris sed Christi meritis metitur : deficientibus enim meritis Christi, qui prædestinationis nostræ causa existit, nemini gloria concederetur.

Agite, nunc considerare vobis libeat infinitam Principis in nuptiis desponsati magnificentiâ, & hinc argumentando inferre licebit convivii pro eis instituti excellentiam. Sic illud Rege dignâ Rex ipse declaravit energiâ. Mandando servis secundis dixit : *Ecce prandium meum paravi, venite ad nuptias.* Notate, non dixit: paratum est prandium, venite ad prandium; sed : *Prandium meum paratum est, venite ad nuptias.* Et quare? quia ipsæ nuptiæ, eò quod essent, cujus erant, qualitatem prandii conviviique magis extollebant. Quasi diceret, cum semel nolueritis venire ad prandium, sine dubio, quia, quale esset; non intellexistis: ut vos noluisse venire pœniteat; tantoque veniatis desiderio, quantâ promptitudine, advertite & considerate, quale sit prandium & convivium, quoniam pro nuptiis Filii mei est adornatum : *Venite ad nuptias.* Si pro vobis factum esset convivium, vilipendere illud possetis; ve-

rùm cum pro Filio Regis sit factum, eademque cum eo mensurâ vobis sit accumbendum, quomodo vos excusare potestis? hoc modo, sublimiore primisque magis adæquatâ consideratione idem S. Augustinus concludit : *Ubi erit Unicus ejus, ibi erunt & illi: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi.* Non jam Augustinus de terra argumentatur ad cœlum, nec in ipso cœlo cum merito dignitateque electorum pro gloria: neque cum gratia & amore, quo illos elegit: non dicit invitatos accubituros cum Patriarchis, Apostolis, & Martyribus tantâ passione tantum promeritis: neque cum Angelis & Archangelis, aliisque supremis beatorum Spirituum Hierarchiis; nec denique quod cum ipsa Dei Matre locum tenebunt, sed cum Filio : *Ubi erit Unicus ejus, ibi erunt & illi* : Istud enim primarium est argumentum, & hæc adæquata magnificentiae convivii mensura: idcirco sub novâ confirmatione Canonicâ adjungit, quod eo gaudebimus & fruemur non tantum sicut hæredes Dei, sed sicut hæredes Christi : *Hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi.* S. Augustinus differentiam exaggerat, prærogativamque æstimat, quod ad convivium gloriæ intremus potius sicut cohæredes Christi, quàm sicut hæredes Dei. Quam verò ob causam? non ob aliam (alia enim esse nequit) quam toto hoc consideramus discursu: intrare enim ad convivium tanquam Dei hæredes, declarat à Deo tantum esse factum: intrare autem tanquam cohæredes Christi, prærogativam adaugere, non solum à Deo, sed à Deo, & simul pro Filio ipsius factum esse innuendo : *Qui fecit nuptias Filio suo.*

S. Aug.

Matth.
22. v. 4.

§. V.

ENim verò si binæ istæ consideratio-
nes necdum sufficiant ad persua-
dendum nobis ex toto, ad tertiam &
ultimam, quæ præteriri nequit transeamus.
In prima vidimus authorem, in se-
cunda motivum; in hac vidimus pretium.
In prima author omnipotens qui con-
vivium fecit: in secunda motivum im-
mensum, cur & quare factum: in hac ter-
tia pretium infinitum, quo illius institutio
constitit. Porro si consideratio prima ex
sua fuit magnitudine incomprehensibilis,
& secunda incomprehensibilis magis:
hæc admirationem & exaggerationem in
tantum superat, ut quasi fidem excedat.
Dicet (& quidem rationi convenien-
tissimè) fides quod omnipotenti, nihili
constet operari, quod potest. Quanti igitur
omnipotenti constare poterat istud
apparare convivium? ipse omnipotens,
qui Rex est convivii institutor id dixit. Vi-
dens invitatos se excusare, misso secundo
nuncio expensas factas voluit invitatis
irrimari: *Tauri mei & altitia occisa sunt,*
& omnia parata, venite ad nuptias.
Nunquid igitur pro gloriæ convivio
quippiam occisum est? immò verò, nec
aliquid minus, quàm Filius Dei. Nisi
Christus fuisset occisus, nemo Filiorum
Adam in gloriam intrare potuisset,
quia terrestri in paradiso jus perdidimus
quod habebamus in cælum, & per
gulam unius boli à convivio remansimus
exclusi. Mortuus igitur Christus infini-
tum sanguinis sui pretium profudit,
quod fuit impensum, ut denuò compara-
retur & præpararetur quod pro tam vili
fuerat perditum. Agitè, ponderare si po-
restis, mortis istius pretium, sanguinis
istius numerate guttas, quarum quælibet

plus valet, quàm infiniti mundi, & sic a-
liquo modo incomprehensibilem illius
poteritis investigare valorem, quod
eo comparatum est. Mundus hic ita nobis
oculos cordaque surripiens, tot tanta-
que authoris sui potentiæ & liberalitate
digna continens oblectamenta, nonni-
si voluntatis ipsi constitit acino. Porro
si pretiosiores multò mundum condere
vellet, in quo terra foret aurum, maria &
flumina, argentum; rupes, adamantes;
arenæ, uniones; plantæ, smaragdi, flores,
saphiri; fructus saporisque hæc divitiis
& delitiis attemperati, altero voluntatis
sux acino, minoreque tempore quàm
momento unico, ex nihilo creare posset.
Quis valor illius fuerit boni, vel bono-
rum omnium compendii, quod Deo tam
justo quàm potenti non minoris constitit,
quàm Filii sui morte & sanguine? sed
verba Patris profundis grava mysteri-
is, quibus istud magis declaratur, pon-
deremus.

Tauri mei, & altitia occisa sunt: Primò
asserit Rex, Tauros & altitia convivio
præparando fuisse occisa. Enim verò,
quinam tauri, vel quæ altitia sunt ista?
jam notum est, quod in parabola fuit,
quod sonant, & in sensu ejus, quod signi-
ficant. Cum igitur utraq; Christum mor-
tuum significant, prout omnes loquuntur
interpretes: Tauri, quia animalia sunt
terrestria, humanitatem, & altitia cœ-
lestia, divinitatem Christi designant.
Et quamvis divinitas sit immortalis, de
utrisque nihilominus dicitur, quod sint
occisa: *Tauri mei & altitia occisa sunt.*
Quia sicut natura humana & divina in
una est hypostasi unita, non tantum mor-
tuus est Christus quæ homo, sed etiam ve-
raciter Deus mortuus dicitur. Neque
sine

Matth.
22, v. 4

sine consideratione transmittendus est modus, & expressa distinctio, quæ Rex hoc casu locutus est: tauros quippe vocat suos, sed non aves: *Tauri mei, & altitia*. Si igitur Rex est Deus, Dominus omnium, quare suos vocat tauros, aves verò minime? ob eandem quam diximus rationem. Deus dominium in humanitatem habet, non verò in Divinitatem Christi dominium habet, nec habere potest, quia idem est Deus; & sicut tauri, in ineffabili composito Christi, significant id quod habet humanum, & aves seu altitia, id quod habet divinum; propterea Rex qui Deum refert & designat, tauros vocat suos, aves verò minime *Tauri mei & altitia*. Quasi nobis diceret: humanum quod est in Christo meum est: divinum non est meum: Ego sum, illa denique verba: *Oecisa sunt*, quæ non quamcunque, sed violentam, quamvis tauris & altilibus convivii propriam mortem significant; Rex illam quodque singulari mysterio & energiâ dixit; quia talis Filii sui mors extitit; quâ nobis Deus convivium gloriæ præparavit: non mors naturalis (quæ suffecisset) sed omnino violenta; & non sanguine in venis concreto, sed ex eis profuso. In ipso Textu casum totamque ipsius historiam singulariter descriptam habemus.

Quando Rex missis servis secundò invitatos venire mandavit, quidam eorum eò insolentiæ & insaniæ sunt progressi, ut non solum venire abnuerint, verum regios servos apprehensos magnis affecerint injuriis, tandemque occiderint: *Reliqui verò tenuerunt servos ejus, & contumeliis affectos occiderunt*. Servos mandati secundi bajulos, jam diximus designasse Apostolos. Invitati, qui apprehen-

derunt illos, qui contumeliâ affecerunt & occiderunt, nullum est dubium, quin civitatis Jerosolymitanæ incolæ fuerint, qui non tantum quibusdam eorum vitam eripuerunt, verum etiam ipsi Apostolorum Apostolo Christo, de quo specialiter Textus loquitur. Ex multis hoc probatur principiis. Primò, quia Christus propriè & specialiter Israëlítico populo venit Apostolus, quod ipsemet asseruit. Secundò, quia Rex, qui mandata direxit, erat Pater æternus, & Christus immediatè missus a Patre; sicut & alii Apostoli immediatè à Christo. Tertiò, quoniam de Christo proprietate omnimoda verificatur, fuisse comprehensum, contumeliis affectum, crudelissimeque occisum: *Tenuerunt servos ejus, & contumeliis affectos occiderunt*. Nihil obstat nomen *Servi: servos ejus*: quia non obstante quod Theologorum nonnulli sibi præservarunt, quod Christus quæ Deus non poterit dici servus; certum est, quod, quæ homo, veraciter & propriè fuit servus Dei, & sic potest vocarique debet: quemadmodum post S. Thomam, doctè fusèque probat Suarez.

Denique ut evidentissimè constet, quod Textus noster ad literam de morte loquatur Christi, progreditur historia dicens, quod Rex cognito, quod homicidæ illi patrârant, misit exercitus ad puniendum, qui non tantum illos occiderunt & deleverunt: sed ipsam insuper civitatem eorum demoliti flammis exusserunt: *Missis exercitibus perdidit homicidas illos, & civitatem eorum succendit*.

Quinam verò illi à Deo (qui Rex erat) missi fuere exercitus, & quænam ab eis igni tradita civitas? Sanctus Hieronymus inquit; *Per hos exercitus Romanos*

Matth.
15. v. 24.

Matth.
22. v. 7.

Matth.
22. v. 6.

S. Hier.

manos intelligimus, sub Duce Vespasiano & Tito, qui occisis Judæa populis, pravaricatricem incenderunt civitatem: In justam scilicet necis Christi ultionem. Idipsum ad moriendum jam pergens, & multò ante prædixerat Christus. Et quoniam mors illa tam violenta in Jerusalem fuit obita: eodem momento ipsa portas aperuit cœli, istudque infinitum pro convivio gloriæ expensum fuit pretium. Ea propter invitatis Rex dici mandavit expensas jam factas, taurosque & altitia jam esse occisa: Tauri mei & altitia occisa sunt.

Verùm hîc notanda jam venit admirabilis, primum inter & secundum mandatum differentia. Primâ vice Rex tantummodò vocatum misit ut venirent invitati: *Misit servos suos vocare invitatos ad nuptias.* Secundâ vice non solum vocare jussit, sed addidit, prandium sive convivium jam esse paratum, necessariaque omnia jam impensa: *Dicite invitatis: ecce prandium meum paravi, tauri mei, & altitia occisa sunt, & omnia parata.* Si primi servi hæc non denunciârunt, quare illud fecere secundi? & si his dicendum erat, & dixerunt, prandium jam esse paratum, quare idem non dixerunt primi? quia neque hoc veraciter dicere poterant, neque Rex mandare poterat, ut dicerent. Primi servi ut vidimus, fuerunt Prophetæ: secundi, Apostoli. Prophetæ incarnationem mortemque Christi præcesserunt; Apostoli verò sunt subsecuti: quia verò mediante Christi morte apertum est cœlum eousque clausum; paratumque convivium eousque tantum promissum; hinc servi primi neque dixerunt, neque dicere potuerunt convivium esse paratum: secundi

verò illud dicere potuerunt. Quam ob causam in lege veteri, convivio gloriæ digni in limbum descendebant expectaturi; in lege verò gratiæ nunc eâ digni mox in eam intrant eodem fruituri & gavisuri.

Porrò ne ultima mandati clausula sine ponderatione transeat, quâ Rex omnia parata contestatus est: *& omnia parata:* dixit. *Omnia.* Quicquid enim homo desiderare, & Deus dare potest, in hoc gloriæ convivio comprehenditur. Verùm non hoc considero: sed quod pondero, est, quod cum dixisset in principio: *Ecce prandium meum paravi:* in fine iterum repetat: *& omnia parata.* Si dixerat prandium suum jam paratum, quare omnia parata esse, repetit? quia ultimæ clausulæ præmiserat mentionem illorum, quæ ad parandum convivium mortua fuerant; ante primam verò, non itidem: ad cognoscendum verò quid sit aut esse possit Gloriæ convivium, non adeò considerationem movet & æstimationem exaggerat, quod Deus illud suum compellet: *prandium meum:* quantam de eo, quod intelligatur, quod constiterit morte Dei: *Tauri mei, & altitia occisa sunt:* ideoque mox subjungit: & omnia parata. Multò enim magis magnificentia extollitur convivii cognito pretio, quo constitit, quàm hoc ipso, quod sciatur, cujus sit. Est Dei, morteque Dei constitit: multò igitur magis magnificatur pretio, quàm authore; Deus enim qui illud fecit quâ omnipotens, plus minusve facere potest; idem verò Deus qui illud solvit quâ justus, nequit dare minus hoc ipso quod majoris est valoris. O Deus semper incomprehensibilis, nunquam verò ita, sicut in hoc mysterio! cum Pater sit qui nuptias fecit, & Filius despon-

desponsatus: quod filio sit moriendum, ut Pater pro nuptiis convivium adornet! in hac admiratione consideratio listat, hinc enim abire nequit.

iste ingressus mensæque accumbens sine veste nuptiali, à convivio fuit ejectus: ergo convivium istud non est illud gloriæ.

§. VI.

EVangelium semetipso magnificentiam nobis convivii Gloriæ demonstravit, per autorem, per motivum, & pretium ejus: Omnia infinita. Infinitus qui fecit, infinitus pro quo factum est, & infinitum quo ipsum fieri constitit. Sed ad punctum devenimus, in quo ipsum Evangelium totum nobis evertere & destruere videtur, quod ex illo hucusque peregrinamus. Invitatis ad primum secundumque, nuncium venire renuentibus, jussit Rex vocari alios, quibus jam mensæ acaumbentibus, ut eam Rex majestatis suæ præsentia honoraret: *Intravit, ut videret discumbentes.* Nihil festivum sine aliquo incongruo: & ita hîc accidit. Rex inter alios, hominem convivii majestati, non convenienter satis vestitum vidit: præsumptionem & inurbanitatem admiratus, ministris suis mandavit, ut manibus pedibusque ligatum carceri manciparent. Verba Regis fuerunt ista: *Quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem?* Vestis nuptialis, juxta omnium PP. Expositorumque Catholicorum sententiam, est gratia Dei. Sine gratia Dei (est de fide) nemo regnum cœlorum intrare potest: ergo convivium, de quo hucusque locuti sumus, non est, nec esse potest convivium gloriæ. Ulteriùs. Gloria & cœlestis beatitudo ex sua propria natura perpetua est & æterna, aliàs enim non esset beatitudo; & semel ingressus in gloriam, egredi, eaque privari nequit. Homo

Par. III.

Argumentum istud tam est validum, ut solum diviniſſimum altaris Sacramentum, tam veram, quàm admirabilem, huicque diei tam propriam, quàm veram ejus nobis dare possit solutionem. Respondeo eandem mensam in principio continuationeque parabolæ, convivium fuisse Gloriæ: ast in ejusdem parabolæ fine, ad quem jam pervenimus, est convivium Sacramenti. Et quoniam ad Sanctissimi Sacramenti mensam magnâ præsumptione & cū peccati mortalis conscientia (quod solus Deus, aliis ignorantibus, novit) sacrilegè quidam accedere possunt; hinc Rex, qui est Deus, quempiam assidentium, uti reliquos, veste gratiæ non indutum vidit: *Et vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali.* Denolentibus venire ad convivium, quâ Gloriæ convivium non dignos fuisse Rex asserit: *Qui invitati erant non fuerunt digni:* ad cœleste quippe convivium nullus nisi dignus intrare permittitur. Ad convivium verò terrestre, quod est Sanctissimum Sacramentum, etiam indignus admittitur. Proinde Rex, cujus solius oculi vident penetrantque conscientias assidentium, quendam mensæ, non indutum veste nuptiali vidit: *Non vestitum veste nuptiali.*

Discrimen differentiamque omnes videre conspicio propriam valde & accommodatam. Verum dubitare simul de suppositione ejusdem, meque interrogare, quasi intueor, quomodo esse potest aut poterat, quod eodem die, eademque in parabola Christi, eadem mensa, idem-

Ll

que

Ibidem
v. 11.

Ibidem
v. 12.

Ibidem
v. 11.

que convivium, quod in convivio Glorix
epit, in Sacramenti convivium desine-
ret? in hoc difficillimū versatur punctum.
Sed ecce, quomodo naturaliter sic fuit:
aliterq; esse non potuit Convivium illud
prandium esse debuit; sic enim illud Rex
appellavit: *Ecce prandium meum para-
vi*: Et quia invitati ad primum nuncium
venire recusarunt, secundosque mitti ne-
cessarium fuit, ubi plus responsum, ap-
prehensiones vocantium, injuriæ ac ho-
micidia invenerunt; cum istis tergiver-
sationibus, non in ipsa Regis aula, sed
alia, quam textus innuit, civitate factis,
horæ prandii transierunt. Quo facto Rex
exercitus suos expedit atque ad punien-
dos invitatos, rebellemque succenden-
dam civitatem misit, in quo multo plus
temporis fuit consumptum. Alii de-
mum sunt vocati, qui invitatorum loca
occuparent: nec hi simul ad palatium
Regis sunt deducti, sed eodem mandan-
te Rege, in extremis civitatis viarumque
seu platearum exitibus sunt quasi: *Ite
ad exitus viarum*: Hisce sollicitudinibus,
curisque morosis, quamvis celerrimè per-
actis, reliquum diei necessariò fuit in-
sumptum; consequenterque convivium
celebratum nocte seu vespere: & sic non
prandium, sed cœna fuit. Et quia cœna
& non prandium fuit, & eadem erant
bellaria: hinc etiam quod convivium erat
Glorix, in convivium transit Sacra-
menti.

Enim verò, quænam est, aut fuit hujus
adeò notabilis mutationis ratio: hæc cla-
ra est & manifesta; inter beatitudinem
quippe in cœlo, & inter Sacramentum
in terra aliud non est discrimen, neque
alia differentia de convivio ad convivi-
um; nisi unum esse de die, & alterum de

nocte; unum cum luce solis, aliud cum
lumine candelæ; unum cum lumine glo-
riæ, quod est clarum; alterum cum lumi-
ne fidei, quod est obscurum; unum cum
fruitione & visione, alterum cum frui-
tione sine visione. Nonne certum est
eundem Deum, quo gaudemus fruimur-
que in cœlo, esse etiam in Sacramento?
Sic. Nonne similiter certum est, eun-
dem Deum ibi videri, hîc verò non etiam:
ista igitur sola est differentia inter convi-
vium Glorix in cœlo, & hoc Sacramenti,
in terra. Gloria, est Sacramentum cortinis
remotis; Sacramentum, est Gloria, corti-
nis oppansis. Ibi Deus comeditur exposi-
tus & detectus; hîc comeditur tectus &
inclusus. Si hodie mensæ accumbentium
eidem, quidam fuissent cæci, quidam vi-
dentes, quænam differentia fuisset inter
utrosque? videntes comedisent videndo
quid comederent; cæci verò non viderent
quid comederent; sed eadem cum cæteris
comederent bellaria. Idem nobis eve-
nit in comparatione cœlestium beato-
rum. Illi comedunt & vident; quia come-
dunt de die: nos comedimus & non vide-
mus, quia comedimus de nocte. Verum
est, quod, quamvis comedamus de nocte,
tamen ad lucem comedamus candelæ,
quæ est lumen fidei; huic verò lumini ea
est qualitas, ut certificet, sed non ostendat;
si enim quod certificat etiam ostenderet,
jam non esset fides.

Rex mensæ sine veste nuptiali assiden-
tem apprehendi mandans, dixit: *Mittite
eum in tenebras exteriores*. Et quare ex-
pressè dixit, *in tenebras exteriores*? ad
innuendum prout verè erat, etiam intus
in aula & convivii loco tenebras esse.
Tenebræ carceris, quo reum Rex deduci
jussit, erant exteriores & deforis: tene-
bræ

*Ibidem
v. 13.*

Abulen-
sis.

bræ palatii, ubi comedebant invitati, erant interiores, & intus. Quidam verò ambas faciebat tenebras? carceris tenebras loci faciebat obscuritas: convivii tenebras obscuritas faciebat fidei. Illa verò fidei obscuritas id habet excellentiæ, ut tam securos nos reddat de veritate non vili; sicut visio certificat beatos de veritate illius quod intuentur. Textus inquit, Regem intrasse ut videret invitatos: *Intravit Rex, ut videret discumbentes*: notatque Abulensis, finem intentionemque intrandi fuisse: *Ut lætificaret epulantes, cum eis præsentiam suam exhiberet*. Id est, ut convivantes præsentia suâ exhilararet. Dixit, præsentia suâ, non visione, & rectè dixit; quod enim nos lætificat, nobisque satisfacit in convivio Sacramenti, non est visionis evidentia, sed præsentia certitudo. Hinc expressè & signantèr Textus dicit, intrasse Regem, non ut videretur sed videret: *Ut videret discumbentes*. In convivio cælesti discumbentes videntur à Deo, videntque Deum: in convivio Sacramenti non est visio reciproca, sed unius tantum partis: Deus videt nos, & non videtur à nobis: quemadmodum fides certos nos facit de præsentia, eadem nobis operit visionem.

Verum si Rex, uti diximus, æternus est Pater, & quod comedimus in Sacramento corpus est Christi, quomodo dicitur, quod in hoc convivium Pater intravit? quia convivium Sacramenti convivio gloriæ non fuisset æquale, nisi in illud etiam Pater æternus intrasset. Beati non unam tantum, sed omnes divinas contemplantur personas; vident enim Deum sicuti est, & Deus unus in essentia, trinus est in personis: porro si in Sacra-

mento tantum esset corpus & sanguis Christi, & non Divinitas & Persona Verbi, aliæque divinæ personæ, plus in se convivium gloriæ, quam illud Sacramenti contineret: & tamen certum est, & de fide, quod tantum contineat Sacramentum, quantum omnium gloria Beatorum, & illa ipsius Dei: *Non vi verborum* (ut loquuntur Theologi) *sed concomitanter*. Quamvis vi verborum consecrationis solummodò sit in Sacramento corpus & sanguis Christi; quia corpus illud & sanguis divinitati sunt unita; & divinitas non per unionem sed identitatem à personis divinis est inseparabilis; omnes etiam personæ divinæ sunt in Sacramento, non velut partes essentielles Sacramenti constitutivæ, sed velut partes, (si ita loqui fas est) illud necessariò comitantes, & intrantes: & hoc verè ac propriè significat, quod Rex, qui est Pater, convivium dicitur intrasse: *Intravit Rex*.

Et quemadmodum Sacramentum, quantum ad substantiam, est idem cum illo gloriæ; quantum ad magnificentiam, quâ communicatur invitatis, per omnia est simile. In convivio gloriæ distribuntur bellaria sine divisione; Deus enim est indivisibilis; & idem fit in Sacramento: *Non confractus, non divisus integer accipitur*. In convivio gloriæ Deus totus datur omnibus, & totus singulis; & in Sacramento tantum accipit unus, quantum singuli: *Sic totum omnibus, quod totum singulis*. In convivio gloriæ quantumcunque numero accrescunt invitati, non minuuntur cibaria: & in Sacramento licet frequens sit accipientium numerus, neque ideo deficit; *Sumit unus, sumunt mille, nec sumptus consumitur*. In convivio gloriæ cum Deus sit spiritus,

non solum beatos facit spiritus, verum etiam corpora; & in Sacramento suum nobis corpus dando Christus, non solum corporum sed multo magis spirituum est refectio: *Ut duplicis substantia totum cibaret hominem.* In convivio gloriæ videntes Deum transformantur in ipsum; & in Sacramento manducantes Christum similiter transformantur in ipsum: qui propterea, cum Deus esset, homo factus est: *Ut homines Deos faceret factus homo.* Denique in convivio Gloriæ omnia percipiuntur & gustantur oblectamenta & deliciæ, quæ à divinitate veluti de fonte promanant; & in Sacramento similiter eadem gustantur & percipiuntur, omnium enim dulcedo & suavitas ibidem in suo proprio bibitur fonte: *In quo spiritualis dulcedo in proprio fonte gustatur.* Ita illud adstruit & docet Doctor Angelicus S. Thomas, cujus sunt omnes textus citati, & à quo illos accepit & approbavit Ecclesia.

§. VII.

EX omnibus præsentis Sermoni jam dictis, Evangelium nostrum sufficiens nobis demonstrasse videtur, quod convivium quod prædium esse debebat, in cœnam sit conversum; & in gloriæ convivio incipiens, in Sacramenti convivio desinit. Hoc nobis tantum curandum restat, ut utrumque fructuosum nobis reddamus; & ne tam ingrati sumus Deo, tam inimici nobis, tam insensati, omnique velut iudicii rationisque usa carentes, ut illi, qui binâ vice vocati venire recusarunt. Primum quod nos animare debet omnes, est novisse, quod Deus nos vocat omnes, quodque tam

convivium gloriæ, quàm illud Sacramenti, sine reservatione aliqua, personarumque exceptione æqualiter pro omnibus paravit. S. Paschasius notavit, quod idem ipse parabola nostra Rex, quando Filio suo nuptias fecisse dicitur Rex homo vocatur; *Homini Regi.* Postquàm verò de convivio tractavit, nunquam amplius homo est appellatus; quia Reges homines non invitant nisi Principes & magnos: Rex Deus aliter facit, invitat omnes, vocat omnes; omnes suæ mensæ assidere desiderat, sive illi gloriæ in cœlo; sive huic Sacramenti in terra.

In urbanis istis invitatis ad primam secundamque vocationem venire recusantibus, idem Rex alios inquiri jussit, qui priorum loca occuparent, mandans ut circumeundo plateas quotquot invenirent ad convivium vocarent: *Ite ad exitus viarum, & quoscumque inveneritis, vocate ad nuptias.* Sed promensa Regis, & in celebritate tam regia, velut illa nuptiarum Principis seu primogeniti, non limitantur qualitates? non congrua assignantur loca? nulla titulorum, vel conditionum fit mentio, neque distinguitur inter vocandos & excludendos? omnino non. Vocate quoscumque in viis plateisque inveneritis; quemadmodum plateæ & viæ sunt publicæ & communes omnibus, sic etiam mensam meam esse volo: & sic factum est. Textus inquit, quod servi congregarint omnes quoscumque invenerunt bonos & malos: *Congregaverunt omnes quos invenerunt malos & bonos.* Isti verò sic quasi & collecti ex compitis & viis convivii implevere loca: *Et impleta sunt nuptia discumbentium.* Sed quid sibi vult, Ly, malos & bonos? juxta Glossam & Doctores, vult dice-

Ibidem v. 9.

Ibidem v. 10.

Glossa. dicere: *Cujuscunque conditionis homines, cujuscunque gradus, cujuscunque nationis, cujuscunque officii & fortune.* Hebræum & Græcum, magnum & parvum, divitem & pauperem, nobilem & plebeium, Dominum & servum, indifferenter omnes, nemine excluso. Etiam notate, malos anteponi bonis: *Malos & bonos.* Id est, ignobiliores nobilioribus: hoc enim vel maximè mensam Dei commendat, honorat & magnificat. Quod eodem in convivio, quæ optimè indolem & naturam ipsius novit, Ecclesia illi decantat: *O res mirabilis! manducat Dominum pauper servus & humilis.* Verùm si mihi vel unum mutare liceret adverbium, & verborum invertere ordinem, sic pronuntiarem: *Manducat Dominum pauper, servus & humilis?* haud res mirabilis. Id est, quod servus, pauper, & humilis discumbat in mensa Domini, non est mirabile: si convivium Regis cujusdam terreni foret, admirationem mereretur: verùm cum Regis sit cælestis, qui creavit omnes, & pro omnibus est mortuus, quo pacto discerneret in mensa, quos æquales fecit naturâ, pretio, & gratiâ? hic differentiationes tales facimus, & ibi earundem vanitatem videbimus. Qualis erit confusio magnorum, videre cælum esse parvulorum? & qualis confusio tot servos & mancipia habentium, videre servum in convivio gloriæ accumbentem, se ver Dominum exclusum?

S. Alb. Magn. Supposito igitur, utrumque convivium esse pro omnibus, & Deum nos omnes vocare ad utrumque, non negligamus modò convivium frequentare terrestris, ut idem nos deducat ad cælestis. S. Albertus Magnus, tantus scientiâ, quantus pietate, in quodam excellentis-

sumo, quem de SS. Sacramento conscripsit, libro notabilem hanc profert sententiam: *Id quod nunc in Sacramenti specie percipiendo Christum agimus, signum est, qualiter eundem aliquando secundum dulcedinem suæ Deitatis in cælesti beatitudine percipiemus.* Cupitisne scire utrum cælum ingressuri, qualiterque ibidem recipiendi sitis? videte utrum hic SS. Sacramentum frequentetis, & quomodo ipsum recipiatis; modus enim quo Christi corpus in Sacramento in hac vita recipimus, argumento nobis est, quomodo Divinitatem ipsius in altera vita percipiemus in gloria: *Id quod nunc percipiendo Christum agimus, signum est, qualiter eundem in beatitudine percipiemus.* Quæ ergo spes fruendi convivio Gloriæ superest illis, qui sacram hanc mensam vel despiciunt, vel tam parum dispositi, aut conscientia puri frequentant, velut ille qui ab eadem rejectus in tenebricosum carcerem, qui est infernus, missus est? Rex hanc pronuncians sententiam, in loco isto tenebroso & subterraneo ejulatum dentiumque stridorem esse asseruit: *Ibi erit fletus & stridor dentium.* Ubi

Ibidem
v 13.

pœna, in oculis executioni fuit data: fleant æternum oculi, quia Deum non vident. quatinus Deus erit Deus; *Ibierit fletus* Et quia os Deum contingere indigneque manducare præsumpsit, propriorum suorum dentium moribus præ rabie & desperatione æternum similiter corrodatur: *Et stridor dentium*

Ibidem
v. 14.

Hinc Christus Dominus noster tremenda intulit conclusionem: *Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.* Verum si electi sunt illi, qui cum veste nuptiali ingressi in convivio permanserunt, & non electus ille indecenter vestitus ingressus, fuit tantum unus; quo pacto Christus dicit, & ex parabolæ ejusdem eventu infert, quod vocati sint multi & electi pauci: dubium illud quomodo sit intelligendum negotii multum facessivit Interpretibus, sed facilem habet solutionem: vocati quippe fuerunt, non tantum qui venerunt ad convivium, verum etiam, qui venire noluerunt: Et quia omnes quotquot venerunt & non venerunt fuerunt vocati, & ex illis, qui venerunt, unus non fuit electus bene infertur, quod vocati sint multi, electi vero pauci: pauci, omnium vocatorum respectu, & pauciores adhuc, respectu desiderii Christi, & pretii quod salvandis omnibus impendit. Verum aptissime ex omnibus nostro deservit intento, quod omnes vocati, qui cum veste nuptiali ad convivium venerunt Sacramenti, omnes fuerunt electi: *Pauci electi.* Pauci quidem: sed omnes electi. Quam vero ob causam? quia finis vocatorum est Gloria; panis electorum, est Sacramentum: & quotquot bene utuntur pane electorum, finem consequuntur vocatorum. Non datur finis sine mediis: & quotquot hoc supremo & tam facili & expedito profi-

cere norunt medio; quotquot decenter ritèque dispositi Sanctissimi Sacramenti mentem frequentant; quotquot vescuntur, & pane electorum se sustentant, quod est convivium Dei in terra; omnes illi finem Vocatorum consequuntur, qui est in cælo.

§. VIII.

GRandis profectò, Christiani, consolatio omnibus illis qui ita faciunt: sed & æqualis desolatio, infelicitas & confusio illis, qui pro commodis, & tam vanorum, prout omnia hujusmodi sunt, desiderio divinum Sacramenti relinquentes convivium, illud Gloriæ perdunt. De inurbanis istis & insensatis, qui ad convivium vocati venire recusarunt, inquit textus, quod ierit, *alius Ibidem in villam suam: alius vero ad negotiationem suam* Ecce quid perdidit: & quare? Quid, quæso, negotiatione unus lucrari poterat, & alius suam villam, quod aliquatenus saltem comparari posset cum eo quod despexerunt & neglexerunt; *Illi autem neglexerunt.* Deus nos ad quietem mensæque suæ assidendum vocat: & nos potius laborare & fatigari malimus cum mundo, quam quiescere & deliciari cum Deo. Tantum in nobis prævalet apparentia præsentis, & tam modicum fides & spes futuri. De nullis minus ista poterat timeri inattentio & incuria, quam de iis, quos Rex vocari iussit. Vocari iussit agricolas, illos videlicet qui ad agriculturæ exercitium exierant: & mercatores, illos videlicet, qui ad suam exierant negotiationem; & quare magis agricolas potius & mercatores, quam alterius exercitii homines vocavit? quia tam agricolæ, quam mercato-

tores sunt homines, quorum exercitium & professio est, capitale augere. Agricola seminat parum, ad colligendum multum: mercator pretio coëmit minore, quæ vendat majore. Eandemque ob causam tam agricolas, quam mercatores, proprii commodi & lucri desiderium ad Regis mensam attrahere oporteret. Quænam melior agricultura, quam seminare in terra, & colligere in cælo? & quænam felicior, mercatura, quam vendere tempus, & æternitatem comparare? O æternitas ludificatio gloriæ neglecta! ô cælum nec volitum, nec creditum!

Creditisne, qui vos Christianos dicitis, creditisne esse cælum? creditisne esse gloriam? creditisne esse æternitatem? respondetis quod sic; de quo ego valde dubito. Sed si veraciter creditis omnia quæ dixi, quomodo illa non vultis? Ita noluisse inquit Evangelium eos, quos imitamini: *Et nolabant venire.* Quod si tantum nos capiunt blandimenta præsentis, & tam parum fides futuri; cur vos non subito consideratio de præsentis, ubinam illud quandoque desitutum sit? Est singulari admiratione dignum, quod primi, secundi que vocati omnes se excusantes abnuent venire: & ultimi, nullo eorum se excusante, omnes venerint. Nunquid invitationes & famuli ejusdem erant Regis, & nuptiæ eadem? Quales igitur isti tantæ prudentiæ erant homines, voluntatisque tam diversæ, ut nemine repugnante, omnes voluerint venire? Advertite, ubinam eos Rex jussit quæriri; & ubi fuerint, quando venerunt: *Ita ad exitum viarum, & quoscunque inveneritis vocate.* Nostis quare vocanti non occurrimus Christo? causa est, quia non stamus in exitu seu

finibus viarum. Principia viarum quæ quilibet pro sua sibi assumit vita, earumque media similiter valde sunt deceptoria: fines, & quo substituri pergunt, veritatem detegunt. Omnes civitates, & aulæ quoque (sicuti hæc erat,) tres habent plateas, seu vias regias per quas homines communiter ambulant & ubi omnes concurrunt: illam videlicet divitiarum, honorum & voluptatum. Sed ejusdem viæ eventum, viarumque considerantes finem & exitum: *Ita ad exitum viarum, Deus quæriri & inveniri; & quoscunque inveneritis vocate.*

Etiam alia adhuc ratio ultimò venientium voluntates efficaciter movit & impulit. Primis semel atque iterum vocatis, Rex nondum erat iratus: *Iratus est Ibidem v. 7.* Rex: justitiæ suæ rigore nondum ostenderat: *Perdidit homicidas illos, & civitatem illorum succendit:* & ideo convivium neglexerunt, invitationem respuerunt, neque Regem sunt reveriti. Reliqui verò videntes Regis benignitatem in iram conversam, rebelles perditos & in frustra concisos, civitatem succensam, indifferenter domos humiles ardere simul cum superbis palatiis, turribusque altissimis, quomodo non istis illuminati flammis aperirent oculos & corda, licet ænea, tale non emolliret incendium? nonnulli abstrahendo ab historia, sumentes culpam & pœnam in generali, in hoc igne ignem agnoscunt inferni, qui ultimus finis est & exitus eorum, qui despiciunt cælum. Nunquid è re cujusquam erit, ut tam exigui momenti commoda, gaudiaque tam exilia & transitoria, sicut illa sunt vitæ hujus, æternum luiturus abeat in infernum. Istud igitur volunt nolendo, qui tanti faciunt præsens, & tam parvi

Ibidem v. 3.

Ibidem v. 9.

parvi futurum: & quo fruuntur deceptione & fallacia illius quod est (vel non est) non pensant quid erit & futurum sit.

Dixi, quod volunt, nolendo; video enim vos intus in cordibus vobis loqui; quod si non velitis modò, velitis postea; & sicut modò estis similes vocatis primis, qui venire noluerunt; eritis postea velut ultimi, qui venerunt. Iste est dolus & deceptio communis, quà diabolus nos excœcat, fovet, & lactat, donec jam perditos in damnationem abripiat. Exigit à nobis voluntatem modò, & illam nobis promittit pro postea. Deus nos liberet à voluntate habituata ad non volendum, quia nunquam vult! ecce quid Textus dicat: *Et volebant venire*. Non dicit: *noluerunt*, sed, *nolebant*. Si diceret, *noluerunt*, significaret actum voluntatis; at dicendo, *nolebant*, non actum sed habitum significat, voluntatemque habituata ad non volendum unquam velle. Hinc primà vice & secundà iterum vocati noluerunt; & tertîa vocati vice similiter noluisse. Verùm si Rex adeò bonus & benignus fuit, ut non obstante, quod primà noluerint vice venire, eos vocârit secundà, cur etiam tertîa eos vice vocari iussit? hoc vel maximè tremendum hujus materiæ est punctum. Nemo ad Deum converti potest, nisi inspiratione ipsius vocatus, gratiæque ipsius auxilio præventus. Et quamvis Deus nos semel atque iterum vocet, si nos vocationem negligimus & contemnimus; etiam ille suas nobis inspirationes subtrahit, gratiæque auxilia denegat. Et quid miserâ fiet animâ Dei auxiliis destitutâ!

S. Greg. S. Gregorium Papam audite: *Nemo con-*

temnat, ne, dum vocatus excuset, oim voluerit, intrare non valeat. q. d. Nullus vocationem & inspirationem divinam contemnat, ne, quando vocatus venire non vult, postmodum, quamvis velit, venire non possit.

Porro ut cognoscamus omnes, nos ad eum devenire posse statum, in quo nullatenus possimus, licet vellemus: institutionis hujus S. Gregorii veritatem, ultima Evangelii nostri clausulâ confirmemus, quæ sola nobis considerata restat. Jussit Rex ut qui sine veste nuptiali convivii locum fuerat ingressus, manibus pedibusque ligatis, tenebricosum in carcerem mitteretur: *Ligatis manibus & pedibus, mittite eum in tenebras exteriores*. Et Textus inquit quod auditâ hac sententiâ miser obmutescens ne vel verbum reddiderit: *At ille obmutuit*. Ilud obmutescere me magis facit obstupescere Homo miser, homo pusillanimis, homo cui ipsius inimice, & sine judicio, quare à sententia ad eundem non appellas Regem? nonne adeò clementem & benignum eum esse vides, ut etiam offensuste vocet amicum? *Amice quomodo huc intrasti?* non cernis eundem tantæ celebritatis diem ad veniam optimè accommodatum, si deest, quo reatum tuum excuses? quare eundem non confiteris? quare ad pedes Patris non procumbis misericordiam petiturus per Filii amorem, eandemque humanitatem cui se desponsavit? nihil horum miser ille fecit, aut facere poterat licet voluisset, ipsa enim sententia in culpæ suæ pœnam illud ad omnia inhabilitavit. Videre ne quibat, quia ad tenebras condemnatus erat; ad pedes Regis procumbere non pote-

Matth.
22. v. 13.

Ibidem
v. 12.

S. Aug.

poterat, quia suos ligatos habebat; pe-
c-
tustundere non valebat, quia manus
ipsi ligatæ erant; reatum suum confite-
ri, veniamque petere nequibat, lin-
guâ enim obmutuerat: & istud even-
nit illi qui sicut iste gratiâ Dei destitutus
intravit, ab ea ejectus fuit & repul-
sus. Pedes & manus animæ, asserto-
re Augustino, intellectus sunt & volun-
tas, quibus arbitrium constat; quod di-
vinâ deficiente gratiâ tam ligatum ma-
net & obscuratum, ut nec lucem habeat
ad videndum, nec manus ad operan-
dum, nec pedes ad movendum, nec
linguam ad dicendum, *Peccavi*. Ecce
utrum infelicioꝝ luctuosiorque dari
possit status, sed iustitiâ exigente pro-
meritus. Utinam vel animabus nostris,
pro ultimo documento, fortiter im-
pressa inhæreret culpa, ob quam ille
miser potentiarum motuumque suorum
omnium usum, ad ipsam usque loque-
lam perdidit, quâ se ab omnibus libe-
rare potuisset! quæ verò ista fuit cul-
pa? non alia, quam quod ad convivium

sine veste intraverit nuptiali, idest, ad
SS. Sacramentū mensam accesserit extra
gratiam Dei constitutus. Idcirco sic
obmutuit, ut culpam suam confiteri non
posset: iusto etenim Dei iudicio punitur
in confessionibus, quod peccatur in com-
munionibus. Proinde qui ore communi-
care præsumpsit in peccato, linguam jam
non habebat ad sua peccata confitenda:
At ille obmutuit.

Obmutuit pro condigna pœna: nobis
obmutescendum est præ horrore & stu-
pore: obmutuit Evangelium, jam
enim non excussum & consideratum non
superest verbum: & ego pariter obmu-
tesco, non enim habeo, quod ultra dicam.
Si stupiditas mea & tepor vos vocare
nescivit ad convivium ut debebam, spe-
ro hoc interiùs divinam operatam esse
gratiam & inspirationes, eâque efficaciâ,
ut in hac vita Sanctissimi Sacramenti
convivium frequentando, in altera
convivium Gloriæ conse-
qui mereamur.
Amen.

S E R M O

PRO

Felici successu armorum Portugalliæ
Contra Hollandos.

Dictus in Ecclesia Beatiss. Virginis Mariæ de Auxilio,
Bahia. Exposito SS. Sacramento, ultima Quindenarum
die, quibus in omnibus ejusdem Civitatis Ecclesiis
eædem preces successivè fuerant institutæ.

Anno 1640.

*Exurge, quare obdormis, Domine? exurge, & ne repel-
las in finem. Quare faciem tuam avertis, oblivisceris
inopia nostra, & tribulationis nostræ? exurge,
Domine, adjuva nos: & redime nos propter
nomen tuum. Psalm. 43.*

§. I.

Implicibus hisce ver-
bis protestando ma-
gis, quàm orando Vates
Regius Psalmum qua-
dragesimum tertiũ con-
cludit. Psalmum in-
quam qui à capite ad calcem usque hisce
semporibus præsentique occasione qua-
drare videtur. Doctorum maximus S.
Hieronymus, & alii post illum exposito-

res, Psalmum hunc de quocunque regno,
vel provincia à Fidei inimicis devastata
ad literam intelligendum affirmant. Sed
inter omnia mundi Regna nulli meliùs,
quàm nostro Portugalliæ Regno qua-
drat, & inter omnes Portugalliæ provin-
ciæ nulli magis quàm Brasiliæ con-
gruit. Aggrediamur totum perlegere
Psalmum, & in omnibus ejus versicu-
lis, fortunæ nostræ sortem videbi-
mus

mus expressam: quid fuimus, & quid fu-

Psal.
43. v. 1.
43. 2.

Deus auribus nostris audivimus, Pa-
tres nostri annuntiaverunt nobis opus,
quod operatus es in diebus eorum, & in
diebus antiquis. Audivimus (incipit
Vates) à Patribus nostris, & in nostris le-
gimus historiis; immò seniores nostri
partim adhuc suis viderunt oculis, opera
mirabilia, facta fortia, victorias & con-
quisitiones, quas mediantibus Lusitanis,
temporibus præteritis, tua, Domine
Deus, operata est omnipotentia. *Ma-*

Ibidem
v. 3.

nus tua gentes disperdit, & plantasti eos:
Afflixisti populos, & expulisti eos.
id est, manus tua fuit, quæ tor barbaras,
bellicosas indomitasque nationes sube-
git, propriarum terrarum dominio exuit,
ut hos in eis plantaret, sicut plantavit be-
ne fundatis radicibus; utque illos in eis
dilataret, sicut dilatavit in omnibus mun-
di partibus, in Africa, in Asia, in America.

Ibidem
v. 4. & 5.

Nec enim in gladio suo possederunt ter-
ram, & brachium eorum non salvavit eos;
sed dextera tua, & brachium tuum, &
illuminatio vultus tui; quoniam compla-
cuisti in eis. q. d. Non brachiorum ipso-
rum virtuti & potentia, neque gladiis
ipforum adscribendum est, quod terras
illas sibi subjecerint, quas possederunt,
gentemque illam, & Reges ipsius in ser-
vitutem redegerint, & sub tributum mi-
serint; sed omnipotenti dextera tua, ac
respectui tuo, supremoque beneplaciti
tui imperio, quo tibi complacuit eorum
in hoc uti servitio. Hucusque relatio
præteritarumque prosperitatum memo-
ria; ab hinc Propheta ad tempus præsens
calamitatesque præsentis transit.

Ibidem
v. 10.

Nunc autem repulisti, & confundisti
nos, & non egredieris Deus in virtutibus

nostris. q. d. Nunc autem Domine sic
immutata ista videmus omnia, ut nunc
penitus derelicti & repulsi videamur;
nunc enim nostra non præcedis vexilla,
neque nostros, ut ante consueveras, du-
cis exercitus: *Avertisti nos retrorsum post*
inimicos nostros, & qui oderunt nos diri-
piebant sibi. Id est assuetos nos victoriis
& triumphis, non quod infirmiores si-
mus, sed in punitionem, hostibus nostris
nos terga vertere facis, (qui quoniam
Justitiæ tuæ sunt flagellum, justum est ut
illis dorsum præbeamus) & quæ, perdi-
tis illis, nostræ quondam fuere spolia ge-
nerositate, sunt modò spolia ipsorum
rapacitatis. *Dedisti nos tanquam oves*
escarum, & in Gentibus dispersisti nos.
Senes, mulieres, parvuli, quibus nec
vires nec arma sunt quibus se defendant
innocentes velut oves crudelitatis Hære-
ticæ manibus trucidantur, quique mor-
tem evadere possunt in exteris terris per-
egrini & exules patriam domumque per-
dunt. *Posuisti nos opprobrium vicinis*
nostris, subannationem & derisum his,
qui sunt in circuitu nostro. Non tanto-
pere foret dolendum, si vitâ bonisque
perditis, fama saltem salvaretur; sed &
hæc paulatim perit: & nomen illud, Lu-
sitanius, tam celebre in annalibus famæ,
insolens nunc victoriis Hæreticus infam-
mat: gentilesque, quibus circumcincti
vivimus, quibus illud honori simul &
terrori erat, nunc illud subsannant & de-
spectui habent.

Ibidem
v. 11.

Ibidem
v. 12.

Ibidem
v. 13.

Eadem omninò proprietate David in
hoc psalmo nostras describit infelicitate-
res, opponendo quod sumus hodie, illi
quod fuimus, quamdiu Deo placuit; ut
in experientia præsentis, dolor crescat ex
opposita memoria præteriti: occurrit

Ibidem
v. 5.

hic menti, quod proferre non licet lingua: neque deest qui tacite ratiocinetur & concludat, notabilis hujus differentiae causam, fuisse Monarchiae mutationem. Non ita esset (inquiunt) si Rex adhuc viveret Emmanuel, Rex Joannes tertius, Regisve Sebastiani fatalitas, cum ipso Reges Lusitanos non sepelisset. Verum idem Propheta eodem in psalmo, falsae hujus persuasionis nobis explicat veritatem: *Tu es ipse Rex meus, & Deus meus, qui mandas salutes Jacob* Regnum Portugalliae, sicut ipse nobis Deus in fundatione declaravit, est regnum ejus & non vestrum: *Volo enim in te, & in semine tuo imperium mihi stabilire*: & sicut Deus est Rex; *Tu es ipse Rex meus, & Deus meus* Et iste Rex mandans & gubernans: *Qui mandas salutes Jacob*: & qui non mutatur, ipse differentiae hujus est causa; & non Reges, qui sunt mutati. Hac igitur veritate inspecta infallibili, Propheta noster non nihil in tantarum consideratione calamitatum suspensus fuit, quousque idem ipse Deus, qui lumen infudit, pro remedio earum altissimum ipsi consilium suggessit in verbis, quae thematis loco assumpsi.

Exurge, quare obdormis, Domine? exurge, & ne repellas in finem. Quare faciem tuam avertis, oblivisceris inopia nostra, & tribulationis nostrae? exurge Domine, adjuva nos, & redime nos propter nomen tuum. Non praedicat David populo, non illum exhortatur, vel increpat; invitavit quamvis meritis abstinet: sed totus novo & extraordinario spiritu abreptus, non solum ad Deum, sed praesumptione pia contra eum se convertit. Quem admodum Martha dixit ad Christum:

Luc. 10. Domine, non est tibi cura? ita David reve-

v. 49.

renter cum Deo expostulans, illum quasi incuriae & negligentiae insinuat. De misericordiae providentiaeque ipsius inadvertentis conqueritur; quod est Deum dormientem considerare: *Exurge, quare obdormis Domine?* repetit ut exurgat, neque damna in finem utque venire permittat, quod pietate misericordiaeque ipsius sit indignum: *Exurge, & ne repellas in finem* Rationem petit & causam, quare a nobis oculos vultumque avertat: *Quare faciem tuam avertis? & quare miseriae nostrae oblitus, calamitates nostras atque laborem non curet: Oblivisceris inopia nostra, & tribulationis nostrae?* nec quocunque solum modo rationem ejus exigit, quod Deus facit & permittit; sed iterum iterumque eam dari postulat! Quare obdormis? quare oblivisceris? Denique praemissis interrogationibus, quibus Deum respondere non posse supponit; & istis argumentis, quibus se Deum convicisse praesumit, ante iustitiae misericordiaeque ipsius tribunal, illum ad succurrendum nobis, auxiliandum, moxque liberandum obligatum esse protestatur: *Exurge Domine, adjuva nos & redime nos.* Et ad magis constringendum, non ob nostrum contestatur commodum ac remedium, sed honoris sui & gloriae causa: *Propter nomen tuum.*

Hoc (omnipotens & misericordissime Deus) Hoc inquam medio tuam attentavit inclinare & compellere misericordiam, adeo tibi conformis: quo etiam ego utar hodie, quia statim in quo versamur, potius idem est, quam similis. Non praedicabo hodie populis, neque loquar hominibus, voces meae seu verba sublimiora petent; ad pectus tuum divinum Sermo praesens dirigetur. Quindecim dierum

dierum continuorum hic est ultimus, quibus in omnibus hujus Metropolis Ecclesiis, ad eundem hunc expositæ majestatis tuæ thronum supplicationes tuas, precesque & vota populus obtulit: & cum dies sit ultimus, justum quoque est ut in eo ultimo unicoque succurratur remedio. Omnibus hisce diebus frustra, & in vanum se fatigarunt Oratores Evangelici pœnitentiam prædicando: sed quia homines non sunt conversi, ego te, Domine, convertere paro. Tam præsumptuosus deus tua, Deus meus, misericordia accedo; ut quamvis nos finis peccatores, tu pœnitentem hodie sis acturus.

Quod petitum seu protestatum venio, Domine, est, ut nos adjuves & liberes: *Adjuva nos & redime nos*: utraque petitio ista & loco, & tempori optime congruit. Tantæ oppressionis captivitatisque tempore, quid nobis in maxima necessitate petendum, nisi ut nos liberes? *Redime nos*. Et in domo seu Ecclesia Beatissimæ Virginis Mariæ de Auxilio, quid majore sperandum fiduciâ, quam ut adjuves, *adjuva nos*? non petam petendo seu supplicando; sed expostulando & argumentando: hoc etenim non favorem, sed justitiam postulanti licet. Si nostra tantum ageretur causa, egoque pro remedio tantum nostro supplicatum venirem, favorem, gratiam, misericordiamque precarer. Verum quia tua magis, Domine, quam nostra causa agitur, & pro honore tuo & gloria, nominisque tui exaltatione, propter nomen tuum, interpellaturus venio, rationem tantum petere, æquum est. Hoc super præsupposito, mihi tecum ratiocinandum est: & justitiam postulare justum est: & tua tantum ratione & benignitate, te convictum iri confido. Casu

quo, de te conqueri, tuæque justitiæ tergiversationes, tuæque misericordiæ incurias & obliviones perstringere contigerit; *Quare obdormis, quare oblivisceris*; non primæ hæ erunt exorbitantiæ, quas à causæ tuæ patrono passus es. Expensas similiter actionis & processus, tu Domine solves: tua etenim gratia, arguendi te rationes, urgendi te efficaciam, atque ad vincendum te omnia arma suppeditabit. Porro si ad hoc minus sufficiant merita causæ, succurrent illa Beatissimæ Virginis Mariæ, in cujus auxilio maximè confido. Ave Maria.

§. II.

E*Xurge, quare obdormis Domine?* argumentari cum Deo, rationibusque velle convincere, non tantum asumptum videtur difficile, sed molimen impossibilitatis manifestissimæ, temeritasque & præsumptio arrogantissima. *O homo! tu quis es, qui respondeas Deo?* nunquid dicit figmentum ei, qui se finxit: *quid me fecisti sic?* ô homo præsumptuose (inquit S. Paulus) homo temerarie, qui es tu ut audeas contendere cum Deo? nunquid lutum in rota & manibus figuli rationem ab eo petit dicens; *quare me facis sic?* Si igitur tu homo mortalis lutum es, si te de tam vili materia manus Dei formârunt, quâ fronte ipsi Deo dicis: quare, quare? Qua temeritate cum Sapientia divina disputare præsumis? quâ audaciâ rationem exigis ab ejus providentia, quid tecum faciat, aut non faciat? *Quare obdormis, quare faciens tuam avertis?* illius venerare permissio-
meros ad superna ipsius decreta contra-

Rom. 9.
v. 20.

Mm ;

he,

*Pf. 118.
v. 136.*

he, & facies quod te fides docet, & ad quod creatura obligaris. Sic facimus, sic confitemur, sic coram infinita maiestate tua, Deus immense, Bonitas incomprehensibilis, protestamur: *Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum.* Quantumcunque tua intelligere nequeamus opera; quantumcunque tua penetrare non possimus consilia; semper iustus es, semper sanctus es, semper bonitates infinita: imò maximè sevientē iustitiæ tuæ rigore, punitionis tuæ severitas culparum nostrarum demerita non adæquat.

*Dan. 9.
v. 18.*

Enim verò, si causæ nostræ rationes & argumenta, in propriis vellemus fundare meritis: grandis foret temeritas, immò manifesta foret impietas, te velle argue-
re. Verùm nos, Domine, sicut Prophe-
ta tuus Daniel protestabatur: *Neque enim in justificationibus nostris proster-
nimus preces ante faciem tuam, sed in
miserationibus tuis multis.* Supplica-
tiones, earumque rationes quas humilli-
mè divino tuo conspectui offerimus, ap-
pellationes & gravamina quæ continuæ
punitionum executioni, & flagellis, quæ
patimur, opponimus, non in iustitiæ no-
stræ præsumptione, sed in sola misericor-
diarum tuarum multitudine fundamus:
In miserationibus tuis multis. Argu-
mentamur quidem; sed de te, ad te. Ap-
pellamus; sed à Deo ad Deum: à Deo ju-
sto, ad Deum misericordem. Porro
quia ex corde omnes ad te exhibunt sa-
gittæ; bonitatem tuam vix lædere vale-
bunt. Sed quoniam dolor intensus post
se trahit affectum; verborumque con-
gruentia ægrè cum dolore concordat; ne
iustus præsentium malorum dolor sacros
transseat limites in eo, qui coram, & cum

Deo loquitur; in omnibus, quæ dicere
præsumam, solidis illorum inhærebo ve-
stigiis, qui similibus in casibus à tuomet
impulsi spiritu, tuam exorârunt & depre-
cati sunt misericordiam.

Quando Israëliticus populus gravissi-
mum idololatriæ peccatum commisit in
deserto, in aurium moniliumque suorum
aurum in bruta vituli effigie adorando;
Deus moranti secum Moyse casum reve-
lavit, indignatusque desuper adiunxit
absolutè, se deinceps Gentem tam ingra-
tam in perpetuum derelicturum, & ad
internecionem deleturum: *Dimitte me. Exod. 32.
ut irascatur furor meus, contra eos, & de
v. 11.
v. 12.*
*ut irascatur furor meus, contra eos, & de
v. 11.
v. 12.*
Verùm optimi cordis Moy-
ses de populi sui perditione & deletionē
non sustinuit audire loquentem: pro-
diens in arenam, divinæ se indignationi
opponit, hoc ratiocinari incipiens modo:
*Cur, Domine, irascitur furor tuus contra
populum tuum?* Eja Moyse, tu inquis,
Cur? iustior emne adhuc à Deo exigis ra-
tionem? Ille tibi dicit: populum idolo-
latriam exercere, brutum intensatum
adorare; negatam sibi divinitatem, mani-
bus propriis à se factæ imagini mutæ tri-
buere, liberationem ex Ægyptiaca capti-
vitate, celebratè desuper triumpho, ipsi
in acceptis ferre: & hisce ita se habenti-
bus, adhuc Deum interrogas, *cur irasci-
tur furor tuus?* Omnino. Et zelo qui-
dem valde prudenti. Quamvis enim ex
parte populi gravissimæ subessent ratio-
nes puniendi; ex parte nihilominus Dei
major suberat ratio parcendi: *Ne quæso
(ratiocinatur Moyse) dicant Ægyptii,
callidè eduxit eos, ut interficeret in mon-
tibus, & deleteret è terra. q. d. Ecce Do-
mine, Ægyptii essentia aut saltem veraci-
tati & bonitati tuæ notam inurent, dicent
quòd*

*Ibidem
v. 12.*

quòd dolosè nos in desertum hoc adduxeris, ut hîc nos occisos sepelires. Quâ concepta & divulgatâ apud ipsos opinione, quis, quæso, nominis tui sancti sublequetur despectus, cui eâdem in Ægypto tot tantisque portentis, potentiæque tuæ prodigiis, tantam venerationem terroremque conciliasti? ad conservandam igitur fidem convenit dissimulare pœnam, nec illâ Gentilibus aut aliis in hac terra præbere occasionem dicendi: *Ne, quæso dicant: Hoc modo ratiocinatus est Moyses in favorem populi, & Deus argumenti hujus efficaciam victus eodem mox momento sententiam revocavit; conformiterque textui Græco non solum pœnituit de executione, sed etiam de cogitatione: Et pœnituit Dominum malu, quod cogitaverat facere populo suo.*

Exod. 32.
v. 14. ex
text.
Hebr.

Magna igitur, Deus meus, sperandi mihi est ratio fore, ut ex hoc sermone pœnitens egrediaris, cum idem sis, qui eras, nec minor modò quàm temporibus istis nominis tui zelotes: *propter nomen tuum.* Moyses tibi dixit: *ne quæso dicant: q. d. Ecce quid dicent: ego verò dico dicereque cogor; ecce quid jam dicunt. Suis jam prosperis successibus insolentes dicunt hæretici, te illis hoc indulgere & concedere: jam dicunt quia ipsorum, ut illi vocant vera est fides & religio, hinc opitulante sibi Deo vincant; & quoniam nostra falsa & erronea est, idcirco deferente nos Deo victi succumbamus. Ita loquuntur, ita prædicant, & prò dolor! non deerit qui fidem illis tribuat. Num igitur fieri potest, Domine, quod permissiones tuæ in argumentum trahantur contra tuam fidem? Estne possibile, quod punitiones nostræ & pœnæ*

ansam præbere debeant nomen tuum blasphemandi? Quod dicat hæreticus (prò quàm hoc lingua pronunciare tremet!) quod hæreticus Hollandum te esse dicat? ne quæso Deus meus, tale quid permittas: ne permittas eò quod sis, qui es. Non propter nos hoc dico, parum enim esset quod nos punires: neque illud dico propter Brasiliam, parum enim esset si illam perderes: propter te, propter sanctissimi tui nominis honorem, quod tam impudentibus hoc ipso blasphemiiis exponitur, dico: *propter nomen tuum.* Cum perfidus nunc Calvinista de suis successibus, quos non nisi nostra merentur peccata, religionis faciat argumenta: seque jactet insolens & blasphemus, quod sua sit vera: in eadem fortunæ videat rota, ut humilietur, neque præsumptuosè gloriatur asserendo à cujus parte consistat veritas. Venti & tempestates, quæ nostros disjecerunt & abriperunt exercitus, dissipent abripiantque ipsorum: infirmitates & pestilentia, quæ nostros debilitant & imminuunt exercitus, muros eorum transcendentis præsidia illorum consumant; consilia, dum punire intendis, nostra illumina, illorum confunde & infatua. Victoria immutet vexilla; ulciscantur sese cruces Catholicæ; in armis nostris & vexillis tua triumphent vulnera; & humiliata manifesta agnoscat perfidia, Romanam solam, quam profiteamur, esse veram, tuamque fidem.

Verùm ulteriùs adhuc erit, qui dicat: *Ne, quæso, dicant Ægyptii. Ecce Domine, inter Gentiles vivimus, quidam eorum tales adhuc sunt hodie, alii fuerunt heri, & isti quid dicent? Quid rudis sine Dei notitia Barbarus dicet? quid instabilis*

bilis Indus, cui pius erga fidem nostram deest affectus? quid Æthiops elinguis, sine alia instructione vix baptismatis aquâ inestus? Non est dubium, quin omnes isti, cum iudiciorum tuorum nequeant penetrare abyssum, utrisque apertis oculis errorem hunc imbibituri sint. Ex manifestis effectibus fidem nostram falsam, illam Hollandorum veram esse dicent, seque magis Christianos esse & nos sibi similes credent. Fœda brutalisque Hæreticorum secta, ad brutalitatem Barbari propius accedit; libertas dissolutioque vitæ scaturigo fomesque hæresis, depravatis moribus corruptionique Gentilismi facilius copulatur: & quis Paganus convertetur ad fidem quam illi prædicamus? vel quis Catechumenus, seu Neophytus non resiliet à fide, intelligens & hæc & alia sibi persuadens, quod in hæretico lex sua & religio remuneretur, nostra verò in Catholicis castigetur? Si igitur hi rigoris tui, quamvis non prætenso sint effectus, cœptaque justè in nobis punitio cum tanto damno transit ad eos, qui in nostris non sunt complices culpis: *Cur irascitur furor tuus*: Quare continuatur his consideratis, quod tu ipse furorem vocasti; & quare jam iræ tuæ gladium non recondis in vaginam?

Si populo Hebraico tam graviter offensus; pro uno tantum, *Quid dicent Egyptii*, eidem mox condonasti, nonne hoc quod nunc dicunt Hæretici, & dicturi sunt Gentiles, sufficiens erit, ut rigida manus tua poenam suspendat, peccatisque nostris, quæ quamvis in se sint magna, minora tamen illorum sunt peccatis, veniam indulgeat? Hebræi adorârunt idolum, à fide defecerunt, veri Dei derelicto cultu, Deum Deosque appellârunt

vitulum: & nos infinitæ Majestatis tuæ adjuvante & præservante gratiâ tam longè absumus absumusque semper à minimo defectu, vel fidei scrupulo, ex parte nostra, ut multi patriâ, domo, facultatibus, immò uxore & liberis derelictis, in summa miseria vitâ exules transigant, tantum ne cum hominibus ab Ecclesia tua segregatis & apostatis communicare & commorari cogantur. Si igitur, Domine meus, & Deus meus, si tui, fideique tuæ amore, necdum urgente eandem periculi, aut in discrimen vocandi periculo, extrema talia Lusitani subeunt & tolerant: *Quare oblivisceris inopiam nostram, & tribulationem nostram*? Id est, quare tam fidelium ærumnas, tamque Catholicorum oblivisceris tribulationes? quo pacto possibile est, quod fidelissimis hisce servis iratam se majestas tua ostendat, infidelibus, excommunicatis & impiis favendo?

Eheu quàm veraciter nobis hoc casu cum S. Jobo conqueri licet, quando à Sabæis spoliatum se vidit, uti nos extreme jam oppressos afflictosque ceruimus: *Nunquid bonum tibi videtur, si calumnieris me, & opprimas me opus manuum tuarum, & consilium impiorum adjuves?* q. d. Videtur tibi bonum, Domine, videtur tibi bonum, quod me servum tuum opprimas & affligas, & impiis hostibus tuis auxiliaris & indulgeas: videtur tibi bonum, ut illis prospere, & pro voto omnia cedant, & à Providentia tua foveantur, nobis à potenti dextera tua derelictis? nos è memoria videamur deleti? nos severitatis tuæ exemplum? nos iræ furorisque tui spoliis? nunquid tam leve & modicum est omnibus derelictis prote exulare? tam parum est, dolores, pauper-

Job. 10.
v. 3.

paupertatem, ærumnas, inhonoratio-
nes & contumelias aliorum consequen-
tias tolerare? ergo nullum jam fidei me-
ritum? pietati nunc deest gratia? per-
severantia nulla habetur ratio, tibi que
non placet? si igitur inter nos, quamvis
malos, & perfidos illos tantum intercedit
discrimen, quare nobis neglectis, opitu-
laris illis? *Nunquid bonum tibi videtur?*
Tibi, qui ipsa bonitates, nunquid bo-
num illud esse videtur?

S. III.

Considera, Deus meus, & ignosce,
si inconsideratè loquar: con-
sidera quibus terram Brasiliæ
auferas, quibusque eam tradas? eripis
& auferas terras istas Lusitanis, quibus
eam primùm dedisti: & sufficiebat dice-
re, qui pus dedisti, ad fidem nomini tuo
conciliandam: non enim liberalis no-
men tribuere possunt gratiæ, quas de-
disse pœnitet. Idcirco, Domine, te
dantem non pœnitere. S. Paulus asserit;
Sine pœnitentia enim sunt dona Dei.
Sed seposito illo, terras istas tollis Lusi-
tanis, quos ex omnibus mundi Nationi-
bus in fidei tuæ propagatores elegisti,
quibusque pro insigni, tesseraque singu-
lari tua propria vulnera assignasti. Erit
igitur bonum, supreme Domine, & Re-
ctor Universi, ut sacri Portugalliæ Qui-
ni, nec non vexilla & vulnera Christi, ad
hæreticas Hollandorum, suo Regi Deo-
que rebellium partes transeant? eritne
bonum ut victoriosa eorum signa pro-
speritatis ventus circummagat, nostris de-
missis, prostratis & ignominiosè subactis?

Et quid facies magno nomini tuo? Et quid

Pars III.

facies (inquiebat Josue) quidve tantæ
afflictionis, ignominiaque casu tuo no-
mine fiet?

Similiter tollis Brasiliam Lusitanis, qui
istas tam vastissimas quàm remotissimas
Orientis regiones tot vitarum dispendio
tantoque profuso sanguine acquisierunt,
magis ad propagandum tuum nomen &
fidem (hoc enim zelo Christianissimi Re-
ges isti agebantur) quàm ad dilatandum
& amplificandum suum imperium. Sic
tibi in hunc novum cum tanto honore &
gloria nos introducere placuit mundum;
& cum tanto nos dedecore & ignominia
(quis simile quid de tua tibi imaginaretur
bonitate) nos inde expelli permittis. Eheu!
quomodo timeo ne non desit, qui cum
Ægyptiis dicat: *Callidè eduxit eos, ut in-
terficeret, & deleret è terra: Manus tuæ
largitatem, quâ tot nobis dominia tradidi-
sti & regna, non fuisse liberalitatis tuæ
gratias & donas; sed eantam iræ tuæ diffi-
mulationem: ut hîc extraneos & remotos
à patria nos interficeres & ex toto deleres.*
Si hæc futura erat merces, laborumque
nostrorum fructus; ad quid tanta servitia?
quæ in tam copioso & illustri profuso in
hisce conquestionibus sanguine utilitas?
ad quid regiones & climata ignota dete-
ximus? ad quid cum ventis & tempestati-
bus, tantis nostris exitiis pugnamus, ut vix
navis in oceano vagetur, ad quam non
miserabilium naufragiorum Lusitano-
rum fama pervenerit? & post tot pericu-
la, post tot infortunia; & tot jam misera-
biliter mortuis, vel sub dio in agris sine
sepultura, vel in ferarum spelæis, vel pi-
scium visceribus sepultis, regiones sic
acquisitas deferere, aliisque cedere co-
gamur? ô quantò nobis melius fuisset

N n

tam

Rom. II
v. 29.

Josue. 7.
v. 9.

tam ardua & periculis plena aggressos & executos non fuisse molimina!

Sanctior nobis Josue, patientiâ imperfectior, occasione simili, tecum loquens, non differente linguâ & sermone est usus. Filiis Israël ultramarinas jam terras, transito Jordane ingressis, uti & nos hæc jam intravimus; Exercitus partem ad obsidendam expugnandamque urbem Hay miserat, quæ ipso nominis echo infelicem Filiis Israël eventum portendere videbatur; fuerunt enim cæsi & profligati, minore quamvis mortuorum & vulneratorum numero, quàm nobis hic evenire solet. Quid Josue faceret, inopinatâ hac qualicunque clade conspectâ? Ducali scisso habitu humi prostratus clamare incipit in cælum: *Heu Domine Deus, quid voluisti traducere populum istum Jordanem fluvium ut traderes nos in manus Amorrhæi?* q. d. Deus & Domine mi quid est hoc? quare nos Jordanem transire jussisti, nobisque terras hæc possidendas tradidisti, si nos in manus Amorrhæorum perdendos tradere voluisti: *Utinam mansissemus trans Jordanem!* utinam fluvium hunc nunquã transvadissemus! hoc modo Josue exposculabat cum Deo, nobisque similiter multò justiore ratione licet exposculare. Si iste navigationum nostrarum futurus erat exitus, si hujusmodi fortunæ seu infortunia, in conquisitis nos terris expectabant: *Utinam mansissemus trans Jordanem!* utinam divinæ tuæ placuisset Majestati, quod nunquam Portugalliâ fuisset egressi; nec vitam nostram discrimini exposuissemus, in undis & ventis; nec cognovissemus quidem, nedum pedem terris intulissemus peregrinis! eas acquirere, nec frui aut gaudere permitti, infortunium & non felicitas

fuit, eas possidere ad perdendum, iræ tuæ, Domine, fuit puniatio, & non liberalitatis tuæ favor & gratia. Quod si terras illas dare decreveras Piratis Hollandicis, quare easdem non tradidisti ipsis adhuc agrestes & incultas, sed modò? Nunquid tanta tibi exhibuit servitia gens perversa & apostatica, ut nos præmitteres ad præparanda illis hospitia, pro illis excoleremus agros, construeremus civitates, quas jam cultas & opulentas illis traderes? siccine hæreticos fideique tuæ hostes laboribus Lusitanorum, sudoribusque Catholicorum frui ac gaudere fas est? *Et quæis conservamus agros!* Verùm quia tu Domine sic ordinas juxta beneplacitum tuum fiat. Trade Hollandis Brasiliam, trade illis Indias, trade illis Hispanias (quæ non periculose minus perditæ Brasiliæ sunt consequentiæ) trade illis quantum & quicquid habemus, & possidemus (sicuti tantam jam partem tradidisti) manibus eorum trade mundum: & nos, Lusitanos & Hispanos, defere & derelinque nos, repudia nos, destrue nos & dele. Verùm hoc tantum dico, & majestatem tuam meminisse cupio, futurum quandoque, ut eorundem, quos modò spernis & à te dimittis, operâ uti velis, & eâ tunc careas.

Non præsumerem hoc modo loqui, nisi ex ore Job verba desumerem, qui velut tam afflictus, quod toties in scenam intret, nemo miretur. Patientiæ exemplar exposculabat cum Deo (Deus enim patientes nos, sed non insensitivos desiderat) ratione pœnarum suarum & afflictionum exposculabat contestans eum contentiosè, quare rigorem earum & acerbitatem non nihil sibi mitigaret: cumque ad omnes preces & instantias Domini

Josue. 7.
v. 7.

Virgil.

Job. 7.
v. 20.

nam inexorabilem experiretur, non habens quid ultra diceret, conclusit ita: *Ecce nunc in pulvere dormiam, & si mane me quaesieris non subsistam.* Nunc Domine cum nec ab affligendo me desistere, neque flagella tua & cruciatus mitigare, sed ceptum jam procedendi mecum rigorem continuare & absolvere velis, placitum tuum exequere, occide me, in pulverem me redige & sepeli: *Ecce nunc in pulvere dormiam:* attamen hujus te admonitum & memorem velim, quod si mane me quaesieris, non invenes: *Et si mane me quaesieris, non subsistam.* Habebis Sabæos, habebis Chaldaeos, deprædatores & flagella domus tuæ: sed non invenes in ea Jobum aliquem, qui tibi in ea serviat; non invenes Jobum, qui eam veneretur; non invenes Jobum aliquem, qui propriis etiam vulneribus honorem ejus tueatur. Idem ego dico, Domine, non mirum iisdem disrumpi affectibus, qui in eodem versantur statu. Exure nos, destrue nos & dele nos; contingere quandoque potest, quod Hispanos desideres & Lusitanos, & illos non invenes. Hollandia tibi conquistores dabit Apostolicos, qui per mundum vexilla crucis circumferent; Hollandia tibi Prædicatores ministrabit Evangelicos, qui Catholicam doctrinam in barbarorum terra seminant, suoque proprio sanguine rigent: Hollandia Sacramentorum tuorum veritatem, Romanæque Ecclesiæ veritatem defendet. Hollandia tibi templa exstruet; Hollandia altaria eriget; Hollandia consecrabit Sacerdotes, & sanctissimum corporis tui sacrificium offeret; denique Hollandia tibi ferviet, tamque pietate venerabitur sicut Ambstelodami, Virginopoli, & Flissingæ, omnibusque in aliis frigidi profun-

dique illius inferni coloniis sit quotidie.

§. IV.

E Quidem, Domine, video te mihi regere posse, Fidei tuæ propagationem, gloriæque tuæ opera non dependere à nobis, nec à quoquam alio; deficientibusque hominibus, de lapidibus te filios Abrahæ suscitare posse. Sed & Sapientia tua, omniumque sæculorum experientia nos docuit, quod creato Adamo, nullos de novo creasti homines, iisque utaris quos habes in mundo, & nunquam minus bonos admittas, nisi meliorum defectu. Ita in cœnæ parabola fecisti. Invitatos, quos elegeras, vocari jussisti, qui quoniam se excusando venire renuerunt, cæcos & claudos admissos, loca ipsorum occupare fecisti: *cæcos & claudos introduc huc.* Enim verò, si hæc est ordinaria divinæ tuæ Providentiæ dispositio, quomodo illam nunc in nobis adeò inversam & contrariam videmus? Quales isti fuere invitati, & quales isti sunt cæci & claudi? Invitati & electi fuimus nos, ad hæc regiones primò à te vocati, tamque largam & abundanter instructam in eis nobis apposuisti mensam, quàm de magnificentia tua sperari poterat: Cæci & claudi sunt Lutherani & Calvinistæ; cæci sine fide, claudi sine operibus, in quorum reprobatione primarius hæresis eorum error consistit. Porro si nos invitati nos non excusavimus, si venire non dubitavimus, imò multa magnaque inconvenientia & ardua penetra-
vimus, de quibus desperare poteramus: si venimus, mensæque accumbimus, quoniam pacto nobis exclusis forasque eje-

Luc. 14.
v. 21.

Etis, cæcos & claudos violenter introdu-
cis, nostraque loca Hæreticis affig-
nas? Quod si in cæteris omnibus, illi
nobis bonitate, aut nos illis malitiâ pares
essemus, quare saltem privilegium & præ-
rogativa Fidei nihil proderit nobis? In
omnibus, Domine, providentiæ tuæ sty-
lum, justitiæque tuæ leges nobiscum im-
mutare videris.

Matth.
25. v. 5. Decem illæ Evangelii tui Virgines,
omnes somno & sopore oppressæ, dor-
mitaverunt omnes, incuriâ & negligenti-
â sibi fuerunt æquales: *Dormitaverunt*
omnes. & dormierunt: Nihilominus quin-
que harum sponsus dissimulavit defe-
ctum, tantumque quia lampades habe-
bant accensas ad nuptias venire & intra-
re meruerunt; à quibus reliquæ fuerunt
exclusæ. Si ita se res habet, Domine, si ita
judicâsti tunc (tu enim ille divinus es
sponsus) quare etiam nobis non prodest,
fidei lampades habere accensas, quæ in
hæreticis aded mortuæ sunt & extinctæ?
estne possibile, ut januam iis aperias, qui
lampades gerunt extinctas, eisq; claudas,
qui eas habent accensas? considera Do-
mine, non eam esse divini tui tribunalis
authoritatem; ut eodem in casu ex eo duæ
tam contrariæ sibi prodeant sententiæ.
Ibidem
v. 12. Si illis quæ lampades suas extinguere per-
miserant, dictum est: *Nescio vos:* si illis
clausa est janua: *Clausæ est janua:* quis-
nam, quæso, tremendum hoc ex ore tuo
audite merebitur, *nescio vos,* nisi hæreti-
cus te non agnoscens? Et cuinam præ-
cludenda janua ob oculos, nisi hæreti-
co, eos tam occæcos habenti? Verum
video, neque cœcitarem hanc, neque tui
ignorantiam mereri, ut justitiæ tuæ ri-
gor fortunatum ipsorum progressum re-
moretur, sed quod lento quasi pede vi-

etoriosa ipsorum arma nobis appropin-
quent, propediem ad portas & januas
hujus tuæ civitatis passutura. Dixi, hujus
tuæ civitatis: at ignoro, utrum Salvato-
ris nomen, quo eam honorâsti, eam de-
fendit & salvabit, prout aliâ eam non
defendit: nescio, utrum istæ supplicatio-
nes nostræ, quamvis tam frequentes &
continuas ad divinum conspectum
aditum inveniunt; cum tot jam annis ela-
psis, justus dolor noster in cœlum clamet,
nihilominus divina tua clementia non
exaudiat.

Casu quo fortè (quod absit, in ocul-
to mentis tuæ consistorio decretum est,
ut hæretici Bahiam intrent; Hoc te humi-
liter & seriò monitum cupio, ut ante
sententiæ executionem, maturè conside-
res Domine, quid ex hoc evenire tibi
queat, ipsumque ritè penes & conferas
in corde tuo, atque discutias dum tempus
est; præstat enim pœnitere modò, quàm
ubi malum præteritum jam non habet
remedium. Advertis utique, quâ inten-
tione & allusione hoc dicam, nec non ra-
tionem in te fundatam, quâ ad dicendum
movear. Etiam ante diluvium prono in
choleram, commotoque ad iram in homi-
nes videbaris animo; ita ut quantumcun-
que centenis illis annis deprecaretur
Noë, ad placandam iram tuam minus ni-
hilo profuerit. Ruptis tandem cœli cata-
ractis, usque ad montium cacumina in-
tumescente mari totus inundatus est
mundus: jamque justitiæ tuæ satisfactum
poterat videri. Sed ecce tertia die emer-
gentia, natæ, & multitudine infinita ap-
parere cœperunt corpora, pallentes
illæ figuræ, nec non tristissima & fu-
nestissima exhibita super undas tragœdia
quàm unquam viderunt Angeli; homi-
nes

nes enim qui viderent, non erant. Tu quoque Domine vidisti (ac si vidisset de novo) spectaculum illud lugubre, & quanquam non fleveris; lacrymis enim adhuc idonei deerant oculi; interiora nihilominus tua interno sunt dolore commota, *Tactus dolore cordis intrinsecus*: ut eo, qui in te cadit, modo mundum fecisse te pœniterit; tamque intensus & extensus tuus fuerit dolor, ut non solum te pœniterit præteritis; verum etiam firmiter proposueris in futurum illud nunquam amplius facere; *Nequaquam ultra male dicam terre propter homines*. Iste es Domine, iste es: cumque sis iste cum tuo corde contendere noli. Ut quid violentiam ei inferas, si ejus sentis, & tuus eam postmodum luet. Age, cum justitiæ executiones dolore tibi & pœnitentiâ consent, quid agas, præmeditare: ne simile quid tibi eveniat. Porro ut hoc sub coloribus videas humanis tibi jam non peregrinis, permittit ut futuri hujus diluvii afflictiones & misérias ad vivum depingam; sique repræsentatio hæc ad compassionem te non moveat, & viscera tibi fuerint & animus ad videndum sine dolore, age, decretumque exequere

Fingamus igitur (figmentum etiam & imago horrorem incutit) fingamus, Bahiam reliquumque Brasiliæ in manus Hollandorum deventurum. Quid hoc contingente casu accidet? in civitatem hanc cum furia victorum instar & hæreticorum irumpent: nec statui, nec sexui, nec ætati parcent: iisdem gladiatorum aciebus metientur omnes. Mulieres flebunt cernentes pudori suo honorem non haberi: plorabunt senes, canis suis reverentiæ nihil tribui: ingemiscunt nobiles videntes, conditionis suæ rationem

nullam haberi. Lacrymabantur Religiosi venerabilesque Sacerdotes sentientes quod nec ipsæ sacræ ipsos immunes faciant & defendant coronæ. Denique in lacrymas ejulat unque resolvuntur omnes, omniumque maximè, majoreque commiseratione digni innocentes; nec enim illis (prout olim non pepercit) hæretica parceret inhumanitas. Scio equidem, Domine, te Innocentium tantum amore quandoque dixisse, non oportere, neque consultum aut bonum esse Nini ven puniri; sed, quæ nescio nunc sint tempora, aut offensa & infelicitas illa nostra, ut ipsa etiam innocentia te non flectat. Ergo & pars pœnæ in te, Domine, redundabit (& hoc vel maximè Christiana pietas sentit) ad te pœnæ portio perveniet.

Irruentes in Ecclesiam hanc & alias furiosè Hæretici, involabunt in hanc custodiam, in qua ab Angelis modò adoratus es: arrepta sacræ vasa & calices suis deputabunt sceleribus & computationibus: dejectas ab altaribus Sanctorum imagines & statuas, gladiis cultrisque suis deformatas in ignem conjicient: neque furiosæ sacrilegæque manus ipsis Christi crucifixi tremendis & vel maximè venerandis, neque B Virginis parcent imaginibus. Non tamen adeo miror, Domine, in tuis dissimulare te imaginibus, injurias & inhonorationes, quas jam tuo sacratissimo corpori irrogari permisisti: verum quod eas in B. Virginis Mariæ, in illis sanctissimæ Matris tuæ iconibus dissimules seu permittas, quo pacto illud cum amore & pietate filii stare possit, ignoro. In Monte Calvariæ B. Virgo ad pedem Crucis constanter tibi astitit, & quamvis carnifices essent inhumanissimi,

ps 90.
v. 10

mi, nullus tamen eam contingere fuit ausus, aut debitum negare honorem. Ita fuit, & ita esse oportebat, siquidem per Prophetam hoc promiseras: *Flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.* Itaque Mariæ Virginis Fili, si tibi tantæ tunc curæ fuit honor reverentiaque Matris, quare nunc tantas ipsi injurias in honorationesque irrogari permittis? neque mihi dixeris, Domine, ibi fuisse personam, hic imaginem. Eiusdem Virginis imago tantum erat arca Testamenti; quam quia Oza tangere præsumpsit, vitam te vindice perdidit. Si ergo tam te rigidum ostendisti Mariæ offendenti figuram, quare talem te non ostendis modo? quælibet tunc sufficiebat erga res sacras irreverentia, ut ad stuporem usque & miraculum quasi illam vindicares. Si Jeroboamo manuum contra Prophetam extendenti, ipsum mox prodigiosè exaruit brachium, quomodo hæreticis tuos jam Sanctos in honore ausis, pro aliis adhuc sceleribus exercendis brachiorum usum relinquis? si Balthasarum eo quod sacris ad potandum ex eis abusus sit vasis, in quibus corpus tuum non consecrabatur, vitâ privasti & regno; quare vivunt hæretici, qui calices consecratos in usus convertunt prophanos; nunquid tres nunc desunt digiti, qui contra sacrilegos mortis sententiam scribant?

Denique, Domine, expilatis templis, altaribusque eversis, Catholica Christianitas in Brasilia expirabit; divinus cessabit cultus: herba & virgulta nascetur in Ecclesiis, sicut in agris, & nemo eas ingrediatur. Transibit dies natalis tuus sine nativitatibus tuæ memoria: transibit quadragesima & hebdomada

sancta, nec celebrabuntur Passionis tuæ mysteria. Lugebunt viæ, sicut illas devastatæ Jerusalem Jeremias luxisse testatur: *Via Sion lugent, eo quod non sint, qui veniant ad solemnitatem.* Desolata videbuntur & solitaria, ut eas non calcet Fidelium devotio, more similibus diebus consueto. Non erunt altaria, neque Missæ sacrificia, neque Sacerdotes quæ offerant: Catholici morientur sine confessione & Sacramentis: hæreses in hisce ipsis prædicabuntur pulpitis: & loco S. Hieronymi & S. Augustini, infamia in eis resonabunt nomina Lutheri & Calvinii: falsam imbibent doctrinam Innocentes qui remanserint Lusitanorum reliquæ: ad eumque deveniemus statum, ut præsentium Filii & nepotes interrogati; juvenis, seu Pater, cuius nomen sectæ; hic se Calvinistam, alius Lutheranum se responsurus sit. Ergone hoc tolerandum mi Deus! oves tuas S. Petro commissurus, trinâ eundem vice de amore interrogasti: *Diligis me, diligis me, diligis me?* Et hoc nunc modo non Pastoribus eas; sed lupis tradis? esne idem, an alius? hæreticis tuum gregem? hæreticis animas tradis? cum animas nominaverim nihil ultra tibi dicam. Nunc scio Domine, compatiendum pœnitendumque tibi esse, & cor animique tibi deesse, ad tales videndas miseras & strages. Et si (sic enim piissima tua viscera promittunt) si inquam dolor & pœnitentia postea subsequenter; desinant iræ, cessent nunc executiones: neque enim justum videtur, ut modò te delectet, cujus postea te pœniteat.

Multum, Domine, detulisti homini in creatione mundi propriis tuis eum formans manibus, animamque illi habitu pro-

Ioan. 21.
v. 15.

Gen. I. v. 10.
 proprio insufflans, similiterque imaginis tuæ & similitudinis characterem illi imprimens. Sed eodem mox creationis die non plenè eo contentus fuisse videris; siquidem de omnibus aliis creatis testatur Scriptura quod bona tibi fuerint visa: *Vidit Deus, quod esset bonum.* Quod de solo homine jam creato subticuit. Mysteriorum hanc admirando subticentiam suspensum hucusque vacillavit humanum iudicium, causam penetrare nequiens, quod tam publicè in omnibus aliis creatis complacentiam protestatus fueris, in solo verò homine, qui opus erat perfectissimum, beneplacitum omninò nulum ostenderis. Elapsis tandem mille septingentis & ultra annis, Scriptura eadem, quæ mysterium hoc suppresserat, idem nobis aperuit scilicet pœnituisse te hominem fecisse: *Pœnituit eum, quod hominem fecisset in terra:* quodque tu ipse dixeris: *Pœnitet me fecisse eos.* Et sic occultum tanto tempore, tandem patuit secretum. Porro tu, Domine, pœnitere & tædere te dicis creâsse hominem; hæc igitur causa fuit quod à creationis ipsius principio nullam in eo complacentiam ostenderis, neque dici volueris, quod bonum tibi fuerit visum; convenienter rationi tanquam alienum quid à sapientia & providentia tua iudicans, quod aliquid unquam bonum tibi videretur, quod postmodum te fecisse pœniteret: *Pœnitet me fecisse.* Cum hæc igitur sit conditio, altissimaque Providentiæ tuæ statûs ratio, nunquam placere, de quo pœnitendum; cumque similiter sit certum, in piissimis misericordiæ tuæ visceribus si repræsentatas jam tibi afflictiones, miseras, stragesque permiseris, necessario doloremque pœnitentiamque sub-

secuturam; pœniteat te dum tempus est, Deus misericors; divinæ pietatis & misericordiæ tuæ oculis nos respice; irritatam contine & cohibe justitiam; iracundiæ tuæ sagittas, tuus amor confringat, & tot tamque irreparabilia damna avertas. Hoc supplices, & toties in conspectu tuo divino prostratæ tam Catholicæ, & suo & omnium statûs huius nomine, petunt animæ. Neque ob temporalium, quibus cedunt, iacturam humillimè tibi supplicant, neque alia tibi media aut viæ iram exequendi defunt; sed propter spiritalem & æternam tot animarum iacturam, propter templorum, altariumque tuorum injurias, sanctissimi corporis & sanguinis tui sacrificii exterminium, & intolerabilem absentiam, & sanctissimi huius Sacramenti absentis desideria, quod quanto adhuc tempore suâ nos consolaturum sit præsentia ignoramus.

S. V.

Cum ad istud devenerimus punctum, à quo discedere nequeo, neque discedi facillè potest; divina & humana insinuare nobis videtur bonitas, haud gravatè se sic facturam, nostris persuasam & convictam rationibus; nisi ex parte altera divina reclamaret justitia: & cum æqualiter justus sis & misericors, punitionem omittere nequeas; quod Brasiliæ tot, tanta, tamque enormia peccata illam extorqueant. Confiteor, mi Deus, confitemurque omnes maximos nos esse peccatores: Verum tantum abest, ut huic acquiescam responso, ut hæc ipsa potius tot, tanta, tamque enormia peccata novum mihi efficaxq; suppeditent motivum, ex temetipso ad tuam bonitatem convincendam.

Max-

Maxima argumentorum meorum vis & energia hucusque non alii innixa fuit fundamento, quam fidei, honoris, gloriæque sanctissimi nominis tui: *Propter nomen tuum*: Enim verò quodnam vel quale nomini tuo gloriosius possum offerre motivum, quam quod multa & gravia nostra sint peccata? *Propter nomen tuum*, Domine, propitiaberis peccato meo: *multum est enim*. Amore tui nominis, Domine, certus sum (inquiebat David) remittes mihi peccata mea, non enim qualiacunque, sed multa sunt & magna: *Multum est enim*. O motivum solius Dei peccatore dignum! o consequentiam, quæ soli Bonitati suæ possit esse violenta! ut sua sibi remitterentur peccata, allegavit peccator esse multa & magna. Sic est; & non peccatoris, nec peccatorum, sed ipsius Dei honoris & gloriæ amore; qui quanto plura & maiora peccata remittit, tanto major innotescit, sanctissimumque nomen ejus magnificat & exaltat: *Propter nomen tuum*, Domine, propitiaberis peccato meo: *multum est enim*. Idem David in misericordia Dei magnitudinem & multitudinem distinguit; magnitudinem, *Secundum magnam misericordiam tuam*; multitudinem, *& secundum multitudinem miserationum tuarum*. Et quoniam misericordiæ divinæ magnitudo est immensa, & miserationum ipsius multitudo est infinita, & immensum metiri nequit, nec numerari infinitum; ut utraque proportionatam aliquatenus gloriæ contineant materiam, eidem misericordiæ magnitudini congruenter peccata oportet esse magna; multitudini verò ejusdem miserationum convenienter multa sint oportet: *multum est enim*. Merito igitur Domine, peccata nostra & magna & multa esse concedo & consentio; neque tamen etiam instandi ratio mihi deest, causamque petendi, quare eadem punire non cesses: *Quare obdormis? quare faciem tuam avertis? quare oblivisceris inopia nostra, & tribulationis nostra?*

Eandem hanc rationem à te petiit Job, dicens: *Cur non tollis peccatum meum, & quare non auferis iniquitatem meam?* Et quamvis pro parte tua insignis non defuerit scripturarum tuarum interpres, illum reprehendens, victus tandem confessus est; Job iustā motum ratione, eandem à te exegisse: *Criminis in loco Deo impingis, quod ejus, qui deliquit, non misereatur?* inquit S. Cyrillus Alexandrianus, q. d. Sufficitne Job, quod Deum crimineris & reprehendas, quod peccata tua puniat? eisdem verbis, & peccata criminatque te commississe confiteris; eisdemque verbis rationem à Deo exigis, quare ea puniat? istud est rationem dare; & magis eam postulare. Peccata & culpæ, quæ manifestas causa sunt pœnæ, si igitur rationem das, quare eam petis? Quia licet ad puniendā peccata, Deus rationem habeat suæ justitiæ; ad ea tamen condonanda, pœnamque seu punitionem remittendam rationem habet majorem, scilicet illam suæ gloriæ: *Qui enim misereri consuevit, & non vulgarem in eo gloriam habet; ob quam causam mei non miseretur?* Job à Deo rationem petit, & magnam petendi rationem habet (idem respondet Sanctus illum reprehendens) si enim Dei est indoles, misericordiā uti, remittendoque peccata non vulgarem sibi gloriam conciliat, quam quæso, habet aut sufficientem rationem dare

Pf. 24.
v. 11.

Ibidem

Pf. 50.
v. 3.

Job. 7.
v. 21.

S. Cyrill.
Alex.

Job. 7.
v. 20.

dare potest ea non condonandi ? idem Job hujus sui argumenti vim nervosis valdè contra Deum verbis antedecenter declaraverat : *Peccavi , quid faciam tibi ?* q. d. Si ego feci , ut homo peccando , quanam tibi ratio ad non operandum instar Dei , mihi condonando ? plus adhuc dixit , & dicere intendit : *Peccavi , quid faciam tibi ?* q. d. Peccavi , quid tibi plus facere possum ? Et quid , ô Job , Deo fecisti peccando ? non modicum illi præstiti obsequium ; occasionem illi præbui ignoscendo mihi & condonando magnam sibi gloriam lucrandi. Ego illi tanquam caulæ , præstitam mihi debeo gratiam ; & ille mihi tanquam occasione , acquisitam sibi gloriam debet.

Et si ita se res habet , Domine , sine venia & exaggeratione ; si ita se res habet , misericors Deus , quod ignoscendo peccatis major tibi gloria accedat , qui omnium actionum tuarum finis est & scopus ; ne dicas te non condonare & ignoscere , quia peccata nostra multa sunt & magna , magnam hanc gloriam , misericordiarum tuarum magnitudini & multitudini indulgere fas est. Indulgendo & compatiendo nobis vel maximè majestatis tuæ gloriam ostendere oporteret ; & non puniendo quod in potestatis tuæ despectum potius , quàm incrementum vergit. Ecce hoc in punitione hac ultima , quâ præter omnem mundi temporisque spem exercitum seu classem nostram dissipari & disjici permisti , quâ major æquinoctialem lineam nunquam transivit : potuisti , Domine ,

Pars III.

classen nostram disjicere ; sed quantum hoc omnipotentiam tuam glorificat , posse hoc , quod ventus etiam potest ? *Contra folium , quod vento rapitur , ostendis potentiam.* Evellere & destruere nationem unam , prout nos evellis & destruis ; est potestas similis illi , quam homuncioni de Anathot contulisti : *Ecce constitui te super gentes , & super regna , ut evellas , & destruas , & disperdas , & dissipas , & adifices , & plantes.* In condonando & miserando vel maximè Majestas tua & omnipotentia tua gloria patescit : *Qui omnipotentiam tuam , parcendo maximè & miserando manifestas.* Puniendo , nos superas , infirmæ enim sumus creaturæ ; parendo verò , superas temetipsum , qui omnipotens es & infinitus ; ista tantum victoria est te digna ; quia sola tua justitia , æqualibus armis contra tuam misericordiam pugnare potest ; victoque infinito , infinita manet victoris gloria. Parce igitur , & condona , benignissime Domine , propter hanc magnam gloriam tuam : *Propter magnam gloriam tuam.* Propter immensam istam sanctissimi nominis tui gloriam remitte propitius : *Propter nomen tuum.*

Et si fortè tua divina adhuc contradicat justitia ; profectò non jam misericors , sed justissime Deus , hæc eadem justitia tot jam annorum severis castigationibus contenta conquiescere possit. Nunquid tu , quâ justus , ille es Judex de quo Vates tuus cantat : *Deus Judex justus , fortis , & patiens , nunquid irascitur per singulos dies ?* Si igitur tua velut justus judicis

Job. 3.
v. 25.Jerem.
1. v. 10.Psalm. 7.
v. 12.

*Ephes. 4.
v. 26.*

*Malachi 2.
v. 2.*

ira non omnium, neque multorum est dierum; quare tot annorum severitatibus ipsi non erit satisfactum? scio equidem, Legislator supreme, in casibus iræ quamvis justæ, legem tuam nobis præcipere, ne integro quidem die continuari, sed ante solis occasum deponi debere; *Sol non occidat super iracundiam vestram.* Si igitur à fragilitate humana tam sensitiva, talem in commotionibus exigit moderationem, terminoque tam brevi & præciso, dimitti condonarique mandat; Tu, qui Deus es infinitus, tanta es cordis latitudine, quanta immanitate; & in condonandi materia temetipsum hominibus proponis in exemplum; quomodo est possibile, tot annorum rigoribus iram tuam non placari, totiesque occidentem iterumque orientem solem vindictæ tuæ gladium evaginatum semper, & sanguine manantem videre? Ego putabam scripturas te justitiæ solem nuncupare, quia etiam quando exæstuat & ardet brevi temporis, duodecim scilicet horarum spatio radiorum tuorum rigor transiret; Verum non hoc attestabitur sol ille materialis, qui nos illuminat & circuit, cum elapsi sint dies & anni, quibus bina vice super nos, de Tropico uno ad alterum transiens, semper te iratum contuetur.

Non jam, Domine, allego, quid dicet terra & homines; sed quid cælum ipseque sol dicet? Josue solem stare jubens talibus linguæ Hebraicæ verbis illum est allocutus, quæ significabant, non ut sciret; sed ut tace-

ret: *Sol tace contra Gabaon*: Tacere solem jussit Dux magnanimus. Semi-mortui jam radii & splendores quibuscum sepulturus se pergebat ad occasum, mutæ erant linguæ, quibus sol ipse nimis eum vindicativum murmurabat: erant altissimæ voces, quibus de cælo legis divinæ eum commonebat, prædicans, quod vindictam prosequi non posset; eò quod ille ad occasum vergeret: *Sol non occidat super iracundiam vestram.* Enim verò, si Deo velut legis ejusdem authore, disponente sol stetit, & dies ille (quæ longiorem mundus non vidit) naturæ terminos multis excedendo horis longissimus fuit, id factum est, ut justâ lege cum justa conciliata vindicta, nec una ex parte executio omitteretur severæ punitio- nis; neque ex altera dispensaretur in rigore præcepti. Puniatur Gabaonita: puniri enim justum est; sed sol subsistat, usque dum punitio finiat-ur: ne, quamvis justa vincentis iracundia, unius diei limites transgre- diatur. Si igitur, Domine, terminus iste à lege tua est præscriptus: si prodigia operaris, & talia quidem, ut illa inviolata conservetur; & si Josue solem tacere jubet, ne in querulas alasque contra iracundiæ ipsius continuationem erumpat voces: Quid ipsum, quæso, solem nec immo- tum nec mutum vis dicere? quid lunam & stellas nostras videndo miseria- rias jam fessas, dicturas putas? quid de- mum omnes istos vis dicere cælos, non ad tuam promulgandam justitiam, sed tuam decantandam & enarrandam glo- riam

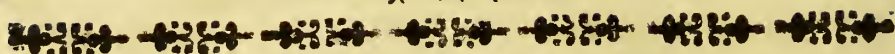
*Josue 10.
v. 12.*

Psal. 18. v. 3. riam conditos : *Cæli enarrant gloriam Dei.*

Denique ô Benignissime Jesu , vere Josue , & Solvere , omnium rationum nostrarum Epilogus & conclusio ipsum tuum sit Nomen : *Propter nomen tuum.* Si sol reptehtendit Josue ob rigores ultra diem extensos , & Josue solem tacere mandat ne eos corripiat : quomodo Divinæ tuæ justitiæ reprehensibile videri potest , erga nos misericordiâ uti , tantis jam & tam acerbis irrogatis nobis castigationibus , non per diem unum , aut multos duodecim horarum dies , sed per tot tamque longos annos , ut ad duodecim fermè accedant ? Si es Jesus , id est , Salvator , esto Jesus & Salvator noster. Si es sol , & sol justitiæ , antequam ille hujus diei occidat , di-

mitte rigores tuos. Egredere ex immiti Leonis signo , & istud Virginis signum ingredi , signum propitium & beneficium. Humanas recipe influentias , à qua humanitatem assumpsisti. Ignosce & condona nobis , Domine , per merita Virginis sanctissimæ. Ignosce & dimitte nobis per ejus intercessionem & preces , vel per ejus imperium. Nam si velut creatura , à te pro nobis petit veniam , quâ Mater imperare tibi potest , ut nobis dimittas & indulgeas. Denique dimitte nobis , ut tuo dimittamus exemplo : etiam nostro dimitte nobis exemplo ; ut omnes ab hac hora dimittamus omnibus amore tui : *Dimitte nobis debita nostra , sicut , & nos dimittimus debitoribus nostris.*
Amen.

S E R M O

De

S. THERESIA.

ET DE

SANCTISSIMO SACRAMENTO.

Dictus Ulyssippone in Ecclesia de Incarnatione:
concurrentibus duobus Festis in Domi-
nica 19. Post Pentecosten

Anno 1644.

*Simile factum est regnum cælorum homini Regi, qui fecit nuptias
Filio suo. Et misit ser-vos suos vocare in-vitatos, Matth. 22.*

*Caro mea Verè est cibus : & sanguis meus Verè est potus.
Joan. 6.*

*Simile est regnum cælorum decem Virginibus, quæ accipientes
lampades suas exierunt ob-viam sponso & sponsæ, Matth. 25.*

§. I.

IE, quo tria nobis pro-
ponuntur Evangelia,
mirandum non est,
quod super tria prædi-
cemus Themata Evan-
gelium primum de cur-
rente est Dominica, quod universalis
hodie cantat Ecclesia. Secundum de di-

vinissimo est Sacramento, ob particula-
rem hujus Ecclesiæ devotionem. Ter-
tium de Communi Virginum, in memo-
riam Gloriosæ Virginis tantarum tam-
que Sanctarum Matris, Sanctæ Matris
Theresiæ à Jesu, cujus solennitas etiam
hodie occurrit, & hîc celebratur.

Incipiendo igitur ab Evangelio primo
(quod

(quod velut universale magis & dei huic magis proprium introitum nobis pandit, & fundamentum ad omnia suppeditat) in eo Magister divinus dicit & docet in parabola, Regnum cœlorum simile esse homini Regi : *Simile factum est regnum cœlorum homini Regi.* Non dantur duo sibi tam similia in mundo, quàm Rex & regnum. Reges sunt specula, ad quæ componuntur subditi; talesque regni erunt actiones quales Regis fuerint inclinationes. Non loquitur Christus de quolibet regno; neque de quolibet loquitur Rege; sed de regno cœlesti, & de Rege homine: Rege enim humano, beatum erit regnum; & Rege homine, tam securum erit regnum terræ, sicut regnum cœli. Rex iste, inquit Dominus, magnificentissimè Principis sui Filii nuptias celebravit; *Qui fecit nuptias Filio suo.* Et in hoc quoque se Regem hominem esse monstravit: memoria enim successionis mortalitatem agnoscit. Præsente jam nuptiarum die, servorum suorum quosdam, vocatum invitatos misit, ut ad prandium venirent. Porro sacer textus quiddam quasi incredibile dicit, quod nimirum venire noluerint: *Et nolebant venire.* Si Rex illos vocasset ad bellum, excusationem habuisset eorum inurbanitas in fragilitate & pavore naturali; sed ad nuptias, & ad prandium seu convivium nolle venire? paulò inferiùs idem inquit Evangelium, quod Rex suos misit milites, qui iiverunt: modò suos vocavit invitatos; & non venerunt. Ego hanc illis incivilitatem condono propter exemplum. Quod si subditi & vasalli suo desint Principi, fiat hoc potius in convivio, quàm in campo. Rex invitatos nolle venire cernens, mandatum intimavit se-

cundum; sed non per eosdem, sed alios servos: *Misit alios servos.* Non est nova ratio status in Regibus, ad meliorandas voluntates, mutare Ministros. Ratio verò, quâ hîc Rex est usus, meo iudicio, expedita magis, & adinventata videtur. Misit alios servos secundâ vice; bonum est ut labore partito vadant omnes. Si secundi quieverunt euntibus primis; bonum est quiescere primos, euntibus modò secundis. Ita ut Rege mutante servos, id non sit reprobare talenta, sed dividere laborem. Si primis ex voto non successit, secundi meliorem non habuere successum; quia neque mutationem melioritas semper consequitur. Primi, malas invenere voluntates: *Nolebant venire:* Secundi, mala opera sunt experti: *occiderunt eos.* Quod ostendit, invitatorum nonnullos eò insolentiæ fuisse progressos, ut non injuriis solum verbis Regis servos aggressi fuerint; sed manibus insuper injectis necem intulerint. Daturne ingratitude major? nunc quid inurbanitas invenietur major? Quænam major subditorum ingratitude esse potest? quid Rex hoc casu faceret? Textus ait, ipsum mox missis exercitibus exemplarem punitionem exequendam imperasse, non in solas rebellium personas & corpora, sed in ipsam eorum civitatem in qua degebant, de qua nihil remansit, præter cineres in perpetuam auidasie talis memoriæ vel oblivionem. Sic Rex ille fecit, & sic Regibus faciendum est. Hodie ausus invadere servum, cras audebit invadere Dominum. Milites suos in radendis & evertendis civitatibus propriis occupavit, ubi proprium magis videtur fuisse acquirere alienas; non enim tam damnosæ sunt hostilitates

Matth.
22. v. 2.
Tota Evangelii explicatio alludit ad casus qui istis diebus acciderunt.

Ibidem
v. 2.

Ibidem
v. 3.

in inimicis, sicut audaciæ in subditis & vasallis. Præstat pauciores habere civitates, & plûs obedientes. Hinc Evangelium civitatem vocavit suam, eorum; & non Regis: *Civitatem illorum*. Civitas regis resistere ausa Ministris, non est civitas regia, sed libera: coronisque fas non est libertates tolerare. Quod si servi offenderunt invitatos, querelas suas deponant: ad hoc enim Regi sunt aures, sed violentias attentare & exequi? non est, nec erit bonum tolerari à Regibus; sed iram ignesque meretur: *Iratus est, & civitatem eorum succendit*. Tam rigidum se foris ostendit, ut Rex; dolor tamen & sensus intus resedit ut homini: *Perdidit homicidas illos*. Notate terminos. Verbum, *perdidit*, significat occidere & perdere: taliter enim puniebat, ut se perdere consideraret. Occidere homicidam, est perdere hominem: *Perdidit homicidas illos*. Punitione sic peractâ, Rex ad servos conversus ait: *Qui invitati erant, non fuerunt digni*. Age, Domine. Nunquid ante eos cognoscere, quàm invitare præstitisset, quàm necdum cognitos invitare? ecce maximum hîc malum, & maximam pro mundo consolationem! indignos esse invitatos, maximum est malum: bene meritos esse exclusos, maxima est consolatio. Rex videns nolle venire invitatos, ad exclusos se convertit, qui ea fuerunt indolis honestate, ut venerint omnes. Christus utique in parabola sua hanc non introduxisset differentiam; nisi idem suis in electionibus experirentur Principes. Electi ipsorum datâ occasione venire recusant: eorundem verò exclusi occasione datâ veniunt omnes. Servi, asserente Textu, vocârunt omnes, quos in

vias compitisque invenerunt; *Et implete sunt nuptiæ discumbentium*. Id est, *repletae fuere mensæ*. Quod hæc perambulant vias & plateas, sine gratiâ, qui vocati suum optimè occuparent locum! denique Rex convivii locum ingressus invitatos est arbitratus; & hoc optimum fuit ferculum in mensa appositum; scilicet oculi Regis. Inter reliquos, quempiam non vestitum nuptiali veste contemplatus, non solum ipsum ejici, sed manibus pedibusque ligatum obscurissimo carceri mancipari mandavit. Tam grande piaculum est, non festivè agere, quod Principes celebrant. Verùm dato, quod hic non fecerit quod sui erat officii; hoc solum ego singularitèr considero, quod ex omnibus invitatis nullus fuerit bonus, & ex omnibus exclusis unicus fuerit malus. Antequam ad nuptias intrarent boni erant & mali: *Con-*

gregaverunt omnes, quos invenerunt bonos & malos. Jam ingressi, excepto uno, omnes fuerunt boni; optima enim praxis faciendi bonos, est illos admittere: despectus neminem melioravit; honor multos.

Hæc parabola est Evangelii, nostrorum temporum historiæ adeò consona; ut congruam propterea illis doctrinam adjunxerim. Interim ad festi, seu festorum nostrorum procedendo intentum, duo Evangelio huic deesse invenio. Evangelium de desponsatione Principis, nuptialique convivio Regis loquitur: sed neque in desponsatione sponfam nobis nominat; neque in convivio ferculorum nobis qualitatem declarat. Huic succurrendo defectui, alia duo Evangelia assumpsi. Evangelium de Virginitatibus nobis innuit, quod sponsa sit S. Theresia:

Exie-

Matth. *Exierunt obviam sponso & sponsæ.* Evangelium de Sanctissimo Sacramento ferculorum Corporis scilicet & Sanguinis Christi, nobis qualitatem declarat: *Ca-*
ro mea verè est cibus: & sanguis meus
verè est potus. Supposito igitur, Sanctam, & Sanctissimum, geminam festi nostri esse partem, ut uno eodemque discursu, utrique obligationi satisfaciamus, hodiernum meum erit assumptum: quod maximi favores & gratiæ, quas Christus S. Theresiæ contulit, eadem omnino sint, quas Christus in Sacramento dignè communicantibus confert. Ad hæc coæquandas gratias, magnâ opus est gratiâ. Ave Maria.

§. II.

Cum gratiæ & favores tam sint singulares, quos excellentissimè amor Christi S. Theresiæ contulit; ut nec simul juncti, sed nec divisi, in aliis Sanctis inveniantur æquales; majus molimen suum aggressus, majusque onus subivi, quàm sibi quis fortassis imaginetur, dum demonstraturum se promissi, quod eosdem favores & gratias invisibiliter recipiant à Christo, ipsum dignè recipientes in Sacramento. Ne verò tanti difficultatem assumpti subterfugere videar; illud potius ad gratiarum actionem, devotionemque nostram magis acuendam exaggerare conabor. Ex omnibus favoribus & gratiis, quibus amabilissimus Dominus Jesus Christus hanc Sanctam suam fecit singularem (cùm impossibile sit expendere, & ponderare omnes) feligam notabiliores.

Prima igitur & manifestissima, quæ se mihi offert gratia, est, quando Christus

ipse, Beatissima Virgine Maria & S. Josepho præsentibus, sanctæ Theresiæ sponsi præbuit manum. Desponsationes consentientibus & approbantibus parentibus factæ, optimè sunt qualificatæ; & ne hæc gaudii circumstantia deesset, ubi deesse non poterat certitudo; Jesus se, præsentem Josepho & Mariâ, desponsavit Theresiæ. In quonam verò desponsatio hæc constitit? idem Dominus illud innuit dicens: post hac ego ero totus tuus, & tu tota mea. Ita ut hæc desponsatio totalis & mutua, ntriunque cordis fuerit traditio, quâ mediante non tantum Theresia evasit, Theresia de Jesu; sed etiam Jesus, Jesus de Theresia. Ly, *De*, adhuc superfluum est; nam esse unum de altero duo distinguit subjecta; & unio inter Theresiam & Jesum fuit tam intima, ut de unione transeundo ad unitatem, jam Theresia & Jesus non essent duo & discreta, sed unum tantum, & idem. In præclara ipsius sponsi manibus facta id contemblemur imagine.

Creavit Deus Adamum & Evam; & sacer textus inquit: *Masculum & fœmi-* Gen. 5.
nam creavit eos; & vocavit nomen eorum v. 2.

Adam. Si igitur Adam & Eva duæ erant creaturæ, & duo subjecta distincta; *Masculum & fœminam creavit eos:* cur Deus similiter non etiam duo illis imponit nomina, sed unum tantum, & idem, & non aliud, quàm illud Adam: *Et vocavit nomen eorum Adam.* Quia Adamum & Evam sibi mutuo desponsavit Deus in majore naturæ perfectione; & licet vi creationis erant duo, virtute matrimonii manserunt unum. Necdum creatâ Evâ, Adam erat solus; formatâ jam de costa Adami Evâ, Adam est divisus; & qui

qui tantum subjectum fuerat unum, transit in duo : verum mox ut Adam datâ manu sibi desponsavit Evam, bina ista subiecta redierunt in unum; quæque duo fuerant & distincta, unum idemque manserunt : propterea Deus uno tantum ipsos insignivit nomine, neque alio, quam Adami : *Et vocavit nomen eorum Adam.* Istud est factum; quidnam verò illius erat significatum ? S. Paulus inquit : *Sacramentum hoc magnum est : ego autem dico in Christo, & in Ecclesia.* Quicquid inter Adamum & Evam actum est, magnum mysterium fuit : in unione enim matrimonii illius, Deus velut in prototypo delineavit, quod postea verificandum erat in Ecclesia, in desponsatione Christi cum animabus sanctis. Quisnam igitur iste fuit Adam, nisi Jesus, & quænam Eva, nisi Theresia? ante desponsationem hanc divinam Theresia erat Theresia de Jesu; & Theresia & Jesus duo erant supposita, cum duobus nominibus distinctis; sed acceptâ à Jesu desponsationis manu, nomen Theresiæ perditâ illâ distinctione, *De*, mansit Theresia Jesu. Postmodum dicta Sara, antea vocabatur Saray; imminuitque illi Deus nomen; ut augeter dignitatem. Idem Theresiæ de Jesu evenit. Sustulit illi, *ly, de*, quod Jesum de Theresia distinguebat; & mansit tantum Theresia Jesu. Quia Jesu in Theresiam transformato, & Theresiâ in Jesum; jam nec duo erant nomina, neque duo supposita; sed unum tantum & idem. Ad Evangelium transeamus.

In principio Evangelii de decem Virginibus inquit sacer textus, omnes decem exiisse ad excipiendum sponsum & sponsam : *Exierunt obviam sponso & sponsa* : Et in fine ejusdem Evangelii

dicit quinque prudentes cum sponso ad nuptias intrasse : *Intraverunt cum eo ad nuptias.* Ita ut quando exierunt, sponsum & sponsam exceperint; sed quando intrarunt, dicit tantum, quod cum sponso fuerint ingressæ : *Intraverunt cum eo* : Clarum est non decuisse foris manere sponsam. Si igitur Virgines intrando comitatæ sunt utrumque; sicut exeundo exceperunt utrumque : quare ipsis ad excipiendum egressis sponsum, & sponsæ fit mentio; & ad nuptias jam ingressis sponsum solus, & non sponsa nominatur : *Intraverunt cum eo ad nuptias* ? Præclare S. Hilarius : *Sponso tantum obviam proceditur, jam enim erant ambo unum.* Nullus dubio est locus, quin sponsum simul & sponsa ad nuptias intrarint; sed idem sponsum, eademque sponsa, qui ante nuptiarum ingressum fuerant duo, jam ingressi tantum unum erant : *Jam enim erunt ambo unum.* Et quoniam jam unum, & non duo erant, hinc sponsi tantum, & non sponsæ mentio est facta : *Intraverunt cum eo.* Pari planè ratione, nec plus nec minus in desponsatione divina Jesu cum S. Theresia accidit : junctis necdum manibus Jesu & Theresiæ, discreti erant, & duo, nuptiis verò jam celebratis, jam ambo erant unum tantum : *Jam ambo erunt unum.* Jam non Theresia, & Jesus; sed Jesus tantum : *Intraverunt cum eo.*

Quis nobis vim & veritatem hujus unionis declarabit, nisi illa quæ eandem in se experta est, scilicet S. Theresia? tam individue se cum Jesu sponso suo unitam affirmabat Theresia, ut illud S. Pauli sibi usurpare posset : *Vivo ego jam non ego; vivit verò in me Christus.* O inxionem divinam; Ego non ego! Si es

Tu; quomodo non es Tu; sum Ego considerata in Christo non sum Ego considerata in me. Considerata in Christo, sum Ego; quia Christus vivit in me: & considerata in me, non sum Ego; quia vivo in Christo. Aliâ vice cum Christo loquens, ait illi: Domine, quid mihi est de me, sine te? nam Ego sine te non sum Ego: & de me, quæ non sum Ego, quid mihi est? ita ut ista duo corda adeò essent transformata, ut reciprocando vitas, unum viveret in altero: & eâdem in transformatione sic unita; ut quodlibet desinens esse aliud, unum tantum esset & idem: *ambo unum.*

De anima sancta sponsus inquit divinus, quod cor sibi vulnerasset & furripuisset; quod vulnerasset: *Vulnerasti cor meum*: pro ut textus habet Latinus; quod cor sibi abstulisset: *abstulisti mihi cor*: ut inquit textus Hebraicus. Idem Theresiæ cum corde suo accidit. Raptæ in ecstasi, Seraphim cum sagitta ignita aurea apparuit. Et quid fecit? intortâ in pectus ejus cuspide, cor illi vulneravit: *Vulnerasti cor meum*; sagittamque denuò extrahendo extremitatibus sagittæ cor ipsi sustulit: *abstulisti mihi cor*. Habemus ergo Theresiam sine corde: & sine corde quomodo vivet? sine corde quomodo amabit? imò ad vivendum, amandumque meliùs sponsus suus ipsi cor abstulit Cor principium est vitæ: & ubi ambo eâdem vivebant vitâ, cor unum superat: hinc illud Christus abstulit. Similiterque ut melius amaret, illud abstulit; ambobus se mutuò non duobus cordibus, sed uno amantibus. Non datur rei hujus exemplum in terra; in cœlo verò datur; & quidem perfectissimum. Perfectissimus amor qui est aut esse potest, est ille trium

PARS III.

divinarum personarum. Pater amat Filium, Filius amat Patrem, Pater & Filius amant Spiritum sanctum; Spiritus S. amat Patrem & Filium: & cum amantium sint tres, voluntas, quâ se amant, est tantum una: & sicut ibi tres sunt amantes cum una tantum voluntate, ita hîc duo sunt amantes cum uno tantum corde. O perfectum, ô divinum, ô felicem amandi modum! æquali amare amore! idem enim cor est quod amat: & amare securâ & certâ correspondentiâ; idem enim cor correspondet: imò idem amor unitate reciproca est idem amor & correspondentia simul; non enim amores poterant esse duo, amantibus transformati in unum; *Et jam erunt ambo unum.*

Nonne magnum vobis videtur amoris gratiæque extremum; nonne magnum vobis videtur iste Christi erga Theresiam favoris excessus? eundem amorem & favorem, eandemque gratiam Christus dignè communicantibus confert. In Evangelio de Sacramento probationem illius habemus. Nam quemadmodum Evangelio de Virginibus probavimus omnia quæ diximus; & probabimus omnia quæ dicturi sumus de Christo respectu S. Theresiæ; pari planè modo Evangelio de Sacramento probabimus, quantumcunque de eodem Christo dicturi sumus respectu nostri, & dignè communicantium.

Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Primum, de quo Christus Dominus noster certos nos reddit in hoc Evangelio, est, quod Corpus suum verè sit cibus, & sanguis suus verè sit potus. Ubi singulariter notandum, quod vim non ponat in eo, quod persuadere velit, esse verè suum corpus, quod nobis

Ioan. 6.
v. 56.

P p

sub

sub speciebus panis datur : & verè esse suum sanguinè, quod sub vini speciebus consecratur ; sed vim ponit in eo, quod istud corpus & iste sanguis verè nostrum est alimentum. Et quam ob causam? quia universaliter proprium & naturale est omni alimento, in comedentis transire substantiam : & sicut Christus in hoc Sacramento realiter & personaliter præsens est, & non in aliis; hinc etiam in eo tantum se nobis in formam modumque alimenti voluit communicare; ut sic quoque institutionis finè intelligeremus, qui non fuit, ut suam nobis tantum gratiam communicaret, sicut in Sacramentis aliis; sed etiam, ut se nobis, nosque sibi reciprocè uniret. Id ipsum Dominus declaravit statim subiungens : *Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, in me manet & Ego in illo.* Scitisne quare corpus meum, verum cibum, & sanguinem meum verum potum appellem? quia quemadmodum alimentum in substantiam aliti convertitur ; sic ego me in vos, & vos in me transformare volo: ita ut vos me manducando, in me maneatis, & Ego manducatus in vobis maneam : *Et me manet, & ego in eo.* Quia verò in hac unione & transformatione, ex duobus unum tantum fieri oportet; Quisnam unus iste erit? vos non eritis, sed Ego ero: inquit Christus. Et S. Augustinus textum continuat ex ore Christi, hoc modo : *Nec tu me mutabis in te, sicut cibum carnis tuae; sed tu mutaberis in me.* Ita ut, sicut in desponsatione Christi cum Theresia, ex duobus, quales erant, in unum transierunt, & transitu seu transformatione jam factâ, unum illud non erat principaliter Theresia, sed Christus vivens in illa : *Vivis verò in me Christus* : ita in transformatione Sacramenti,

Joan. 6.
v. 57.

S. Aug.

Gal. 2.
v. 20.

dignè communicans tali modo unitur identificaturque cum Christo, ut Christus vivat in illo.

Ipsa Evangelium id affirmat, eodemque personarum sanctissimæ Trinitatis exemplo, quo unionem seu unionem cordis Christi cum S. Theresia declaravi: *Sicut misit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem, & qui manducat me, & ipse vivet propter me.* Id est, sicut ego vivo per vitam mei Patris, qui me misit in mundum: ita qui me dignè sumit, non per suam, sed per meam vitam vivit. Causus grandis! quod incarnata sapientia, exemplo quoque dicta sua declarare volens, nullum adæquatum magis & proprium, quam illud unitatis vitæque reciproce, inter se & æternum suum Patrem invenerit: *Vivit ergo per Patrem* (commentatur S. Hilarius) *& quomodo per Patrem vivit; eodem modo nos per carnem ejus vivimus.* Sicuti inter Patrem & Filium, quæ Deus, una tantum est vita, quia Pater vivit in Filio, & Filius in Patre, & alter alterius vitæ vivit; sic inter Christum, & communicantem licet sint duo, est & esse debet vita tantum una; nec alia quam ipsius Christi: *Et ipse vivet propter me.* Proinde videant nunc communicantes, num vita, quæ vivunt sua sit an Christi; & inde ex effectibus cognoscent, num debitè an indebitè communicent.

S. Hilarius.

S. III.

Secunda gratia, sive favor, & magis adhuc extraordinarius, quem sancta Theresia à divino suo sponso recepit, fuit, quod inter reliqua amoris extrema, hæc illi dixerit verba: Theresia,

S. Aug.

refia, si cœlum non creâsem, amore tantum tui illud crearem. De nullo Sancto- rum alio similis legitur favor & gratia, notum sit ergo Theresiæ de me, quod si Gessit se Christus erga S Theresiam, sicut cœlum non fecissem, ejus solùm amore id Sanctus Augustinus erga Deum, ad exaggerandum suum amorem. Si ego essem amore prædestinatorum cœlum fecit, so- Deus, & tu non (inquit Augustinus) ego lius Theresiæ amor tantum in conceptu desinerem esse Deus, ut tu esses Deus, æstimationeque Christi valere videtur, Grandem excessum habet hic amor, qui quantum omnium prædestinatorum amor ad se declarandum suppositiones impos- simul sumptus :

sibiles fingit. Sed illas fecit cor, quam- Ex notabilioribus S. Pauli scriptis, fuit vis tan intelligens, humanum. Verum istud : *Christus Jesus venit in hunc mun-* 1. Tim. 1.
Christus omnipotens, qui tam singulari- *dum peccatores salvos facere, quorum pri-* v. 15.
bus & exquisitis amorem suum Theresiæ *mus ego sum.* S. Paulus peccatorum non manifestârat argumentis, conditionatos fuit primus ordine seu antiquitate ; nam adinveniat casus, jamque factum suppo- iste fuit Adam : neque primus fuit pecca- nat, quasi non esset ; & quod jam esse non torum magnitudine aut multitudine ; si- poterat, quasi possibile foret : ad sic decla- quidem alii majores fuere peccatores : & randum amoris sui magnitudinem ? Christi ipse eodem loco per ignorantiam se pec- sapientia omnipotentia ipsius, & omnipo- câsse fatetur : *Quia ignorans feci.* Un- de ergo S. Paulus, se primum maximum- *Ibidem*
est ; & ejusdem Christi amor Theresiæ si- que peccatorem infert : *Quorum primus* v. 13.
gnificet, quod plus sciat desiderare, quam *ego sum?* Verbis antecedentibus illatio- possit præstare ; nec dicat, quod pro illa fa- nis hujus ratio continetur : *Christus Jesus*
ciet, sed quod pro illa faceret. Consi- *venit in hunc mundum peccatores salvos*
derans nunc casum istum, quem supponit *facere* : Idemque Jesus etiam ad salvan- dum me solum de cœlo venit : in judicio fecit, intelligo, quod Christus se invenerit igitur æstimationeque Christi, tanti pon- victum, & quod ab hoc sese expedire deris fuerunt mea, quam mundi totius non possit, nisi hac suppositione. Emis- peccata. Eodem ego modo infero. sum à S. Theresia votum, fuit, semper fa- Sicut S. Paulus ad exaggerandam peccato- cere quod optimum esset : & quoniam rum suorum gravitatem, consideravit optimum, quod Deus facere potest, est Deum tantum fecisse pro se, quod pro cœlum, & beatitudo quæ jam facta erant, toto fecerat mundo : sic Christus ad ex- dixit, quod si cœlum nondum fecisset, aggerandam amoris sui magnitudinem, amore tantum Theresiæ illud facturum dixit ; se facturum fuisse pro Theresia esset. Si amor Theresiæ voto se ob- hoc, quod pro omnibus fecerat præde- stringit ad faciendum pro me semper, stinatis. Et quemadmodum Christus quod est optimum, quo pacto amorem amore tantum Pauli descendit de cœlo, hunc compensare possum, nisi similiter sicut totius mundi descenderat amo-

re: sic Christus amore tantum Theresiæ crearet cælum, si omnium prædestinatorum amore illud non creasset. O amoris æstus! o exaggerationis excessum! quod in Christi non adulantis, seu palantis iudicio, tanti sit ponderis solius Theresiæ, quanti omnium amor! Evangelium repetamus.

Simile est regnum cælorum decem Virginibus, quarum quinque erant prudentes, quinque fatuæ, inquit Christus, in hac parabola. Et cum sit parabola, non exiguam difficultatem numeri huius facit æqualitas. Author inveniens seu adornans parabolam, sicuti eam disponendi, historicæque describendi convenienter suæ intentioni, libertate gaudet; sic quoque in terminis eam probabilibus, & verisimilibus & communiter fieri solitis deducere tenetur. Hoc supposito non oportuisse videtur tot esse prudentes, quot fatuæ. Mundus non foret tam fatuus, neque tam malè gubernaretur, si de singulis decem mulieribus, decima prudentiæ solveretur. Decem isti leprosi, quos Christus sanavit, erant viri; quia verò unus tantum gratias acturus venit, ubi novem alii essent interrogavit: *Et novem ubi sunt?* Enim verò, si in decem viris novem inveniuntur ingrati, quomodo non erit verisimilius, quod in decem mulieribus novem invenirentur fatuæ? non est dubium quin humanæ conformiter conditioni numerus hic magis fuerit proprius, intentionique Christi congruentior, quæ erat damnandorum considerare frequentiam. Cur igitur Magister divinus in hæc parabola non novem Virgines fatuas & unam prudentem introducit? quia sicut fatuæ exclusæ animas significant damnandas; sic prudentes intromissæ a-

nimas designant salvandas, & cælum ingressuras. Casu quo verò una tantum prudens intromissa fuisset; nec erat, nec vero simile esse poterat, Christum pro una tantum anima cælum fuisse creaturum. Idcirco historiam minùs reddendo verisimilem, ut significatum verosimilius fieret, non unam tantum in ea intromisit prudentem, sed multas: *Et quinque prudentes.* Verum, quamvis improbable videatur juxta mentem parabolæ, quod Christus pro una tantum anima crearet cælum: talis Theresiæ erat anima, tamque excessivus Domini in eam amor; ut casu quo, & supposito, quod cælum non creasset, verissimum & infallibile esset, quod solum amore ipsius illud crearet. Porro si eandem amoris Christi figuram desideratis videre depictam, ad Apocalypsin transeamus.

S. Joannes mysteriosam illam adeò famosam vidit mulierem, stellis coronatam, sole vestitam, lunamque supplantantem. Et juxta S. Bonaventuræ, Ruperti, Victorini, Hugonis, Alberti Magni, aliorumque expositionem, qui per hanc mulierem animam à Deo desuper illuminatam, cælestibusque virtutibus exornatam intelligunt; cui nam, quæso, animæ ratione justiore accommodari potest prodigiosa ista & admirabilis figura, quam S. Theresiæ, in cujus sublimi & elevato Spiritu, liberalitas divina dotes prærogativasque perfectionis deposuit, prout in vita ipsius leguntur; & tot ardentissimæ lucis splendores, sicut in scriptis ejus cum admiratione percipiuntur? S. Franciscus Borgias cum sit unus ex spiritus S. Theresiæ examinatorebus, primum tale de ea testimonium dedi: quod esset mulier magna. Dico igitur Sanctam There-

Luc. 17.
2. 17.

Matth.
25. 2.

Theresiam illam fuisse mulierem magnam, quam Sanctus Joannes in Apocalypsi describit; quod eadem visionem probo.

Textus ait, mulierem istam filium concepisse sexus animique masculini, qui mundum virgâ ferreâ regeret, & in cœlum raperetur: partum hujus filii magnis illi constituisse doloribus & ærumnis: exisse illi obviam multis capitibus coronatis draconem, eum devoraturum. Prophetiæ Carmelitanae historiæ Author inquit, istum filium futurum Eliam Prophetam in fine mundi. Etego diversâ valde consideratione, & expositione, etiam in hoc filio Eliam agnosco; sed non quod erit aut futurus sit; sed quod jam fuerit; & non tanquam filium universalis Ecclesiæ; sed tanquam partum singularem Sanctæ Theresiæ. Agedum audite, Eliam & sexus & animi fuisse masculini: *Peperit Filium masculum*: Ex cordato cum omnibus seu parvis seu magnis agendi modo, & vel maximè ex animi, contra magnos constantia, plus satis innotuit. Num virgâ ferreâ rexit Gentes, loquatur Rex Achab, Regina Jezabel, Rex Ochozias, & quadringenti & quinquaginta Pseudoprophetæ Baal, quos uno decollavit die: testentur idem quinquagenarii duo, cum suis singuli quinquaginta militibus Duces, quos ignis de cœlo consumpsit. Attestetur id ipsum clausum ab eo tribus annis sine pluvia, quasi æneum cœlum. Confirmet denique ipse raptus in cœlum: *Et raptus est ad Deum, & ad thronum*. Sic illum subito rapi, suisque oculis eripi. Discipulus suus Eliseus vidit. In monte Carmelo Elias tam rigidam Religionem fundaverat, ut suo rigore Fundatorem referret, Octin-

genti ante Christum transierunt anni: & post incarnatum Christum plures quàm mille quingenti, quorum labente spatio, vel tempus, vel ejusce vicissitudines, vel observantiam dissolverant, vel primitivi illius instituti rigorem relaxarant; quando Theresia duplici ejusdem Eliæ spiritu induta, eundem intra se concepit, non ut excitaretur, quia mortuus non erat; sed ut renasceretur: & non solum in mulieribus, qualis ipsa erat: verum etiam in viris. Mundus conatum hunc & molimen impossibilia judicando, dicebat cum Nicodemo, Eliam jam annis magis esse gravem, quàm ut in uterum matris suæ revertendo renasceretur? *Quomodo potest homo nasci cum sit senex: nunquid potest in ventrem matris suæ iterato introire, & renasci?* Verum sancta Mater (quæ ex tunc talis esse cœpit) quemadmodum secundo conceperat Eliam, sic illum secundo peperit, mundo monstravit incredulo feliciter renatum: *Peperit filium masculum*.

Et quantisilli doloribus prodigiosus ille partus, ejusque novitas constiterit, altis exprimit verbis ipse textus: *Clamabat parturiens, & cruciabatur ut pareret*. Quot labores, quot contradictiones, quot persecutiones, quot obmurmurationes, quot infidelitates, & falsa testimonia, sublimis ille & constans devoravit spiritus? Omnium motor existerat draco infernalis, magnâ textus proprietate, multis capitibus iisque coronatis adjutus: vix enim fuit corona, non solum profana, sed & sacra (immò multæ etiam Religiosæ & Regulares) quæ non fortiter oppugnaret, & gloriosum hunc partum adoriri & opprimere curaret. Vicit tandem Theresia, & ad discretionem novi

primique instituti excalceavit se instar Theresia in se ipsa, & æstimatione Christi Eliæ; & hoc pacto apparuit, si benè advertistis, in eadem figura cœlesti quam repræsentabat. S. Theresiæ calcei erant de juncis, prout cœlitus inventum; taliter excalceant pedes, ne quid illis pulveris terreni adhærescat; est certa medii calcei species, non ad calceandos & regendos pedes; sed ut ipsis calcantur pedibus. Ad hoc mulieri deserviebat Luna, quam S. Joannes vidit. Communitè dicimus (ut superius innui) Lunâ fuisse calceatam, & non bene dicimus. Si fuisset lunâ calceata, oportuisset pedes lunâ fuisse coopertos, verum illa pedes non habuit lunâ opertos, sed lunam sub pedibus; *Et luna sub pedibus ejus*. Sic luna junceos S. Theresiæ calceos repræsentabat, & sic illa excalceata apparuit in cœlo, non jam velut filia, qualis fuerat, sed velut nova Eliæ primitivi Mater: Mater & filia proprii sui Parentis, tanquam Virginum Virgo.

Ibidem
v. l.

Probato igitur omnibus textûs proprietatibus, quænam mysteriosa esset mulier à S. Joanne visa. Quod modò considero, notandumque est singulariter, est, quod Mulier eadem totum occupabat & implebat cœlum, & omnes cœlos. Pedibus stabat in cœlo lunæ, quod est primum; Corpore occupabat cœlum solis, quod est quartum; Capite contingebat cœlum stellatum, quod est octavum. Tam ergo Gigantæa erat staturâ, ut à primo usque ad ultimum, totum occuparet cœlum. Si igitur cujuslibet cœli magnitudo adeò est immensa, & illa cœlorum omnium tam incomparabiliter major; quomodo possibile est, quod una tantum mulier illam occuparet totam? Quia mulier illa, ut vidimus, erat S. Theresia, &

est tanta, ut illa sola totum cœlum adæquet. Eam ob rem non jam possibili, sed certa suppositione asserit; quod si cœlum non creâset, propter ipsam solam illud creaturus foret. Hoc si minus ita se habet, ipsum cœlum empyreum intremus, de quo propriè magis Christus loquebatur, & videbimus, quod si in cœlo hoc exteriorè visibili, S. Theresia omnia loca suâ occupabat figurâ: in cœlo interiorè invisibili eâdem personali suâ occupet præsentia. Humana natura beatificata in cœlo, septem habet loca: Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Doctorum, Martyrum, Confessorum, & Virginum: & in omnibus eminentem habet sedem S. Theresia. In loco Virginum, propter puritatem; in loco Confessorum, propter penitentiam; in loco Martyrum, propter desiderium; in loco Doctorum, propter scripta sua admiranda; in loco Apostolorum, propter ardentissimum suum fidei propagandæ zelum; in loco Prophetarum, propter altissima visionum, revelationum, & prophetiarum suarum arcana: in loco denique Patriarcharum, cum esset mulier, velut gloriosissima Mater, tamque illustris Religionis fundatrix, Religionumque lumen & splendor. Enim verò, si Christus in cœlo visibili, etiamque in cœlo invisibili, totum Theresiæ dedit cœlum, pensate an non pro sola illa id crearet, nisi jam creâset. Et cum cœlum pro omnibus prædestinatis, id est, pro omnibus, qui fuerunt, sunt aut erunt beati, sit creatum; vos judicate, utrum, prout dixi, tanti ponderis in æstimatione Christi solus fuerit amor Theresiæ, quantiamor omnium.

Gran-

Grandis favor, ingens gratia, dicitis omnes: cum non sit exaggeratio, sed infallibilis veritas ex ore Christi! sciat itaque quilibet nostrum, quod eundem istum favorem, eandem istam gratiam in Sacramento cuilibet communicanti exhibeat. Si Christus faceret pro Theresia, quod pro omnibus fecit prædestinatis: in Sacramento non solum faceret, sed facit pro quolibet communicantium, hoc quod fecit pro omnibus. Cum enim in Sacramento se totum dat omnibus, æqualiter se totum dat singulis. Verum est, Sacramentum factum esse pro omnibus; sed tali modo omnibus, quasi factum esset tantum uni. Habemus illud in Evangelio, nec in una ejus tantum parte, sed in toto: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo.* Notate, non dicit: qui manducant: sed *Qui manducat.* Pergit & prosequitur Christus: *Sicut misit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem; & qui manducat me & ipse vivet propter me.* Iterum notate, quod non dicit illi, sed ille: *Et qui manducat.* Denique Sacramentum cum Manna comparat, dicens, quod Patres eorum, quibuscum loquebatur, comederint Manna, & mortui sint: *Patres vestri manducaverunt Manna, & mortui sunt.* Hic per bonam consequentiam, & ad oppositum magis declarandum dicere debuisse videtur, quod corpus suum manducantes victuri essent in æternum: verum hic quoque non in plurali, illi; sed in singulari, ille, dixit: *Qui manducat hunc panem vivet in æternum.* Quamobrem igitur semper non illi, sed ille, dicit? quare in singulari semper, & non in plurali loquitur? & cum Sacramentum institutum sit pro omni-

bus cur non de multis, sed uno tantum afferit? porro pro majore admiratione notate, in omnibus sententiis istis, Christum semper phrasim mutasse: primo enim dixit, *Qui manducat meam carnem:* secundo: *Qui manducat me.* Tertiò, *qui manducat hunc panem.* Si igitur de Sacramento, quod est caro Christi & Christus totus, sub speciebus panis, loquens semper variavit phrasin; de communicantibus loquens, quare nunquam variavit aut multiplicavit numerum, imò perstitit & perseveravit semper in singulari: qui manducat; qui manducat; qui manducat; qui manducat: ratio hujus est; quia licet amor Christi Sacramentum instituit universaliter pro omnibus, tali modo abstraxit, nosque ut abstraheremus ab hac universalitate voluit; ac si reverà, non pro multis, sed pro uno tantum singulariter institutum esset. Et sic est; Christus enim in Sacramento totum se dans omnibus, & totum cuilibet; tali modo, talique amore se totum dat uni, quasi tantum amaret, tantique faceret unum, quantum amaret, quantum faceret omnes.

Sanctum Salvianum vivaciter magis & profundè hanc singularitatem expendentem auscultate: *Sicut totum ei debent universi, sic totum singuli, quod tantum acceperunt singuli, quantum universi.* Id est, in Sacramento tantum Christo debent omnes, quantum quilibet; tantum enim accipit quilibet, quantum omnes. Et quid hinc sequitur? considerationis nunc profunditas innotescit: *Ubi enim hoc unus accipit, quod universi, & si par est mensura, major est invidia.* Id est, nam quando unus tantum accipit, quantum omnes, licet mensura sit æqualis, invidia est major.

Mul-

S. Salvo.

Idem.

Ioan. 6.
v. 57.Ibidem
v. 58

Multos quidem super hac clausula commentantes, multorumque sensus & opinioniones super hoc Salviani ænigmate legi, sed nullam quæ satisfaciatur. Nam ut locum inveniatur invidia, inæqualitatem esse oportet; ubi verò dati æqualis est mensura, quomodo potest esse invidia? in Mannæ distributione nemo inuidebat; mensura enim, Gomor appellata, tam plena dispensabatur uni quàm alteri. Si ergò hic quoque æqualis est mensura, *Parmensura*: quomodo major invidia esse potest? *Major invidia est?* Quia in manna tantum accipiebat unus, quantum alius; sed non tantum unus, quantum omnes: verùm in Sacramento, quia tantum accipit unus, quantum omnes, invidiæ; & quidem invidiæ magnæ locus esse potest: non propter inæqualitatem Sacramenti, ubi non est; sed propter numeri inæqualitatem, quæ est maxima, quæ dari potest. Quando unus tantum accipit, quantum omnes, quomodo illi uni, non inuidebunt omnes? Quod si in cælo locus esset invidiæ, ibique sciretur, quod cælum omnium Beatorum amore factum, Christus solius Theresiæ amore esset facturus, nunquid sufficiens foret invidiæ occasio, ista tanta differentia? eadem res est in Sacramento. Imò dico, quod sicut ex parte omnium unius respectu potest esse invidia; sic ex parte unius respectu omnium, poterit esse superbia. Deus tantum faciat pro me, quantum pro omnibus; ille me suâ regat manu: ne tantus me favor in superbiam erigat. Hic, & in hoc veri honoris puncto, superbiam nostram elucescere optarem; illa verò tam vana est & vilis, ut cum Deus sua nos æstimatione adæquet omnibus, idem ille

Deus æstimatione nostra postponatur & minoris fiat omnibus.

§. IV.

Tertia gratia seu favor, & valde singularis, quo Christus suum S. Theresiæ declaravit amorem, fuit iste. S. Theresia tam familiariter loquebatur cum Christo, prout novimus. Et vice quâdam familiarius conversata, de præfenti transiens ad futurum S. Theresia illi dixit: ingens fuit amor, Domine, quo divina tua Majestas Magdalenam dilexit. Sub hisce verbis secunda quædam intentio haberi posset, nisi Theresia ea protulisset. Una ex majoribus amoris divini prærogativis, est, esse amorem sine zelotypia. Amani Deum, illum ab omnibus amari, omnesque vicissim ab ipso amari desiderat, ideoque amor est. Amor humanus (cui falsò id nomen tribuimus) nec societatem in amando admittit, nec quempiam plùs se amari patitur, ideoque est amor proprius, vel propriè magis invidia. Locuta igitur est Theresia, non se comparando Magdalene: sed quasi secretum illud sui cordis ex Christo indagatura: responditque illi Christus hō modo. Theresia, ego amavi Magdalenam agens in terra, te verò amo existens jam in cælo. Ita ut amorem distinxerit per locum; excellentiamque unius per meliorem alterius.

Si Christus esset sicut cæteri hominum, facillimè responsum hoc intelligerem. Is amoris est status & conditio, ut cum cordis sit affectus, magis à locis, quàm voluntatibus dependeat: proinde longè est excellentius, amare in cælo, quàm

quàm in terra. Prosperitates nullo prorsus amore sunt dignæ, nec major est amoris inimicus, quàm felicitas. Prædicatores olim istud exemplo probabant Josephi, in ingratitude Pharaonis Pincernæ: hodie dum verò veritates hæ sic probantur experiētiis, ut nec fide, nec scripturis adhuc opus sit. Certum est, amorem, fortunæ subiacere imperio: si est adversa, nemo vos amat: si est prospera, vos neminem amatis. Hoc in tantum vero consonat, ut velut novum quid & singulare S. Paulus de Christo asserat: *Qui descendit, ipse est & qui ascendit*. Id est, Christus qui ascendit in cælum, est idem qui descendit in terram. Alii quippe homines quando ascendant, communiter sunt iidem; quando descendunt sunt alii: hinc tot allaborant ut eos descendere faciant. Si igitur Christus in cælo, & in terra semper est idem; quo pacto rationem differentiæ seu gloriæ non aliam assignat, quàm quod Magdalenam amaverit adhuc agens in terra: Theresiam verò jam existens in cælo? ratio est; quia licet in Christo mutatio loci non facit differentiam in voluntate; melioritas statûs magnam addit qualitatem amori. In ipsa illud Magdalena habemus.

Christo à Phariseo invitato, domum ejus Magdalena fuit ingressa ad pedes Christi prostrata, consueto tum temporis more, pretiosissimis illos unguentis unxit, copiosis lachrymis irrigatos, suis terfit capillis, delectans eos, & delectata ex ipsis; donec doloris amorisque sui suum restingueret. Aliâ subsequente vice, paucisque ante mortem suam diebus, Christo in Bethania, in domo Simonis discumbenti Magdalena similia exhibuit oblectamenta, majoris tamen

confidentia & familiaritatis circumstantiis; non enim unguenta ex pretiosissimis speciebus confecta super pedes, sed super caput effudit: *Super caput ipsius recumbentis*. Et utroque casu, tantum absuit ut Christus Magdalenam à se repelleret, vel illud obsequii genus tanquam à modestia suæ familiaritatis alienum reprehenderet, ut illam laudando publicè defenderit: primâ vice contra temerarium Pharisei judicium: secundâ contra murmuraciones indebitas Discipulorum. Quibus omnibus ita se habentibus, resurgens idem Dominus, resurrectionis diluculo eidem apparuit Magdalenæ; hæc à sua respirare tristitia, suas exhilarare lachrymas, sua consolari desideria gestiens, vitamque suam resuscitatura, prostrata pedes amplexari parat sacros, unde eam ipsius anima acceperat: & ecce novitate reprehensioneque inopinatâ à Christo repellitur contingere vetita: *Noli me tangere*. Repulsæ hujus ratio data (quam mox considerabimus) non tollit, sed dubium auget. Si Christus ante mortem suam, in qua Magdalena tam constanter ipsi astitit, admittebat grataque sibi ostendebat ipsius servitia; quo pacto post resurrectionem eadem refutat, imò ipsam à se repellit; num fortassis minus nunc Magdalena merebatur? clarum est quod non; immò multò plùs; amorem enim vitæ, cum mortuo solitum finire, & cum sepulto sepeliri, vivus, mortuus, & sepultus, & quod plus est, jam jam expiraturus Christus in ea constantem semper fuerat expertus. Si igitur amor erat idem; excellentiæ clariores, meritumque majus; quare Christus illi gratiam ante mortem concessam, post resurrectionem negat?

Matth.
26. v. 7.

Joan. 12.
v. 17.

S. Joann.
Chrysoft.

negat: quia ante mortem, inquit S. Joannes Chrysoftomus, Christus erat mortalis & passibilis; post resurrectionem jam erat immortalis & gloriosus: cumque novus hic status adeo esset differens, etiam eam differentiam tractari volebat. Primus status erat ille terrestris quo ad serviendum venit; secundus status erat celestis, quo ad regnandum abiturus erat: proinde tractabat Magdalenam, vicissimque ab ea tractari volebat non eam familiaritate quam conversatus fuerat in terra; sed pro maiestate, quam regnaturus abibat in cœlum. Christus ipse rationem hanc Magdalene dedit.

Ibidem
v. 18.

Christus Magdalene dicens: *Noli me tangere*, adjunxit: *nondum enim ascendi ad Patrem meum; vade autem ad fratres meos, & dic eis: ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum.* q. d. Quamvis me adhuc in terra vides, & in cœlum nondum ascendi; nihilominus tibi dico, noli me tangere; deinceps enim me tractabis, quasi jam in cœlo fuisset, & non in terra. Et vade dictum Fratribus meis, me ascendere ad Patrem: *Dic eis: ascendo ad Patrem meum.* Notabile nuncium tali die! dies erat Resurrectionis, & nuncium est ascensionis! nuncium esse debuisse videtur: dicito Discipulis meis, quod resurrexi, quod tibi apparui, quod me vidisti, quod vivo; sed ad cœlum abeo; *Ascendo ad Patrem!* & non quod abiturus sum, sed quod jam ascendo; *Ascendo?* Ita planè. Ut intelligerent Apostoli, status novitatem, ad quem resurrexerat, ejusdem differentiam à præterito: quodque jam non agendum esset tanquam cum socio in terra, sed tanquam cum Domino in cœlo. Quodque nun-

ciari iussit Apostolis, erat idem; quod Magdalene responderat; ut ex nuncio quod deferbat, rationem factæ sibi prohibitionis cognosceret: quod etiam hoc modo intellexit. Christus iterum Magdalene aliisque Mariis eodem die apparuit. Et hæc quid fecerunt? *Tenuerunt pedes ejus & adoraverunt eum.* Si igitur Christus ista secunda admisit obsequia, quæ cum cæteris Magdalena exhibebat, quare prima ejusdem refutavit? quia prima amoris tantum, & familiaritatis erant: secunda honoris tantum reverentiæ: illa erant amplexus, hæc adorationis: *Et adoraverunt eum.* Tanta jam erat Majestas Christi, qui jam tractabatur, tantæque se veneratione voluit tractari: non quod jam non amplius esset idem; sed quia status ipsius jam non erat terrestris sed cœlestis. Proinde si ad repudiandos Magdalene affectus, sine solitis favoris gratiæque argumentis, dicere sufficit, quod jam ad Patrem ascenderet; pensate utrum distinxerit, valdeque exaggeraverit amoris sui excellentiam, ex status sui differentia, cum amando Magdalenam, & amando Theresiam; de Magdalena dicit, quod eam amaverit in terra existens; & Theresiæ, quod ipsam amet agens in cœlo. Jam tertio repetatur Evangelium.

Virgines fatuæ, paucis illis horis, quibus præstolata sunt Sponsi adventum, non sunt infatuatæ. Extra dubium est, sufficientia non defuisse motiva, ad revertendum illis judicium. Videbant enim lampades sibi in occasione maximæ solemnitatis extinctas; nec socias experiebantur conceptæ de se opinioni respondentes, de quarum amicitia majorem sibi huma-

Matth.
28. v. 9.

humanitatem promiserant. Verum ante hæc omnia, necdum ad nuptiarum apparatus admissas, præviè jam tum fatuas illas fuisse Evangelium insinuat: *Quinque autem ex eis erant fatuæ.* Si igitur Sponsus Christus, non obstante defectus illius notitiâ, ad primum nuptiarum actum illas admisit, quare ab ultimo excludit? quia primo in actu adhuc agebat in terra, quo Sponsam quæsiturus advenit; in ultimo jam erat in cælo, quo illam sustulit; & quoniam status Christi in cælo adeò transcendit illum, quem habuit in terra; in terra, ubi omnia sunt imperfecta, cum prudentibus admisit & fatuas: In cælo verò, quod est patria & regio perfectionis, non nisi prudentes admisit. Quod verò de prudentibus ad fatuas, Christus tantam faciat differentiam, quanta cælum inter & terram intervenit reprehensione vacat: verum de prudente ad prudentem, & inter duas prudentes, quales erant Magdalena & Theresia, amor ejus discernat, amaudo unam quando erat in terra, & alteram quando jam est in cælo? immò verò, patientiam pro nunc Magdalena habeat; amor enim plus respondere non poterit in favorem Theresiæ.

Pro clariore hujus differentię, declaratæve hujus prærogativæ & gloriæ intelligentia, considerare oportet, quomodo Christus est in cælo, & quocum. Status quem Christus habet in cælo, tam diversus est ab eo, quem habuit in terra, ut illuc abiturus suis Discipulis dixerit: *Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & majora horum faciet, quia ego ad Patrem vado.* q. d. Vos qui in me creditis non solum mirabilia patra-

bitis opera quæ ego nunc patro, sed majora. Et quare? *Quia ego ad Patrem vado:* id est, quia ego ad cælum abeo. Ergo quia Christus abit ad cælum, idcirco Discipuli sui majora patrabunt miracula quàm ipse Christus patrabat adhuc agens in terra; Christo adhuc degente in terra, etiam Discipuli ejus operabantur mirabilia, minora tamen quàm ipse Christus faciebat, & quædam operari non poterant; Quænam igitur est ratio? quod post ascensionem in cælum, non solum eadem facient miracula quæ fecit Christus, sed majora? quia sic supremo dignissimoque statui quem Christus habiturus erat in cælo, congruebat. Magnificencia majestasque dominorum, ex potestate & autoritate Ministrorum cognoscitur. Porro tanta est differentia status, quem habiturus sum in cælo (inquit Christus) ab illo quem habebam in terra, ut vos, omnesq; illi, qui mihi tunc serviebant, non solum ea facturi sint, quæ ego feci, sed opera multò majora. Si illi mecum collati in terra, me videbuntur excedere: Ego mihi comparatus in cælo, quid futurus sim, quis imaginando assequetur? & si tanta est differentia, quam Christus habet de statu ad statum, itemque de se ipso ad seipsum, tantum quia in cælo est: *Quia ad Patrem vado.* Etiam pensate, quantum amor unus accrescat super alterum ex hac circumstantia; quantoque plus fuerit, Theresiam amari à Christo existente in cælo, quàm Magdalenam amari à commorante adhuc in terra!

Verum enim verò non sufficit tantum nosse, quomodo Christus est in cælo, necesse est etiam considerare quocum est.

Christus in cœlo ab omnibus adamat
& stipatur Beatis. Quinam vero hi sunt
Beati, quæve eorundem gloria? Nemo
nostrum hoc assequi præsumere posset,
nisi ipse Christus hoc declarasset. In so-
lemni illo, de S. Joanne Baptista pane-
gyrico duo notabilia dicit Christus: pri-
mum, Baptistam inter natos esse ma-
jorem; secundum, minorem in regno cœ-
lorum, eodem Baptista esse majorem:
Amen dico vobis, non surrexit inter natos
mulierum major Joanne Baptista: qui au-
tem minor est in regno cœlorum, major est
illo. Ubi Baptista jam cœlum fuerit in-
gressus pluribus ibidem major erit: ve-
rum quousque versabitur in terra mini-
mus in regno cœlorum major est ipso. Et
quare? quia illi in cœlo Deum vident (in-
quit S. Hieronymus) Baptista illum nec-
dum videt. Illi in cœlo amant per visio-
nem; Baptista amat per fidem: illi in cœlo
jam victores, sunt coronati; Baptista ad-
huc habet quod vincat, & actualiter pu-
gnat: *Aliud est coronam victorie posside-*
re, aliud adhuc in acie pugnare: Et quod
Christus adhuc agens in terra, ubi inter
natos major, minor est minimo in regno
cœlorum, valde Mariam Magdalenam
amârit, non tam fuit excellens: verum
quod jam existens in cœlo, ubi minor isti-
us regni, major est maximo inter natos in
terra, in tantum amârit Theresiam, hoc
fuit differens illud, quod Christus ipse
consideravit, qui solus hoc ipsum pene-
travit. Magdalenam tanquam sic aman-
tem & amatam, Christus in cœlum ele-
vari jussit, ut musicam Angelicam audiret:
& Theresiam degentem in terra, usque
ad eam adamavit Christus, ut in cœlo jam
agens, musicâ Angelicâ derelictâ descen-

derit in terram ad conversandum cum
Theresia. Christus igitur ex status sui, ex
loci, societatisque suæ differentia amo-
rem suum exaggerando dicat quod ama-
verit Magdalenam, & amet Theresiam?
sic est: sed Magdalenam, quando adhuc
versabatur in terra: Theresiam, jam de-
gens in cœlo.

Enim verò si hæc amoris circumstan-
tia, tantum augeat ejus excellentiam,
quantum cœlum distat à terra, non mino-
re, sed eadem omnino Christus nobiscum
utitur, nosque fruimur in divinisimo Sa-
cramento. Ipsam Evangelium illud
dicit: *Hic est Panis, qui de cœlo descendit.* *Joan. 6.*
Proferens hæc verba Christus necdum *v. 59.*
ipse cœlum conscenderat, neque Corpo-
ris sui Sacramentum sub speciebus panis
instituerat. Si igitur nondum erat pa-
nis, neque in cœlum ascenderat, quomo-
do illud vocat panem de cœlo descen-
dentem, *Qui de cœlo descendit?* Verissi-
mum est, Sacramentum quod à pane esse
incepit in cœna, non fuisse, neque descen-
disse de cœlo, nisi à die Ascensionis & de-
inceps; Corpus quippe Christi quod est
substantia Sacramenti, nunquam fuit in
cœlo, nisi post memoratum jam diem:
nihilò secius Christus panem illud appe-
lavit de cœlo, antequam esset de cœlo;
quia etenim exaggerare volebat, quan-
tum nobis daret, circumstantiam antici-
pavit: ut excellentia magis elucesceret.
Futurum illud asseruit, quando nondum
erat: valde etenim substantiam ejus auge-
bat quod erat, circumstantia futuri. Futu-
rus erat panis, qui de cœlo descendit: &
sic quemadmodum idem Christus, amo-
rem, quo diligebat Theresiam, prætulit
amori

Matth.
11. 11.

S. Hier.

amori quo dilexerat Magdalenam, per differentiam amantis in cœlo, & amantis in terra; sic in Sacramento valde confiderat non tantum substantiam dati, quantum circumstantiam loci unde descendit. Quod Christus ad manducandum se tradat, quamvis hoc sit *Non plus ultra* amoris: attamen in cœlo jam existentem se dare, & ad dandum descendere, longè est excellentiùs, quàm si fuisset in terra.

Hinc sequitur, plus nos debere, obligatosque esse Christo, propter Sacramenti continuationem, quam ejusdem institutionem: potius propter modum, quo nunc se dat nobis, quàm quo in principio se suis dedit Apostolis: in principio enim se dedit adhuc mortalis & passibilis; modò se dat immortalis & gloriosus: in principio se dedit, adhuc agens in terra, modò se dat jam existens in cœlo. Sic illud intellexit admirandus intelligendi scientiâ præditus, quamvis eodem fruendi felicitate privatus, scilicet David;

Psal. 77. v. 24. Panem cœli dedit eis, Panem Angelorum manducavit homo.

Tria hîc certa asserente Prophetâ, unum dubio subesse videtur: Sacramentum esse panem de cœlo, dari in terra, manducari ab hominibus, omnia sunt certa; verùm quod iste panis, sit panis Angelorum, quomodo, quoque titulo? vel esset panis Angelorum, si Angeli eum manducarent, sed hi illum non manducant: vel esset panis Angelorum, si illum ipsi conficerent, & contecrarent: verùm ista potestas solum est Sacerdotum. Quare igitur Prophetâ illum panem nuncupat Angelorum? quia res propriè non sunt fruendis, sed merendis. Si panis cœlestis daretur ex opposito; & non per justitiam, & non per favo-

rem, dandus esset Angelis, qui sunt cœlestes, & non nobis, qui terrestres, & terra sumus. Et suppetente in Angelis merito, & in nobis indignitate, panis ille negetur Angelis in cœlo, & de cœlo descendat, ut detur hominibus in terra? O amoris magnitudinem! & nescio utrum dicere liceat, magnam injustitiam! verùm amoris, ut sit magnus, de iniquo quippiam participare opus est: quia injustus est ex parte illius cui negatur; magis purus est ex parte illius, cui datur. Sola S. Theresia istam justificavit excellentiam; mulier enim existens, Seraphim fuit: cumque nos, tanquam Angelos ad Communionem oporteret accedere, vix est, qui velut homo accedat: *Panem Angelorum manducavit homo.*

§. V.

QUATTA & ultima Gratia quam in S. Theresia considero, fortiores adhuc & nervosiores habet circumstantias, quàm præcedentes. In principio, quo supremus Dominus noster Jesus Christus suam apparitionibus capit lætificare sponsam, tam frequentibus & extraordinariis, ut multo tempore suspensam dubiamq; & perplexam totam redderent Ecclesiam: S. Theresia, tanquàm prudens ad eò & humilis, ut suo se judicio omnium creaturarum infimam reputaret, ne doli & illusiones diaboli essent, verebatur; ex consilio & obedientia Confessariorum suorum, quos doctissimos & in spiritualibus exercitatissimos illi temporis sibi semper elegit; apparente sibi Christo in specie resuscitati & gloriosi; vel vulnerati spinisque coronati, vel

formâ, quâ in mundo fuerat conversa-
tus: Theresia non solum torvum illi ob-
vertebat vultum, cum signis despectus,
sed & ore laceſſebat convitiis, & manibus
inferebat contumelias, & quasi commu-
nis humani generis fuisset adversarius,
cruce & aquâ benedictâ contra illum be-
nedictum se obarmabat Dominum, qui
ut eadem nos armaret cruce; in ea mor-
tem oppetere voluit. Amor verò divini
sponsi adeo excellens erat & constans, ut
non solum æquo ferret animo optimâ in-
tentione illatas sibi injurias; sed quoniam
causam & originem habebant ex obedi-
entia, approbaret grataſque sibi osten-
deret.

Hic menti meæ occurrit proposito
nostro serviens celebris illa quæstio co-
ram Dario Rege agitata, & ab Esdra libro
tertio literis consignata. Quæstio
inter tres Regii Palatii Sapientes venti-
lata erat: quodnam fortissimum esset in
3. Esd. 3. mundo. Unus respondit, vinum; al-
v. 10. 11. ter, Regem: tertius mulierem: & hic o-
12. pinionem suam hoc probavit exemplo.
Videbam, inquit, mulierem nomine
Apeminem mirabilis Regis Amasiam,
ad Regis sedere dexteram: *Sedentem
juxta Regem ad dexteram.* Hæc auffer-
3. Esd. 4. ens coronam à capite Regis, eam impo-
v. 29. nebat suo: *Aufferentem diadema de ca-
pite ejus, & imponentem sibi;* & manu sini-
v. 30. strâ alapas impingebat: *& palmis cedebat
Regem de sinistra manu.* Et super hæc
omnia Rex ore hiantem suspensus erat &
raptus: *Et super hæc aperto ore intuebatur
eam;* Et si Apemem indignationem osten-
Ibidem v. 31. debat, Rex novis blanditiis illam recon-
Ibidem ciliare curabat: *Nam si indignata fuerit,
blanditur, donec reconcilietur in gratiam.*

Stc victum subactumque sibi hominem
illum habebat amor, adeoque sui obli-
tus Rex ille agebat. Verum quis in Deo
talia sibi extrema imaginari audebit mag-
nus est, excessivus est, & quasi incre-
dibilis amor Theresiæ, quo victus te amat,
æstimatque Christus! aufers coronam
de capite Regis Regum, tibi persuadens
eum non esse illum quem vides: non so-
lum in caput tuum eam transfers, sed pe-
dibuste eam calcare ostendis: non tan-
tum leves illi impingis alapas, sed violent-
ter adactis manibus injurias & contumeli-
as irrogas: non solum ingratam te favori-
bus ejus, sed offensam & indignatam o-
stendis. *Et super hæc:* Super hæc omnia
ille non agnitus te agnoscit, ille tam in-
dignè habitus, ad te visitandam redit, ille
novis gratis favoribusque id agit, ut eum
agnoscas, in tuamque gratiam recipias.
Ad Evangelium accedamus.

Nihil profuit malè præventis Virgi-
nibus, consilium prudentium fuisse secu-
tas [hac excusatione, in inculpatis istis in-
juriis, conscientiam suam & obedientiam
Theresia solabatur] nihil, inquam, pro-
fuit illis quinque Virginibus, nihilque
consilium illud prævaluit, ne sponsus ja-
nuam clauderet: *Et clausa est janua.* Itera-
tò nihilominus, incuriâ emendatâ,
lampadibusque accensis pulantes cla-
mârunt: *Domine, Domine, aperi nobis:*
sed Christo respondente: *Nescio vos:* id
est, non cognosco vos: pulsare & clamare
desisterunt. Hoc admiror & confidero.
Idem Dominus, qui Virginibus hisce
januam claudi jussit, dixerat: *Petite, &
accipietis: pulsate, & aperietur vobis:*
*omnis enim qui petit accipit, & pulsanti
aperietur.* Si igitur idem Dominus id jus-
ſerat

Matth.
25. v. 10.

Ibidem
v. 11.

Ibidem
v. 12.

Luc. 11.
v. 9. &
10.

ferat & promiserat; si pulsare perereque jufferat, promittens petentem accepturum, pulsantique apertum iri; quare petere, & pulsare non pergunt? si petierunt & pulsarunt semel; petant pulsantque iterum; & si hoc non sufficiat, perseverent in petendo, continuentque pulsationem; sciunt enim Deum hac importunitate delectari idque docuisse Christum, Quam igitur ob causam Virgines istæ tanto intrandi desiderio æstuentes, ut nihil solitudinis, diligentia, expensarumque omiserint, omniaque quidem ista mediâ nocte, positâ omni formidine & pavore præstiterint. Quam, inquam, ob causam modò non instant & perseverant, sed tristes obmutescuntque recedunt nec verbum loquendo, neque comparando amplius? ratio est, quia sponsus illis dixit: *Nescio vos*; id est, non cognosco vos. Et mox ut incognitas se viderunt, sic omnem dimiserunt fiduciam, imò fervorem primum & desiderium, ut nec loqui nec comparere amplius fuerint ausæ coram eo, à quo non agnoscebantur. In nostro casu ignotæ non erant Virgines, neque Virgo, sed ipse sponsus. Adeò Theresiæ ignotus, ut non tantum non cognosceret quisnam esset; neque phantasma tantum reputaret; sed alium omnino, ab hac divina specie tam alienum, uti est Diabolus in Angelum lucis transfiguratus. Et eousque incognitus, & taliter tractatus, injuriis, contumeliisque affectus, Christus ad invensendam Theresiam revertatur, neque apparere cesset, usque dum veritate agnita illi innotescat: grandis sanè nunquamque visus amor!

Adhibita à Christo media, ut se There-

sia sine scrupulo perplexitateque cognosceret; effectusque, quos post hæc apparitiones experiebatur, erant protinus tales, qualibus idem Dominus timoratas animas, de præsentia suæ veritate solet reddere securas. Ex hisce etenim tam erroneè perceptis visionibus, crescebat in eorde Theresiæ humilitas, contemptus sui ipsius, horror mundi; crescebat zelus honoris Dei, omnesque solidæ virtutes, quæ ex apparitionibus Diaboli, velut vento urente & infernali dissipari solent & evanescere. Verum argumentorum horum nullum sufficebat, ut vel Theresia, vel spiritus ipsius directores, id securum putarent. Christo apparenti Magdalena in Hortulani habitu dicere sufficit, *Maria*, unde illa suum agnosceret Magistrum. Eidem Domino apparenti Discipulis euntibus in Emmaus, sufficebat frangere coram illis panem, unde se similiter agnoscerent: verum ut securè illum cognosceret Theresia, signa nulla, demonstrationes nullæ, nulla experimenta sufficebant: prout nec sufficebat, continuata illa incognitio, ut Christus recederet, taliter enim à suo urgebatur amore. Recede, Domine, recede: & ego promitto tibi, te plus hoc effecturum recessu, quam tuâ præsentia; & plus non apparendo, quam tuis apparitionibus: mox enim, ut recesseris & dissipaveris, cognosceretur, quis Tu sis, quodque veritates tuæ securæ sint tanquam tuæ, quæ modò somnia, illusiones & phantasmata videntur: recordare quomodo magnum Vicatium, & amantem ex carcere Mamertino jufferis liberari. Captivus ibidem, duabusque catenis vinculus attingebatur Petrus, excubiis ad ostium dispositis,

fitis, quando Angelus liberaturus intravit, Terigit ille catenas, & confractæ sunt: terigit captivum, & excitatus est: dixit, *præcingere, & calcea te caligas tuas: & fecit sic.* Petrus tamen hæc omnia videns & faciens, non nisi somnium & illusionem esse putabat. Dixit ipsi Angelus, *sequere me, & secutus est:* transierunt primam & secundam custodiam, nullo impediante: appropinquarunt ad portam ferream, quæ ultro aperta est eis: intrarunt civitatem, processerunt per vicum, & Petrus nihil eorum adhuc verum esse credens, imaginationes tantum phantasticeas esse putabat: *Nesciebat quia verum est, quod fiebat per Angelum: existimabat autem se visum videre.* Ecce quomodo frequenter maximis Sanctis, veritates, doli & deceptiones, cœlestesque visiones, illusiones esse videntur. Quid verò fecit Angelus, ut veritatem agnosceret Petrus, crederetque quod credere non poterat? *Discessit Angelus ab eo.* Eodemque momento cognovit Petrus Angelum verè esse Angelum, sequere verè ex carcere egressum & liberatum esse: *Nunc scio verè, quia misit Dominus Angelum suum, & eripuit me.* Ita ut quamdiu apparentem vidit Angelum, illum non cognoverit: mox verò ut ex oculis evanuit, ipsum cognoverit. Hoc remedio, Domine, Theresia te cognoscet: si re non novit sibi apparentem, dispare, & te cognoscet. Verum illud ipsum consilium, quod tu melius nosti, timo valde, ne tuus non patiat amor, quamvis sentiat, quod toties non agnitus videri debeat.

Majore noctis parte, exigua in navicula Petri, cum tempestate magna lu-

ando lassatis Petro aliisque Discipulis & desperato jam remedio, Magister divinus ad littus usque opem laturus advenit inambulans undis. Periculum, tenebræ, prodigiosaque hujus figuræ magis magisque appropiantis passus, præter metum perturbationemque præsentem, effecere ut non cognoscentes quisnam esset, phantasma se videre sibi persuaderent: *Ut viderunt eum ambulantem super mare, putaverunt phantasma esse: Sicut & v. 49. legit, Visum mendax: & Expositores, Illusionem diabolicam.* Hoc idem S. Theresiæ cum suis evenit visionibus, vel Christo cum illis. Quid verò Christus hoc casu fecit? Evangelista inquit, quod Discipulos deferere voluerit, *Volebat præterire eos.* Enim verò si ad succurrendum ibat, & quidem modo tam extraordinario & miraculoso, quare illos vult deferere? quia ratio ipsa hoc dictabat videnti se ipsum, phantasma, apparitionem suam deceptionem, veramque suam præsentiam illusionem diabolicam reputari. Verum quia in navi illa sua fluctuabat cura, suus periclitabatur amor, illis succurrendo agnitus fuit. O Jesu! Theresia! multum esset si Christus tantum faceret pro Theresia, quantum pro Petro, Joanne, totoque junctim Apostolico fecit collegio: verum incomparabiliter plus fecit. Non semel tantum, nec uno tantum die, sed annis integris phantasma fuit putatus: amor ipsius deducebatur ad judicia: visiones & apparitiones ejus, vel protinus reprobantur, vel suspectæ habebantur: & ipse non solum non agnitus, sed injuriis affectus. Verum voluntas ejus tam firma semper & constans; ut nunquam de ea dici posset: *Volebat præterire.* Incognitus redi-

Actor
12. v. 9.

Ibidem
v. 10.

Ibidem
v. 11.

Ibidem
v. 48.

redibat quæsiturus & invisurus Theresi-
am; injuriis contumeliisque affectus, no-
vos illi exhibebat favores & gratias; nul-
lumque mundi judicium, aut diffidentia
ipsius, seu utriusque persecutio efficere
potuit, ut unquam illam desereret, aut
derelinqueret.

Ei quis in mirabili hac imagine, veri-
tatem, constantiam, patientiam,
invincibilemque amoris Christi in vos
perseverantiam in Sacrosancto isto My-
sterio non videt? nos illum ibi præsen-
tem credimus & adoramus: nos vi-
tam sanguinemque profundere sumus
parati pro confessione & defensione,
quod in ista consecrata hostia, nostris li-
cèt invisibilis oculis adest, aderitque in
finem usque mundi, tota Filii Dei Ma-
jestas, Humana & Divina, tam integra,
realis & vera, sicut ad dexteram Patris.
Quot verò Hæretici totum illud,
quod Catholica credit & docet Eccle-
sia, blasphemè vocarunt, aut adhuc
vocant phantasmata? dicunt (tam ig-
norantes sunt & stolidi) Christum dicen-
tem: *Hoc est corpus meum*; nec dicere, nec
significare intendisse, quod verba signi-
ficabant: non aliud ibi adesse dicunt, ni-
si quod videtur, panis scilicet, & non
Christus: garriunt omnia quæ nos Catho-
lici credimus, meras esse chimeras, dolos
& illusiones. Et non obstantibus in-
credulitate ista, hac perfidia, hisce blas-
phemiis, omnibusque aliis injuriis, qui-
bus ex cœcato intellectu, sacrilegie se per-
severant: tam immensa fuit amoris divi-
ni bonitas & benignitas, ut hæc omnia
præveniens manserit nobiscum; tan-
taque amoris illius constantia, ut hæc
omnia experiendo sufferens, à nobis non
recedat.

Par. III.

Christus verbis illis, quæ sola nobis ex
Evangelio considerata supersunt: *Non*
sicut manducaverunt Patres vestri man-
na & mortui sunt. Infinitam docens diffe-
rentiam, quam Manna ad divinum habet
Sacramentum, non alio actus fuit motivo,
quàm quod cæcus ille populus Manna
præferbat Pani cœlesti, quem Christus
illi promiserat; & Moysen ipsi Christo. Et
quando morituros illos dixit, nisi carnem
suam comederent, & sanguinem suum bi-
berent: *Nisi manducaveritis carnem Filii*
hominis, & biberitis ejus sanguinem, non
habebitis vitam in vobis. Non solum ex
plebe, verum ex Discipulis ipsius multi-
tergum obvertendo, à schola ipsius rece-
serunt, similia & auditui molesta, & fidem
impossibilia creditu videri. Ita, ut Sacra-
menti fides, non tantum nata, verum eti-
am in tali contradictionis signo concepta
videatur: *In signum, cui contradicetur.* Sa-
cramentum enim necdum institutum, jam
negabatur; necdum datum persecutio-
nem patiebatur: & promissum tantum,
jam blasphemias impetebatur. Itaque, Do-
mine, si hoc est modò, & experimenta præ-
sentia præfigurant futura; si homines isti
tam sunt cæci, tam ingrati, tamque indig-
ni; exhibitaque illis à te gratia, non eorum
tantum demeritum, verum etiam capaci-
tatem excedit: desine, desine, novum istud
instituire mysterium. Pro salute quippe
mundi illud Crucis sufficit: & quando ho-
mines sunt tales, ut te dimittant; & dere-
linquant; quia tu vis stare & esse cum illis,
non maneat, ne te derelinquant. Ita fieret,
nisi Christi in nos amor tam excellens &
constans esset in Sacramento, sicut
cum S. Theresia fuit extra Sacra-
mentum.

Ioann.
6. v. 59.

Ibidem
v. 54.

Luc. 2.
v. 34.

Rr

Durante

Durante visionum S. Theresiæ tam dubia veritate, idem ipsi apparens Christus, erat illi realiter, & non idem in opinione, quâ talis (qualis revera erat) amabatur, æstimabatur & adorabatur: quâ alius putatus [qualis non erat] odio habebatur & despectui, & injuriis afficiebatur: porro omnem istum amorem & odium, omnem istam æstimationem & despectum, omnes istas adorationes & injurias Theresia eodem exercebat tempore, cum una tantum esset. Quemadmodum enim mundus, cum constet ex multis, nonnullis Fidelibus, aliis Infidelibus; his Catholicis, illis Hæreticis; his probè Christianis, aliis improbis: hi Christum in Sacramento credunt, alii negant; hi illum adorant, alii blasphemant; hi illum venerantur obsequiis, alii laceffunt injuriis: verum quemadmodum Jacob Rachelis amore, digerebat disjunctas Licentias Læ, multoque magis injurias Labani, & hoc fortis & constantis illius amoris excellentissimum erat argumentum: sic maxima Christi in Sacramento excellentia fuit, injuriis sese exponere & inhonorationibus offendentium, ne amantium deesset communioni, illisque semper adesset.

§. VI.

Verum enim verò, quonam pacto, offensæ istæ, injuriæ istæ, justo animarum devotarum & piarum dolore compensari possunt, quæ illas haud aliter, immò plus quàm suas proprias sentiunt & deplorant, eò quod illatæ sint Domino quem plus quàm seipsas amant? hæc fuit illa optimè inventa compensatio, religiosissimæque præsentis solem-

nitatis scopus, restituere huic Ecclesiæ, furtum sacrilegum commissum in altera; repetitisque menstruè obsequiis, illius diei vindicare injuriam: ut idem Christus pro uno sacrilegio multa recipiat Sacrificia; pro una injuria multas adorationes: & pro uno occulto infidelitatis actu, multas publicas fidei protestationes, novæq; illius exaltationes. Magdalena audito, sanctissimum Christi Corpus sublatum de sepulchro, dicebat: *Tulerunt Dominum meum, & nescio ubi posuerunt eum.* Sic lamentanti personatus apparuit Hortulanus, cui illa dixit: *Sic tu sustulisti eum, dicito mihi, & ego tollam.* Bene habet, Magdalena. Si conquereris te nescire, ubi Dominum tuum posuerint; edicito nobis etiam, ubinam tu eum inventum sis positura. Sublaturam te tantum, & non ubi positura eum esset, dixit; ista enim consideratio amoris sui imitatricibus reservata fuit. Dominum in hoc supremo posuerunt Throno, ibi positus & expositus est, ut nostra fides publicè confiteatur & adoret: nostraque prostrata ibidem corda, horrendam & execrandam illam detestentur & compensent injuriam.

Omnes materialiter & involuntariè à S. Theresia illatas Christo injurias, ejusdem cor compensabat, idemque omnia hujus sanctæ Congregationis corda imitantur: quæ tam devota & prudens super pectus pixidem; & ad hujus pedem, & clavum gestando, perpetuam sese offensus illius & adorati Domini ancillam protestatur. Videtur Dominus idem, de hisce cordibus prophetice locutus, quando Theresiæ dixit, quod nunc referam. Superiores sui mandabant Sanctæ, ut in Conventu de Incarnatione Avilæ Priorissam

Joan. 29.

v. 13.

Ibidem
v. 15.

rissam ageret, quod illa ex humilitate recusabat. Eodem tempore Theresia familiarissimè agens cum Christo, quam nescio gratiam pro suo fratre postulabat; Christo verò expeditionem suspendente, tali usa fuit confidentiâ Theresia, ut præsumeret amorosè expostulare de hac, quasi negligentia; quàm suæ comparando diligentia & sedulitati; sic eum est effata: Certè, Domine, si tibi foret frater, pro quo à me quippiam peteres, sine mora hoc præstarem, si possem. Nunquid, Theresia, regerit Christus, Religiosarum de Incarnatione corda, mei sunt fratres, tuumque petunt adventum, quia tuâ indigent præsentia, & tu venire recusas? sic Christus arguendo querelam reddit querelæ; eâque insinuavit, quod illa in domo conformitas & consaternitas esset cordium, in qua etiam ille frater esset. Et si corda Religiosarum de Incarnatione Avilæ, Christus suos vocat fratres, quantò iustiore ratione idem nos nomen tribuere possumus Virginibus Religiosis de Incarnatione, Ulyssipone ob venerationem Sacramenti, illiusq; sacræ custodiæ, cujus ipsæ sunt sacraria perpetua! postquam jam resurrexerat Christus, mandavit idipsum Mariis suis annunciare Apostolis, hisce verbis: *Ite nunciate fratribus meis.* Fratribus, Domine? quali ex cognitione? amicos te illos, & non servos appellaturum dixisti, quia tua illis arcana revelâsses: sed quare fratres? si nunquam eos hoc titulo decorâsti, quare id modò facis? Præclare Sanctus Chrysostomus.

Marth. 8. v 10. *Chryf. Vester ego frater esse volui: ego communicavi carnem propter vos, & sanguinem; & per qua vobis conjunctus, ea rursus vobis exhibui.* Christus in die Resurrectio-

nis Apostolos vocat fratres, quia in ultima cœna, ultimâ ipsis vice adfuit, quando se illis in Sacramento dedit, & mediante Communione, carnis sanguinisque agnationem fraternitatemque contraxerunt. Ut vera sit fraternitas reciprocâ eam esse oportet. Illudque Christus in Incarnatione & Sacramento, Assertore Chrysostomo, fecit: per Incarnationem nostram assumendo carnem, nostrumque sanguinem factus est noster frater: & per Sacramentum eandem nobis dando carnem & sanguinem nos suos fratres effecit: *Frater vester esse volui.* Ecce fraternitatem! *Communicavi propter vos carnem & sanguinem!* Ecce Incarnationem! *Per qua vobis conjunctus, ea rursus vobis exhibui:* Ecce Sacramentum!

Verùm, tam religiosâ humilitate imbuta sunt illa corda, Christi Fratres; ut, cum Fratrum nomine gloriari possent, mancipia se vocent & profiteantur, titulis servitutis, cum, S, & Clavo, super peccatus. Christus visibiliter se desponsando S. Theresiæ, arrhabonis loco, & pro amoris sui tessera clavum aliquem suæ crucis ipsi tradidit. Ergone, Domine, Theresiam ad supremam sponsæ tuæ dignitatem elevaturus, clavum, qui est signum, seu ferreum servitutis vinculum tradis? Ita. Quamvis enim Theresia desponsatione sublimissimam intimamque dari possibilem cum Christo contraheret cognitionem; noverat nihilominus Christus, ex animæ suæ, uti & omnium fideliter se amantium & venerantium animarum excellentiis, quod ipsa dignitas, quâ eas elevabit in Sponsas, illis captivitatem inducat caractere ancillarum impresso. Iste

Luc. 1.
2. 28.

denique Incarnationis, quando Angelus, futuram Dei Matrem gratiâ plenam nuntiavit, Maria respondit: *Ecce ancilla Domini*: offerebatur illi dignitas Matris, & sumpsit sibi nomen Ancillæ: quia verò digniorem se æstimabat Ancillam, quàm Matrem, servitutis caractere, dignitatis decoravit coronam.

Eja Domine Jesu Christe, cum nonnullos in harum ancillarum cordibus inveneris spiritus tam similes illi eorundem purissimorum viscerum, de quibus eandem ipsam carnem, eundemq; assumpsisti sanguinem, quibus animas nostras, altissimum Incarnationis mysterium, cum illo Divinissimi Sacramenti conjungendo, pascit; ut immenso hoc amore nostra accendatur Charitas, infinitoque pignoris hujus pretio Spes nostra confirmetur, Fidei tuæ mysterio, vivam ferventium Ca-

tholicorum Fidem adauge, mortuam indevotorum & tepidorum resuscita; ejusdemque Fidei, perfidiæ, obstinationisque Hæreticæ cognitionem omnibus infunde, ut omnes in te credant, te confiteantur, te venerentur & adorent; prout nos per tuam gratiam credimus, confitemur, & ante supremæ Majestatis tuæ Thronum prostrati, profundissimâ reverentiâ te adoramus. Et cum generosa hæc corda tam sint heroica, ut amore tui parietibus hisce inclusa, ad Fidei tuæ defensionem, injuriarum tuarum ultionem prodeant in campum, ex hisque multiplicatas adeò nomini tuo glorias acquirere nōrint in terra: Eadem considerent corda (cū ego hoc declarare non possim) quàm condigna præmia Divina tua liberalitas & munificentia huic excellentiæ præparaverit in cælo.

I N D E X

Locorum Sacrae Scripturae.

Primus Numerus significat Caput. Secundus Vers. Tertius Paginam.

Ex Libro Genesis.

Cap. Vers.	Pag.	Cap. Vers.	Pag.
1. 2.	E T tenebrae erant super faciem abyssi. 63	11. 4.	Cujus culmen pertingat ad caelum. 153
4.	Facta est lux, & vidit Deus quod esset bona. Ibidem.	6.	Coeperunt hoc facere, nec desisterent à cogitationibus, donec eas opere compleant. ibid.
10.	Vidit Deus quod esset bonum. 289	7.	Venite, confundamus linguam eorum. ibid.
26.	Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, & praeit. 40. 195	14.	18. Melchisedech proferens panem & vinum. 6
2. 17.	In quocunque die comedetis, morte morieris. 202	22.	16. Quia fecisti rem hanc, & non pepercisti unigenito filio tuo propter me. 76
24.	Erunt duo in carne una. 48	25.	22. Si sic mihi futurum erat, quid necesse fuit concipere? 50
3. 5.	Eritis sicut Dei, scientes bonum & malum. 83	27.	45. Cur utroque orbabor filiis in uno die? ibid.
19.	In sudore vultus tui vesceris pane tuo. 142	29.	20. Videbantur illi pauci dies praeter amoris magnitudine. 214
22.	Ne forte mittat maxum suam, & sumat etiam de ligno vitae. 202	30.	39. Factum est ut parerent maculosa, & diverso colore respersa. 28
22.	Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est. 46	32.	10. In baculo meo transivi Jordanem istum & nunc cum duabus turmis regredior. 120 in fin..
4. 10.	Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. 220	26.	Non dimittam te, nisi benedixeris mihi. 147
5. 2.	Masculum & foeminam creavit eos, & vocavit nomen eorum Adam. 125	37.	3. Eo quod in senectute genuisset eum. 31
6. 6.	Tactus dolore cordis intrinsecus. 22. 287	3.	Israel diligebat Joseph super omnes filios suos. 25
6.	Poenituit eum quod hominem fecisset in terra. 289	3.	Fecit ei tunicam polymitam. ibid.
7.	Poenitet me fecisse eos. ibid.	4.	Videntes autem fratres ejus quod a patre plus cum ceteris filiis amaretur. ibid.
8. 21.	Nequaquam ultra maledicam terra propter homines. 287	32.	Vide utrum tunica filii tui sit, an non? ibid. & 134
9. 2.	Terror vester, ac tremor sit super cuncta animalia terra. 113		
10. 9.	Erat robustus venator coram Domino. 125		

INDEX LOCORUM

Cap. Vers.	Pag.	Cap. Vers.	Pag.
33. <i>Tunica filii mei est.</i>	25	14. <i>Et pœnituit Dominum mali, quod cogitaverat facere populo suo.</i>	279 Ex textu Hebraico.
35. <i>Congregatis cunctis liberis ejus, ut senirent dolorem patris.</i>	ibid.	17. <i>Ululatus pugne auditur in castris.</i>	49
35. <i>Descendam ad filium meum lugens in infernum.</i>	ibid.	18. <i>Vocem cantantium ego audio.</i>	ibid.
38. 15. <i>Sufficatus est esse meretricem, operuerat enim vultum suum, ne agnosceretur</i>	65	37. 9. <i>Extendentes alas.</i>	43
42. 19. <i>Frater vester unus ligetur in carcere.</i>	9	Ex Libro Numeri.	
Ex Libro Exodi.		14. 9. <i>Sicut panem eos possumus devorare.</i>	12
3. 1. <i>Cumque minisset gregem ad interiora deserti venit ad montem Dei Horeb.</i>	115	20 11. <i>Percutiens virga bis filicem egressæ sunt aquæ largissima.</i>	221
2. <i>Cum eduxeris populum meum de Ægypto, immolabis Deo super montem istum.</i>	ibid.	Ex Libr. Deuteronomii.	
7. 1. <i>Constituite Deum Pharaonis.</i>	49	17. 20 <i>Neque declinet in partem dexteram, vel sinistram.</i>	52
12. <i>Devoravit virgas eorum.</i>	154	Ex Libro Josue.	
12. <i>Projecerunt singuli virgas suas, quæ versæ sunt in dracones.</i>	155	1. 3. <i>Omnes locum, quem calcaverit vestigium pedis vestri, vobis tradam.</i>	36
2. 11. <i>Phase, id est, transitus Domini.</i>	4	12. <i>Defecit manna postquam comederunt de frugibus terræ, nec usi sunt ultra cibo illo filii Israel.</i>	6
5. <i>Ego Deus zelotes.</i>	112	7. 7. <i>Heu Domine Deus, quid voluisti traducere populum istum Jordanem fluvium, ut traderes nos in manus Amorrhæi.</i>	282
13. <i>Non occides, non mœchaberis, non furtum facies.</i>	117	Utinam mansissemus trans Jordanem.	
14. 15. <i>Non mœchaberis, non furtum facies.</i>	131	ibid.	
19. <i>Non loquatur nobis Dominus.</i>	47	9. <i>Et quid facies magno nomini tuo.</i>	281
22. 3. <i>Si non habuerit quod pro furto reddat, ipse venundabitur.</i>	189	19. <i>Fili mi da gloriam Domino, & confitere.</i>	81
32. 10. <i>Dimitte me ut irascatur furor meus contra eos, & deleam eos.</i>	278	10. 12. <i>Soltace contra Gabaon.</i>	292
11. <i>Cur Domine irascitur furor tuus contra populum tuum?</i>	ibid.	Ex Lib. Judicum.	
12. <i>Ne queso dicant Ægyptii.</i>	41	4. 9. <i>In hac vice victoria non reputabitur tibi, quia in manu mulieris tradetur Sisara.</i>	157
12. <i>Ne queso dicant Ægyptii, callidè eduxit eos, ut interficeret in montibus, & deleret è terra.</i>	278	23. <i>Humiliavit Deus in die illo Regem Chanaan coram filiis Israel.</i>	ibid.
		5. 8. <i>Nova bella elegit Dominus.</i>	ibid.
		Evagi-	

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Vers.

9. 13. 54. *Evagina gladium tuum, & percutite me ne forte dicatur, quod à famina interfectus sum.* 161

Ex Libro Regum I.

9. 12. *Hodie enim venit in civitatem, quia sacrificium est hodie populi in excelso.* 123
17. 4. *Altitudinis sex cubitorum, & palmi.* 152
8. *Eligite ex vobis virum, & descendat ad singulare certamen.* 151
18. 7. *Percussit David decem millia.* 152
20. 41. *Fleaverunt pariter, David autem amplius.* 225

Ex Libro Regum 2.

3. 15. 16. *Misit ergo Isboeth, & tulit eam à viro suo Phaltiel; sequebaturque eam vir suus, plorans usque Bahurim.* ibid.
18. 5. *Servate mihi puerum Absolon.* 73

Ex Libro Regum 3.

3. 9. *Dabis servo tuo cor docile.* 167
12. *Dedit tibi cor sapiens, & intelligens in tantum, ut nullus ante te similis tui fuerit, nec post te surrecturus sit.* 167
12. *Ecce fecit tibi secundum sermones tuos.* ibid.
19. 9. *Quid hic agis Elia?* 97
20. *Quod enim meum erat, fecit tibi.* 27
21. 4. *Noluit comedere panem suum* 142

Ex Libro Regum 4.

2. 9. *Fiat in me spiritus tuus duplex.* 26
10. *Si videris me quando tollar à te.* 27
12. *Scidit vestimenta sua.* ibid.
13. *Levavit pallium Elia, quod ceciderat ei.* ibid.

Ex Libro Job.

1. 8. *Nunquid considerasti servum meum Job, quod non sit ei similis in terra?* 31

Pag.

Cap. Vers.

4. 18. *In Angelis suis reperit pravitatem.* 74
7. 20. *Peccavi, quid faciam tibi?* 291
21. *Cur non tollis peccatum meum, & quare non auferis iniquitatem meam?* 290
21. *Ecce nunc in pulvere dormiam, & si manue me quaeseris non subsistam.* 285
10. 3. *Nunquid bonum tibi videtur, si calumniaveris me, & opprimas me opus manuum tuarum, & consilium impiorum adjuves?* 280
13. 25. *Contra folium quod vento rapitur, ostendis potentiam.* 291
27. *Vestigia pedum meorum considerasti.* 99

14. 13. *Quis mihi hoc tribuat, ut in inferno protegas me, & abscondas me, donec pertranseat furor tuus.* 67

16. 17. *Tu quidem gressus meos dinumerasti, signasti quasi in sacculo delicta mea.* ibid.

17. 12. *Post tenebras spero lucem.* 8

14. *Putredini dixi: Pater meus es tu; mater mea, & soror mea, vermibus.* 88

19. 22. *Quare persequimini me sicut Deus, & carnibus meis saturamini?* 11

26. 27. *De terra surrecturus sum, & videbo Deum ego ipse, & non alius.* 46

26. 5. *Ecce Gigantes gemunt sub aquis.* 54

31. 31. *Dixerunt viri tabernaculi mei: quis det de carnibus ejus ut saturemur?* 12

33. *Si abscondi quasi humo peccatum meum.* 64

35. 36. *Librum scribat ipse, qui judicat, ut in humero meo portem illum, & circumdum illum, quasi coronam mihi.* Per singulos gradus meos pronuntiabo illum, & quasi Principi offeram illum. 70

Ex Lib. Psalmorum.

Psal. Vers.

Pag.

1. 1. *Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentie non sedet.* 168

4. Tan-

INDEX LOCORUM

Pfal. Vers.	Pag.	Pfal. Vers.	Pag.
4. Tanquam pulvis, quem projecit ventus à facie terra.	ibid.	in diebus antiquis.	275
2. 6. Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum ejus, pradicans praeceptum ejus.	138	3. Manus tua gentes disperdit, & plantasti eos: afflixisti populos, & expulisti eos.	ibidem.
6. 7. Laboravi in gemitu meo.	54	4. Nec enim in gladio suo possederunt terram, & brachium eorum non salvavit eos, sed dextera tua & brachium tuum & illuminatio vultus tui, quoniam complacuisti in eis.	ibid.
7. 12. Deus iudex iustus, fortis & patiens, nunquid irascitur per singulos dies?	291	5. Tu es ipse Rex meus & Deus meus, qui mandas salutes Jacob.	276
13. 4. Qui devorant plebem meam sicut escam panis.	12	10. Nunc autem repulisti & confundisti nos, & non egredieris Deus in virtutibus nostris.	275
13. 1. & 2. Caeli enarrant gloriam Dei, & opera manuum ejus annuntiat firmamentum.	62	11. Avertisti nos retrorsum post inimicos nostros, & qui oderunt nos, diripiebant sibi.	ibid.
3. Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam.	ibid.	12. Dedisti nos tanquam oves escarum, & in gentibus disperdisti nos.	ibid.
5. In sole posuit tabernaculum suum.	45	14. Posuisti nos opprobrium vicinis nostris subsannationem, & derisum his qui sunt in circuitu nostro.	ibid.
13. Delicta quis intelligit?	97	21. Exurge, quare obdormis Domine, exurge, & ne repellas in finem.	276
21. 19. Diviserunt sibi vestimenta mea: & super vestem meam miserunt sortem.	133	24. Quare faciem tuam avertis, oblivisceris inopia nostra, & tribulationis nostrae?	ibid.
19. Et super vestem meam miserunt sortem	ibid.	26. Exurge, Domine, adjuva nos, & libera nos propter nomen tuum.	ibid.
21. Erue à framea Deus animam meam.	224	48. 13. Homo cum in honore esset, non intellexit.	46
24. 7. Delicta juventutis mea, & ignorantias meas ne memineris Domine.	82	13. Comparatus est jumentis, & similis factus est illis.	ibid.
11. Propter nomen tuum, Domine, propitiaberis peccato meo: multum est enim.	290	49. 18. Si uldebas furem, currebas cum eo.	204
31. 1. Beati quorum remissa sunt iniquitates & quorum tecta sunt peccata.	66	21. Existimasti inique, quod ero tui similis, arguam te, & statuam contra faciem tuam.	ibid.
33. 9. Gustate & videte quoniam suavis est Dominus.	3	50. 3. Secundum magnam misericordiam tuam & secundum multitudinem miserationum tuarum.	290
36. 24. Cum ceciderit, non collidetur, quia Dominus supponit manum suam.	120		3. Dele
40. 10. Homo pacis mea, in quo speravi: magnificavit super me supplantationem.	12		
43. 1. & 2. Deus auribus nostris audivimus, Patres nostri annuntiaverunt nobis, opus quod operatus es in diebus iuniorum, &			

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Psal. Versf.

3. Dele iniquitatem meam. 67
 54. 56. Cor meum conturbatum est in me, & formido mortis cecidit super me: timor & tremor venerunt super me, & contexerunt me tenebra. 124
 89. Ecce elongavi fugiens, & mansi in solitudine: expectabam eum, qui saluum me fecit à pusillanimitate spiritus, & tempestate. ibid.
 10. Precipita Domine, divide linguas eorum, quoniam vidi iniquitatem, & contradictionem in civitate. 153
 67. 36. Mirabilis Deus in Sanctis suis. 134
 68. 3. Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me. 173
 6. Quare non rapuitunc exolvebam. 194
 70. 1. Psalmus David filiorum Jonadab, & primorum captivorum. 115
 71. 5. Permanebit cum sole, & ante lunam 36
 72. 28. Mihi autem adherere Deo bonum est: ponere in Domino Deo spem meam. 11
 73. 12. Operatus est salutem in medio terræ. 36
 77. 24. Panem cæli dedit eis, Panem Angelorum manducavit homo. 311
 80. 6. Linguam quam non noverat audivit. 241. in fin.
 87. 13. Terra oblivionis. 216
 90. 10. Flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. 288
 99. 3. Ipse fecit nos. 90
 102. 12. Quantum distat ortus ab occidente, longè fecit a nobis iniquitates nostras. 137
 10. Facientes verbum illius ad audiendam vocem sermonum ejus. 32
 109. 4. Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. 6
 110. 4. Memoriam fecit mirabilium suorum. 134
 113. 1. Ne quando dicant gentes. 41

Pag. P. l. Versf.

118. 137. Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum. 278
 138. 12. Sicut tenebra ejus ita & lumen ejus. 64
 16. Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur: dies formabuntur, & nemo in eis. 174
 145. 23. Nolite considerare in Principibus, in filiis hominum, in quibus non est salus. 11
 148. 5. Ipse dixit, & facta sunt. 40

Ex Lib. Proverbiorum.

Cap. Versf.

6. 30. Non grandis est culpa cum quis furatus fuerit: furatur enim, ut esurientem impleat animam. 193
 8. 32. Et delicta mea esse cum filiis hominum. 213
 9. 1. Sapientia edificavit sibi domum. 148
 17. Aqua furtiva dulciores sunt, & panis absconditus suavior. 142
 17. 17. Omni tempore diligit qui amicus est. 212 circa fin.
 31. 10. Procul & de ultimis finibus pretium ejus. 219

Ex Ecclesiaste.

1. 6. Cyrrat per medium, & flectitur ad Aquilonem, lustrans universa in circuitu. 45
 16. Præcessi omnes sapientiâ qui fuerunt ante me in Ierusalem. 77. in princ.
 17. Deditque cor meum, ut scirem prudentiam, atque doctrinam, erroresque & stultitiam. ibid.
 10. Vae soli: quia cum ceciderit non habet sublevantem se. 119
 12. Funiculus triplex difficile rumpitur. 153

Sc

Ex

INDEX LOCORUM

Cap. Vers.

Pag. Cap. Vers.

Pag

Ex Libr. Canticorum.

3. 6. *Qua est ista, qua ascendit per desertum.* 118
 4. 9. *Vulnerasti cor meum.* 299
 5. 7. *Tulerant pallium meum mihi.* 200
 9. *Qualis est dilectus tuus ex dilecto.* 26
 10. *Dilectus meus candidus, & rubicundus, electus ex millibus.* ibid.
 6. 7. *Sexaginta sunt Regina, & octoginta concubina, & adolescentularum non est numerus: una est columba mea, perfecta mea: una est matri sua, electa genitrici sua.* 24
 7. 2. *Venter tuus sicut acervus tritici vallatus liliis.* 16
 5. *Caput tuum, ut Carmelus.* 29
 8. 5. *Qua est ista, qua ascendit de deserto?* 118

Ex Lib. Sapientiae.

1. 4. *In malevolam animam non introibit sapientia.* 160

Ex Lib. Ecclesiastici.

7. 5. *Penes Regem noli velle videri sapiens.* 170

Ex Prophetia Isaia.

1. 18. *Si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabitur.* 69
 23. *Principes tui infideles, socii furum.* 203
 2. 3. *De Sion exibit lex, & verbum Domini de Ierusalem.* 116
 6. 1. & 2. *Vidi Dominum sedentem super solium excelsum & elevatum: Seraphin stabant & volabant.* 44
 5. *Vamhi quia tacui?* 208
 13. 6. 7. *Habitabit lupus cum agno, & leo quasi bos comedet paleas.* 56
 24. 13. *In caelum conscendam.* 71
 14. *Similis ero Altissimo.* 70

33. 1. *Quis credidit audisui nostro?* 293

Ex Prophetia Jeremiae.

1. 10. *Ecce constitui te super gentes, & super regna ut evellas & destruas, & disperdas, & dissipes, & aedifices, & plantes.* 291
 18. *Regibus Iuda, & Principibus ejus.* 208
 17. 5. *Maledictus homo qui confidit in homine.* 13
 7. *Benedictus vir, qui confidit in Domino.* Ibidem.
 23. 23. *Putasne Deus à vicino ego sum, & non Deus de longe?* 220
 Thren. 1. 4. *Via Sion lugens, eò quod non sint qui veniant ad solemnitatem.* 288

Ex Prophetia Ezechielis.

1. 10. *De super ipsorum quatuor.* 78
 3. 2. *Comede volumen istud, & vadens loquere ad filios Israel.* 239
 3. *Comedi illud, & factum est in ore meo sicut mel dulce.* ibid.
 4. *Vade ad domum Israel, & loquere verba mea ad eos.* 240
 5. *Non enim ad populum profundi sermonis, & ignota lingua tu mitteris.* ibid.
 6. *Neque ad populos multos profundi sermonis, & ignota lingua, quorum non possis audire sermones.* ibid.
 10. 9. *Rotamea juxta Cherub unum.* 149
 14. *Facies una facies Cherub, & facies secunda facies hominis, & in tertio facies leonis, & in quarto facies aquila.* 166
 22. 27. *Principes ejus in medio illius quasi lapides rapiunt pradam.* 192
 28. 14. 16. *Et tu Cherub posui te in monte sancto*
 17. *Dei: perdidisti, o Cherub projicite in terram.* 71
 17. *Perdidisti sapientiam tuam in decore tuo.* 85
 44

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Vers.	Pag.	Cap. Vers.	Pag.
44. 1. 3. Et convertit me ad viam porta sanctuarii, & erat clausa: & dixit Dominus ad me: porta hac clausa erit: Princeps ipse sedebit in ea, ut comedat panem coram Domino.	2	Ex Prophetia Habacuc.	
Ex Prophetia Danielis.		3. 2. In medio annorum notum facies.	36
3. 2. Nabuchodonosor Rex misit me ad congregandos satrapas, Magistros, & iudices.	197	Ex Prophetia Zachariæ.	
71. 72. Benedicite noctes & dies Domino, benedicite lux & tenebra Domino.	62	9. 17. Frumentum electorum, & vinum germi-	134
5. 3. Inventus est minus habens.	111	nans virgines.	
9. 10. Tribus temporibus in die flebat genua sua, & adorabat coram Deo suo.	52	12. 12. Familia, & familia seorsum.	93
4. Querebant occasionem, ut invenirent Danieli ex latere Regis, nullamq; causam & suspicionem reperire potuerunt.	52	Ex Divo Matthæo.	
7. 27. Et magnitudo regni, quæ est subier omne cælum, detur populo sanctorum Altissimi.	55	4. 3. Si filius Dei es, dic, ut lapides isti panes fiant.	40
9. 18. Neque enim in justificationibus nostris prosternimus preces ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis.	278	2. 10. Gavisus sunt gaudio magno valde.	128
Ex Prophetia Joëlis.		18. Ambulans Jesus juxta mare Galilee.	44
2. 9. Per fenestras intrabunt quasi fur.	195	19. Venite post me	44. & 162
29. Sed & super servos meos, & ancillas in diebus illis effundam spiritum meum, & prophetabunt.	245. & 246	Faciam vos fieri piscatores hominum.	41
Ex Prophetia Amos.		22. Relictis retibus & patre.	ibid.
5. 10. 13. Odio habuerunt corripientem in porta, & loquentem perfecte abominati sunt: ideo prudens in tempore illo tacebit, quia tempus malum est.	114	23. Circuibat, perambulabat.	45
Ex Prophetia Jonæ.		5. 1. Accesserunt ad eum Discipuli ejus, & aperiens os suum docebat eos.	32
3. 4. Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur.		3. Beati pauperes spiritu.	33
6. Pervenit verbum ad Regem.	188	2. Ascendit in montem, & cum sedisset accesserunt ad eum Discipuli ejus, & aperiens os suum, docebat eos.	117
		16. Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui in cælis est.	58
		17. Nolite putare, quoniam veni solvere legem, aut Prophetas: non veni solvere, sed adimplere.	33
		15. Nec accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt.	59
		18. Donec transeat cælum & terra, jota unum, aut unus apex non prateribit à lege, donec omnia fiant.	34
		19. Qui fecerit & docuerit.	59
		18. Hic magnus vocabitur in regno cælorum.	32
		22. Qui dixerit fratri suo Racha (hoc est impius) reus erit concilio: qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis.	83
		Sf 3	63 Ne-

INDEX LOCORUM

Cap. Vers.	Pag.	Cap. Vers.	Pag.
6. 3. Nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua.	51	25. transire, quam diuitem intrare in regnum cœlorum.	102
26. Respicite volatilia cœli.	186	27. Ecce nos reliquimus omnia.	46
29. Discite à me quia mitis sum & humilis corde.	61	28. Sedebitis in regeneratione iudicantes duodecim tribus Israel.	88
7. 14. Arcta est via, qua ducit ad vitam, & pauci sunt qui inveniunt eam.	103	20. 21. Dic ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistram in regno tuo.	39
9. 21. Si tetigero tantum vestimentum ejus salua ero.	134	21. Dic.	40. & seq.
11. 2. Cum audisset Joannes in vinculis opera Christi.	138	21. Ut sedeant.	43
11. 11. Amen dico vobis non surrexit inter natos mulierum major Joanne Baptista: qui autem minor est in regno cœlorum, major est illo.	90	21. Hi.	45. & seq.
12. 28. & 30. Venite ad me omnes, jugum enim meum suave est.	47	21. Duo.	47. & seq.
50. Quicumque fecerit voluntatem Patris mei qui in cœlis est, ipse meus frater, & soror & mater est.	14	21. Filii mei.	49
13. 49. Exibunt Angeli, & separabunt malos de medio iustorum.	93	21. Unus ad dexteram, & unus ad sinistram	51 & seq.
15. 24. Non sum missus nisi ad oves quæ perierunt domus Israel.	233	21. In regno.	53. & seq.
16. 13. Quem dicunt homines esse filium hominis?	29	Tuo.	57. & seq.
14. Alii Joannem Baptistam, alii autem Eliam, alii verò Jeremiam, alii unum ex Prophetis.	30	23. Non est meum dire vobis, sed quibus paratum est à Patre meo.	14
13. Quem dicunt homines esse filium hominis?	41	21. 8. Alii autem cadebant ramos de arboribus, & sternebant in via.	171
15. Vos autem quem me esse dicitis?	ibid.	9. Benedictus qui venit in nomine Domini Rex Israel.	30
16. 22. Absit à te Domine, non erit tibi hoc	84	9. Hosanna Filio David.	34
22. Tu es Christus Filius Dei vivi.	ibid.	13. Vos autem fecistis illam steluncam latronum.	138
17. 4. Bonum est nos hîc esse	42	2. Simile est regnum cœlorum homini Regi, qui fecit nuptias filio suo.	253
18. 16. Corripe eum inter te & ipsum solum	79	3. Misit servos suos vocare invitatos ad nuptias,	ibid. & 382
19. 12. Sunt Eunuchi qui se ipsos castraverunt propter regnum cœlorum.	72	3. Nolebant venire.	26
21. Vende quæ habes & da pauperibus	109	4. Tauri mei, & altilia occisa sunt, & omnia parata: venite ad nuptias.	262
24. Facilius est, camelum per foramen acus		4. Ecce prandium meum paravi, venite ad nuptias.	261
		4. Dicite invitatis.	255
		4. Misit alios servos.	255
		5. Illi autem neglexerunt.	256
		5. Alius in villam suam: alius verò ad negotia-	

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Verſ.	Pag.	Cap. Verſ.	Pag.
	gotiationem ſuam. 253	10. Et quæ paratæ erant, intraverunt cum eo ad nuptias, & clauſa eſt janua. ibid.	
6.	Reliqui verò tenuerunt ſervos ejus, & contumeliis affectos occiderunt. 263	10. Clauſa eſt janua. 386	
7.	Miſſis exercitiſibus ſuis perdidit homicidæ illos, & civitatē illorum ſuccendat Ibidem.	11. Domine, Domine, aperi nobis. 312	
7.	Iratuſ eſt Rex. 253	12. Nefcio voſ. 386	
8.	Sed qui invitati erant, non fuerunt digni. 260	21. Intra in gaudium Domini tui. 13	
9.	Ite ad exituſ viarum, & quoſcunque inveneritis, vocate ad nuptias. ibid.	34. Venite Benediſti. 13	
10.	Congregaverunt omnes, quos invenerunt malos & bonos. 268	34. Venite Benediſti Patris mei, poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi. 103	
10.	Et impleta ſunt nuptiæ diſcumbentium. ibid.	41. Diſcedite à me malediſti in ignem æternum. ibid.	
11.	Intravit Rex ut videret diſcumbentes. 267	43. Non dediſti mihi manducare, non dediſti mihi potum; non collegiſti me; non cooperiſti me; non viſitaſti me. 98	
11.	Et vidit ibi hominem non veſtium veſte nuptiali 265	26. 7. Super caput ipſius recumbentis. 259	
11.	At ille obmutuit. 272	12. Mutens hac unguentum hoc in corpus meum, ad ſepeliendum me fecit. 180	
12.	Quomodo hac intraſti, non habens veſtem nuptialem? 265	24. Ua homini illi, per quem Filiuſ hominiſ tradetur? 139	
13.	Ibi erit fletuſ, & ſtridor dentium. 270	26. Fregit, deditque Diſcipuliſ ſuiſ. 4	
13.	Ligatiſ manibuſ & pedibuſ ejus, mitte eum in tenebraſ exteriores. 272	38. Triſtiſ eſt anima mea uſque ad mortem. 183	
13.	Mittite eum in tenebraſ exteriores. 266	41. Caro autem infirma. 131	
14.	Multi enim ſunt vocati: pauci verò electi. 270	44. Iterum abiit, & oravit tertio. 227	
24. 19.	Stella cadent de cælo. 92	24. Aquâ lavit manuſ coram populo. 223	
27	Sicut fuit in diebuſ Noe. 92	25. Sanguis ejus ſuper noſ. 223	
25. 1.	Exierunt obviam ſponſo & ſponſæ. 150	54. Verè Filiuſ Dei erat iſte. ibid.	
2.	Quinque autem ex eiſ erant fatuæ, & quinque prudenteſ. 150	28. 9. Tenuerunt pedes ejus, & adoraverunt eum. 308	
5.	Dormitaverunt omneſ, & dormierunt. 286	10. Ite, nunciate fratribuſ meiſ. 23	
5.	Moram autem faciente, ſponſo. 151	20. Ecce ego vobiſcum ſum aſque ad conſummationem ſæculi. 6	
		Ex D. Marco.	
		3. 17. Filiuſ tonitruu. 67	
		6. 18. Non licet tibi. 208	
		47. Et ipſe ſoluſ in terra. 121	
		48. Volebat prætereire eoſ, 314	
		ſſ 3	
		49. Ut	

INDEX LOCORUM

Cap.	Verf.	Pag.	Cap.	Verf.	Pag.
49.	Ut viderunt eum ambulantem super mare putaverunt phantasma esse.	314	10.	40. Domine non est tibi cura	276
52.	Nec enim intellexerunt de pambus.	104	42.	Maria optimam partem elegit.	109
9.	22. Omnia possibilia sunt credenti.	236	11.	9. Petite & accipietis, pulsate & aperietur	
23.	Credo Domine, adjuva incredulitatem meam.	ibid. & 239.	10.	vobis: omnis enim qui petit accipit, & pulsanti aperietur.	312
11.	9. Et qui preibant, & qui sequebantur.	34	27.	Beatus venter qui te portavit, & ubera qua suxisti: quinimò beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.	48. 14
14.	36. Abba pater.	227			
41.	Et venit tertio, & ait illis.	ibid.	27.	Et ubera qua suxisti.	14
16.	7. Dicite Discipulis ejus & Petro.	222	12.	36. Et vos similes hominibus expectantibus Dominum suum	4. & 5
14.	Exprobravit incredulitatem eorum, & duritiam cordis, quia iis, qui viderant eum resurrexisse non crediderunt		36.	Quando revertatur à nuptiis.	4
15.	& dixit illis: Euntes in mundum universum predicate Evangelium omni creatura.	233	37.	Amen dico vobis, quod praeinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis.	4 & 5
Ex D. Luca.			38.	Beati sunt servi illi.	4
27.	Ad virginem desponsatam viro, de domo David.	24	39.	Si sciret pater familias quâ horâ fur veniret, non sineret perfodi domum suam.	196
38.	Eccè ancilla Domini.	318	49.	Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi ut accendatur?	218
7.	Peperit filium suum primogenitum.	17	50.	Baptismo habeo baptizari & quomodo coarctor usque dum perficiatur?	183
34.	In signum, cui contradicetur.	315	13.	32. Dicite vulpi illi.	208
48.	Fili quid fecisti nobis sic?	14	14.	19. 20. Villam emi; iuga boum emi quinque: uxorem duxi.	130
49.	Nesciebatis quia in his quae Patris mei sunt, oportet me esse.	ibid.	21.	Caecos, & claudos introduc huc.	285
5.	Omnis vallis implebitur, & omnis mons, & collis humiliabitur.	56	15.	4. Nonne dimittit nonaginta novem in deserto?	118
8.	Potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahae.	247	8.	Qua mulier habens drachmas decem, & si perdidit drachmam unam, nonne accendit lucernam, & everrit domum, & querit diligenter, donec inveniat?	126
66.	Sicut fuit in diebus Noe, sic erit in con summatione saeculi.	92	10.	Ita gaudium erit coram Angelis Dei super uno peccatore poenitentiam agente.	127
7.	39. Hic si esset Propheta, sciret quae, & qualis est mulier quae tangit eum.	82			16. Ut
47.	Quoniam dilexit multum.	216			
9.	46. Quis me tetigit. Nam ego novi virtutem de me exisse.	135			
9.	54. Domine vis dicimus, ut ignis descendat de caelo & consumat illos?	47			

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Verſ.	Pag.	Cap. Verſ.	Pag.
16. Ut paſceret porcos. Cupiebat ventrē implere de filiis, quas porci manducabāt, & nemo illi dabat. ib.	146	23. 39. Si tu es Chriſtus, ſalvum fac te metipſum & nos. 205	
21. Pater non ſū dignus vocari filius tuus. 75		42. 43. Domine, memento mei cū veneris in regnum tuum: Hodie mecum eris in paradiſo. 187	
22. Cito proferte ſtolam primam. ibid.		48. Parcaſcentes peſtora ſua reverteban- tur. 223	
32. Perſerat, & inventus eſt. 128		24. 11 Viſa ſunt ante illos ſicut deliramentum verba ſiſta, & non crediderunt illis. 159	
16. 1. Homo quidam erat dives. 199		19. Donec induamini virtute ex alto. 135	
1. Et hic diffamatus eſt apud illum, quaſi diſſiparet bona ipſius. ibid.		21. Nos autem ſperabamus. 5	
2. Jam enim non poteris villicare. ibid.		21. 22. 23. Nos autem ſperabamus, & ſuper hac omnia tertia dies eſt hodie: ſed & mu- lieres quadam ex noſtris terruerunt nos, dicentes ſe viſionem Angelorum viſiſſe qui dicunt eum vivere. 159	
8. Laudavit Dominus, villicum iniquita- tis, quia prudenter feciſſet. 200		31. Et ipſe evanuit ab oculis eorum. 6	
16. Lex, & Propheta uſque ad Joannem.		34. Surrexit Dominus verē, & apparuit Simoni. 159	
25. Recepiſti bona in vita tua. 94		35. Et cognoverunt eū in fractione panis, 5	
17. 17. Et novem ubi ſunt? 302		49. Donec induamini virtute ex alto. 135	
19. 1. Perambulabat, circuibat. 45		Ex D. Joanne.	
2. Zachaeus Princeps erat Publicanorum & ipſe dives. 188		8. Non erat ille lux 224. in fin.	
3. Zachaeus feſtinans deſcende, quia hodie in domo tua oportet me manere. 190		9. Erat lux vera, qua illuminat omnem ho- minem. 224	
6. Excepit illum gaudens. ibid.		12. Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri. 90	
8. Ecce dimidium bonorum meorum do- pauperibus, & ſi quid aliquem deſran- davi, reddo quadruplum. 99. 144		41. Quod eſt interpretatum Chriſtus. 158	
9. Hodie ſalus domui huic facta eſt. 144		45. Quem ſcripſit Moſes in lege, & Prophe- ta invenimus Jeſum. ibid.	
37. Euge ſerve bone quia in modico fuiſti fidelis, eris poteſtatem habens ſuper de- cem civitates. 203		30. 1. 2. Scimus, quia à Deo veniſti Magiſter: nemo enim poteſt hac ſigna facere qua tu facis. 164	
19. Et tu eſſo ſuper quinque civitates. ibid.		4. Quomodo poteſt homo naſci cum ſit ſe- nex? nunquid poteſt in ventrem matris ſua iterato introire, & renaſci? 303	
24. Auferre ab illo Ananiam ibid.		2. Omnis qui male agit, odit lucem, & non arguantur opera eius. 64	
36. Eunte autem illo, ſubſternebant veſti- menta ſua. 38		4. 26. Ego ſum qui loquor tecum. 158	
21. 27. Tunc videbunt filium hominis venien- tem in nubibus. 87		28. Reliquit ergo hydrīā ſuā mulier, & abiit in civitatē, & dixit illis hominibus. ibid	
22. 19. Hoc facite in meam commemoratio- nem, Hoc eſt Coepus meum, quod pro vo- biſtraderetur. 189		29. Veni-	
41. Quantum jactus eſt lapidis. 228			
62. Egreſſus foras, 178			

INDEX LOCORUM

Cap. Vers.	Pag.	Cap. Vers.	Pag.
29. Venite, & videte hominem, qui dixit mihi omnia quaecunque feci nunquid ipse est Christus?	158	dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.	210
5. 14. Jam noli peccare.	109	1. Sciens quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem.	4
17. Pater meus usque modo operatur, & ego operor.	238	2. Cum diabolus jam misisset in cor ut traderet eum Judas.	222
6. Fugit iterum in montem ipse solus.	104	4. Pracinxit se.	4
54. Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.	315	4. Surgit à cœna, & ponit vestimenta sua.	222
56. Caro mea verè est cibus.	1. 294. 297 259	5. Misit aquam in pelvim, & cœpit lavare pedes Discipulorum	222
56. Et sanguis meus verè est potus.	294. 297 299	6. Venit ergo ad Simonem Petrum ibidem.	40
57. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in illo.	1. 300. 305	15. Vos vocatis me Magister & Domine.	40
58. Sicut misit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem, & qui manducat me, & ipse vivet propter me.	300 & 305	26. Et cum intinxisset panem, dedit Judas.	ibid.
59. Hic est panis qui de cœlo descendit.	2. 310	28. Quod facis, fac citius.	139
59. Patres vestri manducaverunt manna, & mortui sunt.	305-315	14. 12. Opera quæ ego facio, & ipse faciet, & majora horum faciet: quia ego ad Patrem vado.	219-309
71. Ex vobis unus diabolus est.	113	20. In illo die vos cognoscetis quia ego sum in Patre meo, & vos in me, & ego in vobis.	229
10. 1. Qui non intrat per ostium, fur est & latro.	195	24. Sermonem quem audistis, non est meus, sed ejus qui misit me Patris.	231
16. Et alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili, & illas oportet me adducere, & vocem meam audient, & fiet unum ovile, & unus pastor.	234	26. Ille vos docebit omnia, quaecunque dixerò vobis.	231
21. 3. Quem amas.	42	28. Si diligeretis me, gauderetis utique quia vado ad Patrem quia Pater major me est.	226
25. Ego sum resurrectio & vita.	90	16. 7. Expedi vobis, ut ego vadam: si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos: si autem abiero, mittam eum ad vos.	218
22. 24. Nisi granum frumenti cadens in terram, &c.	16	32. Venit hora, ut me solum relinquantis, & non sum solus.	120
26. Ubi ego sum, illic & minister meus erit.	224	17. 20. 21. Non pro eis rogo tantum, sed & pro eis qui creduri sunt per verbum eorum in me, ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me & ego in te, ut & ipsi in nobis	bis
13. 1. Sciens & ESUS quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem: cum			

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Verſ.	Pag.	Cap. Verſ.	Pag.
	<i>bis unum ſint.</i>		<i>in cœlum, ſic veniet.</i>
22. 23.	228	14.	249
	<i>Et ego claritatem, quam dedisti mihi,</i>		<i>Hi omnes erant perſeverantes unanimi-</i>
	<i>dedit eis, ut ſint unum, ſicut & nos unum</i>		<i>ter in oratione cum mulieribus.</i>
	<i>ſumus. Ego in eis, & tu in me, ut ſint</i>	2.	246
	<i>conſummati in unum.</i>		<i>Factus eſt repente de cœlo ſonus tan-</i>
18. 8.	229		<i>quam advenientis ſpiritus.</i>
	<i>Si ergo me queritis ſinite hos abire.</i>	3.	239
11.	218		<i>Apparuerunt diſpertita lingua.</i>
	<i>Calicem quem dedit mihi Pater, non viſ</i>	3.	237
	<i>ut bibam illum?</i>		<i>Apparuerunt diſpertita lingua tanquam</i>
16. 12.	183		<i>ignis, ſeditque ſupra ſingulos eorum.</i>
	<i>Si hunc dimittis, non es amicus Caſaris:</i>		243
	<i>omnis enim qui ſe Regem facit, contra-</i>	6.	9.
	<i>dicit Caſari.</i>		<i>Surrexerunt quidam de ſynagoga Liber-</i>
22.	73		<i>tinorum, & Cyrenenſium, & Alexan-</i>
	<i>Quod ſcripſi ſcripſi.</i>		<i>drinorum diſputantes cum Stephano, &</i>
14.	ibid.		<i>non poterant reſiſtere ſapientia, & ſpiri-</i>
27.	181		<i>tui qui loquebatur.</i>
	<i>Ece Mater tua: & ex illa hora accepit</i>	7.	165
	<i>eam Diſcipulus in ſuam.</i>		<i>Depoſuerunt veſtimenta ſua ſecus pedes</i>
24.	22		<i>adoleſcentis.</i>
	<i>Exiit ſanguis & aqua.</i>	13. & 132	
34.	223, 244		
	<i>Unus militum lanceâ latius ejus aperuit.</i>	8.	39.
	245		<i>Cum autem aſcendiſſet de aqua, ſpiritus</i>
20. 13.	5. 6		<i>Domini rapuit Philippum, & amplius</i>
	<i>Tulerunt Dominum meum, & nescio ubi</i>		<i>non vidit eum Eunuchus.</i>
	<i>poſuerunt eum.</i>	9.	23
15.	ibid.		<i>1. Saulus autem ſpirans minarum, & ce-</i>
	<i>Si tu ſuſtulisti eum dicito mihi, & ego</i>		<i>dis in Diſcipulos Domini</i>
	<i>eum tollam.</i>		217
17.	ibid.		<i>4. Saule, Saule quid me perſequeris.</i>
	<i>Noli me tangere; nondum enim aſcendi</i>	10. 13.	257
	<i>ad Patrem; vade autem ad fratres meos</i>		<i>Surge Petre, occide, & manduca.</i>
	<i>& dic eis: aſcendo ad Patrem meum,</i>		155.
	<i>& patrem veſtrum.</i>		247
21. 15.	308		<i>13. 9. Nesciebat quia verum eſt, quod fiebat</i>
	<i>Simon Joannis diligis me plus his? Etiam</i>		<i>per Angelum: exiſtimabat autem ſe</i>
	<i>Domine tu ſciſ quia amo te: Contriſta-</i>		<i>viſum videre.</i>
	<i>tus eſt Petrus, quia dixit ei tertio, amas</i>		314
	<i>me.</i>		<i>10. Diſceſſit Angelus ab eo.</i>
17.	234		<i>11. Nunc ſcio verè quia miſit Dominus An-</i>
	<i>Pasce oves meas.</i>		<i>gelum ſuum, & eripuit me.</i>
7.	ibid.		<i>13. 22. Inveni David virum ſecundum cor me-</i>
	<i>Dominus eſt.</i>		<i>um, qui faciet omnes voluntates meas</i>
7.	85		<i>110</i>
	<i>Quem diligebat.</i>		<i>17. 25. Ignoto Deo. Quod ergo ignorantes coli-</i>
15.	23, 42		<i>tis hoc ego annuntio vobis.</i>
	<i>Diligis me, diligis me, diligis me?</i>		164
	128		<i>20. 33. Argentum, & aurum, aut veſtem nullo</i>
			<i>concupivi, ſicut ipſi ſciſ: s.</i>
			144
			<i>26. 24. Multa te littera ad inſaniam conver-</i>
			<i>tunt.</i>
			72
			Ex

Ex Lib. Actorum.

11. Viri Galilæi quid ſtatis aſpicientes in cœ-
lum? hic Jeſus, qui aſſumptus eſt à vobis

Pars 111.

Tt

INDEX LOCORUM

Cap. Vers.

Pag. Cap. Vers.

Pag.

Ex Epistola D. Pauli ad Romanos.

- i. 32. Digni sunt morte, & non solum qui ea faciunt sed etiam qui consentiunt facientibus. 199
8. 17. Sit amen compatimur. 178
24. Spes qua videtur, non est spes: nam quod videt quis, quid sperat? 7
29. Quos praecevit & predestinavit, conformes fieri imaginis filii sui ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. 28
32. Proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis tradidit illum. 76
9. 10. O homo, tu quis es qui respondeas Deo? nunquid dicit figmentum ei qui se finxit: quid me fecisti sic? 277
10. 14. Quomodo credent ei, quem non audierunt: quomodo autem audient sine praedicante? 31
11. 29. Sine poenitentia enim sunt donati Dei 281

Ad Corinthios 1.

1. 23. Gentibus autem stultitiam. 160
10. 4. Bibebant de conseguente eos petra, petra autem erat Christus. 221
15. 52. Canet enim tuba. 87

Ad Corinthios 2.

6. 2. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. 177
4. Exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros. 79
6. In scientia, in longanimitate, in verbo veritatis. ibid.
7. 8. Per arma iustitiae à dextris, & à sinistris per gloriam & ignobilitatem, per infamiam, & bonam famam. ibid.
12. 7. Datus est mihi stimulus carnis meae Angelus Satanae, qui me colaphizet. 136

9. Ut inhabitet in me virtus Christi.

61

Ad Galatas.

2. 20. Vivo ego jam non ego, vivit verò in me Christus. 298
4. 5. Ut adoptionem filiorum recuperemus, misit Deus spiritum Filii sui in corda vestra. 17

Ad Ephesios.

1. 20. Et ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam, qua est corpus ipsius. 29
4. 10. Qui descendit, ipse est & qui ascendit. 259
26. Sol non occidat super iracundiam vestram. 292
5. 32. Sacramentum hoc magnum est. Ego autem dico in Christo, & in Ecclesia. 298
6. 12. Non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed adversus principes tenebrarum, contra spiritualia nequitiae. 113

Ad Philippenses.

2. 5. Hoc enim sentite in vobis, quod & in Christo Iesu. 179
7. In similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo, 60

Ad Colossenses.

1. 13. Filii dilectionis suae. 21
2. 9. Quia in ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter. 10

Ad Thessalonicenses.

5. Sicut fur in nocte, 196

Ad Timotheum.

1. 13. Quia ignorans feci. 301
15. Christi

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Vers.

Pag. Cap. Vers.

Pag.

15. Christus Jesus venit in hunc mundum
peccatores salvos facere, quorum ego
primus sum. ibid.
2. 11. Mulier in silentio discat. 157
12. Docere autem mulieri non permitto. 157
14. Adam non est seductus, Mulier autem
seducta in pravaricatione fuit.

Ad Titum.

2. 13. Expectantes beatam spem, & adven-
tum gloria magni Dei. 13

Ad Hebræos.

2. 9. Ut pro omnibus gustaret mortem. | 215
17. Debuit per omnia fratribus simulari. 60
6. 4. Impossibile est eos, qui semel illuminati
sunt & prolapsi sunt, renovari ad pœni-
6 tentiam. 102
18. Ad tenendam propositam spem, quam
sicut anchoram habemus animæ tutam
ac firmam. 8
9. 27. Statutum est hominibus semel mori. 88.
circa fin.

11. 38. Quibus dignus non erat mundus, in soli-
tudinibus errantes. 122

Ex Epistola D. Jacobi.

1. 18. Voluntariè genuit vos verbo veritatis. 19

Ex Epist. D. Petri. I.

2. 21. Ut sequamini vestigia ejus.

Ex Apocalypsi.

12. 16. Signum magnum apparuit in cœlo, Adu-
lier amicta sole. 119
1. Et luna sub pedibus ejus. 304
2. Clamabat parturiens, & cruciabatur ut
pareret. 303
5. Peperit filium masculum, & raptus
est ad Deum & ad Thronum. 394.
303
14. Et data sunt Mulieri ala duæ aquila
magnæ, ut volaret in desertum. 119
21. 5. Ecce nova facio omnia. 56

Tt 2

INDEX

INDEX RERUM NOTABILIUM.

Numerus designat Paginam.

A.

Abel. Abelis sanguis quod postulet vindictam imperfectum quid continere videtur. 220.

Abraham. Sacrificium Abrahæ maximum fuit opus, quod homines præstiterunt Deo. 76. Sacrificium illud Dei majus fuit illo Abrahæ. *ibidem.*

Absentia. Absentia remedium est amoris. 216. Absentia morte desinenda est. *ibid.*

Adam. Adam & Eva mediante desponsatione unum sunt facti. 297. Adamo Deus vitam donavit, & ex paradiso expulit: & quare? 261.

Agamemnon. Regis Agamemnonis Gentilis Theologica sententia: Qui non vetat peccare cum possit, jubet. 194.

Amor. Amoris leges non sunt juris stricti. 30. Quomodo videatur amor, cum sit invisibilis. 27. Amor Patris facilis condonat. 75. Amori filiorum non est fidendum. 46. Remedia amoris sunt quatuor. 211. 216 & seqq. Amasse multum, est amare minus. 212. Vitiosus Davidis amor tempore est correctus. *ibid.* Amorem perfectum non imminuunt anni. *ibid.* Amor est quasi æternus. 213. Absentia est remedium amoris, sed non amoris Christi. 216. Amoris remedium est ingratitude. 220. Amorem Christi non imminuit hominum ingratitude, sed potius auxit. 221. Et quare. 222. Amor unus altero extinguitur. 224. Amor Christi fecit, ut Pater ejus æternus, cum solus ab hominibus esset amandus, eodem ipse amaret. 228. Quisnam perfectissimus sit amor. 297. Meliorare objectum efficax est amoris remedium. 224. Sed non in Christo. 225. Excellentius est amare in cælo, quam in terra. 308. Majoritas conditionis magis extollit amorem Christi. 308. Major amoris non est inimicus, quam felicitas. 259. Amor non locorum, sed voluntatum est unio. 217.

Anchora. Quare spes sit anchora. 8.

Angelus. Quomodo Angeli obediant Deo. 32. In ipsis etiam Angelis Deus imperfectiones invenit. 74. Quomodo Angeli in die Ascensionis Christi obstupescerunt & reprehenderunt Apostolos in cælum aspicientes. 249.

Anima. Quid animæ accidat cum spe. 2. Spes fidelissima sociæ est animæ. *ibid.* In quor animæ parentis spes fonderur. 8. Plus est conceptum esse in animâ, quam in corpore. 21. In qualibus vitiis magis perdantur animæ. 129. Anima perditâ quomodo querenda. 137. Anima Christi in absentia hominum erat tristis simul & læta. 227. Anima Christi in duas tunc videbatur partes divisa. *ibid.*

Anselmus. Anselmi sententia de amore Christi. 220.

Antonius. S. Antonius petidarum est recuperator animarum. 128. & duobus potissimum vitiis, concupiscentiæ scilicet carnis & cupiditate perecurium. 129. Monachus quidam virtute tunicæ S. Antonii, quam induit, ab impugnatione carnis liber evasit & mansit. 131. Ejusdem Tunicæ virtus probatur à similibus. *ibid.* & seqq. Fama miraculorum S. Antonii ad ipsas latronum speluncas pervenit. 138. Virgini duo latrones unicâ ipsius concione convertuntur. *ibid.* Concionum ipsius efficacia similibus exaggeratur. 140. & seqq. Plura in laudem ipsius cum moralitare in totius Sermonis ejusdem invenies decursu, &c.

Apostoli. Quanam Apostolis obtrigerint tetræ ad docendum & prædicandum. 235. Quare S. Thomæ obtipit Brasilia. 235. Quare ratione illis dictum est: Ire prædicatum omni creaturæ. 133. Deus Apostolis dedit linguas igneas, eorumque successoribus ignem linguarum. Quomodo etiam Laici possunt esse Apostoli Christi. Et quomodo etiam mulieres possunt esse Apostolæ. In obsequiis officium Apostolorum admiratione dignum est, non derelinquere bonum pro meliore. Etiam milites possunt exercere officium Apostolorum. 243. & seqq. Quare Christus Apostolos suos vocavit fratres? 317.

Aquila. Quomodo aquila suos exploret pullos ad radios solis. 74.

Aristo.

RERUM NOTABILIMUM.

Aristoteles. Aristoteles erravit dicendo, solitudinis amantem oportere esse vel Deum, vel bestiam. 105.

Aves. Quænam aves seu altilia mortua considerantur in mortuo Christo. 262. & seqq.

Augustinus. S. Augustinus binos Retractionum & Confessionum suarum libros in capite operum suorum præmittit, & quàm hoc ipsi gloriosum. 24. Non solum scientiis, sed etiam ignorantis; non solum virtutibus, verum etiam vitiis mundum illuminat. 61. Ex ignorantis fecit doctrinam, & ex peccatis exemplum. *ibidem.* Ex ignorantis & peccatis tanquam ex tenebris facit lucem: & quàm gloriosè. *ibid.* & seqq. Condonata sibi jam peccata propalando egregium præbet exemplum. 66. Peccata sua hominum exposuit iudicio, quàm herodes. 68. Plura in laudem ipsius cum moralitate invenies in toto Sermonis ejusdem decursu.

Authores. Authores errantes sunt, qui suos non agnoscunt errores. 84.

B.

Barbarus. Quomodo Prædicatores se gerere debeant cum Barbaris. 238. & seqq. Ad docendum Barbaros amor magis necessarius est quàm scientia. 233. Ad instructionem eorum magnus requiritur amor. 234.

Beatitudo. Quid sapientibus faciendum ut beati fiant. 259. Quomodo fecit Deus, ut homines se plenè beatos viderent. 258. & seqq. Unde beatitudinis magnificentia mensuranda. 261. Quænam differentia inter illam Beatitudinem cæli, & Sacramenti. 265. Fides ita nos illius, quod non videmus securos facit, sicut visio certos facit Beatos veritatis illius quod vident. 267. Beatitudines valde sunt zelotypæ. 258.

Bonum. Majus bonum datur pro levamine desiderii in Sacramento, ipsâ re desideratâ. 9. Quales conditiones habere oporteat bonum desideratum. 2.

Brasiliiani. Brasiliiani uti fidem faciliè recipiunt, ita & eam leviter dimittunt. 236. Brasiliæ periclitantur ne in manus Hæreticorum deveniat. Author accommodat Psalmum quadragesimum tertium. 274. & seqq.

C.

Catharina. S. Catharina est Cherubim amictu mu-

liebri, seu species mulieris intellectu Cherubico. 149. Catharinæ in disputando facundia & efficitia. 150. Quàm gloriosa ipsius ex disputatione victoria deducitur & probatur similibus & exemplis 152. & seqq. Plura in ipso eodem Sermone in laudem ipsius cum moralitate.

Cælum. Solis Sanctis aperitur cælum. 120. Quomodo & quomodo Christus est in cælo. 309. Quot loca in cælo habeat natura humana. 304. Gloria, quâ fruimur in cælo, non nostris, sed Christi meritis metitur. 261. Quomodo sciemus nos intraturos in cælum, & quomodo ibi recipiendi simus. 269.

Cherubim. Quare Cherubim in figura pinguntur humana, & cum alis. 44.

Christus. Quænam potiora mundi celsârunt, quando moriens Christo scissum est velum templi. 8. Christus non solum quâ Deus, sed etiam quâ homo, est filius naturalis Dei. 20. Multas nobis præsentias Christus fidei reliquit, pro una, quam nobis subtrahit Sacramentum ex se conficiendo. 7. Quotiescunque locuti sunt Christo de nativitate ex Matre, ipse semper nativitatem ex Patre regeffit. 15. Et quare. *ibid.* Christus aliquam habet proprietatem adoptivi. 20. Quomodo intelligendum dictum Christi, quod non venit solvere legem. 33. Quare Christus sol justitiæ venit in mundum annorum medio. 36. Christus semper attendit, quid de se diceret. 41. Ad illuminandum Christus nunquam quiescit. 44. 45. Christus cibis corporibus, mox semper de anima tractavit. 105. Christus Noe comparatus. 173. Christus librum habet specialem? cui respondendum, in Quadragesima. 174. Christus in omnibus suis quinque sensibus est passus, sicut Adam & Eva in omnibus itidem peccaverunt. 178. & seqq. Duabus similitudinibus repræsentavit Christus, quod pro nobis passus sit. 183. Christi amorem tempus non imminuit. 213. Ipse amor Christi imminuit tempus. *ibid.* Et magis adhuc imminuit tempore suæ passionis. *ibid.* Christi absentia non produxit in ipso suos effectus, sed contrarios. 217. Christo absente non minùs, sed magis mirabilia Discipuli ipsius sunt operati. 297. Ex objecti melioratione Christus non mutat amorem. 225. Affectus contrarii apparuerunt in anima Christi, quando se absentavit ab hominibus. 226.

Communio. Plus Deus confert homini communicanti, quàm se in cælo videnti. 9 & 10. Quomodo communicans comprehendit Deum. 10. Qualiter Deus

I N D E X

Deus in Communione spei nostræ satisfacere potest *ibid.* Eisdem gratias, quas Deus **S. Theresiæ** contulit extra Sacramentum, dignè communicantibus tribuit. 299. & *seqq.*

Confessio. Proprium culparum confessio maxima est gloria Dei. 81. Plus est confiteri ignorantias quàm peccata. 82. In confessionibus punit Deus, quod peccatur in communionibus 273.

Consilium. Consilii mali damna. 200. & *seqq.*

Contentio. Quales contentiones fuerint in literis inter subiecta eminentia. 156.

Conversio. Nullus nisi à Deo vocatus converti potest. 272. Majoris virtutis est non solum vincere, sed etiam convertere. 155.

Convivium. Quomodo omnes ad convivium gloriæ invitati simus. 254. Prima convivii illius circumstantia est, quis illud instituerit. 256. Quare in Evangelio convivium illud non Rex Deus, sed Rex homo instituisse dicitur. *ibid.* Convivium illud Gloriæ constat ex eo, quod Deus potest facere, & ultra quod potest facere 257. Secunda illius circumstantia est, ad quid institutum sit 259. Unde illud cognosci possit. *ibid.* Tertia circumstantia illius est, impensæ factæ. 262. Convivium Gloriæ & Sacramenti sunt sibi similia. 266. Quomodo convivium gloriæ possit esse convivium sacramenti. 265. In quo ista duo differant. 266

Cor Cor Christi ex ingratitude inibus distillabat beneficia & favores: & quare? 222.

Cupiditas. Deus duobus præceptis prohibet cupiditatem: & quare? 130. Difficile est cupiditatem emendare 138. Remedium contra cupiditatem. 144. Difficilius convertitur cupidus, quàm impudicus. 145.

Cyridus. Cyrilli commentatio in Job. 290.

D.

Desertum. Etiam in deserto invenitur ratio statûs
111. In desertis solum conservatur sanctitas, *ibid.*
Unicum medium evadendi homines, sunt deserta
112. Omnia encomia & prærogativæ celebriorum montium includuntur nomine deserti. 114. Prima Eremitarum prærogativa est à populorum captivitate se liberare. 115. Plus in desertis discitur, quàm in libris. 117. Securissima ad cælum via est desertum. 118. Desertum promeruit nomen cæli.
119.

Deus. Quoties, & quibus modis Deus descendit de cælo. 11. Sunt quasi Deus, qui substantiam alic-

nam convertunt in propriam. 12. Alia est gloria Dei magni, & alia Dei parvi. 13. Deus aliam fecit beatitudinem pro spe. 3. Quomodo Deus invisibilis in Sacramento, spei satisfacere possit. 8. Deus unum tantum filium naturalem, multos vero generare potest adoptivos. 19. Deus ad eligendam Matrem V. Mariam res præmisit electiones. 24. Deus ab æterno filios suos adoptivos decrevit. 28. Quare solem creavit Deus quarto die. 35. Quomodo Deus nos generat voluntariè. 19. Deus bis unigenitum suum generavit, & quare. 20. Maxima Dei excellentia non tantum consistit in nostram assumendo naturam, quantum in nostram assumendo similitudinem. 60. Tantum Deus laudari potest tenebris, quantum luce. 61. Quomodo in pugnis se gerere debeant Ministri Dei. 79. Deus dividendo vincit. 153. Deus solis memoris est contentus. 184. Deus non eligit aliquem ex eo quod faturus est, sed quod in præsentem est. 195. Quomodo Deus plus facit quàm potest. 257. Deus æqualiter omnes invitavit ad mensam gloriæ, quàm illam Sacramenti. 268. Quo pacto de Deo sine ipsius offensa conqueri possimus. 277. Deus non admittit minus bonos nisi meliorum defectu. 285. Quomodo in Deum cadere potest poenitentia. 287. Quare Deus hominem creato, non æquè fuit lætatus ipsius bonitate, sicut aliarum creaturarum. 288. Deus potentior se ostendit condonando, quàm castigando peccata. 291.

Diabolus. Deceptio communis, quâ diabolus nos post se trahit. 272.

Dies. Quinam vocantur dies forinati, & in quibus nemo invenitur. 174. Quantâ ineuriâ transeant dies poenitentiae & emendationis. 174. & 175. Quibus potissimum diebus non permittendus sit lusus. 182. In die iudicii Deus compensat inæqualitatem natalium. 89. In eadem die vindicari videbitur fortuna. 90. Quodnam maximum mirabile in die iudicii. 92.

Diogenes. Diogenis exclamatio videntis furem duci ad supplicium. 193.

Diviso. Lucere volentibus, necessaria est divisio. 48.

Docere. Quare tam parum proficitur in doctrina Christi. 232. Ad docendos homines bruta

Doctrina. magnus necessarius est amor Christi. 234. Nihil aptius exprimit docendi modum, quàm occidere & manducare. 248. Quàm rigidam Deus ratio nem exigit ab eis, qui subditos suos non instruunt aut

RERUM NOTABILIU.

aut instrui faciunt necessarii ad salutem. 250. 251.
Quid doctrina Christi in Barbaris & rudibus operetur. 248.

Dos. Etiam in mundo datur dos subtilitatis. 91.

E.

Episcopus. Quid Sacerdoti acciderit qui noluit esse Episcopus. 94.

Errores. Alienorum errorum facilius est notitia, quam propriorum. 77. In errore secreto opinio propria facile cedit veritati. 79. Errorum propriorum confessio maxima est gloria Dei. 81.

F.

Familiares. Familiares diversimodè petunt ab eis, qui non sunt familiares. 40. Non convenit, Regem duos habere familiares. 47. Duo familiares semper ruina fuerunt Regum. *ibid.*

Favores. Favores quos Christus dignè se in Sacramento recipientibus exhibet, sunt iidem quos in vita S. Theresia contulit. 299. & seqq.

Fera. Conversio ferarum in homines ita fit per naturam sicut per gratiam Dei. 248. Quare omnes ferae timeant hominem. 113.

Festum. Non celebratur festum sine aliquo incongruo. 265.

Filius. Major est excellentia esse filium adoptivum quam naturalem. 18. Filii adoptivi sunt partus iudicii. 19. Etiam voluntatis. *ibid.* In tres Hierarchias dividuntur filii adoptivi B. V. Mariæ. 23. Aliud est esse filium, aliud esse suum. 23. Nullus accipit Virginem Mariam in Matrem, quem illa non suscipiat in filium. 22. Quales sunt Virginis Mariæ filii, *ibid.* Non fidendum est filiorum amori. 46. Majus sacrificium fecit Deus non patendo filio, quam Abraham fecit parcendo filio suo. 76.

Frates. Inter Fratres naturales valde est discordia. 49. Frater fratris præferentiam in familiaritate & confidentia tolerare nequit. 51.

Fugere. Salomon sapientissimus fuit, quia sciivit fugere ignorantias. 77. Etrant dicentes, stultitiam esse fugere ab aulis. 120. Fugiendi sunt homines ut fugiantur vitia. *ibid.*

Furari. Quid non adinvenerit ars furandi. 142.

Furtum. Quem sapiant furta. 143. In regnis magnis magnis omnia furta sunt magna. 192. Furans in officio in eo non est tolerandus. 199. Poena furti non

tantum exequenda est in personis vilibus. 207. Dissimulari potest poena mortis, sed non furti in personis etiam magnis. 202. Fur qui non habet unde restituat, non habet impedimentum salutis. 189. vide infra Latro.

G.

Gigantes. Gigantes etiam sub aquis gemunt. 54. Nec Gigas quidam provocare audeat duos. 151.

Gloria. Ministri Dei Gloriam ejus querere debent sine respectu & reflexione ad propriam. 80.

Gratia. Nihil tam difficile, quod gratia Dei & industria non vincatur in tradendo Christi doctrinam. 246. Quomodo gratia convertere possit feras in homines. 247.

Gubernaculum. Gubernacula faciunt perdere judicium. 46. Quanti ponderis sit gubernaculum. 55.

Quam idoneis subjectis ea oporteat committi. 203.

Quam difficulter salventur Gubernatores. 202.

H.

Hieronymus. S. Hieronymus dentes sibi detegi permisit ad linguam Hebraicam addiscendam & exprimendam. 242.

Homo. Homines peiores sunt feris, Homines peiores sunt diaboli, quam ipse diabolus. 11. Quomodo se homines invicem comedant. 12. Homines sunt inimici ætatis in qua nati sunt. 30. Homines magni verbis non fiunt. 40. Quam naturale sit hominibus abscondere peccata sua. 64. & 65. Nemo est tam malus, ut talis videri velit. 65. Qualem hominibus sua incurient peccata horrorem, in die iudicii. 67. Quanto homo sapientior, tanto minus suos retractat errores. 71. Homines magis detrectant retractare scripta, quam dicta. 72. Magis sibi injuriosum putant vocari ignorantes, quam malos. 83. Hominem sua retractare scripta non est indicium ruditatis. 84. Hominum conversatio est species contagii. 106. Salutis suæ cupidum oportet fugere homines. 109. Deus ipse difficultatem invenit in concordandis hominum voluntatibus cum sua. 110. Consortium hominum est perditio spiritus. 112. Quam homines suorum jacturam faciant, nesciendo secum & cum solo Deo agere. 120. Quale patrimonium homines ab Adamo hæderint. 130. Homo unus contra plures, quam

I N D E X

quàm nouum nihil efficit. 152. Maximum motum
Christi in gratitudines hominum convertendi in fa-
vorem, fuit alia ingratitudo maior. 213. Natura
sola & non ars de animalibus brutis facere potest
homines 248. Quomodo fecerit Deus ut homines
planè essent beati. 258. Homines etiam propter
commodum proprium accedere ad Deum deberent
271.

Humanitas Ex consortio hominum humanitas per-
ditur. 107.

I.

Infernus. Tolerabiliore sunt poenae inferni quàm
publicatorum peccatorum confessio. 67. Quanta
infelicitas per viam cœli tendere ad infernum. 94.
Peccata finaliter ad infernum ducentia sunt pecca-
ta omissionis. 97.

Ignorantia. Plus est confiteri ignorantias quàm pec-
cata. 82. Sapiens facilius agnoscit suam ignoran-
tiam quàm confitetur. 165.

Ingratitudo Ingratitudo remedium est amoris, sed
non in Christo 220. & 221. Quenam maxima in-
gratitudo hominum erga Christum. 223.

Inimicus. Quinam majores aularum sint inimici.
110.

Intellectus. Licet intellectus non sint tam liberi, sicut
voluntates, non tamen de eisdem minùs discrepant in
judicando. 49. Quantum decipiantur homines in-
tellectus sui fortibus 74. Agnoscere veritatem li-
cet alterius intellectus filiam, est verè scire. 85. In-
tellectus & voluntas sunt pedes & manus animæ. 273.
Ad discendum requiritur audire exterius, & intel-
ligere interius. 232.

Invidia. Contra invidiam non datur asyllum. 49.
Quantus erit numerus nos admirantium, tantus
erit & invidentium. 11. Quomodo in Sacramento
dari potest invidia. 306.

Ira. Ira Dei suos compellit venire vocatos. 271.

L.

Lac. Lac quale sit alimentum. 37.
Latrones Latrones difficulter convertuntur. 138.
& fures & seqq. Quenam differentia inter spe-
luncas latronum, & inter regna ubi spoliatur alie-
num. 192. Quis propriè dicendus fur & latro. *ibid.*
Quomodo mali fures & latrones ducunt ad infer-
num bonos Reges. 194. Quomodo sciunt Reges

utrum illi quos ad officia promouent fures sint fu-
turi nec ne. 195. Quomodo fures furantur per om-
nes modo verbi Rapio. 197. Quomodo Principes
socii fiant latronum. 203. Quomodo Reges secum
ducere possunt latrones ad paradysum. 208.

Latens. Qui est à latere Principum non habet sedem ad
quiescendum. 43. A lateribus Regum non expedit
Ministres esse fulmineos. 47.

Lex. Quomodo intelligendum sit dictum Christi non
veni solvere legem 41. Quare Deus legem dedit in
deserto? 117. Lex Christi quare publicata fuit in de-
serto & monte. *ibid.*

Lingua. Magnus ad hoc amor Dei requiritur, ut quis
addiscat linguas diversas ad docendos infideles sa-
lutis necessaria. 239. Quare hodie dum Deus non
infundit linguarum scientiam? 243.

Locus. Ambientes loca prima hoc ipso illis indigni
sunt. 40. Loca magna non sunt ad quiescendum
& standum. 43. Loca naturas mutant. 46. Judicium
evertunt. *ibid.* Loca iniqua quæquamvis sint magna,
intolerabilem causant dolorem. 50. Loco multò plus
opinionem nostram capiunt. 91. In Valle Josaphat suf-
ficiens erit locus pro bonis & malis. *ibid.* Nihil mi-
nus occupat loci, quàm qui lapsus est. 93. Quot loca
in cœlo habeat natura humana. 304.

Ludus. Quibus diebus, maximè inhibendus ludus.
182.

Lux Nihil luci magis contrarium, quàm lux major.
225.

M.

Magdalena. Magdalena ad pedes Christi sua un-
guenta profudit. 257. Fuit à Christo adhuc a-
gente in terra amata. 306.

Maria In Sanctissimæ Virginis Mariæ utero compre-
hensus fuit incomprehensibilis in cœlo. 10. Habet
filium primogenitum, & filios secundo genitos. 17.
Est idea Dei. *ibid.* Conceptit Christum in utero &
corde. 21. Ad eligendam Beatissimam Virginem Ma-
riam in Matrem Deus tres præmisit electiones. 23.
Nemo accipit Mariam in Matrem, quem illa non re-
cipiat in filium. 22. Filii adoptivi Mariæ in tres divi-
duorū ordines. 23. Quinam sint Filii Mariæ? 22. B. S.
& duobus modis dedit Virgo Maria Christo suum
sanguinem. 37.

Memoria. Deus solis nostris memoriis est conten-
tus 241. Memoria successionis mortalitatem agno-
scit. 295.

Michol.

RERUM NOTABILIMUM.

Michol. Michol à marito suo descendens non flet, quia objectum meliorat amoris. 225.

Minister. Magnos Ministros facere debet, qui eos facit; & ad illud qualificare se debent. 40. Pro Ministrorum respectu multum facit qualitas personarum. 42. Ministrorum errores ex oblivione alterius statūs nascuntur *ibid.* Quomodo in pugnis gerere se debeant Ministri Dei? 79. Debent promovere Gloriam Dei sine respectu propriæ. 81. Non tantum Episcopi & Clerici, sed etiam laici sunt Ministri Dei. 91.

Miraculum. Deus non facit miracula sine necessitate. 243. Miracula S. Antonii contra concupiscentiam carnis. & seqq. Ejusdem contra cupiditatis vitium. 273. & seqq. Quodnam maximum mirabile, & ob-
stuscescendum in die iudicii? 92.

Montes. Montes in scriptura sacra celebres. 117. & seqq.

Mors. Mors per absentiam definitur, & vice versa. 21.

Mulier. Quare mulieres incapaces sint ad docendum. 157. Raro mulier à viro victoriam reportat. *ibid.* Quamvis magnæ sit scientiæ, dubiæ tamen habetur fidei. 159. Magnum est dedecus virum à muliere vin-
ci. 161. Mulieres etiam exercere possunt officium Apostolicum. 245.

Mundus. In mundo datur dos subtilitatis. 245. Quid fortissimum sit in mundo? 311.

N.

Nativitas. Resurrectio est nativitas secunda. 88. Non est in nostra situm manu bene nasci, sed re-
surgere. 89. Deus in secunda nativitate nobis com-
pensat, quod in prima negavit. 90.

Natura. Natura de brutis facere potest homines, & quomodo? 248.

Navis. Navis representat rempublicam. 45.

Novitas. Novitates etiam si utiles difficulter intro-
ducuntur. 56.

O.

Objectum. Objecti melioratio immutat amorem. 155.

Oculus. Oculi duo habent officia. 256. Amor calefit per oculos. 215.

Officium. Vide locus. &c.

Oliua. Oliua symbolum est misericordiæ. 178.

Part. III.

Omissio. Peccata omissionis ultimato ducunt ad infer-
num. 97. Quantum omissione una perditur. *ibidem.*
Omissionis peccatum facillime committitur. 98.

Opinio. Opiniones scriptas obstinati difficiliter retra-
ctant, quam dictas. 72. Opiniones corrigere non est
argumentum insciæ. 85.

P.

Palatium. Palatium nullum fecit meliorem, & mul-
tos bonos fecit malos. 54.

Palma. Palma est symbolum patientiæ. 178.

Papis. Quomodo Sacramentum dicitur panis esse
Angelorum? 311

Pater. Pater æternus quomodo intret in convivium
Sacramenti. 267.

Peccata. Quænam sit distinctio inter peccata remissa
& resecta. 66. Qualem horrorem incutient homini-
bus peccata sua in die iudicii. Peccata possunt ser-
vire pro exemplo. 67. Culparum nostrarum senten-
tia ad procurandam veniam nos inhabilitat. 272.
Peccata nostra Deum ad parcendum movere pos-
sunt. 290. Quare potissimum Deus nostra nobis
peccata condonet. 291. Sunt peccata Omissionis &
Consequentiz. 97. Ministri se de peccatis temporis
accusare debent. 99. Sunt peccata quæ patrata in
suis effectibus durant *ibid.* Talia sunt peccata con-
sequentiz. *ibid.*

Perditio. Majus est gaudium de re perditâ & inventâ,
quàm antequam perderetur. 128.

Periculum. Major est felicitas periculo carere, quàm
lucursu indigere. 119.

Petitio. Petitiones diverso stylo adornantur à fami-
liaribus & ab aliis. 40.

Potentia. Potentia humana videtur æmulari Divi-
nam, ad faciendum Sacramentum aliud, contra-
rium illi. 12. In quot animæ potentiis fundetur
spes. 8.

Prædicatores. Prædicatores se se gerere debent in con-
versione, sicut Deus in ejusdem creatione se ges-
sit 238 Quare Deus dixit Apostolis: Ite prædicare
Evangelium omni creaturæ. 233 Tria genera molli-
minum sunt in officio Prædicationis. 240. Quare
Deus hodie non infundit Prædicatoribus scienti-
am linguarum? 243. Etiam mulieres prædicare pos-
sunt. 245. Non est difficultas, quam Prædicator di-
vinâ adjutus gratiâ superare non possit, ut de labo-
re suo fructum colligat. 246. Cum Prædicatoribus

V 33

moder-

I N D E X

modernis Deus rigorosius agit. 242.
Praetor. Verus Praetor simul debet esse doctus & sanctus. 58. & 59.
Princeps. Princeps ad iussionem familiaris expediens, non propriè expedit, sed obedit. 40. Principis latus tenete, & sedere, implicat. 43. Principibus supremis convenit habere causam secundam cui innituntur & in qua quiescant. 48. Ut Principes ad restitutionem obligentur, sufficit pro officiis eligere furantes. 194. Quomodo Principes fiant socii furum. 203.

Q.

Quadragesima. Quadragesimæ comparatio cum diluvio. 172. In Quadragesimæ tempore duo sunt libri à quibus nos exonerare debemus. 174. In Quadragesima, & vel maxime in hebdomad. sancta quamam circa passionem Christi sunt meditanda. 83. & seqq.

R.

Rapto. Verbum Rapis in India per omnes declinatur modos. 197. A Rapio derivatur Sarrapa, quasi latrapio. *ibid.*
Ratio. Quam rigida Deo reddenda ratio pro subditorum animabus illis qui salutem eorum negligunt. 250. Ad quid obligetur qui de animabus aliorum rationem reddere debet. *ibid.* Quamam ratio ad convivium gloriæ excitare nos debeat. 268.
Regnum. Regnum Christi, & ejus magnificentia. 55. Ejusdem difficultas *ibid.* In regnis magnis magna sunt furta. 141. Non sunt res magis sibi similes, quam Rex & regnum. 295.
Remedium. Remedia amoris sunt quatuor. Tempus. 272. Absentia. 278. Ingratitudo. 284. Objecti melioratio. 292.
Respublica. Respublica repræsentatur navi. 45.
Restitutio. Quomodo fieri debeat restitutio bona. 99. Quantum obliget alieni restitutio. 145. Sine illa salvari est impossibile. 168. Usque ad venditionem sui obligat. 188. Etiam sceptræ & coronas obligat. 189. Ut Principes ad restitutionem obligentur sufficit officia conferre furibus 199. Quomodo fieri debeat restitutio bonorum regiorum. 206. Et quomodo bonorum particularium. 207.
Resurrectio. Differentia inter resurrectionem natura-

lem & supernaturalem. 88. In nostro est arbitrio bene resurgere. 89.

Rex. Quotnam Reges Judaici populi fuerint salvati 95. Quam laudabile in Regibus audire consilia sapientum. 168. Quam periculosum opinione Regum sapientem haberi. 169. Quam difficilis Regum salvatio. 95. Non expedit illis habere familiares 47. Duo si fuerint in ruinam cecit Regis. 48. Ministri laterales gemitus & singultus devotare debent. 53. Quamam maxima infelicitas familiarium regiorum 56 Regum vitia sunt monstruosa. 124. Quomodo Reges sciant utrum per se ad officia promoti futuri sint fures nec ne. 195.

S.

Sacramentum. In Sacramento non videtur satisfactum spei. 1. Sacramentum pro spe est institutum. 2. Institutum fuit pro hominibus in statu spei, & non patriæ. 3. Sperantibus mens Sacramenti promittitur, meritis spei. 4. Sacramentum est confortativum spei infirmantium. 6. Mediante Sacramento spes fruitur in terra, quo frui non potest in cælo *ibid.* Fidei & Charitati in Sacramento est satisfactum. 1. Qualis mensa, qualisque beatitudo est illa Sacramenti? 4. Correspondentia Sacramenti & spei. 7. Majus est bonum levaminis in Sacramento. quam ipsum bonum desideratum. 10. Quomodo Sacramentum nos faciat castos. Christus in Sacramento amoris sui excellentiam exaggerat per differentiam status. 310. Magis obligamur Christo per Sacramenti continuationem, quam per ejusdem institutionem. *ibid.* Sic Christus Sacramentum instituit, ut cum esset pro omnibus, voluerit institutum videri pro uno. 282. Quomodo invidia dari potest in Sacramento. 306. Patientia amoris Christi in Sacramento. 315.
Salomon. Salomon fuit sapientissimus, non solum quia novit literas & scientias, sed etiam quia novit ignorantias. 77.
Salvatio. Salvati cupiens fugere debet homines. 109.
Sancti. Etiam Sanctis verissima videti possunt illusiones. 214.
Sapientia. Qualis erat ornatus domus sapientiæ 148. & Quam difficile sit vincere doctum & sapientem. 162.
Scientia. Facilius est homini docto & sapienti ignorantiam suam agnoscere, quam confiteri. 164. 165. Quam difficile est doctis & sapientibus victos se con-

RERUM NOTABILIMUM.

confiteri. ibid. & 166. Quàm utile rudibus sit, tractare cum sapientibus. 166. Superbus in capax est sapientiz. 167. Indocilis sapiens esse nequit. *ibid.* Quid faciendum sapientibus ut salventur. 169. Veritatem agnoscere, quamvis alterius intellectus filiam, vera est sapientia. 85.

Similitudo. Quomodo similitudo omnes vincit similitudines. 31. In quoniam melius verificatur, simile in simile nihil operari posse. 162. Duabus similitudinibus Christus nobis declarat, quid pro nobis sit passus Passionis sue tempore. 183. Similitudo inter gloriam & Sacramentum. 266. Non sunt sibi similia in mundo, quàm Rex & regnum. 295.

Sol. Sol reprehendit Josue ob nimiam vindictam. 292. Quare Deus solem creavit die quarto. 85. Anima debet esse instar solis, si jam perditam reinveniri desideret. 137. Christus sol est absentiz. 298.

Solitudo. In solitudine pro Deo assumpta solus nunquam est solus. 120. Quamquam homines sui iacturam faciant, nescientes cum solo Deo agere. *ibid.* Solitiorum felicitas. 122. Tantum solis deest terra, & aperitur cœlum. 121. Mundus non est dignus illis, quos Deus pro solitudine elegit. 122. In omni statu exercitia cum solitudine alternari oportet. 122. & 123.

Spes. Spes non videndo vivit, & moritur viso. 8. Spes est anchora. *ibid.* Spes in Sacramento securam habet fiduciam. 9. Etiam habet desiderii levamen. *ibid.* In nullo hominum sperandum. 11. In hac vita spes unam habet beatitudinem, & in alia alteram. 13. Spei correspondentia cum Sacramento. 7.

Spiritus S. Spiritus S. est docens, & prædicator tantum dicens quando auditur doctrina Christi. 232. Quare Spiritus S. apparuit in lingnis igneis. *ibid.* Et quare in linguis. 233.

Statua. Doctrina haurienda ex statuis lapideis & myrthinis, in hortis, considerata earundem differentia. 238.

Succursus. Felicius est periculo carere quàm succursu indigere. 119.

T.

Taurus. Quales Tauli & altitia in Christo mortuo considerantur. 262. 263.

Tempus. Tempus omnium oblivionem inducit. 212. Sed non amor perfectus. 213. Sunt peccata temporis, 128. Ad quod mandatum pertinent peccata temporis. *ibid.*

Theresia. Theresia in nuptiali Christi convivio sponsa. 296. Christus præfente B. V. Maria & S. Josepho eam sibi desponsat, & quàm arctâ unione. 297. & 299. Angelus Theresiz cor evellere visus. 299. Amore Theresiz Christus creasset cœlum si nondum fuisset creatum. 301. & 299. Ex calceata apparuit in cœlo. 304. Septem in cœlo occupat loca. *ibid.* Excellentia amoris Christi agentis in cœlo erga S. Theresiam præ amore quo S. Mariam Magdalenam amavit in terra. 310. Quomodo apparentem sibi tractavit Christum ex Confessoriorum consilio 311. Christus ab ipsa materialiter injuriis affectus eam invilire non cessat, novosque exhibet favores. 314. & 315. Materiales tantum in Christo injurias cor Theresiz compensabat. 316. Ex humilitate renuit esse Priorissa Religiosarum de Incarnatione Avilæ. *ibid.* & 317. Plura in laudem ipsius vide in toto Sermonis illius decursu.

Trinitas. Quomodo cum Patre æterno, Christo, & homine facta sit una Trinitas. 219.

Tuba. In die Judicii magis stupendum erit quod resurgent mortui ad sonum tubæ. 88.

V.

Vallis. Vallis Josaphat totum capiet genus humanum. 91.

Veritas. Recognoscere veritatem quamvis intellectus alterius filiam est verè scire. 85. Potentes abominantur veritatem sibi dicentes. 114. Veritas & intellectus sunt pedes & manus animæ. 273. Etiam Sanctis veritates videntur illusiones. 313.

Via. Non accutrimus vocanti Deo, quia non stamus in finibus viarum. 271. Quænam securior via ad cœlum. 118. Magna infelicitas per viam cœli, tendere in infernum. 94.

Vitium. Ut fugiatur Vitia, fugiendi sunt homines. 107. Vitia Regum sunt monstra. 124. Qualibus vitiis maxime pereant animæ. 129. Quemadmodum vitia ita & virtutes sunt contagiosæ. 133. Vitium cupiditatis difficulter emendatur. 138. Contra cupiditatis vitium remedium. 144.

Unio. Ubi duæ sunt voluntates, duo intellectus, & duæ naturæ non potest esse unio. 84. Quantum possit unio multorum quamvis debiliū. 153. Amor non est unio locorum sed voluntatum. 217. Quomodo Christus, æternus Pater, & homo idem sint per unionem. 229.

INDEX RERUM NOTABILIUM.

Vocatio. Quomodo intelligendum, multos esse vocatos, paucos verò electos. 270. Pro quàm vili re vocanti Deo non paremus. *ibid.* Quare vocationi ipsius non obediamus. 271. Ira Dei facit ut vocati statim accurramus. *ibid.* Nemo converti potest nisi vocatus à Deo. 272. Quando vocatus à Deo non vadit, postea ubi ire voluerit non poterit. *ibidem.*

Voluntas. Voluntates duæ conciliantur ægrè quamvis motiva sint eadem. 48. Etiam Deo difficile est hominum voluntates conformare suæ. 510. Voluntas ad nolendum habituata nunquam vult. 272.

X.

Xaverius. S. Xaverius ex India scripsit de furtis, quod ibidem verbum Rapio, per omnes conjugaretur modos. 197.

Z.

Zachaus. Zachaus quia fur erat dives, sine restitutione salvari non potuisset 190. Nullum opus bonum in obsequium Christi præstitum meruit veniam ante factam restitutionem. *ibid.*

89-08

[Faint, illegible handwritten text]

CA 708

V 658s

v. 1

